

JOHANNIS BROEN, Med. Doct.

Et in ACAD. LUGD. BAT. Prælectoris Publici

ANIMADVERSIONES

M E D I C Æ,

THEORETICO-PRACTICÆ

IN

HENRICI REGII

PRAXIN MEDICAM,

QUIBUS

EDITIO PRIOR,

OBSERVATIONUM,

Magni Viri

D. THEODORI CRAANEN,

*Olim Phil. & Med. Doct. ejusdemque Facultatis utriusque & Matheſeos in
ACAD. TEUTOPOL. NEOMAG. & LUGD. BAT AV. Professoris,
SEREN. ELECT. BRANDEBURG. Conſiliarii Auſici & Archiatri,
ut & ACAD. TEUTOPOLIT. Curatoris, &c. emendatur, & repurgatur.*

P A R S I.

Accedit Tractatus ejusdem D. THEODORI CRAANEN
DE FACULTATIBUS MEDICAMENTORUM.

NEAPOLI, Ex Typographia Felicis Mosca MDCCXXI.
Superiorum facultate.

EXPENSIS BERNARDINI GESSARI.

FRANCISCUS BACO.

Nov. Organ. Aph. LVL.

Reperiuntur ingenia, alia in admirationem Antiquitatis, alia in amorem
& amplexum novitatis effusa; pauca verò ejus temperamenti sunt, ut
modum tenere possint; quia, aut, quæ rectè posita sunt ab Antiquis, convul-
sant, aut ea contemnant, quæ rectè afferuntur à Novis. Hoc vero, magnò
Scientiarum & Philosophiæ detrimento fit: quum studia potius sunt Antiqui-
tatis & Novitatis, quam judicis: Veritas autem, non à felicitate temporis
alicujus, quæ res varia est, sed à lumine naturæ & Experimentiæ, quod æter-
num est, petenda est.

Reimprimatur. Neap. 26. Junii 1721.

ONUPHRIUS EPISC. CASTELLAN. VIC. GEN.

D. P. M. Giptius Can. Dep.

---

*Reimprimatur, verum in publicatione servetur Regia Pragmatica.
Neap. die 2. mensis Martii 1720.*

ARGENTO REG. ET PRÆS.

Pescarinus.

D. D.
JANUARIO,
ET
NICOLA O
TUTELARIBUS.

Ræclara satis, Cælites magni, satisque admiranda fuit vestra utriusque virtus in arena; Utrique enim præstantissimum Victoris nomen vel adhuc viventes adepti estis, alter nimirum in amphitheatro Lybicas feras vincendo, alter verò in Nicæna synodo Arrianæ hæresis monstraprofligando. Utrique pariter post obitum triumphales glorias perenni prodigio ad Posterios transmisistis, alter sanguinis, qui patriæ amore, ac præsidio jugiter colliquescit; nectaris alter, quod mirum sanè libamentum

tum inexhaustâ piis ubertate promanat. Idcirco non, ut vestras hic recenserem laudes, perstrinxi calamum, (iis enim recolendis tanto latior mihi patere deberet area, quantum est Orbis) sed ut vobis, quos faustissimos semper sum expertus, aliquod pro innumerabilibus in me beneficiis votum persolverem. Humanum tamen morem tenui, parva pro magnis rependens. At vos, Cælicolæ Proceres, per exiguum munusculum alacri manu oblatum eò minus respuitis, quò puriori obsequio, ac humiliori animo, quod debebam, præsto. Interea vos oro, atque obtestor, ut quemadmodum ceteris, ita hisce meis typographicis impensis opem Cælitus feratis, qua fretus id opus recudendum solerter curavi. Adeste igitur, adeste, & favete, ut vestigiis quoque vestris insistens, beatam, sempiternamque vitam, aliquando consequar, ad quam tantopere aspiro.

Additissimus famulus.
Bernardinus Gessari.

BENIVOLO LECTORI

S. D.

JOHANNES BROEN.

Rodiit, adhinc quinquennium, Liber, sub titulo Observationum D. THEODORI CRAANEN, &C. IN HENRICI REGII PRAXIN MEDICAM, erroribus & vitiis, à capite ad calcem, refertissimus, quem adeoque Magnus ille p. m. Vir, & consummatae doctrinae Princeps, nunquam ut suum agnovit, nec agnoscere potuisset, si ipsi, Divinâ gratiâ; longioris vitæ usurâ frui licuisset.

Hujus autem Discipulum, cum me olim fuisset, & lubens & gratus agnoscam, opus illud, precibus Bibliopolarum permotus, recolligere coepi & ita emendare, ut vix centesimam editionis prioris servaverim animadversionum partem. Non ergo putes, mi Lector, Librum hunc, esse Viri illius celeberrimi, operis apographum, sed credas meum esse ad mentem ejus, quantum possibile, accomodatam. Quod expressè hic in frontispicio libri monere volui, ne forte errores nostri, Viri illius incomparabilis nomini immeritò imputentur. Quoad cætera, mi Lector, benevolum tuum precamur judicium, difficillimum enim est (ut verè loquitur *Des-Cartes*) de alienis scriptis judicare, & utilia ex iis desumere, relictis inutilibus: veritates in libris hic atque illic sparsæ, sæpè tam inconnexæ sunt, & ab invicem independentes, ut plus ingenii & industriæ requiri putarem, ad illas in corpus unum, concinnâ proportione & ordine, juxta consilium Authoris, componendas, quàm ad tale corpus, propria arte fabricandum. Vale & fave.

IN:

INDEX CAPITUM, ET MEDICATIONUM

L I B E R P R I M U S .

De medendis capitibus morbis .

I. M edicatio <i>feminae Cephalalgia ex causa calida laborantis.</i>	pag. 1
II. M edicatio <i>feminae Dolore capitis ex causa frigida laborantis.</i>	12
III. Medicatio <i>viri Veterinosi, sive lethargo laborantis.</i>	19
IV. Medicatio <i>viri Apoplexia correpti.</i>	29
V. Medicatio <i>viri Nimia vigilia fatigati.</i>	41
VI. Medicatio <i>viri Catalepsi laborantis.</i>	46
VII. Medicatio <i>mulieris Ex hemiplegia paralytica .</i>	62
VIII. Medicatio <i>viri Spasmo brachiorum, & crurum affecti.</i>	71
IX. Medicatio <i>virginis A mensum suppressione epileptica.</i>	79
X. Medicatio <i>juvenculae Somnambulonis.</i>	91
XI. Medicatio <i>viri Incubo divexati.</i>	97
XII. Medicatio <i>senis Vertiginosi.</i>	103
XIII. Medicatio <i>infantis Hydrocephali.</i>	110
XIV. Medicatio <i>viri Melancholici.</i>	116
XV. Medicatio <i>juvenis Maniaci.</i>	124
XVI. Medicatio <i>viri Phrenitici.</i>	133
XVII. Medicatio <i>adolescentis A rabidi canis morsu hydrophobi .</i>	142
XVIII. Medicatio <i>adolescentis Comate vigili laborantis.</i>	149
XIX. Medicatio <i>juvenis Auris dolore laborantis.</i>	133
XX. Medicatio <i>viri Surditate, tinnitu aurium, & gravitate auditus laborantis .</i>	158
XXI. Medicatio <i>juvenis Hemorrhagia narium laborantis.</i>	164
XXII. Medicatio <i>viri Polypo laborantis.</i>	167
XXIII. Medicatio <i>viri Ozena laborantis.</i>	172
XXIV. Medicatio <i>viri Ophthalmia laborantis.</i>	176
XXV. Medicatio <i>viri Cataracta confirmata, & incipiente laborantis.</i>	181
XXVI. Medicatio <i>feminae Amaurosi, sive gutta serena laborantis.</i>	187
XXVII. Medicatio <i>pueri Pterygio oculi dextri laborantis.</i>	192
XXVIII. Medicatio <i>juvenis Panno oculorum laborantis.</i>	196
XXIX. Medicatio <i>feminae Erylope cum palpebrarum, & mala inflammatione laborantis .</i>	199
XXX. Medicatio <i>feminae Fistulae lachrymali in oculi sinistri angulo majore laborantis .</i>	203
XXXI. Medicatio <i>juvenis Catarrho calido, acuti, & salso molestati.</i>	206
XXXII. Medicatio <i>juvenis Coryza laborantis.</i>	213
VXXXIII. Medicatio <i>mulieris Odontalgia laborantis.</i>	215
XXXIV. Medicatio <i>viri Pyralismo laborantis.</i>	219
XXXV. Medicatio <i>viri Angina laborantis.</i>	222
XXXVI. Medicatio <i>pueri Aphtis laborantis.</i>	228
XXXVII. Medicatio <i>juvenis Uvulae relaxatione laborantis.</i>	231

L I-

LIBER SECUNDUS.

De medendis morbis pectoris.

I.	M edicatio viri Sputo sanguinis laborantis.	pag 236
II.	M edicatio mulieris Phibisi inveteratâ afflicta.	242
III.	Medicatio viduæ Phibisi incipiente laborantis.	247
IV.	Medicatio viri Asthmatici.	249
V.	Medicatio juvenis Palpitatione cordis laborantis.	256
VI.	Medicatio mulieris Synopæ laborantis.	259
VII.	Medicatio juvenis Pleuritide laborantis.	264
VIII.	Medicatio Pleuritidis in puerpera.	269
IX.	Medicatio fæminæ Peripneumoniâ laborantis.	272
X.	Medicatio juvenis Empyemate laborantis.	275
XI.	Medicatio viri Ephemera febris laborantis.	279
XII.	Medicatio juvenis Synocha febre laborantis.	282
XIII.	Medicatio puellæ Febre tertianâ continuâ laborantis.	288
XIV.	Medicatio fæminæ Febre quotidiana intermittente afflicta.	294
XV.	Medicatio juvenis Febre tertiana intermittente laborantis.	298
XVI.	Medicatio viri Febre quartana intermittente fatigati.	303
XVII.	Medicatio viri Febre hemitritica laborantis.	308
XVIII.	Medicatio puellæ Febre pestilenti laborantis.	311
XIX.	Medicatio puellæ Hæctica febre laborantis.	318
XX.	Medicatio juvenis Aphthis cum febre ardente laborantis.	323
XXI.	Medicatio fæminæ Tussi contumace laborantis.	325

LIBER TERTIUS.

De medendis morbis abdominis.

I.	M edicatio puellæ Cardialgia laborantis.	pag. 329
II.	Medicatio juvenis Anorexiæ, & cibi fastidio laborantis.	333
III.	Medicatio juvenis Fame canina laborantis.	338
IV.	Medicatio puellæ Pica laborantis.	341
V.	Medicatio fæminæ Loquela amissa, & deglutendi difficultate laborantis.	344
VI.	Medicatio juvenis Ventriculi cruditate nidorosa laborantis.	347
VII.	Medicatio fæminæ Cruditate acida ventriculi laborantis.	350
VIII.	Medicatio puellæ Singultu diutino fatigatæ.	354
IX.	Medicatio mulieris Diurno vomitu laborantis.	357
X.	Medicatio juvenis Vomitu sanguinis laborantis.	360
XI.	Medicatio viri Imbecillitate hepatis serosa laborantis.	364
XII.	Medicatio puellæ Imbecillitate pituitosa hepatis laborantis.	368
XIII.	Medicatio juvenis Hypochondriaci.	371
XIV.	Medicatio viri Inflammatione hepatis laborantis.	376
XV.	Medicatio fæminæ Obstructione hepatis laborantis.	380
XVI.	Medicatio viri Scyrro hepatis laborantis.	385
XVII.	Medicatio viri Cachexia leucoplegmatica affecti.	389
XVIII.	Medicatio viri Hydrope ascite laborantis.	394
XIX.	Medicatio viri Inflammatione lienis laborantis.	402
XX.	Medicatio viri Obstructione lienis laborantis.	406
XXI.	Medicatio viri Scyrro lienis laborantis.	409
XXII.	Medicatio viri Lienteria laborantis.	412
XXIII.	Medicatio fæminæ Diarrhæa biliosa affecta.	416
XXIV.	Medicatio viri Alvo adstricte vexati.	420
XXV.	Medicatio juvenis Cholera correpti.	423
XXVI.	Medicatio juvenis Dysenteria epidemica laborantis.	426

XXVII. Me-

XXVII. <i>Medicatio Cholerae ab arsenico orta.</i>	431
XXVIII. <i>Medicatio viri Cholico dolore ab humoribus frigidis, & acerbis exagnificati.</i>	434
XXIX. <i>Medicatio juvenis Colico dolore ab humoribus calidis, & acerbis laborantis.</i>	437
XXX. <i>Medicatio viri Iliaca passione laborantis.</i>	440
XXXI. <i>Medicatio feminae Ileo ex bubonocoele laborantis.</i>	444
XXXII. <i>Medicatio viri Cholera cum convulsione laborantis.</i>	447
XXXIII. <i>Medicatio infantis Lumbricis laborantis.</i>	450
XXXIV. <i>Medicatio viri Nephritico dolore excruciat.</i>	454
XXXV. <i>Medicatio viri Ischuria laborantis.</i>	461
XXXVI. <i>Medicatio viri Inflammatione renum laborantis.</i>	464
XXXVII. <i>Medicatio viri Renum exulceratione laborantis.</i>	469
XXXVIII. <i>Medicatio viri Exulceratione vesicae laborantis.</i>	473
XXXIX. <i>Medicatio viri Stranguria gravi laborantis.</i>	476
XL. <i>Medicatio viri Urinae suppressione laborantis.</i>	479
XLI. <i>Medicatio feminae Diabete afflictae.</i>	482
XLII. <i>Medicatio viri Gonorrhoea simplici laborantis.</i>	487
XLIII. <i>Medicatio juvenis Gonorrhoea virulenta, & ulcere praeputii, meatusque urinarii laborantis.</i>	490
XLIV. <i>Medicatio juvenis Hypersarcofi laborantis.</i>	495
LXV. <i>Medicatio feminae Superfluis mensibus laborantis.</i>	498
XLVI. <i>Medicatio puellae Obstructione mensium leucoplegmatica caecetia laborantis.</i>	501
XLVII. <i>Medicatio feminae Fluxione uterina laborantis.</i>	503
XLVIII. <i>Medicatio feminae Uteri dolore laborantis.</i>	507
XLIX. <i>Medicatio puellae Hysterica passione afflictae.</i>	510
L. <i>Medicatio Immodici sanguinis fluxu in gravida cum fœtu mortuo.</i>	516
LI. <i>Medicatio feminae In partu difficili versantis.</i>	519

L I B E R Q U A R T U S.

De medendis morbis habitus corporis, & partium externarum.

I. M <i>Edicatio puellae Morbo virgineo, sive chlorofi laborantis.</i>	pag. 523
II. <i>Medicatio juvenis Ictero flavo laborantis.</i>	528
III. <i>Medicatio juvenis Haemorrhoidum dolore laborantis.</i>	533
IV. <i>Medicatio feminae Arthritide laborantis.</i>	537
V. <i>Medicatio pueri Variolis afflicti.</i>	542
VI. <i>Medicatio viri Capitis vulnere laborantis.</i>	550
VII. <i>Medicatio juvenis Tendinis punctura laborantis.</i>	553
VIII. <i>Medicatio puellae Erysipelate faciei laborantis.</i>	555
IX. <i>Medicatio feminae Paronychia laborantis.</i>	557
X. <i>Medicatio ancillae Pedis combustione laborantis.</i>	560
XI. <i>Medicatio juvenis Aneurismate laborantis.</i>	563
XII. <i>Medicatio viri Gangraena afflicti.</i>	566
XIII. <i>Medicatio senis Luxatione femoris laborantis.</i>	569
XIV. <i>Medicatio juvenis Scorbuto laborantis.</i>	571
XV. <i>Medicatio viri Arthritide vaga, De daren Belgicè dicta, laborantis.</i>	577
XVI. <i>Medicatio viri Lue venerea cum gonorrhoea virulenta laborantis.</i>	579
XVII. <i>Medicatio juvencule Lue venerea cum ulceribus oris, & ani laborantis.</i>	583
XVIII. <i>Medicatio juvenis Scabie laborantis.</i>	584
XIX. <i>Medicatio adolescentis Achore capitis laborantis.</i>	588
XX. <i>Medicatio feminae Cancro incipiente laborantis.</i>	591
XXI. <i>Medicatio feminae Scyrro cancro laborantis.</i>	595

PRA-

(1) P R A X E O S M E D I C A E

LIBER PRIMUS.

De Medendis Morbis (2) Capitis.

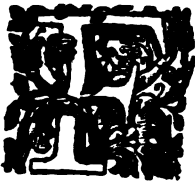
I.

M E D I C A T I O F O E M I N A E,

(3) C E P H A L A L G I A,

Exc causâ calidâ,

Laborantis.

Memina a quadraginta b annos nata, c sanguinea, d calidiorē dietâ diu usâ, incidit in ingentem e dolorem f puncturum g verticis & h occipitis, i ad cervicem usque descendentem, qui non externo contactu, sed k capitis motu exacerbatur, atque ideo immota in lecto jacet. Punctiones, quas in capite sentit, l subinde remittuntur, subinde ita ingravescunt, m ut ægra animo linquatur. Adest n citra sitim, o magnus totius corporis calor, p pulsus celer, urina rubicunda. Interdum post somnum q quædam præter rationem loquitur.

(1) PRAXEOS.) *Quamquam hujus respectu, Veteres MEDICINAM, ut Artem valetudini corporis humani medendi: vel præsentem sanitatem, quantum possibile, servandi & amissam restituendi, deservire solebant; attamen haud levis, jam nunc plurimos urget ratio, ut Cognitionis, sive Scientiæ titulo eam insigniant; Nempe cum sine cognitione operis, juxta regulas certas absolvendi, nulla subsistat Ars, sive Facultas naturalis eleganter & ordinatè operandi, nec unquam scientiam (ἡ ἐν ἀποδείξει καὶ ἐν ἀναγκαίῳ, Aristoteli dictam, sive habitum demonstrandi ex principiis necessariis) præ-*

cedat actio aliqua artificialis, nisi plane bruta, fortuita, adeoque hic excludenda, denominationem à potiori facere æquum est, præprimis cum intelligentem & volentem, sive scientem Mentem, nobilissimam hominis partem, atque divinam auræ particulam esse, ratum velimus, & inconcussum. Nè tamen vermiculatis, putridisq; dialecticorum de onomatologia quæstionibus, præfracta fronte videamur in hære, liberaliter & ingenuè (ut oportet) cum Fratribus agemus, utramque definitionem faciliè toleraturi, secundum inductionem trium primorum Aphorismorum Baconis, de interpretatione nature

Δ

& re-

& regno hominis, quorum hic textum, ut elegantem annectemus: Homo naturæ minifter, & interpres, tantum facit & intelligit, quantum de Naturæ Ordine, re, vel mente observaverit, nec amplius scit aut potest. Nec manus nuda, nec intellectus sibi permissus, multum potest; instrumentis & auxiliis res perficitur, quibus opus est non minus ad intellectum, quam ad manum, atque ut instrumenta manus motum aut cient, aut regunt, ita & instrumenta mentis, intellectui aut suggerunt, aut cavent. Scientia & potentia humana in IDEM coincidunt, quia ignorantia causæ, destituit effectum: Natura enim non nisi parendo vincitur, & quod in contemplatione instar causæ est, id in operatione est instar regulæ.

Sed è diverticulo in viam, id est, ad Auctoris nostri propositum: sequutus est ille (& quidem rectè) admonitionem magni Galeni 9. meth. med. cap. 4. ubi dicit: *μαλιστα ὡς χεῖρ, γυμνάσει, τὴν κινῶντας. ἔτι δὲ ἐν Παιδαγωγικῶν, ἡ γὰρ ἀρετὴν αἰ καὶ δόλου μέθοδος, ἄριστος τῶν ἀρετῶν γυμνάσιον*: i. e. Maxime expedit discentes exercere in exemplis; non enim sufficiunt ad exactam cognitionem universales methodi. Optandum esset, ut consimili accurratione, singularum affectionum descriptiones, differentias specificas, causas tam contingentes, quam antecedentes & procatarticas, prognoses & curandi diversos modos absolvisset: Nos quidem hic multa in notis supplebimus, sed, volente Deo, plurima ad ingenii nostri modulum, alibi; lugemus enim cum Bacone, intermissionem diligentia Hippocratis, utilis admodum & accuratæ, cui moris erat, narrativam componere casuum, circa ægros specialium, referendo qualis fuisset morbi natura, qualis medicatio, qualis eventus. Atque hujus rei nactis nobis jam exemplum, tam proprium atque insigne, in eo scilicet Viro, qui tanquam parens artis habitus est, minimè opus erit, exemplum aliquod forinsecum ab alienis artibus

petere, veluti à prudentia Jurisconsultorum, quibus nihil antiquius, quam illustriores casus & novæ decisiones, scriptis mandare, quò melius se ad futuros casus muniant & instruant. Istam proinde continuationem Medicinalium Narrationum desiderari videmus, præsertim in unam corpus, cum diligentia & iudicio digestam; quam tamen non intelligimus ita fieri debere amplam, ut planè vulgata, & quæ quotidie obveniant (id enim infinitum quiddam esset, neque ad rem) neque rursus tam angustam, ut solummodò mirabilia & stupenda (id quod à nonnullis factum) complectatur: multa enim in modo rei & circumstantiis nova sunt, quæ in genere ipso nova non sunt.

(2) CAPTIS.) Confestim hic Auctor aggreditur doctrinam marborum in partibus stabilibus, antequam examinarit labem diversam in partibus fluidis; quod ipsi nos tribuimus vitio magno: quoniam stabiles partes omnes patiuntur à fluidis.

(3) CEPHALALGIA.) Dolor totius capitis inveteratus, Græcis vocatur κεφαλαία, dimidiatus verò Ἡμικεφαλαία: clavus & ovum sunt nomina superflua.

a Fœmina.) Hippocrates lib. 1. de morb. mulier. §. 2. ait: *οὐκί γὰρ τῶν γυναικῶν ἀραιὸς ἀρτηρία, ἀλλὰ ἐπιπλεῖται εἶναι, ἢ τὸν ἀνδρα, i. e. dico mulierem rariore carne præditam & tenebriorem esse, quam virum: causæ nobis esse videntur sequentes, si non veræ, saltem verosimiles, (1) quòd vel languida spiritus seminis masculini actione, vel crassitie liquoris, ovo materno contenti, extraordinariâ, motus particularum sanguinis humorumque intestinus & progressivus, à primis usque generationis punctis factus fuerit ad eò debilis, ut lineamenta partium stabilium quævis, ritè expandi & protrudi non potuerint, ad masculum generandum, sed manserint iis innexæ copiosæ particule flexiles, lubricæ, bamosæ & ramosæ, id est, bumida viscosæ, quibus*

senec-

CEPHALALGIE CALIDÆ.

3.

tenerum & morbosum magis evasit corpus femininum: (2) quod gestationis tempore Mater indusserit alimentis crassioribus humidioribus, nec satis membra corporis moverit: (3) quod non immediatè solum post partum, verùm etiam etate magis adultâ, puellæ mollior educentur: lacticiis, crudis acidisque rebus delecentur, vitam degant sedentariam, corpore oberrent magis denudato, Lunaque imperio duro subjiciantur.

b Quadraginta annos.) Quantam habeat etatis ratio in Praxi Medica utilitatem, perfectè divus Hippocrates in libris suis, tum maximè in Aphorismis S. iij. inculcat, quorum recensione consultò super sedemur, ut Tyrone incitemus, ad aquas ex ipso fonte saluberrimas potandum: utinam & eas ad satietatem omnes Doctorum titulo superbientes potarent, & deliramentis suis periculosissimis, nè dicam lethalibus, remedium haberent indubitatum!

c Sanguinea.) id est, plethorica, sanguine gaudens crasso & acri tardius intra vasa sua fluit, adeoque eorum latera præter modum distendente atque vellicante. Confer Auctor. medic. theoret. lib. 2. p. m. 189.

d Calidiorè dixit.) præmissò titulo medicationis hujus generali, de Cephalalgia ex causa calida, Auctor nunc speciatim fortuitas sive externas ejus causas demonstrat, verùm probat dolor! idem per idem probando: clarius, nostrò judicò, res expediri potest, dicendo, calorem omnem ad solum hominem esse relativum, ut perceptionem mentis determinatam, ope corporis productam, dum fibrillæ membrorum, seorsim singulæ, fluido cinctæ, vehementius solitò concutiuntur à particulis quibusdam valdè mobilibus & nonnihil acerbis, quales in igne, oleis & spiritibus salinis, aromatibus, exercitiis majoribus, causticis, inflammationibus &c. adesse, facile reperiet attendens: nullum ergò calorem, nec alias sensibiles qualitates, in corporibus ipsis Philosophum statuere oportet, sed unicè cau-

sam certarum in mente perceptionum ex iisdem eruere: confer Cartes. princ. part. 1. §. 66. 67. 68. 71.

e Dolorem f puncturum.) Non magis in parte affecta hic laetè, quàm in corporibus ipsis calor, juxta §. præced. est enim ille, tristis quædam mentis perceptio, concomitans extraordinariam fibrillarum nervosarum in partibus sensitivis vellicationem, expansionem aut pulsationem, à quacunque demùm causa violenta introductam, quæ illæ, vel rumpuntur, vel rumpi periclitantur. Doloris autem differentia, partim à vellicantis, expandentis, pulsantis, rumpentis & erodentis materiae diversitate, partim à diversa structura & harmonia sensitivarum partium affectarum, derivanda est; constat enim, unam eandemque (non quidem numeri, sed naturæ ratione) materiam, diversos indeterminatis partibus, excitare posse dolores. In specie autem puncturior dolor, orti dicitur à sale fixo; lacinans & quasi scindens ab acido fixo; gravativus ab humore viscoso vel terrestris, sine copta notabili salis vel acidit commixta; distensivus & vagus, ab immixtis humori prædicto particulis nonnullis subtilioribus, quæ majus spatium, intra quod liberè moveantur, querunt quidem, sed non inveniunt; denique pulsatilis, ab humore quocunque crassiore, magnas & multas arterias comprimente.

Porrò dicitur Auctoribus ille dolor idiopathicus, cujus causa proxima laetè in ipsa parte dolorifica: sympathicus verò qui ex alia parte quacunque, sive vicinâ, sive remotâ, resulat: rationi clarus est primus, sed obscurior secundus, nos rationem hujus deducimus, partim à nervorum membranarumque, pluribus partibus annexarum vicinâ & affinitate, partim ab universali sanguinis humorumque labe, quâ plures simul afficiuntur partes stabiles, partim denique, à materia quadam canaliculis alicujus stabilis partis angustioribus inherente, quæ determinata concurrente causa, postea turgescens, per vasa,

A 2

vel

M E D I C A T I O

vel venosa, vel lymphatica, ad massam sanguineam transfertur, & in ea tantas parit anomalias, ut partes unanimitè variè afficiantur; sed hæc in sequentibus evadent clariora.

g Verticis & h occipitis.) Ita distinguitur hæc cephalalgia ab hemigrania, item à dolore sincipitis, qui ordinariè continuatur ad radices oculorum.

Satis autem absurdè Hofferus in Hercule medico lib. 1. cap. 3. rationem reddit dictorum sequentium Cratonis lib. 4. epist. p. 437. Fiunt dolores capitis plerunque per consensum, & in foeminis præsertim ventriculi & uteri: quando per consensum ventriculi, tunc dolet serè pars anterior; quando uteri consensu, dolet posterior. RATIO, inquit, ex ANATOME PETENDA, QUÆ DOCEBIT, VASA SPINÆ DORSI INCUMBENTIA, RECIPERE EXHALATIONES AB UTERO, ET SIC POSTERIOREM PARTEM CAPITIS DOLERE: VENTRICULUM VERÒ RECTA PER STERNUM, ET INTRA PRÆCORDIA, PER JUGULARES VENAS EVAPORARE, UNDE DOLOR CAPITIS ANTERIOR. Dixi absurdè hæc dici, nam nullam esse talem prædictorum partium communicationem, monstrat ad oculum Anatomia. Nec profectò, ejusmodi in casibus admodum necessaria est, anxia illa, de hac vel illa parte exigua interna affectà, inquisitio, quoniam lege circulationis, medicamenta per totum corpus disperguntur, & spectatim eo in loco agunt, ubi resistentiã inveniunt notabilem.

i Ad cervicem usque.) Cognitioni prognoseos hæc inservire poterunt; utpote quæ mali causam notant magnam, & ad plures partes vicinas diffusam.

k Capitis motu exacerbatur.) Dolor hic motu totius corporis, sed spectatim capitis augetur, quia humores acres, inter fibrillas nervosas & membranosas hærentes, altius tubulis insnuantur, ruptionemque laterum minantur majorem; non enim sufficit ille motus obstructioni solvendæ.

l Subindè remittuntur.) Primò, quia

gustæ omnes sanguinis & humorum; non æqualem habent particularum proportionem & mixtionem, sed earum nonnullæ sunt crassiores, nonnullæ fluidiores; Secundò, quia obstructio aliquando solvitur pressione particularum subtiliorum, aliquando verò regeneratur tarditate particularum crassiorum.

m Ut ægra animo linguatur.) Quid animi deliquium significet, dicitur lib. 2. medic. vj. Ratio autem, cur intensis doloribus, illud facile combinetur, sequens est. Vellicatis nempe, tensis, pulsatis, aut aliò modo vehementer vibratis fibrillis nervosis in parte aliqua sensitivâ, spiritus animales intra cerebrum solito vehementius & celerius moventur, similique cum determinatione feruntur, non solum versùs partem affectam, verum etiam in omnem corporis dimensionem & musculos cordis, quorum naturalis. equali contractione & circulatio sanguinis, & humorum secretio viget; sed quoniam illi spiritus confusè moti, nequeunt satis liberè unà cum lymphâ per canaliculos musculorum illorum transferri, violentam laterum, sive fibrillarum singularum, causantur contractionem, quam vocare solemus convulsivam, aut spasmodicam, undè sequitur, quod sanguis modè consuetò, per canales suos ad cerebrum aliasque partes propelli non possit, quò spirituum, humorumque secretio ritè procedat: hæc ergo deficiente, membra flaccescunt, sensus motusque, præsertim arbitrarii, imminuuntur, saltemque non abolentur, & homo in terrâ, quasi mortuus decumbit.

n Citra sitim.) Rarè equidem sitim abesse contingit, corpore propter inflammationem, ut hoc in casu, aut alia quacunque de causâ, æfluante; præterquam enim, quòd salia in sanguine & humoribus abundantia, circa linguæ, palati, & faucium nervosas papillas hærendo, tantam excitare debere vellicationem videantur, ut in mente tristis idea sitis resularet, profectò particula copiosæ, sive humectantes, ardore ita evanescerent, ut magna oris gigneretur siccitas; qua-

quapropter vel principium morbi, ver-
bis hisce indicari, vel Auctorem hunc
Historiam sine iudicio effinxisse cen-
semus; unde tamen non sequitur, febres
nullas sine fœci dari posse; quâ de re suo
loco dicemus plura.

o Magnus calor) Ortum ille trahit
à copiosis salinis particulis in corpore
versantibus, iis enim fibrillæ partium
stabilium scorsim singulæ extraordinari-
è concutiuntur: nempe, quoniam non
facile rigida illa corpuscula pressione
ætheris inflectuntur, majorem ad mo-
tum circularem concitantur, & ardoris
perceptionem menti suggerunt.

p Pulsus celer, urina rubicunda.)
Sunt hæc duo signa diagnostica morbi
calidi, febrem conjunctam habentis:
malè autem (nostro iudicio) Auctores,
nullam adesse febrim statuunt, nisi pul-
sus sit extraordinariè frequens, sive
præter naturam celer; licet enim conce-
deretur, quod ubicunque pulsus est præ-
ter naturam frequens, adhi febris, at-

tamen inde non sequitur, in omni febre
pulsus esse extraordinariè frequen-
tem. Urinæ rubedo splendescens & qua-
si ignea, semper est indicium copiosi sa-
lis, vel acidi cum sanguine & humo-
ribus commixti; Sic lixivia, quæ for-
tiora, eo magis rubicunda sunt, & ple-
rique spiritus acidi, dum destillantur,
colorem reddunt intra recipiens ruti-
lantem.

q Quædam præter rationem.) Ob-
servandum est, an delirium sit de natura
morbi, an verò ex somnolentia, quam
Belgæ vocant dutton: hoc in casu leve
delirium est de natura affectus, tan-
quàm symptoma; spirituum enim animâ-
lium motus, cum sit extraordinariè ve-
hemens aut celer, propter ardorem &
dolorem intensum, vestigia verum cere-
bro olim impressa confusè aperiuntur,
multæque perceptiones, quasi simul &
semel menti occurrunt, quas cum ne-
queat in ordinem redigere secundùm
regulas arithmeticas, dicitur delirare.

Facto hoc historię morbi, ex diligente ægrotæ hujus examine collectæ, funda-
mento, medicatio jam porro instituenda per cognitionem, tum diagnosticam, tum
prognosticam, quâ peractâ, progrediendum erit ad Curationem.

Et quantum ad diagnosin, quæ in partis affectæ, ipsius morbi, & causæ mor-
bificæ investigatione consistit: afficitur in hac ægra caput, secundum verticem,
occiput, & cervicem, quod ex dolore illas partes occupante est manifestum; af-
ficitur etiam a cerebrum secundum substantiam & b spiritus, item secundum
c meninges, quod ex sermonibus præter rationem interdum prolatis, & ex do-
lore d non externo contactu, sed motu capitis exacerbato, innotescit: item e
cor, & totum corpus, quod ex pulsu celeri, urina rubicunda, & totius corporis
calore patet.

a Cerebrum.) Sensus magis exquisi-
tus est membranarum nervorumque
ex cerebro provenientium, quàm ipsius
substantiæ glandulosæ, præsertim ex-
terioris; dantur enim exempla portio-
nis corticalis evacuata sine ullo dolore:
quapropter ubi vehemens urget dolor,
causam morbificam magis in meningi-
bus latere censemus.

b Et spiritus.) Hi cum ex sanguine
acri secernantur, iidem sunt solito
acriores & crassiores; per consequens
dum tubulis s. canaliculis glandularum
cerebri, membranarum & nervorum in-

sinuantur, extraordinariam causantur
fibrillarum concussionem & vellicatio-
nem; adeoque inquietudines, molesta in-
somnia, oscitationes, pãdicationes &c.

c Meninges.) Levis inflammatio
in hac ægra meninges occupat, quate-
nus iis inheret rigida salia, adeoque
gradus est ad phrenitidem, cujus ex-
plicationem trademus medicat. 16. Por-
rò, gradus est ad coma vigil, de quo age-
mus medicat. 18.

d Non externo contactu.) Ut in
contusionibus, fracturis, fissuris &
vulneribus capitis.

e Item

e Item cor.) Nullus datur morbus, in quo cordis functio naturalis non laedatur, utpote cujus musculosa substantia contractio diversimodè procedit ad varium influxum spirituum, ex sanguine diversimodè constituto secretorum:

hoc in casu, cum salta abundant, sunt velliciones fibrillarum muscularum, adeoque irregularis spirituum influxus, propter quem cor citius contrahitur & pulsus reddit præter naturam frequentem.

Morbus, qui eam affligit, est a Intemperies capitis, secundum verticem, occiput, & cervicem, b calida & acris, sive c biliosa; quæ d in illis partibus ingentem dolorem punctorium excitans, dolor capitis ex causis calidis ortus, vulgo appellari solet.

a Intemperies capitis.) Intemperies omnes cum præsupponant particularem sanguinis & humorum præternaturalem ad invicem proportionem, ita ut unius generis particulae determinatae, ceteris prævaleant, melius tribuntur solis partibus fluidis, quam solidis: verba tamen usu valere concedimus, modò res intelligatur, quoniam rigor dogmatum solummodò oppositionem, & dein altercationes quæstionesque inducit, & quemadmodum corpora naturalia, dum valent integra, corrumpuntur sapius & abeunt in vermes, eodem modo, sicut ac solida rerum cognitio sæpe numero putrescit, & solvit in subtiles, vanas, insalubres & (& si ita loqui licet) vermiculatas quæstiones, quæ motu quodam & vivacitate nonnulla præditæ videntur, sed putidæ sunt, & nullius usus.

b Calida.) Vid. notas sub litera d,

ad verba calidiorè dicta.

c Biliosa.) Bilem sub ratione bilis in sanguine versari, nullis argumentis aut experimentis solidis hæcenus demonstratum fuit, ut ut nonnulli recentiorum, viam ipsi ab intestinis versùs vasa meseraica sternere conati sint; sed de his aliò loco: sufficit salinam, imò & nonnunquam acidam, hac voce intellexisse intemperiem.

d In illis partibus.) Fortuitum plañe est, obstructionem illis in partibus esse productam, & non in alia parte, cum universalem sanguinis intemperiem adesse dictum sit; ratio autem dari potest, quod ab ipsis generationis primordiis usque, tubuli & canaliculi, proportionè habita, angustiores facti sint in una parte quam in alia; item quod à causa quadam fortuita externa incrassati magis sunt humores in uno loco, quam alio.

a Causa procatartica hujus morbi est diæta calida, qua hæc ægra fuit usæ. Inde enim, b adjuvante temperamento ipsius sanguineo, humores calidi & acres, in ipsius corpore geniti, antecedentem huic morbo præbuerunt causam; pars vero ejus in caput, circa meninges in vertice & occipite, ac ad cerebrum, item foris ad cervicem usque c delata, ac ad cor & in totius corporis habitum distributa, ibique calorem præter naturam concipiens, partesque illas vehementius alterans & vellicans, continens hujus morbi, & symptomatum jam commemoratorum, est causa.

a Causa procatartica.) Multiplex hæc esse potest, ex sex rebus nonnaturalibus dictis, petenda: ita à suffitu aromatum oriundam cephalalgiam vid. Hipp. S. v. Aph. 28. ab æstate sicca & ætumno pluvioso & australi S. iij. Aph. 13. ab aura septentrionali hemispha-

niam, vid. Barth. in act. hafn. vol. iij. obs. 66. ex nimio usu tabaci Bonet. anat. pract. lib. 1. f. 1. obs. 11. ab inundationibus mercurialibus Riv. cent. 2. obs. 91. à calculis, misc. cur. an. 2. obs. 48. ex arenulis aurum circa os petrosum &c. Barthol. in act. hafn. vol. 1. obs. 45. à vermicibus,

mibus, misc. cur. decur. 1. ann. 2. obs. 147. Tulp. lib. 4. cap. 12. à suppuratione Tulp. lib. 1. cap. 32. symptoma quoque familiare est dolor capitis febricitantibus, menstruantibus, chlorosis & lœ venerea infectis &c. ad summam, omnia quæ massam sanguineam incrassans & aerem reddunt, vel crassiores particulas ex gremio ejus versus partes stabiles præcipitant, ut causæ procatarrhica considerari debent. Quid autem sit causæ procatarrhica, antecedens, continens &c. vid. Auctor. medic. theor. lib. 2. cap. 7.

b Adjuvante temperamento.) *id est, per poros sanguinis humorumque in*

hac ægra salinarum & acrium, æther sive spiritus mundi subtilissimus potest valde constans, quo poros in chylo accedente, ad magnitudinem & figuram suam liberos accommodat: atque hoc modo agunt fermenta, quæ alias res in sui naturam mutare solent; ratio itidem hinc petenda, cur pbrifeci, melancholici &c. difficillimè sanentur.

c Delata.) *Juxta circulationis leges, materia in sanguine peccans, indifferenter ad omnes partes defertur, verùm quando in determinata aliqua parte canales sunt angustiores, ut liberè eam transmittere nequeant, effectus demùm major percipitur ibi, quàm alibi.*

a Humores enim calidi & acres ad meninges circa verticem & occiput, ac ad interiora cervicis subinde delati, vehementiorem iis partibus, *b* quæ acutissimi sunt sensus, intulerunt motum & punctiones, & hinc *puncturorum dolorem, subinde remittentem & deinde rursus ingravescentem, ac motu corporis, quo etiam interiora agitantur, non vero externo contactu, qui tantum exteriora premit, exacerbationes inferentem; & interdum etiam in animi deliquitum ægram nostram, per spiritus animales, in fibras cordis & vasorum ejus constrictorias ex dolore nimis copiose determinatos, præcipitantem.*

a Humores enim &c.) *Totus hic paragraphus cum sequentibus duobus, suam suam generat ex annotationibus præcedentibus: Dis ues usq̄ dicitur, quod verò Auctor in §. seq. dicit, humores istos in corde vehementius citra febrim incallescere, id aperte contradicit definitioni febris vulgari, quod sit calida intemperies totius, à calore præter naturam in corde accenso, & mediantibus spiritibus & sanguine per venas & arterias in totum corpus effuso orta, actionesque naturales lædens: Quam licet definitionem nos non defendamus; tamen hic Auctorem nostrum falli asseruimus; reverà enim febris adest, ut ut nulla adsit sibi. Primo, quoniam vehementissimus est dolor, secundo, quoniam adest inflammatio, tertio, quoniam pulsus est præter naturam ce-*

ter, & quarto, quoniam totius corporis est ardor.

b Quæ acutissimi sunt sensus.) *Partes sensu pollent acuto, quæ primò, nervis instructæ sunt copiosius, ita ut fibrillæ multæ simul vellicari possint, aut si v. g. hæ non vellicentur, illæ tamen vicinæ facile contremiscant; secundò, quæ nervos habent subtiles, qui non solum citius à spiritibus expanduntur, verùm etiam facilius à causa quadam movente contremiscant; tertio, quæ nervos habent breves, & sensorio communi vicini; sic sonus in musicis chordis acutior est, quò illæ sunt breviores; quarto, quæ nervos habent ad lineam rectam magis excurrentes; motuum enim determinationes inflectuntur, tortuosas per ambages.*

Adest autem calor totius corporis, citra sitim, ac urina rubicunda; quia humores isti in corde vehementius, citra febrim incallescunt, & inde in totum corpus atque in renes impulsæ, totum corpus valde calefaciunt, urinamque biliosis suis partibus adustis robore tingunt.

Et

Et quia sanguis & spiritus ille calidus, per somnum non satis discussus ex cerebro, ipsum cerebrum, in eoque sensorium commune vehementius & inordinatius agit, hinc fit, ut ægra nostra interdum, *post somnum deliros habeat sermones*.

Morbus hic satis est a periculosus ob cerebrum affectum, doloris gravitatem, & delirium hic subinde conjunctum post somnum: b nam in maniam, vel phrenitidem, vel apoplexiam posset degenerare. Quia tamen nostra ægra est valida, bene sperandum, & ad *curationem* accedendum cen seo.

a Periculosus ob cerebrum affectum.) *Functiones partium naturales & animales, cum maximam partem dependant & vigeant, à laudabili cerebri structura, quatenus in ejus canaliculis spiritus animales maximâ copiâ secreti, secundum ductus innumerabilium filamentorum nervosorum ex eo procedunt, versùs omnes corporis partes diffunduntur; mirum non est affectiones cerebri & meningum in genere periculosas esse: speciatim verò hic periculum imminet phrenitidis, aut comatis vigilis, necnon convulsionum & lipothymia; confer Hipp. lib. de morbo sacr. §. v. item coac. prænot. §. 2. & prænot. §. 25. terminatur quandoque in suppurationem, quæ nisi solvatur per nares,*

aves vel os, mortem infert subitanam: confer Hipp. sect. vj. aph. x. item Tulp. l. i. cap. 32. aliquando excitat Apoplexiam, juxta Hipp. f. vj. Aph. 51. à mercurialibus aut lue veneræ, oriunda cephalalgia pertinacissima est, & ut plurimum cranio cariem affert. Quando cum aliis affectionibus combinatur, prognosis instituenda est, secundum symptomatum reliquorum vehementiam.

b Nam in maniam.) *Magis hac in ægra malum declinat ad phrenitidem, quàm maniam, ut clarè patebit suo loco de mania: debuisset Auctor certum morbi initium, augmentum & declinationem indicare, sed pro dolor! multa sine judicio compilavit.*

Quæ in causæ procatarticiæ, antecedentis, & continentis, ac intemperiei per contraria ablatione, & doloris sedatione consistet.

a Mox itaque vena in brachio pertundatur, sanguisque educatur ad ʒ viij.

a Mox vena pertundatur.) *Nempe in principio & incremento, viribus ægræ constantibus, nullo verò modo in statu aut declinatione affectus, nè degeneret in morbum aliquem soporosum. Tempus autem diei ad venam aperiendam indifferens est, modò necessitas urgeat, imò ut levis somnus inducatur, non dissuadendum est tempus vespertinum, nisi aliæ probeant circumstantiæ: Electionem nimis anxiam venæ pertundendæ non magni facimus, modò non subiaceat nervus aut arteria, vel sit nimis gracilis. Hinc tamen non sequitur sinistra interpretatio Hipp. f. v.*

Aph. 68. *Quantitas sanguinis educendi, dirigatur judicio medici, secundum sexum, ætatem, anni tempus, regionem aut circumstantias alias. Ratio autem cur sanguis in hoc casu educatur, est ut latera vasorum per totum corpus blandè collabantur, salia parti affectæ infixa, minus premantur aut agitentur, adèdque ut dolor, tanquam symptoma urgens mittigetur, licet causa malè nondùm sit ablata: hinc tamen non sequitur, Venæ-sectione sanguinis motum non posse accelerari, quod suo loco istidem demonstrabimus.*

Sequenti die a purgetur tali haustu:

℞. Mannæ calabricæ ʒj. syr. ros. cum rbeo ʒss.

Aq. hordei q. s. M. F. haustus, mane exhibendus.

a Pur-

■ **Purgetur.**) Ubi corporis ardor s. præternaturalis calor, adeoque febris urget, à purgantibus abstinendum esse censemus, juxta Hipp. lib. de purgantibus §. 4. ubi dicit, quicunque à febris fortibus corripiuntur, iis medicamenta purgatoria dare non oportet, donec remiserit febris: Verum quoniam Auctor nullam adesse febrim supra (sed malè) annotavit, idcirco ad hæc non (ut oportet) attendit: ratio autem cur hic purgandum non sit; (1.) est, quòd purgantia (proprie sic dicta) sint salina & acria, motum in corpore majorem excitantia, adeoque dolorem, ardorem & febrim augmentia nec non forte hypercatharsin excitantia; (2.) quòd præcipitent ubi vis ex gremio sanguinis & humorum particulas crassas, quæ cum nequeant per canaliculos partis affectæ progredi, obstructionem maximopere aggravant; interim haustum Auctoris,

magis laxantem, quàm purgantem esse fatemur, qui tamen dulcedine sua passionem ciere possit in hac ægra hysterica, statusque abdominis dolorificos generare: nos præferremus clysterem cõmunem s. officinalem ad ℥ viij. additis uncis duabus elect. diapr. solut. & nitri drachma una; vel per os assumendam commendarem pulsam tamarind. aut prun. damascen. cum jusculo gallin. vitul. &c. vel uvas corinth. cum crem. tart. coct. in jusculo prædicto; reverà enim necessarium est hoc in casu alvum manere laxam, propter causas tradendas in medic. xxiv. lib. iij. Notandum autem est, quòd ubi & purgatio & venæ-sectio sint instituendæ, hæc illam præcedere debeat, quoniam (1) purgarum sanguinem evacuare nefas est, (2) venæ-sectionem tempestivam novatè sequitur purgatio critica salutaris.

Postridie adhibeantur, si dolor etiamnum urgeat, a cucurbitulæ quatuor vel sex scapulis, cum scarificatione.

■ **Cucurbitulæ.**) Forsan hæc Auctor didicit ex Hipp. lib. de judicat. §. 12. Caput circumcirca dolenti, quicunque ex supernis locus doluerit, cucurbitam affige, sed nostro judicio malè hic appli-

cantur, cucurbitulæ enim dolores multiplicant, nec nisi subtiliorem ex vasis capillaribus sanguinem evacuant, qui una cum crassiore melius eliminatur ex vasis majoribus.

Et sub vesperam utatur, a lotionem pedum, in decocto camomillæ & fol. salviæ factâ, per horas duas; quæ lotio sequentibus diebus bis quotidie, mane ac vespere sc., reiterabitur.

■ **Lotionem pedum.**) Hæc dolores mitigat, quatenus ope caloris, flexiles & lubrica particule poris & canaliculis cutis insinuantur humoribusque permixtæ, salia diluunt, & involvunt: ita in misc. cur. an. 2. obs. 247. exemplum

datur pediluvii, summo cum fructu instituti, frustra propinatis medicamentis internis: hoc autem in casu loco fol. salviæ adderemus surfur, flor. melil. & pap. rhæad.

Atque a ad somnum conciliandum & doloris sedationem, sub tempus somni, talem sumat potiunculam somniferam & anodynam:

R. Aqu. lactucæ ℥ j. betonica ℥ ss.
Syr. de papav. ℥ iij. de acetositate citri ℥ ss.
Misce. F. potio.

■ **Ad somnum.**) Hunc in finem maxime convenit, emulso ex bord. mund.

ad crepaturam cocto, additis sem. frig. maj. sem. pap. & lin. ope aq. bord. s. a. præ-

præparata ; vel sumitur opii in aq. calid. solut. & postea inspissat. gr. j. vel ij. Vel

℞. Sal. prun. gr. xv. aut ℥j.
Camph gr. iij. aut iv.
Laud. op. gr. j. fol. argent. lævigat. num. vj.

M. F. Pulvis pro dosi, viribus constantibus.

Est autem sedulo notandum, quod somno levi conciliato, desistendum sit ab usu opiatorum, nè morbus succedat so-

Et a collo talis facculus applicetur.

℞. Furfur. triticei p. ij. sem. papav. albi ℥j. ℞.

Rosar. rubr. ℥j. mastiches ℥. iij. radic. galangæ ℥j.

conquassata & inclusa sacculo vino irrorentur, & calide applicentur collo, circa nucham.

a Et collo talis facculus applicetur.) Ille aliquid posset in doloribus externis, sed rosæ rubræ adstringunt & galanga nimium calefacit.

Pro oxyrrhodino capiti applicando inservire poterit hoc sequens.

℞. Aq. solani.

rosar. an. ℥iij.

Aceti rosacei ℥iij.

Laud. opiat. vel melius opii erudi (cum aromatica hic noceant) ℥ss.

Camphor. parum.

Misce. Fiat Oxyrrhodinum.

Lintea duplicata & madefacta hoc liquore applicentur parti affectæ, nec non naribus sæpè admoveantur, sed hoc medicamentum non est exhibendum in

porosus. Sitis si adesset, pituita conveniret ex decocto hordei, cui tempore coctionis addita fuere corn. Cerv. limat. uv. corinth. & prun. damasc. colat. immittantur taleolæ pom. citr., vel addatur portio vin. mosell. cum syr. de succo citri ad gratiam. Nec inordinariens est sal. prun. ad ℥j. in potu ordinario, vel guttæ iv. vel v. sp. nitr. vel sal. dulc. Julapia vulgaris cum sp. vel ol. vitrioli repudiamus.

gravedine capitis, ne camphora cum opio pituitam increpasset.

Huc spectat sequens Hipp. aphorismus.

Sec. 5. Aphor. 20. suffitus aromatum muliebria educit; sæpius vero, & ad alia utilis esset, nisi capitis induceret gravitatem.

Quod verum est, si pituita acris in cerebro peccat, quia particule subtiles odoramentorum, pituitam magis movendo & impetum in obstructions faciendi gravedines inducunt.

Capiti etiam applicetur placenta rosacea conspersa aceto rosaceo, item cervici imponatur hedera terrestris contusa cum acetosa & farina hordei.

Ad a corroborationem debilitum virium utatur tali conservâ :

℞. Conservæ rosar., majoranæ an. ℥j.

Spec. diarrhod. abbatis ℥iij.

Cum syr. de limonibus q. s.

Misce ad formam electuarii.

De quo sumat ægra subinde magnitudinem castaneæ majoris.

a Ad corroborationem utatur tali conservâ.) Non hic uti debemus corroborantibus calidis nec spirituosis, tanquam subito resocillantibus & subito ex corpore per cutim abeuntibus, sed potius constantioribus, quæ diu in

corpore manens, ac temperata sunt, ut

Oculi cancri.

Corallia.

Margaritæ, quæ spiritu aci-

do imbibantur, sic etiam

Fol.

CEPHALALGIE CALIDÆ.

11

Fol. auri.
argenti, nam luna speciatim
dicata est capiti, itaque sumite potius
hunc pulve rem.
℞. Pulv. diarrhod. abbatis ℥iv.
Sal. prun. ℥ij.
Fol. auri.
argenti an. n. viij.

Misce, Fiat pulvis pro ℥v. dosibus:
mane & vesperi unus cum vi-
no sumendus est.
Cessante dolore & ardore convenit ely-
xir prop. Paracelsi cum spiritu sulphu-
ris per campanam præparatum, ad
gutt. xvij. vel xx. nam valde aperit, &
motum sanguinis nimium minuit.

Tandem si a gravitas capitis, uti hic sæpe fit, post punctiones ablatas ægræ
sit molesta, talis capiti imponatur b cucupha:

℞. Furfuris tritici p. ij. sem. papav. alb. ℥j. ℥ss.
Rosar. rubr. ℥j. mastiches ℥iij.
Rad. galangæ ℥j. treos ℥ij.
Sem. coriandr. ℥iij.

Contundatur & cum linteo & cotone F. Cucupha.

a Tandem si gravitas capitis post
punctiones ablatas ægræ sit molesta.)
Illa gravitas succedens Cephalalgie
calidæ, posset esse à nimio, & intempe-
stivo usu refrigerantium, unde multa
viscida pituita sanguini & humoribus
supeditatur adeoque in capite colligi-
tur, de cujus curatione videnda est me-
dicatio sequens.

Itaque cavendum ne camphoræ aut

opii usus in Cephalalgia calida sit ni-
mis diuturnus, & præstat accedere ad
nitrosa: illa enim licet refrigerent nul-
lum periculum faciunt obstructionis.

b Talis cucupha capiti impona-
tur.) Quoniam supra in casu calido
ferè eadem Auctor usus fuit cucupha
non immeritò concludimus, sine iudicio
hæc esse ab eo corrupta.

a Corpusque iterum purgetur blande, tali purgante medicamento:

℞. Manna Calabrica,
b Syr. ros. cum rheo an. ℥j.
Aq. hordei q. s. m. F. Haustus.

a Corpusque iterum purgetur.) Pro
purgante in gravitate capitis dentur
pilulæ sequentes, quæ bilem viscidam
purgant.

℞. Extract. rhabarb. gr. xij.
Diagrid. gr. iv. v. vel vj.
Merc. dulcis gr. iv. vel v.
Misce, fiant s. a. pilulæ n. vij.
℞. Extract. cathol. gr. xiv.
Trochisc. alhandal. gr. iij.
Merc dulcis gr. vj.
Ol. carui parum.

Misce, fiant pilulæ n. vij.
b Syr. ros. sol. cum Rheo.) Dulcia
hic non conveniunt, quia pituitam
acrem nimis augent, sed merc. dulcis
hic valde prodest cum amaris purganti-
bus quia acumina salum infringit, &

diu manendo in sanguine, valde aperit.
Si corpus esset cacochymicum, utile
foret decoct. seq. vel simile.

℞. Cort. tamarisci.
Rad. cappar. an. ℥vj.
Herb. card. bened. m. j.
verben. m. ij.
Passul. min. ℥ij.
Tartari albi ℥ss.

Pro ditioribus adde
Rad. falsaparillæ.
chinæ, aa. ℥x.

Alioquin loco eorum sume
Stipit. dulcimar. ℥ij. ℥ss. bardan. ℥ij. ℥ss.
Infunde in mediocri aq. quant. per
noctem, postea lentè in vase bene
clauso coque per horas v. aut vi. in
colat. ℥ iv. dissolve

B 2

Salis

Salis card. bened. ℥iv.
Syr. card. bened. ℥ij.
Spir. sal. ammoniaci ℥iſſ.

Misce, fiat decoctum.
Haustus hujus decocti debet assumi duo
cui ventriculo ℥iv. pro dosi, ter de die.

• In *dieta aër*, in quo ægra degit, sit *a* frigidus, humidus. *Victu* utatur *b* parco, refrigerante, & humectante ex lactuca, acetosa, portulaca, endivia, *c* cichorio, citriis, aurantiis, cerasis, hordeatis: *d* Abstineat à vino; *potus* sit cerevisia tenuis. *Somnus* sit longior. *Perturbationes animi* e vehementiores, ut & *f* inedia vitentur.

a Frigidus.) Peccat Auctor contra salutare monitum Hipp. l. v. Aph. 18. Frigidum inimicum ossibus, dentibus, nervis, cerebro, spinali medullæ, calidum verò, utile: confer Aph. 17. & 24. sect. ejusdem; humiditas autem in hoc casu utilis est, modò non accedat frigus.

b Parco.) *Rurùs malè*; confer Hipp. l. 1. Aphor. 4. item lib. de victu acutor. §. 17. ubi dicit, qui supernas partes amara bile infestantur, inediam molestius ferunt; pituitosi autem supernis partibus, cibi præter morem abstinentiam omninò facilius ferunt: confer eundem ibid. §. 58. at verò jejunium ad capitis dolorem ac crapulam malum est. Ratio clara est, deficiente enim chylo pingui & oleoso, sanguis redditur acrior, undè proverbium ortum, famem ciere bilem.

c Cichorio.) Hoc ut amarum, nocet

in casu calido: reliqua ab Auctore commendata admittimus, ut nitrosa, acida, volatilia. & emollientia, sed tamen in omnibus servandus est modus.

d Abstineat à vino.) Nempe acris & valdè spirituosus; sed permittitur ad suetis mosellanum maturum.

e Benè Verul. de aug. scient. lib. 4. c. 1. inquit: nemo medicus est paulò prudentior, quin accidentia animi, ut rem maximi ad sanationes suas momenti quæque omnia alia remedia plurimum vel adjuvet, vel impediat, consideret & tractet.

f Inedia.) Manifestè sibi hoc verbo contradicit, cum supra commendaverit victum parcum; forsàn his verbis indicare vult dietam moderatam; præterea evitandum est solis lumen intra cubiculum ægræ, quoniam illud dolorem auget, & vertiginem inducit.

I I.

M E D I C A T I O F O E M I N Æ, D O L O R E C A P I T I S,

Ex causâ frigidâ laborantis.

M Atrona triginta annorum, *a* pituitosa, *b* otiosa, *c* alimentis frigidioribus uti solita, postquam, *d* ineunte hyeme, *e* sese aëri nebuloso, frigido & humido, ac vento, exposuisset, magno dolore correpta est, *f* qui totum caput occupat, illudque *g* gravat. *h* Facies multo pallore est perfusa; in ore pituita abundat; *i* pulsus est parvus, rarus, languidus; *l* urina pallida, crassa.

• Pi-

a Pituitosa.) *Veteres pituita varias enarrarunt species eamque primo dividerunt in naturalem & præternaturalem: naturalem dixerunt succum frigidum & humidum, seu sanguinem minus perfectè coctum: præternaturalem rursus distribuerunt, in insipidam, acidam, salisam & vitream, ita à Praxagora appellatam, quòd vitro fuso, colore, & substantia fere similis sit; nonnulli his addunt gypseam: paucis autem nostro iudicio res tota intelligi potest, si dicatur, particulas quasdam oblongas, hamosas & ramosas cum quibusdam flexibilibus lubricis combinatas, in genere pituitam s. humorem viscosum constituere; in specie autem diversam eam esse ratione consistentiæ, coloris & saporis prout nominata particula vel magis vel minus longa, crassæ, flexiles & copiosæ, sibi mutuo fuerint irretitæ, aut rigidis acuminatis & complanatis magis vel minus crassis, conicis, cylindricis, triangularibus, cubicis &c. associatæ; Quando igitur dicitur temperamentum pituitosum, intelligendum est crassum viscosum.*

b Otiosa.) *Cum in motionibus membrorum, spiritus animales (ut vivacissimi motus corpuscula) vivide per totum corpus dispersi non solum latera musculorum contrahendo, & vasa vicina premendo, sanguinis humorumque motum progressivum sive circularem promoveant, verùm etiam susque deque in orbem volitando crassiores particulas discerpant, ut fluor debitus singularum particularum, motusque intestinus fluidorum continuetur, quo secretionis singulæ ritè absolvantur, obstructionesque præcaveantur: ergo ex adverso in vitâ otiosa, motum sanguinis intestinum & progressivum languere, ut facile producantur obstructiones in diversarum partium stabilium canaliculis, evidens est & manifestum.*

c Alimentis frigidioribus.) *v.g. acetariis sale & oleo conditis, piscibus præsertim marinis, lacticiis, leguminibus, quibus ut plurimum magis deleantur semina, quàm marces.*

d Ineunte hyeme.) *Initio & fine hyemis, homines magis in morbos sunt proclives, (1) quoniam pori & canaliculi partium stabilium à frigore subito occluduntur humoresque incrassantur; (2) quoniam iidem pori & canaliculi calore postea subito dilatantur, humoresque rarefiunt, unde necessum est functiones in œconomia animalis notabiliter inverti, præprimis cum simul accedant ad tellurem nostram diversis illis temporibus, diversis astrorum influxus, diversæque à terra exhalationes.*

e Aëri nebuloso.) *Qui oritur ex vaporibus copiosis circa atmosphæram nostram condensatis, quando radii solares satis perpendiculaeriter & vivide nequeunt superficiem nostræ telluris percutere & vibrare ut vapores sursum elevent & attenuent, aut quando duo vel plures venti, à diversis regionibus flantes, plurimos vapores premunt atque accumulanti: Talis frequentius vere, quàm aliis anni temporibus, etiam quàm autumnò apparet, quia tunc major est inæqualitas inter calorem diurnum, & nocturnum frigus, prout loquitur Des-Cartes meteor. cap. 5. §. 5. Nocet autem corpori nostro talis nebula, primò, quatenus illius superficiem extraordinariè premendo, poros canaliculosque occludit, humoresque in vicinia condensat; secundò, quatenus unà cum aëre versus pulmonum cellulas delata s. inspirata, communicatur sanguini & humoribus adeoque ratione particularum crassiorum, diversimodè figuratarum & motarum, pro diversa natura hominum nec non regionum, & loci, in quo nebulae concrefcunt, proportionem & mixtionem particularum sanguinis naturalem diversis modis immutat, confer Hipp. s. iij. Aph. 23.*

f Qui totum caput occupat.) *Non solum hoc distinguit ab hemicrania, verùm etiam multum contribuit ad instituendam prognosin.*

g Gravata.) *Sic distinguitur hic dolor à præcedente.*

b Facies multo pallore perfusa.) *Talis solet ut plurimum esse color in*

cachexia leucoplegmatica & chlorosi, indicans vasa capillaria sanguifera incute esse obstructa, sive quod globuli sanguinis rubicundi cavitates eorum subire nequeant ut in statu sano. Quod autem pituita in ore abundet, fortuitum est, nam glandulae salivales facilius ab humore illo crasso & viscoso obstrui potuissent.

i Pulsus parvus.) Quatenus oblonga, crassa, hamosa & ramosa sanguinis particula, contractione musculorum cordis languida, deficientibus particulis acuminatis, volatilibus, satis celeriter, & vehementer discerpi & moveri nequeunt, ad pulsum reddendum ce-

lerem, & robustum.

l Urina pallida crassa.) Vid. Hipp. s. iv. Aph. 70. ubi extrat, quibus in febre urinæ conturbatae, qualis jumentorum, his capitis dolores aut adsunt, aut aderunt: nempe non potest quasi non fieri, quin crassae, viscosae humorum particulae, angustos canaliculos glandularum & membranarum cerebri obstruant. Praestat autem tale hoc in casu esse urinam, quam claram & aquosam, denotat enim canaliculos glandularum renalium satis esse apertos, pro transmittendis particulis crassioribus, quae in sanguine alias mansurae, plures cicerent turbas.

Afficitur in hac ægra caput; idque potissimum secundum meninges & ipsam cerebri substantiam, ut patet ex dolore totum caput occupante & gravante.

Morbus, qui ægram affligit, est intemperies meningum & substantiæ cerebri a pituitosa & acris, quæ in illis partibus dolorem gravativum excitans, dolor capitis ex causa frigida appellari solet.

Causa procatartica hujus morbi est usus diutinus alimentorum frigidorum, quo, adjuvante vitâ otiosa & temperamento ægræ pituitoso, multi frigidi & acres humores in ipsius corpore geniti antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Illi verò ad cerebrum & meninges delati, ibique vi aëris frigidi humidi & ventosi retenti, à reliquo sanguine separati, & in substantiam istarum partium effusi, illasque partes suâ copiâ gravantes & b distendentes & acrimoniâ vellicantes, continens hujus morbi symptomatumque ejus, sunt causa.

a Pituitosa & acris.) De acredine nihil constat ex historia, sed quidem de viscositate; aliquas tamen humori viscido immixtas esse posse particulas acres, nemo negat.

b Et distendentes.) Cum dolor adest

distensus, major curationis spes affulget, quoniam indicat partem aliquam materiæ stagnantis adhuc in forma volatili existere, qua propter illius transitus per canales facilius reddi potest, quam si particulae omnes essent crassae.

Dum enim illas partes vellicando, & distendendo, ac pungendo, vehementius movent, dolorem in iis excitant. Dum ad cor feruntur, a sua frigiditate faciunt pulsum tardum, rarum, languidum. Dum crassa & cruda excrementa ad renes pelluntur, urina evadit pallida & crassa. Dum multi pituitosi humores ad faciem deferuntur, oritur in ea pallor. Dum illi ad palatum propelluntur, os pituitâ abundat.

a Id est minore motu.

Morbus hic in corpore, a ex pituita debili, est periculosus, minaturque paralysis, apoplexiam, catarrhum, epilepsiam, vel alium gravem affectum.

a Ex pituita debili.) Quid sit pituita debilis, equidem non capio; forsandicere vult, ex pituita crassa, copiosa, cor pus valde debilitante; quicquid sit,

certum est hunc affectum, esse gradum primum morborum soporosorum, ut, comatis somnolenti, Letbargi, cari, Apoplexiæ pituitosæ, & paralyseos: sique forte

CEPHALALGIAE FRIGIDAE. 19

fortè accederet huic materia crassè viscosa humor copiosus acer, producere posset epilepsiam, aliasve membrorum convulsione s. Nihil dixit Auctor in historia de menstrui sanguinis fluxu, qui

sine dubio hio fuit impeditus, aut abolitus; adeoque metus simul esse posset fluoris albi, hydropis uteri, passionis hystericae, sterilitatis &c.

Ideoque diligenti curatione est aggradiendus; quæ in causæ procatarticae, antecedentis, continentis, & intemperiei, ac doloris per contraria correctione, consistet.

a Primo itaque purgetur talibus pilulis.

℞. Pil. cochiarum gr. xv.
Scammoni ℞s.
Cum syr. ros. q. s. F. pil. num. iv.
Mane exhibendæ.

a Primò purgetur.) Puggat hæc methodus cum ratione, & experientia, secundum Hipp. s. 1. Aph. 22. concocta purgare & movere oportet, non cruda, neque in principio, nisi turgant; plurima verò non turgent. Quapropter præmittatur aliquod aperiens, & præparans qualis est sequens pulvis.

℞. Crem. vel cryst. tart.
Calam. arom. pp. an. gr. xv.
Aloës pp. ℞s.
Ol. maj. vel carioph. vel mac. still. gtt. iv.

M. F. Pulvis manè, & vespert, vacuo ventriculo sumendus cum vino calido aromatizato. Vel

℞. Lign. junip. & sassafr. an. ℞j.
Cort. guaj. ℞ss.
Rad. galang. min.
calam. arom. an. ℞. iij.
Herb. majoran.
rosmar. an. M. ss.

Carioph. arom. ℞j.
Bacc. junip. rec. ℞vj.
conscissis & contusis aspergatur ol. tart. per deliq. & maneat per noct. in digest. lenta, manè affunde s. q. vin. gener. ut s. Vinum medicatum, manè & vesperti, vacuo ventriculo usurpandum ad

℞. i. vi. Hoc modo, corpore preparato, purgans exhibeatur seq. vel sim.

℞. Mass. pill. coch. ℞ss. vel ℞ij. merc. dulc. gr. vj.

Ol. carioph. gtt. iij.

M. F. Pil. pro dosi.

Vel si egra esset nauseabunda, vomitus conduceret.

℞. Vin. emet. five Aq. ben. Rul. ℞ij.
F. Haustus.

Vel sumatur sal. vitriol. alb. ad ℞ss. & evacuatis primis viis, renovandum est medicamentum præparans idem, aut varietatis gratiâ.

℞. Tinct. succin. ℞j.
castor. tartaris. ℞ss.

Elix. prop. Parac. ℞vj.

Ol. mac. stillat. gtt. v.

M. dosis est ad gtt. L. vel Lx. in vino generoso. Vel

℞. Aq. cort. aurant.
menth. an. ℞ijss.
vit. Mat. ℞vj.

Elix. prop. Parac. ℞iv.

Antim. diaph. ℞ij.

Ol. mac. still. gtt. iij.

Syr. cort. aurant. q. s. ad grat.

M. dosis est cochleare j. vel ij. singulis horis, præsertim ventriculo vacuo.

Et utatur tali apozemate :

℞. Rad. fœniculi, petroselin. an. ℞j. liquorit. ras. ℞ij.
a Herb. betonicae, byssopi, calamint. capill. ven. melissæ, majoranæ an. m. j.
b Flor. scabados p. j.
Sem. anisi, fœniculi an. ℞jss.

Decoq.

Decoq. ex aq. comm. ad lib. j. Colaturæ
Addo syr. de hyssopo, oximell. simpl. an. ℥j.
 c *Misce F. Apozema, de quo sumat bis in die ℥iij. pro dosi.*

a *Herb.) Inter herbas cephalicas*
verbena apud auctores eminent.

b *Flor.) Flores in hoc affectu minus*
juvant, quia eorum particulae sunt ni-
mis tenues, quam ut hanc pituitam di-
scerpant, & expellant, nam motus eo-
rum in pituita suffocatur.

c *M. F. Apozema.) Potius hic con-*
venit ad obstructions referandum, de-
coctum sudorificum sequens.

℞. *Rad. chinæ, zalsaparill. aa. ℥x.*
liquirit. raf. ℥i℥.

Liga. sassafras ℥j.
guajaci limati ℥v.

Cort. ejusdem ℥vj.

Herb. beton. major. verb. aa. m. j℥.
meliss. m. j.

Sem. anif. fœniculi, aa. ℥i℥.
Tartari crudi ℥vj.

Fiat infusio calida per horas x. in aq.
& vin. gallic. an. s. q. & fiat decoctio len-
ta in vase duplici, colat. ℞. iv. adde

Oximell. scyllit. ℥j℥.

Sal. card. bened.

Spir. salis ammoniaci aa. ℥j.

Aqu. vitæ Matthioli. ℥iij.

Misce, fiat decoctum.

Quod usurpandum est quater quoti-
die vacuo ventriculo, nempe horâ ma-
tutinâ in lecto. decima antimeridianâ,
quintâ pomeridianâ & septima vesper-
tina, & quidam unâ vice ℥iij. vel iv.

Hoc decoctum non solum hic, sed in
omnibus obstructionibus à crassis humo-
ribus prodest: Hic quoque convenit vi-
num salviatum, enulatum, roremarinâ
nobilitatum, &c.

• *Biduo post primam purgationem iterum purgetur talibus pilulis.*

℞. *Pilular. de hiera simpl. aloëphangin. an. gr. xv.*

Scammonii gr. viij. b Misce F. pilulæ num. vij. mane exhibendæ.

• *Biduo post primam purgationem*
iterum purgetur.) Sæpius hic ordo ser-
wandus est circa purgantis & decocti
iteratum usum, & tunc demum poten-
tioribus sudoriferis materia peccans lo-
co est deturbanda.

b *M. F. pilulæ.) Loco earum possunt*
sumi sequentes.

℞. *Resinæ agaricigr. x. vel xij.*

Trochisc. alhand. gr. iv. vel v.

Merc. dulcis gr. vj.

M. F. pulvis, vel s. a. pill.

Si dolor capitis fuerit à luc. venerea,
vel mercurio intempestivè exhibito aut
rimio, aut male præparato ortus, præ-
scriptum decoctum etiam proderit: nam

radix chinæ mercurialia salia in cor-
pore enervat: huc quoque facit num-
mus aureus in ore detentus, & quando
globuli mercuriales auro adhærent,
(quod dignoscitur ex colore albescente)
eximendus est & in ignem coniciendus
usque dum leviter candescat, sic enim à
mercurio rursus liberabitur, frige fa-
ctum rursus in os ingeratur, quod sæ-
pius repetendum est: folia auri etiam
in nares introduci possunt, quæ omnia
si non sufficiant, verisimile est, mercu-
rium cranio infixum, cariem produxis-
se, quo in casu trepanum convenienti
loco applicandum est, ut globuli mercu-
riales avolent, & caries tollatur.

Postridie in scapulis adhibeantur a cucurbitæ sex cum scarificatione, & me-
diocris sanguinis quantitas educatur.

a *Cucurbitæ cum scarificatione.)*
Loco earum substituitur calidas fri-
ctiones capitis, quod etiam sæpius est

peccandum, ut pori aperiuntur, sed fiat
in loco calido, ne pori frigore obstruan-
tur.

Et

CEPHALALGIÆ FRIGIDÆ. 17

Et deinde reiteretur apozema prius præscriptum, addendo subfinem decoctionis fol. senæ ℥j. & decoquendo ad lib. j. de quo sumat ℥iij. semel in die.

Postquam ita aliquoties purgata fuerit universaliter, ad particulares evacuationes erit veniendum; itaque tali utatur apophlegmatismo, longè à pastu:

℞. Uvar. pass. ℥iij.

Hyssopi sampsuchi i.e. majoran: an. ℥ss.

Mastiche ℥ij.

Cum pauco melle & cera F. a globuli masticatorii.

a Globuli masticatorii.) Putarunt veteres, à cerebro, pituitam, tanquam à cloaca, versus palatum devolvi; sed recentiores Anatomici, falsum id esse satis superque demonstrarunt: possunt autem apophlegmatismi hoc in casu juvare, ob rationes sequentes: (1.) quòd ratione particularum suarum acrium volatilium, subeant cavitates; papillares lingua & palati, atque immixtate humoribus ac sanguini commutentur, ut porro lege circulationis perveniant ad partem affectam pro humore viscido dividendo: istasque cavitates papillares, Lucretius vocasse videtur caulas palati, lib. I v. de rer. nat. ita canens:

Indè quod exprimimus, per caulas omne palati

Diditur, & rarè per pleza foramina linguae.

Pluribus harum cavitarum existentiam demonstrare facile possemus, sed sufficiat hic addidisse, quòd quemadmodum mercurialia aut alia epithemata cuti imposita, vires suas ad partes internas, longè lateque diffundunt, ita & hic masticatoria idem prestare valeant. (2.) quòd ratione prædictarum particularum acrium fibrillarum oris vellitando, accedente musculorum validà contractione ad manducandum, spiritus animales celerius & vehementius inter canaliculos glandularum salivarium insuunt, adeoque comprimant, ad evacuationem lymphæ viscidæ universaliè in sanguine peccantis.

Succo etiam rutæ, majoranæ, betæ, a loco b errhini, utatur: c uti etiam hoc gargarismo:

℞. Herb. melissæ, betonicae, salviae an. m. ss.

Sem. sinapi ℥ij. ficus N. v. f. decoctio in s. q. aq. & vin:

Pro lib. j. Colaturæ adde mellis ros. oxymell. scyll. an. ℥ij.

M. F. Gargarismus, quo tepide utatur longè à pastu.

a Loco errhini utatur.) Folium tabaci Brasiliensis, aut verbenæ, betonicae &c. naribus inditum, nec non pulvis rosarum rubrarum in nares attractus, potenter mucum educunt.

b Errhini.) Errhina & sternutatoria sunt nobis suspecta, quoniam capti-

tis concussione validà, humores æquè possunt ex suis vasis in cerebrum impelli, & ramuli quidam capillares rupti, ac humores ex cerebri evacuati:

c Uti etiam hoc gargarismo.) Vid. not. sup. ad verba, globuli masticatorii.

Frons & tempora tali inungantur a linimento:

℞. Unguenti alabastrini ℥j.

Ol. irini, rutacei an. ℥j. misce.

a Linimento.) Solum ol. succin. sufficit, aut sp. sal. armon. succinat. vel castorin. vel

℞. Gum. elem. ℥ij.
thur. alb. ℥j.
ol. succin. ℥ss.

C

bas.

bas. sulph. tereb. gutt. viij.
 M.F. fa. Empl. temporalia.
 Omnia ant-epileptica hic iuvant,
 quia in utroque affectu pituita acrior
 peccat, admoveantur naribus. lintea-

mtina, imbuta aq. proph. Sylo. in qua
 maceratum fuit castor. Et ruta vel majorana,
 capitique imponatur cucupha ex
 herbis cephalicis, aromaticis.

Si dolor perseveret, pilulis ante præscriptis subinde iterum purganda erit.
 Interea, ubi ita corpus erit evagiatum, a cerebrum etiam erit roborandum
 tali electuario:

℞. Conserv. flor. anthos ℥j. ℞.
 Theriacæ ℥ij.
 Rad. acori conditæ ℥iij.
 Spec. diamusci dulc. ℥iij.
 Cum syr. de betonica q. s. F. electuarium.
 De quo sumat castaneæ magnitudinem,
 Post singulos passus.

Cerebrum erit roborandum. Id est
 est, obstructions cerebri sunt referan-
 de, humidumque viscosum discutien-
 dum, quod melius fiet per medicamen-
 ta nostra jam præscripta, quam con-
 servis, quia earum particule sunt ni-
 mis molles, & maximam partem con-
 sistant ex saccharo, quod appetitum pro-
 ferit, & lentorem sanguini inducit.

Utilia remedia hic sunt.

Pulvis flor. sulphuris.
 Lac sulphuris.
 Sal tamarisci.
 Magisterium tartari.
 Sal tartari.
 Sal succini volatile.

Tinctura antimonii.

mart. aper.
 metall.
 lunæ.
 veneris.
 castor.
 aff. scet. &c.

Sudorifera mineralia hic etiam com-
 veniunt, ut

Antimonium diaphoreticum.
 Bezoar minerale.

Regulus antimonii medicinalis, &c.

Quia particulis suis constantibus, &
 rigidis magis incidunt, & obstructio-

nes efficacius referant, quam theriaca,
 crocus &c. quæ melius exhibentur in
 affectibus levioribus, quia constant
 particulis mollioribus, quæ facile ad
 occursum aliarum insecuntur: si tamen
 mineralia, & vegetabilia inter se mi-
 scere velimus.

℞. Theriac. antiq. ℥j.
 Bezoard. miner. g. xij.

Salis mixti aut card. bened. gr. xvi.

Sp. falis ammenfaci gutt. viij.

Tinct. croc. ℥ij. aut ℥j.

Aq. majoran. ℥iv.

Syr. card. bened. ℥iij.

M.F. haustus in lecto calido & vaeuo
 ventriculo sumendus.

Prosunt etiam folia luna, quippe
 quæ in nostro ventriculo satis dissolvun-
 tur, si ritè fuerint in mortario vitreo
 trita cum pulvere aliquo scabro.

Elyxir proprietatis Paracelsi cum al-
 calicis salibus præparatum, ut & vi-
 num Malvaticum & sal volatile oleo-
 sum hic prosunt, si cum decoctis sur-
 pentur, neque opus est anxie inquire-
 re, quomodo oleosa in corpore nostro
 cum salibus misceantur, cum id ope-
 fermentationis in ventriculo facile fieri
 constat.

Ad roborandum caput F. a cucupha ex flor. stæchad. salvie, majoranæ, la-
 vendulæ, origani, absint hii an. M. ℞. nucis muscatæ, macis an. ℥j. cum
 panno sericeo & cotone q. s.

a Cucu-

a Cucupha.) In cucupham etiam in-
spergi potest. Aqu. vit. Matthioli, pulvis-
que sequens, crinibus immittatur, pe-
dine postea auferendus.
℞. Sem. sinapi.

Rad. Pyrethri.
Piper. albi ana ʒʒ.
herb. major.
flor. lavend. an. p. ij. M.F. Pulvis,
oleo carioph. nobilitandus.

In *visus ratione aër* sit calidus, siccus. *Cibus* ex carnibus vervecinis, galli-
naceis, ovis forbilibus. *Assa* hic elixis præferenda. *Alimenta* condiantur ser-
pillo, majorana, hyssopo. *Potus* sit parcus, ex *a vino* tenui. *Motus* sit me-
diocris: uti & *somnus*. *Alvus* debet esse lubrica; *b vomitus* vitandus, *Tristi-*
tia quoque vitanda.

a Vinoterui.) Forſan nò caput ten-
tet vid. Hipp. l. de affect. ʒ. 2. sed tamen
vinum generosum modica quantitate
hic præferendum, præſertim in ad-

juetis.
b Vomitus vitandus. Hoc gratis di-
citur, opportuno enim tempore, salu-
berrimus est.

III.

MEDICATIO VIRI
VETERNOSI,

sive Lethargo laborantis.

V Ir quadraginta annorum, pituitosus, crassus, pinguis, deses, *b ebrietati*
& *ingluvie* deditus, postquam per aliquot dies *c* de capitis gravitate esset
conqueſtus, in tam inexplebilem dormiendi incidit propensionem, ut, quicquid
ageret, *d* dormire cuperet, & in somnum assiduo laboretur. *e* Malum jam ita
crevit, ut, magnâ difficultate per *f* clamores & vellicationes excitatus, *g* oculo-
los vix attollat, *b* aliena incondito murmure loquatur, & mox in somnum re-
labatur. Quandoque expergefactus matulam mingendi causâ postulat: verum
mox ejus *i* oblitus, *l* urinam in lectum inscius effundit. Totum *m* corpus
tactu iusto calidius sentitur. Calorque sub vesperam quotidie est intensior. Pul-
sus mollis est, celer, *n* inæqualis, & debilis. *o* Respiratio lenta. Urinæ sunt
crassæ & turbidæ.

a Veternosi.) *Veternus* dicitur, *a*
veteri, sive senectate, cui non parùm
famili aris esse solet; item lethargus, *a*
græco ληθὴ oblivio, & ἀργὸ otiosus;
quoniam hoc morbo correpti, sunt ma-
ximè obliviosi, somnolenti & desidiosi:
Poëtæ finxerunt Lethen esse flumen in-
fernale, cuius aquæ oblivionem indu-
cerent, de quo Virgil. l. 6. Æneid. vers.
714.

— Lethæi ad fluminis undam,
Securos latices, & longa oblivia po-
tant.

Sed hæc in transitu: definitur veter-
nus, quòd sit, somnus valdè profun-
dus, ex quo ægri nonnisi magnâ diffi-
cultate excitantur, & mox in eundem
relabuntur, cum febre continua, deli-
rio, respiratione lenta, rerumque ex-

C 2 traor-

traordinaria oblivione . Minor bujus affectus gradus est coma somnolentum, sive continuum dormiendi desiderium, verùm ægri facilius hic excitantur, non febricitant nec aded sunt obliuiosi, ut Lethargici . Major autem gradus est Carus, tanquam somnus profundissimus, ex quo vix homines excitari possunt, sine sterore (quo inter cætera differt ab apoplexia) & febre .

b Ebrietati & ingluviei deditus .) Vinum copiosum largitur sanguini & humoribus copiosum acidum fixum, quo extraordinariè incrassantur; nimisque cibus, cum nequeat ope menstrui stomachalis, ritè dissolvi, suppeditat chylum crassum, quo itidem sanguis humorisque valde crassescunt, adeoque obstructions in canaliculis multarum partium, speciatim cerebri producunt, quibus functiones non solum naturales sive automaticæ, verùm etiam animales sive arbitrarie & intellectuales inuertuntur; ut ut enim alia sit & diversa mentis, alia corporis natura, tamen cum medio utraque eodem utantur, spirituum animalium ministerio, impetus est unius in alterum maximus, mutualisque invicem habent velut refractiones, ope diversarum affectionum; hinc sapienter olim dixit Heraclitus αὐτὸ ἐστὶν τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος lumen siccum, anima sapientissima, utpote quæ humoribus affectionum corporis minus est macerata .

e Decapitis gravitate .) Sic confirmantur ea, quæ diximus in notis ad medicationis præced. verba prognostica, ex pituita debili .

d Dormire cuperet .) Naturalis somnus dependet ab aliquali defectu, & languidiore motu spirituum animalium, ita ut subsidant canaliculi cerebri & nervorum vid. Cartes. epist. III. tom. I. ergo præternaturalis sive immodicus somnus, dependet à spirituum defectu majore, motuque multò languidiore, ita ut canaliculi cerebri & nervorum extraordinariè subsidant aut obstruantur, quo ipso fit ut licet spiritus aliquà copià secernantur, non ta-

men vegetè satis versùs membra truant .

e Malum ita crevit .) Nempe ex massa sanguinea viscido-acidà, continuo juxta leges circulationis, insinuantur pluribus canaliculis cerebri, copiose & particule crassæ, undè secretio spirituum animalium magis magisque languescit & retardatur .

f Per clamores & vellicationes excitatus .) Sic distinguitur Lethargus ab Apoplexia, & gravè lipothymia; ratio autem cur clamoribus & vellicationibus Lethargici suscitentur, hæc est, (1) quòd aëris vibrationes undulatoriæ, magnd cum impetu versùs tympanum aurium, & dehinc ad nervos auditorios delatæ concussionem notabilem producant in ipsa substantia cerebri, & spiritibus vicinis præsertim eo in loco, ubi nervi prædicti originem ducunt, hinc particule crassæ aliquomodo ex canaliculorum osculis dissipantur, & spiritus majore cum impetu per eosdem distribuuntur ad omnes partes, ut homo expergiscatur, (2) quòd in vellicationibus, itidem fibrillæ nervorum non solum vehementius solitò contremiscant, in parte vellicata, verùm etiam circa earum originem, undè, prout dixi, crassiores particule ad breve tempus dissipantur, spirituumque vehementiorem influxum permittunt . In majoribus verò morbis soporosis, cum materia peccans sit multò crassior quàm in Lethargo, iste effectus non sequitur .

g Oculos vix attollat & loquatur .) Hisce itidem signis distinguitur lethargus ab apoplexia ubi nihil super est præter pulsum & respirationem levissimam .

b Aliena incondito murmure .) Hisce verbis Auctor indicare vult delirium adesse, quod deduci potest à languidò, sed confusò spirituum animalium ut ut paucorum motu, & materia crassà, vestigia cerebro olim impressa, obducente, nempe hoc modo imagines rerum satis clare & distinctè menti representari nequeunt, ut ritè de ipsis judicet, sed confusè saltem spiritus de-

terminantur versus nervos musculorum lingua & pharyngis, qui hic fortè fortuna minus sunt obstructi: suspicio etiam est eryspelatis levioris cerebri vel meningum, propter calorem totius corporis extraordinarium.

i Oblitus.) Quatenus vestigia rerum, cerebro olim impressa, ab humore crasso jam sunt oblitterata; & hinc discimus memoria causam esse corporalem, nec à mente sola dependere; exempla enim dantur eorum qui dissipato tali morbo soporoso, oblitii fuerant proprii nominis, uxoris, parentum, liberorum &c. vid. Schenk. obs. p. 74. ex Thucydidi lib. 2. histor. ita etiam Lucret. lib. 6. de rer. nat. seq. in modum canit p. 204.

Atque etiam quosdam cæperè obliviarum

Cunctarum, neque se possent cognoscere ut ipsi.

unde quoque constat ratio dogmatis Platonici, Scientiam nihil aliud esse quàm reminiscenciam, scilicet, non potest mens de rebus ratiocinari, nisi vestigia earum cerebro prius fuerè impressa; confer Des-Cartes Tract. de homine: denique hinc magnum desumi potest argumentum pro reali mentis à corpore distinctione.

i Urinam incius in lectum effundit.) Duplex incontinentiæ urinæ, hoc in casu esse potest causa: prima nempe, copia & acrimonia urinæ, quæ fibrillæ vesicæ nervosæ & membranosæ notabiliter expanduntur & vellicantur, undè spiritus illac celerius & vehementius influunt & contractionem pariunt; altera est resolutio s. paralyfis

sphincteris vesicæ, ita ut ritè non claudatur, sed viam urinæ incumbenti facilem concedat.

m Corpus iusto calidius.) Signum est presentis febris, quæ Lethargus unà cum delirio & oblivione distinguitur à cæteris morbis soporosis: ratio autem, cur hic speciatim adsit febris, deducti debet à multis salinis acidis particulis, humori crasso viscoso immixtis, (Sylvius vocat bilem narcoticam) undè ortum est eryspelas cerebri vel meningum; in comate verò somnolento & caro, cum prævaleat materia viscosa, id locum habere nequit. Sub vesperam intenditur febris, quatenus dissipatis de die particulis subtilioribus per insensibilem transpirationem, crassiores particulae, eryspelas adaugent.

n Inæqualis.) Hic dependet ab inæquali spirituum animalium versus musculos cordis influxu, tam propter eryspelas cerebri, quàm particulas acres sanguinis, fibrillas nervosas cordis vellicantis, nec non propter inæqualem particularum sanguinis proportionem & mixtionem in singulis guttis; hinc talis pulsus Veteribus erat signum diagnosticum febris putridæ.

o Respiratio lenta.) Magis lenta est in caro & Apoplexia, dependens à majore nervorum respirationsi inservientium obstructione.

p Pulsus est debilis.) Est signum febris lentæ.

q Urinæ sunt crassæ & turbidæ.) Vid. notas ad medicat. præced. urinæ pallida, crassa.

Afficitur in hoc ægro a totum corpus, quod docet ingluviæ & ebrietas, atque urina crassa & turbida: sed præcipue cerebrum, quod probat magna illa somnolentia: & præterea b cor, ut constat ex febre.

a Afficitur totum corpus.) Quando Aushores dicunt totum corpus laborare, totum sanguinem solito crassorem aut acrem esse intelligendum est; cum omnibus humoribus ab eo in tubulos partium solidarum impulsis.

b Præterea cor, ut constat ex febre.) Causa febris magis est in sanguine, quàm corde; effectus autem ejus, ut in aliis partibus, ita etiam in corde perferuntur.

Mor-

Morbis, qui eum tenet, est *Veternus*, sive intemperies totius corporis, & præcipue capitis, pituitosa, & a nimis gravis, quæ putrescens, febrem, & cerebri substantiam suo pondere gravans, somnolentiam talem, qualis in historia hic describitur, inducit, quæ græcè *Lethargus* dicitur.

a Nimis gravis.) *Valdè impropra est hæc locutio: potius dicatur sanguinem esse extraordinariè crassum, viscosum & simul acrem, cujus motus intestinalis & progressivus cum languescant, obstruções in canalibus partium subtilium producuntur, & secretiones humorum impediuntur, adeoque corpus gravatur.*

a Causa hujus morbi *procatarctica* est ingluvies & ebrietas, cui nuper æger indulgens, magnam b pituitosorum humorum copiam in toto corpore collegit; quæ pro antecedente ejus causa est habenda. Eaque in corpore c putredinem concipiens, ac in corde vehementius incallescens, & deinde per totum corpus, ac præcipue in cerebrum delata, illudque suo pondere premens & gravans, d continens hujus morbi, & symptomatum omnium, est causa.

a Causa procatarctica.) Nonnunquam potest esse vapor ex veneno acris & narcotico, aut ex carbonibus denuo accensis aut vinis fermentantibus, aut sulphure accenso, aut etiam ex diutino somno super formam recens.

Medicamenta opiata, & narcotica hunc morbus etiam inducere possunt, si nimia dosi, aut intempestivè exhibeantur, nam sanguinem & humores vehementer incrassando, fermentationes diminuunt, quapropter summâ cum cautelâ exhibenda sunt in vigiliis nimis, ubi vires valde sunt consumptæ.

b Pituitosorum) adde, simul & acrium. Referunt *Garetus* & *Acosta*, quod in *Asia* & *Ægypto*, mulieres impudicæ somnum maritis concilient, stramonio (quod est solani species, etiam vocata *Datura* & *Tatura*) in potu extracto, ut supra tantò securius cum amastis aliis committere possint.

Th. Barthol. in act. Hafn. vol. 1. obs. xiv. observavit *Lethargum* ab eryspellate pedis oriundum: causa potest dari duplex; nempe vel fuerunt duo effectus ab una eademque causa universalis, sanguine sc. crasso viscoso simul & acris; vel fuit eryspelas intrò pulsus, sive per medicamenta repellentia, nimisque refrigerantia, sive per alium errorem circa sex res non naturales commissum; hoc enim modo, materia peccans retene-

ta & ad sanguinem aliasque partes translata, turbas ciet immensas; confer Hipp. s. vj. Aph. 25.

Ex morsu aspidis soporem lethalem accidisse *Cleopatrz*, testatur *Plutarchus*; ratio est, quod succus corrosivus læsione cutis, communicatus sanguini & humoribus, incrassationem lethiferam intulerit.

c Putredinem concipiens.) Humores omnes, præsertim acres (quales hinc peccant) stagnando putrescunt & corruptelam partibus inferunt; quatenus particulis eorum ab invicem (propter defectum motus naturalis s. consueti, juxta illud *Horatii*, & vitium capiunt, ni moveantur aquæ) secedentibus & poris notabiliter immutatis, spiritui mundi subtilissimo valdè peregrinus resultat per eos transfusus, qui ubique offendens obstacula notabilia motu suo velocissimè, particulas hamosas & ramosas discerpit & complanat in acuminatas rigidas, quæ ad stamina partium adhaere, rumpunt fibrillas, & cavitationem notabilem gignunt, pro puris collectione. Vid. *Schenk*: obs. med. p. 64. & 65. Non tamen hinc concludendum est, nullum dari *Lethargum*, sine puris in cerebro collectione, sufficit enim id aliquando contigisse & contingere posse, quod negare videtur *Fr. de le Boë Sylvius* prax. lib. 2. cap. 29. §. 23.

Ali-

Aliquando supervenit hydrocephalo. | vid. *Hist. cent. j. obs. x.*

Nam sanguis pituitosus, a in venis putrescens & inæquales partes habens, cum cordi perpetuo novam incendii causam suppeditet, illudque in totum corpus per arterias se diffundat, hinc oritur febris b continua; quæ calore iusto majore, pulsaceleri & inæquali, sese prodit. Magna vero istius pituitosi sanguinis portio, in cerebri substantiam & meningum poros delata, induxit, primum *capitis gravitatem*; eaque ibi aucta, cerebri molem ita oneravit, ut spiritus animales, qui in ventriculis existunt, illud satis attollere, ventriculosque & nervos subiectos sufficienter distendere nequeunt *somnolentiam magnam*, & postea etiam soporem tantum pepererint, ex quo vix ullis clamoribus & corporis vellicitationibus, spiritus in cerebro dilatantibus, excitari ager possit; & si aliquantulum expergefas, recte tamen audire, oculos satis aperire, & opportuna loqui nequeat, ac proinde inconditum & inconveniens murmur edat, matuleque exhibita obliviscatur, mox in somnum, ob cerebri gravitatem, relabatur, & inter dormiendum urinam, ob nervum, qui vesicam per influentes spiritus claudit, affectum, inscius in lectum effundat.

a In venis putrescens.) Cur que so-
magis in venis, quam aliis corporis va-
fis? forsan quia languidior est sangui-
nis intra eas motus; sed hæc ratio est
nimis longe petita; & quatenus hic
adeest febris continua lenta, eatenus
gradus ad putredinem (cujus natura
consistit in secessione particularum inte-
grantium valde notabili) est in tota
massa sanguinea & humoribus, prout
suo lococlarior demonstrabitur lib. 2.
b Continua) propter continuatio-
nem erysipelatis. Nonnulli Practico-

rum existimant, febrim producere Le-
thargum, non verò Lethargum febrim;
nos utrumque verum esse posse cense-
mus. Etmullerus recenset hanc febrim
inter lymphaticas, per quas quid sit in-
telligendum, vid. apud eundem tr. de
febris. Ratio autem, cur hic incen-
dium febrile non sit valde magnum?
deducenda est ex particularum mate-
riæ peccantis crassitie, & subtiliorum
defectu, undè non possunt ad violentiam
perduci motum.

a Sub vesperam ingravescit quotidie febris; quia materia morbifica in cere-
bro existens, quotidie sub id tempus, propter b peculiare suum temperamen-
tum, tam matura evadit, ut in venas sese per rarefactionem effundens, ad cor
deferatur, ibique calorem cordis, & deinde totius corporis, præter naturam
augeat.

a Sub vesperam.) Ad vesperam ple-
rumque omnes ingravescunt morbi,
quia ob vigiliæ diurnas multi avola-
runt spiritus, nec sufficien: copia sunt
regenerati ad temperandum sanguinis
acrimoniam, & humorum mixtionem
restaurandum.

b Peculiare.) Certum est, quòd com-

positio & mixtio particularum deter-
minata, quam nec ratione nec sensu ri-
tè satis extricare possumus, in diversis
hominibus reddat diversos effectus; ita
à vino eodem, alii ad hilaritatem, alii
ad tristitiam, somnum, furorem &c.
perducuntur; hocque in pluribus est ob-
vium.

Nec est quod miremur, pituitam putrescentem posse febrim, & hinc delirium
aliquod, hic excitare: nam etiam lactuca & gramen, aliaque similia frigida,
per putredinem sæpe incalescunt; dum sc. per eam insensibilem particularum
pori ita disponuntur, ut æther, in iis copiosior existens & sese vehementius
movens,

movens, calorem, sive varium & vehementem insensibilium partium motum, in illis producat.

a Hic affectus, *b* celeriter, nisi celerrimè ei occurratur, occidere solet; ideoque *c* ocyssime illi medela adhibenda.

a Hic affectus.) Hic morbus difficulter curatur in senibus, quia in eorum corporibus obstructions non facile reserantur, ob partium fibrarum duritiem minus flexilem.

b Celeriter.) Confer Cels. med. cap. xx. & Hipp. lib. de morb. 3. §. v. ubi ait morbi Lethargi appellati status idem est, qui & peripneumoniz, verum difficilior, & non omninò liber ac remotus est ab humida peripneumonia &c. Si verò effugerit, suppuratus fit. Vid. etiam Coac. prænot. p. m. 532. Et hæc maximè confirmant ea quæ supra diximus de Lethargi causa, contra sententiam aliorum; nempe vel sunt duo effectus magni ab una eademque causa universali; vel subtiliores quædam acres particule à cerebro per canaliculos nervorum ad pulmones devolvuntur & primò inflammationem, deinde suppurationem gignunt; nec repugnat huic phænomeno viarum istarum angustia, cum infinita dentur exempla effectuum notabilium à subtilioribus moleculis per foramina partium insen-

sibilia. Schenkii obs. med. p. m. 65. secundum Valleriolam, meminit Medicus septuagenarii ex diurna febre in Lethargum incidentis, pro deplorato à Medicis relicti triduum totum; qui paulatim & vi naturæ tacitè operantis, integre sanitati restituebatur. In senibus omnium difficillimè hic affectus tollitur, partim propter universalem particularum subtilium defectum majorem, nec non rigiditatem fibrillarum & canaliculorum angustiam. Accrescentibus symptomatibus, si prorumpat sudor frigidus, Lethale est. Aliquando abit in phrenitidem, de qua Etmullerus ita loquitur, Lethargus ex phrenitide Lethalis, è contra superveniens Lethargo phrenitis, salutare.

c Ocyssimè.) Hic morbus subitum exigit auxilium, quia intra septem dies, nisi cursetur, interimit; siquidem pituita hic peccans, acris & obstructions graves producens difficulter fermentatur, adeoque, nisi intra septem dies ad concoctionem perducatur, fermentationes naturales sufflamantur.

a Eaque consistet in causæ antecedentis & continentis ablatione, & intemperiei cerebri per contraria correctione.

a Eaque.) Consistet in intemperiei crassæ sanguinis, partim attenuatione, partim ejusdem è sanguine, & obstructions è cerebro ablatione.

a Primò itaque educatur sanguis per phlebotomiam è brachio ad uncias octo.

a Primò educatur sanguis.) In principio propter præsens erysipelas venesectio permittitur, verum illic eadem celebrata, adhibeantur alia medicamenta sale & oleo volatili facta, quorum catalogum mox offeremus. Ad ægrum excitandum, multum confert clamor proprii nominis, aut aliarum verum gratarum, ita lepidè Horatius serm. lib. ij. satyra iij. de avaro Lethargico, sequentem in modum canit.

Pauper Opimius argenti intus & auri,
Qui Vejentanum festis potare diebus
Campana solitus trulla, vappamque
profestis
Quondam Lethargo grandi est oppres-
sus: ut hæres
Jam circum loculos, & claveis lætus,
ovanisque.
Curreret hunc medius multum celer,
atque fide lis,
Excitat hoc pacto mensam poni jubet:
atque Effua-

Effundi saccos nummorum: accedere
plureis

Ad numerandum. Hominem sic erigit,
addit & illud,

Ni tua custodis, a vidus jam hoc auferet
hæres.

Ad vivor ut vivas igitur, vigila. hoc
fige, quid vis, &c.

Naribus porro admoveatur aqua
prophyl. Sylvi, in qua maceratum fuit
cathareum vel assa ferida, caput & nu-
cleus fricatur pannis calidis & aspersis,
vel fiat fomentatio s. a. cum rad. & her-

bis cephalicis ac spirituosis in vino co-
ctis; spir. sal. ammon. ad guttas aliquas
super linguam instilletur, temporibus &
naribus instillatur bals. antapopl. Schen-
Kius loco cit. dicit, ad Leshargum: ve-
rissimum & experimento cognitum re-
medium esse saccejam cum floribus
vino incoctam; calidè occipiti admo-
tam; cum decocti huius aliquot guttæ
auribus instillatæ, Lethargicos revo-
cent certo experimento. Idem habet
exemplum Lethargici unico cautèrio
sanati.

Et a deinde mox injiciatur hic Clyster:

R. Rad. altheæ unc. ij.

Herb. malvæ,

bj malvæ,

parietariæ

betæ,

mercurialis an. m. j.

Flor. camomillæ

meliloti ana. m. ss

Furfuris macri p. ij.

Decoq. in aq. comm. ad lib. i. in qua dissolve elect.

Draughenic., diacatholici an. drachm. vi. mellis rosati unc. ss.

Olei camomill. unc. j. salis drachm. j.

Misce F: Clyster, mox injiciendus.

a Deinde mox injiciatur hic Cly-
ster.) Hoc utitur Auctor, quia nihil po-
test interire dari, quamdiu eger non est
excitatus, sed Clyster melior occurrit
apud Harth. in praxi chemiatriæ, nam
hec emollientia sunt intempestiva, de-
bebant esse acria & spirituosæ ad exci-
tandum ægrum.

Potius hæc formula usurpetur:

R. Ligni guajacæ ℥j.

Rad. bryon.

ostrutii ana ℥vss.

Herb. majoran.

betonic.

menth. ana m. j.

Sem. dauci cretic. ℥jss.

**Sal. tartari ℥iv. (ad meliorem ex-
tractionem,) fiat decoctio in vini albi**

**Gallici q. s. suspendendo, post sufficien-
tem coctionem in calente decocto.**

**Pulpæ colocynthid. in nodulo lig. ℥ij
in colatura ℥x. dissolue**

mell. scill ℥j.

Sal. gemmæ, vel card. bep. ℥jss.

Aq. vitæ Mathiol. ℥ij.

Sp. salis ammoniac. ℥j.

M. F. Clyster pote utissime incidens.

**Sed objici posset, quod hæc ingredien-
tia ut nimis calida febrim exacerbave-
rent, sed regerimus attendendum esse
ad symptoma urgens, nempe soporem, ac
præterea, humore crasso viscoso diviso
& dissipato, salia non amplius febrim
continuabunt; ut sileam, quod acriora
ingredientium salia constantibus viri-
bus ad sanguinem non perveniant.**

Postea hæc utatur oxyrhodino leviter repellente:

R. Aqu. rosar.

camomill. ana unc. iijss.

D

e. Ol.

a Ol. rosacet unc. j. s.
camomill. unc. s.

b Aceti optimi drachm. vj.

c M. F. Oxyrhodinum; tepide cum pannis capiti adhibendum.

a Olei rosacet, camomill.) Hæc olea eliminanda sunt, quia fere semper trāspirationem insensibilem impediunt, poros obstruendū, qua ratione etiam medicamentorum reliquorum interno- rum ingressum impediunt.

b Aceti optimi.) Acetum humores glutinosos aliquādo melius solvit, quā spiritus vini, habetque secūm conjun- ctas duū generum particulas atte- nuantes: ita Etmullerus testatur, quod spongia cum succo nasturtii & aceto ro- sacco imprægnata, soleat certo expe- rimento applicari naribus in Letbar-

go, ut arceat periculosum somnum.

c M. F. Oxyrhodinum.) Valet etiam epithema ex aq. theriacali cum admissio- ne croci & salis alicujus sudoriferi vo- latilis, nec non castorei, & cineris ex ca- pillis hominis, & sal volatile aromati- cum; formula sit seq.

℞. Aq. cinnamomi ℥ij.
menth. ℥iv.

theriac simp. in qua
castoreum sit extractum ℥j.

Sal. succin. volat. ℥ss.
card. bened. ℥ij.

M. F. Epithema.

a Deinceps ad ea remedia deveniendum, quæ ægrum excitare possunt: qua- lia sunt, b frictiones asperæ dorsi & artuum, c vinculaque iis injecta ac fre- quentius soluta; tractio pilorum.

a Deinceps.) ὀστέον ὑπόσπονδον: annon omnium primò æger excitandus est, ut interna medicamenta assumere valeat, & annon clyster fecit ad excitationem?

b Frictiones asperæ dorsi & artuum.) Et præcipue capitis, calidæ.

c Vinculaque injecta.) Ligaturæ in membris externis debent applicari & fortiter constringi, sepe solvi, & iterum constringi, ut ab istâ continuâ mutatio- ne mens valde afficiatur.

Naribus fetida sunt admovenda, ut Castoreum, galbanum, assa feti-

da, crines aut cornua combusta, spiritus salis ammoniaci super cal- ce viva destillatus.

Imprimis recens, secus enim multæ particule subtilissimæ avolarunt, quæ totum negotium hæc perficere debent.

Acetum acerrimum cum sem. nigell. rut. & castoreo coctum, effundatur in la- minam candentem, cujus vapor per ægri nares transeant.

Hactenus curatio in paroxysmo, nunc sequitur ea, quæ extra paroxysmum est observanda.

Præterea a hoc usurpetur apozema.

℞. Rad. cichorii.

polypod. q. ana unc. j.

feniculi, petroselin.

asparagi ana ℥vj.

Herb. betonica, melissa, hyssopi,
capilli veneris ana m. j.

b Flor. anthos

stachados

camomill. ana. p. j.

Sem. anifi.

feniculi ana. ℥v.

Decoq. in aq. comm. ad lib. ℥ss. c addendo sub finem decoct. sol. senæ

*ſenna unc. ij. jalappie unc. ſ.
Colatura adde ſyr. de byſſop unc. ij.
Aq. cinnamomi unc. j.*

F. Apozema, de quo ſumat quotidie uncias quatuor, ſemel vel bis in die, pro ratione operationis.

a Præterea hoc uſurpetur apozema.) Poſquam euigilauerit, decoctum, ſupra capite ſecundo præſcriptum, prodeſt, quia conſtat ex lignis, radicibus, &c. aperientibus, corticibusque, quæ habent particulas modicè tantum ſubriles, & rigidas, vel utar æger ſequen. decoctio:

*℞. Rad. falſaparill.
chinæ ana ℥j.
Ligni guajaci raſi ℥iſſ.
Cort. tamarifci, fraxini.
rad. capparum. ana ℥vj.
Herb. card. bened.
betonica.
ſcolopendrii, ana m. j.
Sem. aniſi, dauci.
ſilicis montani, ana ℥iſſ.*

*Tartari crudi ℥ſſ.
Fiat in ſuſio calida, in ſ. q. aq. commun.
& vini albi Gall. ℥p. ℥q., poſtea decoquantur lenitè igne in vaſe bene claſſo, in col. ℥. iv. diſſ.*

*Mell. ſcil. ℥iſſ.
Sal. abſint. aut mixti ℥ij.
Sp. ſalis ammoniaci ℥ſſ.
Aq. cinnamomi ℥iſſ.
Syr. de ſtæchade ℥iſſ. vel ij.
M. F. decoctum.*

Apprimè conducunt poſt paroxyſmum vomitoria antimoniatæ, vel vitriolata: Etmullerus mire commendat acetum vitriolatum benedictum, cujus deſcriptionem tradit præx. cap. 7. de læſo tactu, &c.

b Flor. anthos, ſtæchados, camomil) In floribus hiſce non magnum eſt ponendum præſidium, tanquam nimium ſubtilibus, præterea ſatis ingratum addunt ſaporem, præcipuè flor. camomill. aut ſi eos tolerare velimus ad augendos ſp. anim. inſundendi tantum eſſent ſub finem decoctionis.

c Addendo ſub finem decoct. ſol. ſenæ, &c.) Purgantia non addimus, quatenus quotidie alvum non licet purgare: adcirco quando purgare volumus, hoc ſequente uſi poſſumus.

*℞. Refinæ agaric, gr. xiv.
Mercurii dulcis gr. vj.
Trochiſc. alhandal. gr. iij. vel iv.
M. F. vel ſ. a. pil. pulvis.*

Etmullerus juxta Trallianum Medicum, commendat caſtoreum unà cum purgantibus, nec male, ſpecificum enim aliquid hiſce in caſibus obtinet.

a Et adhibeatur tale veſicatorium, poſt cucurbitas, humeris, dorſo, & naribus adhibitas:

*℞. Pulv. cantbarid. ℥j.
ſp. borii ℥ſſ.
piperis gr. vj.*

Fermenti acidi unc. ſſ. aceti q. ſ.

F. Veſicatorium, collo circa nucham adhibendum.

a Adhibeatur veſicatorium poſt cucurbitas adhibitas.) Hoc admitti poteſt in paroxyſmo, unà cum cucurbitis ſcarificatis, quia dolorifica poſſunt ſoporem diſcutere, ſed præſidium poſt uſum apozematis, & lenes purgationes, ponendum eſt in ſudoriferis ſalmis & mineralibus pluries iteratis, ut perreperant

anguiſtias nervorum, aliarumque partium nondum reſeratas.

Proſunt etiam pulveres cordiaci, ut corallia, lapides & chelæ cancerorum, mandibulæ piſcium, &c.

Quæ ob ſcabritiem diu in ſanguine hærent, nec ſubtilitate nimia illico avolant.

D 3

Circa

Circa tertium diem a præscribatur hoc linimentum .

℞. Unguenti alabastrini unc. f.
Olei liliorum drachm. iij.
de castoreo drachm. ij.

M. F. Linimentum ; quo caput cum pannis adhibitis illinatur.

a Præscribatur hoc linimentum .)

Potius cucurpha præcedentis medicatio-
nis capiti imponatur, nam pinguis lini-
mentum vix per densam cranii substan-
tiam notabili aliqua copia penetrant, si
tamen quid linimento tentare velimus,

℞. Unguenti artanit. ℥ss.
Salis vol. succ. oleo suo fœt. ℥ss.
Ol. majoran. gutt. v.

de lateribus ℥ij.

de castoreo ℥ss.

M. F. linimentum.

Vel ℞. Unguenti nervin.

Ol. bacc. lauri ana ℥ss.

succini destill. ℥ss.

Sal. vol. aromatic. ℥ss.

M. F. Linimentum, quo illinantur
tempora & nucha.

Sumatque hunc bolum :

℞. a Theriacæ androm. ℥iv.

castorei in oxymelite sol. gr. v.

M. F. Bolus, sex horis ante pastum exhibendus.

a Theriacæ .) Suspecta hæc est in
morbis saporosis, propter immixtum
opium ; Si tamen quis eâ uti velle, efi-
gat antiquam : nos præferremus se-
quentem haustum.

℞. Aq. vit. Math. ℥ss.

majoran. ℥ij.

proph. Sylv. castor. nobil. ℥.ij.

Tinct. croc. ℥.iv.

Ocul. canc. pp. ℥ss.

Syr. de card. ben. ℥.ij. vel ℥ss.

M. F. H.

Tandem, ubi vis morbi & febris jam plâsculum erit superata, cerebrum
tali medicamento erit corroborandum :

℞. a Conserv. flor. lavendulæ, salvie, anthos,

betonica ana ℥ss.

Calami aromatici condit.

Nucis moschatae condit. ana ℥ij.

Spec. aromatici rosati,

diambrae ana ℥ij.

Theriace ℥j.

Gum syr. de stæchade. q. f.

F. Electuarium, de quo sumat castaneæ quantitatem, bis in die.

a Conserv.) Dulcia hæc humorem
viscoso-acrem peccantem adaugent ; si
tamen æger esset delicatulus,

℞. Rad. enul. camp. condit.

nuc. musch. condit. an. ℥vj.

zinzib. condit. ℥ss.

sulphur. viv. ℥ij. ol. mac. stil. gt. viij.

carioph. arom. pulv. ℥j.

amb. griff. ℥ss. Syr. de stæch q. f.

M. F. Condit.

In visus ratione a ær sit moderatè calidus, & castoreo, b pulegio, hyssopo,
origano, & aliis similibus alteratus, c Cibus ubi malum nonnihil remisit,
sit paucus, calidus, ad concoquendum & ad distribuendum facilis: uti sunt pulli
gallinacei, capi, gallinæ. Alimenta quoque poterunt d condiri salvia, thy-
mo, hyssopo, roremarino, majorana : Potus sit aqua mulsa ; e à vino abstineat
usque

aque ad declinationem morbi . f Exercitii loco sint frictions valide, vectiones curiculo factæ . A nimio somno arceatureger ; & tantum dormiat , quantum saltem viribus conservandis sufficiat . Et quia præ oblivione aut stupiditate excrementa alvi & vesicæ deponere negligit , idcirco de retentione est admonendus . Curandumque, ut vel sponte, vel arte alvum quotidie deponat .

a Aër .) *Lucius hic requiritur, ut velle monet Aretæus, qui hunc affectum nil nisi meram caliginem esse dicit, (60) id est eos.*

b Pulegio, hyssopo.) *Hæ herbæ mactate in aceto aut vino effundantur in laminam candentem ferream.*

c Cibus sit paucus .) *Ut melius possit ageri, & sanguis acrior reddi.*

d Condiri salvia, &c.) *Omnia ut-*

matica hic præsumunt, præsertim si febris absit.

e A vino absteineat.) *Vinum maturum modice sumptum non nocet, nisi adsit præcipue æstus & medulla spinalis.*

f Exercitii loco sint frictions valide.) *Frictions sint calidæ & asperæ, præcipue capitis & medulle spinalis.*

Pomum ambreæ sæpius naribus admoveri potest.

IV.

M E D I C A T I O V I R I

A P O P L E X I A C O R R E P T I .

Vir b quadraginta quinque annorum, crapulæ deditus, otiosus, pituitosus, plethoricus, c subito : dum domi suæ cum familiaribus colloquitur, magna ruina in terram prolapsus, omni sensu & motu est privatus . Reliat d sola respiratio, e quæ tamen satis est difficilis . f Ad nullas voces & inclamationes, ad nullas concussiones & vellicationes expergiscitur : g sed perpetuo immotus ; & nihil percipiens stertit . Pulsus b satis adhuc est validus .

a Apoplexia .) *Ratione causarum & effectuum, variis modis distingui solet, primò in sanguineam & pituitosam, secundo in accidentalem & habitualem (vid. Willis de an. brut. part. patholog. cap. viij.) tertio, in gravem & levem, vel ut loquitur Hipp s. ij. Aph. 42. in vehementem & debilem; quarto, in subitaneam & lentam, quæ tamen referri possunt ad classem distinctionis secundæ . Denotat hic affectus vi vocis percussionem, & propter stupendam naturam, quasi aliquid id dñor continentem, sideratio nonnullis appellatur : Celsus lib. iij. cap. 26. Apoplecticos vocat attonitos, & Willis loc. cit. vocat hunc morbum, aquirum.*

b Quadraginta quinque.) *Apoplexici fiunt maxime, ætate ab anno quadragesimo, usque ad sexagesimum, inquit Hipp. s. vj. Aph. 57. confer s. 3. Aph. 31. Et quidem rectè, sanguis enim tunc extraordinaria crassus aut acer evadit, qui, affectus hujus causa antecedens dicitur mox suo loco. Juniores tamen non raro inuadit Apoplexia : ita apud Tulp. lib. i. obs. vij. Juvenem pleni habitus præcipitavit redundans capitis sanguis, in subitam ac gravem apoplexiam, cum tremore, aphoniam & stertore, tribus periculosissimis hujus morbi comitibus.*

c Subito in terram prolapsus.) *Hinc distinguitur à comate, caro & letargo, scd*

sed tamen hætenus cum deliquio animi convenit, aliquando paulatim gignitur, præcedente morbo, aliquo soporoso leviore.

d Sola respiratio.) Et pulsus etiam, vide finem historia.

e Quæ tamen satis difficilis est.) Distinguit ergo ab epilepsia, quæ habet respirationem satis liberam, atque motus omnium membrorum successive convulsives.

f Ad nullas voces; &c. expergiscitur.)

Hinc differt spectatum à comate somnolento, lethargo & caro.

g Sed perpetuo stertit.) Hinc vulgo dicitur differre à quolibet morbo soporoso.

h pulsus est validus.) Respectu videlicet illius pulsus, qui in deliquio animi occurrit, (à quò deliquit dignoscitur per hunc pulsus) sed si vigor pulsus esset naturali major, signum foret apoplexiæ sanguineæ & non pituitosæ.

Partes affectæ hic sunt, a cerebrum, & totum corpus: Cerebrum affectum esse, patet ex sensus & motus privatione: atque hæc totum corpus per sympathiam, secundum sensum & motum, etiam læditur.

a Cerebrum.) Willis dicit, Apoplexiæ subjectum immediatum & proximum esse spiritus animales corpus callosum incolentes, subjectum autem, mediatum, esse cerebri medullium; quo ritu cerebellum & præcordia, aliæque partes omnes, scilicet tum animales, tum vitales secundario afficiuntur.

Wepferus lib. de Apoplexia, dicit: loca principaliter affecta non esse ventriculos cerebri, sed medullosum cerebri & cerebelli substantiam: nos autem dicimus rationi & experientiæ consentaneum esse, utrumque verum esse posse, & exinde deducendos esse varios Apoplexiæ gradus.

Morbus, quo hic æger laborat, est intemperies humida & nimis gravis cerebri, cum ventriculorum ejus angustia, vel subidentia, & a glandulæ pinealis ac nervorum subjectorum subitanea & valida compressione, conjuncta: quæ, subitam & tam fortem, ut æger nullâ ratione excitari queat, omnis sensus & motus privationem, respirationemque difficilem, inducens, b Apoplexiæ dicitur.

a Glandulæ pinealis.) Ubi ventriculi cerebri afficiuntur, etiam hæc afficitur, verum intempestivè Auctor ejus hic mentionem facit.

b Apoplexiæ.) Describi potest, sensus motuque arbitrarii nonnunquam

subita, nonnunquam lenta abolitio, cum somno profundissimo, stertore, aponia, pulsu nonnunquam debili, nonnunquam valido, & respiratione lentissima.

a Causa præcæteranea hujus affectus est crapula, item otium, nec non temperamentum pituitosum nostræ ægri. b Hinc enim magna copia humorum pituitosorum & sanguineorum; in toto corpore, ac præsertim in capite ejus fuit genita, quæ antecedens hujus morbi est causa: Magna verò humorum pars, c primum circa internas venas jugulares, ubi eadem cranii foramina cum arteriis carotidibus ex collo in caput transeunt, copiose effusa, easque arctans; ac eo justam sanguinis ex cerebro versus cor tendentis circulationem impediens; atque hinc deinde in substantiam cerebri, d plexum choroidem, & forsitan etiam in ventriculos cerebri, subito profusa, ibique crassescens, & obstructionem inducens, est morbi hujus continens: quæ symptomatum omnium jam commemoratum est author.

a Causa

Causa procacitica.) Quomodo sanguis & humores ab ebriofitate & in gluvie vehementer incrassentur, acresque reddantur, dictum fuit in medic. præced.

In misc. cur. ann. 1. obs. 58. extat *Historia apoplexiæ lethalis ex scabiæ*: ratio est, vel, quod fuerit duplex effectus ab eodem sanguine crasso, & acris, vel quod materia scabiæ morbifica, per repellentia, & incrassantia immoderata fuerit retro pulsa, unde omnes humores magis fuerit incrassati & acres facti, ad Apoplexiam deinceps generandam. Confer *Meib. inflit. pag. 265.*

Apud *Helwigium* obs. 45. tabaci fumus duobus fratribus mercatoribus *Belgis*, cum voluptatis gratiâ, quis eorum plures exlugeret fistulas, concertassent, Apoplexiam attulit; ratio est, quod acres & narcotica fumi tabaci particula, sanguini & humoribus communicentur, partim per canaliculos linguæ & palati, partim per cellulas pulmonum, adeoque eos incrassent & aciores reddant.

Hippocrates sect. iij. Aph. 16. & 23. affert ut causam procaciticam pluviosas & hyemales constitutiones; ratio constat ex antecedentibus.

Hildanus cent. iij. obs. 21. memorat Apoplexiam ex consuetu narium hæmorrhagiæ suppressione. Idemque cent. vj. obs. xj. ex colapho non solum Apoplexiam verum etiam mortem sequutam refert: causa primi casus est, quod sanguis crassus & acer, qui olim per nares evacuabatur, postea retentus extraordinariè magnam causatus sit distensionem, vel erosionem vasorum sanguiferorum cerebri, ut eo in subiecto teneriorum; minusque resistantium, secundum autem casus ratio deducenda est ex eo, quod arteriæ ad bulbum oculi excurrentes, originem ducant ab arteria carotica interna, cum nervo optico foramen oculorum ingrediente, ita ut vehementer percussæ extremitate una, altera non solum contrahatur, verum etiam rumpatur. *Celsus* lib. iij. cap. 26. refert apoplexiam ab ictu fulminis. *Tulpius*

lib. 1. obs. vj. morbi incipit attoniti ab ictu vehementi in pectore.

Ab opiatis & narcoticis perversè usurpatis, Apoplexiam viderunt *Willis*, *Sylvius*, alii: qui verò plures hujusmodi similes legere cupite causas, consulat *Schenkius*, *Horstius*, *Riverius*, *Emmullerum*, *Forestium*, aliosque observatores.

b *Temperamentum pituitosum.* Hippocr. l. vij. Aph. 40. ait, si lingua ex improvise impotens fiat, aut aliqua corporis pars siderata, melancholicum hoc ipsum; confer l. vi. Aph. 56. res huc redit, ut sanguis sit solito crassior, & acrior, sive viscosus, sive terrestris auferus, ad impetuosum motum in Apoplexia sanguinea concitatus.

c *Potissimum circa internas venas jugulares.)* Hac de re dissentiunt omnino *Practici*: *Wepferus* vult (1.) ob arteriarum carotidum internarum & vertebrarum obstructionem à sanguine in frustra grumosa concreto, aut materia viscosa: (2.) ob vasorum istorum compressionem, quæ nempe interdum accidit, quatenus paristhonia, sive cervicis glandula, à serosi humoris illuvio ita intumescunt, ut arterias pertranseutes comprimendo, sanguine aditum ad caput præcludant: (3.) ob affluxum sanguinis inhibitum, quatenus præternaturaliter rupto intra cranium vase, copiose profunditur sanguis. *Willis* contradicit, quatenus arteriæ carotica & vertebrales omnes inter se invicem, ita variis in locis communicantur & mutuo inosculantur, ut si contingat illarum plurimas obturari aut comprimi, sanguinem tamen unius tantum arteriæ, sive carotidis vertebralis ductu ad *tympalon* admissum, statim illius partes omnes, tum exteriores, tum interiores pervadere, quod non solum experimento cum atramenti injectione, verum etiam historiâ contrariâ confirmare conatur: *Sylvius* (de *le Boë*) facilius admittit compressionem ab humore pituitoso, vel sanguine circa spinalis medullæ radicem collecto: Nos supra indicavimus, omnia hæc vera esse posse.

respectu, non solum ad gradus diversos Apoplexiæ, verum etiam ad causas accidentales, & Bartholinus cent. 2. hist. 60. ex sanguine congrumato & extravasato, ventriculos cerebri replente, ex plexibus choroideis eò effuso, Apoplexiam lethalem observavit. Verum hæc non leve nos arget dubium an Apoplexiæ causa immediata & proxima semper (aut primùm ut loquitur noster Auctor) sit in ipso cerebro) & annon major aliquis polypos ventriculorum cordis, aut sanguis (à causa aliqua fortuita) in pulmonum vel aliarum partium vasis notabiliter coagulatus, Apoplexiam aliquando progignat, dum contractionem musculorum cordis, adeoque sanguinis propulsionem vegetam versus cerebrum supprimit, præprimis cum, Fracastorius in epit. ad Malpighium de structu-

ra cerebri, testatur, in pulmonibus apoplecticorum. vasa sanguifera, interdum disrupta, aut admodum turgida inventa fuisse, & Tulpius obs. cap. xxvij. prægrandem ventriculi cordis sinistra polypum notet in Momma Baxio, homine trepido ac hebetè, occiso repente à MORBO ATTONITO.

d In plexum choroïdem.) Potius, est plexus choroïde, nam in statu naturali, semper sanguis transfunditur in canales plexus choroïdei, ut in cætera vasa sanguifera totius corporis. Hi plexus (duo enim sunt) choroïdei facilius dirumpi possunt, quàm alia vasa interna mediæ cerebri partis, quoniam fibrillis validis aut firmis lateralibus non fulciuntur, undè sanguini crassiori premententi minus resistunt.

Nam ab humore, in cerebrum ita subito profuso illudque gravante & ibi crassescente, obstruktionemque inducente, a subjecti nervi & b sensorium commune, sive glandula pinealis, valde premuntur, c & sufficiens spirituum animalium generatio impeditur. d Hinc motus, ab objectis sensorii externis impressus, nec in cerebrum, nec ad sensorium commune deferri potest. Atque hinc jacet ille sine sensu, & quamvis concutiatur, vellicetur, & clamoribus incessatur, nil percipit, nec vigilat. Et quia ventriculi cerebri partim sunt compressi, partim humoribus forsan repleti, vel plexus choroïdes subito est obstructus; idcirco subito ita copia spirituum ibi non gignitur, quo noster æger omni motu, excepta respiratione, quæ tamen, propter nervos respiratorios, latioribus quidem poris præditos, sed hic tamen aliquantum etiam affectos, est difficilis, subito privatus, magna ruinâ, ob magnam sui corporis molem, spiritibus animalibus, eam sustentare sufficientibus destitutum, in terram repente concidit.

a Subjecti nervi.) Sunt hi continuati ductus glandularum cerebri, cerebelli & medullæ spinalis: quarum canaliculis hoc in casu obstructis vel compressis, mirum non est spirituum secretionem & distributionem versùs membra succumbere, saltemque non aboleri.

b Sensorium commune, sive glandula pinealis.) Acerba de hac sententia etiam nunc vertitur controversia, quantum glandulæ pineali, satyricum nuper epitaphium posuerit Dñus Antonius Nuck b. m. in adenogr. cur. quicquid sit, hanc questionem pluribus enucleabimus in medic. 6. hujus libri de catalepsi: tribus hic saltem verbis disti-

mus, non ut demonstrationem Mathematicam, sed hypothesein valde verosimilem à Cartesianis assumptam fuisse doctrinam illam de glandula pineali: quoad cætera, facilius est movere, quàm movere, & cum primis illi sustinuit invidiæ plurimum, qui invidiæ fines, inaccessa reliquis eruditione, judicantur reliquisse, prout loquitur profundissime eruditionis Sacre & profane Vir aliquis in gratulatione ad amicum suum celeberrimum de solempni quadam oratione.

c Hinc motus, &c.) Id est, denegatò spirituum animalium à cerebro per nervos influxu, non solum fibrillæ nervorum

verum undiquaque staccantur, ita motuum determinationes ab objectis versus sensorium commune vivide transferri nequeant pro perceptionibus sensuum diversis in mente sciendis; verum etiam canaliculi musculorum ita evaduntur, ut ad mentis arbitrium fibrillarum innumerabiles contrahi nequeant, pro motionibus naturalibus membrorum absolvendis: ratio autem est quia cum motionibus arbitrariis, non plane cessent automatica, vulgo

vitales dicuntur est, quod plures his quam illis sint inservientes nervi, quorum licet nonnulli obstruantur, nonnulli tamen utcumque incolumes & aperti maneant, ad aliqualem spirituum copiam suppeditandam; praesertim quidem versus musculos respiratorum & pulsus cordis dicatos, quoniam a primis, ut ita dicam, unguiculis major (propter causas alibi tradendas mechanicas) spirituum copia illac fluere consuevit.

Sed a restat sola respiratio; quia, quamvis pauci sint spiritus animales, cum illi in alios nervos, utpote ob pororum suorum parvitatem hic valde arcte compressos, nec ad recipiendos spiritus ita aptos, fluere non possint; hinc illi nervis & musculis respiratoriis, majorem pororum magnitudinem habentibus, alternatim qualicumque modo dilatandis; sufficiunt, in istaque viam ad influendum satis commodam inveniunt; huc accedit, quod hi ob motum respirationis, jam inde a prima nativitate, & dormienti & vigili, sine ulla intermissione, continuatum, magis, quam reliqui omnes totius corporis nervi & musculi, quippe qui diutine per vices saepe quiescant, ad spiritus vicissim recipiendos sunt adaptati. Cumque haec causa sit manifesta & sufficiens, nequaquam b ad miram & occultam naturam providentiam, respirationis usum, quod ille homini praeter reliquis corporis motibus ad vitam maxime sit necessarius, conservantem, hic confugiendum esse videtur.

a Et sufficiens sp. animalium generatio impeditur.) Apoplexia non tam oritur, quia spiritus animales in sanguine defunt, quam quia suffocantur crassis carceribus, adeoque nequeunt secerni nec influere in nervos: alioquin esset lypothymia, magis quam Apoplexia.

Apoplexia sanguinea distinguitur a pituitosa, quatenus in sanguinea, vasa magis tument, & pulsus sentitur robustior, atque facies magis rubet, nam tunc sanguis nimis sub motu externarum partium nonnulla vasa ingreditur, ad quae in statu sano non pervenit.

b Ad miram & occultam naturam providentiam.) Eleganter Baco de augm. scient. lib. iij. ait, causam animalium inquisitio circa res physicas, sterilis est, & tanquam Virgo Deo consecrata, quae nihil parit: etenim qui causas adduxerit hujusmodi, palpebras cum pilis, pro sepi & vallo esse, ad nutrimentum oculorum: aut coria in ani-

malibus firmitudinem esse ad propellendos calores & frigora: aut ossa pro columnis & trabibus naturam induci, quibus fabrica corporis innitatur, aut folia arborum emitti, quo fructus minus patiantur a sole & vento, aut nubes in sublime ferri, ut terram imbribus irrigent, aut terram densari, & solidari, ut statio & mansio sit animalium, & alia similia: is in metaphysicis non male ista allegavit, in physicis autem nequaquam, &c. Confer Cartes. princ. part. iij. §. iij.

Nullam autem stertoris causam Auditor adducit, cum tamen de eo locutus fuerit in sine historia: nos dicimus (1.) quod materia crassa, aequè expulsa sit in pulmonum cellulas ac in cerebrum, (2.) spiritus animales sufficiente copia non influere, ad aerem vivide impellendum & expellendum, quapropter ille tardis undulationibus vibratoris ad latera epiglottidis, asperae arteriae & cellulas pulmonum attingens, sonum illum

E lum

lum ingratum sive stertorosum producit.

Attamen difficilis est, quia ad respirandum vi magna opus est: nam cum diaphragma dorsum movetur, necessa-

rio viscera sibi resistencia propellere debet, ad quod requiritur multum robur, quod licet nos non sentiamus, diminutis tamen spiritibus, manifeste sentire potest.

Quoniam autem nihil nos cogitare observamus, nisi à motu objectorum, vel corporeis rerum imaginibus & notis cerebro impressis, mens nostra ad cogitandum excitetur; cumque illæ hic, ob valide compressum sensorium commune sive Conarium & defectum spirituum, à cerebro ad Conarii centrum, deferri, & in eo animam afficere non possunt; idcirco existimandum, & pro certo habendum, ægrum nostrum, hoc affectu oppressum, nihil imaginari, recordari, vel aliter quicquam cogitare: Eoque esse manifestissimum, animam, sive mentem humanam, non in cogitando, sive cogitatione, vel actione cogitandi, sed in sola cogitandi facultate consistere; eamque non semper activam, sed sæpe ab omni cogitatione, sive cogitandi actione, cessare.

a Nihil nos cogitare observamus.) Heterodoxa & vehementer absurda est totius hujus paragraphi doctrina, destruens divinam mentis naturam, eamque corpoream faciens: anxie profectò distingüendum est inter cogitationes mentis simplices, ad naturam ejus solam pertinentes, & inter perveptiones ope corporis menti (secundum commercium imperscrutabile) communicatas: illarum enim sibi semper mens est conscia, tam intra, quam extra corpus constituta, harum autem non semper, quatenus absque vinculo corporis procedere nequeunt: dum itaque Auctor deinde concludit, mentem non in-

actione cogitandi, sed facultate sive potentia cogitandi consistere, vellent equidem scire, quid agat mens, dum non cogitat; item annon existentia præcedat potentiam? aut enim mens semper aliquid agit aut nihil agit: si prius quid ergo agit nisi cogitat? si posterius, ergò nulla erit, nam nibili nullæ sunt affectiones. Est autem hoc inter reliqua præjudicia infantia, non leviter detestanda minimum, quòd cum non recordemur eorum, quæ cogitavimus, putemus, nos eo tempore nihil cogitasse; nempe pauci concipiunt causam memoriæ esse corporalem.

Prognoseos loco, dicimus morbum hunc a periculosissimum esse; quia est apoplexia fatis gravis, quod stertor indicat, quam Hippocrates solvi posse negat: & præterea, si hæc solvatur, metus est, ne in paralytin totius corporis, vel unius lateris, commutetur. Spes tamen omnis non plane decollavit; experientia enim probat b multos à tali affectu fuisse restitutos.

a Periculosissimum esse.) Rectè Willis de anim. brutor. part. pathol. capite viij. pronunciat, morbi hujus prognosin, nunquam nisi funestam aut dubiam denunciarum utpote, quæ nunquam est sine periculo aut præfenti, aut futuro. Ratio est (1) quòd sanguinis humorumque motu naturali vehementer in una parte principali imminutò, per totum corpus idem similiter imminuatur, unde succumbunt actiones omnes & vita-

les, & animales, i. e. mors ægri tabernam pede pulsat sive æquo, sive iniquò (2) quòd licet causa morbifica vel vigore aliqua fermentationum in æconomia corporis humani, vel virtute medicamentorum aliquomodo dissipetur, stigma tamen notabile relinquat vel paralyxiæ, vel hemiplexiæ, vel pareses, vel alterius mali funesti; sileo quòd extraordinarie dilatati arteriæ supra canaliculi intra cerebrum, invadente

mente Apoplexiâ vice primâ, tanto facilius secundis vicibus recidivam facit litent; sic charta vel pergamenâ semel plicata, facilius postea plicatueam servat aut resumit: Verissime hinc Hippocrates sect. ij. Aphor. 42. loquutus est, solvere Apoplexiam vehementem quidem impossibile, debilem vero non facile, nam (1.) causa morbifica nimis pertinax est, quàm ut satis subito medicamenti s. externis s. internis dividi possit & dissipari pro restauranda sanguinis circulatione naturali (2.) si vasa cerebri sanguifera sint disrupta, consolidari non possunt, nisi emollientibus & balsamicis, quæ sanguinem extravasatum vividè satis dividere nequeunt; si vero attenuantia adhibeantur, motus sanguinis ita adaugetur, ut vasa intra cerebrum magis rumpantur, aut materia crassa canaliculis altius infnuetur.

Pessima est, inquit Willis loco cit. apoplexia, in qua præter functiones omnes spontaneas abollitas, etiam pulsus & respiratio aut deficiunt, aut laboriosè peraguntur, & tunc plerumque cum spuma oris & ronchis contingit, quibus dein sudor (qui sæpissimè colligativus, s. frigidus, est) superveniens, mortem magis præcipitem fore indicat, quatenus indicat causam morbificam valdè magnam & subitam: rarissimus autem fuit casus ille Tulpium lib. i. c. vij. de juvene. prævi apoplexiâ correptò, qui brevè pristinam recuperavit sanitatem. Hippocrates sect. vj Aph. 51. ait, quibus sanis dolores derepentè fiunt in capite, & statim muti fiunt, ad stertunt, in septem diebus pereunt; nisi febris apprehenderit: ratio est, quòd materia morbifica, subito super nervorum principia propulsa, pertinacitè obstruat, quàm silentè & paulatim (ut in hydrocephalo interno) colligetur, siquidem & spiritibus & lymphæ; hoc modo via utrumque libera per canaliculos glandularum cerebri & nervorum conservetur versùs partes inferiores:

Nam leviter quamvis, quod crebrò tanditur ictu,

*Vincitur in longo spatio tamen, atque labascit,
Nonne vides etiam guttas in saxâ cadenteis
Humoris, longè in spatjo pertundere saxâ?*

Prout canit Lucret. l. 4. de rer. nat. circa calcem. Verùm hic quæritur, quid significent illa ultima prædicti Aphorismi Hippocratis verba, nisi febris apprehenderit? annon febris est symptoma morbosum, quod magno morbo superveniens æconomiam corporis humani magis inverteret & destrueret? equidem id non solum verosimile est secundum trita Medicorum fundamenta; verùm etiam demonstrativum: Nos ergò sequentem substituitur rationem, nempe cùm Hippocrates, eo in loco verbis expressis dicat, quibus sanis derepentè, &c. notandum est, sine causa notabili interna s. intemperie significare eum Apoplexiam à causa quadam fortuitâ externâ ortam; adeoque sanguini adhuc immixtas particulas cujuscunque demùm figuræ subtiles, ita in morbi principio aliquando (NB) prævalere posse, ut crassiores particulas ad motum internum & progressivum incitando, eas ita dividant & dissipent; ut solvatur Apoplexia; quòd in actione cùm latera arteriarum celerius & vehementius solitè pulsantur, Prædicti febrem adesse putant, cùm potius sit motus plurimarum guttarum sanguinis criticus salutaris, non nisi improprie vocabulò febris indigitandus. Et hoc confirmabimus aliis in locis ubi idem divus senex, solutionem morborum criticam, ope febris fieri, inculcat: Hinc constat, quomodo intelligendus sit Paulus Barbetto præx. cap. ij. inquit, febris acuta, melior lentâ vel mediocrî; dictum sapienti, fat est.

Letalis est Apoplexia hæreditaria, quum licet neget Crato consil. 37. tamen non sine ratione affirmat Willis loco cit.

Qui ad Apoplexiam proclives sunt, à Frambesario oper. & consil. lib. 2. ita describuntur: quibus caput grave frequen-

si sopore tentatur, & corpus omne pigrescit inertiusque evadit; & oculis tenebræ offunduntur, maxime verò senes, pituitosi, somno meridiano & crapulæ dediti, & qui brevi angustaque sunt cervicæ.

Si post primum insultum bene finitum, ægrotans postea torpidus magis & hebetior factus, scotomiâ & crebrâ vertigine afficiatur, signum est; eum morbi attoniti accessionibus aliis obnoxium fore, inquit Willis loc. cit.

Per salivationem criticam morbum attonitum nonnunquam solvi refert

Paulus Barbette loc. cit. item Fred. Deckers in notis ad eundem.

Apoplexia sanguinea periculosissima est, & longe difficilioris curationis quam pituitosa; quia quam primum sanguis extravasatur, statim partes ejus aqueæ, & volatiles vel avolant, vel diffuunt, & dum aliæ ejus partes crassiores à se invicem discedunt, grumæ oriuntur, qui medicamentis sat citò dissipi non possunt.

b Multos.) Potius aliquos paucissimos, saltem verâ Apoplexia correptos.

Idcirco in acutissimo hoc morbo acceleranda est Curatio: quæ consistet in causæ continentis in capite, & antecedentis in toto corpore existentis, ablatione, & deinde intemperiei cerebri correptione.

Itaque primo podici inseratur hoc a suppositorium:

R. Pulv. hieræ picræ ℥.ij.

Colocynthid. scammonit an. gr. iij.

mellis q. s. salis parum. F. suppositorium.

Dum talis præparatur clyster:

R. Centauri min. salviæ, betonicæ, mercurialis, Iriæ arthriticæ an. m. j.

flor. camomill. stæchados an. p. ij.

sem. anisi drach. ij. agarici ℥. j.

pulpæ colocynthid. in pupella ligatæ ℥. ss.

Coquantur in aqu. commun. ad lib. i. Colaturæ adde

Electuarii hieræ picræ, diaphanici, benedict. laxat. an. ℥. j.

b Olei rutacæ, camomill. an. ℥. ss. sacchar. rubr. ℥. j.

c Salis comm. ℥. ij. F. Clyster, mox injiciendus.

a Suppositorium.) Qui siderati (inquit Willis loco cit.) mox pulsu & respiratione privantur, & paulò postea infrigidati, animam exhalasse videntur, non statim lecto eximantur, aut administrationibus medicis destituantur: porro quamvis vitæ spes nulla affulserit, non nisi post tres, aut quatuor dies sepulturæ mandentur, quippe tales aut sponte, aut remediorum usu nonnunquam reviviscunt.

De suppositoriis & clysteribus, non equidem malè notat Fred. Deckers, quòd in apoplexia duplo ferè aciores esse debeant, quàm quidem in aliis non soporiferis morbis; veruntamen & hic cautè procedendum est, ne intestinum rectum inflammetur, aut gangræna cor-

ripiatur, quale exemplum nobis similè in casu videre licuit.

Hofferus in Hercule med. tom. i. c. i. notat ex Horstio, quòd in principio acer clyster non sit admittendus, sed prius fœces alvi per emollientem, & laxantem sint educendæ: postmodum verò nec ipsum crocum metallorum, vel infusionem ejus turbidam vorentur. clysteribus addere Riverius & Willis.

Quòd verò modo juvant suppositoria & clysteres acres ac spirituosos, dictum fuit in medic. præced.

b Ol. rutac. & camomill.) Oleum perperam hic additur, nam acumina acryum ingredientium infringit, quæ hic exoptantur.

e Sal.

e Sal. commun.) Loco salis communis addi possunt salis gemmæ Zij.

vel salis sudoriferi herbarum santundem.

Post operationem clysteris, vel post unam à clysteris injectione horam, a sanguis ex brachio per phlebotomiam, tum ad evacuationem, tum ad revulsionem & derivationem, pro ratione virium, est educendus, præsertim quia hic adeest plethora: & clyster post 4. vel 5. horas erit reiterandus.

a Sanguis ex brachio &c.) *Dubium hic esse Venæ-sectionis successum, redit innuit Celsus med. lib. 3. cap. 27. inquit: si omnia membra vehementer resoluta sunt, sanguinis detrahitio vel occidit, vel liberat: item, post sanguinis missionem, si non redit & motus & mens, nihil spei superest: si redit sanitas quoque prospicitur.*

Occasione dubii hujus successus, recentiorum nonnulli non solum hic, verum & alibi, (sed rerum minus periti) venæ-sectionem planè abolere annisi sunt: sed, ut mea nunc litis effugiendæ gratiâ suppressam verba, dicam quid sentiat hac de re Latinissimus pariter & acutissimus Joannes Nicolaus Pechlinus obs. med. phys. viij. lib. ij. insigne, inquit, remediî genus, venæ-sectionio, aliis nimium, aliis non satis laudatum, mutua partium odia concitasse videtur.

Chemicis certè nasutiores, dum suis nimium fidunt arcanis, ut generosa quæque, ita & hoc remedium, ex scholis suis proscripserè, ubi Galenici & ipsi intempestivo studio, nec minore invidiâ, sua tantum, moribus & consuetudine receptâ, venæ-sectionem, purgantia & alia præscriptione seculorum, tuta, velut sola omniumque morborum unica remedia, damnatis in totum chemicis istis, extulerè. Existimo autem, ut nullum remedium temerè contemnendum est, sive chemicorum, seu Galenicorum laudibus probatum, ita sanguinis missionem, nullis unquam chemicorum argumentis, quantumvis speciosis, conculcari posse.

Vti autem in Apoplexia, subito invadente, sanguineâ, semper vena est aperienda, ita in ea, quæ lentè gignitur, pituitosâ, summa cum cautela & præmonitione procedendum est, nè massa

sanguinea magis incrassetur, lethumique inferat: quantum porro spectat ad venarum pertundendarum delectum loquar cum allegato & laudato Pechlino lib. ij. obs. x. Qui circulationis (inquit) arcana intelligunt, non facile persuaderi sibi patiuntur, in sanguinis missione delectum venarum esse habendum, & tamen ut ejusdem rami varias propagines easque vicinas promiscuè incidi posse consentiam, esse casus, ubi vas aliud aliò tutius feliciusque aperiatur, experientiâ tot seculorum usu probatâ adductus sum, ut credam: sanè, ubi derivanda est sanguinis portio, aut stagnatio impedienda, quæ in propinquo sunt, venas meliorem fortunâ secari, quàm quæ longius absunt, quotidiani nos casus docuerè, facta ex adverso, sive κατ' ἴξιν seu κατ' ἀνάγκην evacuatio magis revocat, quàm quæ in eodem latere aut linea instituitur, &c. non ergò vana est curiositas de loco sectionis deliberantium, modò nè in substitutionem exeat affectata subtilitas, & de loco jam certis ejusdem venæ ramuli novam litigandi materiam ministrent. Videlicet depletionis effectum pridè in parte vicina quàm remotiore subsequi; rationè maximè quadrat. Concedimus ergò hoc in casu (utut Paulus Barbotte renuat) venarum jugularium aperiendum, uspote quæ ordinariè hic magis turgent, ita ut sine notabili colli constrictione pertundi possint. Egrotantis sive in lecto, sive extra ipsum, situs non sit supinus, sed capite nonnihil erecto, ac ad latus, modò unum, modò alterum inclinato, prout benè notat Willisius.

Conducit quoque in paroxysmo vesicatorium cervici adhibitum, cum vinculis dolorificis, cucurbitulis scarificatis

vis circa homoplatas, aut his nihil juvantibus, capitis vertici raso aut ferum candens, aut vesicatorium amplum imponatur.

Vomitoria sunt in sanguinea Apople-

xia suspecta, unde Hoffernus ait: cave à vomitoriis, nisi æger statim à cibo Apoplecticus fuerit factus, & eodem tempore medicus accersitus fuerit.

a Interim fiant extremarum partium frictions cum spiritu vini calido: & ligaturæ subinde solvendæ, iis adhibeantur.

a Interim fiant extremarum partium frictions.) Frictions calidæ instituantur in capite, ut pori nervorum aperiantur, & materia peccans loco moveatur: quæ frictions etiam post paroxysmum continuari possunt, sed tantum prosunt in apoplexia pituitosa: in

sanguinea vero absint, quia poros dilatant, & motum sanguinis accelerant, & proinde causæ sunt, quod sanguis adhuc magis extravasetur.

Clamores alii etiam instituantur & præcipue nominis proprii.

a Sternutatoria etiam, alvo depositâ, ex pulvere euphorbii, ellebori albi, & tabaci facta, naribus insidentur.

a Sternutatoria etiam naribus insidentur.) Sternutatoria in sanguinea, apoplexia graviore mortem indubitate afferunt, quia concussione violentâ partium capitis, sanguis cum impetu extravasaretur; sed etiam valde sunt suspecta in apoplexia pituitosa; nam possunt nocere, quatenus valida capitis concussione materia peccans ex arteriis in cerebrum exprimeretur; tamen in

casu evi admitti possent, durante paroxysmo, quia vix aliquid pejus ægro potest accidere, sique per nares materiam evacuent, malum solvitur; præstat itaque in casibus desperatis remedium anceps quàm nullum.

In paroxysmo, & extra cum valet suffumigium, ex succino, castoreo & asâ fetida, cujus fumus per insundibulum per nares excipitur.

Si his non excitetur, a vena sub lingua vel in fronte erit secanda.

a Vena sub lingua vel in fronte.) Vena sub lingua hic secâ periculum inferre posset: venæ enim hæc valde parvæ sunt, & ideo subtiliorem sanguinem evacuant; præterea hoc ægris

valde molestum foret, nam quoniam mentis non sunt satis compotes, pro sanguine expuendo, versantur in periculo suffocationis.

a Ubi ad se redierit æger, sive paralysis supervenerit, sive non, tales pilulæ, ad causam antecedentem & continentem porro tollendam, præscribi possunt.

℞. Pil. cochiar. ℥ij. pil. fatidar. trochisc. albandal. an. ℥ss. cum syr. de Æschad. F. pilulæ, num. ix.

a Ubi ad se redierit æger, tales pilulæ præscribi possunt.) Nisi vellemus reservare pil. coch. & foetid.

℞. Extract. cathol. gr. xvj.

Trochisc. alhand. gr. ij. aut iij.

Et a utatur hoc decocto quotidie ad ℥ij. vel iy. semel vel bis, pro ratione operationis medicamenti:

Ol. carniq. f.

M. F. Pilulæ.

Aut uti possumus pilulis in lethargo præscriptis.

℞. Herb.

R A P O P L E X I Æ

℞. Herb. salvia, matorana, betonica, an. m. s.
 flor. stachad., rorismarini an. p. j.
 sem. fileris montani, anis., seselcos an. ʒ. i. s.
 Coq. ex aq. comm. ad lib. j. addendo sub finem decoctionis.
 fol. senæ ʒ. i. s. rhabarb. agarici trochisc. an. ʒ. ij.
 cinnamomi ʒ. s. in Colatura dissolve.
 far. de stachad. ʒ. i. s. F. Apozema.

• Utatur hoc decocto.) Adde :
 Rad. falsa parill. ʒj.
 Contrajer. ana ʒvi.
 Lign. guajaci ʒi. s.
 Cort. tamarisci.
 fraxini ana ʒj.
 Bacc. junip. ʒ. s.
 C. C. limati ʒ. i. s.
 Tart. alb. ʒ. s.
 Passul. major. ʒ. ij.
 Post infusionem calidam per noctem
 aut diutius in vino albo, fiat decoctio
 ad ℞. iv. in colas. solve.
 Oxymell. scyll. ʒj.
 Salis card. bened. aut mixti,
 Sp. salis ammoniac. an. ʒ. i. s.
 Servatis tamen audieris herb. flor. &
 similibus.
 M. F. Decoctum.
 Conferunt præterea omnes aquæ ant-
 apoplecticæ, & ant-epilepticæ sic distil-
 asum, sobrius sudoriferus sequens
 vatus ventriculo sumendus.
 ℞. Theriac. Venet. ʒj.

Sal. card. bened. aut mixti ʒj.
 viperini,
 succini vol. an. gr. xvi.
 Sp. c. c. sale suo vol. impregnati ʒ. j.
 Bezoard. mineral. gr. viij.
 Antim. diaphor. ʒj.
 Dissolve in
 Aq. card. bened. ʒ. i. s.
 vitæ Matthioli, aut
 antepilepticæ Lang. ʒ. s.
 adde Syr. de stachad. ʒ. iij.
 Sp. salis ammon. gutt. vj.
 M. F. Haustus.
 Stercus pavonis & anserum, cum casto-
 reo, rutâ, & rosemarino, infundatur
 in s. q. vin. generosi pro Vino medica-
 to. Nonnunquam usurpentur tinduræ
 antim., mart. vol., metallor., succini,
 castor. & c. item salia volat., cran. hum.,
 C. C. succin. & c. Vapores aceti prophyl.
 sylv. castoreo & semine nigellæ nobili-
 tati, mappis capiti circumvolutis ex-
 cipientur, ita, tamen nè respirationis
 actus incautè minuatur; in os insum-
 datur spir. C. C. vel fuliginis aut alius
 similis castorinus, vel succinatus.

Tum quoque materia pituitosa apophlegmatismis, & pipere, pyrethro, femi-
 sinapios, & similibus factis, e capite educatur.
 Nucha, & pars, si qua fuerit a patalytica, b inungantur hoc linimento
 calido:

℞. Ol. camomill. ʒj. vulpini ʒ. s.
 De lateribus, castoreo an. ʒ. ij.
 Cera parum. F. linimentum.

a Paralytica.) En professo hanc ma-
 teriam examinabimus in medic. vij.
 b Inungatur hoc linimento.) Bene
 quidem præcipit Auctor inunctionem
 nuchæ, quia ibi principium est multo-
 rum nervorum (adeoq; non male inun-
 gitur tota spina) sed olea hæc parum
 possunt penetrare; potius

℞. Ung. de artan. maj. ʒ. j.
 Ol. mac. still. gutt. xv.
 tartar. destill. ʒ. s.
 Balsam. Peruvian. gutt. xvj.
 Theriac. Venet. ʒj.
 Ol. vulpini.
 de later. ana q. s. pro conf. lin.
 M. F. linimentum, quod præmissis
 partis

M E D I C A T I O

Partis affectæ frictionibus calidis, est illinendum.

Præterea balsamum anti-apoplecticum inungatur temporibus, fronti, naso, carpis & regioni cordis, vel hujus loco substituaturs pomum ambrae.

In Apoplexia sanguinea præter venæ-sectionem exhibenda sunt ea, quæ sanguinis impetum refranant, ut

- Corallia,
- Lapides pretiosi,
- Terra sigillata,
- Bolus armena,
- Folia auri,
- argenti,
- Lapis prunellæ,
- Camphora,
- Saccharum Saturni.

Omni mane sumat de sequenti mixtura, ad intemperiei capitis & partium paralyticarum correctionem:

R. *Conserv. flor. rorismarini ℥iij.
Mitridat. theriacæ an. ℥ij. sp. diambrae ℥j.
Syr. de stæchade, oxymellis scyllitici an. q. s.
a. Miscæ ad consist. Electuarii.*

Vel R. *Conserv. flor. anthos, cortic. citri condit. ab. ℥j.
Rad. acori conditæ, sp. diambrae,
Diarrhod. abbatis an ℥ij.
Cum oxymell. scyllitic. q. s. F. Conditum.*

a *Miscæ ad consistentiam Electuarii.) Quoties nos agro delicatulo accommodare cogimur, adde electuario Salis card. bened. aut tamarisci, aut mixti gr. xxv. aut viperini ℥j. Croci optim. ℥ss. Ol. mac. still.*

*carioph. an. gutt. viij.
Fol. lunæ subtiliss. trit. num. xx.
Ambræ grif. (s vir sit) ℥ss.
Mosch. gr. iv.
Confect. de hyacinth.
aut alkermes ℥jss.
M. F. Electuarium.*

In vitæ ratione, aer sit calidus. Cibus, ubi morbus nonnihil remiserit, sit paucus, calidus, concoctu facilis, & salvia, thymo, hyssopo, & majorana nonnunquam conditus. In potu sumatur aqua mulsa: vitetur a cerevisia crassa & vinum generosum. Exercitii loco adhibeantur frictiones validæ, ac partium extemarum ligaturæ, & humeris affigantur cucurbitulæ.

a *Cerevisia crassa.) Præsertim acida sive antiqua: Remedia alia intra dies quindecim aut viginti, ut minori sint tædio & majori emolumento variari debent: nam quæ in Natura eximie possunt & pollent, (ut loquitur Vetsulam.) sunt ordo, prosecutio, series & vicissitudo artificiosa, quæ licet majus*

quoddam in præcipiendo iudicium, majoremque in parendo constantiam requirant, tamen effectuum magnitudine, abundè rem compensant. Venerea exercitia, cane pejus & angue fugiantur, utpote quæ cerebrum maxime infestant: vid. Henr. ab Heers obs. ix. circa finem.

V.

MEDICATIO VIRI
 • NIMIA VIGILIA
 FATIGATI.

V Ir 40. annorum, temperamento b bilioso & melancholico præditus, cum magnis c curis & sollicitudinibus, ob magnum damnum in mercatura passum, se d aliquandiu vehementius afflixisset, incidit in insomniam, qua jam e noctes multas vigilat, nec interdiu etiam dormire potest.

a Nimia vigilia.) *Auctor non agit de comate somnolento, neque de cævo, quia curationes eorum coincidunt cum lethargi & apoplexiæ pituitosa medicationibus. Confer Paul. Barbette prax. cap. iij.*

b Bilioso & melancholico.) *Ex sequentibus historiæ verbis satis quidem patet, morbi hujus naturam in hoc homine magnam partem consistere in debilitate mentis, bona hujus mundi fluxa tranquillitati vera anteponentis, cui similis casus est in medicatione 14. Veruntamen, cum valde limitatum sit mentis in corpus imperium, ita ut illa magis ab hoc afficiatur, quàm vice versa corpus à mente, certum est, sanguinem acrem & terrestrem, à causa quadam fortuitâ, ad solitâ majorem motum concitatum, non solum vigilias continuatas; verùm etiam animi inquietudinem, multis modis excitare posse: ratio constabit ex seqq.*

c Curis ob damnum in mercatura.) *Vitium hoc est vulgare eorum, qui cursu incitato nimisque fervido versus fortunam feruntur, non attendentes ad discrimen illud elegantissimum Caroli Quinti Imperatoris, in institutionibus suis ad filium: imitari fortunam mores mulierum, quæ procos plus nimio ambientes, plerunque superbe a versantur: Iuncti potius oportebat homines lapidi illi, qui Theologiæ & Philoso-*

phiæ est tanquam angularis, quæ idem fere asserunt de eo, quod primum quæri debebat. Etenim Theologia edicit: primum quærite regnum Dei & ista omnia adjicientur vobis. Philosophia autem simile quiddam jubet: Primum quærite bona animi, cætera aut aderunt, aut non oberunt. Causa autem hujus vitii licet maximè quærenda est in prava educatione, institutione & conversatione, attamen & certò nobis persuademus, illà multum conferre variam corporis humani dispositionem, quâ, tanquam fati, aut necessitate inevitabili, mens absolutum habere nequit imperium in suas passiones, utut obstare videtur acutissimus Des-Cartes art. 50. part. de passionibus animi: nam & ipse art. ccxj. part. 2. hæc conciliare videtur, inquit: sed quoniam inter illa remedia (puta contra passiones) posui præmeditationem & industriam, quæ quis corrigere possit defectus suæ indolis, sese exercendo in separandis motibus sanguinis & spirituum in se, à cogitationibus, quibus jungi solent: fac eos paucos dari, qui se satis præparaverint eo modo adversus omnes impetus, & hos motus in sanguine excitatos ab objectis affectuum, sequi tam promptè ex solis impressionibus, quæ in cerebro fiunt, & dispositione organorum, etsi eo anima nihil planè conferat, ut nulla sit sapientia humana, quæ possit illis

F

refi-

M E D I C A T I O

resistere, cum quis non satis se ad id paraverit. *Elegantissimè hinc Verulam. de aug. scient. lib. vij. circa finem, ita loquitur*; invenitur relatio & congruitas quædam Inter bonum animi, & bonum corporis: nam sicut bonum corporis constat ex sanitate, pulchritudine, robore, ac voluptate, sic animi bonum, si juxta Moralis doctrinæ scita illud contemplemus, huc tendere perspicimus, ut animum reddat sanum & à perturbationibus immunem; *Pulchrum* verique decoris ornamentis excultum; *Fortem*, ac agilem ad omnia vitæ munia obeunda; denique non stupidum, sed voluptatis & solatii honesti sensum vividè retinentem. Hæc autem, sicut in corpore ita & in animo, rarè simul omnia conjunguntur. Facile enim videre est multos ingenii viribus & fortitudine animi pollentes, quos infestant tamen perturbationes, quorumque etiam moribus vix aliquid ele-

gantia aut venustatis aspergitur: alios, quibus abundè est in moribus elegantia & venustatis, illis tamen non suppetit aut probitas animi, ut velint, aut vires, ut possint rectè agere: alios, animo præditos, honesto; atque à vitiorum labe repurgato, qui tamen nec sibi ipsis ornamento sunt, nec Reip. utiles: alios, qui istorum fortasse trium compotes sunt; sed tamen Stoica quadam tristitia & stupiditate præditi, virtutis quidem actiones exercent, gaudiis tamen non perfunduntur.

d Aliquandiu.) Hæc vocula notetur, tam ad causas vigilæ continuatæ facilius explicandas, quàm prognosin instituendam: denotat enim vestigia damni illati, cerebro valdè profundè esse impressa, ita ut difficillimè deleantur, aut immutentur.

e Noctes multas.) Addere debuisset Auctor numerum certum, ut prognosin institui posset securior.

Afficitur in hoc ægro cerebrum; quod ex curis præcedentibus, & infecutâ insomnia est manifestum.

Morbus, quo hic æger affligitur, est intemperies calida & sicca cerebri, a nimisque rara plexus choroidis, cum spirituum animalium motu nimis valido inde orto conjuncta; quæ ventriculos cerebri & nervos nimis diu distendens, & hinc multorum dierum noctiumque vigilias inducens, à præcipuo symptomate induto, *nimia Vigilias* appellari solet.

a Nimisque rara plexus choroidis.) Non bene conveniunt siccitas cerebri & nimia raritas plexus choroidis; verum hæc dicit Auctor, ut facilius postea

explicit copiam & impetum spirituum ad vigiliam continuandam: quid nos de hoc effectu sentiamus, mox significabimus.

Causa, quæ primum huic morbo originem præbuit, fuerunt a curæ & sollicitudines, quibus hic vir se diu maceravit, & mentem perturbavit.

Vehementior enim spirituum motus, quem curarum & sollicitudinum cogitationes produxerunt, exsiccat & calefecit supra modum cerebri substantiam, porosque plexus choroidis nimium aperuit, sanguinemque nimis calidum & melancholicum produxit. Atque hinc jam contigit, ut spiritus animales, per poros illos istius plexus nimis apertos perpetuè & nimis copiosè exhalantes, cerebri nimis exsiccati & calefacti ventriculos, nervosque sensoriorum inde ortos, perpetuo nimiumque distendant; atque ita *perpetuam nimiamque aliquot dierum noctiumque vigiliam inducant.*

a Curæ & sollicitudines.) Ut ritè explicetur vigilæ, à vehementibus animi passionibus, continuatio; notan-

dum est, quòd ab objectis circa sensus, ope spirituum & nervorum, determinationes motuum vehementes, ad cerebrum

brum delatæ, planum sive superficiem ejus partis in locis immutent, & vestigia sui valde profunda relinquunt, unde non solum actu primo motus spirituum augetur, verum etiam idem actus porro continuatur, quatenus celerius & vehementius versus musculos cordis influendo eorum contractionem, adeoque sanguinis & humorum motum accelerant, præprimis quoniam menti, continud eadem idea objecti primi, tantquam causæ passionis vehementis primæ, repræsentatur, si itaque in sanguine & humoribus simul abundaverint particulae subtiles, aut ad subtilitatem suscipiendam idoneæ, & acres, tanto

clarius patebit, quomodo pervigilium nascatur. Secundum hanc rationem, non solum explicari debent insomniarum distinctæ, verum etiam evigilationes arbitrariæ per stata tempora, & somnambulationes, de quibus agemus in medicat. x.

Præter animi passiones, variasque causas fortuitas aliæ possunt esse pervigilii causæ; nempe vel inflammatio, vel dolor partis alicujus sensitivæ notabilis, fames aut sitis extraordinaria, æstus æris, pruritus & similia, quæ motum sanguinis & humorum, adeoque spirituum accelerant.

a Periculum autem est, ne hæc vigilia maniam, phrenitidem, vel melancholiam pariat.

a Periculum.) Quomodo nimia vigilia, speciatim à causâ in antecessum enarratâ, producere potest vel maniam vel phrenitidem, dicemus in medicationibus harum affectionum specialibus: paucis hic dicimus, quod vigiliatum continuatione, dissipentur nobilissimæ & subtilissimæ sanguinis humorumque, particulae copiosissimæ, remanentibus crassioribus effatis, non solum liposby-

mas, verum etiam alia mala symptomata gignentibus; hinc rectè Hippocrates Sect. ij. Aph. 3. ait, somnus, vigilia, utraque modum excedentia, malum. Item Sect. vij. Aph. 18. à vigilia convulsio & delirium, malum. In senibus difficiliter tollitur, quàm junioribus, quoniam sanguine vulgò gaudent acriore. Periculum est ne mollities nimia animi abeat in desperationem.

Atque ideo ejus a curatio quæ in intemperiei istius per contraria correctione, pravorum humorum educatione, & pororum istorum nimis apertorum justa ar-
tatione, consistet, haud erit procrastinanda.

a Curatio.) Quæ partim per moralia & philosophica, partim per Medica remedia est instituenda: Nempe primò inculcandum est, rei factæ nullam esse revocationem, sed quidem per licita media correctionem & (ut barbarè loquar) meliorationem: demonstrandum est, nos unicè à Deo pendere, adeo ut ne quidem manum elevare, ullamve formare actionem, ad quam actualis Dei concursus, quovis momento non requiratur: adeoque huic soli, non nobis, quibusvis in rebus, non solum prosperis, verum etiam adversis, debet gloriâ, utpote qui nobis nihil debet, sed quædam gratis largitur,

tanquam usui fructui commissa: non nisi chimeram esse id, quod Fortuna vocari, hominumque mentes mirum in modum inquietare solet: contra autem hæc omnia à providentia divina dirigi, cujus decretum æternum adeo infallibile & immutabile est, ut exceptis iis, quæ idem decretum voluit pendere ex nostro arbitrio, cogitare oporteat respectu nostri nihil eventire, quod necessarium non sit, adeo ut absque errore cupere non possimus, ut aliter eventat. Porro graviter & strenuè inquiratur vis & energia consuetudinis, exercitationis, habitus, educationis, imitationis, æmulationis, convicius, amicitia,

tiæ, laudis, reprehensionis, exhortationis, famæ, legum, librorum & si quæ sunt alia; Hæc enim sunt illa (inquit Baco) quæ regnant in Moralibus. Optimum etiam erit, tam realia, quam apparentia bona & mala demonstrare per experientiam, & representare, quid nobis promittant ante possessionem, & quam parùm sent promissis, imò quàm sæpè penitus contraria, in ipsa frustione (ut loquitur Dñus Tschirnhaus Medicinæ mentis par. ij.) exhibeant; Etenim ita deinceps ea, quicquid passiones in contrarium suaserint, non minus facile evitabunt ii homines, ac pueri ignis contactum, cujus tamen splendore antea delectati, manibus eum imprudenter, nemine monente, tractarunt, ab eo tamen se-

mel lass, multò, suo malo, prudentiores, ac mille præceptis hac de re ipsæ præscriptis, evadunt.

Quoad medicamenta constitutionem corporis respicientia, videatur medicatio 1. Instituaturs justò tempore Venæsectio; propinetur emulso ex hord. mund. ad crepaturam cocto, additis seminibus 4. frig. maj. item papav. alb. & lin. ope aq. decoct. hord. colat. add. aq. ros. & syr. pap. alb. q. s. ad gratam dulced. Vel hisce non juvantibus præscribatur laud. op. aut op. solut. & inspiss. gr. j. vel ij. capiti imponatur farina hord. cum acet. ros. in qua maceratum fuit op. crud. subacta; vel temporibus circumvolvatur oxgrbodinum cum campb. & opio.

• Primo itaque purgetur tali purgante haustu:

℞. Cassiæ recens extractæ.

Elect. diapruni an. ℥ss.

Aq. decoct. bordel ℥iij.

Syr. ros. solutivi ℥vj. misce. F. Haustus.

• Purgetur.) Præjudicium est vulgare, humores acres ope purgantium eliminari: quin ex adverso acredinem majorem suppeditant, aut saltem ex massa sanguinea versus partes solidas præcipitant: præstat alvum clystere emolliente & laxante eluere; interrim haustus auctoris magis laxans est, quàm purgans. Diutius continuante

melancholiâ, si sanguis evaserit valdè terrestris, præmissis alterantibus s. præparantibus, demùm accedi potest ad purgationem fortiozem, uti dicitur medic. xiv. Transfusionem sanguinis, quam fortè nonnulli hic commendarent, propter varias difficultates, nõ dicam absurditates (undè & bodiè exolevit) planè rejicimus.

Et utatur bis terve in die de hoc a apozemate alterante:

℞. Herbar. violariæ, malvæ, borrag. bugloss. fumariæ, scariol. an. m. j.

Sem. 4. frig. major. an. ℥j. papav. albi ℥iiij.

b anis, fœniculi an. ℥ij.

Flor. borrag. buglossæ, violar. nymphææ. an. p. ij.

Decoq. in s. q. aq. bordel ad lib. j.

In colatura dissolve syr. violar. nymphææ. an. ℥j.

Misce, pro Apozemate.

• Apozemate.) Hoc pertinet ad medic. xiv. sed tunc quoque ingredientia debent esse fortiora: Potius

℞. sacchar. saturni gr. v.

campboræ gr. iiij. aut iv.

tinct. opii. gutt. xx. aut xxx.

M. cum cerevisia, aut vino, aut jusculo pro haustu.

b Sem. fœnic. anis. flores, &c.)

quæ auctor hic habet, nocent, quia sua sabri-

subtilitate motum Sanguinis augent ,
& saltem .

Ubi sal peccat , spiritus acidi pene-
trantes , & volatiles , ut spiritus nitri,
salis &c. dulc. sunt adhibendi , quia sa-

lem obtundendo motum Sanguinis mi-
nuunt .

Ad eundem scopum salis prunell.
drach. sem. vel Tartarus nitratus con-
venit ad gr. xv. vel scrup. j.

Vesperi utatur subinde tali emulsione amygdalata :

℞. Amygdal. dulc. excortic. ℥ijss.

Contund. in mortario addendo aq. decoct. bord. lib. j.

Syr. de papavere ℥vj. sacchari alb. ℥j.

Misce F. lac amygdalatum , tribus vicibus unâ nocte sumendum.

Postea purgari poterit tali haustu :

℞. a Rhabarbari ℥iiij.

Fol. senæ ℥iiij. cinnamomi ℥j.

Post levem ebullit. infundantur per noctem in aq. bordet ℥ijj.

Colaturæ adde syr. de cicbor. cum rbeo ℥j. misc. pro haustu.

a Rhabarbari .) Si purgandum es-
set , loco Rhabarbari in infus. melior est
formula sequens.

℞. Extract. Rhabarb. leniter ex-
sicc. gr. xvj.

Diagrid. gr. v. aut vj. aut vij.

Magister. vel resin. jalapp. gr. ij.

M. f. pulvis.

Vel ℞. Aloeslotæ ℥ss.

Diagrid. gr. v.

crem. tart. ℥j.

M. f. pulvis.

Pro delicatioribus adde parum Sac-
chari ad saporem.

Rhabarb. & senæ vires in infusione
calida melius extrahuntur , quam co-
ctione ; nam coctione partes magis cras-
sæ , terrestres , & adstringentes , mo-
tu isto violento separatæ , aquæ immi-
scentur , quæ nocent : nam post purga-
tionem , alvum iterum adstringunt ;

Nares, frons, & tempora vesperi illinantur tali a linimento :

℞. Ol. nempbarini, unguent. popul. an. ℥ij.

opii thebaici, croci an. gr. iij. Misce.

a Linimento) Linimento & oxy-
rhodino , non tantum unum aut alte-
rum granum opii crudi immisceri po-
tess , sed gr. viij. ad unguent. popul.
unc. sem. vel gr. xv. in oxyrhodino unc.
viiij. quia ad cerebrum non nisi pars
subtilissima opii penetrat , quæ non nocere
potest ob sui subtilitatem , & præ-
terea ab oleis admixtis obtunditur , nisi
nisi a dosi exhibeatur.

Pedes etiam in Balneo tepido deti-

neantur , in quo fuerunt cocta capita
papav. & flor. camom. & reliquæ ber-
bæ emoll. ut placidè vapores sanguini
immisceantur , qui minorem motum
conciliant , & particulis suis aqueis
acrimoniam temperant , & ita blandum
somnia inducunt.

Oxyrhodinum conveniens paratur
ex oleo rosar. & aceto rosac. quod ex-
traxit portionem opii.

Cubitum iturus sumere etiam potest syr. de papav. ℥vi. vel ℥j. vel a laudani
opiatum in forma pilulæ gr. iiij.

a Laudani opiatum .) In hoc affectu
narcotica non magnâ dosi sunt præscri-
benda , nam ubi ægri a nimis vigiliis

sunt defatigati , si semel dormiant ,
vix iterum expergesunt . Huc spectant
campb. & sal Saturni

Tar

Tartarus vitriolatus cum grano uno opii hic prodest, quia salem infringit, & motum Sanguinis coërcet: vel quia camphora est minus metuenda ob sui subtilitatem, potius eam elige vel mixturam seq.

℞. Tartari Vitriolati gr. xv.
Laudan. opiat. gr. j. vel ij.
Camph. g. iij. vel iv.

M. F Pulvis.

Tinctura opii cum ol. tart. & spir. vèni præparata, hic commodissima est ad cocbleare dimidium assumpta, quia ob subtilitatem nullibi hæret, aut obstructions efficit, sed potius lenes sudores excitando, opii particulas secum ex corpore tandem abripit.

In dieta aër sit a frigidus & humidus; uti & cibus & potus. Utatur itaque lactucis, malvâ, endiviâ; carne vervecina, agnina; elixis potius, quam assis. Cerevisiâ potius, quam vino. Fugiat vehementiores motus ac sollicitudines. Versetur in loco obscuriore, remoto à strepitu. b Hilaritati det operam. Excretio alvi sit c moderata.

a Frigidus.) Sit temperatus.

b Hilaritati det operam.) Jam olim Musca, fugatrix dæmonum (tristium & desperatarum cogitationum) habita fuit, utpote quæ animum & aures, nisi prorsus asfninas, mirâ vocum, spiritus, chordarum &c. varietate atque modulatione demulcet: ad quod alludere videtur Horat. Flaccus ode xj. lib. iij. Mercurium invocans, ut cantus sibi diceret, quibus animum Lydes flectat,

Tu potes tigreis, comitesque sylvas
Ducere, & rivos celeres morari.
Cessit immanis tibi blandienti

Janitor! aulæ

Cerberus: quamvis furiale centum
Muniant angues caput ejus, atque
Spiritus teter, saniesque manet

Ore trilingui.

Familiale & domesticum in pueris vagentibus remedium, quò facilius ad somnum componantur, vocis modulatione, tanquam incantamento, uti. Sed etiam in adultis, inquit Pechlin. obs. med. phys. xxix. lib. iij. æquali quodam tono & vel murmure salientis aquæ devincti spiritus, lentum aliàs somnum procurare solent. Vidi ego (inquit) qui acie ingenii interveniente, ad gratos quosque congruosque tonorum rhythmos suspensi hærent, dolorumque omnium & sui penitus obliviscerentur.

c Moderata.) Nè alvus disponatur ad diarrhæam.

VI.

M E D I C A T I O V I R I ,

a CATALEPSI LABORANTIS.

Vir b annos natus quinquaginta, temperamento melancholicus, hyeme asperrimâ, post diuturnos in occipite perceptos c dolores fedens in musæo inter libros, quibus d studiorum causâ totos dies assidere solebat, subito e omni f sensu & motu est orbatus, g exceptâ respiratione, quæ ipsi cum b pulsu est integra. Manet perpetuò in eodem corporis statu, i oculis velut in adstantes defixis, palpebrisque immobilibus & inconviventibus. Compellatus & interrogatus nihil audit, nihil respondet.

a Ca-

a Catalepsi.) *Uti plures alias, ita & hanc medicationem, mutuatus est Auctor à Foresto lib. x. obs. 42.*

Est hic affectus rarissimus, uti bene notavit Henr. ab Heers obs. rar. iij. lib. j. Galenus, Fernellius, Platerus, Dodonæus, (celeberrimi Practici) unum duosve saltem viderunt: apud alios plerosque Practicos, altum de illo silentium; neque verisimile est tam raram rem, si vidissent, tacituros fuisse. Quicquid sit, affectus reverà est phibitiohica consideratione dignissimus, utpote qui momento citius hominem, ceterà sanissimum, cum sensuum, motuumque arbitratorum ablatione, corripit, membris ipsissimè eò in statu manentibus, quò erant invadente paroxysmo, nisi motus aliqua determinatio aliundè provenerit, liberà respiratio- ne, sanoque pulsu supersit.

b Annos quinquaginta.) *Nec ætas, nec sexus, nec temperamentum (ut ut Auctori placet) melancholicum aut hzems, ad hunc affectum producendum, notabile quicquam conferre valent; secùs enim adeò rara haud esset catalepsi: frigidè tamen loquendo, ætas senilis & intemperies sanguinis crassa viscosa, vel austera, aliquid fortuitum contribuere possunt, uti postea constabit ex causis: interim & ea inser- viunt cognitioni prognoseos, & dire- ctioni dosum.*

c Dolores.) *Hi sunt fortuiti, adeoque ad naturam affectus parùm aut nihil contribuentes.*

d Studiorum causà.) *Simile quid de condiscipulo suo narrat Galenus comment. ij. in^o prorrh. Hippocrat. cap. lv. item Fontanus anal. cap. xiiij. exempl. x.*

A mæore catalepsi observavit Rondelet. meth. cur. morb. cap. xx. Ex amore in juvene Britanno; Tulp. lib. j. cap. xxij.

A diurna tempestate austrina, in puella quinquenni, memorat Fehr. tr. de absinth. p. 59.

A malè curato erysipelate Grembl.

in arbore ruinosa p. 306.

A febre quarana simile quid habet Borrichius in act. Hafn. Barthol. vol. v. obs. 52. Confer Helwig. obs. 59. & Marcell. Donat. lib. ij. cap. 7.

Catalepsi statariam periodicam, ab obstructione mensum ortam, refert Joan. Mich. Fehr. in misc. cur. dec. ij. ann. j. obs. 1.

e Omni sensu.) *Non semper omnis sensus aboletur in catalepsi, sed aliquando supereff visus vel auditus, teste Galenò comment. ij. in lib. j. prorrh. Hipp. item Capivaccio lib. j. med. pract. cap. 21.*

f Et motu.) *Scilicet arbitrario nam naturalis sive automaticus ritè procedit, ut constat ex pulsu & respiratione illæsis, item ex eo, quòd determinationes motuum ab aliis objectis suscipere valeant cataleptici, ita ut si stantes protruseris, instar Dedalæ cujusdam statuæ aliquot passus meabunt &c. quæ omnia notant secretion- nes humorum & spirituum ritè procedere.*

g Exceptà respiratione.) *Hæc voce distinguitur catalepsi ab Apoplexia: & quatenus cataleptici eundem servand statum, in quo erant ante paroxysmum, nisi aliundè determinentur, differunt ab Epilepticis, ac spasmo, & vertigine caliginosa affectis.*

h Cum pulsu.) *Hiscè verbis distinguitur ab animi deliquio.*

i Oculis velut in adstantes defixis.) *Apud Henr. ab Heers obs. iij. Monachus Capucinus uno genu terræ innitebatur, alterum ceu flexurus curvabat: brachiorum finistrum pendebat ad genu dextrum, in aërem elevatum, diductis digitis, viam prætereuntibus, ut olim Mercurii statua, ostendere videbatur: Utrumque omni gelato marmore frigidius, patebant oculi, sed irretenti, & quicquid sudario illo perstringerentur, inconvivi: os hiabat, cum respiratione satis libera; pulsus in utroque brachio & temporibus sat magni.*

Uc

Ut ex hac historia cognitionem per diagnosis & prognosin rectè auspicemur, & deinde ad curationem perveniamus, investiganda primum pars affecta: quam *a* ex omnium actionum animalium læsione, cerebrum esse colligo; Læditurque illud præcipuè secundum illam particulam, quæ *b* sensui communi inservit, quia æger manet in eodem inter sedendum statu, & oculos servat apertos: *c* quod non fieret si totum cerebrum graviter esset affectum; ut apparet in apoplezia, paralyti, & similibus aliis gravibus cerebri affectibus.

a Ex omnium actionum animalium læsione.) Non semper hoc verum esse, notatum fuit in antecedentibus: Reverà etiam respirationis actus, inter actiones animales numerari meretur, quanquam dici posset, ad arbitrium mentis. eam hinc non procedere, sed duntaxat automaticè: verùm enim verò, ad actiones corporis omnes, concursum spirituum animalium, absolutè necessarium esse, cum liquidò constet, solidè procedis assertum.

b Quæ sensui communi inservit.) Hac de materia, si qua alià, Philosophi & olim, & nunc, contentiones serram reciprocantes, Sisyphi saxum volvunt, immiscentibus se huic controversiæ, non solum Anatomicis, verùm etiam è fœcè plebis nasutioribus, quos tamen memores esse vellem dicti istius Apellis, NE SUTOR ULTRA CREPIDAM. Nos quidem omnia sigillatim hic expendere, animam non induximus, cum pleraque sint adèd trita, atque attrita, ut pudeat eorum meminisse; veruntamen aliqua ponderosiora, in quantum hinc pertinent, necessitate quadam ducti, in medium proferemus, tam circa sensum communem, quam sedem mentis immediatam. Et quoad primum; asserimus sensum communem referendum esse ad intellectum, sive perceptionem tam simplicem, quæ sine corpore procedit, & nonnullis potius dicitur conceptio; quam compositam, quæ sine corpore organico fieri nequit; ad primam perceptionem, pertinet, & lumen naturale (ut vocat Des-Cartes) & clara atque distincta perceptio: ad secundam, pertinet quidem clara, sed non distincta perceptio, cujus differentiam vid. apud Des-Cartes, princip. part. i. §. xLv. & xLvi. Prima perceptio dicitur in Scep-

ticorum libris criterium per quod; secunda, criterium secundum quod; verè etiam prima dicitur cognoscendi actus primus (nonnulli vocant potentiam primam) altera verò actus mentis secundus, quo res jam cognitæ & perceptas dijudicat: verùm hæc ut plurimum non adèd subtiliter (imò nec semper opus est) à Philosophis distinguuntur, quoniam & lumen naturæ, & clara ac distincta perceptio, in re legitime cognoscenda & dijudicanda, concurrunt; hinc non male Johan. Bohn. in circulo physiol. anat. progymn. xxviii. inquit: sensus communis formalitas, quo commodius intelligatur, ejus nomenclaturæ æquivocatio ante omnia erit declinanda, quatenus interdum & minus propriè ipsam rationem denotat, dum illos sensu communi carere dicimus, quos rectæ rationis usu destitutos, stupidos, stolidosve observamus: in magis proprio verò significato, nihil aliud, quam sensationum externarum cunctarum, terminus & centrū quasi commune videtur, in quo, & à quo corporis lucidi, colorati, sonantis, lapidi, &c. Species percipiuntur, earumve, non ut impressarum, sed ut expressarum, apprehensio fit. Aliis hoc dicitur imaginatio prima, ad differentiam secundæ, & communiter ita dictæ, & à sensatione seu sensibus in hoc differt, quod corpora sensibilia per hos, non qualia sunt in semet ipsis, sed tantum qualia sunt intuitu organi, repræsentantur: per illam verò corpora, ut reverà sunt; & sub certis ideis admittuntur, ac dignoscuntur, &c. Conciipiendi sive intelligendi potentia in omnibus hominibus æqualis est, nec minui nec augeri propriè potest; Neque enim posset homo, ideas, quas nemo præter se nactus esset, & quæcunque ex

lis educerentur, ulli cæterorum mortali-
um interpretari, essentque talia, quæ
oculus vidit nunquam, nec auris audi-
vit. & qualia nunquam cogitationes re-
liquorum hominum subierunt: at quis
hominum talia jacere potest? vid.
exerc. miscell. post Econ. anim. Hoge-
land. §. vij. Verùm percipiendi s. ima-
ginandi facultas, ope organorum sen-
sum procedens, inæqualis est, & minui
& augeri potest. Quatenus autem ar-
tissimum est inter mentem & corpus
commercium, mirum haud erit, quod
multi homines, ratione suâ malè uten-
tes, intellectu valdè iniquas tribuant
operationes; confundunt enim cum in-
telleſu imaginationem, quæ per sen-
sus acquisita, suppeditat innumera
præjudicia, innumeros errores: unde
phantasia fovetur, passionibusque laxa
datur habena.

Hicce de sensu communi, breviter ita
prælibatis, ut reliquæ aliæ, hæc spe-
dantes controversiæ, facillimo negotio
(modò deductionis seruetur catena)
possint explicari; transeundum est ad
quæstionem alteram, quo modo mens
sit corpori unita, ut perceptiones rerum
hoc mediantè acquirat? imò etiam ut
ad ejus arbitrium, varias hoc suscipiat
motuum determinationes? & cui corpo-
ris parti magis, propriè loquendo,
mens sit immediatè conjuncta? Et quo-
ad primum, ingenuè cum aliis, quos ha-
genus nobis cognoscere licuit, Philoso-
phis sobriis, fatemur, inter jura Dei
sibi soli relicta, ponendum esse illum
modum, quo duæ substantiæ finite, toto
cælo diversæ, adeò arde, ut videre li-
cet, uniri possent, ut mutuum habeant
commercium: quapropter ut alibi, ita
hic ea nobis cautè utendum (prou-
loquitur Des-Cartes princ. part. 1. §.
xxiv.) ut semper, quàm maximè re-
cordemur, & Deum auctorem rerum
esse infinitum, & nos finitos. Nec ullo
modo mirabimur (pergit idem §. xxv.)
multa esse, tum in immensa ejus na-
tura, tum etiam in rebus ab eo crea-
tis, quæ captum nostrum excedant.
Veruntamen cum clarè & distinctè co-

gnoscamus, in diesque observemus, ar-
tissimum esse duarum istarum substan-
tiarum connubium, saltemque non per-
mixtionè, absurdum foret, (ut ait Des-
Cart. part. j. princ. §. xli.) propter
quod non comprehendimus unam rem,
quam scimus ex sua natura, nobis esse
debere incomprehensibilem, de alia
dubitare, quàm intimè comprehendimus,
atque apud nosmetipsos experi-
mur. Et reverà si quis causarum depen-
dentiam, seriem, & concatenationem,
atque opera providentiæ accuratè in-
tueatur, tunc secundum Poëtarum My-
thologiam, facile credet, summum natu-
ralis catenæ annulum, pedi Solii Jovis
affigi.

Postquàm ergò concessum existimem,
mentem immediatè corpori unitam es-
se, inquirendum restat, an omnibus
corporis partibus equè sit conjuncta,
ut eodem modo ubique operetur? & hæc
quæstio facilè (nostro judicio) dirimitur
per conscientiam propriam, & exper-
ientiam quotidianam; plurimæ enim
sunt partium actiones naturales, quarum
mens non solùm non conscia est,
verùm etiam, quarum ordo & conti-
nuatio ad mentis voluntatem immuta-
ri prorsus nequeunt; quod certe haud
futurum, verisimile est, si omnibus equè
esset conjuncta partibus; imò etiam
quatenus variæ partes, quas alias im-
perio mentis subjectas observamus, sal-
vis omnibus mentis actionibus, lædi &
auferrî possunt: hinc justè infertur, nec
etiam iis mentem immediatè esse uni-
tam: at verò cum innumeris jam du-
dum evictum sit argumentis, quod ce-
rebrum sit omnis sensus motusque pri-
mariæ instrumentum (vid. Exerc. mis-
cell. annexas Econ. anim. Hogel.) Phi-
losophorum plurimi, hæc in parte, sen-
sorium commune, cujus ope mens im-
mediatè magis imperium suum in cor-
pus exerceret, anxie quidem inquise-
runt, sed non omnes eandem complexi
sententiam: Eorum autem omnium di-
versas hypotheses, brevitatè studio, hic
enarrare, & ad rationis trutinam pon-
derare, nunc non fert animus; sed eam
dun-

duntaxat, quam assumpsit Cartesius, aliquomodo à scommatibus multorum, si non planè vindicare, saltem (ut pristinus verisimilitudinis tenor permaneat) repurgare; nam licet nec Cartesius, nec veri ejus sequaces, unquam, ut absolutè verum, esse statuerint, quòd glandula pinealis esset sedes mentis immediata; attamen quatenùs ea hypothesis omnibus satisfacit explicandis phenomenis & circumstantiis, nec verisimilior hactenus ulla apparuit doctrina, eam nobis tamdiu servare placuit, donec solidius fuerint refutata, & verior alia in locum ejus substituta: Proprietates ergò sensorii communis nobis verisimiles, cum sint (1) ut sit pars solida; quòd motuum determinationes ab objectis ope sensuum susceptæ, permaneant, ad fixam menti perceptionem conciliandam; non enim impressionis vestigium permanens, fieri potest in fluido, cujus particule seorsim singulæ, ab invicem separatæ, & celeriter in orbem motæ, non magis resistunt pressioni secundum unam, quam aliam partem: nec etiam convenit simplicissima Dei constantia, mentem continuo novis fluidis (prout fert eorum natura untre: (2) ut sit pars mobilis; quòd spiritus animales, tanquam totidem exsequutores servi fideles, voluntati mentis obsequentes, officia debita, ipsa mediante, momento citius præstent: (3) ut figuram habeat, non solum antiquaque motuum determinationibus suscipiendis, verum etiam distribuendis, aptam; qualis est conica & circularis, vel sphaeroides (4) ut sit exigua, adeòque ad motum facilem magis disposita; (5) ut sit ad propylæum spirituum animalium locata; quòd hi, tantò magis in promptu sint, ad mandata sui Imperatoris absolvendum; denique (6) ut sit propinqua nervis copiosis; quibus tanquam totidem instrumentis, & cuniculis latebrosis, uti potest, ad emissarios suos ritè amandandum: (7) ut sit unica; nè res simplices, duplicia per organa, menti repræsententur ut duplices: Hæ, inquam, pro-

prietates, cum reperiantur in glandula pineali; nondum videmus, quòd jure, ipsi prærogativam multi auferre conentur, nè sit mentis sedes immediata; etenim, quæso, num quia arenulis nunquam inquinatur, sensorium esse nequit? equidem puto nondum probatum esse eam fuisse totam lapideam; qualis si vel esset, etiam tunc sensorii communis officio fungi posset, quòd forsitan superat captum multorum præoccupatorum Anatomicorum, forsitan autem arenule illæ, sunt scamna & sellæ mentis, super quæ lassata requiescat; quidni? natura nihil facit frustra; sed mittamus jocos! an quæso, quòd defecerit hæc in nonnullis hominibus glandula, munus ipsi à nobis attributum corrui? vellem prius scire, quòd fato abfuerit? forsitan cum mente in campis Elysiis, ut arva tenere posset læta avolavit: quidni? pulsa illac fortè fuit, cruentà Anatomici hastà, vel si maris, occæcatam manum (nè dicam oculum) clam subterfugit, nè videns vivensque (ut Virgo Vestalis olim ad portam Collinam) humo mandaretur: Sed scio quid sit! immobilis est glandula, adeòque inepta, quæ sit sensorium commune: ast verò, à quo tempore, fodes! & quo fato, facta est immobilis? olim enim erat unanimi Anatomicorum consensu mobilis; forsitan Gorgonem vidit: verum nos potius cum Martiale lib. x. epig. i. v. cantimus,

Non hic Centauros, non Gorgonas,
Harpyiasque

Invenies: hominem pagina nostra
sapit.

Tu nè verò, (dicant) deliras, qui nobilissimam mentem in sede adeò impurà, nè dicam obscenà (videantur Anatomicorum libri) collocas? in cloaca? equidem certe hoc (ignoscas, precor!) ignorabam; verum quid referet etiam Gallus in sterquilivio plurimum potest, & aliquando gemmam inventit: Attamen (pergunt) nimis distat ab emissariis suis & servis, spiritibus sc. animalibus & nervorum principiis: doleo, hercle vices tanti Imperatoris, quod servos habeat adeò segnes & ignavos, Quid?

ΔΔ

An nescis longas Regibus esse ma-
nus.

*Me miserum ! bruta gaudent glandula
pineali, imò multò, quàm homines, ma-
jore; Tunc ergò & ipsi mentem tribuis?
& tempora! & mores! sed heus! amice ad-
fisti! noli nimis festinare! bruta gaudent
centro ovali, septo lucido, corpore stria-
to, corde, ventriculo, sanguine, spiriti-
bus &c. annon idcirco etiam mentis po-
tiusur? bellè, perbellè! observote Pbi-*

*lophie totum oceanum ingurgitasse,
sed vereor, nè senatum consilii convo-
care cogar & deliberare, nùm urnà ci-
cutæ, vel hydragogò potenti eum ex-
purgare, an verò paracelsi in artifi-
cialem instituire conventat? Cede po-
tius locum immediatum menti (obse-
cro!) in glandula pineali, donec ipsi no-
biliorem sellam adornaveris, & Epita-
phium, quod ipsi viventi nuper possum
fuit sequens.*

VIATOR.

GRADUM. SISTE.

OMNIQUE. CONATU. CONARIUM.

RESPICE. SEPULTUM.

PARTEM. TUI. CORPORIS. PRIMAM.

UT. OLIM. VOLEBANT.

ANIMÆ. SEDEM.

GLANDULAM. PINEALEM.

HOC. SÆCULO. NATAM. ET. EXTINGTAM.

CUJUS. MAJESTATEM. SPLENDOREMQUE.

FAMA. FIRMARAT.

OPINIO. CONSERVARAT.

TAMDIU. VIXIT.

DONEC. DIVINÆ. PARTICULÆ. AURA.

AVOLAVERIT. TOTA.

LYMPHAQUE. LIMPIDA.

LOCUM. SUPPLERET.

ABI. SINE. GLANDE. VIATOR.

LYMPHAMQUE. UT. ALIIS. CONARIO. CONCEDE.

NE. TUAM. POSTERL

MIRENTUR. IGNORANTIAM.

Tu ita transmuta, si tibi placuerit.

VIATOR.
 GRADUM. SISTE.
 OMNIQUE. CONATU. CONARIUM.
 NUPER. TUMULATUM.
 VIDE. RENATUM.
 PARTEM. TUI. CORPORIS. PRIMAM.
 UT. VOLUIT. RENATUS.
 UT. VOLUNT. SEQUACES.
 ANIMÆ. SEDEM.
 GLANDULAM. PINEALEM.
 HOC. SEculo. NATAM.
 DENATAM. ET. RENATAM.
 CUJUS. MAJESTATEM. SPLENDOREMQUE.
 FAMA. FIRMARAT.
 LIVOR. OBFUSCARAT.
 VIRTUS. CONSERVAT.
 RINGENTE. ZOÏLO.
 OLIM. VIXIT.
 LEGE. ATTENDE. MIRARE.
 ETIAMNUM. VIVIT.
 DONEC. DIVINÆ. PARTICULA. AURÆ.
 DECESSERIT. TOTA.
 SUSPICE. GLANDULAM. VIATOR.
 MENTIQUE. TUTO. EAM. CONCEDE.
 SIC. TUAM. POSTERI.
 LAUDABUNT. SAPIENTIAM.

Si plura, ad stabiliendam, de glandula hac, hypothefin, ab aliquo desideretur, conferat inprimis exercitationes miscellaneas de conjunctione mentis & corporis, annexas cogitationibus Corn. ab. Hogelande; ubi ex professo haec materia, spectatim circa Cataches sive Catalepticos phaenomena, dilucidatur; nos hic intra notularum cancellos, quantum possibile, manere gestimas. Rideant nos Pineales, Doctores alii suo proprio rident opprobrio, dum quidem roderere sciunt, corrigere nesciunt: exclamet Auctor ille Gallicus Novellarum Reipublicae Litterariae, l'an 1685. au mois Fevrier: tousjours si attaché à son Cartesianisme, qu'il n'abandonne pas même, ce que les premiers Cartesiens ont pensé de la glande pineale, sur quoi presentement les plus fermes piliers de la secte ne comptent pas fort! *certe exclamat propriam ignorantiam; sciat etiam*

quod Myrillonibus, fut non deficiant Retiarii.

c Quod non fietet.) Bene hic Auctor procedit: & revera sensorium commune hic affici, patet ex eo, quod nulla nova fiant spirituum determinationes in membra, motui arbitrario inservientia; sed idem maneat situs membrorum qualis erat invadente paroxysmo: nam si brachium extensum fuerit ante paroxysmum, in extensione perseverat: si oculi aperti fuerint, manent aperti &c. quod indicat, satis copiosos spiritus à cerebro ad partes amandari: nempe minimè id fiet, si totum cerebrum afficeretur; sed aeger in apoplexiam, aut morbum soporatum incidet; praeterea spiritus sufficienti copia secerni & distribui versus corporis membra, vel exinde patet, quod respiratio maneat integra, & aegri stantes, si protrudantur, procedant.

Morbus, quo affligitur aeger, est intemperies melancholica, sive frigida, sicca, & crassa, a cerebrum totum leviter, sed sensorium commune, sive conation, praecipue graviterque occupans: quae, b salva respiratione & pulsû, omnem perceptionem, iudicium & motum tollens, aegrumque in eo statu, in quo erat, cum ab hoc affectu primum corripere, servans, Cataleptis sive Cataches à Medicis appellatur: Isque ex causis & symptomatis innoscit.

a Cerebrum totum.) Si totum afficeretur, morbus hic non tam subito oriretur, nec tam subito discerneretur, uti saepenumero videre licuit.

Forte fortunâ quidem cerebrum etiam affici potest, sed hoc nihil facit ad essentiam huius morbi, sed tunc morbus de-

generat in Carum aut Apoplexiam.

b Salva respiratione.) Non mirum est, nervos respiratorios satis patere, cum ne quidem alii corporis nervi, ut as. angustiores, sint obstructi, confer exerc. misc. oeconomicae anim. Hogeland. annexas, §. LXI. seqq.

Causa procatartica huius morbi; est perpetuum literarum studium, cui noster senex, totos dies a inter libros sedendo, operam dedit. Hinc enim, adjuvante senili aetate, melancholici humores, qui antecedens huius affectus sunt causa, in ejus corpore fuerunt geniti. Horum pars in posteriorem partem capitis delata, dolorem diuturnum ibi excitavit: quae verò postmodum subito, exigua quidem quantitate, in cerebrum, sed b copiose praecipueque in sensorium commune, & partes ei vicinas, ob asperitum hyemale frigus, & intensiores aegri cogitationes, erupit, iisque firmiter inhaesit; ea causam huius morbi constituit continentem: unde omnia symptomata, in aegro nostro occurrentia originem ducunt.

a Inter Umbros sedendo .) *Studiis & lucubrationibus assiduis, poros & canaliculos, tam in sensorio communi, quam alia cerebri parte, detorqueri & immutari posse, nemo negabit, qui attenderit, quò modò tunc sp. animales susque deque satis vehementer agitantur, ut us corpus in quiete constitutum videatur.*

b Copiose .) *Humor quidam aliquis crassus, viscosus, fuit extraordinarie super conarium effusus, quo reddebat immobilitate, sed non opus est, ut ille sit copiosus, sufficit ut illud quadante nus contegat, aut etiam totum sepeliat; vid. citat. exerc. miscell.*

Cum enim totum cerebrum multis & copiosis humoribus non sit oppressum, vel repletum, hinc illud non subsidit, nec subjectos nervos graviter premit; atque idèd satis copiosi hic geniti & per nervos diffusi spiritus, corpus ægri, inter sedendum, erectum, oculosque apertos servant, & respiratorios musculos perpetua infusus alternatione liberè contrahunt, & dilatant. Manent autem oculi inconvalescentes, & ad eadem perpetuò defixi, a fitusque corporis ab ipso non mutatur; quia spiritus, ob sensorium commune hic satis graviter affectum & ab anima nullius rei hic conscià, nihilque percipiente, in alios musculos non determinantur; sed in eosdem, in quos antea erant determinati, perpetuò fluentes, corpus ejus in eodem statu retinent. Compellatur verò vel interrogatus nihil respondet, nec quidquam audit; si quid oculis offeratur, non videt: quia, quamvis per nervos satis patentes soni & imagines rerum visibilium in cerebrum, & ad sensorium commune deferantur, ab anima tamen, propter c conation, quod commune & proximum actionum mentis est instrumentum, humore melancholico valde imbutum, ac proinde ab objectis non satis motum, nihil quidquam percipitur.

a Situsque corporis non mutatur .) *Expedita res esset, & difficultas omnis è medio sublata; si diceretur, cerebri & nervorum ductus, partesque alias, præter sensorium commune, nullà ratione ab hujus morbi causa affecti spiritus etiam animales, per eos æquali copia motusque vehementià, quàm ante Catalepseos invasionem, in membra fluere, versus que fuerant antea determinati: hanc autem spirituum determinationem non mutari (nisi fortuitò à causa externa) morbo hac durante; quibus concessis, mirum non amplius est, illa in eodem statu remanere, in quo erant, cum æger Catalepseos opprimeretur. Undenam verò est, quòd durante Catalepse, in alia atq; alia membra, spiritus animales variè non determinentur? non est quòd per animam id stare quis conjiciat: ipsi quippe facultas volendi, nequit ab ulla re corporea auferri; ex adverso, voluntatem & conatum determinandi spiritus, tempore paroxysmi, reverà abfuisse,*

meminerunt subindè cataleptici, dum se, durante malo, neque loqui, neque membra ulla movere potuisse referunt. Vid. Galen. comm. ij. in 1. prorrh. §. 56. De pluribus catalepticis, id affirmant Capivac. med. Pract. lib. 1. cap. 21. & apud Schenk. in obs. Holler. Comment. ad Aph. 13. lib. v. coac. Hipp.

b Ab animà nullius rei hic conscià .) *Hac de re vid. Medicat. de Apoplexia.*

c Conarium .) *Tota res in eo consistit, quòd fortè fortuna, humor aliquis crassior propulsus sit per glandulam pinealem, ita ut immobilis evaserit, adeoque inepta ad determinandum spiritus, versus certa corporis membra: & quoniam motuum impressiones ab objectis facta, suffocantur in humore crasso viscoso, mens eas percipere non potest. Si tamen contingerit glandulam, aliqua sui parte nudam mansisse; evenit ut nonnulli sensus supersint.*

Alii

Alii volunt, hunc affectum à vapore, spiritus in cerebro & toto corpore a congelante, vel coagulante, originem ducere. Sed si hæc vera ejus esset causa, respiratio & pulsus, quæ spirituum ope peraguntur, hic non possent esse integra. Nam coagulatio illa magna, ut spiritus totius corporis, ita etiam respirations & pulsus inservientes congelaret, vel coagularet: iique condensati; & humoris vel pruinæ specie in ventriculos cerebri decedentes, non possent cerebri molem diutius sustinere, nec spirituum sufficientem copiam musculis thoracis suppeditare; unde primum apoplexia ægrum prostermeret, & deinde respirations & pulsus usu ablato, mors necessario ipsum invaderet.

(a Congelante vel coagulante.) Illa Galeni & plurimorum ejus sequacium: hæc Sennerti opinio est: sed aquæ ferè absorptæ est, quod spiritus animales, vivente homine, sive congelatione sive coagulatione rapidissimam suam agitationem perderent, quàm si id spiritus vini rectificato, aut ipsi igni contingeret: imò si poneremus eos congelari aut coagulari, longè profectò minorem locum occuparent, quàm antè: uti aqua in vaporem resoluta, locum multis millibus vicibus majorem occupare deprehenditur; qui autem cum Sennerto illuc confugit, ut solos dicat spiritus imaginationi inservientes affici; non eos qui in musculos partium jam insuxerunt; Eum non minor manet difficultas, namque spiritus animales, nisi fluminis instar sibi succederent continuo, membra statim flaccida jacerent, uti videmus in his, quorum spiritus diutino labore maximam partem exhausti sunt. Utpote sua volatilitate & subtilitate non possunt non partim insensibili transpiratione per poros cutis dissipari, partim humoribus per partes circulantibus misceri, & cum sanguine ad cor redire. Cæterum spiritus in cerebro imaginationi inservientes, si congelarentur, quò recenti tamen calore à corde propellantur, quidni longè facilius omnes cæteri, qui in musculis sunt congelati, membra relinquunt languida? Non etiam vapor coagulans motu suo vago, nullisque certis legibus restricto, spiritus in cerebro inficit; quin simul inde quaeversum tendens per nervos coagulo suo reliquos quoque alibi existentes figat. Si dicas tenacitate suâ in nervis sum hæret; jam motum

bræ reddent Paralytica, idque contra experientiam.

Humores nostri corporis, non aliter ac aquam, frigore vehementissimo & diuturno confringi posse, non omnino quidem inficias ire licet: cum id is non rarè admodum contingat, qui inclementiori celo per Alpinas nives equis vestiter faciunt. Hi quippà nunquam ob corporis quietem, equis statuari insister rigidi, insidere, & intermedio itinere mortui fuisse comperiuntur. Id quod militibus quoque frigida in regione, nocte hyberna, excubias agentibus, non est infrequens. Est tamen animadvertendum, actualis tanti frigoris corpora vivorum, quales sunt Cataleptici, vix esse capacia. Est enim nonnulli frigore congelati apud Practicos resituti legantur, (vid. Fabric. Hildan. Lib. de gangr. & Sphacel. cap. 13. §. Si ex congelat.) immersione primo in aquam gelidam vel nivem, reliquisque porrò, ut docet, administratis: rarè tamen id accidit: quoties enim ex frigore rigorem (quem tamen in Catalepsi ponunt) membra contraxerint; curationem non successuram auguratur, non sana solum ratio, sed & experientia: inspicere Levin. Lemnium l. 4. de Occult. nat. mirac. cap. 20. Qui Septentrionales istos pupulos, huic congelationi magis obnoxios, perlustravit. E contrario Catalepticorum paroxysmi passim arte, vel etiam natura sola discutiuntur.

His adde, quod frigore congelatorum cura, alia sit atque Catalepticorum. Confer Dominic. Leon, Capi vaccinum, Riverium, Schenkium, aliosque in cap. de Catochesu Catalepsi. Ad hæc nonnunquam invasit Catalepsi eos, in quibus

quibus ea tanto frigore congelationis humorum nulla poterat adesse suspicio, vid. Rondelet. lib. I. Meth. cur. morb. cap. 20. in fin. ubi cum Synocho, febre calida satis, laborabat agra, Catalepsi eam correptam fuisse refert. Præterea, quod membra tum valde sentirentur algida, quod tamen ab ullo (præter Henr. ab Heers,) commemoratum non scio. Quin & algorem & congelationem hanc non potest non impedire influxus calidi sanguinis in quasvis partes; quam media in Catalepsi vegetus demonstrat pulsus.

Nec si vel venenum frigidum fuisset assumptum, id tam subito, ac vera Cataches causa, posset agere. Namque frigida non possunt esse talia, nisi propter lentum motum lente quoque agant. Quin & ipsa glacies assumpta incautum tam illico non posset opprimere. Sed hæc frigidorum venenorum opinio prognata videtur, ex inveterata quadam opinione quatuor elementorum, ita ut morbi intemperiei, seu quorum fomes est in sanguine, consistere putentur in nimia siccitate, humiditate, calore vel frigore. Quamvis ex Hippocrat. lib. de præc. medicin. qui assiduo Auctoritates crepant, debuerant didicisse, in sanguine non inesse tantum hæc quatuor, sed & amarum & salum, & dulce & acidum, & acerbum & insipidum, aliaque (NB) sexcenta, quæ pro copia & viribus varias habent facultates.

Præter hæc, quam lubrica sit ista opinio, inde patere potest, quod eadem effecta, si non evidentiis, saltem æque clare deducantur ex sequenti hypothesis, quam si vi frigoris sui agere ponantur. Fingamus nempe, ea venena mixtionem turbare particularum sanguinis, quia valde sunt diversæ: uti faciunt particule insensibiles, quæ in poris & superficie digitorum herentes inde abraduntur, vinoque miscentur, quando illud promentis digitos stringit; unde illud turbulentum redditur, & opacum. Aut sicuti Mercurius, in pulverem redactus, qui præcipitatus vocatur Chymicis, simulac in calentem cruorem in-

spersus fuerit, mixtionem particularum ejus protinus tollit, & impuro cæno similem reddit.

Mixtio itaque sanguinis hac ratione turbata, ad fermentationem, in corde subeundam, eum inhabilem reddit: quæ sufflaminatâ motus cessat, & influxus sanguinis spirituumque in has atque illas corporis partes. Unde lethale denique frigus in eis ortum ducere nil mirum. Ex quo externo frigore, qui censent veneno huic vim istam veneni esse, ratione frigoris sui, tribuendam; quid faciunt aliud, quam ex cortice de rerum medulla iudicium ferunt? Quicquid autem de hisce sit, si ratione frigoris agerent venena quædam, primo torporem inducerent corpori, & postea somnolentiam, antequam corpus ex congelatione rigidum possent efficere. Non aliter ac cæteræ res suo frigore extrinsecus agentes, licet forte id celerius paulò effecturæ essent. Quibus omnibus subitam Cataches invasionem repugnare monuimus.

De Spirituum animalium in Catache coagulatione; atque, tam eorum, quam Humororum nostri corporis congelatione tantum esto. At nunc porro quis à vapore vel spiritu coagulante, (de quo etiam superius fuit dictum:) prætexat humores, per partes solidas, lege circulantibus, sanguinis, nunquam non fluitantis coagulari. Veluti cum à vaporibus plumbi, præsertim nondum sæpe fusi, fluidissimus figitur Mercurius, & redditur malleo ductilis. Nos verò de ista humorum coagulatione, atque adeo induratione hoc notamus: quod ea locum habere possit in morientibus & mortuis. Sic aliquando in infante ex Epilepticis insultibus demortuo genitis, si lapidi, cuius saltem ligno duritie non cedentes, me sensisse memini. Auctores verò nil quicquam in Catalepsi observatum habet de induratione Partium majori, quam quæ in musculis sentitur hominis, nullo incommodo laborantis, dum humore circulante jam rurgidi, præterea spiritu instantur animali.

Ejus-

Hujuscemodi quoque ex vapore coagulationem reperiri in viventibus, quae restitui possint, vobis credere Vaporis Spirituumque motus vagus, nullisque determinatis limitibus circumscribi solitus. Vapor enim, sive Spiritus, à quo coagulatio secundum Adversarium inducenda foret, si prodeat ex sanguine, primò ibi coagularet haud dubio omnem humorem isti similem, quem in partibus solidis fluctuantem coagulaturus ponitur. Namque in sanguine similis necessario reperitur, quia humores illi eò non aliunde, quam ex vasis sanguiferis, & quidem sine ulla intermissione propelluntur. Et si aliqua illorum humorum portio illuc derivatur ex vasis lacteis, aut, si major ita cum nonnullis appellare, toriferis (calor enim in corpore nostro plurimis humoribus magnae agitationis communicatione roris speciem conciliare potest) res eodem redibit: eò quod & ista vasa ramos aliquos in venas Axillares; & alibi forte pluribus in locis in alias venas mittant. Etenim nisi suum quoque sanguinem reciperet ex chylo nutrimentum, brevi particulis fermentationi aptioribus & subtilioribus discussis, effectus atque iners jaceret. Adeò ut humor iste coagulandus in sanguine quoque necessario occurrat. Simulac verò particula alicujus humoris, quae in sanguine per accuratam omnium humorum mixtionem fuerant dispersae; coire incipiunt seu coagulantur: humorum fieri in sanguine secessionem, eorumque proinde mixtionem destrui, est evidens. Hinc originem trahunt morbi aegrè curabiles; qui aliàs obscuro vocabulo maligni appellari consueverunt. Succedente interea simili humorum coagulatione in Partibus quoque solidis; nulla profectò spes salutis superesse poterit: uti qui ex fulminis ictu obriguisse referuntur; unà quoque memorantur fuisse mortui. Multo minus igitur restituentur, id quod tamen observatur in Catalepsi.

Quod si ex ventriculo, aut extrinsecus per poros cutis, vel per Respirationem vapor hic coagulans in Partes

corpore solidas penetrasse reperatur: eadem facilitate, ulro citroque obvolutando, ad massam sanguinis perveniret unde idem; quod jam jam innumus, aderit periculum. Praeter quam quòd ad eam per Vasa quoque Lymphatica liber ipsi recessus concedatur: unde & rursus praesens mors expectanda; Quia & vapor hic, sive spiritus per partes duntaxat solidas oberrans, & humores ibi coagulans, obstructionem universalem necessario in partibus illis generabit: interea dum ex sanguine in illas continuo nova humorum copia expelli non desinet. Ex quo corporis erumpet universalis tumor, qui in Catalepsi tamen haudquaquam observatur.

Sed postremò hoc phaenomenon quod sequitur, exterminabit profus spirituum humorumve hoc in morbo coagulationem pariter & coagulationem. Simulque nobis filum reddet demonstrationis, quod diu nimis fuit abruptum. Membra videlicet externa Catalepticorum experimur moveri ad nutum, & impulsu alterius; atque ea tunc quoque manere in postremo hoc situ quem ex isto impulsu nata sunt. Adeò ut sic collum moveas, brachiumve extendas aut inflectas, vel attollas aut plus minusve deprimas, communicatum sibi situm imposterum servet. Si statem propuleris, passus aliquot machinae instar automaticae, progredientem miraberis. Motum Partium aliquantò quidem difficiliorem subinde in Catalepticorum historiis annotant Medici, sed cum per accidens huic morbo adesse postea ostendam.

Antequam verò nobis pergere liceat, tribus verbis hic monuisse sufficit; musculos tanquam motus partium instrumenta, contrahi & breviores fieri, id est, extremitates eorum propius ad se invicem accedere, cum humor circumlante, ex sanguine advecto, jam repleti, spirituum impetu irruentium copia, insuper distenduntur, & latera eorum consequenter à se invicem diducuntur. Et vicissim musculum non ante extendi in priorem longitudinem, quam humo-

H
ribus,

vibus, spiritibusque inde magna sui parte expressis & elapsis, latera ejus demconcidere possint.

Hisce postis, & multis exemplum nobis praebeat brachium inflexum, quod irruente Catalepsi, spirituum humorumve suae congelatione, sive coagulatione in isto flexu, ex opinione Adversariorum, manserit rigidum; quodque adhuc alius extendere conetur. Ad hoc igitur oporteret musculum, qui sui distentione & inde consequenti contractione brachium flectit, exinaniri protinus & flaccescere, ut sc. prolongari possit, & extensioni ipsius brachii obsequat. Praeterea musculus priori oppositus, qui idem illud brachium extendit, eodem

in momento distendi deberet & contrahi: id quod impossibile fore neminem fugit; modo attendat spirituum humorumque fluiditatem ex allegata coagulatione sive congelatione perisse. Quapropter aut brachium non extendi poterit, aut si Musculi brachium extendentis contractio praevaleat, musculus idem brachium flectens rumpetur potius, quem elongari poterit. Idem est judicium de motu partium reliquarum, quibus cum experientia refragetur omnium; abunde demonstratum est: spirituum humorumve neque congelationem neque coagulationem hujus morbi causam esse posse.

Nec nobis obsunt illi, qui à fulmine congelati & extincti in eadem corporis statu aliquamdiu permansisse dicuntur: Nam illi à fulmine, non tantum spiritus, sed etiam solidas partes indurante, fuerunt occisi: noster verò æger vivit & spirat. Nec etiam obstat, quod artus in Catalepticis nonnunquam quovis marmore rigidiores apparere dicantur. Nam rigiditas illa proficiscitur à spiritibus, non congelatis, sed in musculos immixtis, & perpetuò influentibus, ibique, ob nullam novam eorundem inscutam determinationem, retentis, atque ita partes distendentibus. Talis quodammodo rigiditas passim in nobis observatur, dum stantes, & ad rem non attendentes, corpus nostrum erectum tenemus.

Alii vero, qui observant Catalepticos quosdam, ab aliis motos, artus suos flectere, & erectos stare, imò propulso ad passus a aliquot progredi, existimant spiritus imaginationi inservientes in cerebro hic fegi, dum reliqui manent integri. Sed hæc opinio non est admittenda, cum spirituum animalium in cerebro nullum sit discrimen; sed iidem sensationi, imaginationi, motui, aliisque animalibus operationibus inserviant; Ut ex Physicis nostris constat.

a Aliquot progredi.) Progrediuntur ægri: cum propelluntur, quia tubuli nervorum in cerebro variantur, & spiritus novam suscipiunt versus nervos apertos in membra inserta determinationem:

Ita observamus, quod quando inopinatè in terram prolabimur, manus extendamus ad incommodum arcendum à facie, quamvis nullo modo cogitamus de arcenda injuria externa extensione manuum, sed terra appropinquans ita afficit oculum, ut motu suo spiritus in nervos eos determinet, qui tendunt ad musculos extensores brachiorum, vid. præfat. Claudii Clerkester, ad tract. Cartesii de homine.

Henricus Overkamp in novis principis Medico Chirurgicis p. m. 485 refert catalepsi ad species spasmi, inquit: facile, meo judicio, contingere potest, ut fermentum aliquod determinatum, postquam aliquam diu in parte aliqua stabili latuerit, subito sanguini admisceatur, adeoque cerebro & ejus ventriculis communicetur, intra quos spirituosos humores, eodem modo ac sanguis intra cor, fermentatur: hoc fermentum eo delatum, cum aliam mixturem, subtilitatem, &c. possideat, quam alia in supremis ventriculis existentia, extraordinariam producit fermentationem, quâ spirituosos humores vegetius recedere coguntur à loco, in quo

quo moventur : Per consequens secundum regulas naturæ, seruntur versus loca minus resistentia, hoc est, versus tubulos nervorum maxime apertos, ita ut facile transire possint ad musculos, versus quos spiritus determinantur: unde actio, vel status, qui tunc in corpore animæ vertitur, producebatur: adeoque fortius eos inflando, producunt speciem spasmi, quem catalepsi maxime affinem esse judicamus. Verum enim verò, præterquam, quod hic ordo ratiocinii, sit valde confusus, magna profectò intercedit differentia inter catalepsi & spasnum, non enim solummodò manent ægri in eodem statu, quo erant immediatè ante paroxysmum, verùm etiam determinationes forinsecus advenientes, suscipiunt & retinent, quod nunquam evenit, sive in Opisthotono, sive emprosthotono, sive tetano. Nec minus nugatoria sunt, quæ Auctor ille affert de fermentis, intra ventriculos cerebri, cum sufficiat ad secretionem spirituum animalium sola propulsio, per ductus & canales diversos satis apertos.

Alii statuunt obstructionem in corpore cerebri striato, alii in medulla oblongata, causam esse catalepticos, sed tunc adesse potius paralysis, membrorum-

que flacciditas, non aded brevi cessatura, ut ordinariè cataleptis.

Jacotius in comment. ij. ad coac. prænot. Hipp. 7. lib. 2. dicit, se in cadavere Cataleptico majores cerebri venas resectâ decurrentes ab occipite ad sinapum plenas crassò sanguine vidisse: & Aëtius tetrab. 11. serm. 11. c. iv. A sanguinis multitudine confertim caput occupante, ipsumque superimplente hunc morbum ortum fuisse in adolescente quodam, tanquam oculatus testis, probat: Verùm eos alium quendam morbum soporosum sumpsisse pro Catalepsi, verisimillimè est; quanquam rationi non repugnet Catalepsi præcessisse. Simile quid censendum est, de Cataleptico Senæ Fr. de leboe Sylvii pr. lib. ij. c. xxxiv. & de observ. Forest. 41. lib. x. ubi dicit, milites tum equites, tum potissimum pedites quamplurimos in asperissima hyeme, nive ac gelu admodùm horrido existente, in obsidione urbis Metis, correptos, occubuisse. Conferatur Q. Curtius de rebus gestis Alexandri Magnæ lib. viij. cap. iv. item Bartholin. de usu nivis. Ex inopinata matrimonii repulsâ, in juvene Britanno impensivè amori indulgente, Catalepsi ortam, vid. apud Tulp. lib. j. cap. xxij.

Nec mirum à catalepticis, nihil cogitivè, ob sensorium commune affectum, sentientibus, tales motus peragi, & alimenta, ori inserta, nonnunquam deglutiri; cum hi, ob spiritus cerebri animales, & sensoria singularia, haud graviter hic affecta, tales motus ab objectis possint recipere, quibus spiritus in cerebro ita determinantur, ut certos quosdam nervorum meatus per vices aperiant & claudant, atque in hæc vel illas partes fluant, easque vicissim, inscio cataleptico, moveant; eo ferè modo, ut in automatis pneumaticis, & hydraulicis, aliisque contingit.

a Periculosissimus hic est morbus: quia humores melancholici sensorio communi firmissimè infixi, dum difficillimè possunt tolli, ægrum necessario b alimento sumendo privant; & justum corporis motum impediunt cacochymiam valde augment; atque idè procul dubio vitam, nisi tempestivè & citò excutiantur, brevi ipsi, per lipothymiam, vel apoplexiam, vel carum, adiment.

a Periculosissimus.) Non quidem aded per se, quam quidem per accidens, quatenus & mali causa & pars effecta; non est aded magna: sed tamen

si intemperies simul adfuerit magna sanguinis & humorum crassa, viscosa, vel austera, producere potest alios morbos soporosos majores; Dodonæus obs. med.

med. cap. iv. & ex eo Heurnius, dicunt quidem neminem secundâ vice, catalepsi correptum, evadere; veruntamen & contraria prostant exempla, speciatim apud D. Fehr. in misc. dec. 2. an. 1. In epilepsiam mutat & catalep-

seos meminit Dodon. obs. cap. XLVI. b Alimento sumendo privant.) *Mentus hic nimis est panicus, nunquam enim vera catalepsis tam diu duravit: etiam jam antè Auctor dixit catalepticum comedisse & deglutivisse.*

Maturanda itaque a *Curatio*: quæ perficietur per causæ antecedentis & continentis ablationem; & deinde per intemperiei cerebri & reliqui corporis, per calefacientia, humectantia ac incidentia, emendationem.

Primò itaque talis injiciatur clyster:

℞. *Mercurialis, betæ, salviæ, rutæ, pulegii, centaur. min. an. M. j.*
Flor. meliloti, camomill. stæchados, an. p. j.
Rad. polypod. querc. fol. sennæ,
Sem. carthami, an. unc. s. rad. althææ ℥j.
Rad. ellebori nigri ℥ij. colocynth. ℥ss.
Decoquantur in aq. com. ad lib. j.
Colaturæ adde confect. hamech ℥ss.
Hieræ Logadii ℥vj. trochis. albandal. ℥j.
Ol. rutacei, anetbini, an. ℥ss. sal. com. ℥j. f. Clyster.

a *Curatio.*) *Hæc nullo modo discrepat à curatione Comatis somnolenti, Lethargi, cari & Apoplexiæ piritosa: Difficultas autem in eo est, quòd*

medicamenta constantibus viribus, ad partem affectam, à corde longè remotam, pervenire nequeant.

Si clyster injectus, ob nimiam intestinorum irritationem, vel aliam causam, non retinetur, mox sequens suppositorium ano inferatur:

℞. *Pulv. hieræ Logadii ℥ij. trochisc. albandal. ℥j.*
Diagridii gr. iij. sal. comm. gemmæ an. ℥ss.
Mellis cocti & indurati, q. s. F. Suppositorium.

Ab alvi educatione, mox hoc sequens medicamentum, si tum deglutire æger aliquid possit, ingeratur:

℞. *Theriaca And. ℥j. mithrid. ℥j. aq. cinnamomi ℥ss.*
Aq. beton ℥ij. Misce F. Sudoriferum.

a *Sudoriferum.*) *Postquam videlicet æger ad se rediit, sed non debet sudoriferum constare ex theriacâ, aut simili quodam opiato: potius.*

℞. *Salis Card. bened. gr. xxiv.*
Bezoar. mineral. gr. xvj.
Croci opt. gr. viij.

Cum vino calido saccharato, vel
Cum Aq. Card. bened. unc. ij.
Aq. Menth. unc. j. sem.
Cinnamom. unc. sem.
Syr. Card. bened. unc. sem.
Sp. salis armoniaci gutt. vj. viij.
M. f. haustus.

Tumque adhibeantur artuum & posterioris partis collæ ac spinæ dorsi, cum pannis aspersis calidis, frictions. Et inungatur caput hoc linimento calido:

℞. *Ol. Anetbini, camomill. lilior. an. ℥j.*
His in vase dup. incoquantur berb. hyssopi,
thymi, serpilli, an. p. j.
Expressioni forti adde castorei ℥ss.
et æ parum. F. linimentum.

Narb.

Naribus etiam infletur a sternutatorium, ex helleboro albo, pyrethro, euphorbio, tabaco confectum.

a Sternutatorium) Sternutatoria | mentum ambigui eventus applicare,
& prodesse, & nocere possunt; in Pa- | quam certam perniciem expectare)
roximo tamen (ubi præstat medica- | possunt admitti.

Ubi ad se plusculum redierit, præscribatur hoc a decoctum:

℞. Rad. bugloss. borrag. an. ℥ij.
bellebori ngrī ℥iij.
Herb. card. bened. stæchad. epithymi, calamint.
fumariæ, anethi, an. M. j.
Flor. borrag. melissa an. p. ij.
Coq. ex hydromelite ad lib. j. addendo sub finem decoctionis.
fol. sennæ ℥ij. rhabarb. agarici an. ℥iij. cinnamom.
nucis moscatæ an. ℥ss.

In colatura dissolve syr. de stæchade ℥ij. F. Apozema:

De quo sumat ℥iij. semel vel bis in die, pro operationis magnitudine:

a Decoctum.) Decoctum, quod in | simul usurpentur sp. C. C. fuligin. Et.
Cephalalgia frigida præscripsimus, | in Leithargo enarrata.

Ad intemperiem capitis & totius corporis corrigendam, sumat de hac mistura mane & vesperi, ad quantitatem castaneæ majoris:

℞. Conserv. flor. borrag. buglossi, anthos an. ℥vj.
Sp. diamusci dulcis, latifcantis Galeni an. ℥iij.
Theriaca veteris ℥j.

Cum syr. de buglossa q. s. Misceantur ad consist. a Electuarii.

a Electuarii.) Addantur Corallia
rubra folia auri, ambr. grif. & pulvis
galang. min. sed pulvis foliorum auri
subtilissime debet teri, ut facilius cum
chyle ad sanguinem devehatur,

℞. Corall. rub. præparat. ℥ss.
Fol. auri N. vj. vel viij.
croc. gr. vj.
M. f. pulvis subtilis.
pro dosi.

In diæta aër sit calidus & humidus. Cibus sit panis ex bono frumento, bene fermentatus, & rectè coctus; sumat ova recentia, carnes juniores vervecinas, gallinaceas. Convenit ptisana hordeacea. Ex oleribus conveniunt a malva, lactuca, buglossa, borrago. Ex fructibus mala dulcia, uvæ passæ. Legumina, porrum, cæpas, caules, vitet. Cibi quantitas sit moderata. Vinum bibat tenue, & mediocrem cerevisiam bene defæcatam. Exercitium ad excrementa excutienda sufficiat. Quærat lætitiæ occasiones; tristitiæ fugiat. Somnus sit longior. A vigiliis diurnis absteineat.

a Malva &c.) Potius jescula con- | bus, nam emollientia nocent.
ducuntur aromaticis & acida volatili-

M E D I C A T I O M U L I E R I S,

E X

HEMIPLEGIA PARALYTICÆ.

Mulier annos præter propter quinquaginta sex nata, pituitosa, diu alimentis *b* humectantibus usa, matutino tempore, induculâ linteâ tantum vestita, è lecto, ad nescio quid in cubiculo accersendum, egressa, & ab aëre frigidiore nonnihil refrigerata, in lectum rediit; ibique post somnum per horas aliquot reiteratum evigilans, animadvertit totum suum latus sinistrum sensu & motu esse destitutum. *c* Mens ipsi jam stupidior est, & solito inarticulatus loquitur. Alvum habet adstrictam. Latus affectum reliquo corpore est frigidius: & pulsus in eo languidior & solito paucior.

a Hemiplegia.) Etiam Hemiplegia, id est, dimidiata percussio, significans abolitionem sensus, motusque arbitrarii, in alterutra dimidiatâ corporis parte: quemadmodum Apoplexia, denotat abolitionem sensus motusque arbitrarii in toto corpore; & Paraplegia, abolitionem sensus motusque arbitrarii, in utraque corporis parte, capite excepto; atque denique Paresis, abolitionem sensus motusque in partikulati aliquo membro, ut brachio, pede, lingua &c. Præterea dividitur paralyssis in veram & spuriam; quarum illa supponit abolitionem & sensus & motus omnis arbitrarii, hæc verò abolitionem vel sensus, superstitie motu obcuro, vel motus, superstitie sensu obcuro: Rectè vocatur hic affectus ab Helmontio, Apoplexiæ pedisequa, illa enim cum solvitur (quod tamen rarò fieri supra monuimus) semper transit in paralyssin.

b Humectantibus.) Quanquam im-

moderato humidî usu, salia necessaria sanguinis & humorum diluantur, imò & evacuentur, ita ut horum motus intestinus & progressivus languescant cum actione ventriculi naturali, atamen per se non adeò invertet ritus œconomie animalis, quam quidem, si conjuncta ipsi fuerint corpuscula multa viscosa, terrestria vel acida fixa; plures enim & majores cum ita producere valeat obstructions, necessariò multa & magna parit incommoda circa secretiones, distributiones, & excretiones.

c Mens ipsi stupidior est.) Id est, actiones mentis, ope corporis peragende, languent & succumbunt: sed propriè nulla mens stupida dici potest, quatenus est substantia cogitans simplex, intelligens & volens, adeò ut non male opinerit ille,

purumque reliquit

Ætherem sensum, atque Auræ simplicis ignem.

Partes affectæ in hac ægra sunt cerebrum, ut patet ex mentis stupore: & lingua, quod indicat loquela inarticulatio: & porro altera pars medullæ spinalis, cum nervis inde orientibus, ut totius lateris sinistri affectus probat. Afficiuntur quoque omnes istius lateris *b* arteriæ, ut docet pulsus ibi languidior. Atque etiam intestina, quia alvus est adstricta. Afficitur autem cerebrum

brum & medulla spinalis primario: secundario vero, seu per sympathiam, reliquæ partes affectæ.

a Cerebrum.) Quamvis mali causa hic maximè latet circa truncum unum (np. finistrum) medullæ spinalis, at tamen portionem ejus aliquam simul esse in cerebri canaliculis, nemo negare potest, quoniam vulgò etiam succumbit memoria, & perceptionis corporalis (id est, ope organorum corporis procedentis) actus.

b Arteriæ.) Impropiè hæc dicit Auctor, quatenus non nisi per accidens arteriæ ut alia corporis vasa patiuntur:

nempe (1) nervi ad arteriarum tunicas excurrentes cum obstructi sint, motum earum contractorium, s. peristalticum, spiritus continuare nequeunt: (2) sanguis crassus, viscosus, vel terrefrictis auferus, in tardo motu inesterno, & progressivo constitutus, latera arteriarum, vicinasque fibrillas relaxatas & flaccidas, satis viride pulsare nequit, præprimis cum exindè simul languescat musculorum cordis contractio.

Morbus, qui cum affigit, est intemperies frigida & humida cerebri, & imprimis sinistrae partis medullæ spinalis; cum valvularum, & pororum, in nervos & oppositosque musculos spectantium, nimia flacciditate vel obstructione; & fibrillarum, in nervorum tubulis existentium, pressione vel nimia relaxatione, conjuncta: quæ sensus & motus privationem in toto latere sinistro inducens, Paralysis quædam dicitur, quæ Hemiplegia appellari solet.

a Oppositosque musculos.) Hæc de materia loquimur in medicat. IX.

a Causa procatactica hujus morbi, est usus diuturnus alimentorum humectantium & refrigerantium; quo in nostra ægra calor natus, per ætatem ingravescentem per se languens, valde est debilitatus & magna copia pituitosorum humorum in toto corpore, & præsertim in capite, fuit collecta: quæ antecedens hujus morbi est causa. Hæc ab aëris matutini, in corpore penè nudo recepti, frigore, in cerebro condensata, & in alteram partem medullæ spinæ ac nervos prolapsa, b causa ejus est continens, & omnium enumeratarum symptomatum scaturigo.

a Causa procatactica.) Præter matutinum illud tempus frigidius, quò pori & canaliculi partium solidarum (calorè fragalorum antià dilatant, adeoque crassiores solis humores continent) subito fuerunt compressi & confritti: varia alia possunt esse paralytice causæ fortuitæ; ita Forest. lib. viij. obs. v. ex auctoritate Platonis, mercurium, incautè usurpatum, paralytice & tremorem afferre posse testatur: salia enim corrosiva mercurialibus globulis conjuncta, nimis violenter & subito, ut crassiores humorum particule, super nervorum angustia ostia devolvuntur, efficiunt, præsertim si corpus fuerit aridum nimis & exsecatum, s.

ve per ætatem, sive intempestiva remedia evacuantia. Confer act. Philos. Angl. ann. 1667. mens. april. p. m. 18. Ex suppressis hæmorrhoidibus, motionem sanguinis & paralytice, vid. apud Hildan. cent. ij. obs. xj. Ratio potest dari duplex; nempe viderunt duo effectus (suppressio hæmorrhoid. & paralytice) ab una eademque causa, massam sanguineam vehementer intrusante; vel crassiores sanguinis particule, quæ fluxu hæmorrhoidum olim excerni solebant, jam in corpore manentes, multas generant obstructions: simile quid ergò oriri potest à suppressione mensuum aitarumve fluxionum consuetarum.

450

A Sacchari saturati immodico usu, paralyfin ortam vid. apud Joh. Rhod. cent. iij. obs. x.

Chymicis operationibus nimis intentos, paralyfi, Apoplexiæ &c. valdè esse obnoxios, experientia quotidiana monstrat.

Ex mænore vehementi paralyfin, vidit Trallianus lib. j. cap. viij. & certè vix aliquid adeò partium irregulæ enervat, acidique acrimoniam auget, quàm perpetua cum tristibus cogitationibus conficiatio: pereunt enim, vel suffocantur, illo affectu & subducuntur volatiles spiritus, succorum temperamenta, fluidique rectores.

Ex hypercatharsi, vid. Helwig. obs. 33. Nempe fortiora & intempestiva purgantia, crassiores sanguinis humorum particulas undiquaque præcipitant, subtilioresque fugant & evacuant.

Exemplum paralyseos à causa externa observavit Hoffer in herc. med. lib. 1. tom. 1. cap. ij. in juvene quodam maturo, qui cum uxore aliena rem impudicam habens, à marito deprehensus, per fenestram sese præcipitem dederat, & pedibus rectis terræ allisus: vertebam coxæ proximam luxavit; undè medullæ spinæ intortâ, nervisque inde occlusis, spiritus animalis persuere non potuit.

Paralyfin pueri ex dentitione vid.

Nam ab intemperie frigida & humida cerebri *a mens est stupidior*: quibus spiritus hic sunt crassiores, & cerebrum torpidius, quam ut illa rectè moveantur; quemadmodum rectus mentis usus desiderat. Pars hujus humoris, ad nervos & musculos linguæ delata, facit *loquelæ inarticulationem*. Ad nervum sextæ conjugationis, intestinis implantatum, deversa, producit *alvum adstrictam*. Hinc enim intestina, quamvis ab excrementis sint stimolata, stimulationis motum in cerebrum deferre, illudque exstimulare: & spiritus animales, ab ista stimulatione determinatos, & ad sæcum alvi evacuationem necessarios, in fibras intestinorum immittere, sæcesque exturbare, non possunt. Altera vero spinalis medullæ pars, intemperie humida, & frigida: & nervorum inde orientium fibrillæ, pressione vel nimia relaxatione; valvulæque & pori musculorum, nimia si acciditate vel obstructione laborantes, impediunt, quo minus spiritus animales in musculos, ad eos convenienter inflandos & movendos, alternatim à mente vel alia causa determinari, in eosque influere & resuere; ac nervorum fibrillæ motum sensorii, ab objectis tangibilibus impressum, in cerebrum ad sensationem faciendam transmittere queant. Atque ideo *b omnis motus* &

in act. hafn. vol. 1. obs. xvij. Lingæ paralyfin ex terrore vid. in iisdem actis obs. ci.

Ex repudio paralyfin, epilepsiam & oblivionem vid. act. Hafn. vol. iij. obs. xxxix.

A vermibus vid. Salmuth. cent. 1. obs. 44. Ex hydrope, misc. cur. ann. 6. obs. 134.

Ex colica, per petrasam, sive materiæ translationem vid. Hoff. loc. supra allegat. item lib. 3. cap. v. verùm potius sunt duo effectus ab eadem causa; quanquam non negemus violentam spirituum per corpus radiationem, tempore vehementis doloris, forte fortunâ hunc producere posse. Ab icæu, vulnere, dissectione &c. nervorum vel tendinum paralyfin gigni, est in propatulo. Conferantur plures, circa morbos soporosos, allatæ causæ externæ.

b Causa continens. Refertur hæc in genere vel ad compressionem, vel obstructionem, vel disruptionem. s. solutionem continui, nervorum, musculorum atque tendinum diversorum, plurium vel pauciorum: in specie verò hic, obstructi sunt canaliculi nervosi, in dimidiato medullæ spinalis trunco; quapropter spiritus sufficienti copia, distribui nequeunt ad membra, quorum nervi ex eo trunco procedunt, ad sensum motumque absolvendum.

sensus in sinistro latere hic est ablatas . Quoniam autem humores multi frigidii, in hoc latus profusi, calorem naturalem ibi imminuunt, & arterias venasque arctant, porosque earum claudunt; idcirco c partes ibi sunt frigidiores, ac pulsus minor & languidior .

a Mens est stupidior .) *Tarditas ingentioritur, vel à paucitate spirituum, vel ab eorum cōfusione, & tarditate; aut à fibrarum cerebri extraordinaria craf-ficie .*

b Omnis motus & sensus in sinistro latere hic est ablatas .) *Asterum fore dextrum latus etiam non omnino sanum est in hac ægra, quia humor peccans vix ita singulariter defertur ad unam partem medullæ spinalis, quin etiam aliquomodo devolvatur versus partem aliam .*

c Partes ibi sunt frigidiores .) *Sæpenumero etiam pars paralytica emaciatur, calore ejus extraordinariè diminutò, quatenus spiritibus influxum denegat, nec humores nutritivi in omnem dimensionem satis vividè pro-pecti possunt, nec fibrillæ partium sensitivarum seorsim singule in sufficienti motu tremulo permanere: & hinc ansam arripuerunt quidam Anglorum statuendi, partes nutriti fac-co nervoso .*

Si vero, musculorum valvulis & meatibus sanis, solæ nervorum fibrillæ essent affectæ, ægra nostra a nihil quidem tactu sentires, sed corpus tamen pro arbitrio posset movere . Quemadmodum, nervorum fibrillis bene habentibus, & valvulis meatibusque musculorum affectis, saluum habens sensum, solo motu esset destituta .

a Nihil quidem tactu sentiret, sed corpus &c.) *Tollitur motus musculorum sensu remanente obscuro, quando, vel interiores musculorum tubuli & canaliculi, sunt obstructi aut compressi, vel quando communicationum tubuli inter musculos antagonistas, ita sunt obstructi aut compressi, ut spiritus animales, cursum suum reciprocum naturalem (vid. Cartes. de hom. cum not. Lud. de la Forge) continuare nequeant, pro musculis contrahendis; dum interdum nervorum quædam ramificationes exte-riores, notabili obstructione aut compressione carentes, impressiones motuum*

ab objectis aliquomodo transfere possunt ad sensorium commune, pro sensu, licet obscuro, introducendo: ex ad-verso, sensus aboletur, motu superstitu- to obscuro, dum ramificationum nervo-sarum exteriorum tubuli, obstructi sunt aut compressi, patulis aliquomodo ex-istentibus interioribus, ad motum obscu-rum producendum sufficientibus . Con-firmationem hujus ratiocinii satis va-lidam suppeditat partium ille stupor, quem Bolge exprimere solent voce som-ni, miin arm staapt, miin voet staapt &c. confer Willis de anim. brut. part. pathol. cap. ix.

Neque hæc tres paralyseos species aliter ex aliorum quorundam sententiâ rectè explicari posse videntur . Nam quod illi supponunt, nequaquam est admittendum: etenim nulli sunt nervi motui inservientes, qui non etiam sensui alicui ministrent; quod ipsa docet experientia . Nec spiritus alii sunt sensorii, alii motori: cum omnes a in ventriculis cerebri confundantur, & indiscriminatim in partes diffundantur . Nec sensus in nervorum membranæ, motus verò in interiore eorum substantia consistit: hæc enim ratione non possent diversæ objectorum impressiones, ad sensationem faciendam, satis commode in cerebrum usque penetrare; cum membranæ nervorum, à meningibus, cerebrum non ingredientibus, sed tantum involventibus, originem ducant .

In ventriculis .) Etiam in reliquis glandularum cerebri canaliculis,

Morbus hic maximo conjunctus est a periculo, tum propter magnitudinem causæ, tum propter ætatem ægræ ingravescentem, tum propter nobilitatem & multitudinem partium affectarum. Difficiliter itaque curari poterit. Et metus est, ne materia morbifica, in cerebrum copiosius profusa, apoplexiam; vel ne in dextram etiam spinalis medullæ partem prolapsa, paraplegiam inducat. Atque hinc fieri potest, ut ægra vel subito extinguatur, vel reliquam vitam miserè traducat.

Periculo .) Variat prognosis tam pro varietate causarum internarum & externarum, ratione quantitatis & qualitatis, quam pro varietate partium affectarum plurium vel paucorum, item pro varietate sexus, ætatis, regionis & anni temporum; hinc attendendum est ad monitum Hippoc. prædict. ij. §. 3. ubi ait: consulo audentem, ut quàm prudentissimè agant, tum in reliqua arte, tum in hujusmodi prædictionibus, illius probe memores: quod si cui successerit prædictio, is apud ægrotum intelligentia prædictum in admiratione fuerit. Si verò quis aberraverit, supra hoc quod edicto habetur, fortasse etiam insanire videbitur. Quapropter jubeo, ut tum alias omnes, tum has prædictiones prudenter faciant: Apoplexiam sequuta paralysis difficillimè sanatur ob causam ma-

gnitudinem, præcipuis in senibus & cachecticis, quorum sanguis est effæctus, partium stabilium multarum canaliculis obstructis. Letalis dicitur, quæ à notabili vertebrarum luxatione, præsertim in cervice, ortum trahit.

Pars paralytica, si valde extenuata sit & frigida, rarissimè aut nunquam pristino restituitur vigori: tremor & febris critica superveniens, malum nonnunquam solvit, quemadmodum quævis alia evacuatio critica moderata.

Dissectus si fuerit nervus, aut transversus sectus musculi tendo, malum ut plurimum est insanabile: quanquam aliquando eum percuratum restetur Corn. stalp. van der Wiel observ. cent. post. part. pr. obs. XLV.

Sine ulla itaque procrastinatione auspicanda est a Curatio; quæ causam antecedentem & continentem auferet; intemperiemque cerebri & reliqui corporis, per contraria, corriget.

Ante omnia itaque injiciatur talis Clyster:

- R. Salviae, majorana, hyssopi, calamintha, cantanrei q. m. j.
Flor. camomill. meliloti, strobilod. an. m. f. agastis ʒ. f.
b Coq. in aq. com. ad lib. j. in colat. dissolve
c Benedictæ laxat. d diaphænici an. ʒvi.
e Ol. lilior. ʒj. f salis com. ʒf.
F. Clyster: qui sæpius reiterari poterit.*

a Curatio .) Quæ coincidit evacuatione cæterorum morborum soporosorum, nisi vel luxatio, vel vulnus, icterus &c. paralytin produxerint; & tunc procedendum est ad operationes chirurgicas, conformationi pristinae restauranda necessarias: Principium curationis facit Auctor à clystere, quia dixit al-

vum esse adhaerentem, & crudos crassosque humores purgare per vehementiora remedia, intemptivum est; Sed illic adfugium suum capiat Practicus ad decocta & vira medicata ex lignis, corticibus, radicibus, herbis, seminibus, baccis, strobilusque aromaticis, sale volatili oleosè factis, composita;

con-

conjungendo, aut per vices substituendo, tincturas aperientes metallorum & salium constantiorum; hoc tamen cum cautela, ne nimis violenter in principio procedat, & dissipando copiosas particulas volatiles & humidas, materiam peccantem augeat vel exsiccet: quapropter etiam balnea, tam naturalia, quam artificialia (hic aliquin saluberrima) non nisi corpore rite preparato, instituantur. Nec excludenda sunt, aliquibus in casibus, acida volatilia, aromatisis (præcipuis castoreo, pulegio, asâ fetida, majorana nobili, bacc. junip. rec. &c.) secundum artem nobilitata: Ubi opportunum erit purgare, usurpetur spiritus vitæ aureus Rulandi, s. Tinctura colocynthidis, facta cum vino malvatico, aut sp. vin. item electuar. caryocostin. Horat. Augenii seu potius Avicennæ, cujus formula est seq.

℞. Cost. amar. sem. cumin. z. zib. alb. carioph. arom. an. ℥i. diagrid. bermudac. alb. superior. cortice mundat. an. ℥ij. mell. despum. vin. odorif. an. ℥iij. F. s. a. Elect. dosis est ad ℥vj. utiliter ipsi quoque additur castoreum. Prospiciatur partibus affectis, & speciatim circa originem nervorum,

fasibus & linimentis penetrantibus: huc spectat sima: equinus, item grana hordeacea, post cerevisiam confectam, residua calida (Belgis Bostel vocantur) habentque præterea simi quorundam animalium & pennatorum tam in substantia, quam infusi, & destillati intus assumpti, magnam virtutem in his & similibus casibus, quemadmodum etiam salia alcalia volatilia & fixa. Vomitoria opportuno tempore propinata sunt saluberrima, & ex his seligantur antimoniata præmercurialibus.

b Coq. in aq. com.) Coquatur clyster potius in vino albo gallico, vel aq. & vin. an. p. eq.

c Benedictæ laxativæ.) Deletur benedictum laxativum, sed in decocto suspendatur nodulus ex pulpæ colocynt. ℥ss. aut ℥ij.

d Diaphanici an. ℥vj.) Diaphanici sit ℥jss. vel confect. hamech tantundem.

e Ol. lilior.) Olea impediunt medicamentorum energiam. Potius adde Aq. vitæ Matthiol ℥ij.

f Salis com.) Loco salis communis salis sudoriferi ℥j.

Deinde utatur a hoc potu per mensem integrum:

℞. Hyssopi m. liij.

Salvia, majoranæ, rosismarini, an. m. j.

Coq. in aq. com. lib. liij. ad tert. partis consumpt.

Colaturæ adde mellis despumati ℥ij. eaque aromatizetur cinnamomi, nucis moschatæ an. ℥l.

F. b Apozema.

a Hoc potu.) Adde.

Rad. angelicæ veræ ℥j.

bryoniæ ℥ss.

Ligni guajaci ℥v.

Cort. rad. cappar. ℥jss.

Herb. verbenæ, M. ij.

card. bened. mi.

Bacc. juniperi,

lauri an. ℥ij.

Post infusionem calidam sufficientem in hydromelitis, & vini albi gallici an. part. eq. fiat decoctio lenta in vase bene

clauso, col. ℥iij. adde

Mellis scyll. ℥x.

Aq. vitæ Matthiol. ℥ij.

Salis sudoriferi.

Sp. salis ammoniaci an. ℥ss.

M. F. Apozema. Vino vel cerevisia fermentanti etiam traditi possunt cum fructu ingredientia decocti enarrata; & add. cort. Winteran.

b Apozema.) Varietatis ergo subinde sumatur.

Sp. angelicæ, an. ℥i.

cornu cervi suo sale vol. imprægnati gutt. xvj. *aur. xx. aut*
 Sp. Sulph. dulcis gutt. xij.
Si æger inclinatus ad hydropem, apozemati adde

Rad. ebuli
 sambuci an. ʒss.
 Flor. sambuci m. l. sed tunc dosis sit
 parca & alternata.

Interea corpus alteretur & purgetur hoc decocto sequenti quotidie :

℞. Rad. angelicæ, asori an. ʒj.
 Aristolochiæ rotund. ʒss.
 Herb. majoranæ, salviæ, betonicæ an. m. j. f.
 Flor. scachados, rorismarini, lavendulæ an. p. ij.
 Coq. ex aq. com. ad lib. j. f. in quibus per noctem
 Infundatur fol. sennæ ʒj. f. agaricæ ʒij.
 Rad. mechoacannæ ʒiij.
 Cinnamomi, Zinzib. an. ʒj.
 In Col. dissolve syr. de scachade, de bssopo an. ʒj.
 F. a Apozema.

a Apozema.) A decoctis purgantibus abhorrens ob rationes alibi memoratas.

Interdum etiam fumat a has pilulas :

℞. Pil. coctar. surear. an. ʒss.
 Scammonii, trochisc. albandal. an. gr. vi.
 Cum syr. ros. sol. q. s.
 F. Pilulæ, N. ix.

a Has pilulas.) Portus,

℞. Extract. agaric. gr. xv. aut xvi.
 Trochisc. albandal. gr. iij. aut iv.
 Mercurii dulcis gr. vi. aut viij.
 Ol. carui q. f.
 M. F. Pilulæ. Vel
 ℞. Spec. diaturbith. tū rheo gr. xiv.
 Mercurii dulc. gr. vi.
 Trochisc. alband. gr. iij.
 Ol. carui gutt. v.
 M. F. Pulvis.

b F. Pilulæ.) Non omne Purgans, nec omne sudoriferum æquè est affectionibus diversis utile : ita folia sennæ etsi copiosè assumantur, & etsi copiosè evacuent, tamen non tantum præstant quantum troch. alband. & alia potentiora purgantia, hæc parvâ desumpta, & parum evacuent : Nam senna

tantum feces ex intestinis deturbat.

Alia vero purgantia fortiora per totum corpus transeunt, & particulis suis rigidioribus in omnia latibula penetrant, atque ibi humores fermentando educunt, quæ utilitas maxima est, quæ à purgatione desideratur.

Sic etiam de sudoriferis sentiendum est : nam Theriaca motum Sanguinis augendo copiosos etiam sudores elicere potest, non vero penetrat, uti Bezoar. mineral. & salia alcalia, præsertim fixa ut & essentialia, quæ totum corpus pervadendo, constanter dividunt, sine multis sudoribus, nam sudores multè propriè non juvant, sed aperto, &eductio humorum ex suis latibulis, quæ sudores concomitantur.

Corpore jam a sæpius purgato, usurpet jejuna hos trochiscos masticatorios :

℞. Nucis moscata, pyresbri, piperis albi an. ʒj.
 Fol. bssop. ʒss. uvar. passar ʒij.

Mast-

Mastiches & mollis q.s.
F. Pastilli Manfiles.

a *Sæpias purgato.*) *Videlicet post Decocti antea præscripti, triduum aut quadriduum continuatum usum, pro ratione humorum turgentium instituitur purgatio ex phlegmagogis: aut qualis in Cephalagiâ fuit commendata.*

Postridie, vel ipso purgationis die, sub vesperam, si permittant vires ægri, iterum ad decoctum revertatur, in quo cum per quinque aut septem dies perseveraverit æger, tunc secunda vice purgetur, & redeat unum diem ad decoctum, & postridie potens detur sudoriferum, in quo sæpius repetito, præcipua pars curationis deinceps consistit.

℞. Salis card. vel mixti gr. xv.
Bezoar. min. gr. xij. vel xvj.
Elix. prop. Par. ℞ij.

Syr. Cardb. drach. liij.
Aq. Cardb. unc. ij.
Vitæ Matth. drag. liij.
Sp. falis ammoniaci sc. sem. l. ℞j.
M. F. Haustus.

Hic haustus est potentissimus. vel talis subinde usurpetur, qualis seq.

℞. Theriac. vet. aut orviet. ℞j.
Salis alcal. fix. sudoriferi gr. xij.
succini vel. gr. vj. aut viij.
Tinct. croci ℞ij. aut ℞j.
Syr. card. bened. ℞ij.
Sp. C. C. sale suo imprægnati aut Fuliginis gutt. x. aut xj.
Aq. menthæ.
cort. aurant. an. ℞j.
vitæ math.
cinnamon. an. ℞ss.
M. F. Haustus sudoriferus.

Utatur quoque sternutatorio, a ex tabaci, ellebori albi, & pyrethri pulvere, naribus inflato.

a *Sternutatorio.*) *Non minus fe-* | *cerebri affectionibus.*
ve hic suspectum id est, quam in aliis

Ad cerebri & reliquarum partium intemperiem corrigendam, hæc præscribatur mixtura.

℞. Conf. flor. salviæ, flor. rorismarin. an. ℞j.
Rad. acori condita ℞ss.
Nucis moscatæ, piperis, caryophyllor. an. ℞ij.
Syr. de stæchade q.s.

M. F. a Conditum :

De quo drachmæ quantitatem post cibum sumat.

a *Conditum.*) *Loco conditi, quoniam maxima eorum pars constat ex saccharo nocivo, sumantur pulveres ingredientis soli, aut pro delicatulis addatur aliquod eleosaccharum.* | *ci ad gr. xvj. aut ℞j.*
Subinde sumi potest gummi guaja- | *Galbanum, castoreum, & assa fœtida, valde amica nervis habentur in remediis externis; nec non internis. Vide Hartm. prax.*

Partes paralyticæ, & præsertim a tota spina dorfi, ubi corpus bene fuerit purgatum, mane fricentur pannis asperis, & deinde liniantur b hoc unguento calefacto.

℞. Unguent. arragon, martiati,
agrippæ an. ℞j.
Ol. lumbrior. camomill. an. ℞iij,

Ol. de roremarino, therebintina an. ℥j.

Misce pro Unguento.

Vel solo e spiritu vini calente partes perfricari possunt.

a Tota spina dorſi.) Rectè, & præcipuè nucha : quia principium nervorum est obſtructum : Hinc in Paralyſi particulari, cum ſolum membrum particulare quidam illinant, ſæpe nihil efficiunt, quia aliquando vitium in iſtâ parte non hæret ; verum, cum principium nervorum obſtructum eſt, initium etiam inungi debet, ut obſtructio tollatur :

Hic prodeſt linimentum ex oleis deſtillatis, ut eſt ol. ceræ ſtill. ol. tartari, ol. de lumbric. deſtill. olea verò cœta hic parum profunt ; nam viſcoſa oleaginoſitate particulas pungentes, & ſubtilis obtundunt. Poſſunt tamen reliquis oleis deſtillatis eâ quantitate admiſcevi, ut niſtiam eorum acredinem, & exſiccandi vim demulceant ; Cera hic etiam non valet, quia ſporis poros obſtruit. Apud Riv. prax. lib. j. deſcriptum eſt unguentum huic affectui maxime appropriatum.

b Unguento.) Potentius erit tale balneum artificiale.

℞. Cort. & ligni guajac. an. ſſj.
ſaſſafras ſſj.
tamarifci.
fraxini.

ſant. albi.

Rad. capp. an. ℥jv.
Stipit. amaræ dulc. ſeu dulc.
amaræ ſſj.

Rad. altheæ ℥ij.
lilior. alb. ℥jv.
bryoniæ ℥ij.

(Bryonia lenem introducit fermentationem in humores craſſos.)

Herb. betonice.
majoranæ nob.
ſalviæ.
menth.
ivæ arthriticæ an. m. ij.

Serf. ſœnicul.
ſænugræci an. ℥j.

Flor. camomill.
melilot.

ſambuc. an. m. j.

Niteri,
Sulphuris vivi,
Salis ammoniaci an. ℥ij.

Conciſa & contuſa M. pro ſemicupio ex aquæ & vino parando, ſi poſſunt ſerre ſumptus.

Vel ℞. Unguent. de Artan. unc. j.

Ol. Lumbric.

Vulpin.

De lateribus ana ℥ij.

Theriac. drach. j. ſem.

Salis ſudoriſ. drach. j.

M. F. Linimentum.

Pro ſecreto haberi poteſt, quod purgantia remediis externis adſungantur, quia fermentationem in humores ſtagnantes introducunt ; quare ſummopere profunt in tumoribus, præſertim ſcyrrhoſis, unde unguentum de Artan. ſtudio hic additur, quia purgantia in ſe continet.

Ob eandem fere rationem Theriaca vetus additur, quia fermentationem in ſanguine, & humoribus excitat, ob diverſitatem particularum, quibus abundat.

Olea hæc adduntur, quia ſpeciatiſſime dicata ſunt nervis, & non nimis calida ſunt, quæ hic adhiberi non debent, ne ſua caliditate nervorum fibrillas nimium exſiccet, quod hic non conveniret : ſal ſudoriſificus additur, ut particulis ſuis rigidis viam aperiat, & partes humoris obſtruentis incidat, ac ab invicem divellat, ut quaquaverſum per corporis canales fluere poſſit : quod autem ſal non facile miſceatur cum oleis, id parum obest, nam ſufficit quod commiſceatur fortè concuſſione. Pars Paralytica ſoveatur ſequentibus.

℞. Lapp. Major. unc. ij.

Rad. Lilior. alb.

Bryon. an. drach. v.

Herb. ivæ arthriticæ. m. ij. vel iij.

Sem. leviſtæ. dr. ij. vel unc. ſem.

Flor. Camomil.

Sam-

Sambuci an. ꝑ. ij.
 Bacc. laur.
 Junip. an. ꝑ. ꝑ.
 Sal. Ammon.
 Sulphuris vivi ana drach. vj.
 Salis Comm. m. j. vel. ij.

Cog. ex aq. pura partibus duabus; sub firem decoct. adde vini albi Gallici part. j.
Radix Bryon. additur, quia optime penetrat, pro sex vicibus potest hoc usurpari.

Cochione peractâ statim in vas idoneum effundatur, & pars paralytica super vapores calentes teneatur, & stragulis undique tegatur, ut vapor melius retineatur; idque ter vel quater in dies repetatur.
c Spiritu vini.) Etiam aliquando potest adhiberi, sed non sit ejus usus nimium frequens, quia nimis calidus est, & exsiccat partes nervosas, ob Junip. est ejusdem nature.

In *viciis* ratione aër sit calidus & ficcus, vel naturâ vel arte. Cibo utatur calefaciente & siccante, ex pullis, caponibus, gallinis, & aviculis assis, ova etiam sumat sorbilia. Abstineat à carne suilla, piscibus, & sorbitionibus. Ad e diem decimum quartum usque, cibus sit valde parcus: siquidem b famem & sitim tolerare plurimum in hoc morbo auxilii præbet. Potus sit paucus: utatur aqua mullâ bene defæcata; & subinde etiam aqua cinnamomi & vino Hippocratico. Exerceantur partes resolutæ moderatis frictionibus. Somnus vitetur longus. Alvus mediocriter fluat. Animi perturbationes fugiantur.

a Diem 14.) *Non potest tempus determinari.*
 b *Famem & sitim tolerare.) Ad hæc parùm attendendum, modò omnia sint bonæ nota, & temperata. Sed nota, quòd & alimenta & medicamenta, nonnunquam sint mutanda, ne iis natura nimis adsuescat; hinc rochè, Verul. Sylv. Sylv. cent. j. exper. 67. inquit, & medicamenti & alimenti mutatio conducit; quia naturæ satiætem, continuatio illa parit, ut appe-*

titus & operatio ejus obtundatur: sic videmus res noxias, consuetudine evadere innoxias, ut venenum, cui conficiendo parem, nonnulli stomachum habent ex usu continuo; quare haud mirum, si salutaria quædam, consuetudine deperdant vim auxiliatricem; eadem autem mihi intermissio cum mutatione est, cum intermissa postmodum evadant nova. *Rationem Philosophicam, nos, Volente Deo, dabimus alibi.*

VIII.

MEDICATIO VIRI
 SPASMO BRACHIORUM
 ET CRURUM AFFECTI.

V Ir agens annum b quadragesimum, pituitosus, c crassâ cerevisiâ quotidie se inebrians, otiosamque vitam plerumque ducens: tempore hyemali & plu vioso, ab itinere sub vesperam domum rediit, repente in involuntarias, & sum-

& summo dolore excruciantes, crurum brachiorumque contractiones, & per frequentia intervalla redeuntes, incidit. Membra, ubi sunt contracta, & vix ullâ vi in pristinum statum possunt reduci. Præ doloris sæpè redeuntis vehementia, per dius & pernox vigilat. Conqueritur etiam de f. capitis & dorfi dolore.

a Spasmo.) Diverse solent ab Auctoribus enumerari Spasmi species; nempe $\epsilon\mu\alpha\sigma\sigma\omicron\beta\omicron$, quando corpus violenter versus anticam partem incurvatur; $\delta\omega\iota\sigma\delta\omicron\tau\omicron\upsilon$, quando versus posticam: $\tau\epsilon\tau\epsilon\sigma$, quando æquali robore in utramque partem anticam & posticam corpus inflectitur: spasmus cynicus, sive risus sardonius in musculis faciei: singultus, in musculis diaphragmatis: incubus in musculis pectoralibus & abdominalibus: priapismus, sive satyriasis, in musculis penis, lumbago in musculis lumborum &c. Distinguunt quoque vulgò Practici, inter spasmum (quem simul vocant convulsionem) & motum convulsivum: per illum intelligentes (ut loquitur Th. Willis tr.) de morb. convulsiv. cap. j.) contractionem constantem, qua membrum rigidum & inflexile manet: per hunc autem motus celeres & concussiones, quæ interjectâ quiete, alternatim cessant, redeuntque; Hodie spasmus definiti solet, quod sit musculorum contractio violenta involuntaria cum acri dolore conjuncta. Apud Gregor. Aorstium (notante eodem Willisi lib. cit. c. viij.) mentio fit morbi convulsivi & maligni, qui olim in Hæssia, Westphalia, locisque vicinis epidemicus fuerat; illo correpti, sine febrili æstu, aut immodica sanguinis effervescencia, dum circa negotia familiaria versarentur, sese vix modò agrotare percipientes, circa manus, aut pedes, ac interdum in utrisque, fornicationis sensum, cum stupore, huc illuc transcurrentem, habere solebant: dein mox digiti, simulque brachia & crura, modò arctè contraherentur, modò validissimè, ac si obrigussent, extendebantur. Hujusmodi contractiones & extensiones, se alternatim excipiebant: & subinde loca mutabant, ut nunc in hac parte,

dein statim in alia, affectus resideret: sin (uti non rarò contigit) morbus cerebri unâ totum invaderet, convulsionem universalem, & sæpè insultus epileptici, ægrotos infestabant, insuper laborantes per vices quasdam delirio mania, ac interdum lethargo obnoxii fuerunt. Ægritudo hæc sine crisi, aut integra solutione diu perseverabat, & vix in solidum ita curari potuit, quin cerebri & partium nervosarum diatheses malæ ac morbida, per totam postea vitam duraverint.

b Quadragesimum.) Convulsionem infantibus familiares esse, rectè docet Hipp. l. iij. Aph. 25. Nempe sanguis & humores eorum ut plurimum sunt crassi, viscosi, & multis particulis acerbis fixis referti, tam propter malam Matris, gestationis tempore servatam diætam, quàm languidiorem succorum ejus omnium, intra carceres uterinos, motum. Senibus itidem sæpè accidunt convulsionem, tremuli magis, nec dolores: causa traditur loco inferiore.

c Crassa cerevisiâ.) Sine dubio antiqua & acri. Hippoc. sect. iv. Aph. 16. & sect. v. Aph. 1. convulsionem inducit ait ab helleboro, lethalem: nempe helleborus omnis, speciatim albus, constat moleculis vada rigidis & acuminatis, ratione partium corporis nostri, corrosivis fixis. Confer idem Hipp. l. v. Aph. ij. iij. iv. v. A verbis, vid. misc. cur. an. iij. obs. 63. & an. 7. obs. 236. Helwig. obs. xx. A metu & terrore vid. Plater. lib. j. obs. pag. 36. In febribus non solum continuis & malignis, verum etiam intermittentibus, speciatim quartana, sæpè nos observavimus acerbissimum surarum & crurum spasmum.

d Per frequentia intervalla.) Hæc suspicionem movent de fomite aliquo, in hac aut illa corporis parte stabili hæ-

hærente, qui diversis intervallis rarefactus, ope vasorum lymphaticorum & venarum sanguini communicatur, & lege circulationis ad omnes corporis partes diffunditur.

e Vix ulla vi.) Sic differt spasmus

ab aliis convulsionibus: simulque patet cataplexin non esse de natura spasmus. f Capitis & dorsi dolore.) Hæc faciunt ad prognosin, denotantque malè causam esse magnam, & lassè diffusam.

Partes affectæ in hoc ægro, sunt a cerebrum & spinæ medulla, item brachia & crura: quod eorum dolor & contractio indicant. Per idiopatiam affectantur cerebrum & spinalis medulla; per sympathiam, aliæ partes affectæ: quippe quæ à prioribus causam continentem accipiant; uti ex causarum explanatione patebit.

a Cerebrum.) Non est de natura particularis alliciens spasmus, semper aut cerebrum afficitur, sed hoc in ho-

mine planè fortuitum; in universali autem spasmus, semper affectum finit esse cerebrum, facile conceditur.

Morbus, qui nostrum ægrum affligit, est a intemperies frigida, humida, & acris cerebri, & medullæ spinalis; cum inordinato spirituum animalium, nimis acrium & crassorum, in musculos brachiorum & crurum contractorios, b copiosè & vehementer fluentium, motu conjuncta, quæ eas partes contra voluntatem ægri magnâ violentiâ contrahens, spasmus istarum partium, ab ipso convulsionis molesto symptomate, hunc morbum comitante, nuncupatur.

a Intemperies.) Hæc non necessario adeo, quippe tempore nocturno sæpe contingens, Spasmos patiturur

homines, cætera sanctissimi. b Copiosè & vehementer.) Hæc, copiosè & vehementius solitè.

Causa præcataglica hujus morbi est crapula cerevisiaria, cui hic vir quotidie operam dedit: item otiosa ejus vita. Hinc enim, pituitoso ejus adjuvante temperamento, pituitosi & acres humores in toto ejus corpore sunt collecti; qui antecedentem hic constituunt causam. Hi autem in spiritus a crassos & acres conversi, & vi frigoris humiditatisque aëris hyemalis, ac incommodis in itinere toleratis, in corpore retenti, atque hinc inordinatè in cerebro & medullâ spinæ moti, partesque brachiorum & crurum nervosâs vehementer vellicantes; ac poros cerebri, in nervos desinentes, per motum illum vellicationis, eo delatum, copiosè & vehementer aperientes, talem subinde accipiunt determinationem, ut copiosè & vehementer in partes illas fluant; b & poros valvulasque nervorum, quæ contrahendis brachiorum & crurum musculis inserviunt, citra & contra voluntatem nostri ægri aperiant; tantâque vi, eum ex cerebro, tum ex oppositis lacertis, in musculos illos fluant, eosque cum magno dolore, omnem somnum ipsi & noctu & interdum adementa, tam vehementer secundum latitudinem & profunditatem distendant, secundum longitudinem verò contrahant, ut vix ulla adstantium vi in pristinum statum queant restitui; atque ita constitutus hujus intemperiei, & convulsionis eam comitantis, sint causa.

a Crassos & acres.) Videtur quidem contradietorium, spiritus esse crassos; at verò notandum, eas solitè esse

crassiores & acriores. b Et poros valvulasque nervorum.) Confuse facti & obscuri, cum auctore

K

bit

hic de musculorum contractione procedat, Lectorem remittimus ad notas Lud. de la Forge ad Cartes. tr. de homine §. xix. speciatim pag. 39. & seqq. ubi clarè satis & solidè, actio musculorum antagonistarum enucleatur, licet non modò vulgarè Anatomico, sed (prout oportet) Philosophicè, quoriam sensus hujus rei mensura esse nequit; atqui (ut monet Aristoteles) in difficillimis & valdè additis in natura, satis is fecit, qui rem ad id, quod esse potest, deduxit. Nos hic potterem materiam medullam subjungemus, ut lumen aliquod Lectori affulgeat: Notetur ergò (1) quòd ad mentis voluntatem, non quidem augeatur, sed (ope sensorii communis) determinetur spirituum animalium motus versùs determinata membra (in statu naturali) movenda, (2) quòd canaliculi, non solum nervorum, spiritibus, sed etiam rarius substantiæ musculosæ; humoribus aliis (pauci enim ad mentis voluntatem determinati spiritus, musculis maximis contrahendis non sufficiunt) æqualiter (in statu naturali) repleantur, ita ut accedente passionis majoris momento, (sive ad mentis voluntatem vel alia de causa) latera-

naticulorum magis expandantur ratione latitudinis, abbrevientur ratione longitudinis, (3) omnes musculos antagonistas mutuum habere commercium, ratione variorum tubulorum communicationis (in cauda, sive tendine locatorum) per quos reciprocè spiritus animales ex uno in alterum fluere & refluxere possunt. (4) hosce tubulos instructos esse villis multis obliquis, officio valvularum fungentibus, ita ut spiritus animales, per eosdem ductus, notabiliter (nisi in statu præternaturali) regurgitare nequeant; quando ergò contingit, ut propter humorem aliquem acrem in tubulis musculorum hærentem, vel alia de causâ, extraordinarie vellicentur & expandantur fibrilla nervosæ, membranosæ & tendinosæ, spiritus animales solito celerius & vehementius insuere coguntur: sed quoniam nimis vehementi & celeri illo cursu sibi mutuo in progressu sunt impedimento; efficiunt ut simul intra canales musculi regurgitent alii humores, adeoque valvulae revollantur, per consequens musculus extraordinario vehementer expandatur, spasmusque dolorificus sequatur.

Ut enim pori & valvulae musculorum ab ordinato, & naturali spirituum & objectorum organorumque motu, (quippe qui ab animâ nostrâ regi potest,) a pro arbitrio nostro aperiri & claudi solent: ita per inordinatum eorum motum illa inordinatè & præter nostram voluntatem aperiuntur: tumque isti quâ data porta magno impetu ruunt, nec ab animâ nostrâ rectè gubernari vel determinari queunt.

a Pro arbitrio nostro aperiri & claudi solent.) Hoc si verum esset, spasmò, aut convulsionibus nunquam afficeremur: sed per consequentiam quandam determinationis spirituum

diversæ, sive ad voluntatem mentis, sive ad actionem inconsoletam humoris alicujus crassioris acris; variis modis contrahuntur & intumescent musculi.

Spiritibus autem his a per intervalla insensibiliter dissipatis vel sopitis, oriuntur in hoc affectu contractionis & doloris induciæ. Hi verò, postmodum ex antecedente causâ satis copiosè fuerint regeneriti, exhibent agro novos alternatimque convulsionis paroxysmos.

(a Per intervalla dissipatis.) Hæc explicari nequeunt, nisi statuantur, quòd

vel, humores s. fomites aliqui in canaliculis s. latitudinis partium solidarum aliquan-

... ad sanguinem, ope
... vel venarum
... acrimo-
... extraxerunt
... musculis excitent; vel,

quod sanguinis & humorum, valde
inequalis ratione singularum gustarum,
fit proportio & mixtio, ut inde
forte fortuna idem sequatur effectus.

... cacochymiam pituitosam, ex ebrietate & vita otiosa
... nervos brachiorum & a crurum hic b nimis replere, eosque ita
distendit, ... ab aere humido, in illas sese infinuante, distendi
& contrahi, ... distendi non raro solent. Sed magna inter haec inter-
... fibrillis enim testudinis sunt conflati ex intestinorum quorum-
dam animalium, fibrillis inter se fortiter contortis, quod idcirco ab aëris humi-
ditate, in interstitia earum impulsâ, distendi, contrahi, & interdum disrumpi
possunt. Fibrillae verò nervorum non sunt contortae, sed laxae inter
se coherent; adeo ideo, instar chartae in aqua maceratae, ab humoribus,
illapsis essent potius relaxandae, quam contrahendae. Imò si hic spasmus
tali nervorum repletione oriretur, cavitates eorum ab humoribus eas replen-
dus, ... atque ... hac convulsione Paralysis, sensum
& motum tollens; necessario esset conjuncta: cujus tamen nulla hic adsunt
indicia.

a Crurum.) Quando totum cor-
pus amictum incurvatur, dicitur
... retrorsum ...
... in utramque
partem ...

& pectoris spasmu afficiantur, dicitur
incubus, suffocatio hypochondriaca, hy-
sterica &c. vid. sup.
b Nimis replere.) Vid. Hipp. S.vj.
Aph. 39.

Alii verb, qui credunt motum omnem ab imaginatione vel appetitu profici-
sci, putant imaginationem vel appetitum hic esse depravatum, eumque, hunc
depravatum & involuntarium musculorum efficere motum, ut imaginatio vel
appetitus naturalis motum excitat naturalem. Sed motum corporis saepissime
citra ullam imaginationem vel appetitum fieri, docet respiratio in somno,
& alia pedum agitatio inter ambulandum, citra ullam de movendo cor-
pore imaginationem vel appetitum, facta. Imò si imaginatio & appetitus hic
... quemque
ad hoc est exosus, contraria imaginatione, & diverso appetitu facile suffla-
maret.

a Citra ullam imaginationem.)
Cur ergo, supra dicitur, pro arbitrio

nostro, valvas & poros aperiri ac
claudi?

... humores, in spasmu laborantibus, peculiarem quandam habere
qualitatem molestam, qua facultatem excrettricem nervorum & musculorum
naturalem irritant; eamque irritatam, suaeque imbecillitatis consciam, facul-
tatem expultricem animale in auxilium vocare, atque ad violentum hunc
motum incitare. Sed neque haec sententia nodum recte solvit. Nam nullâ ra-
tione intelligi potest, quomodo facultas expultrix musculorum naturalis, qua,
si getur, nullum intellectum habet, animale eorundem facultatem in auxi-
lium vocare, atque haec illi, contra voluntatem aëri, tantâ vi suppetias ve-
nire queat. Cum hoc sine cognitione, qua spiritus & muscoli totius corporis
sunt destituti, fieri non possit.

: Sed hic quæret forsitan aliquis: *spasmus fiarne à læst facultate animalis, an vero naturali?* Respondeo *a* ab animali fieri. Oritur enim ille à spiritibus animalibus, & musculis, qui ad facultatem animaleam pertinent; quia, cum illi bene sunt constituti, subsunt animæ imperio, & actionem animalium proxima sunt instrumenta. Nec obstat spasmus contra & interdum citra voluntatem ægri fieri; nam ad actiones animales non requiritur, ut semper ab animæ imperio seu voluntate fiant; cum multæ actiones animales, quas ego automáticas appello, quales e.g. sunt *b* respiratio & corporis volutatio, quæ in somno, & incessus, qui inter ambulandum & aliud cogitandum sæpe contingit, citra mentis imperium fiant. Quæ tamen omnes ideo sunt animales, quia ipsæ, ubi partes, ad hanc facultatem pertinentes, rectè se habent, ab animæ ad rem attendente, perfici & dirigi immediatè possunt.

a Ab animali.) Nos respondere- | *tes* de Hom. cum not. Lud. de la Forge.
mus ab utraque, secundum sententiam | *b* Respiratio.) *Est actio mixta.*
 D. Claudii Clericæ in præfat. ad Car. |

Morbus hic valde est *a* periculosus ob symptoma doloris & vigiliarum, quod vires ægri valde prosterne, & *b* mentis alienationem inducere potest.

a Periculosus.) Huc spectant seqq. Hippocratis Aphorismi.

Sec. II. Aphor. 26. Febrem convulsioni supervenire satius est, quam convulsionem febris: *Causa querenda est ex notis ad medicat. de Apoplexia: nempe febris hic notatur critica salutaris: at verò convulsio morbosa.*

Sec. IV. Aphor. 57. Spasmo aut tetano vexato febris si accesserit, morbum solvit. *Ex eadem ratione.*

Sec. V. Aphor. 66. In acutis febribus convulsiones, & circa viscera vehementes dolores, malum. *Nempe magnus morbus magno morbo supervenit, & indicat acritatem universalem.*

Sec. IV. Aphor. 67. In febribus per somnos pavores, aut convulsiones, malum portendunt. *Ex eadem ratione.*

Sec. IV. Aphor. 68. In febribus spiritus offendens, malum: convulsionem enim significat. *Nempe indicat debilitatem magnam & acrimoniam.*

Sec. V. Aphor. 1. Convulsio ab elleboro lethalis. *Ex eadem ratione.*

Sec. V. Aphor. 2. Convulsio vulnèri superveniens, lethalis. *Quatenus magnum indicat dolorem & inflammationem.*

Sec. V. Aphor. 3. A copioso sanguinis fluxu singultus, aut convulsio, malum. *Ob debilitatem valde magnam.*

Sec. V. Aphor. 4. A Purgatione immodica, convulsio aut singultus superveniens, malum. *Ratio est eadem.*

Sec. V. Aphor. 5. Si ebrius quispiam de repente obmutescat, convulsus moritur, nisi febre corripitur, aut ubi ad horam pervenerit, qua crapulæ solvuntur, vocem recuperet. *Ob fermentationem valde imminutam, saltemque non abolitam.*

Sec. V. Aphor. 6. Qui tetano corripitur, intra quatuor dies intereunt: si vero hos superaverint, incolunt evadunt. *Quia causa est valde magna & universalis.*

Sec. V. Aphor. 17. Frigidum affert convulsiones, tetanos, nigrores, & rigores febriles. *Quia partes confringit & humores incrassat.*

Sec. V. Aphor. 70. Qui quartana corripitur, non admodum convulsionibus tentantur: si verò prius tentati fuerint, superveniente quartana, liberantur. *Hujus Aphorismi prior pars non est magni momenti, quia tantum est negativa: & in nostris regionibus contrarium obtinet, nam*

quar-

quarta accipitur à sale vel acido suo
 & acriore.
 Sect VII. Apbor. 3. A vomitu singultus,
 & ocalorum rubor; ratio
 constat ex antecedentibus.
 Sect VIII. Apbor. 10. Ab ileo vomitus,
 vel singultus, vel convulsio, vel de-
 lirium, malum.

Sect VII. Apbor. 41. Si senibus supra
 modum purgatis singultus accidat,
 malum.
 b Mentis alienationem.) Admodum
 longe petitus est ille metus, nisi sit spas-
 mus admodum vehemens & universa-
 lis, ac dururns.

Remed. itaque ad curacionem est accedendum: & quæ peragatur, primo per
 antecedentis, & deinde contineturis causæ ablationem; ac b intemperiei cere-
 bri, & morborum periculis, periculisque dolentium correctionem; nec non doloris
 investigationem.

Quæ peragitur.) Spasmus non ali-
 ter curari potest, quam vel humorum
 crassitiam & acrimoniam tollendo, vel
 supprimendo, ut tandem virtute re-
 vulsæ ad statum naturalem reducantur;
 ubi vero spasmus eisdem musculis
 aliquoties occupavit, facile revertatur;

virtute enim magis plicabiles red-
 duntur.
 b Intemperiei.) Si forte quedam
 adfuerit; eandem obstructionum rese-
 rationis, potius insticienda fuisset men-
 tio, & acrimonia involutio, vel qua-
 cuatio.

Idcirco omnium primo insticiatur talis a clyster:

- R. Rad. lilior. albor. ℥ij. aristolochie rot. ℥℥.
- Herb. malvæ, bis malvæ, salviæ, betonicæ, an. m. j.
- Flor. camomill. melilot. centaur. min. an. p. ij.
- Fufurris macis m. s. agarici ℥℥.
- Coq. ex aq. edib. ad lib. j. f. Colatura addantur.
- Hiera Picra, benedictæ laxat. ana ℥ij. mel. ros. ℥℥.
- Chalior. ℥ij. salis ℥℥. F. Clyster.

a Clyster.) Superomunus est, nisi aliquid adstricta fuerit.

Ad humores & spiritus alterandas deinde bibat de hoc a decocto:

- R. Salviæ, majoranæ, herb. paralytis, beton. lauri,
- Flor. roris marini, sacchados an. p. j. Decoquantur in hydromelite. q. s.
- Ad lib. j. F. apozema, de quo bibat per intervalia ℥ij.

a Decocto.) Componatur hoc ex
 rad. chin. & salsap. additis malv. alb.
 wo. pass. similibusque blandis emollien-
 tibus, posse à, convenit talis haustus.

- R. Aq. spiritus tanacet. ℥ij.
- tinct. pæon. ℥ij.
- Syr. de pæonia ℥℥.
- M. s. cineres clavellati vel
 sal. tart. addi possunt.

Specifica sunt sp. corn. cerv. & sal. am-
 mom. castorin., succinat., juniperin.,
 essentia bezoardica, elix. campb. ve-
 rum, tinct. castor., succin. sal. volat.
 C. C. succin., fulig., cran. human., ol.
 taraget., chamom. flor. hyper. defkillat.,
 rad. & semen pæon. maris, viscus
 querc., ung. alq., cinnab. nativ. &c.

Deinde mox a purgetur his pilulis:

- R. Pil. coctiar. foetidæ, de agarico an. ℥j. scammon. gr. iij.
- an. ℥ss. betonicæ q. s. F. pilulæ N. ix.

a Pur-

Purgetur. *Acriora quævis purgantia* h₂o (ut in omnibus convulsio-

nibus) sunt valde suspecta.

Post purgationem detur a castorei ℥j. in aq. sal. dissoluta. Purgatio etiam aliquoties erit reiteranda, & utendum de hac b mixtura:

℞. Confers. flor. anthos, beoni an. ℥j. rad. acori cond. ℥j.
Confectio. anacondina, diampel. an. ℥ij. mithridat. op₂ ℥j. f.
Castorei ℥ij. syr. de stachad. q. s. F. conditum: de quo sumat mane & vesperi, castaneæ quantitate.

a Castorei.) Add. sal. volat. C. C. purif. tantundem: sed fatemus, medicamentum hoc palato valde esse ingrassum.

b Mixtura.) Purgantia erant sudorifera ex theriaca, mithr. an. dia-scord. croco, & bezoar. abier. addita tinct. opii.

Vel sudoriferum detur sequens.

℞. Mithridat. recent. scrup. iv.
Crocii optimi gr. viij.
Antim. diaphoretic. scrup. j.

M. F. Bolus. aut abstergeat ut dolores vehementer adfuerit.

℞. Laudan. opiat. gr. iij. vel
Tincturæ opii veræ, cochl. sem.
Syr. Card. ben. drach. f. ij.
Aque ejusdem unc. ij.
Spir. sal. asmon. gutt. xvj.

M. F. haustus.
Sedatæ autem spasm. omnia anodynâ & narcotica sunt cane pejus & angu-
visanda.

Caput, post evacuationes universales, purgetur his pastillis a masticatoriis.

℞. Pyrethri, sem. b staphid. agricæ an. ℥ij. nucis muscat. maceris an. ℥j.
Acori conditi, zinziber. cond. an. ℥ij. masticobes ℥ij.
Succi beæ. q. s. F. pastilli manfiles.

a Masticatoria.) Sunt inutilia imò & nociva.

b Sem. staphid. agricæ.) Hoc valde

specum est, ob adimoniam vehementem, nam pars ejus cum saliva facile deglutitur.

Pars posterior capitis, ac tota spina dorsæ, partesque spæmæ contractæ, sequenti a linimento erunt inungendæ & fovendæ.

℞. Olei lilior. abb. forebuth. an. ℥ij. irini ℥ij.
Axung. humanæ, vulp. unguent. ægrippæ an. ℥j.
F. Linimentum.

a Linimento.) Præmissis scil. calidis frictionibus; & adeo ol. sambrie. terrest. &

Ol. Castor. an. ℥ij.
theriac. recent. ℥ij.
croci ℥j.

Si dolor & contractio his non cedant, utatur hoc balneo ter vel quater in die, cavendo nimiam ex eo debilitatem:

℞. Rad. malvæ, lilior. narcissi an. ℥vj.
Fol. salvie m. iij. malvæ, b absinthii, origani an. m. ij.
Flor. camomillorum, meliloti, stachad. an. m. iij.
Seminis lini, fenigræci, anisani lib. s. Coquantur in aq. com. v. s. pro c Balneo: addendo inter coquendum vulpæm, si haberi possit.

a De-

Debilitatem.) Id est, vel nimiam
ab humoribus, siccis, vel ab
imollescentibus relaxationem, vel ab
anomalis, exheredationem.

b. Absinthij.) Suspectum hoc est in
cerebri & nervorum affectionibus, ut
poterit quod nimis exheredat, & ratione
salutem suam, quod, quasi narco-
ticum est.

Balneo.) Balneum hanc debet ef-
se exsiccat, sed spirituosum simul &
aquosum, add.

Raf. ligni guajaci ℥vj.
Herb. majoran.
betonicae an. m. jss.
rad. paeon. mar. ℥ij.
Sulphuris vivi ℥j.
Sal. tart. ℥vj.

A Balneo partes amarae, dicitur liniantur hoc unguento:

R. Dolor. caris. f. rad. serpill. sampuch. hyssopi an. m. j. maceris,
cinnamomi, nucis muscatae, coropbyllor. an. ℥. castor. ℥j.
Cognacum in assueti quant. ol. irin. F. unguentum.

Dolor, si his sit implacabilis, poterit ille etiam leniri a gr. xv. vel v. lau-
dani opiasi, vel ℥j. Philonii Romani, vel gr. xv. aut viij. extracti croci Jac. Bon-
tii, in Mod. Indor. descripti.

a Gr. xv. vel v. laudani opiasi.) De-
his est excranda: scimus enim non
nullas majorem ferre posse.

Interim utatur dieta, in qua aer sit calidus, & a siccus: cibus sit ex car-
nibus gallinaceis, ovis sorbilibus: potus, aqua multa, pauco cinnamomi vel
sal. tart. condita. Motus vitandus, sed frictiones ejus locum occupent. Alvus
respondeat vel natura vel arte. Animi pathemata fugiantur.

a Siccus.) Potius temperatus, serenus.

IX.

MEDICATIO VIRGINIS

in mensium suppressione.

EPILEPTICÆ.

A Nnus jam ferme ad umbilicum pervenit; ex quo Virgo b amorum octo-
decim temperamento e-pituitosa, cui menstrua a interdum sunt immi-
nuta, interdum, mensae aliquot, supprimantur; per longa temporis interval-
la e-totius corporis inordinatis convulsionibus, ipsam, cum stertore, f apho-
niâ, spumâ ex ore effluente, omniumque sensuum & aliarum perceptionum g
privatione, prostermentibus & vehementer concutientibus, fuit correpta. Sym-
ptomata hæc, b per horam integram ante hac durare solita, jam, licet multa
& varia remedia sint tentata, frequentius & diutius ipsam infestant. Paro-
xyfimi plerumque cum vomitu inipiunt, & desinunt.

a Epi-

a Epileptica.) *Grandem in diversis hujus affectionis denominationibus operam posuisse videntur Auctorum plurimi: Sacre morbus nonnullis dicitur, & fonticus, vel quod immediatè à Deo, in peccatorum penam, infusum eum putaverint; vel quod admodum mirabilis & planè abdita videatur tantorum symptomatum causa, vel quod vehementer afficiat sacram Palladis artem s. cerebrum; verùm cum Hippocrate lib. de morbo sacro §. i. sentimus, ubi inquit: nulla re videtur mihi aliis diviniore esse morbus, neque sacrator, verùm naturam habet, quam etiam reliqui morbi; undè fit. Homines verò naturam & causam ejus divinam esse putaverunt, præ inexperientia & admiratione: propterea quod non cognoscunt, divinitas ipsi conservatur &c. Si verò propter admirationem, divinus censetur, multi morbi sacri erunt, & non unus, confer ibid. §. v. Aliis dicitur Hercules & Herculanus, quatenus ab correpti homines, diros labores & ærumnas sustinent, quales olim Hercules tulisse fertur: Aliis comitialis, quod dirimebantur comitia Veterum, si quis ex ea, cum haberentur, concidisset, hinc Q. Serepus Sammonicus cap. 56.*

Est sublti species morbi, cui nomen ab illo est,

Quod fieri nobis supra facta sustulerecufat.

Aliis nuncupatur caducus, quod eger subito concidat & vehementer terram feriat: Aliis denique lunaticus, quod non raro, certis junctis temporibus & phasibus auscultet.

Triplex (notante Riverio pr. lib. j. cap. vj.) constituitur à Galeno, Epilepsia differentia; prima, qua cerebrum afficitur, consistente in ipso affectu (i. e. per idiopathiam) Secunda, in qua cerebrum per ventriculi consensum affici-

tur, & dicitur analepsia; Tertiã, cum in aliis corporis partibus (v. g. in hac medicatione ab aëro) ad cerebrum affectus transmittitur, & vocatur Catalepsia: verùm citatus Riverius (pace Galeni, aliorumque) superfluum illam divisionem esse pronuntiat, contentus distributione Epilepsia sola in idiopathicam & sympathicam (interdum.) Etiam hoc observandum circa prognosin; cum subsequenteribus Auctoris verbis, per longa intervalla.

e Totius corporis inordinatis convulsionibus.) Sic distinguitur ab aliis spasmi speciebus; particulatibusque motibus convulsivis; Mentibus tamen aliquando passio hysterica gravior, infusum epilepticum. Præcedit ordinario paroxysmo vertigo caliginosa; sequitur autem eum magnus capitis dolor, præcordiorum anxietas, & fitis.

f Aphonia.) Hæc non semper adest, sed epileptici divulsis sæpè modis, vociferantur, ululant, latrant &c. aliquando simul excrementa alvi, urina & semen in paroxysmo excernuntur.

g Privatione.) Potius depravatione, aut admodum notabili imminutione: & hoc symptoma, unà cum stercore, commune habet epilepsia cum Apoplexia, sed ratione convulsionum differt.

h Per horam integram.) Grave hoc est; ad prognosin pertinens; aliquando autem terminatur paroxysmus paucis momentis.

i Remedia.) Enumerare hæc in specie ipsum oportebat; multa enim quibusdam dicuntur remedia, quæ parva pars sunt venena, & vice versa.

l Cum vomitu.) Hæc spectant causas, aducationem, denotantque multas partes simul affectas esse.

In hac ægra graviter afficitur a cerebrum, quod graves illæ actionum animalium læsiones testantur: & quidem præcipuè secundum b sensorium commune, quod nos Conarion esse existimamus: item secundum spiritus in ventriculis existentes, unde hic omnium sensuum & motus oritur læsio. Videtur autem

autem cerebrum ab utero, ob menstruorum imminutionem & retentionem, per consensum affici.

a Cerebrum.) Non hoc in casu per idiopathiam, ut vocant, afficitur, sed per sympathiam uteri & ventriculi: sed accuratè loquendo serè omnes partes corporis simul, gravi hoc in paroxysmo afficiuntur, quamquàm mali focales extra paroxysmum lateat in particulari aliquo (imò nonnunquam valdè exiguo) membro.

b Sensorium commune.) Importunè hoc allegatur; sensuum enim tam internorum quàm externorum depravatio & imminutio, clarè satis & distinctè, sine illis verbis explicari possunt, uti constabit ex seqq. Attamen & illud simul in gravi paroxysmo vehementer affici posse, non est à ratione alienum.

Morbus, qui ipsam divexat, est intemperies quædam a pituitosa, serosa, acris & maligna cerebri: quæ b per intervalla quædam spirituum animalium è effervescentiam vehementem & pravam in ventriculis cerebri inducens, omnemque sensuum aliarumque perceptionum usum, per gravem conarii sive sensorii communis affectionem tollens, ac totum corpus involuntario, inordinato, & vehementissimo motu concutiens; epilepsia, sive morbus caducus vulgo dicitur.

a Pituitosa, serosa, acris & maligna.) Etiam aliis in affectionibus, cum sæpè talis causa morbifica allegatur, quærere quis posset, quidni unus idemque semper signatur morbus? Respondendum est, (1) quòd in genere quidem dicatur materia pituitosa, acris &c., verùm in specie magnam habeat particularum constituentium diversitatem, ratione figuræ, magnitudinis, multitudinis, rigiditatis, irregularitatis, hamositatis, flexibilitatis &c. ita diversa dantur in Pharmacopoliis, gummata, resina, salia, acida &c. quorum tamen singula, diversam habent structuram; (2) notandum, quod non solum generatim in diversis hominibus, verùm etiam speciatim in diversis partibus eorundem hominum variant canales atque tubuli, ratione amplitudinis, sive capacitatis, undè clarum est facilius obstructions in his quàm in illis hominibus, aut vice versà, diversis temporibus, evenire: & hoc rectè advertit Verul. lib. iv. de augm. scient. inquiens, Illud interea minimè dubium est, quòd internarum partium figura & structura, parùm admodum externorum membrorum varietati & lineamentis cedat, quòdque corda,

aut jecinora, aut ventriculi, tam dissimilia sint in hominibus, quàm aut frontes, aut nasi, aut aures. Atque in his ipsis differentiis partium internarum, reperiuntur sæpius causas continentes multorum morborum, quod non attendentes Medici, humores interdum, minimè delinquentes criminantur, cum ipsa Mechanica partis alicujus fabrica in culpa sit. Possent fortè & Hippocratis illa verba lib. de flat. §. iv. secundum hanc doctrinam explicari: $\mu\upsilon\lambda\lambda\alpha\ \sigma\upsilon\lambda\lambda\alpha\ \tau\upsilon\ \nu\epsilon\upsilon\sigma\tau\epsilon\sigma\ \tau\upsilon\ \mu\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\sigma\tau\epsilon\sigma\ \tau\upsilon\ \nu\epsilon\upsilon\sigma\tau\epsilon\sigma\ \tau\upsilon\ \mu\epsilon\tau\epsilon\tau\epsilon\sigma\tau\epsilon\sigma$ i. e. Morborum autem omnium unus & idem modus est, locus vero ipsorum differentiam facit. In Epilepsia ergò humor ille crassus acris, s. Salinus s. acidus, minus convenire videtur, cum nervorum, musculorum, tendinumque canaliculis, quàm cæteris aliis.

b Per intervalla.) Non addit Auctor, an sint periodica, qualia nonnunquam dari testatur experientia; confer misc. cur. dec. i. an. 2. obs. 95. Sexies quotidie affligentis epilepsia meminit Tulpius lib. i. cap. i. Atquando periodos servat Epilepsia hebdomadales, semestres, bimestres, annuas

nūas &c. Ita Joh. Nic. Pechlin. lib. 11. obf. med. Phys. 29. habet Epilepsiam menstruam, cum Luna in vicem redeuntem.

c Effervescentiam.) Quid de hac sit statuendum, trademus loco paulo inferiore.

a Causa procatarctica, unde hic morbus originem duxit, est imminutus & suppressus mensium fluxus. Hinc enim, auxiliante pituitoso ægræ nostræ temperamento, b cacochymia acris serosa in corpore ejus fuit genita; quæ antedemum huic morbo suppeditat causam: pars verò ejus deinde c malignitatem peculiarem ex diutinâ morâ adipiscens, & d in cerebrum postea subinde delata, ibique quibusdam intervallis, partim conario vehementius impacta, partim in spiritus pravos copiosius conversa, & cum aliis spiritibus mixta, vehementiusque ibidem, instar olei vitrioli cum oleo tartari mixti, effervescentes, & agitata, & varie, pro motus sui diversitate, in varias corporis partes deinde diffusa, continens hujus morbi evadit causa; graviaque symptomata, illum comitantia, producit.

a Causa procatarctica.) Ab incauto usu olei juniperini Epilepsiam ortam, vid. in Misc. cur. ann. 2. obf. viij. A nimia ingluvie, vinique ingurgitatione vid. Schenk: lib. 1.

Est (inquit Pechlin. obf. xxix. lib. II.) ubi in infantibus quoque morbus hic discriminis plenus & ferè endemius; & verò tum quoque aëris congenitaque labis justa est suspicio. Hic autem terrarum, jam statim natis à meconio, provectoribus & lacti traditis colostro, aut lactis acescentis reliquiis, morbus hic imminet.

Ab imaginatione defixâ, spectrum representante vid. misc. cur. ann. vj. obf. 32.

A terrore subitaneo, Binnig. cent. 1. obf. 1.

A sternutatione non succedente, Salmuth. cent. 1. obf. 93.

A vermibus intestinorum, Barthol. cent. 17. histor. 20. item allegat Pechlin.

Epilepsiam cum hydrope refert P. Borell. cent. 3. obf. 34.

Comitalem morbum à splene in juvene melancholico, refert Tulp. lib. j. cap. ix.

Ab Apoplexia sanguinea, idem cap. vij.

A fomentatione capitis cum decocto hyoscyami, tempore fluxus menstrui, vid. in misc. cur. dec. 2. ann. j. obf. 138.

Ab ira, vid. misc. cur. dec. ij. ann. ij. obf. 149.

b Cacochymia.) Potest accidere, ut epileptici sanguis non sit valde cacochymicus; sæpè enim ipsi illi homines, extra paroxysmum, satis bene degunt, omniaque sanorum munia obeunt.

c Malignitatem peculiarem ex diutina mora.) Videtur hic Auctor aliquid singulare, docere velle, sed omnia se habent ad instar scoparum dissolutarum: Nos, quid de hac materia sentiamus, secundùm normam eorum, quæ ratione & experientia hactenus nobis expiscari licuit, breviter hic dicemus. Nempe (1) mali fomitem non aded esse in ipso sanguine & humoribus circulantibus (alioquin enim continud ferè membra convellerentur) sed potissimum in angustiioribus canalibus & tubulis partium stabilium (cujuscunque demùm textura & fabricæ) s. cerebri, s. uteri, ventriculi &c. hæere; cum ergò humores crassiores, ut ut pauci (nam non tam quantitas quàm qualitas notanda) præsertim indolis acrioris, intra quosdam canaliculos stagnant, multas particulas eorum ab invicem secedere facile concedet is, qui causam mixtionis singularum particularum naturalis, s. consueti, sublatam esse percipit; quò ipso evenit, ut pori s. interstitia earum valde immu-

sentur, atque materia subtilissima (vacuum enim proprie dari, implicat) inconsumens, s. irregulari modo, (non enim eisdem ubique invenit satis facilem) & eosdem perfluat, & eorum in latera impingat, quâ actione, multa particula, ratione magnitudinis & figuræ, mutantur & complanantur, ita ut rarefactionem tandem earum nonnullæ suscipiant, carceresque suos diffingant: in vicinia ergo cum plurima sint vasa revehentia, venosa & lymphatica, eorum ope ad majores canales sanguineos traduntur, massæque sanguinæ immiscetur: sed quoniam (secundum demonstrata) valde magna intercedit particularum ratione magnitudinis, figuræ &c. differentia, hinc magna oritur inter eas actio & reactio, s. lucta reciproca, propellentibus in omnem dimensionem crassiora subtilibus, hisque renitentibus crassioribus, quæ per consequens ad latera detrusæ, cum occurrant diametris canaliculorum circa nervos, membranas, musculos, eorumque tendines angustioribus, sstuntur & vellicationem notabilem (ratione acedinis sua) excitant, propter quam spiritus animales (isidem solito crassiores & aciores) vehementer infurere coacti, sed viam liberam in musculis non invenientes regurgitando, expansiones valde violentas, licet interpolatas, producant, donec pressione continuatâ, crassioribus particulis divisæ & ex canaliculis expulsæ, paroxysmus cessat. (2) Quando vel à vermibus, vel humore acri fixo, intestina vehementer arroductur & vellicantur, vaporibusque crassioribus expandun-

tur, spiritus animales (ut supra dictum) solito vehementius & celerius, à cerebro versus partem vellicatam & expansam partesque et vicinas non solum, per ramificationes nervosas sexti paris, determinantur; verum etiam versus alias corporis partes musculosas remotiores, per quarum canaliculos cum liberè nequeant transfluere, effectum memoratum convulsivum, quasi universalem pariunt.

Reverà intercedit magna Epilepsæ cum febris intermittentibus, præsertim quartana, familiaritas, tam respectu causarum quàm effectuum, majoresque duntaxat in uno, quàm alio, sunt convulsiones.

d In cerebrum.) Epilepticæ materiæ etiam minutissimam sedem accuratissime perquirendam esse, monet Hoffferus, ut ejus loci in curatione habeatur ratio; in illa videlicet parte aliquando sentitur molestia, & præsertim paroxysmo ingruente.

e Subindè.) Notandum est, nos in §. antipenult. monuisse, non omnes, sed aliquas fomitis epileptici particulas, rareferi, & ad sanguinem propelli: crassiores ergo aliæ remanentes (quæ appulsu humorum foventur & augmentantur) tractu aliquo temporis, brevioris vel longioris, similiter ad rarefactionem perductæ, eundem sortiuntur effectum: nec difficulter percipi potest, crassitiem particularum fomitis esse posse diversam, quemadmodum etiam earum mixtionem, qualitatem ac quantitatem: undè differentibus temporis intervallis egent, ad rarefactionem suscipiendam.

Nam spiritus isti animales in ventriculis cerebri, ratione jam explicatâ, vehementius dilatati & a inordinate ibidem moti, talem ex illo motu acquirunt determinationem, porosque cerebri ita aperiunt, ut inordinate in totius corporis nervos fluant, valvulasque & poros oppositorum musculorum per vices inordinate aperiant & claudant; quo spiritus, ex oppositis in oppositos lacertos vicissim inordinateque & vehementer transeuntes, ægram prosternunt, totumque ejus corpus convulsivis, id est, vehementibus, alternatis, inordinatisque motibus vehementer hac & illuc concutunt.

a Inordinate.) Ex inæquali agitatione particularum sanguinis, exorta à permixtione fermenti allapsi ex latibulo partis alicujus solidæ, spiritus & mul-

Et multi & impetiosi, nec non humores viscidiusculi una cum ipsis ex vasculis erumpunt; qui cerebrum & vasa in principio quidem obturant, sed postea | *spiritus illi multi & impetiosi, subinde hæc & illa claustra perfringunt, & hos illosve nervos transcutunt, musculisque annexos corvellunt.*

Quamvis autem hic tantus adfit spirituum motus, qui ventriculos cerebri sufficienter dilatet, & fibrillas nervorum in eorum tubulis membranaceis, ad sensationem peragendum satis liberam faciat, *a nulla tamen, in ægrâ nostrâ, est sensatio, nec ulla alia cogitatio, b nec etiam loquela;* quia multi humores ad sensorium commune in paroxysmo sunt delati, vel cerebrum & cerebellum, propter spiritus inconuenienter in iis tunc agitato, illud nimis premunt, *c atque ita omnem oblatarum imaginum perceptionem, aliamque cogitationem, & loquelam etiam impediunt.*

a Nulla in ægra nostra est sensatio.) Videlicet determinationes motuum ab objectis externis, in partibus sensitivis susceptæ, nequeunt cum vigore sufficiente, ad sensorium commune transferri, partim quia tempore paroxysmi, vehementior est spirituum animalium à cerebro ad partes inferiores radiatio, resistens alteri cuiusvis motui minori; partim quia in canaliculis nervorum, membranarum, musculorum, tendinumque, particule hærent crassiores, liberam determinationem mo-

tuum, versùs superiora negantes: quòd autem hinc Auctor concludat nullam cogitationem adesse, maximopere fallitur, prout clarè satis, suprâ med. de Apoplexia, fuit ostensum.

b Nec etiam loquela.) Quia forte fortuna crassiores quosdam particule, canaliculos nervorum recurrentium, vel aliorum ad musculos linguæ & laryngis excurrentium, obstruxerunt.

c Atque ita.) Mera est Læmonyia, cui generatim Auctor miserè fuit additus.

In aliis epilepticis a supersunt interdum sensus, imaginatio & reminiscencia, quia conarion in illis, dum spiritus effervescent, non ita graviter, ut in nostra virgine, afficitur. Dum vero humores pituitosi, per vehementem hanc spirituum, agitationem, è cerebro in fauces deturbati, viam aëri, inter respirandum ultro citroque commeanti, nimium arctant, à vi aëris, angustias illas transeuntis, *b stertor;* ab aëre verò in faucibus, per vehementiores respiraciones, cum pituita, eo delapsa, mixto, *c spuma oris gignitur.*

a Supersunt interdum sensus.) Nempe, in paroxysmo leviore, cum motus spirituum animalium à cerebro versùs partes inferiores influentium, superare nequeat motus determinationem susceptam ab objectis externis, in partibus sensitivis factam.

b Stertor.) Hunc explicatum vid. in Apopl.

c Spuma oris.) Inæqualitèr procedente respirationis reciprocatione, aëris particule conicæ, vi elasticâ præditæ, viscosarum particularum salivæ poris, dum insinuantur, hunc producunt effectum, non secus ac in aqua pluviali, saponè permixta & conquisata, notare licet.

Porro quamdiu materia hæc maligna erat pauca, & tardè regenerabatur, paroxysmi erant breves, & tardi eorum reditus. *a Illâ verò jam incrementum sumente, & citius renascente, frequentioribus & longioribus exacerbationibus torquetur ægra.*

a Illa vero jam &c.) Ita quarta-
na nonnunquam transit in tertianam,
tertianam in quartanam, quando mate-
ria morbifica magis vel minus incref-
satur : quò plurimum faciunt causa
accidentales, ut ira, terror, intem-
perantia & alia diata vitia: accedit,
quod lapsu temporis fomites possint
multiplicari.

Incipit & desinit paroxysmus a cum vomitu, quia materia acris, sub ejus principium & finem ex vicinis locis, per vehementiores corporis concussionem, in ventriculum effusa, cum vellicando, & spiritus animales ex cerebro in illum determinando, excretionem per superiora stimulat:

a Cum vomitu.) Hic, ut convulsio-
nis species, oritur ab eadem causa quâ
producitur epilepsia: particulariter
etiam hic denotat, mali fomitem la-
tere non solum in utero, verum etiam
ventriculo.

Denique ubi illa acris, *a* tenuis & spirituosa materia tandem est discussa, tum *egra ad se redit*, & omnibus symptomatis liberata, actiones omnes tam-
diu rectè perficit, donec illa, satis copiose ex antecedente causa *b* regenerita, no-
vo paroxysmo virginem nostram excruciat.

a Tenuis & spirituosa.) Tum po-
tate non possit, usque quæ liberè ca-
nales partium stabilium transiret, &
per emulcoria corporis excerneretur.
b Regenerita.) Possimum urget pa-
roxysmus, quando menses aut immi-
nent, aut fiunt.

Nonnulli existimant, cerebrum, à materia acris & maligna irritatum, acrimoniam & malignitatem illam sentire, atque ideo sese contrahere, & ad eam expellendam insurgere: illud porro contractum omnes nervos, tanquam lora sibi alligata, variis motibus contrahere & agitare, & hinc omnes istos violentos inordinatosque variarum partium motus, in epilepticis observatos, originem ducere. Verùm cum in hac virgine epileptica, ut multis aliis eodem affectu laborantibus; tempore paroxysmi nullus sit sensus, nec ulla alia cognitio, idcirco cerebrum, in illa exacerbatione nihil quicquam sentiens & cognoscens, atque hinc nihil quicquam expellere appetens, perperam acrimoniam & malignitatem materiæ sentire, & ad eam expellendam insurgere, seseque contrahere, & alias sibi alligatas partes suâ contractione agitare dicitur.

Huc accedit, quod cerebrum nullum motum per se, sed omnem à spiritibus animalibus habeat. Quod autem spiritus varie moti varieque determinati, citra illum sensum, appetitum, vel voluntatem, varias admirandasque agitationes in corpore organico producere, partesque ejus varie vehementerque movere possint, cuius est manifestum, qui machinæ hydraulicas, pneumaticas, aliasque, tum naturales, tum artificiales, diligentius est contemplatus.

Nec est, quod quisquam hic nobis objiciat motum perpetuum cerebri, quo illud ad oculum perpetuo alternatimque dilatatur & contrahitur, vel illum, quo per servustationem hoc vehementius movetur: atque hinc inferat, cerebro sensum & cognitionem naturalem, qua citra hominis cognitionem, aliquid sibi utile esse sentiat, & cognoscat, attrahat vel expellat, necessariò esse adscribendam. Motus enim isti non fiunt à facultate cerebri sentiente, vel vi movente ipsi propriè, non aliunde ortà. Nam *a* diastole cerebri fit à spiritibus in cavitates ventriculorum è plexu choroide, in cordis dilatatione, exhalantibus, &

cere

cerebrum attollentibus, systole vero à subsidentia cerebri spontanea, ex novorum spirituum, per systolen cordis in ventriculos cerebri tum non exhalantium, b defectu, & spirituum, in ventriculis jam existentium, refrigeratione profecta: quod ex cordis & cerebri motu, eodem momento in utrisque contingente, est manifestum. Sternutatio vero non fit à motu cerebri contractorio; sed à re c cerebrum stimulante, & spiritus animales in ventriculis cerebri ita determinante, & tales cerebri poros aperiente, ut illi, in musculos respiratorios abdominis, thoracis, faciei & narium vehementius fluentes, aërem è naribus magna cum vehementia expellant, cerebrum concutiant, & quælibet obvia ejiciant.

a Diastole cerebri fit à spiritibus.) Potissimum motus ille deducendus est ex copia arteriarum, cerebrum irrogantium, utpote quarum pulsatio respondet pulsationi cordis.

b Defectu.) Hoc improprie dicitur; tuncque vel somnus adesset, vel lipothymia; continuata autem est, in sta-

tu naturali, ut omnium humorum, ita spirituum propulsio & secretio.

c Cerebrum stimulante.) Falsum hoc est; tunc enim in omni dolore capitis interno, sternutatio adesset continua; verum hæc oritur, à stimulatione fibrillarum nervosarum membranarum.

Morbus hic, a cum jam diu duraverit, & per se sit malignus, & ac quamvis bona adhibita sint remedia, nihilominus sit auctus, valde difficulter curari poterit. Quia tamen est per sympathiam, & auxilium ab ætatis mutatione hic sæpe oriri solet: etiamnum spes curationis affulget. Atque ideo eam tentandam censéo.

a Cùm jam diu duraverit.) In historia dixit Auctor, annum jam ferè ad umbilicum pervenisse, à quo malum sese prodidit, quapropter non adeò diu durasse dici potest, quin spes satis magna curationis affulgeat, præprimis cùm in flore ætatis, totaliter menses non obstructos esse, sed per intervalla fluxisse, licet imminutos indicaverit: aliàs manifestum est, quòd mali fomes, diuturnitate temporis, & acrior evadat & copiosior, dùm antecedente causa continuante, errores in diæta varii committuntur, nec medicamenta appropriata, secundùm ordinem, seriem & vicissitudinem artificiosam adhibentur: adde, quòd canaliculorum, pororumque diametri, in parte affecta, accrescente ætate, constantius adaptentur ad humorem peccantem determinatum imposterum transmittendum, adeoque recolligendum; Hinc Hippocrates S.V. Aph. 7. inquit: quibus epilepsie ante pubertatem contingunt, mutationem habent. Quibus verò acci-

dunt viginti quinque annos natis, his plerunque commoriuntur. Vid. eund. S. ij. Aphor. 45 Epilepticis pueris, ait, mutationes maxime ætatis & regionum & vitarum, liberationem faciunt: Nempe invalescit hoc modo sanguinis motus intestini & progressivi vigor, quò materia peccans dividitur, & ex corpore eliminatur. Hæreditaria dicitur incurabilis, quatenus diathesin partium fluidarum & solidarum primitivam, medicamentis prorsus immutare, nemini hæcenus datum est, sine productione plurimum malorum, si non abbreviatione vitæ; præprimis cùm continuò afficiamur à sex rebus nonnaturalibus diætis. Forsan hoc dedit ansam Cratoni, epist. 137. exclamandi: utinam ante vitæ mex exitum, diagnosin hujus morbi, & verum remedium aliquis ostendat!

Aliquando Epilepsia ad longum tempus ita intermittit, ut homines plerùm convalescere sponderes; verum ex illo morborum genere (inquit Joh. Nic. Pechlin.

chlin. obf. phys. med. lib. ij. obf. xxx.) hic est, qui, ubi per annos invaluerit, solent *ἑμπεδωθῆναι*.

Non adeò difficulter affectus curatur, si ortum traxerit à vermicibus, utpote quibus ex intestinis deturbatis & euecatis, occasio erosionis, adeoque convulsiois, est sublata.

Mortem repentinam ex morbo caduceo, vid. in misc. cur. dec. j. ann. ij. obf. 179.

Violentà morte sæpè abripiuntur epi-

leptici, dum vel in aquam, vel ignem, vel ex præcipitiis &c. corruunt: nonnulli linguam miserimè commordent: alii fatui & stupidi permanent.

Spontè curatam epilepsiam vid. apud Tulp. lib. i. cap. viij.

Aliquandò in cæcitate mutatur caducus morbus, testis Hildano cent. v. obf. v. aliquandò in febrem, secundum Barthol. cent. ij. hist. 68. & Salmuth. cent. ij. obf. 84.

a Curatio autem adhibenda erit in paroxysmo, & extra illum. In paroxysmo curandum, ut ille quam brevissime solvatur, nec ægra se ullo incommodo afficiat. Itaque primò ipsa collocanda capite sublimi, & ore per lignum insertum patente. Ita enim excrementis spumosis liber ex ore dabitur egressus, nec ægra sibi linguam mordicus lædet. Et membra, quantum potest, bono situ sunt collocanda, & extendenda. Deinde causa continens, maligna, cerebrum stimulans, & spirituum effervescentiam excitans, à cerebro revellenda & discutienda ligaturis & frictionibus extremorum; sæpius laxatis & iterum adstrictis: item ruta, castoreo, assa fetida, vel oleo succini naribus admoto: nec non sternutatoriis ex helleboro albo vel nigro; præterea vomitorio, ex b antimonii præpar. gr. 4. vel 6. ori aperto pennâ indendo: præsertim cum paroxysmus à vomitu solvi soleat.

a Curatio.) Præter ea, quæ Auctor in hoc §. habet, commendamus Venæsectionem, præsertim in plethoricis, tum ut sanguis melius corrigi possit per medicamenta propinanda, tum ut enormis ejus motus moderetur, conf. Henr. ab Heers obf. 29. nec non Claud. de la Courvée parad. de nutrit. foet. in utero. Acriora quævis medicamenta sunt vitanda, sed constantia terrea cum salibus temperatis, nec nimium volatilibus, potius substituenda. Purgantia quoque acriora, mali causam, extra intestina positam, non solum non tollunt, veram potius augent, dum crassiores sanguinis humorumque particulas copiose præcipitant, & ratione salium crassiorum, partes nervosas membranosas & musculosas vellicant. Vomitoria egregiè juvant, fomite circa ventriculum latente, præmissa tamen aliquo præparante, vel ad vices iteratas.

b Antimonii præparati.) Præferimus infusionem vini: (ut magis securâ) super crocum metallorum, vel vitrum antimonii, regulum antimonii simpli-

cem &c. maximè etiam conducit sal. viatriol. alb. mart. vener. & tartarus emeticus. Fumò tabaci, in os pueri inflato, curatam Epilepsiam, vid. apud River. cent. ij. obf. 60. Specifica quoque dicitur ad Epilepsiam tinctura veneris, utpote quæ diversis indicationibus satisfacere valet. Hofferus Herc. med. lib. j. tom. j. cap. ij. proponit ex Horstio Emplastrum Cratonis, capiti raso imponendum in ipso paroxysmo.

℞. Succin. alb., thur., mastich. an. ʒiʒʒ. galban., opopanax. an. ʒj. visc. querc. ʒij. ambr. gryf. gr. vj. mosch. gr. iij. sem. pæon. ʒʒ. ladan. ʒiʒʒ. ol. nuc. mosch. parum. ol. rosac. q. f.

M. F. Emplastrum, cui adspere pulverem cubebar. & suturæ coronali applica.

Cauteris capiti admotis epilepticum restitutum tradit Piso obf. 31. & facta cerebriatione; Joh. Rhod. cent. j. obf. 66. Mensibus obstructis, specifica uterina, ut sabina, puleg., matricaria, artemis., castor. succin., assa fet. &c. simul sunt interne

internè & externè usurpanda, sed cautè à mittioribus ad vehementiora ascendendum est. In misc. cur. an. iij. obs. xv. in scholio, commendatur inter alia antepileptica lycopodium flavum (Belgis aardmosch) ad ℞. in infante: alii extollunt usneam s. muscum; cranitis aëri libero expositis, adnascentem, Heurnius ex Avicenna, commendat pentaphyllum 30. dies cum vino potum. Aliqui extollunt haustum sanguinis humani calidi, sed Verzascha cent. j. obs. q. vocat hoc remedium Satbanicum, imò pejora & contraria symptomata subsecuta notat Tulpus lib. 4. cap. 4. Infantibus præscribatur antihelminthica s. vermibus resistentia, acidum absorbentia mellitis vel simplicibus, vel compositis edulcorata: Cinnabarin nativam, & antimonii ritè præparatam, hic multum posse, constat experientia. hinc laudatur sequens pulvis Cratonis,

℞. Arcan. einnab. nativ. ℥ss.

corallor.

margar. pp. ana ℥ij.

croc. orient. ℥j.

fol. aur. N. xv.

M. F. Pulvis subtiliss. cujus dosis est à gr. vj. ad ℥. j. Huc spectat pulvis ille ubique notus Domine Kent.

Rulandus cent. ij. curat. 6. extollit oleum suum heraclinum, de quo disputatur, an sit ol. guajac., an ol. buxi, an ol. colurn. aut simile aliud? Henricus ab Heers, describit sequens oleum heraclium Serenissimi Principis Ernesti obs. xvij.

℞. Vitriol. vener. aut Virid. æris calcinat. ℥iij.

Cranii human. ungu. alcis an. ℥ij.

Visc. querc. (malim, inquit, Colurnum.)

Sem. pæon. mar. an. ℥j. cum spir. vin. rectificatiss. ℥ij., diger. in retorta & destill. s. a. Ingratissimum, ait, esse hoc oleum & odore, & sapore, sed miræ efficaciac, si sum aqua conveniente sumatur.

Periapta (inquit Willis loc. cit.) collo suspensa, aut super ventriculi scrobem gestata, usui esse putantur: Radices pæoniæ recentes in taleolas scissæ, & filo transfixæ in bracteolas fermentur, quæ toti collo circumdantur, quamprimum exaruerint, substituantur novæ, illæque in pulverem intus sumendum redigantur; Nempè talia operari possunt ratione effluviarum, per canales cutis ad interiora penetrantium.

Curatio, quæ extra paroxysmum adhibebitur, causam procatarteticam & antecedentem; & tandem etiam pravam cerebri, sanguinis, & spirituum intemperiem tollet,

Primò itaque sumat hunc pulverem purgatorium

℞. Spec. diaturbith cum rhabarb. ℥ij.

Cremor. tartari ℥j. scammonii gr. xv.

F. Pulvis; exhibendus cum cerevisiæ vel aq. artemif. q. f.

a Vena deinde secanda circa talam, sanguisque educendus ad uncias octo.

a Vena deinde secanda.) Venæ-se- | adest, & consuetæ evacuationes sunt
Bio hunc morbum ubi spectat, Plethora | suppressæ, ut in casu Auditoris.

Postea humores alterandi & evacuandi hoc a decocto:

℞. Rad. pæoniæ maris, aristolochiæ rotund. an. ℥j.

b angelicæ, polypod. q. an. ℥ss.

Herb. melissæ, pulegii, salviæ, betonicæ, sabinae.

rutæ, an. m. j. artemisiæ m. ij.

Sem. pæoniæ mar. ℥ss. anis. feniculi an. ℥ij.

Flor. anthos p. ij.

decoq. in aq. com. ad lib. iij. in Colat. infunde per noctem solens

EPILEPSIÆ.

ſenæ ʒi. ſ. agarici, turbit, rhabarb. ʒʒʒ.

Exprefſioni forti adde ſyr. roſ. ſol. ʒij.

F. c Apozema: de quo ſumat quotidie hauſtum ʒiij.

a Decocto.) *Hoſſerus ex Horſtio commendat uſum ligni ſancti in vaſe bene clauſo cocti, & ejus oleum per deſcenſum; Willis quoque lib. de morb. convulſ. cap. iij. ita loquitur: Alphonſus Ferrius plurimos epilepticos, ſimplici guajaci decocto, bis in die ad ʒvj. vel viij. præſcripto, ejuſque decocto ſecundario, vice potus ordinarii (prout in lue venerea aſſolet) aſſumpto ſe curaſſe affirmat: ſi tali decocto radices pœoniæ, aliaque ſpecifica addantur, forſan efficaciuſ fuerit.*

b Angelicæ, polypod.) Loco rad. angel. & polyp. adde

Ligni ſantal. citrini ʒʒʒ.

Rad. ſaltæ paril. ʒij.

c Apozema.) *Noſtram apozema incidens, in ſecunda medicatione præſcriptum, convenit. Guajacum tantum addatur ad drach. ij. propter acridinem: ſtipites dulcamaræ, & rad. lappæ majoris ſumantur ad unc. j. ſem. loco Chine & ſalsâ parillæ, tanquam pretioſorum radicum: add.*

Tartari drach. ij.

Herbæ ſint Stæchas, Origanum, Thymus, Epithymus, &c.

Pro obſtructis menſibus Semen hepætæ ad & ultra ʒij. convenit.

Pro ſapore add. Rad. Glycirrhiz. & Paſſulas.

Decoquatur in aqua ad ʒiij. non in vino, ne ſanguinem nimis moveamus.

Hic convenit Aq. Flor. tilizæ, ceraſor. nigror. & Aq. Epileptica Langit, Tincturæ Pœoniæ, Spiritus Vitrioli Philoſophor. Sal. & Ol. corn. cervi, ſuccin. cran. hum. Ungula Aleis, Aq. Spirituoſa Tanacetij; *Quam etiam in convulſione maxime laudamus.*

Arcani loco in Epilepſia, ut & in convulſionibus, quidam habent ſecundam humanam in umbra exſiccata, à ſcrup. ij. ad drach. j. ſed prima vice levem excitat nauleam.

Aliquis Amersfurti pro ſecreto habuit ſemina pœoniæ, liquore aliquo peculiari, digeſtione in ſimo equino extracta.

Pueris poteſt dari mel deſpumatum, in quo maceratus fuit byſſopus, Viſcus quercinus; Sem. pœoniæ maris.

Si à lacte nutritis puer afficiatur, abſtineat nutritrix à vino copioſo, ne ejus lac nimis evadat acidum.

Si lac fit nimis craſſum, viſcoſum, nutritrix uſatur Herb. Feniculo, Anetho, Rutâ, Meliſſâ, Salvia, Betonicâ, Sem. Pœoniæ. mar.

Sed tamen horum non nimis uſurpetur, quia menſes movendo lac minuerent.

Corpore ita alterato & expurgato ſub tempus, a quo menſtrua ipſi fluere ſolebant, utatur hoc b balneo vel ſemicupio:

ʒ. Artemiſiæ, majoranæ, meliſſæ, nepetæ,

Lauri, thymi, lavendulæ, roſiſmarini,

Chamædryos, chamæpiteos an. m. iij.

Flor. Chamæmeli, melilotti, anthos, ſambuci an. m. ſ.

Baccar. juniperi, lauri an. p. ij.

Farin. ſem. lini, ſanigraci an. ʒj.

Coq. in aq. com. q. ſ. pro Balneo; in quo umbilico tenus per horam ſedeat; & reliquias decoctarum herbarum, ſacculo incluſas, circa peſtinem detineat. Illud continuetur mane per quinque, vel ſex dies, in eoque calefacto moretur per horam unam.

a Quo menſtrua.) *Hæc bend, nempe ut conjunctis viribus agant medica-*

menta, & ether Lunaris.

b Balneo.) Adde Sabinæ m. ij.

M

Nitri

Nitri,
Sulphuris vivi an. ℥vj.
Salis ammoniaci ℥j.

*Curatio Auctoris plus spectat men-
sum obstructionem, quam Epilepsiam,*

*quia illam hujus in superioribus sta-
tuit causam, quod nos incertum esse di-
ximus, quia poterant esse duo effectus
se mutuo comitantes, & orti ab eadem
causa, tanquam ab alio tertio.*

A balneo, vesperi ad somnum in lecto composita, per horas quatuor vel quin-
que, uno ex his utatur a pessariis, vel nodulis.

℞. *Salvia, majorana, absinthii, galbani, agarici an. ℥℥.*

Aloës, colocymbidis, ellebori nigr. an. ℥j.

*Mellis despumati q. s. F. Noduli vel pessaria N. ij. panno sericeo ve-
nni involvenda, & filis longis alliganda.*

a Pessariis.) *Hi sunt in virgini-
bus suspecti, potius asurpentur in-
| sessus, & suffumigata.*

Postea particularis evacuatio fiat cerebri per a errhina, masticatoria, &
apophlegmatismos.

a Errhina.) *Geog. Wolf. Wedel. in
amœnit. mater med. lib. 2. sect. 2. cap.
xv. ita de his, hoc in casu, loquitur:
cùm juxta vetus dictum non ineptum,* | sternutatio sit parva Epilepsia, cautè
mercandum est eo casu cum sternuta-
torii &c. nam & producta sternutatio-
ne sæpè Epilepsia oritur.

Posthac denique exhibendum hoc a Electuarium, quod peculiari proprietate
malignam qualitatem cerebri & sanguinis corrigere potest :

℞. *Conserv. flor. rorismarini. ℥j. l. conf. flor. bugloss. ℥. s.*

*Spec. diamusci dulc. ℥j. l., pulv. rad. pœoniæ, sem. pœoniæ, juniperi,
cranii humani, visci quercini an. ℥. j. spir. vitriol. gutt. xv.*

*Cum syr. de stachade q. s. F. Conditum: de quo omni mane sumat
castaneæ quantitatem.*

a Electuarium.) *Præferent pulve-
res illi absque saccharo, nisi id sit pro
admodum delicatulis, adde.*

Fol. Lunæ. N. xxx.

Castor. pp. ℥j.

*Penetrantia sudorifera fomitem ex
suo latibulo efficacius elucrent, dummo-
do sciremus illa, horam circiter unam
aut alteram ante paroxysmum exhibe-
re.*

Tota curatione durante a aër sit purus, moderate calidus. Vitetur vorticum
& præcipitiorum aspectus. Cibi sint euchymi & eupepti, conditi cephalicis &
antepilepticis. Allia, cæpe, caro hædina, porcina, & anserina, fugiantur. Potus
sit moderatus. Vitentur animi vehementiora parvomenta, & imprimis b ter-
ror. Alvus sit laxa. c Exercitia sint mediocria.

a Aër.) *Mutatio loci quid conferre
possit, vid. Hipp. sect. ij. Aph. 43.*

b Terror.) *Et ita. Fumus tabacæ, &
aliarum graveolentium rerum, extra
paroxysmum vitandus est, nam uti hæc
præsentem paroxysmum valent discu-*

*tere, ita & absentem inferre: hinc Ve-
teres suffitu Gagatis, explorare sole-
bant, an serui emendi, essent epileptici.
c Exercitia.) Venerea præparatis
posthabeantur, cùm sanguinis par-
ticulas balsamicas & spirituosas con-
sumant:*

sumant; & rectè dixit Aristoteles, sy-
nusiam esse parvam Epilepsiam; à
parva ad majorem, facilem esse tran-
situm, & idcirco tunc vacandum Ve-
neri, cum quis se ipso vult fieri imbe-
cillior.

X.

MEDICATIO JUVENCULÆ,

SOMNAMBULATIONIS.

Juvenula *b* viginti annorum & temperamentis calidioris, decimâ *c* à puer-
perio nocte, domestica quædam *d* negotia sibi peragenda somnians; è le-
cto *e* sine ullis vestibus, inter sævissima hyemis frigora surrexit: & cum è tha-
lamo hac imaginatione ducta in partes domus inferiores descendere vellet, stre-
pitu janitæ, quam aperiebat, matrem, eodem cum ipsa decumbentem lecto, ex-
pergefecit. Hæc novitatem rei admirans, filiam altâ voce increpuit & ad se re-
vocavit: quo illa expergefacta ad lectum rediit, *f* dicens se, nisi clamoribus
istis è somno fuisset excitata, domo exituram fuisse. Vigesimo quarto post die,
cum marito dormiens, circa noctis gallicinium subito *g* è lecto exiit & ad
jannam cubiuli properavit. Verum à marito evigilante & stentoreâ voce eam
inclamante, excitata, flens & *b* tremens ad lectum revertit; narrans se è
lecto voluisse fugere; à ad evitandam vim, quam virum quendam sibi inferre
velle somniabat. Postea similia insomnia, eam ad somnambulandum cogentia,
sæpius est passa: in quibus sine ulla noxa tam *l* periculosa adiit loca, quæ vigi-
lans nulla ratione adire auderet.

a Somnambulationis.) Desumpta est
hæc historia ex Schenk. obs. p. m. 72.
forsan curiositatis magis, quam utili-
tatis alicujus Practicæ gratiâ; nam som-
nambulatio propriè non est morbus, sed
phenomenon, quod sanissimis homini-
bus aliquandiu accidit. A Sennerto,
instit. lib. 2. part. 3. sect. j. cap. vij. re-
fertur ad symptomata sensuum inter-
norum.

b Viginti annorum.) Equidem ali-
quid conferre potest ad illum effectum
& junior ætas, & temperamentum ca-
lidum, uti patebit deinceps circa expli-
cationem causarum: veruntamen aliud
quid simul accedere debere, evidens est
ex eo, quod non omnes juvenes, tem-
peramenti calidioris, sint somnambu-
lones.

c A puerperio.) Hoc non tam ad
causas spectat, quam prognosin.

d Negotia peragenda somnians.)

Ad hæc magis est attendendum.

e Sine ullis vestibus.) Hæc & se-
quentia faciunt ad prognosin

f Dicens se.) Altus somnus non po-
test huic affectui conjungi, quia fere
semper memoria insomniorum Som-
nambulonibus adest; & prebensa for-
titer manibus tenens, & retinent: ergo
status quidam est inter somnum & vi-
gilias. Hæc circumstantia sæpe adest,
quod oculi clausi maneant.

g E lecto exiit.) Somnambulones
non differunt à vigilantibus, nisi quod
nec videant, nec audiant.

b Tremens.) Propter hanc animi
consternationem, & tremorem, morbus
aliquot dierum identidem excitatur in
multis somnambulonibus.

l Evitandam vim. Hic affinitas
quædam describitur hujus affectus &
incubi.

l Periculosa adiit loca.) Stupen-
do

da somnambulationum exempla vide- | mis Sckenkium, Horstium, & Fo-
re licet apud observatores, præpri- | restum.

Afficitur in hac scemina a cerebrum, secundum substantiam, & spiritus, ventriculis cerebri contentos, quod probat imaginatio, in somno ipsam adeo inquietans. Afficitur etiam b totius corporis sanguis, unde fervidi isti spiritus gignuntur.

a Cerebrum.) Valdè improprie dicitur cerebrum hic affectum; cum non solùm somniantes, verùm etiam vigilantes sanissimi, imaginationem alicujus rei profundam habere soleant. | b Totius corporis sanguis.) Nec hoc sequitur ex natura somnambulationis, cum calidissimus sanguis illum effectum non reddat.

Morbus qui eam infestat, est Somnambulatio; sive intemperies spirituum, in ventriculis cerebri nimis copiose inter dormiendum existentium, justo calidior & fervidior, cum intemperie a viscidiorum quorundam vaporum, cerebri substantiam, b longius à nervorum principio, occupantium, conjuncta; quâ illa, per insomnia nocturna è lecto interdum exsurgens, ad ambulandum in somno impellitur.

a Viscidiorum vaporum.) Forsan, à viscida Regii flamma? | rebri substantiam occuparent, sine dubio obstruerent, sique obstruerent, nulla unquam sequeretur noctambulatio.
b Longius.) Nec longius, nec propius: si enim viscida vapores, co-

Causa hujus morbi antecedens est sanguis a fervidior & viscosior ac crassior, in toto ejus corpore redundans, qui viscidioribus & crassioribus quibusdam partibus in cerebri substantiam vaporis specie delatus, & subtilioribus in copiosis spiritus animales conversus, hujus morbi, dum ægra interdum vehementius somniat, b continens est causa.

a Fervidior & viscosior.) Non bene conveniunt, nec unâ sede morantur. | sunt. Aliquis per plateam incedit, magno cuiuspiam negotio intentus: primò incessus, que n facit, non est nisi à corpore, præterquàm forsan primus gressus, & prima determinatio, quam fecit eundem, quo ipsum vocat suum negotium. At omnes, quos postea facit, gressus, intereà dum suo negotio est intentus, non fiunt nisi à corpore. Secundò mille brachiorum, capitis, oculorum, labiorumque gestus, qui ipsius cogitationes, sive, quos produciunt, affectus comitantur, hæc quaquam sunt ab anima, quæ eos nec jubet, nec animadvertit. Tertio, si, cum hoc modo profundè de suo negotio cogitat, accidat, ut gressu aliquo cespitet, ac post hunc primum continuò multis alii, aded ut labendi periculum ipsi immincat, quam variâ corpus inflectit

b Continens est causa.) Duo præcipuè hic perpendantur: (1) quòd solitò major spirituum, eo tempore, adsit in cerebro copia, quamvis non sufficiat, ad omnes partes corporis à somno revocandum (2) quòd rerum agendarum vestigia quædam, cerebro sint valdè profundè impressa, ita ut cum spiritus in eadem impingant, indè determinentur versùs eos membrorum musculos, qui motibus (secundùm consuetudinem) absolvendis, respondent. Ita multi fiunt in nobis motus (inquit Claudiu Clerfelsius præfat. ad Cartes. de Homine cum notis Ludov. de la Forge) quos non animadvertimus, & qui non nisi actiones machine nostri corporis

fecit ratione, ut lapsus deviter? Jam aliquoties fuisset prolapsus, si ad sibi prospiciendum expectasset, donec cum anima consilium intisset, atque omnes diversifsi corporis flexus, quibus ad lapsum impediendum fuit usus, tam parum ab anima proveniunt, ut ante facti & producti sint, quam juberi poterint, vel ipsa anima inter eos dignoscatur, quænam corpori aptiores fuissent, ut præcipi poterint. Millennia semilia hæc transferri possent exempla, sed hæc sufficiunt ad somnambulationem explicandam; nisi quis forte supponere vellet, quorundam nervorum fibrillas à primordiis generationis usque, fortuitâ pressione fluidi efformans æquali, ad eò circulares evasisse & eorundas, ut canales intermediis tempore somni, vel deficientibus spiriti-

bus, æqualiter semper manerent aperti, ita ut ad fortuitam copiam & impetum eorundem spirituum, facilius quam alii (minor enim illac erit resistentia) repleantur: Sed præterquam quod hæc ratio sit nimis longè petita, non adeò facile explicarentur eorundem somnambulonû operationes diversæ, temporibus diversis. Ratio autem, cur oculi sint clausi, quærenda est, ex determinatione spirituum versùs alia loca majore: quapropter cum menti non represententur pericula somnambulationis, multò constantius & perfectius actiones plurimæ peraguntur, quàm si totum corpus vigilaret. Confer notas Lud. de la Forge ad Cartes. de Homine p. m. 196. 103. 147. 163. 169. &c. nec non Willis de anima brutor. part. physiol. cap. xvj.

Dum enim isti spiritus ipsi in insomnio, quod de re cupidius prosequenda vel fugienda, ob imagines, ex quibusdam expansis cerebri poris, menti in sensorio communi, à pressione vicinarum partium tum temporis libero, oblatas, habet, vehementius in ventriculis cerebri moventur, determinantur illi in illos membrorum nervos & musculos, in quos a similis cogitatio eos in vigilia determinare solebat. lique in musculos illos copiosius & vehementius fluendo, eam dormientem erigunt, & in varia loca, quamdiu hoc insomnium durat, deferunt. Nec tamen ipsa ex hoc vehementiore spirituum motu evigilat; quia reliquum cerebrum, ubi imagines sive notæ decori, honesti, utilis, aliæque sunt pictæ, à viscido & crassiore vapore occupatum, propterea expandi non potest. Atque ideo vagatur illa in somno, quo ipsam imaginatio ducit, donec, vehementiore matris vel mariti; vel alius eam increpantis, clamore, viscidiores & crassiores isti vapores è cerebro discussi vel dissoluti, cerebrum à spiritibus expandi, & rerum omnium imagines menti offerri patiantur, atque illa ita expurgatur.

a Similis cogitatio.) Potius, similis idearum, per objecta acquisitarum, concatenatio; quæ sæpè melius in somno procedit, quàm vigiliis, quatenus placidè mori spiritus, distinctius vestigia cerebri aperiant, imaginesque eorum menti offerunt: ita juvenis somnambulo, apud Henr. ab Heers obs. ij. cum in celebri quadam Academia Poësin profiteretur, atque interdum mentem in omnia versasset, ut carmen sapius tornaret, quod vigil nequiverat, noctu surgens pluteum aperuit, scripsit, sapius quod scripserat, relegit, demùm cum

risu & cachinno sibi ipsi applausit, atque contubernalem, ut secùm plauderet, hortatus est, positisque sandaliis & veste, clauso pluteo, chartisque, ut vesperi fecerat, repositis, lectum repetiit, somnumque, dum excitaretur, protraxit, omnium, quæ noctu gesta erant, ignarissimus; manè post oratiunculam, ad studia rediens, nondum visis chartis, pridianâ adhuc sollicitudine laborans, cum chartas volvens, eas impletas ad libitum suum, idque manu sua videret, fiderato similis, serioque sollicitus, boni ne, an mali genii opus hoc

*hoc esset, socios caccinantes rogabat, | flamm eriperent, &c.
si qua possent via, hanc sibi mole-*

Quod verò fieri possit, ut in una dormientium cerebri parte spiritus vehementius, in alia tardius eodem tempore moveantur, & nervis porisque cerebri unis per somnum clausis, alii pateant; præter insomnia vulgaria, manifestum est ex medicamentis quibusdam somniferis, inquietissima insomnia cum profundissimo somno excitantibus, atque ex spontanea dormientium, & reliquo corpore quiescentium, respiratione. Nam somnifera illa hoc aliâ ratione non faciunt, quam quod peculiari suo temperamento cerebrum in aliqua parte gravent, a & in aliâ spirituum vehementem motum excitent, ac quosdam cerebri poros, imagines quarundam rerum continentes, aperiant, b easque menti in somno offerant. Et ne quis contrarias has somniferorum in cerebro dormientium operationes miretur, consideranda est aqua communis, quæ in ignem flammantem injecta ardorem extinguit: in calcem verò vivam, ardorem excitat. Respirationem dormientium spontaneam quod attinet, illa nullâ aliâ ratione fieri potest, quam quod, reliquis nervis clausis, respiratorii perpetuò pateant, in eosque spiritus ex cerebro continuo fluentes, modò inspiratorios, modò expiratorios musculos, distendant, atque ita aërem vicissim in pulmones & ex pulmonibus pellant.

a Et in alia &c.) Nempe somnifera, motum sanguinis intestinum & progressivum imminuendo, somnum quidem conciliant, sed quoniam salta sanguinis & humorum, incrassatione factâ, tardius per canales partium fibrilium propelluntur, impingunt in latera fibrillarum nervosarum, musculosarum & tendinosarum, adeoque concussionem quandam efficiunt, quâ spiritus, ut ut pauci, celerius & vehementius ad partem concussam insuere coacti, jactationes membrorum causantur.

b Easque menti in somno offerant.) Hac de re, eleganter, Claudianus de consulatu vj. Honorii Augusti, sequentem in modum canit:

*Omnia, quæ sensu voluntur vota diurno,
Pectore sopitò, reddit amica
quies.
Venator defessa toro, dùm membra
reponit,*

*Mens tamen ad sylvas, & sua
lultra redit.*

*Judicibus lites, aurigæ somnia cur-
rus,*

*Vanaque nocturnis meta cavetur
equis.*

*Furto gaudet amans, permatat na-
vita merces,*

*Et vigil elapsas quærit avarus
opes, &c.*

*Similiter Lucretius lib. iv. de rerum
nat.*

*Et quoi quisque ferè studio devinctus
adhæret:*

*Aut quibus in rebus multum sumus
ante morati:*

*Atque in qua ratione fuit contenta
magis mens:*

*In somnis eadem plerumque vide-
mur obire, &c.*

*Et hinc patet, neminem sine insomniis
dormire, licet eorum expergefactus
non reminiscatur.*

Hæc juvencula somnians, tam periculosa, citra noxam, adit loca; quia, ab plerisque cerebri poros per somnum clausos, notæ periculorum antea perceptorum menti ejus non offeruntur; atque ideo nullo terrore percussa, intrepidus & firmos in illis periculis figit gressus, atque ita feliciter ex iis sese expedit.

Non

Non omnes autem dormientes sunt somnambulones, neque etiam hæc foemina singulis noctibus patitur somnambulationem; quia non omnes homines, nec etiam hæc foemina semper spiritus in cerebro tam vehementer habent motos, qui nervos & musculos tantopere distendere queant, ut corpus eorum inter somnandum erigatur, & de loco in locum ambulando transferatur.

Somnambulatio, licet sæpe nullum nocumentum inferat; quia tamen multi somnambulones in vitæ periculum, imò a in ipsam mortem se incaute conjecerunt; idcirco curationem instituendam censeo: tum in paroxysmo; tum extra illum: præsertim, cum in epilepsiam hoc malum nonnunquam degenerare nonnulli ferant.

a In ipsam mortem.) Ob vehementem sc. terrorem, subitaneam evigilationem comitantem, præprimis in locis periculosis: nam fulminis instar, cum spiritus animales per partes corporis ferantur, invertunt naturalem cordis aliarumque partium functionem. Ex eodem fonte petenda est ratio subsecutæ epilepsie, obstructionis mensium, cancri & thrombi mammarum, scyrrhi lienis &c.

In paroxysmo somnambulationis deprehensa, si in periculoso loco fuerit, cavendum ne excitetur, quia talis excitatio posset illam perdere; sed permittendum, ut ex eo sua sponte sese expediat, & in tutum perveniat. In tuto ubi fuerit, erit excitanda & acriter increpanda, & si hoc non sufficiat, a etiam castiganda. Ut, notis istis objurgationis & castigationis cerebro profundius impressis, à somnambulatione tam periculosa postea deterreatur.

a Etiam castiganda.) Ut vestigium oppositum cerebro valde profunde imprimatur, ita ut spiritus versùs illud delati vehementius repercutiantur, & hominem suscitent.

a Extra paroxysmum causa antecedens erit alteranda & e corpore educenda, & intemperies capitis contrariis corrigenda.

a Extra paroxysmum.) Curatio huic morbo nulla est, citra admonitiones serias: quia homines ceterà solent esse sani: verò vena-sectione vesperis instituta posset juvare, quatenus placidiorem somnum induceret; modo scivimus, quâ nocte morbus irrueret.

Primo itaque a purgetur pilulis:

R. Aloës gr. xij.
Scammonii gr. viij. vel x.
Cum syr. rosar. solutivo q. s.
F. Pilulæ N. III.

a Purgetur.) Nihil ad rhombum, nisi prima via fuerint impuræ.

Postridie educatur sanguis e brachio dextro ad uncias octo, vel decem.
Et deinde hoc utatur a apozemate.

R. Rad. cichorii ℥ij.
Peoniae maris, fawiculi, petroselinii an. ℥l.
Ellebori nigr. ℥iij.
Herb. cichorii, lactuca, endivia, agrimonie, chamædriæ,
Cardui

M E D I C A T I O

Cardui benedicti, betonicae an. m. j.
Sem. quatuor frigid. major. an. ℥iij.
Anisi, feniculi an. ℥j.
Amygdalar. dulc. parva viij.
Tamarindor. ℥j.
Decoquantur in aq. comm. ad lib. j. f.

F. Apozema, de quo quotidie ter quaterve bibat haustum quatuor unciarum.

a Apozemate.) *Adde rad. fals. papavill. ligni sassafr. & similia, si interperies aliqua sanguinis adesset, vel febris terrori successisset.*

Dum utitur hoc apozemate, quarto quoque die purgabitur pilulis ante praescriptis.

Lavetur deinde saepe in balneo a aquae dulcis: & subinde sub somnum sumat emulsionis amygdalatae ℥vj.

Perseverante affectu, amygdalato conficiendo, addi poterunt seminis papaveris albi ℥ij. vel iij.

Ad vehementiora somnifera vel stupefacientia, non est progrediendum; quia illa insomnia quidem somnambulatoria impedirent; sed metus est, ne, cerebrum nimium gravando, coma vel carum accerferent.

Potest etiam uti lotionibus caput mediocriter refrigerantibus, caput deinde bene exsiccando.

a Aquae dulcis.) *Hæc bene; & similia emollientia. in ea coq. flor. pap. errat. malvam*

Ad cerebri a corroborationem utatur hoc medicamento:

℞. *Conserve rosar. ℥i. f.*
Fl. borraginis ℥ss.
Pulv. sem. paeoniae maris ℥ij.
Sp. diarhod. abbat. ℥iiij.
Cremor. tartari ℥j.
Cum syr. conditurae citri q. s.

F. Conditum, de quo nonnunquam sumat drachmae quantitatem.

a Corroborationem.) *Cum nulla cerebri adfit debilitas, supervacanea est corroboratione.*

In vitio ratione aer sit purus; & inter dormiendum caveantur a radii lunae, quibus in hoc malo augendo, magna efficacia adscribitur. Cibi sint boni succi, non flatulenti, vitentur itaque fabae & lentesc & similia. Somnus non ineatur mox a cena; eaque sit parcius. Imaginationes & affectus non sint fortes, sed mites: ne iis imagines cerebro fortius imprimantur, eaque, postea menti vehementius in somno oblatae, paroxysmum somnambulatorium accerfiant. In primis autem opera est danda, ut dormiat in cubiculo exactissime clauso; ut, quamvis ex lecto surgat, ulterius tamen progredi nequeat, & praecipitia aliaque loca periculosa adire non possit.

a Radii lunae.) *Hæc sunt nugatoria.*

XI. ME-

XI.

MEDICATIO VIRI,

INCUBO DIVEXATI.

V Ir quadragenarius, boni habitus, qui diu *b* ingluviei & ebrietati indulfit, interdum bene se habens, & mente ac sensibus integer, ubi sub noctem se ad quietem componit, frequentissime nocturno quodam ludibrio afficitur. Putat enim se in somno interdum vi ad venerem sollicitari; interdum *c* à magna mole, vel homine incumbente suffocari, adeo ut vix loqui, aut respirare queat; sensibus supescentibus, *d* non tamen ademptis. Cum se movere cupit, maxima accedit anxietudo: qua summopere perturbatus, tandem evigilat. *e* De capitis gravitate interdum etiam conqueritur.

a Incubo.) *Affinis est suffocationi hypochondriacæ, & passioni hystericae mulierum, nec discrepat, nisi quòd invadat dormientes, ut aliæ passiones etiam vigilantes, licet Joh. Rhodius cent. j. obs. 54. dicat Alexandrum Masfariam Patavii Professoremedicum extra somnum incubo gravatum fuisse.*

b Ingluviei & ebrietati.) *Quantquam accidere potest incubus homini, ceterà sanissimo, attamen ex causa consinente constabit, ingluviem, & ebrietatem, præter alias causas externas, cum & gignere, & fovere posse.*

c Magna mole.) *Hinc quoque vocatur incubus Ephialtes, ab ἐπιπλάττειν, inflire, quòd invadi se ab alio putent, qui id mali patiuntur. Videtur illushonem banc expressisse Virgil. Æneid. xij. v. 908.*

Ac velut in somnis oculos ubi languida preffit

Nocte quies, nequicquam avidos extendere cursus

Velle videtur, & in mediis conatibus ægri

Succidimus, non lingua valet, non corpore notæ

Sufficiunt vires, nec vox nec verba sequuntur.

Dioscorid. vocat *πριγμὴν ἐνυπνίον*, alius dicitur *πριγμῶν*, & *πριγμῶν*. Unde & succubi, emerisse videntur. Leg. Homer. Il. X. *ὡς ἢ ἐν ἡνείκεν ἰ δαμάται φεύγοντα δῖον ἦν, ἔτ' ἄρ' ἢ τῶ δὲ πρὸ ἰσορρούγῃ, ἔδ' ὁ δῖόν κεν, ὡς ἢ τὸν ἰ δαμάτο μαρτυρῶν ἔδ' ὡς ἀλόχαλ.* Vid. & Cælius lib. 27. c. 15. & Macrob. l. j. in somn. Scip.

d Non tamen ademptis.) *Sic differt à reliquis morbis soporosis.*

e De capitis gravitate. *Fortuitum hoc est, nec ad naturam affectus pertinens.*

In hoc ægro afficitur *a* cerebrum, secundum illam partem, unde nervi respiratorii originem ducunt; & hinc etiam afficiuntur muscoli thoracis ac pulmo: quod ex læsa respiratione, & capitis gravitate est manifestum.

a Cerebrum.) *In Incubo, non semper, & primariò, afficitur cerebrum, sed secundariò, juxta Platerum & Ferne-*

lium, ast, malum omne circa musculos respirationi inservientes hæret. Vid. Etmuller. prax. cap. xjv.

Morbus, qui ipsum divexat, est incubus; sive a intemperies sanguinea & pituitosa cerebri, quæ meatus ejus, in nervos respiratorios desinentes, in somno

frequentissime angustans, infomnium excitat, quo ægro, ab incumbente, vel strangulante aliquo corpore, respiratio, & vox præcludi videntur.

a Intemperies.) *Gratis hæc dicuntur, cum homo sit cæterà sanissimus, & incubus subito dissipetur: mox autem* circa causam continentem, ea omnia explicata dabimus.

a *Causa procatartica*, unde hic morbus primò originem duxit, est ingluvies & ebrietas, quibus æger noster diu fræna laxavit. Hinc magna copia humorum b sanguineorum & pituitosorum in ejus corpore fuit genita: quæ antecedens hujus morbi est causa. Eaque in c vapores soluta, ac in cerebrum copiosius delata, illudque in somno nimis gravans & meatus nervorum respiratoriorum angustans, spirituumque justam in eos reciprocationem impediens, continentem, ejus, & symptomatum, constituit causam.

a *Causa procatartica.*) Hæc aliquando nulla manifesta est, sed somnium aliquod gravius, sine errore aliquo, quo, circa sex res non naturales, commissio, comitatur: Rarum est, quod Sennertus Tom. j. prax. cap. de incubo, affert ex Cœlio Aureliano, observatum fuisse Romæ Incubum epidemicum.

b Sanguineorum.) Potius acrium crassorum.

c In vapores soluta, ac in cerebrum copiosius delata.) Ferè credidero, Aureorem fuisse ex prosapia cuculorum, eum rō nonnullam adeò perfectè calluerit: vix enim aliquam ex antecedentibus, imò & sequentibus multis eligeret quis medicationem, in qua non ille eandem cautilenam canat: Nos quid de causis incubi, ejusque circumstantiis censeamus, paucis dicemus, nempe, cum inspirationis actus, (qui potissimùm dependet à contractione musculorum diaphragmatis) hic succumbat & lædatur; reverà, omne, quod musculorum diaphragmatis liberam cum antagonistis reciprocationem, subitò invertere valet, incubum producit: v. g. si vel (1) aliqui vapores, solitò crassiores, sed impetuosè moti, intra cavitatem, sive intestinorum, sive abdominis viam sibi, forte fortuna, satis liberam in omnem dimensionem, non invenerint, confestim, violentam viscerum parium expansionem, quâ liber diaphragmati descensus cum negetur, nec abdomen rursù expandi, nec est in vicinia em-

stans, liberè versùs pulmonem ferri potest, id est, suffocationis periculum adest; pròprimis cum eodem actu violento, & spiritus à cerebro influentes, & humores in tubulis musculorum, tum diaphragmatis, tum pectoralium, intercostalium & abdominis, transitum undiquaque liberum & reciprocum (prout oportet in omni naturali contractione) non inveniant, resuere conando, spasmodicam excitent contractionem complicatam. Hinc melancholici, scorbutici & flatulenti maximè hoc malum pati solent: quoniam verò olim mens observavit, à pondere aliquo, super abdomen posito, violenta manu ad fauces adactâ &c. respiracionem inhiberi, & suffocationis periculum inferri, hinc secundùm consuetudinem (sed nimis præcipitanter) concludit, id fieri vel à pondere reverà incumbente, vel dæmone, spectro, nebulo-ne fauces comprimente &c. similiter ferè dormientibus aliquandò accidit, ut vesicâ per urinam distentâ, non solum somnient se mingere, verum reverà mingant: & quibus, semine acriore, vasa genitalia surgunt, somnia venerea, pollutiones nocturnæ, & incubus venereus familiaria. Vel (2) si quis distentum aliquod, secundùm seriem vestigiorum cerebri de hac aut illa re, ut spectris, dæmonibus, furibus, incendiis, cædibus &c. patiat in somnium, reverà spiritus animales, quemadmodum tempore vigilarum, ad animi pas-

passionem quamcumque, variis modis in membra determinantur; & quoniam plerumque celerius versus unam partem (v.g. hoc in casu, musculos cordis, & respiratorios) feruntur, quàm aliam, idcirco sibi mutuò, dum influunt, impedimento existentes, convulsiones spasmodicas musculorum istorum pariunt, unde anxietates maximæ, tandem durantes, donec continuatâ pressione à tergo aliorum spirituum & humorum, circulatio naturalis fuerit restituta, & homo plene suscitatus: hoc juxta fundamentum, intelligitur, cur vox articulata, tempore paroxysmi, non procedat, & quo jure nonnulli vocaverint incubum, epilepsiam nocturnam; Confer Willif. de an. brut. part. pathol. cap. vj. item Wedel. pathol. med. dogm. sect.

lij. cap. x. Ratio autem, cur capiti declivi, & supino corpore decumbentes, magis incubo venentur, quàm, qui in lateribus dormiunt, petenda videtur, partim ex eo, quòd viscera, tunc magis premant diaphragma; partim, quòd spiritus per lineam rectam, libere satis, nequeant undiquaque diffundi, partim denique, quòd plerumque illis esca aperta, unde phlegmata quaedam aère frigidò incrassata, vel delabuntur super vimam epiglottidis, vel nimis subito ad asperam arteriam devolvuntur, unde quoque fibrillis ejus nervosis, & membranosis, vehementer expansis & vellicatis, convulsio musculorum respiratoriorum spasmodica (ut supra dictum) resultare potest, quæ cum tussis ordinariè definit.

Dum enim ab humore vaporoso, meatus a nervorum respiratoriorum in somnis occupante, respirationis difficultas, & inde magna molestia, ægro nostro oboritur; hinc spiritus animales in ventriculis cerebri fortius dilatati, & sensorium commune à superioris cerebri pressione, omnia insomnia, omnesque cogitationes alioqui impediende, liberantes, ipsi imaginationem excitant; quæ, quia veram molestiæ istius respirationis causam in somno b excogitare non potest, ab invadente aliquo, sibi fauces ac thoracem magna vi compressi, spirituumque sibi præcludi, imaginatur. Ille autem magno conatu, ab opprimente pondere vel homine invadente, se, ut putat, in somnio expedire laborans, præ d imaginarii periculi timore magnopere angitur; & quia nervi tactorii, per somnum à subsidentis cerebri mole compressi, propter hujus insomniæ inquietudinem parum tantum patent, idcirco tactus ipsi, in isto agitandi corporis conatu; e stupet. Conamine verò isto laborioso diutiuscule perseverante, spiritus animales in ventriculis cerebri vehementius dilatantur, & novi è corde tam copiosè eo propelluntur, ut non tantum sensorium commune, sed etiam ventriculi cerebri & nervi cerebro subjecti, à pressione & subsidentia liberentur, ac humores vaporosi, qui nervos respiratorios angustabant, discutiantur; atque ita æger noster, magnopere insomniæ istius ludibrio turbatus, tandem evigilet, & ab ista respirationis difficultate liberetur.

a Nervorum respiratoriorum.) Cum tubuli, s. canaliculi horum nervorum (ut supra in Apoplexia dictum fuit) sint valde ampli & copiosi, humore vaporoso auctoris, non adeò facile occupantur, aut obstruuntur.

b Excogitare non potest.) Hæc bene; nimis enim subito & vehementer, idæ s. perceptiones illæ menti offeruntur.

c Se, ut putat.) Familiaris non so-

lùm hominibus est incubus, verùm & brutis; sed non nisi juxta doctrinam in præcedentibus medicationibus datam: id quod jam olim notavit Lucretius lib. 4. de rer. nat.

Quippe videbis equos fortes, cum membra jacebunt,
In somnis sudare tamen, spirareque sæpe
Et quasi de palma summas contendere vireis:

N

Tunc

Tunc quasi carceribus patefactis sæpè quiete,

Venantumque canes in molli sæpè quiete

Jactant crura tamen subitò, vocesque repente

Mittunt, & crebras redducunt nari-
bus auras, &c.

Hac de causa, superstitiosum vulgus, in Suecia, Norwegia, (quo d scimus) & alibi, solent ad tecta stabulorum, imò & domesticorum cubiculorum, pedes leporinos cruciatim, (nam spectra, demones, &c. metuunt figuram cruciatam, scilicet!) undiquaque suspendere nenos, vel januis inscribere signum hoc

I. H. S. tanquam remedium specificum antephtisicum: præprimis eà die Veneris, quà proximè præcedente festum Paschatis, sagæ & Venesicæ (ut ajunt) Monarchale imperium possident. Sed mittamus has nugas!

d Imaginarii periculi timore.) Etiam hoc vigilantibus; vel generosissimis, atque bellicosis, non raro evenire solet, in subitaneo & inopinato aggressu hostium, nebulonum, terriculamenti &c.

e Stupet.) In somno semper stupent omnes sensus, verùm hic gradus stuporis major est, ob vehementem animi passionem, qua attentio ad cætera supprimitur.

Et quoniam *a* semen copiosum in partibus genitalibus, ex copioso sanguine ab ingluvie & ebrietate natum, quod venereorum insomniorum cogitationes, suo peculiaris temperamenti motu, sæpè excitare solet, nonnunquam in ipso redundat; ideoque molestiam respirationis in somnio percipiens, interdum ab invadente quapiam *se vi ad venerem sollicitari & cogi somniat.*

a Semen copiosum.) Potius & acre.

Metus est, ne hoc malum ingravescens, in ipso paroxysmo ipsum a suffocet, vel sanguinem in ventriculos cerebri, aut ejus substantiam effundendo, vel carotides arterias, vel plexum choroidem, aut earum b poros obstruendo, apoplexiam, vel carum, vel alium similem gravem cerebri morbum ægro nostro accerlat: ideoque tempestiva Curatione, hujusmodi mala sunt præcavenda.

a Suffocet.) Metus nimis longè peritatus est, nisi crebrò incubus revertatur, causamque habeat universalem: & tunc transire potest in alios morbos soporosos; hinc Willis loc. cit. ait, Ephialte crebrò tentari solitos, non raro Apo-

plecticos succumbere. Hoc quoque habet peculiare, quòd terrorem vehementem inferendo, febrem sæpè, imò & majores convulsiones producat, ac sæpiùs revertatur.

b Poros.) Potius canales.

Eaque tota in causa procatartica, antecedente, & continente a tollendâ, & intemperie corrigendâ, versabitur.

a Tollenda.) Gravior & frequentior si fuerit incubus, curandus

ferè est, ut Epilepsia.

Primo itaque talem sumat haustum jejunos:

R. Spec. diaturbitib cum rhabarb.

diacarthami, an. ʒi.

Cremor. tartari ʒj.

Scammonii gr. xij.

Cerevisia tenuis q. s.

M. F. a Potio.

a Po-

a Potio .) *Nempè , præmissâ infu-
sione calidâ , per horas sex vel octo . Vel ,
℞. Extract. helleb. nigr.
                  catholici ana gr.viiij.
Mercurii dulcis gr.vj.*

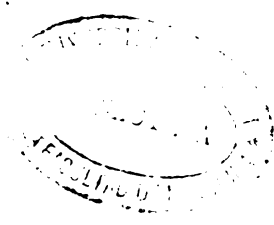
Diagrid. gr. iv. aut vj.
Trochisc. alhand. gr. ij. aut iij.
Cum mucilagine tragacant.
Fiant pilulæ pro ij. dof.

Postridie a aperiatur ipsi vena in brachio dextro , & sanguis educatur ad uncias decem .

a Aperiatur vena .) *Non malè : | quibus hoc malum , magis est fami-
præprimis in plethoricis & obes. | liare .*

Postea præscribatur a hoc medicamentum :

℞. Rad. acori , angelica , pæonia an. ℥c.
          Feniculi , petroselini an. ℥j.
Fol. betonica , fumarica , cuscuta ,
          Scolopendrii , acetosæ an. m. j.
          Hysopi , endivia , borragin. an. m. f.
Sem. anisi , feniculi , an. ℥iij. cymini an. ℥j.
Decoquantur in aq. communi ad lib. j. f.
Addendo sub finem decoctionis fol. senæ ℥j. f.
Rhabarb. agarici , jalappæ an. ℥iij.
Cremor. tartari ℥iij.
Colaturæ adde syr. de cicchorio comp. cum rbeo ℥j. f.
F. Apozema , de quo sumat quotidie ℥jv.

a Hoc medicamentum .) *Lauda-
bile satis est , sed omis. purgantibus
add.
℞. Ligni guajac. ℥vj.
          sassafras. ℥iij.
          rad. liquirit. ℥x.*

Coq. in aq. q. f. colat. ℞iij.
adde oxymell. scyllit.
Sal. fixi ℥ij.
Sp. Sal. ammon. ℥iij.
F. Decoctum.

Corpore his universaliter purgato , utatur a errhinis & apophlegmatif-
mis , & sternutatoriis , jejunis , ad particularem capitis evacuationem insti-
mendam .

a Errhinis &c.) *Hæc nihil faciunt ad rhombum .*

In nucha , vel alterutro brachio , excitetur a fonticulus , diuque apertus
servetur .

a Fonticulus .) *Etiã hic inutilis est , & vexatorius .*

Interim hoc utatur medicamento :

℞. Spec diarrhod. abbatis , aromatici rosati , diambre , diamusci
          dulc. an. ℥j.
Dissolutis in aq. betonica , adde sacchari albiss. ℥ij,
          & F. a Confectio in tabulis , de quibus sumat ℥ij. vel iij,
          post singulos pastus .

Et per plures dies sumat pæoniæ maris semina xv. pulverisata , & cum aquâ
betonica mixta .

a Cor-

a Confectio.) *Nempe pro delica-*
zulis sed add.

Margar. pp. ℥ij.
 Ol. cinnam. gutt. viij. carloph. gutt. vj.

Nocturno tempore hanc a cucupham gestet, capitis tegumento inclusam:

℞. Cortic. citri sic. ℥l.

Rad. cyperi ℥iij.

Fol. rorismarini, majorana, betonica an. m. s.

Fl. lavendulae, rorismarin. salvia, stachad. arab. an. p. j.

Cinnamomi, cariophyllor. maceris an. ℥l.

℞. Pulvis, qui excipiatur cotone moschato, & cum panno sericeo interpuncto, formetur Cucupha.

a Cucupham.) *Speñat hæc capitis*
gravitatem, sed potius calidè impona-
tur abdomini sacculus, ex hord. germin.
s. polenta, sem. cumin., flor. samom.,

bac. junip., sal comm. & arena; isque
irretetur Spiritu vini. Vel inungatur
calidè abdomen ungu. artan. cum ol. sc-
mom.

Singulis septimanis his utatur a pilulis, mane jejuno ventriculo:

℞. Pil. cochiarum ℥l

Extracti catholici gr. xij.

Scammonit gr. iv.

Cum syr. de stachad. q. s.

℞. Pilulæ N. vij.

a Pilulis.) *Plus tribuendum est*
balneis sulphureis & martialibus, sive
naturalibus, sive artificialibus: ita
estam linimentum aliquod, circa um-
bilicum, & musculos abdominis, illi-
natur, ex gr.

℞. Unguenti de arthanita ℥j.

Theriace. veter. ℥ij.

Croci ℥ss.

Flor. Salis ammoniaci gr. viij.

Bals. peruv. gutt. vj. vel viij.

Ol. de castoreo q. l.

M. F. linimentum coram luculento
 foco istinendum.

Hic etiam valde convenit empl. spi-
 rituosum, quale in epilepsia, umbilico
 applicatum: us & Ol. destillata aroma-
 tica, Lavendulae, carui, &c. Illina-
 tur quoque venter Ol. Nucis Mosch.
 stillat.

Vesperis, ab ista purgatione, sumat a theriacæ drachmam unam, cubitum
 iturus.

a Theriacæ.) *Sit potius aliquis po-*
tus sudoriferus potens, addendo the-
riacam, v. g.

℞. Salismixt. gr. xij. aut xvj.

succin. vol. gr. viij.

Tinct. croci ℥j.

Bezoard. miner. ℥ss. aut gr. xiv.

Ther. ℥ij.

Aq. card. bened. ℥ij.

Syr. de stachade q. s.

F. Haustus; vel simpliciter sumatur
 sal. vol. C. C. juniperini ℥j. in conve-
 niente liquore.

In vigis ratione aer sit moderate calidus, purus. a Cibus sit facilis conco-
 ctionis, bonique succi; non flatulentus; hyssopo, serpillo, satureja, aliisque
 attenuantibus conditus. Potus sit cerevisia tenuis, b vinum tenue & parcius
 sumptum. Cæna sit valde frugalis. Vitet omnem crapulam & ebrietatem.
 Corpus tempestive & moderate exerceatur. Inter cænam & somnum tres ad
 min.

finimum intercurrant horæ . Decubitus fiat in alterutro latere ; nunquam sit supinus . Noctu fidum adjectum habeat hominem , qui lamentantem & queritatem mox expergefaciat . Alvus respondeat naturâ vel arte . Affectus animi sint pacati .

a Cibus &c.) Abstineat à cœna , Num , modicè sumptum , sale volatili præsertim Romanâ , s. largiore .
 b Vinum tenne .) Potius genero- aliquò nobilitatum .

XII.

MEDICATIO SENIS

VERTIGINOSI.

Senex quinquagenario major , crassus , obesus , pituitosus , in otio vivens , somnolentus , victu pituitoso & crassa cerevisia diu usus , cum nuper ambulandi causâ foras esset egressus , visus est sibi videre res omnes objectas , ut homines , arbores , domos , celeriter in gymmum agi . Malo , paulò post , ingravescente , cum sese erectum sustinere non posset , in terram est c prolapsus . Ubi aliquandiu jacuit , donec paroxysmus esset finitus ; qui ab eo tempore d jam sæpius , per intervalla quædam temporis , rediit . Adest e capitis gravitas , facies inflata & decolor ; per os & nares multum pituitæ excernit . Ex intuitu rerum profundarum , vel in orbem actarum , facile novum paroxysmum incurrit .

a Vertiginosi .) Symptoma ferè indiduum est vertigo morborum omnium graviorum capitis , ejuſque tres recensentur gradus : (1) quando corpus tantummodò cum exterioribus objectis circumvari videtur , subito pereunte gyro ; & est vertigo simplex , dicta Hippocrati τὰ γύρα : (2) quando simul oculi veluti affusa caligine obscurantur , aut etiam varii colores , flavi , cœrulei , virides &c. repræsentantur , & dicitur cœcitas s. vertigo tenebrosa : (3) quando non solum vacillant corporis sustentacula , verùm etiam corruunt , & vocatur vertigo caduca , tanquàm principium lipothymia vel Epilepsiæ . Nonnulli eam dividunt in idiopathicam , cujus causa immediatè latet in cerebro , & sympathicam , quæ cum aliarum partium , ut ventericuli , uteri , &c. affectionibus combinatur : alii quoque distinguunt symptomaticeque verbosam ,

ab ea quæ forte fortuna oritur ad adspectum præcipitiorum , corporum celerissimè rotantium , ab ebrietate , jactatione navis &c.

b Senex .) Vid. Hipp. s. iij. Aph. 31. Nempe sanguis eâ etate non solum effæctus est & crassus , verùm etiam singularum partium stabilium fibrille , sunt rigidiores , & canaliculi angustiores . Muliebris itidem sexus , proportionè habitâ , magis est in vertiginem pronus , quàm masculinus , ob causas in antecedentibus datas .

c In terram est prolapsus .) Hæc spectant ad prognosin .

d Jam sæpius .) Et hæc pertinent ad prognosin : debuisset verò auctor indicare an paroxysmi illi vertiginosi essent periodici ?

e Capitis gravitas &c.) Hæc quæ non solum ad prognosin faciunt , sed & ad diagnosin causarum .

In

In hoc ægro afficitur *a cerebrum*: cum visio, citra oculi, medii, vel objecti vitium, hic lædatur. Afficitur autem, tum *secundum* ejus *substantiam*, quod *b* probant excrementa pituitosa ex ore & naribus copiose excreta, item capitis gravitas: tum *secundum spiritus* in ventriculis cerebri existentes, quod, ex symptomate præcipuo ægrum nostrum infestante, vertiginoso sc. est manifestum.

a Cerebrum.) Sæpè quidem id in vertigine afficitur, sed non semper, v. g. ex aspectu rerum celeriter rotantium, gyratione proprii corporis &c. non enim, hic ortam esse obstructionem aliquam notabilem, dici potest; sed hæc pluribus explicabimus circa causam proximam.

b Quod probant excrementa pituitosa ex ore & naribus.) Nulla est hæc consequentia, nam ex glandularum vicinarum vasculis lymphaticis, ea facilius derivari possunt, quàm à cerebro; vid. Schneid. de catarrh. & osse cribriform.

Morbus, qui eum molestat, est *a Vertigo*; sive intemperies frigida & humida cerebri, spirituumque animalium in ventriculis cerebri motus vorticosus; quæ visus fallaciam, sive depravatam visionem, quæ omnia objecta visibilia circumgyrari ipsi videntur, inducunt.

a Vertigo, sive intemperies, &c.) Quasi verò hæc essent reciprocè eadem, & nulla oriri posset vertigo sine intemperie, quemadmodum intemperies sine

vertigine! sed condonemus hæc & talia Auctori nostro, frigida & humida, confusa & tautologica ingenii intemperie laboranti!

a Procataretica hujus affectus causa, est otiosa ægri vita, & diuturnus ciborum pituitosorum & crassæ cerevisiæ usus, quibus, adjuvante temperamento ejus pituitoso & senili ætate, magna pituitosorum humorum copia in toto ejus corpore est genita: quæ antecedentem hic constituit causam. Ea vero in cerebrum delata, ibidemque per circuitus quosdam temporis in spiritus crassos ac vorticosos conversa, *b* constituentem huic morbo, & symptomatis, supeditat causam.

a Procataretica.) Vividum solis lumen, præprimis obvio simul nive, aut alio corpore intensè albente, vel rutilante, subitò occurrens, vertiginem sæpè numerò offert: item aspectus rerum celerrimè circumrotantium, prævipitorum, rerum ingratarum odor & sapor rerum fragrantium s. suaveolentium, ut, moschi, ambrae gryf., croc. ol. cinnam. rosar. &c. s. fœtidarum, ut, bituminis, picis, gagatis, sulphuris, carbonum, fumi tabaci, &c. præsertim in inconsuetis; copiosum vinum, præprimis si vitè non fuerint fermentatum, aut si aliàs fumo sulphuris fuerit refertum, cerevisia pinguis diu fermentata & acida ceptosa, sp. vini

frumentaceus, commestatio, somnus diuturnus, circumagitatio corporis celeris, vid. Macrob. l. 7. Saturn. c. 7. tremula sella, cui homo insidet, concussio, sedes nimis sublimis, tectus, lapsus, alapa, terror, ira, vonus immodica, vomitus & secessus violentus; (vid. Simon. Pauli, quadrip. p. 455.) dolor cujusvisque partis immensus, fluxus menstruus &c.

b Continentem.) Auctorum nonnulli statuunt, primariò & proximè, circumrotationem illam apparentem, esse oculis & visui æconomia turbata adscribendam, secundariò verò pati phantasmam: imò fieri eam spectatim in aqueo oculi humore asserit Joan. Antonid.

sonid. van der Linden in disputat. de circulat. sanguinis; nec non Etmullerus prax. cap. vlij. sequentem in modum loquitur: causam vertiginis vulgò rotationem spirituum animalium in cerebro existimant, quod tamen falsum est: in oculis enim fit ista rotatio, sive motus iste inordinatus, qui vertiginem infert. Nam visui res gyrari apparent: in organo ergò visionis necessariò erit vitium, cum in cerebro non videamus &c. Sed profectò hæc hypothesis corruit, vel ex eo solo, quòd cæci aequè corripiantur vertigine morbosà, ac alii videntes: ita apud Wedel. in patholog. med. dogm. f. iij. cap. x. Magister quidam Philosophiæ, cæcus utroque oculo, satis notus, per integrum annum laboravit verà vertigine: ita quotiè sæpè tempore somni, deliriv &c. multa ideæ rerum clarissimè menti representantur, quasi per sensus externos illo ipso momento dependerent, cum tamen nihil illi simile per organa sensuum tunc temporis communicetur: quapropter distinguendam est (1) inter perceptionem eam, qua in vigilantibus, sive sanis, à naturali partium sensivarum dispositione, mediantibus objectis, in mente gignitur, sive morbosè, à præternaturali organorum statu exurgit, v. g. in suffusione, ictero &c. (2) inter perceptionem eam, qua immediate oritur per organa sensuum: & alteram, qua sive in dormientibus sive delirantibus, de-

pendet, à vestigijs cerebri altè impressis, & diverso (sæpius confuso) spirituum animalium motu, diversaque veris sensorium commune repercussione. Quando itaque spiritus animales (à quacunque demùm causa) rectilineum suum cursum, in omnem dimensionem liberè satis continuare nequeunt, clarum est, eos in motus extraordinarios vorticifos & circulares (linea enim circularis, omnium minimè defleat à recta) abripi, eademque cum determinatione motus ad sensorium commune devolvi, cui cum mens sit immediatè unita, perceptionem acquirit extraordinaria gyrationis rerum omnium externarum, id est, vertiginis, & quidem cum oculorum caligine & lapsu corporis in terram, si particula quædam crassiores simul versio canaliculos nervorum opticorum devolvantur, ita ut luminis radii motum suum satis vividè sensorio communi, ope spirituum communicare nequeant, aut si tantus sit motus spirituum rotatorius, ut plurimorum nervorum & musculorum tubuli, satis impleri ipse nequeant. Ex hoc ex fundamento, haud difficulter explicatur, cur vertiginosi, corpora simplicia censeant duplicia, juxta illud Juvenalis in satyra vj.

— Vertigine tectum
Ambulat, & geminis exurgit
mensa lucernis.

Etenim imagines rerum visibilium, ex oculis ad spiritus animales, in ventriculis cerebri in vorticem actos, delatæ, & cum circumgyratione sensorio communi oblatae, visus illam fallaciam pariunt, quæ omnia objecta visibilia eodem modo in orbem agi videntur; quo imagines rerum visibilium, quæ per fumos in aëre circumgyratos oculis offerantur, speciem objectorum circumgyratorum exhibent. Eodem enim, ad circumgyrationis visionem in sensorio communi faciendam, vedit, a sive imagines in aëre ante oculos, sive in spiritibus animalibus, in ventriculis cerebri existentibus, ante sensorium commune, circumgyratæ perveniant, & ibidem ab anima circumrotatæ percipiuntur.

• Sive imagines in aëre ante oculos &c.) Quando objectum aliquod in orbem celerrimè fertur, radii luminis ab eo reflecti, participant de motu ipsius circulari, adeoque dum in nervum opticum incidunt, spiritus intra tubulos ejus

ajus verſantes, ad ſimilem motus determinationem cogunt, & menti perceptionem de objecto in circulum moto offerunt; dum verbi ſpiritus ita pergunt, alios vicinos eodem modo movent, ita ut rectâ lineâ in mufculos promptè de-

terminari nequeant, unde ſequitur (poſſi aliquos grefſus titubantes) corporis in terram prolapſus, niſi mens fit ſatis prudens, & fortis ad iſtum motum turbatum reparandum, & contraria determinatione ſiſtendum.

Circumſtantur autem ſpiritus animales, a per certos temporis circuitus, in cerebri ventriculis noſtri, ægri: b quia per certa temporis intervalla cerebrum & ſanguis in cerebro, ac præcipue in plexu choroide, exiſtens; talem acquirunt intemperiem, ut c tam craſſi per exhalationem in ventriculis gignantur ſpiritus, qui, quia ſatis commodè & copioſe per nervos in totum corpus diſtribui, atque ideo ad lineam rectam tendere non poſſunt, in gyrum, propter novos ſpiritus, ibi perpetuos ſupervenientes, & vehementius ibidem motos, eodem modo aguntur, ut ventus in angulum aliquem, ubi tranſitus non datur, delatus ab inſequenti vento in vorticem rotari ſolet. Spiritus autem iſti, præterquam quod ſint craſſi, non poſſunt obſtata circumrotationem, nervos ſatis copioſe ingredi, nec mufculos ad corporis ſuſtentationem ſufficienter inflare, atque ideo in vertiginolo hoc paroxyſmo, ob ſpirituum animalium in mufculis defectum, *prolabitur noſter æger in terram, ibidemque tam diu jacet, donec, vertigine ceſſante, ſpiritus animales officium rurlus faciant.*

a Per certos.) Hoc non extat in hiſtoria, dixit enim ſolummodo per intervalla quedam.

b Quia per certa temporis intervalla.) Eſt hæc explicatio ejuſdem per idem: vid. ſup. medic. de Epileſia.

Aliquando reſpondet vertigo p̄ habitus determinatis lunæ; aliquando certis anni tempeſtatibus.

c Tam craſſi.) Idem præſtare valent ſpiritus impetuoſè & confuſè moti, licet ſatis ſubtilis.

a A conſpectu rerum valde profundarum oritur novus vertiginis paroxyſmus; quia conſpectus ille, terrorem ægro incutiens, cerebri & nervorum poros anguſtat, quo ſpiritus, in nervos ſufficienter fluere, & ad lineam rectam tendere nequeunt, in ventriculis cerebri in gyrum aguntur. Idem ſpirituum vortice oriam ab aſpectu rerum circumrotatarum oritur; quia ipſa imago rei circumrotatæ, ad ſpiritus ventriculorum delata, etiam circumrotatur; atque ideo ſpiritus noſtri ægri animales, ad circumrotationem vehementiorem; ob cauſas jam diſctas, valdè apti, ab illa imaginum circumgyratione, facile in gyrum moventur.

a A conſpectu rerum valde profundarum.) A conſpectu rerum profundarum ex alto, oritur vertigo per accidens, non vero per ſe; alioquin enim omnes, & ſinguli, ſemper deberent ex iſta conſpectu præcipitiorum vertigine corripi, quod tamen falſum eſt; ſed tantum hoc oritur, in inſuetis &

timidis; quapropter concludimus hoc à terrore fieri, qui nihil eſt quam firme imaginatio periculi jam imminentis, & quaſi præſentis lapſus, unde ſpirituum animalium curſus naturalis ſuo conſuetus turbatur, terminaturque in circularem, & vorticolum, prout ſuprà dictum.

Sunt qui exiſtiant, imaginationem hic eſſe læſam. Sed quia hic nulla imaginantur antea perceptarum ſit prava cõjunctio, ſeparatio, vel detorſio, in quibus ſolis imaginatio depravata conſiſtit; aſſtantum modorei viſibilis præſentis prævã perceptæ, ſequitur a non imaginationem, ſed viſionem tantum eſſe depravatam.

rata. *Nec obest*, quod forsitan nonnulli, hoc affectu laborantes, res obiectas re-
vera circumrotari putent. In illis enim non imaginatio, sed præter visum, etiam
iudicium officio non fungitur.

a Non imaginationem, sed visio- | *jam supra tradidimus, ad verba, cau-*
nem.) *Quomodo hæc sint concilianda,* | *sam continentem.*

Nisi morbus hic tempestivè curetur, *metus est*, ne in hoc sene & in apople-
xiam, carum: v el alium similem cerebri gravem affectum, degeneret.

a Apoplexiam.) *Id est, sanguineam,* | *apud Alexandrum Deodati in valetu-*
si causa fuerit plethora, aut nimius san- | *dinario pag. 12. confer S. 3. Aph. 23.*
guinis impetus, puitosam autem, sive | *Hipp. Quæ cum caligine oculorum sæpè*
serosam, si præcesserit affectio aliqua | *conjungitur, valde est periculosa, velut*
soporosa, vel subsequatur: aturina ver- | *hereditaria incurabilis. Confer Hipp.*
zigo, auaratur, vel epilepsiam, vel | *S. iij. Aph. 31. Longos & graves mor-*
alium affectum soporosum: Senibus & | *bos quæ sequitur, equidem periculosa,*
mulieribus semper est gravior, quàm | *verum viribus aliquomodo recupera-*
junioribus & viris. Exemplum vide | *tis, spontè cessans.*

a Curatio itaque primo quoquo tempore est auspicanda: *eaque circa causæ*
procatartice, antecedentis, & deinde continentis ablationem; ac denique cir-
ca intemperiem cerebri spirituumque corrigendam, per contraria remedia,
verfabitur.

a Curatio.) *Ut in aliis morbis sopo-* | *farum, tempestatum, regionum, eta-*
rosi, ita hic, in paroxysmo & extra | *tis, sexus &c. Si sit à plethora, aut ni-*
ordem Medela ritè est instituenda, | *mo sanguinis impetu, administretur*
secundum diversitatem subjecti, cau- | *protinus venæsectio.*

Sumat igitur omnium primo tales a pilulas, mane jejuno ventriculo:

℞. Pil. cochiarum, de hiera simpl. an. ʒs.

Scammonii gr. vj. cum syr. ros. sol. q. s.

F. pilulæ N. ix.

a Pilulas.) *Vid. Hippocr. Sect. 4.*
Aph. 17. ubi commendat evacuationem
per superiora. Pilulæ auctoris nimis
sunt molestæ, quia continent integram
drachmam & aliquot grana. Præterea
non statim accedendum est ad purga-
tionem vehementem, sed sanguis prius
est attenuandus decocto aliquo aperien-
te & incidente.

Ubi purgandum est.

℞. Extract. pilul. cochiar. ʒj.
Trochisc. alhand. gr. j. aut ij.
Mercurij dulc. gr. iv. vel v.
Gummi tragacant. in aq. ros.
soluti q. s.

M. F. Pilulæ.

Vel ℞. Extract. Cathol. gr. x.

Resin. Agar. gr. xv.

Mercurij Dulcis gr. viij.

Trochisc. Alhand. gr. ij.

M. Fiant s. a. pilulæ N. vij.

Si nauscabundus sit æger, aut dolo-
rem sentiat circa præcordia, vel vomit-
orium solum, paginam absolvet, vel
cum purgante mixtum, v. g.

℞. Extract. aut Resinæ Agaricæ
gr. xij.

Tartar. emet. gr. iij.

Cum Saccharo. F. Pulvis:

Postea utatur hoc a decocto alterante & purgante:

- R.** Rad. enulæ campan. pæoniæ maris an. ℥i.
 Fol. majoranæ, b hyssopi, salviæ, lauri, betonicæ an. m. j.
 Rutæ, summitat. centaurei minor. an. m. f.
 Flor. anthos, stæchados, sambucti an. p. j.
 Sem. anisi, sceniculi, carui, fileris montan. an. ℥j.
 Decoq. in aq. com. addib. x. f.
 In Colat. infunde per noctem c fol. senæ ℥j.
 Agarici ℥i. rhabarb. jalappæ an. ℥ij.
 Cinnamomi ℥j.
 Expressioni forti adde syr. de stæchade, mellis scyllitici an. ℥j.
F. Apozema: de quo sumat, pro ratione operationis, quotidie, vel
 alternis diebus ℥jv.

a Decocto.) Adde

Ligni guajaci ℥vj. (quod omittatur tamen, si adest intemperies acris, calida)

Salsæ Parill. ℥i℥.

b Hyssopi.) Loco Hyssopi sumatur verbena, in casu calido, sed in frigido, specificus dicitur Calamus aromaticus, quocunque modo sumptus: vid. prax. Mayern. cap. v. Absinthium & therebintina dicuntur capiti infesta.

c Fol. senæ.) Deleri possunt fol. senæ, agaricus, rhabarb., jalappa, cinnamomum, syr. de stæchade, mell. scyll. &

Col. ℥iij. adde

Oxymel. scyll. ℥i℥.

Salsis card. bened.

Spiritus salis ammoniaci an. ℥i℥.

Ut specificum porro habetur stercus pa-

vonis & anserum exsiccatum. Dosis ℥j. sepius cum saccharo exhibitum.

Antepileptica, & antapoplectica bus pertinent ut spiritus salis dulc. spiritus & sal. vol. cornu cervi aut fuliginis, spiritus nitri dulcis, sp. nitri philosophicus, pulvis ex cinnab. nativa: cujus descriptionem habet Quercetanus, lib. de cap. affect. circa finem.

Olea stillatitia intus, & extra usurpari possunt, sed prius corpus debet preparari, quia alias nimio motu, quem in sanguinem introducunt, particulas crassas ad vasa capillaria detruerent, unde obstructions orirentur.

Si animi deliquium adfuerit, prodest tinctura castor. croc. & omnes aque spirituose.

Corpore jam aliquoties expurgato, utatur hoc a masticatorio medicamento:

R. Uvar. passar. enucleatar. ℥j.

Hyssopi, origani an. ℥iij.

Rad. acori conditæ, sem. sinapi an. ℥j.

Piperis, mastiches an. ℥ij. mellis q. s.

F. globuli masticatorii, quibus utatur jejuno ventriculo, & à prandio circa horam quartam pomeridianam.

a Masticatorio.) Id, sicuti alibi dicitur, purgabit vasa salivaria; nonnulli hic commendant conserv. flor. calendulæ.

Ad obstructions capitis multum valet elixir propriet. Paracel. cum ol. sulphuris per camp. preparatum dos. guts. xvj. vel xx. ex cocleari cum vino.

Interea utatur hoc a electuario:

R. Rad. zinzib. conditæ ℥j.

Conserv. s. rorismarini, rosæ rubr. an. ℥i℥.

Sp. diarhod. abbatis, aromatici ros. an. Dij.
Syr. de stachade q. s. F. Conditum.

De quo sumat, ante cibi sumtionem, drachmæ quantitatem.

a Electuario.) Si delicatulus tale quippiam sit præscribendum, adde fol. Lunæ subtilissimè tritor. N. xij. vel xiv. ita chymici commendant crystallos lunæ, & lunam potabilem. Conducit caput sæpe pætere, & frisiones ejus calidas instituere; cucupha

ex aromaticis constata capiti imponatur, modò æger ferre poterit ingredientium fragrantiam. Spina dorsi & nucha inungantur unguento aliquo nervino: vide Hoff. med. famil. pag. 91.

Et *a fonticulus cauterio aperiatur, in cervicis parte posteriore, vel, si ibi molestior sit futurus, in alterutro saltem brachio, diuque apertus servetur.*

a Fonticulus.) Cauterium sincipiti admoveo Zacut. Lusit. prax. admirandæ lib. 1. obser. 38. alii vero occipiti applicant, ut Oribasius, &c. sed tormentum

hoc est ut plurimum supervacaneum. Hofferus ex Pisone dicit, appropriatum vertigini remedium, esse bombycem, si pulverisatus vertici inspergatur.

Gettet quoque in capite hoc tegumentum pileo includendum:

R. Fol. betonicæ, flor. a camomill. rosar. an. m. j. Sem. nigellæ unc. f. cortandri præpar. Ziij. Exsiccata & leviter contusa, consuantur s. art. cum cotone in panno sericeo, & F. Cucupha.

Camomill.) Leco camomill. sublimior majorana, aut salvia, & Mentulam rosmarinum, adde etiam panaxillum falis communis, & irro-

retur aromatico quodam spirita. Subinde detur sudoriferum ex salibus & mineralibus.

Tota Curatione aër sit temperatus, purus; *a* cibus parvus, eupeptus nec flatuosus: *b* vinum & cerevisia mediocrium virium, & parce sumptus. Corporis exercitium sit temperatum; sed capiti magis *c* convenit quies. Somnus sit mediocris. *Alvus* respondeat arte vel naturâ. Inter animi *partemata* vitet potissimum *d* iram & tristitiam.

a Cibus.) Crato lib. 1. conf. 3. commendat sem. carui sæpe masticandum, & in cibo potuque frequenter usurpandum. Radices scorzonæ coquantur in jusculis, cum thymo, majorana, roremarino, &c. vitentur pisces marini, salit, fumo vel vento indurati, legumina, commestationes & compositationes, vina sulphurata, aut nondum fermentata, fornacum impurorum galores, odores fragrantis, circumgrationes corporis &c.

mentationem nobilitatum. c Convenit quies.) Id est, moderata, nam alias tubuli nervorum nimis angustantur, & fibræ staccescunt, undè produci possent alii morbi frigidi: ita constat somnolentos magis hebetes esse, quàm industriis & assiduus.

d Iram & tristitiam.) Illam, quia nimium sanguinis impetum ciendo, facit, ut ex arteriis extrudantur, etiam in ventriculos cerebri particule crassiores & viscidiores, poris obturandis aptiores: hanc vero, quia motum sanguinis retardando, incrassat.

b Vinum & cerevisia.) Laudatur salviatum, aut roremarino, per ser-

M E D I C A T I O I N F A N T I S
 H Y D R O C E P H A L I .

Puer b triennis jam c à duobus annis d ingenti conspicitur capite; quod contactum molle sentitur; & digitis fortius pressum in fossulas e subfider; radiisque solis vel candelæ expositum f pellucet. g Sensibus est stupidioribus, & somnolentus. Quamvis bene edat & bibat, reliquo tamen corpore est magis silento & pallido. Pulsus pro ratione ætatis debilior est.

a Hydrocephali.) Puerilis, & jam pridem natorum, fortè etiam nascentium, est morbus, juxta Joh. Nic. Pechlinum, obs. phys. med. lib. 1. obs. Lxi. Rationes constabunt ex seqq.

b Triennis.) Etiam hanc ætatem prætergressis, non adeò raro accidit hic affectus, licet rarissimè extendatur ad annum quartum decimum.

c A duobus annis.) Hæc spectant ad prognosin.

d Ingeuii.) Apud laudatum Pechlinum, tumor invaluit ad mortem usque adeò, ut peripheria capitis, æquaret ulnam ferè & dimidiam: Reliqui corpufculi & ipsius vultus proportio, longè pro isto capitis ossi tumore minima; jurasses, universo trunco, vultuque, detractam humiditatem, in unum caput concessisse, adeo macra omnia & frigosa. Tensa quam maxime capitis cutis, nec periostium ullis aquis rigabantur; ubi tum ossium compages alia apparuit, quàm esse solet. Hiatus ille rhomboïdes, Fontanellam vocant, longè patentior erat, quàm oportet continuo etiam per suturas, sagittalem & coronalem, plus quam digitali divorio. Tenuiora ad hæc videbantur bregmatis ossa, & corneâ ferè, in oris etiam

quæque suis cartilaginosa ad notabile intervallum, ubi radiantium fibrarum ossæarum ipsum, pulchrè animadvertere licuit. Nulla interim aqua, nequè cranium inter & crassam membranam, neque hanc & tenuem; superficies dumtaxat cerebri solitò humidior, hic verò ingens cerebri tumor, complanata undique superficie, mæandrorum; qui aliàs distinguere corticem solent, vestigia aboleverat, adeò & venæ, quæ copiosè irrigare cerebrum debebant, pauca apparere, & in ampliata propulsaque cerebri convexitate existerent. Itaque, cum intus ali monstrum videretur, acum admovit Anatomicus (van Horne) quâ in paracenthesi uti solemus, cerebrumque, cujus passim crassitudo vix digitum æquabat, pertudit. Fluere statim limpidissimi feri sicutis cœpit, quem ad uncias 163. non numerato, quod in anfractus, cerebriq; basin se diffuderat, excepit, &c.

e Subfider.) Commune hoc omnis hydroptis est symptoma.

f Pellucet.) Hæc affert Auctor ad differentiam aliorum tumorum, & consusionum.

g Sensibus, &c.) Horum cum seqq. ratio facilis erit ex catena causarum.

Afficitur in hoc infante caput, secundum partes externas, ut docet tactus: & æque etiam secundum substantiam cerebri, quod sensus stupidiores & somnolentia indicant: & b forsan etiam secundum ipsos cerebri ventriculos: cum experientia doceat in hoc affectu sæpè c magnam serosæ materiæ copiam his contineri. Afficitur etiam cor & spiritum reliquum corporis; quod pulsus debilis & macies totius corporis indicant.

Atque

a Atque etiam, &c.) *Serosa colluvies, nunc cerebrum atque membranas, nunc membranas & cranium, periosiumque & cutim intor, sapius tamen in cerebri cavitatibus, ut quæ, lymphæ premeanti minus resistunt, deprehenditur, hinc hydrocephalus di-*

viditur in externum & internum: Vid. Corn. Stalparti vander Wiel. obs. rag. cent. post. part. pr. obs. xiv.

b Forlan.) *Sine dubio.*

c Magnam serosæ materiæ copiam.) *Vide supra citat. histor. Pechlini.*

Morbis hujus infantis est Hydrocephalon, seu hydrops capitis; qui est intemperies capitis serosa, illud in a magnum tumorem, mollem, & perspicuum attollens.

a Magnum.) *Hildanus cent. 4. obs. 10. Meminit pueri, quintum ætatis antrum nondum prætergressi, cujus capitis peripheria æquabat pedes Geometricos duos, cum sesquipedæ & polli-*

ce; atque altitudo eadem erat: fides sit penes Auctorem. Confer Tulp. obs. lib. j. cap. 24. & 25. Thom. Barthol. cent. j. hist. xx.

Causa hujus morbi a prima est intemperies frigida & humida cordis & reliquorum viscerum; uti ex pulsu debili, & totius corporis colore pallido colligitur. Atque inde b serosa materia, cum sanguine copiosior in visceribus sanguificationis genita, & per reliquum corpus diffusa, antecedentem huic morbo dedit causam; quæ propter nimis magnam vasorum capitis mollitiem, poros ibi copiosius aperuit, & c per diapedesin ac evaporationem extra vasa, partim intra cranium & cutim, partim in substantiam, & forsan etiam in venericulos cerebri, paulatim sese effundens, causam continentem huic morbo suppeditat: eaque cerebrum suo pondere gravando; nervosque subjectos premeudo, inducit somnolentiam; sensoria vero sensationi ineptiora faciendo, producit d sensuum stuporem.

a Prima.) *Mala diæta Matris, lapsus, idus gestationis tempore, obstetricis sæva manus, ossa bregmatica intemperivè in partu comprimens, angustia nimis partium genitalium Matris &c. hujus affectus causæ fortivæ esse possunt.*

b Serosa materia cum sanguine copiosior genita.) *Nugatoria sunt hæc & anilia: nonnè clarius & distinctius tota res intelligitur, si dicatur, quod, particulis in sanguine prædominantibus nimis crassis & oblongis, vel cylindricis &c. id est, viscosis, terrestribus, salinis & acidis, fixis, matas massæ sanguinæ, humorumque circularis succumbat, ita ut varii, cerebri canales venosi & lymphatici revebentes, hic & illic obstruantur & comprimantur, dum autem à tergo alii humores urgent, viamque illac sibi liberam non inveni-*

unt, aliam quarunt, minus resistentem, id est, colliguntur successivè intra ventriculos cerebri, & morà suâ in aliis partium capitis internarum & externarum canalibus, humiditate copiosa, producit tumorem aquosum: Idem accidit coarctato ab aliis causis venarum spatio vasisque lymphaticis disruptis. Vulgato (inquit Pechlinus) experimento, jam olim cognovî, ligatis venis jugularibus internis in vitulo semimortuo, cerebrum copiosè à resagante sero inundatum fuisse, adeo & remissâ circulatione, sentiusque eunte sanguine, idem fieri probabile est.

c Per diapedesin & evaporationem.) *Tunc lymphæ collectæ, tantam non haberet crassitiem, quantum in dissectis hydropticis videre licet: nec causa pareret transudationis & evaporationis, per poros partis affectæ, satis efficax,*

ad

ad tantam seriocopiam suppeditandam, nam motus circularis & intestinus valde est imminutus. Vid. Thom. Barthol. lib. iij. cap. vj. Wepfer. exerc. de Apopl. p. 60.

d Sensusum stuporem.) Non hic necessario Apoplexiam gignit aquosa coluvies, quia (1) aliquomodo subtilis est, proportione servatâ ad alias aquas, unde per ejus poros spiritus animales facilius in nervos penetrant, & eandem in continuo motu servant : (2)

aqua hæc in cerebro sensim colligitur, adeoque sensim dilatavit poros tubulosque cerebri; scilicet vero accideret si uno impetu colligeretur: ita imprægnatione facta, cum uterus sensim dilaretur, non magnum incommodum infert; si autem subito ita distenderetur, mulier necessario confestim moreretur, ob defectum respirationis; & disruptionem uteri, sed in seqq. Auctor hæc ipse ritè explicat.

a Nec est, quod quis miretur, serofos humores in ipsa ventriculis cerebri, salvis vel obtusis existentibus sensibus, copiosissimos posse contineri. Cum frequenti constet experientia, aquas quam maxime copiosas ibi fuisse inventas, & substantiam cerebri ac ejus ventriculos in maximam capacitatem fuisse expansos, quod certè subito, ante hydrocephalorum mortem, fieri non potuit.

a Non est, quod quis miretur, &c.) Objiciunt aliqui, quod in hoc casu determinationes ab objectis externis non possent deferri per medias aquas ad sensorium commune: sed respondemus, quod hæc aqua sit subtilis, & non coagulata, quare spiritus per ejus poros

aliquomodo libere transeunt: ita natatores & urinatores sub aquis audiunt, quamvis obscure; aer autem corpus est crassum, respectu pororum aquæ, quos transire debet: nostri verò spiritus longè subtiliores sunt; certum tamen, semper in hoc affectu sensus esse stupidiore.

a Sensus autem hic sunt superstites, licet obtusi; quia aquæ ibi contentæ, valde sunt tenues & spirituosæ, ita ut magna illa spirituum, aquis istis mistorum, copia, cerebrum illud ingens, & tanto onere gravatum, possit attollere, cranium ipsum distendere, & nervos cerebro subjectos à nimia pressione vindicare, eosque ita aperire, ut spiritus per aquas istas in nervos fluentes, illos sensationi & motui qualicunque faciant aptos.

a Sensus superstites.) Uti soni diffunduntur ad longam distantiam, non obstantibus muris solidissimis & crassissimis, ope aëris subtilissimæ, poros replente, & velut post cymbam con-

tra torrentem fluminis remigio latam, radiatio aquarum ad notabilem distantiam, eam comitatur: ita simile quid in hoc affectu evenire supponendum est.

Quod verò per medias aquas motus objectorum ad sensationem faciendam possint transire, patet in piscibus, qui per medias aquas a olfaciunt, audiunt, & vident, unde intelligimus, etiam per aquas cerebro contentas, motus objectorum, sensoriis externis impressos, & in cerebrum delatos, ad sensorium commune, prosecutione qualicunque modo faciendam, posse deferri.

a Olfaciunt, &c.) Non philosophicè hæc assumenda sunt, loquitur

enim Auctor secundum vulgus,

Nec obstat, multos, ex subito humorum in ventriculos illapsu, in apoplexiam, omnem sensum & motum adimentem, mortemque occurrentem, incidisse. Nam humo-

humores illi apoplecticorum non erant tenues & spiritibus multis perfusi; sed crassi & tenaces, qui principia nervorum & poros cerebri sua crassitie & tenacitate obturantes, perniciem ægris accersiverunt. Et deinde magna est differentia inter humores & subito in ventriculos vasa aut substantiam cerebri collapsos, & paulatim sive lente ibidem collectos: nam humores apoplecticorum, subito in istas cerebri partes profusi, non expandunt cerebri poros, sed eos sua copia & crassitie ac tenacitate obturant. Contra verò, humores lente ibi collecti, præsertim si valde tenues fuerint, laxant paulatim vasorum & cerebri poros, eosque ad spiritus transmittendum, aptos reddunt.

a Subitò.) *Vid. med. de Apoplexia pag. 40. & 41.*

Atque ex his jam constat, aquas istas hydrocephalorum, in ventriculis cerebri existentes, nihil obstare, quo minus spiritus animales in istis ventriculis, ad functiones animales peragendas, perpetuo gignantur. Illæ enim non impediunt, quo minus subtilissimi sanguinis halitus, qui spiritus istos constituunt, a ex plexu choroïde ibi existente; in ventriculorum cavitatem copiose exhalent, & ita novos spiritus ibidem perpetuo producant.

a Ex plexu choroïde.) *Quemadmodum simul ex aliis cerebri vasculis arteriosis.*

Morbus hic est a periculossimus, tum propter ejus magnitudinem; tum propter principem partem, quam occupat; tum propter teneram infantis ætatem, quæ generosa remedia, hic necessaria, ferre non potest. Nec tamen planè deserendus æger; sed Curatio tentanda. Præstat enim eam, licet incertam, aggredi: quam certo exitio ægrum exponere.

<p>a Periculosus.) <i>Externus incipiens facilius curatur, quam internus, quin hic dicitur incurabilis: non enim æquè pueris medicamenta efficacia propinari possunt, ac adultis, nec viæ sunt satis patula ad lympham evacuandam:</i></p>	<p><i>taceo, quod virtus medicamentorum tunc maximam partem evanuerit, cum ad partem affectam pervenerint. Vid. Paul. Æginet. lib. 6. cap. 3. Sennert. lib. j. prax. part. j. cap. 28. Ambros. Paræ. lib. 7. oper. chir. cap. 1.</i></p>
--	--

a Curatio consistet in aquarum è capite evacuatione, & intemperiei capitis, & reliqui corporis, per contraria correctione.

<p>a Curatio.) <i>Curatio hydrocephali consistit in obstructionum solutione; si autem velimus eam subito tentare, ac aquam una vice evacuare, brevi actum</i></p>	<p><i>erit de vita, quia tenuior sic depromitur aqua, & crassa amurca remanens, adeò fibras partis conglutinat, ut lethales oriantur obstructiones.</i></p>
---	---

Primò itaque præscribatur tale a purgans:

℞. Syr. rosati solutivi cum sol. senæ ℥ij.

Cremonis tartari ℥j.

Scammonii ℥ij. M. F. Syrupus.

De quo exhibeatur infanti cochleare unum, semel vel bis in die, pro operationis magnitudine.

<p>a Purgans.) <i>Periculosa est formula pro infante, siquidem singula cochlea-</i></p>	<p><i>ria (præter vim purgantem reliquorum) scammonii gr. v., vel viij. continent:</i></p>
---	--

uant: etiam bolt potius, quam syr. consistenta est, figitur infans sit:

℞. Syr. ros. solut. ℥ij.

Diagrid. gr. v.

℞. jalapp. gr. iij. F. Syrupus, do quo detur cochleare unum; sique intra tres horas non operetur, superaddatur cochleare semis.

Si sit provec̄a magis etatis.

℞. Magist. gummi guttæ gr. ij. aut iij.

℞. jalapp. gr. iij. vel iv.

M. F. pulvis, sumendus cum vitello oui, aut aqua cinnamomi: Nutrix utatur attenuantibus, diaphoreticis, diureticis, & purgantibus, ut medicamentorum vis lacti communicetur.

Et subinde ipsi porrigatur cochlear & vini Hippocratici.

a Vini Hippocratici.) Vinum Malvaticum sincerum (quod Epidaurus supeditat) hic optimum est, quia aliquid mineralis in se continet, unde quidem

lente, sed potenter aperit, uti spectatim in suppressione mensum, præprimis si fuerit attenuantibus medicamentis nominatum.

Deinde foveatur caput hoc a fomento:

℞. Herb. calamintæ,

origani,

pulegii,

serpilli,

salviæ,

betonicæ,

sabinæ an. m. j.

Flor. camomill.

meliloti,

stachados,

anthos,

anethi an. p. j.

rosar. rubrarum.

Furfuris macri, an. p. ij.

Nucumcyressi ℥ij.

Decoquantur in b lixivio, ex cineribus samentorum vitis confecti, & c vini austeri partibus equalibus, ad libras ij. F. Decoctum: quo, cum pannis laneis, vel spongiis intinctis, & foveatur caput infantis mane & vesperi.

a Fomento.) Adde rad. bryoniæ & jalapp. an. ℥ss. vel si infans sit tenellus, add. ana ℥ij. & tantundem sal. ammoniaci & sem. cumini ana.

b Lixivii.) Ita: Lixivium samentorum, optimè nostro scopo conducti.

c Vini austeri.) Commendant fere omnes Auctores, liquorem siphiticum, quod tamen nos non possumus probare: volunt sc. impedire, quo minus affluant aquæ, sed ita overturnunt æconomiam animalis, potius augeret obstructions liquor siphiticus: sumatur ergo ejus loco, vinum album generosum.

d Foveatur caput.) Baln. Timæus

lib. v. de morb. infant. cap. v. commendat cataplasma seq.

℞. Pulv. rad. cucum. asin.

irid. ana ℥ss.

fend. cumin. ℥j.

Farin. fabar. ℥. ij.

mell. anthos. q. s.

F. cataplasma capiti raso, calidè applicandum.

De puero sexenni curato vid. Misc. cur. an. j. obs. 46.

Una cochlea cum testa & nuce moschata, suturæ coronali applicatur ad exciccandum catarrhum apud Hoff. in Hers. Med. 1. 3. c. 2.

Hydro

Hydrocephalus, fasciâ Guidonis | *apud Riv. obs. commun. à Sam. For-*
to infante recens nato, curatus fuit | *mio, vj.*

Postea capiti exsiccatosequens a Linimentum illinatur tepidum :

℞. Pulv. absinthii,
    chamemelt,
    melilot an. ℥ij.

Butyri majalis,
Olei camomill. anethi an. ℥iij,
Cera parum. Misce pro Linimento.

Vel ℞. Mellis vulg. lib. f.
    Pul. origani m. j. f.
    Salis comm. ℥f.

Misce, in formam b Cataplasmatiss, capiti adhibendi.

a Linimentum.) Si velimus lini-
mentum, tunc fit tale.

℞. Ungt. de arthanita ℥ss.

    nervin. ℥vj.

    Pulv. absinth. rom.

    abrotani ana ℥℥.

    Crocigr. viij.

    Salis mixti gr. xxij.

    Ol. philosoph. ℥j.

    castorei &

    rutacei q. f.

    M. F. Linimentum.

b Cataplasmatiss.) Sale volatili aro-
matico, vel aquâ Reginae Hungariae
potius caput saepe delinatur coram
igne luculento post calidas frictiones,
sicetiam spiritu ceparum madefiant lin-
tea duplicata capiti applicanda.

Inter optima, quæ apud Auctores oc-
currunt cataplasmata, tale est :

℞. Stryracis

    Olibani

    Gum. arab. ana ℥v. liquefiant in
    vin. alb. f. q. dein adde

    Farin. sænugræci

    sem. levist.

    lupinor. ana ℥j.

    Ol. anethi ℥vj.

Putem tamen horum tenacium loco, sub-
stituenda, vel addenda esse seqq.

    Rad. bryoniæ ℥ss.

    irisidis ℥ss.

    Herb. card. bened. M. iij.

    majoran. M. j.

    Gummi guttæ ℥j.

    Sulphuris vivi

    Sal. Ammoniaci an. ℥ij. vel ℥iij.

    Pulv. caryophyl. ℥ij.

Decoqu. in lixivii sarmentorum vi-
sis & vini albi Gallici an. p. æqu.
pro foru.

Obstructionibus reseratis & aquis jam
ex parte affecta eductis, magis tempe-
stiva esset lenium adstringentium ad-
mixtio.

Quia medicamentorum vis pluri-
imum imminuitur, priusquam ad ca-
put deveniant, magna pars curationis
peragitur externis.

Deinde caput roboretur hoc a Pomo odorato, naribus infantis frequenter
adhibito :

℞. Castorei, benjoini,

    Pulv. ruta, cyperi, galangæ, nucleis moschatæ an. ℥ij.

    Stryracis liquidæ ℥iij.

Subigantur cum f. q. aquæ rosar. in qua gummi tragacantum & ara-
bicum maduerint, & fiat massa, guttis aliquot olei cinnamomi
& cartophyllorum imbuenda : quæ in formam Pomi odorati con-
stituenda.

a Pomo odorato.) Quia fatens est, abhorrebit ab eo infans, sed præterea parùm efficit: subinde exhibeantur le-
 nia hydragoga, postea haustus potentio-
 res sudoriferi ex mineralibus & saltibus conflati.

Si hæc morbo superando non suffecerint, a cutis capitis erit aperienda, & b sensim ex eo ducenda est aqua: quod ut tutò fiat, parvum vulnus cuti erit infligendum, eique cannula argentea, vulnusculo tam exactè respondens, est inferenda, ut aqua ex vulnere egredi non possit, nisi inserta cannula prius fuerit aperta. Alioqui enim, si aqua confertim educeretur, certa pernicies, c obspiritus copiosos cum multis illis aquis evacuatos, infanti immineret.

a Cutis capitis erit aperienda.) Infelicem apertionis successum vide apud Tulp. obs. lib. j. cap. 25. & alios; nam præterquam quòd facillè superveniat gangræna, novæ succedunt semper aquæ, obstructionibus nondum reseratis; confer Hild. cent. 3. obs. 17. M. Aurel. Sever. chir. offic. part. 2.

b Sensim.) In omni hydrope obser-

vatur, subitam evacuationem esse lethalem.

c Ob spiritus copiosos.) Straminea est hæc ratio: causa verò est, quòd tubuli antea distenti, affatim effluente aqua, collabuntur nimis arcte, & tenaci æmurca remanente conglutinentur, ut remediis non amplius in eas detur ingressus, neque etiam alimentis.

Atque hinc jam patet, quam a perniciosum illorum sit consilium, qui ipsum cranium in hoc affectu perforari volunt.

a Perniciosum. Nempe præsertim aquis intra ventriculos cerebri collectis.

Quantum ad dietam attinet; infans in aère versetur a calido. Nutriatur pane bene fermentato; ovis forbilibus; carnibus pullorum gallinaceorum assis; jusculis, roremarino, & salvia alteratis; Cerevisiâ, cum vino temperatâ. Motus, pro ratione tolerantie infantis: sit moderatus. A fletibus quantum fieri potest, arceatur, & blanditiis demulceatur. A somno nimio impediatur.

a Calido.) Rectè: & tempore decubitus, supponantur capiti sacculi calidi, ex aromaticis rad., herb., flor., sem., baccis, lignis, corticibus, sale communi & arena conflati: Nonnunquam caput fricetur, aquâ Elizabethæ Regina

Hungariæ, spiritu matricali & similibus, sed ordo, series & vicissitudo artificiosa, hic, ut alibi, plurimum possunt. Corpus non est nimis nutriendum, cum sit copioso humore viscido onustû; confer Hipp. S. ij. Aph. x. & S. vij. Aph. 67.

XIV.

M E D I C A T I O V I R I,

M E L A N C H O L I C I.

b Mercator opulentus, quadragenarius, temperamento c Melancholicus, ex magnæ d pecuniæ jacturâ, ante aliquot menses factâ, in magnum ærorem & perpetuam sollicitudinem, pene omnem somnum ipsi adimentem, inci-

incidit. e Mensẽm hoc affectu tortus, solitudinem quærere, absurda cogitare, & præsentem egestatem, per quam sibi & familiæ suæ præ fame sit moriendum, imaginari cœpit. Huc accessit, quod, malo paulatim ingravescente, f æternis inferni cruciatibus à Deo se adjudicatum jam credat, monstris que spectris, quæ diabolos appellat, se frequenter infestari vigilans & somnians putet, quamvis ipsi mens officio suo g in reliquis satis bene fungatur, nulla tamen ratione, hæc non vera, sed imaginaria esse, persuaderi à quoquam potest. Atque ideo, perpetuo angore se miserrime excrucians, vitam cum morte commutare exoptat. Ab alimentis & medicamentis est alienior.

a Melancholici.) *Affectus hic vulgò definitur, delirium sine febre aut furore cum metu & tristitia perpetua conjunctum, aliquando sine ulla manifesta causa externa.* Quia vero iidem Medici (inquit Laur. Bellin. lib. de morb. capitis) quæ hanc definitionem admittunt, dari melancholicos asserunt in quibus per ejusdem morbi vim excitatur risus, lætitia, cantus, securitas, mirum est, quantum se torqueant, ut positam definitionem retineant, & cum ipsa has contrarias affectiones concilient: *Melius (ut ait) describitur Melancholia, quòd sit delirium sine febre, cum timore & mœstitia, ortum à fixa & constanti specie, sive imaginatione rei timendæ & dolendæ, quam promovet temperamentum corporis totius, aut aliquarum partium, melancholicum, & si quidem sit capitis, melancholiam idiopathicam, si aliarum partium, sympathicam. Sed omnium optimè, nostrâ opinione, definitur, quòd sit unius rei, vel objecti, nimis fixa speculatio, nonnunquam cum tristitia & desperatione, nonnunquam cum lætitia & persuasione absoluta, sine febre & furore.* Wedelius in pathol. dogm. med. f. iij. cap. ix. tres distinctos melancholicorum gradus enarrat, (1) ἀπικαρδία, (2) μισαρδία, (3) ἐπικαρδία. Verum multò plures ita dari possent: sine ullo dubio ad classes hujus affectus, & manie, referendi sunt multi mali spiritus f. Dæmones Veterum: varia

divinationes & præagia &c.

b Mercator.) *Hoc hominum genus, cum minus philosophari soleat, quam qui rerum causas & earum concatenationem sobriè inquirendo, tranquillitatẽ animi, quæ nec minimis turbetur, nec medioximis, acquirunt, melancholiæ magis obnoxium erit, si damnum ali-quod in mercatura, &c. patiatur.*

c Temperamento melancholicus.) *Id est, sanguine gaudens crasso, terrestri & austero; unde solito crassiores & tardiores secernuntur spiritus, qui languidè à vestigiis rerum cerebro impressis ad sensorium commune percussis mentis tristitiam suggerunt, & languorem sine manifesta causa externa, juxta illud Comici, tristis sum, nescio quid.*

d Pecuniæ jactura.) *Causa hæc est procatartica, antecedentem in actum deducens, vel augens; hincque vestigia damni, valdè profundè cerebro impressa, menti continuò repræsentantur.*

e Mensẽm.) *Hoc ad prognosin pertinet.*

f Æternis cruciatibus, &c.) *Hec & sequentiã significant principium manie.*

g In reliquis satis bene, &c.) *Admirabile dignum est, quòd homo in certo rerum genere deliret, & de omnibus reliquis sanum habeat judicium; causa est, quòd isti soli rerum generi, dum sanus esset, nimium indulserit, & inhaerit.*

Afficiuntur in hoc ægro, præcipue a cerebrum & b cor. Cerebrum uti ex prava imaginatione, & judicii vitio; & cor, sicut ex perpetuo timore & tristitia est manifestum.

a Cerebrum.) Sine dubio: verum nonnisi vestigiorum damni illati profundiore impressione.

b Cor.) Potius sanguis totus, à cuius labe cor necessario afficitur.

Morbis, qui eum torquet, a est Melancholia; sive intemperies quædam cerebri melancholica b maligna, quæ c depravatam præsentis egestatis, & æternæ damnationis, præsentiumque interdum monstrorum spectrorum imaginationem & persuasionem, necnon timorem & tristitiam, d citra justam causam, ipsi exhibet.

a Melancholia.) Melancholia essentialis consistit in fixa rei alicujus imaginatione & perverso de ea iudicio, ita cum pauper imaginatur se esse Regem, revera ille in se percipit ideam Regis cum circumstantiis regiminis, sed est mala applicatio.

b Maligna.) Forsan hoc addit, quoniam est gradus ad maniam primus.

c Depravatam.) Depravatio hæc consistit in eo, quod nimis extendat voluntatem suam extra intellectum, uni circumstantiæ nimis inherendo, ceteras necessarias omittendo.

d Citra justam causam.) Hoc facit ad essentiam melancholiam, si datur naturam addas.

a Causa hujus affectus prima, est magna illa pecuniarum jactura, quæ ægrum nostrum, naturâ melancholicum, valde perturbavit. Hinc enim magnopere contristatus, b intensius de hoc damno dies noctesque cogitare cœpit; quo spiritus animales, naturâ suâ jam ante ad hanc malignitatem in ipso proni, vehementius & inordinate in ventriculis cerebri agitati, c somnum ipsi diu ademerunt; pravamque intemperiem eo contrahentes, eam cerebro communicarunt, quod eam perpetuo ipsis spiritibus in ventriculis cerebri nascentibus, & sanguini in cerebrum, & deinde in reliquum corpus, per circularem ejus motum, delato, vicissim communicat. Atque hinc non tantum intemperies illa cerebri & totius corporis, sed etiam tristitia illa, & horrendæ cogitationes, reliquaque symptomata in hoc ægro originem ducunt.

a Causa prima.) Id est, externa fortuita, nam Auctor dixit, jam dudum suâ naturâ, fuisse ægrum melancholicum; omnia ergo, quæ vel spem vel amorem rei vehementer desideratæ auferre possunt, ita ut mens ejus potiri nequeat, melancholiæ causæ procatarticæ esse possunt: tales sunt deperditi amores, vindictæ, cupiditates infortunia quævis, præcipuis subita, utpote quibus mens vehementius percellitur, &c. Sic resellata fortuna, bona malis interpolat.

b Intensius de hoc damno, &c.) Ita ex unius rei contemplatione, statim incidimus in cogitationem alterius rei, connexionem aliquam cum præcedente habentis, juxta ordinem & seriem vestigiorum jam olim cerebro impresso-

rum: nempe paupertatis pedissequæ cum sit ignominia, odium, &c., mens damno aliquo graviore inductâ, nimis precipitanter judicans, putat corpus suum præ fame jam esse moriendum, nec attendit ad media vel circumstantias licitas & honestas, quibus unusquisque, modò habuerit sanam mentem in corpore sano, victum sibi habere potest & amittum.

c Somnum ipsi ademerunt.) Ut maximè admiranda, ita valdè intricata (si non inextricabilis) est passionum illa mentis & corporis reciprocatio: circa quam tamen si aliquid conjecturare liceat, paucis dicam quid sentiam. Primum, attendendum esse puto, ad prima illa mutationis momenta, quæ partibus corporis fluidis, passionis aliqua

aliqua mentis vehementiore, vel ad celeritatem & vehementiam, vel tarditatem & debilitatem motus diversam accidunt, undè ratione secretionum humorum, adòque spirituum animalium, magnam diversitatem resultare certum est, secundùm quam, in passionibus primò mens aliquandiu detinetur, & plerumque corporis actiones invertuntur: Secundo, considerandam esse impressionis istius constantiam & vehementiam, quæ mediante aliquo objecto, sive iudicò, sive tristi, cerebrum communicatur: notabiliter enim poris cerebri aliquà in parte immutatis, spirituum cursus consuetus, sive naturalis, invertitur, ita ut facilius versùs sensorium commune, eadem cum determinatione

motus reflectantur, quàm primò passionis vehementioris instanti: undè usque & usque, affectiones mentis & corporis reciprocantur, præprimis si in sanguine & humoribus, tales lateant particule, quales, vel ad celeritatem & vehementiam, vel tarditatem & debilitatem motus diversam, fuerint apte natæ. Et hoc ex fundamento, non adèò (meò iudicio) difficultèr, diversarum passionum effectus, in diversis hominibus, diversi explicari poterunt, inter quos sæpè miratus fui eum, quem affert laudatus Joh. Nic. Pechlinus obser. phys. med. lib. iij. obs. iij. cuius titulus est: Agones lenti ob defixam phantasiam.

Cum enim, ut in Physicis & a Medicina antehac fuit demonstratum, ita nati sumus, ut ex vario cerebri & spirituum temperamento varii eorum motus, & ex variis motibus variæ in nobis cogitationes, seu perceptiones & iudicia, ac voluntates, oriantur: ideo æger postquam, per continuas & immoderatas sollicitudines, temperamentum cerebri & spirituum graviter læsisset, propter pecuniæ jacturam de pauperie & rerum necessariarum egestate, ex magno damno aliis aliquandò exortà, forte fortuna cogitans, ipse de propria inopia cogitare, & eam ob malignum cerebri & spirituum temperamentum, sibi attribuere cepit, eamque cogitationem sæpius repetendo, & captatâ solitudine b corrigere conando, ejus imagines cerebro ita infixit, ut illæ propter suam evidentiam, menti ipsius nunc perpetuò obversantes, ipsum cum familia præ fame moriturum jam certò ipsi persuadeant. Cumque illi deinde, ex peccatorum suorum recollectione, de impiis, ob peccata æternis inferni cruciatibus adjudicatis, cogitatio oboriretur, cepit etiam talem c damnationem sibi ipsi, ob pravam illam spirituum & cerebri dispositionem, attribuere eamque cogitationem sæpius reiterare; quo etiam illa imago cerebro firmius fuit impressa; eaque, animo ipsius jam perpetuò obversans, ipsum maximo angore afficit, mortemque, in molestiæ istius levamen, exoptare cogit. Cumque illi, ob æternæ damnationis cogitationem, etiam de diabolis, æternum damnatos cruciantibus, in mentem veniret, & ipse d eorum imagines attentius consideraret, eorum notæ tam profunde fuerunt cerebro impressæ, ut illæ, ex levi cerebri vel spirituum motu, sensorio communi & ibidem animæ tam evidentèr jam offerantur, ut ipse, & vigilans, & dormiens, se diabolos videre sæpè existimet. Et quoniam omnibus his imaginationibus magna, ex cerebri & spirituum motu & imaginum impressione & oblatione, adest apparentiæ evidentia, hinc tam magna in ipso, de earum veritate, est e persuasio, ut à nemine de sua circa illas opinione hætenus dimoveri queat.

a Medicina.) Vid. Auctoris medicinam lib. j. cap. xij. & xij.

b Corrigitur conando.) Potius non conando, sicut hic mercator ritè observasset, divitias & opes usque dona

quædam fluxa, quæ semel amissa, vel assiduitate, vel candore, parcimoniâ, virtute, pietate, &c. recuperari aliquandò possent; reverà tristibus & desperatis passionibus semet obrui, adèò

adeo facile pateatur, bona quippe omnia corporalia, cum fuerint nobis ali- quando ignota, debetur gratia its ma- xima, qui eadem in nostri utilitatem primò detexerunt.

c Damnationem.) Hinc rursùs cog- noscitur præcipitantia iudicii extre- ma, aut saltem ignorantia inexcusabi- lis mediorum salutis æternæ.

d Eorum imagines.) Potius, ideas confusas, quæ vel sensu visus, vel au- ditus, olim menti fuere communicatæ ;

hinc ratio petenda, cur diversimodè fi- gurata & modificata pronuncientur à diversis in se hominibus, demonum isto- rum & spectrorum corpora ?

e Persuasio.) Nempe ægri imagina- tio, internè eadem prorsùs ratione af- ficitur, quæ solent alii homines exter- nè ab objectis affici, idque tam fortè impressione, ut alia externa objecta motus eos internos suppressere ne- queant.

Quamvis autem in his cogitationibus, ob imagines istas cerebro tam firmiter impressas, a deliret: attamen, quia aliarum rerum perceptio & iudicium ab illis non impeditur, idcirco mens ipsi in reliquis sic satis bene officium facit.

a Deliret.) Alia est hujus delirii natura, ac phrenitidis, necnon manix postea explicandæ; non enim delirium est continuum cum febre acuta conti-

nua, nec ferocitatis magna hic ad- sunt indicia. Uni saltem rei magis, quam alteri pertinaciter nimis mens inhæret.

Quod autem occasio de his vel illis rebus cogitandi, melancholicis oblata, ipsis sæpe sit causa, ut illas sibi cum firma persuasione attribuant, frequens docet experientia; quæ testatur melancholicos, alios de gravibus quibusdam morbis; & eorum signis in medicorum libris attentius legentes: alios de sceleribus, vel turpibus peccatis ex aliis affectuosius audientes; alios de monstris horrendis referri intelligentes, de iis propterea ita fuerunt imaginati, ut tam certò se talibus morbis laborare, vel scelerata illa perpetrasse, vel in talia monstra se esse conver- sos, sibi persuaderent, ut a nullis deinde rationibus huiusmodi opiniones ex ipsorum animis deleri, vel cogitationes eorum ad alia converti possent.

a Nullis deinde rationibus.) Nisi videl. ipsis res objiciantur externæ, ta- li ratione, quæ indicium evidens ha-

beant ut clarè cognoscant, quòd exter- næ ab internis representationibus re- verà differant: sed hoc opus, hic labor.

Atque hinc jam intelligimus, cur nonnulli melancholici, de magno naso fortè intensius cogitantes, sibi persuaserint se nasum tam longum habere, in quem omnes occurrentes impingerent: & cur alii, occasione intensioris cogitationis de butyro, vitro, vel frumento oblata, se butyraceos, vitreos, vel frumentaceos esse tam firmiter crediderint, ut ad ignem, alios homines, & gallinas; tanquam si ab illis essent perdendi, propius accedere non auderent. Et quare alii, de rege & regno fortius cogitantes, a se reges esse, & munia regibus digna sibi incumbere, persuasum haberent. Et cur alii de urina tam copiosa, quæ multis hominibus submergendis sufficeret, forte fortunà ridiculè imaginantes, sibi persuaserint se tam immensam urinæ copiam in corpore habere, ac propterea, metuentes ne mul- tos illà urinæ suæ copiâ emissâ suffocarent, mejere non fuerint ausi. Et cur alii de mortuis, & de eorum necessaria à cibus abstinentia recordantes, se vitâ jam defunctos crediderint, nec postea ullo cibo vesci voluerint. Nam in omnibus his & aliis similibus contingit melancholicis, ut, propter ipsorum peculiarem cerebrî intemperiem, rerum cogitarum, & ipsis applicatarum imagines, tam firmiter ipsorum

Ipforum cerebro imprimantur, ut de iis postea recordantes, eas sibi convenire easque non imaginarias, sed varias esse credant.

a Seres esse.) *Non sunt hi aded fatuos, quia nulla his Regibus imagi- referendi ad melancholicos, quam ad naris est tristitia.*

Ex his etiam ratio reddi potest, cur melancholici nonnulli sint tristes, & alii a læti. Nam, præter quam quod hoc sæpe ex eo oriatur, quod spiritus per se apti sunt, tristes vel lætas, per b peculiare suum temperamentum, primas excitare cogitationes; frequentissime tamen hoc in illis, ex occasione oblatorum, c fortuitò oblatorum, originem ducit, ac tum si illi forte fortunà de rebus lætis cogitare incipiant, imagines istæ cerebro impressæ lætas cogitationes postea excitant, ipsosque gaudio & risu exhilarant. Si vero cogitationes tristes ipsorum, menti primò offerantur, tristes istæ imagines cerebro deinde fortius infixæ & animò oblatæ, mentem ipsorum deinceps perpetuà tristitia miserè torquent.

a Læti.) *Tristitia & lætitia cum sint opposita, valdè improprie dicuntur nonnulli melancholici læti; substitutorem ego, fatuos lætos*

b *Peculiare temperamentum, Ad gaudium, hominem disponere possunt, spirituum subtilitas, medicæ copia, & modicus impetus, & hinc causa petenda, cur serendæ celo, alacriores, nullo verò & senebroso tristiores simus,*

item cur vinum modicè sumptum acuat ingenium?

c *Fortuitò oblatorum.) Sic quidem exprimitur externa & occasionalis causa tristitiæ & lætitiæ, sed quæ hoc modo cerebro impressa, postmodum sæpe in cerebro, à spiritibus resuscitatur, & à mente, singulari cum attentione consideratur.*

Atque ita peculiaris illa cerebri & spirituum intemperies, absurdas has cogitationes eo, quo dixi, modo excitans, quam melancholicam cum aliis ex consuetudine appellamus, jam nobis satis nota & perspecta esse videtur. Quod vero nonnulli eam in spirituum tenebrositate, impuritate, frigiditate, & siccitate consistere ajunt; illi meo judicio, hic nihil agunt. Nullum enim lumen in cerebro ad cogitandum requiritur; cum anima ibi nullos oculos habeat; & deinde spirituum impuritas, frigiditas, & siccitas, potius a ingenii torporem quam aded multas, varias, & absurdas cogitationes excitarent.

a *Ingenii torporem.) Est quidem in genere melancholicis, aliquis ad certam truniam torpor; verùm alioquin judicio*

pollent summo, ob constantiam meditationum: undè vulgè dici solent viri tenaces propositi.

Gravissimus & periculosissimus hic est affectus: metus enim est, ne æger vel a maniam redigatur; vel mœrore aut iuedia conficiatur; vel sibi ipsi vim inferat.

a *Ad maniam.) Hæc tradetur in medicat. seq. lethalis alioquin affectio non est per se melancholia, prout & ejus indoles, & experientiæ fides confirmant. Hæmorrhoides supervenientes morbum mitigant; vid. Hipp. f.vj. Aph. xj. Melancholiæ anniversariæ in*

maniam degenerantis historia, vid. in misc. cur. ann. 2. obs. 121. Ex imaginatione mortem sequutam vid. apud Henr. Heers, obs. 6. confer. misc. cur. dec. j. ann. 2. obs. 137. Item Hippocr. sect. 6. Aph. 21. & sect. 1. Aph. &c.

a. Curatio itaque sollicitè, per b falsarum istarum cogitationum & malignarum cerebri & reliqui corporis intemperiei correctionem, pravæque materiæ evacuationem, erit instituenda.

a Curatio.) Triplicis generis remedia hic adhibenda sunt: moralia, chirurgica & pharmaceutica; prima licet ad Theologos magis, quàm Medicos, pertineant, tamen hic curare debent, ut statim ab initio ægro subveniatur, representatione aliorum objectorum externorum, eâ videlicet ratione, quâ iudicium habeat, undè clarè cognoscat, quod externe ab internis representationibus reverà differant: diu autem mox ab initio id præstandum esse, dùm vis, quæ objecta illa interna aequè vidè representat ac externa, minus est valida, aliàs omne oleum & opera deperdetur; nunquam sibi solis, & absque consortio relinquatur, nè sibi violentias inferant manus. Uti nec pertinaciter his contradicendum est, ita nec nimis his est indulgendum; nam utroque modo malum abire potest in pejus. Aliquando etiam (nempe pro diversitate causarum) caute ipsis imponendum est, ut paulatim ab imaginatione illa fixa distrabantur: chirurgica remedia sunt Venæ-sectiones crebriores vel largiores, præprimis in plethoricis, torvâ facie præditis; præsidium ali-quod ponendum est in cauterio ad fon-

tanellam; sed fonticulos hic repudiamus, quoniam corpus nimis exsiccant, sanguinemque aciunt, consumendo sanguinis partem nobiliorem, balsamicam, oleosam & humidam: Pharmaceutica remedia debent esse humectantia nitrosa, martiali virtute roborata: interdum quoque adhibenda emollientia blandiora, præprimis ad levem somnum conciliandum, nam opiata & narcotica potentiora hic valde sunt suspecta: cave etiam à vehementioribus, aut acrioribus purgantibus, præterquam enim quod primò sanguinis transitoris motum nimis augendo, maniam producerent, nimiam humiditatem auferrent, corpusque nimis exsiccarent; potius ergò necessitate urgente propinetur pulpa cassiæ fistulæ, tamarindorum, prunorum damascenorum, cremor tartari, &c. in jusculo vel vehiculo alio diluente & emolliente: aut injiciantur clysteres laxativi.

b Falsarum cogitationum.) Impropiè hæc dicuntur: sunt enim omnes cogitationes (quæ cogitationes) veræ, sed perversa aliquando est earum conjunctio & applicatio.

Ac in primis danda opera, ut, quibuscunque fieri potest persuasione, æger ab horrendis istis cogitationibus abducatur, & earum falsitas ipsi prudenter demonstretur; atque ita his notæ aliæ cogitationum, sanam sc. cerebro ipsius imprimantur.

Medicamenta quod attinet; præscribatur primo & tale decoctum:

℞. Rad. polypod. ꝯ. ℥j. f. hellebor. nigr. ℥ij.

gramin. fœniculi an. ℥j.

Cort. rad. tamarisci, cappar. an. ℥vj.

Herb. adianthi, thymi, epithymi, chamedrios, cuscute, fumariæ, borrag. bugloss. an. m. j.

Sem. fœniculi, petroselin. anisi, ꝯ. sem. frigid. major an. ℥j.

Flor. borrag. violar. an. ꝯ. iij.

Prunor. acidor. passular. mundar. an. ℥f.

Decoquantur in aq. comm. ad lib. j. Colaturæ addo syr. de pomis redol. violacæ an. ℥j. F. Apozema.

De quo æger quotidie ter quaterve ℥ijj. bibat.

De-

a Decoctum.) Adde
 Rad. falsaparill. ℥ij.
 C. C. limat. ℥vj. sed belleborus niger,
 feroci delirio urgente prorsus omitten-

das est cum cæteris acrioribus. Hæpe-
 ricum hic dicitur specificum, quapro-
 pter à nonnullis vocatur fuga dæmo-
 num.

Ubi biduum hoc remedio fuerit usus, ex a vena in brachio aperta sanguis
 largè, pro ratione virium, ipsi educatur.

a Vena in brachio aperta.) Bene
 instituitur vena-sectio ante purgatio-
 nem, sed fiat in artu aliquo inferiore,
 forte etiam aliquoties exi reiteranda,
 nam crassus sanguis non potest alias

per medicamenta propinanda sat cito
 attenuari: vulnus insigendum non
 nihil majus, ne crassior sanguis gra-
 mescens vulnus illico obturet.

Postridie utatur purgante:

℞. Syr. rosar. sol. cum sol. senæ ℥ij.
 Cremor. tartari ℥iiij.
 Scammonii gr. x. aqu. cardui benedicti q. s.
 Fiat haustus, aliquoties reiterandus.

Vel sumat subinde a has pilulas.

℞. Extracti catholici ℥j.
 Scammonii gr. vj. F. pilulæ Num. iij.

a Has pilulas.) Hisce præferimus
 antecedentem haustum, sed scammonii
 dosis minuenda est.

In hoc morbo præsertim sunt usur-
 panda digestiva.

- Post purgationes factas, a balneo aquæ dulcis sæpe utendum, in quo malva,
 violaria & flores chamæmeli incoqui poterunt.

a Balneo aquæ, &c.) Optimè hoc
 Auctor commendat; aliquandò eorum
 loco instituantur pediluvia: capiti &
 nuclæ imponantur hedera terrestris

cum acetosa contusa, & fermento pa-
 nis acido nonnihil salito permixta;
 vel farina bordet aquæ rosarum suba-
 Æa.

a Somnus etiã exhibitis gr. iij. vel iiij. b laudani opiat, vel tali amyg-
 dalato erit excitandus:

℞. c Amygdalarum, dul. decorticat. ℥ij.
 Sem. papaveris albi, lactuca an. ℥ij.
 Contundantur in mortario marmoreo affundendo.
 d Aq. cichorii lib. s. Colaturæ adde e sacchari ℥ij.
 Syr. de papavere ℥iiij. F. Amygdalatum, quo utatur vesperi
 cubitum iturus.

a Somnus excitandus.) Est quidem
 hic sine dubio inducendus, sed cum
 opiat is cautè mercandum est; potiùs
 fiat initium

usque.
 b Laudani opiat.) Præ optio in ni-
 mitis vigiliis Camphora præstat, quia
 magis subtilis est, & citius avolat: præ-
 sunt hic etiã omnia acida volatilia.

à Laud. opiat. gr. j. aut altero, aut
 à Syr. de papav. ℥ss. & omnium
 optime
 à Tinct. opii gust. xxv. ad xl. aut l.

c Amygd. ℥ij.) Sufficit, ℥j.
 d Aq. Cichor.) Potius Aq. bord. ℥ij.
 e Saccharum.) Omittatur.

Q 2

Uta-

Utatur etiam hoc Electuario :

R. Conservæ flor. buglosæ ℥ij.

Spec. laticifant Galeni ℥j.

Diarhodon. abbatis sine moscho ℥l.

Sem. citri, cinnamomi electi an. gr. xij.

Syr. violar. buglosæ an. q. s. F. a

Electuarium, de quo æger fumat bis terve in die castaneæ quantitatem.

a Electuarium .) *Hoc parùm ad substituendæ : subtiliores autem spirituum . Tinctura mineralium hic tus omittendi .*

In *visitatione* aer sit *a* lucidus, bene olens ; temperatus . Cibum, corpus mediocriter humectans, boni suæci, eupeptus ex carnibus gallinaceis, veræcinnis, uvis passis, petroselino, endivia, borragine, buglossa, lactuca, malva. Potus sit cerevisia mediocris, *b* vinum album tenue . Exercitii loco deambulet per loca amœna. Somnus sit longior, & omni ratione provocetur, cum in eo potissima curatio consistat . Omnia, quæ metum & tristitiam conciliare possunt, vitentur . Animus contra, quibus potest modis, *c* ad hilaritatem componatur .

a Lucidus .) *Pro re nata, mutatio hic faciendæ est : nam præcepta Auctoris sunt nimis generalia .*

b Vinum tenue .) *Hoc bene, v. g. Mosellanum maturum .*

c Ad hilaritatem .) *Quibus melancholia est à negata Venere, curatio ob-*

tingit non raro ab admisso coitu : vid. Oribas. Sympo. lib. j. cap. vj. Aretæus lib. j. c. 5. Apud River. obs. comm. à Formio 32. malum castitatione curatum traditur . Musica præprimis hic pertinet, quâ itidem Sauli malum spirituum fugatum dicit Codex sacer .

XV.

M E D I C A T I O J U V E N I S ,

M A N I A C I .

Juvenis robustus, viginti quatuor annos natus, *c* biliosus, *d* & poculis largioribus quotidie indulgens, nuper magnâ contumeliâ fuit affectus, quæ ipsum, hinc *e* irâ valde perturbatum, *f* diu de vindictâ magnopere habuit sollicitum . Post aliquot dies cœpit ferocior videri, & cum quovis de rebus leviculis rixari, noctes penè totas insomnes ducere, & miris imaginationibus infestari . Cumque multum deinde ingravesceret, diluculo quodam evigilans, *g* è lecto nudus exsiliit, indusium & lodices diffregit, clamoribus furiosis totam domum replevit, & in occurrentes domesticos tantum impetum fecit, ut uni, renitentibus aliis, gulam manibus fortissime comprehensam, pene totam confregerit . A pluribus itaque viris robustis, in auxilium vocatis, *h* magna cum difficultate, tandem fuit comprehensus, & vinculis in lecto detentus : ubi jam per biduum clamans, absurda loquens, cantillans, ridens, dejerans, torvum videns, perpetuo vigilat . *i* Nulla ipsi adest febris . Cibos oblatos fatis a vide ingerit . Potum ore haustum, in adstantium vultum, si non attendant, labris in fistulæ modum

ar-

arctatis, impudenter nonnunquam ejaculatur. Sæpissime nudo jacet corpore, & nec ullum frigus sentit, nec ab illo læditur. Nullis blandimentis, nullis objurgationibus, nec ullis admonitionibus ejus ferocia frænari vel leniri hæcenus potest. Habitu corporis est eufarco.

a Maniaci.) *Hæc affectio, præcedenti, in tantum (ut rectè docet Willifius de anim. brut. part. pathol. c. xij.) affinis est, ut sæpè vices commutent, & alteruter in alterum transeat: Riverius prax. med. lib. j. cap. xij. dicit, secundum doctrinam aliorum, maniam esse delirium sine febre, cum furore & audacia; melancholiam verò, delirium sine febre cum timore & mœstitia; verùm quid propriè sit decernendum sive de præsentia, sive absentia febris ejusque naturâ, determinare comabimur loco paulò inferiore. Ratione causarum & symptomatum diversorum mania diversimodè describitur, & vocatur, vel philtromania vel dæmonomania, Typhomania, furor uterinus, lycanthropia, hydrophobia &c.*

b Juvenis robustus.) *Non equidem hæc prorsus frustrâ ab Auctore notantur, veruntamen parùm faciunt ad rhombum: nam & Seniores & macilentis, teneriorisque constitutionis, & puella, mulieresque mania corripit possunt: Quid autem ad eam conferat anni tempus, vid. apud Hippoc. sect. iij. Aph. xx. & xxij.*

c Biliosus.) *Id est, sanguine gaudentis valdè acris & fixos. auctero, quem Veteres vocabant atrabilarium & adustum.*

d Pocalis largioribus quotidie.) *Hæc & sequentia Auctoris verba, magnâ contumeliâ notatu digna sunt, multum enim faciunt ad cognitionem cause continentis, sive proxima, licet absque his mania oriri possit.*

e Ira.) *Furoris ipsa species hæc est, teste Senecâ lib. de ira, qui eum vocat affectum, maximè ex omnibus tetrum ac rabidum, qui rationem transilit, qui secum rapit. Ut furentium certa indicia sunt, audax & minax vultus, tristis frons, torva facies, citatus gradus,*

inquietæ manus, color versus, crebra & vehementius acta suspiria: ita irascentium eadem signa sunt. Flagrant & micant oculi, multus ore toto rubor, exæstante ab imis præcordiis sanguine; labia quatiuntur, dentes comprimuntur, horrent ac subriguntur capilli, spiritus coactus & stridens, articulorum se ipsos torquentium sonus, gemitus, mugitusque, & parùm explanatis vocibus sermo præruptus & complosæ sæpius mans, & pulsata humus pedibus, & totum concitum corpus, magnasque minas agens, fœda visu & horrenda facies depravantium se, atque intumescantium.

f Ferocior videri.) *Sic indicat Auctor principium mania, quam ordinariè præcedere solent diuturna mœstitia, cura, sollicitudo, dolor capitis assiduus, somni brevissimi & irrequies, insomnia terrificæ, terrores sæpè de causa, proclivitas in Venerem extraordinaria &c. vid. River. prax. lib. j. cap. xlij.*

g E lecto nudus exilit &c.) *Hiscè notat Auctor paroxysmi incrementum & vigorem.*

h Magna cum difficultate.) *Magnam quidem etiam est robur phreniticorum, sed majus maniacorum.*

i Nulla adest febris.) *Id reverè falsum esse, patebit ex causis; talis autem non est, qualis in phrenitide, nempe non est acuta continua, sed cum lucidis intervallis intermittens, magisque lenta. Riverius locè citatò, dicit in phrenitide febrem esse symptomaticam, in mania essentialem & primigeniam. Sciat ipse quò jure.*

k Nec ullum frigus sentit &c.) *Accidit hoc usplurimum maniacis, sed non semper: vid. Plater. obs. lib. j. p. 82.*

a *Cerebrum* in hoc juvene graviter esse affectum, probat ferox illud delirium: *Cordis & totius corporis affecti argumentum est iracundia, & frigoris supra naturalem modum tolerantia.*

a *Cerebrum esse affectum.*) Quo- modo hoc unà cum cæteris corporis partibus à sanguine acri & crasso, sed vehementer moto afficitur, mox patebit ex causis.

Morbus, qui ipsum vexat, est Mania; sive a peculiaris quædam intemperies cerebri & spirituum biliosa & fervens, quæ à febris immunis, imaginationem & judicium ejus, cum exandescencia, in quoslibet ferociente, depravat.

a *Peculiaris quædam intemperies &c.*) *Oedipo conjectore, qui Spbingi fuit interpres opus hic est ad Auctorem ritè intelligendum; forsitan nec semet ipsum intellexit: nam & aliis in locis, planè diversis & oppositis, similiter quoque loquutus est, eademque ferè sunt ejus verba in medicat. seq. de phrenitide.*

Causa, quæ huic affectui primo originem præbuit, est a magna illa contumelia, qua juvenis iste affectus, in tantum excaudit, ut noctes diesque de vindexta cogitans, & b omnem penè somnum sibi adimens, spiritibus animalibus, in ventriculis cerebri existentibus, qui, ex c nativo ejus temperamento & præcedente ebriositate, ad hanc pravitatem jam ante erant proclives, per vehementiores illas & iracundas cogitationes intemperiem nimis fervidam, & mentem peculiariter perturbantem, conciliaverit; quæ deinde cerebro communicata, & ab illo sanguini impressa, & inde ad Cor delata, totum corpus hac pravâ intemperiei labe infecit; eaque jam cum sanguine à membris ad cor, & à corde in cerebrum perpetuo rediens, ibique mentem suo peculiari fervore & pravitate exagitans, est perpetua horum furiosorum symptomatum causa.

a *Magna illa contumelia.*) *Fortuita sive procatartica causa mania esse possunt varia: ita Bartol. l. 5. de resp. cap. iij. testatur infusionem solani maniaci, tantum inducere delirium, ut homo per fenestram, se precipitem dare cupiat: ita sanguinem menstruum pro philtro haustum, furorem inferre posse notant Auctores varii, inter quos conferatur Corn. Stalpar. van der Wiel cent. post. part. 1. obs. xix. ubi multa ex aliis congestit exempla: Hippocrates sect. v. Aphor. 40. inquit, Mulieribus, quibus in mammis sanguis convertitur, insaniam significat. Forest. lib. x. obs. 24. mentionem facit puellæ, quæ post ulcus in crure nimis citò curatò, & propter menstruam purgationem longè suppressam, incidit in maniam. Henricus ab Heers obs. xiv. recenset* *furorem in puerpera, ob mammis male tractatas, quarum pustulis apertis & pure evacuato omnis omnino mania cessavit: à locbitis suppressis non raro etiam furorem oriri scimus, quemadmodum etiam à suppressis mensibus, hæmorrhoidibus, nimis diu retento semine, repulsa amasiæ, damno alicujus rei graviore, &c.*

b *Omnem penè somnum.*) *Vid. notas ad medic. præcedentem.*

c *Nativo ejus temperamento.*) *Id est ab hereditate, sanguis ejus factus est crassior & acrior, undè (proportionè habitâ) spiritus secernuntur crassiores & acriores, præprimis cum continuis potationibus, novus suppeditetur fomes, quem aquæ stygiæ analogum s. æmulum, censet Willifius loco citato.*

Primo

Primo enim fervidi isti spiritus, vehementiori suo motu cerebri ventriculos assistentes, & nervorum principia aperiunt, *perpetuas ipsi faciunt vigilias*. Ique porro, in sensorium commune vehementius & b inordinatius impingentes, *turbant ferocibus, truculentis*, violentissimamque vindictam spirantibus *cogitationibus ejus mentem*. Ut enim blandus & lenis bene temperatorum spirituum motus, blandas, jucundas, lenes & prudentes, ex eo quod ita à naturâ comparati simus, solet excitare cogitationes; ita fervidi, pungentes & maligni spiritus, data occasione vehementius moti, solent hominem, haud aliter, quam si stimulis esset concitatus, facere ferocem, iracundum, temerarium, impudentem, & de vi inferenda cogitantem. Huc accedit; quod noster æger, per diurnas illas & intensiores de injuria illata & vindicta sumenda sæpius reiteratas cogitationes, earum imagines cerebro tam copiosas & firmas impresserit, ut ex fere perpetuo ejus animo turbato evidentissime obversantes; cum ad omnem violentam ferociam impulerint. Atque *hinc factum, ut ille è turbulento insomnio evigilans*, quo ille fortè de adversario suo somniabat, *in furorem fuerit actus, & jam*, pro variis imaginibus animo ejus magnâ evidentiam oblati, *ita ferociter, invereconde & impudenter, modò cum clamoribus, modò cum risu, modò cum dejectionibus, modò cum turpibus discursibus, deliret*. Et quoniam non tantum fervidissimos, sed etiam copiosissimos habet spiritus animales, quos vehementissime in musculos c pro arbitrio determinat, idcirco *corpus ejus vestibus denudatum ab aëris frigore non læditur; vireque ejus, in rebus apprehendis, depellendis, & retinendis, plurium hominum, adversus ipsam simul agentium, robur longe superantes, jam nonnullis ab ipso comprehensis perniciem penè attulerunt*. Quia vero malignitas illa, quæ in febribus sanguinem & habitum corporis nutritioni ineptiorem reddit; à fervidissimo ejus abest sanguine, ideoque hic *ejus fervor, d ab omni febre hædenus liber, ipsum bene nutriti patitur*. Quia denique hæc cerebri & spirituum intemperies ipsi tam evidenter excitat e imaginationes, & simul judicium ejus pervertit; idcirco *deliria sua rationi consentanea, aliorum vero admonitiones & objurgationes contemnendas existimat*.

a Aperiunt.) Et omnes tubulos musculorum, cæterarumque partium corporis, nervis gaudentium, replent.

b Inordinatius impingentes.) Ut clarius paulò & distinctius hæc percipiatur, notari velim (1) quod conversationibus assiduis, cum hominibus luxuriosis, in rixas, perjuriam, cædes & omnis generis scelera prout, inter potula, cerebro bujus juvenis, vestigia talibus rebus convenientia, adeò profundè fuerint impressa, ut ad impulsum spirituum vel paulò vehementiorem, mentis ideas, s. imagines rerum earundem, constanter & vegetè repræsentaverint; (2) quod vehementi passione ira percitus hic juvenis, & ad vindictam adspirans, sanguinem & humores, adeoque spiritus habuerit

vehementius solito motos, præprimis, cum & ab hereditate, & à Bacchi floribus, quibus sæpenumerò fuit adspersus; acquisiverit multum salis ad mobilitatem occasione datâ valde proclivis; (3) quod spiritus animales, diversis motuum determinationibus & secundum consuetudinem, & dispositionem variam cerebri, cæterorumque organorum naturam, non secus ac in brutis, diversos sortiantur effectus ad quos, non solum mens nihil contribuit, sed nec in eos ullum habet imperium, utur videantur ad ipsius nutum dirigi; hocque satis clarè elucet in iis, potissimum ebriis, qui in India Orientali se ingurgitarunt nimia quantitate liquoris inebriantis, Arak vocati; nempe furiosorum instar, omnes obvios invadunt, lacerant & necant, postea

in-

nullius rei memores. Hinc ergo sequitur; quod motu sanguinis (sive per passionem animi vehementem sive liquoros spirituosos & inebriantes, sive aliam quamcumque causam) vehementer accelerato, crassiores solitè unà cum subtilioribus, in cerebro protrudantur & secernantur spiritus, qui vehementius moti non solum tollunt æquilibrium consuetum sensorii communis, quod ad rectum de rebus iudicium ferendum, est necessarium, sed etiam ordine incomposito ruunt in vestigia cerebro profundè impressa, à quibus rursus (secundùm consuetudinem) feruntur versùs varia corporis organa, ibidemque tales producunt effectus, quales determinationibus eorum partis respondent, uti supra explicavimus in somnambulatione: Quoniam autem spiritus illi, vehementius moti, sunt solito crassiores, idcirco constantius & robustius operantur, juxta Physicum illud effatum, corpora majora ad motum semel concitata, diutius & constantius in motu perseverant, quàm subtiliora, & hinc robur maniacorum admirandum, hinc vigilia eorum perpetua: hinc tolerantia frigoris vehementis &c. Cum verò mania nonnunquam oriatur sine causa aliqua manifesta externa, & quidem diversis temporibus revertatur, inquirendum nunc erit, undè id fiat? nos putamus causam primariam non adèd tunc latere in partibus corporis fluidis, quàm stabilibus; nam non posset illa cum sanguine & humoribus continuè circumferri, quin in actum deduceretur, quod tamen non fieri observamus; quidam enim quotannis semel, quidam bis, alii singulis mensibus &c. in furorem concitantur; ergo consensus, quod humores aliqui crassiores & acriores in canaliculis hujus vel alterius (perindè enim est) partis, colligantur & hæreant (licet nullus observetur tumor, nam non adèd quantitas quàm qualitas consideranda est) qui diutina morà, patiuntur particularum suarum integrantium notabilem secessionem adeoque pororum cir-

ca eas immutationem, undè ether, qui liberè & placidè eos olim tranabat, obices tunc varios inveniens, majore cum impetu in latera particularum ruit, eademque diffringit, ita ut ad rarefactionem disponantur: cum autem majus ita requirant spatium, diffringunt suos carceres, & transeunt ad vicina vasa revehentia venosa & lymphatica, sicque sanguini communicantur; sed quoniam minimè (uti diximus) conveniunt cum diametris pororum sanguinis, non possunt non luctam excitare vehementem, quàm phenomena supra explicata gignantur: variant autem intervalla istius rarefactionis, partim pro diversa crassitie fomitis, partim pro diversa natura ætheris accedentis, nihil enim certius est, quàm quod & à quibusdam planetis & quibusdam stellis fixis, determinatis anni temporibus, determinati influxus ætheris versùs tellurem nostram (prout propius vel longius iis appropinquat) fiant, qui per consequens determinatos cient effectus: Ratio verò cur iteratò mania revertatur, cum dixerimus carceres fomitis fuisse diffractos, petenda est ex eo, quod baud omnis mali portio fuerit ad sanguinem translata, sed quædam remanserit, quæ succedentes alii humores in ejus naturam mutantur; item notandum est, quod non solum pori, tubuli & canaliculi, eà speciatim in parte, cui fomes in hæret, sint detorti, colligendo certo fomiti idonei; verùm etiam, ex sanguine crasso & acri, novæ particule in locum ejectarum resituantur.

c Pro arbitrio determinat.) Falsum hoc esse jam demonstravimus: videntur quidem fieri pro arbitrio, sed non fiunt.

d Ab omni febris.) Equidem hoc falsum esse supra diximus, & ex antecedentibus constare putamus, sive enim dixerimus febris naturam consistere in calore præter naturam in corde accenso, sive in aucta sanguinis circulatione, sive in mixtura sanguinis turbata,

res erit clara; nonne enim hic extraordinarie vehemens est sanguinis spirituumque motus? unde quæso ille nisi vel à calore adaucto, vel circulatione accelerata? num quæso tantus concipi potest spirituum imperus, sine depulsiōe particularum multarum sanguinis crassiorum ad latera, adeoque turbata mixtura; forsā quia fitis non adest, febriū abesse iudicant. Atqui satis non est febris signum pathognomicum, cum

detur haud raro sine fiti: similiter de pulsu, ardore; &c. iudicandum erit. Est autem hæc febris de natura februum intermittentium utpote, quæ cessante delirio cessat: intermissio illa delirii, vocari solet lucidum intervallum, oriturque sanguine ad motum blandiorem composito, propter discussionem fermentis maniaci, aliarumque particularum subtiliorum.

Quod autem ad hunc furorem excitandum peculiare cerebri intemperies & spirituum fervor requiratur, manifeste ex febribus ardentibus & vehementissimis corporis exercitiis, sæpissime nullum furorem excitantibus, patere videtur.

Et quamvis hæc intemperies peculiaris nondum ulterius innotuerit; hinc tamen nulla in furore, ex ea explicando, oritur difficultas. Nam etsi ejus naturæ secundum particularum insensibilium motum, figuram & magnitudinem exquisite & perfecte essent cognita: hinc tamen nihil aliud innotesceret, quam quod talis specifica cerebri intemperies talem mentis turbandæ habeat potestatem: idque non aliam ob causam, quam quod ita à natura facti sumus, quod talis spirituum cerebrique motus tales in mente excitet cogitationes. Atque hoc ex aciculæ cutim pungentibus, quæ dolorem; & digitis, plantam pedis fricantibus, qui molestam titillationem excitant, manifestum evadit. Quamvis enim istorum figura & temperies hic satis sint notæ; cur tamen hi in illis partibus titillationem, istæ in aliis dolorem excitent, nulla alia ratio, quam nos ita à natura esse factos, sive nos tali facultate in præterita passiva esse præditos, ut hinc tales titillationum vel dolorum sensationes in mente nostra excitentur, ulterius dari potest.

Morbis hic, ubi temporis longitudine altas radices egit, a nulla ratione curari potest, hominemque sæpe, inter foetidissimas sordes & summas miserias, ad extremam senectutem deducit; ideoque curatio, licet ob gravitatem morbi & inobedientiam ægri valde sit difficilis, haud perfunctorie erit tentanda.

a Nullâ ratione.) Nempe vestigia rerum cerebro valde profunde impressa, diuque retenta & fora immutare, nullis remediis (nisi fortè aliquando moralibus) hætenus cognitiss, datum est: & sanguinem terrestrem & austerrum, præsertim hæreditate acquisitum, velle prorsus corrigere & transmutare, est laterem lavare: hinc rescribit Willisius cap. xij. de an. brut. part. pathol. ait, curatu valde difficilis est, quia magna in sanguine & spiritibus alteratio facienda est, atque ægrotantes mendedi methodo cuius obnituntur, & Medicis & sibimetipsis inimici. Hippocr. sect. 6. Aph. 21. inquit, insanis si

varices vel hæmorrhoides supervenerint, insaniei fit solutio: quatenus sanguine copioso evacuato, reliqua portio adeo crassescit, ut ad motum violentum, pro Mania inducenda, haud facile perducere possit: Idem sect. vij. Aph. 5. dicit: à mania dysenteria, hydrops vel fatuitas bonum: Nempe puta similiter hæc esse indicia valde incrassati sanguinis. Atrophia & convulsio lethales sunt, nam indicant obstructions adeo multiplicatas, sanguinemque adeo incrassatum & acrem, ut circulatio (à qua dependet vita corporis) suffocetur: solent alias maniaci esse longævi, propter sanguinem crassiorem, ex quo iteratis

R

vatis

vatis circulationibus, & vehementibus paroxysmi motibus, particulae satis dividuntur, pro spirituum sufficiente copia suppeditanda: adde quod eorum transpiratio insensibilis tardius cum procedat, minus dispendium subtiliorum partium patiatur. Febris tertiana & quartana itidem maniam solvere di-

cuntur: ratio esse videtur quod crebrioribus, sed mitioribus sanguinis exagitationibus, materia peccans facilius dividatur & ex corpore eliminetur: si Mania fuerit per consensum uteri, lienis vel alterius partis, nunquam curabitur, nisi obstructionibus in partibus solutis.

Causa vero, ob quam maniaci inter maximos & miserrimos diatae errores tamdiu vivere queant, consistit in ipsorum corporis temperamento, quod quamvis rectis mentis actionibus adverteatur, nutritioni tamen corporis est convenientissimum.

Curatio consistet in a pravi sanguinis b evacuatione, & intemperiei tum cerebri, tum reliqui c corporis correctione.

a Pravi sanguinis.) Ubi is speciatim in venis hospitat? nonne universaliter est crassus & acer.

b Evacuatio.) Et quidem largata apud Etmullerum juxta Lindanum sanguis fuit educus ad ℥xxx, veruntamen habenda semper ratio est aetatis, sexus, anni temporis &c. Educitur autem sanguis copiosus cum in fi-

nem, ut vasorum latera valde notabiliter collabantur, minorque pressio subsequatur, quod actu causa quidem mali non tollitur, sed cohibetur.

c Corporis correctione.) Potius in sanguinis crassi & acris temperata divisione, dilutione & mitigatione, obstructionumque apertione.

Primo itaque exhibeatur cum potu vel jusculo hic pulvis a insipidus;

℞. Rad. mechoacanna ℥ij. s.

Scammontis gr. xv. F. pulvis subtilis.

a Insipidus.) Alioquin his hominibus persuaderi non potest, ut medicamentum sumant. At vero dicimus in paroxysmo, purgationem improbandam esse, quia magis adhuc ciet for-

mentationes sanguinis, sed extra paroxysmum, praeparatione praemissa, constare deberet ex melanogolis, qualia in medicatione de melancholia habuimus.

Postridie educatur sanguis per a phlebotomiam e brachio dextro ad lib. ℞. Haec postea saepius in variis corporis partibus, pro ratione virium, est repetenda. Docet enim experientia venae-sectiones largas & b frequentes plurimum auxilii hic praebere.

a Phlebotomiam e brachio dextro.) Nullam ponimus superstitionem in deligendo brachio vel dextro vel sinistro, sed eligatur vena magis conveniens, & vulnuscolum insignitur aliquantulo majus. Quidam his commendant transfusionem sanguinis, sed nos eam varias ob causas manifestas, plane repudiamus.

b Frequentes.) Uteriq; venae-sectio

etiam hic magis adhuc quam in Melancholia necessaria est: & sanguis crassior etiam in pede venae-sectionem indicaret, sed quia motus a fermento impressus in eo praedominatur, ideo potius in brachio venae-sectio instituitur, ut subtilior, & magis motus sanguis evacuetur. Riverius ex Platano exemplum habet maniaci, in quo sexagesies fuerit venae-sectio.

Ve-

Vespere ad somnum conciliandum exhibeantur ipsi in potu laudani opiat
a grana v. cum pauillo syr. de papavere dissoluta : vel lac amygdalatum
cum syrupo papaveris, ad lib. f. Vel talis præscribatur haustus somniferus :

R. Syr. violar. papaverini, diacodii ana ℥℥.
Aq. stillar. lactuce ℥iij. M. F. haustus.

a Grana v.) Equidem magna opia-
torum dosis hoc in casu requiritur, præ-
sertim in principio : malle tamen à
mitiori dosi ad majorem progredi : &
sæcè manente in progressu paroxysmi
videantur robustissimi, tamen quam
primum ad quietem & somnum
perducti, observantur de bilissimis.

Hic profert omnia terrestria acidum
absorbentia, ut Corallia, conchilia,
margaritæ, oculi caucris, fixa antimo-
niata, omnia chalybeata, volas armen-
terr. still. & alia, quæ acidum sanguinis
nimium, possunt imbibere, & motum
sanguinis sistere, v. g. nitrata. Etiam
emuliones huc pertinent ex bord. mund.
amgd. decort. sem. q. feig. may, papav.
alb. &c. nec non Tinctura opii, cujus
descriptio est seq.

R. Opii ℥i℥. exsicca leniter nè con-

trahat empyreuma, exsiccatum in pul-
verem redige, cui adde

Salis tartari ℥℥.
Sp. vini pint. iij.

Præmissa digestionè in loco calido fl-
trantur septies, vel octies per chartam
emporeticam, & babebis tinduram fla-
ram & rubicundam.

Alio modo.

R. Opii thebaici ignis calore leni ex-
siccati ad friabilitatem usquo
& in pulverem triti part. x.

Salis tartari part. x. affunde

Sp. vini q. s. ad extrahendam inde
tinduram rubiniformem, leni digestio-
ne trium, quatuorve dierum, tind. po-
stea filtra per chartam emporeticam,
q. a filtratio octies repetatur, & sa-
tum erit, quod oportet.

Postea præscribatur ipsi hoc medicamentum alterans & purgans :

R. Rad. buglossæ ℥i. s. a hellebori nigri ℥iij.

b Polypod. querc. ℥vj.

Fol. eudivæ, tichorii, fumarie,
epithymi an. m. j.

Flor. borrag. bugloss. violar. an. p. iij.

sem. melonum, cucumeris, cucurbitæ an. ℥i℥.

siquiritiæ rasæ ℥ij.

tamarindorum ℥j.

decoquantur in aq. commun. ad lib. j. s. addendo sub finem

decoctionis sol. feræ ℥j. s.

cinnamomi ℥.

colat. adde j. osati sol. violacæ an. ℥j.

e F. Apozema, de q. o bis in die sumat nucas quatuor .

a Hellebori nigri.) Durante paroxys-
mo purgantia talia malum exaspera-
rent ; verum extra eundem, præmissa
præparatione legitimâ probantur, ut &
vomitoria antimoniata vel mercuria-
lia. Sunt qui usum hellebori albi hoc in
casu extollunt, vid. Ftmüller. prax. de
delir. in genere, & in specie: sed prop-
ter similitudinem sui acrimoniæ nobis non

avertit, nec vehementer purgandum
esse judicamus, cum nimia humidi co-
pia evacuetur. Specificus quibusdam
habetur sanguis arteriosus aspinus,
propè aures vernò tempore collectus,
linteo mundato exceptus & exsiccatus;
dos. ℥j. Alii cum Quercetano commen-
dant decoctum anagallidis flore pba-
nico; quæ herba dici solet salus pba-
nico;

R. a

rum;

rum: in genere conducunt omnia præscripta in medic. antecedente.

b Polypod.) Hoc solum sufficit.

Ad alvum alias laxandam, v. gr.

℞. Decoct. commun. clyst. emoll. ℥x.

in colat. dissolve

Elect. bened. laxat.

diapruni laxat. ana ℥j.

Nitri ℥ij. vitell. ov. N. j.

c F. Apozema.) Decoctum ex lignis, & corticibus temperatis in declinatione præsertim, prodest, quia particulis suis constantioribus sanguinis motum nimium sistit, & interim sanguinem lente incidit, & obstructions tollit.

Non male decocto adderetur acetosa, tartarus crudus rhenanus, &c.

Sifusius usum detrectet, sæpius ipsi præbeatur serum lactis, in quo epithymus, & anagallis flore purpureo, sint cocta.

Et frequenter ipsi in potu exhibeatur a sal prunellæ drachmæ pondere; quod peculiarem vim habet maniacam illum spirituam fervorem compescendi.

a Sal. prunellæ.) Subinde sumatur frequens pulvis:

℞. Bolt armeni, ana

Terræ sigill. ℥j.

Sal. prun. gr. xv.

Camphoræ,

Salis saturni. an. gr. vj.

M. F. pulvis.

Sic profunt omnia, quæ in sanguine graviuscula sunt, ut Fol. lunæ, auri, margaritæ, & lapides pretiosi.

Ac postea a subinde purgetur drachmis sex vel octo confectionis hamech, vel extracti hellebori nigri drachmis duabus, quibus aliquot granâ scammonii sunt addita. Et, si hæc propter ingratum saporem respuat, purgetur subinde iusta dosi diacydonii purgantis.

a Subinde purgetur.) Pro purgatione, cum sanguinis impetus paululum fuerit immixtus:

℞. Extract. hellebor. nigr. gr. xxvj.

Trochisc. alb. gr. iij.

Mercur. dulc. gr. v.

M. F. s. a. Pilulæ.

Huc pertinet pulpa cassiæ fistulæ & tamarindorum in haustu jusculi calidi.

Post purgationes reiteratas hoc a linimento tempora ejus oblinantur:

℞. Olei violar. mandragoræ, succi sempervivi an. ℥iij. salis prunell. ℥j.

Misce pro linimento cum linteis adhibendo.

a Linimento.) Potius

℞. Unguent. populei ℥ss.

Opii thebaici ℥ss. aut gr. xv.

Ol. papav. q. s. ad consistent.

linimenti; quod etiam carpiis manuum & regioni cordis inungi potest, in paroxysmo, vel eodem ingrumento.

Et tale a Electuarium assumat:

℞. Conservæ rosar. violarum, borrag. bugloss.

melissæ an. ℥ss.

Cons. citri conditi ℥ij.

Spec. diamargariti frigidi diarrhod. abbatis an. ℥j.

Confect. alkermes ℥ss.

Syr. de limonibus q. s.

F. Electuarium, de quo drachmas duæ bis quotidie, cum potu mixtæ, ipsi præbeantur.

a Ele.

a Electuaria.) Omnia dulcia hic nocent ; cæteraque electuarii ingredienti sunt nimis calida & acris: substituatur pulvis Domine Kent, tinctura martis aperiens, aut simile aliud. River. prax. lib. j. cap. xiiij. offert re-

medium ex melissa in spir. vini infusa cum margar. præp. quod in illustri quadam familia Mospeliensi pro secreto gentilitio & hereditario habebatur. Nos non magni facimus.

Verùm his non juvantibus, tentari poterit Curatio hujus morbi per transfusionem sanguinis vitulini, ex arteria vituli crurali, in venam aliquam brachialem maniaci; qualis nuper Parisiis in maniaco, ope tubuli, unâ parte arteriæ vituli, & alterâ venæ maniaci accuratè insertæ, *a* feliciter fuit facta. Hæc chirurgia etiam in aliis morbis curandis jam satis frequenter adhiberi fertur.

a Feliciter fuit facta.) Hanc supra repudiavimus, quoniam plura dantur exempla mali, quàm boni successus. Cauterium suturæ coronali applicatum maximè probatur à Gordonio: sed aliquando fallere potest, causâ mali in remotiore parte latente.

In diæta aër sit temperatus. *a* Cibus sit liquidus, sorbilis, & humectans, ex endivia, hordeo, rapis, & carnibus vervecinis. Potus cerevisia tenuis. Somnus sit longior: isque omni ratione provocandus. Alvus sit lubrica vel natura vel arte. Amicorum moderata admittatur præsentia: inimici & ignoti excludantur. Et denique vinculis, admonitionibus, prudenter, *b* pro re nata, erit re-gendus. & compescendus.

a Cibus sit.) Commendantur quidem legumines, fabæ, aselli arefacti, & similia alimenta crassa, ad præcavendum paroxysmum: verùm al oquin. melancholiam augere solent, obstructio-

nesque multiplicare.
b Pro re nata.) Hæc bene: nam etiam aliquando sunt castigandi maniaci.

XVI.

M E D I C A T I O V I R I,

P H R E N I T I C I.

Vir *b* triginta quinque annorum, ctassus, obesus, *c* sanguineus, postquam per continuos aliquot dies & noctes *d* vino & cerevisia generosiore sese implevisset, insomniâ aliquamdiu fatigatus est; & si quando in somnum incidisset, molestis & horrendis *e* somniis fuit turbatus. Tandem post aliquot dies *f* cœpit vociferari, torvum tueri, absurda loqui. Jam, nisi à robustissimis viris vel vinculis iri lecto retineatur, ex eo nudus exsilir, & quemvis obvium ferociter aggreditur. Subinde *g* floccos & festucas in stragulis quærit. Oculos habet rubentes, & lemis squallidos. Plus solito & indecenter loquitur. Perpetuò vigilat. Oculi ipsi nonnunquam lachrymantur. Os ipsi est aridum. *h*

Valde

Valde fitit. Pulsus perpetuus est magnus, celer, creber, & inæqualis; Urina pallida.

a Phrenitici.) Describitur phrenitis, quod sit delirium continuum cum ferocia, febre continuâ acutâ, & perpetuis vigiliis: dividitur in veram & spuriam: hanc vocant paraphrenitidem, oriundam ab inflammatione partis alicujus infra caput locatæ, ut hepatis, lienis, pulmonum & speciatim diaphragmatis, quod vocabulo Græcæ ætius Veteres exprimere solebant: illam autem tradunt oriri ex inflammatione cerebri & meningum; Præterea phrenitis vera dividitur, apud Rivarium prax. lib. j. cap. xj. in aliam quæ est in dispositione, aliam quæ in habitu, & hæctica nominatur, sed hæc fortè curiosi magis arriperent Logicis, quàm nobis.

b Triginta quinque annorum.) Est in flore ætatis meliore.

c Sanguineus.) Id est plethoricus, sanguine gaudens crasso & acro.

d Vino & cerevisia generosiori.) Vid. medic. præced. ubi indicavimus

sanguinem hisce mediis notabiliter incrasari, & humore acro inquinari.

e Horrendis somniis.) Hæc sunt ordinaria imminentis phrenitidis signa: hæc quoque pertinent sermo immodicus & varius, urinae mutationes non in crassam, non in tenuem & diaphanam, cephalalgia calida, rubedo intensa oculorum, aurium frequens sibilus & stridor, responiones morosæ, lacrymæ involuntariæ &c.

f Cæpit vociferari.) Hæc & sequentia sunt signa præsentis phrenitidis.

g Floccos & festucas.) Hæc declinante phrenitide magis quàm in ejus vigore observantur.

h Valdè fitit.) Alii (inter quos est Bellinus) negant ullum dari fitis sensum, cum raro potum exigant; sed nulla est sequela, mens enim (ut ait Hippocrates) ægrotat.

i Inæqualis, urina pallida.) Pessima hæc sunt signa prognostica.

Afficitur in hoc ægro cerebrum, quod ex vigilio & delirio est manifestum; Afficitur etiam totum corpus, ut constat a ex ebriosa intemperantia, quæ præcessit; nec non ex febre præsentem.

a Ex ebriosa intemperantia.) |ptomatibus cæteris.
Item ex febre continua acuta & sym-

Morbus, qui eum affligit, est peculiaris quædam a intemperies biliosa & sanguinea cerebri, & spirituum; feroc delirium, & b febrem continuam producens: quæ à Medicis c phrenitis dicitur.

a Intemperies.) Phrenitis oriri potest sine notabili sanguinis intemperie, sed tunc febris non adeo acuta est, quam si intemperies salina adesset.

b Febrem continuam & acutam distinguitur phrenitis à mania.

c Phrenitis.) Item Hippocrati, waegonia & waegoni. Sphacelismi nomine occurrere apud Hippocratem nonnulli volunt ex ejus sec. viij. Aphor. 50. Vid. Etmulleri prax. part. ij.

a Causa præcæterica morbi est intemperantia illa ebriosa, per plures dies & noctes continuata; qua magna copia sanguineorum & biliosorum humorum in corpore ægri genita, causam antecedentem, ac insubiam & somnum turbatum, morbi hujus præludium, producit: eaque b in cerebrum & membranas ejus

mas delata, ibique in ventriculos exhians, & in substantiam membranarum & cerebri profusa, ac vehementius incalescens, malignitatemque peculiarem adificens, morbi hujus & symptomatum ejus *continentem* causam constituit.

a **Causa procatartica.**) *Quid huc conferat constans ætas, vid. Hipp. sect. iij. Aphor. xxx. Ex insufficiente lochio- rum purgatione phrenitidem abortam referi Horstius lib. ij. obs. 25. & ex retentione hæmorrhoidum idem obs. 26. Cum febribus malignis diæsi, petechialibus & pestilentialibus phrenitidem conjungit, multiplex docet experientia; aliquando ab epineumonia in phrenitidem juxta Hipp. s. vij. Aph. xij. Contrusiones pericranii, fracturæ & fissuræ cranii, non raro hunc affectum*

generant: huc pertinent omnia acriora, s. alimenta, s. medicamenta, vigiliæ nimis protractæ, passiones animi vehementiores, præsertim ad iracundiam dispositæ. Spirituum delirium oriri potest à quibusvis doloribus vehementioribus.

b In cerebrum & membranas delata.) *Continuo defertur secundum leges circulationis, sed non semper canales obstruit, quod ad hunc affectum producendum requiritur.*

Materia enim biliosa & sanguinea in cerebrum & membranas prosecta, ibique *a* incalescens, & putrescens, facit eorum inflammationem. Dum vero ea partem quandam *b* in venas perpetuo ex cerebro inflammato pellit, quæ deinde per eas ad cor defertur, ibique vehementius incalescit, & ex eo per arterias in totam corpus distribuitur, facit *febrim, pulsumque magnum, celerem, crebrum, &* propter inæquales sanguinis partes, *e inæqualem.* Ad oculos vero delata facit eos *d rubicundos, & e* è poris vasorum, quæ sunt in oculis, egressa, ibique incrassata *regit extremas palpebras s. lemis.* Spiritus, ex fervido illo sanguine in ventriculos cerebri exhalantes, *g* cum sint nimis copiosi, & quasi ardentes, atrossunt perpetuo cerebrum, nervosque subjectos distendunt, ita *perpetuas vigilias* gignunt. Dum vero illi vehementius in sensorium commune impingunt, faciunt peculiari impulsu (quia ita à natura comparati sumus) *feroces de rebus objectis cogitationes.* Atque hinc fit, ut ejus *h* perceptio & iudicium ita depraventur, ut ille nihil nisi de litibus, pugnis, vulneribus, & vindicta cogitans, *l* perpetuo de iis rebus *inepta & serocia loquatur; & quemvis obvium invaderet tumque laderet, nisi manibus ab adstantibus, vel vinctis injeclis cohiberetur.*

a **Incalescens & putrescens &c.**) *Gravis hæc, si non inepte, traduntur ab Auctoribus nostris, cum nullam nobis claram & distinctam ideam causæ incalescentiæ & putredinis ullibi exhibeat: nos dicimus, quod aciores quidam humores, sive salini, sive acidi sive, in poris, tubulis & canaliculis constitantioribus & angustioribus cerebri atque meningum hærentes, interstitia quædam juxta se relinquunt adeo angusta, ut ætheri paulò crassiori transitum denegent liberum, qui per consequens vehementem in latera eorum impetum producendo efficit, ut non solum*

fibrillæ vicinæ ad motum solito majorem tremulum perducantur, verum etiam ut particule plurimæ sanguinis humorumque in vicinia circulantium, extra centum illud consuetum notabiliter deturbentur, intra quod moveri solebant, unde valde confusa resultat earum agitatio (non secus ac vini vel cerevisiæ particule, vi fulminis, intra dolia, quantumlibet oclusa, ad latera depelluntur, totamque liquorem turbant) præprimis cum salium rigida & aculeata corpuscula, prementis ætheri difficiliter cedant, unde non solum specialiter subsequitur ardor par-
tes

tis affectæ, sed universaliter totius corporis: imò etiam (continuante inflammatione) febris acuta continua & delirium continuum; licet enim non à quavis inflammatione, nec à quavis febris (ut ut continuâ) sequatur semper delirium, attamen hoc in casu potissimum id evenire debet, primò, cum pars inflammata sit promptuario spirituum animalium & sensorio communi valdè vicina; secundò, cum pars eadem sit egregiè sensibilis, & tertio, cum singularum particularum sanguinis, humorum & spirituum, vehementissima sit agitatio, qualis nec in omni inflammatione, nec febrè observatur; Quoniam ergò spirituum & sensorii communis æquilibrium consuetum valdè notabiliter est sublatum, idcirco valdè confusè aperiantur vestigia cerebro impressa, quæ cum confusè imagines rerum menti representent, efficiunt ut confusè (id est, citra consuetudinem) de hisdem judicet, hoc est, deliret: eadem hæc causa est perpetuæ vigiliæ, uti constat ex fundamentis, in antecedentibus (in medicat. V.) datis. Sunt qui solam sanguinis coagulationem, vel extravasationem, hujus (quin omnis) inflammationis causam proximam existere putant: verùm, obsecro! quidni ergò à quavis sanguis coagulatione & extravasatione sequeretur inflammatio, v. g. in confusionibus &c. ? nonne determinata alia circumstantia id efficere debet? ea verò procul dubio hæc est, quam attulimus, præprimis cum homines intemperie acris laborantes, in inflammationes & deliria pronos observemus.

b In venas perpetuò &c. pellit.) Juxta datam doctrinam precipuè hoc opus tribuendum est ætheri crassiori, per lineam, quantumpotè rectam, poros, tubulos &c. partis affectæ tranare conanti, sed obstacula multa reperienti, adeoque vim magnam inferenti, non solum sanguini intra venas, sed liquoribus quibusvis intra canaliculos, præsertim circa partem affectam, versantibus.

c Inæqualem.) Multa sanguinis & humorum particule, cum secessionem (uti diximus) ab invicem notabilem fecerint, non mirum est guttas sanguinis inæqualiter compositas & mixtas, nec non spiritus inæqualiter versùs musculos cordis (hoc enim ex anteced. sequitur) influentes, inæqualem parere motus cordis & arteriarum reciproca-tionem.

d Rubicundos.) Rubedo hæc partim dependet à sale copioso, poris & tubulis angustioribus oculorum inherente, circa cujus poros globuli caelestes, inæquali & veloci ætheris pressione, celerrimè circa proprium axem rotare coguntur: partim à globulorum crassiorum sanguinis, versùs vasa minima capillaria (quæ naturali in statu non transeunt) protrusione.

e E poris vasorum.) Hoc non est opus: sufficit salia sæcundum ductus continuatos vasculorum & tubulorum illac propelli, sed præternaturaliter commorari.

f Lemis.) Oriuntur hi à particulis crassis glutinosi & acribus sibi mutuo commixtis, pressione aeris externi circa superficiem oculorum condensatis.

g Cum sint nimis copiosi.) Atqui supra locò citatò demonstratum fuit quomodò citra copiam magnam spirituum, vigiliæ producti possunt.

h Perceptio depravetur.) Nunquam hæc depravari potest, quæ perceptio, verùm cum mens judicium suum extra intellectum, sive claram & distinctam perceptionem extendit, falsatur, uti pluribus patebit in sequentibus.

i Judicium.) Judicium hic propriè quidem non laborat, quamvis anima absurdos sermones & effectus in corpore producere videtur: nam cum Phœniticus de jurgiis loquitur, judicium ipsi non vacillat, nisi relativè ad alios: nam revera animæ tales ideæ tunc temporis representantur, ut de jurgiis necessariò cogitare debeat; sed in hoc errat, quod putet istas ideæ excitari à causâ externâ aliquâ, cum excitentur

evocata tantum à vestigiis cerebro impressis.

(Perpetuo &c.) Hæc supra expressimus, &c. ἀνάμνησιν δάνατον.

Et quia a crassæ quædam particule spiritibus in cerebro mixtæ, & vehementius in ventriculis agitata, in sensorium commune ita impingunt, uti flocci ante oculos volantes in illud mediante lumine impingere solent, idcirco videtur sibi nos ter æger, se floccos ante oculos volitantes conspiceret, eosque in lecti stragulis, dum eas intuetur, manibus captat. Præ febris ardore, oesophagum & os perpetuo exsiccante, b os ipsi perpetuo aret, & continua torquetur sitis. Materia biliosa, quæ alias urinam tingere solebat, c in cerebrum delata, ibi, propter peculiarem cerebri ex hoc morbo dispositionem, manet, atque ideo urina, sufficiente copiâ bilis destituta, palliet: & quia hæc intemperies cerebri, lachrymæ caruncularum poros plus satis aperit, idcirco serum, quod cum sanguine per arterias eo defertur, ibi ab eo separatum, per illas carunculas ex oculis, d lachrymarum specie, erumpit.

a Crassæ quædam particule, &c.)

Equidem non negamus violentiâ, propter inflammationem cerebri & meningum, sanguinis humorumque agitatione, crassiores quasdam particulas de volvi posse super humores oculorum, à quibus radii luminis ferè eadem cum determinatione motus repercutiuntur, quâ vel à floccis, vel festucis, telis araneorum, &c. feri solet, undè mens putat similia corpuscula coram oculis externè versari, cum tamen reverà non dantur; sed tamen etiam censemus, collectiones illas foccorum & festucarum, esse totidem manuum & digitorum corruptiones, quæ non advertente mente procedunt, & in hac opinione tantò magis confirmamur, cum collectio illa foccorum sit pessimum phrenitidis signum, juxta Hippoc. prænot. §. 4. ubi dicit: quæ manus in febris acutis, aut peripneumoniis, aut phrenitide aut capitis dolore ante faciem feruntur, & frustra venantur, & festucas legunt, & floccos de vestibis evellunt, & de de pariete paleas detrahunt, eas omnes malas & lethales esse putant. Idem etiam in coacis prænot. satis clarè & distinctè inculcat.

b Os ipsi perpetuo aret.) Hic adest oris ariditas ob causam duplicem: primo, quoniam particule sanguinis aqueæ per habitum corporis, vel per alias vias magnâ copiâ (propter ardorem) extra corpus protruduntur, idcirco lymphæ vix aliqua fluit ad os, & gulam, & hinc

sitis oritur, quæ potu potest sedari: vel secundò, quoniam glandule salivales sunt obstructæ, ita ut nihil, vel parum salivæ ad os mittatur; & hæc sitis potu licet largissimo non tollitur, sed augetur, quia obstructionem auget, & ventriculi appetitum, & functionem destruit.

c In cerebrum delata.) Bilem subtractione bilis in sanguine non dari, sed congeriem determinatarum particulæ sanguinis quantarum & figuratarum intra glandulas & meatus bilarios hepatis, demùm bilem componere, cum certificatum sit experientiâ Anatomica, sequitur nullam bilem, quâ bilem, ad tingendam urinam consuevit: & reverà si bilis urinæ permixta esset, eam amarè sapore inficeret, quod tamen nusquam observatum scimus, quod etiam olim re- & Galenicis oggessit Helmontius: Attamen quatenus maxima bilis portio est naturæ saline, & rubicundus splendescentis urinæ color à sale copioso dependet, dicere possumus, eatenus biliosas multas urinæ permixtas esse particulas, quatenus adsunt multæ saline. Ergò si tubuli & canaliculi glandularum venalium, ita obstruantur in phrenitide, aliisque inflammationibus majoribus, ut salia cum sero copioso trāsire nequeant, ut evacuentur, sequitur salia eadem in sanguine manentia, uberior versus partem affectam sive inflammatam, lege circulationis transferri, adeoque causam proximam ad auferre, undè symptomati- bus

Dus multiplicato, vitæ cursus abbreviatur: vid. Hipp. Sect. 19. Aph. 72.

d Lachrymarum specie.) Profundius lachryma hoc in casu, variis de causis: (primò) cum dolor capitis sit vehementissimus, spiritus animales vehementer in omnem dimensionem, uti ad alias partes, ita versus glandulas lacrymales circumferuntur, quarum per consequens canaliculos vehementius premendo, serum copiosius expellunt: (secundò) cum salia acriora itidem in glandulis oculorum habeant,

vellicando, sicut supra dictum, spirituum animalium influxum versus easdem majorem pariunt; (tertiò) cum tantò tamque irregulari motu lymphæ crassior urgeatur, ut liberè satis per vascula lymphatica ad venam subclaviam excurrentia, propelli nequeat, majorem pressionem facit ad latera minus resistentia, qualia sunt versus glandulas lacrymales, earumque exitus lymphaticos in cavum oculorum, & narium desinentes.

Morbus hic valde a periculosus est ob perpetuas vigilias, quæ egrum valde fatigant, & spiritus magis incendunt; ac præterea quia princeps pars à biliolo sanguine laborat; & hoc delirium non cum risu, sed seroce studio, est comitatum. Itaque generosissima hic adhibenda medela.

a Periculosus.) Ità rectè Alexander Trallianus hunc affectum vocat, καὶ τὸ ἀκρότατον αἰετὶ κινδυνώτατον, id est, morbum acutissimum & periculosissimum, nam brevi tempore vel in salutem, vel mortem terminatur, aut ad dies aliquot protrahitur, transit vel in suppurationem cerebri, vel melancholicam fatuam, vel lethargum, aliumve morbum saporisum itidem plerumque lethalem: Hippocrates sect. 7. Aph. 50. ait, quibus cerebrum sphacelo fuerit affectum, in tribus diebus pereunt, si verò hos effugerint, sani fiunt: putatamen aliquandò, non semper hanc prognosin valere, præsertim in regionibus hæcæ septentrionalibus: si materia peccantis sequatur evacuatio per nares, os, vel aures, hæc sperandum est. In septentrionalibus periculosior est phrenitis, partim quoniam vires sunt debiliores, partim quoniam totus eorum sanguis ordi-

marie solet esse acrior, confer Hippocr. sect. viij. Aph. 1. ubi dicit, qui supra quadraginta annos phrenitici fiunt, non admodum sanantur. Inflammatio aliqua magna in alia corporis parte, phrenitidi superveniens, vel vice versa, phrenitis inflammationi, non potest non malum omninari: ita Hippocrates sect. 7. Aph. 32. ait, à peripneumonia phrenitis, malum. Somnus blandus delirium mitigat, juxta Hippocr. sect. ij. Aph. 2. Deliria quæ cum risu accidunt, securiora sunt, juxta Aphor. 53. sect. vj. nempe risus judicat, moderatum magis esse sanguinis spirituumque motum: verumtamen sardonius risus malum omninari solet, est enim spectes convulsionis. A plaga in caput, stupor aut delirium malum, secundum sect. vij. Aph. 14. confer sect. ejusd. Aphor. 18. 10. 9. & 7. Paraphrenitis mitior est phrenitide.

Quæ consistit in causæ antecedentis & continentis ablatione, & intemperiesi, per contraria, correctione.

Primò itaque hic a injiciatur clyster:

℞. Hordei mundati p. j.

Fol. lactucæ, violariæ, malvæ, betæ an. m. j.

Sem. 4. frigidior. major. an. ℥ij.

Prunor. acidor. ℥j.

Coquantur in aq. comm. ℔ij. in qua dissolve

Sassia pro clisteribus, diapruni an. ℥vj.

b Salis

b Salis ℥j. Misce. F. Clyster, mox injiciendus, & quotidie, nisi aliud purgans exhibeatur, repetendus.

a Injiciatur clyster.) Nempe delirio & febre remittente, nam in furore majore, clysterem injicere vix est possibile.

Ut in mania, sic & hic purgantia sunt vitanda, quia sanguis inde m-

ntiam movetur. Omnia prima instituenda est Venæsectio.

b Salis. In Clystere poterunt dissolvi loco salis communis, salis prunell. drach. ij.

Fæcibus alvi per clysterem hunc vel suppositoium eductis, **a** aperiatu-
na in cubito, vel, si hoc admittere æger nolit, **b** in fronte, & sanguis large
educatur: prætentissimum enim in hoc malo remedium est sanguinis detractio.
Atque ideo si venæsectio ab ægro non admittatur, fiat scarificatio profunda in
cruribus & dorso cum cucurbitalis. Venæsectio hic reiteranda quoque erit.

a Aperiatu-
sectio ante omnia matutina debet insti-
tui, & pro re nata iterari, instituen-
da autem est in brachio, quia sanguis

motu, & subtilitate peccat.

b In fronte.) Cum exigua hic sit
vena, commodiorem locum alium est
gendum esse censemus.

a Capiti adhibeatur hoc oxyrhodinum:

R. **b** Olet rosaceæ ℥j. ℓ.

c Sacci lactucæ, portulacæ, solani an. ℥ij.

d Aceti rosac. ℥j.

F. **e** oxyrhodinum, cum linteis capiti tepide adhibendum.

a Capiti.) Oxyrhodinum sæpius
iterandum est, nam parum ex eo ad in-
teriora penetrat: vel intro exiteri po-
tius potius aliquis refrigerans qualis
sequens:

R. Lapid. prunell. ℥j.

Capitur. gr. iij. iv. vel v.

Laudan. opiat. gr. j. vel ij.

Pol. Lunæ N. viij.

M. F. Pulvis.

Vel **R.** Syr. Papav. errat. ℥ss.

Laudan. opiat. gr. ij.

Aq. lactuc. unc. ij.

M. F. Haustus.

b Olei.) Non potest penetrare po-
ros, quoniam constat particulis nimis
crassis, & ramosis.

c Sacci.) Si aliter est, non possit ha-
beri. Si non habemus succos herba-

rum, sumemus aquas destillatas, sic
habemus oxyrhodinum optimum.

d Aceti.) Ubi morbus fuerit in vi-
gore, non multum aceti sumendum
est, quia sua aciditate cum spiritibus
salinis conjuncta motum auget: re-
pellentibus etiam locus non est, nisi
in principio morbi, & declinatione,
adde

Opii gr. xij. aut xv. si vires non-
dum sint prostratae.

Camphoræ ℥j. aut ℥ss. si ferre
vult odorem.

Prolinimento Temporum:

R. Ung. Popul. unc. sem.

Laud. opiat. vel opii gr. xij.

Capitur. gr. xj.

Os. Hyosciami q. f.

M. F. Lintimentum.

Sub noctem exhibeatur hic haustus hypnoticus:

R. Syr. papav. errat. ℥j.

a Laudan. opiat. gr. iij.

Aq. lactuc. ℥j. Misce.

a Laudani opiat. gr. iij.) Narcotica minime sunt adhibenda, ubi putamus vires esse attritas, vel à minima semper dosi est incipiendum, ut videamus quid sanguis ferre possit; ita v. g.

℞. Syr. Papav. ℥ss.

Laudan. opiat. gr. j.

Aq. lactucæ ℥jss. vel cum cerevisiâ. M. F. Haustus.

Postea semper ad majorem dosin ascendere possumus, si necessitas urgeat.

Subinde ad impetum sanguinis refranandum,

℞. Terræ sigill. gr. xv.

Sacch. saturni gr. v.

Camphoræ gr. iij.

Laud. opiat. gr. j. aut ij.

M. F. Pulvis.

Sed facilius in potu ordinario sumi potest tincturæ opii cochl. dimidium, aut amplius. Multus fit usus Imp. prunell. à ℥j. ad ℥ij. aut ℥j.

Postridie exhibetur hoc *a* purgans.

℞. Spec. diaturbith cum rhabarb. ℥j.

Scammonii gr. vj. aq. cardui benedicti ℥ijj.

M. F. Haustus mane propinandus.

a Purgans.) Rejiciendum est, quia nimiam fermentationem in sanguinem introducit: potius ergo ad clysterem accedendum. Si morbus sit in declinatione, ut omne periculum nimie fermentationis præterierit, atque si notabilis adsit cacochymia, tunc

℞. Extract. rhabarb. ℥j. aut gr. xxv.

Ref. scam. gr. iij. aut iv.

M. F. Pilulæ.

Ad dolorem & febrim tollendam, sudoriferum dari debet temperatum, v. g.

℞. Aq. meliss. ℥iv.

rosar. ℥j.

tinct. croc. ℥j.

sal. prun. ℥ss.

ocul. cauc. ℥ij.

laud. op. gr. ij.

℥yr pap. rhæad. ℥vj.

M. dosi est ad cochlearia iij. singulis horis, vel sumatur dimidia ejus portio pro dosi. Huc pertinent emulsiones & amygdalata, bordeata, acidiuscula, nitrosa, &c.

a Pedibus, *b* ad diversionem materię morbificę, adhibeantur columbę vivę dissectę.

a Pedibus.) Etiam capiti applicata profunt, quia per poros cutis transmittunt effluvia oleosa & balsamica, quibus humores acres involvuntur & temperantur. Sed majus contusum, & cum lacte muliebri mixtum, incipiti raso applicatum mire laudatur.

b Ad diversionem.) Id pugnat cum circulatione sanguinis. Multierculæ

pedibus applicare solent fermentum acidum, cum ruta & sale, quod sæpe postea cum nigrescat, ardorem ipso mediante à corde revulsam ajunt: Sed revera est à sale acri exhalato ex plantis pedum, exsiccante fermentum applicatum cum cujus aciditate, forsitan etiam fermentationem aliquam excitat.

Interius usurpetur *a* serum lactis & tenuis cerevisia pro potu, & talem subinde sumat julepum, vel apozema potius.

℞. Fol. lactucæ, portulacæ, plantag. an. m. j.

Flor. nymphææ, violar. an. p. j.

Coq. ex aq. bord. ad lib. i. adde *b* ℥yr. violacæ ℥ijj.

Salis prunellæ ℥ijj. M. F. Julapium pro iij. dosibus.

a Serum.) Serum lactis valde confert, præcipue si Mars in eo sit extindus, nam volatile in sanguine figit ob metallicam gravitatem.

Nitrum in aquâ dissolutum, summè prodest in omnibus morbis ardentibus, us & ejus spiritus, qui aperit, & lentè coagulando sanguinis motum retardat, adeoque æstum tollit.

b Syr. violac.) Potius syrup. de aceto-
sitate citri, aut granatorum acidorum
℞℞. vel ij.

Vel ℞. Hord. mund. M. j.

C. C. limat. ℞℞.

rad. scorzon. ℞ij.

herb. acetos.

meliss. ana M. j.

tamarind. ℞℞.

Cog. in s. q. aq. font. ad libras ij, vel iij.

f. colat. & add. vin. mosell. matur. ℞v.

syr. de succo citr. ℞ij. vel in liquore

suspendatur pomum citri discissum. ℞.

f. julap.

Magnus *a* cordis calor hoc epithemate temperetur.

℞. Aq. rosaceæ lib. l.

Nymphææ, buglos. violar. an. ℞j. l.

Santali rubr. & citrin. an. ℞ij.

Campboræ gr. iij. aceti ℞ij.

Croci ℞℞. F. epithema cum linteis intinctis cordi tepidè adhi-

bendum. Idem etiam testibus adhiberi poterit.

a Cordis.) Et aliarum partium totius corporis.

Ubi malum nonnihil *a* mitescere inceperit, capiti adhibeatur gallina viva dissecta, vel pulmo vervecis à mactatione calens.

Pro potu etiam utatur hoc infuso:

℞. Aq. fontis lib. 2.

Fol. acetosæ, papaveris rhaados an. m. f.

Flor. borrag. nymphææ, violariæ an. p. f.

b Spirit. vitrioli ℞j. *c* Santali rubr. limati ℞ij.

Stent in infuso per horas aliquot, frigide colentur per chartam
emporeticam, & adde sacchari q. s. ad saporis gratiam.

a Mitescere.) Quidni & in vigore
paroxysmi? sed Auctor forte putat sero-
ciâ egri, non diu talia super caput per-
mansura esse. Willisius habet exem-
plum phreniticæ ancillæ curatæ, per
immersionem in aquam.

b Spiritus.) Eligatur Spiritus ni-

tri loco spir. vitrioli, ad gratum aco-
rem.

c Santali rubr.) Sumo potius sant.
citrinum aut album, nam illud nimis
adstringit.

d Adde sacchari.) Potius syr. de
succo citri.

Urina hic sæpe subsistit, atque ideo monendus æger, ut mingat: quod si hoc
non sufficiat, fiat hæc fomentatio supra pectinem:

℞. Fol. parietariæ, m. ij.

Petroselinum cum radice m. j.

Sem. seselios, petroselini, opii an. ℞ij.

Fiat decoctio in s. q. aq. comm. In colatura

dissolve a olei scorpionum ℞ij. praefatu, pectini cum linteis ad-
bibendo.

a Ol. scorp.) Hoc solum sufficeret, vel oleo therobintbinæ permixtum.

Hu-

Hujus decocti residentia frigatur in sartagine cum *a* oleo scorpionum q. f. & post forum applicetur *b* pectini.

a Ol. Scorpionum.) Hoc spectatim quodque cum fractu addi possent quaedam diuresi promovenda, addi autem potest spiritus cerebri. Ziss. *b* Pectini.) Item perinao: clysteribus dam diuretica. In longa urinae suppressione, candelam ceream urethrae immittere oportet, inquit Willis. loc. cit.

In *dieta* aer sit temperatus, mediocriter *a* luminosus. Absint ab oculis p^ucturae. *b* Cibus sit parcus, ex lactuca, intybo, piscibus saxatilibus. Potus sit *c* cerevisia tenuis. Quies hic conducit. Somnus omni ratione conciliandus. Excrementa alvi & vesicae bene respondeant. Affectus animi, quantum fieri potest, sint blandi.

a Luminosus.) Potius obscurus.
b Cibus sit parcus.) Sit liberator, si ventriculus potest ferre, ne sanguis fiat acrior. Conveniunt omnia hordeata, rapa, & similia.

c Cerevisia.) Qui assuevit vino, sumat vinum rhenanum tenue, sed maturum in declinatione morbi, ad vires restaurandum.

XVII

M E D I C A T I O A D O L E S C E N T I S,

A rabidi canis morsu.

H Y D R O P H O B I.

Adolescens, annos natus plus minus septendecim, ruri iter pedes faciens & in digito annulari sinistrae manus a cane rabido insiliente, fuit commorsus: vulnus, qui erat exiguum, nec ulla de caninae rabie suspicio, brevi a chirurgo fuit *c* consolidatum. *a* Trigesimo a morsu die cepit de brachii sinistri dolore conqueri, & aquam metuere. Postero die vinum, cerevisiam, & *e* omnia liquida ac fulgida abhorruit. Tertio die *f* nec sonitum, imò nec nomen liquorum ferre potens, insigniter febricitavit. Pulsus jam est concitatus; multi adfuerunt sudores. Mens ipsi in reliquis etiamnum sic *g* satis constans.

a Hydrophobi.) Significat quidem in specie vox hydrophobiae metum aquae, sed tamen sumitur pro rabie vehementi, cum qua conjungitur motus liquororum, rerumque fulgentium, febris continua acuta & difficultas deglutendi ac respirandi.

b In digito annulari.) Notetur magnus effectus ab exigua causa, quod sa-

tis docet, non ad quantitatem adeo quam qualitatem fermentorum attendendum esse: Hildanus cent. j. obs. 86. refert, quod quidam a sele rabida scalpura per unguem in dextro pollice laesus, vix epidermide laesa, hydrophobia fuerit correptus. Item, quod vestis mulieris a cane rabido lacerata, cum vestis filo dentibus absisso resarcitur,

lup, multos post tres menses hydrophobica similiter evaserit: confer Petr. Borell. cent. 4. obs. 22. Zacut. Lusit. lib. iij. prax. admir. obs. 83. & 86. Dioscor. lib. vj. cap. 36. Coel. Aurel. lib. 3. de morb. acut. cap. 9. Tulp. lib. 1. obs. xx.

c Consolidatum.) *Reâdè hisce culpare vult Auctor incuriam multorum chirurgorum, qui & hic, & aliis in casibus, vulnera & ulcera maligna nimis citò consolidare conantur, mali fomite nondum evacuato.*

d Trigesimo à morfu die.) *Lindanus super Hartmannum, refert exemplum hydrophobiae lethalis, decimotertio post morsum canis anno evenientis: de hydrophobia annos viginti occultatâ, vid. misc. cur. dec. 2. an. 9. & 10. obs. 43.*

e Omnia liquida.) *Hoc quidem signum pathognomonicum dici solet hydrophobiae, sed tamen aqua metum non semper adeste, contendit Phil. sal-*

muth. cent. iij. obs. 90. confer Schenk. obs. p. m. 851. obs. xvj. Alia species rabiei occurrit apud Auctores, dicta Chorea S. Viti, in qua saltando currendoque furunt, & velut evanescentes in tantum efferantur, ut geminatis clamoribus, horrendo planè & truci adspectu, spumam ore regerant, quò actu tandem ita fatigantur, ut velut exanimés viribusque omnibus exsoluti, humo se prosternant, mortuis haud abhñmiles. Vid. Schenk. obs. p. m. 144. obs. viij. item Tulp. obs. xvj. lib. j. Ad classẽ horum affectuum pertinet quoq; Tarantismus, de quo vid. Stalp. vander Wiel cent. prim. obs. rar. 100.

f Nec sonitum.) *Hæc circumstantia non semper adest, notatque majorem morbi gradum.*

g Satis constat.) *Sine delirio morbum quandoque esse, tradit Schenkius loc. cit. item Bellinus lib. de morb. cap.*

Partes affectæ hinc sunt a variz: cerebrum, quod ex aquæ & omnium liquidorum metu: brachium sinistrum, quod ex dolore; & cor, ac totum corpus, quod ex febris, & pulsu concitato, ac sudore innotescit.

a Variz.) *Hoc patet ex definitione hydrophobiae supra allatâ: confer Tulp. lib. j. obs. xx.*

Morbus est Hydrophobia; sive intemperies venenata & contagiosa, & calida totius corporis, ac præcipue cerebri; aquæ, omniumque liquidorum, & splendentium timorem inducens. Quod causæ & symptomata testantur.

a Contagiosa.) *Non adeo quidem per insensibilem transpirationem, quam per communicationem liquoris, sive salivæ, sive sanguinis &c. quam*

quam Tulp. obs. lib. j. cap. xx. ait, nemini fuisse rabidorum sputa detrimen-

Causa præcatarrhica hujus affectus est a morsus canis rabidi, qui ægrum nostrum in digito annulari mordicus vulneravit. Hinc enim, per contagium, venenum istud rabiosum ipsi, in digito vulnerato, fuit communicatum: quod, è vulnere per venas ad cor, & hinc in cerebrum & totum reliquum corpus, cum sanguine arterioso, distributum, totum sanguinem paulatim infecit; Isque majorem corruptelam indies contrahens, tandem ad tantam pervenit pravitatem, ut antecedens hujus morbi evaserit causa. Sanguis autem ille ad cor delatus, ibique præter naturam incensus, per corpus deinde distributus, & in cerebro in prævos spiritus animales conversus, ac b perceptionem ibi vitians, c continens hujus morbi, omniumque symptomatum est causa.

a Mor-

a *Morsus canis rabidi.*) *Præter canes* (qui frequentissime aguntur in *rabiem*) etiam *feles, galli, equi, muli, tauri &c.* huic, aut ipsi simili malo affici, restantur *Auctores plurimi*, inter quos *imprimis vid. Schenk lib. vij. obs. xliij. ex quo, tanquam publico fisco, Cornelius Stalp. van der Wiel loc. cit. varia alia congeffit exempla, quamvis inter ea, multa sint, quæ hydrophobiam vix redolent. Quoniam etiam (ut re-ctè Logici) progressus nullus datur in infinitum, jure merito quæritur, unde rabiei hydrophobicæ, citra morsum aut contactum rabidi alicujus animalis primus fons & prima scaturigo? Nos huic quæstioni mox satisfacere conabimur circa causam proximam.*

b *Perceptionem ibi vitians.*) *Hoc absolutè falsum esse, in medicatone præcedente indicavimus.*

c *Continens hujus morbi &c.*) *Hæc enus certè Auctor nihil explicavit, utur corruptelam, pravitatem, incendi-um, & nescio quæ non plura, magis obscura effata, in scenam adduxerit: Nos existimamus, similem omninò esse, & hujus affectus, & manie causam proximam; eò tamen cum discrimine, quòd in hydrophobiâ peccat humor acrior & magis corrosivus, inflammationem faucium, meningum aliarum-que partium cum febre continuâ acutâ, rabie & aquæ metu spectatim produ-cens, secùs ac in mania: supponamus ergò (primò) quòd sine commorsione ullâ aut communicatione salivæ in parte aliqua stabili corporis canis (voracissimi bruti) aut alterius cujusdam animantis, collecta fortè fuerit ex gremio sanguinis materia quædam crassa & acris (prout dictum circa causam continentem Maniæ) quæ diutinâ morâ & stagnatione intra canaliculos partis istius angustiores, ad majorem gra-dum acrimonie, & rarefactionis, per-ducã, carceres sui latibuli diffringit & ope canalium revehentium ad san-guinem transit; unde sequetur, quòd illicò sanguinis motus circularis nota-biliter minuatur, nam particule hu-*

moris illius acrioris accedentis, im-mensum discrepant à particulis san-guinis, ratione magnitudinis & figu-ræ, ac per consequens determinationis motus; unde cum æther, viam sibi li-beram per poros singularum particula-rum, præsertim rigidiorum, non in-veniat, non solum earum plurimas ad latera depellit, massæque sanguinæ mixturam consuetam turbat, verùm etiam impulsu suo continuat, sed inæ-quali, complanat, magisque acumina-tas reddit, quæ cum nequeant canali-culos angustos & constantes partium corporis diversarum liberè transire, fi-stuntur, pariumque inflammationes diversas v.g. in cerebro & meningibus, unde delirium ferox cum febre conti-nua acutâ, in musculis laryngis & pha-ryngis, unde cynanche sive difficultas respirandi & deglutendi, per conse-quens crebri anhelitus, exsertio lin-guæ (ut in canibus æstuantibus) item aquæ metus, licet vehementissime fi-tiant, cum enim deglutire commodè nec respirare possint, pertinaciter re-miniscuntur anxietatis maximæ, ex deglutitione fluidorum resultaturæ; quontam etiam res fulgidæ & splen-dentes vividam & vehementem globu-lorum cælestium, sive radiorum lumi-nis repercussionem versus oculos pa-riunt, quâ vehementior spirituum mo-tus intra cerebrum resultans, dolorem & delirium auget, hinc non sine ratio-ne quoque avertantur salium rerum aspectum: Quid mirum ergò? quòd (secundò) vel per commorsionem, vel alium quemvis modum, saliva furen-tis animalis hydrophobi, alii anima-lis communicata, similes reddat effe-ctus? est enim reverà fermentorum omnium ea natura, ut alias res ap-proprietatas transmutent in sui natu-ram. Cum verò dixerim, primariam aquæ metus causam esse anginam, si-ve deglutendi & respirandi difficul-tatem, quæritur quidni & in angina idem liquidorum metus adsit? Resp. reverà etiam motum aliquem eorum tunc adesse, sed non tantum, quan-tum

*nam in hydrophobia, cum simul in hac, | vehementius affliguntur, quam angima
maxima adhit rabies, in qua homines | nã simplicis.*

Nam malignus ille sanguis cor ingressus, ibique, ob nimiam suam dilatabilitatem, supra naturæ modum excalefactus, & in arterias & venas totius corporis propulsus, *a febrim, & pulsum concitatum*, febris indicem, *b sudoresque copiosos producit*. In cerebro verò in spiritus commutatus, propter peculiarem suæ intemperiei malignitatem, cerebrum ita disponit, ut *imago lucis, aqua & cujusvis alius liquoris*, sensibus, reminiscentiâ, vel imaginatione percepti, ingratiſſimum motum ipsi imprimat; atque hinc eæ res *magnam timorem, & horrorem nostro adoleſcenti incutiant*.

a Febrim.) Non aliter ac in pbricitide demonstratum.

b Sudores copiosos.) Nempe cum tanta sit sanguinis humorumque, propter inflammationes agitatio, ut plus feri intra glandulas cutis secernatur, quam commodè per vasa revehentiavehi potest, guttula feri per innume-

rabilia cutis orificia prorumpunt, sudoremque copiosum suppeditant: Posset etiam recte dici, quod cum sanguis incrassatus, satis celeritèr ab arteriis per venas reverti nequeat, majorem versùs glandulas cutis faciat pressionem, adeoque feri copiosioris evacuationem.

Ita enim à natura facti sumus, ut diversi motus diversas in nostrâ mente, excitent cogitationes; ut *a* ex frictione laterum & plantæ pedis, titillationem; puncturâ nervi, dolorem; & ex omnibus reliquis sensibus, per solam motus varietatem, varias sensationum cogitationes in nobis excitantibus, est manifestum. Cum autem omnis motus sive impressionis varietas, vel ab objectis, vel medio, vel sensoribus, vel omnibus simul oriatur, neque hic in objectis liquoribus vel luce, nec in medio, ullum sit vitium, quod per se tales motus producere possit; sequitur motum illum, sive motus istius modificationem, quæ ægro nostro liquidorum & lacis timorem incutit, à peculiari temperie sensoriorum, sive spirituum, cerebri, & reliquorum talium organorum, ubi ab his objectis moventur, originem ducere.

a Ex frictione &c.) Ita plane loquutus est in medicat. antecod.

Hinc jam patet hydrophobiam non magis esse occultam, quam est dolor acutus, qui ex nervi punctura: vel scintillatio, quæ ex oculi percussione; vel molesta illa titillatio, quæ ex subita lateralium pectoris musculorum, vel plantæ pedis frictione, percipitur. Nam omnia ista proficiſcuntur à varia motuum partium temperie; quæ propter insensibiles partium particulas incognitas, nostro quidem judicio, non magis in uno, quam in alio, specificè explicari potest.

Atque ex his generalitèr maniacorum, phreniticorum, melancholicorum, à tarantula demorsorum, & aliorum delirantium deliria satis commodè explicari *a* posse videntur. Cum enim ex vario spirituum & cerebri temperamento varii motus, & ex variis motibus variæ orientur cogitationes; hinc jam facile intelligimus, si motus eorum secundum naturam fuerint, cogitationes etiam esse sanas; contra vero, ubi illi à convenientibus nostræ naturæ legibus recedunt, esse insanas; &, pro varietatis suæ ratione, varia etiam insipientium seu deliriorum producere genera.

a Explicari posse.) *Sed quibus generaliter & obscure; vid. Joseph. de Aromatariis tr. de rabie contagiosa. Ratio, cur post demorsionem rabidi animalis, vel salivæ ejus communicationem malum aliquando ad longum tempus lateat quiescens? quarendæ est partim in finitate acris fermenti hydrophobici, partim in eo, quod fibrillis*

partis læsæ, in cincinnos (ut ita loquar) revolutis, via obstruatur vel præpediatur fermento, ut adeo celeriter massa sanguinæ communicari nequeat: denique partim à constitutione sanguinis hominis læsi crassiore, ita ut in eo fermentum ad aliquod tempus suffocetur.

Morbus hic cum sit venenatus, & aquæ aliorumque liquidorum timorem, quibus ægri sitis est mitiganda, jam induxerit, cumque hætenus nulla fere eorum suspectans exempla, in quibus hic morbus, ubi a ad aquæ timorem est perventum, remedium b hætenus in ventorum ope, sit superatus: huc accedit, quod ægri in hoc affectu fere nulla assumere velint remedia. Itaque spes hic in angustis est. Immo metuendum, ne ante mortem in carinam rabiem agatur. Attamen non plane hic deserendus æger: præsertim cum mens ipsi etiamnum constet; quo rationibus eo forsan poterit adduci, ut formidatis liquoribus in medelam utatur.

a Ad aquæ timorem.) *Nempe ille demorat mali fomitem, ad intima penetrata corporis pervenisse, per totum sanguinem diffusum esse, jamque obstruções inflammatorias peperisse, quæ in diem, vel tertium vel quartum ægrum gessundent, adeo ut non opus sit mortem eorum maturare, sive per stragula, sive per culcitram (ut loquitur vulgus) orti imponant. Vid. Tulp. obs. xx. lib. j.*

deo, cur non possit morbus hic venesectione una aut pluribus, atque deinceps remediis internis impetum sanguinis, humorumque mitigantibus, acrimoniam involventibus, nec non sudorificis alexipharmacis malignitari, & veneno obstruendo evadere, malum sanari: sed solent hoc bonitate, & Medici, & alii, ob contagium & ferocitatem fugere, unde sit ipsi relinquuntur.

b Hætenus inventorum.) *Non vi-*

Tentanda igitur a Curatio: que causam antecedentem, & continuentem; ac malignam illam venenatamque intemperiem corporis, contrariis remediis impugnabit.

a Curatio.) *Difficultas Curationis præcipua est, quod ægri nolant*

medicamenta assumere.

Primo itaque talis injiciatur a clyster:

R. Rad. bellebori nigri ℥i.

Fol. major, lactus. violarum, beringitæ, endivæ an. m. j.

Hordei ℥j. præpar. acidor. par. viij.

agarici trochiscati ℥iij.

Coquantur in jure carnium ad lib. j. f.

Colaturæ addatur hinc & diascolocynthis ℥j.

al. violar. ℥j. s. misce F. Clyster mox injiciendus, & alternis

diebus, & alimenta admittat, reiterandus.

a Cly-

a Clyster.) Nihil facit ad rhombam, nisi forte in intestinis haerent faeces induratae; alias nulla huic morbo est affinitas cum purgantibus, sed quidem cum sudoriferis. Plenus autem nostram sententiam de metodo curandi habimus in seqq.

Deinde *a* vena brachii aperiatur, & sanguis pro ratione virium educatur.

a Vena brachii aperiatur.) Ut motus nimius sanguinis diminuat, & evacuatur, item ut portio superflua, melius corrigatur; vena-secutio, pro ne-cessitate, iterari potest.

Postea tale *a* fiat vesicatorium:

R. Cantharid. ℥vj.

Sem. sinapi, rad. hellebori albi an. ℥ij.

Fermenti acidi ℥ss.

Aceti scyllit. q. s. Misce F. Massa; de qua portiones, stercis im-ctæ, *b* brachiis, femoribus, & tibiis apponantur, ibique diutius relinquantur. Ulceraque excitata emplastro diachylo diu aperta serventur.

a Vesicatorium.) Hoc melius primo demorsionis instanti, parti lesæ applicaretur, praemissis cucurbitulis s. ventosis, s. scarificatis, ablutionibus fortibus &c. nullam autem in ipso paroxysmo utilitatem afferre poterit Vesicatorium. *b* Brachiis, femoribus, &c.) Putat forsitan per has vias venenum ejectum iri, sed cur ex his potius quam aliis partibus egeretur? nonne toti sanguini venenum est permixtum?

Interim, corpore evacuato, de Palmarii celebratissimo hoc *a* antidoto iusta dosi ab ægro quotidie est sumenda:

R. Fol. ruta, veronica, salvia, plantaginis, Polyod. absinthii vulg. artemisia, Mentha, melissophyll. betonica, Hyperici, centaurei minor. an. m. j.

Hæc omnia, iusto tempore collecta & exsiccata, redigantur *b* in pulverem subtilem: de quo exhibeantur ægro, cum saccharo, drachmæ tres, mane jejuno ventriculo; & tantundem à prandio, circa horam quartam vel quintam pomeridianam. Vel, si per os recipere recuset, duplum mane & vesperi, cum apto & sufficienti liquore, injiciatur *c* per anum.

a Antidoto.) Tantum praestari posse sale volatili viperino, C. C., rinctura bezoardica, aliisque alexipharmacis existimamus.

b In pulverem subtilem.) Post venesectionem sudoriferum potens exhibeatur, ex mineralibus, & salibus volatilibus, ut malum non tantum ex sanguine, sed omnibus partibus solidis evacuatur: v. g.

R. Diascord. sylv. ℥ij.
mandib. luc. pisc. ℥ss.
reg. antimon. med. ℥j.
sal. vol. yip. vel C. C. ℥j.
sal. prun. gr. xv.

M. F. Bolus.

c Per anum.) Quid hoc sibi velit, non percipimus, exigua enim revera virtus ea esset, quæ hoc modo ad sanguinem penetraret.

Magnopere etiam in hoc affectu commendatur, pulvis factus à vulgaribus serpentibus capite, & cauda truncatis, visceratis cute nudatis, & in olla vitrata

vitrata super lento igne perpetuo agitando, exsiccat. *a* Hujus pulveris sumatur mane à jejunio quotidie drachma una, cum syr. de limonibus, in pilulas redacta; & similis dosis circa vesperam reiteretur. Utilissimum quoque, est *b* antidotum illud illustre Æschrionis, ex cancrorum cinerum partib. x. gentianæ part. v. & *c* thuris part. j. paratum, & duorum cochlearium quantitate quotidie bis exhibitum.

a Exsiccat.) *Vid.* Franc. Red. obs. de Viperis p. m. 91. *item* Moses Charras nov. exper. de viper. quem laboris hujus debitum honorem Celebratissimo Carolo Drelincurtio suffuratum fuisse ferunt. Ita enim ipse Drelincurtius lib. de scæmin. ovis p. m. 2. & 3. loquitur, foetas animantes meæ curiositati subjeci, nec ipsas vipersas exhorui. Dùm has, præsertim, centenas inciderem, mirâ jucunditate ovula in illis, à die coitus ad partum usque, singulis diebus attendi, ac pro virili

mysteria generationis, meis Amicis aperui. Præprimis editorem libelli gallici de Viperis, pro illius ingenii aromatarii modulo laboriosè docui. Atque sic deinceps ingratus ille atque calcitrosus, laboris mei tulit honores.

b Antidotum Æschrionis.) *Vide* Galen. lib. 2. de simpl. medicamentorum facultatibus.

c Thuris.) *Omnia hæc ingredientia operantur, acidum sanguinis nimium absorbendo, infringendo, involvendo & præcipitando.*

a Celsus unicum ait hydrophobiâ oppressis remedium esse non opinantem ægrum in p. scinam, non ante ei prævisam, projicere, ac, si natandi peritiam non habeat, modo mersum bibere pati, modo attollere; si habet, interdum deprimere, ut invitus aquâ fatietur. Imo passim observatur, quod demorsus à cane rabido, si ante hydrophobiam in mari ter quaterve sub aquis fortiter demergantur; ab omni rabie & aquarum metu maneant immunes: propterea quod aqua ita adhibita vim habeat, ad venenum istud ita figendum, ut postea nunquam ullam effervescentiam, rabiem vel hydrophobiam efficiantem, excitare possit. Potest itaque etiam hoc remedium in ægro nostro tentari eo modo, quo præscribit Celsus; vel, more nostratibus solito, poterit mari immergi.

a Celsus.) *Vid.* ejus Lib. v. cap. 27. ubi ipsissima hæc reperuntur Auctoris verba: *Queritur autem quænam sit istius effectus causa? Respond.* (1) quod, cum hæc curandi methodus nihil proficiat, nisi in principio, nullis liquidorum metus apparentibus signis, terror subitus tantam fortè parere possit sanguinis incrustationem, ut fermentum hydrophobicum ad tempus suffocetur & enervetur, postea vi circulationis & medicamentorum ejiciendum; ita etiam terrore subitaneò alios graves affectus, sapius fortè fortunâ curari, quotidiana tradit experientia: (2) quod immersione violentâ, notabilis aquæ copia, ventriculo tradita, ad sanguinem pergendo, salia ejus acriora temperet ac diluat: (3) quod eodem in actu,

quemadmodum in melancholicis, perceptio prima, (rabiei hydrophobice adæquata) contrariè (eoque efficaci) effectu perceptionis contrariæ secundæ invertitur & supprimitur. Sed notandum nos hæsc rationes, non ut apodicticas, sed verisimiles tamdiu hic deposuisse, donec clariores affulserint. Suaderemus præterea, ut in principio commorsa, vel saliva hydrophobi animalis conspurcata pars, illic ablueretur vel aqua theriacali camphorata, vel urinâ propriâ, sp. vini vel quocunque alio liquore appropriato & amanuensi: item optimè fieret scarificatio partis affectæ, impositis postea cucurbitulis, ut omne virus extraheretur; postea imponeremus cataplasma, ex scordio, phellariario, ruta, marrubio, abrotano, myrta,

rha, rad. valerian., gentian., iberica, flor. cerevis., vel ferment. panis acido, & similibus; diuque vulnus apertum servaremus, nec remediis sudoriferis | *internis hic parceremus, sed prescriberemus bezoardica & alexipharmata, salina & acida volatilia, prout res ipsa variè id postulaverit.*

In a *Victus* ratione, aër sit temperatus. Potus sit cerevisia tenuis; ad cuius usum omni ratione est adigendus. Cibus sit humectans & refrigerans, ex jusculis vel carnibus cancrorum, vervecum, & pullorum gallinaceorum, b asparagis, acetosa, endiviâ, & cichorio alteratis, & parce exhibitis. Somnus omni studio promovendus. Affectus animi perturbantes fugiendi; omnibus ad gratiam aëri, quoad licet, comparatis.

a *Victus* ratione.) *Quidam volunt homines commorsos abstinere debere à contactu ligni Corni. Vide Schenkii obs. xx. lib. vij. ubi varia ex aliis affert* | *exempla, sed nostro iudicio fabulosa. b Asparagis, &c. alteratis.) Hæc omnia tantum præcavent, ne sanguis tentetur nova quadam cacochymia.*

XVIII.

MEDICATIO ADOLESCENTIS,
COMATE VIGILI
LABORANTIS.

Adolescens quindecim annorum, b febre continua, eaque satis fervidâ, laborans, sæpe ex lecto c proflit mutus ac oculis d clausis, dormienti similis; quamvis perfectè non dormiat; tumque caput reliquumque corpus in parietes illidit, tanquam exitum quærens. In lectum relatus, corpus e varie jactat, oculosque clausos vel conniventes habet. Si quis ipsum alloquatur, vel attingat, nihil articulatè responder: sed inconditum sonum, instar mugitus, edit.

a *Comate vigili). Describitur, quòd si affectus, in quo aëri clausis oculis dormire videntur, sed vigilant & delirant, cum jactationibus membrorum crebris & febre continuâ, nonnihil ardeat: Galeni lib. de pulsib. ad tyrones, & 3. de morb. vulg. dicit hunc affectum esse inter lethargum & phrenitidem medium, vocatque Tybomaniam, quasi diceret delirium fumosum; hæc autem clarius patebunt ex causa continente. Nullam Auctor noster mentionem facit comatis somnolenti, nec caribuit affectui oppositi, in quo aëri sine* | *febre, saltem manifesta, profundè dormiunt; forsitan quia jam supra tradavit lethargum, cujus theoria perspectâ, horum explicatio non est adeò difficilis. b Febre continuâ.) Rectè hanc Auctor affert, secus ac alii Auctores Præfici, est enim de natura, sive essentia comatis vigilis, uti constabit in seqq. In lethargo febris hæc magis est lenta. c Proflit &c.) Hoc videtur habere commune cum somnambulatione, ut & delirio. d Clausis.) Sæpe numero commi-*

ven-

ventibus : *alioquin potius accederet ad coma somnolentum , sed his morbus magis appropinquat ad nimias vigilias .*

e Variè jactat &c.) *Hæc signa sunt somni imperfecti , ut id etiam contingit hominibus sanis , qui in somno leviore , multum sæpe corpus jactant .*

Afficitur in hoc ægro , præter cor , cujus affectio ex febris est manifesta , etiam cerebrum ; quod ex a mentis stupore , oculis instar dormientium clausis vel conniventibus , & corporis illo inconcinno & inconveniente motu & jactatione , patet .

a Mentis stupore .) *Hæc omnia in antecedentibus medicat. dilucidavimus .*

Morbus , qui ipsam , cum febris continua , affligit , est intemperies pituitosa cerebri , cum magna spirituum animalium , in cerebro & ejus ventriculis existentium , fervore conjuncta ; quæ somnolentiam , vereque dormiendi impotentiam , simul inducens , coma vigil appellari solet .

Causa antecedens hujus morbi est a congeries pituitosorum , biliosorum , ac putridorum humorum , in toto corpore existens . Pars verò ejus pituitosa in cerebrum copiosius delata , illudque gravans ; & biliosa in spiritus fervidos conversa , & ventriculos cerebri distendens , inordinateque movens , b continens hujus morbi , symptomatumque in historia commemoratorum est causa .

a Congeries pituitosorum , biliosorum , ac corruptorum humorum .) *Ita ferè loquuntur Prædici omnes : nos dicimus sanguinem esse valdè crassum-viscosum , sed simul particulis multis acribus refertum , ex quo resultat causa continens jam mox proponenda .*

b Continens .) *Ex symptomatibus in historia & definitione allatis , patet conjunctam hic esse lethargi , vel alterius morbi soporosi , & phrenitidis causam , id est , (ut loquitur Riverius præx. lib. j. cap. iij.) adest erysipelas cerebri & meningum edematosum , vel œdema eryspelatosum ; vel (ut clarius loquar) inhaeret cerebri & meningum canaliculis humor aliquis crassus-viscosus & acer , quò mediante , libera quidem spirituum distributio , ad omnes corporis partes præpeditur , ut æger planè non vigilet ; sed tamen cum fibrillæ cerebri & meningum continuè propter acrimoniam velliscuntur , spiritus interruptè moti & ad inferiores corporis partes simili cum determinatione motus lati , interruptam , sive imperfectam , & quasi dimidiam pariunt vigiliam , & quidem cum delirio & febre continua , nonnihil ardente ,*

juxta fundamenta in meditatione de phrenitide data : Nec difficile erit attendendi eadem methodo interruptam oculorum apertionem & occlusionem , jactationes membrorum &c. explicare . Redè hinc Bellinus lib. de morb. capit. tituld de lethargo spurio , de oculorum occlusionem sequenti modò ratiocinatur : Quoniam oculi occlusio fit per contractionem musculi constringentis palpebras , cujus naturalis vis major est vi naturali musculi ipsas levantis , & in comate vigili in vita est oculorum occlusio , imò non solum invita , verùm insuper talis ut laborans nè quidem volens possit oculos detinere clausos , igitur vel tanta copia spirituum non suppeditatur voluntati & assuetudini , vel non tanti impetus & facultatis , ut superare possint naturalem contractionem musculi constringentis palpebras per contractionem musculi easdem levantis : quia verò (inquit paulò post) aliquid spirituum adest , fluitque per nervos , & illi quidem acerrimi , summeque mobiles , & nervi impensè rigidi defectu humidi , erit Typhomaniacus , ad vividè sentiendum optimè instructus , undè ta-
ctus

Hus facile sentiet, & per refluxum ab illo tactu, & voluntatem moventem vehementius, derivato copiosiore liquido in nervos musculi levantis pal-

pebras, oculos aperiet, sed eodem liquido propter sui parvam quantitatem brevi intra nervos quiescente rursus oculi claudentur &c.

Morbus hic, propter cerebrum & cor *a* tam graviter affectum, maximum vitæ periculum; & præterea *b* phrenitidis vel lethargi metum inducit.

a Tam graviter.) *Est morbus hic periculosus, quia ægri alimenta nec medicamenta sæpe capere volunt, nec possunt: adde, quod Medicus licet prudens sæpe hæset, an nimias vigilias, an verò nimium somnum hic considerare debeat.*

b Phrenitidis vel lethargi.) *A quorum alterutro (ut dictum) non multum differt; si humor crassus augetur, fiet major morbus soporosus, si verò acris, phrenitis: miratur etiam hac de causa convulsionem, vid. Forest. lib. 6. obs. 38.*

a Curatio itaque diligentissima adhibeatur. *Eaque in causis antecedentis, continentis, & intemperiei, per contrariis ablatione, consistet.*

a Curatio.) *Resto Riverius lococitato, ait: curatio comatis vigiliis idiopathicis iisdem instrumentis perficitur, quibus phrenitis & lethargus curari consuevit: Quod si magis ad phreni-*

tidem defectus, illius remedia magis adhibentur; contra verò si ad lethargum. Sympathici verò comatis curatio à febris maligna curatione dependet à qua sumit originem.

Mox itaque *a* vena secetur, sanguisque pro ratione virium, ad revulsivam & evacuationem, edocatur.

a Venæ secetur.) *Venæ sectio potest admitti in principio, sed non nisi modi-*

co: in progressu autè & statu morbi à Venæ sectione abstinendum esse judicamus.

Talisque *a* clyster injiciatur:

℞. Decocti emollientis lib. ʒ.
in qua dissolve el. diaphanici, *b* diapruri an. ʒvi.
c Ol. violacei, camomill. an. ʒj. salis ʒj.
Misce. F. Clyster, aliquoties iterandus.

a Clyster injiciatur.) *Clyster non multum ad causam morbi tollendam officit, quia sanguinem non multum alterat, sed si feces induratae adsint, tunc potest admitti.*

co cessit ad soporem, vellicante opus est clystere, & loco diapruri, substituantur confect. hamecti, hiera & pira Galeni, &c.

b Diapruri.) *Si affectus magis ac-*

c Ol. violacei.) *Olea absint, nisi intestina sint exsiccata.*

Vel *a* subinde purgari etiam poterit tali haustu, si cum admittat:

℞. Diaphanici, diapruri an. ʒi.
Aq. decoct. bordei q. s. Misce. F. Haustus.

a Subinde purgari.) *Cum hic sal acre dominium habeat, purgatione, præsertim frequentata sit presentè, motus*

co sanguinis nimis augetur, ideoque potius substituendum est in clysteribus. *aut purgantium loco, nec convertimus*

mus ad ea, quæ impetum sanguinis possunt cohibere, & sal refrænare ita tamen nè proclivitas in somnum nimis augeatur.

b Tali haustu.) Decoctum leniens & sine impetu attenuans lignosum, hic conducit, additis acetosa, hordeo mundato, passulis, C. C. limato, rad. scor-

zon., taleolis pomor. citri, &c. somnus est leniter inducendus, ne ager in Phrenitidem incidat.

Contra febrim continuam dari potest mixtura diaphoretica ad unc. vj. additis mineralibus, & mitbridato recentis vel addi potest, Caphura, Laudan. opiat. Syr. Papaver. &c.

Oxyrhodinum etiam capiti ex aceto acerrimo, a ol. rosar. & camomillino, tepide, b per triduum adhibeatur.

a Ol. rosarum.) Non putem hoc valdè penetrare posse: acetum quoque acerrimum est suspectum, ed quòd vigiliis producat: adde castor. ℥ss. aquæ solani ℥v. lapidis prunell. ℥j. aut ℥jss. add. aceti ℥ij. adhibeanturque quotidie aliquoties.

Si deest somnus, adde Camphoræ gr. xij. Opii gr. viij. vel x.

Curatio porro absolvenda est sudoriferis internis antifebrilibus, prætermisissis tamen salinis acrioribus, v. g.

℞. Theriac. aut diascord. ℥.

Bezoard. miner. gr. xij. aut xiv.

Sal. prun. ℥j.

M. F. Bolus.

b Per triduum.) Hoc spatium determinari non potest.

Postea procerebri corroboratione & materiæ discussione, fiat oxyrhodinum vel capitis inunctio ol. camomillino, a costino, irino, cum aceto, in quo pulegium est incoctum vel maceratum.

a Costino, irino, pulegium.) Propter inflammationem & febrim, hæc calida minus conveniunt: sed si febris fere nulla adsit, & morbus videatur abire in coma somnolentum aut carum,

usurpari illa possunt; alioquin placenta rosacea, memorato statim oxyrhodino, irrorata (tanquam magis temperatum remedium) applicetur.

Corpore evacuato, a cucurbitæ cum scarificatione collo & dorso etiam sunt adhibendæ.

a Cucurbitæ, &c.) Juvare nonnihil possunt, quatenus dolorem inferendo vel somnum possunt discutere.

re, vel sanguinis motum mediante evacuatione sedando, eundem conciliare.

• Ad sitim & ardorem detur tale julapium:

℞. Aqu. decoct. hordei lib. s.

b Syr. violacei, de succ. limonum an. ℥j.

Rob de ribes ℥f. Misce.

Vel ℞. Rob de ribes ℥j.

Syr. violacei, de limon. an. ℥f. F. c Mixtura:

de qua subinde aliquid detur ex cocleari.

a Ad sitim & ardorem.) Exhibeatur pulvis, jam sæpe laudatus, ex lapid. prunell. & Camphor. vel spiritus nitri addatur potui ordinario.

b Syr. violac. &c.) Symplicium & rob est nimia quantitas, sufficit pro decocti ℥xvj. addendo:

Lapid. prunel. ℥j.

Spi-

Spiritus nitri gutt. xij. aut xv.
 Et loco syr. viol. augeatur :
 Syr. de limonibus tantundem.
 e Mixtura.) *Mixturae convenienti*

adderetur, cum fructu ;
 Theriaca aut diascord. Fracast.
 Bezoard. mineral. &c.

Verfetur in aëre temperato . Nutriatur jusculis vervecinis & gallinaceis, alteratis a endiviâ, acetosâ, lactucâ, item lacte b amygdalato cum decocto hordei facto . Potus sit cerevisia tenuis . Teneatur e quietus à turba remotus.

a Endiviâ.) *Hæc amaricat, aded- que suspenfa est in febre continua, sed tamen acetosa. salem ejus temperare valet.*
 b Amygdalato.) *Si ad vigiliam magis inclinaret, adde ei*

Sem. 4. frigid. major. *vel etiam papaveris q.f.*
 c Quietus.) *Nempe si affectus magis tendat ad vigiliam & delirium, sedes autem si ad soporem.*

XIX.

MEDICATIO JUVENIS,
 AURIS DOLORE
 LABORANTIS.

Juvenis 28. annorum, robustus, plethoricus, a intensissimo afficitur dolore dextræ auris, quo pene ad delirium adigitur . Adest febricula continua ; distensionemque, gravitatem, accalorem ; pulsationemque, non tantum foris, sed b etiam intus in aure percipit . Rubor & calor ad tempora & malam, usque protenditur . Interiora quoque auris aliquomodo c tumere & rubere conspiciuntur .

a Intensissimo mo.) *Hæc verba multum faciunt ad diagnofin causæ continentis nec non prognoseos ; datur autem etiam dolor aurium gravatius.*

b Etiam intus.) *Ob connexionem membranarum & nervorum ; ita dolente digito, interdum dolet totum tympanicum .*
 c Tumere.) *Non malum signum.*

Afficitur in hoc ægro auris dextra secundum partes internas & externas ; quod ex querela ægri, item ex rubore, tumore, pulsatione, & calore, circa aurem & in aure perceptis, est manifestum . Afficitur etiam cor & a totum corpus ; ut ex b febricula colligitur.

a Corpus totum.) *At verò functiones totius corporis in historia non dicuntur læsæ.*

b Febricula.) *Symptomata hæc, a dolore vehementi dependens.*

¶ Nota

Morbis, qui ægrum affligit, est intemperies a sanguinea & biliosa auris dextræ; quæ dolorem, calorem, tumorem, pulsationem, gravitatem, & tensionem, in ea & vicinis partibus, item febrim continuam producens, à potiore symptomate, *otalgia* græcè, & *dolor auris* latinè appellari solet.

a Sanguinea & biliosa.) Sine ulla notabili sanguinis, humorumque intemperie, à causis fortuitis externis, obstrui possunt canaliculi partium membranarum & nervosarum auris.

a Causa antecedens hujus morbi est plethora nostri ægri; pars verò ejus ad aures à corde propulsa, & ibidem, propter poros ibi b justo magis patentes, auris partibus internis & externis insinuata, ibique corrupta, & inde c cum fervore ad cor delata, continens hujus morbi & symptomatum ejus est causa.

a Causa antecedens.) Causas pro-saraticas Auctor omittit: hæc autem esse possunt idus, lapsus, insecta auribus insinuata, nuclei fructuum, & similia, forte fortunâ cavitatibus aurium impulsæ, ita curculationem intra aurem notavit Trincavellius lib. iv. cap. vi. de ratione cur. aff. corp. hum. ita grillam in aurem ingressum, vid. misc. cur. dec. i. ann. iv. obs. 50. confer ann. iij. obs. 166. Marcell. Donat. de histor. med. mirab. lib. ij. cap. 12. Nonnunquam oritur otalgia à parotidibus ut in febrilibus malignis & pestilentialibus. Mulieribus familiare malum esse solet, cum aures tegumentis capitis nimis comprimant.

b Justo magis.) Prorsus justo mi-

nus; crassiores enim humores facilius obstruunt canales angustiores.

c Cum fervore.) Gignitur fervor in parte inflammata, sed fovetur & continuatur per totum corpus ope salium vehementer motorum.

d Causa continens.) Est humor acris, sive salinus, sive acidus fixus, tubulos & canaliculos partium nervosarum & membranarum auris obstruens, inde cum fibrillæ vehementer vellicentur, periculum incurrunt ruptionis, propter quod mens vehementem dolorem suscipit, & quidem cum perceptione pulsationis, quoniam arteriæ intus valde compressæ, expansionum determinationes vegetius fibrillis communicant.

Dum enim humor sanguineus biliosus, partibus istis insinuatus, nimia sua quantitate partes auris, & vicinorum membrorum replet & expandit: facit in his a tumorem, ruborem, gravitatem & distentionem; & ob arteriarum ex quantitate ista nimia illapsum humorum pressionem, eorum pulsationem. Dum verò vehementi suo fervore quem ab ætherea materia, vehementius in poris ejus se agitante, accipit, b membranas, nervos, aliasque acutissimo sensu præditas auris, temporum, & malæ partes, vehementissime agitet, cumque motum ad cerebrum defert, c intensissimum in his partibus excitat dolorem, qui ob suam vehementiam, ægrum nostrum ad insaniam pene redigit.

a Tumorem.) Aliquando dolor est sine tumore, tuncque peior est, nam indicat majorem acrimoniam fixam gradum in materia obstruente, hancque profundè latere.

b Membranas, nervos, &c.) In hisce et glandulis facilius oritur erysipelas

& inflammatio, quia habent constantiores poros tubulosque, qui salinis, rigidisque particulis non facile cedunt.

c Intensissimum dolorem.) Quia nervi auris breves sunt, & valde tensi, vegetius motum violentum ad sensorium commune transeunt.

Mor-

Morbis hic, ob doloris vehementiam, & acutum partium affectarum sensum, & a cerebri sympathiam, periculosissimus est. Metus enim est, ne delirium, lipothymiam; cerebri inflammationem, & convulsionem, aliaque gravissima inducat symptomata.

a Cerebri sympathiam.) Nulla in sanguine oberrante, æquè possunt alia, quàm per membranas & nervos ab eadem autem causâ morbificâ, obstrui canaliculi cerebri & meningum.

Celeri itaque & accuratissima curatione hic morbus est impugnandus; quæ in a intemperiei & b tumoris, per contraria, ablatione, & doloris sedatione consistet.

a Intemperiei.) Quæ sæpe non est in toto sanguine, sed solum in humore stabulante in parte affectâ; ad quod in curatione est attendendum, ne frustra medicamentis internis totum corpus torqueamus. b Tumoris.) Id est, obstructionum reseratione.

Primò itaque tali clystere emolliente, refrigerante, & laxante, fiat corporis evacuatio:

*℞. Rad. albæ, lilior. alb. an. ℥j.
Herb. malvæ, bismalvæ, parietariæ, lactucæ an. m. j.
Sem. lini, fenugræci an. ℥ss.
Coq. ex aq. comm. ad lib. i.
Colaturæ adde el. diaphanici, diapruni an. ℥vj.
Ol. violacæ, camomillor. an. ℥j. salis comm. ℥j.
M. F. a Clyster, mox injiciendus.*

• Clyster.) Hic nihil facit ad rem, nisi fortè alvus sit constipata.

Corpore expurgato, & hora unâ atque alterâ intermissâ, a vena, in dextro brachio, aperiatur, sanguisque liberaliter, ad uncias decem præter propter, educatur: & clyster atque venæ-sectio sequenti die reiterentur.

a Vena in brachio aperiatur.) Hoc bene, & quidem omnium primò, ut sanguinis nimius motus sedetur, minorique impetu ad aures fluat. Dolore, febre & vigiliâ continuantibus venæsectio est iteranda, quæ iteratio vices potest sup- plere arteriotomiæ temporum à Rivierio commendatæ, sed nimium periculosa. Commendatur quoque cucurbitula scarificata juxta Hipp. lib. 2. epid. sect. vj.

Interea temporis ad revulsionem humorum, ac intemperiem corrigendam, doloremque sedandum tale medicamentum auribus instilletur.

*℞. a Lactis muliebris recentis emulsi ℥ij.
Albuminis ovi in liquorem agitati ℥ss.
Misce, & instilletur in aurem tepide, citra vehementem auris contactum.*

• Lactis muliebris.) Hoc habet Autor ex River. prax. lib. 3. cap. 3. cum fructu autem additur pulvis millepedum & pauillum camphoræ, vel instilletur in aurem tinctura opii, in qua camphoræ aliquid sit solutum; addit etiam potest crocus, ex quo eadem opera extrahitur tinctura, hic magni usus. Confer Amat. Lusit. in praxi admirand. lib. 1. obs. 69.

a Oleum etiam *b* rofarum cum succo plantag. & *c* solani, si ardor ingens sit, instillari potest, præsertim si ei *d* aselli vivi incocti & expressi fuerint: dolorem enim valde sedant.

Tali etiam utatur fotu:

a Oleum.) Expertum dicitur sequens Etmullero $\mathcal{R}$. ol. scorp. $\mathcal{Z}$ j. ol. amygd. dulc. vel amar. $\mathcal{M}$. instillentur in aurem: folia nicotianæ, vel recentia, parùm contusa, vel spiritu vini humidata aurium dolorem promptè sedare dicuntur ab eodem Auctore. Basilius Valentinus commendat oleum chartæ, cui utiliter admiscetur camphora. Huc pertinet spiritus otalgicus Mynsichri & Pauli Barbette, spiritus matricalis camphoratus, & similia.

b Ol. rofarum.) Olea ista sive co-

dione parata, sive infusa aliquando magis obstruunt partium inflammatarum poros, quàm reserant: potius Fumus tabaci excipiat per infundibulum in aurem, illi enim oleum narcoticum & sal penetrans inest.

c Succo solani.) Præstat hic succus solus sine oleo, sed cum camphora & sacch. faturni.

d Aselli incocti.) Laudatur eundem in sinu liquor ovar. formicarum.

$\mathcal{R}$. Malvæ, bismalvæ, violariæ, a lactucæ, an. $\mathcal{m}$ .j.

Sem. cydonior. malvæ an. $\mathcal{Z}$ ss.

Flor. camomill. meliloti an. $\mathcal{p}$ .j. flor. ros. rub. $\mathcal{p}$. $\mathcal{ss}$.

F. Decoctio, qua pars affecta leviter & tepide, cum spongia madefacta & expressa, foveatur.

a Lactucæ.) Loco lactucæ adde Solani,
Capit. Papav. $\mathcal{N}$. ij. fiat decoctio in sero lactis aut aq. hordei, addendo Nitri $\mathcal{Z}$ ij. aut $\mathcal{Z}$ ss. sulph. $\mathcal{Z}$ vj.

Huc pertinet lac dulce, in quo coctum fuit semen hyoscyami, vel ejus radix, & postea infundatur pauxillum croci. Oleum ligni buxi, acerbissimos aurium dolores subito sistere dicitur.

Et post fotum tale imponatur cataplasma:

$\mathcal{R}$. Herb. malvæ, bismalvæ, chæresolii an. $\mathcal{m}$ .j.

Farin. sem. lini, fenigræci an. $\mathcal{Z}$ ss.

Medullæ panis candidi $\mathcal{Z}$ ij.

Cum lacte vaccino F. Cataplasma, tepide cum linteis applicandum.

Hoc Cataplasma resolvit, & si materia resolvi non potest, etiam a suppurationem procurat.

a Suppurationem.) Hæc ubi acceleranda est, adde parùm florum cerevisiæ, vel sacum vini, cum oleo lini. Forestus lib. xij. obs. j. laudat seq.

$\mathcal{R}$. Cæpam unam sub cineribus calentibus coctam

Ol. chamom.

butyri rec.

ol. aneth. an. $\mathcal{Z}$ ss.

croc. $\mathcal{Z}$ j. $\mathcal{M}$. & imponantur aucta affectæ.

Si doloris summa vehementia urgeat, a tale narcoticum adhiberi poterit.

$\mathcal{R}$. Opii thebaici gr. iij.

b Castorei, croci an. gr. j. f.

c Cum lacte muliebri q. s. subigantur, & in aurem instillentur.

a Ta-

a Tale narcoticum .) Si æger aliquomodo dolorem perferre possit , ad Narcotica non est deveniendum , ut eo facilius tumor suppuretur
Ubi autem iis opus fuerit , cape Ol. campboræ cum spiritu acido , ut sp. niri , præparatum ; aut tinctura opii ge-

nuina , in qua campbora soluta fuit , quæ potentissime dolorem sedant .
b Castoreum .) Hoc tanquam calidum , in summo dolore est nonnihil suspectum .
c Lacte muliebri .) Potius aquâ solani .

Et sub tempus somni exhibeatnr a philonii perfic. ℥j. vel laudani opiat. gr. iij.

a Philon. perf.) Vel
℞. Laud. opiat. gr. j. aut lj.
Nitri ℥ss.
Camphoræ, &

Sacch. Saturni, an. gr. iv. aut v.
M. F. Pulvis , vel detur tincturæ opii cochleare dimidium in cerevisia .

Ad suppurationem maxime commendatur tale cataplasma ex cæpa factum ;

℞. a Cæpam majorem Num. j.
Butyri recent. ℥ij.
Ol. camomill. rosac. an. ℥j. croci ℥j.
F. Cataplasma, quod moderatè calidum parti adhibeatur.

a Cæpa.) Rursus hæc habet Auctor vel ex Foresto , ut supra diximus ; vel ex praxi Riverii . Sed laudabile est Cataplasma . Si insecta in aure lateant , præmissa auris speculo , adhibeantur instrumenta illa , de quibus loquitur Hildanus cent. j. obs. iv. Lac tepidum saccharatum , vel mellitum auribus cum spongia applicetur , ut dulcedine foras alliciantur ; quo etiam pertinet pomum assatum dulce cum melle sub-

actum : nonnulli commendant instillandum succum absinth. , centaurei minor. cucum. asin. , folior. persicor. chelidonii maj. &c. item v. nucleor. persic. amygd. amar. , turunda illita therebinthinâ venetâ crassiore in aurem immittatur , ut in iis insecta irretiantur : Galenus præ cæteris commendat sulphur , calce & melle subactum , cum aceto mixtum & instillatum : plura vid. apud Emmullerum , & alios .

Factâ suppuratione , æger in partem affectam decumbat , ut pus commodè effluat ; & eluatur auris tali remedio .

℞. Decocti hordei ℥. iij. mell. rosat. ℥j.
Misce, & a instilletur in aurem tepide .

a Instilletur .) Rursus ex Riverio : Potius syphone blandè injiciatur . Idem Auctor formulam habet sat convenientem ad ulcus aurium mundandum , & desurgendum .

colligatur auris .
In ulcere inveterato Riverius ex Vallesio commendat seq.

℞. Rad. Cyclamin. unc. j.
Myrrh. drach. j.
Croci ℥ss. thuris ℥j.
Viridis æris, ℥ss.
cum vini antiqui ℥ss. bulliant , &

℞. Mellis ℥x.
Aceti ℥j. coq. ad ignem & despuma, dein adde viridis æris ℥j.
Mane & vesperti in aurem instilletur , aut ubi admodum sordidum est ulcus , adde

Unguenti Ægyptiaci parùm .

In dieta aer sit temperatus , Cibus parvus , a refrigerans . Potus cerevisia tenuis & julapium ex syr. de limonibus & aqua hordei . Motus vitetur ; concilietur

lietur omni ratione *somnus*; atque ideo utatur lacte amygdalato cum fyr. & sem. papaveris albi. *Alvus* quotidie respondeat naturæ vel arte. Vitet omnia vehementiora animi pathemata.

a Refrigerans.) *Attamen sine periculo obstructionis.*

XX.

M E D I C A T I O V I R I,
 SURDITATE, TINNITU AURIUM,
 ET GRAVITATE AUDITUS
 L A B O R A N T I S.

Vir triginta duos annos natus, postquam diu *crapulâ* se fatigasset, incidit in a tinnitum aurium, quem postea, jam b à sex mensibus, insecutus est sinistrae auris, primò gravis auditus, & deinde surditas. Huc jam accessit tinnitus & gravitas auditus auris dextrae.

a Tinnitum.) *Familiale symptoma omnibus ferè aurium affectionibus solet esse tinnitus, cum murmure inconditâ, aut bombis.* | b A sex mensibus.) *Hæc pertinent ad prognosin, ut & ætas, cujus supra fecit mentionem Auctor, vid. Hipp. S. iij. Aph. 31.*

Afficitur in hoc ægro utraque auris secundum a nervos auditorios; quod ex surditate, gravitate auditus, & tinnitu aurium est manifestum.

a Nervos auditorios.) *Non est hæc sequela necessaria, nam etiam ab affectu tympano, repletionem conchæ & al-* | *vearii, ope ceruminis, aliarumve rerum crassarum, uti infra dicemus, hic effectus deduci potest.*

Morbus sinistrae auris est obstructio vel compressio nervi auditorii, a ab humore pituitoso facta; quæ auditus privationem ibi inducens, surditas dicitur. Dextrae verò auris morbus est intemperies humida, crassa & flatulenta nervi auditorii; quæ imminutum auditum, & tinnitus sonum, in ea excitans, gravis auditus & tinnitus aurium nuncupatur.

a Ab humore pituitoso.) *Hæc materia dilucidabitur circa causam continentem.*

Causa a procatartica horum morborum est crapula, quâ hic vir se diu fatigavit. Inde enim cruditas, & deinde pituitosi in b toto corpore humores ex cruditate fuerunt geniti, qui in vasis cerebri contenti, causam antecedentem ex

ex vasis vero in nervos & vicinas aurium partes postea effusi, & continentem horum morborum, & symptomatum, constituunt causam.

a Procatactica.) *Austrinas constitutiones rectè culpatur Hippocrates Sect. iij. Aph. 5. & 17. Hinc multum confert senilis ætas. Surditatis exemplum à piscis, in aurem intrusis, casat in misc. cur. dec. ij. ann. iij. obs. 62. à sordibus aurium lapidescentibus, vid. Casser. lib. j. de aud. org. à lue Venerea, Plaster. lib. j. obs. p. 119. Vulgare quoque est, ab vehementi ictu, lapsu, fragore tormentorum, auditus gravitatem, tinnitum & surditatem oriri posse, quem admodum etiam à suppressionibus fluxionum consuetarum, coryzâ, violentâ sternutatione &c.*

b Toto corpore.) *Hoc non opus est.*

c Ex cruditate.) *Obscurum explicat per aquè obscurum.*

d Continentem.) *Hæc variis in subjectis, secundum gradus diversos variare solita, locum habere potest tam in partibus aurium internis, quam externis, imò etiam in parte cerebri interiori, nempe si contingat, ut tubuli nervorum auditoriorum, ab humore crassiore, sive acris, sive viscoso, vobstruantur, vel notabiliter comprimantur, undulationes particularum aërearum, vè elasticâ præditarum, vibratorie, ad sensorium commune ope spirituum propagari nequeant, pro perceptione sonorum in mente excitandâ: item si vel rupta, vel luxata fuerint à violenta aliqua causâ, officula auditus; si tympanum quoque fuerit vel disruptum, vel cartilagineum, vel nimis relaxatum & humore crasso obsessum: si cerumen fuerit vel nimis copiosum, vel crassum; si corpora quedam crassiora fuerint in aurem intrusa vel illapsa, ut pisa, nuclei ceraforum, insecta &c., vel si externæ auris partes fuerint ablata: Aliquando supervenit auditus gravitas & tinnitus mensruantibus feminis, quatenus tunc temporis sanguine ad majorem motum concitato, crassiores solitè particule, nervis auditoriis, tympano &c. insinuantur, qui-*

bus tubuli angustantur, liberque influxus spiritibus & transfluxus aëri denegatur, qui per consequens ad latera pororum tympani modò inconsuetò allidendo, inconditum illud murmur & sibilum excitat: Aliquando surditas est critica, vel ad mortem, uti apud Hippocratem, Sect. iv. Aph. 49. & Sect. vij. Aph. 73. ubi dicit, in febre non intermittente, si labium, aut supercilium, aut oculus, aut nasus pervertatur, si non videat, si non audiat, corpore jam debili existente, quicquid horum fiat, in propinquo mors est: confer 1. coac. cap. iij. Aph. 5. & 2. vel ad salutem, ut apud eundem, Sect. iv. Aph. 28. ubi dicit, quibus biliosæ sunt egestiones, surditate superveniente cessant; & quibus surditas, biliosis supervenientibus, cessat: confer 3. Epid. 3. Sect. 3. ægr. 7. Ratio est in casu priorè, quòd vehementibus febris continuæ & ardentis torturis, particule sanguinis subtiles ita sint dissipatæ, ut sanguis præ crassitie nimia jam diutius circulare nequeat, undè succumbunt secretiones, à quibus vita nostra aliàs dependere solet: in posteriori autem casu, non quidem per pulsationem, ut voluit nonnulli, bilis ad aures amandatur, aut vice versâ ab auribus, ad intestina; sed sanguine (à quacunque demùm causâ) modicò incrassatò & cicuratio, cessant fluxus alvini acres, & oritur forte fortuna auditus gravitas; aut vice versâ, sanguine ad majorem gradum motus & acrimonie subtilioris perductò, tollitur surditas & forte fortunâ oritur fluxus alvi acris. Aliquando surditas est nativa, ex eo quòd vel nervi auditorii (naturæ lusu) ad organa auditus non pertingant, vel quòd officula auditus sint immobilia, nimisque sibi mutò coalita, vel quòd foramina, per quæ aëris undulationes vibratorie transire debent, sint impervia: Aliquando surdastri audire possunt sonos violentiores, uti legitur apud

apud Willisium de an. brut. part. physiol. de muliere, quæ, licet surda fuerat, quousque tamen intra conclave tympanum pulsaretur, verba quævis clarè audiebat; quare maritus ejus Tympanistam pro servo domestico conducebat, ut illius ope, colloquia interdùm cum uxore sua haberet, &c. talesque homines tympanum videntur habere relaxatum, undè soni vehementioris impulsu ad requisitam expansionem, perducitur: Aliquandò surdastri melius audiunt mussitationes, quatenùs tympanum habet nimis tensum & rigidum, undè languidiores undulationes, distinctius, fibrillas movere possunt & penetrare; forsan etiam hinc aliquid

contribuit peculiaritatis aliqua organorum auditus structura, nondum satis explicata: ita teste Verulam. sylv. sylv. cent. ij. exper. 148. Glocestriæ templum est, in quo, si versùs parietem loquaris leniter, alter è longinquo commodius, quàm è proximo, tuam percipiet vocem. Aliquandò pus magnà copiam ex auribus effluit, ita ut verisimile videatur tympanum esse erosum & consumptum, salvò tamen auditu, sed tunc potius judicandum est inter os petrosi & membranam, materiam evacuari, ita ut hæc maneat illæsa. Aliquandò surdi visu verba aliorum intelligere possunt, quale est templum satis mirandum extat apud Tulpium lib. iv. obs. 18.

Dum enim humores isti propter crassitiam suam, & debilitatum a cerebri calorem, in flatus circa nervum auditorium convertantur, impingebant illi vehementius in nervi istius fibrillas, atque etiam in tympanum, atque hinc motu suo excitabant tinnitus sensationem: Ii vero postea leviter circa aurem sinistram incrassati, & in nervorum sinistram auris cavitates impacti, primum nervorum fibrillas leviter ibi compresserunt, & obturarunt; atque hinc ortus est gravis sinistrae auris auditus: ab iis verò, postea ibidem magis auctis & incrassatis, tanta nervi auditorii compressio & obstructio est orta, quæ motum omnem, à sono nervis impressum, ad cerebrum deferri impediens, surditatem in ista aure excitavit. Humoribus verò ad nervum auditorium dextræ auris delatis, ibique partim b in flatus conversis, & in nervi istius fibrillas vehementius impingentibus, c tinnitus; in nervum verò nonnihil impactis, & fibrillis nervi iis nonnihil compressis vel obstructis, gravis auditus dextræ auris etiam supervenit.

a Cerebri calorem.) Dic potius, propter debilitatum calorem sanguinis & humorum naturalem.

b In flatus conversis.) Semper quidem in corpore humano, vel sanissimo, adsunt flatus, sive particule subriles celerrimè circa proprium axem rotantes, sed effectus eorum non percipiuntur, nisi facta obstructio: eò autem plures excitabuntur flatus, quò plures particule subtiliores, crassioribus fuerint admixtæ.

c Tinnitus.) Aer non solum in concha auris contentus, tum & qui citra tympanum in Aquæ-ductu Fallopii versatur, semper quidem movet aliquo modo tum tympanum, tum ossicula auditus, sed quia gradus ille motus est consuetus, ideirco mediantibus nervis auditoriis ab anima non percipitur, sed si quis major gradus motus ipsi imprimatur, poris obstructis, tunc demum sub forma tinnitus percipitur.

Quoniam hic affectus jam sex duravit menses, & paulatim incrementum sumit, a metus est, ne ob diutinam illam moram, materia ita nervo auditorio sinistro sit affixa, ut nunquam inde tolli possit, & surditas ibi maneat perpetua. Et quia cerebrum hic valde est affectum, metuendum, ne auctis humoribus, surditas etiam dextram aurem occupet.

a Me-

a Metus est.) Vide Hippocr. S. 4. Aph. 28. ubi dicit, quibus bilioſæ ſunt egeſiones, ſurditate ſuperveniente ceſſant: & quibus ſurditas, bilioſis ſupervenientibus ceſſat: ratio eſt quòd primo (uti diximus circa cauſam continen-tem) in caſu maſſa ſanguinea blandè incraveſſetur, ita ut ſalia ejus acria non adeò vehemens amplius agant: in ſecundo verò caſu, ſanguis craſſus vi-

ſcoſus dividatur: Vid. etiam Sect. iv. Aph. 49. & Sect. vij. Aph. 73. ubi ma- lum ponit ſurditatis ſignum in febris continuis; indicat enim valdè ma- gnum ſpirituum animalium defectum. Surditas à rupto tympano, vel eodem cartilagineo, luxatis vel diſruptis nervis & oſſiculis auditus, oriunda, ut & nativa, eſt incurabilis.

Quia tamen hæc prædictio non eſt neceſſaria; ideoque Curationem inchoan- dam exiſtimo. Eaquæ conſiſtet in cauſæ procatarcticæ, antecedentis, & contin- tis ablatione, intemperieque per contraria correptione.

Primo itaque a purgetur æger bis terve hiſ pilulis:

R. Pil. cochiar. ſine quibus eſſe nolo an. ℥ſ.

Scammonit gr. xij. cum ſyr. roſ. ſol. q. ſ.

F. pilulæ N. v. mane ſumendæ,
& ſingulis ſeptimanis bis repetendæ.

a Purgetur.) Ubi tempeſtivum erit purgare.

R. Extract. pilular. auth. an. gr. viij.

Trochiſc. alhand. gr. iv. aut v.

Mercurii dulcis, gr. iv. aut vj.

M. F. Pilulæ. Vel

R. Extract. cathol.

Reſin. agar. an. ſtypp. ſem.

Mercurii dulc. gr. viij.

Trochiſc. alhand. gr. iij. vel iv.

M. F. Pilulæ N. 5.

Si notabilis, videlicet, adſit cacochy- mia, tuncque etiam uſurpetur deco- ctum, quale in cephalalgia frigida fuit præſcriptum.

Singulis etiam menſibus admoveantur tribus diebus continuis a cucurbitulæ ſine ſcarificatione poſt aures, & utrinque in ſcapulis, & humeris; ut hac ratione humores ab auribus revellantur, & ex iis educantur.

a Cucurbitulæ.) Hæ conducunt, quatenus calore ſtupæ accenſæ pori & tubuli cutis non ſolum, ſed glandularum profundius latentium, magis di-

latantur & aperiuntur, ita ut cauſa morbifica vel diſſipetur, vel per vaſa lymphatica revehatur.

Utatur etiam mane & vespere a lotionibus pedum, cum flor. camomillor.; meliloci, majoranæ, hyſſopi, & roſiſmarini decocto inſtitutis.

a Lotionibus pedum.) Potius forus ex ſpirituofis, auribus applicetur ad- dito Sulphure, Nitro, & Sale Am- moniaco.

Juvat caput ſæpe peſtere coram igne; corpus modice exerceatur ſed evitetur ſubita refrigeratio.

Nocturno verò tempore talem cucupham capiti imponat:

R. Rad. iridis florent. ℥ſ.

calami aromat. cyperi, acori an. ℥j.

Fol. ſiccor. majoranæ, meliſſæ, ſalviæ,

rapifſmarini an. m. ſ.

X

Plot.

Flor. sacchad. arab. spica nardi an. p.j.
cinnamomi, macis, cariohyf. benzoini an. ʒi.
Omnia in pulverem redacta excipiantur cotone moschato,
& cum panno sericeo interpuncto,

R. a Cucupha, noctu gestanda.

a Cucupha.) Non debet negligi,
quoniam à cerebro nervi ortum tra-
hunt: quibusdam autem ad gravita-
tem auditus. Et tinnitum sequens est se-
cretum.

R. Rad. helleb. nig. ʒʒ.

Calam. arom. ʒij.

Pulp. colocynth. ʒj.

Bacc. laur. elect. excort. ʒj.

Sem. cumin. ʒijʒ.

Spir. vin. ʒiv.

Infund. in vase vitreo bene obtura-
to, stent in infuso per biduum; postea
colentur cum expressione; Hic ipse spi-
ritus. in aurem guttatim instillandus
est, aut gossypio exceptus intrudendus;
optimè est ames additur castor. moschus
& zibetum. Vid. Etmull. annot. pract.
ad inst. med. phys.

Interdium sub pileo in capite gerat cucupham ex corio hispanico; quales jam
in frequenti usu esse inter juvenes & senes observamus.

Mane jejuniis, & vesperi sub horam quartam, hoc utatur a masticatorio:

R. b Rad. pyrethri, angelicæ, zedoariae, an. ʒj.

Sem. staphid. agricæ, sinapi,

Noctis moschatæ, sol. senæ an. ʒi.

Pulveriscentur, & addatur parum masticas, ac cum c. ceræ q. s.
formentur Globuli masticatorii:

de quibus masticetur unus pronò capite, frequenter expuendo.

a Masticatorio.) Hoc bene, quia
foramen datur intra os, tendens ad
aures.

b Radix pyrethri.) Sola sufficit cum
semine sinapios, nam sem. staphid.

agricæ suspensum est ob vehementem
acrimoniam, cujus portio fortè ad ven-
tridulum cum saliva deferri poterit.

c Cera.) Hæc inter dentes nimis
cum hæreat, molestiam parit nimiam.

a Noctu dormitum intrus auribus hæc aquam indat:

R. aq. feniculi,

Sem. curub b post olei extractionem remanentis an. ʒj.

Spiritus juniperi ʒi.

Misce, & de hoc liquore infillet aliquantulum in aures, addendo
semper guttam fellis carptonum; & postea sinat effluere, ac
deinde indat auribus coronem, in quo moschus fuit servatus,
vel in qua moschi pulvis est dispersus.

a Noctu.) Quidni etiam interdium?

b Post olei extractionem.) Cur
hoc? forsan ut omne viscosum sit sepa-
ratum: hinc improbamus usum amyg-
dalarum amararum, & crassiorum re-
liquorum pinguium in omni surditate,
adeo ut vix admittatur ol. saccini: sed
balsam. sulph. anisatum laudamus &
ol. chamom. de fill. huc pertinet tinct.

angel. ver., enul. camp. castor. junip.
elitæ prop. Par. & similia, cavendo ta-
men, nè partes affectæ calidioribus me-
dicamentis nimis excitentur.

Cum fructu nonnulli miscent ova for-
micarum cum felle leporino, urinâ hie-
ci & melle, exque in mortario bene tri-
ta aut instillant, vel mediante gossy-
pio intrudunt: alii solam urinam le-
poris

parts calidam admovent; alii panem recentem calidum dissectum irrorant aquâ vitæ aromatica, calideque auribus apponunt. Axungia serpentum pro singulari Arcano (teste Etmulle- ro) à quibusdam habetur; nempe serpentes coquendi sunt in aqua, & supernatans pinguedo spiritui vini re- disticato juncta, in usum servatur. Ad tinnitum aurium, antiquum, ceu præ- stantissimum commendatur seq. reme- dium

- R. Helleb. alb.
- castor. ana ℥ij.
- costi ℥ij.
- rutæ ℥ij.
- euphorb. ʒss.
- amygd. amar. ʒss.

coq. in oleo rutæ in duplo vase per boram, postmodum oleum istud tepidè in aurem infilletur.

Essentia fellis humani per spiritum vini extracta potenter aperit.

Sub cineribus coctum ovum sumatur, vitellus nonnihil excavetur, & indatur parum Croci, Castorei, Cumini, & calide cum linteo tenuissimo applicetur.

Aliqui sumunt succum raphani, vel formant surundam ex radice, & spirituoso aliquo liquore eam imbibunt, & sic intrudunt.

Sumi etiam solet cæpa rubra, cui excavatæ paululum, induntur Sem. cumini partes duæ, Castor. pars una,

Olei Rutæ parum. Torretur supra py- nas candentes; succus exprimitur, & tepide auri infillatur; vel etiam cæpa imbuatur spiritu vini, & assatur, postea succus ad usum exprimitur.

Omnium habebis præstantissimum re- medium, si sumas flores aliquos cepha- licos, recentes, ut Lavend. Botan. Ma- joran. Rosmarin. Aurant. &c. & tinctu- ram extrahas ope Alcohol vini & Spi- ritus Juniperi Genuini, additis Benzoe & Styrace; quæ tinctura est optimi co- loris & odoris, ita ut etiam pro suffitu haberi possit; sed si ei portionem alicu- jus purgantis addideris; ut Scammon. Colocinth. Hellebor. incomparabile habebis medicamentum, quia purgan- tia rarefactionem, inducendo potenter referant, v. g.

- R. Flor. lavendul.
- salviæ,
- rosifmarin.
- aurant.
- majoranæ, an. p. j.
- Herb. calaminth. mont.
- majoranæ, a. p. j. ʒ.
- menth. p. ʒ.
- benzoes
- styrac. an. ʒij.
- scammon.
- colocinth. an. ʒss.
- alcohol. vini, &
- sp. juniperi ana q. s.

F. Tinctura.

Mane suffitum etiam auribus excipiat a per infundibulum, ex hoc calido decocto.

- R. Fol. lauri, rutæ, origani, hyssopi, majoranæ an. m. j.
- absinthii, mentastri an. m. s.
- Flor. stæchad. celticæ. m. j.
- Baccar. lauri, juniperi an. ʒss.
- Sem. anisi, fæniculi, carui, cymini an. ʒj.

Decoquantur in vino albo q. s. ad cert. part. consumptionem, & halitus calidus aure per infundibulum excipiatur.

a Per infundibulum.) Hoc bene, siccandæ, quapropter aliquandò ad- sed partes affectæ non sunt nimis ex- dantur emollientia & aquosa.

In aère versetur calido & a sicco: Vitæ sit tenuis, & paucus: & famem aliquando sustineat. Vitet repletionem, & omnes cibos crassos & tenaces, qualis

qualis caseus & legumina . Cibi condiantur semine anisi, fœniculi, cymini; petroselini . Potus sit vinum & cerevisia mediocris . *Exercitium* sit moderatum . *Abtus* sit soluta arte vel naturâ .

a Sicco .) Modicè, nè humidum & dissipetur, & materia obstruens indurabile corporis necessarium, nimis retur .

XXI.

M E D I C A T I O J U V E N I S ,

• H Æ M O R R H A G I A N A R I U M

L A B O R A N T I S .

Juvenis robustus, b viginti duos annos natus, ex c intemperantiore diætâ, incidit in d febrim synocham, ardore febrili continuo, sed e blandiore, sese manifestantem . Hic postquam f aliquoties post venæ sectionem esset purgatus, & g Julapiis convenientibus alteratus, ex muliercularum consilio sumsit medicamentum, nescio quod, h vomitum ingentem, cum rosione ventriculi, excitans; quem infecuta est tanta narium hæmorrhagia, ut i plus quam 4. libræ sanguinis ex iis jam sit evacuatum; eaque vires ita sunt debilitatæ, ut jam animam agere videatur .

a Hæmorrhagia .) Est hæc ordinariè, vel critica, vel symptomatica: de priorè videatur Hippocrates Sect. v. Aph. 33. Sect. iv. Aph. 60. & 74. Sect. vj. Aph. 10. Sect. viij. Aph. iij. de posteriorè dice mus circa causas procatarrhicas .

b Vigintiduos annos .) Confer Hippoc. Sect. iij. Aph. 27. Nempe hæc ætate, sanguis & humores acridinem majorem, motumque vehementiorem ordinariè suscipiunt .

c Intemperantiore diætâ .) Hæc cum potuisset esse multiplex & diversa, oportebat auctorem particulares diætæ errores memorasse: sine dubio, indulgit æger acrioribus, spirituosis vel acidis austerris alimentis & potulentis copiosis, & quoniam juvenilis ætas proclivis est in majora corporis exercitia, & ordinariè dedita venationi, saltationi, sphaeristerio, Veneri &c. verisimile

est, hunc quoque juvenem iis fuisse deditum .

d Febrim synocham .) Quæ semper ut causam agnoscit partis alicujus, notabilis eryspelas vel inflammacionem, ab sanguine & humoribus acribus resultantem .

e Blandiore .) Qualis ordinariè solet in synochis observari: rationem autem hujus rei plenitorem dabimus loco inferiori de febribus .

f Aliquoties purgatus .) Etiam hæc circumstantia probe erit notanda, cum purgantia quævis sanguinem ad acridinem motumque vehementiorem disponant .

g Julapiis convenientibus .) Dubitaremus nos an fuerint convenientia, quoniam iis ordinariè solent admisceri acida fixa, ut sp. & ol. vitrioli, sp. sulph., nitri &c.

h Vomitum ingentem, &c.) Dupli-

*placem merentur hæc verba animad-
versionem: primò enim indicant ms-
dicamenti ingentem acridinem; secun-
dò vehementem corporis concussionem.
i Plus quàm quatuor libræ.) Hæc
spectant ad prognosin.*

*Præterquam quod in hoc ægro à feбри afficiatur a cor & totum corpus, affi-
ciuntur etiam ejus ventriculus & nares; quod ex vomitu, & sanguine è naribus
tam copiose fluente, est manifestum.*

*a Cor & totum corpus.) Nempe
ratione intemperiei univèrsalis acris,) & febris synochæ.*

*Morbus præcipuus, qui ipsum jam potissimum affligit, est a diæresis & dia-
pedesis vasorum narium; quæ, copiosum sanguinem ex iis emittentes, Hæmor-
rhagia narium appellantur.*

*a Diæresis & diapedesis) Id est,
divisio & transudatio, quam Veteres
putabant per vasorum poros valdè di-
latatos absolvi; sed nos dicimus, nul-
lam talem sanguinis transudationem
dari posse, sine actuali continui solutio-
ne: P'ân vocant Medici vasorum à
violenta causa externâ, ut ictu, lapsu
&c. disruptionem: Anastomosin verò
inosculationum arteriarum, cum venis
solutionem.*

*a Causa procatacristica hujus morbi est intemperantior illa diæta, qua b co-
pious sanguis in corpore genitus c corruptelamque certam febrilem contra-
hens, ac synocham febrim producens, antecedentem hujus morbi constituit
causam. Is vero vomitorio assumpto vehementius agitatus, & in naribus va-
sorum diæresin & diapedesin excitans, d copiosissimumque illum sanguinem
ex iis effundens, eoque vires ægri summo opere prosterneans, e continens hujus
morbi & symptomatum est causâ.*

*a Causa procatacristica.) A ditur-
nâ morâ sub solaribus radiis, vid. misc.
cur. ann. i. pag. 89. à musti largiore hau-
stu, Forest. lib. xiiij. obs. xij. à Venere,
Hildan. cent. j. obs. i. à verme, misc.
cur. dec. ij. ann. i. obs. 99. Ex vebernen-
ti sternutatione, misc. cur. an. 3. obs.
138. à vibrissarum evulsione, Stalpart
van der Wiel cent. post. obs. 7. hæmor-
rhagiam periodicam videre licet, in
misc. cur. dec. ij. an. 2. in scholio ad
obs. 94. Huc pertinent ea quæ supra
jam ad historiam verba astulimus, item
ejus fungorum, subita & vehemens ani-
mi passio, operationes prolixiores chy-
micæ circa mineralia, suppressio men-
sium vel hæmorrhoidum, convulsiones
vehementes, invasio Apoplexiæ san-
guineæ &c.*

*b Copiosus sanguis.) Hic per se
ratione quantitatis, non adeò pec-*

*cat, quàm qualitatis & vehementioris
motus*

*c Corruptelamque certam febrilem.)
Hanc consistere in mixtura sanguinis
consuetæ turbatione notabili, demon-
strabitur lib. ij.*

*d Copiosissimum.) Hoc suspicionem
movere posset rupta arteriæ, præpri-
mis, si impetuosè sanguis floridus &
nonnihil spumosus proruat; ordinariè
autem ruptio & erosio contingit circa
angustiam conjunctionis arteriæ cum
vena.*

*e Continens.) Hoc in casu dicere
possumus & erosa esse vasorum latera
ab humoribus acris, & ruptionem
factam ab impetu sanguinis vebernen-
ti. In cavitates corporis vulgò facilius
vasa rumpuntur, cum minor illac sit
resistentia.*

Mor-

Morbus hic, propter prostratas ægri vires, est a periculossimus. Ideoque neglectâ ad tempus febris synochâ, quæ forsan hoc sanguinis fluxu cessabit, Curatio ejus protinus est aggredienda.

a Periculossimus.) Nempe lipothymiam subitam febiferam, & hydropem producere potest, nec non in gravidis abortum: quæ præterea huc pertinent, allata fuere in antecedentibus, & spectatim ex Hippocrate: quæ supervenit febrî ardenti vel synochæ incipienti, salutaris esse solet, sed confirmatæ, vigenti aut declinanti lethalis.

Eaque in humorum ventriculi acrium attemperacione, solutionis continui vasorum narium unione, & nimii sanguinis fervoris & motus temperacione & moderacione, consistit.

Itaque a primò sumat drach. j. salis prunellæ, quod in unc. ij. aq. plantaginis sit dissolutum.

a Primò.) Parcit Auctor venæsectioni (quam aliàs præciit in principio adhibent), quia jam libræ 4. sanguinis effluxerunt, & jam animam agere videtur. Si hæmorrhagia esset critica, non subito, aut ante periculum debilitatis majoris erit sistenda.

Porro præscribatur tale lac amygdalatum, ad acrimoniam humorum temperandam; & vires restaurandas:

R. Amygdalar. dulc. ℥j. s.
Sem. 4. frig. major. an. ℥j.
Papaveris albi ℥ij.
Cum aq. decoct. bord. q. s. F. Lac a amygdalatum.
Ad lib. j. de quo subinde sumat ℥ij. vel ℥iv.
Quantitatem.

a Amygdalatum.) Adde sem. lin. ℥ij. & si pergat fluere sanguis, adde laud. opiat. gr. j. ij. aut iij.

Subinde sumatur talis pulvis.
R. Salis prunell. ℥s.
Gumm. Tragacant. gr. x. aut xv.
Camphor. gr. iij. aut iv.
Sacch. saturni gr. iv. aut v.
Laud. opiat. gr. j. aut ij.

M. F. Pulvis pro dosi, bis quotidie, spatto aliquot dierum sumendus, sed simulac fluxus incipit minui, sumatur quotidie una dosi: idem observandum circa amygdalatum.

Profunt etiam spec. diatr. frig. vel R. Boli Armenæ.

Terræ Sigill. ana gr. xv.

Camphor. gr. iv.

Et si necessitas urgeat, etiam adde Laudan. Opiat. gr. j. vel ij. Misce.

Camphora hic valde prodest, si morbus producat ab acri, & impetuoso sanguine.

In sanis quibus forte fortunâ ab idu, lapsu &c. sanguis è naribus fluit, aqua frigida intro sumpta, confert. Eadem quoque in faciem conspargatur, vel genitalibus partibus admoveatur.

Et mox a in nares inferantur turundæ ex cotone factæ, & atramento, fuliginè fumarîi, & aceto rosaceo, imbutæ.

a In nares inferantur.) Fungus orbicularis in naribus immissus est optimum remedium.

Porro etiam confert tinctura Lapid. Hæmatit. cujus descriptionem vid. apud Chymicos.

At

At diligenter attendendum, an tempestivum sit, adstringentia externa adhibere, nam impetu, acredine, subtilitate, fluiditate, & copia sanguinis eadem manente, vim (plerumque fruantem aut noxiam) naturæ inferimus & nihil amplius. Ubi fortius debemus adstringere, Vitriolum cyprium sumatur, usque quod potenter adstringit.

Ac præterea: a acetum rosaceum in aures instilletur.

a Acetum in aures.) Conductit aliquando olfactus fercoris recentis porcini.

Item a linteum; in aceto madefactum; collo frigidè erit obvolvendum, & testibus adhibendum aliud linteum, aquâ plantaginis frigidissimâ imbutum.

a Linteum in aceto, &c.) Buso ex alis positus, narium fluxum sapè fecatus, manibus detentus, & subcobibet.

Ac ligaturæ arctiores brachiis & cruribus erunt injiciendæ.

a Cucurbitæ quoque hypochondriis & scapulis sunt adhibendæ; venæ sectio vero, ob magnam sanguinis emissi copiam, hic prætermittenda.

a Cucurbitæ.) Plus præstare potest de sibi associata, vulnusculum conso- Venæ sectio, iterata, vellatior: com- lidens, & reverà talis compressio plus primantur vires diutius, ut balsamica sapè valet quàm millena adstringen- sanguinis effluentis particula, blan- tia.

a Viçtus sit resumptivus ex ovis sorbilibus, jusculis gallinæis, & vervecinis, cum pane candido, & vino tenui oligophoro. Motus corporis, & vehementiora vitentur animi pathemata. Somnus sit paulò longior. b Alvus sit arte vel natura laxior.

a Viçtus.) Sit emolliens ex borde- rit atque (febre non interdiente) lacticiis, rapis, similibusque; porrò in- crassans ex pultibus & leguminibus: si ventriculus ferre patet, etiam non viscosus; non nihil frigidus potius quam calidus. Vitentur aromata, & alia omnia acris, cibi sicci potius quam humidissimi. b Alvus laxior.) Si forte esset adstricta, non vehementer moveatur, nè sanguis & ad acrimoniam & impetum perducatur.

XXII.

MEDICATIO VIRI,

P O L Y P O

LABORANTIS.

Vir quidam crassus & obesus, ex a lapsu vehementiore, in nasum b aliquando factio, jam in c sinistra nase d carnem habet mollem, subrubram, totamque

tamque narem adimplentem, eamque valde dilatantem, & ex ea asquantum e propendentem. Hæc brevi crevit, indiesque valde augetur. Adnata est narium *f* interstitio. Reliqua vero istius cavitatis interior superficies, à connectione fere libera, styllum immissum facile transmittit. Quando hæc caro fortius stylo premitur, *g* sanguinem copiosum profundit.

a Lapsu vehementiore.) Aliquando talis manifesta causa procatartica non potest reddi: ordinariè autem ab hæmorrhagia narium graviori exoritur.

b Aliquando.) Debuisset addere certum tempus, ut prognosin & curationem accuratius instituire possemus.

c In sinistra nare.) Aliquando est in utraque. Eidem Homini, idem polypus, quandoque propendet ex naribus, quandoque non, pro varia constitutione aëris, & diversis lunæ phasibus; quandoque in ipsas fauces extenditur, ut loquela ipsis sit difficilis; obstruitque nonnunquam foramen, quod naribus cum palato commune est; in austrina vero tempestate & plenilunio maxime instari solet.

d Carnem.) Cujus substantiæ sit polypus, ad hucdum disputatur: nonnulli cum Celso lib. 6. c. 8. dicunt esse

carunculam mollem, aliquando albam, aliquando subrubram, ex radicibus plerunque tenuibus è naribus propendentem, & in latum sese pendentem versus fauces: alii dicunt esse carnem fungosam, alii substantiam sui generis, nosque cum his consentimus, nam videtur aliquid intermedium inter carnem, glandulam & adipem: diversum nonnunquam habet colorem album, subrubrum, & lividum unâ & diversam consistentiam; quando turunda formam refert, dicitur sarcoma.

e Propendentem.) Usque aded non semper excrecit.

f Interstitio.) Nonnunquam ossi spongioso ad radicem narium sit, & tunc curatio est difficilior.

g Sanguinem copiosum.) Hoc docet vasa sanguifera copiosa per substantiam ejus esse dispersa.

Afficitur in hoc ægro narium sinistra, quod ex carne, ejus cavitatem replente, & interstitio narium ibi adhærente, patet.

Morbus, qui eum affligit, est tuberculum quoddam carnosum, molle, subrubrum, quod radicibus, sive *a* pediculis quibusdam, interstitio narium, in sinistra nare, adhærens, cavitatemque ejus adimplens, & distendens, forisque ex ea aliquantum propendens, à similitudine cujusdam piscis marini, vel à pedum suorum multitudinæ, *b* Polypus vulgo nominari solet.

a Pediculis quibusdam.) Alioquin simpliciter sarcoma fuisset appellatum. River. in praxi sarcoma ait in imis narium partibus, polypum in

summis, juxta radicem naris incre-scere.

b Polypus.) Rhafes narium hæmorrhoides vocat.

Morbus hic ex vehementiore nostri ægri, in nasum lapsu, originem primam duxit. Hinc enim *a* pori vasorum, & partium circa interstitium narium, in sinistra nare existentium, ita aperti & male figurati fuerunt, ut inde primum à paucis humorum allapsu, nascerentur hujus Polypi pediculi, sive radices; in quas, cum, propter earum certam conformationem, *b* humores sanguinei copiose influerent, illi ita fuerunt dispositi, ut ibi caruncula quædam mollis & subrubra, primum exigua, & deinde ex copiosioribus, non tantum *c* à capite, sed etiam à reliquo corpore, ed affluentibus humoribus; grandior; narem replens, eamque distendens, & ex ea nonnihil propendens, ac passim magis magisque augescens, styllum-

stylumque immissum per naris sinistra interiorem superficiem ubique, excepto eo loco, ubi ejus pediculi interstitio narium adherent, facile transmittens, & stylo fortius pressa, sanguinem copiosum profundens, fuerit nata.

a Pori vasorum ita aperti.) Causa hujus affectus est, quod oscula extrema arteriarum, ita dilatentur, ut prolongentur; nempe sanguis propter ruptionem extravasatus, circa aperturam successivè coagulatur, interim tamen altus à tergo urgens sanguis, vias sibi, per mollem illum sanguinem coagulatam, efformat, undè nova oriuntur vasa tam sanguifera, quam alia venosa & glandulosa, quibus nutrimentum suum suscipit polypus, aequè ac aliæ corporis partes: differentie colorum & consistentie polypi, deducendæ sunt ex varia sanguinis appellentis constitutione, & quo plures terrestres vel acidæ corrosivæ particule adfuerint, eò magis color erit vel lividus vel nigricans. Si

incrementum polypi, simpliciter dependeret ab affluxu copiosorum humorum, intra paucos dies immensum excresceret. De polypo cordis aliorumque vasorum, cum eleganter scripserit Malpighius, nec omninò ad hanc medicationem pertineat, hic silebitus.

b Humores sanguinei.) Alioquin solent medici dicere humorem crassum, viscidum, pituitosum, interdumque melancholici aliquid admixtum esse, quo ultimo casu metus est, ne in cancerum degeneret. Polypi autem cancerosi exemplum & infelicem curationem, vide in actis medicis & Philosophicis, Barth. part. i. obs. 6.

c A capite.) Hæc sunt nugatoria, sufficiunt enim vasa naribus vicina.

Morbus hic *a* periculosus est, quia in cancerum aliquando degenerare solet; & in fauces usque progrediens, suffocationis periculum inducit; & quia, difficulter remedia ad radices hujus excrescentiæ pervenire possunt, *difficilis* ejus sæpe solet esse *b* Curatio.

a Periculosus.) Sarcoma dicitur curatu facilis, quippe quod simpliciter oritur, ex abundantia nutrimenti, sed polypus ex elongatione vasorum plurimorum.

Facilius curatur albus, mollis, & doloris expertus, difficilior verò sruhicundior & dolorificus, nunquam silividus, nigricans, aut fetidus, utpote cancro

cognatus. Quanto etiam profundius hæret, latioresque habet pediculos, tanto est periculosior: vid. J. Munniks prax. chir.

b Curatio.) Sarcomatis & polypæ eadem est, cæterum quod velis Auctorem humorum allapsum impedire, id omnino pugnat cum circulatione sanguinis & humorum.

Eaque in humorum allapsu impediendo, & carnis istius extirpatione, & prororum vitiatorum correctione consistet.

Primum itaque corpus *a* universaliter purgetur tali medicamento catartico; *b* venosectio in brachio sinistro pridie præcessit:

R. c Pil. Coch. de Hiera an. ʒj.

Scammon. opt. gr. vij.

Cum syr. ros. sol. q. s. F. Pilulæ Num. vij.

Mane jejuno ventriculo exhibendæ.

a Universaliter.) Quid sibi velit universalis in hoc casu purgatio, nos videre nequimus.

b Venosectio.) Si magna adest ca-

cachymia aut plethora: quo in casu etiam sumatur decoctum ex Salsaparill. & China, Guajaco, liquirit. &c. cavendo tamen ne sanguis acrior reddatur,

datur, unde metui possit nova hæmor-
rhagia. } rum harum pillularum, mediæ dosi
erit commodior, addendo loco scammo-
c Pil. cochiarum, &c.) Extracto- } nii, diagridii gr. iij. aut iv.

Deinde cucurbitulæ sex vel octo, cum scarificatione, scapulis & summo hu-
mero adhibeantur.

Postea forcipe apprehendatur polypus, & satis validâ tractione tentetur
ejus, a cum radicibus, eductio, quæ in multis ægris satis feliciter cessit.

a Cum radicibus.) Ne videlicet de-
nuo succrescat: si magis propendeat in
nares, tunc extrahatur per eas; si ma-
gis in gulam tunc per gulam: ulcus post
extractionem polypi aut sarcomatis ab-
scissionem relictum, more solito ad ci-
catricem deducendum: tentetur pri-
mum, possitne incipiens polypus tolli
vel adstringentibus, vel escharoticis,
s. erodentibus: v. g. pulv. vitrioli cal-
cinat., colcothare vitrioli, alumine ustâ
&c.

Si huic chirurgiæ Polypus, propter nimis fortem suam adhæSIONem, a non
cedat, ad Pharmaciâ erit deveniendum.

a Non cedat.) Sæpe ægri abhor-
rent ab extractione, sed sine causa; | taneam extractionem magni polypi,
vidimus enim mulierem, post momen- | eadem hora sua omnia obtisse mune-
ra.

Polypo itaque a oleum vitrioli, cum stylo panno involuto, in eoque intin-
cto, erit adhibendum; & indies bis terve polypus eo erit obiter madefaciendus
vel tangendus.

a Ol. vitrioli.) Dolor ab hujus ap-
plicatione, est multo intensior, quam ab
extractione: ad polypos & sarcomata
Paulus Ægineta lib. 3. C. 24. accipit.

Squammæ æris ℥j.

Vitrioli ℥iij.

Sandarach. ℥ss.

Helleb. nigr. ℥ij.

M. F. pulvis insandus in nares per
dies 13. commendat etiam atramen-
tum sutorium, id est, Vitriolum cum
aceto, gallis, altisque adstringentibus
extractum.

A mitioribus autem incipiendum, ut
ab usu succi granatorum acidorum co-
ctione inspissati: item ab usu succi che-
lidonii majoris, esulæ, vel similitum.

Commodissime autem curatio proce-
dit, si spiritus vitrioli aut aqua fortis
in aquâ plantag., solani, aut Hyosciami
diluantur. Primo parum tantum dis-
solvendo, dein progrediendo ad fortio-
rem dissolutionem pro necessitate: hæc
pertinent tinctura Venæris, crystalli Ve-

neris, aqua mercurialis & succus ra-
dicum ari, rapbani, pulv. sabine, cro-
cus mart. adstring. &c.

℞. Mercur. sublim. gr. xv.

Coq. in Aq. unc. vj.

Aut si fortius cupias, Mercurii quan-
titate auge, vel præcipitatum rubrum
aliquoties cum aquâ lavetur, cum mel-
le misceatur, & sub formâ turundarum
applicetur.

Vitriolum album aliquandò hunc af-
fectum incipientem feliciter satis cæ-
rat.

Butyrum Antim. rectificatum poten-
ter operatur: rectificatum potius sumi-
tur, quia subtilius est, minusque inter
fibras carneas hæret, & ideo minores
punctiones relinquit; in usu autem ho-
rum causticorum medicamentorum ob-
servandum, narium partes sanas in-
ungendas esse unguento populeo vel nu-
trito, eaque caustica per fistulam, quæ
tangat tumorem, sunt immittenda, ejus
amplitudinis, ut polypum quantum fieri
possit,

potest, ambiat, fiat applicatio decrescen-
te luna, tunc enim reliquis paribus, magis
detumescit polypus, & medicamentum
facilius ad radicem usque pervenit.

Emplastrum quoque usurpari potest
seq.

R. Virid. æris,
Auripigmenti,
Vitrioli,
Aluminis crud. an. ℥iſſ.

Antimonii ℥v.

Terantur subtiliter, & macerentur in
aceto per dies aliquot, tunc evaporen-
tur: quod octies repetatur, dein aq. plan-
taginis rursus macerentur, & evapo-
rentur, postea accipe litbargitii ℥iv.

Ol. rosar. ℥ij.

Misceantur & coquantur s. a. ad em-
plastri satis glutinosi consistentiam, ex
quo cereoli naribus sunt indendi.

Et deinde quotiescunque polypus oleo vitrioli ita tactus fuerit, in nares, &
illic ubi patet, intrudatur, exiguum linteolum, inunctum a unguento Ægyptia-
co, cui pulvis tenuissimus corticum granatorum est admixtus, & parum olei vi-
trioli est additum; idque ita adhibeatur, ut pars lintei inuncta poly pum tangat.

Horum usu polypus denigrari & putrescere incipiet: tumque portio corrupta
à chirurgo, ope penicilli indies erit eximenda: eaque exempta repetendum erit
oleum, & unguentum jam commemoratum: quo sanguinis profusio, quæ hanc
corruptæ carnis exemptionem sequi solet, mox sistetur.

a Unguento Ægyptiaco.) Julius
Cæsar Arantius lib. de tum. præter
nat. cap. 21. dicit medicamenta admo-
ta pro curando polypo, plus molestia,

quàm utilitatis adferre: adhæc causti-
ca & escharotica, fungosam hanc car-
nem profundius erodendo, diatbesin
cancrosam facile accersunt.

Ubi radix Polyphi hac ratione fuerit ablata; ne recrescat, sed integre conso-
lidetur, a turundulæ fiant, ex unguento tutiæ, adeo spisso, ut in formam tu-
rundæ vel suppositorii, formari possit; talisque una, sequenti b aqua viridi bene
intincta, & nari inserta, ab ægro aliquamdiu gestetur:

R. Eruginis æris ℥j.

Auripigmenti ℥iſſ.

Terantur subtilissime, & coquantur in vini ℥iij.

ad mediæ partis consumptionem: ubi refrixerint, adde aq. rosar.
& solani an. ℥iſſ.

a Turundulæ.) Nempe, postquam
ulcus sit satis detersum: & ad exsiccationem
sufficit instare pulverem rosa-
rum rubrarum in nares.

bet quoque Hartmannus in praxi, sed
quia corrosiva hæc utraque est aqua,
illa usurpanda est, cum polypus non-
dum plene est consumptus: atqui radix
ejus jam ponitur ablata ab auctore.

b Aquæ viridi.) Mercurialem ha-

Si polypus postea rursus pullulet, oleo vitrioli a rursus erit tangendus.

a Rursus.) Si Pharmacia non ju-
vet, succedit Chirurgia, de qua vid.
Cels. lib. 7. cap. x. Petr. Marchett. obs.

chir. 27. Tulp. obs. med. lib. j. cap. 26.
Job. à Mexeren obs. chir. cap. x. xj.
xiiij. &c.

a Vitis ratio hic exsiccans est adhibenda.

a Vitis exsiccans.) Exsiccatio
parum hoc facit, dummodo tempe-
rate vivat.

Y. 2

XXIII. ME.

M E D I C A T I O V I R I,

O Z Æ N A

L A B O R A N T I S.

Vir 31. annorum, postquam antea diu defluxionibus acribus, ad nares & fauces delabentibus, laborasset; incidit in narium & palati erosionem; *b* ossiculumque quoddam putridum, cum fætido pure & sanie, postea excrevit, aliaque deinde ossicula illud sunt secuta. Malum hoc paulatim ita incrementum sumpsit, ut jam in naribus, circa earum interstitium, quod ex parte est exesum, atque etiam in palato, solutio continui satis magna & profunda appareat; fætidaque sanies frequenter inde extillet.

a Ozæna.) *Similis fere casus est* | *b* Ossiculumque.) *Solet quidem fru-*
obs. 22. Cent. 2. Hildani. | *bus esse luis venereæ.*

Affectum fuit in hoc ægro *a* cerebrum; quod defillationes diurnæ, quas noster æger est passus, arguunt. Afficiuntur etiam *b* nares & earum interstitium, item palatum: quod eorum erosiones, & exulcerationes satis clare demonstrant.

a Cerebrum.) *Dic potius glandulas & vasa circa radicem narium & os spongiosum locata.* | *collocatae sunt in tunica, nares involvente, item ossa narium, in quibus morbi hujus est sedes, ut bene advertit Blasius in therapeutica speciali.*
b Nares.) *Speciatim verò exiguae illæ innumerabilesque glandulae, quæ*

Morbus, qui hunc ægrum affligit, est *a* Ulcus narium & palati fætidum, putridum & saniosum, item latum & profundum, quod à Greco verbo ὄζα, id est, oleo sive fæteo, deductum, vulgo *b* Ozæna dicitur.

a Ulcus narium.) *Vetustum & crustosum.* | *ulcera; in simplici exulceratione plerumque prodit pus album bonæ consistentiæ, verum hic lividum aut viridescens tenue: Forest. obs. lib. xiiij. obs. 4. & s. meminit ozæne, cum labiis ducis sit magis inveteratum, & sordidum, item magis fæteat, quam alia*
b Ozæna.) *Ozæna aliquando oritur à cancroso polypo exulcerato: differt à simplici exulceratione, quod ulcus sit magis inveteratum, & sordidum, item magis fæteat, quam alia*

Isque ab *a* acribus humoribus *b* ex toto corpore, sed præcipue ex superioribus capitis partibus, tum in nares, tum in palatum decumbentibus, easque partes primum acrimoniâ suâ erodentibus, ac deinde diurnitate defluxûs, etiam exulcerantibus & exedentibus, & putredinem iis inducentibus, originem duxit.

a Acri-

a Acribus.) *Corrosivis.*
b Ex toto corpore.) *Dic potius ex sanguine per arterias proximas, vasa lymphatica & nervos.*

Aliquando producitur ozæna ex vellicatione crebra narium, medianibus

unguibus, in corporibus cacochymicis: aliquandò à crebris lachrymis, ut in nobili quadam Virgine, nobis videre licuit: aliquandò à suffumigiis acribus antimoniatis, mercurialibus & cinna- barinis, vid. Hildan. cent. ij. obs. 23.

Morbus hic *a* periculossimus est, primum ob diuturnas fluxiones, quæ hunc morbum produxerunt; & deinde propter erosionem, non tantum partium mollium, sed etiam ossium, & putredinem eorum.

a Periculossimus.) *Quia diuturnitate temporis part stabilcm figuram, & magnitudinem acquisiverunt, adeoque aptam particulis pluribus acribus transmittendis: si in cancrasam degeneret naturam, sere incurabilis est; si*

ab lepra, Elephantiasi, aut lue venerea ortum duxerit, incurabilis est, nisi curentur simul morbi conjuncti: & plurimum efficit, ut paries narium intergerinus, cum subjectis ossiculis cohesumatur, nasusque collabatur.

a Curatio in humoris generatione, & illapsu impediendo; & ulceris consolidatione, consistet.

a Curatio.) *Curatio consistit partim in sanguinis, universali acedine temperanda & expellenda, partim in ul-*

ceris mundificatione, abstersione & consolidatione.

Primum itaque utatur talibus pilulis:

℞. *a* Aloës rosatæ gr. xij.

Scammonii ℞ss.

Olei cariophyll. gut. j.

F. Pilulæ Num. iv. mane sumendæ.

a Aloës, scammonii.) *Purgantia hæc acria sunt dissuadenda, cum vasa vim inde patiantur erosionis, nec credendum est purgantibus, acrimoniam sanguinis & humorum eliminari; si tamen purgandum esset:*

℞. Extract. Rhabar. ℞. aut gr. xxx.

Resin. agaric. gr. x.

Trochisc. alihand. gr. ij. aut iij.

Merc. dulc. gr. viij. aut ℞ss.

M. F. Pilulæ cum ol. ligni Sassafras.

Postridie *a* venæsectio adhibeatur in brachio dextro, pro ratione virium, ad ℥vj. vel viij.

a Venæsectio.) *Hæc si administranda sit, precedat; sed & venæsectio*

estio & purgatio omittantur, nisi notabilis adsit intemperies.

Deinde *a* per quadriduum utatur sequenti *b* Apozemate; sumendo ℥iij. vel iv. pro dosi:

℞. Rad. Cicbor. fenic.

Graminis an. ℥j.

Polypod. querc. ℥ij.

Herb. beton. primul. veris, scabios.

ceterach. veronicæ, agrimonicæ an. m. j.

Sen.

Sem. fenic. anis. an ℥ij.
Liquirit. ras. ℥ss. *Passular.* ℥j.
Decoq. in aq. bord. q. s. ad ℥ijss. addendo.
sub finem decoctionis, fol. senæ ℥ijss.
Mecboacan. ℥ij. *In Colatura dissolve*
Syr. de cichor. cum rheo ℥ijss.
Misce F. Apozema.

a Per quadriduum.) Hæc forsandicit, quia quedam ingrediuntur purgantia, quæ singulis diebus alvum evacuant, ægrum solummodò debilitarent, sed ozanam non tollerent.

b Apozemate.) Apozema transcripsit Auctor ex Hildano, ut & alterum decoctum, nos præferremus sequens.

℞. *Ligni guajaci* ℥j. *aut* ℥ijss.
Cort. tamarisci.
rad. capp.
Rad. fals. parill.
chinæ an. ℥vj.
polyp. querc. ℥j.
Herb. card. bened. m. ij.
Sem. fænigr. ℥ijj.

Liquiritiæ rasæ

Cornu cervi limati an. ℥ss.

Pass. major. mund. ab arillis ℥ijss.
aut ℥ij.

Si amet dulcedinem.

Fiat infusio calida per horas viij. aut diutius in decoct. secund. aut aq. bord. q. s. postea fiat decoctio lenta, in vase duplici, aut balneo, in colatura dissolve

Mellis mercurialis ℥j.

Spiritus sulphuris per camp. q. c.
ad gratum acorem.

M. F. Decoctum, de quo sumat ter quaterve de die ℥ijj.

Si causa sit calida, sumat falsæ parillæ majorem dosin loco guajaci.

Corpore ita expurgato, sequenti decocto a sudorifero, prout vires ferent, utetur:

℞. *Scobis ligni guajaci* ℥vj. *cort. ejusd.* ℥ijj.

Aq. communis ℥viiij. *Macerentur in loco calido per 24. horas. Postea lento igne decoquantur ad dimidiæ partis consumptionem. Et colaturæ* ℥vj. *dentur mane, corpore bene tecto, ad proliciendos sudores.*

Et ℞. *Resident. prior. decoct. eique adde scobis lign. guajaci recent. ℥ij. & denuo affunde aq. ℥xiiij. & F. decoctio ad tertiæ partis consumptionem. Colatura usurpetur pro potu ordinario.*

a Sudorifero.) Sudoriferum sit ex | omissis salinis acrioribus.
theriaca recenti, & ex bezoard. min.

Consultum etiam erit, non tantum cucurbitas sine & cum scarificatione, collo & humeris: sed etiam setaceum, vel fonticulum cervici, ad humores versus posteriora revellendos, adhibere.

Dum hæc fiunt, quotidie bis ulceri narium, cum turundis illitis, adhibeatur a tale Unguentum:

℞. *Lithargyr. aur. plumb. ust. lap. calamin. cerussæ an.* ℥ij. *succor. geranii robertiani, sempervivi, solatri. an. q. s.*

Pulverisanda pulveriscentur, eaque mixta indantur in mortarium, quibus primò cochleare plenum olei rosacei affunde, & postquam aliquantum pistillo agitaveris, omniaque probe commiscueris, cochleare plenum ex succis præscriptis admisce, quibus itidem agitatis & commixtis, mox iterum affunde olei parum & agita:
Idque

Idque tam diu alternatim & continuo agitando facito, donec ad ℥iij. olei rosacei, & tantundem præscriptorum succorum impenderit. Atque ita fiet Unguentum, ad hujusmodi maligna ulcera sananda utilissimum.

a Tale unguentum.) Advertendum primo, an ulcus sit crustosum & antequam progrediaris, crusta non vi est auferenda, ne irritesur ulcus, sed aquâ tepidâ fovenda, aut butyro insulso, adipe anseris aut gallinæ, aut oleo amygd. dulc. inungenda, ut sponte decidat, aut summitate digiti ol. amygd. dulc. inuncti leniter detrahenda, ablata crustâ, exsiccantia, & adstringentia sunt usurpanda:

In simplici ulcere sufficit

Aq. hordei cum

Melle rosato, vel

Ung. de tutia, vel

album rhasis, vel bis cum

Oleo ex vitellis ovorum in mortario plumbeo agitatis, fiat Linim.

Vel ℞. Ung. basilic. ℥ss.

Mell. ros. ℥iij.

Merc. præc. rub. ℥ij.

M. F. Ung.

Pro exsiccatione etiam usurpandum est,

Ung. diapompholigos addito

Alumine,

Chalcitide,

Cort. granat. confer Riv. & Ron-

deletium, nec non Hildanum cent. 2. obs. 23. Paul. Æginetam lib. 3. c. 22.

Efficacius erit unguentum, recipiens

Plumbi usti & loti ℥iijss.

Aloës,

Myrrhæ an. ℥j.

Ung. nutrit. ℥ss.

albi camphorati

de tutia an. ℥iijss.

Ol. camphoræ parum.

M. F. Unguentum.

Aqua viridis Hartmanni etiam usua-

lis hic est, confer Paul. Barbette Chirurg. lib. 3. cap. 7.

Mercurius albus præcipitatus edulcoratus mixtus cum aliquo unguento est omnium optimus.

Riverius habet satis potens decoctum ex agrimoniâ, alumine, &c. quæ decoquit in aquâ fabrorum ferrariorum, postea addit mel rosarum.

Paulo post habet adstringens fortius ex flor. balaustror. cort. granator. rad. bistort. alumine, &c.

Vel sumit aquam aluminosam simplicem, & (uti de decocto jubet Riverius) attrahatur in nares.

Ad ulceris mundationem etiam convenit unguentum Ægyptiacum: unguentis in sine possunt addi thus, myrrha, mastiche, &c. ut lentor humoribus effluentibus concilietur.

Aliqui suffumigia parant ex Antimonialibus, Mercurialibus, arsenico flavo, Cinnabari, &c. Vel candelam, ex cerâ rubra præparatam, accendunt in conclave angusto, & bene clauso, ita ut fumus Cinnabaris, quæ ceræ rubedo conciliatur, in nares attrahatur. Paul. Barbett. in Chirurg. habet seq.

℞. Benzoin. sandarach, mastich.

Thur., styrac. ana ℥j.

Cinnabar. satit. ℥ss.

M. F. Pulv. pro suffumigio, quod cautè, & non nisi semel, aut bis in dies est usurpandum.

Verum hæc cinnabarina ex Mercurio & sulphure constata potentissime quidem exsiccant, sed metus est, ne curato hoc effectu, alia gravissima symptomata succedant: dum adhibentur ulceri acris, partes vicinæ sanæ, munientur sunt oleosis, & pinguibus.

Ulceri vero palati turundæ, sequenti sympto imbutæ, subsequente pulvere consperis, bis in die etiam imponantur:

℞. Rad. scrophulariæ majoris ℥ij.

Fol. & flor. beton. agrimon. & cron.

scæ

M E D I C A T I O

*scabios. fumar. pyrrolæ, sanic.
alchimil. an. m. ij.*

*Coquantur herbæ, & radices in aq. comm.
ad tertie partis consumptionem. Colaturæ, prælo expressæ, adde
succigeranii robertiani, mellis opt. sacchar. alb. an. ℥j.*

Et fiat s. a. Syrupus.

*℞. Rad. angel. aristol. rotund. iridis florent.
caryophyllatæ.*

Ligni guajaci an. ℥ss. cinnamom. ℥ij.

Hæc mixta contundantur in mortario, ut

F. Pulvis subtilissimus.

*Hæc inquam, bis in die reiterari debent; & extractis turundis, antequam
recentes imponantur, tota cavitas nasi sequente liquore, syphone injecto, peni-
cillis etiam eo imbutis, erit eluenda.*

℞. Succor. plantag. geranii, aq. ranar.

Aquaticar. an. ℥ijss. Syrupi superius præscripti ℥j.

Misce pro a injectione.

*a Injectio.) Addatur theriacæ re- | venere nobilitatum; plura hæc spectan-
centis, aut diascordii ℥ijss. relicto syru- | tia vide apud Platerum, Paul. Barbet-
po; vel hujus loco sumatur mel rosatum | te. Fabrit. Hildan. & alios.*

*Ulcus ubi consolidatum fuerit, si ex palato in nares tanta sit apertura, quæ
locutionem commodam impediât, lamella quadam cum ansulâ superiori ejus
parti affixâ, cui spongiolâ affigi poterit, erit fabricanda: ea enim ubi cum
spongiolâ alligatâ palato rectè erit adhibita, locutionem satis articulatam in hoc
viro efficiet.*

*In vidu, vitentur omnia, quæ acres succos gignunt; item exercitia vehem-
entiora, vigiliæ, & vehementes animi affectus.*

XXIV.

M E D I C A T I O V I R I,

O P H T H A L M I A

L A B O R A N T I S.

*V*ir b triginta annorum, habitu corporis eufarco, jam ab aliquot diebus la-
borat utriusque oculi magno dolore, & rubore adnatam tunicam occu-
pante. Præterea palpebræ valde tument. Adest etiam pruritus & ardor ma-
gnus, ac lachrymarum continuus & copiosus ex oculis effluxus. Accessit
tandem etiam c visionis aliquis defectus, tanquam si fumus oculis objectus ac-
curatam rerum visibilium perceptionem impediret.

*a Ophthalmia.) Denotat hæc vox | fectionem, sed in specie significat tuni-
quidem in genere omnem oculorum af- | cte adnatæ, & palpebrarum inflamma-
tionem,*

tionem, quam concomitantur nonnunquam dolor, nonnunquam pruritus, ardor, lacrymæ involuntariæ, &c. Cel- sus vocat lippitudinem: Alii plures afferunt divisiones & subdivisiones, v. g. bygrophthalmiam, xerophthalmiam, taraxin, chemofm, exophthalmiam, &c. sed hoc est entia multiplicare citra necessitatem.

b Triginta annorum.) Quamquam ætatem in genere parum ad opthal-

miam contribuere; doceat experientia, attamen certum est, quòd et ætate sanguis & humores (ut quoque supra fuit inculcatum) evadant acrioros. Hereditaria, vel nativa dispositio huc multum contribuit: quid autem conferre potest anni tempus diversum, vid. apud Hippocr. Sect. iij. Aph. 14. 16. 21.

c Visionis defectus.) Hoc spectat ad prognosin.

Afficiuntur in hoc ægro oculi, secundum tunicam adnatam, quod probat ejus rubedo, pruritus & ardor, item secundum a tunicam corneam, vel forsan etiam secundum b humores oculares, ut indicat ille vitus defectus. Afficiuntur etiam palpebræ, ut ipsarum docet tumor. Atque etiam carunculae lacrymales, ut constat ex perpetuo lacrymarum effluxu.

a Tunicam corneam vel forsan, &c.) In historia dixit adnatam, quæ corneæ partem facit anteriorem.

b Humores oculares.) Hoc non opus est, quamquam id verum esse posset.

Morbus, qui ipsum molestat, a est intemperies sanguinis biliosa, ac serosa tunicæ adnatæ oculorum; quæ ruborem, pruritum, ardorem, & lacrymas, ac palpebrarum tumorem, hic excitans, Ophthalmia appellatur.

a Intemperies sanguinis, &c.) Hæc potius est causa opthalmiæ,

quàm opthalmia ipsa.

a Causa antecedens hujus morbi sunt humores sanguinei & b biliosi, in vasis corporis hujus eularci contenti; c pars vero eorum calidior, in oculorum tunicam adnatam & vicinas alias, ac palpebras, propter eorum d poros nimis apertos, sese effundens, continens hujus morbi, & symptomatum, est causa.

a Causa antecedens.) Ubi hæc culpanda est, semper dicendum est sanguinem & humores esse, acres finos, sive salinos, sive acidos: Cause procatarticae esse possunt ictus, lapsus, festuca in oculum intrusa; commemoratio diuturna in fumo; aër acris, sive æstivus, sive brumalis, ipse etiam aspectus creber & diuturnus opthalmiæ, in alio homine prope adstante, nam effluvia acria ex poris affecti oculi exhalant, quæ se insnuant in poros oculi alterius hominis vicini: Huc faciunt lacrymæ crebræ, fritiones oculorum, præsertim si fibant digitis, capas aut salsamenta, aliave acria spirantibus, suppressæ

evacuationes consuetæ, usus acrimo aromatum; vini, & sp. vini, aceti, &c. Hild. cent. 2. obser. 12. opthalmiam habet ex diuturna defluxione ad dentes.

b Biliosi.) Id est, acres, quibus pori & tubuli tunicarum oculi, ita obstruuntur, ut per reliquias pororum nil nisi materia primi elementi feratur; quæ in consensum motus sui velocissimi retilinet, abripit particulas crassiores, sive tertii elementi, quæ cum violenter in latera pororum obstructorum impingant, tantam faciunt concussionem, ut fibrillæ seorsim singulae vehementer solite contremiscant, mentique ar-

oris ideam præbeant.

c Pars calidior.) Non fuit antea calidior necessario, sed in ipsis partibus inflammata, sit calidior propter obstructionem memoratam, Hild. Cent. 5. obs. 18. pro causa allegat sectionem venæ frontis, nulla præcedente corporis præparatione: porro cent. 5. obs. 17.

periculosam refert ophtalmiam ex levissimo vulnere palpebræ, etiam ex suffitu cinnabaris, corpore non purgato, Cent. 2. obs. 24. Quod tamen potuisset, etiam purgatione præmissa, fieri.

d Poros apertos.) E contrario, obstructos.

Dum enim humor ille in partes illas sese effundit, a quantitate sua facit in illis b tumorem, c colore rubro rubedinem, acrimoniã, & calore ardorem, dolorem, & d pruritus; unde spiritus in cerebro ita determinantur, & e pori cerebri tales aperiuntur, meatusque vasorum, qui sunt circa carunculas lachrymales, hinc ita referantur, ut serum sanguinis per illos copiose & perpetuo à reliquo sanguine separatum; & ex oculis emanans, perpetuas & copiosas lachrymas ex oculis ægri effundat.

a Quantitate sua.) Quantitas tumorem non facit sine obstructione, alias enim omnes oculi sani deberent etiam tumere.

b Tumorem.) Tumor oculi, & lachrymæ in ophtalmia oriuntur, quia circulatorio humorum impeditur; similiter ligata venâ jugulari copiosas profusæ lachrymas observamus.

c Colore rubro.) Oritur hæc rubedo, partim à sanguine intra vasa capillaria stagnante, partim à celerrima globulorum caelestium, sive materiæ secun-

di elementi, rotationem circa poros obstructos, dum æther velocissimè percurrentis, eos ad latera depellit, itaut per lineam rectam ferri nequeant.

d Pruritus.) Hic pendet ex eo, quod particule multæ saline hærentes in parte obstructa, fibrillas nervosarum blandè vellicent.

e Pori cerebri.) Non opus est mentionem hic cerebri facere; causa quippe in propinquo est quaerenda lachrymarum involuntariarum: uti supradictum fuit.

Dum vero a humor hic in tunicam corneam ante pupillam, & in oculi humores aliqua sua parte se effudit, induxit aliquam istius tunicæ, & humorum ocularium b opacitatem, & hinc talem visus defectum, quo æger sibi, tanquam per fumum, objecta visibilia percipere videtur.

a Humor hic.) Propter obstructionem pororum tubulorumque tunicæ adnatæ, radii luminis liberè pupillam & humores transire nequeunt, præprimis cum & hi solito magis sint intrasati: unde mirum non est visio-

nis actum succumbere.

b Opacitatem.) Quando videlicet multæ humorum particule crassiusculæ, sibi mutuo intertextæ, veluti rudimentum constituunt membranaceum.

Morbus hic a periculosus est; cum exulcerationem oculi, & effusionem humorum ocularium, ac cæcitatem inducere possit.

a Periculosus.) Affectus hic se sit inveteratur, difficulter: hæreditarius nunquam curatur, quia diametri & figuræ pororum vasulorumque disturnidato, temporis addeò constantes eva-

dunt, ut nullis remediis auscultent.

Hippoc. Sect. 6. Aph. 17. ait: ophthalmiã laborantem ab alvi profluvio corripit, bonum: ratio est, vel quod per crisiã materia acris, in sanguine & hu-

Et humoribus abundans, per intestina evacuetur, vel quod alia ophthalmia, ab humore crasso oriunda, sale volatili dissipato, alvus simul solvatur, ab eadem causa. Aliquando transit ophthalmia in cataractam, pannum oculorum, agilopem, & fistulam lachrymalem.

Ideoque tempestive a Curatio est inchoanda: quæ consistet in causæ antecedentis, continentis, & intemperiei per contraria ablatione.

a Curatio.) Meri potione ophthalmiam curatam refert Riverius C. 4. obs. 25. Sed id est ex raro contingenti- bus, & aliquando succedit, ubi à sanguine viscoso & crasso orta fuerit.

Primò itaq; educatur sanguis ex brachio, per a venæ-sectionem, ad uncias octo.

a Venæ-sectionem.) Venæsectio hic non indicatur, nisi Plethora adsit & valde magna inflammatio, uti nec purgatio, nec scarificatio. Barth. part. 1. obs. 4. Venæ Jugularis aperiionem, in oculorum inflammatione utilem vide apud Hildan. cent. 4. obs. 14. sed jam ante in cubitu venam aperuerat, itaut nonnisi secunda venæ-sectionis loco haberi possit.

Pōstridē a purgetur talibus Pilulis:

R. Pil. cochiar. ℞ss.
Scammonii ℞ss.
Cum aq. feniculi F. Pilulæ Num. vij.
Quas deglutiat mane jejunos.

a Purgetur.) In omnibus inflammationibus, abstinendum esse à purgantibus acrioribus, jam supra sæptis monuimus: si tamen purgandum sit.

R. Extract. pilul. lucis ℞j. adde diagrid. gr. iv. aut v.
Trochisc. alhand. gr. ij. aut iij.
M. F. Pilulæ.

Riv. cent. 1. obs. 7. malum pertinax curavit pilulis aperientibus & diaphoreticis ex

Sale tamarisci &

absinth.
Magisterio tartari &
Pulvere diaphoretico, per 4. dies binas doses quotidie exhibens, tribus horis ante prandium & cænam, postea purgavit, dein rursus easdem pilulas per 4. dies, quas secuta denuo purgatio, malumque evanuit.

Vid. Hipp. S. 6. Aph. 31. S. 7. Aph. 46. Blasius therapeutica specialis S. 50. cap. 3. Wecheri antidot. special. S. 62. lib. 3. Riv. obs. comm. 3.

Nuchæ applicetur a tale vesicatorium:

R. Cantharidum pulveris. ℞j.

Fermenti acris ℞ij.

cum aceto q. s. F. vesicatorium, ad magnitudinem b nummi imperialis, super linteo extendendum, & posteriori cervici, infra capillos, applicandum.

a Tale vesicatorium.) Dubium est hoc remedium, quod aliquandò prodest, aliquandò nocet: dici tamen potest, tum quod effluvia hujus vesicatori; salino-

acidiuscula, per poros & tubulos victinos, lege circulationis ad partem affertam, penetrantia, humorem crassum & acrem dividant & expellant, tum quod

affluantibus versus partem, vesicatorio
laxam humoribus, minor versus oculos
sunt pressio; quod autem nonnulli velint,
hæc metodo, acidum copiosum evacua-

ri, nimis est puerile & nugatorium,
quàm ut hic refutationem mereatur.

b Nuxami imperialis.) Patius de-
nari minoris.

Ubi vesicæ excitatæ fuerint, folia a brassicæ applicentur, ut ex his, aliquam-
diu apertis, serum copiosum educatur.

a Brassicæ.) Propter nitrosas ejus particulas.

Applicari etiam poterunt collo cucurbitæ per biduū; eaq; tertio die scarificari.
Oculis adhibeatur tale a Collyrium:

℞. Aq. plantag. ℥i.

nymphæ, papaveris,

rosar. an. ℥i.

Ses albi, tutia preparata an. ℥i.

b Vitrioli albi gr. viij. misce F. Collyrium.

de quo gutta una vel altera oculis instilletur, & petiolæ eo imbutæ
oculis noctu, & si necessitas urgeat, etiam interdum, imponan-
tur; eaque, ubi exsiccata fuerint, rursus madefiant.

a Collyrium.) Collyrium Auctoris
satis est appropriatum: addatur in
magno dolore portio exigua opii, &
camphoræ.

b Vitrioli albi.) Si magni dolores
adsuerint, vitriolum album debet emit-
ti, & ejus loco sumatur mucilago sem-
cydonior. in aq. rosar. solut. unt. j. cam-
phoræ gr. v. præprimis si ophthalmia
fuerit à variolis.

Si verò dolor non admodum urgeat,
Vitriolum album potest tolerari.

Mynsichtus, trochiscos habet oph-
thalmicos appropriatos: item Horstius
in Pharmacopœa Catholicâ, ubi pluri-
ma bonæ notæ habet medicamenta ex
omnibus Auctoribus corrasa; in Phar-
macopœa Augustana habetur ses al-
bum, cum vel sine opio.

Horstius habet ses citrinum Mesuæ,
ses de thure Rhafis.

Riverius in praxi habet medicamen-
tum ex albumine ovi unius, in vase stan-
neo cum frusto aluminis magno exagi-
rato, donec instar unguenti incrassetur:
hac ratione etiam acrimonia quedam
æ alumine stannum penetrat, & parti-
culas quasdam cum albumine ovi com-
municat, quod medicamentum constituit,
pò contemnendum in principio inflam-

mationis levioris, oculis imponendum,
& per duas horas ibi relinquendum.

Appropriatum medicamentum præ-
paratur ex sale Saturni & camphoræ,

℞. Sal. Saturni scrup. sem.

Camphoræ gr. vj.

Chryst. vener. gr. iij.

Misceantur & solvantur in aq. rosar.
℥ij. vel iij. quod Collyrium bonum esse
constat.

Possent quis dicere, quòd Camphoræ
non solvatur in aquosis: respondeo, quòd
omnis quidem Camphoræ non dissolvatur,
veruntamen aliquam ejus partem
aquæ mixtam esse ex odore, & sapore
constat; deinde cum aliis etiam antea
fuit commixta, ut Saturni saccharo, &
cristallis veneris, ita ut cum ea quodam-
modo cohercat, & non tam facile rur-
sum coaguletur.

Unguentum de Nihilo vulgare reme-
dium est. Vulgare etiam, (sed ideo non
contemnendum) remedium est caro hæ-
dina, vervecina: vel alia in frusta disse-
cta, & oculis superimposita; particulae
enim saline volatiles oleosæ & balsamicæ
sanguinis inhaerentis, humorem acrem
fixum peccantem infringunt & invol-
vunt: Aq. rosar. super crocum metallorū
infusa graves sæpè tulis ophthalmias.

Tem-

Temporibus, supra oculos, applicetur utrimque emplastrum contra rupturam, ad defluxionem cohibendam, magnitudine quadrantis daleri imperialis.

Vel ejus loco adhibeatur tale a emplastrum:

℞. Bol. armen. ℥ij. Sanguinis draconis ℥j.
Mastiche ℥i. Pulv. gallar. ℥i.

Excipiantur ovi albumine & aceto, ac illinantur linteis, & F. duo emplastra, temporibus supra oculos utrimque applicanda.

a Emplastrum.) Horstus temporibus applicat hoc sequens medicamentum.

℞. Boli armen. drach. ij.
Mastic. drach. i.
Thuris an. drach. j.

Lapid. Hæmatit.
Gumm. Tracanth. an. drach. j.
Ol. Myrtin. Rosar. an. unc. sem.
Cum Therebinth. & cerâ an. q. f.
Fiat Empl.

In a aère versetur temperato. b Cibus sit refrigerans & paucus. Potus cerevisia tenuis. Morus vitetur. Somnus sit longior solito. Excrementa alvi respondeant quotidie, vel naturâ, vel arte. Perturbationes animi vitentur.

a Aère.) Vitetur ventosus, nebulosus, acer. b Cibus.) Non assumat allia, nec aromatica, legumina, vel alimenta sale & fumo indurata.

XXV.

MEDICATIO VIRI,

CATARACTA CONFIRMATA,
ET INCIPIENTE

LABORANTIS.

VIr triginta quinque annorum, a chymicis operationibus, apud fornaces ardentes incumbere solitus, post visus defectum in sinistro oculo, cum nubeculis ante illum volare visis, & majore obscuritate postea insecutâ, passum, b & setonem cervici frustra adhibitum, aliaque remedia; quæ humorum ad oculos defluxum inhibent, in easum usurpata; tandem, incrassatâ in oculo c pelliculâ, & albidâ in pupillâ apparense, in cæcitatem istius oculi incidit. Jam vero etiam in dextro oculo similem visus defectum, cum nubeculis, & filamentis d ante illum volantibus, observat. Dextro oculo connivente, dilatatur pupilla oculi sinistri, qui excæcatus est.

a Chymicis operationibus.) Causa hæc est fortuita; quia alioquin fabri ferrarii, & artifices vitriarii omnes, & majorem ob rationem, deberent cataracta laborare: dici tamen potest, quod b Setonem.) Nota, prius remedium fxy.

frustrancum. Mox sequuntur alia remedia frustranea; quæ omnia conveniunt cum nostris fundamentis: & reverà debebant hinc Præctici à posteriori discere id, quod ex nostris fundamentis traditur à priori, quod stante sanguinis & humorum circulatione, illæ externæ torturæ fonticularum, cucurbitularum, setonum, aliæque similia remedia humores à parte affecta (si Dis placet) revulsura, aut eorum affluxum ad eandem partem interclusura, esse ut plurimum inutilia; adeoque imposterum hunc errorem toties repetitum, non amplius esse committendum: & hinc manifeste licet videre, quam cæca sit illorum experientia, qui citra solidam philosophiam semper sua crepant experimenta.

c Pellicula & albida.) Cataractæ pellicula perquamque albet, quando producit ab humore viscoso, s. pituitoso,

aliquando tamen nigra est, vel castaneæ coloris, vel livida, quando admixta est portio terræ, & salis acris fuit.

Pelliculæ hæc apud Auctores distinguuntur in maturas, & immaturas: maturæ dicuntur, cum ægri, clauso oculo sano, nihil vident per oculum affectum: ubi verò aliquantulum vident, dicuntur immaturæ.

Ut ergò sciamus, an ægri per oculum affectum videant, oculus sanus semper in antecessum claudendus est, quia alias motus in nervo optico oculi sani excitatus, majore lumine obscurat minorem motum, in nervo optico oculi affecti, quapropter mens minorem istum motum non satis clare percipit.

d Ante illum.) Id est, quasi ante illum.

Ista autem dilatatio, signum est facilioris curationis.

Afficiuntur in hoc ægro, oculus sinister secundum pupillam, ut ad oculum patet; & dexter oculus secundum humorem aqueum: ut constat ex nubeculis, ante oculum dextrum per visus fallaciam volare apparentibus.

Morbus, quo sinister oculus laborat, est a obstructio pupillæ, à pellicula albicante in ejus cavitate nata, quæ radios rerum visibilibus à sinistri oculi retina excludens, cæcitatemque eo inducens, cataracta confirmata dicitur. Morbus vero, qui dextrum oculum afficit, est intemperies humoris aquei crassa, quæ b particulas quasdam opacas in eo dispergens & volare faciens, nubecularumque volitantium imagines in retina & deinde in cerebro excitans, Cataracta incipiens, sive Suffusio appellatur.

a Obstructio.) Id est, obvelatio. Vid. diversas suffusionum species apud Bart. in actis med. parte 1.

b Particulas opacas.) Dic potius mi-

nus mobiles ob crassitatem & viscositatem, nam membrana densa inde enata magis proprie opaca dicitur.

Causa procatarctica horum morborum est diutina apud a fornaces ardentes mora; qua pori vasorum & membranarum nimis aperti fuerunt, & humores in capite, & præsertim oculis, b incrassati; iique in vasis eorum existentes, antecedentem his morbis præbuerunt causam: Illi vero in aqueum utriusque oculi humorem ex iis effusi, & primum in parvas quasdam obscuras & opacas nubeculas c coagulati, & deinde in sinistri oculi pupilla in membranam d coacti, continentem hujus morbi & symptomatum constituunt causam.

a Fornaces ardentes.) Scilicet particule igneæ, in oculum irruentes, poros arteriolarum in oculo ita aperuerunt, ut particulas crassas in oculi hu-

morem internum deposuerint, & quidem non tantum in aqueum humorem: ut vulgo putatur, sed forsitan etiam in humorem vitreum: Hæc ergo particule humo-

humoribus innatant, ut pisces aquæ aut aëri aves, atque radios solares vel impediunt in eorum progressu, vel eos deflectunt; vel rotationem globulorum imminuunt; vel contra augent, quare objecta videntur apparere in aëre volitantia, & colorata hoc vel illo colore, quia eundem motum faciunt in nervo optico, quem in oculo sano talia objecta facere solent, & hæcenus dicitur Suffusio. Sed quando hæc particula, sibi invicem ita adherent, ut massulas quasdam parvulas efforment, quæ tenacitate sua tunica corneæ adherent, tunc primo visus defectum aliqualem inducunt, postea vero cum aliis continuo à tergo accedentibus particulis, tunicam, vel pelliculam quandam raram efficiunt, visumque magis adhuc impediunt. Nam etsi pellicula magnos habeat poros, & aliquo modo in initio sit pellucida, cum tamen ejus pori poris tunicae corneæ accuratè non respondeant, radiorum vim infringunt, & impediunt. Auctarandam hæc pellicula, penitus opaca redditur, visumque omnem tollit, & tunc matura dicitur. Fernel. lib. v. de part. morb. & Symptom. cap. v. dicit se vidisse suffu-

sonem omninò crassam & consummatam, uno die congestam, sed forsitan sumpsit amaurosini pro cataracta, quod itidem innuere videtur Sennertus lib. 2. instit. med. innuens, quòd spatio temporis adeò brevi, tam crassam materiam generatam fuisse vix videatur possibile. Quid hæc facere potest aër crassus & præsertim borealis, vid. apud Hippocr. Sect. iij. Aph. v. xij. & xiv. Lunares radios culpât Henr. ab Heers obs. iv. metum, tristitiam & mærorem Hildan. cent. 4. obs. 15. violentum vomitum & sternutationem idem cent. iv. obs. 14. scorbutum misc. cur. dec. 2. ann. ij. obs. 183.

b Increassati.) Hæc increassatio in cerebro ut allegetur, opus non est.

c Coagulati.) Etiam hæc coagulatione intra oculum non opus est, sufficiunt particulae minus mobiles, & actioni luminis non satis promptè obediētes, in oculi humores ex arteriis & vasculis lymphaticis, nimium dilatatis, expulsæ.

d Coacti.) Nonnunquam membrana illa poris tunicae corneæ firmiter inheret.

A nubeculis enim a in aqueo humore natantibus, & ex motu oculi in eo dispersis & volitantibus, excluduntur à retina multi rerum visibilium radii, quo visus imminutio oritur, b pellicula vero alba, quæ pupillæ sinistri oculi est obtensa, & adglutinata, avertit omnes, à retina ejus, rerum visibilium radios, atque ita integram inducit istius oculi cæcitatem.

a In aqueo humore.) Sunt qui negant representationem variorum simulachrorum, v. g. pilorum, araneorum, floccorum &c. tribuendam esse corpusculis, aqueo humori innatantibus; nam (ajunt) qui secum reputat, quantæ supponi debeat humoris crystallini diameter, vel potiùs diametrorum summa, & quam parvo, ab anteriore cornea, intervallo disjungatur: is optica ratione munitus colliget, imagines rerum in humore aqueo (oculo ante retinam) positarum, prorsùs extra oculum ante crystallinum projici, & nunquam in retina delineari, atque idèò

à nobis nullatenus videri: & si quid oculo tam prope admoveatur, ut corneam ferè attingat, ejus nulla in oculo excitabitur imago, viso nulla; quare multò minus id videbitur, quod intra corneam conclusum in humore aqueo divagatur: potiùs ergò ajunt cataractam esse densam humoris aquei concretionem; sed hæc materia nimis est proluxa, quam ut hic ex professo tractari possit; taceo quod Optices fundamenta, ad hanc litem dirimendam necessaria, ad Medicum, quæ Medicum, non pertineant.

b Pellicula.) Inquirendum est in aia-

etatem pelliculæ, ut prænoscat, an
temporivum sit acum chirurgicam ad-
hibere, alioquin acu potius rumpitur,
& per humorem aqueum dispergitur,
quàm à pupilla omnino detrudatur. In
gutta serena nullum est cæcitatis causæ
indicium externum.

Periculum hic est, ne in sinistro oculo non tantum panniculus sive pellicula
in pupilla sit nata, sed etiam ne humor crystallinus vel a vitreus opacitatem
contraxerit, atque ita nullâ chirurgiâ per membranæ ablationem hic morbus
curari possit. Verum dilatatio pupillæ oculi cæci b spem sanationis præbet.
Et deinde c metus est, ne etiam in dextro oculo humores oculares tandem opaci
evadant, vel pellicula opaca in pupilla tandem nascatur, atque ita cæcitatem
etiam dextri oculi inducat.

a Vitreus opacitatem.) Si opacitas
ibi possit fieri, ergo ab eadem majori &
vetustiori causa, etiam pellicula gigni
potest.

a Spem sanationis.) Spes curatio-
nis affulget, cum æger non omnino cæ-
cutit, cum corpus iridis dilatari & con-
stringi potest, nam tum partes oculi
ad huc sunt mobiles, quod bonum sem-
per signum est.

Ubi pellicula videri non potest, in-
certum est, quænam sit pars affecta, vel

quo in loco vitium; An in humore vi-
treo, vel nervo optico sit? sed hoc pa-
rum mutat curationem, medicamentis
internis peragendam.

c Metus est, ne etiam in dextro &c.)
Alteruter oculus licet sanus sit, facile
tamen simul affici potest, quia sanguis
eodem modo dispositus, ad utrumque
oculum defertur, & tantum fortuitum
est, quod pori arteriarum in oculo uno
potius quàm alibi, ita aperiantur, ut
materiam peccantem transmittant.

a Curatio tamen tentanda, quæ consistet in b pelliculæ ablatione, nubecularum
discussione, humorum ocularium attenuatione, & intemperiei oculi correctione.

a Curatio.) Si intemperies sangui-
nis adsit, prius debet illa corrigi apo-
zematæ aliquo, quale in intemperie ca-
pitis à causâ frigidâ fuit præscriptum,
item iteratâ purgatione, antequam ad
Medicamenta externa cum fructu per-
venire possimus.

Si huic affectui intemperies crassa &
plethorâ conjungatur, tunc primo ve-
næ-sectio instituat, deinde usurpe-
tur Apozema, antea in hoc capite com-
mendatum, cui addantur herbæ ce-
phalicæ & oculis dicata, ut Herb. Che-
lidon. Majus, Verbena, Euphrasia,
Sem. Fœniculi, &c.

Millepedum exsiccatorem gr. xv.
Mane sumpta hic profunt, nam non
solum vim diureticam habent, sed præ-
sunt, ubicunque est incidendum, & ex-
siccandum, uti experientia satis confir-
mavit, illos multum in oculorum affe-
ctibus præstare sale suo volatili.

b Pelliculæ ablatione, nubecula-
rum discussione.) Hæc duo conjungit,
quia pellicula ablata, humores possunt
manere crassiusculi intra oculum: se-
cundo quia hæc medicatio loquitur de
ambobus oculis, ferè eque graviter
affectis.

Primo a itaque acu, à perito chirurgo, in oculum sinistrum b prope extre-
mitatem tunicæ adnatæ, adactâ, pellicula, à pupilla separetur, & deprimatur.
Ac vulnusciculum, cum maxima corporis & c oculi quiete, consolidetur.

a Itaque acu.) Inquirendum est, an
cataracta sit matura, nec nò, oculum

benè fricando, si enim separationem
admittat, immatura est, nec acum exi-
git:

git: vid. Manual. oper. Corn. Soling. part. j. cap. xxvj. item Hildan. Cent. 4. obs. 16. Acus (quæ sit cbalysbeata) debet habere manubrium, quo possit firmitus teneri & regi, confer Vigierium lib. 1. cap. 32.

Primo ægri manus, pedesque ligentur, caputque immotum coercetur, ne se vel minimum movere possit, & ita turbare operationem, cum alias acus facile profundius penetraret, & cæcitatem induceret, deinde pupilla debet dirigi versus nasum, & alter oculus linteo, vel alio modo obligari, ne moveri possit, nam uno oculo moto movetur & alter.

Operatio autem in loco debet fieri, ubi æger (resocillantibus corroboratus) lumen accipit in latus, non directe in oculum: Chirurgus se operationi admoveat, balitum, fœniculi effluviis factum, in oculum immittat, blandè que oculum commoveat: tunc acus oleo oblità caute est intrudenda, ne nimis alse penetret, & leniter ac sensim secundum ductum pupillæ pelliculæ abradatur, & à tunica cornæa separetur, & partim inferius, partim superius, partim

ad latera est deducenda; postea aliquamdiu expectandum est, antequam acus extrahatur, & bene videndum, an partes detrusæ iterum emergant, alias acus extrahatur, & oculis ligatis æger in lecto, sive resupino, collocetur, nec loquatur multum, nec se multum moveat, ut pellicula amota firmam accipiat positionem, & postea non facile redeat.

b Prope extremitatem.) Id est, oculus, sive pupilla, debet quantum fieri potest, versus nasum verti: hoc autem fit, tum ut vulnusculum post curationem in cantho oculi exteriori tegatur, tum &, ut acus attingat non medium pelliculæ, sed ejus extremitatem, eaque sic tota possit versus fundum humoris aquei detrudi.

c Oculi quiete.) Oculo directe antrosum directè, dum uterque oculus velamentis obtegatur, æger jaceat supinus per dies noctesque aliquot, & oculus neuter moveatur, quo sic vulnusculum tutius non solum consolidetur, sed etiam pellicula ad fundum oculi detrusa, firmitus ibi hæreat, nec facile ad pupillam redeat.

Eo consolidato a curatio incipientis suffusionis dextri oculi est inchoanda: Ac primo tales b pilulæ erunt præscribendæ:

R. Fol. sene ʒi.

Sem. fœniculi ʒij.

Aq. chelidontii, euphrasie, verbena an. q. s.

Post levem ebullitionem infundantur per noctem; postea Colatura eoque decoquatur, donec in spissam extracti formam fuerit redacta: eique adde

Aloës rosatæ ʒij.

Rhabarbari opt. ʒijss.

Turbitib. ʒj.

Sem. rutæ, fœniculi an. ʒl.

Cubebæ. macis an. ʒj.

Mastiches ʒij.

Scammonii ʒl.

F. massa pilularum, de qua capiat bis terve in septimana ʒ. dimidiam, vel scrupulos duos, mane jejunos.

a Curatio incipientis suffusionis.) Riverius Prax. lib. ij. cap. iv. in principio fotum applicat ex vino rubro austero, ad adstrictionem vasorum, & simul discussionem, ac resolutionem humorum; constat enim hoc vinum particulis & crassioribus & subtilioribus,

In processu vero morbi, aut fotum ex vino albo, cui crocus metallorum infusus fuerit, utilissimum esse: nos etiam commendamus, si malum exigat, fotum ex

Fol. rutæ, euphrasie,

A a

fæ.

fœniculi,
chelidon. major. an. m. jss.

Sem. fœnic. Zij.

Flor. chamom.

meliloti an. p. ij.

Salis communis m. ss.

Coq. in aq. fontanæ part. duabus (non diu, quia spirituosæ sunt) & vini, sub finem additi, part. una, post decoctionem etiam infundatur

Croci ℥j.

Ex eo fiat suffrius per infundibulum, & postea forus.

Sumunt etiam aliqui massam panis, cum sem. fœnic. contuso & cum

Ruta,

Chelidonio,

Euphras. &

Melle subactam, ex clibano ad huc calentem per medium sectam, e jusque vaporem in oculum immittunt, ut oculi ejus vapore madescant, & obstructions tollantur.

Nocturno vero tempore cataplasma applicetur ex

Far. fœnigr. ℥j.

Aloës ℥ss.

Croci ℥j.

M. F Pulvis subtilis excipiendus vino albo calido, in quo

Crocus metallorum sit infusus.

Huc pertinent alia medicamenta externa subtilia, modò non valde acria; ut & spiritus panis similaginei per de-

scensum destillatus, & aqua rosarum, in qua pauxillum salis ammoniaci, & cryst. veneris fuerit solutum.

Sanguis calidus columbæ, leporis, ut & hujus urina in oculum infillata profunt, quia calor junctus multo sali volatili oleoso istius sanguinis & urinæ, accommodatus est ad poros partis affectæ subeundum, & particulas coherentes divellendum, quare etiam pulli columbini vivi dissecti, oculis possunt applicari.

Adhibetur etiam cum fructu fel Carptionum, aliorumque animalium, quod tridem sale suo penetrat; ergo miscetur cum melle, ut ipsi consistentia debita concilietur, & ut pelliculis abradendis, & discerpendis firmiter adhaereat.

Vigierius probat collyrium Vigonis, quod satis est appropriatum: simile habet Riverius, cui addit camphoram, quod proderit, si inflammatio adsit; potius omittatur, quia motum humorum imminuit, & humores incrassat, quod hic non convenit.

b Pilulæ.) Si nempe massa sanguinis sit intemperata; at molimen magna hujus formulæ nihil nobis largitur singulare.

Si velimus purgans sit sequens.

℞. Extract. cathol. ℥j. aut

pilulæ lucis tantundem.

Fiant pilulæ.

Præterea, corpore aliquoties purgato, utatur hac aquâ stillatiâ, cerebrum, nervos, & oculos a corroborante, humoresque oculares attenuante, mane cochlear unum quotidie bibendo.

℞. Herbarum fœniculi, rutæ, euphrasæ, verbenæ, chelidoni, an. m. j.

Summit. rosarum, salviæ;

Flor. rosar. an. p. j.

Baccar. juniperi ℥vj.

lauri ℥ss.

Infundantur in vino generoso & destillentur.

a Corroborante.) Id est, obstructions tollente, & humores crassos, visco-

fos attenuante, quod melius fiet decoctis nostris supra præscriptis.

Ad hæc utatur hoc a linimento.

℞. Fel-

R. Fellis carptonum, mellis, succi chelidani an. ℥i.
 Coquantur parum, donec inspissentur, iisque adde
 Tutie drach. j. camphoræ ℥ss.
 b Axungia thymali piscis ℥ss.

F. linimentum, pro palpebris extrinsecus, sub lecti ingressum, unguentis.

a Linimento.) Ut videlicet ingredientium particulae acres, ipsi pelliculae tenacius adhaerant.
 b Axungiae.) Haec potest deleri, vel ejus loco sumi pinguedo serpentum, vel axungia humana: alias mel solum consistentiam satis justam linimento conciliat: confer misc. cur. ann. ij. decur. j. obl. 126.

Versetur in aëre calido. a Cibus sit ex carnibus gallinarum, vervecum, & aviculis montanis. Caveat à nimis humectantibus. Condiatur cibus serpyllo, fœniculo, betonica, salvia, majorana, pulegio, cinnamomo. Potus sit cerevisia & vinum mediocrium virium. Exercitium sit moderatum. Somnus brevior. Alvus respondeat quotidie arte, vel naturâ. Mœstitiâ fugiat.

a Cibus sit ex, &c.) In diætâ, non tantum frigida sunt fugienda, sed sunt, & sanguini nimium motum conciliare: talia sunt aromata pleraque, imprimis piper, zingiber & vina fortiora.

XXVI.

MÉDICATIO FOEMINÆ;
 AMAUROSÌ, SIVE GUTTA SERENA
 LABORANTIS.

Fœmina a 38. annorum, postquam ab b ulceribus multis, per totum corpus diffusis, c tandem esset curata, incidit in hebetudinem visus utriusque oculi, quâ ad longinqua & propinqua d cœcutiebat. Malum ab aliquot septimanis ita est auctum, ut altero jam oculo vix quicquam videre queat. Oculi inspicientibus apparent e clari: nihilque vitii in iis animadvertitur; nisi quod f pupillæ iusto ampliores & nigriores videantur. g Alii sensus sunt integri. Materia pituitosa ex naribus copiose excernitur. Gravitationem sentit in sincipite, circa frontem, & supercilia.

a 38. Annorum.) Ætas adducitur partim ad doses ordinandas, partim ad indicandum, quod ejus vigore non obstante, obstructio nervorum opti-
 corum fieri possit: etiam oriri potest in etate minori, sed facilius in senili.

b Ulceribus multis.) Haec significant sanguinis humorumque crassitiam & acrimoniam corrosivam.

c Tandem esset curata.) Jure merito dubitamus, an ritè fuerit curata, id est, an humores crassi & acres fuerint divisi

Δα α

divisi & ex corpore eliminati, præprimis cum malum adeo grave fuerit subsequens: nec raro cum refrigerantibus & repellentibus ulcera à Barbitonforibus trahentur, materia morbifica inuis repelli solet: dici etiam potest, quod & ulcera & amaurosis fuerint duo effectus, ab una eademque causa.

d Cæcutiebat.) Hæcenus Auctor gradum duntaxat ad guttam serenam descripsit, sed aliquando ea subito in-

vadens, utrumque oculum facit omnino cæcum.

e Clari, nihilque vitii, &c.) Ita affectus hic differt à cataracta vulgari.

f Pupillæ ampliores.) Ex eo quòd propter obstructionem deficientibus spiritibus, fibrillæ iridis contrahi nequeant.

g Sensus integri.) Hinc distinguitur à morbis soporosis, aliisque paralyseos speciebus.

Afficiuntur in hac ægrâ potissimum a nervi optici; quod patet ex tali visus nostræ ægræ hebetudine, in quâ ipsa ad propinqua & longinquâ ita cæcutit, ut oculos ipsius inspicienti nihil vitii in iis appareat. Afficitur etiam inferior anterioris cerebri pars; b quod gravitas in syncipite circa frontem & supercilia percepta, & c materiæ pituitosæ copiosa è naribus excretio evidenter docet. Reliquum cerebrum non afficitur: quia reliqui sensus vitio carent.

a Nervi optici.) Vel fortè cataracta nata est circa humorem vitreum, qui cum crassior sit quam aqueus, aptior est, ut ex eo pellicula gignatur; etiam lenta cæcitatatis successio probabile satis reddit, hanc amaurosin potius ex tali cataracta, quam ex nervorum optico-

rum obstructione productam fuisse.

b Gravitas.) Hæc non semper adest.

c Materiæ pituitosæ copiosa excretio.) Non sequitur cerebrum necessariò affectum esse, ex eo quòd copiosa materia pituitosa per nares expellatur, uti suprâ diximus de cataracta.

Morbus, quo ægra hæc affligitur, est amaurosis, sive gutta serena; quæ est obstructio & compressio a nervorum opticomum, b hebetudinem visus in longinquis & propinquis conspiciendis in uno oculo, & in altero fere plenam cæcitatem, citra conspicuum in iis vitium, inducens.

a Nervorum opticomum.) Quidni addit Auctor hic affici massam sanguinis, cujus intemperies hic in curatione præcipue erat spectanda? certe hujus commemoratio potius faciendâ fuisset, quàm illius supervacue partium cerebri affectionis; sic etiam optime addidisset Auctor, quibus remediis illa in sanatione ulcerum fuerit usa, ut eo facilius deveniremus in cognitionem causæ antecedentis hujus amauroseos.

b Hebetudinem visus.) Si hic gradus ad amaurosin, non sit ex cataracta in humore vitreo, sed à nervis opticis si-ve obstructis, sive compressis, arguet non omnes eorum tubulos, sed tantum aliquos, obstructos aut compressos esse, quamquam videatur perosimilis, cæ-

pressionem circa nervum factam, omnes tubulos ejusdem nervi, æqualiter afficere. Mentitur aliquandò non ritè attendentibus glaucoma humoris crystallini, amaurosin, sed tamen si, ut oportet, inspiciatur, monstrat maculam utcumque cæruleam vel gryseam: de hoc oculi vitio ita loquitur Cl. Pechlinus obs. phys. med. lib. ij. obs. xxxiiij. Vidi ex cæcis erutas lentes crystallinas, si tamen lentes dicendæ sunt, scdata angulis corpora, quæ in illa opacitate (hæc enim plerunque conjunguntur) figuram indeptæ erant planè irregularem, tuberosam, triquetram, trifidam, hiante hinc inde, præ nimia siccitate, fissurâ. Sed & alterum ab infarctu aut obstructione lentis optice vitium est, quando tartareum quid aut

gpp-

gypseum, intra fibras ejus lamellasve immittitur, namque hinc etiam fatalis cæcitas oritur. Tumet tunc lens illa, sequè ipsâ major pupillam opplet, & quod intertextâ fibrâ gypsea materia crassa est & opaca, totum quoque corpus & ipsa opacat, prohibetâ radiorum transmissiõne, atque hoc Veterum est glaucoma; & sic explananda Galeni definitio, ἡ μὲν γλαυκῶσις ἐστὶν τὸ μὲν εἶναι κατὰ τὴν ἀμύγδαλιν τὴν ἀποσταθερῆσιν ὄψιν. Quod non tantum in decrepita etate, à nimia exsiccatione, orbatis humido suo fibrâ: sed etiam ab obstructione morbifica, transposita in eam partem facie quadam gypsea, oriri certum est.

In variolis certè visus orbitas nõ aliunde, quàm ab ejusmodi sæculentia crassa & opacante, repeti potest. Est lapillo- rum, ovalium aut lentiformium ali- quod genus, quod ubi siccum est, niveum habet candorem, ubi madescit, radios transmittere & lucescere incipit. Huic simile quid, cum serâ etate, lenti opti- cæ evenire credibile est. De angulis aliâs & vitiatâ lentis rotunditate, jam tum quoque extat Clarissimi Drelin- curtii, accuratissimi Anatomici, obser- vatio: Vidi, inquit, in Glaucomate Veterum, crystallinum vel tripartitum, aut quadripartitum, præ nimia ariditate findi vel hincere.

a Causa procatarctica hujus morbi, fuit humorum pituitosorum per ulcera è corpore egredi solitorum, post eorum curationem retentio. Humores verò pituitosi, inde per totum corpus collecti, constituunt ejus causam antecedentem. Pars eorum ad anteriores inferioris cerebri partes, *b* & nervos opticos delata; eosque in una parte magis, in alterâ minus comprimens & obstruens, existit continens eorum obstructionis & compressionis, nec non istius jam descriptæ *c* visus hebetudinis, & cecitatis causa.

a Causa procatarctica.) *A lapsu ortam oculi paralyin vid. misc. cur. dec. j. ann. j. obs. 71. ex medicamento purgante eundem affectum natum, vid. Sen- nert. prax. med. lib. j. A liberaliori vini haustu, cui venenum fuit inditum: vide Tulp. lib. j. obs. 31.*

diaco med. Gall. ann. j. p. m. 81. narra- tur amaurosis orta à calculo. fabæ cujus- dam mediocris magnitudine in origine & substãtia media nervi optici invento. *c* Hebetudinis.) Tubulis enim nervorum præclusis, fibrillæ flaccescunt, quæ alias circumfluentibus spiritibus animalibus tendebantur.

b Et nervos opticos delata.) In Zo-

Cum enim causâ continens tam profunde in oculorum nervis lateat, nec aliæ eorum partes sint affectæ, nihil vitii in iis inspicienti apparet; & tamen hic adest in uno hebetudo visus, & in altero oculo cæcitas; propterea sc. quod quamvis imagines rerum objectarum in fundis oculorum *a* pingantur; earum tamen, sive propinquarum, sive longinquarum motus, ob nervorum illam *b* obstructionem & compressionem, ad cerebrum, & hinc ad sensorium commune, ubi à mente fit sensatio, deferri non potest.

a Pingantur.) Sed non ibi pingentur, si sit humoris vitrei cataracta. *b* Obstructionem & compressio-

nem.) Ergo nervi optici hic idem patiuntur, quod in aliis partibus dicitur paralyis.

Pupilla autem oculorum sunt justo ampliõres & nigriores; quod, propter nervorum opticorum obstructionem & compressionem, perceptio objectorum, qua mens ad spiritus ad pupillam arctandam & crystallinum humorem justo modo *a* ad anteriora movendum, excitari solent, partim nulla, partim exigua hic fiat; spiritusque etiam, propter idem obstructionis impedimentum, ex cerebro

rebros in fibras pupillarum, & ductuum ciliarium, quibus hæ partes moveri solent, fluere satis copiose non possint.

a Ad anteriora) Dubito, num hoc | cum enim undiquaque omnia sint ple-
unquam fiat, & nescio, quo experi- | na, quomodo antrosum posset humor
mento id Auctor potuerit asseverare; | crystallinus moveri?
ubinam quæso maneret humor aqueus?

Morbus hic a difficillimæ est curationis; propterea quod humor nervo optico infixus non nisi maxima cum difficultate inde tolli solet. Quia tamen hoc malum magnam partem à compressione externâ humorum, inferiorem anterioris cerebri partem, circa nervorum opticorum originem, obsidentium, oritur: & observationes medicorum testantur, nonnullos, hoc affectu laborantes, b sanatos fuisse; non penitus desperandum, sed Curationem tentandam censeo.

a Difficillimæ.) Quia medicamenta & externa, & interna, difficillime ad partem affectam penetrant sine maximo vitium dispendio; taceo, quòd eorum tantum exigua portio eò deveniat.
b Sanatos fuisse.) Aliquandò hic | affectus subito oritur, & iterum subito
transit, præsertim cum sanguis non sit
Cacochymicus.
Si amaurosis graviores capitis mor-
bos comitetur vel præcedat, plerum-
que est immedicabilis, vel signum Le-
thale,

Eaque in causarum, & obstructionis, per contraria ablatione consistet. Primò itaque, ad totius corporis evacuationem, tale præscribitur a purgans;

℞. Fol. senæ ℥ss, vel ℥vj.
Sem. anisi, fœniculi an. ℥ss. euphrasæ m. j.
b Decoq. in c. aq. hordei q. s. ad ℥iiij.
Colaturæ adde diaphænic. ℥ij. misce. F. Haustus.

a Purgans.) Nempe si adfuerit intemperies sanguinis humorumque crassa-viscosa, vel terrestris; præmissâ tamen præparatione per universalia, item Venæ-sectione, si æger sit plethoricus, aut si consuetæ aliqua evacuationes fuerint suppressæ.
b Decoq.) Sufficit infusio calida per aliquot horas.
c Aq. hord.) Potius aq. fœniculi.

Post triduum eadem repetatur purgatio, vel hæ exhibeantur pilulæ.

℞. Pil. cochiarum ℥ss.
a Scammonii gr x. vel xij.
Cum syr. ros. sol. F. Pilulæ Num. vij.

a Scammon.) Addatur opportunè tempore merc. dulc. ad ℥ss.

Ubi purgatio prima peracta fuerit, quandoquidem hoc malum ab ulcerum a consolidatione originem duxit, non tantum posteriori cervicis parti vesicatorium est adhibendum, & eo exsiccato fonticulus, circa tertiam & quartam cervicis vertebra, per causticum est excitandus; sed fonticuli in utroque etiam brachio, circa musciculum humeri bicipitem, imò etiam in b utroque crure, excitari debent.

a Con-

a Consolidatione .) *Potius præma-* | *dendum est in macilentis , corpori-*
turâ repulsiõne . | *busque fictis .*
b Utroque crure .) *Hoc dissua-* |

Fonticulis excitatis , & corpore aliquoties purgato , *a* palpebris & extre-
 mis oculorum ciliis , bis in die illinatur liquor , qui ex hepate piscis , *punt-ael*
Batavis dicti , tegulæ alligato & radiis solaribus exposito , in vitreum scy-
 phum subiectum exstillat . Ille enim summæ efficaciz in hoc affectu à non-
 nullis prædicatur .

a Palpebris &c .) *Omissis acrioribus* | *matticis , sæpiusque pannis calidis &*
ea adhibeantur remedia , quæ in cata- | *asperis fricetur .*
tracta adduximus : caput soveatur aro- |

Si malum his non cedat , ad diætam fudoriferam , purgatione præmissa , tali
 decocto toto mense instituendam , est accedendum :

R. *Scobis ligni guajaci* ℥iij .

Corr. ejusdem ℥j .

Lign. sassafras ,

Rad. salsæparilla an. ℥ij .

Infund. per noctem in aq. comm. lib. 6. deinde decoquantur ad a me-
diæ partis consumptionem , addendo , sub finem decoctionis .

Herb. chelidoniæ major. euphrasæ , verbena , sæniculi an. m. j.

De colatura per manicam Hippocratis trajecta exhibeantur ℥vj. vel
viii. calidæ , & proluciantur sudores corpus bene regendo .

a Mediæ partis consumptionem .) | *rben. vel sal. tart. singulis dosibus hu-*
Sic evanescet virtus ligni sassafras , po- | *ius decocti superbibatur sal volat. C.*
tius ergo hoc sub finem decoct. infunda- | *C. ℥j. in vino vel alio liquore spriti-*
tur , & addatur pauxillum tart. crud. | *tuoso .*

Sunt etiam , qui per *a* salivationem mercurio & mercurialibus factam , hunc
 affectum curari volunt .

a Salivationem .) *Nec certè malè ,* | *tollit , quàm mercuriale , ritè para-*
modo corpora non fuerint nimis succa , | *tum , & hoc infinitis modis præfere-*
nam vix aliquod datur medicamen- | *dum est auro potabili , aut similibus*
tum , quod constantius , canales par- | *aliis ex auro vel argento paratis .*
tium corporis permeat & obstructions |

Corpore aliquoties per purgantia & sudorifera recte evacuato , saliva tali
 masticatorio , mane , & vespertinâ horâ quartâ , erit evocanda :

R. *Rad. pyretbri , ireos flor. an.* ℥j . s .

Nucis moschatae ; a. sol. senæ ,

b *Sem. staphid. agricæ , sinapi an.* ℥ss .

Pulverisatis adde mastiches drach. j. ceræ q. s. & formentur globuli
masticatorii : & masticetur unus mane , & vesperi , prono capite ,
frequentè exspuendo .

a *Fol. senæ .) Potius sumatur ra-* | *nap. sol. &c.*
diæ bryoniæ , angel. ver. , semen st- | *b* *Sem. staphidis agricæ .) Hoc potius*
 | *omit-*

omittatur, tanquam valdè violentum, | non advertentes, undè vomitus oriri
nam aliquid salivæ facile deglutimus | posset pertinacissimus.

Quidam etiam a sternutoriis hic, post justas purgationes, utuntur, quale hoc est:

℞. Pulv. hellebort albi, tabaci an. ℥ij.
piperis albi ℥j. euphorbii gr. vj.

F. Pulvis sternutatorius, qui vehementius per nares inspiretur.

a Sternutoriis.) Curationis ordo
consistit, in purgatione ex plegmago-
gis penetrantibus, præmissis univer-
salibus; post purgationem verò, si non
requiratur decoctum, protinus potens
exhibendum est sudoriferum ex sali-
bus & mineralibus, ut constantius ad
nervum opticum penetrare possint par-
ticulæ, reserandis obstructionibus
aptæ: Si hoc non profuerit; Sternuta-
torium exhibendum erit, quod in aliis
casibus semper suspectum habuimus,
in hoc autem casu, (quia vix aliquid
gravius evenire potest, quam totalis
cæcitas) melius est remedium anceps,
quàm nullum: Auctoris sternutatorium
est fortissimum. Bartholinus in Act.
Halsn. ann. 1671. obs. xxj laudat se-
quentem pulverem nasalem pro ocu-
lis:

℞. Tabaci opt. ℥j.
Majoran. ℥ij.
Euphras.
Sem. fœnic. an. ℥j.
Trochisc. agar. ℥j.
M.F.P. subtilissimus cum aq. fœn. s. q.
Bartholinus ibidem disputat, an pul-
vis debeat esse crassus, an verò subti-
lis: sed parùm id facit ad rhombum,
cùm nonnulli subtilem; alii grossum
hunc pulverem desiderent; metus au-
tem, quem nonnullos occupat, ut pulvis
subtilis ad cerebrum transeat, super-
vacaneus est.
Si pulvis sternutatorius non proficit, ad
salivationem deveniendum est: Expe-
rientia enim constat, Mercurialia po-
tentissime per nervos, glandulas, & va-
sa Lymphatica penetrare, obstructio-
nesque eorum tollere.

In diæta aër sit calidus & siccus. Cibi boni succi; conditi hyssopo, fœniculo,
majoranâ, euphrasiâ, salvia, & imprimis nucè moschata. Potus cerevisia me-
diocris. Somnus mediocris, & quantum fieri potest, supinus. Exercitia mode-
rata. Alvus laxa. Affectus animi moderati.

XXVII.

M E D I C A T I O P U E R I ;

P T E R Y G I O O C U L I D E X T R I

L A B O R A N T I S.

Puer octo annorum, post variolas, non dum satis rectè exsiccatus, cum
sefe aëri nebuloso & ventoso exposuisset, incidit in oculi dextri a inflam-
mationem; qua per collyria adhibita curata, apparuit in eodem oculo b mem-
bra-

bracula densa & alba, per tunicam conjunctivam & corneam, e usque ad mediam iridem, sese extendens, eaque visum aliquantum imminuit.

a Incidit in inflammationem.) Claudinus notat, homines, frequenter Ophthalmiæ obnoxios, tunicam adnatam asperiores habere; quod ratio etiam suadet, nam sale acris, inflammationem producente, tunica adnata quodammodo eroditur, ita ut alia extremitates aliis magis emineant, alia depressiores existant, quare palpebræ organa, admodum sensibilia, has eminentias sub spectu asperitatis sentiunt; deinde pori vasorum, & tunicarum magis dilatati, facile particulas crassiores transmittunt, quæ aspe-

re tunica adnata facile adherent, & tandem pelliculam efformant.

b Membrana densa, & alba.) Hæc membrana aliquando carnosæ, aliquando adiposæ, & membranosa est, aliquando ex filamentis duris constat, representantibus chordas cbeludis, aliquando albicat, aliquando rubet.

c Usque ad mediam iridem.) Usque plurimum ab angulo interno, raro ab externo, rarissime ab alterutra palpebræ protenditur, & nunc magis, nunc minus latè per oculum extenditur.

Afficitur in hoc puero oculus dexter, secundum tunicam adnatam & corneam, quod ex alba tunica in iis excrecente & conspicua patet

Morbus, qui illum affligit, est dextri oculi a pterygium; sive b excrementia quædam membrana alba & densa tunicæ adnatæ & cornæ dextri oculi adnascens, & ad mediam pupillam sese ibi extendens, visumque in illo oculo imminuens.

a Pterygium.) Est protuberantia membranosa, & nonnunquam cartilaginosa, procedens usque plurimum ab oculi cantio majore versus pupillam, est

que ferè idem externè, quod suffusio, vel cataracta internè.

b Excrementia.) Tumorem vocat Claudinus pag. 332. conf. 15.

Causa procatarractica, unde hic morbus principium cæpit, est aër nebulosus & ventosus, cui hic puer ante justam variolarum exsiccationem sese exposuit. Inde enim pori corporis & præsertim faciei & oculorum clausi, halitus acres & calidos, libere exhalare solitos, in corpore, facie, & oculo dextro a retinuerunt: iique in istis partibus retenti, constituerunt hujus morbi causam antecedentem. Pars verò eorum calidior in tunicam adnatam dextri oculi, per poros ibi b nimis apertos delata, ibique vehementius incallescens, vellicandoque eam suo calore, & acrimoniâ majorem ad eam humorum calidiorum affluxum faciens, induxit, tanquam causa continens, primum oculi dextri inflammationem, quæ per adhibitionem convenientem collyriorum, fuit quidem sublata; sed quoniam pars c allapsorum humorum circa superficiem tunicæ adnatæ, ob tenacitatem suam, & pororum vicinorum nimiam angustiam ibi fuit retenta, & in membranæ albæ rudimentum, secundum particulas suas insensibiles disposita & formata. Hinc dum d copiosiores humores in illud rudimentum magis magisque affluebant, factum est, ut primum in tunica adnata, membrana alba & opaca fuerit nata; eaque deinde majus incrementum paulatim sumens, & pedetentim per tunicæ cornæ superficiem proprensus, partemque iridis & pupillæ tegens, jam aliquantum sua opacitate, justum radiorum ingressum impediens, inducit visus imminutionem.

a Retinnerant.) Ab illa balituum retentione solâ, non potest, per se unguis nasci, alioquin crebra esset carnis luxuriantis generatio, sed accedere debet fibrillarum exsiccatio & humorum coagulatio.

b Nimis apertos.) Antea culpavit poros oculorum clausos: quo jure igitur nunc prætexit, poros ibidem nimis apertos? dicatur potius, quod sicuti in vulneribus & ulceribus humidis, vasa facile producuntur & elongantur, unde caro luxurians in eis crescit, ita simile quid hic in oculo fieri, sit verisimile.

c Allapsorum humorum.) Veris-

imiliter illi coagulati fuerunt remediis externis, nimium refrigerantibus & repellentibus, imprudenter applicitis, unde pororum illa obstructio, modo ab Auctore culpata.

d Copiosiores humores.) Non tam à copia humorum, quam ab elongatione vasorum, memorata generatio illius membranæ derivanda est, nam quamvis corpus non esset intemperatum, & consequenter, quamvis nimia humorum copia non afflueret ad oculum affectum, semper tamen & naturaliter sufficiens copia accederet ad unguem gi-gnendum.

Quoniam hoc malum *a* acria remedia desiderat, quæ ab oculis ægrè feruntur, ideoque difficilis ejus curatio est; quæ sæpe non satis feliciter succedit.

a Acria remedia.) Potest tamen præteritum tolli instrumentis chirurgicis.

Claudinus putat unguem facile curari posse, quia membranam hæc leviter tantum tunicæ adnatæ affixam

esse ait, quod quidem aliquando verum est, & tunc curatio facilis est, sed etiam aliquando satis firmiter tunicæ adnatæ adhæret, & tunc curatio admodum difficilis est.

Ea tamen in hoc puero, cum morbus non sit antiquus, per membranæ istius ablationem tentanda.

Primo itaque purgetur hic puer tali medicamento *a* purgante:

℞. Syr. de passulis laxativis ℥j. scammonii gr. iv.

Aq. decoct. bordet ℥jss. Misce F. haustulus brevis, aliquoties reiterandus.

a Purgetur.) Nempe si huic affectui Plethora aut Cacoehymia adjungatur. Verùm si hic affectus ortus sit, sine notabili intemperie sanguinis, & tantum

dependat à mutatis partis vasorum ipsiusmet partis affectæ, quorsum tunc purgatio inserviet?

Deinde adhibeatur oculo bis terve in die tale *a* Collyrium:

℞. Aq. rosarum ℥iij.

Salis ammoniaci q. s. ad leves acrimoniam linguâ percipiendam, eaque mixta indantur pelvi anæa barbatorum, & in ea relinquantur per biduum vel triduum, donec colorem viridem acquirant.

a Collyrium.) Hic prius usurpanda sunt emollientia, incidentia, & attenuantia, ut vapores decocti alicujus aromatici & nonnihil emollientis,

postea usurpentur ea quæ in cataracta præscripta fuere: collyrio Auctoris cum fructu addi possunt crystalli roneris.

Hoc remedium si non suffecerit, *a* ad acriora erit procedendum, quate hoc est:

℞. Lap.

R. Lap. hamatit. Zij. vitrioli alb. usti, virid. acris usti an Zij.
b Myrrhae, croci an. Zij. piperis longi ʒss.
c Sacchari candi ʒss. M. Pulveriscentur subtilissime.

Hujus pulveris Zij. miscetur cum aq. d raphani Zij. & applicetur bis terve in die, prout puer ferre poterit.

*a Ad acriora .) Talia quoque sunt
 sella piscium, aut*

*R. Aq. rosar.
 euphrasiz
 scenic. an. Zij.*

Mercurii sublimati corros. tenuissime triti ʒss.

*M. Cujus gutta una aut duæ instil-
 lentur quotidie mane in oculum. Vid.
 Blasium in therap. speciali.*

*b Myrrhæ .) Myrrha hic prodest,
 & sacchar. candi, si levis sit unguis;
 alias sumatur fel, coctione inspissatum,
 pumex pulverisatus, & sanguis
 anguille vivæ.*

*Quidam applicant colligium de sa-
 turno, vel de thure Rhasis.*

*Alii sal ammoniacum cum venere
 calcinant, & in humidum locum reponunt,
 ut sponte per deliquium solvatur;
 postea aquam cum aliis temperatam
 applicant.*

*c Saccharum .) Saccharum addit
 partim ob scabritiem, partim ob acrimoni-
 am salinam & abstergentem.*

*d Raphani ʒss.) Sit Zij. Interim non
 video, cur chirurgica operatio non es-
 set facilior, quam hæc acris phar-
 macia.*

Ante & post horum usum, ad dolorem leniendum, oculus fovendus erit decocto *a* emolliente *malva*, *althæa*, *f. chamomill. meliloti, sem. cydon. farn-græci, papaveris.*

*a Emolliente .) Idem suadet Clau-
 dinus loco citato.*

*Confer. Celsus lib. 7. cap. 7. Aqua-
 pendens parte 1. cap. 18.*

Si his localibus medicamentis pterygium tolli nequeat, *a* ad chirurgiam, quam Celsus, Paulus, Aërius, Aquapendens, aliique describunt, si pla fuerit, erit deveniendum

Vidus sit attenuans & incidens.

*a Ad Chirurgiam .) De Chirurgicâ
 operatione Claudinus satis appropriatè
 scribit, & docet, quomodo pellicula
 instrumento ab oculo divellenda sit; vel
 si oculo nimis firmiter adhaereat, quo-
 modo filo sericeo debeat ligari, & for-
 cipe abscindi; patiens (modicè reso-
 cillatus) ad lumen, in sella appropria-
 ta, collocetur; sique sinister oculus affe-
 ctus sit, caput ad latus reclinandum,
 vel cubitu in sellam flexè sulcien-
 dum est, si verò dextrum occupaverit
 unguis oculum, supinus in gremium
 Chirurgi capite suo eger decumbat: tunc
 palpebræ sunt diducendæ manibus ser-
 vi, vel plumbeo annulo, inter palpe-
 bras & oculum immittendo; postea*

*Chirurgus forcipe appropriatè, un-
 guis s. pterygit medium arripit, il-
 ludque elevet (quantum poterit) ma-
 nu sinistra, tunc trajiciat acum argen-
 team vel chalybeam (cujus extremitas
 fit lata & incurvata) filo robusto instru-
 ctam; quò facto supra filum est constrin-
 gendum, ut serous unguem elevet;
 tunc ope lancetæ, vel cultelli myr-
 tisformis, sensim separanda est ungula,
 incipiendo à parte iridis s. pupillæ,
 & evitando lacrymalem glandulam,
 nè stillicidium lacrymarum resulset
 continuum: factâ aliquâ separatione,
 trajiciatur acus, nervo cisbaræ instru-
 ctâ, inter pupillam & separatam un-
 gulam, fiatque reciprocatio (quasi cum
 serâ*

Bb 2

ferra) ut commodè hoc modo id solvatur, quod lancettis, vel separatorio fieri non poterat. Dùm instituitur separatio, sanguis emanans, spongiâ est imbibendus & abstergendus, nè Chirurgus in operatione impediatur. Separatâ unguâ ad punctum corneæ tunica, auferenda sunt fila, & forcipe arripiendum est corpus unguis, idemque elevando abscindendum; ita tamen nè lædatur glandula lacrymalis: operatione factâ imponatur aq. spermaran. cum sacch. saturni. Confer manual. operat. Corn. Soling.

XXVIII.

M E D I C A T I O J U V E N I S,
P A N N O O C U L O R U M
L A B O R A N T I S.

JUVENTIS 25. annorum, eum, a variolis non satis accurate curatis & consolidatis se intempestive, sub tempus autumnus, aëri aliquot dies foris exposuisset, incurrit in quandam oculorum inflammationem; cui cum remedia convenientia non adhiberentur, excrevit hoc malum in tantum intra paucos dies, ut jam panniculus ex vasculorum sanguine repletorum distentione rubens, tanquam b tela carnosâ in superficie oculorum, ac præcipue tunice adnatæ appareat. Oculi offenduntur à lumine, & contactu rei externæ, tum calidæ, tum frigidæ. Visio non tantum est obscura, sed fere tota ablata.

a A variolis.) Ita etiam loquutus | b Tela carnosâ.) Sic distinguitur à simplici ophtalmia, cataracta, & ungue.

Afficitur in hoc ægro, utriusque oculi & præcipue adnatarum tunicarum superficies; idque ex præcedente inflammatione, & ex insculta panniculi in illis excrecentia patet.

Morbis, qui ipsum torquet, est pannus, sive panniculus utriusque oculi: qui est, a membrana rubicunda, supra adnatam & corneam tunicam præter naturam genita, visusque obscuritatem hic magnam inducens, atque cum intemperie sanguinea, & nimis laxâ utriusque oculi etiam conjuncta.

a Membrana rubicunda.) Quid | causam continentem.
sic hæc membrana, dicemus circa

Causa a præcætarctica, unde hic morbus primam originem duxit, fuit aër autumnalis, externus, cui noster juvenis corpus suum, à variolis nondum satis curatum, foris per aliquot dies exposuit. Inde enim pori corporis, & præsertim oculorum, clausi, halitus acres & calidos exhalare solitos, & etiamnum emittendos, in corpore retinuerunt. Iique retenti b antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum in oculorum tunicas adnatas per poros postea
nimis

nimis dilatatos delata, ibique vehementius incallescens, induxit, tanquam *causa continens*, primum *oculorum inflammationem*.

a Procatarctica.) *Hæc eadem esse potest, quæ in opthalmia, cataracta, & pterygio fuit adducta*

b Antecedentem.) *Intemperies salina acris, quæ post intempestivam varicolarum curationem remansit, merito dici potest causa antecedens; sed præcipua sive continens panni causa est, vasculorum capillarum tunice albugineæ repletio à sanguine crassiore, qui postea videtur naturam carnis assumpsisse.*

Nempe notandum est, ægros variolis, & morbillis correptos, admodum calidis Hypocaustis, vel aliis mediis foveri, nec non medicamentis curari

sudoriferis: hinc pori & canaliculi corporis magis patent; crassioresque humores suscipiunt: ergo cum æger se subito frigido aëri exponeret, forte fortuna factum est, ut inflammatio tunice adnate oculorum orta sit, quemadmodum supra in aliis inflammationibus explicavimus: hæc itaque inflammatio cum non curaretur medicamentis convenientibus, sanguis ad vascula antea invisibilia vehementius propulsus ea in latitudinem, & longitudinem extendit, cum autem ea sibi invicem sint valde intricata, repræsentant telam quandam rubicundam, quasi carnosam.

Cumque illi pori nimis aperti, ob apta remedia neglecta, passim magis magisque aperirentur, hinc deinde factum, ut ex humoribus sanguineis, per poros illos nimis apertos exsudantibus, paulatim *membrana quædam rubens, tanquam tela carnosæ, in superficie oculorum fuerit per partium cohesionem & conglutinationem genita*, eaque paulatim magis magisque crassescens inducit jam, per radiorum à pelliculæ istius crassitie factam ex oculis exclusionem, *non tantum obscuram, sed fere penitus ablatam; visionem.*

Et quia oculi ex affluxu humorum non tantum foris, sed etiam intrus a valde teneri sunt facti; hinc contingit, ut *oculi à contactu rei externæ, tum calidæ, tum frigidæ, item à lumine valde offendantur.*

a Valde teneri.) *Hæc locutio nimis est vulgaris, & obscura; dic potius, quod fibræ & canaliculi in parte in-*

flammata, sint plus solito tensi, ita ut periculum incurrant ruptionis, propter quod mens dolorem suscipit.

Morbus hic, quia est in parte, acutissimo sensu præditâ, atque ideo à remedium, præsertim acrium contactu a exacerbari solet, difficilis erit curationis; imò si diuturnior sit, Chirurgiâ tantum auferri poterit.

a Exacerbari.) *Nempe salia acris inflammationem fovent & augent.*

a *Curatio* consistet in causæ antecedentis, & membranæ ac intemperici istius ablatione.

a *Curatio.*) *Coincidit hæc, cum curatione Pterygii.*

Primo itaque a purgetur æger tali Medicamento:

R. *Pil. cochiarum* ℥iſs. *scammonii* gr. x.

F. *pilula*, Num. vij. *aliquoties reiterandæ.*

a *Purgetur.*) *Purgatio nihil facit ad rem, nisi forte alvûs constipatâ, &*

tunc quidem cautè, cum sanguis hic sit valde acris.

Postri-

Postridie a sanguis educatur e brachio dextro ad ℥vij. & sequente die etiam ex sinistro.

a Sanguis educatur.) Vena-sectio | cedat medicamenta alia.
(si opus sit in corpore plethorico) præ-

Cucurbitæ etiam collo & scapulis; primùm sine, & deinde cum scarificatione, sunt adhibendæ, uti & vesicatorium.

Corpore sufficienter purgatò, ad topica veniendum, quæ panniculum absumere valeant; à mitioribus incipiendo, quale hoc est:

℞. a Offis sepiæ ℥j. sacchari candi ℥j.
Vitrioli ℥ss. rutia præp. ℥ss. misce F. pulvis subtilis, panno inspergendus.

a Offis sepiæ & sacchari candi.) | rus aliquis discutiens, maxime con-
Ex River. prax. lib. ij. cap. 18. Fo- | venit.

Quod si non sufficiat, ad fortiora est veniendum: quale hoc est, à multis in hoc affectu summopere a laudatum;

℞. Succu feniculi ℥iiij. chelidoni ℥iij. ruta ℥ij. malva ℥ijss.

b Aloës ℥j. c æruginis ℥j.

Zingiberis, cinnamomi an. ℥ss.

Fellis anguille ℥ss. bubuli, aut porcini ℥ij.

Sacchari candi ℥ij. mellis optimi ℥ss.

Bulliant succi, addendo reliqua, & depurentur.

F. Collyrium, bis in die in oculos instillandum.

a Laudatum.) Nempe à Foresto
& Riverio.

℞. Laçt. Muliebr.

Croci,

Fell. Carpion. a. p. æq.

Incalescant in vitro aut testâ ovi, & aliquoties calidè in oculum indies instillantur gutt. ij.

Forestus ait, ab empirico, summo cum successu, usurpatum fuisse seq. hoc:

℞. Aq. Fœnic.

Rosar. a. unc. j.

Salis Gemmæ drach. j.

M. F. Collyrium.

Idem laudat sequens:

℞. Lapid. Hæmatit. drach. ij.

Vitrioli Alb.

Virid. Æris Ust. a. drach. iij.

Myrrh.

Piperis Longi.

Croci an. drach. j.

Sacchar. Cand. unc. sem.

M. F. Pulvis.

Hujus pulveris accipe drach. j. dissolve in aqua raphan. unc. j. vel unc. ij. quod si nimis adhuc acre existat, plus aquæ atlicujus stillatitiæ ut euphrasiæ, &c. addatur, & pro rata oculo applicetur.

b Aloës.) Habet hæc vim erodendi, unde cavendum, nè præsertim ærugine addita, inflammatio augetur.

c Æruginis.) Ærugo usta sola lacti commixta adhiberi poterit. Ob scabritiem levem laudatur pollen. lapid. Pumicis, & offis sepiæ.

Forestus maxime laudat liquorem ex formicis rubris, in arboribus degentibus, expressum in oculos instillatum. Hartmannus laudat oleum Saturni.

Pro pueris accipe mellis pauxillum, & eo illinatur interior superficies pelvis æneæ; pelvis leni igni imponatur, donec mel virescat, & oculi eo inungantur.

Ante

Ante usum talium remediorum, pars fovenda est decocto emolliente *malvæ*, *fol. violariæ*, *sem. malvæ*, *cotoneor. papav. sem. fenigræci*, *melliloti*, & *similium*, quod etiam post eorum applicationem, est ad dolorem leniendum.

Si his topicis pannus abssumi non possit, *a* ad *chirurgiam* est veniendum.

a Ad *chirurgiam*.) *De operatione chirurgica vide Ætium, & Celsum.*

In *dieta*, luminosum aërem vitet æger; tenui utatur victu; absteineat ab omnibus *a* fumosis; quies corporis hic laudatur; alvus sit lubrica, natura vel arte.

a Fumosis.) *Id est, à salsis, & succis acerbis, item à crassis, viscosis, multo conditis, alliis, capis, similibusque | toque aromatatum usu.*

XXIX.

MEDICATIO FOEMINÆ,
ÆGILOPE, CUM PALPEBRARUM,
ET MALÆ INFLAMMATIONE
LABORANTIS.

Fœmina quadraginta annorum, plethorica, cum, diu fluxum sanguinolentum & purulentum ex *a* nare sinistra esset passa, tandem *b* fluxu illo cessante, incidit in dolorem, sinistrum capitis latus occupantem: Apparuitque tuberculum, in oculi sinistri cantho sive angulo interiore, durum, rubrum & ex contactu dolens: Ac deinde, cum hujus mali curationem neglexisset per aliquot dies, subsecuta est inflammatio in palpebris & mala, tumore, dolore, & rubore comitata.

a Nare sinistra.) *Hoc in principio | dere causam, cur fluxus ille cessaverit,*
indicare possit ozænam, nisi sequentia | an sponte, an forsan ex medicamentis
conjungerentur symptomata. | intempestive repellentibus, & refrige-
b Fluxu illo cessante.) *Debuisset ad- | rantibus. Vide historiam pterygii.*

Afficitur in hac ægra *sinistrum capitis latus*; quod ex ejus dolore: Item *caruncula lachrymalis*, quæ est in cantho interiore oculi sinistri; quod ex ejus tuberculo, rubore, & dolore: Nec non ibidem *palpebræ & malæ*; quod ex earum inflammatione, & symptomatis hanc comitantibus, & enarratis, & manifestum.

Morbus, quo hæc scemina affigitur, est *a* *Ægilops*, sive intemperies sanguinea & biliosa, carunculam lachrymalem, in cantho majore oculi sinistri existentem, in tuberculum dolens, rubrum, & *b* durum attollens. Eaque, in hac ægra, inflammatione palpebrarum & malæ est comitata.

a *Ægi-*

a *Ægilops.*) *Ægilops* dicitur *tuberculum carunculæ lachrymalis exulceratum*: sed aliquando cum *Anchilope* confunditur, nec aded magna est inter hos affectus differentia: nempe tumor glandulæ, quasi vesiculâ inclusus dicitur *Anchylope*, sive *anchylops*, cum verò tumor exulceratur, dicitur demùm *ægilops*: cum ulcus inveteratum est, in fistulam lachrymalem degenerat.

b *Darum.*) Hoc licet magis in *anchilope* locum habeat, quàm *ægilope*, attamen latera partis exulceratæ, hinc quoque sunt *renitentia & dura*.

Causa, unde hic morbus primò originem duxit, est *a* *plethora*, in hujus ægræ corpore observata. Inde enim, accedente sanguinis nimis copiose affluentis *b* *corruptela*, *sanguinolentus & purulentus ille fluxus ex nare sinistra*, propter poros circa illam præcæteris magis e apertos, fuit ortus: eoque cessante *d* *materia biliosa & sanguinea* in toto corpore, & præcipuè in sinistro capitis latere, redundans, easque capitis partes distendens, & vellicans, induxit in iis *dolorem*. Ad *carunculam* verò lachrymalem canthi majoris oculi finitri, & postea, neglectâ hujus mali curatione, etiam ad palpebram & malam sinistram, per vicina vasa, hic plus satis secundùm poros aperta sese effundens, ibique vehementius effervescens, produxit *tuberculum illud oculi, Ægilops dictum, inflammationemque palpebrarum & malæ*, hoc comitantem.

a *Plethora.*) *Hæc causa* antecedens *valde longè est petita*, & *planè accidentalis*,

b *Corruptela.*) *Ex plethora hæc corruptela per se non sequitur*, tunc enim totum deberet corpus laborare, sed *verisimiliter inflammatio aliqua præcessit*, quæ non fuit insensibiliter discussa, quod *Auctor* in historia omisit.

c *Apertos.*) *Id est, detortos, & cor-*

rosiva ut salis vel acidi erosos.

d *Biliosa & sanguinea.*) *Dic potius ab acri, nonnihil corrosiva salina aut acida materiâ (quam tamen in toto corpore redundare, non est necesse) non solum, partes quasdam narium primo inflammas, & postea exulceratas fuisse, sed etiam glandulam lachrymalem tanquam valde partem propinquam idem pati.*

Morbus hic propter acutum partis affectæ sensum, & remediorum commode adhibendorum difficultatem, satis difficulter curatur: & propter inflammationem vicinarum partium, satis est periculosus. Præterea suppurari hoc malum, sæpe solet, & *a* *haud rarò* in fistulam lachrymalem abit.

a *Haud rarò.*) *Est videlicet principium fistulæ lachrymalis, & ordinariè comitem habet cariem ossis subje-*
cti, quam satis indicat puris vehe-

mens factor, color subater, aut ex Viridi-cæruleus, nec non consistentiâ valde tenuis.

Diligenti itaque Curatione hic morbus erit impugnandus, quæ in plethoræ ablatione, biliosorum humorum è toto corpore evacuatione; & deinde in humorum ad partes affectas affluentium revulsione; allasporum discussione vel suppuratione: ac denique in ulceris, *a* forsan superventuri, mundatione, exsiccatione, & consolidatione consistet.

a *Forfan.*) *Atqui jam adesse ulcus, patet ex puris per naves effluvio.*

Primò itaq; venæ sectione ex brachio sinistro educatur sanguis ad uncias octo vel decem, habitâ ratione virium; ad alterandum, evacuandum, & revellendum.

Ad-

Adhibeaturque partibus affectis faciei hoc a cataplasma.

℞. Herbar. Malvæ, Farin. sem. lini
Altheæ, Fenigræci, ana ℥ss.
Cheresolii ana M.j. Medullæ panis candidi ℥ij.

Cum lacte vaccino q. s. fiat Cataplasma, de quo mane & vesperi sumatur pars sufficiens, quæ linteo intensa tepide adhibeatur.

a Cataplasma.) In principio morbi discussio est tentanda: quæ tentari potest spiritu panis filiginei subacti, per descensum destillati, & in mortario æneo aliquandiu relinqui.

Riverius in praxi suâ medica lib. 2. cap. xv. decoctum commendat, ex myrrâ, aloë, croco, & melle, coctis in aqu.

commun. lento igne ad mediâ partem consumptionem.

Primo itaque adhibeatur spiritus panis filiginei, tum decoctum Riverii, & si tumor ita induruerit, ut discuti nequeat, tum est maturandum, & suppurationis promovenda: ad quod cataplasma Auctoris confert.

Secundo die tale præscribatur a purgans:

℞. Pil. cochiarum ℥ij.
Scammonii opt. gr. v.

Cum syr. ros. sol. q. s. Fiant pilulæ Num. viij. sapius, pro ratione affectus, repetendæ.

a Purgans.) Iterum bene, si peccet intemperies crassa.

℞. Extract. Pil. coch. ℥j.
Diagrid. gr. iij. Fiant Pilulæ.

Sub vesperam scapulis & colli posteriori parti admoveantur cucurbitæ sex, cum scarificatione.

Potest etiam vesicatorium collo adhiberi; locusque excoriatus a diu apertus servandus, imposito folio brassicæ, vel emplastro diachylo.

a Diu apertus.) Hoc satis arguit, vesicatorium hoc in casu inutile esse tormentum.

Imò, in pertinacia hujus mali, cauterium vel setaceum in nucha erit adhibendum.

Si prædicto cataplasmate; aut aliis remediis, tumor a resolvi nequeat, sed ad suppurationem tendat atque perveniat, tum abscessus, b si sponte non aperiatur, c ferro aperiendus est; idque quam primum; si enim apertio differatur, pus partes vicinas erodit, & fistulam incurabilem sæpe producit.

a Resolvi nequeat.) Qui posset resolvi, cum tot usurpata sint emollientia?

b Si sponte non aperiatur.) Ubi ad os pertingit, (inquit Hier. Fabr. ab Aquapend.) sive vitatum; sive nudatum tantum sit os subjectum, adurentibus ferramentis succurritur. Cancrosam fistulam chirurgiâ non esse attingendam, a Celsus sumus admonit, quoniam mortem curatio hæc maturat.

Primò ulcers imponatur particula cauterii potentialis, cumque escharam

induxerit, hæc est removenda, ad quod digestivum Auctoris convenit, ex

Resin. Therebinth. & Vitell. Ovor.

Remotâ escharâ adhibeatur seq.

℞. Mercurii præcipitati rubri gr. xij.
Aluminis usti gr. ij.

Excipiantur unguento aureo, vel basillico & melle rosar. sicque applicentur.

Ab hoc medicamento iterùm producentur Eschara, quæ est removenda digestivo Auctoris ex therebinth. & vitell.

cc

ovor,

odor. tum denuò præcedens unguen-
sum imponatur, & eschara (ut ante)
removeatur, hocque toties repetatur,
donec ad os usque perventum fuerit, ut
emisset, an os læsum sit, nec ne; si os
fit illæsum: tunc solummodo est exci-
candum linteis carptis, aquâ alumino-

sâ madefactis, bis in die mutatis, &
& ulcus consolidandum, & cicatrifan-
dum est.
c Ferro aperiendus.) Si nempe locum
affectum digito palpantes, ad versa-
mus pus intus latere, forcipe utendum
est.

Abcessu in cantho oculi majore sponte vel arte rupto, ulceri imponatur tale
medicamentum:

℞. Resina terebinthina,
Vitelli ovi ana ℥j.

Misce & extendatur super linteo; de quo abscessa pars adhibeatur in
forma a Emplastri, cum parva turunda.

a Emplastri.) Omni laude dignum quoque est hoc in casu balsamum Arcæi.

Si oculus a valdè rubeat, pannus intinctus sequenti Collyrio, supra oculum
clausum ponatur tepidè:

℞. Aq. still. rosarum,
feniculi an. ℥ss.
Tutia præp. ℥j.

b Lapid. Hamatitis ℥ss.
Mucilag. sem. fenigræci ℥j.
Misce cum s. q. albuminis ovi.

a Valdè rubeat.) Si oculus valdè
rubeat, paucillum spiritus vini the-
riacalis campborati valet, item aqua
nitrata cavendo tamen ne oculum sub-
intret.

inflammatione, qualis hic ponitur, va-
lide adstringentia sunt suspecta, ad-
de potius.

Camphoræ gr. viij. quæ terantur
primò cum Tutia, & postea
cum Mucilage illa misceantur.

b Lapid. Hamatitis.) In vehementi

Ad absterfionem ulceris, emolliationemque reliquiarum tuberculi, & cicatricis
inductionem, applicetur hoc emplastrum:

℞. a Aloës hepaticæ,
Mellis ana ℥j.
Myrrhæ ℥ss.
Croci,
Fellis ovilli an. ℥ss.

Misce cum resina terebinthina q. s. in formam Emplastri.

a Aloës, Mellis, Myrrhæ.) Hæc
sunt mundificantia & abstergentia, cæ-

terum mel addi potest præcedenti dige-
stivo ex terebinth. & vitello ovi.

Ad escharæ supernascentis a separationem adhibeatur emplastrum, supe-
rius præscriptum, ex terebinthina & vitello ovi.

a Separationem.) Ad separationem aliquandò sufficit butyram recens insulsum.

Eschara a si difficulter cedat, prudenter debet excindi, vel forcipe extrahi.

a Si difficulter, &c.) Satis felici-
ter decidet, si applicetur unguentum
rosatum, alb. canoph. vel pomatum
cum Mercurio præcip. alb. edulcorato.

Si commodè pus externè evacuari ne-
queat, consilio Aquapendentis tere-
bræ perforandum est os narium, ut pus
evacuetur.

Vidus

Vidus ratio sit tenuis, *a* & ad frigidum declinet. *Quieti opera* danda. *Alvus* sit lubrica arte, vel natura.

a Ad frigidum.) *Sit temperatus.*

XXX.

MEDICATIO FOEMINÆ;

FISTULA LACHRYMALI, IN OCULI
SINISTRI ANGULO MAJORE

LABORANTIS.

Fœmina viginti quinque annorum *a* ex ægilope sinum habet in majore sinistri oculi angulo, *b* ad os usque penetrantem; unde pus crassum & fœtidum, cum multis lachrymis, fere continuo effluit. *c* Per annum integrum à chirurgis quibusdam miserè fuit afflicta, & per diætam valdè extenuata.

<p><i>a</i> Ex ægilope.) <i>Idem ferè est cum antecedente affectus, adeòque entia hic multiplicatur citra necessitatem.</i></p>	<p><i>b</i> Ad os usque.) <i>Quod ut plurimum cario efficitur.</i></p> <p><i>c</i> Per annum integrum.) <i>Hæc faciunt ad prognosin.</i></p>
--	--

Afficitur in hac ægra angulus major oculi sinistri: quod ex pure crasso & fœtido, item ex lachrymis inde perpetuo effluentibus, patet.

Morbus, qui eam affligit, est *a* ulcus purulentum profundum & angustum, canthi majoris oculi sinistri; quod ad os usque, cum multa lachrymarum profusione, penetrans, *Fistula lachrymalis*, vulgò appellari solet.

<p><i>a</i> Ulcus.) <i>Aliquando foris apertum est, ordinariè autem perterebratum est,</i></p>	<p><i>os navium, itaut pus per nares evacuetur.</i></p>
---	---

a *Isque* originem duxit ex Ægilope, sive tuberculo bilioso & acri, carunculam lachrymalem canthi majoris oculi sinistri antehac occupante. Illo enim suppurato, & vicinis partibus ab acri materia ad os usque exesis, natum est hoc profundum & angustum ulcus, pus & lachrymas *b* ob poros, tum sanguinem, tum serum, ad illas partes perpetuo deducentes, nimis apertos, continuo effundens.

<p><i>a</i> <i>Isque</i> originem duxit.) <i>Fistula hæc gignitur, dum materia purulenta, ratione particularum suarum acrium & corrosivarum, fibrillas & vascula per lineam rectam ita consumit, ut sinus</i></p>	<p><i>continuatus producat, & quoniam acres multæ particule, laterum poris sunt infixæ, idcirco crassities callosæ ibidem resultat, quæ ferè omnibus fistulis communis est.</i></p>
--	---

Cc a

b Po-

b Poros nimis apertos .) Potius ob extrorsum erumpere ; ad lachrymas eosdem obstructos , & circulum humorum in vicinia impeditum , unde debet continuas faciunt etiam vasa lachrymalia crofa .

Morbus hic quia tam altas egit radices , ut annum integrum duraverit ; *a* offque subjectum à pure & lachrymis corruptum esse videatur ; *b* difficilis erit curationis ac vix sine cauterio auferri poterit .

a Offque subjectum , &c .) Aliquando induruerint , adeo ut ad naturalem figuram & magnitudinem vix reducti possint ; item quod vel minima humoris acris corrosivi portio superstes , alios à tergo succedentes humores , in sui naturam commutare possit .

Difficultas curationis in agilope inveterata , dependet ex eo , quod port *b* Difficilis erit curationis .) Vid. que notata sunt ad prognosin agiloptis .

Curatio in humorum in toto corpore peccantium evacuatione , allabentiumque revulsione : item in ulceris mundatione , *a* ossis corrupti educatione , carnis generatione , cavitatisque consolidatione consistet .

a Ossis corrupti educatione .) Id est , & postea educatione : Hæc autem pro separatione lamellarum ossis , carie posita sunt in medicatione præcedentibus corruptarum , per cauterium actuale , te .

Primò itaque exhibeantur hæc pilulæ purgantes :

℞. Pilular. cochiarum ,

aurearum an. ℥j.

Scammonii optimi gr. vj.

Cum syr. ros. sol. q. s. Fiant Pilulæ Num. vij. mane exhibendæ , & subinde reiterandæ .

Postea sex *a* cucurbitulæ collo utrimque sine sectione applicentur per bñdium ; & tertio die cum scarificatione .

a Cucurbitulæ .) Hæc (si Dis placet) miraculum præstabunt .

Deinde usurpetur talis *a* injectio , bis in die in fistulam syringâ injicienda :

℞. Lixivii , aquâ communi ex cineribus ligni quercini facti ℥ijss.

Aceti ℥j.

Rosar. rubrarum ,

Balaustiorum , ana ℥ss.

Gallarum ℥j.

Fol. rutæ M. ss.

Decoq. & colentur pro Injectione .

a Injectio .) Non diu persistendum est in pharmaceuticis , sed quanto ocius pergendum est ad chirurgicâ : si foramen fistulæ non fuerit satis magnum , amplicetur vel forcipe , vel spongiâ præparata oleo illis & catbereticis cõspersa : tunc sumatur cannula exigua ferrea vel cuprea & super peristomium , vel os denudatum applicetur , & secundum ejus ductum immittatur cauterium actuale , quò mediante separetur mēbrana & os cariosū : deniq; usurpetur balsam. Arçsi .

St,

FISTULÆ LACHRYMALIS. 205

Si, post aliquot dierum hujus injectionis usum, forsan portio ossis maxillæ superioris in oculi angulo ad nares cum parte carnis putridæ & fetidæ per nasum *a* in palatum sive cavitatem oris erumpat; tum continget, ut nullum pus, nec ullæ lachrymæ amplius ex oculi sede foras effluant; sed omnia per nasi amplitudinem in palatum decident.

a In palatm.) *Confer* Aquapend. loc. cit. in med. præced.

Tumque tale *a* unguentum in ulcus immittatur:

<i>R. Thuris,</i>	<i>Turicæ,</i>
<i>Sarcocollæ,</i>	<i>Lapidis hæmatitis an. ℥ij.</i>
<i>Sanguinis draconis,</i>	<i>Balaustiorum,</i>
<i>Aloës an. ℥j.</i>	<i>Arisolobisæ rosæ ana ℥ijss.</i>
<i>Antimonii erud.,</i>	<i>Aluminis ℥j.</i>
<i>Plumbi usti & loti,</i>	<i>Eruginis ℥j.</i>
<i>Subtiliter pulverisata excipiantur s. q. mellis & terebintinæ, & fiat s. a.</i>	
<i>Unguentum.</i>	

a Unguentum. } *Unguentum simile vide apud Hartm. in Praxi, Juvat hic unguentum fuscum Felicis Wurcz. Adstringentia non nisi in principio* & sine sunt usenda; in statu vero digestiva, postea exsiccans unguentum & detergens, denique consolidans.

Perseveret Chirurgus in usu hujus unguenti & siccivii, bisque in die usurpentur.

Nuchæ etiam, inter horum usum, adhibeatur, ad revellendos ab oculis, affluentes humores, cantherium potentiale. Et ubi eschara ablata fuerit, servetur fonticulus aliquamdiu apertus imposito piso, & superposito Sparadrupo pro fonticulis Pharmacop. Ultrajectinæ.

Detur quoque, ad promovendam ulceris hujus sanationem, *a* tale decoctum:

<i>R. Fol. tanacet.</i>	<i>Pimpinellæ,</i>
<i>b Caulium rubr.</i>	<i>Ceterach. ana m. j.</i>
<i>Agrimoniæ,</i>	<i>Myrti ana m. ss.</i>
<i>Filicis majoris,</i>	<i>Rad. liquiritiæ ℥j.</i>
<i>Filipendulæ,</i>	<i>Cicerum rubror. p. ij.</i>
<i>Decoq. in aq. communi q. s. ad ℥ijss. Colatura addatur sacchar. q. s. & fiat</i>	
<i>Apozema, pro quinque vel sex dosibus.</i>	

<i>a</i> Decoctum. } <i>Si videlicet acer viscosus sanguis peccaverit, sumatur decoctum guaj. salsap. chin. & liquirit. Auctoris decoctum est mundificans & vulnerarium sed eliminatus saccharum.</i>	<i>b</i> Caulium rubr. } <i>Si sanguis sit valde acer loco caulium rubrorum & tanacet.</i>
	<i>R. Fol. hyoscyami</i>
	<i>solan. an. m. jss.</i>
	<i>Sem. papa v. ℥ss. sc. pro ℥v. aut vj.</i>

a Purgatio quoque subinde instituatur his pilulis, quas de duobus appellare soleo:

R. Aloës pellucida
Scammonii optimi ana gr. xi.
Cum ol. cariophyll. gutt. j. & syr. ros. sol. q. s. F. pilule N. iv.

a Purg.

a Purgatio.) Potius
 ℞. Aq. fœn. ℥ij.
 elect. cholag.
 hydr. Sylv. ana ℥ij.

tart. vitriol. gr. xv.
 Syr. ros. fol. ℥℥.
 M. F. Hautf.

Ubi ulcus sanari inceperit, si intus illud tunicâ succingatur, nè sinus apertus ibi maneat, portiuncula *a* cauterii potentialis erit immittenda; quæ mirè quidém uret, sed illico *b* remittet dolor.

a Cauterii potentialis.) Rarè fistula curatur sine cauteriis, uti supra diximus. Si æger ferrum candens admittere nolit, cauterium potentiale sumi debet, sed cavendum sedulò est, ne tale cauterium suâ acrimoniâ nimis penetret ad partes vicinas sanas.

Ubi materia acris inter os genæ, &

musculos ossi superstratos proserpit, Aquapendens vult, os narium, subtili terebello, perterebrandum esse, ut ita per nares materia acris effluat.

b Remittet dolor.) Modò successerint remedia mitigantia, huc facit unguentum diapomph. officin. tanquam exsicicans alb. campb. ros. &c.

Postea, ad carnem generandam, hoc sarcotico unguento erit utendum:

℞. Rad. aristolochiæ rotundæ,
 iridis,
 Cortic. thuris ana ℥℥ss.
 Mastiches,
 Myrrhæ.

Sarcocollæ,
 Aloës,
 Lapid. calaminaris ana ℥j.
 Mellis q. s.
 Misce F. Unguentum.

Vidus ratio sit tenuis & *a* ad frigidum declinans. Atque eo magis, quo symptomata fuerint graviora. Præsertim si forsân chirurgia per ferrum vel *b* ignem actualem vel potentialem sit administranda.

a Ad frigidum.) Sint omnia temperata.

b Ignem actualem.) Celsus lib. 7. cap. 7. ait, hamulo summum foraminis excipiendum esse, deindè totum id cavum, usque ad os excindendum, oculoque & cæteris juncis partibus bene obiectis, os ferramento adurendum est

vehementius: quod si jam carie vexatum est, quo crassior huic squamma abscedat, quidam adurentia imponunt, ut atramentum sutorium, vel chalcitidem, vel æruginem rasam, quod & tardius & non idem facit. Ossè adusto curatio sequitur easdem, quæ in cæteris uestis.

XXXI.

MEDICATIO JUVENIS;
 CATARRHO CALIDO ACRI,
 ET SALSO MOLESTATI.

J Uveni s viginti octo annorum, eufarcus, plethoricus, & vino largiore sæpiuscu lè sese oblectans, postquam diu æstu solis sub dio incaluisse, incidit in

in magnam capitis incalescendum & gravitatem . Eam jam comitatur copiosus , acris , *b* tenuisque & salsi humoris , per nares & in os defluentis , descensus , ejusque copiosa & frequens cum sreatu per os rejectio . Adest faciei rubedo , atque etiam tussicula , vesperi sub lecti ingressum ingravescens : & noctu sæpe omnem somnum ipsi adimens . Pulsus adest celer , creber , magnus . Plus justo sicut . *c* Urina est rubicundior .

a Catarrho .) *Catarrhus est nomen generale , significans defluxionem humorum determinatorum à partibus superioribus & spectatim cerebro versus infernas ; sed hæc opinio circulatione sanguinis inventa exolevit , nam semper , & in statu naturali , defluere debent humores , juxta suos canaliculos in omnem partium corporis dimensionem tuncque nihil mali partibus affertur , sed vitis eorum præclusis , incommoda multa partibus demùm contingunt : adde quod viæ à cerebro versus partes inferiores sint nimis angustæ , quàm ut crassiorem aliquem humorem transmitterent . Confer . Schneiderus de catarrhis item Helmont . de catarrhor . deliramentis . In specie autem catarr-*

bus habetur fluxus materia serosæ & acris copiosa ad nares & fauces , tuncque etiam dicitur coryza : Cardilucius in officina sanitatis item Grulingius in med . pr . catarrhos hos distinguunt sequentibus versiculis .

*Si fluit ad pectus , dicatur rheuma catarrhus ,
Ad fauces bronchus , ad nares esto coryza .*

b Tenuisque & salsi .) *Bene hoc Autor exprimit , nè in curatione respiciatur ad catarrhum simpliciter pituitosum & crassum .*

c Urina est rubicundior .) *Hæc indicat salem copiosum & acrem totius massæ sanguineæ .*

Pars in hoc ægro præcipuè affecta est caput ; ut patet ex nimia ejus incalescencia & gravitate , Item pulmo & aspera arteria , ut docet tussicula . Item a cerebrum , nares , os , & fauces ; ut indicat copiosa & frequens humoris tenuis & salsi cum sreatu per os rejectio . b Atque etiam *cor* , ut constat ex pulsu celeri , crebro & magno cum siti . Et totum vasorum genus , ut probat urina rubra .

a Cerebrum .) *Hoc & nares afficiuntur ab una eademque causa antecedente .*

b Atque etiam *cor* .) *Hoc dicit ratione febricula , quæ dicitur catarrhalis .*

Morbus præcipuus , qui enim affligit , est intemperies calida & serosa & nimis laxa cerebri , & glandularum vasorumque b circa nares , fauces , & palatum existentium ; quæ copiosos humores acres , tenues , & salios , in nares , palatum , fauces *c* & pulmones demittens , sreatumque & tussiculam sæpe excitans . *Catarrhus calidus acris & salis à Medicis . Synecdochicè nuncupatur .*

a Nimis laxa .) *Laxitas non intemperies est , sed affectio organica , neque video laxitatem potiorum culpandam , sed potius laudandum esse , utpote quæ facile transmittat copiam materia peccantis , adeoque non facile obstructions pateretur , quæ tamen in omni catarrho locum habent .*

b Circa nares .) *Aliquando etiam circa glandulas aurium , unde postea , per vasa salivalia humores derivantur in os .*

c Pulmones .) *Hoc quandoque fieri potest & potissimum in iis quibus larynx est magis directe posita sub eo foramine , quod à naribus ad palatum tendit*

sendit, unde durante somno, epiglottide connivente, catarrhi facile ex naribus in asperam arteriam delabuntur. At vero tussicula, aut derivanda est à memorata faucium vellicatione, aut ab humore acris, (lege circulationis sanguinis & humorum) delato ad musculos abdominis, & in his, levem convulsionem, adeoque tussim excitante.

Si humor crassus copiosus epiglottidis rimam claudat, aut si nervi diaphragmatis vel musculorum pectoris, & intercostalium obstruantur, vel si populus major vasa pulmonum, & cordi vicina, repleverit, vel si subito ab humore crasso rima epiglottidis occludatur, catarrhus oritur suffocativus.

Causa procatarrhica hujus morbi est vinum largius ab hoc juvene ingestum, unde multi a humores calidi & ferofi geniti, & per totum corpus diffusi, causam antecedentem huic morbo præbuerunt: iique in caput reliquaque partes jam enarratas delati, & serosis suis partibus, à reliquo sanguine, vi b æstus Solis humores attenuantis, porosque cerebri, faucium, glandularumque narium, & vasorum nimium aperientis, separati, atque per nares & foramina palati in os, fauces, & pulmones delabentes, & in capite putrescentes, continentem ejus, & symptomatum omnium, causam constituunt.

a Humores calidi & ferofi.) Id est, acres crassi, qui non solum vasorum multorum venosorum ramificationes, circa radicem narium obstruunt, ita ut sanguis majorem versus glandulas membranae narium, ejusque vasa lymphatica, osculis suis illac hiantia, pressionem faciat, verum etiam cum lymphæ sive feri consuetum denegent versus venam subclaviam cursum, unde majus sequitur ejus per cavitatem narium,

tanquam locum minus resistentem profurivum.

b Æstus Solis.) Potius hunc subsequens subitanea corporis mutatio ad frigus: vid. Hippoc. Sect. v. Aph. 24. Sect. iij. Aph. 13. Vita deses & otiosa catarrhorum feracissima est: hinc apud Persas, teste Xenophonte, exspuitores ac mucosi malè audiebant, tanquam vel voraces, vel otiosi.

Materia enim serofa, a in caput cum reliquo sanguine copiosius delata, ibique à Sole incalescens, produxit capitis nimium calorem, & gravitatem, & b facies ruborem. Eaque ibi putrescens & c majorem calorem concipiens, ac deinde ex parte in cordis ventriculos, cum reliquo sanguine ad cor redeunte, reversa, producit cordis & arteriarum pulsus crebrum, celerem & magnum, urinam rubram, & d sitim, febriculæ symptomaticæ indices. Dum vero serofus ille sanguis ab æstu Solis nimio attenuatus & ex parte in vapores est dissolutus, potiusque vasorum & cerebri e nimium sunt aperti, magna copia istorum humorum & vaporum, à reliquo sanguine sese separans, & in liquorem concrefcens, in substantiam & ventriculos cerebri, reliquaque partes affectas, sese effudit, & etiamnum effundit. Quæ ibi, propter angustiam loci, & f minorem ejus calorem, in serum acre & salium coagulata & densata, ac ad cerebri basin in glandulam pituitariam glandulasque & ductus aquosos narium, & alias vicinas spongiosas & porosas partes descendens, perpetuam humoris tenuis, acris & salis, in nares, palatum, ac fauces delabentis, parit defluxum, ejusque frequentem excretionem. Pars autem hujus feri ex palato & faucibus, per conniventis epiglottidis rimam, in arteriam & bronchia pulmonum descendit, & partes illas ita vellicat, ut fibrillæ nervorum asperæ arteriæ & pulmonum, in ventriculos cerebri, extremitatibus suis, desinentes, poros ejus copiosius & fortius subinde aperiant, spiritusque

atque animales copiosos modo g in mŭculos thoracis & faucium inspiratorios, modo in expiratorios vehementius & inordinatius transmittant; atque ita thoracem inordinate & vehementer dilatando & contrahendo, aëremque contentum per vices vehementius & inordinatius cum strepitu expellendo, *tussiculam illam moleſtam* producant.

a In caput.) Non ad caput magis, quàm reliqua corporis membra materia illa serosa defertur, sed incommoda hic magis, quàm alibi ob pororum, & canaliculorum angustiam parit nimiam.

b Faciei ruborem.) Hic oritur partim à sale poris cutis inbarente, partim à nimio sanguinis humorumque impetu, quo fit, ut plura vascula capillaria faciei, sanguine rubicundo impleantur, quam aliàs.

c Majorem calorem.) Febricula hæc catarrhalis dependet ex eo, quòd subitanè corporis mutatione à calore ad frigus, multæ particule crassiores extra sphaeram consuetam (circa quàm in statu sano movebantur) depulsa fuerint, adeoque mixturam sanguinis turbaverint.

d Sitis.) Hæc oritur partim, quia multum humidi ab æstu Solis, per insensibilem transpirationem, aut etiam sudores amissum est, partim quia vase salivaria sunt obstructa, ab humore subso viscido.

e Nimium sunt aperti.) Potius aperture præcedentis ab æstu Solis subitanea constrictione sequens esset culpanda; nam non sunt hæc incommoda, dum adhuc sub radiis solaribus versamur, sed potius ubi ad umbrosa loca reversi, subito & multum refrigeramus.

f Minorem ejus calorem.) Hæc non coheret cum antecedentibus.

g In mŭculos thoracis & faucium inspiratorios, modo in expiratorios.) De his agemus loco inferiori circa *tussim*, lib. ij. cap. xij.

Ingravescit autem hæc ægri *tussicula* vespere, sub ingressu ejus a in lectum frigidum, quia vapores & humores cerebri & pulmonum, aliarumque partium affectarum à lecti & advenientis noctis frigore copiosius coagulati & densati, & à cerebro aliisque partibus affectis, sese ob frigus superveniens magis constringentibus, in pulmones copiosius tum deturbati, augment tantopere defluxum humorum, & hinc orientem *tussiculam*, ut illa, propter humorum, ad pulmones copiosius defluentium eosque vellicantium, & cerebrum vehementius agitantium, illudque antolleatum & pandentium copiam, sæpe ipsi *omnem somnum adimant*.

a In lectum frigidum.) Atqui sæpius è contrario *tussis* ingravescit à calore stragulorum, dum humores crassiusculi & acres, antea quiescentes, solitis magis tunc agitati, fibrillas nervosas asperæ arteriæ, pulmonum, mŭsculorumque pectoralium vellicant &

expandunt, ita ut spiritus animales solitò celerius & vehementius illac infuere coacti, contractionem convulsivam pariant, quæ aër vibrationibus soniferis ex pulmonibus expellitur, id est, *tussim* parit.

Morbus hic est valde periculosus, quia est humoris acris & salis ac copiosi, non tantum in nares & palatum; sed etiam in fauces & pulmones defluentis destillatio: unde exulceratio pulmonum, ac inde a tabes imminet. Benè tamen sperandum, quia æger est validus, & malum non est inveteratum.

a Tabes imminet.) Cum nempe | hęc materia agemus lib.ij. med.ij. Casp
dumor acris in pulmonem delapsus, | ser Hippoc. sect. vij. Aphor. 38. sect. ij.
fibrillas & vascula erodit, ut oriatur | Aphor. 20.
collectiq̄ materia purulenta: sed de

Curatio igitur haud perfunctoriē est instituenda: quę consistet in causę pro-
catarcticę, antecedentis, & continentis, ac *a* intemperiei cerebri, aliarumque
partium affectarum, per contraria ablatione.

a Cerebri intemperiei ablatione.) | humoris acris mitigatione & evacua-
Potius obstructionum ablatione, & | tione.

Primo itaque *a* purgetur zeger hoc medicamento:

℞. Fol. senę ℥ij.
Rhabarb. electi ℥j.
Sem. anis, fœnic. an. ℥ij.
Infundantur in decocto bordet q. s.
In colatura dissolve cremor. tartari ℥f.
Scammoni gr. liij.

M. F. Haustus, mane exhibendus, & pro re nata postea reiterandus.

a Purgetur.) Purgantia, ut acris,
hic in principio nocent, pręprimis cum
particulas crassiores versus partes affe-
ctas magis præcipitent: sed si alvus sit
adstricta, subducatur laxante. V. g.

℞. Mann. calab. ℥j.

tamarind. ℥vj.
coq. in cerv. aulc. f. q. & add.
syr. sambuc.
de liquirit. ana ℥ij.
M. F. Haustus.

Sub vesperam sumatur de hoc *a* lacte amygdalato, ad somnum concilian-
dum, & humores acres & salfos temperandum, eorumque fluxum sistendum:

℞. Amygd. dulc. excortic. ℥ij. c Papav. alb. ℥ij.
b Sem. quat. frig. major. ana ℥j. Aq. bord. ℥ij.

F. Emulsio amygdalata.

a Lacte amygdalato.) Nos præ-
ferremus sequentem haustum.

℞. Dialcord. Sylv. ℥ij.

Sper. cet. ℥j.

tinct. croc. ℥ss.

Aq. hord. ℥jss.

fœnic. ℥x.

syr. samb.

& pap. rh. ana ℥ij.

M. F. H.

b Sem. quat. frig. maj.) Semina hæc
non sunt per se frigida; sed quate-

nus macilagine suâ particulas acres
obtundunt, & sanguinem nonnihil in-
crassant, ardorem vehementem miti-
gant.

c Papav. alb.) Hoc additur, ut vi
suâ Narcoticâ sanguinem blande in-
crasset, & acrimoniam salium tem-
peret; etiam addi posset semen lini
ad ℥ij. aliquando sumatur sub ingres-
sum in lectam, massa pill. de cynogl.
ad gr. xij. vel xv. cum pauçillo syr.
pap. vband.

Vel sumat subinde vesperi *a* pilulam gr. iv. laudani opiat: b vel pil. de cy-
noglossa gr. xvj. quę in pilulas duas formentur: vel syrupi de papav. unc. f.
vel drach. vj.

a Pi-

a Pilulam gr. iv. laudani.) *Rectus* | *Aur tunc. opit. à gutt. xv. ad cath. di-*
à gr. j. ad jss. | *mid. aut etiam ultra.*
b Vel pil. de cynoglossa gr. xvj.)

Magni etiam usus ad catarrhi *a* defluxum sistendum, & acrimoniam ejus temperandam; est cochlear sequentis syrapi, postquam corpus bene est purgatum, vesperi sub ingressum lecti sumtam.

R. Syr. de papav. albo, b de hyssopo,
Oxymell. simpl. an. ℥j.
 Misce.

a Defluxum sistendum:) *Sisti pro-*
prie nullus potest catarrhus, repugna-
ret enim id circulationi sanguinis &
humorum, sed catarrhi nimis tenues
& acres modice incrassari possunt, us
facilius expectorentur.

b De hyssopo.) *Nimis calidus est*
in hoc casu.

Oxymel simplex præfat.
Spiritus Sulphuris cum syr. de papa-
vere mixtus ad guttas aliquot hoc in
casu improbari non potest: sed perni-
ciosus est, ubi catarrhus est viscosus &
crassus: Potest etiam misceri cum elad.
requiet Nicolai.

Postridie *a* aperiat vena & educatur sanguis satis largiter; cum æger no-ster sit plethoricus.

a Aperiat Vena.) *Et quidem in* | *tius & febris continua.*
principio, si ardet adhuc corporis to-

Deinde si malum perseveret, humor est alterandus & incrassandus tali decocto:

R. Fol. lactuc. portul. plantag. an. m. j.
Sem. quat. frig. maj. papav. alb. ana ℥ij.
flor. viol. nymph. pap. rhæad. an. p. j.
Coquantur ex aq. comm. ad lib. j. in colatura dissolve
a Syr. violacet, rosar. ficcar. an. ℥j.
Misce. F. Apozema, pro tribus dosibus, bis in die sumendis.

a Syr. violar.) *Hujus loco sumatur*
Syr. de acetos. citri:

Hic etiam profunt decoctum bordet
mundati, salsaparilla cum liquiritia
item pultes culinares, gummi traga-

canth. &c. quia lentorem blandum hu-
moribus inducunt: morsuli aliqui sub-
linguales præscribantur, ad expecto-
rationem facilitandam.

Ad materiam defluentem ulterius incrassandam, & fluxum inhibendum, atque acrimoniam ejus temperandam, hunc sequentem liquorem *a* in ore teneat:

R. Flor. ros. rubr. p. j.
Cortic. cap. papav. Num. j. vel ij.
Jujub. recent. p. j.
Decoquantur in aqua communi pro lib. j.
Colaturæ adde syr. papav. ℥ij. diamori ℥j.
Boli arm. vert. ℥j. Misce.

α In ore teneat .) Commendatur | *quiritice, vel saccharo candi edulco-*
potus fabarum Coffe, radicibus li- | *ratus.*

Tum etiam trochisci sequentes in ore frequenter erunt detinendi:

℞. Gum. tragacanth. & arab. an. ℥ij.

α Bols armen. terræ sigill. lotorum in aqua rosacea an. ℥j.

Sem. papav. alb. succi liquiritiæ an. ℥ℓ.

Sacch. pemi. ℥j.

Cum mucilag. sem. cydon. extractum aq. ros. p. f.

F. orbiculi parvi, quos diu noctuque in ore detineat.

α Bols armen.) Horum adstringen- | *cyngl. vel styrace ad ℥ij.*
tium loco adderemus massam pill. de

Interdum etiam ad Catarrhum sistendum, & materiam tenuem increas-
 sandam, & acrimoniam ejus temperandam, commodè α utetur hoc lin-
 ctu:

℞. Loch. de papav. ℥j.

Syr. papav. ℥j. & ℓ.

de jujub. ℥ℓ.

Spec. diatrageo. ℥ij. M. & lambatur cum bacillo liquiritiæ.

α Utetur linctu .) Nempe quando | *imminuendo, plus nocent, quam pro-*
catarrho fauces exasperantur. Cave in- | *sum) non autem per epiglottidem con-*
terea ne hæc dulcia deglutiantur subit- | *nitentem ad asperam arteriam & pul-*
id, alioquin enim ad ventriculum (ubi | *mones, perveniunt.*
lentore suo appetitum & concoctionem

Ad materiam aliò α revellendam, adhibeantur lotiones brachiorum & cru-
 rum in aq. decoct. flor. nymph. fol. salicis, cap. papav. alb. & flor. chamom.
 Frontem & tempora imungas, ad somnum conciliandum, oleo nymph. papav.
 & ung. popul.

α Revellendam .) *Peditio al-* | *limum lubricorum atque ramosarum,*
quando profuisse, observatum est, & | *qua per partium insinuatæ, humori-*
Medi auctores putarunt, ex cadaveribus | *bus & sanguine permixta, eorum acri-*
revellere à capite; sed hæc circulatio- | *moniam temperant: Vapores etiam to-*
ni non quadrant; potius id efficiunt | *lis peditio, cum fructu ope stragulo-*
ratione particularum mollium flexibi- | *rum in faciem suscipiuntur.*

Ad caput roborandum, α fluxiones sistendam, ejusque reliquias absumen-
 das, convenit hæc cucupha:

℞. Gum. junip. ℥j.

Ros. rub. p. ij.

Myrsill. ℥j.

Macis, nucis mosch.

Thuris, sem. pæon. cors. cap. pap. an. ℥ij.

Nucis cupressi. ℥ℓ.

Pulveriscentur, & cum sticcis pantheococinei, ac syndone rubra,

F. Cucupha interpuncta, perpetuo in capite gestanda.

α Ad

Ad fluxionem sistendam.) Pro-
movenda potius est circulatio natura-
lis, quam sistenda per intempestivam
pororum adstrictionem, hac enim na-
tura vim infert.

Pleraque hujus cucup ha ingredi-
tia, cum sint acris & calida, non su-
nt in fine, & casu frigido, admitti
possunt, uti constabit ex medic. se-
quenti.

Si his malum non cedat, fonticulus est aperendus in brachio, vel etiam
circa nucham: ubi etiam a vesicatoria poterant adhiberi.

Vesicatoria.) Hae sunt hic nimis opressa, si non supervacanea.

In dieta aër sit temperatus, aquilonaris, austrinus, ventosus, & pluviosus.
Vitetur. Cibus sit concoctus facilis, ex piscibus saxatilibus, lactuca, ovis sorbili-
bus, pullis gallinaceis, hordeatis. Cibi quantitas sit moderata. Coena prandio
parcior. Sub finem refectionis sumantur portio carnis cydoniorum: sumantur
etiam uvæ passæ, & amygdalæ dulces. Potus sit cerevisia tenuis, parce, quan-
tum potest, sumpta. Lectum vesperi ingreditur moderatè prius calefactum.
Somnus sit moderatus & nocturnus. Tegatur caput mediocri tegmine. Excre-
menta alvi quotidie vel arte, vel naturâ respondeant. Motus inmodicus & ani-
mi perturbationes vitentur.

Aët.) Virentur radii solares aspuantes, hoc non acris quævis.

XXXII.

MEDICATIO JUVENIS,

CORYZA LABORANTIS.

Juvenis 26. annorum cum excalesctus ad ignem, & postea foras in aërem
frigidum & humidum subito esset egressus, coepit in parte nasi, b quæ os
frontis attingit, sentire gravitatem, & respirationis per nares faciendæ dif-
ficultatem. Malum hoc postea auctum jam per biduum durat, & humorque
acris ex naribus extillans, easque exasperans, magnam molestiam ipsi parit.

Subito.) Hæc ocula præpri-
tis est notanda, utpote quæ maxime
facit ad recognitionem causæ continen-
dis.

Quæ de frontis, &c.) Hæc locatæ
sunt circa glandula, & vasculo tyro-
phatica.

Gravitatem.) Hæc us plurimum

etiam simul caput deorat, reliquaque
corporis membra.

Humorque aeris.) Hæc nem-
pe semper serum sanguinis saltem acrem
sibi permixtum: sed tamen variant
acrimoniam ejus gradus pro diversa ho-
minum constitutione, sive per heredita-
tatem, sive malam dietam acquisitâ.

Pars, quæ in hoc juvene præcipuè afficitur, est a nasi radix & os esthmo-
des: idque ex gravitate circa radicem hanc percipitur, & ex respirandi per
nares difficultate, patet.

Hæc.

Morbus, qui ipsum affligit, est intemperies narium & ossis ethmoidis, ac vicini cerebri frigida, humida, & acris, cum obstructione eorum conjuncta; quae gravitatis sensum in iis, respirandique per ea difficultatem pariens, latine *gravedo*, & graece *coryza* dicitur.

b Causa hujus morbi est corporis, & praesertim capitis calefacti, in aërem frigidum & humidum subita delatio. **c** Inde enim partes jam commemoratae fuerunt refrigeratae, pori; circa nases & anteriorem cerebri partem ab igne antea aperti, per frigus superveniens externi aëris, & profundius in cerebrum ingredientis, subito clausi, impediverunt, quo minus **e** vapores copiosi, in cerebro calido existentes, satis abunde ex eo & naribus exhalare possent. Illi autem ibi retenti, & vehementius agitati, aperuerunt in anteriore cerebro & naribus ita poros, ut copiosum serum & pituita salsa à reliquo sanguine eorum ope separaretur, ac ad nases deflueret. Cumque illi pori cerebri etiamnum ita dispositi maneant, hinc fit, ut humores, etiamnum eò defluentes, obstructionem narium, gravitatem, & asperitatem ac rosionem in iis pariant.

a Nasi radix & os ethmoides.) Haec improprie nimis; potius dicimus (ut in medicatione procedenti) non solum obstructas esse ramificationes quasdam venarum circa radicem narium ad os sphaenoides & ethmoides locatarum, verum etiam vasorum eorum lymphaticorum, quae lympham ad venam subclaviam ducere solebant, unde major seris resultat versus cavitatem narium, tanquam locum minus resistentem pressio & evacuatio.

b Causa .) Haec aliquandò est universalis & quasi epidemica praesertim subaerum & autumnale tempus; hinc pertinent vicia immatura & acris, vi-

ta otiosa, &c. quae allata sunt medicis praeced.

c Inde enim partes refrigeratae.) Id est, pori, tubuli & canales totius corporis calore antea dilatati, jam subito pressione majore aëris frigidi constringuntur, humoresque in vicinia incrassantur, aut saltem viam liberam ad circulationem conservandam amittunt.

d Profundius in cerebrum.) Canaliculi cerebri cum sint valde angusti facile obstrui possunt; sed afficiuntur hic multae partes ab una eademque causa.

e Vapores copiosi, &c.) Haec sunt nugatoria.

Hoc malum plerumque, si diutius persistat, sponte cessare solet. Verum quia hoc nostro juveni magnam molestiam pariat, & non sine periculo est, ne catarrhus hic auctus etiam, ad pectus, aliasque partes defluat; idcirco Curatio mox est adhibenda.

a Sponte .) Id est, continuatà aliorum humorum pressione à tergo successive obstructions solvuntur.

b Non sine periculo.) Hoc nimis longè petitum est, nisi tota massa sanguinis intemperie acris laberet: alias metus esse potest violenta tussis, quae vel haemoptoe, vel aliud malum eveniat.

a Eaque in humorum superfluoque, ex toto corpore, & partibus affectis, evacuatione; pororum clausuram apertione; & intemperie per contraria correctio- ne consistet.

a Eaque.) Curatio ferè est eadem, quae precedentis affectus.

Mane itaque purgeris tabulis. **o** pilulis:
R. Aloës rosatae,

Scam-

Scammonei opusculi an. gy. xliij.

Olei caryophyllor. gutt. j.

Cum syr. ros. sol. q. s.

F. Pilulæ. Num. iv.

a Pilulis.) Hæ sunt nimis acres & fortes, nec unquam observatum fuit purgans coryzam tollere aut mitigare; sed quidem abivum adfrictam solvendo levamen aliquod afferre, nos præferremus laxans aliquod ex sol. sen. & manna Calab. vel rob. samb.

Interdum hunc nodulum sæpe naribus admotum olfaciat:

R. Sem. nigellæ, cymini, a thuris, caryophyllor. an. ℥ss.
Contusa includantur lintæ & f. Nodulus.

a Thuris.) Hæc omnia bene, modo aut ruffis vexaverit: Cum fructu etiam sal sanguinis & seri non abundaverit, hic usurpari potest cucurba aromatica.

Purgato jam corpore, vesperi & mane caput mantili injecto & undique dependente tegat, *a* excipiatque pronis naribus, fumum à caryophyllis indicis sex vel septem, in ignem patellâ exceptum, & naribus suppositum, aliis post alios conjectis, exhalantem. Nares interius, ad asperitatem tollendam & exulcerationem præcavendam, oblinat *b* unguento rosato, vel pomato.

a Excipiatque fumum.) Hujus loco commendamus sudoriferum aliquod temperatum.

b Unguento.)

R. Ungu. ros. vel pom. ℥ss.

Merc. præcip. alb. edulc. ℥j.

M. F. Ungu.

Vel simpliciter sumatur Ungu. alb. camphorat.

Vapor etiam, à majoranæ, chamæmeli, meliloti, & silymbrii decocto; vel ab aceto rosaceo, in laminam ferream ignitam injecto, exhalans, & naribus exceptus, *a* multum hic conducit.

a Multum hic.) Non semper.

Versetur domi in aëre moderatè calido; & caput tegat integumento, quod ad frigoris sensum tollendum sufficiat. Vesperi cubitum iturus sumat cochleari spiritus vini cum saccharo albo.

XXXIII.

MEDICATIO MULIERIS,

ODONTALGIA LABORANTIS.

Mulier æt. annorum, *a* plethorica, postquam *b* aëri frigido & ventoso se imprudenter exposuisset, incidit in ingentem dentium, inferioris maxillæ

maxilla sinistra latus occupantium, dolorem; qui ipsam pene ad insaniam redigit. Usa fuit, & purgatione universali neglecta, variis remediis localibus calidis, dentibus & malæ ejusdem lateris adhibitis: unde multa quidem pituita ex ore fluxit, & sed sine ullo doloris levamine. & Faciem supra modum tumidam & rubram habet.

a Pletorica.) Id est, sanguine gaudens crasso, & acro.

b Aëri frigido.) Hic præsupponit congeriem particularum crassiorum, quibus superficies corporis nostri vehementer premitur, ita ut ostiola illac defunctia occludantur, humoresque condensentur.

c Purgatione neglecta.) Rectè auctor improbare conatur, quod ad topica

protinus eant nonnulli, peccante tota massa sanguinis.

d Sed sine ullo doloris levamine. Quia continuo iterum è sanguine intemperato humores acres & crassi, ad dentes affluunt: dantur tamen casus (infra nominandi) in quibus odontalgia vexat, sine ulla sanguinis labe notabili.

e Faciem supra modum tumidam & rubram.) Hæc spectant ad prognosin.

Partes affectæ ex querela ægræ sunt manifestæ; nempe a dentes in inferiori maxilla sinistra lateris: uti & mala sinistra; quod ex ejus rubore & tumore patet.

a Dentes.) Non semper dentes afficitur, sed fibrilla nervosa & membra-

na gingivarum, circa radices dentium: ali quando etiam afficitur os maxillæ.

Morbis, qui eam affligit, est intemperies dentium inferioris maxillæ serosa, & acris, cum tumore malæ conjuncta; quæ ingentem dolorem in iis excitans, à molestio hoc symptomate, dolor dentium latine, & a odontalgia græcè appellari solet.

a Odontalgia.) Minor ejus gradus dicitur Græcis hæmodia, & La-

titis super dentium.

a Causa procatactica hujus morbi est aër frigidus & ventosus, cui ægra nostra imprudentius sese exposuit. Inde enim pori corporis fuerunt constricti, & transpiratio justa impedita, humoresque serosi totius corporis, qui antecedens hujus morbi sunt causa, à reliquo sanguine separati, ac partim b ad caput delati, ibique ad nervos dentium inferioris sinistrae maxillæ, tum fortè ex laxitate debiliores, prolapsi, ac ab intempestivis topicis calidis copiosius è prolecti, eos acritoniâ suâ rodendo, & copiâ sua distendendo, contingens hujus morbi, gravissimique symptomatis sunt causa.

a Causa procatactica:) Confer Hipp. Sect. v. Aph. 18. Novimus etiam mulieres, quæ imprægnatæ odontalgia vexantur, ad ultimum gestationis tempus usque. Aliquando oritur à sordibus & dentium mucilagine, cui ipsi vermes innasci demonstravit assiduus Anton. à Leuwenhœk, in obs. microscop. Altr. quando denti cavo inhaerent portiones

alimentoꝝ, quæ tractu temporis putrefactæ, acore suo fibrillas nervosas vellicant: nonnunquam dolor dentium oritur ab saccharatis, allio, caseo antiquo, &c. vid. misc. cur. ann. 2. obs. 24. ann. 10. obs. 187. & decur. 1. ann. 1. obs. 5.

b Ad caput delati.) Hæc nituntur fundamento catarrhorum.

a Periculosus hic est affectus, propter doloris vehementiam; qui nonnullos ad vim sibi inferendam adegit.

a Per-

a Periculofus.) Tensi valdè cum sint æræ circa radices dentium, cumque hæc disseminentur fibrillæ membranarum cerebri, mirum haud est, motus impressi determinationem vivacius ad sensorium commune transferri, ut acutissimum menti communicet doloris sensum, præprimis cum causa sit humor valdè acris & corrosivus: cum ergo eodem actu spirituum animalium motus consuetus intra cerebrum perturbetur,

ita ut ordine incomposito versus vestigia cerebro impressa ferantur, mens delirare dicitur. A dentium dolore maxillæ cariem, vide apud Johan. Nic. Pechlin. obs. phys. med. lib. ij. obs. 37. Meminimus & nos materiam purulentam, propter odontalgiam genitam, viam sibi straxisse sub lingua ad partem oppositam, magnumque sibi finem efformasse. Tumor ordinariè præfagit bonum & brevem doloris eventum.

Ideoque diligenti & celeri curatione erit impugnandus; quæ in causæ antecedentis, & intemperiei, dolorisque ablatione consistet.

Mox itaque a vena aperiatur, & sanguis liberaliter educatur, & sub vesperam cucurbitulæ scapulis cum scarificatione adhibeantur; postridieque b purgetur ægra tali purgante medicamento;

℞. Diacathol. ℥vj. diapruni ℥ij.

Dissolve in aq. cichorii q. s. F. Haustus brevis, aliquoties, si necessitas urgeat, reiterandus.

a Vena aperiatur.) Et quidem re- hæc in casu, cum plethora adsit cacochymica, rubor partis affectæ, vehementissimus dolor, & gradus ad delirium.

b Purgetur.)

℞. Extract. cathol. gr. xv.

Resin. jalap. gr. vj.

Trochisc. alhand. gr. j. vel ij.

Mercurii dulcis gr. vj. vel viij.

Ol. carui gutt. j.

M. F. Ptilula.

Ubi corpus bene purgatum fuerit, utatur hoc a masticatorio:

℞. Staphid. agricæ, mastiches an. ℥j.

Sem. hyoscyami ℥j.

Fiant cum linteo raro globuli masticatorii, Num. iij. quorum unum post alterum masticet, pituitamque ex ore eliciat.

Vel ℞. b Ol. ex charta combusta collecti gutt. j.

Olei mari Syriaci, five origani, gutt. ij.

cum cotone F. pupellæ Num. ij. denti cavo inserenda.

a Masticatorio.) Hoc cum sit acre & calidum, debet esse suspectum hoc in casu: sed tamen quatenus admixtam esse magnam copiam pituitæ Auctor jam monuit, tolerari potest, modò loco staphid. agricæ sumatur semen angelicæ aut simile aliud.

Aliquando juvat Radix pyrethri, aceto macerata.

In casu viscido valde proficua sunt olea destillata calida.

Vide Deodat. Panth. Hygiast. lib. 3.

pag. 36. ubi tanquam præstantissimum habet Semen lentisci contusum, saccu-

lo linteo inclusum, dolentique denti applicatum.

Inter remedia externa profunt folia tabaci masticata, vel etiam eorum fumus & oleum.

b Ol chartæ.) Quod ita parari potest: Charta convolvatur in cylindrum cavum, tunc una extremitas incendatur, altera extremitate duobus cochlearibus comprehensa, sic fumus, ad cavum cochlearium penetrans, in oleum condensatur.

Namnulli spiritum vitrioli vel alium quendam acidum, in dentem instillant,

Et

ut

ut dens & nervus consumantur, sed id non faciendum est, nisi dens planè corruptus sit, nam spiritus vitrioli dentes vicinos sanos ita corrodit, ut friabiles evadant; & frustulatim decidant. Plurimæ autem cum sint odontalgia causa, maxima est medicamentorum varietas & farrago, circa quam requiritur bonum Medici iudicium.

Spiritus vini camphoratus ore detentus, & temporibus illitus in casu calido valet.

Ol. camphoræ, mediante gossypio, denti affecto itidem potest applicari.

Ol. heraclinum, quod vulgo putatur ex corallo, aut buxo paratum, specificum habetur.

Temporibus imponantur emplastra ex gum. elemi cum pauillo tacamah. op. crud. ol. carioph. & bals. sulph. anis. Fel vitri aceto maceratum & coctum, dicitur specificum, si ore detineatur. Multos juvit sal decrepitatum ore detentum & naribus attractum. Petrus Borellus cent. 3. obs. 27. commendat bursam pastoris contusam & auribus inditam. Pix Burgundica cum pulvere, nucis moschatae subacta, multis solamen attulit. Amara vermes necant, ut & aq. mercurial. hæc si non juverint, sitque dens cavus, adhibeatur sclopomachartum candens, vel dens (si possibile) extrahatur. Vid. Scultet. anatom. chir. obs. 27.

Maxillam exterius iungat oleo camomillor. & liliaceo.

Temporibus sinistris imponendum emplastrum ex gummi tacamahaca, mastiche, myrrha, gummi elemi, ad defluxum humorum a impediendum.

a Impediendum.) Id est, ad obstructions tollendum.

Si ob doloris vehementiam perseverantem majus periculum metuetur, a narcotica usurpentur; quale hoc est:

℞ Philonii romani ℥j.

Opii gr. vj. ol. vitrioli gutt. v. misce, ex mixtura hac aliquid dentibus dolentibus, cum bombace, b applicetur.

a Narcotica.) Etiam hæc interne usurpanda sunt:

℞. Diac. Sylv. ℥ij.

* Mass. pil. de cynogl. ℥ss.

Croc. gr. vj.

M. F. Bolus.

b Applicetur.) Intrudatur, si cavus sit dens.

Vel tale balsamum cum cotone adhibeatur:

℞. Opii thebaici,

Spec. diambro an. ℥j.

Camphoræ gr. iiii.

Ol. caryophyllor. gut. vij.

Ol. nuc. mosch. expressi ℥j. F. mixtura ad formam Balsami.

Dolore sopito, post opiatorum usum a os eluatur decoctio salviae, rorismar. majoranae, hyssopi, ut opii noxa corrigatur.

a Os eluatur.) Præsertim nocte ingruente, metus enim est ne opiata non correctæ deglutiantur.

Cæterum ad dentes nigros & vacillantes, ad gingivas tumidas & hæmorrhagiæ obnoxias:

℞. Terræ porcell. subtiliss. tritæ ℥j.

Tartar. vitriol. ℥ij.

Alum. gr. xvj.

Aloës gr. viij.

Myrrh. ℥ss.

Mell. scyllit. ℥j.

M. ad

M. ad confect. Opiata, vel
 ℞. Tart. vitriol. ℥ij.
 Alum. usti gr. viij.
 Sang. drac. gr. v.
 Aloës ℥ss.
 Mell. rosac. ℥ss.
 • scyll. ℥j.
 Spiritus salis dulc. q. s. *ad gratum*

saporem, bisce singulis septimanis bis, aut semel fricetur & eluatur os. Internè usurpentur antiscorbutica, & præprimis sal. vol. C. C. ad ℥j.

Si vermes adsint, educantur iteratâ collusione oris cum aqua tepidâ, vel ut vult Petr. Borell. cent. 3. obs. 96. mediante sero hircino liquefacto.

His nihil proficientibus, dens cavus est extrahendus;

In a diæta, aër sit temperatus; cibus parcus, mollis; potus cerevisia tenuis, alvus sit lubrica; quies motui præferenda; vitet curas.

a In diæta.) Abstineendum est ab omnibus aromaticis acrioribus in casu salino, & ab omnibus saccharatis

& viscosis, in casu pituitoso: caput bene muniatur ab injuriis aëris.

XXXIV.

M E D I C A T I O V I R I ;
 P T Y A L I S M O L A B O R A N T I S .

V Ir 40. annorum, postquam diu *a* ventriculi cruditate laborasset, incidit in tam copiosam *b* salivæ in ore collectionem, ut fere singulis momentis illam exspuere cogatur. Hujus affectus molestia jam per 14. dies laborat.

a Ventriculi cruditate.) Ptyalismus & ventriculi cruditas, videntur hic esse duo effectus ab una eademque causa; sed hæc forsane etiam Auctor addit, ut distinguat hunc ptyalismum, ab alio ex mercurialibus oriundo. Vidimus etiam in dysuria, nec non obstructione mensum, atque fluore albo, ptyalismum pertinacem. Forest. lib. 4. obs. 23.

affert criticum & epidemicum ptyalismum. Melancholici dicuntur etiam sputatores: ratio constabit ex seqq.

b Salivæ in ore collectionem.) Veteres eam derivabant, à vaporibus ventriculi in ore condensatis & collectis, sed recentiorum (Stenonis, Warthoni Bartholini, Nuckii) industria, ritos detexit alios.

Afficiuntur in hoc ægro tonsillæ, ductus salivales, aliæque oris carnosiores, & porosiores partes; quod ex frequenti exspuitione patet.

Affectus, quo afficitur, est partium istarum jam commemoratarum intemperies serosa & nimis rara, nimisque laxitas; quæ frequentem copiosæ salivæ in ore collectionem, ejusque exspuitionem excitans, Ptyalismus vulgo appellatur.

Procatartica hujus morbi causa est diutina illa a ventriculi cruditas, quæ æger noster laboravit. Ex ea enim multi serosi & aquosi humores in corpore ægri collecti, antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars vero eorum à corde ad partes b carnosas aliasque oris perpetuo propulsa, & eas la-

Ec 2 xas,

xans, in iisque à reliquo sanguine separata, ac in os continuo defluens, & continens hujus morbi, & exipuitionis frequentis, est causa.

a Ventriculi cruditas.) Hæc dici solet causa procatartica: sed quidem diæta crassa, viscosa & serosa, imò etiam austera, propter quam non solum ventriculi tonus imminutus est, sed etiam tota massa sanguinea, copiosâ materiâ viscosa-serosâ referta, undè variæ ortæ sunt in canalibus partium stabilium obstructions, & speciatim in ramificationibus venarum circa partes oris & aurium, locatarum, imò etiam in iis vasculis lymphaticis, quæ serum in statu naturali revedere solebant ad venam subclaviam, undè major resultat salivæ pressio versùs cavi-

tatem oris, in cujus circumferentiam, cum multa definant ostiola vasorum salivalium, eorum ope ibidem continuè magna copiâ salivæ colligitur, non secùs ac copiosum serum in coryza.

b Carnofas) Partes hæc sunt magis papillares sui generis, variis glandulis, vasculisque salivalibus instructæ.

c Continens.) Ubi pyralismus producunt mercurialia, non solum modò prædictâ agunt, ramificationes venosâs, lymphaticasque collaterales obstruendo, verùm etiam vellicando, quatenùs iis multa sunt adjuncta salia fixa.

Quia hic affectus ex cruditate, magnam pituitosorum humorum copiam producente, originem duxit; ideo, nisi diligenti cura impugnetur, fatis erit pertinax.

a Curatio consistit in causæ antecedentis, continentis, & intemperiei, & laxitatis nimix, per contraria ablatione.

a Curatio.) Si sit criticus, non est subito sistendus, aut repellendus.

a Primo itaque æger talibus pilulis subinde purgetur :

R. Pilular. de hiera, mastichinarum an. ℥j.

Scammonii gr. vj.

Cum syr. de menth. q. s.

F. Pilulæ Num. vij. mane sumendæ, & subindè reiterandæ.

a Primo purgetur.) Ordinariè pyralismus mitigatur, & tollitur per purgantia, sed cautela opus est, circa eorum usum, mercurialibus propinatis.

R. Resin. Agar. gr. v. aut vj.

Cremor. Tartar. gr. xv.

Magist. Gutt. Gamb. gr. viij.

M. F. Pulvis.

Vel R. Resin. Jalapp. gr. v. aut vij.

Magist. Gutt. Gamb. gr. viij.

Ol. carui q. s.

M. F. Pilulæ.

Si salivatio à Mercurio procedat, non nisi urgente necessitate suppressenda est, sed os eluendum est lacte tepido, cui additus fuerit crocus; vel usurpetur decoctum bordei, vel sal-sapar. & liquoritæ. Nummus etiam aureus ore detineri poterit, donec dealbetur, postea in ignem injiciatur, ibique leviter candescat ut mercurius avolet; hocque sæpius repetatur.

Postea ventriculus, a circa os scutiforme, illinatur tali Linimento :

R. Ol. mastichini, nardini an. ℥ss.

Ol. macis ℥j. cariophyll. ℥j.

Cere parum. M. F. Linimentum.

a Circa

a Circa os scutiforme.) Vomitorium | natur cetratum de cumino, balsamo sul-
bic conducit nisi vires sint prostra- | pburis nobilitatum, vel Empl. de bacc.
ta : externè ventriculi regioni impo- | lauri.

Hoc etiam *a* decocto os suum frequenter, *b* citra gargarisationem, colluat :

℞. Fol. plantag. m. f.
Myrti, salvia an. m. f.
Ligni aëris, ℥i.
Flor. ros. rubr. sic. m. j.
Balauftiorum p. j.
F. decoct. in s. q. aq. & vini, in sine additi, ad lib. i.
In Colatura dissolv. aluminis ℥j.
Syr. ros. ℥j. f.
M. pro oris lavatione.

a Decocto os &c.) Ubi tempestivum | tecbu &c. in aqua ferratorum, colat
erit adstringere, fiat decoctio è solis | add. Diasc. Sylvii.
plantag. flor. rosar. rub. balauftor. cui | *b* Citra gargarizationem.) Ne ni-
addi potest bolus armenia, succus ca- | mia pressione saliva copiosius prosiliat.

Et de hoc *a* electuario fumat, ante & post pastum, magnitudinem casta-
nez majoris.

℞. Conserv. rosar.
beton. an. ℥j.
b Zinzib. in India cond. ℥ss.
Spec. diarrhod. abbatis.
aromat. ros. an. ℥j.
Corall. rub. ppt.
Mastiche an. ℥ss.
Cum syr. cydonior. q. s.
c F. Conditum.

a Electuario.) Add. ther. rec. vel
Diasc. Sylv. ℥j.

b Zinzib. spec. diarrhod. abb. aro-
mat. rosac.) Hæc in acriora sunt su-
specta.

c F. Conditum.) Hujus loco præ-
ferimus sudoriferum, quale sequens:

℞. Mithrid. vel ther. rec. ℥j.
Bezoard. miner. gr. xv. aut xvij.

Laud. opiat. gr. j. aut ij.
Syr. de acetos. citri ℥ij. aut de
papavero tantundem.
M. F. Bolus vel cum vino rub. ca-
lido Haustus.

Postea ut Sanguini, & humoribus
lentor modicus concilietur, gumm. Ara-
bic. tragacant. & similia assumi pos-
sunt.

a Cibus sit paucus & exsiccans, ex assis potius, quam elixis, & *b* pane bis
cocto. Potus sit etiam parvus, ex vino rubro & ex absinthite. Exercitia sint
talia, ut corpus exsiccent. Alvus sit lubrica.

a Cibus.) In dieta pedes provocant,
& vitulini ad emolliendum conferunt.

b Panis bis coctus.) Imbibit serum
in ventriculo abundans, ideoque pro-

dest illis, qui mane laborant nausea.
Profunt diuretica, ut multus petro-
selini usus, sic etiam spiritus terebinth.
cum spiritu salis dulcis.

M E D I C A T I O V I R I , ANGINA LABORANTIS.

V Ir triginta quinque annorum , temperamenti sanguinei , genio , liberaliore & generosiore potu , indulgere solitus , subito incidit , *b* in spirandi & deglutendi difficultatem , paulatim magis magisque ingravescentem . Hæc *c* intra paucas horas ita crevit , ut quicquid ore haustum deglutire conatur , narius rejiciat , spiritum non nisi *d* rectâ cervice , *e* ore hiante , & lingua exserta , eumque difficillimè , cum metu strangulationis , ducat . *f* Facies rubet . *g* Collum rubrum & tumidum valdè calet . Ore aperto & linguâ depressâ , faucium conspicitur tumor & rabeo . Pulsus adest celer , creber , & validus , Valde sitit .

a Angina .) *Varia* hujus sunt species aut gradus majores & minores , nempe cynanche , quæ pessima , affectis musculis laryngis internis , paracynanche , externis , synanche affectis musculis Pharyngis internis , paracynanche externis : Lordosin , cyphosin & scoliosin ut rarissimas anginae species , luxationes & distorsiones vertebrarum colli varias significantes , nec nisi cum morte terminandas , consultò hic præterimus . Ratione causarum & symptomatum dividitur etiam Angina in veram , & spuriam , quarum primæ semper conjungitur febris continua acuta , huic non item .

b Spirandi & deglutendi .) Sic distinguitur ab relaxatione uvulae .

c Intra paucas horas .) Hæc faciunt ad prognosin .

d Rectâ cervice .) Tunc dicitur orthopnæa .

e Ore hiante .) Ergò est cynanche .

f Facies rubet .) Non est faciei rubor signum anginae pathognomonicum , nam etiam in peripneumonia adest .

g Collum rubrum & tumidum .) Non hæc præcisè indicant cynanchen , quam prius Auctor indicare videbatur , sed plures musculi afficiuntur simul , ut constat ex §. seq .

Partes affectæ in hoc ægro sunt *a* musculi faucium , tum interni , tum externi ; quod tum ex tumore & rubore , foris & intus conspicuis ; tum ex deglutitionis & respirationis difficultate , satis est manifestum . Afficitur etiam cor , ut patet ex febre , quam pulsus celer , creber & validus , inflammationem hanc comitans , nec non magna illa sitis indicat .

a Musculi faucium .) Laryngis & pharyngis , interni & externi .

Morbus , ægrum infestans , est musculorum interiorum & exteriorum , gutturis & gulæ phlegmone , quæ , difficultatem magnam spirandi & deglutendi efficiens *a* Angina vulgò appellari solet .

a Angina .) Hippocrat. 6. Epid. Sect. 7. text. 4. distinguere videtur inflammationem faucium & anginam ,

inquiens , quibusdam verbò faucium inflammationes aderant , aliis anginae : Et rectè quidem non enim omnem

hem faucium inflammationem comita- | uti nec omnem anginam faucium in-
tur spirandi & deglutendi difficultas, | flammatio.

*Causa a Procatartica hujus morbi est genialis vita, quam æger noster, po-
 tui liberaliori & generosiori indulgendo, ducere solebat. Hinc, adjuvante
 sanguineo ejus temperamento, magna copia b sanguineorum, in toto ejus cor-
 pore genita, c Antecedens hujus morbi fuit causa. Eaque in corpore incalu-
 scens, & poros vasorum circa guttur & gulam d nimium aperiens, & in mu-
 sculos eorum internos externosque sese copiosè effundens, ibique valdè efferve-
 scens, Continentem hujus morbi & ejus symptomatum constituit causam.*

*a Procatartica.) Vid. Hippocr
 Sect. 3. Aph. 16. Assiduis imbris morbi
 fere fiunt, febres longæ, fluxiones al-
 vi, putredines, epilepsiæ, apoplexiæ,
 anginæ. Quod præcipuè intelligendum
 est de angina epidemica, cons. Aph. 20
 22. item Barth. cent. 1. obs. 81. Letha-
 lem anginam à morbillis, vid. misc. cur.
 ann. 6. & 7. obs. 42.*

*b Sanguineorum humorum.) Po-
 tius acrium fixorum.*

*c Antecedens causa.) Aliquando est
 symptomatica, febribus superveniens,
 aliquandò oritur à suppressione consue-
 tarum evacuationum in utroque sexu;*

*aliquandò à rebus incautè deglutitis,
 ita Anacreon Poëta, acinò uvæ pas-
 sè suffocatus est, & Fabius Senator
 potò in lactis haustu pilo strangulatus
 fertur: Hadrianus Pontifex à musca
 involante suffocatus: confer misc. cur.
 dec. 1. ann. 2. obs. 153. Sennert. lib. 2.
 med. pr. p. 349. Joh. Rhod. obs. p. 92.*

*d Nimum aperiens.) Potest quis-
 dem illa aperiens præcessisse, uti à ma-
 gno calore, sed tamen non necessario,
 & semper: sufficit enim obstructionem
 oriri posse in canaliculis musculorum
 faucium angustioribus, à sanguine &
 humoribus crassioribus acribus.*

Dum enim, per illum humorum sanguineorum in musculos illos copiosè in-
 fluentium, ibique vehementius a incallescunt, influxum, tumor circa col-
 lum & fauces nascitur, gula & guttur arctantur, eaque justà dilatatione, in
 deglutitione & respiratione necessariâ, satis aperiri nequeuntia, magnam respi-
 randi & deglutendi pariunt difficultatem. Dumque æger liquorem ore hau-
 stum magno conatu versus gulam tumidam musculis oris, deglutendi causâ,
 premit, liquor pressus fauces clausas inveniens, impetumque è pressione ha-
 bens, magnâ vi per foramina, ex palato in nares patentia, erumpit. Et quia
 ab hoc tumore, tanta gutturis est angustia, quæ à musculis tumidis satis aperiri
 non potest, hinc ore aperto, b lingua exsertâ & extensâ, ac erectâ à cervice, co-
 natu æger gutturis aperiens inter respirandum juvare. Cumque hic conatus
 respirationi vix sufficiat, hinc tanta oritur respirationis difficultas, ut ea
 strangulationis metum ipsi incutiat.

*a Incallescunt.) Hoc jam antea |
 explicavimus med. de phrenit.*

*b Lingua exserta.) Sic videlicet ba- |
 rians.*

*sis ejus extenuatur, faciliorque resul-
 tat aëri ingressus ad asperam arte-*

Nec mirum est faciem, collam, & interiora oris valdè rubere, pulsumque
 esse celere, crebrum, validum; cum illud a rubicundo & valde effervescente
 sanguine, partim in illas partes copiosè illapso, partim à parte affecta per ve-
 nas perpetuò ad cor refluxente, ibique vehementi & malignâ suâ incallescitiâ
 febrem symptomaticam excitante, originem ducat.

a Rubicundo sanguine .) Quomodo febris continua acuta oritur ab inflammata parte notabil, supra etiam diximus loca citato, & plenius infra dicemus circa febres in specie.

Morbus hic cum sit acutus, & strangulationis a periculum inducat, celerissima Curatione est impugnandus. Eaue in causae antecedentis & continentis ablatione, ac respirationis auxilio, consistet.

a Periculum inducit.) Huc spectant seqq. Hippocratis Aphorismi.

Secl. II. Aphor. 43. Ex iis, qui strangulantur, & resolvuntur, necdum mortui sunt, non se recolligunt, quibus spuma circa os fuerit. Ratio est, quod fauces propter inflammationem musculorum laryngis & pharyngis vehementem adeo sint angustatae, ut nullus aer impelli ad pulmones possit, pro eorundem cellulis expandendis, ut & vasis sanguiferis premendis, quod fluiditas sufficiens, adeoque circulatio sanguinis humorumque continetur; adde quod cum particulae aeris vi elastica praeditae, sanguini communicari amplius nequeant, motus intestinus singularum particularum ad fluiditatem conservandam necessarius immittitur, ita ut secretiones humorum succumbant, id est, homo moriatur.

Confer. Secl. IV. Aphor. 34. Si febre detento suffocatio derepente supervenerit, nullo in faucibus apparente tumore, lethale. Ratio est, quod obstru-

ctio fit valde magna in musculis internis, ad quam virtus medicamentorum satis subito penetrare nequit, praepriis cum aeger deglutire nequeat.

Secl. IV. Aph. 35. Si febre detento repente collum intorqueatur, ac vix deglutire queat, nullo existente tumore, lethale. Quia morbus magnus supervenit alteri magno, & tumor profundus haeret.

Secl. V. Aphor. 10. Quibus, ex angina liberatis, ad pulmonem mali fit conversio, ii intra dies septem moriuntur: si vero hos effugerint, purulenti evadunt. Rursus quia morbus magnus alteri magno supervenit, id est, peripneumonia, qua vires adhuc magis arteruntur, ratio autem, cur alias purulenti evadant, dicitur lib. ij.

Secl. VI. Aphor. 37. Angina correpto, si tumor oriatur in collo, bonum: foras enim morbus vertitur. Quia exterius non ita afficit asperam arteriam, & remediis etiam externis locus est.

Mox igitur a educatur sanguis ad revulsionem & evacuationem b ex dextro brachio ad uncias decem; & nisi malum mox levetur, reiteretur venesectio intra horas duas; imo vel tertia repetatur post tres horas.

a Educatur sanguis.) V. S. uti in omnibus inflammationibus magni momenti, ita hic in principio semper debet institui, & quidem in Brachio, ut sanguinis impetus melius sistatur, quae etiam saepius iterari poterit, & quia haec inflammationes sanos alias homines, robustosque, & plethoricos aliquando invadunt, ideo venesectio larga potest institui, praepriis quo-

nam passis nonnihil exinanitis per ramos vicinos liberius undiquaque fuit, minoremque versus partem affectam pressionem parit. An autem vena rarinata sint incidenda nec ne? dubia est responsio, cum & ratio & experientia, milites pro utraque.

b Ex dextro brachio.) Non necessario requiritur ut sit dextrum, neque quantitas definiti potest.

Et postea injiciatur talis a Clyster;

℞. Rad. alth.æ ℥j,

Herb.

Herb. violaria,
mercurialis, parietaria an. m. j.

Flor. violar.
rosar. an. m. j.

Fol. senæ ℥j.

b Sem. lini
sæn. græc. an. ℥ij.
fœniculi ℥j.

c Decoq. in aq. comm. In colaturæ ℥x. dissolue
Diaphœnici, diapruni ana ℥℥.

d Ol. camomillor. ℥j. s. salis comm. ℥℥.

Fiat Clyster, non injiciendus.

a Clyster.) Non exhibentur hic purgantia per os, primo quia id fieri non potest ob faucium angustiam, secundo, quia in morbo acuto (qualis hic est) non tutum est purgantia per os sumere, nisi in principio & declinatione morbi. Clyster sit acer, ut facilius & citius faeces versus inferiora devolvantur.

b Lini, sæn. græci.)
Add. sem. nigell. ℥iij.
c Decoquantur.) In decoctione pedulus suspendatur ex colocynth. ℥ss.
d Ol. camomill.) Si nempe faeces sint induratae, alioquin non opus est glabritiem intestinis conciliare.

a Utatur etiam hoc gargarismo:

R. Fol. b plantaginis,
bellidis majoris ana m. j.

flor. rosar. rubrarum p. j.
balaustior. gallæ ana ℥j.

sem. cydonior: ℥iij.

Decoq. c in aqua plantaginis ℥ij. solani, equiseti ana ℥j. s.

d Fiat gargarisma, quo e gargariset; Vel fauces saltem humectet, & capite retrorsum inclinato lavet.

a Utatur gargarismo.) In principio morbi Gargarisma adstringens potest adhiberi, ne plus materiæ peccantis canaliculis insinuetur: ubi autem morbus increverit, cave ab adstringentibus, ne materia poris & canaliculis contenta ita incrassetur, ut egerime, aut nunquam inde removeri possit: vitriolum alb. aqua plantag. solum solum, cum pauçillo syr. diamor. aliquandò sufficit.

b Plantaginis.) Adde

Fol. prunellæ m. j.

solani m. ss.

c In aq. plantaginis.) Decoctio est nimis pretiosa, si non inutilis in aquis destillatis.

d Fiat gargarisma.) In Gargarismate ad ℥x. vel viij. dissolvatur Lapid. prunell. ℥j. aut ℥iv. vitriol. alb. gr. vi. Mell. rosar. ℥jss.

e Gargariset.) Non semper suadenda est agitatio faucium, sed supino capite, liquor detineatur aliquamdiu, & in fine paululum duntaxat gargarizandum est: Thomas Sydenham hoc in casu laudat seq. gargarisma.

R. Aq. plant.

ros.

sperma. ran. ana ℥jv.

album. ov. agitatione in aq. redact. num. iij.

facch. cand. alb. ℥iij.

M. F. Gargar.

Faucibus & oleo amygdalar. dulc. illitis, adhibeatur foris hoc Cataplasma:

℞. Rad. albæ ℥j.

Fol. malvæ, bis malvæ,

Chæresol. ana m. j.

Far. sem. lini,

sanigræci ana ℥l.

Flor. camomillor. meliloti ana p. f.

pulv. b nidi hirundinis ℥j. Cum lacte vaccino, Fiat

Cataplasma, calidè adhibendum.

a Ol. amygd. dulc.) Si sit angina spuria, elige ol. amygd. amar.

b Nidi hirundinis.) Specificum hoc censetur ad anginam, propter saltem

volatilem copiosum, sicut hirundinum contentum; cui adde album græcum, & coq. in aq. fabrorum ferrariorum.

Si malum his nondum levetur, & aperiantur venæ sub lingua, & cucurbitæ multæ ab humeris per universum corpus deorsum adhibeantur, & cutis multis locis scarificetur.

a Aperiantur venæ sub lingua.) Tulp. lib. 1. obs. 51. ita de sectione harum venarum loquitur. His præpropere exsolutis, elicitur quidem frequens sanguis, sed non tam ex parte affecta, quam à corpore universo, per

truncum videl. venæ jugularis, cujus sanguis attractus ubertius, versus locum per se satis angustum, suffocat facile hominem; uti ejus infortunii exempla aliquando à nobis visa.

Si strangulationis metus perseveret, & laryngotomiâ respirationem adjuvandam censeo: cum ea tuto, cum certo ægri levamine, usurpari possit, sub tertio vel quarto asperæ arteriæ anulo, infra guttur.

a Laryngotomia.) Præstat videlicet anceps remedium in casu desperato, quam nullum; vid. Scultet. in App. arm. chir. tab. xxiv. fig. 1. Corn. à Solingen manual. oper. lib. 1. cap. 56. Modus autem procedendi sequens est: ponatur æger adverso lumine in sella adaptatâ, capite supino, & à servo frimiter detento, ut collum permaneat expansum, tunc cutis atramento notetur à principio laryngis, inferiora versus ad longitudinem digitorum trium: postea sinistris primoribus digitis chirurgus, & dextris famulus cutim elevet, cultroque acuto simul & semel cautè eam incidat à parte superna ad infimam atramento notatam continuando identidem incisionem lateralem, ut repræsentet crucem: deinde

vulnere spongiâ ablusâ separentur musculi sternohyoidæi, diductisque digitorum ope integumentis, & collo magis expanso, vulnus infligatur inter tertiam & quartam, vel quartam & quintam cartilaginem (cavendo tamen substantiæ ipsius larynem) tunc mox tubulum aureum, argenteum, vel plumbeum levem, extremitate rotundum, & parumper incurvatum, variis foraminibus perforatum & alatum immitte, fixumque seroæ ope emplastrâ alicujus glutinosi, donec angina fuerit curata: postea vulnervis labia arcuè muruò adducantur, evitando illapsam materiæ alicujus humidæ, oleosæ, vel acris, & postea fiat consolidatio methodo vulgari per balsamica & nonnihil adstringentia.

Et, si deglutiendi impedimentum diu continuetur, injiciatur bis in die talis Clyster & nutriens:

℞. Ju-

R. Juris caponis lib. i.
Vitellos ovorum ad mediocritatem coct. Num. ij.
Cinnamomi ℥j.
Fiat Clyster, nutriendi causa bis in die injiciendus.

a Nutriens.) Licet paucissima & minima sint in intestinis crassis vascula lactea, quorum ope vires talis clysteris ad sanguinem deferrentur, attamen, non obstante valvula coli, vapores blandi assurgentes perveniunt ad vasa lactea intestinorum tenuium, nec non poros intestinorum immediate pertranseunt, ita ut vitam prolongent ad aliud quod tempus.

Ubi aliquid deglutire poterit æger, hoc utatur a decocto:

R. Rad. cicbor. Scabiosæ,
dentis leonis, ana ℥j. Malvæ ana m. s.
b Herb. Cicbor. Sem. 4. frigid. major. ana ℥ss.
Endivæ, Anisi,
dentis leonis ana m. j. Fœniculi ana ℥iv.
Card. benedicti, Tamarindor. ℥j.
Fiat decoctio in aq. comm. addendo sub finem decoctionis fol. senæ ℥j.
cinnamomi ℥ij.
Col. pro Apozemate, de quo sumat quotidie uncias quatuor, mane jejuno ventriculo.

a Decocto.) Huic præferimus sudoriferum, quale seq.
R. Diasc. Fracast. ℥iv.
Sal. prun. gr. xv.
Ocul. canc. ℥j.
Aq. card. ben. ℥ij.
Syr. sambuc. ℥vj.
Tinct. croc. ℥j.
M. Fiat Haustus.

Postea autem ad intemperiem sanguinis crassam & acrem corrigendam, usurpetur decoctum ex lign. sassaf. rad. cbin. falsap. liquirit. & sale tart.

Rasura dentis apri hic, ut in Plouritide specifica habetur, dari autem potest a drach. sem. ad scrup. ij. & ℥j.

addito pauxillo sal. prunell. & abinth.

c Senæ.) Purgantium rivulos hic sæpius esse claudendos, & non nisi mitiora exhibenda, optimè monet Horstius, præterquam enim quod sanguinem reddant acriorem, mixturam sanguinis turbant. Si ad declinationem vergat angina, sequens purgatio detur.

R. Extr. rhab. drach. j.
Mercurii dulcis scrup. ij.
Diagrid. gr. xij.
M. F. S. a. Pilulæ.

Majores vel minores pro lubitu, & dividantur in quatuor doses æquales.

Si tumor in abscessum mutetur, & rumpatur, tali utatur oris collutione:

R. Rad. glycyrrhizæ ℥j. Florum camomill. p. ij.
Herb. malvæ, Passular. ℥j.
meliloti ana m. s. a caric. pingu. Num. iij.
Coq. in f. q. aq. comm. ad lib. i. Colaturæ adde mellis rosar. ℥j.
Misce fiat b Gargarisma.

a Caric. pingu.) Abscessu adruptionem vergente, caricæ pingues ore detineantur: salia enim earum pinguiora & oleosa, poros nonnihil replendo & quasi obstruendo, efficiunt ut intus cogita materia ad rarefactionem magis perducatur, adoque latera apostematia diffringantur.

F f a

b Gar

b Gargarisma .) Non opus est gargarizatione, sed resupino ore, collusio tantum instituat.

Abscessu rupto os eluatur vino albo, cui addita fuerit aq. theriacal. vel in-

fund. rad. arist. rot. bacc. laur. rad. bifort. & sim. in vin. alb. & postea addatur theriaca: huc quoque pertinet Tinctura herbae Thée.

In *dieta* aër sit temperatus. Cum aeger deglutire poterit, cibus sit liquidus & mollis, ex ovis forbilibus & jusculis. Vitentur omnia, quæ sanguinem a calefacere possunt, ut piper & alia aromata. Potus sit cerevisia tenuis. Corporis imperetur quies. *b* Somnus sit solito brevior, ne eo malum exasperetur. Alvus solvatur arte vel naturâ. Sollicitudines, quantum fieri potest, vitentur.

a Calefacere possunt.) *Id est, acrem reddere & inflammationes parere.*

b Somnus brevior.) *In casu videli-*

cet pituitoso, hic autem ex adverso, sit longior, & venæ-sectio sub vesperam potius, quam mane celebretur.

XXXVI

M E D I C A T I O P U E R I,

APHTHIS LABORANTIS.

b Puer duorum annorum jam à quatrduo magnam *c* acrium humorum, patitur *d* ad os defluxionem; *e* linguamque, & fauces plurimis *f* albis & ulcusculis, magnum *h* dolorem inferentibus, obsessas habet. Magnus *i* oris etiam ardor adest. Atque etiam insomnia perpetua.

a Aphthis.) *Frequentes ad eò & familiares cum sint nostris regionibus aphthæ, jure merito mirari licet, quòd ad eò eas steriliter hæcenus Auctores tractaverint, ut unus saltem (quod sciam) Vincentijur Ketelaar. M. D. & Doctor Zivirænsis, exiguum de iis ex professo conscripserit tractatum: nec convenit inter Auctores de Aphthis Veterum & nostratum, præprimis cum Hippocrates non solum eas extendat ad superficialia oris ulcera, infantum præprimis, ut in Sect. iij. Aph. 24. sed etiam ad superficialias & fervidas diversarum partium exulcerationes, ut in lib. de nat. muliebri, §. 56. & 80. item lib. de morb. §. 48. nec non lib. 1. de morb. mul. §. 127. confer Auctoris lib. ij. Medic. xx.*

b Puer.) *In adultis symptomata sunt*

graviora, & febris acutior, quam in pueris esse solent: sed aphthis pueri eò magis vexantur, quòd partes oris habeant teneras, quas acrimonia seri lactis facilius lædit; undè etiam in his dici solent lactucimen.

c Acrium humorum.) *Cum Aphthis semper aliqua acrimonia conjungitur, sed in uno casu major quam in alio.*

d Ad os.) *Dic potius quemadmodum ad alias partes, sic etiam ad os, quamvis in aliis partibus non ita id sentiantur.*

e Linguamque.) *Lingua sola non est hujus morbi subjectum, verum etiam œsophagus, ac interdum etiam ventriculus & intestina.*

f Albis.) *Aphthæ rubræ, purpureæ, lividæ & atræ longè peiores sunt albis; dantur etiam aphthæ cinericæ.*

g Ulcer

a Ulcusculis,) *Partes singulae sunt asperae ab erosione acrium humorum.*

b Dolorem inferentibus.) *Dolor in- gravescit, cum ulcuscula aperta sunt, quia caro tum nuda est, & medicamen-*

ta acria exhibere debent, ut ulcuscula detergantur.

c Oris ardor.) *Hic dependet à salo copioso papillis palati, linguae, & faucium inhaerente.*

a Ulcuscula haec, pueri hujus linguam & fauces, cum humorum acrium defluxu & ardore, obdientia, *Aphthae* vocantur.

a Ulcuscula.) *Ita quidem Veteres haecenus censuerunt, orantque ipsi Aphthae ἰλαροῦς ἢ πικραῖς ἐν τῷ ματι γινώσκουσα. Celso, serpentina oris ulcera: sed Vincent. Ketelaar, describit eas, ut pustulas albicantes, summis ac internis oris, ac interdum vicinis respirationis ac deglutitionis partibus insidentes, plerumque per lentam ac imperfectam crisin, febribus supervenientes; borealibus his tractibus familiares: quid quaeso, inquit, aphthis cum ulcere non hic solutio continui, non imminuta, sed aucta magnitudo est: pariter non exedendo escharam, seu crustam tenellis partibus inducunt, sed vel mature frustulacim decidunt, vel interiora repetendo, non manifestiora sui vestigia, quam si nunquam fuissent, in ore relinquunt. Nostro autem iudicio, cum ad eorum variationem & naturam suam & phaenomenis*

aphthae, nonnunquam dici merentur pustulae, nonnunquam ulcuscula arida, nonnunquam crustula mucosae diversimodè coloratae, quae prout vel major, vel minor copia acrimoniae corrosivae, aut pituitae ex sanguine per oscula papillaria & lymphatica, undiquaque in superficiem faucium (ordinariè primò tonsillarum & uvulae) linguae, labiorum, gingivarum, oesophagi ventriculi & intestinorum, ope agitationis febrilis, s. continuae, s. intermittentis, demponitur; diversa generant symptomata. Certe nigricantes aphthae, & in quibus lingua rimarum fucarum plena est, ut plurimum praesentis, vel imminentiæ gangraenae & mortis sunt indicia; nec raro alias livescentes aphthas, palati & linguae partes depasci observavimus, ita ut pus foetidum notabili copia appareret.

Eaque ex humoribus *a* serosis & acris in toto corpore redundantibus, tanquam causa antecedentes sunt ortae. Pars vero eorum ad os, linguam, & fauces delata, ibique propter istarum partium mollitiem & pororum *b* nimiam laxitatem separata, easque erodens, vellicans, & exulcerans *c* ardoremque in iis excitans, continens hujus morbi, & symptomatum est causa.

a Serosis.) *Joh. Nic. Pechl. obs. phys. med. lib. 2. obs. 71. censet causam aphtharum esse partim humorosam, partim balituosam, nec certe sine ratione.*

crassiores, & acriores humorum particulas in superficie papillarum remaneri, non aliter, ac in scabie, pustulisve aliis.

b Nimiam laxitatem.) *Nos potius diceremus ob nimiam angustiam*

c Ardoremque.) *Pororum hic talis est obstructio, qualis in erysipelate.*

Morbus hic propter defluxionis & doloris magnitudinem, ætatisque puerilis teneritudinem, fatis est *a* gravis.

a Gravis.) *Nigra & crustosa aphthae sunt pessimae & lesivales. vid. Riv. in praxi: singultus solet esse signum lesivale, nec non aphtharum retropulso &*

evanescentia sine causa evidenti, haec enim virium, motusque circulatorii debilitatem denotat tantam, ut mali foetores ad circumferentiam corporis expellat.

pellis nequeat; hinc sufflaminantur secretiones, id est, mors instat: In pueris inquit laud. Pechlin. morbus est *axan*. ratio esse videtur, quod in his serum viscosum, aphtharum acrimoniam magis temperet & involvat. Quæ aphthæ, cum mitigatione cæterorum symptomatum procedunt, salutare esse solent.

Curatio consistit in causæ antecedentis, & continentis; item in intemperies, & ulcusculorum, ac doloris ablatione.

a Primò itaque purgetur infans, de sequenti syrupo quotidie aliquid exhibendo:

℞. Syr. ros. sol. cum sol. senæ & rhubarb. ℥ij.

Scammonii pulv. gr. vij. ol. vitrioli gust. vj.

Misce F. b Syrupus, pro iij. vel iv. dof.

a Primo purgetur.) Non debemus hic facile purgationem commendare, ne diarrhœa sequatur, quæ admodum periculosa est in omnibus aphthæ, nisi sit cum restauratione virium critica.

Alvus si sit adstricta, eluatur clystere emolliente: in corpore plethorico, nisi maturè Venesectio fuerit instituta, aphthæ summas pariunt sauctam & præcordiorum angustias, hominemque plerumque extinguunt: imminetibus aphthæ sudorifera temperata, ut & emollientia & humectantia conducunt, salina autem acriora nocent: decoctum scorzonæ simplex & compositum egregium est sine acido, ut & decoct. cicer. rub. C. C. lim. liquirit. sicuum, hord. mund. in Pauperibus, quibus medicamentum usum fortuna conditio negat (ut loquitur Pechlinus) Aphthas sæpè profigari vidimus, modò raparum, brassicæ capitata rubræ, aut pastinacæ tenuifoliæ deterisivo jure in gargarismatis modum: internè etiam commendantur pulveres acidum absorbentes ut C. C. usum, vel philosophicè præ-

paratum, corall. extractum lapidis porcini, &c. Mixture aliqua temperata sudorifera continuo fit in promptu, ut lentè materia morbifica ad circumferentiam expellatur, non enim hic nimis festinandum.

Sudoriferum pro tenerâ etate adhibeatur sequens.

℞. Bezoar. Mineral. gr. v.

Lapid. Bezoar. gr. viij.

Crocigr. vj.

Sacch. perl. ℥ss.

M. F. Pulvis.

Exhibeatur cum pulste, aut lacte materno, vel quod præstat, cum jusculo calido.

b Syrupus pro iij. vel iv. dof.) Ni-mia dosis est syrapi pro puero duorum annorum: fit pro 6. vel 8. dosibus.

Aliquando levis diarrhœa critica supervenit, & aphthæ copiosæ excernuntur; Et tunc conducit Syr. manna-rus, osque colluatur aq. ros. cui additi fuerint vitelli ovorum, & saccharum tantum, vel mel. ros.

In os ingeratur frequenter de a de tali mixtura: eaque, cum linteo bacillo alligato, aphthæ sæpius b illinantur.

℞. Syr. granator. acidor. cydoniorum,

Mellis rosacæ ana ℥j.

c Spiritus vitrioli q. s. ad gratum acorem.

Misce.

a Tali mixtura.) Alii decoquunt sa-turejam in vino pro collusione oris, aut veronicam, & adjicitur aliquid mell. rosac. & spiritus vitrioli quantum fert lingua & palatum.

b Illinantur.) Et differenda est quan-tum fieri potest exspuitio, ut liquor diutius agat in aphthas. Etiam subinde addi potest portio aluminis ussi, aut Egyptiaci, si ulcuscula sint maligna.

c Spi-

c Spiritus vitrioli.) *Cautè cum hoc procedendum est.*

Malo perseverante : ubi corpus rufus purgatum fuerit , exhibeatur , ad doloris sedationem , & fluxionis cohibitionem , *a* laudani opiatî gr. j. in syr. rofaceo dissolutum .

a Laudani opiatî.) *In puerulo , | gr. ss. sacch. saturn. gr. j. cum syr. con-*
nè nimis subita fiat mutatio , cape | veniente .

Interim nutriatur puer carniû *a* jusculis , acetosâ , lactucâ , & endiviâ alteratis .

a Jusculis .) *Sine sale , sed alterentur pauçillo cremoris tartari.*

XXXVII.

MEDICATIO JUVENIS;

UVULÆ RELAXATIONE
LABORANTIS.

JUvenis viginti sex annorum , *b* plethoricus , postquam aliquot dies *c* liberaliori vini & cerevisiæ potui indulgisset , incidit in magnum dolorem faucium , quo nonnisi cum dolore & difficultate *d* quicquam deglutire potest . In faucibus etiam aliquid , *e* instar boli deglutiendi tumens , ab ipso perpetuo percipitur . In ore ejus , cum linguæ depressione aperto , apparet *f* uvula valde tumida & *g* laxata , vicinæque partes valde tumentes & *h* rubentes .

a Uvulæ relaxatione. (*Vid.* Forest. lib. 15. obs. 1. usque ad 7. River. prax. lib. 6. cap. 6.

b Plethoricus.) *Jam sepius supra notavimus hæc voce indicari sanguinem crassum & acrem.*

c Liberaliori vini, &c.) *Causa hæc merè est accidentalis & fortuita : aliquando oritur à frigore corporis subitaneo , in coryza , aliquando ab offrens crudis , fumo tabaci immodico , suppressis mensibus , lactuca cum aceto , & siml.*

d Quicquam deglutire.) *Sic distinguitur ab angina , in qua simul adest difficultas respirandi : aliquando simul*

tument tonsillæ , & vicina glandula , tuncque gradus est ad anginam.

e Instar boli.) *Hoc aliquando est à glandulis œsophagi tumefactis.*

f Uvula tumida.) *Hoc signum est pathognomonicum.*

g Et laxata.) *Cum Uvula relaxata planam figuram habet , columella vocatur ; cum est figuræ rotundæ , & pediculum habet angustum , uva vocatur .*

h Rubentes.) *Hic rubor nobis significat naturam causæ internæ , seu antecedentis , videlicet salinæ : ubi aliàs à pituitâ , uvula obstruitur , albescit .*

Aff-

Afficitur in hoc ægro uvula, ac præterea fauces, quod ex dolore, deglutitionis difficultate, & tumore, instar boli fauces prementis, in illis partibus percepto: item, ex ipsâ fauces ejus inspicientium autopsiâ; est manifestum.

Morbus, qui ipsum affligit, est tumor faucium, & præcipue uvulæ, à sanguine a calidiore & pituitoso ortus; qui partes illas vicinasque suâ b copiâ distendens, uvulamque nimium relaxans, atque hinc dolorem & deglutitionis perpetuam difficultatem, suffocationisque subinde invasuræ metum, inducens, Uvulæ relaxatio, à præcipuo hujus tumoris symptomate, reliqua alia symptomata potissimum producente, vulgò appellari solet.

a Calidiore & pituitoso.) Id est, ut mox diximus, acri, crasso, & viscoso: ex quo cum similis naturæ humores secernantur, qui viam liberam per canaliculos uvulæ, & ligamentorum ejus non invenientes, obstructions pariunt, propter quas fibrillæ flaccescunt, totumque uvulæ corpus elonga-

tur, itaut super linguam aliquando dependeat.

b Copiâ distendens.) Sed nonnisi post obstructionem factam in poris & canaliculis dolor est partim à sale acri, partim ab expansione magna fibrillarum inter deglutendum.

Procatarrhica hujus morbi causa est potus ille generosus & liberalis, cui hic juvenis per dies aliquot plus justo indulgit; inde enim multi humores sanguinei & pituitosi, in ejus corpore geniti, a antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars vero eorum in corpore incalescens, & poros vasorum circa fauces, uvulam, vicinasque partes plus justo, ex præcedente b potatione illas partes præ cæteris magis laxante, apertos inveniens, & per eos se in partes illas copiose effundens, continentem hujus morbi; ejusque symptomatum, constituit causam.

a Antecedentem causam.) Aliquando etiam à lue venerea, uvulam totam præcedente producitur.

b Potatione.) Hac occasione sanguis incrassatur & acescit.

Dum enim per illum humorum sanguineorum & pituitosorum, in partes illas copiose illabentium, ibique vehementius incalescentium, influxum, tumor in faucibus vicinisque partibus & uvulâ nascitur, gula & guttur ita ardeantur, ut ea, non nisi magnâ vi, magnum dolorem necessario inferente, in deglutendo aperiri queant. Uvula verò hinc justo longior & latior evadens, & fauces suâ nimîâ mole replens, facit in iis perpetuum, tanquam boli ibi hærentis, sensum. Interdum verò illa plus solito intumescens, & humores quosdam a in asperam arteriam per rimas epiglottidis copiosius immittens, tantam subinde inducit respirandi difficultatem, ut æger b suffocationem metuat. Hæc autem omnia in ore tam sunt evidentiâ, ut inspicientium oculis cerni possint.

a In asperam arteriam immittere.) Quoties respirandi difficultas simul cum uvulæ relaxatione adfuerit; tumor peccat partium adjacentium, ita ut aspera arteria vicina comprimatur:

aliquando tamen simul copiosa phlegmata in ore collecta, devolvuntur super epiglottidis rimam.

b Suffocationem metuat.) Hoc non habet in historia.

Morbus hic, cum deglutitionem & respirationem tollere, & a uvulæ corruptionem inducere possit, satis est periculosus.

a Uvulæ

a Uvulæ corruptelam.) *Nempe si inflammatio non insensibiliter discutitur, sed refrigerantibus & adstringentibus, sive repellentibus intempestivis ejus tentetur curatio, non raro succedit uvulæ gangræna, aut cancer præsertim à luc venerèd, atque tunc color transit, ad obscurum, aut lividum: Aliquando totum uvulæ corpus arefcit & planè marcescit, instar fructus aliqujus calore exsiccati.*

Diligenti itaque *Curatione* erit impugnandus. *Eaque* in causæ antecedentis, & continentis, item in tumoris & intemporeici, per contraria ablatione consistet.

E a venâ igitur in brathio dextro apertâ mox educatur sanguis ad uncias decem. Idque etiam postea repeti potest.

E vena aperta educatur.) *Præsertim si plethora adsit, & notabilis inflammatio ad partes vicinas sese extendat; tuncque etiam curationis ordo idem servandus, qui in Angina vera.*

Paulo post talis injiciatur *a* clyster:

*R. Decoct. emollientis lib. i.
Elect. diaprunt, diaphanici an. ℥vj.
Ol. violar. lilior. an. ℥j. Salis
Misc, F. Clyster.*

a Clyster.) *Ob deglutitionis difficultatem, interna hic ab Auctore non præscribuntur purgantia, & rectè quidem; hæc enim ut plurimum inflammationes augent.*

a Cucurbitulæ etiam scapulis & humeris sunt adhibendæ.

a Cucurbitulæ.) *Hoc in casu eas barbitonfores hoc malum curare antuntur pulvere aluminis, salis communis & piperis, uvulæ admotâ, & attractione pilorum capitis verticillium.*

Et utatur tali *a* gargarismo:

*R. Hordei mundati ꝑ. j.
Fol. violariæ, portulacæ, plantag. an. m. j.
myrti m. ℥.
Cort. malor. granat. ℥jss.
Flor. ros. rubr. malvæ arbor. an. m. ℥.
Sem. cydon. malvæ an. ℥j.
Auricular. judæ ℥j.
Decoq. in aq. comm. ad lib. jss. in colatura dissolve
diamori, dianuct, mell. ros. an. ℥ss.
Misc pro Gargarismo, quo sæpius in die gargarifet.*

a Gargarismo.) *Gargarismus Auroris convenit in principio: colatura adde*

Salis prunell. drach. j. sem.
Succ. semperviv. maj. ℥jss
Syr. diamor.
G g. Mellis

Mellisrofar, ana unc. sem.
Misce pro Gargarismate.
Ubi relaxatio uvulae fuerit ab humore

viscose, aromaticum sit gargarisma ex
aqua distillatis & cinibus.

Et saepe lambat de hoc linctu:
℞. Diamori, dianuci,
a Syr. violacei an. ʒss. Misce.

a Syr. violacei.) Add. sal. prun. ʒss.

In ingenti dolore, interdum gargarisandum cum a lacte recent.

a Lacte recent.) Addatur crocus.

Post die purgetur tali hauftu, si tum deglutire possit; nam alioqui a repe-
tendus esset praecedens clyster:

℞. b. Senae ʒss.
Sem. anisi ʒj.
Decoq. in aq. hordei q. s. ad ʒiiij.
In quibus dissolve el. diapruri ʒij.

Misce. F. c. Potio, mane exhibenda: & subinde, malo
perseverante, iteranda.

a Repetendus clyster.) Si videlicet
alvus maneat adstricta.

b Senae ʒss.) ʒij. senae sufficiunt.

c Potio.) Vel

℞. Aq. cichor. ʒij.

elect. diapru.
cholag. ana ʒij.
crem. tart. ʒj.
syr. de cieh. cum rheo ʒss.

M. F. Hauftus.

Corpore bene purgato, uvula a cum pulvere sequenti, cochlearis, ab Hil-
dano catur. s. chf. 21. descripti, vel alterius convenientis ope, saepius in die
est sublevanda:

℞. Rasar. rubr. balaustior. cort. granat. an. ʒss.
Rad. bisfort. & tormenstill. gallor. immatur. wid.
florent. an. ʒj. aluminis ussi ʒij.
M. F. Pulvis.

a Cum pulvere.) Tentetur primo
curatio per leniter adstringentia: ali-
quando juvat alumen usum solum.

Pulverem nucum cypressi, cum co-
chleari applica. Sed cavendum sedu-
lo, ne cadatur uvula ab instrumento,
quo ad applicandum utimur, secus
enim malum exasperatur, Harthman-
nus habet sequens.

℞. Pulver. Piper. Long. ʒj.

Succ. Acaciae.

Rad. Formenstill. an. ʒij.

Misce. Fiat Pulvis.

Piper non debet adhiberi, nisi in ve-

ro pituitoso casu, ut & rad. iridis.
In casu pituitoso prodest etiam fu-
mus tabaci, praesertim in non assue-
tis.

Spiritus vini simplex vel aromatisa-
tus. one detentus, item sp. sal. ammon.
linctis capitis relaxata uvula admo-
tus, praesentaneam saepe opem attu-
lerit. In casu pertinaciori, juvat aq.
mercurialis. Hisce non juvantibus, &
apparente vel ulcere maligno, vel scyr-
rho, gangraena, vel macerore, nonnulli
auro cum murena ignita, cochleari impo-
sio uvulam adurunt: alii extirpationem

UVULÆ RELAXATÆ.

133.

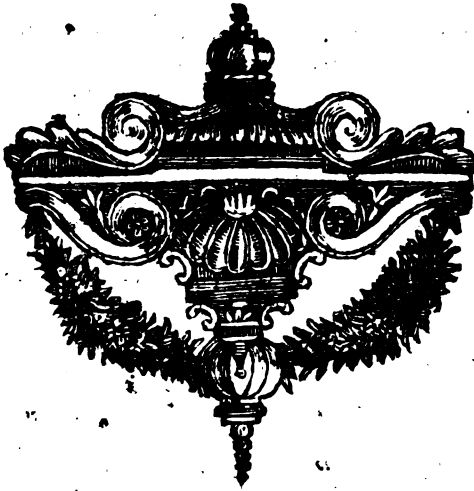
*nem ejus insitunt ope vofella & for-
cipis : confer Scultet. arm. chir. tab.
viii. fig. 7. Aliud instrumentum eun-
dem in finem à Rustico Norwego in-
ventum vid. apud Barthol. cent. ij. obs.
anat. hist. 88. Hæmorrhagia, si qua
post extirpationem, vexet chirurgum*

*agram, addeat res vitriol. pp.
vel camph. vel chryserium attuale. Re-
liqua pars curationis absolvitur ille
reservo. Confer. Aët. lib. 8. c. 44. Amet.
Luf. cent. 3. curat. 5. Paul. Ægin. lib.
vj. cap. iij.*

In diæta aër sit temperatus ; cibus ex jussulis & ovis forabilibus : vitentur omnia aromata : potus sit tenuis cervisia : corpus quiescat : somnus sit moderatus : fugiantur animi affectus.

a Vitentur omnia aromata .) In ta, non autem in casu salino, sive, casu pituitoso possunt concedi aroma- bilioso.

FINIS LIBRI PRIMI.

238
P R A X E O S
M E D I C A E,
L I B E R S E C U N D U S.

De Medendis Morbis Pectoris.

I.

M E D I C A T I O V I R I
S P U T O S A N G U I N I S
L A B O R A N T I S.

VIR robustus, *a* 40. annos natus, postquam diu intemperanter, in copioso, & *b* generoso cibo, potuque ingurgitando, vixisset, cepit *c* de dolore quodam thoracis gravativo, & & tussi sicca comitato conqueri; quindeinde *e* per aliquot menses duravit. Tandem ipsi nocte evigilanti oborta est *f* tussis vehemens; ex qua post aliquot horas incidit in *g* sanguinis exspuitionem tam copiosam, ut ea nocte pelvim integram sanguine, cui multum *b* puris sctidissimi erat admixtum, impleverit. Postea exspuitio illa nonnihil quidem fuit imminuta; verum *i* redeunte postridie vehemente tussi, rursus pelvim sanguine, spuitione rejecto, implevit. Jam valde sitit; nec *k* à febris est liber.

a 40. annos.) *Vid.* Hippoc. Sect. iij. Aph. 29.

b Generoso.) *Hic præsупponit copiosum salem.*

c De dolore gravativo.) *Hic indicat, mali fomitem in pulmonibus esse, non alibi; pulmo enim cum paucos habeat & laxos nervos respectu suæ magnitudinis, obtusi sensus est.*

d Et tussi sicca.) *Hicce verbis indicare vult hæmoptoën imminere, sed mali causam, adhuc latere in remotioribus pulmonum cellulis.*

e Per aliquot menses.) *Hæc spectant ad prognosin.*

f Tussis vehemens.) *Absque tussi ortam hæmoptoën vid. in misc. cur. ann. 2. obs. 45. item apud Joh. Rhod. cent. 2. obs. 32. sed aliàs tussis solet esse hujus affectus symptoma individuum.*

g Sanguinis exspuitionem.) *Tulp. lib. ij. cap. xij. observavit furculum arterie pulmonalis expectoratum; & ibid. cap. xij. integram venam à pulmone rejectam; item cap. xij. frustum pul-*

pulmonis, fauce occludens: confer Barthol. cent. iij. hist. 98. Zacut. Lufit. lib. j. prax. obs. 110. Notetur autem quod sanguis ex pulmonibus prodians, fit spumofus & floridus, qui verò ex ventriculo vomitur, nigriceat grumofactus, qui verò ex faucibus emanat, solet esse serofior, sine tussi aut gravitate pectoris.

b Puris foetidissimi.) Fator indicat

Afficitur in hoc ægro a substantia pulmonum, & eorum vasa, uti ex sanguine, & pure illo copioso, tussiendo rejecto, est manifestum; afficitur & b cor, ut patet ex febris.

a Substantia pulmonum.) Id est, & ramificationes variae bronchiorum, & vasculorum sanguiferorum, & cellulorum, sunt erosæ, & consumptæ.

ulceris vetustatem.

i Redeunte vehementi tussi, &c.) Hæc quoque faciunt ad prognosin.

k A febris.) Sine dubio heclicæ, siquidem iam dixerit Auctor pus foetidum cum sanguine rejectum fuisse, sic hæc medicatio est preparatio ad medicationem secundam, tertiam, nonam, decimam, & decimam nonam.

b Cor.) Potius primariò sanguis, ex quo secundariò afficiuntur partes corporis solidæ omnes, adeoque etiam cor.

Morbis, qui eum infestat, est pulmonis & ejus vasorum exulceratio, sanguinis & puris copiosi exspuitione comitata.

a Causa procacatrica hujus morbi est intemperans illa cibi & potus copiosi & generosi ingurgitatio; quæ b magna copia humorum sanguineorum & acrimium, in toto corpore, & pulmonibus collecta, antecedentem huic morbo præbuit causam. Pars verò ejus magna c ex vasis pulmonum in eorum substantiam effusa, (causa hujus morbi continens existens) produxit suo pondere primum d dolorem gravantem; & acrimoniam ac quantitate suâ bronchia pulmonum irritando, excitavit tussim; quæ primum nihil expectorabatur, quia materia illa, pulmonum poris contenta, primò erat e nimis crassa, & substantiæ eorum nimis firmiter affixa, quam ut de ea quicquam ex pulmonibus expectoraretur. Postea verò lapsu temporis fuit ille sanguis extravasatus f in pus conversus, quod lapsu temporis putredinem & hinc foetorem & tantam acrimoniam contraxit; ut illud ipsi dormienti tam vehementem concita verit tussim, quæ pulmonum bronchia & vasa, materjæ isti purulentæ & foetidæ, in cavitate pulmonum collectæ, vicina, ac ab ejus acrimonia pene exesa, diffrigerit, atque ita & puri & sanguinis copioso in bronchiorum cavitates fenestram tantam aperuerit, ut vi vehementioris tussis tanta foetidi puris & g sanguinis floridi copia fuerit excreta, quæ jam aliquot pelves hætenus implevit.

a Causa procacatrica.) Vid. Hipp. Sect. 4. Aph. 23. Sect. v. Aph. 24. ab hirudine deglutita hemoptoën. vid. apud Petr. Borell. cent. j. obs. 61. à duobus clavicularibus forte fortana deglutitis, vid. in act. Hafn. Barthol. vol. v. obs. 28. à vehementi corporis motu in misc. cur. ann. iv. obs. 63. à suppressionibus fluxionum consuetarum apud Salmuth. cent. 2. & Highmor. disquis. anat. p. 172. ubi refert sibi notam fuisse virginem,

quæ intermedio inter mensium fluxus spatio, sanguinem spuere solebat, præsertim si irâ, aut aliis passionibus turbaretur, vel si odoros suaveolentes naris admoveret, statim movisse tussim cum sputo sanguineo, erumpentibus verò mensibus hemoptoën cessasse: hæc pertinent quævis acriora & scabra per asperam arteriam ad pulmones delapsa, quævis violenta, ut vulnus, iccus, lapsus, &c.

b Ma-

b Magna copia humorum acrium.) Copia humorum crassorum & acrium plethoram significat, propter quam, vasa pulmonum sanguifera & nimis distenduntur, & erduntur. Diapedesin dixerunt Veteres transudationem sanguinis per poros vasorum, sed hæc nobis est imaginaria: anastomofin vocarunt ubi extremitates arteriarum aut venarum separantur, diabrosin ab acrimonia, rexin ab impetu violento rei externæ.

c Ex vasis pulmonum.) Riverius in praxi sanguinem aliquandò à liene, hepate & utero transmitti ad thoracem censet, sed id circulo sanguinis manifeste repugnat: sano tamen sensu dici potest, quòd obstructis illis in partibus vasis sanguiferis multis & magnis, sanguis versus alia loca, adeòque pulmonem pressionem faciat majorem & vasa ibidem rumpat: hæc eadem de causa hæmoptoë comitari solet pleuritidem veram.

d Dolorem gravantem.) Non quod sanguis sit necessariò acednis expertus, sed quod (uti supra diximus) substan-

tia pulmonum sit obtusè sensus.

e Nimis crassa.) Hæc quoque contribuit paucitas sanguinis extravasati, quæ tamen sufficit ad gravatum sensum inferendum: aliquando tanta est crassities membranae abscessum continentis, ut diu materia purulenta & sanguinolenta lateat, antequam rejiciatur.

f In pus, quod putredinem &c.) Est ipsum pus jam factum per putredinem, sive valde magnam particularem secessionem, quæ dum sensum accrescit, fetorem induit & majorem acednitatem, quæ apostematis membranam attenuat, & tandem perforat.

g Sanguinis floridi.) Id est, sanguinis arteriosi & recens extravasati, qui etiam cum impetu ejicitur: floridus autem ille color, dependet à copiosis particulis aeris, vi elastica præditis, quibus tanta conciliatur particularum minutarum circa centrum agitatio, ut globuli cælestes celerrimè, in superficie pororum rotentur.

Et quoniam pars puris putridi a poros vasorum pulmonum intrat, & cum sanguine ibidem mixta ad cor deferretur, in eoque vehementius & b malignius incalescit, producit ea hic febrim; ex qua deinde oritur, ob resophagi c exsiccationem, molesta sinit.

a Poros vasorum.) Etiam oscula vasorum lymphaticorum.

b Malignius incalescit.) Id est, ob particulas puris valde heterogeneas & acres, advehentes materiam atbe-

ream valde peregrinam, mixtura consuetæ sanguinis turbatur, motusque resultat inæqualis.

c Exsiccationem.) Etiam à copioso sale.

Morbus hic, propter exulcerationem pulmonum & majorum vasorum, magnam copiam sanguinis effluentium, est a periculosissimus. Hiic enim vel subitæ mortis, vel phthiseos est periculum. Quia tamen historiarum testantur nonnullos à tali morbo fuisse curatos; spes nondum plane decollavit.

a Periculosissimus.) Vide Hipp. Sect. 4. Aph. 25. Sect. 7. Aph. 15. & 16. quia omnis consolidatio requirit partium quietem, clarum est, sanationem pulmonum, nunquam quiescentium, fore difficillimam: aliquando magna sanguinis effluentis copia hominem obruit, & repente suffocat. Sputum sanguinis

triginta annorum vid. apud Tulp. lib. 2. Cap. xj. confer Joh. Rhod. cent. 2. obs. 30. & 31. Act. hafn. vol. j. obs. 16. plurimam, nisi tempestivè curetur, parit empyema & phthisin veram: Vomitionem & dejectionem cruentam in Gravida sine periculo, vid. apud Joh. Nic. Pechlin. obs. phys. med. lib. j. obs. 37.

•Cu-

Curatio itaque tentanda; eaque consistet in sanguinis a versione & a educatione, vasorum apertorum clausione, ulceris deterfione, ejusque consolidatione.

α Educatione.) Ratio habeatur ut etiam est ad evacuationem, s. expirationem sanguinis in cellulas pulmonum extravasati.

• Mox igitur sanguis per venae sectionem e dextro brachio educatur ad unc. viij. Et venae sectio postmodum, imo necessitate urgente, vel post tres horas, recitetur.

α Sanguis educatur e brachio.) Ut videlicet venâ in vicinâ pulmonum apertâ, minor illico sequatur versus partem affectam pressio.

In nostro casu cum aeger jam aeger ad minimum sanguinis lib. iv. vel v. adeo ut vitas sine valde labefacta, venae sectio haud vacat periculo: deinde cum haec haemorrhagia conjunctam habeat exulcerationem, venae sectio brevis vel parum proficiet, vel saltem dubia erit: atqui propter incertum levamen non est inferendum certum damnum.

Utaturque continuo pro tussi diatragacantho frigido tabulato, in ore detento. Et hoc a Eclegmate utatur, lambendo:

- ℞. Syr. de liquiritia ℥ss.
- Syr. capill. ven. ℥j.
- Loch. sani & experti ℥ij.
- Syrup. violacei ℥l.

Misce, F. b Linctus, quem lambat cum bacillo liquiritiae.

- α Eclegmate.) Vel
- ℞. Syr. pap. alb. & jujub. ana ℥ss.
  - conserv. ros. rub. ℥vj.
  - gumm. arab. pulv. ℥ij.
  - fang. drac. ℥ss.
  - M. F. Condit.
  - dos. ad magnit. nuc. moscb. in vino

dulci rubello, vel lacte dulci.

b Linctus.) Linctus huic casui valde sunt accommodati, quia diu in ore tenentur, priusquam deglutiantur, ut ita sensim ad pulmones particulae eorum aëriæ dilabantur per contractam asperam arteriam.

α Purgetur etiam tali purgante haustu:

- ℞. Rhabarb. elect. ℥ss.
- Myrobalar. citrin. ℥ss.
- Tamarind. ℥ss.
- Infunde in aq. plantag. s. q. expressioni adde rhabarb. pulv. ℥l.
- Syr. de ros. sic. ℥j. scammonii gr. iv.
- Misce F. potus; qui sumatur mane.

α Purgatur.) Purgationes hic non quadrant, quia sanguinem nimis movent, & acrem reddunt.

Si autem aliquo utendum sit lenissimum ad esse oportet ex Pulpa castae fist.

Manna aut infusio: somnæ, & rhab. sed praestat purgationem differre, usque ad cessationem haemoptoës, sique abus non respondeat, elvatur clystere.

α Post

• Post biduum *b* reiteretur purgatio hoc haustu :

℞. *Elect. lenit.* ℥vj.
Diacathol. ℥ij.
aq. c ungu. caball. ℥iij.
Misce. F. Potio.

• Post biduum .) *Si ventriculus & intestina sint obfessa, aut si Cacochymia in sanguine sit, æger per aliquot dies quiescat, ut interim vasa consolidentur, priusquam tendit ad purgationes,* | *sed purgatio Auctori sufficit pro ij. dof. b Reiteretur purgatio .) Si purgatio sit iteranda, cur erit mutanda? forsane natura priori adsuescat.*
e Ungul. caballin.) Id est, Tussilaginis.

Pro potu utatur hac a ptisana :

℞. *Hordei mundi pugill.* ℥j.
Glycerizæ rasæ ℥ij.
Uvar. passular. ℥j.

Decoquantur in aq. comm. ad lib. i. addendo colaturæ sacchari q. s.

a Ptisana.) *Auctoris ptisana hic conuenit, sed. add. flor. ros. rub. & hyper. ana p. ij., & loco uvar. passar. sumantur filiquæ dulces, vel caricæ pingues.*
Riv. in præxi Julapium parat ex Aq. plantag.

papaver. rhæados. ana ℥vj. aut viij.

Syr. de symphyto aut de rosis siccis ℥ij. vel iij. Salis prunell. ℥iij. M. F. Julapium.

Huc pertinet tinctura succi catechu, facta cum vino rubello adstringente, & saccharo canto, vel syr. de alb. Fern. edulcorata.

Utatur etiam frequenter hoc amygdalato :

℞. *Amygdalar. dulc. excorticatar.* ℥ij.
Sem. 4. frig. maj. ana ℥j. cum aq. hordei q. s.

• F. emulsio amygdalata ad lib. i. saccharo perlato q. s. edulcorata.

• F. emulsio.) *Addantur ei sem. pav. drach. j. & colaturæ syr. papav. ℥v. drach. ij. Propauperibus sufficiunt* | *rad. consol. maj. cum limacibus rubris contusis, coctis in lacte dulci edulcorato.*

Si sputum sanguinis copiosum perseveret, utatur frequenter hoc a decocto:

℞. *Rad. symphyti maj. Tormentillæ, ana ℥j. Herb. bellidis min. Millefolii, Pulmonariæ, Tussilaginis, Portulacæ,*

Plantaginis, Pyrolæ, Bugulæ, ana m. j. Sem. Hyoscyami, Acetosæ, Portulacæ, ana ℥ij.

Decoquantur in aq. communi ad lib. i. in qua dissolve syr. de portulaca, myrtill. ana ℥j. F. Apozema.

• Decocto .) *Vide plurima pulmonum, peccatorisque vitiiis dicata remedia apud Fernelium lib. 3. method. med.* | *cap. 20. Grülingium & alios. Nota non esse subito nimis adstringendum, ne ex tussi sicca & marasmo ægri intereant.*

Hic

Hic, ut in dysenteria prodest simplex decoctum herb. millefolii & flor. bellid. cum ficibus pinguibus. Pectus bene niendum est ab injuriis aeris, ope pel-
lis cygni, vel felis sylvestris, &c.

Sumat etiam a subinde de his tabellis:

℞. Sem. hyoscyami alb. subtiliss. pulv. ℥ij.

Gummi arabici, ℥j.

Coralli rubr.

Boli armeni an. ℥ss.

Succi berberis ℥ij.

Sacchari albi ℥ij.

Aq. ros.

plantag. ana q. f.

F. tabella ℥. quantitate, quarum unam teneat in ore, donec sensus in-
quefcatur.

a Subinde.) Usurpetur subinde pul-
vis sequens.

℞. Corall. rubr.

Sang. drac.

Marg. præp. an. ℥ss.

Gummi arab.

tragacanth. an. ℥ij.

sacc. penid. parum

M. F. Pulvis pro x. aut xij. dosibus,
de quibus binos de die sumet patiens.

Margaritæ in hoc pulvere pro pau-
peribus omitti possunt, si augeatur pulv.
coralliorum in duplum.

aut ℞. Mucilag. gummi arab. &

tragac. extractæ cum

aq. plantag. aut

papav. ℥ij.

Mals. pill. de cynogl. ℥ij.

Mumiæ.

Masticis an. ℥j.

Sacch. rosati q. f.

M. F. Pillule sublinguales.

vide Riverium; aut.

℞. Requiei Nicolai ℥j.

Theriac. recent. aut

Mithridat. ℥ij.

Laud. opiat. gr. j. aut ij.

Camphoræ gr. iij. aut iv.

Syr. pap. rh. vel de alth. Fer. ℥j.

M. F. Bolus.

Huc facit Tinctura opii. confer Plater,
in prax. & observ.

Magnopere hic etiam a profunt trochisci de alkekengi cum opio in lacte
drachmæ quantitatæ sæpe exhibiti.

a Profunt trochisci &c.) Hi quoque
ferri possunt ex sanguine draconis. gum.
arab. & trag. cum saccharo ad consist.
tabul. cocto.

Amatus Lusitanus amat semen urti-
carum.

Laudatur etiam lac asinum cha-
lybeatum, sed quia tale lac non ubique
semper habetur, lac bubulum potest
substitui: pleraque chalybeata hic con-
ducunt.

Sub noctem etiam sumi potest a hoc Medicamentum:

℞. Syr. de ros. sicc.

de succo portulacæ.

papav. alb. ana ℥j.

Misce.

Capiat cochlear unum singulis duabus horis, ita ut una nocte & totus syru-
pus ille absumatur.

Hh

a Hoc

a Hoc Medicamentum.) *Habenda est ratio ventriculi, & sexus, dulcia enim hæc feminis ctere possent passionem hysteriicam.*

Cape potius Tinct. opii cochl. ij.

Syr. de papav. albo ꝑss.

Camphora gr. iij.

Cum pauxillo cerevisia aut vini, præsertim rubri,

F. Haustus.

b Totus Syrupus.) *Nimum est dulcedinis pro tantillo temporis.*

a Cucurbita magna hepatis regioni potest adhiberi; & frequenter reiterari.

a Cucurbita.) *Inutilis eo magis, quia hepati exequia jam sunt decantata, vide Riv. cent. primam obs. 28.*

a Oxycratum etiam potest testibus applicari.

a Oxycratum.) *Alii nitrum aqua solutū iisdem partibus cum fructu applicant.*

a Aër sit ad siccum & frigidum declinans. *Cibus sit refrigerans, b* siccans, *c* adstringens, paucus, *d* ex pedibus vitulorum, lacte, carnibus vervecinis, galinaceis, piscibus saxatilibus. *Porus sit cerevisia tenuis, vinum aquosum, rubellum; lac caprillum, amygdalatum. Fuglat exercitia & quiescat. Aërem leviter inspiret. Incrementa alvi respondeant quotidie arte vel natura, e* Somnus sit nocturnus, moderatus. Abstineat à *Venere*. Vitet omnes affectus; præsertim iram.

a Aër.) *Sit temperatus, ut & cibus.*

b Siccans.) *Modò non sit nimium humectans, non nocet: ventriculum copiâ alimentorum aut potulentorum non oneret, abstineat à tabaco; vino generoso, aromatibus atisque acribus.*

c Adstringens.) *Modicè.*

d Ex pedibus vitulorum.) *Bonè: nonnunquam usurpetur gelatina C.C., ut & puls bordeata.*

e Somnus sit nocturnus.) *Hic sit pro re nata, secundum consuetudinem & necessitatem indifferens.*

II.

M E D I C A T I O M U L I E R I S,
P H T H I S I I N V E T E R A T A
A F F L I C T Æ.

b **F**emina *c* triginta quinque annorum, jam *d* ab octo annis laborat tussi, cum expuitione sanguineâ, interdum etiam purulenta, alias quoque *e* aquosa. *f* Huc accedit febricula, quæ se, à cibo præsertim sumpto levi calore præternaturali & *g* pulsu celeriore *h* manifestat. Corpus ejus de die in diem magis magisque *i* marcescit. Quamvis multorum Medicorum consilio sit usa, morbus tamen hæctenus sanari *k* non potuit.

a Phthisi.)

a Pthifis.) Conferatur pthifologia Richardi Mortonii

b Fœmina.) Pthifis vera magis obnoxii sunt mares.

c Triginta quinque.) Observatio dignum est, quod determinat ætatis tempore & pthifis vera, & alii consimiles morbi homines infestent, si sint hereditarii.

d Ab octo annis laborat tussis.) Benedictus in vestibulo theatri tabidorum, refert exemplum tussis 16. annorum.

e Aquosa.) Serum hoc ex Vasculis faucium lymphaticis petendum est.

f Huc accedit febricula.) Individuus est hujus affectionis comes febris hectica s. hectica, cujus ratio constabit ex seqq.

g Pulsa celeriore.) Hic licet ab Aggrobis habeatur signum febris essentielle & pathognomonicum, attamen non esse verum ejus indicium demonstrabitur loco inferiori.

h Manifestat.) Id est, invalescit. Intentionem autem febris post partum aliquando non sentiunt ægri, quia diuturnitate morbi tandem huic symptomati assuescunt: atque de consuetis non judicat anima.

i Marcescit.) Interdum capilli defluunt ex toto corpore, quod signum est lethale.

Significat enim sanguinem tam acrem esse, ut radices capillorum s. glandulas subcutaneas consumat.

k Non potuit.) Vide River. obser. de Henrico Kuffo communicatam tertiâ.

Afficiuntur in hac ægra a pulmones, eorumque vasa: quod ex sanguinea, purulenta & aquosa exspuitione, tussis facta, constat. Afficitur etiam cor, ut patet ex febricula illa continua subinde ingravescente. Afficitur totum etiam corpus; ut ex ejus matcore est manifestum.

a Pulmones.) Pthifis vera oriri potest ab exulceratione quavis majore visceris alicujus notabilis. vid. Paul.

Barbett. prax. lib. iij. cap. ij. misc. cur. ann. 1. obs. 16. & ann. 3. obs. 30. Kerkring. spicileg. anat. obs. 32.

Morbus, qui eam affligit est ulcus pulmonum; quod tussis, exspuitione sanguinea & purulenta, ac febris hectica comitatum, a Pthifis appellatur.

a Pthifis.) Alia dicitur vera, s. legitima, quæ est ab exulceratione pulmonum, alia spuria, quæ dicitur tabes & atrophia, quæ nonnunquam est nervosa, dorsalis dicta; nonnunquam ex inanitione, hæmorrhagiâ, gonorrhœa simplici & fluore albo, à lactatione vitæ, à vermibus intestinorum, à dysenteria & diarrhœa, à diabete, à sali-

vatione, ab hydropo, à sudoribus immodicis, à scorbuto, à asthma, à melancholiâ hypochondriaca & hysterica, à calculis pulmonum, à lue venerea, à tumoribus mesenterii, à chlorosi, à artbritide & rheumatismo, febribus, &c. vid. Hipp. Sect. v. Aph. 15. Sect. vij. Aph. 16. 78. Sect. vj. Aph. 12.

a Causa hujus morbi est b humor acris in pulmonibus c coactus, & ob ejus d poros, nimis apertos, à reliquo sanguine separatus, ibique collectus, vel ab aliis partibus per destillationem, eò delapsus. Hic bronchia irritans tussim, & substantiam ac vasa pulmonum erodens, ibi e ulcus produxit; quod nunc modò sanguinem, modò pus in bronchia deponens, eaque tum quantitate, tum acrimonia sua stimulans f exspuitionem sanguinis & g puris ruficulofam excitat.

a Causa.) Vid. Hipp. Sect. iij. Aph. 13. 16. 22. 29. Sect. v. Aph. 9. Sect.

viiij. Aph. 7.

b Humor acris.) Aliquando malum est

Hh 2

est hereditarium, quod se non prodit ante pubertatis annos, quatenus eâ ætate solent humores omnes nostri corporis reliquis paribus acriores fieri.

c Genitus, ibique collectus.) Scilicet primò à sanguine acris, postea autem stagnatione majorem acrimoniam adipiscitur.

d Poros.) Cellulas potius erosas.

e Ulcus.) Aliquando pus membrana crassa includitur, & vomitum gignit, cujus hiatus non ad asperam arteriam est, sed versus interiora pulmonum vasa.

f Expuitionem sanguinis.) Aliquando per totum hujus morbi decursum nihil sanguinet in pblegmatibus spectatur.

g Puris.) Pus dignoscitur à pblegmate, quod pus in aqua subsideat, pblegma ei innatet; illudque dissolviatur, hoc vero non. Pus præterea pruna injectum fiet, non verò si-

militer pblegma.

Pus aliquando cum urina excernitur, ubi magna copia sanguinis permixtum fuerit; sed est & alia via, per quam pus à pulmonibus transire potest ad vesicam, nempe per poros diaphragmatis satis magnos transeunt subtiliores & acriores puris partes in cavum abdominis nonnunquam, & per poros vesicæ foras intus spectantes penetrant, ibique rursus in purulentum liquorem resolvuntur, & cum urina excernuntur.

Urinæ aliquando supernatat pinguedo, quæ satis notat febrem colliquativam: oritur autem quia acrimonia puris multas particulas pingues, & oleaginosas cum aliis particulis solidarum partium abradit, quæ cum urina secernuntur, & excernuntur, & quoniam ob sui levitatem cum urina rite permisceri non possunt, superficiei innatant.

Materia autem purulenta & saniosa, ulcus circumstans, & in eo contenta, inficit sua putredine sanguinem; è dextro ventriculo in sinistrum, per pulmones transeuntem: Qui deinde in cor perpetuo delatus, vitiat ibi sanguificationem; effervescentiamque justo celeriore & a malignam ibi excitans, facit b febriculam continuam; quibus totum corpus sensim in dies magis magisque ob defectum boni nutrimenti contabescit.

a Malignam.) Per malignitatem intelligenda est vis corrosiva.

b Febriculam continuam.) Febris hec hic nunquam intermittit, propter continuam puris cum sanguine admixtionem, sed quidem remittit, iterumque duas, aut tres horas post partum ingravescit, quia crassior chylus ad sanguinem tunc delatus, valde diversam & peregrinam materiam subtilem, per particularum suarum poros fluentem, secum ducit, & sanguis pure annu-

stus etiam alienam materiam per suos poros transmittit, quæ duæ materiæ subtiles valde diversæ luctam excitant mutuam, & febrim augent: febris autem est lenta, quia particule subtiles & impetuosæ deficient.

Invallescente febre ungues digitorum incurvantur, malæ livefcunt, costarum extrema intorquentur præ siccitate, oculorum orbis sunt valde profundi & lividi, nasus acutus.

Febricula illa intenditur à sumpto cibo: quia particule alimentorum assumptorum crassæ, nondum satis bene coctæ, ubi cum reliquo sanguine sunt mixtæ, vehementius moventur. Illæ enim tales ibi faciunt in sanguine & corde poros, ut subtilis materia illas vehementius movere possit; atque ideo hæc a vehementiorem in corde sanguinis b effervescentiam excitant: quæ deinde, partibus alimenti magis ab ulteriore coctione attenuatis, paulatim imminuitur; & assumpto rursus novo alimento, iterum intenditur.

a Ve-

a Vehementiosam.) Sicut ligna vitidia, ubi rade incipiunt, vehementius, dent quam sicca.

b Effervescentiam.) Potius simpli-

citer, dicatur motum sanguinis intestinum esse solitū majorem, qui non necessarium præsupponit circulationem, sanguinis universaliter auctam.

Ulcus hoc, tum ob febrim hecticam comitem, tum per se, tum quia jam multorum præstantium Medicorum consilia spreuit, a non videtur posse sanari.

a Non posse sanari.) Quia sufficiens quietes pulmonibus, sive interdium, sive noctu, ad consolidationem requisita deficit. Vide Hipp. Sect. 5. Aph. 11. 12. & 14. Sect. 7. Aph. 15. & 16. quod autem phthifici, consumptā ferē totā pulmo-

num substantiā, diu & ad multos annos super sint, id satis indicat, tantum non esse expansionis cellularum pulmonalium usum, quantum quidem multi sibi imaginantur, hereditaria palliari, non autem curari potest.

Attamen, ad vim morbi mitigandam, & vitam prolongandam, medela palliativa uti poterit; quæ consistit in materiæ acris attemperatione, ulcers detersione, & quanta fieri potest consolidatione, febrisque mitigatione. Præsertim cum Historiæ testentur phthificos, plane consumptos, a fuisse sanatos.

a Fuisse sanatos.) Rarissima certè nis exempla, adde quod non semper sunt phthicos verè in veteratæ curatione agant Observatores bonâ fide.

Ad hos scopos utatur hoc pulvere, qui Haly Abbati à Valefco de Taranta adscribitur.

℞. Gummi Arabici, tragacanthæ,

Amyli ana ℥iij.

Sem. papaver. alb. ℥x. portulacæ, malvæ ana ℥v.

cucurbitæ, melonum, cucumeris, citrullorum, cydoniorum mund. ana ℥vj.

Succi glycyrrhizæ, spodii an ℥iij.

Penidiorum ad pondus omnium.

a F. pulvis, de quo dentur omni mane ℥ij. cum syrupo papaverino, vel Fuzubino. Eo etiam utatur ægra in hordeatis, amygdalatis, aliisque cibis.

a F. pulvis.) Ingredientia ejus omnia cum sint emollientia, mundificatione præmissâ, multum præstare, potest:

nonnulli in principio utuntur balsamo sulph. iherib. Locatelli, Peryvia no. Copaiuæ & similibus.

Noctu dormitum itura utatur de his trochiscis:

℞. Gummi tragacanthæ, Arabici,

Thuris ana ℥j.

Amyli ana ℥j.

Medulla sem. melonum,

Sem. papav. alb. recent. hyoscyami an. ℥i.

Coralli rubri, oculorum cancri, ana ℥ij.

Opil in uno generoso dissoluti gr. vi.

Mucilag. rad. albicæ & consolid. q. s.

Sacchari penidati mediam partem ponderis reliquorum omnium.

F. Trochisci ℥. dimidiæ, ponderis; quorum unum, inter b dentes & buccas retentum, contineat, sicque super dormiat, & sponte cum dissolvi sinat, a Opii.)

a Opil.) Probamus modicum hujus usum, præsertim si vires satis consistuerint, & vigilia continua ægrum vexaverit: massa pil. de cynoglossa prærogativam tamen hoc in casu, habet præ Opio solo.

Ufus sacchari rosati & a conservæ rosatum diuturnus, continuus ac multus, multos restituisse dicitur.

a Conservæ rosarum.) Nimirum antiquæ, sic enim sensim acceditur ad lenem ulceris adstrictionem. Mirifice hic Auctores commendant usum lactis asinini, caprilli, & humani, quod melle rosato, vel syrupo de alb. Fernellii edulcorandum est.

a Syrupus de symphyto hic etiam est optimus: nam detergat, consolidat, & adstringendo roborat. *b* Radix etiam symphyti decocta in jusculo est magnæ efficaciz. Vel

℞. Sacchari rosati ℥iij.

Flor. sulphuris ℥ij. Misce.

Sumat mane & vespert magnitudinem castaneæ. Vel

℞. Pulv. millefolii ℥j.

Juris pulli ℥iij.

Sumat in aurora per aliquot dies. Vel ex eo pulvere cum sacchari s. q.

F. tabellæ, quarum unam semper in ore gestet.

a Syrupus de symphyto.) Præsertim ubi ulcere deserso ad consolidationem acceleramus.

b Radix symphyti.) Modò consolidationis tempus sit tempestivum, tunc quoque conducit balsamum copivæ, Peruv. , Locatelli, Italicum, gelat.

Corn. Cerv. &c.

Hartmannus commendat & flores sulphuris albos: & Quintam essentiam sulphuris, & lac sulphuris: quæ reverà valdoperè conveniunt in principio, ubi desersione s. mundificatione opus est.

Utatur etiam hoc decocto:

℞. Rad. china ℥iij.

Santali citrin. ℥ij.

b Decoq. in aqua berrag. & capill. ven. analib. iij.

Post infusionem decoquantur ad tertiam partis consumptionem. De colatura sumat mane ℥iij. & tantundem bibat c in prandio & cæna.

a Decocto.) Vid. Riv. cent. 1. obs. 99. item cent. 2. obs. 78.

Proficuum est decoct. rad. alb. consol. maj. bistort. herb. malv. alb. sanic. pyrol. alchym. fruct. fic. ping. filig. dulc. sem. bord. &c. in aq. com. coctis.

b Decoquantur.) Hæ aquæ nil fa-

ciunt ad rhombum, sed pretium augent, colat. add.

Mell rosacei ℥j. aut ℥ij.

c In prandio & cæna.) Potius ante & post prandium & cænam vacuo ventriculo.

Versetur in *a* aère sicco, temperate calido. *b* Cibus sit panatella, ex pane in jure pulli cocto, *c* ex pulli carnibus, ovis sorbilibus, ptisanâ ex integro hordeo deglumarato coctâ. Potus vini sit oligophori. Procuretur alvi humidatio prunis decoctis, ante cibum exhibitis, aliquando cum mannæ vel syrapi violacei solutivi uncia una. *d* Lacte asinæ, vel capræ, vel nutricis, non videtur utendum,

dam, ob febrim. Attamen multi ejus usu dicuntur restituti; & quidem in tantum, ut teste Platero, nutrices dicantur ex ipsis concepisse.

a Aëre sicco.) Potius in humido, sed non frigido.
 Dietam bibulantur posse contendit Benedictus in vestibulo theatri tabidorum, ut ruffim 16. annorum suffusione & destillatione natam, sola cœna inhibitione curatam fuisse referat.
 b Cibis.) Oryza, cœnor, prifana,

pruna, rapa, baclicinia, familiaque lenientia valde profum.
 c Ex pulli carnibus.) Tum & ex pedibus verucinis & virulinis.
 d Lacte afinæ.) Vide Hipp. Sect. 5. Aphor. 64. verum hunc aphorismum generalem non esse, restatur experientia.

III.

MEDICATIO VIDUÆ,

PHTHISI INCIPIENTE LABORANTIS.

Vidua viginti quinque annorum jam ab aliquo tempore graviter afficitur defluxione tenui & acri, quam in pectus sibi & ex capite delabi sentit. Hanc comitatur tussis sicca, ferè perpetua; cum macie, febris lenta, & genarum rubore. Ante duos menses ejus maritus Pthisi periit; cui noctes diesque adhærens, c pravum aërem, quem exhalabat, inspirare fuit coacta.

a Pthisi incipiente.) Ordine certè postero, hic sequitur pthisis incipiens. Conf. R. IV. cent. 1. obs. 15. Hoffer. tom. 2. lib. 3. obs. 13. & seq. ut & lib. 7.
 b Ex capite.) Id est, quasi ex capite.

c Pravum aërem inspirare.) Inconsideratè Auctor omittit illud temporis spatium à quo vidua hæc cum marito suo vixerat ante contagium, item temperamentum, atque dietam: posset etiam aliquid latere hereditarium.

In hac ægra afficiuntur pulmones; ut patet ex a tussi, b caput, quod indicat destillato: cor, quod probat febricula: & totum corpus, quod constat ex macie.

a Tussi.) Hæc non præbet affectionis pulmonum signum pathognomicum.

b Caput.) Hoc refutatum est supra lib. 1. cap. de catarrho, & coryza.

Morbis, quo ægra præcipuè laborat, est intemperies maligna pulmonum serosa, & acris, non diuturna; quæ febriculam lentam, a tussim siccam ac perpetuam, ac totius corporis maciem, cum genarum rubore, inducens, pthisis incipiens appellari potest.

a Tussim siccam.) Hæc significat pthysin incipientem: præ præteritis.

b phlegmata oris valde sint salsa, thorax angustus aut gibbosus.

Causa

Causa & origo hujus mali est *a* conversatio perpetua cum marito phthifico; qua aërem ab illius halitu corruptum hauriens, malignam qualitatem per contactum impressit cerebro, pulmone, sanguini eum transeunti, & cordi: unde orta est hæc destillatio acris, ad pulmones delabens, & tussim excitans; item pulmonum & sanguinis totius corporis corruptela, cum fervore conjuncta, unde *b* genarum rubor: & cordis maligna intemperies calida; atque hæc febricula, lenta, & hæcica, est profecta.

a Conversatio perpetua.) Hæc occasione; inter comedendum & bibendum salivæ acris portio notabilis sanguini alterius hominis communicatur, quæ mediante successivè in ejusdem naturam transit, & commutatur: adde quod inspirationis & concubitus actu, aliæ ab homine phthifico exspiratæ particule acres sanguini & humoribus suscipiantur.

b Genarum rubor.) Hic explicabitur in peripneumonia.

Morbus hic, propter malignitatem & principes partes affectas, est *a* periculosissimus.

a Periculosissimus. Vide Medic. præced.

a Curatio itaque circumspicte aggradienda. Eaque consistet in pravis humoribus leniter evacuandis. & partibus affectis alterandis.

a Curatio.) Confer Cratonem C. 5. pag. 44.

Primo itaque purgetur *a* tali potione:

℞. Foliorum senæ ℥ij.

Rhabarbari ℥j.

b Cinnamomi ℥i.

Infunde per noctem in decocti pectoralis ℥iv.

Colaturæ adde mannæ Calabricæ ℥ij.

Syr. rosati soluti ℥i. M. c fiat haustus,

Manè exhibendus.

a Tali potione.) Hanc formulam purgationis habet Riverius.

b Cinnamomi.) Cinnamomum cum sit acrius, omittatur.

c Fiat haustus mane &c.) Nisi alvus valdè esset adstricta, sufficeret pro duabus dosibus.

Postridiè per venæ sectionem *a* educatur sanguis ad ℥vj.

a Educatur sanguis.) Venæsectio aliquando conferre posset ad febris mitigationem, sed habeatur ratio vitium.

Posteà utatur jusculis pectoralibus ex capillo Venæ, pulmonaria, scabiosa, russilagine, prassio, aliisque similibus, per dies duodecim, quibus quarto quoque die incoquatur *a* senæ uncia dimidia.

a Senæ.) Inconsultum.

Post juscula utatur *a* balneo ex hordei & amygdalarum dulcium decocto.

a Bal-

a Balneo.) Riverius commendat bal- | aqua tepida sanguinis particulas aceret.
nea aq. dulcis, & rectè quidem, quia | involvit & diluit.

Sub noctem sumat cochlear unum hujus syrapi, fluxionem & tussim cohibentis:

℞. a Syrapi violacei, jujubini, de rosis siccis, de papav. alb. ana ℥j. M.

a Syr. violacei, & de rosis siccis.)
In principio phthisicos verè multum
valet seq.

℞. Thereb. ven. lot. ℥ij.
dissol. cum vitello ovi, postea add.

Laët. dulc. coct. ℥ij.
mell. ros. drach. iij.
succ. catechu pulv. ℥j.
M. F. H.

Si malum perseveret, adhibeatur causticum utrique axillæ ad a fonticulos faciendos, quibus derivabuntur humores ad pectus delabentes.

a Fonticulos.) Vide Riverium cent. | Nostro autem judicio sanguis hoc mo-
2. obs. 61. & 78. Cratonem lib. 3. fol. 76. | do acredinem suscipit majorem.

a Diæta fit similis illi, quæ in præcedente medicatione fuit præscripta.

a Diæta.) Verulamius in Sylva Sylvarum cent. j. experim. 45. notat, quod grana & radices plenius alant quàm folia, undè ordo Foliatanorum à Papa Romano rejectus est, utpote qui fraudes nutritioni corporis humani ineptas censeret; porrò ait, medullam largius alere pinguedine, quapropter decoctum ex ossibus & nervis conrussis & probè percolatis probat: observat etiam pulpam cancri, quæ aromatis & butyro conspersa coquitur, magis nutritioni aptam esse, quàm cancri carnem: vitellum magis nutrire quàm albumen, &c. sequentia etiam præscribit tanquam valdè nutrientia:

℞. Capon. magn. n. ij. coq. lento igne circiter horæ spatio aut diutius, deco-

ctioni adde corticem dulcis pomi medici aut bonam partem cort. citri parumque macis: abscissa crura rejice, deinde minutim dissecâ utrumque caponem cum ossibus, impone magno mundatoque cribro, tunc sume doliolum pravo odore non imbutum, capacitatis quatuor amphorarum cerevisiæ, recentis & mustæ amplum, quodque satis sit, vasculo apta officium, cui injiciatur cribrum cum caponibus: macerentur in eo per tres dies & noctes, aperto ad fermentationem officio, deinde claude, sicque permaneat ad diem & dimidium, postea in lagenas effunde, tertioque post effusionem die potabilis est, sexque septimanas durabit: valdè conducit tabescentibus.

IV.

MEDICATIO VIRI,

ASTHMATICI.

V Ir a quadraginta annorum, sanguineus, Veneri & Baccho gnaviter operam dare solitus, abhinc aliquot annos, per aërem gelidum, plusculis mil-

milliaribus, rheda vectus incurrit exiguam quandam respirationis difficultatem: quæ postea ita sensim fuit aucta, ut per temporis intervalla, dense, crebre, sive anhelosè, & *b* cum sibilo spiret, *c* præsertim ubi acclivia ascendit loca, vel alio celeriori & *d* vehementiori motu corpus exercet. Malum hoc durare solet, *e* donec multum crassi & viscidî sputi tussiendo excreverit. Jam nunc *f* morbi sui exacerbationem patiens, non tantum anhelosè sibilo spirat; sed etiam, præ metu suffocationis, *g* erectus, ad aërem facilius ducendum; sedere cogitur.

a Quadraginta annorum.) *Vid.* Hippoc. Sect. iij. Aph. 30. & 31.

b Cum sibilo.) *Hæc verba, præcedentibus tribus annexa, distinguunt asthma ab aliis speciebus respirationis difficilis: prout alia & diversa symptomata conjunguntur, dicitur asthma vel siccum, vel humidum, convulsivum, &c.*

c Præsertim ubi &c.) *Hoc indicat non solum angustari pulmonum cellulas ab humore crasso, sed etiam ex frigore, nervorum respirationi inservientium multos tubulos fuisse obstructos,*

ad quam causam vulgo attendi non solet.

d Et vehementiori motu corpus exercet.) *Hujus phænomeni ratio consistit ex seqq.*

e Donec multum crassi.) *Ergò est asthma humidum.*

f Morbi sui exacerbationem patiens.) *Præsertim ingruente aëre frigido, pluvioso & nebulo, nec non tempore nocturno.*

g Erectus sedere.) *Tunc dicitur orthopnæa.*

Afficiuntur in hoc ægro pulmones, tum secundum substantiam, tum secundum bronchiorum asperæ arteriæ ramos & cavitates: quod ex difficilli respiratione, & sputo tussiendo rejecto, ac malum hoc sua evacuatione levante, est manifestum.

Morbus, qui eum affligit, est a pulmonum intemperies pituitosa & serosa, cum bronchiorum obstructione & compressione conjuncta; quæ difficilem, crebram, anhelam, sonoram, & erectam respirationem hic excitans, Asthma, imo Orthopnæa, jam appellari potest.

a Pulmonum intemperies.) *Intemperies potius tribuenda est sanguini & humoribus, à quibus pulmones potissimum afficiuntur.*

a *Causa Procatartica* hujus morbi fuit aër gelidus, per quem hic vir aliquot milliaribus jam pridem fuit vectus: ille enim pulmones, ex nimia Venere & Baccho debilitatos, sanguinemque copiosum iis contentum (qui *antecedens* hujus morbi est causa) ita refrigeravit, ut partibus quibusdam pulmonum *b* à frigore coarctatis, pori multi in eorum substantia & vasis plus justo fuerint & aperti; *d* quo serosæ & pituitosæ sanguinis, in pulmones delati, & magnâ copîâ eos, ob sanguinis circulationem, perpetuò transeuntis, partes, à reliquis separatæ, & in pulmonum substantiam cavitatesque bronchiorum effusæ, hujus morbi & omnium symptomatum *continentem* jam sæpius antehac præbuerint, & etiam nunc præbeant causam.

a *Causa Procatartica.*) *Accedente præprimis malâ ab hereditate conformatione, (vid. Forest. l. 16. obs. 9.) sua naturâ terrestria & viscosa, sive volatilia, salina & acida: Sennertus de consensu & dissensu cap. 9. causam nocent omnia in crassantia, sive fuerint procatartica refert congeriem pulveris*

veris metallorum in fossoribus ; idem etiam evenire solet lapicidis , prout testatur Diemerbroek l. 2. anat. cap. 13. ossa aliquandò in pulmonibus fuisse reperta , testatur Columbus , animalcula Avenzoar , Alzavar , Vermes Corn. Consent. progymn. phys. p. 90. Senert. lib. j. med. pract. p. 133. calculos Dodonæus obs. c. 23. Plater. l. 1. obs. p. 180. Kentman lib. de calc. Thom. Barth. histor. c. 1. Kerkring. obs. 27. Johan. Rhod. cent. ij. obs. 3. confer Pison. lib. de morb. à serosa colluvie Sect. 3. cap. 4. obs. 46. misc. cur. ann. 4. obs. 11. item dec. 2. an. 2. obs. 303. Hippocrat. Sect. iij. Aphor. 22. à suppressis mensibus vid. Zacut. Lusit. lib. 3. med. hist. 2. à passione ignominia , mæroris , træ , &c. vid. Willis part. 2. pharm. rat. Sect. 1. cap. 2. & 12. ex retroacta scabie Brendel. consil. 13. ex repulsa podagra Craton. consil. 367. à glandulis

mesenterii tumefactis Rolink l. 2. diff. anat. c. 13. à ventriculo & intestinis Welsh. dec. x. consil. 1.

b A frigore.) Asthma sæpe producitur à frigore , præsertim si calorem subito subsequatur , quia frigore in poros apertos penetrante , omnes humores magis incrassantur , hinc obstructions oriuntur ; quæ , si sint in pulmonibus , aut nervis respiratoriis , asthma producant .

c Aperti.) Hoc non coheret cum præcedentibus : culpavit enim coarctationem .

d Quo serosæ , & pituitosæ sanguinis , in pulmones , &c.) Cum humores peccantes primo in pulmones deponuntur , sunt quidem sæpe tenues , sed ær inspiratus , & expiratus particulas subtiliores secum in auras abire facit , ita ut crassæ remanentes hunc affectum producant .

Cum enim in principio hujus mali pauca materia serosa & pituitosa in bronchia & substantiam refrigeratorum pulmonum , per poros paucos ex refrigeratione , eà quâ dixi , ratione *a* apertos , sese effunderet , eaque nonnihil angustaret , *respirandi difficultas fuit exigua* . Cum verò , ex prima illa pulmonum intemperie , concoctio eorum , qua sanguinem , eos perpetuo transeuntem , debent concoquere , ex ferorum & pituitosorum humorum , ibi à reliquo sanguine separatorum & incrassatorum , copia , magis magisque debilitaretur ; hinc serosi , pituitosi , & viscosi humores sensim in pulmonibus incrementum in tantum sumplerunt , ut eorum meatus , ab iis arctati & obstructi , *non nisi paucum ærem , sumque sibilantem , & crebrum , seu anhelum , intrmittere & emittere potuerint* . Atque hoc jam aliquoties tamdiu duravit , donec *b pituita illa copiosa & acris* , per tussim vel alio expectorandi conatu satis copiosè , ex irritatis pulmonibus , *ejecta* , eorum bronchia & poros ab obstructione & compressione libera verit , *respirationemque liberiores fecerit* .

a Apertos.) Ex refrigeratione pororum apertionem sequi concipere nequimus : sed quidem , præcedentia corporis totius incalescentia , poros tubulosque per totum corpus , adeoque pulmones solitò magis fuisse dilatatos , in quos propulsi fuerunt humores solito crassiores , qui supervemente frigore , magis condensati , cellulas pulmonum replent , ita ut aëri liber denegetur

transitus , qui per consequens angustior viam inveniens , ad latera allidit vehementius , sibilumque cum respiratione difficili parit .

b Donec pituita &c.) Hoc non eveniet , si peccaverint vermes , calculi & exsiccatio pulmonum , vel si pblegmata lateant in cellulis ab aspera arteria remotioribus .

Postea vero , quia ab illa *a* pulmonum intemperie , antehac à gelu contracta , rursus nova in pulmonibus gignitur materia pituitosa , quæ meatus eorum

rursus angustat; hinc deinde nova, hujus mali nascitur exacerbatio: quæ, post sufficientem ejus expectorationem, novas hujus mali adducit inducias, aliâ exacerbatione, ex pituitâ postea rursus sensim genitâ & collectâ, rumpendas.

a Pulmonum intemperie.) Dic | ne canaliculorum, & cellularum pul-
porius ab angustatione & obstructio- | monum.

Angetur hæc difficultas respirandi cursu, acclivium ascensu, alioque vehementiore corporis motu; a quia materia, quæ pulmonibus continetur, iis dilatata, bronchia pulmonum magis arctando pauciores aëris in pulmones ingressum permittit.

a Quia materia &c.) Cùm non so- | ritus & vehementius solito influentes,
lùm cellula pulmonum materiâ crassâ | liberum non inveniunt transitum, un-
sint referta, sed etiam nervorum ad | de majorem pariunt & celeriore solito
pulmones, & diaphragma excurren- | lito contractionem musculorum, pro-
tium canales sint obstructi, spiritus | pter quam oritur anhelitus.

Jam autem in paroxysmo, quem æger noster patitur, non tantum difficultas, sonore, velociter, dense, & anhelose ille spirat; sed, ad suffocationem vitandam, etiam erectus spiritum ducere cogitur: quia tanta copia pituitæ in pulmonibus ejus jam est collecta; ut, si jaceat, pulmones collapsos, & eo corporis situ magis arctatos, ad respirandum minus dilatari queat, atque ideo a corporis erectione eorum dilatationem juvare cogatur.

a Corporis erectione.) Tunc mi- | tas thoracis ampliatur.
nus premitur diaphragma, & cavi-

Velocitas autem & frequentia anhelæ respirationis, quæ in asthmaticis his exacerbationibus animadvertitur, ex eo originem ducit, quod cum, ob arctatos & obstructos pulmonum meatus, multum aëris in thoracem inspirari non possit, & spiritus sit sic latis validus, inspiratio necessariò valde brevi hic peragatur tempore, quâ peractâ, mox per spontaneam musculorum inspiratoriorum contractionem pauci spiritus, qui in iis sunt, brevi temporis spatio in expiratorios musculos ad expirationem vicissim perficiendum, per a valvulas sublatas & poros in eos spectantes, in Physicis antehac explicatos, transmittuntur. Cumque hi muscoli tantum paucos spiritus ab illis musculis accipiant, hinc fit, ut ob paucitatem suam, per spontaneam expiratoriorum musculorum contractionem; brevissimo tempore per alias valvulas & poros in inspiratorios musculos remittantur, atque ita celerem faciant expirationem; quam deinde, ob causas jam dictas, alia nova celeris & brevis inspiratio & expiratio vicissim insequuntur.

a Valvulas sublatas.) Hæc gratis dicuntur.

Huc accedit, quod in hoc affectu, ob bronchiorum pulmonum a compressione & obstructionem, tantum aër paucus eorum cavitates possit ingredi, qui cum sanguinem, ex dextro ventriculo in pulmones iteratis vicibus propulsus, sufficienter b refrigerare non possit, hinc sanguis solito calidior ad ventriculum sinistrum cordis, & inde in c cerebrum & plexum choroïdem à corde propellitur, qui, ob caliditatem suam solito majorem, in cerebro, in spiritus animales solito

lito celerius motos conversus , necessariò etiam solito celeriores spirituum animalium in musculos inspiratorios & expiratorios facit reciprocationes , quæ inspirationis & expirationis solito celeriores in hoc affectu proximè efficiunt vices . Idque fere eodem hic contingit modo , quo ex cursu calefactus in corde sanguis solito celeriores in cerebro producit spiritus animales , & hinc celeriores etiam inspirandi & expirandi alternationes , in omni cursu passim observabiles .

a Compressionem .) *Resè hoc dicitur , nam sanguis crassior in hoc plethorico ; vasa pulmonum expandendo cellulas angustat : materia viscosa repleta : In iis qui exsiccatos & aridos habent pulmones , clarum est , quòd aër*

cellulas satis expandere nequeat .

b Refrigerare .) *Hoc falsum esse , multis experimentis evinci potest ; saltem id non fit in statu naturali .*

c Cerebrum .) *Melius dicitur in cerebri arterias innumerabiles .*

Et quia hæc ratio est sufficiens & manifesta , idcirco nequaquam occulta natura providentiæ hic est attribuendum , quod illa , quia propter vitarum angustiam & obstructionem sufficiens aëris quantitas hic inspirari non potest , ea , quæ magnitudine sufficienti respirationis desunt , frequentia , & velocitate respirandi compenset , atque ita frequentem & velocem respirationem , pro occulta suâ providentiâ , hic faciat . Omnis enim utilitas , quæ in rerum naturalium operationibus observatur , ubi intellectus immediatè non concurrit , ea à sola mechanicâ partium dispositione proficiscitur ; atque ideo etiam ab eâ , non autem à naturæ occulta providentiâ , quippe quæ nulla hic immediatè concurrat , explanatione ejus est repetenda .

a Ea à sola , &c .) *Imò certè ea actiones , quas in statu naturali ad nutum &*

voluntatem mentis fieri posse observamus , maximam partè sunt automaticæ .

Quia hic morbus , aliquot annis durans , radices tam altas egit , ut in orthopneam excreverit ; & æger jam ad senectutem vergit ; idcirco non existimo illum à penitus sublatum iri . Imò metus est , b ne æger in ipso paroxysmo , aliquando suffocetur c ideoque tum in paroxysmo , tum extra illum diligentè Curationis erit laborandum , ut causa antecedens & continens auferantur , & obstructio ac intemperies pulmonum , quantum potest , tollantur , vel saltem imminuantur .

a Penitus sublatum .) *Hippocrates Sect. 6. Aph. 46. inquit , qui gibbi ex asthma , aut tussi sunt ante pubertatem pereunt : confer Sect. iv. Aphor. 34. 50. & Sect. vj. Aph. 46. Willif. de convuls. cap. 12. Act. Hafn. vol. 1. obs. 82. Hereditarium & à malâ pulmonum conformatione dependens asthma incurabile est .*

vocari potest catarrhus suffocativus .

c Ideoque diligentè curatione , &c .) *Morbus hic non subito , & violenter curari potest , sed continuo & crebro usu medicaminum , quia simul obstructi sunt tubuli diaphragmatis , & nervorum respiratoriorum plurimi , qui non nisi lentè & constanter aperiri possunt ; deinde pulmonum viscus est tenerum , quod multam vim non patitur .*

b Ne æger suffocetur .) *Tali in casu*

Cum itaque æger jam in paroxysmo versetur , & sanguis in ipso abundet a sanguis ex aperta vena , pro ratione virium , mox erit educendus . Si vero sapius ille esset e ductus , venæ sectio planè esset omittenda .

¶ San-

a Sanguis educendus.) Oprimè hoc } perientia venæ-sectionem subitum le-
 jubet cum plethora & magna cacochy- } vamen attulisse.
 mia adsit, docuit enim multiplex ex-

Venæ-sectione peractâ, tales a pilulæ exhibeantur:

℞. Mass. pil. cochlearum ℥ss.

Scammonii gr. xij.

cum syr. ros. sol. q. s. F. Pilulæ Num. vij.

a Pilulæ.) Vel

℞. Specier. diacarth. gr. xvj.

Mercur. dulc. gr. v. aut vj.

Trochisc. alhand. gr. iij. aut iv.

Ol. carui gutt. ij. si velis pulve-
 rem; aut q. s. si velis pilulas.

Sed præstantius erit tale a vomitorium:

℞. Vini emetici, ex infusione croci met allorum facti, ℥ij.

Salis vitrioli ℥ss. Misce.

a Vomitorium.) Etiam hoc rectissi-
 mè Auctor innuit, concussionem enim
 pectoris inter vomendum, etiam pbleg-
 mata ex pulmonibus facilius rejiciun-

tur: sed cave tibi à vomitoriis in asth-
 mate sicco & gibbositate: confer act.
 Hafn. vol. 5. obs. 86.

Vomitum enim hic non tantum ea evacuat, quæ circa ventriculum existunt; sed etiam illa, quæ sunt in ipsis pulmonibus: eaque vomendi conatu, partim ex bronchiis pulmonum per asperam arteriam & os foras rejiciuntur; partim ex pulmonum a carne in eorum vasa & inde per cor & arterias in intestina & ventriculum felicius deturbantur. Atque hinc sæpe contingit, ut unico vomitu tollatur paroxysmus.

Lambat etiam à vomitu sæpius de hoc eclegmate:

℞. Aquæ stillatit. cinnamomi opt. ℥ij.

b Oxymell. scyllitici unc. j. Misce.

a Carne.) Malè hoc dicitur, non
 enim pulmonum substantia est carno-
 sa aut musculosa, sed vesiculosa & cel-
 lulosa.

b Oxymell. scyllitici.) Sumatur
 potius mel scylliticum, oxymel enim sua
 acredine acida nocet.

Hofferus in summo metu suffocatio-
 nis, jubet ut ægri pedes ponant in
 aqua calida, undè statim commodius
 sunt spiraturi.

Forsan semel hoc successit, & inde
 mox regulam formas generalem.

Usurpari etiam poterit vinum, in quo a millepedes seu aselli, panno lineo inclusi, fuerunt immacerati & expressi. Uti etiam croci scrupulus unus cum b vino malvatico exhibitus.

a Millepedes. Ob salem, quo gau-
 dent, penetrantem volatilem, pitui-
 tam viscidam dividentem: ergo ubi sal
 acre & pituita immixtus peccat, non
 usurpentur.

b Vinum malvaticum sincerum.

cum croco.) In ipso paroxysmo gra-
 viore, multos juvit spir. carm. sylv. sac-
 charo canto edulcoratus, vel quivis
 alius spiritus aromaticus.

Grulingius in florilegio inter alia
 iboracica habet oleum sacchari.

Inter

Inter horum usum adhiberi poterunt brachiorum & crurum frictions, & ligaturæ subinde solvendæ & reiterandæ; quibus materia ad pectus fluens ad illas partes revelletur.

Ubi æger à *paroxysmo* erig liberatus, humores, in pulmonibus & reliquo corpore existentes, erunt alterandi, & preparandi a tali remedio:

℞. Rad. belenii ℥j. ℥.
 Glycerhizæ, b petroselini an. ℥j.
 Herb. marrubii, betonica, capilli vener. pulegii,
 Hyssopi, tussilaginis an. m. j.
 Sem. fœniculi ℥iij.
     caricar. pinguium. par. vj.
     passular. ℥j.
 Decoq. in aqu. bord. ad lib. j.
 In Colat. dissolve syr. de hyssopo, glycyrhiza an. ℥j.
 M. F. Apozema, de quo bibat haustum bis terve in die.

a Tali remedio.) Adde ligni & cort. guajaci an. ℥j. (sed omittantur si materia peccans sit nimis tenuis, & salsa) falsaparill. ℥iij. sassafras ℥ss.

rad. bryoniæ ireos nostrat. an. ℥ss. b Rad. petroselini.) Constant sale volatili oleoso, attenuante.

Postea ii subinde purgentur tali a potione:

℞. Agarici ℥iij. fol. senæ ℥j. Cremor. tartari ℥j. Cinnamomi, zinzib. an. ℥ss. Infundantur per noctem in aqu. cardui benedicti ℥iij. Mane colaturæ adde elect. diaphœnici ℥j. oxymell. scyl. ℥j. Misce Fiat Haustus.

a Potione.)

Vel ℞. Extract. agaric. gr. xv. mercurii dulcis gr. viij. vel x. trochisc. alhandal. gr. ij. vel iij. M. F. pulvis, aut pilulæ cum ol. carvi. Vel ℞. Elect. diacath. drach. ij. trochisc. alhandal. gr. iij. iv. v.

Syrup. ros. solut. ℥ss. Aq. cichor. ℥iij. Spiritus salis ammoniaci gut. vj. aut viij. (si non adsit acredo salis) alioquin sit Spiritus sulphuris dulcis ℥ss. M. F. haustus.

Vel his pilulis singulis mensibus corpus ejus evacuetur:

℞. Pill. de hiera cum agarico ℥j. Scammonii gr. vij. cum a. syr. ros. q. s. F. pilulæ Num. vij.

Et quotidie ad intemperiem pulmonum corrigendam de hoc electuario sumat castanæ quantitatem, bis in die:

℞. Rad. belenii condit. Conserva violar. betonica, an. ℥j. Pulv. liquiritiæ ℥j. s. pulmon. vulp. ℥ij.

Cum syr. de hyssopo q. s. misce in formam b Electuarii.

Utile hic etiam est decoctum guajaci, sassafras, salsæ, & chinæ, cum peroralibus factum, & c. citra sudores, sæpius & diu usurpatum.

a Syr. J.

a Syr.) Pottius cum ol. fœnic. vel carui.

b Electuarii.) Add. flor. sulph. ℥iſſ. carioſph. condit. ℥ſſ. ol. fœnic. gutt. iſſ. & omittatur pulmo vulp. Etiam loco conſervo. viol. ſumantur rad. zinzib. cond. ad ℥ſſ.

c Citra ſudores.) Nempe potentē & multos, ne affligantur vires; adde, quod ſubitanea ſudoriferorum actione violenta, craſſiores humores, nondum ritē attenuati, cellulis magis inſiſtuantur.

Neque hic omittendi *a* fonticuli, in brachio & crure geſtati.

a Fonticuli.) Horum loco ſudorifera ſubinde ſumantur ex theriaca & mithridatio, nec non bezoardico min. (ſed demum poſt craſſa partim attenuata,

partim ex corpore per alvum eduſta repetitis purgationibus) quibus, ſi nullus ſal acris peccet, poſſunt ſalina ſudorifera addi.

In viſus ratione aër ſit calidus & a ſiccus. Cibus ſit ex carne vervecina & gallinis: ex fœniculo, thymo, hyſſopo, calamintha. Porus ſit *b* vinum tenue, aqua mulſa. Exercitium ſit lenta ambulatio, ante cibum ad laſſitudinem uſque facta; & *c* partium infernarum friſtio. Somnus ſit moderatus. Vitentur animi vehementiores perturbaciones.

a Siccus.) Sit temperatus & ſerenus.

b Vinum tenue.) Poſteſt eſſe generoſum, modo dulce; & maturum nec

non hydromel, modò ferat dulcedinem.

c Partium infernarum friſtio.) Hac parùm facit ad rem.

V.

M E D I C A T I O J U V E N I S, P A L P I T A T I O N E C O R D I S L A B O R A N T I S.

a J Uvenis viginti quinque annorum *b* bilioſus, dùm æſtivo tempore ſe vehementius exercebat, incidit in *c* vehementiſſimum & inordinatum cordis, arteriarumque motum, qui ipſum adeò torquebat, ut penè in ſyncopen incideret. Poſtea ex levi excandefcentia, vel alio vehementiore animi motu, eodem affectu *d* ſæpiùs correptus fuit; & jam novum patitur paroxyſmum.

a J uvenis.) Fœminino ſexui magis familiaris eſt cordis palpitatio, propter ſanguinem, quò gaudet proportionē habitā, magis, quàm masculinus, craſſiorem viſcoſum & auſterum: vid. Hippoc. lib. de morb. virg. Sect. 2.

b Bilioſus.) Id eſt, ſanguine gau-

dens acri.

c Vehementiſſimum.) Vid. Tulp. lib. 2. cap. 25. Harvæus de gener. an. exerc. 2. Foreſt. lib. 17. obſ. 8.

d Sæpiùs correptus.) Hoc facit ad prognofin.

Aſſ.

PALPITATIONIS CORDIS. 557

Afficiuntur in hoc ægro cor & a arteria, quod ex vehementi inordinato eorum motu, & syncopes periculo patet.

Morbus, qui ægrum torquet, est intemperies biliosa, & æris sanguinis; quæ in corde, & arteriis vehementem & inordinatum motum intumescentiæ, sive diastoles & systoles, efficiens, *Palpitatio cordis* vulgò appellari solet.

a Et arteriæ.) *Uti spiritus animales, in cor inordinatè influunt, ita similiter inter fibras arteriarum influunt.*

a *Procatartica* hujus morbi causa est ætas juvenilis, & intemperies biliosus nostri ægri. Hinc enim multè biliosi & acres in ipsius corpore fuerunt geniti humores, qui antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum, primò vehementioribus illis exercitiis ab ægroto nostro, tempore æstivo, factis, & deinde etiam vehementioribus animi pathematis, à reliquo sanguine separata, vel ex loco aliquo, in quo extra vasa antea existerat, in venas propulsa, sanguinique commixta, & postea ad cor delata, illudque vellicans, & effervescentiam pravam ibi efficiens, b *continens* hujus morbi & symptomatum est causa.

a *Procatartica.*) *Acriora aromatica ut cinnamomum, &c. palpitationem cordis vehementem producere possunt. vid. in misc. cur. an. 3. obs. 134. quid autem illac contribuat dispositio hæreditaria, vid. apud Hipp. lib. de morbo Sac. Sect. 5. text. 8. & Thom. Burnet thesaur. med. pract. tom. 1. cap. 343. Huc pertinet aer nebulosus & pluviosus, nec non æstivus, morus corporis subitanus & vehemens, suppressiones evacuationum consuetarum, febres omnis generis, legumina, animi perturbata quævis vehementiora.*

pariunt, adeoque palpitationem, non enim satis liberè secundum ductum fibrillarum ad antagonistas fluere possunt, sed quasi regurgitando fibrillis solito vehementius & celerius contrahunt, ut ita in periculum ruptionis incurrant, hinc dolor semper conjungitur & aliquando liposymia, non enim tunc sanguis equaliter (modo consueto) canaliculis cerebri arteriosis insinuari potest, ad spiritus animales sufficienti copiâ suppeditandum: talia ergo vellicantia & expandentia esse possunt sanguis acer & malè mixtus, polypus cordis, vermis cordis, lapilli, serum pericardii copiosum, &c. quam etiam dici posse, serum hoc pericardii copiosum esse alterum cum palpitatione cordis effectum, à sanguine & humoribus crassioribus.

b *Continens.*) *Quando à quacunque demùm causâ fibrillæ muscularum cordis aut vellicantur aut expanduntur, spiritus animales solitò celerius & vehementius illac influendo contractionem convulsivam & spasmodicam*

Ex vellicatione enim ista, à biliosis & acribus humoribus in corde facta, defertur iste motus pravus per nervum sextæ conjugationis ad cerebrum, cerebrique spiritus; quo pori cerebri ita aperiuntur, ut spiritus, in cordis fibras vehementius inordinatiisque fluentes, inordinatum vehementemque illum motum, qui a *Palpitationis cordis* nomine vulgò indigitatur, inducant.

a *Palpitationis cordis.*) *Nonnullis dicitur spasmus & tremor cordis.*

Quia autem per vehementem inordinatumque illum motum spiritus, & utiles sanguinis partes valde a dissipantur, sanguisque reliquus ad dilatandum ineptus evadit, hinc parùm absuit, quin in *syncopen* noster æger incideret.

a Dissipantur.) Non adeo dissipantur, quam suffocantur, uti supra explicavimus.

Morbis hic a periculosissimus est, quia cor, omnium partium pars nobilissima, adeo graviter afficitur, ut lethalis Syncope inde sit metuenda.

a Periculosissimus.) Vide Galenum [Hipp. Sect. 2. Aph. 41. lib. 50. de locis affectis cap. 2. confer]

Curatio itaque diligenter est instituenda. Eaque in causâ procatartica, antecedentis, & continentis, & intemperiei ablatione, consistet.

a Primò itaque per triduum tali utatur medicamento:

℞. Syr. de suc. acetosæ, de acetosif. citri, de ribes an. ℞i. aq. cicb. borrag. buglosf. ana ℞iij. M. F. b Julapium, quod sumat quotidie jejunus, per triduum.

a Primò.) In plethorico corpore V. S. primas teneat: postea adbibantur temperata attenuantia sive salina sive acida volatilia, sive etiam pro re nata saabra, acidum absorbentia: diluentia utidem, sed volatilibus permixta sunt utilia, sed emollientia ut & narcotica cuius palpitatiioni cordis nociva esse docuit experientia. b Julapium.) Julapio auctoris adde lap. prunellæ ℞iij.

Postea tali purgetur potione:

℞. Rhabarb. select. ℞i. a spic. ℞i. aq. cicbor. ℞iij. Post levem ebullitionem infundantur per noctem. Colat. add. diaprur. ℞iij. s. ros. sol. ℞i. M. F. Potio.

a Spicam.) Addunt quidem hanc ad correctorium rhabarbati, sed hic nullius est utilitatis: ordinariè etiam purgantia affectionem hanc augent, nisi ortum traxerit ex immunditie fragrantis viarum primarum: Urgente itaque necessitate clistere præmissis

℞. Extract. rhabarb. gr. xvj. aut ℞i.

Diagrid. gr. iij. iv. v. Mercurii dulc. gr. v. aut vi. M. F. pilule. vel ℞. Aloës Succotrin. gr. xvj. Mercurii dulcis scrup. sem. Resin. scammon. gr. iv. vel vj. Ol. caryoph. gutt. ij. M. f. P.

Evacuato corpore, matutino tempore quotidie utatur a tali electuario, tribus horis ante pastum, magnitudine castaneæ majoris:

℞. Conserv. ros. violar. buglosf. ana. ℞i. melis. ℞iij. Spec. diarrhod. abbat. diatriumsant. diamarg. frig. an. ℞i. Ossis de cord. cervi, sem. citri an. ℞i. Corallor. rubr. præp. ℞i. cum syr. de limon. q. s. F. Electuarium.

a Tali electuario.) Pulveres hujus electuarii soli præstant; saccharata enim omnia hic nocent.

Sudorifera hic adhibeantur ex theriacâ veteri, antimonia diaphoretico, aut bezoar. minerali: addito sale prunella; acriora autem & subtiliora salia (præsertim majore dosi propinata)

minus conveniunt: multum aliquando proficit elixir camphoræ, cujus præparatio vid. apud Jacob. le Mort in chym. phys. med.

Subinde assumatur sequens ℞. Lapid. prunell. scrup. j. Camphoræ gr. iv.

M. F. Pulv.

Et

Et hoc epithema cordi a mane, & vesperi, admoveatur tepidum:

℞. b Corall. rubr. & alb. fant. omnium, Spec. diamarg. frig. an. ℥j.
Crocī ℥j. camphor. gr. iij.
Aq. ros. lib. s. borrag. bugloss. an. ℥ij.
Acet. vin. opt. parum. M. F. c Epithema.

a Manè & vesperi.) Potius quoties exsiccata fuerint linteamina.	c Epithema.) Atque regioni cordis sub mamilla sinistra, cum fructu appli- cant emplastrum aliquod aromaticum, theriacà & balsamo sulph. anisato ve- nibilitatum.
b Corall. rub.) Hæc parùm aut ni- hil efficiunt: addatur potius theriaca, sp tr. sal. ammon. ambrà & moschus.	

Post usum epithematis talem facculum cordis regioni admoveat:

℞. Flor. ros. rubr. exsiccat. a buglos. borrag. siccor. ana ℥j.
Fol. b meliss. exsiccat. ℥j. santal. omnium, ana ℥ij.
Ossis de cord. cervi pulv. coral. rubr. pulv. ana ℥j.
c Beben alb. & rubr. ana ℥j.

Omnia in pulverem redacta includantur sacco sericeo, mul-
tis locis intersuendo, qui d aq. ros. irroratus, & in os-
la munda calefactus applicetur regioni cordis.

a Borrag. buglossa.) Nihil profunt.	med. chym. lib. 4. class. i. substituantur
b Meliss. exsiccat.) Adde fol. majo- ranæ, menthæ, rorismar.	potius rad. gentian. vel contraj. tor- ment. vel tales alie.
c Behen.) De radicibus hisce verti- tur controversa; vid. Schrod. pharm.	d Aq. ros.) Eligatur aq. vit. Matth. vel theriac. camphorata.

In vidus ratione aer sit temperatus. Cibis eupeptus, elixir potius quam as-
tus, succo limonum conditus. Potus sit cerevisia, & vinum mediocre. Fugiat
vehementiorem corporis motum, & vehementiora animi pathemata. Somnus
sit mediocris. Alvus respondeat naturâ & arte.

V I.

MEDICATIO MULIERIS,
SYNCOPE LABORANTIS.

Mulier triginta annorum, temperamento biliosa, videns ancillam suam
cum infante, quem unis gestabat, periculosissimo lapsu ex scalis deci-
dere, magno tremore fuit percussa. Inde mox incidit in b ventriculi rosiones,
vomitum biliosum & serosum concitantes; atque etiam in magnos artuum do-
lores, quos paulo post insectus est cadaverosus totius faciei pallor; membro-
rum flaccidorum c refrigeratio, & sudor; pulsus rarus, obscurus, & inter-
dum quasi abolitus; omnis penè sensus & motus ablatio. Ab hac anxietate dif-
ficulter postea liberata, jam sæpius similes passa est insultus. Quoties ad se re-
dit, de magna d oris conqueritur amaritudine.

K K 2

a Mu-

a Mulier.) *Multa sunt rationes, ob quas fœmina magis quàm mares animi deliquis vexantur; suntque attendenti obvia.*

b Ventriculi rosiones, vomitum biliosum, atque artuum dolores.) *Tria hæc symptomata, licet esse possint foris, tamen confirmant temperamen-*

tum postum biliosum, sive acre.

c Refrigeratio.) *Hæc & sequentia faciunt ad prognosin.*

d Oris amaritudine.) *Non hæc indicat aded bilem sanguini permixtam esse, quàm sal acre & terrestre; nec non bilis materiam vomitu rejectam papillis lingue & palati inhaerere.*

Afficitur in hac ægra *ventriculus*, ut constat ex rosionibus, in ea circa os eniforme perceptis, & oris amarore: item *artus*; quod docent eorum dolores: nec non *a cor*; quod ex pulsu languido, & totius corporis refrigeratione: & denique *b cerebrum*; quod ex abolito sensu & motu patet.

a Cor.) *Sine dubio conjungitur eius palpitatio.*

b Cerebrum.) *Quatenus nempe spirituum secretio intra illam succumbit.*

a Morbus præcipuus, qui eam jam aliquoties torfit, est *b* intemperies cordis frigida, quæ pallorem vultus cadaverosum; frigidum totius corporis sudorem; pulsum rarum & pene abolitum; nec non omnis penè sensus & motus *c* abolitionem accersens, *Lypothymia* vel *d* *Syncope* nuncupatur.

a Morbus.) *Si quis symptomata vocare mallet, per nos licet, logomachias enim non astimamus.*

b Intemperies cordis frigida.) *Effectus est frigidus à causa calida, secundum demonstrata in medic. præced.*

c Abolitionem.) *Ex eo quod non adsit stertor, distinguitur syncope ab*

Apoplexiâ, ut & ratione durationis brevioris paroxysmi: convulsionibus distinguitur ab epilepsia & suffocatione hypochondriaca virorum & mulierum.

d Syncope.) *Idem est quod Latini vocant animi deliquium, quanquam nonnulli gradus statuunt differentes.*

Nec obstat, quod ea à biliosâ materiâ, in cor effusâ, oriatur. *a* Nam oleum nimis copiosum, in ignem injectum intemperiem frigidam in foco inducit.

a Nam & oleum &c.) *Comparatio hæc est satis frigida; hoc in casu, non enim bilis in cor majori copia infunditur, sed spiritus animales impetu majore inter fibrillas cordis influendo*

convulsionem pariunt; aliquandò tamen fieri potest, ut sanguis crassior ad vehementem motum subito concitatus, cor obruat, id est, rhythmum ejus naturalem invertat.

a *Causa prima* sive *procatartica* hujus morbi fuit terror, quo hæc fœmina, ex infantis periculose labentis conspectu, vehementer fuit percussa. *Causa b* *antecedens* est congeries biliosorum, acrium, & serosorum humorum, in vasis & circa ventriculum collecta. Ea verò ubi à perturbatione spirituum, ex vehementi terrore excitatâ, in ventriculum & artus, nec non in cor copiosius defertur, *continens* ejus est causa.

a *Causa procatartica.*) *Syncope a rebus fragrantibus, ut rosis, moscho, &c. vid. apud Angel. Sal. de art. med. cap. 42. à fumo candelæ & carbon. Fo-*

rest. lib. 6. obs. 13. in schol. Ex frigore subitaneo, & vehementi, corpore æsuante, Schenk. lib. 2. p. 277. Hild. cent. 5. obs. 29. Ab alapa, misc. cur. ann. 2.

ann. 2. dec. 2. obs. 122. à gaudio subitaneo & vehementi, Liv. lib. 22. 77. ab ira, Camer. memor. cent. x. par. 52. ex anguillarum & pomorum odore, misc. cur. dec. ij. ann. 3. obs. 24. huc spectat adfectus sanguinis proprii, dolor vehementis & subitaneus, febris quævis vehementior & malignior, constitutio hæreditaria, &c. ita rarum est, quod occurrit in vita magni Verulamii edita à D. Rawley, nempe, quoties luna eclipsin patiebatur, repentinò corripiebatur animi deliquio, idque etiam si nullam præviam defectionis Lunaris notitiam habuisset, quamprimum autem luna priori luminì restituebatur, confestim refocillatus convaleuit.

Syncopen terror parit aliquandò, dum maxima vi spiritus per totum corpus influunt, & ex tubulis quibusdam partium solidarum humores quosdam vitiosos expellunt, & ope vasorum lymphaticorum ad cor deferunt, quibus pro varia eorum constitutione & commixtione, varii oriuntur sanguinis cordisque motus.

b Antecedens.) Ordinariè sanguis est crassus & austerus, unde scorbutici & hypochondriaci sæpissime syncope afficiuntur, præcedente palpitatione cordis graviore: post mortem etiam polypi in antris cordis aliisque vasis reperiri solent.

Ex magno enim illo terrore spiritus in cerebro ita primum fuerunt determinati, & pori cerebri, *a* in nervos spectantes, ita aperti, ut spiritus in totum corpus magnum impetum fecerint, quo humores *b* serosi & bilioli, in corpore collecti *c* vel geniti, à reliquo sanguine fuerunt *d* separati; iique, ex receptaculis suis in varias partes propulsi, excitarunt in *ventriculo* rosiones & vomitus biliolos & serosos; in *artibus e* dolores articulares; in *corde* verò, copià & crassitie, aliàque ad dilatandum ineptitudine, refrigerationem inducentes impediverunt justam sanguinis effervescentiam: & præterea peculiari sua acrimonià, moverunt ita nervos sextæ conjugationis, cordi implantatos, ut per poros cerebri, eà apertos, spiritus animales copiosius *f* in fibras cordis constrictorias fluxerint, & sufficientem cordis dilatationem impediverint. Atque ita, propter duas illas causas, justa sanguinis calefactio, & cordis justas motus, & calor, impedita fuerunt. Atque hinc factus est primo *pulsus languidus, rarus, & pene abolitus*: qui cum corpus calefacere & sanguinem satis copiosè per corpus distribuere non posset, idcirco hunc deinde, ob defectum sanguinis rubicundi, insectus est *g cadaverosus faciei pallor*, item (ob defectum caloris) *omnium membrorum refrigeratio*: & (ob vaporum, ex corpore perpetuò alioquin exhalantium, ex eà refrigerationem & incrassationem) *sudor frigidus*: nec non, (ob spirituum animalium, in cerebro ex tam debili cordis motu deficientium, inopiam) *omnis sensus & motus ablatio*.

a In nervos spectantes.) Sunt reverà ductus glandularum cerebri versus nervos continuati.

b Serosi & bilioli.) Cur sodes hi præcisè, non alii? forsan secundùm illud Euripidis in Tragedia: Tu vise latas properè ripas Inachi: Tu perge, Thebas, modò quas Cadmus condidit.

c Vel geniti.) Num gignerentur, nisi colligerentur?

d Separati.) Sine nullo dubio: non secus, ac fulmen, dolium cerevisià vel

vino repletum pertruens, liquorem contentum turbat.

e Dolores articulares.) Hoc symptoma prorsus est fortuitum, sed tamen facile deducitur ex antecedentibus.

f In fibras constrictorias.) Putem ego quasvis cordis fibras esse constrictorias, non obstante diastole.

g Cadaverosus faciei pallor.) Nempe imminuta contractione cordis naturalis, sanguis ad extrema vasa capillaria sanguinea propelli nequit.

Ubi

Ubi autem materia illa prava tandem à corde & ventriculo magnam partem fuit discussa, vel aliò translata, a sanguis melior, ad cor paulatim rediens, majorem concepit effervescentiam; & spiritus, ex cerebro copiosius in fibras cordis dilatatorias fluentes, auxerunt cordis motum, sanguinemque calidiorem per totum corpus distribuentas, *revocantur ægram nostram ad se*. Quæ deinde, aliis partibus pravorum humorum, ad cor & ventriculum subinde redeuntibus, vel ibi auctis, vel genitis, in *lipothymiam* b rursus subinde incidit.

a Sanguis melior.) Undè sodes? dic | b Rursus.) Hoc phenomenon facile
potius successivè cursum spirituum red- | explicatur tum ab vestigiis rei terrificæ
di æqualem; hocque fieri potest, varias | cerebro impressæ, tum à causa postea an-
ob causas.

Amaror autem, quem in ore percipit, oritur à bile, tum in ventriculo, tum a in vasis existente, & in linguam & palatum sese inde effundente.

a In vasis existente.) Jam antè | lis in vasis contineri, extra he-
didum fuit bilem, quâ bilem, nul- | par.

In hoc affectu, quia cor tam graviter afficitur, a magnum imminet periculum. Quia tamen ex animi pathemate est ortus, bene de illius Curatione est sperandum. Eaquæ tum in *paroxysmo*, tum *extra eum*, consistet in pravorum humorum discussione, & sanguinis & cordis intemperie corrigenda: *extra paroxysmum* verò, etiam in pravorum humorum b evacuatione.

a Magnum periculum.) Pottori | vel minus malignis. Confer Hippocr.
jure hæc affectio soror mortis, ejusve | Sect. 2. Aphor. 41. & Sect. 5. Aphor.
imago dicitur, quàm somnus natura- | 56.
lis: Variat autem ejus prognosis, prout | b Evacuatione.) Præmissâ nempe
jungitur diversis aliis morbis, magis | sufficiente præparatione.

Ubi itaque in *paroxysmo* versabitur ægra, a aquæ frigidæ in faciem sparsione, sternutatoriorum in nares inflatione, extremorum frictione & ligatione, nec non aquæ cinnamomi in os infusione, ad se erit revocanda.

a Aquæ frigidæ in faciem.) Hæc | montaci super calce vivâ destillatus in
pouducat in quavis *lipothymia*, ab ani- | phiatu angustî orificiî apertâ naribus
mi pathemate vehementiori oriundâ, | admotus.
vel ardore corporis subitaneo & vehe- | Resupinus decumbat æger ad lineam
menti; motum enim spirituum anima- | horizontalem, sic eam sanguis facilius
lium confusum tollit. Naribus, tempo- | fuit à corde ad cerebrum.
ribus, regioni cordis; ventrique appli- | Hic omnia profunt, quæ in Apo-
cetur linimentum sequens:

℞. Theriac. drach. iij.
Flor. sal. ammon. gr. vj. vel viij.
Ol. succin. gutt. x.
Crocî gr. vij. aut ix.
Balsami Peruviani gutt. vj.
Misce fiat linimentum.

Hæc etiam prædest spiritus salis am-

Si famina sit, & metus sit passionis hysterice, linteum lividum accensum teneatur coram naribus.
Et potentia mulieribus etiam profunt, ut assa foetida, galbanum, castoreum.

Extra

Extra paroxysmum verò, a primò exhibeatur tale purgans :

*R. Fol. sene ℥iij.
Rhabarb. ℥j.
Fol. absinthii ℥j.
Sem. anisi, fœniculi ana ℥l.
Aq. bordei ℥iiij.*

Post levem ebullitionem, macerentur simul per noctem in loco calido.

Foris expressio manè factæ.

Addatur syr. ros. solut. ℥j.

Misce F. Haustus, aliquoties reiterandus.

a Primo purgans.) Valdè benè ad | ram, quæ nonnunquam per se lipothy-
coacuandam primarum viarum sabur-
miam producere possit.

Si amaror oris perseveret, utatur a tali vomitorio :

R. Vini emetici ℥l.

Vini albi ℥ij.

Salis vitrioli albi ℥l.

Misce pro Vomitorio.

a Tali vomitorio) Etiam bene præ-
sertim si malum in ventriculo hæreas,
& æger facile vomat, vomitorium de-
betur: sed in delicatioribus cautè cum vo-
mitoriis mercandam est:

Tart. emet. gr. v.

Conserv. rosar. ℥ss.

M. F. bolus, sumendus cum pau-
xillo vini.

Si sit à veneno occulto, opus est anti-
doto. Vide Joëlis opera lib. de venenis
& antidotis; sed si à veneno manifeste
& corrosivo, præpinentur oleosa & pin-
guia.

Interim utatur hoc medicamento cardiaco, quod etiam in ipso paroxysmò
exhiberi poterit:

R. Aq. cinnamomi ℥j.

Spec. cord. ℥l.

Succi limonum ℥ij.

Misce. Capiat tribus vicibus.

Quò consumpto utatur hoc julepò.

R. Julepi rosati ℥ij.

Syr. de limonibus ana ℥l.

Aq. cinnamomi,

Manus Cristi ℥ij.

Misce, & capiat frequenter cochleare unum vel alterum.

Pro oris amarore uti etiam poterit subinde de a hac potione:

R. b Syr. de limonibus,

Aq. cinnamomi ℥ij.

de agreffa ℥jss.

Misce.

a Potione.) Fortas or sapius col-
litas aqua, cum aceto & lapide pru-
nella.

b Syr. de limonibus.) Sit syrupus de
acetostrate, sive succo citri.

c Aq. cinnamomi.) Spiritus salis

ammoniaci & sal vol. C. C. vel Viper-
rin. debet sapius usorpari, ut sanguis
reddatur subtilior: Ita spiritus nitri
gutt. xij. aut xv. commendantur hora
una ante pastum, ubi acrimonia pec-
cat salina.

Uti etiam poterit a vino absinthite pro eodem amarore.

In dieta aer sit temperatus & modicè lucidus. Cibus sit concoctu facilis, ex
jasculis carniùm, hordeatis, & amygdalatis. Potus sit vinum tenue, cerevisia
tenuis. Motus vehementior vitetur, & quiescat moderatè. Vitet vehementes
anims perturbationes. Utatur antiois jucundis.

a Vipo

a Vino absinthite.) Qui ergo amarior unus alterum tollet? certè nonnisi, viscidum acidum, quod hoc in casu parcare potest, dividendo.

VII.

M E D I C A T I O J U V E N I S ; P L E U R I T I D E L A B O R A N T I S .

Juvenis viginti duorum annorum, ex cursu æstuans, ac sudore madens, co-reviliam tenuem frigidam copiosè hausit: undè paulò post *b* atroci dolore lateris *c* dextri in pectore correptus fuit; cum tantà respirandi difficultate, ut suffocari videretur. Accessit deinde horror, quem secutus est calor totius corporis perpetuus, & magna sitis. Pulsus est celer, creber, & inæqualis. Tussis adest etiam molesta; & *d* sputum sanguine tinctum.

a Juvenis.) Confer Hipp. Sect. 3. Aph. 30.

b Atroci.) Hic dolor acerbus, fixus, cum febre continua acuta, tussi & sputo sanguinis, distinguit pleuritidem veram à spuria.

c Lateris dextri.) Aliquando utrum-

que latus afficitur.

d Respirandi difficultate.) Respirandi metus & difficultas, hic non adest, oritur à pulmone affecto, quàm à membrana pleura, propter expansionem pulmonum, compressione, undè actio muscutorum intercostaliū supprimitur.

Afficitur in hoc ægro membrana, pulmonem dextrum investiens; a & forsàn etiam pleura, in dextra pectoris laterali parte; atque etiam pulmo. Idque b ex dolore illo atroci, pectoris latus dextrum occupante, item ex maxima illa respirandi difficultate, & sanguinolento sputo nostri ægri patet. Afficitur etiam cor; ut ex pulsu celeri, crebro, & inæquali, item ex totius corporis horrore, & inscuto perpetuo calore, ac siti, febrim continuam indicantibus, est manifestum.

a Forsan etiam pleura.) Titulus hujus medicationis cum significet pleuritidem, potiori jure Auctor dixisset, certò certius affici membranam pleuram, sed forsàn etiam membranam pulmones investientem.

b Dolore atroci.) Qui non potest esse in pulmonibus, utpote qui sunt obtusi sensus; dolor verò ille atrox, partim est ob exquisitum sensum pleuræ simul inflammate, sed partim etiam, quia in respirazione pulmones feriunt hanc pleuram.

Morbus hujus ægri est membranæ pulmonem dextrum investientis, & forsàn etiam pleuræ ejusdem lateris, inflammatio: quæ atrocem dolorem lateris dextri in pectore; respirandique maximam difficultatem; nec non febrim continuam inducens, a Pleuritis vulgo appellatur.

a Pleuritis.) Pleuritis dicitur vel vera, vel notba: vera est, ubi peccat inflammatio membranæ pleuræ, notba verò ut plurimum oritur à flatibus & humoris viscoso: notba distinguitur à

vera, quòd in illa dolor magis sit distinctus & vagus, in verà autem purioris & fixus: ubi simul afficitur membrana pulmonum, vocatur, pleuropneumonia.

a Causa

a *Causa* hujus morbi *protharctica* fuit potus cerevisiæ frigidæ, copiosè ab hoc juvene æstuante, & sudore madente, haustus. Cerevisiæ enim illa frigida per œsophagum in pectore copiosa transiens, & in ventriculo existens, clausit, suo frigore, multos in pulmonibus & pectore, valde cum reliquo corpore æstuantibus, plurimisque vapores undique emittentibus, poros; quo magna vaporum istorum pars per alios meatus egressum, cum aliis vaporibus, eodem tendentibus, sibi parare, meatusque illos pectoris & pulmonum *b* plus justo aperire cogebatur. Præterea ab illo frigido ingesto potu forsitan fuit sanguis, in pulmonibus & pectore existens, in quibusdam vasis aliquantum condensatus & coagulatus, quo iusta sanguinis circulatio nonnihil fuit impedita, unde vasa vicina à sanguine impulsio valde intumuerunt, eoque pori eorum nimium fuerunt dilatati & expansi. Poris autem plus justo in pulmonibus & pleurâ, propter duas, vel singulas has causas, plus justo apertis, & expansis, humores quidam fervidi, ex sanguine totius corporis copioso (qui *antecedentem* huic morbo præbet causam) à corde extra vasa in membranam pulmonem dextrum investientem, & forsitan etiam in dextram lateris pleuram, propter majorem ipsarum præ cæteris laxitatem, copiosè fuerunt impulsæ & etiamnum impelluntur: iique ibi corrupti, & tales ex corruptela poros adepti, ut à subtili æthere ibi vehementissime & varie agitentur, eoque valde incalescant, inducunt jam, tanquam causa *continens*, inflammationis, in dextri lateris membranæ pulmones & costas investientibus, *tumorem*; unde omnia *symptomata* hunc ægrum gravissimè infestantia, nunc porro consequuntur.

a *Causa* protharctica.) *Confer* Hippoc. Sect. ij. Aphor. v. & 23. item misc. cur. ann. 2. obs. 258. Forest. 16. obs. 26. *Ex* suppuratis glandulis subalaribus, ortam fuisse pleuritidem, observavit Barthol. in act. Hafn. vol. ij. obs. 85. *ex* risu, subortâ sternutatione, idem obs. 96. à suppressis lochiis, Binning. cent. 3. obs. 29. à morbillis, misc. cur. ann. 4. obs. 7. à lumbricis, River. cent. 1. obs. 73. *Letalem* pleuritidem, Rex Illyricorum Agro, ex ebriofitate & ingluvie, sibi contraxit, teste Polybio, lib. 2. hist. cap. 4. *Nativam* constitutionem, multum huc contribuere, monuit Willifius pharm. rat. part. ij. Sect. j. c. 9. *Epidemicus* nonnunquam est morbus, teste Schenkio, l. 20. obs. pag. 773. Valeriolâ l. 6. obs. 2. *Aliquando* transit angina vera in pleuritidem, teste Hippocr. Sect. 5. Aphor. 8.

b Plus justo aperire.) *Pori* & cana-

liculi vasorum circa pleuram ab æstu fuerunt quidem primò nimis aperti, atque eo tempore particule sanguinis humorumque crassiusculæ, præsertim salinæ fixæ, ipsis fuere infirmatæ, sed superveniente subitâ incrassatione à potu frigido, circulum suum non continuare poterunt; unde suborta est inflammatio: ita Willif. testatur, in vasculorum pneumonicorum angustiis, polypos frequenter hætere, & turbando sanguinis cursum, dyspnæam, pleuritidem, peripneumoniam, & ruptiones vasorum, sputaque cruenta excitare, atque sic in partibus aliis, affectus alios sæpenumerò producere: cui consentiens Malpighius tr. de polypo, pleuritides ultra febrem acutam, polyposas concretiones esse in pulmonibus judicat, idque ex cadaveribus & rejecto (sputo, extractoque sanguine attestare.

Cum enim, propter inflammationis tumorem, pectus & pulmones inter respirandum sufficienter dilatari non possint, hinc oritur *respirandi* in nostro ægro *difficultas*; & quia, propter respirationem qualemcumque nostri ægri, membrana pulmones investiens & pleura, quæ valde hic tument, & acutissimi sensus sunt instrumenta, vehementius distenduntur, hinc oritur in inspirando *vehemens*

hemens ille putidiorius peſtoris dolor lateralis; & quoniam pars fervidorum & pravorum humorum ex partibus inflammatis per venas, ope circulationis sanguinis, ad cor perpetuo pervenit, ibique febrilem incalſcentiam continuo concipit, & inde per totum corpus diffunditur, hinc eſt febris illa a continua, quæ inflammationem hanc comitatur; & quia ex partibus inflammatis, per poros earum nimis apertos, in bronchia pulmonum ſanguis & quidam acres vapores & humores frequenter impalluntur, qui membranas bronchiorum frequenter vellicant, hinc in hoc affectu obſervatur frequens tuſſis & ſanguinis ſputum.

*a Continua .) Et quidem acuta, | partim ob dolorem acutum, partim a
partim ob inflammationem magnam, | ſate in ſanguine abundante.*

Morbus hic, propter vehementiam ſymptomatum, partesque affectas, & empyematis metum, a valde eſt periculofus; ideoque diligenti Curatione erit impugnandus.

*a Valde periculofus.) Inter peracut- | Sect. 5. Aph. 8. & 15. Sect. 6. Aph. 16.
tos recenſetur, unde intra ſeptimum | Sect. 7. Aph. 11. miſc. cur. dec. 2. ann.
diem ſoles ſolvi, Conf. Hipp. prænot. | 3. obi. 178.
Sect. 16. text. 13. Sect. 1. Aphor. 12.*

Eaque in cauſæ antecedentis, continentis, tumoris, intemperiei ac doloris ablatione conſiſtet.

a Primo itaque, ad ſanguinem affluentem & allapſurum commodiſſimè à partibus affectis revellendum & ex corpore evacuandum, mox b aperiatur vena brachii dextri lateris, & ſanguis educatur ad uncias decem vel duodecim, pro ratione viſionum.

*a Primo.) Hartmannus hic præ- | nem curari poſſe, ſed id non ita tuto
ſcribit vomitortum, ſed nobis ſuſpe- | fiet, quia febris continua acuta & do-
ſum eſt, quia concuſſione corporis va- | lores acutiſſimi, inducias ſufficientes
lidam motus ſanguinis & dolor augetur. | ſæpe non concedunt, ut ſatis citò me-
b Aperiatur vena.) Concedimus | dicamentis aliis, dolores illi ſopian-
quidem pleuritidem citra venæſectio- | tur intolerabiles.*

Post venæſectionem injiciatur talis a clyſter alterans & purgans:

R. Malvæ, biſmalvæ, mercurialis, violariæ an. m. j. ſ.

Hordei mundati m. j. prunor. damafcen. par. vj.

*Decoq. in aq. comm. q. ſ. ad lib. j. ſ. in Colat. diſſolve elect. dia-
cathol. ſacchari rubr. an. ʒj.*

Olei violar. ʒiſſ. vitell. ovi Num. 1.

Miſce F. Clyſter, ſubinde reiterandus.

*a Clyſter .) Reſtè quidem, non | laturæ cum fruſtu addi poteſt niſi
enim conducunt purgantia acriora: ce- | drach. j.*

Si dolor hiſ non imminuatur, venæſectio poterit eodem die vel poſtridie, a Imo & aliis diebus, pluries reiterari .

*a Imo & aliis diebus .) Habeatur | nent Practici, corpus multis remediis
ratio criſtes, prudenter enim tunc mo- | non eſt movendum.*

Tho-

Thorax, in parte dolente, spongis vel a linteis lacte tepido imbutis & expressis aliquamdiu foras, oblinatur hoc & linimento:

℞. *Olei amygdalar. dulc. violacet* an. ℥j.

Unguenti alibæ ℥j. *Misce.*

a Linteis lacte tepido imbutis.) *Quatenus talia subito refrigerantur, nos præferremus emplastr. de spermate cœti Mynsichtii campborâ nobilitatum, vel sacculum aliquem (præcipuè in notha) ex bordeo germinante, (belgicè mouit) sem. cumini, flor. chamomill. melilot. & pauculo salis; vel*

℞. *Malv. m. ij.*

Sem. Card. Mariæ. &

Pap. alb. ana unc. j. sem.

Flor. Chamomill. m. jss.

Salis a. m. j.

M. F. Sacculi N. ij. intertexti.

Qui calide alternis vicibus lateri dolenti applicentur.

b Linimento hoc.) *Adde Theriac. Rec. drach. j. Camph. gr. xv. Ung. Popul. drach. ij. & loco ol. amygd. & violæ. suppone Ol. Papav. unc. j. sem. Ol. Ceræ unc. sem.*

Et a de sequenti decocto ter quaterve in die bibat:

℞. *Fol. violariæ, borrag. scabiosæ, bugloss.*

bellidis an. m. j.

capill. vener. ruffilag. an. m. ss.

Glycyrbizæ rasæ ℥ss. prun. damascen. Num. vij.

Passular. ℥jss.

Decoq. in aq. bordei q. s. ad lib. jss.

In Colatura dissolve syr. capill. vener. violacet,

Rapaveris rhaados an. ℥ss. Misce P. Apozema.

a De sequenti decocto.) *Hoc sunt expectorantia. benè: maximè enim commendanda*

Interdum bibat haustum tenuis cerevisiæ, in quo dissoluta sit a ℥j. salis prunellæ.

a ℥j. Salis prunellæ.) *Sufficit ℥ss. vel add.*

camph. gr. ij. iij. aut iv.

Sacchar. saturni gr. v. aut vj.

Ad spiritum facilitandum utatur hoc a linctu:

℞. *Syr. capill. veneris, violacet, an. ℥j.*

De liquiritia, papaver. rhaad. an. ℥ss. Misce.

a Linctu.) *Loco syrupi violarum eligatur syr. de alib. Fern. vel jujub.*

Si dolor ingens urgeat, hoc utatur bolo anodyno, & materiam acrem retinente, ac dissipante:

℞. *Requiei Nicolai, sberiacæ an. ℥ss.*

Laudani opiat a gr. iv. *Misce F. bolus, vesperi dandus.*

a Gr. iv.) *Sufficiunt in principio gr. ij.*

Vel ℞. Sem. card. mariæ gr. xv.

Laud. opiat. gr. j. aut ij.

Camphoræ gr. liij.

Sacchar. saturni gr. iv.

Salis prunell. gr. xij.

M. F. Pulvis.

L i 2

Alib

Alii cum fructu præscribunt stercoreis gallin. albi ℥j. aut Fuliginis camini tantundem; certè simi animalium multum præstare possunt, ratione salis sui

nitrosi. Specifica hic dicantur mandibul. luc. pisc., ras. dentis apri, sang. hirc., & sperm. cœti, &c.

Et hoc utatur cataplasmate :

℞. a Caricar. ℥iij.

Decoq. in lactis q. s. & contundantur

Cum ovi camomill. q. s. F. Cataplasma.

Cum linteo calide adbibendum.

a Caricarum.) Sine dubio Auctor his utitur ad suppurationem extrorsum revocandam, siquidem aliò modò, malum non poterit discuti: Externè etiam adhiberi poterit oleum cere & imponatur empl. de sulphure.

Aliqui recentem panem calidum semo.

feniculi nobilitatum lateri applicant; cujus vapor amicus est nostri corporis poris; sic etiam applicatur omentum vervecis resenter macerati: suppuratione facta, dolor & febris remittunt, atque tunc medicatio coincidit cum empyemate.

Si ex dolore, in eodem loco fixo, & febris aucta, a suppuratio metuat, ea erit promovenda hoc emplastro:

℞. Rad. albæ & mundat. ℥ij.

lilior. alb. ℥j. emulæ camp. ℥℥.

Fol. malvæ, violariæ an. m. ij.

Flor. camomill. meliloti an. m. j.

Bulliendo ad mollitiem coctis, b & colatis, adde

Farina fenigræci, tritici an. p. j.

Fermenti acris ℥ij.

Pingued. porci, butyri an. ℥℥.

Ol. amygdal. dulc. comm. an. q. s.

Croci ℥℥. Miscæ F. Emplastrum.

a Suppuratio.) Maximè laborandum est, ut ulcus foras vertatur, & hunc in finem apponatur primò cucurbita ventosa, postea applicetur cataplasma ex rad. alb. , capis sub cineribus tostis, malva, sem. cum. flor. cham. & melil., mica panis albi & facie vini, coctis in cerevis. dulci.

b Colatis adde.) Quidam etiam hic addit Auctor caricas, ad promovendam maturationem?

Cæterum per totum morbi decursum ager teneatur in leni diaphoresi, sùm

decoctis scorzonere sine acido, tùm mixtura aliquà temperatâ, anodynâ & expectorante, qualis est seq.

℞. Aq. Card ben. meliss. ana unc. ij.

ther. simpl. drach. vj.

tinct. croc. ℥ij.

op. gutt. XL.

mandib. luc. pisc. drach. j.

sang. hirc. ℥ij.

styr. jujub. vel de liquir. drach. vj.

M. dofs ad cochl. iij. singulis horis.

Ubi pus est genitum, quod ex immunitâ febris constabit, danda opera ut abscessus a rumpatur tussî, sternutatione, forti loquela, vomendi conatu.

a Rumpatur.) Locus abscessus externè scalpello potius est aperiendus:

vel vesicatorio rumpendus: cætera spectant ad medic. de empyemate.

Ab-

Abſceſſus, verſus interiora pulmonum ruptus, detergendus hydromefite, & decocto peſtorali.

a Si pus ſeſe in cavitate thoracis effundat, cauſtico & incifione latus intra quintam & ſextam coſtam eſt aperiendum, & pus partitis vicibus moderatè erit educendum.

a Si pus.) Nempe copioſum; aliàs expectorantibus eſſici poterit.

In diæta, Aër ſit ad calidam inclinans. Cibus in principio, ſit tenuis ex juſculis gallinarum, cremore priſanæ, a lacte amygdalato; qui poſtea plenior offerri poterit. Concedi hic poſſunt amygdalæ dulces, paſſulæ, mala dulcia, malva, endivia. Potus ſit cereviſia tenuis. b Vinum vitetur uſque ad morbi finem. Quies imperetur. Somnus ſit ſolito longior. c Excrementa alvi indices movenda.

a Lacte amygdalato.) Cum ſem. papav. & card. maria, nec non ſyrupo de papav.

b Vinu vitetur.) Febrim enim auget.

c Excrementa alvi.) Nempe laxantibus, emollientibus, & diſſertibus, nè ſubſequatur diarrhæa.

VIII.

M E D I C A T I O,

PLEURITIDIS IN PUERPERA.

a Puerpera, poſt æſtuationem corporis, in dextra parte peſtoris potiſſimum refrigerata, horrore & deinde febre continua ac ſanguinis ſputo inſequentè ſuit correpta; jamque punctorios lateris dextri dolores, cum magnâ respirandi difficultate, ſentiit; & b lac in ipſa valde eſt imminutum.

a Puerpera.) Caſus hic facile potuiſſet inſeri priori medicationi, obſervatâ tantam differentiâ & circumſtantiis inter puerperam & alios homines; ita Medici multiplicant entia, citra neceſſitatem, morbos ſæmiliarum & puerorum, ſimul & puerperarum ſeparatim conſiderando.

Cæterum Auſtor malè in hiſtoria

amiſiſt intervalum temporis intercedens inter partum & pleuritidem, quod tamen fieri debuiſſet propter articulum hinc ſecundum.

b Lac imminutum.) Hoc tantum aliquid ſingulare eſt in hâc hiſtoria, præter ea quæ continentur in præcedenti: oritur autem ex febrî continnâ.

Afficitur, in hac ægra totum corpus, ut ex horrore; cor, ut ex febrî continnâ; pulmo, ut ex ſanguinis ſputo; item membrana dextrum pulmonem inveſtiens, & a forſan etiam pleura dextri lateris, ut ex doloribus punctoriis in dextro latere perceptis, & respirandi difficultate inde orta, eſt maniſeſtum.

a For-

a Forſan etiam .) Nos dicimus | *Hor in medicatione præcedenti.*
primariò; ità etiam locutus eſt Au-

Dico autem membranam, pulmonem inveſtientem, hic certò affici a quibus sputum ſanguinis hic tam citò & commodè eicitur; b quod in ſola pleura affecta hic non ita fieri ſolet .

a Quia, &c.) *Hæc ſequela nulla eſt;* | b Quod in ſola pleura, &c.) *Quidniè*
ratio conſtat ex medic. præc. | *ſunt enim partes ſibi valdè vicinæ.*

Morbus, qui hanc ægram torquet, eſt membranæ, pulmonem dextrum inveſtientis, & forſan etiam pleuræ in dextro latere, inflammatio, febrî continuâ, lateris dextri punctorio dolore, & respirandi difficultate, comitata; quæ vulgò *Pleuritis dextri lateris* appellari ſolet.

Cauſa procaſarctica hujus morbi fuit partis dextræ pectoris poſt æſtuationem refrigeratio; quâ multi pori ibi clauſi coëgerunt multos vapores, per illos copioſè antea tranſeuntibus, per alios poros viam, cum aliis copioſis vaporibus illos tranſeuntibus, ſimul affectare, atque ita poros in pulmonum & pleuræ dextrâ parte nimium laxare. Poris autem in illa pulmonum & forſan etiam pleuræ parte nimium laxatis & apertis, a humores quidam fervidi, ex ſanguine totius corporis, (antecedente hujus morbi cauſa,) copioſè in iſtas partes à corde fuerunt propulſi & corrupti atque incenſi, iique ſua copia & incendii calore, inflammationis tumorem inducentes, liberamque, ex illo tumore, pectoris pulmonumque b expansionem & contractionem impediētes, partesque illas membranofas diſtentionis vehementiâ dolore acuto perfundentes, calidioresque & corruptas quaſdam ſanguinis partes ad cor & pulmones perpetuò, ex partibus illis affectis, referentes, atque ita febrim continuam excitantes, sputumque ſanguinolentum efficiētes, continens hujus morbi, ejuſque ſymptomatum ſunt cauſa.

a Humores quidem fervidi.) *Hunc* | b Expansionem & contractionem.)
fervorem potiſſimum oriri in parte in- | *Pulmones paſſivè magis ſeſe habent,*
flammata, & poſteà continuari, jam | *non enim gaudēt mūſculis, aut fibris*
antèà ad raximūſque diximus. | *motricibus.*

a Lac ipſi eſt imminutum; quia ſanguis, qui lactis eſt materia, ad vicinas partes pectoris inflammatas, ob poros ibi nimis apertos, copioſè fluens, uberibus lactis materiam ſubducit.

a Lac imminutum.) *Lac in mam-* | *râ, ſecretiones languidius procedunt,*
mis hic imminuitur ut in omni febre | *partim quia calore febrili māmæ exſi-*
continua, partim quia minus editur, | *cantur, tubuliq; glandularum anguſtan-*
partim quia turbatâ ſanguinis mixtu- | *tur, ad lactis materiam tranſcolandam.*

Morbus hic, ob febrim continuam, doloris vehementiam, magnam respirandi difficultatem, & empyematis metum, eſt a periculofiffimus.

a Periculofiffimus.) *Ex puerpe-* | *periculofior eſt hic affectus -*
rio vires valdè cum ſint debilitatæ, |

Atque ideo diligentiffimâ *Curatiōne* erit impugnandus.
 Eaque in cauſæ antecedentis, continentis, tumoris, intemperiei, ac doloris ablatione, conſiſtet. Pri-

Primo itaque a vena aperiatur in dextro brachio, sanguisque ad revulsionem & evacuationem, citra lochiorum sufflaminationem, faciendum, educatur ad unc. iij. & post tres horas educantur aliæ tres unciz.

a Vena aperiatur.) Verum quidem *beralium sanguis esset emittendus, sed etiam satendum est, reliquis paribus, pleuritidem ut urgens symptoma magis urgere; quam lochia.*

Et a si post sex horas dolor adhuc valde sæviat, educendæ erunt adhuc aliæ sanguinis unciz duæ.

a Si post sex horas, &c.) Interea *non est, sed procedendum, ut in medic. tamen cum aliis remediis quiescendum* | *anteced.*

Et porro pro libitu bibat de hoc decocto:

℞. Hordei mundati, flor. buglossæ an. p. j.

z Passular. ℥ij.

Decoquantur in aq. comm. q. s. ad lib. ij.

Et F. Colatura, in qua dissolvatur interdum

Syr. violac. & capilli veneris, q. s. ad

Gratiam dulcedinem.

a Passular.) Add. flor. hyper. & me- | *par. iij. sed tamen habeatur ratio dul-*
ci. ana p. iij. pap. rb. p. ij. filiq. dulc. | *cedinis pro varietate subjecti.*

Quarto die a purgetur tali haustu:

℞. Syr. rosati sol. cum sol. senæ ℥ij.

Cremor. tartari ℥j. scammonii gr. viij.

Aq. decoct. hordei ℥ij. Misce F. haustus.

a Purgetur.) Præstant chyliferes.

Et sumat quotidie mane, rasuræ dentis apri drach. j. cum præcedente decocto q. s. Cum hoc remedium peculiariter huic morbo convenire dicatur.

Vel, ad dolorem illum punctorium acutissimum sedandum, adhibeatur pulvis sequens, qui præsentaneum hujus doloris est remedium.

℞. Flor. sulphuris a compositor. ℥ss.

Ras. dentis verris aprugni,

Mandibular. lucior. pisc. ana ℥ij.

Sem. cardui Mariæ,

Flor. papaver. erratici ana ℥j. F. Pulvis.

a Compositorum.) Vid. floril. chy-
 micum Grulingii de medicamentis pe-
 storibus, adde

Lap. prnell. ℥v.

Camphor. gr. xij.

Sacchar. Saturn. gr. xvij.
 sit ℥ss. pro dosi.
 Aq. Chærefolii, præcipue si san-
 guis coagulatus fuerit, prodest.

Detur drach. j. cum aq. flor. papav. erratici, aut aq. chærefolii, mane, meridie,
 & vesperi.

Si lactis defectus perseveret, mane & vesperi etiam bibat de hoc decocto:

℞. Hordei p. j. sem. anisi ℥ij.

Ficuum Num. x.

Decoquantur in jusclo carniū, Pro duabus vicibus.

Dolore punctorio adhuc urgente,

℞. Caricarum unc. iij. & decoquantur in lacte, contundantur addito oleo chamomill. q. s. Et lateri dolenti cum linteo applicentur calidiuscule.

In diata aër sit temperatus. Cibus sit ex jusculis carniū vervecinarum & gallinarum, cremore hordei, & amygdalatis, uvis passis, amygdalis, malis dulcibus. Potus, præter decoctum antea præscriptum, sit cerevilia tenuis. Quietis & somno omni ratione studendum. Excrementa aëri, vel arte, vel naturâ, respondeant.

IX

M E D I C A T I O F O E M I N Æ,

P E R I P N E U M O N I A L A B O R A N T I S.

Juvenula annorum octodecim, post victum satis lautum, incidit in tantam anhelitus *b* difficultatem, ut suffocari videatur. Dolor gravis pectus occupat, isque *c* ad mammillam & dextrum humerum se extendit. *d* Sputum adest sanguinolentum, & febris satis acuta, *e* Genæ rubent. In dextro latere decumbere non potest.

a Juvenula.) Vid. Hippoc. Sect. 3. Aphor. 30.

b Difficultatem.) Accedit respirandi metus ob vehementiam doloris, nam pulmone inflato, ejus membranula inflammata magis tenduntur cum periculi ruptiois, sicut in pleuritide.

c Ad mammillam, &c.) Hisce distinguitur ab asthma.

d Sputum adest sanguinolentum.) Respice medicatione de pleuritide.

e Genæ rubent.) Vide Riv. cent. r. obs. 96. Quod vero hic genarum rubor, ab Auctoribus magis adscribatur peripneumoniae, quam aliis magni momenti inflammationibus, id debili fundamento nititur.

a Afficitur in hac ægra pulmo, quod ex magnâ illa respirandi difficultate, & sputo sanguinolento, nec non ex genarum rubore; item pectoris in dextrâ parte musculi, quod ex dolore ejus, ad mammillam & humerum dextrum sese extendente, & decubitum in eo latere *b* non ferente; denique etiam cor, quod ex febris acuta, est manifestum.

a Afficitur pulmo, quod ex, &c.) Peripneumonia à pleuritide distinguitur, quatenus in peripneumonia dolor minor, & potius gravativus est, quàm in pleuritide, ubi dolor major, & pun-

ctus est, nam pleura plures magisque tenfos habet nervos quam pulmo.

b Non ferente.) Hoc significat, partem pulmonis dextram præcipue affectam esse.

Mor-

Morbus, quo hæc ægra affligitur, est inflammatio a interioris substantiæ pulmonum; quæ difficillimam respirationem, pectorisque dolorem, & febrem acutam, sanguinisque sputum inducens, Peripneumonia vulgò appellari solet.

a Interioris substantiæ .) Quidni exterior?

a Causa procatactica hujus morbi est victus lautus; quo hæc scemina, in adolescentia usa, b copiosum sanguinem in toto corpore produxit; qui antecedentem hæc morbo præbuit causam. Pars verò ejus in pulmonum substantiam & pectoris musculos, & mammillam dextram, propter eorum laxitatem nimiam, sese copiosè effundens, caloremque præter naturam ibi concipiens, partesque illas vehementer distendens, continens hujus morbi & ejus symptomatum est causa.

<p><i>a Causa procatactica.) Vid. Hipp. Sect. 5. Aph. 24. Aliquando peripneumonia est epidemica, vid. Schenk. lib. 6. obs. 2. 3. à suppressis evacuationibus consuetis, vid. Pison. de cogn. & cur. morb. lib. 2. cap. 2. Ex deglutita fibula avicu-</i></p>	<p><i>la majoris vid. Salmuth. cent. 1. obs. 85. à cantharidibus contra dolorem dentium applicatis, lethalem peripneumoniam vid. eundem obs. 42. Ex angina vid. Hipp. Sect. v. Aph. 10.</i></p>
	<p><i>b Copiosum.) Nempe crassum urem.</i></p>

Humores enim illi sanguinei, in pulmonum substantiam, & pectoris musculos, mammillamque dextram effusi, ibique corrupti, & hinc vehementius incalescentes, arctant bronchia pulmonum, respirationisque a vehementioris necessitatem inducunt, partesque illas gravant: atque hinc cum substantiæ interioris pulmonum inflammatione, oritur anhelitus difficultas, quæ magnitudine sua suffocationis periculum fere inducit. Atque hinc etiam dolor gravis pectus occupat, b qui ad mammillam & dextrum humerum se extendit.

<p><i>a Vehementioris.) Sic crebrioris, sed minus profundi, ob metum exacerbandi doloris.</i></p>	<p><i>b Qui ad mammillam.) Sic quidem differt ab asthmate, sed aliquando eam tenus practicus facile falli potest.</i></p>
---	---

Et quia pars effusi istius sanguinis per tunicas bronchiorum pulmonum in bronchia, se effundit, hinc per expirationem attollitur ille in os, spuendoque sanguis ab ægra rejicitur.

Et quoniam, ex peculiari illa sanguinis in pulmonibus effervescentia, sanguis ita in hoc affectu a adaptari solet, ut ille copiosus in genas propelli soleat, genæ in ægra nostra plus solito rubent.

<p><i>a Adaptari.) Dicatur potius sanguinem propter febrem acutam capil-</i></p>	<p><i>laribus vasis magis insinuari, & diutius morari.</i></p>
--	--

Et quoniam, à decubitu dextro a partes pulmonum & pectoris dextræ affectæ, ab incumbendis ex illo situ partibus; magis premuntur, quam ab alio decubitu, hinc dextro lateri difficilius incumbit ægra.

a Partes pectoris dextræ.) Vid. Riv. cent. 1. obs. 79.

Et quia pars fervidi istius sanguinis, à pulmonibus in ramos arteriæ venosæ perpetuò se insinuans, ad cordis ventriculum sinistrum perpetuò defertur, ibique

M m

nimiam

stimulam malignamque effervescentiam efficit, hinc fit, ut *a* febris acuta hanc morbum coniteretur.

Cum hic morbus sit inflammatio partis cordi adeo vicinæ, tantamque respirandi difficultatem, febrimque acutam inducat; morbus hic *b* maxime periculosus est censendus.

a Febris acuta.) Hic ut in aliis inflammationibus, oritur ab particulis salinis & acidis copiosioribus, ad vehementem motum perductis ab æthere poros earumque partisque inflammatae vehementissimè, & velocissimè perueniente.

b Maxime periculosus.) Vid. Hipp. lib. 2. de morbis Sect. 11. Ap. 49. & seq. Sect. 6. Aph. 16. Sect. 7. Aph. 11 & 12. Celsus lib. 4. cap. 7. non malè dixit, quod id genus morbi plus habeat periculi quam doloris: suppuratio sæpe sequitur, die 20: aut 40.

a Curatio ejus consistet in causarum, & intemperiei, ac tumoris ablatione.

a Curatio.) Riverius rectè monet, eandem hic atque in pleurisi-

de esse curationem.

Vena itaque mox aperiatur, sanguisque educatur ex dextro brachio satis liberaliter: ita tamen ut vires consent, eaque ad *a* expectorationem sufficient.

a Expectorationem.) Ad hanc animè est attendendum.

Ad sitim utatur subinde: *a* tali Julapio:

R. Syr. de limonibus ℥ij.

Violacet ℥vj.

Aq. bordet lib. j. olei vittrtol. q. s. ad grat. acor.

Misce F. Julap.

a Tali Julapio.) Præstat pitisana, & succo citri: Vel et sæpius eluatur ex bordo mundato, limar. C. C. rad. aqua communi, cui additum fuerit sal scorzon. & passulis minor. siliquis dulc. prunella.

Postridie *a* utatur tali purgante:

R. Syr. ros. sol. cum sol. senæ ℥ij.

Spec. diarurbit. ℥ij. cremor tartari ℥ss.

Aq. bord. q. s. F. Haustus brevis.

a Utatur tali purgante.) Purgatio labr. tamarind. prun. damasc. & uvis vitæ utatur in omnibus morbis acutis, lae corinth. &c. In cerebroisa dulci coctis: nans autem dari potest ex manna Ca. vel alvus eluatur vitæ.

Si dolor non levetur, reiteretur vena-sectio in eodem latere.

Interim inungatur latus & mammilla dolens *a* tali linimento:

R. Ol. amygdalar. dulc. anethini an. drach. vj.

Unguenti resumptivi ℥j.

Misce, pro linimento.

a Tali linimento.) Postea imponatur empl. de sperm. ceti & camphora.

Ad

Ad expectorationem sputi facilitandam, utatur tali *linctu*:

℞. Syr. violacei, de liquiritia,
capill. veneris an. ℥j.
Sacchari candi ℥j. Misce.

a Linctu.) Linctus potest esse idem,
qui in pleuritide, sic etiam diæta.

Ad leniendum succus liquiritiæ in
ore detineatur. Sudores hic præcipuam
curam præstant ex Mithridat. vel The-
riac. recentis, ut post sudores vi sua
narcoticâ dolores leniant, & sanguinis
motus immixuant. Sales hic non sunt
adhibendi acriores: Antimonium dia-
phoreticum & bezoard. min. hic etiam
profunt, cum croco, saphura, sale prun.
& sperm. ceti.

℞. Mithrid. rec. drach. j. an. ℥iv.

Bezoar. Mineral. ℥j.

Sal. prunel. gr. xv.

Croc. gr. vj.

Land. Opiat. gr. j.

Camph. gr. iv. vel v.

Syr. de Papav. drach. iij.

Aq. Card. bened. unc. iij.

Olei Sulphur. p. c. gut. vi.

M. f. Haustus.

Intermediis temporibus.

℞. Lapid. Prunel. scrup. j.

Camphor. gr. ij.

M. f. Pulvis pro fusi.

Diæta hic servanda, qualis in pleuritide fuit præscripta.

X.

MEDICATIO JUVENIS,

EMPYEMATE LABORANTIS.

Juvenis 26. annorum, post vulnus, in pectoris cavitationem penetrans, consoli-
datum, jam ab aliquot mensibus ad summam maciem reductus, pus quotidie
expuit; magnamque dolorem in illo pectoris latere, ubi vulnus fuit inflictum,
sentit. *b* Tumor etiam, quatuor digitis à vulneris cicatrice distans ibidem in-
ter costas observatur, liquorisque alicujus *c* fluctuatio ibi digitis percipitur.
Vigiliæ ipsum magnopere affligunt. *d* Febris adest, quæ hecticam refert. Nisi
in lecto erectus sedeat, præ respirandi difficultate suffocari metuit.

a Empyemate.) Tres proxime præ-
cedentes medicationes fuerunt quidem
preparatoriæ ad empyema, sed tamen
hic illud est peculiare, quod vulnus
fuerit in pectus susceptum.

b Tumor.) Hic significat vulnus
intempestive fuisse consolidatum, id est,
antequam sanguis vel etiam pus omne

thorace contentum, accurate fuerit
eductum & ulcus detersum.

c Fluctuatio.) Hæc etiam percipitur
in hydrope thoracis, sed aliæ in hi-
storia memorata circumstantiæ distin-
guunt satis empyema ab hydrope.

d Febris adest.) Vid. medicat. de
phtihisi vera.

Afficitur in hoc ægro totum corpus, quod ex ejus summa macie: item pulmo,
quod ex puris sputo, & respirandi difficultate; nec non pleura & muscoli a in-
tercostales, quod ex dolore lateris, ejusque tumore: præterea etiam cerebrum,
quod ex vigiliis: ad hæc quoque cor, quod ex febris est manifestum.

M m a

Mor-

Morbus, qui ipsum affligit, est cavitatis thoracis, à pure, in ea collecto, nfmia angustatio; quæ à puris illa collectione, angustiam cavitatis thoracis faciente, Empyema vulgò appellatur.

a Intercostrales.) Sine dubio etiã diaphragma, utpote cui pus copiosum incumbit.

a Causa prima hujus morbi fuit, vulneris, in pectoris cavitatem usque penetrantis, inflictio; vulneris verò consolidatio, ante justam sanguinis è pectore, evacuationem, & valorum vel pororum, sanguinem in cavitatem thoracis emittentium, justam conglutinationem facta, pro secunda ejus causa, est habenda; sanguis autem post interpestivam vulneris consolidationem in pectore retentus, & per vasa pectoris læsa in cavitatem ejus descendens, eamque replens; ibique in b pus conversus, partesque vicinas vitians, tertiam & continentem, proximamque hujus morbi, ejusque symptomatum, constituit causam.

a Causa prima.) A parotidibus neglectis, juveni cuidam empyema lethale contigisse, testantur milc. cur. an. iij. obs. 5. Ex suppressione mensuum, Montan. consil. i 77. confer Hip. S. v. Aph. 9.

b Pus.) Hoc maximam partem gignitur à lymphachylosa, propter rupturem & erosionem glandularum vasculorumque lymphaticorum extravasata.

A copiã enim ipsius sanguinis, in pus conversi, in cavitare thoracis collectione, facta fuit magna cavitatis thoracis angustia, a justam pulmonum expansionem impediens; respirationemque tam difficilem inducens, ut jam æger, nisi erectus sedeat, suffocari, à magnã copiã puris, (jacentes pulmones magis, dum illud sursum attollitur, quam eos ex aspera arteria, in recto corporis situ, b pus deorsum pellente, recta sive perpendiculariter dependentes, prementis & gravantis,) metuas.

a Justam pulmonum expansionem.) Adde etiam, reciprocationem motus contradictorii muscutorum diaphragmatis, pectoralium & intercostalium.

b Pus.) Hoc maximam partem gignitur à lymphachylosa, propter rupturem & erosionem glandularum vasculorumque lymphaticorum extravasata.

Quia autem jam, ab aliquot mensibus, pus illud pulmonum sanguinisque, per eos perpetuò transeuntis, a temperiem vitiavit, eumque ad corpus nutriendum ineptum reddidit, & pulmonum poros, imò ipsa eorum bronchia, ingressum est, ac b cordis ventriculis sese insinuavit, c temperiemque malignam ipsius parenchymati impressit, ac membranam pleuram & musculos intercostales suã acrimoniã pungit, & jam ab aliquo tempore corrofit, hinc, summa ægri macies, cum hectica febris & magnis vigilis conjuncta, dolorque in pectoris latere malestus; item puris sputum; tumor etiam inter costas, circa vulneris cicatricem, cum liquoris fluctuatione perceptibilis, originem duxerunt.

a Temperiem vitiavit.) Dic potius materiam purulentam universi sanguinis esse permixtam.

cordis vellicantur.

b Cordis.) Nempe à sale corrosivo puris, sanguini permixto, fibrillæ

c Temperiemque malignam.) Temperies illa maligna (quæ potiori jure dicitur intemperies) consistit in sanguine acris & purulento.

Morbus hic a periculosissimus est, propter febrem, hecticam referentem, puris

puris spatium, & summam maciem, quæ summam pulmonum & cordis arguunt corruptelam. Quia tamen experientia docet; nonnullos, ita affectos, fuisse sanatos, ideoque *Curacionem* etiam tentandam censeo.

a Periculosissimus.) *Vid. Hippocr. Sect. 5. Aph. 15. Sect. 7. Aph. 15. & 44. Tulpius lib. 2. cap. vj. refert exemplum puris à thorace tandem per umbilicum salutariter in sponfa pleuritica rejeçti: aliquando pus sibi vias sternit inter*

musculos dorsales, & hiatibus fistulosis ibidem excernitur: Empyema scabie solutum, vid. in misc. cur. dec. 1. ann. 2. obs. 146. Per urinas, vid. Hipp. lib. 1. epid. Sect. 2. text. 84. & 85.

Eaque a in puris evacuatione, per apertum thoracem faciendâ; ulceris mundatione, & consolidatione, & intemperiei pulmonum, per contraria correctione, consistet.

a In puris evacuatione.) *Aut fillud mundum fuerit rite coctum (ut loquuntur Chirurghi) consistet. etiam curatio in ejusdem maturatione, quò facit cataplasma tale:*
R. Rad. Althææ ʒij.
Ficum ping. Num. x.
Passul. mund. ʒj.
Confusæ & coctæ trajiciantur per cribrum, postea add.

Far. sem. lini,
sceni gr.
lupin. an. ʒj.
scœ. vin. ʒiʒ.
cæpar. sub cin. tost. ʒij.
croc. ʒj.
olei liliæ. alb.
amygd.
therebinth. an. ʒj.
M. f. cataplasma.

Quam primum itaque a pectus, circa locum tumoris, scalpello aperiatur, b & pus ad quantitatem libræ vel sesquibræ, pro ratione virium, & sequentibus diebus quotidie paulò minus, educatur, donec totum pus evacuatum fuerit. Partitis autem vicibus educendum pus, c ne conferta ejus evacuatio spiritus subito effundat, & ita ægrum valde debilitet, vel enecet.

a Pectus scalpello aperiatur.) *Uffione multos ab Egyptiis cum admiratione fuisse sanatos, refert Prosper Martialis lib. de med. Egypt. confer Hipp. lib. 3. de morb. Sect. 27. & 28. Sed hanc methodum rejicit Fienus lib. de art. chir. præcip. contròv. infelicem quoque successum narrat Tulp. lib. 2. obs. cap. 4. Præferunt ergò hodierni Chirurghi incisionem ope cultri acuminat, sed figura circularis, scindentis potius, quam pungentis, locò prius attramento notato, inter secundam & tertiam costam (numerando à parte inferiore) lateris sinistri, tertiam verdè & quartam lateris dexteri, spithamæ latitudine à me-*

dulla spinali: siquo contigerit pus in utroque latere contineri, inciso successive, idest, subsequentibus alternatim diebus (habitâ ratione virium ægri) sive in dextro, sive sinistro erit instituenda: confer. Corn. à Solingen manual. operat. part. 2. cap. 1.

b Et pus ad quantitatem, &c.) *Subitò nimis, sive simul & semel si pus evacuaretur, pori & tubuli ab amurca casciori angustarentur & obstruerentur: itaque lente per cannulam appropriatam plumbeam vel argenteam, alterntis vicibus pus educatur.*

c Conferta ejus evacuatio.) *Vid. Hipp. Sect. 6. Aph. 27.*

Pure evacuato, & ulcere mundato, ejus consolidatio erit, more solito, procuranda; quæ ut felicius procedat, tali æger, ab aperto thorace, a utatur decocto

cocto vulnerario, b sanguinem purgante, ulcera detergente, & putredinem, inhibente:

℞. Herb. *Sanicula*, *bugula*,
Scabiosa, *betonica*,
Asperici, *card. bened.*
Pilosella, *pimpinella*,
Vincapervince, *agrimonia*,
Plantaginis an. m. j.

Flos. cerd. p. j.

Coq. in hydromelite ad lib. j. s.

Et colentur pro Apozemate,

De quo sumat æger unc. vj. bis in die.

a Decocto vulnerario.) Etiam conducunt injectiones decocti alicujus vulnerarii in ulcus ex rad. *aviff. ros. bistort. herb. scord., agrimon. flor. hyper. & addatur parum tinct. myrrha, sberiacæ vet. nec non mell. ros.*

b Sanguinem purgante.) Id est, blandè attenuante, ulcusque mundificante; Nam purgationes ad hujus morbi curationem nihil contribuunt, ob febriculam continuam, quam argenti præstant temperata diuretica, quia cum copiosa urinâ multum salis excernitur.

Balnea ex aquâ dulci conveniant,

quatenus particula aquea sese per poros corporis insinuando particulas acres involvunt.

Summa curationis consistit in decocto, quod per tres aut quatuor dies usurpato, leni laxante æger utatur, si alvus non respondeat. Interdum conveniunt gelatina *Corn. cerv. bordeata*, amygdum, & pleraque mucilagines, quia consolidant ratione particularum suarum flebilium, hamosarum & ramosarum, facile associabilium. In principio conducunt sulphurata, modò non nimis acria, aut majori dosi usurpata.

Ex hoc eodem decocto poterunt fieri injectiones, in cavum thoracis injectæ, ad puris evacuationem, & detersionem, & ulceris & consolidationem, promovendam.

a Consolidationem.) Ubi eò usque dependum fuerit, addi possunt rad.

symphyti, torment. bistort. &c.

a Vitus ratio sit siccans, attenuans, & abstergens. Idenque tibi condendi hyssopo, fœniculo: utiles amygdalæ dulces, pineæ, &c. b Abstineat æger à leguminibus. Potus conveniens est hydromel, præcipue hyssopo conditum, item aqua hordei, vel cerevisia c saccharata. Vinum oligophorum etiam concedi potest; nisi febris sit magna.

a Vitus.) Idem sit qui in phthisi. In diæta convenit oryza, cremor hordei, lac asininum, caprillum saccharatum & sim.

lenta enim sunt, id est nimis crassa & viscosa, ventriculum & intestina onerantia.

c Saccharata.) Potius mellita.

b Abstineat à leguminibus.) Flatu-

XI.

MEDICATIO VIRI,

EPHEMERA FEBRI

LABORANTIS.

Vir quadraginta annorum, cū autumnali tempore in aëre ventoso, frigido, horrido, versatus esset, *b* frigore, totius corporis musculos & cutim invadente, correptus est; quem, cum ad ignem luculentum esset calefactus, insecutus est *c* pulsus paulo velocior, & iusto major *d* æqualis tamen, citra ullam sitim; quatuor horis post, æger mitius se habere coepit, & quodam quasi *e* madore persusus est. Tota deinde nocte bene dormivit, & nonnihil sudavit. Mane omni alteratione febrili se quidem liberatum, sed tamen valde debilitatum, sensit.

a Ephemera.) *Rarissimè ad hanc febrem curandam accersiri solet Practicus, cū ordinariè levis sit, vel & si paulò gravior, viginti quatuor ad summum horis prorsus cessat.*

b Frigore.) *Ex hac observatione vel sola, eos oportebat sententiam mutare, qui febris naturam s. essentiam vel in calore præter naturam in corde accenso & per venas diffuso, vel circulatione sanguinis frequentiori, consistere statuunt.*

c Pulsus paulo velocior.) *Hunc Practici plurimè assumunt, ut febris cuiusvis signum essentiale sive pathognomicum (vid. Paul. Barbetæ Prax. cum not. Fred. Deckers C. de febr.) sed merito vitæ omnes quàm maximè falluntur,*

quidem & in principio febrium intermittentium, & algidarum, nec non aliis in casibus pulsus non solum non sit solitè magis concitatus, sed languidus, tardus & debilis: ex seqq. etiam constabit, nullum certum febris ex pulsu solo desumi posse signum: licet enim concederetur, quòd ubicunque pulsus præter naturam est celer, ibi adhuc febris, at tamen non sequeretur, quòd in omni febre pulsus esset solitè celerior.

d Æqualis tamen.) *Talem ordinariè statuunt Practici in febribus benignis, sed & hic fallacia læx magna.*

e Madore.) *Sic solent, quotquot sunt, intermittentes cum sudore aliquo vel madore, ordinariè terminari.*

Affectum fuit in hoc ægro totum corpus, quod ex frigore & calore insequente, & totum corpus occupante: item a cor, quod ex pulsu iusto majore & celeriore est manifestum.

a Cor.) *Hoc dicitur ex fundamento consequentiam, ut alia corporis partes, cor in febre affici, constabit ex morbus cordis, verùm non nisi per causas.*

Morbus, quem passus est, fuit a intemperies quædam prava massæ sanguinis, quæ, secundum partes spirituosas, b malignam, & iusto fervidiorem incalescit, post totius corporis refrigerationem, concipiens, & per unum tantum diem durans, & deinde desinens, febris Ephemera appellari solet.

In-

a Intemperies prava .) Obscura est hæc locutio: deberet Auctor determinare, in quo consistat illa pravitas.

b Malignam .) Atqui Veteres nullam hic latere putredinem (per consequentiam malignitatem) censuerunt.

Causa procatartica hujus morbi fuit a aer frigidus, ventosus, & horridus, in quo noster æger, autumnali tempore versatus, incurrit pororum totius corporis constrictionem; qua b transpiratio solita impedita, & fuliginis excernendæ in corpore retentæ, antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Spirituosiores verò sanguinis partes inde malignam, & primo minorem, ac deinde justo vehementiorem, & celeriozem in corde effervescentiam contrahentes, ac per totum corpus deinde cum reliquo sanguine diffusæ, continentem hujus morbi constituerunt causam.

a Aer frigidus .) Ephemeram quoque producere valet æstus solis, cibus & potus copiosus, præsertim inconsuetus, vigilia diuturna, odontalgia, cephalalgia, alvus adstricta, nec non quævis vehementior animi passio.

b Transpiratio impedita .) Ita loqui solent Auctores ferè omnes, sed si transpiratio insensibilis impedita, per se produceret febrem, tunc omnes homines hæmè, deberent febricitare.

Inde enim, cum a partes illæ fuliginosæ cum reliquo sanguine nondum satis bene essent mixtæ, ortum fuit primò b frigus musculos totius corporis invadens. Fuliginibus verò illis exquisitis cum reliquo sanguine mixtis, ortæ fuit vehementior, & celerior sanguinis in corde c effervescentia; atque hinc pulsus evasit vehementior, & celerior: ac ob æquales sanguinis cor ingredientis partes, d æqualemque & ordinatum spirituum in cordis fibras influxum, etiam æqualis ac ordinatus. Calor autem ille, quia non tantus erat, ut fauces & œsophagum posset exsiccare, hinc nulla ægrum torfit sitis. Post horas 4. quia magna pars fervidiorum spirituum fuit dissipata, & cum humoribus nonnullis in cutim propulsa, hinc æger tunc mitius habere cepit, & e madore quodam levi fuit persusus, & sequente nocte dormivit. Et quia inter dormiendum, reliqua materia morbifica in sudores fuit conversa, & cum multis utilibus spiritibus fuit discussa, hinc æger omni febre manè quidem fuit liberatus, verum magnopere se debilitatum sensit.

a Partes illæ fuliginosæ .) Falsum est, quòd particule sanguinis per insensibilem transpirationem in statu sano volantes, sint fuliginosæ, inutiles aut noxivæ; sunt enim ex adverso nobilissima & subtilissima, quæ, si absque suffocatione secretionum reliquarum retineri possent, eam præstarent corpori animalis utilitatem, quòd alimento non adeò indigeret.

b Frigus .) Ergò affectio hæc male dicitur Latinis febris, à fervore, aut auperis Græcis, ab igne: meliorem autem eatenus denominationem faciunt Germani, Succi, Dani & Belgæ: sed quòd febris natura consistat nec in ca-

lore, nec in frigore, patet ex eo, quòd alias semper, ubi corpus incalerescit, aut frigesceret, semper adesset febris, quòd est absurdum.

c Effervescentia .) Non adeò est effervescentia, quàm solito major & inæqualis particularum sanguinis crassioris motus, dum æther sibi liberam per poros carum sibi querit viam: hæc etiam occasione musculi cordis celerius nonnihil contrahuntur, quatenus spiritus animales celerius solito ob allatam causam versùs eos influunt; sed tamen hinc non sequitur contractionem illam equè vegetam esse ac in statu sano, dum æqualiter procedunt humorum omnium

omniur secretiones, atq; non esse circulationem sanguinis hoc in casu ad-
auctam, quin potius cetera februm
symptomata, sanguinis & humorum cir-
culationem imminutam esse abundè de-
monstrant: hæc autem plenius pate-
bunt ex medicationibus sequentibus.

sed proprie loquendo, nunquam est au-
ulla febre æqualis; verùm major dun-
taxat inæqualitatis motus gradus &
crassa manu sentiri potest.
e Madore quodam.) Sic ordinariè
febres terminantur intermittentes.
dùm lucra illa particularum majore
serum sive lymphæ, majori solito copie
ad glandulas ceteræ propelluntur.

Debilitas, à febrī in ægro nostro reliqua, a metum facit recidiva; vel ad
in tertianam, vel quartanam mutetur.

a Metum.) Ergo totum molimen-
curationis spectat ad præservatio-
nem, & aversionem novæ paroxys-
mi.

a Ideoque curandum, b ut reliquæ, si quæ materiæ morbificæ supersunt,
evacuentur, & vires instantentur.

a Ideoque curandum.) Adcuran-
dam ephemeram rarissimè advocantur
Medici, sed opus totum relinquatur mu-
diculis, propinansibus blandum ali-
quod sudoriferum ex croco, theriacâ,
vad. aristol. cav., bacc. laur. &c. cum vino

calido saccharato, & aromatizato.
b Ut reliquæ.) Auctor nihil addi-
dit de lingua, appetitu, urina, nec de
alio suo indricta, sive lubrica, ex quibus
tamen melius dignosci posset, an
aliqua præservatione esset opus.

a Mox itaque purgetur æger tali purgante medicamento, jejuno ventriculo
exhibito:

℞. Elec. diapruni ℥j. dissol. in aq. card. bened. q. s.
M. F. Haustus.

a Mox itaque purgetur.) Restè; ad
evacuandam scilicet primarum via-
rum impuritatem.

℞. Extract. Cathol. scrup. j.
Diagrid. gr. iij. aut iv.
M. f. Pill.

Vel, accipe

Resin. Agarici gr. xvj.
Trochisc. Alhand. gr. iij.
Miscæ.

Alias purgationes propriè ad febres
non spectant: nam mixtio sanguinis
pcturbata non restituitur purgati-
bus, sed diaphoreticis.

a Vesperi, post purgationem factam, b excitetur sudor tali sudorifero ca-
lidè sumendo, & corpus benè tegendo:

℞. c Extract. card. ben. ℥j. d lapid. bezoar. gr. iijj.
Aq. card. bened. ℥iij.
Miscæ. F. Haustus.

a Vesperi post purgationem.) Eo-
dem die id facere in ægro jam assiduo à
febre & purgatione. (quæ fortè nondum
cessat) consultum non est, quia purgan-
tia & sudorifera inter se pugnant.

intermittent medicamenta paulò ante
paroxysmum assumenda sunt, ut sangui-
nem alterent, ante quam humor peccans
ad sanguinem pervenerit; aliis enim
jam in corpore ubicrunt, ante quam ma-
teria febrilis ad sanguinem pervenerit.

b Excitetur sudor.) In omni febre

N a

6 Ex-

Extract. card. bened.)
 R. Extract. card. bened. ℥ss. aur. ℥ij.
 Bezoard. miner. gr. iij.
 Croci gr. vj. aut viij.
 Spiritus salis ammoniac. gutt. viij.
 Syr. card. bened. ℥ij.
 M. f. Haustus.
 Gr. iv. lap. bezoard.) Hæc dosis
 parum efficit: substituatur potius C. C.
 philos. præparat. ad ℥ss. & gratia ergo
 addatur syr. de card. ben. ℥ss.

In casu actio aliquoties usurpetur
 palor ex ocul. can. præparat. sale pru-
 net. & absinth. cum croco.
 Sed quia ex primo paroxysmo pa-
 rum sciri potest, qua hora secundus
 paroxysmus sit rediturus, vix pote-
 rit antefebriale debito temporis inter-
 vallo ante paroxysmum exhiberi, at-
 que tunc mixturæ antefebriilis locus est,
 qualis in febris continua præscribitur.

Dum his utitur, subinde sumat quantitatem castaneæ majoris, de hoc condito:

R. Consero. ros. ℥ss. rod. de sib. ℥ss.
 Spec. diarbod. abbat. ℥j. diamargar. frig. ℥ss.
 Cum syr. de limon. q. s. a F. Conditum.

a F. conditum.) Si fiat aeger (uti
 sæpe fit post sudores paroxysmi) subin-
 de capiat lap. prænella ℥j. aut ℥ss.

cum cerevisiæ paniculo; etiam in po-
 tu capiat interdum spiritus nitri gutt.
 v. aut vi.

In vitæ ratione atq. sic temperatus.
 Cerevisiæ & vinum tenue. Motus moderatus, ut & somnus.

Cibis euephimus, & eupeprus. Potus
 & somnus.

a Cibis.) Vitetur usus nimis sa-
 lis & aromatum: acidiuscula multum
 aliquando præstant, ut succ. citri &

aurant. acetosa, tamarindi, cremor &
 cryst. tartari.

XII

M E D I C A T I O J U V E N I S
 S Y N O C H A F E B R I
 L A B O R A N T I S

Juvenis 26. annorum, temperamento sanguineus, sanguinem e naribus mitte-
 re solitus, sed jam a biennio nullam narium hæmorrhagiam patiens, sæpe
 etiam vino rubro utens, postquam pedibus tenere vehementius esset fatigatus,
 calore totius corporis præternaturali & h acriori correptus fuit, magnopere-
 que sitine cepit, cum pulsu magno, celeri, frequenti, inæquali, & e inordinato.
 Caput ipsi etiam valde dolet, ac tempora ipsi vehementius pulsant, in iisque
 venæ, ut & in oculis, a valde sunt conspicuæ ac rubræ. e Dulcedinem in ore
 percipit. f Urina est tenuis & rubra. Adhuc vigiliæ, & corporis varia jacta-
 tio, g & gravitas. Hæc symptomata jam per biduum ferè h æqualiter sese
 habent.

• Syno-

a Synocha.) *Euvxia*, sive continentes, illas vulgo vocant febres, quæ sine ulla exacerbatione perdurant usque ad ultimam & integram sui cessationem: *Synocha* verò, s. continuas, generali nomine, illas significant febres, quæ, licet ad finem usque continuè perseverent, quotidie tamen, aut tertio vel quarto quovis die aliquam patiuntur exacerbationem, quales sunt quotidiana, tertiana, & quartana continua. Verùm illa differentia nobis videntur superflua, primò quia varia sunt febres; quæ absque exacerbatione magna, aut valde sensibili usque ad ultimam cessationem perdurant, & tamen non dicuntur synochæ; secundò quoniam vox *euvxia*, significat etiam angorem, & coarctationem s. constrictionem, quæ major est in una febre, quam in alia; tertio, siquidem vox *euvxia*, sive generalis, continuam febrem significans omnem; quarto, quoniam nulla febris continua (proprie loquendo) datur, quæ non aliquam sui exacerbationem habeat majorem, aut minorem. Facilius multò & clarius febres dividuntur in continuas, secundùm varios gradus remittentes, & intermittentes: continua rursus dici possunt vel acuta, secundùm varios gradus, vel lenta & chronica, interminutæ vel sunt simplices, vel compositæ, vel periodica, vel erysipelatosa: aliæ autem species febrium referri possunt, ad varios, quos comi-

tantur, morbos, nec non ad *Splicemiam* & *endemiam*: quæ enim ab Auctoribus blaterantur de *spiala*, *assode*, *elode*, *acmafrica*, *peracmafrica*, &c. sunt nullius planè in Praxi momenti. De divisione febrium in putridas & non putridas, hoc addimus, quod spectet saltem ad majores vel minores turbationis mixturæ sanguinis gradus, nam omnis putredo præsupponit particularum integumentum valde magnam ab invicem secessionem.

b Acriori.) Signum hoc est copiosæ salis acris & fixi.

c Inordinato.) Inæqualis & inordinatus, nobis sunt synonyma, & licet semper adsit in omni febre, tamen in continuis acutis magis observatur, ut & in principio febrium intermittentium.

d Valdè sunt conspicuæ.) Hæc omnia notant sanguinem intra vascula tardius propelli.

e Dulcedinem.) Significat hæc magnam in sanguine & humoribus factam esse rursationem, adeoque facit ad prognosin. Confer misc. cur. dec. ij. ann. 3. ob. 91. & ann. 3. ob. 237.

f Urina tenuis.) Urina etiam facit ad prognosin, ut & ad causæ dignotionem.

g Et gravitas.) Hæc semper matum omninatur, & satis indicat, non esse hic sanguinis circulationem adauctam.

b Equaliter.) Sic diceretur secundùm auctores *homæna*. Vid. seqq.

Afficitur in hoc ægro totum corpus, quod ex calore præternaturali & acrore, ac gravitate totum corpus occupante, & ex corporis jactatione, item a *æsothagus*, quod ex siti: nec non cor, quod ex pulsus illis vitiis: ac etiam caput, tempora, & oculi, quod ex eorum dolore, pulsatione, vigiliis & venarum rubore, & tumore, est manifestum.

a Oesophagus.) Est impropria locutio: afficiuntur partes faucium &

oris glandulosæ & papillares.

Morbus, qui cum affligit, est a intemperies quædam massæ sanguinis; & viscerum sanguinea & b malignior, quæ perpetua nimie incalæscentiæ æqualitate ægrum nostrum torquens, febris synocha homotonos vulgo dicitur. Ea; ex totius corporis calore præternaturali & acriori, siti, pulsu magno, celeri, & inæquali, ac inordinato, corporis gravitate, vigiliis, reliquisque commemo-

antis symptomatibus, jam per biduum aequaliter durantibus, patet.

a Intemperies.) *Hæc esse potest sine febre, nam licet plures unius generis particule in sanguine abundaverint, possunt tamen ceteris esse raris satis permixtæ.*

b Malignior.) *Cum febris ordinariis, & efficacibus antefebribus non*

auscultat, tunc ab Auctoribus dicitur maligna; quæ malignitas revera in eo consistit, quod mala mixta pertingat ad minores minoresque Sanguinis & humorum guttulas; qualis difficulter & usplurimum nequaquam restitui potest.

a *Causa procatarctica* hujus morbi *b* est iter illud pedestre, ab ægro nostro factum, quo *c* humores illi sanguinei, in corpore nostri ægri ex ætate juvenili, temperamento sanguineo, *d* vini rubri copioso usu, & hæmorrhagiæ solitæ suppressione, nimia quantitate geniti, (qui antecedentem huic morbo præbuerunt causam,) nimis magnam & malignam effervescentiam in corde & reliquo corpore contraxerunt, *e* & ita continentem hujus morbi & symptomatum constituerunt causam.

a *Causa procatarctica.*) *Subitanea corporis mutatio à calore ad frigus, synocham sæpè parit, & quidem simul pleuritidem, anginam, &c.*

b Est iter illud pedestre.) *Veementiora exercitia, & multi vini posus inter causas externas hic merito recensentur, quatenus sanguinem in principio multum movenda, efficiunt, ut crassiores & acriores humores insinuentur, tubulis canaliculisque angustioribus, ex quibus cum posseà reverti nequeant, pariunt febris synochæ causam proximam.*

c *Humores illi sanguinei.*) *Potius salii & valde acres.*

d *Vini rubri usu.*) *Non quidem inde plus sanguinis gignitur quàm ex albo, sed dum coagulando, narium hæmorrhagiæ sustulit, poros tubulosque partium totius corporis constrinxit, inde major fuit nata occasio obstructionis à particulis acerbis, in tota massa sanguinea abundantibus, quæ unius plurimumve partium inflammationem efficiendo, synocham, omnesque febres continuas acutas (quæ non nisi gradu differunt à synocha) gignunt.*

e *Continentem causam.*) *Siquidem in omnibus febribus, turbatam esse (secundum varios gradus) sanguinis humorumque mixturam, ex cujus naturâ omnia symptomata facillimè*

evidentissime explicantur, statuamus, nonnulla saltem (non enim ex professo hanc materiam prolixè pertractandam hic loci assumere volumus) Lectori benevolo ad faciliorem materiam perceptionem proponemus: primò nempe postulatur, quod nullum fluidum, quantumvis supponatur homogeneum, in rerum natura detur, quin constet congregate particularam minimarum (ratione magnitudinis & figuræ) diversarum, diversarum, & circa centrum celeriter motarum, ut pressioni alterius corporis, non minus secundum unam, quàm aliam cedere possit plagam: secundò, quod quò magis heterogeneum sit fluidum, ex particulis crassioribus, figuræ dæmoniosa, ramosæ & irregularis constitutum, eò facilius mixturæ turbationem admittat: tertio, quod, ubi contraria aliqua (sed satis efficax) determinatio motus in quasvis particulas fluidum aliquod componentes, introducit, unio consueta quarumvis particularum continuari nequeat: quarto, quod nullum fluidum, sine amissione suæ naturæ, intra aliquod vas, quantumvis conclusum, uniformiter undique compressum & immotum, amittere poterit particularum integritatem minimarum motum circa centrum; taned minus intra vasa inæqualiter pressa & mota quemadmodum in corpore animalis;

lis: quintò, nullum dari vacuum in rerum natura, adeoque omnium corporum poros, materiâ quoddam determinatâ valdè subtili, mobili & fluidâ repleri: sextò, corpus humanum constare ex multis partibus fluidis valdè heterogeneis, nec non ex stabilibus, tubulosis atque porosis, sive ex canalibus diametri & figuræ diversæ (diversimodè sibi continuis & contiguis) contextis; quarum illæ per harum canales in statu sano circumferuntur: septimò, quòd motus ille non undique, sive in omnem dimensionem canalium, sit prorsus æqualis in fluidis, ratione vehementiæ, & celeritatis, sive consideretur ut integrum, sive ut progressivus: octavò, quòd notabiliter mutato motu particularum fluidi intestini, mutatur progressus, adeoque succorum variorum secretio & distributio: nonò, quòd augeri possit motus particularum intestini, imminuèd motu totius fluidi circulatorii: decimò, quòd intra canales partium diversos, latere diu possit aliquis humor crassiusculus, citra notabilem mutationem præcipuarum corporis functionum, sed quòd in æthum deduci possit à causis fortuitis externis & tunc demum noceat: undecimò, quòd corpora majora & constantiora ad motum semel perducta, diutius & constantius in motu perseverent, quàm minora, magisque flexibilia: duodecimò, secretiones & distributiones humorum suppressi non posse, sine motu circulatorio imminuèd: decimotertio, quòd continuante causa continueretur effectus, & vice-versa: decimoquartò, quòd ardor in febribus omnibus, non magis significet circulationem sanguinis humorumque uniformiter adauctam, quàm ardor partis alicujus singularis (à quacunque demum causâ) inflammatae significet sanguinem, humoresque per canales partis affectæ uniformiter celerius circulari: decimoquintò, quòd pulsus cordis arteriarumque solito frequentior (quem tamen à celeri distinguimus) non magis noceat prædictam circulatorio-

nem uniformiter adauctam, quàm palpitatione, tremore, & spasmo cordis, aliorumve musculorum, sive intra animal, sive extra idem (jamjam interfecti) consideratorum.

Quibus ita obiter (ad scopum nostrum) propostis, aliorum opiniones hic non ultra ventilabimus, sed paucis, in hac medicatione Synochæ, dicemus, quænam sint (nostro judicio) febrium omnium continuarum (secundum varios terminos) acutarum dictarum, causæ: nempe eryspelas vel inflammatio (sive major, sive minor) partis alicujus aut visceris notabilis, magis vel minus sensitivi, pluribus vel paucioribus majoribus vel minoribus vasis (præsertim arteriosis, nervosis, & venosis) instructi, oriunda præprimis à sanguine humoribusque acerbis, præfioni ætheris minus codentibus, adeoque tantum fibrillis partium sensitivarum inferentibus motum tremulum, ut mens percipiat ideam caloris vehementis; quâ actione cum multas particulas sanguinis humorumque crassiores ad latera continuè depelli verum sit, (non enim magis rectilineo & celerissimo ætheris, aliorumque particularum subtiliorum intestino motu, obsequi valent, quàm particule cerevisiæ vel liquoris alterius intra dosium conclusi, motu fulguris, à quo turbetur) obscurum esse nequit attendenti, quomodo consuetarum secretionum & distributionum humorum ordo invertatur, ut exortantur plurimorum aliorum canalium obstructions, tanquam totidem causæ symptomatum omnium febribus prædictis essentialium; unde sequitur non unicum esse febris signum pathognomonicum, sed plura simul esse conferenda, ut, an febris adsit, nec ne, vel cuius naturæ existat, visè decerni possit: Et hoc ex fundamento, unusquisque (modò sacris Medicis fuerit mediocriter imbutus) deducere poterit, cur febres tales sint secundam varios terminos in diversis subjectis acuse.

Inde

Inde enim oesophagus exsiccat *fitim magnam* excitat; & ex humoribus istis in corde nimium effervescentibus & in varias partes translatis, totum corpus valde incaluit; & a ob eorum copiam, *vena oculorum gravitate & tumore molestantur*. Caput vero & tempora, ob vehementiorem eorum motum, excruciantur dolore. Pulsus *justo major, celerior, & inæqualis, ac inordinatus*, ob nimis celerem & vehementiorem sanguinis rarefactionem, inæqualesque sanguinis partes, ac inæqualem & b inordinatum spirituum in cordis fibras influxum, observatur. Et c ob spiritus fervidos in cerebri ventriculos nimium & perpetuo exhalantes, *torquent nostrum ægrum perpetuæ vigilia*. Partesque feri sanguinei tenues d & rubicundæ, ad renes & vesicam delatæ, faciunt *urina tenuem & rubicundam*.

a Ob eorum copiam.) Die potius ob forum *crassitatem & acrimoniam*.

b Inordinatum &c.) Hic quoque nullis negotio deducitur, & ab acedine, & inæquali guttarum sanguinis mixtura.

c Spiritus fervidos.) Id est, mul-

to sale onusos.

d Et rubicundæ.) Rubedinem hanc splendescentem dicunt ordinariè esse à bile; sed nulla bilis quàm bilis cum in sanguine detur, rubedo urinae est à sale copioso: ita lixivium fortiora statim induunt rubedinem.

Partes verò sanguinis dulces in ore separatae, & eos persuadentes faciunt *in ægri ore a dulcedinis perceptionem*. Hæc symptomata jam b per biduum aquatim affligunt; quia humores sanguinei, qui hic peccant, ejus sunt temperiei, ut nullas vehementiores effervescentiæ & deservescentiæ habeant vires. Denique c corpus variè jactatur; quia partes acres sanguinis, varias partes variè agitantes, illasque dolore afficientes non patiuntur corpus in eodem situ diu retineri.

a Dulcedinis.) Hoc quidem significat salem nonnihil subtilem & oleosum: sed tamen inde non sequitur salem alium in toto peccantem ejusdem esse naturæ: exemplum saliva saccharina,

vid. in misc. cur. ann. iij. obs. 237.

b Per biduum.) Hoc fortissimum est. c Variè jactatur.) Quia spiritus animales per totum corpus discurrunt, sunt debito acriores.

Morbus hic quia gravia inducit symptomata, satis est a periculosus, facileque maniam, vel phrenitidem, aliosque graviores morbos, posset inducere: quia tamen est in homine valido, & est ab humore blandiore, satis bona sanitatis effulget spes.

a Periculosus.) Præcipue quia nullas dat inducias; vide S. 4. A. 49. & 60.

singultus, convulsiones, diarrhæa, sunt signa mala, ut & sputa nigricantes.

Curatio consistet in causæ procatarticiæ, antecedentis, & contingentis ablatione, interperiei per contraria correctione.

a Mox itaque injiciatur, si æger alvum sponte non deposuerit, talis clyster:

℞. Malv. bisinalv. violar. an. m. j.

Mercūrial. lactuc. an. m. ℥.

Flor. violarum p. ij. Pruna acida, Num. vij.

Sem. 4 frigid. maj. an. ℥j. Decoq. in aq. bord. q. s. ad ℔j.

In colat. dissolv. elect. diaprun. ℥j℥. ol. violac. ℥ij.

Salis commun. ℥℥. M. F. Clyster.

a Mox

a Mox injiciatur clyster.) *Valdè bene: non enim hic conveniunt purgantia acriora interna: & ita quidem Hippocr. lib. de purg. §. 4. p. m. 608. acutè ait, quòd quicumque à febribus corripitur, his medicamenta purgantia dare non oporteat, donec remiserit fe-*

bris, hæc enim major fit: sramen matuè satis accersitus fuerit Medicus, mulsè & vomitu agrum vehementer vexantibus, liquidè accedat ad vomitorium, habit à ratione, virium, ætatis, anni temporis, aliarumque circumstantiarum ratione.

Post clysteris operationem a aperjatur vena in brachio dextro, sanguisque educatur ad ℥j. A venæ-sectione, liberalem haustum sumat de sequenti b grilana frigida, & passim c. ad sitim extinguendam de ea bibat:

℞. *Hord. mund. p. i. glycyrrizæ rasæ ℥iij. d pruna acida. Nucis.*

Cog. in aq. puræ ad ℥j. & Colentur pro Psisana.

a Vena aperjatur.) *Nullam videmus rationem, quidam etiam venæ-sectionem instituire liceret, ante clysteris injectionem: nùm forsàn vasa, vi quadam attractivâ forces ex intestinis ad se allicerent? equidem nobis hoc commentum non placet.*

b Psisana frigida.) *Hujus ingredientia non equidem repudiamus, sed modum adhibendi; præstaret decoctum scorzon. simplex & compositum.*

c Ad sitim extinguendam.) *Huc pertinet spiritus nitri dulc. ad gutt. vj. viij. in potu, vel pluribus vicibus sumatur lap. prunell. gr. xv. maxime ta-*

men commendamus humectantia, habita ratione constitutionis ventriculi, ut salta acris diluantur, & per emunctoria corporis ejiciantur: aut saltim os sæpius eluatur jusculo insulso, ut facilius via sternatur, erupturis forte fortissimè aptibus.

d Pruna acida.) *Loco prun. acid. passant sumi*

Tamarindi, & fol. acstof. vel colat. add.

Lapid. prunell.

Julap. rosac.

Spiritus nitri q. s. ad gratiam.

Ad sitim a & febrilis caloris moderationem, sumat subinde b cerasa condita, rob. de ribes, lactucam conditam.

a Ad febrilis caloris moderationem.) *Huc scopo satisfacit mixtura aliqua temperata, diluens & reserans.*

℞. Aq. card. bened. ℥jv.

Rosar. ℥j.

Ther. simpl. ℥vj.

Confect. alKerm. aut

Hyacint. ℥jv. (*si nemi pe vires sint attrita*)

Bezoard. mineralis ℥ij.

Tinct. croci ℥j.

Lap. prunell. ℥j. aut gr. xxv.

Sacch. saturni gr. viij. aut x.

Syr. de card. ben. ℥vj.

Spiritus nitri q. s. ad gratiam aciditatem.

M. F. Mixture.

Pro distoribus usupetur infuso lapidis porcini, dicti Pedra del Porco:

℞. Lapidis bezoar. orient. ℥j.

Croc. gr. vj.

Sal. prun. ℥ss.

M. F. Pulvis.

Talis etiam potest preparari pulvis.

℞. Bezoar. Miner. gr. x. vel xij.

Camphor. gr. iij.

Sal. Sat. gr. iv.

Croc. gr. v.

M. F. Pulvis.

b Cerasa condita &c.) *Futilia sunt & inutilia: præstarent folia semper-vivi majoris; pelliculis suis denudata, in aqua ros. macerata, & frequenter lingua imposta.*

a Quar-

a Quarto ab invasione die, purgatur hoc purgante, subinde reiterando.

R. Elect. diapr. simp. ℥x.
Dissolv. in aq. Decoct. bord. q. s.
Misce Fiat *b* Potio.

a Quarto.) *Cur sodes? an materia peccans tunc surgebit?* | *tur in duas doses; veram præferimus usum repetitum clasterum, saltem ad declinationem notabilem febris usque.*
b Potio.) *Si usurpanda sit, dividenda*

Utatur etiam subinde de sequenti *a* Julapio & condito :

R. Syr. acetos. simpl. de endivia an. ℥ij.
De limonib. ℥j. aq. bord. lib. j. s.
Ol. vitriol. q. s. ad gratum acetos.

M. F. Julap.

R. Conserv. rad. bugloss. ℥ij.
cichor. acetos.

Pulp. citriorum vel limonum an. ℥l.

Spec. diamarg. frigid. ℥ij.

Rob. de ribes ℥j.

M. F. Conditum.

a Julapio & condito.) *Utrumque jure merito repudiamus.*

In *viciis ratione Aer* sit *a* frigidus, *Cibus* sit tenuis & refrigerans & humectans, & paucus, ex juscula refrigerantibus, & pomis, endivia, acetosa, lactuca, cerasis, prunis acidis, conditus: Si carnes vitulinas & pullorum gallinaceorum virium dejectio desideret, alterentur succo limonum, aurantium, ribesiorum. *Potus* sit cerevisia tenuis. *Somnus* concilietur lacte amygdalato vesperi dato, cui interdum. ℥ij. vel ℥ij. syr. de papav. addi possunt. *Alvus* respondeat naturæ, vel arte clysteribus injectis. *Curas* sollicitudinesque fugiat. *b* Bonam habeat spem.

a Frigidus.) *Sit temperatus potius,* | *b* Bonam habeat spem.) *Anise quædam consilium, sed tamen rationibus notius graveolens.* | *suis non desitutum.*

XIII.

M E D I C A T I O P U E L L Æ,

FEBRI TERTIANA CONTINUA

L A B O R A N T I S.

PUella annorum viginti, mala diætâ, eaque *a* calidiore, aliquamdiu usâ, incidit post *b* rigorem, in magnum perpetuumque totius corporis *c* ardorem,

rem, alternis diebus ingravescentem, & cum *d* pulsu celeri, crebro & inæquali, ac ingenti siti & vigiliis conjunctum. Isque etiam per triduum continuè durat. Adest etiam *e* capitis dolor insignis, & *f* linguæ nigredo. *g* Vermes nonnullos excrevit.

a Calidior.) *Calefacientia cum sint ad certa subjecta relativa, Auctor determinare debet, cujus essent peculiaris illa calefacientia naturæ.*

b Rigorem.) *Hic significat ordinariè semper febrem intermittentem, quæ quatenus hoc in casu, tertio quovis die (paroxysmi diem annumerando) revertitur, tertianam quidem indicat, sed non simplicem, cum per dies multos duret continuè.*

c Ardorem.) *Hic indicat salem fixum & acrem, uti sapientius antea inculcavimus.*

d Pulsu celeri &c.) *Celer, creber & inæqualis pulsus non coherent, licet inæqualitas habere possit relationem ad utrumque.*

e Capitis dolor insignis.) *Solet hic comitari omnes ferè febres cujuscunque naturæ, sed una occasione magis quam alia.*

f Linguæ nigredo.) *Si hæc sit citra causam manifestam, id est medicamentum vel alimentum aliquod assumptum nigricans, malam faciet prognosin.*

g Vermes.) *Hi non sunt de naturæ morbi.*

Afficitur in hac ægra totum corpus, ut ex totius corporis ardore; cor, ut ex pulsu vitiato; caput, ut ex dolore; lingua, ut ex nigredine; œsophagus, ut ex siti; & intestina, ut ex vermibus excretis est manifestum.

Morbus, affligens hanc ægram, est intemperies quædam sanguinis biliosa malignior, quæ perpetuo a vehementerque effervescens, & alternis diebus ingravescens; pulsumque celerem, crebrum & inæqualem, aliaque symptomata gravia, hic commemorata, excitans b febris tertiana continua appellatur.

a Vehementerque.) *Si vehementer effervescat sanguis, quidni Auctor memoravit in historia pulsum vehementem? alioquin pulsus potest esse debilis, ut in febribus malignis & pestilentialibus.*

b Febris tertiana continua.) *Plin. lib. 7. cap. 51. mentionem facit febris, quæ quotannis semel, & quidem natali die Antipatrum Sidonium affligebat: confer medic. vj. hujus libri.*

Causa procatartica hujus morbi est a diætâ calidior, quâ hæc puella diu fuit usa. Ab hac verò multi biliosi in corpore geniti humores antecedentem huic morbo præbuerunt causam. In vasis verò hi putrescentes, ibique calorem præter naturam contrahentes, & ad cor perpetuò delati, & malignè incensi, ac deinde per totum corpus distributi, b continens hujus morbi, & symptomatum commemoratorum, sunt causa.

a Diætâ calidior.) *Id est acrior, constans ex copioso sale, aromatis, pinguibus, acidis &c. undè etiam nos in sententia nostra de causa hujus febris mox proponendâ, confirmamur, vid. Hippocr. Sect. 3. Aph. 21.*

b Continens.) *Hæc præsentis in casu duplex est; nempe primò continua febris causa, eadem est quæ synochæ,*

in præced. medic. explicatæ, ad quam, Lectorem (ne eandem crambem pluries recoquamus) remittimus: secundò omnium febrium intermittentium causam continentem esse dicimus, humorem aliquem crassiusculum & acrem, ex sanguine oriundum quo pori, tubuli, atque canaliculi hujus vel alterius (perinde enim est) partis solidæ, obstruuntur;

ter; & quoniam non solum continuo
urgenti alii liquores à tergo, quibus in-
de expelli poterit, & ope vasorum lym-
phaticorum, vel venarum, ad sangui-
nem reverti, verum etiam quoniam no-
tabilis facta est particularum humoris
stagnantis secessio, propter quam, pori
quoad figuram & magnitudinem ita
immittantur, ut æther solitè celerius &
vehementius transfluere cogatur, hinc
tractu temporis rarefactionem suscipit,
diffingitque aliquos sui carceris can-
cellos; & quoniam undique in vicinia
sunt vasa revehentia, hinc sanguini
communicatus, determinationem mo-
tus valde inconsoetam (diximus enim
stagnatione particulas & poros fuisse
valde immutatos) in singulas ejus par-
ticulas introducit, quæ mediante tras-
siones sanguinis humorumque particu-
larum ad latera depelluntur, mixturam-
que naturalem turbant, unde quidem
initio excitant sanguinis incrassatio-
nem, adeoque frigidos horrores, cum
cæteris omnibus, incipientis febris ali-
cujus intermittens, symptomatibus;

verum postea poris in sanguine ad libe-
riorem ætheris peregrini transmissionem
melius appropriatis, exoritur motus
particularum intestinus major (quem
non necessario comitatur circulatio ma-
jor) adeoque ardor, cum cæteris omni-
bus, febrium intermittentium, sive
ad statum sive ad decrementum pergen-
tium, symptomatis: & quoniam non
semper ejusdem naturæ est humor ille,
sive fomes febrilis, ratione diversitatis
particularum quantarum & figuratarum,
consistentiæ &c. idcirco vel lon-
giore vel breviori indiget circuitu, ut
ad rarefactionem perducatur, ut pro-
ducat vel quotidianam, vel tertianam,
quartanam &c. Eodem etiam ex fun-
damento sequitur, quod in diversis par-
tibus simul latere possint tales humores,
qui diversis intervallis rarefacti, fe-
bres componunt compositas diversæ na-
turæ: Nec est quod quisquam putet,
ad id ad quantitatem somitis, quàm
qualitatem ejus attendendum esse, la-
tere enim potest in exigua abiectione par-
tis canaliculis exiguis & paucis.

Cum enim materia hæc biliosa in vasis primum a vehementius effervesce-
ret, quia multas aqueas partes habebat admixtas, ad cor delata, fervorem ejus
solutum nonnihil iis imminuens, & in cerebrum cum spiritibus evecta, eosque
inordinatè movens, totum corpus eo refrigerando, inordinatè spirituum in-
fluxu movendo, b rigorem produxit. Discussis verò particulis istis aquosis,
materia illa majorem perpetuumque, sed alternis diebus ex biliosâ suâ tempe-
rie ingravescentem calorem in corde concepit; qui per arterias in totum corpus,
sed inæqualiter tamen, distributus, pulsum celerem, crebrum & inæqualem; &
in capitis membranas & cerebrum sublatus, dolorem istum ingentem & vigiliam;
os vero exurens, nigredinem & fauces perpetuò œsophagumque exsiccans, per-
petuam sitim inducit. Et quia pars materiæ morbificæ, in intestinis existens,
habet particulas putridas, c quæ in vermes efformantur, ideoque vermes ægra
nostra aliquos excrevit.

a Vehementius efferveret &c.)
Atqui in principio febrium intermit-
tentium frigora & rigores sentiuntur;
vehementi etiam effervescentiæ repu-
gnant multæ aquosæ particule, quas
Auctor hic allegat.

b Rigorem produxit.) Potius est ex
humoribus crassis & acris, membra-
nas, nervos, tendinesque veslicanti-

bus, nam inde leves oriuntur tremulæ
convulsiones, quales etiam ex frigore
vulgo excitari solent.

c Quæ in vermes efformantur.)
Vermium præsentiam, in hoc casu par-
ticulari esse fortuitam putamus, haud
tamen negantes, tali occasione ver-
mes facilius produci, vel excludi pos-
se.

Febris hæc, quia est continua, nec ullas inducias præbet, & gravia inducit symptomata, tertio die ingravescentia, a periculosa est; atque ideo diligentem desiderat Curationem.

a Periculosa .) Prognosis omnium continuarum, præsertim acutarum, qualis hæc est, multum periculi continet, tum quia vix tempus datur reparandi vires alimentis, & impugnandi morbum remediis: aliquando peracuta est, & citò interimit: ita ut absurdum non sit dicere, quod per hanc febrem sit intelligenda tertiana illa ex-

quisita, quam septem circuitibus judicari, dixit Hippoc. Sect. 4. Aphor. 59. nam reverà tertiana simpliciter intermittentes extenduntur nonnunquam ad menses & annos, confer Hippocr. Sect. 4. Aphor. 43. & Sect. 7. Aph. 62. aliquando abit in febriculam lentam s. hecticam.

Quæ consistet in causæ procatartice, antecedentis, continentis, & intemperiei per contraria ablatione.

Primo itaque a injiciatur mox talis clyster:

*R. Fol. violariæ, lactucæ an. m. j. flor. nymphae albæ.
violar. an. p. j.*

Hord. mund. m. ℥. sem. 4. frig. maj. an. ℥j

Prun. damascen. Num. x. Decoq. ex aq. comm. pro lib. j.

In colatura dissolve diapruni sol. ℥j.

Sacchari rubr. ℥℥. salis ℥j.

Misce F. Clyster, mox injiciendus.

a Injiciatur clyster .) Nempe cum febris sit continua, internum aliquod

purgans noceret, saltem si esset acutus loco salis, clysteri addatur nitrum.

a Postridie vena secetur, & educatur sanguis ad ℥vj. vel viij. pro ratione virium:

a Postridie vena secetur .) Prima-riò respectu febris continuæ, utpote quæ hic orta fuit ab erysipelate vel inflammatione: veruntamen nonnisi ma-

turè & in principio: post venesectionem præscribatur pulvis ex ocul. cant. sale Sat. sal. prun. croco & pauxillo camphoræ.

Interim utatur tali julapio:

R. Syr. acetosi simplicis, oxysacchari simpl. an. ℥j℥.

Aq. acetosæ, borrag. endiviæ an. ℥jv.

a Ol. vitrioli gutt. vj. Misce F. Julap. de quo subinde bibat haustum.

a Ol. vitrioli .) Spiritus nitri, vel ol. sulph. per campan. præstat præ hoc julapio, sed præferimus ubique misce omnibus decoctum scorzon. vel bord. cum

taleolis citri, & limat. C. C. vel etiam liquorem posseticum, Anglis ita dictum: confer Willis.

a Tertio die hoc purgetur haustu:

R. Cassiæ recens extractæ ℥℥.

Elect. de succo rosar. ℥iij.

Aq. cichorii ℥iij. syr. de cichor. cum rhabarb. ℥℥.

M. F. Haustus, aliquoties, usu exigente, repetendus.

a Tertio die.) Hæc est vera metho-
du homines necandi: sumatur potius
du abas ante paroxysmum (tertio die
re revertentem, horis) egregium aliquod
 sudoriferum, & bibat sæptus decoctum
 scorzon. calidum, vel jusculum tenuius
 itidem calidum.

Ad sitim mitigandam utetur decocto hordei, cum syr. de acetofitate citri vel
 de limonibus, in cujus lib. j. dissolvantur syruror. Zij. vel Zijij.

Pro eadem utatur etiam tali condito:

R. Conservæ violar. oxalidis, nymphææ an. ℥ss.

Rob. de ribes Zij. spec. diatragacanti frig. Zij.

Syr. de limonibus q. s. a F. Conditum, de quo sumat subinde ca-
 stancæ quantitatem.

a F. Conditum.) Omninò repudiandum est cum cæteris saccharatis.

a Ad somnum conciliandum præscribatur emulsio amygdalata cum sem. pa-
 paveris albi, vel sumat *b* laudani opiatigr. iij.

a Ad somnum conciliandum.) Cir-
*cum*volvatur capitè oxyrhodinum ali-
quod ex aqu. solan. plant. acet. ros. op.
crud. & sim.
b Laudani opiatigr. iij.) Fiat ini-
 tium à gr. j. vel *R.* tinct. opii gust. xx.
 vel xxij.
 Si adhit ardor, & caput non gravetur
 humoribus pituitosis, camphora tum
 præstantissimum erit remedium.

Pro mitigatione cephalalgæ, *a* post venæ-sectionem adhibeatur *b* oxyrho-
 dinum ex aq. ros. & nymphææ *c* ac aceto factum, cum pannis intinctis tepidè.

a Post venæ-sectionem.) Venæ-sectio
nempe aliquando est iteranda, si vices
ferant.
b Oxyrhodinum.) Addi potest oleum
hyoscyami cum camphora & opio.
c Acaceto.) Acetum non debet addi
magnâ copiâ, ut rectè notat River. in
 praxi; alioquin posset vigilias exci-
 tare.
 Tempora illinantur unguento popu-
 leo, cui etiam camphora potest addi.
 De collo camphora in nodulo suspen-
 datur, & opium linteis inclusum coram-
 naribus tenendum est.

a Pro linguæ nigredine tollenda, admoveantur vicissim panni linei intincti
 mucilagini, extractæ cum aqu. rosar. lactucæ & malvæ æqualibus partibus ad
 lib. j. Vel humectetur lingua mucilage sem. cydoniorum.

a Pro linguæ nigredine, &c.) Os
eluat decocto raparum vel bord. vel
 usurpetur Aqu. ros. cui additi fuerint
 vitelli ovar. cum pauçillo sacchari.

a Ad viscera hepatis & cordis refrigeranda *b* tale epithema adhibeatur.

R. Aq. ros. ℥ss.

acetos. buglossæ ana Zijij.

Vini albi ℥j.

Santali citrini, rubri an. ℥ss.

Spec. diamargariti frigid. ℥i.

Croci ℥ss.

Misce pro Epithemate, cum pannis lineis & postea expressis, hepatis, & cor-
 dis regioni tepidè adhibendo.

a Ad

a Ad viscera hepatis & cordis.) *Cur quæso hæc speciatim viscera sunt refrigeranda? sunt profectò hæc plane inepta.*

Muliercula summis in ardoribus corporis solent fermentum panis acidum cum sale communi, & ruta sub pedibus ligare, & quidem aliquando cum fructu, dum motus sanguinis nimius a cohibetur.

b Tale epithema.) *Nihilus est momenti.*

Quia verò febris est continua, usur-

petur mixtura sequens

℞. Aq. Card. ben.
 meliss. an. ℥ij.
 rosar.
 cinnam. an. ℥ss
 Tinct. croc. ℥ss.
 Sal. prun. ℥ss.
 Antim. diaph. ℥ij.
 Laud. op. gr. ij.
 Syr. limon. ℥vj.
 Misce.

usurpetur singulis horis dimidiatis ad cochl. ij.

Ad a vermes enecandos & exturbandos, tali utatur linimento.

℞. Aloës pulverisata ℥ij.
 Pulv. corn. cervi ℥ss.
 Olei amygdalar. amarar. ℥j.
 Succ. portulacæ ℥ss. cere parum.
 M. F. Linimentum, umbilico inungendum.

a Vermes.) *Remedia antebelminti-* | *lij. ubi de lumbrioidis.*
ca occurrent loco inferiore, nempe lib.

Intro sumat hoc medicamentum:

℞. a Cornu cervi, in scobem subtilem redacti ℥j.
 Mercur. dulc. ℥ss.
 Syr. de limonib. ℥j. Misce, sumatur è cochleari.

a Cornu cervi.) *Loco cornu cervi, sumi potest pulvis corallina.*

XI. In Aëre versetur frigidiore. *Cibus sit refrigerans & humectans, tenuis & paucus, ex cremore hordei, julsulis gallinaceis, vervecinis, oleribus, qualia lactuca, acetosa; item piscibus saxatilibus; nec non prunis, & pomis acidis; Potus sit aqua hordei, cerevisia tenuis. Somnus omni ratione procurandus. Excretio alvi mediocriter provocanda. Fugiat tristitiam, a bonam habeat spem.*

a Bonam habeat spem.) *Benè Au-* | *etiam locutus est in medic. præced.*
tor insellexit coccysum; ita enim

M E D I C A T I O F O E M I N Æ,
 F E B R I Q U O T I D I A N A
 I N T E R M I T T E N T E
 A F F L I C T Æ.

Fœmina triginta annorum, pituitosa, in otio vivens, aliquamdiu a difficili respiratione & præcordiorum dolore gravativo afflicta, incidit circa vesperam in totius corporis magnam refrigerationem, quam comitabatur *b* pulsus debilis. Hanc postea insecutus est calor totius corporis justo intensior, pulsus celer & *c* creber ac inæqualis; item sitis magna. Eaque symptomata durarunt *d* per horas quindecim; in quarum sine illa cum *e* levi sudore finita sunt. Jam per *f* quatuor continuos dies eadem symptomata, *g* circa vesperam, ægram invaserunt, & postquam per quindecim præter propter horas durassent, tandem cessarunt. Adest *h* in somnum proclivitas, *i* appetitus prostratus, & interdum etiam *k* animi deliquium,

a Difficili respiratione, &c.) Morbus ergo hic est complicatus, obstructi enim sunt tubuli & canaliculi multi pluribus in partibus simul; spectatim, verò hic vel in pulmone, vel musculis respirationi inseruentibus, vel ventriculo, prout indicat difficilis respiratio, & præcordiorum dolor gravativus.

b Pulsus debilis.) Hic cum sit celeri oppositus, nescio quò jure Auctores asserere audeant, pulsus præter naturam frequentem, esse signum februm inseparabile, si ve quo posito ponitur febris, & sublatò tollitur.

c Creber & inæqualis.) Hinc confirmatur doctrina nostra de causis februm, in medicationibus præcedentibus allegatis proximis.

d Per horas quindecim.) Diuturnitas hæc paroxysmi facit prognosin graviolem.

Calor in eorum corpore acrior est

propter salem, copiosus per insensibilem transpirationem avolante conuitem, & digitos palpantis vellitentem.

e Levis sudore.) Major hic solet esse & in tertiana & quartana intermittente.

f Quatuor continuos.) Nempe successive paroxysmi accessionibus novis annumeratis: aliàs enim diceretur quotidiana continua.

g Circa vesperam.) Ergò videtur esse periodica: viz. sup.

h In somnum proclivitas.) Nempe naturali major, quæ facili negotio deducitur & à temperamento pituitoso, & à consumptione virium, per quotidianos paroxysmos febriles.

i Appetitus prostratus.) Hic satis indicat primarum viarum impuritates.

k Animi deliquium.) Hoc pertinet ad formandam prognosin: debuisset autem Auctor indicare num menses ritè fluerent, nec nò.

Afficitur in hac ægra *a* pulmo, quod ex difficili respiratione; *ventriculus*, vicinaque viscera, quod ex dolore præcordiorum gravativo; *cor*, quod ex pulsu vitiato, & animi deliquio; *caput*, quod ex somnolentia; *fauces*, quod ex siti, & denique *totum corpus*, quod ex totius corporis refrigeratione, & insequente ardore, est manifestum.

a Pul-

a Pulmo.) Possunt etiam musculi respirationi inservientes hic æque affici.

Morbus, qui eam affligit, est *a* intemperies quædam sanguinis pituitosa & malignior, quæ quotidie, post justo minorem in corde incalescentiam, nimis vehementer effervescent, & tandem post quindecim horas penitus defervescent, *febris quotidiana intermittens* appellari solet.

a Intemperies.) Hanc jam supra semper adesse negavimus.

Procatartica hujus morbi causa est *a* vita otiosa, quæ, adjuvante temperamento corporis pituitoso, multi pituitosi in corpore geniti humores, *antecedentem* huic morbo præbuerunt causam. Pars verò ejus, *b* lapsu temporis circa ventriculũ, pulmones, & cor, majorem *c* corruptelam *d* & febrilem malignitatem effervescentiamque *e* quotidianam contrahens, *contingens* hujus morbi, & symptomatum existit causa.

a Vita otiosa.) *Causa hæc est fortuita, uti sunt omnes procatartica.*

b Lapsu temporis circa ventriculũ &c.) *Reverà potest quies, acrimoniam conciliare humoribus, dum particule eorum integrantes, notabiliter ab invicem secedunt, juxta illud Horatii, & vitium capiunt, ni moveantur aquæ.*

c Corruptelam.) *Hæc vox aut respicit febrem in genere consideratam, & tunc denotat mixturam sanguinis turbatam: aut respicit in specie febrem intermittentem, tuncque denotat partem alicujus solidæ, unius, aut plurium, obstructionem, quæ mediante fomes nascitur febrilis, qui, occasione datâ, ad sanguinem (uti in medic. præced. diximus) delatus, mixturæ sanguinis consuetæ turbationem parit: nec est, quod quispiam dicat, sanguinem venæsectione ex febricitantibus eductum, nullam talem mixturæ turbationem indicare: nam præterquam quod id in multis fe-*

bribus sit falsum, non semper ad eò notabilis est singularum particularum secessio, ut ad oculum cerni possit.

d Et febrilem effervescentiam.) *Humor nempe sive fomes iste febrilis non ita totaliter expellitur ex suo latibulo, quin reliquæ ipsius nonnullæ in ista parte remaneant, quibus mediantibus, alii à tergo subsequentes humores in earum naturam transeunt, sicque novam pariunt febrem & quidem periodicam, quamdiu nulla notabilis evenit sanguini humoribus & fomiti mutatio.*

e Quotidianam.) *De hac ita loquitur celeberrimus Pechlinus obs. phys. med. lib. ij. obs. xx. De duplici tertiana, neque hoc silentio prætereundum, aliam esse illam, mediæ & symptomatum ratione, quàm quotidianam, & ut frequentiores sunt duplicatæ illæ, in fraudem tamen experientiæ esse, quotidianam negare, quod Neotericos nuper Practicos facere non puduit.*

Quæ enim *a* pars circa præcordia existeret, produxit sub pondere *dolorem* in *its gravatorem*. Quæ verò in substantiam & pulmonum bronchia fuit impasta, *respirandi induxit difficultatem*. Et quæ, quotidie sub vesperam ob pituitosam suam temperiem effervescent, *b* in vasa venosa effunditur, aut in vasis existit, ac ad cor deferitur, inducit *quotidie*, minus accuratâ suâ mixtione, primò *totius corporis c refrigerationem*; & accuratiore mixtione deinde insequente, totius corporis *ingentem calorem febrilem, pulsum celerem, crebrum, & inæqualem, ac fixum*. Et, dissipatâ tandem post quindecim horas per sudores materiâ illâ fervidâ, insequitur *paroxysmi finis*. Dum verò sequenti vesperâ alia pars materiæ morbificæ in vasis & extra vasa incipit novam effervescentiam, primò minorem, & deinde majorem contrahere, eaque tandem dissipatur, sic tum etiam novi *paroxysmi*

xyfmi principium, augmentum, status, declinatio, & finis. Et quoniam pars hujus materiæ febrilis in cerebrum sese effundit, illudque gravat, hinc oritur somnolentia. Et quia materia, ad cor subinde delata, & inepta est, quæ in corde sufficientem acquirat rarefactionem, hinc, deficientibus spiritibus, advenit interdum animi deliquium.

a Pars circa præcordia.) Aut ea est in tubulis partium externarum (quod deprehenditur protinus contactu, quo malum exacerbari solet) aut in tubulis partium internarum tam ventriculi, quam viscerum vicinorum: quibus in casibus, contactu externo malum non exacerbat. Aliquando materia impacta est tubulis diaphragmatis, unde difficultas respirationis, vel etiam illud premitur à distento ventriculo.

b In vasa venosa.) Dic quoque in

lymphatica; postquam nempe humor ille in labyrintheo puris solidæ fermentationem, maturitatemque susceperit; non amplius in angustiis istis contineri potest, quapropter diffractis carceribus, miscetur cum humoribus in vicinia circulantibus, & ad sanguinem revertentibus.

c Refrigerationem.) Vide Hippoc. Sect. 4. Aph. 63.

d Inepta est, &c.) Qui hæc coherent cum calore febrili.

Hæc febris ob a diurnitatem, vires valde profertere solet, atque ideo haud tuta est; præsertim cum hic sæpe adsit animi deliquium. Atque ideo diligenti Curâ erit impugnanda.

a Diurnitatem.) Etiam propter crebros circuitus paroxysmorum febrilium.

Quæ consistet in causæ procacitica, antecedentis, & continentis ablatione, & intemperiei per contraria correctione.

a Primo itaque utatur, ad præparationem, & alterationem materiæ morbificæ, drachmâ unâ b cremoris tartari cum jusculo, paulò ante prandium, per biduum. Et tale sumat c Apozema.

℞. Rad. glycyrrhizæ rasæ ℥℥.
cicborii ℥j.

Herbar. d betonicæ, agrimonie, centaur. min. an. m.).

Flor. e chamomill. m. s.

f Sem. anisi, fœniculi, an. ℥ss.

Tartari albi ℥℥.

Decoquantur ex aq. communi ad lib. j.

In Colatura dissolve g oxymell. simpl. ℥ss.

Misce F. Apozema, pro tribus dosibus, mane & vesperi sumendis.

a Primo itaque.) In curatione primò attendendum est ad plethoram, & vires agri, ut maturè (si opus sit) venesectio administretur.

Secundò attendendum est ad primarum viarum impuritates, quæ præmissò aliquo præparante, ut pulvere Cornachinò, tolluntur per vomitoria & purgantia, justò tempore ante vel post paroxysmum propinata. Denique deveniendum est ad sudorifera; vel si

necessitas cogat ad usum corticis Peruviani, & quidem in substantia, sub forma conservæ propinandi, quater vel pluries de die, ad magnitudinem nucis moschata.

b Cremoris tartari.) Cremor tartari bonum præbet digestivum, præsertim si jungatur aromaticis & purgantibus, sed dos moderatâ: huc etiam pertinet vitriolum martis ad ℥j. usque assumptum.

c Apo-

a Apozema.) Apozemati adde
Cort. tamarisc.
Rad. Cappar.
Rad. falfaparill.
Scorzoneræ an. ʒj.
Contraj. ʒiij. sed colatura fit ad
lib. ij. vel iij.
d Bœonicæ.) Hujus loco sume card.
bened. m. j.
e Chamom.) Hi deleantur.
f Sem. anisi.) Loco sem. anisi sub-

stituatur sem. fœniculi; prius enim ut-
mis calidum est.

g Oxymel. simpl. in colatura.) Hu-
jus loco add.

Oxymell. scyll. ʒj.

Lap. prunell. ʒj.

Spiritus nitri ʒj.

Notandum interea, quod saps febric-
urgens non ferat apparatus apozematis,
sed aliquando protinus ipsam oportet
aggredi antifebrilibus.

Deinde purgetur subinde *a* tali haustu :

R. Fol. senæ ʒiij. agarici trochisc. ʒj.

Sem. anisi ʒij. crem. tartari ʒj.

Decoquantur in aq. bordet q. s. Colatura adde elect. diaphanici ʒij.

Misce F. Haustus, mane jejuna ventriculo sumendus, & aliquoties
reiterandus.

a Tali haustu.) In ipso paroxysmo
patius ad clysterem est deveniendum;
si vero tempus sufficiat nec non vires
permittant.

R. Resinæ Agarici gr. xv.

Trochisc. Alhandal. gr. ij. iij.
aut iv.

M. F. Pulvis aut cum s. q. sp. vini Pilule.

Sanguis hic non videtur educendus, *a* nisi valde parva quantitate.

a Nisi valde parva.) Person ob
animi deliquia; sed si illa abessent, præ-
sertim in plethora, magna cacochy-

stia, & magno sanguinis impetu, ve-
na-sectione maxime conduceret in prin-
cipio.

a Ventriculus illinatur oleo mastichino, & de absinthio, cum pauçillo olei
macis, & foveatur sacculo tali :

R. Herb. absinthii, mentha, rorismarini an. m. s.

Flor. rosar. rorismarini an. p. j.

Sem. anisi, fœniculi, coriandr. an. ʒj.

Cariophyllor. nuc. moschatæ an. ʒj.

Contusa & incisa includantur limbo, & F. Sacculus, ventriculi re-
gioni adhibendus.

a Ventriculus illinatur.) Potius
dorsum, circa regionem ventriculi, si
fortè quis putet id aliquid posse profi-
cere: verum & linimentum, & sacculus

parùm proficiunt. Quidam crustam pa-
nis adhibent regioni ventriculi tostam
& irroratam aceto & ol. cariophyll. vel
aq. vit. Matth.

Postquam aliquoties purgatus fuerit; *a* vali utatur sudorifero :

R. Theriaci ʒij. extracti card. bened. ʒj. croci orient. gr. iij.

Misce F. Bolus sudoriferus.

a Tali utatur sudorifero.) Nempe
duabus ante paroxysmum horis: si autem
hora sit incerta, aut æger debilitior, quàm

ut ferre queat postea sudorifera, utatur
mixture aliqua antifebrili & cardia-
ca cohibeatim bis vel ter quavis hora.

P p

Febri

Febri jant intersecente, alternis diebus, sumat paulò ante coenam scrupulum dimidium Aloës rosatæ.

Et roboret ventriculū, sumendo a Electuarii aromatici rosati & diarhodon abbatis drachmæ unius quantitatem ante singulos pastus.

a Electuarii.) Cum dulcē ventri- | sed tamen aliquandò nos accommodare
culo valdè nocent, præstarent ingre- | cogimur delicatulis.
dientia talis Electuarii sine saccharo, |

Diæta Aer sit purus, calidus, siccus. *Cibus* sit parvus, ex jusculis pullorum gallinaceorum & vervecum, petroselinò, hyssopò, buglossa, & pulegio conditus, ovis forbilibus, pane candido. *Potus* sit cerevisia mediocris, & in pastu vinum oligophorum. *Exercitiis* loco sint frictiones. *Somnus* sit moderatus. *Excretiones* alvi, & vesicæ bene procedant. *Gaudio* studeat, fugiat tristitiam.

XV.

M E D I C A T I O J U V E N I S,
F E B R I T E R T I A N A
I N T E R M I T T E N T E
L A B O R A N T I S.

Juvenis viginti octo annorum, robustus & validus, a postquam cibo opiparo & potui generosiori, in conviviis frequentioribus, largius indulisset, tandem a postspontaneas c lassitudines aliquot dies perceptas, circa horam quartam pomeridianam incidit in universi corporis d vehementem rigorem, e pulsu parvo, raro, & târdo comitatum. Hunc paulatim intersecentem subsecutus est intensissimus totius corporis calor; pulsusque vasit magnus, frequens, celer, & inæqualis; accessit etiam sitis magna, f oris amaritudo & siccitas, g corporisque inquietudo, & ingens capitis dolor. Duravit ardor usque ad quartam matutinam, quâ tandem cum sudore solutus est. Postridie ager bene se habuit, excepto, quod dolorem gravativum, b circa ventriculū in hypocondriis, & circa os xiphoides ac dorsum, sentiret. Tertio die i circa horam secundam pomeridianam, redit rigor, k cum vomitu bilioso; quem ut prius reliqua subsecuta sunt symptomata. Paroxysmus, post duodecim ab invasione horis, per sudores rursus solutus est. Urina & alvi excrementa sunt biliosa.

a Postquam cibo, &c. largius indulisset.) Peccatum in diæta non producit febrem per se, sed per accidens; prætest enim corpus esse cacochymicum absque notabili sanguinis mixtura turbatione.

b Post spontaneas.) Id est, sine causis externis v.g. exercitiis vehementioribus &c.

c Lassitudines.) Lassitudines ferè semper oriuntur, vel à dissipatis spiritibus, vel ab eorum tarditate secretionis, & fibrillarum expansione.

d Vehementem rigorem.) Hoc aut, quia major est rigor, quàm in quotidiana, uti hic minor est ordinariè, quàm in quartana.

e Pulsu parvo.) Sic tantò magis

confirmatur id quod supra attulimus. f Oris amaritudo.) Hanc affert Auerroes sine dubio, quia ordinaria causa tertianæ dicitur bilis.

g Corporisque inquietudo.) Hæc oritur à sale fixo, ut & ingens capitis dolor.

b Circa ventriculum.) Hæc verbera faciunt ad partis affecta diagnosi, prognosin & curationem.

i Circa horam secundam.&c.) Ergo est tertiana erratica: vid. sup.

k Vomitu.) Hæc coherent cum notatis ad verba circa ventriculum.

Afficitur in hoc ægro ventriculus, & a pancreas, vel alia aliqua pars vicina, circa ventriculum, hepar, & lienem existens; quod b ex dolore gravativo, circa ventriculum, os xiphoides, & dorsum percepto, item ex vomitu bilioso, & siti patet. Afficitur etiam per sympathiam cor, & ab illo totum corpus; quod indicat c rigor, pulsus immutatus, corporis ardor, & inquietudo: item Caput, cujus indicium est cephalalgia.

a Pancreas.) Equidem hoc simul affici posse non negamus, sed illud febriam omnium intermittentium fontem esse, nullâ ratione adducimur.

b Ex dolore.) Debuisset addere, an dolor circa os Xiphoides, externò contactu exacerbaretur, ut dignosci posset, num dolor esset in parti-

bus externis?

c Rigor.) Hic indicat potius membranas & tendines, moribus, seu tremoribus convulsivis affici.

d Ardor.) Hunc erit à sale fixo brillas partium sensitivarum, solito vehementius ad motum tremulum perdente, asserimus.

Morbus, qui ipsum affligit, est a intemperies quædam sanguinis & viscerum, ventriculo vicinorum, biliosa & malignior; quæ tertio quoque die, post iusto minorem effervescentiam, nimis vehementer in corde effervescens, & tandem post duodecim horas deservescens, Febris Tertiana, vel Tertiana intermitteps b exquisita, appellatur. Eaque ex rigore cum c pulsu tardo, parvo, raro, & insequente fervore, cum pulsu magno, celeri & inæquali, ac reliquis symptomatibus, tertio quoque die redeuntibus, & duodecim horas durantibus, & postea cessantibus, est manifesta.

a Intemperies.) Hanc adesse posse non negamus; sed non facit ad essentiam febris. Sepe etiam accidit, ut bilis vomatur, ventriculo cibo onusto.

b Exquisita.) Num talis sit, qualem

Hippocrates vocat exquisitam, in dubium trahitur, secundum annotata ad febrem tertianam continuam.

c Pulsu tardo.) Hic indicat sanguinis circulationem tardiozem.

Causa procatartica hujus morbi est mala illa diæta, in copioso, opiparo, & generoso cibo potuque diu servata: quâ multa cacochymia biliosa, a in venis, & circum ventriculum, in visceribus vicinis, collecta, antecedentem huic morbo suppeditavit causam. Ea verò ibidem talem ex morâ corruptelam contrahens, qua tertio quoque die præter naturæ modum & malignè in corde effervescit, & inde in totum corpus distribuitur, b continens hujus morbi & symptomatum existit causa.

a In venis, &c.) Cur magis in venis, quàm arteriis, vasisve aliis to-

rtus corporis?

b Continens.) Vid. medic. præced.

Nam materia illa morbifica, circa viscera abdominis existens, dum pondere & quan-

& quantitate sua partes illas tendit & gravat, *producit ibidem dolorem gravatissimum*; dumque pars ejus in habitum corporis transfertur, & in cerebro in spiritus crassos, nec satis agiles convertitur, *spontaneæ totius corporis*, eâ nimis gravati, nec satis agilitate hic moti, *oriuntur a lassitudines*.

a Lassitudines.) Etiam hæc oriuntur propter tubulorum quorundam obstructionem in nervis, vel partibus mu-

sculosi, unde oritur fibrillarum solidè major expansio.

Pars verò istius materiæ morbificæ, propter suum temperamentum biliosum, a tertio quoque die effervesceat circa illa viscera incipiens, effundit sese per vasa gastrica, mesenterica, & alia vicina, partim b in ventriculum, quo vomitum & oris amarorem excitat; partim in venam cavam, unde deinde ad cor cum reliquo sanguine ascendit. Verùm quia illa primò reliquis sanguinis partibus non satis benè miscetur, ac præterea multas partes aqueas aliasque crassas admixtas habet, idcirco ubi ad cor primum est delata, imminuit primò ejus calorem, eoque excitat pulsum parvum, tardum, raram, & totius corporis frigus: in cerebro verò talem efficit spirituum animalium motum, ut illi inordinate in partes fluentes, convulsivum quendam per totum corpus producant motum, quem nos, cum prædicto totius corporis frigore conjunctum, rigorem appellare solemus. Dissipatis verò aut dispersis ex sanguine aqueis & crassis istis partibus, illique satis attenuatis, reliquæ illæ effervescentis humoris partes, cor ingressæ, & cum sanguine melius mixtæ, concipiunt majorem calorem; unde oritur pulsus magnus, celer, creber, & propter heterogeneas sanguinis partes, etiam inæqualis; item, ob œsophagi ex ardore exsiccationem, stris, & ob acres, & ferventes, in cerebri & reliqui corporis membranas sublatis humores, dolor capitis & corporis inquietudo. Eaque tam diu durant, donec tota materia effervesceat, vi fervoris, post duodecim horas in sudores soluta, per eosque discussa, appropinquam sequenti die induxerit. Quo ille bene sese habet; e excepto, quo dolorem gravatissimum circa ventriculum, à materia biliosa ibi hærente, & partes illas gravante, sentiat.

a Tertio quoque die.) Quis ipsum docuit, id esse de natura temperamenti biliosi? nam potest etiam alterius naturæ materia ad rarefactionem eodem tempore perducere.

b In ventriculum.) Nulla vasa sanguifera hiant in ventriculi cavitatem,

sed quidem nervosa, & lymphatica.

c Partes.) Præsertim musculosas panniculi carnosæ.

d Aqueis.) Salinis potius fixis.

e Excepto quod dolorem, &c.) Nempe saburra notabilis, rugis ventriculi est infixa.

Febris hæc, quia est tertiana intermittens exquisita, si recta curatio instituat, a ultra septimum paroxysmum non durabit.

a Ultra septimum.) Ita quidem prædixit Hippocrates, sed illa (uti pleraque crises) in nostris regionibus frigidioribus est omnino incerta: vid. supra.

De Tertianæ febris prognosi ita loquitur laudatus Joh. Nic. Pechlinus obs. phys. med. lib. ij. obs. 20. Febres quæ tertio quoque die redeunt, variam om-

nino agnoscunt typum, & ut jure quodam suo innoxie videantur, tam vehementia tamen, tamque in speciem gravia excitant symptomata, ut evasuros ægros non facile credas: Ego vero, quamvis præ symptomatum, lipothymicæ, syncopæ & aliorum, quæ initio sæpe accessionis invadunt, diritate, jamjam morituros nonnullos olim putaverim,

*tatem, neminem ex iis, qui mihi ob-
 ſi sunt, periſſe vidi, neque facile
 jugulare tertianam poſſe, perſuaſus
 fui, quandoquidem opportuna inter-
 miſſione & apyrexia, vires paroxyſmo
 attrita, pulchre iterum reſciantur, &
 ad ſuſtinendam novos inſultus prapa-*

*rentur. Aded, qui cum tertiana perie-
 runt, non ſtatim ex tertiana periſſe
 cenſendi ſunt, &c. in univerſum autem
 conſtat, quod vehementiores ſunt initio
 inſultus, hoc citius deſpumare erran-
 tem in venis materiam, & morbi pe-
 riodum eſſe breviorẽ.*

*Curatio perficietur per cauſæ antecedentis & continentis ablationem; & præ-
 terea per intemperiei malignæ viſcerum & ſanguinis, per contraria, corre-
 ctionem.*

Primo itaque exhibeatur hoc a purgans:

- ℞. Spec. diaturbith cum rhabarb. ℥ſ. vel ℥ij.*
  - Cremer. tartari. ℥j.*
  - Scammonii pulv. gr. xj.*
  - Aquæ ſillat. cicborii, card. benediſſi an. ℥ſſ.*
  - Syr. de cicborio cum rhabarb. ℥vj.*
- Miſce, F. Potio, mane, die intermiſſionis, exhibenda.*

*a Purgans.) Cùm conſtet ex hiſto- | sè præparante, vomitorio præſta-
 ria ventriculum eſſe obſeſſum, præmiſ- | ret.*

Poſtridie a educatur ſanguis ad uncias octo.

*a Educatur ſanguis.) Si nempe ple- | tione virium & ætatis ægri, atque
 thora adſit, aut nimius ſanguinis impe- | ſeſquiborâ ante eundem paroxyſmum
 tus, quatuor circiter horis ante paro- | (ut lucremur tempus) ſumatur hauſtus,
 xyſmum, educatur ſanguis habitâ ra- | aut pulvis antiſebris ſudoriferus.*

*Poſtea tali utatur a vomitorio, horis duabus ante initium paroxyſmi ex-
 hibendo.*

- ℞. Fel aſari vivida Num. xvij.*
- Contundantur in mortario marmoreo,*
- Affundendo vini hiſpanici ℥ſſ.*
- Et exprimatur ſuccus, cui addantur*
- Vini vomitivi ℥vj.*
- F. Hauſtus vomitivus.*

*a Vomitorio.) Τὸ ἄριστον ὑπερῶν. | monii ℥ſſ. aut ex tartari emetici gr. ℥x.
 Poſeſt etiam illud conſtare ex inſu- | vj. vij.*

ſionis croci metalborum, vel vitri anti-

Morbo perſeuerante tale a apozema præſcribatur alterans:

- ℞. Tamarindorum ℥ij.*
  - b Rad. cicborii ℥ſſ.*
  - Herbar. cicborii, acetofæ, card. benediſſi an. M. j. ℥*
  - c Sem. a. frigidior. major.*
  - Aniſi, fœniculi an. ℥j.*
- Decoquantur in aq. comm. ad lib. j.*
- Colentur, & F. Apozema, de quo ſumat æger
 Hauſtum ℥ij. vel ij. ter quatuorve in die.*

Apo-

a Apozema .) Hoc est in corpore | ne amaritudinis viderentur bilem ge-
cacochymico necessarium , nam alio- | nerare .
quin sudorifera plus nocent , quàm | c Sem. 4. frig. major.) Præstat hæc
profunt , dùm crassiores humorum par- | omistere , & substituere
tes tubulis angustioribus partium infi- | Tartari ℥ss.
nuant . | Passul. corinthiac. ℥jss.
b Rad. cichorii .) Atqui hæc ratio- | in col. dissolve , syr. ros. sal. ℥jss.

Huic subjungatur a tale alterans & purgans :

℞. Rad. cichorii ℥ij.
Feniculi , petroselin. an. ℥i.
Herb. cardui benedicti , cichorii , melissæ ,
Fumariæ , acetosæ ana M. j.
Summit. lupuli , absinthii romani an. m. s.
Fol. senæ ℥ij.
Rhabarb. ℥ij.
Tamarindor. ℥iij.
Sem. anisi , feniculi , an. ℥ij.
Decoquantur in aq. comm. ad lib. j. s.
Et colentur pro Apozemate , de quo sumat
Quotidie mane ℥iij.

a Tale alterans & purgans .) Ni- | Tinct. scammon. aut
mis acris & calefacientia sunt hæc in- | Rhabarb. cum spiritu vi-
gredientia pro febre , neque enim quo- | ni-tartaris. factæ , cochlear-unum-que
tidie purgandum est , sed alvò adstri- | dimidium.
ctâ , die libero sumatur .

Subinde autem bibat de a hoc julepio :

℞. Syr. è succo limonum ℥j.
Granator. acidor.
Violar. ex infusione multipl. an. ℥i.
Aq. cichorii , cardui benedicti an. lib. s.
Olei vitriol. q. s. ad gratum acorem.
Misce , F. Julep.

a Hoc julepio .) Huic præferimus | datur Spiritus Nitri dulc. , aut lapis
cerevisiam , benè coctam & defæca- | prunellæ : vid. sup.
tam tenuitatem , cui pro re nata ad-

Ubi corpus aliquoties purgatum fuerit , detur ipsi tale sudoriferum , duabus
horis ante invasionem paroxysmi :

℞. Aq. cichorii , cardui bened. an. ℥ij.
a Salis absinthii ℥i.
Spiritus sulph. gutt. xij.

M. F. Haustus , calide ægro exhibendus ; cujus corpus tum plus solito
regendum , ut sudores proluciantur .

a Sal. absinth. (sp. sulph.) Quanquam | repudianda erit , utpote quæ producit
hæc sint contraria ratione operationum , | aliquod tertium , morbo sanando ap-
attamen eorum conjunctio , non ubique | propriatum & specificum , prout eos
NON

non latet, qui vel de limine Chymiam salutarunt: nos tamen huic Haustu Ausoris, adducemus Theriacæ vete- ris, vel Diascord. Fracass. ℥j. tinct. croc. ℥ij. sr. pap. rb. ℥iij.

a Carpis manuum adhibeantur emplastra, quæ fiunt ex terëbinthinâ, telis aranearum simul mixtis subactâ; vel ex fermento secaliceo acri, cum aceto, sale & pulvere nucismofchatæ. Hac enim ratione topicorum istorum *b* vis infundatur ibi vasis; quæ inde cum sanguine ad cor delata, & postea per totum corpus distributa, dissipat illam malignitatem, quæ proxima hujus febris est causa.

a Carpis manuum adhibeantur.) *femine sanctoris, carpis applicant:*
Empyrica præcipua sunt, Valeriana, Rob. Boyle de util. Phil. nat. cap. x. sicc. s. part. ij. commendat seq.
frœ pbu magnum, cum sale communi
contusum, in sacculo de collo gestatum;
folia 7. aut 9. salvia cum aluminis ℥ss.
Aranea pusarini nucis inclusa, de col-
lo gestata. Crocus & allium mixta cum
linteo circa digitum annularem ligata,
membrano interior testæ ovi, digito
annulari applicita, unde (ut ferunt)
spagnis excitatis doloribus, paroxys-
mus levatur, aut tollitur.
Alit theriacam cum terebinthina &

contund. & benè misc. pro Epitarpio.
b Vis.) Hæc consistit in rerum illa-
rum effluviis, per cutis spiracula sese
insinuantibus; nam humoribus in vi-
cinia circulantibus permixta, per to-
tum corpus constantius distribuuntur,
quàm si per os fuissent assumpta.

Egrot versetur in *Aère* aperto, puro, & refrigerante. *Victus* sit ex pullis gal-
 linaceis, carne vitalinâ, lactucâ, portulacâ, endiviâ, cichorio, acetosâ, & *a*
 succo limonum alteratus. Die intermissionis, paulo *b* pleniore utatur cibo.
 Die paroxysmi, si inedia ferri non potest, sit valde parcus, & sumatur *c* quin-
 que horas ante invasionem. *Potus* sit cerevisia tenuis, Julep ex succo limonum.
 Iſque in paroxysmo, exhibeatur in ejus vigore. In quo etiam abſtineat à somno;
 sed dormiat in ejus declinatione. *Exercitatio* vehementior vitanda.

a Succo limonum.) *Recenti.*
b Pleniore.) *Ratio habeatur ven-*
tricoli: corpora etiam impura (teste
Hippocrate) quò plus nutriteris, eò

deteriora reddideris.
c Quinque.) *Ut alimenta ritè sint*
divisa ante paroxysmum adventum.

XVI.

MEDICATIO VIRI,
 FEBRI-QUARTANA
 INTERMITTENTE
 FATIGATI.

VIr quadraginta quinque annorum, temperamento *b* melancholicus, post
 multas curas, animus ipſus & valde argentes, incidit, circa *a* horam
 quar-

quartam pomeridianam, & in oscitationes, & pandiculationes, quas horror totius corporis, cum pulsu debili tardoque, *f* per horam unam est insecutus; qui paulatim in calorem commutatus, magnum ardorem, pulsum celerem, crebrum, & magnum, ac inæqualem, ægro nostro, per quinque vel sex horas, cum magna siti, capitis dolore, & totius corporis inquietudine, durantem; exhibuit. Postea fervor, pedetentim imminutus, *g* ægrum cum sudore totus deseruit: *h* sequentibusque duobus diebus ægrum ab eo immunem reliquit. Quarto post die, circa *k* duodecimam meridianam, pandiculationes, horror, calor, pulsus vitiatus, sitis & capitis dolor, rursus invaserunt; eaque tandem rursus aucta, deinde imminuta, ipsum ut prius reliquerunt. Postea intermittentibus paribus, ut antea, diebus, jam quater similes passus est paroxysmos.

a Quartana.) Hippocr. popular. *j*. Sect. iij. loquitur etiam, de quintana, septimana & nonana, verum nostris in regionibus septentrionalibus, rarissima sunt ejusmodi febres, siquidem significant fomitem adeo crassum, ut ad rarefactionem, vix, aut nè vix quidem, perducì possit, sed potius generet hydropes, paralyses, atrophias &c.

b Melancholicus.) Ita semper quartana oriuntur ab humore terrestri ad austeritatem vergente.

c Valde argentes.) Quomodo hinc sanguis incrassetur, supra dictum est lib. j. med. de melancholia & nimis viliis.

d Horam quartam.) Debuisset quoque Auctor notare tempus anni ad diagnosin & prognosin melius instituendam.

e Oscitationes, pandiculationes.) Quæ sunt totidem convulsionum species majores, quam in aliis febribus

intermittentibus.

f Per horam.) Aliquando hæc continentur ad duas, tres, & plures horas, antequam ardor subsequitur.

g Ægrum cum sudore.) Sicut etiam in quotidiana & tertiana intermittente, sed serius, saltem in quartana confirmata.

h Subsequentibusque duobus diebus, &c.) Plerumque homines, tempore intermissionis, bene edunt, bibunt, digerunt & egerunt: quæ satis denotant, febri posse adesse absque intemperie notabili totius sanguinis; quæ si adesset, morbus esset complicatus.

i Quarto post die.) Vis licet ex primo paroxysmo determinare, cujusnam naturæ febris sit futura.

k Duodecimam.) Ergo est quartana erratica: nam supra dixit, primum paroxysmum invasissæ hora pomeridiana quarta.

Afficitur in hoc ægro *a* totum corpus, quod ex horrore, cum oscitationibus & pandiculationibus præcedentibus conjuncto, & calore insequente; item cor, quod ex pulsu vitiato; nec non œsophagus, & caput, quod ex siti ac capitis dolore est manifestum.

Morbus, qui ipsum affligit, est intemperies quædam sanguinis melancholica & *b* malignior; quæ quarto quoque die, post sanguinis justo *c* minorem in corde effervescentem, nimis vehementer incallescens, & tandem post quinque vel sex horas penitus deservescens, febris Quartana, sive Quartana intermittens appellari solet. Eaque ex horrore, *d* cum pulsu debili actardo, & insequente magno & inæquali, ac reliquis symptomatis, quarto quoque die redeuntibus, & postea cessantibus, est perspicua.

a Totum corpus.) Extra paroxysmum, verum id esse semper, negamus.

b Malignior.) Attamen Hippocra-

tes popular. *j*. Sect. 3. ait, ἀσφαλίστατος καὶ πάντων ὁ πύσιος ὁ τεταρτάτος, i. e. Securissima verò omnium & facillima est

est quartana : sed variat ejus indoles ratione regionis, ætatis, sexus, temperatis anni & similitum.
 c Minorem effervescentiam.) Frigus hic majus esse, quàm in aliis febr-

bus, mirum non est, propter febrilis materia terrestrem & austeram naturam. Pnlfu debili, tarloque.) Aliquando etiam liposymia & suffocatione hypochondriaca.

a Causa procatartica hujus morbi est diuturnus animi; ex multis curis, angor, unde, adjuvante, melancholico nostri ægri temperamento, multi melancholici in toto corpore retenti & geniti humores, antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars vero eorum, lapsu temporis, malignam pravitatem contrahens, quæ quarto quoque die, post præcedentem horrorem, in corde præter naturæ modum & malignè incalescit; & inde in totum corpus diffunditur, continens hujus morbi, & symptomatum, existit causa.

a Causa procatartica.) Vid. Hipp. Sect. iij. Aph. 21. & 22. Magis tamen culpandus est autumnus, quàm æstas aut ver: unde Pechlinus ait, quod invadit hic morbus cum æstatis fine ad solstitium usque, rarius post Kalendas Januarias; sed qui deficiente hyeme,

aut ineunte vere, vel æstate in febrilem banc incidit, mibi (inquit) visus est nemo. Reliquæ causæ procatartica, cum tendant omnes ad incrementum sanguinis & obstructions, liquidum est, febrilem essentiam, non consistere in circulatione sanguinis aucta.

Dum enim pars istius materiæ morbificæ, propter melancholicum suum temperamentum, quarto quoque die effervescere incipit, ipsa primò reliquis sanguinis partibus non satis bene miscetur, multasque a partes aqueas aliasque crassas admixtas habet; atque ideo, ubi ea ad cor primum est delata, imminuitur primò ipsius calor, eoque excitatur pulsus debilis, & tardus & b totius corporis frigus; in cerebro verò hinc talis efficitur spirituum animalium motus, ut illi, inordinatè & vehementius in musculos & cutim influentes, c convulsivum quendam in toto corpore producant motum, qui, cum prædicto totius corporis frigore conjunctus, rigor & horror nuncupari consuevit. d Dispersis, & discussis ex sanguine aqueis & crassis istis partibus, iisque satis attenuatis, reliquæ effervescentis humoris partes cor ingressæ, & cum sanguine ibi melius mixtæ, concipiunt majorem calorem: unde tunc oritur pulsus magnus, celer, creber, & propter heterogeneas sanguinis partes, inæqualemque spirituum in cordis & arteriarum fibras influxum, etiam inæqualis: item ob œsophagi, ex ardore isto, exsiccationem, sitis; & e ob acrem & fervidum sanguinem, in cerebri & totius corporis membranas sublatum, dolor capitis & totius corporis inquietudo. Atque hæc symptomata tam diu durant, donec materia effervescens, vi effervescentiæ f post quinque vel sex horas in sudores soluta, per eosque discussa, ægrum à febrili paroxysmo immunem, per sequens biduum, fecerit: Alia vero pars materiæ morbificæ, propter melancholicum suum temperamentum, quarto quoque post die, similiter effervescens, paroxysmos alios quartanarios, & similia hæctenus induxit symptomata.

a Partes aqueas.) Potius terrestres, salinas fixas, vel austeras: hinc non raro simul peccat alvus adstricta, suppressio mensium, &c.

its cubilia concutiantur.
 c Convulsivum.) Signum est salis acris, vel austeri peccantis.

b Totius corporis frigus.) Ita ut aliquibus dentes frideant, & simul cum

d Discussis.) Non in principio ardoris sunt discussæ, sed tunc reliquis sanguinis partibus melius permisceri

incipiunt, ut successive dividantur & discutiantur, vel optime sanguini permiscantur.

Obacrem sanguinem.) Addenda

erat obstructio glandularum salivarium. f Post quinque vel sex horas.) Symptomata multa hujus febris durant interdum per 12. horas, & ultra.

Metus est, ne hæc febris ex natura sua a longissima sit futura, & cachexiam, hydropem, scorbutum, vel alia gravia mala accersat, & ideoque curatio diligentissime erit instituenda.

a Longissima.) Vide Hipp. Sect. ij. Aph. 25. ubi ait: Quartana æstivæ pleuræque sunt breves, autumnales vero longæ, & maximè quæ prope hyemem incidunt; ratio est, quod sanguis & humores hyeme sint crassiores, adeoque minus dissipabiles, præsertim cum poti, tubuli atque canaliculi partium stabilitum tunc temporis etiam sint angustiores.

Hinc plurimum decursu seculorum (ut loquitur Pechlinus) in ludibrium transiit quartana medentium: Vidimus in plures annos protractus quartanas, nuncristi, nunc festi et odio finitas: Vulgaris est Quartanariorum querela in illo. Scorbutico plagæ hujus contagio, superesse semper aliquid, etiam post morbum, quod male habeat, plenæque valetudinis gaudium infringat. Et ut quidem illis acutorum febrium invasionibus, minus sint obnoxii quarta-

narii, à chronicis tamen morbis, quibus ipsa illa febris natura affiniore, immunes non degunt; adeo novum non est, quartanarios negligentius habitos, vel corporis vitio hic delatos, in icterum, hydropem, morbumque tabificam prolabi. Hippoc. Sect. v. Aph. 70. inquit, à quartanis correpti, à convulsione non admodum corripuntur: si verò prius corripiantur, & postea quartana supervenerit, liberantur: ratio esse videtur, quod lætà particularum, sanguinem constituentium, iteratà & violentà, acres humores dividantur & per emundatoria corporum eliminentur, præsertim si utcedat bonum medelæ regimen. Sect. vij. Aph. iij. idem, inquit, quibus in febribus quartanis existentibus sanguis ex naribus fluxerit malum: Nempe indicat crebra illa hæmorrhagia valde magnam sanguinis acridinem, nec non virium prostrationem.

Etque, ut in pravorum humorum educatione, & intemperiei sanguinis, per contraria correctione consistet.

a In humorum educatione.) Necessum autem est, ut præcedat bona preparatio.

Primo itaque, die apyrexie, zger purgetur ℞. a tartari vitriolati & b scammonii gran. ix. cum jusculo exhibitis.

a Tartari vitriolati.) Præsertim ætorem tartari & tartarum tartarizatum.

b Scammonii.) Loco scammonii. ℞. Extract. helleb. nigr. gr. viij. aur. x. Lap. lazuli gr. xiv. aur. xvij.

Postridie a sanguis educatur b ex brachio sinistro ad uncias sex.

a Sanguis educatur.) Curatio, si plethora & cacochymia adsit, à venæ-sectione est incipienda.

b Ex brachio.) Ex pede potius, quia sanguis hic peccat crassus, modò vasa sint satis magna.

Deinde a tratur hoc apozematibus de die; sumendo singulis vicibus haustum trinum vel quatuor unciam.

℞. Herb.

℞. *Herb. fumarica, scolopendria,*
Card. bened., agrimon.,
Ceterach. capill. ven. an. M.j.
Flor. cordial. an. p.j.
Cors. rad. fenicul., liquirit. ras. an. ℥j.
Sem. agni casti ℥iij.
anisi ℥ij.
Rad. capparum, tamarisci ℥iij.
Epithymi, polypod. querc. an. ℥iij.
Pruna damascena Num. xiiij.
 Decoque in aq. bord. q.s. ad lib. j. s.
 Colatura adde syr. de cicberio cum rhabar. ℥ij.
 Misce F. Apozema.

α Utatur hoc apozemate.) *Mirificum*
 (inquit Pechlinus) quod quartana du-
 ris, violentissimisque remediis sæpe
 magis exasperetur, quod in plurimis,
 tum maxime in Feomina mihi comper-
 tum est, qua post sumptum emeticum,
 quinquaginta dejectionibus mistis vo-
 mitibus exhausta, jamque mortuae
 quam viva similior, eodem tamen hora
 momento, inter illas turbas relictivam
 sensit, ex qua cum morituram omnes
 crederent, evasit quidem, sed post sex
 demum hebdomadam spatium, & aëris
 vèrni beneficio. Loco apozematis Au-
 storis, commendaremus vinum aliquod
 medicatum ex lign. sassafra. colubr.
 Cort. Winter. rad. gentian. imperator.

galang. min. herb. absinth. card. bened.
Flor. cœneur. min. chamom. sem. fœn.
apii, bacc. junip. & sale tart. & ita cor-
poro vitè preparatè, nec non primis
viis mundificatis, commendaremus
usum corticis Peruviani cum syrup. de
card. ben. ad consistentiam conserva re-
ducti, additè pauçillo crem. tart. desin-
fit ad magnitudinem nucis moschatae,
series vel octies de die: Postquam au-
tem cessaverit quartana, commendamus
laxantia, ut residuum corticis, quod for-
te nocere posset, ex primis viis educa-
tur: & hac methòdo felicissimè & bre-
vissimè quartanas sæpè profigavimus.
 Confer Willif. & Richard. Morton. in
 egyptiaca.

Ubi α sedimentum in urinis apparere incœperit, purgetur interdum tali medi-
 camento purgante :

℞. *Cassia recens extracta ℥j.*   *Aq. bord. ℥iij.*
Confect. bamech. ℥iij.   *Misce F. Haustus.*

α Sedimentum.) *Hoc notat mali causam ad evacuationem jam esse proclivem.*

Et subinde α ante paroxysmum exhibeatur hic Bolus.

℞. *Sal. absinth. card. bened. ana ℥j.*
Tberiacæ, extracti card. bened. an. ℥j.
Cym syr. de lim. q.s. F. Bolus.
 Vel ℞. *Salis absinthii, card. bened. an. gr. xv.*
Tartar. vitriolat. gr. vj.
Sacchar. perlatt ℥j. Misce F. b Pulvis.
Immediatè ante paroxysmum assumendus.

α Ante paroxysmum.) *Bibortum* | *fomes febrilis ipsi communicetur: att-*
nempe ante paroxysmum, ut vis reme- | *men cave à potentioribus sudoriferis*
dis ad sanguinem perveniat, antequam | *corpore nondum rite preparatè.*

℞. *Salis*

℞. Salis absinth. ℥j.
 Bezoard. miner. gr. xvj. aut ℥j.
 Cort. chinæ chinæ ℥jss.
 M. f. Pulvis, cum vino calido sumendus.
 Si insultus valdè sint feroces, medi-

camini antefebriili interdum addi potest:

Laud. opiat. gr. j. aut ij. aut
 Tinct. opii cochl. ss.

b Pulvis.) Vide fs Paul. Barbette
 prax. cap. iij.

Summe etiam hic commendatur cortex Indicus, a China China dictus.

a China China.) Vid. Roland. Sturm. febrifugi Peruviani Vindicias, nec non citatum Richard. Morton. in pyretologia; item Samuel. Dale pharmacolog. part. 2. Sect. iv. titul. de arbore febrifuga Peruviana. Etiam potest exhiberi pulvis rad. ostruiti ad scrup. ij. aut drach. j.

vel pulv. rad. gentianæ ad drach. j.
 Tinctura ligni Colubrini sæpius usitata, multos sanavit. Neque negligenda sunt vomitoria, præmissis universalibus, præsertim si inflata sint præcordia, vel adfuerit in vomitum propensio.

a Aër fit temperatus; Cibi eapepti & euchymi; Potus cerevisia & vinum mediocre; Somnus moderatus, Exercitia mediocria, Vitæ tristitiam.

a Aër.) Sanè (inquit Pechlinus) ubi semel hoc fermentum infedit, in illa hyemis, morbum foventis intemperie, haud facile curam admittit: imo & illi, qui initio, & ante redeuntes blandas veris vices sanationem promiserant, lubricam illam experti sunt, & recidivæ obnoxiam: ut non immerito prodigiosum haberi debeat, cum plerique omnes morbi initio propulsari

malint, unum hunc esse, qui initio rebellis, nunquam melius quam inveteratus, & auxiliante aère, sanationem vel sponte recipiat. Fuere etiam qui se abstinentia & solitudine, triumphare posse febrim putabant, sed inani opera; aded plus est quartanam curare, quam Dæmoniorum istud genus, quod vitæ vices expellitur.

XVII.

M E D I C A T I O V I R I,
 F E B R I H E M I T R I T Æ A
 L A B O R A N T I S.

V Ir 40. annorum, robustus, a malà diætâ diu usus, incidit matutino quodam tempore in horrorem totius corporis; quem insecutus est calor magnus, pulsus creber, & celer perpetuo durans. Sub vesperam ipsam eodem die, invasit refrigeratio totius corporis, postquam sequebatur pulsus justo celerior & crebrior. b Sequente die, calore illo perpetuo & pulsû celeri & crebro durante, leviter perfrigeratus est, calorque deinde increvit & pulsus increbuit. Tertio die rursus mane exhorruit & deinde incaluit; & vesperi, postquam refrigeratus es-

set,

set, etiam increvit calor. Quarto verò die, leviter denuo sub vesperam refrigeratus, incaluit, & pulsus increbuit. Adest *c* ventriculi dolor, sitis, & capitis gravitas.

a Mala diæta.) *Nimis generalia sunt hæc verba.* | *niam in historia sine dicit, quarto die leviter denuo sub vesperam, &c.*
b Sequentie die.) *Debuisset addere, quâ horâ? forsan sub vesperam, quod* | *c* Ventriculi dolor.) *Hæc verba indicant partes primariò affectas.*

Afficitur in hoc ægro totum corpus, ut ex horrore, refrigeratione, & ejus incallesceniâ: *cor*, ut ex pulsu vitiatò: *œsophagus*, ut ex siti: *ventriculus*, ut ex dolore: & *caput*, ut ex gravitate est manifestum.

Morbus, qui ipsum affligit, est *febris*, *a* quæ ex tertianâ continuâ, & quotidiana intermittente, composita, *Hemitritæa*, vulgo appellatur. Idque ex symptomatum hic descriptorum ordine, & invadendi ratione, & modo, clare innotescit.

a Quæ ex tertiana continua, &c.) | *c* tertiana intermittente.
 Vel reciprocè, ex quotidiana continua

Causa a procatarctica hujus morbi est mala diæta, qua noster æger diu est usus. Inde verò nata cacochymia pituitosa, & biliosa, tum in vasis, tum *b* extra vasa existens, antecedentem huic morbo præbuit causam. *Pars* verò ejus una biliosa, mane alternis diebus horrorem, & perpetuum calorem; pulsumque crebrum ac celerem; altera verò pituitosa, quotidie sub vesperam, primò corporis refrigerationem & deinde corporis totius incallesceniâ, & pulsus celeritatem & crebritatem, item sitim, ventriculi dolorem, & gravitatem capitis inducens, *c* continens hujus morbi & symptomatum ejus est causa.

a Procatarctica.) *Quoniam Auctor max dicit, inde natam fuisse cacochymiam pituitosam & biliosam, verosimile est, assumpta fuisse multa crassa & acris, qualia sunt, carnes sale & fumo induratae, cerevisia antiqua, legumina, &c.* | *b* Extra vasa. *Atqui omnes partes stabiles sunt ex vasis diversi diametri, contextæ: forsan autem Auctor hisce verbis indicare vult poros.*
c Continens.) *Vid. fundamenta in antecedentibus data.*

Morbus hic, quia totum corpus affligit, & ex cacochymia *a* contraria; biliosa sc. & pituitosa, maligna & putrescente, originem ducit, satis est *b* periculofus. *Curatio* itaque diligentissime est instituenda.

a Contraria.) *Dic potius sanguinem esse crassum simul & acrum.* | *b* Periculofus.) *Propter paroxysmorum crebrorum vehementiam.*

Eaque consistet in causæ procatarcticæ, antecedentis & continentis, ac intemperiei, per contraria, ablatione.

Primò itaque injiciatur *a* clyster emolliens, quo intestinis evacuatis, *b* sanguis, ex brachio dextro, *c* tempore minoris afflictionis, educatur ad ʒvj.

a Clyster.) *Non dissuadendus etiam est purgans internum, ut prima via primò mundentur, sed tamen habeatur ratio febris, quæ purgantibus exacerbatur.* | *b* Sanguis educatur.) *Fiatque al-*
 1670

erit istud die, quo unus tantum invadit paroxysmus, horis quatuor antea eundem.

c Tempore minoris afflictionis.)

Alias in remissione omnium febrium adhibenda sunt medicamenta febrifuga: v.g. diaphoretica & nitrosa mixturae, additis laud. opiat.

Et bibat de hoc julepio:

℞. Syr. acetosi simplicis ℥ij.

Capill. veneris ℥j.

Aq. borrag., cardui bened. an. ℔ss.

a Spirit. vitriol. q. s. pro grato acore, Misce, F. Julep.

a Spirit. vitriol.) Hic nimis est acidus sius, substituit autem potest sp. sal.

dulc. vel nitr. dulc.

a Purgetur etiam subinde, tempore minoris afflictionis, tali purgante medicamento:

℞. Electuarii diacatholici ℥ss.

Diapruni sol. ℥iij.

Cassie recent. extr. ℥ij.

Aq. car. bened. q. s. Misce F. Haustus.

a Purgetur etiam subinde.) Maximam curationis partem absolvunt sudorifera temperata; v.g.

℞. Aq. Card. ben. ℥jv.

ther. simp. ℥ss.

prophyl. Sylv. ℥iij.

antim. diaph. ℥ij.

cincl. croc. ℥jv.

laud. op. gr. ij.

syr. card. ben. ℥vj.

M. dosis est ad coctilearia ij. vel iij. singulis horis dimidiatis.

Et utatur hoc apozemate:

℞. Rad. petrosel., polypod. quere. an. ℥j. cichor. ℥ss.

Fol. agrimonia, acetosa, cichorii, melissae, an. m. j.

Flor. centaur. min. genif. an. p. j. tamarindor. ℥j.

Decoq. in aq. bord. ℥xvj. addendo sub finem decoctionis fol. senae

℥jss. in Colatura dissolve syr. de cichor. cum rhubarb. ℥jss.

Misce pro Apozemate, de quo quotidie sumat ℥iij.

a Utatur hoc apozemate.) Tale remedium conveniet magis febre absente.

Vitus sit tenuis, temperatus. Tempus cibandi sit circa horas minoris afflictionis. Potus sit cerevisia tenuis, bene defaecata, item julep. ex aq. endiviae, cichor., rosar., viol., borrag., de succo citri, ribium, & similibus. Perturbationes animi singulae, & cum spe eventus expectandus.

XVIII.

MEDICATIO PUELLÆ,
 FEBRI PESTILENTI
 LABORANTIS.

PUella viginti annorum, *b* grassante peste, subito *c* magno horrore fuit correpta; quem primo die infecutus est pulsus *d* celer, creber, & debilis, *e* magnus corporis calor, & capitis dolor magnaque *f* virium animalium debilitas. Postridie in *g* inguine dextro apparuit bubo, & infra illud, in femore, erupit *b* anthrax.

a Febre pestilenti.) *Ita loquitur Auctor juxta sententiam aliorum Auctorum, distinguentium febrem pestilentialem à peste; ita quoque Pautus Barbetæ tract. de peste, sequentis profert: quædam (ait) omnino sine febre est. Hoc qui ignorat, majori indiget experientia, & se non satis in bonorum Auctorum Scriptis versatum prodit. Non paucis adfui, quibus, aliàs sanis, benè & comedentibus, & dormientibus, bubones erant in inguine, in collo, sub axillis & post aures, malignitatem suam in curatione magis manifestantes, quàm bubones illi, qui febrem intensissimam comitem habebant: imò quidam jam satis admoniti, sed homines præfractæ mentis summeque increduli, magno cum suo damno experti sunt, hosce bubones ad interiora propulsos & imminutos, illicò graviora symptomata excitasse, & multò periculosiora iis, quàm quæ media convenientia adhibentibus eveniebant, & hac de causa etiam facilius curabatur. Similiter Doctissimus Pechlinus obs. phys. med. lib. ij. obs. xvij. inquit: Novi olim hominem, grassante Lugduni Peste, rursus, planè suisque confidentem, cui cum omnes liberi Peste erepti essent, conjuxque adhucdùm ex illa periclitaretur, ipse bubonem in inguine sensit circumstulitque typhas quan-*

que septimanis, nihil ob hoc intermissis operis, aut vitato sodalium commercio, atque ille quidem à tot indè septimanis securus rem amicis aperit, qui statim gravati periculosam hominis consuetudinem, abesse eum tandem à contubernio operisque vident, donec percuratus integrum corpus ostenderet. Igitur advocato Chirurgo tumorem, maturari sinit, qui emplastro diachylon & galbano, non nisi laboriosè, & post profusas aliquot saniei putridæ fermentisque libras sanari potuit. Verum enimverò, constabit circa causarum explanationem, impossibile esse ullam unquam pestem dari posse sine sabre: constabit simul, quæ de causa febris in nonnullis vix sit observabilis.

b Grassante peste.) *Hæc rēdit Auctor addit, quoniam nonnunquam contra contagium aliquod epidemicum, eadem fere quæ in peste aut febre pestilenti occurrunt symptomata, u. g. si venenum aliquod secundi generis, quod occultâ qualitate agere dicebant Veteres, sanguini fuerit communicatum: Nunc quoque celeberrimus Pechlinus obs. lib. ij. obs. xvij. ita loquitur: Est sæpè peculiaris quædam corporum corruptela, quæ aëris, diætæ, aut alterius cause occasione plures invadat jugulesque ejusdem vel complexionis aut contubernij hospites, nec tamen pestes*

nomen mereatur, nisi jam quotidie in Castris grassantes quosque morbos sic appellare velis.

c Magna horrore.) Diversimodè perfit homines invadit, nonnunquam cum cardialgia intensa & vomitu, nonnunquam cum præpensione in somnum extraordinaria, sive comate somnolento, aliquandò cum cephalalgia intensa, lipothymia, palpitationibus cordis &c.

d Celer & debilis.) Tales pulsus sunt sibi contrarii, adeoque confirmantur ea, quæ diximus supra ad quæstionem, an pulsus præter naturam celer, sit signum circulationis sanguinis auctæ.

e Magnus corporis calor.) Jam sæpenumero in antecedentibus inculcavimus hunc magnæ sanguinis humorumque esse indicem acrimoniæ fixæ.

f Virium animalium.) Quidni etiã, sodes! naturalium (ut vocant) & vitalium?

g In inguine apparuit bubo.) Aliquando hic apparet pond' aures sub axillis, aliisque in corporis partibus glandulosis: circumferuntur autem (re-ctè notante Pechlino) aliquandiu pestis vitia, antequam in superficiem specie vel tumoris aut exanthematum emergunt; & verd illa in cutim proruptio signis testata, sic uni pesti propria est, ut non antè decerni de ea possit, quàm istorum aliquid oculis appareat, sive ante seu post mortem.

h Anthrax.) Hic bubone peior est, utpote qui gangrænam, & spbacelum partis affectæ significat, quapropter hæc verba faciunt ad prognosin.

Afficitur in hac ægra totum corpus, ut ex horrore; cor, ut ex pulsu viciato, & virium animalium debilitate; caput, quod ex dolore; item inguen, quod ex ejus bubone; & denique femur, quod ex ejus anthrace est manifestum.

Morbus, qui eam affligit, est a intemperies epidemica maligna, calida & contagiosa sanguinis & cordis, b ac fixa sive coagulatoria spirituum; quæ primò horrorem, & deinde pulsum crebrum, celerem & debilem, calorem magnum corporis, doloremque capitis, virium c debilitatem, ac bubonem, d cum anthrace, inducens, e Febris pestilens, vel Pestis vulgò appellatur.

a Intemperies maligna.) Malignitas hæc nihil aliud significat, quam secessionem particularum sanguinis à se invicem majorem, hujusque vel dissolutionem, vel coagulationem, prout fermentum pestilentiale diversam habuerit indolem, diversaque afficiat subiecta.

b Ac fixa sive coagulatoria.) Hinc discimus, quod non argumentandum sit semper à volatilitate rerum in aère

&c. ad volatilitatem earundem in corpore humano.

c Debilitatem.) Sc. subitaneam & magnam.

d Cum anthrace.) Talibus apparentibus signis de peste vix dubitare licet.

e Febris pestilens, vel pestis.) Supra jam notavimus à quibusdam pestem distingui à febre pestilentiali.

Procatartica hujus morbi causa a est aër, b pestilenti halitu sive vapore, ob pestem grassantem infectus; undè primò levi vitio, c per inspirationem, sanguis in pulmonibus existens, & inde in totum corpus delatus, fuit affectus; itque antecedentem huic morbo præbuit causam. Pars verd ejus majorem malignitatem & calorem adpecta, & ad cor delata, ibique spiritus sanguinis figens, & ita in varias corporis partes delata, d continens hujus morbi, & symptomatum ejus, est causa.

a Est aër.) Nempe hic refertur est particulis copiosis acerbis, nonnun-

quam salinis, nonnunquam acidis corrosivis, quatenus effluvia aëria ex græmiis

mio telluris, stagnis, lacubus, fœdinis, &c. per terræ motus & pressionem radiorum solarium elevantur, quæ respiciendo & deglutendo, sanguini communicata, mixturam ejus vehementer turbant, pariuntque in diversis subjectis, diversis temporibus, pro genio suo diverso, vel dissolutionem vel coagulationem valde magnam: undè dirimi potest quæstio Auctorum, an pestis pariat sanguinis vel dissolutionem, vel coagulationem? verum enim est utrumque, & æconomia animalis utroque modo satis invertitur. Multum etiam (inquit Pechlinus) morbi aut contagii grassantis corruptelam auget æthmosphæræ ingenium, illa ipsa enim est, quæ vagum alias, aut fugitivum miasma affinitate quadam complectitur, & quod in sinu alit vitium, augendo morbo impendit. Morbus ille Epidemius, qui ante hos viginti annos Lugdunum Batavorum miserè vexabat, & totum Senatuum, Clerum, Academiamque exhauferat laborantium copia, Peste truculentior (nulla namque in tota Urbe domus ab ægris funevibusque vocabatur) æthmosphæræ ingenio, putidisque operariæ Urbis vaporibus, in illa aquarum stagnantium corruptela originem fortè debuit, sic namque unius Urbis ambitu contagium illud terminabatur, ut in quàm frequenti illo vicinarum Urbium commercio, pauca admodum Urbes contagium receperint: confer Ch. Love Merley de morbo epidemico. Ratio autem cur, utut aër universaliter sit infectus, non tamen æque omnes afficiat? petenda est ex Hipp. lib. de flat. sect. viij. ubi ait, differt corpus à corpore, natura à natu-

ra, nutrimentum à nutrimento; non enim omni animantium generi eadem aut conferunt aut commoda sunt, sed sunt alia aliis magis convenientia. Ita eleganter citatus Pechlinus sequentem in modum loquitur. De contagio (inquit) hoc propriè tenendum, non aliud esse, quàm miasma quoddam, ab ejusdem speciei corporibus in vicina corpora propagatum, neque jam referre, utrum aëris, an lymphæ fluidum, an vero solidum aliquod agnoscat vehiculum, malignumque sit, an benignum, nam certè ludicrorum morborum etiam quædam sunt contagia. Videmus utique in tam affini hominum animantiumque constitutione, uni tamen speciei sic alligari contagium, ut non temerè in aliam proserpat. Bestiarum, sudum, pecudumque contagium nihil habet cum hominibus commune: hominum contra istud bestię nihil morantur, sed in suo quodque genere determinatum grassatur atque enecat. Vid. Diemerbroeck. de peste; Paul. Barb. Helmont. in tumulo pestis, &c.

b Pestilenti halitu, sive vapore.) Ex remotioribus plagis unà cum mercatura, suppellectili, &c. propagari hoc miasma, satis superque docuit tristis experientia.

c Per inspirationem.) Adde & deglutitionem, & forsitan etiam per cutim.

d Continens.) Kircherus ponit vermiculos in sanguine tempore pestis: nec id ratione repugnat, præsertim inventis talibus vermiculis ope microscopiorum in pluribus liquoribus: confer exper. microscop. Anton. à Leeuwenhoek.

Cum enim materia ista effervescens & corrupta multas aqueas & crassas contineret partes, & cum reliquo sanguine non satis bene esset mixta, hinc ea in corde non satis bene incalescens, spiritusque in cerebro inordinate movens, horrorem illum in ægra nostra excitavit. Dissipatis verò & dispersis istius sanguinis effervescentis & cor ingredientis partibus aqueis & crassis, reliquæ fervidi sanguinis partes, cor ingressæ, magnum conceperunt calorem, qui deinde per arterias toti corpori, & præsertim capiti, secundum acriores partes fuit communicatus, atque inde totius corporis calor & ingens a capitis dolor, fuit productus.

R r

a Ca-

a Capitis dolor .) Qui vel per tran- | rō satis omnia pestis phenomena en-
sennam ad prædicta attenderit , cla- | plicabit .

Et quia in hoc affectu, a ob ejus fixatoriam, & coagulatoriam malignitatem, spiritus figuratur, sive coagulantur, & multæ sanguinis partes incrassantur, hinc pulsus nostræ agræ est quidem, ob fervorem, b celer & creber, sed ob fixationem & coagulationem spirituum debilis: atque hinc etiam illa virium animalium adest debilitas; Partesque sanguinis quædam crassæ, c ad inguen, ob pororum ejus laxitatem, propulsæ, produxerunt bubonem; & calidiores ac acriores ad d femur depositæ, anstracem ibidem genuerunt.

a Obejus fixatoriam, &c.) Expli- | catio est ejusdem per idem, vel, si malis,
occulta qualitas. Clarè satis per ex- | periment a chymica & injectiones per
apertam venam in sanguinem patet, | quomodo ille & dissolvi & coagulari
potest ad interitum animalis.

b Celer & crebor.) Hic vulgo dici- | tur febrem indicare, locumque magis

habet in sanguinis subita dissolutione; | verum in coagulatione magis languidus
est & tardus, tuncque febrem abesse sta- | tuunt, sed immeritò.

c Ad inguen.) Saepè etiam sub | axillis & pone aures, bubones pro-
deunt.

d Femur.) Non etiam anstraces | femori sunt singulares.

a Metus est ne hic morbus, ob summam ejus malignitatem, ex symptomatum vehementiâ manifestam, agram nostram citò interimat. Quia tamen est juvenis, b & multi ex hoc morbo evadunt; c spes omnis nondum decollavit.

a Metus est.) Causa mali cum sit in | aère, quem inspiramus continuè, sup-
peditatur nova contagii materia, ante- | quam prior est discussa. Paulus Barbet-
re tract. de peste, rectè dicit, pestem ha- | bere naturam fallacissimam, & dùm
maximè adblanditur, maximè nocere, | similiter etiam Pechlin. obs. phys. med.
lib. ij. obs. 17. inquit, si quis morbus | est, qui periculo, magnitudine & sym-
ptomatum novitate terret, est is profe- | ctò maligna & contagiosa febris, adeò
enim sæpè ferale venenum modis le- | vibusque specie signis occultatur, ut
ubi secuta omnia & tuta dixeris, ve- | pentina mutatio prognosticum deserat,
Medicumque in infamia relinquit: Bu- | bones non sunt adeò periculosi ac an-
straces, hi enim significant gangra- | nam & sphacelum: bubo pone aures,
in collo aut sub axillis periculosior est

quàm in inguine, sique anstrax ipsi ac- | cedat, lethale signum haberi solet.
Pessima est exanthematum sive pete- | chiarum ratio, ubi livida sunt vel nigra,
hæ enim nihil aliud quàm universi | corporis Gangranam, aut Car-
bunculum referre videntur, adeò cum | istis ullum unquam convalescere dubi-
tamus, quæ etiam (verba sunt Pe- | chlini) est severiorum Prædicorum,
rum imprimis optimi Pestilentie arbi- | tri Diemerbroeckii observatio. Confer
Laurent. Donders ideam febris pete- | chialis.

b Multi evadunt.) Non ita quidem | in principio pestis, quam elapso aliquo
tempore, inventis remediis appro- | priatis.

c Spes omnis.) Spes adhuc superest, | ubi Lipothymia non sæpè redeunt, &
pauciora sunt symptomata.

Idcirco magna a cum diligentia b Curatio est adhibenda; quæ in maligni-
tatis expulsiōne, & per contraria, ac præfertim volatilisantia, correctione, &
tumorum ablatione; consistet.

a Cura

a Cum diligentia Curatio est adhibenda.) De venesectione cum res sit anceps, nos arbitri esse nolumus, nam varii inde dantur contrarii eventus, at tamen in eam nos inclinamus sententiam, ut venesectione admitti possit, imò debeat, ubi vires satis consent, & magna adsit plethora, ea tamen lege, ut mox sudoriferum adhibeatur, ne forte Exanthemata in vartolis & morbillis. Idem etiam dicimus in variolis & morbillis. Paulus Barbette verò dicit, Venesectionem peste laborantibus admodum noxiam esse, ut & his, qui à peste præservari volunt. Confer Willis. & Sydenham.

Quæstio etiam est de purgatione? sed nos respondemus, diarrhoeam pesti superventientem esse plerumque lethalem, adeoque omittenda esse omnia

purgantia acriora, certum enim est, quod simul mixturam sanguinis turbent, ita ut asseverare audeamus, nullam unquam purgationem evenire sine febre, majore vel minore.

b Curatio.) De præservativis vide Mulleri miracula chymica; inter hæc refertur tabacum, nam in peste quadam Londinensi omnes officinae tabaci à peste erant immunes, sed tamen id non universaliter succedit: præservativum universale naturale dicunt nonnulli esse frequentem salivæ expuitionem.

Alii pennam aserinam argento vivo repletam de collo gestant; sed omnium certissimum habetur proverbium: cito, longe, tarde: cito & longè ab, tardè tedi.

Primo itaque exhibeatur talis *a* potio cardiaca, sudorifera, & bezoardica:

R. *b* Aq. theriacalis ℥ij.

Elect. de ovo, vel diascordii ℥j.

c Misce pro Potione, quam sumat corpore bene tecto, ut proluciantur sudores.

a Potio cardiaca, &c.) Eadem medicamenta hic juvant, quæ in febre maligna.

Ita conducunt omnes radices pestilenciales, & aromaticæ, quæ multum satis aromatis & amaricantis habent, ut Radic. Gentian. Zedbar. Tormentill. Carlin. Angelic. Petasit. Contrayerv. Pentaphyff. For. Scordii, Card. Scorzonæ. Ulmariz, Salviz, Rutæ, Pfor. Calend. &c.

Cardiaca, debent esse constantia, ut Lapid. Præciosi, Lapid. Bezoar. Corallia, Rasur. Eboris, Corn. Cerv. Unicorn.

Gelatina corn. cerv. acidulata succo citri, & nobilitata aquâ cinnam. valde hic laudatur, quia humores acres temperat, mixturam sanguinis corroborat, sicque vires confortat. Prodest etiam caro viperina, spiritus sulphuris p. camp. spiritus vitrioli, nitrî, salis, &c.

b Aq. theriacalis.) Auctores nonnulli disputant, an theriaca in peste

profusa sit, siquidem satis larga opit quantitas ipsi sit permixta, qua soporem inferendo periculum auget? sed respondemus, primò eligendam esse theriacam vetustam, in qua vis opit est imminuta: secundò, quod urgentibus vigiliis, deliriis, &c. modicus opiatorum usus sit necessarius. Formulam aque theriacalis convenientem tradit Diemerbroekius lib. de peste: & River. loc. cit. commendat aquam theriacalem Bauderonii, ut maxime temperatam. Vide Diemerbroek. lib. iij. cap. v.

c Misce pro potione.) Riverius prax. medic. lib. 17. cap. 1. Sect. iij. commendat pulverem sequentem, cui nos adderemus Theriacam vet. ad ℥iij. ut f. Bolus pro iij. dof.

R. Bezoar. Mineral. drach. iij.

Salis Prunell. drach. ij.

Camphor. drach. j.

M. f. Pulvis.

Dosis ejus est ad drach. j.

Sudore jam peracto, sumat cochleare unum vel alterum sequentis a syrupi, per se, vel cum iuculo:

℞. Syr. de limonibus.

De acetositate citri ana ℥i℥. Misce.

Et reficiatur sæpe iuculis efficacibus, contusis, & congelatis; ac bibat b lac amygdalatum.

a Syrupi.) Permisceatur potius bis sumi possint.
 sce syrupis aqua theriacalis & pro- b Lac amygdalatum.) Lacticia
 phylactica Sylvi, ut cochleatim as- hic sunt suspecta.

a Anthraci hoc imponatur cataplasma.

℞. Fol. scabiosæ, pulpæ ficuum an. ℥℥.

Contusis adde ol. lilior. q. s. Misce pro Cataplasmate, cui postridie resina laricea & vitellus ovi q. s. addi poterit.

a Anthraci.) Paul. Barbette loc. lius cauterio actuali, licet etiam non
 cit. jubet ut quantocumque suppuratio pro- abhorreat à potentialibus: Certè cum
 moveatur exitiosaque mali propaga- antrax nihil aliud sit quam gangræ-
 tio inhibeatur: ad quod præstandum, na, eodem modo tractari debet.

a Buboni adhibeatur tale medicamentum:

℞. Herb. malvæ m. j. flor. camomill. p. j.

Caricarum pingui. ℥ij.

Coclea pistentur, ac addatur pulv. rad. albæ ℥℥.

Farin. sem. lini, sænigræci an. ℥ij.

Vitell. ovi. Num. ij.

Emplastrum diachyli dissoluti in ol. lilior. ℥i. salis ℥ij.

F. Cataplasma, bis in die renovandum.

a Buboni.) Vesicatorium commen-
 dant Diemerbroeckius, Barbette & alii,
 neglectis cucurbitulis, utpote nimis do-
 loriferis.

Aliquit bufones siccatos imponunt bu-
 bonibus, ut iis mediantibus materia
 peccans citissime attrahatur, verum
 ratione salis volatilis discussionem ma-
 teriæ peccantis moliri eos putamus:

vid. Aquapend. in Chirurgiæ lib. 11.
 cap. 25. & 26.

Eschara post caustici applicationem
 adhibeatur unguentum basilicum cum
 theriaca, ol. scorp. & vitell. ovi.

Eschara sublatâ, vulgaribus deter-
 gentibus, exsiccantibus & consolidan-
 tibus utendum est, præcavendo nimis
 subitam ulcers consolidationem.

a Epithema quoque pulsuum & cordis regioni tale, cum linteis expressis,
 calide adhibeatur:

℞. Aq. ros. ℥ij.

Scabiosæ, acetosæ, an. ℥j. melissæ,

Aceti ros. an. ℥℥. pulv. diamarg. frig. ℥℥.

Succ. pom. redol. ℥℥. Misce.

Applicetur tepidè, & sæpe reiteretur.

a Epithema.) Adde theriac. vet. ℥iij. | sperandum est ab internis; v. g. consecr.
 sed tamen hoc in morbo plus præfidit | byac., alkerm., lap. porcin. &c.

Inter

Inter externa remedia numeratur pulv. picis, &c. in cubiculo acri accensus, & focus luculentus ex lignis fractus.

rum, rosaceum, aut theriacale aspergitur pavimento, vel evaporatur super laminam ferream candentem. Aliqui in cubiculo suspendunt vas aqua plenum, ut ipsius superficiei venenum adhaereat.

Propter ardores acetum calendulae

Postridie talis a potio antiloimica & sudorifera exhibeatur:

℞. Aqu. theriacalis.

Julapii rosati an. ℥j.

Syr. de limonibus ℥ss.

De agresta ℥ij.

Misce. F. Potio, quae exhibeatur mane, corpus bene tegendo, ad sudores proficiendos.

Sudore finito, sumat subinde ℥j. tab diamargariti frigidi.

a Potio antiloimica.) Temperata & constantia hic praestant praesubtilioribus, id quod etiam notavit Baco de Verulam. sylv. sylv. cent. x. experim. 698., in febribus, inquit, pestilentibus, intentio quidem est, contagium per sudores & evaporationes expellere, sed tamen optima sunt crassiuscula & frigida, ut nitrum & diascordium, quae ad tempus expulsionem remorantur, donec natura id lenius perficiat, venisset enim ille dixit in extinguenda, flamma febris pestilentis, natura similis est Populo, incendium domus extinguere conanti, qui aded occupatur, ut alter alteri sit impedimento: egregium profecto axioma & usus varii, ut quicquid sedat spirituum contentionem,

actionem eorum promoveat.

In quibusdam ergo casibus acida volatilia sunt caeteris antiloimicis commiscenda v. gr. spiritus sulphuris, succus citriorum, pomorum Chinesium: & simil. praeterea conveniunt trochisci viperini, & salia essentialia herbarum.

℞. Aq. Meliss.

Card ben. ana ℥iij.

Theriacal.

Prophyl. sylv. ana ℥vj.

Theriac. drach. j.

Salis prun. scrup. ij.

Balsam. Peruv. gr. vj.

Syr. Limonum unc. j.

F. Mixture cochlearum usurpanda.

Sequentibus diebus, si adhuc periclitetur, (quod ex pulsu debili constabit) in usu cordialium, propinatorum, admotorumque, erit pergendum: quibus haec potio antiloimica & julapium alterans addi possunt:

℞. Aqu. theriacal. ℥ss. vel ℥vj.

Syr. de agresta ℥ss.

Julapii rosati ℥j.

a Aq. calendulae, scabiosa an. ℥ss.

Pulv. diamargariti frig. ℥ss.

Misce F. Potio.

℞. Oxyacchari simpl., syr. de limonib. an. ℥jss.

Syr. acetos. ℥ss. julapii rosati ℥jss.

Aq. cinnamomi ℥ss. spirit. vitrioli gutt. iij.

Campbor. gr. iij. Misce, F. Julapium, quo utatur frequenter.

a Aq. calendulae.) Nempe spiritalia & effracis, sapientius super nos

vos flores cochlearum.

Inte-

Interea curet quotidie bubonem & anthracem Chirurgus.

In a vitæ ratione, Ad rectificetis rebus odoratis aliquoties in die. Cibus sit tenuis & refrigerans. Juscula convenient gallinarum & pullorum, duabus horis vel una à sudore elapsa. b Congelata etiam dicta, ex carne vitulina, galinacea, avis, saccharo rosato. c Potus sit cerevisia tenuis cum succo limonum. Jusculis incoquantur, borrago, buglossa, card. bened., fl. violar., rosar. Somnus sit moderatus; nam nimis, veni impulsione impedit. Vitæ tristitiam.

a Victus.) Manè ante egressum in aërem publicum, sumatur cum pane vinum vel cerevisia absinthites; aut spiritus junperi aut sp. angelicæ, aut acetum calend. vel rosaceum, vel acetum propyl. sylv. ad cochl. j. vel ij.

Aut panis bistratus sumatur cum herba aliqua aut pulv. alexipharmac. superbibendo cerevisiam antiquam.

In ore teneatur myrrha aut rad. angelicæ, & sudarium aceto alexiphor-

mato imbutum, naribusque saepe admoveatur. Sputum saepe expuatur.

b Congelata ex carne vitulina.) Etiam, ut supra dictum, ex cornu cervi, alterata acido citri.

c Potus sit cerevisia.) Etiam vinum mosellanicum maturum pro resedione virtutum, præsertim in assuetis.

d Soranus sit moderatus.) Bene hoc dicit, quia aliquando hic morbus adgenerat in tertiam soporem.

XIX

M E D I C A T I O P U E L L E,

H E C T I C A F E B R I

L A B O R A N T I S.

PUella r. amorum, nobilis & opulenta, b febris continua putrida, quæ eam aliquandâ periculose afflixerat, liberata, quamvis c nulla febris amplius, uti prius, jam appareant indicia, ipsaque cibos non invita assumat, & ambulare pro arbitrio possit, urinæque sint laudatæ; tamen non reficitur, d sed lassâ & prostratis manet viribus; corpusque, priore febris acutâ emaciatum, non restituitur in integrum, sed potius magis magisque consumitur; & ubi scalas ascendit, vel alio se exercet paulo majore motu, uti & post cibum assumtum, statim plus justo incalescit, & cor ac arteriæ, circa jugulum & colli latera, ac hypochondria, e sensibilius pulsant; reliquo quoque tempore pulsus est concitior, sed parvus.

a Hæctica.) Febris hæc in medicatione secunda, & tertia hujus libri, considerabatur ut symptomatîca, hic quasi verò est essentialis & idiopathica.

b Febris continua putrida.) Omnes febres participare de natura putredi-

nis supra ostendimus, sed forsan Autor vult indicare synocham.

c Nulla febris indicia.) Verosimile est eam non radicitus fuisse sublata, per sudoriferâ & obstructions tollentia, præsertim quoniam corpus non reficitur

scitur ab assumptis: nec ratio dissuadet ulcus aliquod in viscere quodam (licet non necessario pulmone) fuisse à præcedanea inflammatione exortum.

d Sed lassæ & prostratis &c.) Hæc

inducunt obstructions multiplicatas. e Sensibilius.) Addit hoc, quia semper quidem pulsant, sed non sentitur pulsus, nisi quando vehementius expanduntur aut comprimuntur.

Afficitur in hac ægra totum corpus, quod a ex ejus macie & lassitudine; sed præcipue b cor, quod ex corporis consumptione perseverante, & pulsus cordis & arteriarum vitis, in historia propofitis, est manifestum.

a Ex ejus macie.) Hinc etiam dicitur hæc febris marasmodes, ut & be-

ctica, sive habitualis. b Cor.) Potius sanguis.

Morbus, qui eam affigit, est intemperies quædam calida & maligna, ipsam substantiam cordis a potissimum occupans; quæ totius corporis continuam consumptionem, & lassitudinem; pulsusque perpetuò d concitatioem & parvum, & post assumtum cibum, & exercitia paulò majora, pulsationem cordis & arteriarum in collo & hypochondriis e sensibiliorem, inducens, Febris hæctica appellatur.

a Potissimum.) Hoc falsum esse docet cadaverum dissectio.

b Concitatioem.) Hic producit ab acerbis sanguinis particulis, fibras cordis vellicantibus, & ad tremorem

convulsivum stimulantibus. c Sensibiliorem.) Siquidem per lucam particularum sanguinis febrilem latera arteriarum magis expanduntur.

Causa hujus morbi est a febris illa continua & putrida, quæ ægra nostra aliquamdiu periculose afflicta fuit. Illa enim, b aptitudine dispositionis cordis nostræ ægræ concurrente, c intemperiem illam malignam ipsi substantiæ cordis impressit: unde symptomata superius commemorata originem ducunt.

a Febris illa continua, &c.) Ergò secundum divisiones Auctorum hic est secundaria.

b Aptitudine dispositionis cordis.) River. prax. lib. xvij. sect. j. cap. 3. dicit, quod alia incipiat à corde, alia ab aliqua parte, ut pulmone, hepate, liene, renibus, utero, aliisque partibus inflammatis, ulceratis, corruptis, aut aliquo alio gravi morbo obfessis: Et reverà, quando acres, purulenta particula copiose, sanguini & humoribus sunt permixta, chyli particula oleosa in earum naturam transeunt, adeoque vasculis fibrillisque in omnem di-

ensionem augendis, vel conservandis ineptæ sunt, nam allisione continuâ ad flamina partium, molles flexilesque fibrillas consumunt. Potest tamen etiam hæctica marasmodes oriri à sanguine valdè crasso viscoso, vel terrestri austero, tubulos canaliculosque partium stabilitum ita obstruente, ut chyli portio murrescens, in omnem dimensionem distribui nequeat. Confer ea quæ attulimus ad medic. de pthysi.

c Intemperiem malignam.) Id est, vel à crassa, viscosa, vel acris, purulenta materia, sanguinis mixtura consuetà continuè turbatur.

a Ab hac enim intemperie maligna cordis cum producat sanguis, qui ad nutritionem & spirituum animalium generationem est ineptior: hinc fit, ut ægræ nostræ corpus, quod perpetuò b à calore nativo dissipatur, & à sanguine pravo non satis restauratur, indies magis magisque consumatur, & non nisi cum magno lass-

lassitudine, ob defectum spirituum animalium, moveri queat.

a Ab hac intemperie, &c.) *Auctor* | *statim ingentes ejus convulsiones, &*
nondum explicat modum, quo sanguis | *ipsa mors sequerentur.*
in corde depravetur. Certe si inflam- | *b Calore nativo.) Potius præter-*
matio aut suppuratio esset in corde, | *naturali.*

Cumque ea intemperies, substantiæ cordis inhærens, sit justo major, & perpetua; hinc *pulsus perpetuus est concitator; qui tamen ob a* paucitatem spirituum in sanguine existentium, *est parvus.*

a Paucitatem spirituum.) *Nempe* | *tiones & distributiones humorum suc-*
pe mixturâ sanguinis turbatâ, secre- | *cumbunt.*

Ob eandemque intemperiem cordis calidam contingit, ut post *scalarum ascensum, vel cibi sumtionem, pulsus cordis & arteriarum circa collum & hypochondria vehementius & sensibilibus moveantur, corpusque ejus plus solito incalescat.* Ab his enim causis *a* calor cordis magis intenditur, & toti corpori mediante sanguine, per totum corpus à corde diffuso, communicatur, & *circa collum & hypochondria, ubi arteriæ sunt copiosiores & carne minus tectæ pulsus arteriarum magis percipitur.*

a Calor intenditur.) *Facillimè hæc intentio explicatur ab acredine.*

Morbis hic, quia consistit in ipsa cordis intemperie, valde est a periculosus: præsertim cum ægra ex precedente febre valde sit debilitata, & metus sit, b ne malum hoc in tabem, ipsas carnosas corporis partes consumentem, abeat.

a Periculosus.) *Præsertim si succedat febrè malignæ, & inflammationi visceris alicujus magnæ. Inveterata est desperata, ut & hæreditaria, vel senili corpori conjuncta.* | *b* Ne abeat.) *Imo verò jam adeft tabes, ita ut notabilis nulla sit differentia inter med. 2. & 3. hujus libri, nisi quod ibi affecti sint pulmones, hic verò viscus aliud.*

Diligentissimâ itaque *Curatione* erit impugnandus: *eaque* in intemperiei istius cordis, & totius corporis, per contraria, ablatione, & totius corporis viriumque restauratione, consistet.

Ad corpus itaque humectandum, & modice *a* refrigerandum, tale apozema præscribatur, de quo bis terve in die haustum bibat:

R. *b* *Rad. cichorii, buglossi, asparag. an. ʒi.*

Glycyrrhizæ rasæ ʒvj.

Herb. borrag., violarum, portulacæ, buglossæ, an. M. j.

Flor. borrag., violar., rosar. provinc. an. p. ij.

Sem. 4. frig. major. an. ʒiʒ.

c *Papav. albi ʒij.*

Passular. mund. ʒij.

Coq. in aq. bord. q. s. ad lib. jʒ. Colaturæ adde syr. violacæ, de cichorio an. ʒj. Misce F. Apozema.

a Refrigerandum.) *Nempe modicè* | *nec non per diluentia, & temperata*
refrigerandum est per herbas nitrosas, | *emollientia. Attramq; etiam ad ulceris*
mun-

mundificationem attendendum est, secundum methodum supra in phthisi vera traditam.

b Rad. cichorii, asparagi.) Sed hæ gaudens sale acris, adeoque febrem intendunt: quapropter magis convenirent, sanguine existente cras-

se viscoso & terrestri.

c Papav. albi.) Si hectica ortum traxerit ab obstructionibus partium frigidis, tunc Apozematis debent addi, lign. sassaf. cort. tamarisc. Radic. Capparium, Rad. Salsaparill. Cbinae.

Ad viscerum etiam corroborationem utatur tali condito:

℞. Spec. diatragacanth. frigid. diamarg. frig. an. ℥j.

Diarrhod. abbatis ℥ss.

a Conserv. flor. rosar. pallid.

Borrag. an. ℥j. M. F. Conditum.

De quo sumat bis terve in die castaneæ quantitatem.

a Conserv.) Præstant mellita præ saccharatis: addantur ocul. cancr., corall. præparat. succ. catechu, & similia,

sed species diarrhod. omittantur, ut nimis calidæ & acres.

Consumto apozemate & condito, alternis diebus a sumat mane tepide lactis amygdalati ℥iij. in quibus sacchari rosati tabulati ℥ij. sunt dissolutæ, in eoque ad septimanas quatuor perseveret.

a Sumat mane tepide lactis amygdalati.) Vel usurpetur lac dulce calidum, in quo cæci sunt limaces rub. rad.

alib. herb. tusilag. & similia; edulcorari autem potest melle virgineo, vel rosato.

a Altero die, quoad amygdalato abstinere, utatur sequente confectio:

℞. Conserv. flor. violarum, bugloss., rosar., scabiosæ an. ℥j.

Lactucæ condit. ℥ss.

Spec. diatragacanth., diamarg. fr. diapenid. an. ℥j.

Syr. de portulacæ & violacæ q. s. Misce in formam Conditum. Capiat ℥ij. pro vice.

a Altero die utatur seq. confectio.)

Præstat sequens Riverii,

℞. Conserv. flor.

borrag.

bugloss.

viol. ana ℥j.

flor. nymph. ℥ss.

pulv. elect. diamarg. frig. ℥iv.

raf. ebor.

oss. de cord. cerv. ana ℥ss.

marg. præparat.

corall. præparat. ana ℥j.

fol. aur. Num. iij.

Cum syrupo de pomis, fiat Optata.

Cordis regioni, & pulsibus in carpo utroque, adhibeatur ante somnum indies sequens unguentum:

℞. Succ. bugloss., violariæ, portulacæ, lactucæ simul expressi, an. ℥j.

Scabiosæ ℥ss.

Ol. rosar., nenuphar., an. ℥iij.

Coq. ad succor. consumptionem, addendo sub finem

Succi limon. ℥ss.

Mucilag. sem. psylli, factæ cum aq. rosar. ℥j.

Ceræ albæ parum, permiscendum spec. electuar. de

S s

Gem-

Gemmis, diamargar. frig. an. ℥i.
Coralli, cryſtall. ſubtiliſſime pulv. an. ℥j.
Miſce. F. a Unguentum.

• Unguentum.) *Quod nullius eſt* | *herb. malo. violar. &c. Vel ſi aliquid re-*
uſilitatis. Præſtat balneum aquæ dul- | *gioni cordis ſit imponendum, eligatur*
cis, in qua coq. ſor. nymph. pap. rbaad. | *aliquod epiſtēma temperatum ſuadum.*

Ne illuvies aliqua excrementorum congeſta, morbum augeat, ſeptimana-
 tim ſumat ℥j. a mannæ calabricæ, diſſolutæ in tenui cereviſia.

a Mannæ calabricæ.) *Rectè Auſtor* | *ſeres emollientes & nutrientes ex ju-*
vulſce vult indicare, purgationem ma- | *ſculis carnum parati. Si autem tabes*
jorem eſſe pernicioſam, alvumque dun- | *ortum trahat ab obſtructionibus frigi-*
taxat eſſe lubricandam & blandè la- | *dis, acriora conducunt purgantia, præ-*
mandam: Huic ſcope ſatisfaciunt cly- | *miſſis præparantibus.*

Et tribus diebus poſt, ſemper injiciatur hic clyſter:

℞. *Juris gallinæ, in quo ſor. Cord. 4. & portulaca recens decocta ſu-*
erint lib. ſ.

Lactis caprini vel vaccini ℥iij. in his diſſolv. mannæ ℥j.

Butyri recent. ℥j.

Vitell. ovi Num. j. Miſce F. a Clyſter.

• Clyſter.) *Qui dicendus eſt nutriens, ſimul & emolliens.*

a *Viſus rationem* talem inſtituat: ut indies ter, horâ ſc. decima à matuti-
 nâ, tertiâ, & ſeptimâ, *Cibus* illi exhibeatur duorum ſaltem vel trium generum,
 pro unâ menſâ: de quibus tantum aſſumat, quantum ventriculus optime ferre
 & digerere poteſt.

Hæc autem comedantur eupepta & euchyma: caro caponis non antiqui,
 gallinæ junioris, vituli, agni; percæ, piſcis lucii junioris; rectè præparata,
 nunc elixa, nunc aſſa. Ova elixa tremula. Leviter omnia ſalita, & vix dum
 vel tenuiſſime ſaltem, aromatibus condita. Martius panis, amygdalæ, paſſulæ.
 Pro ſecunda menſâ, poma, pyra, pruna, exſiccata cocta. Ex lacte amygdalino
 plus cum butyro recenti. Panis ex farina tritici pura piſtus, non ſalitus. Oryza
 in jure cocta. Juſculis carnis incoquantur folia portulacæ & bugloſſæ. Vinum
 fit album, maturum, tenue. Cereviſia mediocris, non amara.

a *Viſus rationem.*) *River. loc. cit.* | *dicamenta. Piſces eligendi ſunt ſaxa-*
rectè dicit, quod diæta (ut in omnibus | *tiles, ut cancri, oſtea, limaces & te-*
chronicis aſſeſibus multum poteſt) in | *ſtudines. Jura inſtaurantia vid. apud*
hoc præſertim plus præſtet, quàm me- | *River. nec non ſupra de pthiſi.*

XX

MEDICATIO JUVENIS;
 APHTHIS, CUM FEBRI ARDENTI,
 LABORANTIS.

Juvenis viginti sex annorum, a febris ardente laborans, linguam, vicinasque oris partes, scabras, fissas, b multisque ulcusculis cum ardore obfensas, ac lentore viscido obductas habet: Atque c difficulter oblata deglutire potest.

a Febris ardente.) *Auctor lib. j. medic. xxxvj. proposuit Aphthas in puero idiopathicas, hic verò exhibere studet symptomaticas: sed reverà omnes aphthæ sunt symptomaticæ, nunquam sine febre, (majore vel minore) criticè procedentes. Confer ea quæ notata sunt ad medicationem allegatam; non enim lubet entia multiplicare citra necessitatem.*

fert Auctor de colore aphtharum, uti oportebat: sine dubio hic sunt vel rubræ vel nigricantes: nam licet postea indicet lentorem conjungi viscidum, attamen ordinariè sal acre humori viscido prædominatur.

c Difficulter deglutire.) *Partim ob dolorem ulcusculorum deglutire metuit; partim ob siccitatem faucium: non potest.*

b Multisque ulcusculis.) *Nihil af-*

Afficitur in hoc ægro lingua: item vicinæ oris partes; quod ex oris inspectione, ægri querelâ & deglutendi difficultate patet.

Morbis, præter febrem, quo hic æger laborat, est intemperies acris, calida, a scabra, & viscida linguæ, vicinarumque oris partium, cum ulcusculis molestissimis conjuncta;isque aphtharum nomine vulgò venire solet.

a Scabra.) *Est contradictio in adjecto.*

Hæ in hoc ægro, ab humoribus & vaporibus fervidis viscidis & acris, partim ex totius corporis cacochymia, a per vasa ori vicina, ob poros ibi justo patentiores, partiumque istarum molliem, in illas partes propulsis; partim b ex pulmonibus & ventriculo per exhalationem & evaporationem eo delatis; partemque illas vellicantibus, erodentibus, obducentibus, nimioque calore perfundentibus, originem ducunt.

a Per vasa ori vicina.) *Nempe arterias & vasa lymphatica: nervos enim talem crassam asserre materiam, impossibile est: venæ autem nihil adve-*

sufficiunt enim oris vasa, quamvis & illa causa possit interdum concurrere, uti supra etiam allegavimus ex Pechlino.

b Ex pulmonibus.) *Non opus est longè accersere aphtharum causam,*

Videntur autem aphthæ vix nisi loco differre à variolis & morbillis aliisve efflorescentiis, aut pustulis scabiosis.

Ulcuscula hæc febris ardentis, quam comitantur, magnitudinem & a pravitatem; ac proinde magnum ægri nostri vitæ b periculum significant.

a Pravitatem .) Hæc consistit in | *introrsum ferantur, aliaque sympto-*
acrimonia corrosiva & fixa austera. | *mata augeantur.*
 b Periculum .) Præsertim si postea

Curatio, a præter venæsectionem, b purgationem, aliaque remedia feбри convenientia; qualia, in feбри tertiana continuâ, superius fuerunt proposita; in intemperici ulcusculorum per contraria ablatione consistet.

a Præter venæsectionem.) Nempe | *incipio & declinatione admitti laxantia,*
maturè, si adsit plethora, viriumque | *multo magis id verum est de variolis &*
sufficiens robur, secus enim venam se- | *aphtis, præsertim si etiam in partibus*
care periculosum est. | *aliis internis eas latere suspicio sit: Po-*
 b Purgationem.) Diximus alias in | *tius ergò necessitate cogente, devenien-*
omnibus morbis acutis, nonnisi in prin- | *dum est ad clysteres.*

Primo itaque tali a gargarismo frequenter utatur:

℞. Hordei mund. m. s.

Fol. plantag. portulacæ, prunellæ, an. m. j.

Sempervivi, violar. an. m. s.

Flor. rosar. rubr., balaustr., malvæ arbor. an. p. j.

Sem. cydon. ℥j. cort. granat., sumach. an. ℥ss.

Decoq. in aq. ad lib. j. In Colatura dissolve mellis rosati, diamori an. ℥j.

Misce F. Gargarismus.

Post gargarisationem os perfundat sequente linctû:

℞. Syr. violacæ, granator. acidor.,

Diamori an. ℥j. Misce.

a Gargarismo.) Si sit in principio, | *abluantur.*
 adde | *Decocto hordei, in quo*
 Santali rubri ℥vj. | *Mel rosaceum fuit dissolutum.*
 Succi solani ℥iij. | *Pueris detur lac chalybeatum, con-*
 Salis prunell. ℥j. | *servæ rosarum permixtum.*
 Si ulcuscula sint sordida ac putrida,

Et in ore teneat nodulos ex linteo confectos, in quibus semina cydoniorum parum contusa, & a saccharum candi dictum nonnihil tritum contineantur: quique in aquâ hordei vel plantaginis sunt macerati. Iisdem etiam nodulis, bacillo alligatis, os lingua & fauces sæpius detergantur. His enim scabrities linguæ & aphtæ mollescunt, maturantur, & decidunt, & oris calor sedatur.

a Saccharum candi.) Vel sumatur | *modicè emollientia, diluentia & dia-*
aq. ros. cum vitellis ovorum conquis- | *phoretica.*
satis & saccharo: interna debent esse

Ubi aphtæ incipiunt decidere utatur hoc linctû:

℞. Syr. cydonior.

De ros. siccis an. ℥j. Misce.

Dieta sit, qualis in feбри tertianâ continuâ fuit præscripta.

X X I .

M E D I C A T I O F O E M I N Æ ,

T U S S I C O N T U M A C E
L A B O R A N T I S .

Fœmina 28. annorum dum per *b* hyberna frigora nocturno tempore ex lecto, *c* non satis bene vestita, surgens, per domum sæpius discurrere cogebatur; incidit in tussim, quã *d* multa pituitosa, & sæpe etiam salsa, passim expectorat: quæque vesperi sub ingressum lecti valde exacerbari solet. Multis bechicis *e* citra purgationem hæctenus est usa; sed frustra. Nam hoc malum jam *f* sesquiannum continuum durat.

a Tussi.) Comitari ut plurimum solet tussis omnes affectiones pectoris, ut asthma, hæmoptoën, peripneumoniam, pleuritidem, nec non coryzam.

b Hyberna frigora.) Hæc indicant particularum aëris crassitiem magnam, propter quam pori, tubulique corporis valdè comprimuntur & angustantur, humoresque incrassantur.

c Non vestita surgens.) Benè Auctor indicat subitam eam corporis mutationem à calore in frigus, hæc etiam fa-

ciunt ad meliorem cognitionem cause continentis: debuisset autem simul addere cujus temperamenti fuerit hæc fœmina.

d Multa pituitosa passim expectorat.) Sic distinguitur tussis humida à secca.

e Citra purgationem.) Hisce vult indicare topica parum proficere, sanguine universaliter affecto.

f Sesquiannum.) Hoc faciet malam prognosin.

Afficitur in hac ægra *a* pulmo; quod ex tussi illa pertinaci, & pituitosorum ac salforum *b* expectoratione, patet.

a Pulmo.) Tussis etiam (sed secca) oriri potest affectis musculis pectoralibus & intercostalibus.

b Expectoratione.) Cum qua non raro conjungitur vomitus.

Morbus, qui ægram hanc affigit, est *a* intemperies pulmonum pituitosa, *b* salsa, frigida & acris, cum eorum nimia *c* pororum apertione conjuncta; quæ frequentem tussim, pituitosamque expectorationem efficiens, ab *d* effectu sive symptomate hoc suo, tussis appellari solet.

a Intemperies pulmonum.) Illa potius est reiteranda ad sanguinem & humores, hi enim (præsertim accedente causa aliqua procatartica) poros tubulosque vesicularum pulmonalium obstruunt, & vellicant.

b Salsa.) Sive muriatica, sive acida fixa.

c Pororum apertione.) Hæc quidem, tempore caloris locum habet, sed postea suborto frigore, conspatisio & occlusio pororum tubulorumque resultat.

d Effectu sive symptomate, &c.) Ergo secundum Auctorem tussis hæc, & morbus est, & symptoma.

a Cau-

a *Causa procatartica* huius morbi fuit discursus, ab hac foemina non satis bene vestita per hyberna frigora in ædibus sæpius factus: hinc enim totum eius corpus, ac præsertim caput & pulmones frigidam intemperiem contraxerunt; quæ pori capitis & pulmonum b arctati retinuerunt magnam partem vaporum & exhalationum quæ per illos copiose antea exhalabant. Vapores autem isti, eâ ratione c in capite & pulmonibus retenti, partim in materiam serosam & pituitosam fuerunt, ob loci angustiam & intemperiem frigidam jam contractam, conversi; partim ex retentione vehementius agitati magnos in illis partibus poros, humoribus serosis, pituitosis, falsis & acris à reliquo sanguine separandis, & in alias partes propellendis, idoneos aperuerunt. Atque ita antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars verò humorum istorum in bronchia pulmonum delabens, eaque suâ acrimoniâ & copiâ vellicans, eoque poros cerebri, in musculos thoracis desinentes, vehementius, & inordinatius aperiens, spiritusque animales modo in musculos inspiratorios, modo in expiratorios thoracis & faucium vehementius inordinatiusque immittens: atque ita thoracem inordinate dilatando & contrahendo, aëremque & pituitam acrem & falsam, bronchiis pulmonum contentam, per vices vehementius cum strepitu expellens, *intemperiei, huius, & tussis continens est causa.*

a *Causa procatartica.*) Confer Hippocr. Sect. v. Aphor. 24. Sect. iij. Aph. 5. 13. 20. 23. 24. 31. *Epidemicam tussim affert Sennert. lib. 4. de febr. nec non Willif. de convuls. cap. ult. à calculis, vid. misc. cur. ann. vj. obs. 132. ann. 9. obs. 55. decur. 2. ann. iij. obs. 63. à grandinibus & vermibus vid. Bonet. anat. pract. lib. 2. sect. iij. à tonsillarum abscessu vid. Lang. lib. 2. epist. 57. à nucleis cerasti, Bartholin. cent. ij. obs. 27. ab acri limonum succo ad sex plus minus uncias quotidie epoto, vid. Tulp. lib. 4. obs. 20. per sympathiam ventri-*

culi, vid. misc. cur. an. 6. obs. vj. summatim omnia scabra & acria pulmonum cellulosis tubulis in hærentia tussim producere possunt; quod etiam multum facit mala pulmonum totiusque pectoris conformatio, siue fuerit externè sensibilis siue insensibilis.

b *Arctati.*) *Quam egregie hæc cohererent cum pororum aperture supra ab Auctore memorata!*

c *In capite.*) *Hoc esse affectum, non constat ex historia: forsitan ausam tussis hæc incæpit cum coryza, sed hæc non necessariò indicat caput affecti.*

Morbus hic, quia est à materia acri; & jam tamdiu duravit, inducit a periculum sanguinis sputi, exulcerationis pulmonum, & phthificos, quæ inde sequi solet,

a *Periculum.*) *Vid. Hippocr. Sect. vj. Aphor. 35. Sect. vij. Aphor. 47. | Sect. iv, Aphor. 54, Sect. vj. Aphor. 46.*

Diligente itaque *Curatione* erit impugnandus; quæ in causæ antecedentis, continentis, & intemperiei, ac tussis, per contraria ablatione, consistet.

Primo itaque a purgetur ægra tali haustu:

R. Diapruri, diaphœnici an. ʒss.

Decocti pectoralis ʒiiijss.

Misce. F. Haustus, mane exhibendus, & subinde reiterandus.

a *Purgetur,*) *Hoc jubet sine dubio, | purgationis; sed profectò hæc nihil quia in historia culpavit omissionem | facit ad tussim, nisi primæ viæ simul fue-*

fuertint impura, semper enim in pra-
xi observamus tussim augeri per pur-
gantia acriora: Mercurius dulcis hic
mire convenit, quoties hic phlegma-
ta crassa abundant, nam pituitam
optime incidit: Pro purgatione etiam
prodest resina Agarici, vel Jalapp.
itaque ubi tempestivum fuerit pur-
gare.

- R. Spec. diacath. gr. xij.
- Resin. agar.
- Mercur. dulc. an. scrup. sem.
- Trochisc. alb. gr. ij. vel iij.
- Ol. carui gutt. j.
- M. F. Pilulæ.

Vel R. Resin. jalapp.
Agar. an. gr. iij.
Mercur. dulc. gr. xij.
Trochisc. alhand. gr. ij.
M. F. Pulvis.

Qui pulvis pro ratione ægri potest au-
geri vel diminui, vel addendo, vel
demendo gr. j. aut ij. alicujus ingre-
dientis,

Si pilulas voluerimus, addantur ol.
carui gutt. iij. si vires fuerint debiles,
dosis purgantium debet minui: Quod
autem casu vomitus fit in tussi toleran-
dus, traditum fuit in medic. de asth-
mase.

Postea utatur hoc a decocto:

- R. Rad. albææ,
- feniculi, petroselin. an. ℥j.
- glycyrrizæ ras., enulæ an. ℥ss.
- Herb. ruffilag., byssopi, capill. veneris,
- buglossæ anam. j.
- Jujubar. caricar. an. Num. x.
- Uvar. passar. ℥ss.
- Sem. anis, carui, q. frig. major. an. ℥j.
- borderi mundati m. j.
- F. decoctio in aq. borderi b ad lib. j. In Colatura dissolve syr. de byssopo,
- de liquiritia an. ℥j.
- F. Apozema, de quobibat haustum bis in die.

a Decocto.) Conjungatur tali cum
decocto, sequens, aut similis bolus:

- R. Diacord. Sylv. ℥ij.
- Gum. Arab. pulv. ℥j.
- Ocul. canc. præp. gr. xv.
- Sacc. penid. ℥ss.
- M. pro dosi; necessitate autem ur-
gente add. laud. op. gr. j. vel mass. pil.
de cynogl., aut syrac. gr. xij. interim

bibatur decoctum borderi, vel cerevi-
sia dulcis, caricis pinguibus impræ-
gnata: Utilitatem etiam magnam hoc
in casu præbet Tinctura mellis Nar-
bonensis, sed habeatur ratio aliorum
symptomatum.

b Ad lib. j.) Fiat decoctio ad lib. iij.
colat. adde oximell. scyllitic. unc. j.

Corpore expurgato frequenter utatur a de hoc eclegmate:

- R. Locb. de pino, ℥j.
- Spec. diapenidi, diatrag. an. ℥jss.
- Syr. violar. de liquiritia an. ℥ss.
- Misce, F. Linctus.

a De hoc eclegmate.) Tali in casu | frig. & sacc. penid.
add. bals. sulph. anis. vel succi liquir. | Pectori applicetur pellis cygni, vel
f. q. add. mass. pil. de Cynogl. diatrag. | felis sive vestris &c.

Utiles

Utiles hic etiam sunt *a* trochisci bechici, & saccharum althææ, in ore de-
tenta, ut sensim liquecant.

a Trochisci bechici.) Habeatur | dulcibus appetitus proferuntur.
ventriculi ratio: nam saccharatis & |

Vesperi etiam cubitum itura cochleare sumat de hac mixtura: quâ defluxus
humorum egregiè sistitur; & *a* pori nimis aperti clauduntur.

R. Syr. de byssopo, papaveris albi,
Oxymell. simpl. an. ℥j. Misce.

Dieta hic observetur, qualis in Catarrho superius fuit præscripta.

a Pori clauduntur.) Atqui nihil in | ducere (secundum byporbesin) possit
hac mixtura, vel potius linctu conti- | præter syr. pap. alb.
netur, quod pororum clausonem pro- |

FINIS LIBRI SECUNDI

PRA-

JOHANNIS BROEN, Med. Doct.

Et in ACAD. LUGD. BAT. Prælectoris Publici

ANIMADVERSIONES

M E D I C Æ,

THEORETICO-PRACTICÆ

I N

H E N R I C I R E G I I

P R A X I N M E D I C A M,

Q U I B U S

E D I T I O P R I O R,

O B S E R V A T I O N U M,

Magni Viri

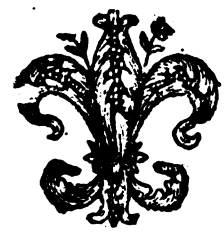
D. THEODORI CRAANEN.

*Olim Phil. & Med. Doct. ejusdemque Facultatis utriusque & Matheseos in
ACAD. TEUTOPOL. NEOMAG. & LUGD. BAT AV. Professoris,
SEREN. ELECT. BRANDEBURG. Consilarii Aulici & Archiatri,
at & ACAD. TEUTOPOLIT. Curatoris, &c. emendatur, & repurgatur.*

P A R S I I.

Accessit Tractatus ejusdem D. THEODORI CRAANEN

DE FACULTATIBUS MEDICAMENTORUM.

NEAPOLI, Ex Typographia Felicis Mosca MDCCXXI.

Superiorum facultate.

EXPENSIS BERNARDINI GESSARI.

P R A X E O S M E D I C A E, L I B E R T E R T I U S .

De Medendis Morbis Abdominis.

I.

M E D I C A T I O P U E L L A E, C A R D I A L G I A L A B O R A N T I S .

Uella viginti annorum, jam *b* à multis annis, de rosione & compressione circa ventriculi regionem conqueritur: *c* ructus continuò edit acidos, in hypochondriis *d* murmura & rugitus audiuntur: torminibus ventris frequentibus & *e* dolore capitis infestantur. Colore est *f* pallido & cachectico, mensisque non decenter fluunt.

a Cardialgia.) *Quoniam vox illa græca καρδία, cor propriè significet, astamen frequenter apud Medicos sumitur de ventriculo, aut superiore ejus orificio: vid. Galen. lib. viij. de compos. medic. Quatenus præterea superius ventriculi orificium non longè distat à corde, dolor ejus quasi in corde percipitur, imò & cor per sympathiam in cardialgia affici potest. Nonnullis vocatur καρδιάργυος.*

b A multis annis.) *Hæc spectant ad prognosin.*

c Ructus continuò edit acidos.) *Hæc probant signa intemperiei peccantis diagnostica: sic etiam distinguitur hoc malum ab cruditate ventriculi nidorosa.*

d Murmura & rugitus.) *Ergò plura viscera abdominis simul hic sunt affecta.*

e Dolore capitis.) *Multi nempe sunt effectus ab una eademque causa.*

f Pallido, &c.) *Hæc indicant chlorosin, gradumque cachexiæ leucopblegmaticæ.*

Afficitur in hac ægra *ventriculus*; ut patet ex rosione & compressione circa ejus regionem, quæ est circa mucronatam cartilaginem, perceptâ, & ructibus acidis emissis. Afficiuntur item viscera, *a* *hepar* sc. & *lien* in hypochondriis sita, nec non *pancreas*, & *caput*; quod probant murmura in hypochondriis audita, & tor-

T t

& tormina ventris, ac dolor caput infestans. Deinde *torum corporis habitum & uterum* affici, testatur pallidus & cachecticus color, & menses non decenter, sive *b* parcius & inordinate, fluentes.

a Hepar & lien.) Hoc non aded manifestum est, nullius enim tumoris, in hypochondriis dextris, vel sinistris, mentionem fecit Auctor in historia: sed rugitus illi & murmura dependent magis ab obstructione pororum, tubulorum- que substantiæ intestinorum, ita ut vapores liberum non inveniunt transitum in omnem dimensionem.

b Parcius & inordinate.) Explicatio hæc est verborum historia, non decenter.

Morbis præcipuus, qui agram nostram affligit, est intemperies ventriculi & vicinorum viscerum frigida & acida, imo etiam *a* acerba, quæ rosionem, & compressionem ventriculi, ac ructus acidus; item murmura hypochondriorum, & rugitus ac ventris tormina pariens, *Cardialgia*, sive *Cordis dolor*, vulgò appellari solet: sed *Ventriculi dolor* meritò appellandus; cum hic *b* non cor, sed ventriculus præcipue afficiatur.

a Acerba.) Quasi vitriolica, præsupponens acidum valde constans & rigidum, cum copiosa terra.

b Non cor.) Id est, primariò, attamen illud secundariò affici posse non monuimus.

Hæc *a* intemperies ventriculi & vicinorum viscerum frigida, acida, & acerba, est manifesta ex acidis ructibus & rosionibus atque compressionibus, circa ventriculi regionem perceptis. Illa enim producit, acidum acerbum *b* & crudum chylum, qui ventriculum pungit & constringit; & quia *c* ex eo oriuntur obstructiones in variis partibus, crassique succi & vapores, hinc nata sunt omnia illa symptomata, quæ in casu proposito narrantur.

a Intemperies.) Debuisse Auctor indicare, quam servavit hæc puella viduus rationem: sine dubio usa fuit multis acidis & terrestribus muriaticis alimentis, ut lactuca cum aceto, fructibus borariis, lacticiis ebutratis, carnibus sale & fumo induratis, &c. Alias quoque *cardialgiam* producere valent aër maritimus, fumus tabaci, usus multus vini & spiritus vini, pinguium, saccharatorum; item vomitoria & purgantia acriora, caustica & corrosiva venena; ab esu fungorum *cardialgiam* observavit Hild. cent. iij. obs. 30. a vermibus, Joh. Rhod. cent. ij. obs. 73. ab birudinum & serpentis morfu idem obs. 72. ab inflammatione ventriculi, River.

cent. i. obs. 90. ab *belleboro*, Platerus lib. j. obs. pag. 440. ab *insertione ductus cholodochi in fundum ventriculi*, Mæb. physiol. cap. 15. talesque homines dicuntur græcis *κρυόχολοι*: ab *impregnatione* mulieres quoque non rarè *cardialgiam* suscipiunt ad multos menses continuandam.

b Crudum chylum.) Ab austerose. & fixo fermento ventriculi chylus coagulatur & acescit.

c Ex eo oriuntur obstructiones.) Cur spectatim ex chylis, & non prius ex sanguine atque humoribus inde derivatis, obstructiones deducuntur? nempe sanguis talis olim evasit à chylis acido austerose.

Nam chylus ille crudus, acrimoniâ & acerbitate suâ *a* pungens ventriculum, facit in eo dolores rosivos & constrictorios. In vapores crassos mutatus, qui ob crassitatem suam commodè per poros ventriculi & intestinorum distribui nequeunt, facit, ructuum acidorum per os excretionem; & per vicina viscera discor-

discurrendo, & partes eas cum sonitu agitando, & dolorosè ventrem vel tuni-
cas intestinorum lancinando, facit *in hypochondriis rugitus, & in ventre tormi-
na, capitis dolorem*. Ad cor verò *b* per venas meseraicas & lacteas, & inde
in caput delatus, & ibidem cerebrum & membranas vellicans, efficit *capitis do-
lorem*. Ad habitum vero corporis cum sanguine crudo delatus, *colorem palli-
dum & cachecticum*. Ad uterum denique delatus, ibique poros ejus obstruendo,
sanguinemque ad commodam excretionem ineptum faciendo, facit *menstruum par-
sam & inordinatam excretionem*.

a Pungens ventriculū.) Potius *re-
dens & comprimens fibrillas ventri-
culi nervosas & membranas, isdem
ruptionem aut ruptionis periculum in-
fert: unde dolor: maximè autem hic
occurrit in superiore ventriculi orificio,
quoniam ibi concursus est nervorum
plurium, magis sensorum, & hunc
concursum, coronam reticulari plena
vocavit Rolsinkius.*

*ab intestinis auferre possunt, cum oscu-
lis suis in eorum cavitatem non hient,
sed dumtaxat per tunicas oberrent, de-
mumque ad venam portæ excurrant.
Omnium clarissimè dicitur, quòd cum
sanguis in hac ægra sit multis particu-
lis acidis & terrestribus auferis refer-
tus, obstructions orta sint in multarum
partium viscerumque poris & tubulis,
unde fibrilla nervosa & membranosa
roduntur & rumpi periclitantur.*

b Per venas meseraicas.) *Nibil hæc*

Morbus hic propter magna symptomata, quæ inducit, periculum *a* lipothym-
iæ *b* hydropis, aliorumque *c* gravium affectuum, minatur. Atque ideo di-
ligenti & cita *Curatione* erit impugnandus.

a Lipothymia:.) *Nempe quoniam
præ dolore, spiritus animales vehe-
mentius & celerius solito insuunt non
solum versùs ventriculū, sed etiam
versùs musculos cordis, hinc hi convul-
suntur, adeoque motum sanguinis cir-
culatorium æqualem ad cerebri arterias
glandulasque invertunt: vid. lib. 2. de*

palpit. cord.

*Non facili etiam curabitur, quia bō-
storia dixit, malum jam multos annos
durasse.*

b Hydropis.) *Propter multarum
glandularum venarumq; obstructions.*

c Gravium affectuum.) *V.g. chloro-
seos, vide lib. 4. med. 1.*

a Quæ in *b* intemperiei, & symptomatum, per contraria impugnatione,
consistit.

a Quæ consistit.) *Cusatio consistit in
corrigeno acido, & austero, quod
perficietur, exhibendo subinde pulve-
rem ex oculis cancri, margaritis, co-
rall. alb. & sale aliquo alkali: optima
est simatura martis, non præparata*

cum aceto, sed cruda.

*Profunt quoque omnia aromata tem-
peratiora, Terra sigill. bolus armenia,
Lapid. pretios.*

b Intemperiei.) *Præcipue obstru-
tionum.*

a Primò itaque utatur talibus pilulis usualibus, quæ leviter purgabunt, ven-
triculū que roborabunt:

℞. *Pil. de hiera simpl. ℥ss. aloëphaginar., assajeretb.*

Agarici trochisc. an. ℥ss. rhubarb. cle. ℥ss. cinnamomi ℥j.

*Cum syr. ros. sol. q. s. fiat Pilularum massa, de qua capiat singu-
lis septimanis ℥ss. cum pomo cocto, mane jejuno ventriculo.*

a Primò itaque utatur, &c.) Præ- | fol. asari vel tart. emet. infus. croc. me-
 misso aliquo præparante, & attenuan- | tall. &c. sed absit omnis in principio
 te, præscribatur vomitorium ex succo | violentia.

Et deinde porro utatur hoc Electuario:

℞. Conserv. rosar. antiq., flor. cicborii an. ℥ij.
 Conserv. scolopendr., cort. citri condit. an. ℥ss.
 Spec. aromat. ros. ℥iiij. Spec. de gemmis ℥j.
 Spec. diatriasantis cum duplicato rhabarb. ℥j.
 Cineris intestinorum & pellicular.

Ventriculi gallinæ ℥ss.

a Limaturæ chalybis præparat. cum aceto ℥ss.

Trochisc. de rhabarb. ℥iv. de eupatorio ℥ss.

Cum syr. de mentha q. s. b F. Electuarium, de quo capiat quantita-
 tem castaneæ majoris, mane duabus horis ante prandium, super-
 bibendo haustum vini generosi, aqua absinthii diluti.

a Limaturæ chalybis.) Post hujus
 usum juvat laxans præscribere, nè pli-
 cis ventriculi nimis inhereat, aut dege-
 neret in naturam vitriolicam ab acido
 corrosivo ventriculi. Aliquandò usur-
 pentur guttæ viij. vel x. ol. tart. per
 deliq. spir. sal. ammon. simpl. vel aroma-
 tiz. cum s. q. cerevis. vel vin. gener.

b Electuarium.) Dulcia cardialgiam
 producant & augent: quapropter præ-
 stant ingredientia sine saccharatis; si
 tamen palato delicatuli Medicus sese

accommodare cogatur, substituantur
 mellita, loco saccharatorum: additur
 autem tali Electuario, magno cum fru-
 ctu Diascord. Sylv. vel requies Nico-
 lai: Vel

℞. Ol. nucist. express. gr. xvj.
 Saliscard. bened. gr. xij.
 Laud. opiat. gr. j. Croci gr. viij.
 Flor. salis ammoniaci ℥ss.
 Diascord. Sylv. ℥j.

M. F. Bolus, cum jusculo cer-
 nium sumendus.

a Post singulos pastus utatur de hoc medicamento:

℞. Carnium cydon. saccharo oondit. ℥ij.
 Conserv. rosar. antiquæ ℥ss.
 Cortic. citri condit. ℥ss.
 Coralli rubri usti & loti, rasuræ eboris,
 cornu cervi an. ℥j.
 Spec. diacydon. sine spec. ℥j.
 Cinnamomi ℥ss., sacchari ad pondus omnium,

F. Mixtura, de qua capiat cochlear unum post singulos pastus.

a Post singulos pastus utatur, &c.)
 Potius

℞. Conserv. menth. ℥ij.
 Diasc. Sylv. ℥ij.
 Limat. chalybis crudi ℥iiij.
 Ocul. cancri crud. cont. ℥ij.
 Ol. ligni rhodii gutt. xij.
 Cariophyll. gutt. vj.
 Mell. scyll. q. s.

M. f. opiata, sumatur castaneæ ma-
 gnitudine mane & vesperi cum haustu
 vini calidi dulcis albi.

In casu salino conveniunt spiritus
 nitri dulc. spiritus sulphuris p. c. sal.
 dulc. Hoff. crem. & cryst. tart. succ. citr.
 & aurant. lapis prunell. &c. Habita
 semper ratione causæ aut acidæ, aut
 salinæ.

Ventriculi regioni scutum hoc stomachale admoveat:

℞. Em-

℞. Emplastri de mastiche ,
Pro stomacho an. ℥j.

Pulver. rad. galangæ ℥ij. caryophyllor. ℥ss.
Laudani ℥j. a coralli rubri ℥ss.

Cum b ol. de absinth. F. Emplastrum, extensum in corio , ad
formam scuti .

a Corall. rub.) Hujus vires in ex- | crud. vel laud. op. ℥j.
ternis erunt vel nullæ vel perexiguæ : | b Ol. de absinth.) Eligatur ol. pa-
addatur potius tali emplastro opti | pav. & spic.

Hepatis regionem semper mane inungat hoc a Linimento:

℞. Ol. de absinthio, nardini an. ℥ij. ol. cydon. ℥j.

spic. utriusque ℥j. rad. cyperi, asari, santali rubr. & albi, an. ℥ss.
Cerae q s. F. Linimentum .

a Linimento .) Hujus loco sumatur Unguent. de Artanita.

a In diæta , Aër sit temperatus . Cibus offeratur concoctu facilis, corruptio-
ni minus obnoxius, ex aviculis ; capis , perdicibus , pullis gallinaceis , jusculis
carnium ; conditus b succo aurantiorum . Potus sit vinum tenue, cerevisia me-
diocris . Morus sit corporis moderatus, ut & Somnus ; Alvus indies naturâ vel
arte respondeat . Mæror vitetur præcipue, ut & alii vehementiores affectus.

a In diæta .) In diæta ab acidis au- | cocti pedes vitulini cocti, cum uris co-
feris abstinendum est : Nec aromatica | rintbiacis, gelatina C.C. & similia.
acriora magna quantitate , aut crebrò | b Succo aurantiorum .) Atqui cum
usurpentur , nam nimis subito & vehe- | hic sit acidus, mali fomitem augere vi-
menter , mali causam in actum dedu- | debitur : constat tamen experimentis
cunt : Pulvis conveniunt hordeat , vi- | chymicis, unius acidi vim infringi acti-
telli ovorum ad consistentiã crassiorem | do alio .

II.

M E D I C A T I O J U V E N I S ,
• A N O R E X I Æ , E T C I B I F A S T I D I O
L A B O R A N T I S .

J Uvenis 27. annorum , biliosus , plethoricus , postquam commestationibus fre-
quentioribus diutulè indulisset , incidit in b oris amarorem , toto die ipsum
molestantem . Hunc infecurus est appetitus imminutus . Quod malum intra
paucos dies ita fuit auctum , ut jam tanto ciborum laboret fastidio , ut non tan-
tum ad oblatos nauseet , sed ne nominationem quidem eorum ferat . c Adest
ventriculi morbus , & totius corporis gravitas .

• Ano-

a Anorexia.) Rectè Etmüllerus prax. cap. j. dicit famem animalis ladi tribus modis: aut enim imminuitur, ut in Anorexia, aut augetur, ut in Appetentia canina s. bulimia, aut depravatatur omninò, ut in pica & malacia.

b Oris amarorem.) Hic index est posita ab Auctore biliosæ intemperiei, melius autem dicitur, quòd sit à sale fixo, copiosa terra resereto; verosimilit-

ter etiam accessit sanguinis viscositas. ut colligere est è fastidio ciborum maximo. Cæterum ex intemperie hac biliosa & calida, liquet contra communem opinionem, coctionem ventriculi, non dependere à calore solo.

c Adest ventriculi morbus.) Nihil dicit Auctor de vomitu, quem conjunctum fuisse verosimillimum est.

Afficitur in hoc ægro os, & ventriculus; quod ex præcedente oris amarore, & infecuto appetitu imminuto, & tandem prostrato, atque etiam ex ventriculi morbo patet. Afficitur etiam totum corpus; quod ex ejus gravitatis perceptione est manifestum.

Morbus, qui ipsum affligit, est *a* intemperies quædam ventriculi biliosa, *b* quæ appetitum ventriculi prosternens; & fastidium ciborum pariens, Græcè *Αναξία*, & latinè *Appetitum prostratum* & *Cibi fastidium*, à præcipud suo symptomate, appellari solet.

a Intemperies ventriculi biliosa.) Melius dicitur adesse intemperiem sanguinis & humorum salinam fixam & terrestrem, ex qua ventriculus, ut aliæ partes corporis, afficitur.

b Quæ appetitum prosternens.)

Quæri posset, quòd cum bilis sit ex genere salis, quidni aucti potius, quam imminuti appetitus est causa?

Resp. primò, adesse viscositatem, secundò, deesse debitam proportionem acidi volatilis.

Causa *a* præcætarctica hujus morbi est frequens & diutina illa commessatio, qua, adjuvante temperamento nostri ægri bilioso, multi humores biliosi, in corpore ejus geniti, antecedentem huic morbo præbuorunt causam. Pars verò eorum ad os & ventriculum delata, ab hisque imbibita, produxit primum *b* oris amarorem, toto die ægrum infestantem, & deinde etiam appetitum imminutum. Postea verò copiosius ad ventriculum delata, porosque ejus obstruens, impedivit *c* succi fermentacei, & famem facere soliti, ex *d* arteriis coeliacis in ventriculum ingressum; & si quis succus esset ita passus, ille ab intemperie illa biliosa ita fuit *e* corruptus, ut non tantum peculiari suo pravo motu appetitum prostratum; sed etiam tantum cibi induxerit fastidium, ut æger non tantum ad oblatum nauseet, sed etiam ejus nominationem, utpote *f* phantasmam ipsius excitantem, & spiritus prævè in ventriculum ejus moventem, non forat.

a Procætarctica.) Huc pertinent ær intense calidus æstivus, aut etiam pluviosus & nebulosus, lacticiuia copiosa, bordeata, legumina, pingua, pisces, ova ad duritiem coacta, fumus tabaci, opiata & narcotica, multus potus herba Theæ & fabarum Coffe, feri lactis, spiritus vini, somnus immodicus, vita deses & otiosa, alvus adstricta, suppressio mensium, animi mæror & simi-

lia; vid. Schenk. lib. 3. obs. j. Sennert. lib. 3. prax. part. j. sect. 2. cap. 2. Tim. in casib. lib. 3. cas. ij. Conjungitur quoque anorexia morbis partium quamplurimis, ut nephritidi, colicæ passioni, dysenteria, diarrhæa, cholera, chlorosi, tumori hepatis &c. vid. Barthol. cent. 4. obs. 71.

b Oris amarorem.) Hic licet facile deducatur à particulis salinis terrestribus,

bus, ope arteriarum & vasculorum salivalium super linguam devolutis, tamen etiam deduci potest à bile per vomitum rejectâ, dùm non solum ventriculus, verùm etiam pylorus cum duodeno convellitur.

c Succis fermentacei.) Neotericorum plurimi tale quidem fermentum negant, verùm nostrò judicio nimis obstinato animò: instructam esse internam ventriculi tunicam nervosam & papillarem, innumeris glandulis, quarum vascula excretoria in cavitatem ejus hiant, certissimum est, adeoque ex iis liquorem aliquem activum deponi manifestum: cum itaque chylus noster extrahatur ex alimentis diversissimis, sale & acido foetis, liquidum est & sanguinem & humores (quibus adnumeratur liquor ventriculi) talibus particulis repletos esse, magis quidem in una parte quàm aliâ: Quæstio autem unicè est de nomine, an alimentorum in chylum conversio, fiat per fermentationem, an extractionem, solutionem, contractionem &c.?

d Ex arteriis coeliacis.) Potius ex vasculis lymphaticis & ramificationi-

bus nervosis, in circumferentia ventriculi definentibus: verum autem est, quòd ille succus fermentaceus ope arteriarum coeliacarum ad glandulas prius transportetur.

e Corruptus.) Hæc corruptela consistit in sublata proportione naturalis particularum salinarum, acidarum, oleosarum, aquosarum &c. ad invicem, ita ut una præ aliis abundet: speciatim hic salina fixa & terrestres viscosæ, quibus obstruuntur glandulae atque ductus ventriculi, ita ut fermentum naturaliter sperni nequeat: eodem actu interna superficies ventriculi obducitur, ita ut fibrilla nervosæ ritè vellicari nequeant. Idem hic affectus resultabit obstructis ventriculi nervis, & inflammatis tunicis ventriculi.

f Phantasiam ejus excitantem.) Nempe vestigia moleste istius perceptionis, quæ fuit acquisita per assumptionem alimentorum nocivam, cerebro valde profundè sunt impressa, ita ut postea vel ad conspectum vel auditum alimentorum, spiritus confusè determinentur versus ventriculum, ejusque fibras convellant.

Cum vero, ex hoc appetitu prostrato & cibi fastidio, æger nihil vel parum alimenti sumat, hinc valde imminutis spiritibus, ad corporis agilem motum necessariis, a gravitatis sensus occupat totum nostri ægri corpus.

Interim dum ille succus biliosus sua acrimoniâ ventriculum b rodit, adest hic ventriculi morsus.

Atque ita ea c materia biliosa, ad ventriculum delata, continens hujus morbi & symptomatum ejus est causa.

a Gravitatis sensus.) Hic quoque dici potest alter effectus ab una eademque causa generalis, nempe sanguine, & humoribus crassis viscosis, & terrestribus.

b Rodit.) Distinguenda est hæc roditio ab appetitu naturali.

c Materia biliosa.) Potius terrestris vel viscosa, sale valde crasse referta.

Morbus hic a periculosus est, quia alimentorum sumptionem impedit; quo necessario languor, & tandem, nisi rectè curetur, b mors supervenire debet.

Curatio itaque mox quam diligentissime erit adhibenda.

Eaque in causarum & intemperiei ablatione, per contraria remedia, consistet.

a Periculosus.) Vulgatum est axiomâ: quod in prima collisione peccatur, id in secunda non corrigitur, adeoque multiplicatis obstructionibus, in diversis

fit partibus viri ex anorexia diuturna possunt atrophie, hydropes, lienterie, fluxus coliaci, palpitationes cordis, liposymia &c. Confer Hippoc. Sect. ij. Aphor. 32. Sect. v. Aphor. 61. Sect. vj. Aph. 3. Sect. 7. Aph. vj. Quint. Seren. in Prælag. montis Parnassi, ubi sequentem in modum canit:

Qui Stomachum Regem totius corporis esse

Contendunt, niti verâ ratione videntur, &c.

b Mors.) Stupenda inedia exempla vid. apud Petr. Borell. cent. iij. obs. 35. Marcell. Donat. lib. 4. hist. mirab. cap. x. Stalpart. van der Wiel cent. post. obs. rar. 15. Joh. Rhod. cent. ij. obs. 54. & 55. Tulp. obs. lib. j. cap. 45. Henr. ab Heers obs. 27.

Primò itaque sumat æger tale a vomitorium.

R. Conserv. sol. asari ℥j.

Vini albi ℥j.

Contundantur in mortario marmoreo, & per linteum exprimatur liquor; expressioni forti adde aq. cinnamomi ℥j.

M. pro vomitorio.

a Vomitorium.) Vid. Hippocrat. Sect. iv. Aph. 17. Præmittendum autem est aliquod præparans s. digestivum, ut materia tenax facilius actioni vomitorii (quod hic plus præstat quàm octies vel decies repetita purga-

tio) obsecundet.

Vomitorium potest parari ex mercurii vitæ gr. iij. vel iv. vel ex infusione vitri antimonii in vino Hispanico, ad ℥ij.

Corpore vomitu evacuato, quia hic adest plethora, a sanguis educatur, pro ratione virium, ex dextro brachio.

a Sanguis educatur.) Venæ-sectio me- *commotione inter vomendum, hæmor-* *rhagia aliqua nociva subsequatur.*

Postea utatur tali a apozemate :

R. Rad. petroselinii, fœniculi, apii, an. ℥j.

cichorii ℥j.

fol. acetosæ, taraxaci, an. m. j.

absinthii m. s.

flor. rosar., cichorii an. p. j.

sem. coriandr. præp. ℥j.

anisi ℥j.

ramarindor. ℥j.

decoq. in justa quant. aq. decoct. bordel;

b addendo sub finem decoctionis fol. senæ ℥j. myrobalan.

citrin. ℥j. Colaturæ adde syr. de cichorio

cum rhabarbaro ℥j.

M. F. Apozema, de quo æger sumat haustum semel vel bis in die.

a Apozemate.) Præstaret vinum aliquod medicatum ex rad. belen. an. gel. ari, galang. min. zedoar. raph. rust. cort. aurant. citr. herb. menth., absinth., rosmar., saliv., sem. cardam. min. carui, fœn. dulc., aloë, mirrh. sale tart. &c. Vel ex similibus fiat Tinctura aromatica ope spiritus vini: Huc pertinent elix. Prop. Para.

Parac. salut. Anglic. , antiscorbustum
D. Bontekoe, citri, balsamum Peruv.
sulph. anis. , & similia. Magnam quo-
que virtutem habent ad appetitum ge-
staurandum acidiuscula, ut spir. virid.
aris, crem. tart. sal. dulcis Holsat. tart.
tartariz. spir. nitr. salis, sulph. dulci-
ficari, aq. Prophyl. Sylv. &c.)
b Addendo sub finem sol. senæ, &c.)
Potius ubi tempestivum erit purgare,

R. Cremor. Tart. drach. j. sem.
Resin. Scamm. gr. vj.
Trochisc. Alb. gr. ij. aur. iij.
Ol. menth. vel carloph. gutt. ij.
vel iii.
M. f. Pulvis. Vel
R. Mass. pil. aur. aur aloëphang. ʒʒ.
Mercur. dulc. gr. viij.
M. f. Pilule.

Interea pro libitu a bibat de tali julapio :

R. Syr. de limonibus ʒj. Aq. decoction. bordei lib. ij.
Violacei ʒj. b Ol. vitriol. q. s. ad gratum acorem.
Misce F. Julep.

a Bibat de tali julapio .) Parùm ad
 r bombum.

b Ol. vitrioli.) Hoc est nimis acidum
 & fixum, adeoque præferendi sunt spi-

ritus alii acidi, supra commendati. Vel
R. Succ. aurant. spir. vin. ana ʒj.
Syr. de menth. ʒj.
M. F. Haustus.

Post purgationem, ad ventriculum roborandum convenit miva cydoniorum,
 vel cydoniatum, vel tale conditum :

R. Lactucæ conditæ ʒj.
Conserv. acetosæ, rosar. ,
Flor. cicborii, borrag. an. ʒʒ.
Pulv. santal. rubri, diarrhod. abbatis an. ʒj.
Trochisc. de spodio, sem. acetosæ an. ʒj.
Cum syr. de limonibus q. s. Fiat a Conditum,
De quo capiat æger castaneæ magnitudinem, mane, & sero, superbiben-
do parum vini oligophori.

a Conditum .) Cum saccharata hoc
 in casu noceant agris, caute cum iis
 mercandum est, ; præstaret ergò syr.

cydon. vel de agrestia, de succo citr. ,
granat. acid. &c.

a Exterius verò ventriculus inungatur tali unguento :

R. Ol. rosaceti, myrtin., cydoniorum, aceto ros. lotorum an. ʒj.
Santalor. omnium, corallorum, coriandri præp., rosar. rubr. an. ʒʒ.
Spodii ʒij. ceræ albæ q. s. Misce. F. Linimentum.
Quo in vola manus calefacto inungatur regio Ventriculi, bis vel ter in
die, addendo aliquid aceti rosaceti tempore unctiois.

a Exterius verò ventriculus inun-
 gatur .) Hoc parùm aut nihil juvabit :
 si tamen aliquid sit externè imponen-
 dum, eligatur emplastr. de bacc. laur.
 pharmacopœæ August., vel cerot. de

cumin. nobilitatum balsamo sulph. anis.
Vel imponantur frustra panis tosta,
spiritu aliquo aromatico irrorata, in-
ter linteamina rara.

In alimentis acetum, & a acida omnia, sunt utilissima.

a Acida omnia.) Nos non omnia, sed subacida, & volatilia, qualia supra recensuimus, commendare audemus: usurpentur modicè poma cydonia, ut & alia subacida tosta vel cocta cum passulis corinth. , jusculis addantur præter aromatica, taleola citri & au-

rant. , pruna damasc. , acetosa, &c. equitationes & uestiones in curru (modo non ad fatigationem continuentur) sunt valdè utiles: cæna sit parcius prandio, hilaritatis honesta det operam æger, & quærat loca amena, serena & temperata.

III.

M E D I C A T I O J U V E N I S,
F A M E C A N I N A
L A B O R A N T I S.

JUvenis ætatis annorum, melancholicus, post longam multorum acidorum usum; incidit in ingentem famem, quæ quotidie sexies, septies, & amplius, cibum copiosum sumere cogitur. Post cibi sumptionem sæpè ventriculi sequitur dolor, quem deinde vel *b* vomitus, vel magnus alvi fluxus, *c* lipothymiam sæpius inducens, sequi solet.

a Melancholicus.) Id est, gaudens sanguine crasso simili & acris acido; hocque confirmatur ex diæta, quem Auditor immediatè subjungit.

b Vomitus.) Hujus respectu distinguitur famem canina, à bulimo, s. bulimia.

c Lipothymiam.) Hæc dicitur bulimo essentialis, uti videre est apud Et-

mull. præx. cap. j. ubi dicit, quodd bulimus sit magna famis, propter quam ægri deliquitum animi patiuntur: appetentia verò canina, quando copiosè ingeruntur & digeruntur alimenta, vel indigesta per vomitum rejiciuntur. Græcis vocari quoque solet hic affectus *καύωα* & *καύωαυα*, prout videre licet apud River. præx. lib. ix. cap. 2.

Afficitur in hoc ægro ventriculus; quod ex ingenti illa fame, item ex ejus dolore, nec non ex vomitu, est manifestum. Afficiuntur quoque intestina, quod ex alvi fluxu; & cor, quod ex lipothymia insequente patet.

Morbus, quo hic æger torquetur, est intemperies quoddam acida & valdè acris ventriculi, quæ illam ingentem famem, tam copiosam frequentemque ciborum sumptionem, & ventriculi dolorem, vomitum, alvi magnum fluxum, & lipothymiam inducentem, producens, *Fames canina* vulgò appellari solet.

Causa præcætarctica hujus morbi fuit diutinus ille copiosorum & acidorum alimentorum usus. Hinc verò copiosi acidi humores in corpore geniti, & cum sanguine per illud diffusi, antecedentem hujus morbi constituerunt causam. Pars verò eorum *b* copiosè & perpetuò ad ventriculum delata, cumque acore & acrimoniâ suâ magnâ vellicans, facit ingentem illam tam copiosè & frequenter sumendi alimenti imaginationem. Cum verò illud assumptum rectè à ventriculo non concoquatur, & magnam acrimoniam præternaturalem adipiscatur, *c* hinc oritur

oritur *ventriculi morfus*, spiritusque ita ex illa morfus vellicatione determinantur, ut illi fluentes, modo in ventriculi, & intestinorum obliquè ascendentes fibras, vomitum; modò in obliquè descendentes, d' *alvi fluxum* & *lipothymiam*, per spirituum & ntilium humorum dissipationem & evacuationem, in hoc ægro pariant. Atque ita existit acidus ille humor, in ventriculo genitus, vel ad ventriculum delatus, *contineus hujus morbi*, & e *remota symptomatum ejus causa*.

a Acidorum.) *Vid. Poter. centur. ij.* obf. 96. ubi famem caninam acidis se curasse prohibet: supra autem diximus, quod unius acidi vis, alto acido infringi possit: Nonnunquam Vermes intestinorum, præsertim cucurbitini, famem producant caninam, pinguiorem & balsamicam chyli portionem abliguriendo; vid. Hor. Augen. epist. & consult. tom. ij. lib. vj. epist. vj. aliquando gignitur hæc affectio, ab obstructione vasculorum lacteorum, glandularumque mesenterii, pbsbif vera, scorbuto, &c.

b Copiose & perpetuo.) Accedit

quod fermentum ventriculi acidum ut ut paucum, transmutet multa assumpta in sui naturam.

c Hinc oritur ventriculi morfus.) Confer medic. de Cardialgia.

d Alvi fluxum.) Sylv. Prax. lib. j. C. 2. §. 6. ponit alvum esse adstrictam; potest autem uterque casus verus esse, prout vel major vel minor copia terrea, particulis acribus fuerit permixta, nec non prout variaverit rigiditas, & constantia salium peccantium.

e Remota.) Eadem causa dici vix potest & contineus, & remota.

Morbus hic valde periculosus est. Ab eo enim sæpè cœliaca affectio, a vel hydrops oriri solet: & quia hic adest lipothymia, metus est, ne æger subito extingatur.

h Vel hydrops.) Aliquando extulde ventriculus inflammatur, excortatur: aliquando ejus glandulae extin-

dè indurantur & scyrrhosam assumant naturam. Vid. Hippocrat. Sect. 2. Aphor. 4.

Curatio itaque est acceleranda eaque in causarum & intemperiei ablatione, bonæ temperiei reductione consistet.

Primo itaque a præscribatur tale vomitorium:

℞. Conservæ fol. asari ℥j.

Vini albi ℥iij.

contundantur in mortario marmoreo,

& exprimatur postea liquor,

cui adde aq. cinnamomi ℥ss. F. Vomitorium.

Vel ℞. Salis vitrioli albi ℥ss.

aq. decoct. hordei ℥ij.

oxymell. simpl. ℥ss.

M. pro Vomitorio:

a Præscribatur tale vomitorium.)

Austus humor, nullâ præmissâ præ-

paratione, vomitorio non facile auscultat. Vid. medic. de cardialgia.

Postea a utatur tali Apozemate:

℞. Rad. acori ℥ss.

Helent ℥iij.

Corr. citri, aurantior. an. ℥ss.

V u a

Herb.

*Herb. menthae, salviae, pulegii,
Rorismarini an. m. j, abintbii m. s.
Sem. anisi, fœniculi, cortandri, carui an. ʒij.
Decoq. in vini Gallici q. s. ad ʒijss.
In Colatura dissolve syr. de mentha ʒij.
Aq. cinnamomi ʒj. M. F. Apozema.
De quo sumat æger haustum medicrem, bis, terve in die.*

*a Utatur hoc Apozemate.) Præ- | rard & cardialgia & fames, salinis
stant alcalia salia & terrea cum nar- | volatilibus acrioribus augentur.
coticis & opiatis juncta : haud enim*

Subinde etiam purgetur talibus pilulis :

℞. Pil. de hiera ʒj.

Rhabarb. ʒss.

Cum syr. de mentha F. Pilulæ Num. v. vel vj.

*a Purgetur.) Sylvius l. c. §. 26. ita | dem, non item nisi cum summis tormi-
loquitur : nulla purgantia præscr. bo in | nibus & noxa majore, quàm fructu eva-
fame aucta, quoniam nulla sunt mihi | cuari acidos in corpore humores, &c.
hactenus nota, quæ humores acidos | attamen mercurium dulcem & antimo-
educant blandè ; sumque edoctus per | niata, acidum sat facile & cum eupho-
experientiam multiplicem, irritari qui- | ria, evacuare & temperare constat.*

a Postea utatur tali condito :

℞. Conservæ rosar. ʒij.

Diacyd. ʒj.

Nuces moschat. cond. Num. ij.

Cum syr. cydonior. F. Conditum,

De quo æger aliquoties in die sumat magnitudinem castaneæ majoris.

b Corall. rubr. præparat. ʒj.

Spec. aromat. ros.

Caryophyll. incis. an. ʒij.

*a Postea utatur tali condito.) Add. |
iber. rec. vel diascord. ʒij. flor. sulph. |
ʒj.*

*Profunt quoque omnes sales lixivio- |
si, sales volatiles, bolus communis, suc- |
cinum præp. nux moschata, olea omnia*

*aromatica, stillatitia, spir. vini, aqu. |
cinnamomi, oculi cancri, & corallia |
contusa.*

*b Corall. rubr. præparat.) Si quis pu- |
ret hæc adstringere, eligat alba.*

Si æger in paroxysmo in lipothymiam incidat, ad se erit revocandus exhibito cochleari aq. cinnamomi, odore panis vino madidi, & simillium.

In ingenti ventriculi morsu exhiberi potest a theriaca, vel mithridatium, requies Nicolai, vel simile.

a Theriaca, &c.) Vel laud. op. gr. ij.

In *Vitæ ratione* Aër sit temperatus; æger quiescat & diutius dormiat, Cibi sint, qui tarde coquantur & distribuuntur, quales sunt cochleæ, cancri, caro suilla, & bubula, oryza, & similes: vinum & omnia a attenuantia vitentur.

a Attenuantia.) Hæc vitari non debent, modò sale gaudeant contrario.

IV.

M E D I C A T I O P U E L L Æ,
P I C A L A B O R A N T I S.

PUella nata annos quindecim, pallida & gracilis, jam ab aliquo tempore *b* lapillos, terram, cretam, frumentum, lanam, gossypium, aliaque similia, à consuetis alimentis aliena, magna cum voluptate & copiose comedit. Ad sunt frequentes exspuitiones, oris ventriculi morsus, *c* & anxietates totum corpus perturbantes. Hactenus haud magnum, ex prædictis alimentis, sentit nocumentum.

a Puella.) Faber curat. 62. *babet exemplum de puero trium annorum pica laborante, qui cineres & terram esagitabat, lac verò & alios cibos omnino respuebat. Conf. Forest. lib. 1. 8. obs. 7. in schol. Schenk. obs. lib. iij. obs. 33. Distinguitur autem hac voce malacia à pica, utpote quæ in gravidis magis locum habere solet. In genere autem notandum est, quod quibus sunt debiliores animæ, & quibus mentis fere nullum est imperium in proprias passiones; quibusque volupe & præcipuum exercitium est, attendere & distinguere omnes eas motuum varietates, quæ accidunt nervis linguae & ventriculo implantatis, adeoque gustui & appetitui inservientibus hic affectus contingat. Adeo ut hic morbus non minus dici possit morbus mentis, quam corporis.*

Ita simile malum gravidis præcipue solet accidere, quia à spiritu seminis vitilis multum alteratur constitutio san-

guinis, & per consequens fermenti ventriculi, unde depravatur appetitus: quò multum facit, quod femina, quæ ordinariò magis quam viri suos affectus sequuntur, non coërceant tales cogitationes, sed per petulantiam sæpe illas foveant, dum putant sibi tempore graviditatis, nihil non per lasciviam licere.

b Lapillos, terram &c.) Rarum est, unam & eandem puellam tot genera absurdorum comedere. Hisce autem verbis distinguitur pica à malacia: illa enim significat extraordinarium absurdorum & inusualium appetitum: hæc verò usualium. *Vid. Salmuth. cent. ij. obs. 62. Petr. Borell. cent. 4. obs. 2. Fracass. in epist. de lingua.*

c Et anxietas.) *Ad aliquod tempus quidem picantes non affici videntur, verùm postea in pertinacissima & molestissima ruunt symptomata.*

Afficitur in hac ægra a ventriculus, quod ex pravo illo appetitu, item ex frequentibus illis exspuitionibus, ac ventriculi moribus, & anxietate insequente, & cor & cerebrum etiam afficiente, est manifestum.

a Ventriculus.) *Etmullerus dicit etiam hic affici phantasmam, gustum & odoratum: phantasmam (ait) affici, ex eo certum est, quod homines dum stomachus appetit, affectu ferantur in ta-*

lia vel talia, v.g. cretam, corallia, murorum calces &c. quod autem etiam afficiatur gustus, certum est ex eo, quod cibi pessimi saporis, cum insigni voluptate deglutiantur.

Morbus, quo hæc ægra laborat, est intemperies quædam a humida & acris ven-

ventriculi; quæ rerum illarum jam dictarum, à consuetis alimentis alienarum, appetitum, & jucundam & copiosam comesturam pariens, Græcis *Κίττα*, Latinis *Pica* vulgò appellatur.

a Humida.) *Hæc potius acrocinem temperaret.*

Remota hujus morbi causa est pravus humor, a peculiari acrimoniâ præter naturali præditus, & per totum corpus, diffusus, illudque gracile, pallidum efficiens, cujus pars ad ventriculum delata, ab eoque imbibita, proximam & continentem huic morbo & symptomati præbet causam.

a *Peculiari acrimoniâ.*) *Certum est variare in diversis hominibus salia, ratione constantiæ, rigiditatis, coæstionis, figura &c. adeoque determinationum motus, undè partes sensitivæ diversis modis afficiantur: verùm insuper liquidum est, quod ab uno eodemque sale in diversis hominibus, non aliâ ratione diversi resultant effectus, quàm ab uno eodemque liquore inebriantio &c. varia phænomena: præprimis ergò hic notanda est animi mollesces in determi-*

natis hominibus, ita ut passionibus suis pertinaciter indulgeant, adeoque multum ad hunc affectum contribuunt vestigia rerum quarundam, cum delectamento olim assumptarum, cerebro valdè profandè impressa, ita ut occasione datâ majoris solito vellicationis fibrillarum nervosarum & membranosarum ventriculi, spiritus animales magis ferantur versus illa quàm alta vestigia, mentisque imagines s. ideas rerum prædictarum representent.

A ventriculo enim imbibitus ille humor, indinet liqore suo, peculiari acrimoniâ, commemoratam illam peculiarem intemperiem; illaque agens primò in nervum sextæ conjugationis, & reliquum ventriculum, producit rerum jam commemoratarum appetitum, & jucundam ac copiosam sumtionem, a expuitionesque frequentes, b atque ventriculi morsum; qui cor & cerebrum afficiendo, c parit anxietates, totum corpus, inordinato sanguinis & spirituum influxu, perturbantes,

a *Expuitionesque frequentes.*) *Hæc possunt, deduci & ab aviditate magna certarum rerum, & à vellicatione fibrillarum ad fauces & linguam continuata, & obstructione ramificationum venosarum in vicinia vasorum lymphaticorum.*

b *Atque ventriculi morsus.*) *Ventriculi morsus hic etiam oritur, à durtie, & scabritie assumptorum.*

c *Parit anxietates.*) *Anxietates hæc oriuntur ab obstructionibus pororum ventriculi, à particulis scabris, & crassis assumptorum, unde circulatione humorum in illis partibus impeditâ, quasi cingulum circa cor sentitur, sic etiam hæc particula in vasis lymphaticis, aliisque partibus obstructiones efficiunt.*

Intemperies verò illa ventriculi, deinde agens in alimenta illa appetita & assumpta, subigit illa suâ peculiari acrimoniâ, eaque in nutrimentum a utcumque bonum convertit; quo fit, ut ægra nostra ex alimentis illis assumptis hæcenus haud magnum sentiat nocumentum.

a *Utcumque bonum.*) *Videntur picantes quidem ad aliquod tempus absurdæ illa sine nocumento notabili digerere, quamdiu proportio sufficiens*

humoris acris datur, ad illa dividenda; verùm postea innumerabiles inde oriri solent obstructiones.

Hoc

Hoc malum periculo non vacat; quia sæpe in cacochymiam, hydropem, & alia plurima mala degenerat. Quamquam enim fœminas præcipue, tali affectu laborantes, sæpe talia præter naturam assumpta sine damno comedisse observatum sit: attamen, si malum diu duret, fieri non potest, quin pravi humores, & morbi inde generentur.

Tempestivè itaque ad *Curationem* progrediendum; *æque* in causarum ablatione, & intemperiei correctione, consistet.

Primo itaque a tale præscribatur vomitorium:

℞. *Conservæ fol. asari* ℥j.

Vini albi ℥ss. *aq. cinnamomi* ℥ss.

Contundantur in mortario marmoreo, & deinde trajiciantur per lintecum, & forti expressione exprimatur liquor, & b F. Vomitorium.

a Tale præscribatur vomitorium.) Eodem modo procedendum est in pica ac in cardialgia: clanculum addenda sunt ingrata & nauseabunda rebus desideratis, ut inde notabiliter efficiantur, sicque vestigium contrarium vestigio rei gratae cerebro imprimatur: contra malaciam remedia cautè sunt

exhibenda, nè sequatur abortus: conveniunt temperata alcalia & viscida: magnam etiam curationis partem ab solvunt moralia. b F. Vomitorium.) Potius darent tart. emetic. sive vomitivi gr. v. aut vj. aut mercurii vitæ gr. iij. quia minerva- lta altius penetrant.

Postea talis a fiat humorum præparatio & evacuatio:

℞. b *Herb. melissæ, rutæ, betonicæ, origani an. m. ij.*

Decoq. in q. s. aq. bordet ad lib. j.

Colaturæ adde syr. de mentha, beton. oxymell. an. ℥ss.

Misce F. Apozema.

Pro 4. doibus, mane & vespert sumendis.

℞. *Fol. senæ* ℥ss. *sem. anisi* ℥j.

Infundantur in aq. bordet q. s.

Colaturæ adde electuarii de biera picra ℥ij.

Misce c F. Haustus.

Vel ℞. *Pil. de b. era* ℥ss. *scammonii gr. x.*

F. pil. Num. vij.

a Fiat humorum præparatio.) Id est sanguis, & humores crassi austeri incidendi sunt, & obstructions reseranda, quem in finem herbe sola non sufficiunt, sed addenda sunt ligna, cortices, & radices lignescentes.

barem scolopendrium sive veterach, quam omnes has herbas aromaticas utpote quæ nimis exsiccant, colat. addatur sal aliquis sudorificus.

c F. Haustus.) Vomitoria purgantibus hic præferimus; ita enim unâ fidelitâ duos dealbamus parietes.

Postea corroboretur ventriculus tali electuario:

℞. a *Conserv. rosarum, borrag., buglossæ an. ℥j.*

Specier. diamargariti utriusque an. ℥j.

Cum syr. de mentha q. s. F. Electuarium.

a Conserv.) Omnia dulcia hic reputamus; si tamen palati sit adblandum, eligatur conserv. menth. ab-

sintb. & add. diascord. sylv. flor. sulph. ocul. canc. & similia.

Fo-

Foris a illinatur ventriculus tali linimento :

R. Ol. cydoniorum, nardini, mastichini an. ℥ss.
Misce F. Linimentum.

a Illinatur ventriculus linimento.) Nullius hoc est utilitatis : potius subinde usurpetur spiritus salis ammoniaci, nec non spiritus tartari, Elix. Prop. Parac. utrovic modo paratum, & quia agra hæc lapillos, cretam, & similia absurda copiose assumpsit, que fermentum ventriculi enervarunt, idcirco illud resuscitandum erit tartaro nitrato, vel tartaro vitriolato Tachenii : hic profunt omnes sales volati-

les, oleosi & aromatici blandiores, diu usurpandi, quia alias intemperiem, & obstructions ab rebus illis absurdis fictis durisque productas fatis efficaciter non removebunt : conveniunt præterea (si ventriculus adhuc talia ferre possit) omnia chalybeata; quibus jungatur sal ex factibus animalium vino extractus, ol. expressi. & stillat. nuc. mosch. &c.

Et postea a imponatur ipsi Ceratum stomachicum, super corio extensum.

a Imponatur ipsi ceratum.) Vid. sup. med. de cordialg.

In diæta, a Cibi offerantur varii, qui ipsi sunt grati; ad imaginationem à rebus alienis avocandum. Ad pravos humores expellendos commendatur usus caprarum & olivarum conditarum, item b succus aurantium, granatorum & limonum; c amyllum hic etiam à quibusdam laudatur, quod acrimoniam humorum temperat. d Potus sit vinum generosum & adstringens.

a Cibi sint varii.) Quia functionem ventriculi naturalem restitunt : condiantur aromatibus.

b Succus limonum.) Potest concedi, si alvus non sit adstricta.

c Amyllum.) Hoc potenter acrem humorem obtundit, sed tamen pertinet ad curam palliativam.

d Potus sit vinum generosum.) Chalybeatum.

V.

M E D I C A T I O F O E M I N Æ,
LOQUELA AMISSA, ET a DEGLU-
TIENDI DIFFICULTATE
L A B O R A N T I S.

M Ulier b 65. annorum, subitè loquelam amisit, ita ut c nulla verba proferre queat. Accessit huic malo tanta in deglutiendo difficultas, ut tantum juscula vel lac, eaque minima quantitate, & guttatim, d magno cum labore, deglutiatur; hæc quandoque in asperam arteriam ipsi prolabantur, tussimque magnam movent.

a De-

a Deglutiendi difficultate.) *Hæc non semper cū amissione loquelæ conjungitur.*
b 65. annorum.) *Hæc verba spectant ad prognosin.*
c Nulla verba.) *Sic distinguitur hic affectus à balbutie, nec non à qua-*
vis aliâ difficili, & impedita loquela.
d Magno cum labore.) *Debuisset Auctor addere, an aliqua manifesta causa antecessisset, v.gr. vehemens animi passio, febris, apoplexia, hemiplegia, aliusve morbus soporosus.*

Afficiuntur in hac ægrâ *a* lingua, fauces, œsophagus, & aspera arteria; quod ex loquela deperdita, deglutiendi difficultate, & tussi, subinde ipsam torquente, est manifestum.

a Lingua, fauces, &c.) *Musculi affecti. Vid. Johan. Browne myo-*
barum partium, earumque nervi sunt | *graph.*

Morbis, qui illam affligit, est intemperies frigida & humida ramorum quorundam *a* nervi sextæ & septimæ conjugationis, linguæ & faucium musculis ac œsophagi fibris implantatorum, cum valvularum, in nervos oppositosque musculos spectantium, nimia flacciditate, vel obstructione, conjuncta; quæ loquelam amissam, deglutiendique difficultatem. *b* Paralysis linguæ & faucium motiva, vel à symptomatis præcipuè ægram torquentibus, *Loquela amissa, & deglutiendi difficultas*, appellari vulgò solet.

a Nervi sextæ & septimæ conjugationis.) *Experientiâ constat, quod si nervi ambo recurrentes abscindantur, vultum reddatur animal.*
b Paralysis motiva. *Auctor vult dicere, sensum non esse amissum, sed tantum motum, adeoque esse paralysem spiritum.*

Causa hujus morbi *a* procatartica est ægræ nostræ *b* senectus. Illa enim, calorem nativum ejus imminuendo, frigidus in ipsius corpore produxit humores, qui *causam antecedentem* huic morbo præbuerunt. Pars verò eorum ad nervorum septimæ & sextæ conjugationis quosdam ramos linguæ & faucium & œsophagi fibris insertos, defluens, eorumque valvulas & poros vel nimium laxans, vel obstruens, spirituumque justum influxum, debitamque ex unius musculi fibris in alios musculos, & fibras, locutioni, & deglutioni infervientes, reciproca-tionem impediens, *c* continens hujus intemperiei & amissæ locutionis, ac deglutiendi difficultatis est *causa*.

a Procatartica.) *Apertiana, vid. misc. cur. dec. 2. ann. 3. obs. 40. ab in-*
unctione mercuriali, Binning. cent. v. obs. 76. Confer misc. cur. dec. 2. ann. iij. obs. 48. & Corn. Stalp. van der Wiel obs. rar. cent. post. obs. 27. Huc pertinent omnia incrassantia, & vehementiora animi pathemata, quæ tamen ali-
quando ad curationem conferre posse, dicemus loco inferiore.
b Senectus.) *Hæc indicat sanguinem crassum viscosum & terrestrem, fibrillas rigidiores, & tubulos partium angustiores.*
c Continens.) *Vid. sup. medicat. de paralyssi hemiplegia.*

Morbis hic valdè periculosus est. *a* Metus enim est, ne deglutionem penitus tollat, & ita omni alimenti functionem impediendo, vitam huic ægræ adimat.

a Metus.) *Transit quandoque in hemiplegiam, aut apoplexiam letalem, præsertim in senibus.*

Curatio itaque diligenter instituta est: quæ in causerum, intemperie, & obstructionis per contraria ablatione, consistet.

Mox itaque a talis injiciatur clyster:

℞. b. Decocti emollientis ℥viij.
Electuarii diaphœnici ℥i.
Olei lilior. ℥i℥.

Salis comm. ℥℥.
Misce f. Clyster, qui subinde,
Pro virium ratione, reiterari poterit:

a Talis injiciatur clyster.) Hic magis pertinet ad morbos soporosos, & paralytin universalem, nisi forte hic alvus fuerit suppressa. Si ortum trahat paralytis à plethoræ aut vehementiori animi passione, confestim Venæsectio instituitur.

b Decocti emollientis.)

℞. Rad. bryoniæ ℥v. aut ℥vj.
Ligni guaiac. ℥i.
Herb. card. bened. m. j.
Sem. dauci ℥iij.

Decoctio fiat in vini albi f. q. in decoctione suspende nodulum ex pulvæ colocynth. ℥j. aur. gr. xxv. in col. dissolve
Elect. diacath.

Diaphœn. an. ℥j.

Sp. salis ammoniaci ℥ij.
Tinct. Castorei,
Salis gemmæ an. ℥ij.
M. f. Clyster.

Præmissâ præparatione humorum crassiorum, juxta methodum loco citato allatam, per medicamenta salina volatilia & aromatica, ope canulæ appropriatæ ad ventricululum demittenda, siquidem æger deglutire nequeat.

℞. Aq. cort. aurant. ℥i℥.
Elect. hydrag. Sylv. vel.
Caryocolt. ℥℥.
Crem. tart. ℥j.
Ol. caryoph. gutt iij.
M. f. Haust.

Deinde a decocto salviæ in vino factò, vel tali, sæpens & fauces gargari-
fando, colluat ægra:

℞. Rad. acori veri ℥℥.

Ireos ℥ij.

Herb. salviæ, rosmarini an. m. j. rutæ, m. f.

Flor. lavendulæ an. p. j.

b Nuc. moschat. Num. ij. Caryophyll. ℥j.

Coq. in f. q. hydromellis & vini ad lib. i℥℥.

Colaturæ adde mellis anthosati ℥ij.

Aceti scyllitici ℥ij.

c M. f. Decoctum, pro oris collutione.

a Decocto salviæ.) Vel usurpetur vinum, quod tempore vindemiarum cum salvia & roremarino, nec non radicibus helonii, est fermentatum, pro potu ordinario.

b Nuc. moschat.) Substituatur mac. vel galang. min. etiam radices belleb. nig. & bryon. cum fructu adduntur.

c M. f. Decoctum.) Nucha illinatur unguento aliquo penetranti, ut de artan. nervin. martiat. cum ol. de castor. succin. &c. Caput foveatur cephalicis radicibus, herbis & floribus, in vino albo coctis. Vescaterium pone aures

applicetur ex cambaridibus cum sapone nigro, vel unguento basilico. Loquelam quadriennio amissam, vehementi animi passione restitutam, refert Barthol. in act. Hafn. ann. 1672. obl. Herodot. Clio. lib. j. tradit, Cræso Regi, filium fuisse cæterâ habilem, sed mutum, ad cuius vitium emendandum, Parens omnia pro viribus, quantum frustra, tentaverat; Hic autem cum Cyri exercitu victus, ac captis mœnibus subito oppressus esset, Persa quidam Cræsum, sibi ignotum, occisurus, invadebat, quem Cræsus cum vide-

videret, præsentī clade affectus evi- tate negligebat, nihil interesse ratus, percussus ne oppeteret mortem an se- cūs; id ubi filius mutus adspexit, Pa- tri timens erupit in vocem, dicens: | *ò homo ne perimas Cræsum, atque hoc ille primum effatus, postmodum toto vita tempore, loquelam servavit. Con- fer Corn. Stalp. van der Wiel obs. rar. cent. post. obs. v.*

Sæpe etiam in ore teneat *a* aquam vitæ, in quo infusus est thymus.

a Aquam vitæ.) Nempe aroma- | *Sicâ Sylvii nobilitatam.*
ticam, castorinam, aquâ prophyla-

Dum hac deglutiendi difficultate laborat, *a* exhibeantur juscula carniū & lac: eaque minima quantitate, & sæpe guttatim & sensim, ad tussim præca- vendam, deglutiatur; atque ita sustentetur, donec hic affectus sublatuſ vel immi- nutus fuerit, tumque copiosiora & solidiora exhiberi poterunt.

a Exhibeantur juscula.) Eadem | *deglutiri possunt. Hæc quoque perti- aromatica, quæ in paralyſi, fuere | nent clyſteres nutrientes.*
commendata: Aliquando sola solida

VI.

MEDICATIO JUVENIS;
VENTRICULI CRUDITATE
NIDOROSA
LABORANTIS.

JUvenis 16. annorum, temperamento bilioſus, cæpis, alliis, aliisque *b* cali- dioribus alimentis diu usus, & crapulæ sæpe indulgens, jam à tribus septima- nis post cibum sumtum multos emittit ructus *c* nidoroſos & fœtidos; Sæpe etiam sentit mordicationes circa ventriculum, magnam anxietatem parientes, quæ ipsum ad corruptorum ciborum vomitum nonnunquam stimulant. A vo- mitu anxietas levatur. Sæpe etiam magni intestinorum audiuntur rugitus. Fœ- ces per alvum rejectæ sunt fœtidissimæ. Magna etiam sitis ipsum interdum infestat.

a Cruditate nidorosa.) Sic distin- | *dem emittunt nidoroſos ructus, quan- guit Auctor hunc affectum à cruditate | quam non semper fœtidos, adeo ut il- acida, quam pertrahat in medita- | le fœtor adscribendus videatur alliis & cæpis, aut forte etiam multo ta- tione sequenti.*

b Calidioribus.) Id est aromaticis, | *baci usui: talis fœtor orti quoque spirituosiss, multo sale volatili & oleo | solet, cum sulphurea adduntur, vel abundantibus.*

c Nidoroſos fœtidos.) Multi qui | *sertim admixto postea acido: Ructus*

hi percipiuntur inter salsos & acidos intermedii, & sæpe tam acres sunt, ut gulam excoriant.

Afficitur in hoc ægro *ventriculus*, quod ex ructibus, vomitu & mordicationis dolore, circa ventriculi regionem percepto, est manifestum. Afficiuntur etiam *intestina*; quod ex eorum rugitibus, & foetidissimis fecibus alvo excretis patet.

Morbus, qui eum affligit, est intemperies ventriculi a calida & nidorosa, quæ ciborum b nidorosam corruptionem, & hinc ructus nidorosos & salsos, vomitum, ventriculi mordicationes, & cætera jam commemorata symptomata, inducens, c *Dyspepsia*, sive *Cruditus nidorosa*, nuncupari solet.

a Calida & nidorosa.) Potius videtur esse intemperies sanguinis, adedque liquoris stomachalis viscoso-salina, aliquomodo participans de natura acidi, undè fibrillæ ventriculi nervosæ & membranosæ ita vellicantur, concutiuntur & roduntur, ut in periculum ruptionis incurrant, undè & dolor & ardor, & fætor.

b Nidorosam corruptionem.) So-

lent hi ructus nidorosi, cum acredine salinâ, gulam corrodent & fere exco-riante, referre odorem ovorum frigorum.

c *Dyspepsia*.) Hæc tantum in genere difficilem alimentorum concoctionem significat, quæ etiam sequenti posset medicationi applicari. Gradus minor dicitur bradypepsia, major apepsia.

a *Causa*, unde hic morbus originem daxit, est cæparum, alliorum, aliorumque calidorum alimentorum diutinus usus, & frequens illa antecedens crapula; hinc enim calida & nidorosa intemperies ventriculo fuit impressa; nidorosusque & foetidus chylus in ventriculo à cibo assumpto passim gignitur, b qui in copiosos vapores conversus, ructus nidorosos, & foetidos, per oesophagum erumpentes; & acrimoniâ suâ ventriculum vellicans, in eo mordicationes, & hinc anxietates ac corruptorum vomitum; ad intestina verò delatus c ubique in vapores copiosissimos & crassos conversus, intestinorum rugitus & in intestinis vero valde putrescens, foetidissimarum fecum alvo excretionem gignit.

a *Causa* est, &c.) Oriri sæpe solet hic affectus à pinguibus rebus, brassicâ cum butyro frictâ, fumo multo tabaci & abusu spiritus vini, aliorumve liquorum ardentium acriorum.

b Qui in copiosos vapores conversus, ructus, &c.) Auctor ne quidem hic mentionem facit pororum ventriculi obstruendorum, cum tamen sine iis ructus nulli præternaturales fiant, nam omnes homines, etiam sani, vaporibus flatibusque repletum habent corpus, ructus tamen & rugitus, vel murmura hypochondriorum præternaturalia non

patiuntur; imo quorum sanguis, ex sale est (ut ita dicam) acerrimus, hæc non habent incommoda, nisi poris ventriculi & intestinorum minus patentibus.

c Ibi in vapores crassos.) Id est, solito crassiores, qui cum non ubique offendant poros satis patulos, expansionem ventriculi & intestinorum extraordinariam pariendo, exitus per loca minus resistentia moliantur.

d In intestinis.) Aliquando etiam extra eadem, aut inter eorum tunicas.

Ex hoc morbo metus est, a ne febres, erysipelata, scabies, nutritionis defectus, vel depravatio, qualis lepra, & alia similia mala oriuntur.

a Febres, erysipelata, &c.) Nempe talia symptomata facillimè oriuntur à

sanguine & humoribus viscoso-acribus. Cura-

Curatio itaque adhibenda: eaque in pravorum humorum educatione, ventriculi intemperiei correctione, bonae temperiei reductione, & ventriculi corroboracione consistet.

Primo itaque praescribatur a tale vomitorium:

R. Croci metallorum gr. xvj.

b Vini albi ℥iij.

F. infuso per noctem, & mane coletur per chartam Emporeticam.

Colaturae adde c aq. cinnamomi ℥ss.

Misce, pro Vomitorio, mane exhibendo.

a Tale vomitorium.) Nempe (ut supra aliquoties monuimus) preparante medicamento praemisit.

b Vini alb. unc. iij.) Sufficiunt unc. ij.

e Aq. cinnamomi.) Haec fere sem-

per ab Auctoribus, vomitoriis additur, sed haud adeo convenienter nisi pro delicatulis, nam ventriculorum roborando, vomitorii vires dimittit.

Postea utatur tali Apozemate alterante & purgante:

R. a Rad. cichorii ℥ss.

Fol. absinthii pontici m. f.

b Sem. 4. frigid. major. an. ℥j.

Anisi, fœniculi an. ℥ss.

Tamarindor. ℥j.

Decoquantur in aq. decoct. hordei q. s. ad ℥ij.

Addendo sub finem decoctionis fol. senae ℥ss.

Mirobalanor citrin ℥ss. cinnamomi ℥ij. Colaturae adde

Syr. granator. acidor., de cichor. cum rhabarb. an. ℥j.

Misce, F. c Apozema, pro tribus dosibus; mane jejuno ventriculo sumendis.

a Rad. cichorii.) Morbum hunc, cum dixerit Auctor esse calidum, mirum videri potest, quod utatur calidis, nos commendavimus temperata, sabacida, ut crem. & cryst. tart. nitrum nitratum, tartarum tartarizatum, spir. nitr. sal. dulcis. sp. vener. mixturam simplicem, Elix. prop. Parac. cum ol. sulph. per campan. praep. & similia.

b Sem. 4. frig.) Haec potius eliminantur, cum sem. subseq. & substituantur rhab. elect. ℥iij., tuncque etiam

omitti poterit sena.

c Apozema.

R. Hord. mund. M. j.

C. C. limat. ℥ss.

Tamarind. ℥iij.

Rad. scorzon. ℥ij.

gramin. ℥iij.

liquir. ℥ss.

Coq in s. q. aqu. comm. ad ℥iij. co-

lat. add. vin. rben. matur. ℥iv.,

syr. de succo citr. q. s. ad grat.

M. f. Decoct.

Post purgationem, ad ventriculum corroborandum, conveniunt miva cydoniorum, aut cydoniatum ipsum, syr. cydoniorum cum syr. de absinthio pontico mixtus, tabellae diamargaritici frigidi, vel diatrium santalini, vel etiam diarhodon abbatis, vel sequens opiata:

R. a Conditura lactuca, & cucurbitae an. ℥j.

Conservae acetosae, rosar., flor. cichorii, flor. bugloss. an. ℥ss.

Santali rubri, coralli preparati, & margar. praep. an. ℥ss.

Trochiscor. de spodio, sem. acetosae an. ℥j.

Cum syr. de limonibus. F. Opiata, de qua capiat magnitudinem

castaneae, mane & vespere, superbibendo parum vini dilutissimi.

a Con-

a Condituræ.) *Saccharata hic semper nocent, ratione suæ visciditatis & acrimoniæ, Potius*
℞. Succ. aurant.

Spir. Vin. arom. ana ℥j.

Syr. de menth. ℥ij.

*M. F. Haustus pro delictu-
 tis.*

Exterius ventriculi regio inungatur tali *a* unguento;

℞. Ol. rosar., myrtini, & cydonior. aceto ros. lotor. an. ℥j.

Santalor. omnium, coralli rubri, coriandr. præp.

Rosar. rubr. an. ℥j.

Gran. kermis, & spodii an. ℥j.

Ceræ albæ q. s. F. Linimentum, quo tepido, & in volâ manus tantum calefacto, inungatur dicta regio bis in die, addendo parum aceti inunctionis tempore.

a Unguento.) *Sordidum hoc est, & inutile; si tamen aliquid simile sit usur-* *pandum, eligatur bals. stomachicum Timæi, vel empl. de bacc. laur.*

In *Cibo* utilis est *a* usus ptisanæ. *Cibi* condiantur aceto & succo citri & aurantiorum acidorum. Utiles est caro bubula recens, utile etiam jus pullorum, in quo lactuca & endivia est cocta. *b* *Potus* sit cerevisia tenuis. *Quantitas* cibi sit mediocris; panis sit bene fermentatus, *c* autopyrus.

a *Usus* ptisanæ.) *Lactitina* prohibentur, ut & pinguiora alimenta, abusus spiritus vini, fumi tabaci, olerum, saccharatorum, sinapios, raphan. prohibentur allia, carnes sale & fumo condita & simil. sed hordeata acrimoniam involvendo compescunt, utilia quoque sunt acetosa, succ. citr. aurant. recent. pruna damasc. passul. maj. & min. coct. gelatina C. C. acidulata, vinum mofell. maturum.

b *Potus* sit cerevisia.) *Pinguis* enim, non bene defæcata, vel etiam antiqua hunc affectum producere potest.

c *Autopyrus.*) *Dicitur* quasi ὄλος αὐτῶς ὁ κρυπός. id est, totum ipsum triticum, nullâ sui parte ademptâ: Talemque panem Cicero Tul. V. c. xxxiv. vocat panem cibarium: *Nostratis* dicitur huigbak-brood.

VII.

M E D I C A T I O F O E M I N Æ,

* CRUDITATE ACIDA VENTRICULI

L A B O R A N T I S.

Fœmina annorum 24. *b* facie admodum pallida, sedentariam vitam agens, *c* & diu crudioribus alimentis usa, jam à longo tempore multos ructus, eoque sæpe acidus, emittit. *d* Cibus assumptus in ventriculo fluctuat, & interdum etiam crudus & subacidus vomitu excernitur. *e* Sæpe etiam adest tensio circa os ensiforme, quæ emissis ructibus imminuitur. *f* Urina alba & sine hypostasi observatur. Sitis nulla ægram afficit.

a Cru-

a Cruditate acidâ .) *Coincidit hæc medicatio, cum medicationibus cardialgicæ & famis caninæ.*
b Facie admodum pallida .) *Hæc significat cachectiam & gradum ad leucophlegmatiam.*
c Et diu crudioribus alimentis usa .) *Speciatim hæc cruda dicenda sunt fixa acida, aut quæ saltem in acidum facile degenerant, ut lac dulce, cerevisia minus cocta & dulcis, præsertim æstivo tempore, hydromel, &c.*
d Cibus assumtus in ventriculo fluctuat .) *Hæc fluctuatio non est de essentia cruditatis acidæ.*
e Sæpe etiam adest tensio circa os ensiforme .) *Eo in loco positum est superius ventriculi orificium.*
f Urina alba .) *Id est, aquosa, quæ melius vocaretur coloris expers.*

Afficitur in hæc ægra *ventriculus*, quod ex copiosis illis ructibus, tensione circa os ensiforme perceptâ, & ex cibi assumti fluctuatione, ac vomitu interdum infrequente, est manifestum. Afficitur etiam *facies & a totum corpus*, quod ex facie pallore patet.

a Totum corpus .) *Facies pallor indicat obstructa esse vasa faciei capillaria sanguinea.*

Morbis, qui illam affligit, est intemperies frigida & humida & acida ventriculi, cum pororum ejus aliqua obstructione conjuncta; quæ depravationem coctionis cibi acidam, & hinc ejus in ventriculo *a* fluctuationem, & multos ructus acidos, ac cibi crudi & subacidi vomitum, interdum etiam ventriculi tensionem producens *b* *Ventriculi cruditas acida* vulgò dicitur.

a Fluctuationem .) *Hæc significat paralytin nervorum ventriculi.*
b Ventriculi cruditas acida .) *Cruditas acida fere eadem est, quæ famis canina; sed tamen illa videtur magis volatilis esse, quam hæc.*

Causa præcatartica hujus morbi, præter vitam sedentariam, est diuturnus crudorum alimentorum usus. Ab eo enim, adjuvante vitâ ejus sedentiâ *a* frigidi humores in toto corpore geniti, pallorem, in facie præcipue observabilem, excitantes, *antecedentem* huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum, ad ventriculum delata, ibique restagnans, & obstructions aliquas inducens, *continens* hujus morbi, & symptomatum, est causa.

a Frigidi humores .) *Id est, crassi, austeri.*

Hinc enim primò oritur intemperies ventriculi frigida, humida & acida, quâ alimenta assumta non satis attenuantur, ac partim in vapores crassos convertuntur; qui per ventriculum, propter crassitiam suam, & ventriculi obstructionem, variè vagantes, *ciborum in eo fluctuationes*; eumque distendentes, *tensiones circa os ensiforme*, quæ emissis ructibus imminuuntur, excitant; partim in acidum & crudum chylum convertuntur; qui *acrimoniâ suâ ventriculum* vellicat, eumque ad *crudorum & acidorum ciborum vomitum* stimulat. Porro ex crudo chylo gignitur crudus chymus & sanguis; & hinc *urina est alba & a sine hypostasi*: & à *b* redundantia frigidorum humorum circa ventriculi os superius, oritur *stasis absentia*.

a Sine hypostasi .) *Ratio est, quòd angustiores, quàm ut crassiores partibus glandularum renalium multò sint res transcolare valeant, adeoque simul adest*

adeft eorum obftructio .

o A redundantia frigidorum humo-
rum &c.) Putarem ego hinc potius ori-
turam esse ftim, dùm frigidat, id est,
crassi & copiofi humores, glandulas sa-

liviales obftruunt: sed noftro iudicio for-
ruitum planè est, quòd ftis hic abftit,
poffet enim adesse, ft canaliculi glan-
dularum prænominarum, effent an-
guftiores.

Coftio ventriculi læfa, quia non potest corrigi à fequentibus, ideo vitium hoc,
alia gravia mala, a ut cachexiam, atrophiam, & hydropem, inducere potest.

a Ut cachexiam.) Chlorofin, pal-
pitationes cordis crebras & vehemen-
tes, paſſiones colicas, lienteriam, me-
lancholiam hypochondriacam &c.

Ideoque celeri Curatione huic malo est mēdendum: a quæ in caufarum, &
intemperiei, ac obftructionis ablatione, per contraria faciendâ, confistet.

a Quæ in caufarum, &c.) Curatio
eadem est, ac famis caninæ; eaque
confistet in obftructionum reſeratione,
acti austeri emendatione, atque ejuſ-
dem evaſuatione.

Primò itaque utatur tali apozematē alterantē & purgantē.

℞. Rad. acori vulgaris, cyperi, calami aromatici an. ℥j.

Cortic. citri ſiccior. rad. ſalſæpar. an. ℥vj.

Herb. abſint. pontici, menthæ, majoran., chamædr., chamæpyt.
an. m. j.

Sem. citri, anis an. ℥ij. a fol. ſeræ mund. ℥ijf.

Carthami contuſi ℥ſ. agarici trochiſc. ℥iij.

Flor. ſalviæ, anthos, lavenderæ an. ꝑ. j.

Decoq. in aq. bord. & vini albi ſub ſinem additi part. æqual.

Ad lib. ij. In Colatura diſſolve ſyr. de conditura citri ℥ij.

Miſce, F. Apozema, pro ꝑ. doſibus mane ſumendis.

a Fol. ſenæ, &c.) Præſtaret hæc
folia, cum aromaticis radicibus, cor-
ticibus & floribus infundere in liquo-
rem calidum, nam coctione, ſubtilio-
res partes perduntur, crasse terreſtres
retinentur: Quantitas liquoris propor-
tione habitâ ad ingredientia, nimis eſt
exigua.

Postea utatur hoc condito:

℞. Conſerv. anthos, menthæ, cort. citri condit.,

Nuc. moſc. cond. an. ℥ſ.

Spec. aromatici roſ. cinnamomi an. ℥j.

Pellicular. interior. ventricul. gallin. præp. ℥ij.

Conſect. alckermes ℥iij. ſal. abſint. ℥ij.

Cum ſyr. de mentha, q. ſ. a F. Conditum de quo ſumat caſta-
neæ majoris magnitudinem, mane jejūnus, ſuperbibendo
hauſtum vini generoſioris.

a F. Conditum.) Pulveres præſe-
rimus conditis: quid autem præſtitur a
ſint pelliculæ interiores ventric. gallin.
præp. nos videre non poſſumus. Debi-
tâ præparatione humoris craſſi austeri
præmiſſâ, uſurpetur vomitorium, po-
ſtea uſurpentur ꝑ. ſal. ammon. ſimplex
& aromat. tinct. ſal. tart. antim. mart.
vol. metallor. ſlix. præp. &c.

Utile

Utile etiam erit tale vinum aromaticum :

℞. Cinnamomi electi ℥ss. zinzib. ℥j. macis ℥ss.
 Nucis moschat. ℥j.
 Caryophyll. pipet. long. gr. paradif. an. ℥j.
 Infund. in vini rhenani, lib. ij.
 F. a Claretum, cui adde sacchari albi ℥vij.
 Et de eo bis in die haustum bibat.

a Claretum.) Add. limas. Chalyb. ℥ij.

Commodissime etiam in hoc affectu usurpatur hic pulvis :

℞. Sem. anisi, faniculi, an. ℥ij.
 Cinnamomi, cardamomi, zinzib. an. ℥j.
 Spica, croci, basilicon. sem. carui, petrosel. an. ℥ss.
 a Limaturæ ferri præp. ad pondus omnium, sacchari ℥j.
 F. Pulvis, de quo distur ℥ss. ante prandium.

a Limaturæ ferri.) Post hujus usum conveniunt laxantia & evacuantia.

Magnopere etiam hic conducit drachma dimidia oculorum cancri pulverisatorum, cum vino sumta, hora unâ ante pastum.

Regio ventriculi illinatur tali a linimento; cui deinde cum gossypio linteum imponatur :

℞. Ol. mastichini, de absynthio an. ℥ss.
 Nucis moschatæ, caryophyllor. an. ℥ss.
 Spec. aromar. ros. ℥j. ceræ parum, F. Linimentum.

a Linimento.) Præstat id quod Emmullerus habet seq.

℞. Ol. cham. dest. ℥j.
 Bals. Peruv. ℥ss.
 Ol. mac.
 caryoph. an. ℥ss. vel gutt. xv.
 nuc. mosch. express. q. s.
 M. F. Balsam.

Internè

℞. Mitrid. recent. ℥j.
 Salis absynth. ℥j. aut gr. xxv.
 Aq. menth.
 Fœnicul.
 Vitæ Matthiol. an. ℥ss.
 Syr. Papaveris ℥ij.
 Tinct. opij gutt. xxx.
 M. F. Haustus.

In diæta Aer sit solidus. Cibus offeratur concoctu facilis, ex pullis gallinæcis, agnis assis potius, quam elixis, & aromatibus conditus: & ex carniū jusculis: quæ eâ quantitate, quæ commodè digeri potest exhibeantur. Vinum & cerevisia mediocris sumatur pro potu. Motus corporis sit moderatus, ut & somnus. Aëvus respondeat arte, vel naturâ, Vitentur tristes animi affectus.

VIII.

M E D I C A T I O P U E L L Æ,
S I N G U L T U D I U T I N O
F A T I G A T Æ.

PUella, tredecim annos nata, a jam ab integro anno laborat singultu admodum molesto; qui b quater vel quinquies in die, nunc per quadrantem horæ, nunc per horam dimidiam, durat. c Totâ præcedente hyeme hoc symptoma ipsam graviter afflixit; æstate verò ab eo fere fuit immunis; ita ut per longa intervalla interdum tantum rediret. Adventante autumno, rediit cum pristina molestiâ; & etiamnum durat.

a Jam ab integro anno.) *Singultum duodecim dierum, refert Tulp. lib. 4. obs. 25. Barth. cent. ij. hist. 4. loquitur de singultu quatuor annorum continuo. Idem cent. ij. Epist. 61. mentionem facit mulieris ad eò graviter singultientis, ut per biennium à Dæmone obsessa crederetur. Confer Marc. Donat. lib. 4. hist. med. mir. v. item Schenk. lib. 3. obs.*

b Quater vel quinquies in die.) *Periodicum singultum vid. in act. Hafn. ann. 1671. obs. 73. confer eadem acta ann. 1673. obs. 28.*

c Totâ præcedente hyeme.) *Debuisset Auctor addere viâ rationem, & significare, utrum vel præcesserit, vel comitatus fuerit hic singultus, aliam corporis affectionem.*

Afficitur in hac ægra superius a os ventriculi; quod ex singultivo isto sono est manifestum.

a Superius os ventriculi.) *Ita quidem haellenus plerique judicarunt Prædicti: vid. Galen. in comment. ad Aph. ij. Sect. 2. Verùm, quoniam semper singultus fit cum inspiratione sonifera acuta, & protuberantia abdominis extrorsum, alii rectius diaphragma potissimum affici statuerunt, quate-*

nus illud est inspirationis organum primarium: Vid. Franc. Sylv. de le Boë prax. lib. j. cap. xxlij. §. xj. nec non Etmuller. de aëris inspiratione læsa. At tamen per consensum ventriculi aliarumque viscerum, diaphragmati vicinorum, singultus fieri posse, significamus loco paulò inferiore.

Morbis, qui eam affligit, est a intemperies viscida & acris superioris oris ventriculi; quæ, nervos sextæ conjugationis ei implantatos vellicando, & influxum vehementem spirituum in illos identidem determinando, motum quandam convulsivum & sonorum b stomachi, per vices subinde reiteratum, excitans Singultus dicitur.

a Intemperies viscida & acris.) *Nulla (proprie loquendo) simplex dici potest sanguinis & humorum intemperies, verùm semper composita, unius tamen generis præ cæteris hic;*

ut alibi abundare, attendenti clarum est.
b Stomachi.) *Hinc (ni fallor) ortetur vomitus.*

Cæu-

Causa hujus morbi antecedens est acris & viscidus humor sanguini admixtus; qui certis temporibus in ventriculi os superius effusus, illudque acrimoniâ subvellicans, a continens hujus morbi, & singultuosi symptomatis, est causa.

a Continens.) Hæc consistit in convulsione spasmodica muscutorum diaphragmatis, orta ab influxu spirituum animalium solito vehementiore & celeriore, ita ut libera cursum suum versus antagonistas pectorales, intercostales & abdominis continuare nequeant: Talis autem convulsio spirituum motus ad prædictos musculos eriri potest & ab acri materia, poris, tubulisque eorum inherente, vel à nimia distensione ventriculi, vel inflammatione ejusdem, aut hepatis, aliteriusve visceris vicini (vid. Hippocrat. Sect. v. Aphor. 58. & Sect. vij. Aphor. 17.) vel ab acrioribus purgantibus, ut in hypercatharsi (vid. Hippocrat. Sect. v. Aphor. 4. Sect. vij.

Aphor. 41.) Vel à vomitu (vid. Hippocrat. Sect. 7. Aphor. 5.) vel ab ileo (vid. Hippocr. Sect. 7. Aphor. x.) vel à nimia hæmorrhagia (vid. Hippocrat. Sect. v. Aphor. iij.) & tunc etiam dici potest, hæmorrhagiam & ileum esse duos effectus ab una eademque causa universali, nempe acrimoniâ sanguinis. Ab intemperato Julapiorum refrigerantium usu, singultum ortum tradit Schenk. lib. 3. ab oleo vitrioli, loco balsami sulph. Paul. Barbette prax. lib. 4. c. 2. à costarum ad ventriculum destructione Schenk. loc. cit. ex compressione vertebrarum thoracis Joh. Rhod. cent. ij. obs. 61. ex potu aquæ gelidæ Timæ. cas. lib. 3. cas. 5.

Humor enim ille, ibi existens, inducit acrem & viscidam intemperiem; quâ fibrillæ nervorum sextæ conjugationis, a ventriculo & œsophago implantatæ, ita vellicantur, ut illæ suo motu ad cerebrum delato, tales in cerebri ventriculis subinde aperiant poros, per quos spiritus animales, vehementius in os ventriculi superius influentes, fibras expulsionis per superiora faciendæ destinatas ita vicissim contrahant, ut aërem œsophago contentum b certis vicibus tanto impetu expellant, ut inde c singultivus sonitus frequenter oriatur. Discusso autem per motum singultivum isto humore acri, cessat singultus; eoque aenuo ad œsophagum delato, fit d singultus reiteratio.

a Ventriculo & œsophago) Hinc potius sequeretur nausea & vomitus.

b Certis vicibus.) Atque hoc non constat ex historia.

c Singultivus sonitus.) Subitanea muscutorum diaphragmatis convulsione, muscoli laryngis simul convelluntur, ita ut cavitas aspera arteriæ an-

gustetur, adeoque aër per angustiam loci celerius motus, acutum excitet sonum.

d Fit singultus reiteratio.) Non nisi, nova causâ incrassante superveniente, acriores crassi humores forte fortuna in hoc subjecto novam obstructionem tubulorum in musculis diaphragmatis pariunt.

Infestavit molestum hoc symptoma puellam totâ hyeme; quia frigus hyemale materiam illam acrem in corpore retinuit: & quia calor æstivus eam dissipavit, ventriculique calorem auxit, idcirco totâ fere æstate inducias fecit; Autumnali verò frigore jam redeunte, materiamque acrem in corpore retinente, rediit singultus, magnâ frequentique molestiâ puellam lassans.

Quia hoc malum tamdiu duravit, a metus est, ac porro pertinacius sit futurum.

a Metus est.) Confer Hippocr. loc. cit. supra ad causam continentem.

Curatio consistet in materię acris & viscidę a evacuatione, & intemperię correctione.

a Evacuatione.) *Attendendum est ad argens symptoma, quod mitigari* | *facile poterit, sine plenaria materia peccantis evacuatione.*

Primò itaque sumat hunc pulverem a purgantem.

R. Cremor. tartari ℥j.

Scammonit opt. gr. xij. Misce F. Pulvis, cum pauxillo cerevisię calidę exhibendus, & bis vel semel in septimana reiterandus.

a Purgantem.) *Quatenus ventriculum affectum Auctor dixit, præfaret vomitorium, modò alię circumstantię non obstarent, ut inflammatio, exulceratio &c. sed universalis me-* | *dela petēda est ex anodynis & opiatīs, nec non acidum absorbentibus atque nitrofiis. Sternutatio quid possit, vid. Hippocr. Sect. vj. Aphor. 13.*

a Post purgationem, utatur cerevisiã, in qua sequens pupa fuerit decocta & macerata:

R. Sem. anethi, carui, portulacę, papaveris albi an. ℥ij.

Contusa includantur linteo, & F. Pupa, quę decoquatur & maceretur in cerevisię tenuioris lib. j. de qua subinde haustus bibatur.

a Post purgationem.)

R. Diasc. Sylv. ℥j.

Raf. dent. apri ℥j.

Sal. vol. C. C. ℥ss.

Croc. gr. viij.

M. F. Bolus.

Si malum perseveret, utatur hoc vomitorio:

R. Aq. benedictę Rulandi, a sive vini emetici antimoniatı ℥j.
Sumat calidę.

a Sive, &c.) *In eo vertitur controversia.*

a A vomitu utatur in contumaci malo b his pilulis:

R. Pil. de cynoglossa ℥ij.

Philonii ℥j. Misce. F. Pilulę

Num. xij. dentur tres sub noctem.

a A vomitu.) *Non immediatę quietem post vomitum, verũ corpore ad quietem composis, circa tempus nocturnum, aut subsequente die.*

b His pilulis.) *Melius operabitur seq. sudoriferum:*

R. Theriac. recent ℥iv.

Bezoard. miner. gr. xxv.

Sal. C. C. vol. purif. ℥ss.

Laud. opiati gr. j.

Crocı gr. vj.

Syr. papav. ℥ij.

M. F. Bolus.

Vel cum s. q. aq. spirit. tanacet. unc. iij. F. Haustus. Externò ventriculi & pectoris regioni imponantur emplast. de sperm. Ceti Myrsichii cum camphora.

In victus ratione, Aër sit temperatus; a Cibus eupeptus; b Potus ex cerevisiã tenui & amygdalatis.

a Ci-

a Cibus eupeptus.) Cibus fit insul-
sus quantum fieri potest, & sine acriori-
bus aromaticis, atque fumo induratis,
acida fixa vitentur. Pauca ciborum
copiam simul ingeratur: cobibeatur ali-
quamdiu respiratio, juxta tritum il-

lud multercularum nostratum, uno spi-
ritu dicendum: ix heb den hik sprik
sproum ix geen hem ioum idem enim
id prestat quod sternutatio.

b Cerevisia tenui.) Quidni etiam
pinguis, si modo recens?

IX.

MEDICATIO MULIERIS,
DIUTURNO VOMITU
LABORANTIS.

Femina quaedam 24. annorum jam à *b* triennio laborat molesto vomitu,
quo *c* post singulos pastus omnem ferè cibum & potum assumptum, *d* pi-
tuita viscidâ permixtum, evomit: unde jam ad summam maciem est perdu-
ta. *e* Adest lumborum dolor, ad hypochondrium sinistrum sese extendens,
& *f* febris lenta.

a Vomitu.) Gradus est minor di-
citur nausea & fastidium ad quævis
oblata. Dividitur in idopathicum,
causâ unicè in ventriculo latente, sym-
pathicum, causâ latente in aliis parti-
bus, utur remotis, ut vulnere capitis,
vertigine, cephalalgia, passione colica,
iliaca, nephritide, cholera humida, dy-
senteria, &c. item denique criticum
tam ad salutem, quam ad mortem, ut
in febris, tam continuis acutis, quam
lentis, morbis chronicis, &c.

b A triennio.) Infaustam talis cir-
cumstantia facit prognosin.

c Post pastus.) Non quidem imme-
diate, sed aliquod demum post tempus,
alioquin, vix tamdiu superstes hæc
femina esse poterat.

d Pituca viscida.) Sic distinguitur
hic vomitus à vomitu sanguis, bilis
tam flavæ, quam viridis, æruginosæ,
& nigricantis. Ita vomitum sanguinis

menstruum vid. in misc. cur. ann. j. obs.
95. Stalp. van der Wiel cent. ij. obs. 17.
Vomitum venereum mirabilem in
misc. cur. cent. j. obs. 4. Urinam per
vomitum rejectam narrat Hild. cent.
5. obs. 47. Stercora per vomitum re-
jecta vid. Autor. medic. 30. & 31.
hujus libri, item Tulp. obs. lib. ij. obs.
21. 22. & 23. Vermes vomitu rejecti
quotidiana docet experientia. De Vo-
mitu acuum, crinum, ossium, &c.
utpote artificiali & frauduloso hic file-
mus.

e Lumborum dolor.) Debuisse Au-
tor plura de hoc dolore addere, nem-
pe, an esset continuus, an interruptus?
an esset tumor lienis? an conjungeretur
nephritis? an violentis vomitibus do-
lor ille tribuendus?

f Febris lenta.) Hæc omni intem-
periei magnæ viscosæ, s. pituitosæ con-
jungitur.

Afficitur in hac ægra ventriculus, quod ex diuturno illo patet vomitu; *a* item
lien, quod ex dolore circa lumbos percepto, & ad sinistrum hypochondrium
sese

fese extendente; item cor, b quod ex febris lentà innotescit.

a Item lien, quod ex dolore circa lumbos, &c.) Lienem affectum esse non semper indicat dolor hypochondrii finisfri, tantò minus lumborum. b Quod ex febris lentà.) Hæc posset

suspicionem movere apostematis, in renibus aut eorum vicinia latentis, ergò bene Auditor urinæ qualitatem & consistentiam annotasset.

Morbus, qui ægram infestat, est ventriculi & lienis intemperies acris & viscida, quæ, jam per triennium alimentorum, per superiora, rejectionem excitans, Vomitus diuturnus à Medicis appellari solet.

a Causa antecedens hujus morbi est colluvies humorum acrium & viscidorum, in toto corpore, & præsertim in lienè & vicinis locis existens; pars verò ejus, in ventriculi cavitatem sese effundens, b continens hujus pertinacis morbi & symptomatum est causa.

a Causa antecedens.) Confer medic. de vomitu sanguinis: Præcatorica causa possunt esse, alimenta & potulenta copiosa, sive viscosa & pinguis, sive acris, vomitoria & purgantia acriora, male præparata, vel intempestive hausta, esus fungorum, ut apud Hildan. cent. 4. obs. 35. vertigo, ætus, vulnus capitis, aspectus rerum ingratarum, imprægnatio in mulieribus, vehemens aliqua animi passio, febris, suppressio evacuationum conjugatarum, seminis resentio, &c. vid. Hild. cent. 4. obs. 32. & Deodat. p. m. 170. Hoffer. Hercul. Med. p. m. 137. Aliquando vomitus est arbitrarius, in illis qui intermediam ventriculi susti-

am, habent valdè musculosam. — c b Continens.) Est convulsio pylori, & hinc totus ventriculi: Vid. Ola. Kudbek. in messe aurea Hemsterbus: obs. xx. Hæc autem convulsio dependet ab irregulari spirituum animalium, inter fibrillas ventriculi omnis generis, influxu, sive hinc ab inanitione s. repletionis resultat: aliquandò causa latet in pyloro occluso vel scirrroso, uti videtur est apud Salmon. cent. j. hist. 20. Barthol. cent. 6. hist. 47. aliquandò in pancreate, ut apud Paul. Barbette prax. lib. 4. cap. 1. Panarol. pentec. j. obs. 44. aliquandò à scatomate, ut apud Joh. Rhod. cent. 8. ob. 63. ab Herpete ventriculi, vid. Panarol. pentec. j. obs. 47.

Nam acris & viscida illa materies, in ventriculum a effusa, efficit ut alimenta assumpta mox in acrem & viscidam materiam b à ventriculo convertantur; qua nervus sextæ conjugationis, ventriculo implantatus, ita movetur, ut ex illo motu ad cerebrum delato, isti in illo vehementius aperiantur pori, qui in fibras ventriculi, c oblique ascendentes, desinunt. Per istos itaque ita apertos, copiosiores in ventriculum influentes spiritus animales, illum, à cibo assumpto irritatum, ita versus superiora movent; ut d quicquid in illo continetur, paulò post ejus assumptionem vomitu rejiciatur. Et quia ob celerem illam ac frequentem alimentorum corruptionem & rejectionem, toti corpori e justum nutrimentum subducitur; hinc oritur illa macies, quæ totum corpus hujus ægræ occupat; Et quia pars istius corruptæ materiæ ad cor fertur, & malignitatem, febrilem habet, hinc f lenta illa febricula nostram ægram infestat.

a Effusa.) Per vasa ventriculi lymphatica, in cavitatem ejus hiantia, collecta.

b A ventriculo.) Potius ab hujus

fermento: est enim natura fermentorum, transmutare res alias in sui naturam, quatenus constant particulis rigidioribus, constantioribus, & in ma-

maiore motu constitutis.

c Oblique ascendentes.) Hæ con-
velli nequeunt, nisi & omnis generis
aliæ fibræ corvellantur.

d Quicquid in illo continetur.) Ex
intestino duodeno per pylorum intervo-
mendum, haud raro bilis & succus pan-
creaticus, in cavitate ventriculi con-
jiciuntur & egeruntur.

e Justum nutrimentum.) Omnis cor-
poris emaciatio, deduci potest vel ab
inedia, vel à vomitibus & fluxibus al-
vi, obstructionibus vasorum lacteorum
& glandularum mesenterii, humbricis

intestinatorum copiosis & magna, ruptio-
ne receptaculi communis, vel ductus
thoracici; sanguine acris & crasso vasa
capillaria partium stabilium obstruen-
te, adeoque chyli distributionem impe-
diente, paralysi, hydrope, & febris.

f Lenta illa febricula.) Hæc non
semper dependet à partis alicujus s.
visceris notabilis exulceratione, sed à
crassis, viscosis & terrestribus sanguinis
particulis, propter languidiorem mo-
tum ab invicem secedentibus, ut in
chlorosi, cachexia leucoplegmatica,
scorbuto, &c.

Morbus hic, ob a diurnitatem, & corporis consumptionem, valde peri-
culosus est.

a Diurnitatem.) Vomitus à scyrro & callo pylori incurabilis est.

Curatio consistit in causæ antecedentis & continentis ablatione, & intempe-
rici, per contraria, correctione.

Primo itaq; a educatur sanguis ex brachio dextro ad uncias quatuor vel quinque.

a Educatur sanguis.) Vomitus per
tum traberet à plethora & inflamma-
se non indicat venæ sectionem, nisi or-
tione.

Deinde per quindecim dies a tali utatur jusculo:

R. Rad. cicborii, asparagi, rusci, bugloss. an. ℥ss.

Fol. agrimonie, ceterach., capill. veneris,
pimpinellæ an. ℞. s.

Coq. cum pullogallinacea. In Colatura dissolve cremor Tartari ℥j.

F. Jusculum, mane sumendum b & per sexdecim dies continuandum:

a Tali utatur jusculo.) Commen-
dandum est Elix. prop. Parac. & salut.
Anglic. tinct. absinth. emul. camp. an-
tim. mars. vol. castor. sal. tart. succin.
sal. vol. oleos. Sylv. Aliaque aromati-
ca, sed tamen non sunt excludenda aci-
da volatilia, ut sp. nitr. & sal. dulc. spir.
vener. crem. & crisp. tart.

b Et per sexdecim dies.) Fastidi-
vent ægri hoc modo juscula, eo magis,
quia medicamentosa sunt.

Haud melius vomitus (nisi forte ab
inflammatione ortus sit) tollitur quam
per vomitorium ex Vin. emet. ℥jss. vel
℥ij. Alias satis expertum est id, quod
Riverius habet pr. lib. 9. c. 7. ex sal.
absinth. ℥j succ. limon. coebleare j. pra-
p. tinnis j granum unum, vel alterum

laud. op. addatur, vel diasc. Sylv. ad ℥ij.
In vomitus biliosi initio usurpetur rha-
barb. & aloë: Vel (ut tradit Riv. l. c.)

R. laud. op. gr. iij. Pil. cochiar. min. ℥ijss.
sic enim primo sedatur vomitus, & po-
stea subsequitur purgatio per sedes: ast si
medicamentum non evacuetur, injecta-
tur clyster. Efficax quoq; est seq. haustus:

R. Aq. menth. ℥j.

cort. aurant. ℥ij.

vit. Matth. ℥ij.

Corall. rub. præpar. ℥ij.

Tinct. croc. ℥ij.

Conf. hyac. ℥ij.

Diascord. Sylv. ℥j.

Sp. nitr. dulc. gutt. vj.

Syr. limon. ℥vi.

M. f. haust.

℥

In quarto quoque jusculo *a* infunde per noctem fol. senæ ℥iij. & colatura exhibeatur mane cum regimine.

a Infunde .) ℞. Succ. granat. acid. | clarificatione , leviter bulliat in nodu-
 ℥vj. succ. menth. depur. ℥ij. aq. oxalid. | lo, santal. citrin. ros. rub. & spod. ana
 ℔ij. sacch. alb. ℥iv. F. julep. in cujus | ℥ij. M. dof. ℥iv.

Post usum jusculorum tali *a* utatur semicupio per triduum.

℞. Hordei integri, amygdalar. dulc. ana ℔ij.

Contundantur & decoquantur in aq. comm. q. s. pro

Semicupio, quod ingrediatur tepidum bis in die, mane sc. & sub horam quartam pomeridianam.

a Semicupio .) Hoc modo acrimonia | oxycratum frigidum admoveatur geni-
 sanguinis temperari poterit. Externe | talibus, vel manus detineantur in
 ventriculi regioni imponatur crusta pa- | aqua frigida: camphora naribus fre-
 nis tosta, aquâ proph. Sylv. irrorata; | quenter admoveatur.

Postea utatur his pilulis per dies quindecim:

℞. Chalybis cum sulphure preparati ℥j.

Aloës optim. fol. senæ mund., rhabarbari electi, agaricî tro-
 chisc. an. ℥ij.

Spec. electuarii diarrhod. abbatis ℥f.

Croci orient. ℥f.

Cum oxymell. simpl. F. Massa pilularum, de qua capiat drach. j.

singulis diebus mane tribus horis ante pastum, & postea deambulet.

Post usum pilularum reiteretur semicupium per quatrimum, vel sextiduum.

Toto curationis tempore, Cibus sit *a* euchymus & ceupeptus; *Mors* & *Semus* moderatus; vitet *Trifitiam*.

a Euchymus .) Sit temperatè aro- | stringentibus medicatus,
 maticus, acidiusculus & leviter ad-

X

M E D I C A T I O J U V E N I S,
 V O M I T U S A N G U I N I S
 L A B O R A N T I S.

JUvenis 28. annorum, temperamento *a* biliosus, vini calidioribus delectari solitus, subito incidit in magnam cardialgiam, qua in deliquium animi est prolapsus. Illud paulò post secutus est copiosissimus *b* sanguinis concreti vomitus, ejusdemque, sed valde nigri, per alvum dejectio. Mox ad se quidem rediit; sed valde debilitatus pallet, & sanguinolentæ excretionis etiamnum perseverant. *c* Abhinc biennium, similis excretio sanguinis, ipsum invasit.

.c Bi-

a Biliofus.) *Id est, sanguine acro & corrosivo gaudens.*

b Sanguinis concreti vomitus.) Sic distinguitur ab hæmoptoe, nam ex pulmonibus spumofus, & floridi coloris sanguis cum ruffi excernitur: Aliquando humor terrestris & acidus corrosivus vomitu rejectus sanguinem co-

gulatum mentitur: Petrus Borell. cent. ij. obs. j. exemplum habet vomitus bilis, quæ in lactides conjecta, instar aqua fortis ebullitionem excitabat. Vid. Hipp. Sect. 4. Aph. 22.

c Abhinc biennium.) Hoc facies infausam prognosin.

Afficitur in hoc ægro ventriculus & intestina, atque potissimum secundum vasa sua & cavitatem, quod ex sanguinis vomitu, & per alvum excretionem, satis est manifestum. Afficitur item cor, quod ex animi deliquio; & totum corpus, quod ex pallore patet.

Morbus, quo hic æger affligitur, est vasorum quorundam in ventriculo & intestinis apertio; quæ sanguinem in ea effundens, eaque ad eius effusi excretionem per superiora & inferiora faciendam stimulans, à potiore symptomate, Vomitus sanguinis vulgò solet appellari.

Causa procatartica hujus morbi est usus copiosior vini calidioris, quo noster æger valde delectatur. Inde enim adjuvante temperamento ejus bilioso, *b* & ætate juvenili, magna copia calidorum & acrium humorum, in ejus corpore genita, antecedentem huic morbo præbuit causam. Pars vero ejus crassioribus suis partibus *c* in vasis ventriculi & intestinorum hærens, ibique lapsu temporis majorem acrimoniam adipiscens, ac effervescens, vascula quædam ventriculi & intestinorum erodit. Atq; ita continens hujus morbi & symptomatum ejus est causa.

a Causa procatartica.) Huc spectant quævis acriora assumpta, ut spir. vin. immodicus, vomitoria & purgantia violenta, venena corrosiva, vebementia corporis exercitia, ictus, lapsus, vulnus, suppressio mensum & hæmorrhoidum consuetarum, variolæ, lues venerea & scorbutus; cholera humida, dysenteria, &c. confer me-

dic. de vomitu diurno.

b Et ætate juvenili.) Contingit tamen etiam senibus, acriore sanguine gaudentibus.

c In vasis hærens, &c.) *Id est, languidius solito intra vasa progrediens, verumtamen etiam tenuior, sed impetuose motus sanguis, eundem effectum præstare potest.*

Hinc enim factum est, ut sanguis copiosissimus, per vascula aperta, se in ventriculum & intestina effuderit, ibique, dissipatis spiritibus & debito ejus motu circulationis cessante, *a* coagulatus concreverit.

a Coagulatus.) Huc multum contribuit acidum ventriculi fermentum.

Sanguis autem ibi concretus, cum, tum copiâ, tum qualitate acri, tum aliâ pravitate *a* ex morâ ibi acquisita, ventriculum & intestina vellicaret, peperit primum *cardialgiam*, sive ventriculi dolorem; & per sympathiam, *b* partim cordis vasa constringendo *lipotbymiam*, partim mediantibus nervis sextæ conjugationis poros cerebri, qui in ventriculi & intestinorum fibras oblique ascendentes & descendentes desinunt aperiendo tantum talemque spirituum animalium in illas fibras influxum excitavit, ut sanguis concretus per vomitum & alvi secessum, ex isto spirituum vehementi influxu, quam copiosissimè fuerit excretus, & etiamnum excernatur.

a Ex mora ibi, &c.) In ventriculo non potest diu morari sanguis, ut in diuati pravitatem aliquam acrem, nam statim gravitatem, nauseam, & vomitum parit.

a Partim vasa constringendo hypothyriam, &c.) Lipothymia hæc partim à cardialgia; partim ab evacuatione nimia facile deducitur.

Malum hoc est a periculosissimum; cum ægri præ sanguinis effusi copia sæpe subito extinguantur; vel in hydropem lethalem postea incidant.

a Periculosissimum.) Vide Hippocr. Aph. Sect. 4. Aph. 25. S. 7. Aph. 37. 78. Sect. v. Aph. 32. Non raro etiam dicitur ventriculi inflammationem & ulcus.

Curatio itaque mox aggradienda. Eaque consistit in causæ procatartice, antecedentis, & continentis ablatione v. s. fororumque a clausione; nec non in sanguinis, in ventriculo & intestinis existentis, educatione.

a Clausione.) Quæ feri debet admodum lentè, num. subita. & efficax. clausio periculosa est, sanguine peccan- te acris.

Præmissio itaque clystere detergente; a aperiatur vena in brachio dextro, & educatur sanguis ad ℥iij. b & postea exhibeatur talis haustus vasa aperta claudens:

℞. Trochiscor. de carabe, de terra sigillata an. ℥ss.
Aq. plantag. portulacæ an. ℥ss. Misce.

a Aperiatur vena.) Venæ sectio magis locum habet in vomitu sanguinis à plethora, & causâ aliqua violenta externa, quàm intemperie sanguinis acris, oris.

b Et postea.)

℞. Conserv. ros. rub. ℥ij.
mic. cydon. ℥j.
diasc. Sylv. ℥ij.

gum. Arab. pulv. ℥ij.

sang. dracon. gr. xv.

sal. prun. ℥ss.

laud. op. gr. iv.

syr. de ros. sic. q. s. ad confect.

Optatè: cujus dosis est ad magnitudinem nuci moscb.

c Haustus.) Adde syr. granat. ℥vj.

Sextâ, à venæ sectione priore horâ, sanguis rursus educatur è brachio; pro ratione virium ad ℥vj.

Postridie a purgetur tali haustu purgante; isque postea b singulis mensibus reiteretur.

℞. Rhabbarbari electi ℥iv. myrobalan. citr. ℥j.

Pulveriscentur & irrorentur vino rubro adstringente.

Postea infundantur in aq. plantag. q. s. Colaturæ adde:

Syr. ros. sol. ℥j, Misc. E. Haustus.

a Purgetur.) Purgationem probibemus; usque dum omnis vomitus cessaverit per diem unum & alterum; atque tunc Auctoris haustus tolerari

patet.

b Singulis mensibus.) Hoc non est opus, modo vomitus sanguinis cesset, & alvus respondeat.

Et porro utatur per vices de hoc electuario:

℞. Conserv. rosar. rubr. ℥ij.

ELI.

VOMITUS SANGUINIS.

363

Fl. cicborii, tamaric., bugloss., borrag.

Cort. citri. condit. an. ℥j.

a Rad. cicbor. condit.

Trochisc. de rhabarb. ℥ss.

Raf. eboris ℥ij. coralli rubri ℥j.

Cineris pellicul. ventriculi & intestinorum gallinae ℥j.

Spec. diatrium santalor. ℥ss.

Cum syr. de cicborio q. s. F. Mistura in modum electuarii, de quo sumat æger subinde castaneæ majoris magnitudinem.

a Rad. cicbor.) Hæ ut salina acres & amaricantes potius omittantur, cum cortic. citri. condit. cinere pellic. ventriculi & intestin. gallin. nec non syr. de cicbor.

Melius sumeret æger

Rhabarb. paululum tosti

Corall. rubri ana ℥j.

Flor. ros. rubr. gr. viij.

Gum. tragac. gr. ℥ss.

Laud. op. gr. j.

M. f. Pulv.

a Pulvere sequente utatur octavo quoque die semel, & si paroxysmus superveniat, bis vel ter:

℞. Succini puri ℥j. coralli rubri ℥ij.

Balaustior. ℥ss. sem. hyoscyami albi ℥j.

Sem. plantag. ℥ss.

F. Pulvis, cui adde sacchari ros. tab. æqualem quantitatem. Capiat de eo drach. ij. pro dosi, cum vino rubro, vel lacte assulato.

a Pulvere sequente utatur.) Adde gummi tragacant. ℥j. Camphoræ ℥j. sic adhuc fiet utilior.

Utilis etiam esse potest tinct. ros. rubr. ad cochl. ij. s. opus sit majori vasorum constipatione, accipe

Tinct. opii. cochl. ℥ss.

Camphoræ gr. iv.

Syr. de acetos. citri ℥ij. vel iij.

Vini rubri f. q.

M. F. Haustus.

Etiam in hoc casu, ut in nimio mensam fluxu, magnæ est efficacia sequens pulvis.

℞. Vitrioli martis gr. vj. aut viij.

Test. ovar. calcin. gr. xv.

Laud. op. gr. j.

M. F. Pulvis.

Qui aliquoties exhibitus feliciter hæc hæmorrhagias tollere solet.

Magnopere etiam conducet a hæmorrhoidum, per languisugas, cum arundinis cannâ adhibitas, apertio.

In dieta aut si temperatus. Cibi sint adstringentes, emplastica vi præditi, ex hordeo, amygdalis, oryza, ovis induratis; & jusculis pullorum cum oxalide & portulaca, pedibus, & intestinis vervecum, hædorum; in principiomenstruenda pyra, mala cydonia, cerasa acida.

Vitentur acria, salsa, piperata, frigida. Parec se nutrire debet æger. Potus sit parvus, isque ex cerevisia mediocri. Somnus sit moderatus. Omnis Motus corporis vehementior fugiendus, ut & Ira.

a Hæmorrhoidum.) Nempe hæc adfuerint, nec consusto modo fluxerint.

M E D I C A T I O V I R I ,

• IMBECILLITATE HEPATIS SEROSA
L A B O R A N T I S .

V Ir trigiata quatuor annorum, b post longam & largam narium hæmorrhagiam, c cibos frigidos, & aquæ copiosæ potum; totum corpus tactu frigidum ac d subtumidum; ac faciem albidam, habet. e Cruda per alvum excernit, f eaque sæpe valde foetida. Interdum etiam copiose & frequenter evacuat materiam nigram instar sanguinis coagulati: interdum materiam liquidam instar aquæ, in qua carnes mactatorum animalium sunt lotæ. Nonnumquam ipsum infestat g febricula languida & lenta.

a Imbecillitate hepatis (erosâ.) Quæ nonnullis etiam vocatur fluxus hepaticus, quanquam ineptè, uti constabit circa causam proximam.

b Post longam & largam narium hæmorrhagiam, &c.) Debuisset Auctor addere hujus hæmorrhagiæ causas: quæ vel poterant esse rumpentes vel brodentes internæ & externæ. Vid. medic. de hæmorrh. narium.

c Cibos frigidos.) Id est, in crassan-

tes, viscosos, vel terrestres & austeros. d Subtumidum.) Id est, affectum est corpus cachexiâ leucophlegmatica.

e Cruda per alvum excernit.) Ergo foetidè etiam adest lienteria.

f Eaque sæpe valde foetida.) Hoc symptoma non est de natura hujus affectus.

g Febricula lenta.) Hanc semper conjungi cum intemperie sanguinis viscosi vel terrestri supra diximus.

Afficitur in hoc ægro totus habitus corporis; quod ex ejus frigore & tumore est manifestum. Item intestina & a hepar; quod ex foetidis & sanguinolentis excrementis patet. Nec non cor; quod lento illa febricula probat.

a Hepar.) Hoc quidem simul hic cessariò sequeretur fluxus sanguinosus esse potest; sed non hinc necessitas alvini.

Morbus, quo affligitur æger, est intemperies frigida & serosa hepatis, quæ illud ita debilitatum est, ut a pro bono sanguine & chymo, serosum & corpori atado ineptum gignat.

a Pro bono sanguine, &c.) Exe- sententia corrui-
quitæ cum hepatis sint decantata, hæc

Causa procatartica hujus morbi fuit larga & longa illa hæmorrhagia narium; item, usus, ciborum istorum frigidorum, & potus aquæ copiosæ. Hinc enim ventriculus & intestina ex frigore fuerunt debilitata, quo chylus crudus fuit genitus; qui antecedentem huic morbo præbuit causam. Is verò ad hepar delatus, corruptelamque contrahens, intemperiem hepatis frigidam & tantam debilitatem concilia vit, ut pro bono chymo serosus & aqueus fuerit genitus.

Qui

Qui a deinde ad cor delatus, ac ibidem in sanguinem serosum conversus, atque inde in varias partes propulsus, varia hujus morbi producit symptomata.

a Deinde ad cor.) Prius ad hoc pervenire cum oportet, antequam perveniat ad hepar: verum vana sunt hæc omnia, quæ Auctor magno molimine afferre solet, ad explicandum fluxum hepaticum: melius Paulus Barbetæ prax. cap. vj. ait: fluxum hepaticum vix nominò, quia falsus est, deceptique (prout illum descripsere) Veneres: nihil enim aliud est, quam apertio arteriarum splenicarum, i. e. mibi hæmorrhoidalium superiorum: Nos

tamen potius statueremus, quod cum sanguis qui excernitur, nec sit floridus, nec impetuosè motus, ramificationes quædam duntaxat venarum in intestinis s. superioribus, s. inferioribus fuerint ruptæ: quod autem quæso jure, acint hepatis cum annexis vasculis, ita (saltem hoc in casu) dissolverentur, ut per ductum cholidochum ad intestinum duodenum delati, cruentum demum facerent fluxum?

Nam sanguis ille in habitum corporis delatus refrigerat & humectat ita a sua frigiditate & aquositate totum habitum corporis, ut ille ad tactum frigidus & tumidus, faciesque pallida appareat. Ad intestina verò per arterias meseraicas propulsus, interdum emittit ille excrementitias quasdam partes non satis coctas & sætidas in intestina; quæ illis ad excretionem infernam irritata, faciunt crudorum atque scetidorum excrementorum evacuationem. Interdum verò sanguis ille vitiosus est, ut modo crassiores, modo serosiores quædam ejus partes per b arteriarum meseraicarum poros, nimis apertos, vel erosos, in intestina propellantur, & quando crassiores eo propelluntur, tunc illæ ibidem coagulatae, & postea excretæ, faciunt excretionem sanguinis nigri, & coagulati: ubi vero serosiores ibi copiosius in intestina effluunt, & que sua acrimoniam ad excretionem copiosam & frequentem irritant, fit excretio materiae liquidæ instar aquæ, in qua carnes sanguinolentæ fuerunt lotæ. Denique ubi materia illa corruptitur, putredinemque & febrilem malignitatem contrahit, ac ad cor defertur, producit febriculam illam lentam, quæ æger noster sæpe infestatur.

a Sua frigiditate refrigerat & humectat.) Rustica nimis hæc est explicatio: nos dicimus sanguinem in genere esse viscosum & terrestrem languide motum, à quo humores similis naturæ secreti, rubiles canaliculosque variarum partium, & speciatim ramificationes venarum in his obstruunt, unde sanguis à tergo urgens, sed progredi nescius, pressionem majorem facit in omnem dimensionem versus glandulas earumque vasæ excretoria, ita ut se-

rum majori solito coacta colligatur in diversis cavitatibus majoribus & minoribus, producatque hydropem: cum autem simul forte fortuna tunicæ quarundam venarum in intestinis, pressione sanguinis nimia rumpantur, oritur hic fluxus cruentus aquosus, instar loturæ carniarum recentium.

b Arteriarum poros.) Hi non possunt ita dilatari, ut guttæ sanguinis rubicundæ transeant, sine actuali tunicarum ruptione.

Existimo autem sanguinem per arterias meseraicas à corde in intestina propelli; quia venæ meseraicæ nihil aut parum ad intestina a devehunt, nec ob valvularum situm eò quicquam, quod sit copiosum, devehere possunt.

a Devehunt.) Etsi solummodò sanguinem devehant, non advehant, at-

tamen earum tunicæ, modò allatæ, rumpi possunt.

Hic

Hic morbus valde est periculosus : metus enim est , & ne hydropem & vel totius corporis consumptionem inducat .

a Ne hydropem .) Ejus revera jam est principium , aliquando degenerat in dysenteriam indolorificam .

(nem .) Propter febrem lentam & plurimas canalium in partibus stabilibus obstructions .

c Vel totius corporis consumptione .

Curatio itaque sedulo erit aggredienda ; a eaque in humorum pravorum evacuatione , & intemperiei affectorum viscerum , & sanguinis correctione , consistet .

a Eaque in humorum evacuatione .) Hujus affectus curatio consistit in obstructionum solutione : tum quidem

aqua facile evacuabuntur per emanationem .) Hic curatio consistit in aëria corporis publica .

Primò itaque a purgetur aeger tali haustu :

℞. Fol. senæ ℥vj.

Agarici ℥ij. sem. anis, fœniculi an. ℥j.

Fol. absinthii, marrubii, centaur. min.

Capill. vener., schœnantibi an. m. ℥.

Decoq. in aq. comm. q. s. pro ℥vij.

Colatura adde syr. de eupatorio ℥ij. F. Potio , pro duabus diebus , alternis diebus mane sumendis .

a Purgetur .) Lenis debet in principio esse purgatio ex rhabarb. myrobalan. & sim. postea verò

℞. Resin. jalapp. gr. iv. aut v.

Merc. dulc. gr. vj.

Magist. gutt. gamb. gr. viij.

Ol. carui q. f

M. F. Pitula.

Postea a utatur de hoc apozemate :

℞. Rad. fœniculi, petroselini, asparagi an. ℥j.

b Herb. capill. vener., marrubii, absint., centaur. min. an. m. q.

Schœnantibi, rad. cyperi an. ℥ij.

Sem. anis, fœniculi, apii, cumin. an. ℥ij.

Decoquantur in equalibus part. c aq. & vini ad lib. ℥j.

In colatura dissolve syr. byzantini ℥ij.

Misce F. Apozema , de quo bis in die sumat haustum ℥iij. eoque exhausto , idem vel simile decoctum repetatur .

a Utatur de hoc apozemate .) Cessante per anodyna , & blanda adstringentia fluxu cruento , commendantur anti-hydrica temperata , utque in decocto addatur agrimonia s. eupatorium cannabinum .

b Herb. capill. ven., marrub.) Vel harum herbarum loco add.

Card. bened. &

Flor. sambuci an. m. j.

Rad. bryoniz ℥ij.

Tartari albi ℥ss. & adde

Passul. corinth. ℥ij.

c Aqua & vini .) In colat. ℥iij. dissolve

Mell. scyll. ℥iij.

Sp. salis dulcis, ℥ij.

Utatur etiam subinde a de hoc condito :

℞. Con-

℞. Conserv. rosar. rubr. ℥j.

Absynthii Rom. & vulgar. an. ℥ij.

Cort. citri conditi ℥s.

Spec. diarrhod. abbatis, diagalangæ an. ℥s.

Trochisc. de absynthio ℥j.

Uvar. pass. ab arill. purg. ℥s.

Sem. anisi drach. s. Syr. de eupatorio. q. s.

℞. Conditum, de quo sumat ante singulos passus magnitudinem castaneæ.

De hoc condito.) Pro conserva
Sumi potest sequens:

℞. Tartari vitriolati drach. ij.

Conserv. absynth. unc. ij.

Rad. jalapp. ℥ss.

Sal genistæ scrup. j.

Ol. fabin. gutt. xx.

Misce fiat conditum, cujus dosi sit ad magnitud. nuc. mosch. bis de die.

Horis foveatur hypochondrium dextrum & abdomen hoc a fomento:

℞. Fol. agrimonie, marrubii, absynthii an. m. j.

Flor. chamomill. p. j. Spicæ nardi, schœnantbi an. drach. ij.

Rorismarini m. s.

Includantur sacco, qui decoquantur in æq. part. vini & aq.

Pro Fomento.

Fomento.) Add.

Sem. cumini &

Carthami an. ℥ss.

Salis commun.

Ammoniacy an. ℥vj.

Sulph. viv. ℥ss.

Post sotum adhibeatur hoc unguentum loco affecto:

℞. Olei nardini, absynthii, mastichini an. ℥s.

Ol. Ros. drach. ij.

Spicæ nardi, cariohyll. schœnantbi. an. ℥s.

a Succo eupatorii, aceti, & b ceræ parum.

℞. Unguentum.

Succi eupatorii.) Add.

Ung. de artan. nerv. ana ℥ss.

Ol. chamom. destill. gutt. xx.

Bals. peruv. gutt. xxx.

b Ceræ parum.) Parum tantum ad-
datur, quia poros corporis obstruit.

In vitæ ratione præscribatur Aer calidus, Cibus sit calidus, coctus facilis, & boni nutrimenti, ex pane bene fermentato, carnibus vervecinis, aromati- bus mediocriter conditus. Utatur etiam salvia, mentha, petroselino, nastur- tio, semine petroselini, anisi, uvis passis. a Potus sit cerevisia absynthites, vinum mediocrium virium. Exercitium sit moderatum. Somnus mediocris. Animi pathematibus non molestetur.

b Potus sit cerevisia absynthites.) centau. min., bacc. junip. rad. treos, flor.
Cuius inter fermentandum, add. sa sue- sem. fœnic. dulc. &c.
vini cort. aurant. med. samb. summit.

M E D I C A T I O P U E L L Æ,

IMBECILLITATE PITUITOSA
HEPATIS

L A B O R A N T I S.

PUella, octodecim annorum, pituitosa, victu crasso & humido longo tempore usa, habet faciem, labia, & omnia reliqua membra *a* pallone squalentia, genas ac pedes tumentes. Urina est *b* clara alba. Gravitas & tensio, cum dolore obtuso, dextrum occupat hypochondrium. Dolorque augetur mox à cibo, præsertim ubi illa paulo majore corporis motu sese exercet. Spiritum impeditè ducit ubi scalas vel alia acclivis loca ascendit. Pedes sub vesperam magis tument. *c* In ore saliva scætet. Non sitit.

a Pallone squalentia.) Non nisi rati-
one fluxus cruenti, nec non doloris
hypochondrii dextrè, hæc medicatio
differt à præcedente, est enim cache-
xia leucoplegmatica, aut chlorosi.
licet Auctor in hac puella nullam sup-

pressionis mensuram faciat mentionem.
b Clara & alba.) Potius aquosa,
coloris experta.
c In ore saliva scætet.) Non semper
id in hoc effectu constangit.

Afficitur potissimum in hac ægra hepar; quod constat ex dolore, in dextro hypochondrio percepto. Afficiuntur etiam, facies, labia, pedes, & reliqua corporis membra, ut ex eorum tumore & pallone est manifestum.

Morbis, qui illam affligit, est hepatis & aliorum vicinorum viscerum, chymosi inservientium, intemperies pituitosa, cum angustiis eorum conjuncta, ac chymoseos debilitatem inducens, quæ *a* Debilitas hepatis pituitosa dicitur.

a Debilitas, &c.) Potius dicen-
dus est morbus complicatus, ad hydro-

pes referendus.

Causa præcatartica hujus morbi est diutinus usus alimenti crassi & humidi. Quo ventriculus, hepar, & aliæ partes chylosi & chymosi inservientes, fuerunt refrigeratæ, atque hinc natus est chylus & chymus crassus & frigidus ac tenax, qui antecedentem huic morbo præbuit causam. Ab his deinde ubi hepar ulterius est refrigeratum & debilitatum, illa *a* continentem hujus morbi & symptomatum constituerunt causam.

a Continentem.) Hæc consistit in
multarum partium obstructionibus fri-

gidis, non enim hic solum hepar per
essentiam affectum esse, dici potest.

Hinc enim factum est, ut sanguis genitus sit in corde pituitosus, aqueus, frigidus, pallidus, & nonnullis partibus crassus, qui in faciem, labia & reliqua corporis membra ab illo propulsus, ea squalido pallore & tumore affecit. Renesque porro

porro hinc obstructi & refrigerati faciunt, ut nil nisi id, quod tenuē & aquosum, vi renum à reliquo sanguine separari possit; atque hinc *urina est alba & clara*. Crassus vero chymus, cum ob cruditatem & visciditatem suam a per poros angustos hepatis satis commodè transire in venam cavam non possit; ibi magnam partem manet, *viscusque illud pondere gravat, & copia in hypochondrio dextro tendit: dolorque gravativus, & tenivus*, b post cibum assumptum & post vehementiorem corporis motum, augetur, quia assumpto cibo & corpore moto nova & copiosior materia, per hepatis angustias transcolanda, ad illud viscus fertur, & per illud jam angustatum viam affectat. Et quia per omnem vehementiorem corporis motum, ac præsertim in scalis ascendendis factum, materia in hepate & vicinis diaphragmati partibus, atque in ipso pulmone existens, r rarefit, eaque rarefacta valde premit diaphragma, & angustat bronchia pulmonum, hinc *ægra acclivialoca ascendenti difficillem respirationem conciliat*. Et denique quia humores crassi & ponderosi toto diurno tempore, quo ægra corpus habet erectum, d copiosius ad pedes descendunt, iique ex iis cum reliquo sanguine perpetuò per sanguinis circulationem difficulter ad partes superiores ascendere possunt, hinc oritur *major, sub vespertinum tempus, crurum tumor*.

a Per poros.) Adde canales glandularum, ramificationumque minorum venæ portæ & vasculorum lymphaticorum.

b Post cibum assumptum.) Tunc nempe latera ventriculi expansa prementur hepæ.

c Rarefit.) Difficultas illa respirandi in motu corporis magno, oritur potius ex eo, quòd spiritus animales nequeant liberè cursum suum, per tubulos muscutorum respiratori inservientium obstructos, continuare, vel

quòd in motu majore idem spiritus celerius & vehementius agitati, sibi mutuo sint impedimento, non secus ac homines multi confestim ad exitum per januam angustioreni properantes, difficulter egredi possunt.

d Copiosius ad pedes descendunt.) Tumor ille pedum œdematosus, deducendus potius est, ex tardiore sanguinis humorumque motu per canales omnis generis pedum, dissipatis per exercitia diurnà particulis subtilioribus.

Hic Morbus eminetur hydropem; atque idè a fidelem desiderat curationem. Quæ consistet in causarum remotione; intemperiei per contraria correctione, & angustiarum per aperiencia & incidentia ablatione.

a Fidelem.) Quasi verò infidelem oporteret esse Medici curationem: bene tamen aliquando curant infideles.

Primò itaque utatur tali apozemate:

R. Rad. petroselinii, fœniculi, asparagi, apii, graminis, an. ℥j.

Herb. origani, rosismarini, artemisiæ, chamaed. an. m.j.

Centauri, cuscuthæ, agrimoniæ, chamæpiti.

Lupuli, fumaricæ an. m. f.

Sem. fœniculi, dauci, pastinacæ an. ℥j.

Uvae pass. abstrah. mund. ℥j.

Glycyrrizæ rasæ ℥iij.

Fol. senæ ℥j. rhabarb. ℥j. agarici ℥iiss.

Schævanti, cyperi, calami aromatis., uinzib. albi an. ℥ss.

Coquantur in aq. communi ad lib. j. Colaturæ addè syr. de cicchor. cum rhabarb.

℥iiss. a. F. Apozema, pro iv. vel v. dosibus, jejuno ventriculo sumendis.

• F. Apozema .) Vel
 R. Scob. guajaci ℥iſſ.
 Saſſafras ℥iſſ.
 Cort. tamarici
 Rad. cappar. ana ℥j.
 Rad. ſalſæ parill. ℥iſſ.
 Ireos
 Apii ana ℥ſſ.
 Bryoniae ℥vj.
 Herb. card. bened. m. iij.
 Flor. ſambuci, centaur. ana p. iij.

Sem. dauci ℥iij.
 Tartari albi an. ℥vj.
 Fiat infuſo per noct. in vini albi galli
 ci q. ſ. poſtea fiat decoctio lenta in vaſe
 duplici, in col. ℥v. diſſolve
 Mell. ſcyll. ℥iij.
 Salis card. bened. ℥ij.
 Aq. vitæ Matth. ℥iij.
 M. F. Apozema, omnes ſingulis doſi-
 bus add. ſp. ſak. ammon. vel ſal. vol.
 arom. gutt. x. vel xl.

Subinde etiam a purgari poterit his pilulis :

R. Pilular. de biera, aromatic. an. ℥ſſ.
 Scammonii gr. ix. cum ſyr. roſ. F. Pilulae Num. v.
 Mane jejunio ventriculo danda.

• Purgari poterit .) Vel
 R. Aloës roſat. ℥ſſ.
 Merc. dulcis gr. v. vel vj.
 Reſin. jalapp gr. iv.

Magiſt. gutt. gamb. gr. iij.
 Olei caruta q. ſ.
 M. F. Pilula prædoſi.

• Utatur etiam decoctio filicis, cum oxymellite in eo diſſoluto.

• Utatur etiam decoctio filicis .) In
 hoc affectu ſuccus radicis plantaginis
 cum pauco aceto in cochleari (præſer-
 tim eo tempore, quo radices ſucco abun-
 dant) conuenit.

Et a præſcribatur hoc conditum :

R. Conſerv. capill. veneris, Flor. betonicæ an. ℥ſſ.
 Trochiſc. de eupatorio, de rhubarb. an. ℥ſſ.
 Spec. diarhod. abbatis, diatrium ſantal. an. ℥j.
 Syr. byzantin., de eupatorio an. q. ſ. F. Conditum, de quo ſumat magni-
 tudinem nucis avellanæ, paulo ante cibum, bis in die.

• Præſcribatur hoc conditum .) Loco
 conſervæ flor. bâton. ſumatur conſerv.
 menth. vel abſynth. add. ſal. tart. ut
 triol. ℥ij. Aliquando aciduſcula hoc in
 caſu longe præſtant ſalims volatilibus
 acerbis.

Hypochondrium dextrum a tali inungatur unguento :

R. Olei nardini, amygdalar. amarar. an. ℥ſſ.
 Succ. apii ℥ſſ. decoq. ad ſucci. conſumat.
 Addendo deinde ſpica nardi & celticæ,
 Schœnanthi, aſar. an. ℥j.
 Sem. apii, petroſelin. an. ℥ſſ.
 Cyperi, roſ. an. ℥ſſ. Miſce. F. Unguentum, quo dextrum hypo-
 chondrium mane & veſperi inungatur.

• Tali inungatur unguento .) Si quis
 remedio tali ſordido velit uti, adde
 Unguenti de antan. ℥ſſ.

Theriac. veteris ℥ij.
 Baſam. peruv. gutt. viij.
 M. F. Linimentum.

In *victus ratione*, *Aër* sit calidus, purus, & tranquillus. *Cibus* sit attenuatus & calidus, ex pane bene fermentato, carnis vervecinis, gallinacis, ovis forbilibus, capparibus, asparagis, hyssop, pino, melino. *Vitet* lacticia. *Potus* sit vinum & cerevisia mediocrium virium. *Corpus* ante cibum mediocriter exercetur. *Somnus* sit mediocris. *Vitos* tristitiam. *Gaudio* det operam. *Alvus* respondeat naturam vel arte.

a Ante cibum.) Quia immediate | torum divisionem retardant.
post pastum exercitia majora alimen-

XIII

MEDICATIO JUVENIS,
HYPOCHONDRIACI.

Juvenis viginti septem annorum, temperamento melancholicus, jam ab annis tribus, post variam & negligentiore dietam, laborat ventriculi cruditate & dolore; quibus interdum evomit biliosa, interdum acida & acerba, interdum multam pituitam, sed plerumque varios pravos humores. Dolor ventriculi, à vomitu & coctione assumptorum, sedatur; qui cibis rursus ingestis redit. *Alvus* plerumque est adstricta. Multi adsunt ructus & a rugitus in hypochondriis: nec non æstus, qui à cibo, & potu, præsertim calidiore, ingravescit; b item metus & anxietas. Sæpe cor ipsi tam vehementi & inordinato motu palpitat, ut adsistentes cordis pulsuum audire queant. Urina modò tenuis est, modò crassa, & turbida, cum multo crasso & rubicundo sedimento. Adest sæpe febris d ephemera, quæ vomitu vel sudore cessat.

a Rugitus in hypochondriis.) Hic | xantur hypochondriaci: vid. medic. de
oriuntur suffocationes hypochondriacæ,
respondentes passioni hysterica mulie- | melancholia.
rum, vel incubo noxurno: vid. Fechlin. | c Palpitat.) Non raro etiam adest tu-
obf. 31. lib. j. | mor lienis durus & profundus, quem
ad regionem hypogastrii extensum vi-
dimus.

b Item metus & anxietas.) Non so- | d Febris ephemera.) Non simplex,
lam metus & anxietas sæpe adest, sed | sed composita.

Partes affectæ hic sunt variz. a *Cerebrum*, ut ex metu & anxietate: cor, ut ex palpitatione & febre ephemera: *ventriculus*, ut ex vomitu & dolore, b *hepar*, *lien*, & *pancreas*, uti ex rigitibus & æstu in hypochondriis: denique *intestina*, uti ex alvo adstrictiore constat.

a *Cerebrum*, ut ex metu.) Metus | moveri, id quod est de natura hujus
affectus non indicat propriè cerebrum | affectionis.
affectum esse, sed quidem spiritus ani- | b *Hepar*, *lien* & *pancreas*.) Non
males esse solito crassiores; tardiusque | solum plerumque in hypochondriis visum.

pa (idest, in ea regione, quæ à macro-
nata cartilagine, sub costis spuris ad-
illa usque protenditur.) consenta, ve-
rùm plurima etiam alia corporis par-
tes hic affici solent.

Morbus præcipuus, quo æger noster laborat, est intemperies ventriculi, pancreatis, & vicinorum vasorum varia; quæ, colluvie variorum humorum, circa viscera hypochondriorum collectâ, dolorem ventriculi, vomitum, cordis palpitationem, metum & anxietatem, allaque multa symptomata producens, a *Affectio Hypochondriaca* vulgò appellatur.

a *Affectio hypochondriaca.*) Paulus Barbette prax. lib. iv. cap. iij. vocat hunc affectum *Scorbuti Matrem*: dicitur aliis *malum Litteratorum*, quatenus lucubrationibus assiduis, spiritus consumuntur, sanguisque incrassatur. Nonnullis juxta Hippocratem dicitur morbus ructuosus & morbus lienis, ita ut hypochondriaci exinde nominentur aut *lienosi*, aut *sublienosi*: nec male quoniam sæpissime in hoc morbo lien

afficitur, licet ubique non tumeat, nam partes obstructæ, non necessario sunt tumidæ aut prægrandes, quin ex adverso sæpè emaciatæ sunt, imminutæ & exsiccatæ: Confer eruditissimam disputationem Anatomico-Practicam inauguralem Caroli Dreilmcurtii C. F. C. N. de *Lienosis*: in misc. cur. dec. 5j. an. 3. ob. 1 & 2: dicitur affectus varius & varius; melius tamen varius, quam varius.

a *Causa* hujus morbi prima fuit negligentior & varia illa diæta, quâ principia quedam variæ intemperiei & obstructionum, in ventriculo & visceribus vicinis; sunt genita; quibus primum exigua quedam colluvies variæ cacochymia circa illa viscera fuit congregata; cumque ea inde nec per artificiales, nec naturales evacuationes & alterationes tolleretur, intemperies, obstructio, & cacochymia ibi ita fuerunt aucta, ut gravissima illa symptomata, jam enarrata, quotidie maximâ cum molestia ægrum nostrum infestent.

Hinc enim primum molesta est *cruditas* illa acida, acerba, biliosa, pituitosa, b *ventriculorum*, acrimoniâ rodente, dolore afficiens, & irritatione sua c *vomitum* variorum humorum, prout nunc hic, nunc ille (seorsim, nunc multi & variî simul, exitum in ventriculum inveniunt, per vices excitans, & dolorem ventriculi sua evacuatione levans, nevaque alimentorum ingestione renovans.

Et quia halitus, qui inter coquendum in ventriculo & intestinis ex alimentis excitantur, ob cruditatem sunt crassiores, quam ut commodè & satis copiosè dissipentur, & pori ventriculi & intestinorum; propter obstructiones sunt angustiores & pauciores, quam ut per eos conveniente copiâ emittantur; hinc illi è ventriculo per œsophagum copiosè simul erumpentes, pariunt d *ructus*, & inter intestina hypochondriorum viscera vagantes, varios in iis partibus exhibent r *rugitus*.

e *Æstus* ibidem percipitur, à biliosis, & acris humoribus, qui ibi ad hac cruditate geniti, à copioso ingesto potu, instar olei vitrioli ab addito oleo tartarici, vel calcis vivæ ab infusa aqua, vehementius incallescunt, vehementer effervescent.

f *Et* quia nonnunquam spirituosiores quedam chyli partes putredinem concipiunt, quâ illæ ad cor delatæ febrilem possunt facere effervescentiam: hinc oritur in hoc ægro interdum f *febris ephemera*; quæ, dissipatis istis per sudores vel vomitum spiritibus, intra paucas horas spiritur.

Ab g acerbis verò & adstringentibus humoribus, hic genitis, ita adstringuntur intestina, ut illa, justam irritationem à fœcibus iis contentis & eò impellendis accipere nequeant, alvum plerumque, tanquam à mēspilis, corticibus gra-

natorum, aliisque similibus constrictam, adstrictam faciant.

Urina interdum est tenuis, ubi crassiores feri partes, propter obstructions, in corpore retinentur; obstructionibus vero illis interdum apertis, & crassioribus feri partibus cum sero per renes egredientibus, evadunt urina crassa, crassumque & copiosum sedimentum habent.

In Anxietas & metus terquet interdum ægrum; quia crassi illi, & acerbi humores, in cerebrum delati, suo crasso & acerbato temperamento tam tristes & anxias cogitationes excitant, ut etiam à turissimis sibi male mesuat æger.

Et quia humores hic geniti valde sunt heterogenei & inæquales, acres & pungentes, idcirco i ad cordelasi stimulant ita ejus fibras, ut spiritus valde fortiter, sed inordinatè tamen, ex cerebro in eas fluentes, tam inordinatum & vehementem cordis motum excitent, ut sæpe ejus palpitacionis sonus ab adsstantibus audiri possit. Hanc cordis palpitacionem juvat sanguinis hujus inæqualis in cor ingressus, valde inæqualem & inordinatam effervescentiam, ob suas crassas & heterogeneas partes, in corde excitans.

Neque putandum est hanc cordis palpitacionem adeo vehementem à solâ sanguinis vehementiore in cordis ventriculis & effervescentiâ, non autem à spirituum in fibras influxu oriri: cum effervescentia illa magna & ingentem calorem in toto corpore deberet excitare; qui tamen hic non observatur.

a Causa prima) Haud rarò hoc malum est congenitum, à parentibus transplantatum: Vel id ipsum vitii (ut loquitur status Drelincurtius) postgenitum est diætæ vitio, præsertim gulæ, quâ nulla hic capitalior pestis: in utriusque autem lienis tegmen, atque subtegmen omnino culpandum. Prout enim illud vel firmum est & insimul strictum rarumve, vel debile & insimul arctum laxumve, ita pororum insurgit Asclepiadis vel æmepia morbilica, vel suppuratio salubris. Huc pertinent aer crassus & maritimus, pisces præsertim marini, panis azymus, legumina, caseus vetustior, saccharata, acida plurima fixa, segnitie veteriosa, & animi maciores, quibus omnibus sanguis in crassatur & ad naturam asperi disponitur Sylv. de le Boë pr. l. j. c. 7. §. 21. 23. tres statuit hypochondriaci affectus species, respectu causarum: primam acidam, asiam nidiosam, tertiam inspidam.

b Ventericulus dolore afficiens.) Non rarò hinc oritur fames canina, sive voracitas Bæotica, vix ullis dapibus Siculis, vel Pontificum cænis exsatianda

c Vomitum variorum humorum.) Vomitum hypochondriacorum sebaceum vid. in misc. cur. ann. iij. obs. 153. confer Hildan. cent. iv. obs. 32. de hypochon-

driaci excrementis nigris, vid. misc. cur. ann. j. dec. j. obs. 63. Analogiam terræ motus cum hypochondriaci, vid. in misc. cur. ann. ij. obs. 66.

d Ructus.) Flatus (inquit eleganter Drelincurtius) non modo sub fornice costi tumultuantur, sed & intra lienis claustra fremunt, unde hypochondrium univèrsum lusorii folliis instar contentitur, & sonore strepit, ac ipse lien murmurat altè. Hinc cecinit Fr. Portus de cad. iij. cap. 9. esse præcordia læva

Flatibus aëreis cum murmura ten- sa sonoro:

Vel rursus (apud eundem)

Mollia ventoso reboant hypochondria flatu.

Hi autem flatus oriuntur ex vaporibus crassioribus, pororumque & tubulorum obstructione, itaut liberè eos pertransire nequeant. Hinc porò spiritus anhelus, præsertim accedente causa aliqua externa, sanguinem crassum ad majorem solito motum subitò concitante.

e Æstus.) Hic dependet à sale fixo muriatico vel acido, concussionem fibrillarum nervosarum solito majorem producente. Hinc quoque fitis intensa hypochondriacorum facile deducitur. Salivam quod aliquandò copiosè red-

dant

dant hypochondriaci, putamus, partim dependere ex eo, quod ramificationes multae venarum in partibus oris sint obstructae, ita ut lymphæ ab arteriis versus glandulas salivales uberius vehatur, partim ex eo, quod rutilus austeri gula partes vellicando, spirituum influxum excitent concitatiorem, ita ut canaliculi glandularum salivarium compressi, lympham copiosorem eructent.

f Febris ephemera.) Nos censemus febrem in hypochondriacis esse continuam lentam, sed quæ à causis fortuitis magis adaucta ephemeram, aut aliam

febrem representat.

g Acerbis.) Id est terrestribus & acidis fixis, quibus tubuli glandularum in intestinis obstruuntur.

b Anxietas.) Hæc facile ab expansione immodica fibrillarum nervosarum deducitur.

i Ad cor.) Frequenter adsunt cordis aliorumque vasorum palpiti.

k Effervescentia.) Hæc non opus est ad palpitacionem cordis explicandam, sufficit musculorum ejus vehemens convulsio, quæ oriri potest & à sanguine crasso & acri.

Morbus hic difficilis erit sanatu : quia varias habet intemperies, imò & contrarias, & magnas obstructions; item humores varios, & pertinaces.

a Contrarias.) Equidem hoc non adeò constat: nam à sanguine crasso acri omnia symptomata facile deducuntur, quæ per consequens eandem agnoscunt curacionem. Certum autem est malum hoc esse curatu difficillimum, tum propter sanguinis vitium crassitatem & acrimoniam fixam, tum propter multas

& magnas partium obstructions: hæc ratio hinc oriuntur scyrri viscerum lienis, hepatis, glandularum, mesenterii, &c. nec non atropia, hydrops, diabetes spurius, mania, &c. Vid. Hippocr. Sect. 4. Aph. 73. Sect. 6. Aph. 40. Sect. 4. Aph. 64.

Curatio consistet in humorum pravorum alteratione, evacuatione, obstructionum ablatione, & intemperiei partium per contraria, correctione.

Primo itaque præscribatur tale, post venam in brachio sinistro sectam, & Apozema :

R. Rad. cicchorii, polypod. quercin. an. ℥j.
Asparagi, fœniculi, an. drach. vj.
Hellebori nigri, drach. iij.
Cort. rad. cappar. tamarisci, ebull. an. drach. ij.
Herb. cardui benedicti, fumarie, an. m. ij.
Cicchorii, acetosæ, chamædryos, scolopendrit, an. m. j.
Summitat. centaurei minor. lupulorum,
Absynthii rom., tamarisci an. drach. ij.
Sem. 4. frigidior. major. drach. ij.
Cardui bened. anisi, fœniculi, dauci an. drach. ij.
Tamarisidorum ℥j.

Coquant. ex aq. hordei ad lib. ij. Colaturæ infunde per noctem sol. sene ℥j. agarici, rhabarbari, an. drach. ij. cinnamomi, matris, an. ℥j. mane forti expressioni adde syr. de cicchorio cum rbeo ℥ij.

F. Apozema, de quo sumat quotidie ℥iij.

a Apozema.) Venæ-sectione (si iv. frigidâ majora ex Auctoris apozemus sit) præmissâ, decoctum præsumus ex lignis & corticibus, constanti summitatibus hyperici, tanquam speciosa volatili oleo præditis : semina

mate eliminaremus, & adderemus summitatibus hyperici, tanquam speciosas.

Cor-

HYPOCHONDRIACI.

374

Corpore hoc modo purgato, utatur quotidie drachmâ harum pilularum, ad obstructions tollendas & viscera alteranda & purganda.

R. *Chalybis cum sulph. præparat.* ℥j.
Senæ mund. rhabarb., agarici recent. trochisc. an. ℥j.
Pulver. el. diarbod. abbatis ℥j.
Oxymell. f. q. f.

Fiat a *Massa pilularum*, de qua sumat drach. j. tribus horis ante pastum: & inter horum usum hypochondria foveantur decocto emolliente & speriente.

Adversus cordis palpitaciones & reliquos affectus, hac utatur Opiata corroborante:

R. b *Conserv. melissæ, flor. anabæ, burraynæ, & caryophylli rostratis an.* ℥j.
Confection. alkermes, tberiac. veteris an. drach. j.
Pulv. elect. diambæ, diamus. dulc. diarbod. Abbatis an. drach. j.
Oculor. cancri præp. ℥iv.
Cum syr. de cortice citri,

F. Opiata, de qua capiat quotidie castaneæ magnitudinem, bis in die aut sæpius.

Gestet etiam hunc sacculum cordialem in cordis regione:

R. *Rosar. rubr., flor. rosmarini, an. drach. j.*
Flor. lavendul. drach. j.
Sem. angelicæ, cort. citri, caryophyll., cinnamom.,
Macis an. ℥j. croci ℥j. moschi, ambra an. gr. vi.
Cum sindone rubra,

F. Sacculus, qui irroratus c aquâ rosacæ calidâ applicetur tepidè.

a *Massa pilularum.*) *Gummi ammoniacum & galbanum sunt specifica: hinc pertinent tincturæ martis volatilis, antimoni, metallorum, salis tartari, succini, elix. prop. Parac. sal. vol. C. C. urine, & similia: nec virtutis exigua sunt spiritus acidi dulcificati.*

b *Conserv.*) *Dulcia pleraque, spiritiatim saccharata, hoc in casu repudiamus. Confer medic. de melancholia.*

c *Aqua rosacea.*) *Potius aceto rosac. vel calendulato, aqu. prophyl. Solv. Et.*

In *diæta* sit temperata. *Cibus* expeptus & parcius, ex carnibus avium & vervecum elixis, & eorum jure alterato borragine & buglossâ: nec non ex piscibus saxatilibus: item pomis, prunis, uvis passis, endiviâ, & cichoreo. *Cerevisia*, ut & *Vinum*, sit tenue, & mediocrium virtutum. *Fugiat* multum a aceti usum. *Somnus* sit b largus. *Exercitium* moderatum. *Cura* & sollicitudines vitentur. *Des operam* hilaritati.

a *Aceti usum.*) *Item Lactis. Vid. Hippocr. Sect. v. Aph. 6.*

b *Largus.*) *Sit modicus.*

M E D I C A T I O V I R I ,
 I N F L A M M A T I O N E H E P A T I S
 L A B O R A N T I S .

Vl 38. anorum crapulae passim indulgens, incidit in *a* dolorem gravativum, *b* hypochondrium dextrum, cum inani tussicula, *c* & respirationis difficultate, occupantem. *d* Dolor ab hypochondrio dextro ad claviculam sese extendit. Facilius aeger supinus, quam in latere jacet. *e* Pulsus est valde celer, accreber, & inaequalis. Lingua arida rubensque. Sitis adest inexhausta, *f* cum nausea, cibi fastidio, *g* singultu. Urina observatur rubicunda.

a Dolorem gravativum. Sic distinguitur à pleuritide vera; quanquam non raro simul conjungantur symptomata pleuritica: si gibba s. convexa hepatis pars sit inflammata, v. g. tussis nonnumquam sicca, nonnumquam cum refectione sanguinis (ut apud Amat. Lusit. cent. 4. obs. j.) difficultas respirandi, &c. si vero concava hepatis pars sit inflammata, urgent potius vomitus, & singultus. Aliquando inflammatio musculorum pectoris, vel abdominis mentitur inflammationem hepatis, ut videre licet apud Bartholin. cent. 2. epist. 45. Valleriol. lib. 4. obs. v. verum distinguitur ex eo quod tunc magis externo contactu dolor exacerbetur, item quod sit pulsatilis.

b Hypochondrium dextrum. Ita

Afficitur in hoc aegro hepar; quod ex dolore gravi hypochondrium dextrum occupante, & tussicula inani, ac respirationis difficultate, nec non nausea cibi fastidio, & singultu comitata, potissimum patet. Afficitur etiam cor, quod ex pulsus illis vitiis; item ex siti inexhausta, & lingua arida, & urina rubicunda, est manifestum.

Morbus, qui ipsum affligit, est *a* Inflammatio hepatis, & eque ex dolore hypochondrii dextri, siti perpetua, febris continua, aliisque symptomatiis in historia commemoratis, innotescit.

a Inflammatio hepatis.) In inflammatione hepatis conspicitur tumor figurae hepatis similis, secus ac inflam-

distinguitur ab inflammatione lientis.

c Et respirationis difficultate. Haec oritur à metu doloris, quia inspiratione, diaphragma premit hepar; in pleuritide dolor etiam expiratione augeatur, secus ac in inflammatione hepatis.

d Dolor ab hypochondrio ad claviculam sese extendit. Id dependet ex continuitate membranarum & nervorum.

e Pulsus est valde celer, &c.) Hoc dicitur signum febris continuae synochae.

f Cum nausea.) Propter vellicationem fibrillarum ventriculi nervosarum & membranosarum, à sale fixo inflammationis causa.

g Singultu.) Ergo magis videtur concava, quam convexa hepatis pars esse affecta.

matione musculorum pectoris, vel abdominis.

2 Causa

a *Causa procatactica* hujus morbi est crapula, cui æger passim indulgit. Hinc enim multi sanguinei & fervidiores in corpore ejus geniti humores *antecedentem* huic morbo præbuere causam. Pars verò eorum sese extra vasa in substantiam hepatis effundens, ibique putrescens, & vehementer incalescens, *continens* hujus morbi & symptomatum est causa.

a *Causa procatactica.*) *Hæc esse potest, quæ in omnibus aliis partium inflammationibus, præsertim tæsus, lapsus in latus dextrum, acris diæta, &c. Ab emplastris & unguentis nimis* | *calidis, hepatis regioni admotis, uti etiam à cucurbitulis eidem regioni affixis, hepatis inflammationem obortam, tradit Hildanus cent. 7. obs. 46. & 47.*

A copiâ enim istorum humorum, hepar occupantium, & in eo vehementer incalescentium, oritur in eo tumor inflammationis, indeque *gravis sive gravativus hypochondrii dolor*; qui, propter pondus visceris, & viciniam, connexionemque cum diaphragmate & pleurâ, *ad claviculam sese extendit, & respirationis difficultatem inducit*: & quia *a* ardor hepatis & ejus humores per evaporationem, propter viciniam, ventriculo & pulmonibus perpetuò & copiosè communicantur, hinc oritur in nostro ægro *singultus, nausea, & cibi fastidium, & sitis inexhausta, ac inanis tussicula*. Parte verò istorum accensorum humorum, perpetuò ab hepate ad cor per venam cavam ascendente, vehementiusque ac malignius ibi incalescente, *b* & in os ex pulmonibus exhalante, hinc in nostro ægro, *febris est c continua symptomatica*, sese per pulsus celerem & crebrum & inæqualem, & sitim illam inexhaustam, nec non linguâ aridâ, rubentemque se prodens.

a *Ardor.*) *Hic dependet à sale fixo.* | *c* *Continua symptomatica.*) *Atque*
b *Et in os ex pulmonibus exhalante. (Hæc cum precedentibus sunt adeò* | *omnem inflammationem notabilem semper comitatur febris continua, magis*
frivola, ut sponte suâ secundum bi- | *vel minus acuta, secundum rationes*
diernam Anatomiam collabansur. | *suprà datas circa febres.*

Morbus hic, propter a magnitudinem suam, ac partem affectam, graviaque, quæ inducit, symptomata; ac etiam ob metum atrophix, hydropis, aliorumque gravissimorum morborum, est periculosissimus.

a *Magnitudinem suam.*) *Haud raro profectò morbus est acutus, præsertim si inflammatio sese longè latèque diffundat, & superveniat singultus: vid. Hippoc. Sect. vj. Aph. 17. Aliquando abit in ulcus & apostema, undè postea oritur febris continua lenta marasmodes. Pus jecoris per os & alvum rejicitur, vid. apud C. Stalp. van der Wiel obs. part. j. obser. 46. confer Salmuth. cent. j. obs. 27. & 28. Tussi rejectum cum tussi ab hepate pus vid. apud* | *Schneid. lib. 4. de catarrh. Nempe pus sibi faciles sternit acedine vias ad partes multas, accedente partium vicinarum pressione (ut hic) reciproca: periculosior est inflammatio partis hepatis concavæ, quàm convexæ, externa enim plus hinc quàm illic præstare possunt remedia, & suppuratione factâ pus foras melius educitur: Ex usu nitri fixi, copiosa urina excretio, salutem pollicetur juxta Etmüllerum.*

Curatio itaque diligens adhibenda est: *taque in causæ procatacticæ, antecedentis, continentis, & intemperiei, per contraria ablatione, consistet.*

Bbb

Primò

Primò itaque mox vena in dextro brachio aperiatur, sanguisque ad ℥vii. vel x. pro ratione virium, educatur; Venæ-sectioque reiterari poterit.
 a Sequenti die tali lenitivo medicamento purgetur.

℞. *Cassie recens extractæ* ℥j.
Rhabarb. pulverisati ℥j.
Aq. cicchorii q. s. M. f. Haustus brevis.

a Sequenti die purgetur.) Purgatio
fortis hic, uti in omnibus morbis acutis, nocet, adedque soli ordinariè conducunt clysteres emollientes & nitrosi. Internè conveniunt nitrum pur., anti- *moniatum, sp. acidi dulcificati, pulve-* *res acidum absorbentes, campb., sacch. Sat., laud. op. diasc. Sylv. &c.*
Purgatio si aliqua adhibenda esset, deberet è cholagogis constare mitissimis.

Expurgato corpore, a inungatur regio hepatis unguento santalino, & pannum lineum eodem unguento inunctum apponatur, citra calefactionem.

a Inungatur regio, &c.) Repellentia in principio morbi tantum conveniunt. Unguentis addatur camphora. Auctor non male monet, unguentum non esse calefaciendum, ne nimia copia subtiliorum partium linimenti, vim faciat peris tubulisque hepatis inflammationi obstructis.

Hartmannus ol. croci commendat, & ol. gum. ammoniaci, quæ tamen cau-

tè usurpentur, saltem in incremento & statu. Etmüllerus externè commendat nitrum in aceto ros. & succo semperivi maj. ac telepii solutum: & melius profectò quàm pingua, utpote quæ inflammationibus ut plurimum sunt infesta.

Exterius summè prodest spiritus vini dephlegmatus, in quo capbura soluta fuerit.

Interea etiam, sequenti a utatur decocto:

℞. *Rad. cicchor., endiv., an.* ℥j.
Taraxaci, petroselin, fœnicul. an. ℥j.
Herb. endiv. cicchor. taraxaci, acetos., violar., Lactuc. an. m. j. fumariæ, agrimonie, capill. ven., Borrag., bugloss., chamapityos, an. m. f. Sem. 4. frigid. major. an. ℥ij. anis ℥j. Tamarind. ℥j. pruna acida Num. vj. Uvar. pass. ℥. x. hord. mund. p. j. liquirit. rasæ ℥iij.

Decoq. in aq. comm. b ad ℥j. s. Colat. adde

Syr. de limonib. ℥. ij. F. Apozema, de quo sumat æger subinde haustum, ter quaterve in die.

a Utatur decocto.) Mallet in principio, incremento & statu morbi acriora hujus decocti ingredientia amara omittere, ordinariè enim inflammationes augent: substituerem decoct. hord. cum limat. C. C. rad. Scorzon. rec. herb. acetos., flor. pap. rb. & passulis minor. vel emulsionem. b Ad ℥ij. s.) Potius ad ℥iij.

Morbo magis a inclinante, pro dolore utatur sequenti epithemate, regioni hepatis pannis lineis adhibendo:

℞. *Herb. endiv. cicchor. viridis, ana m. j. Flor. chamomill., melilot.,*

Rosar.

Rosar. rubr. an. m. j. s.

Summit. absynth. p. j.

Coq. in aq. communi ad ℥ss. in fine addendo

Aceri opt. ℥ij. spec. diatriumfant. ℥ij. s.

Iterum ebulliant, & postea colentur pro Epithemate.

a Inclinante.) Quorsum fodes? an ad decrementum doloris & febris, an verò ad augmentum? forsan hoc: atqui tunc Auctoris Epithema non convenit; verum ingravescente dolore, febre, aliisque symptomatibus, post usum remedium appropriatorum, cum pus gigni verosimillimum sit, externè & interne convenient magis emollientia, blandis discutientibus permixta, ut maturatio puris faciliter: sique foris tumor elevetur, digitorum pressioni ce-

dens, f. s. a. apertio, five opt scalpelli, s. cauterii potentialis: Confer Horst. Probl. item Amat. Lusit. cent. 7. cur. 76. & 77. Postea procedatur ut in empyemate. Hunc circa casum consulatur itidem Hippocr. Sect. 7. Aph. 45. ubi ait: Qui ad hepar suppuratum uruntur (aut secantur) siquidem purum effluat pus & album, superstitices evadunt, ipsis enim pus est in tunica: si verò effluat velut amurca, pereunt.

Post Epithematis adhibitionem inungatur locus tali linimento:

℞. Ol. amygd. amarar. camomill., an. ℥ss.

Ol. rosacei, unguenti santalini an. ℥ij.

a M. pro Linimento.

a M. pro Linimento.) Id quod nos facimus nauci.

Porro si inflammatio invalescit, atque ejus suppuratio, (quæ tamen omni studio præcavenda, a ne ulcus immedicabile sequatur,) prohibere nequeat, natura mollientibus & maturantibus juvanda est; itaque tale tum adhibeatur cataplasma:

℞. Rad. albæ ℥ss.

Fol. malvæ, flor. camomill.

Farina bord. an. m. j. Sem. lini ℥ss.

Cocis iis & contrusis adde pinguedinis gallinæ q. s. F. b Cataplasma.

a Ne ulcus immedicabile.) Quia hepatis nulla est quietas ob continuum motum diaphragmatis, & quia intermis ulceribus non possumus externa

commode applicare.

a Cataplasma.) Hinc benè addi possunt capæ subcineribus rosæ, cum semine cumini & facce vini.

Cognoscitur inflammatio a ad suppurationem tendens ex febre, dolore, aliisque symptomatibus ingravescentibus: confecto pure omnia illa mitescunt, vires tamen debiliores relinquuntur.

a Ad suppurationem.) Vid. Hippoc. Sect. 2. Aph. 47.

Pus genitum vel a in vasa, per hepar diffusa, se insinuat, & per sanguinis circulationem fertur illud ad cor, & inde vel in ventriculum, vel intestina, vel renes propellitur; vel pus genitum, disrupto hepate, se infundit vel in cavitate abdominis, quod sectione vel ustione ventris est educendum, vel illud, peritonæo cum musculis abdominis & cute exeso, ex eo foras expellitur, tumque

Bbb a

ulcus

ulcus per vulneraria intro assumpta *b* & foris adhibita, est sanandum.

a In vasa per hepar diffusa.) Potissimum in vasa lymphatica ad receptaculum commune tendentia, nec non ad *venas ad cavam reduces.*
b Et foris.) Per injectionem nempe liquorum vulnerariorum.

Vitæ, pro ratione virium sit tenuis, ex ptisanâ & jusculis carniùm, endivia & cichorio alteratis. *a* Utendum hic abstergentibus, *b* citra acrimoniam. *Aromata & vinum* vitentur. *Potus* sit cerevisia tenuis.

a Utendum abstergentibus.) *In casu videlicet suppurations.* *tur abstergentia citra acrimoniam: sed Auctor vult dicere citra acrimoniam notabilem.*
b Citra acrimoniam.) *Nulla dan-*

XV.

M E D I C A T I O F O E M I N Æ,
OBSTRUCTIONE HEPATIS
L A B O R A N T I S.

Fœmina 22. annorum, temperamento pituitosa, victu crasso & humido longo tempore usa, faciem & omnia fere membra pallore habet squalentia, genua & pedes præsertim sub vesperam, ipsi tument. Urina ejus alba est & clara. Gravitas & distensio, cum obtuso dolore, dextro insidet hypochondrio; quæ, ubi mox se à cibo non nihil exercet, ipsi potissimum est perceptibilis. Spiritum impeditè ducit, ubi altiora ascendit loca. *b* Nulla adest febris vel sitis. Os salivâ madet: *c* nec ullus in hypochondrio hæctenus observatus tumor.

a Obstructione hepatis.) *Tota hæc historia, vel (ut Auctor vocat) medicatio, nihil singulare habet, præ medicatioe præcedenti xij. de imbecillitate hepatis pituitosa, quin dicam eadem ferè esse verba. Scio autem quid sit; pulchrum atque decorum Auctori (ut pluribus) visum fuit, entia multiplicare citra necessitatem. Nobis, cum tale quid non ardeat, nauseabundum foret proluxa hic oratione uti.*
b Nulla adest febris.) *Falsissimum hoc est, sed non semper Præfici ad naturam febris attendentes, pulsus non existente (ut ajunt) celeri, eam abesse clamitant.*
c *Necullus, &c.) Poterat tamen adesse, uti reverà quoq; ut plurimum adest.*

Afficitur in hac ægra *factes & reliqua externi corporis moles*, quod ex earum pallore; afficiuntur etiam *genæ & pedes*, quod ex eorum tumore: afficitur quoque, & quidem primariò *hepar*, quod ex gravitate, distensione, & dolore obtuso, dextrum hypochondrium, potissimum à cibo occupante, & item ex urina alba & clara, nec non respiratione, à corporis motu difficilius ductâ, est manifestum.

a Item ex urina.) *Hinc rectius inferri posset, renes aut vesicam esse affectam.*
Mor-

Morbis, quo hæc ægra affligitur, est intemperies pituitosa & viscida hepatis, quæ poros ejus & meatus obstruens & chymosum vitians, reliquaque in historia commemorata symptomata inducens, à potiore suo effectu, reliqua producente, *Obstruatio hepatis* vulgo appellatur.

Procatartica hujus morbi *causa* est diutius crassorum & humidorum alimentorum usus, quo, adjuvante temperamento ejus pituitoso, multi crassi, viscidi & tenaces & frigidi in ejus corpore geniti humores, *antecedentem* huic morbo præbuerunt causam. Pars vero eorum, partim ad hepar delata, ibique ejus meatus angustans & oppilans, intemperiemque ejus vitians, partim ad genas, pedesque totumque corporis habitum perveniens, a *continens* hujus morbi, symptomatumque jam enarratorum, est causa.

a *Continens* .) *Haud raro calculi, vesicula fellea, eadem producunt symptomata in ipsa hepatis substantia, quam promata vid. misc. dec. j. an. ij. obl. 106.*

Dum enim humor ille pituitosus viscidus & tenax, poros & meatus hepatis multis in locis occludit, ibique hæret, *partim in eo intemperiem pituitosam & viscidam, ac præterea obstruionem*, qua humores, hepar postea transituri, in eo retinentur, illique retenti, ac suâ copîa & pondere hepatis, in dextro hypochondrio siti, parenchyma gravantes, & distendentes, pariunt in *dextro hypochondrio gravitatis & distensionis, obscuro dolore citra tumorem comitata, sensum. Hic, post cibum assumptum, & corporis exercitationem, aliorumque locorum ascensum, magis est perceptibilis, difficilemque respirationem gignit*; propterea quod humores copiosiores eo ferantur, iique tum plus solito ibidem distendantur, & quod diaphragma, quod est præcipuum a respirationis instrumentum, vehementius premant.

a *Respirationis* .) *Potius inspiracionis, nam respiratio peragitur inspiratione & expiratione, quarum hæc competit musculis pectoralibus, intercostalibus & abdominalis.*

Et quoniam, ex hac hepatis intemperie pituitosa, cum obstruione conjuncta, chymus gignitur crudus & aquosus, qui deinde in aquosum in corde convertitur sanguinem, per totum corpus ad alituram diffundendum; a hinc *facies totaque corporis externa moles, quæ tali pituitoso sanguine nutriuntur, squallido pallore perfunduntur.*

a *Hinc facies, &c.*) *Omnia hujus morbi symptomata explicanda sunt ab obstructionibus pororum, tubulorum, canaliculorumque in partibus stabilibus à sanguine & humoribus crassis viscosis, vel austeris.*

Et quia hic sanguis ad nutritionem est ineptior, calorque natus ex eo debilitatus, justam excrementi vaporosi discussionem in habitu corporis efficere non potest; hinc oritur ex sanguine illo eò propulso, sed non bene agglutinato, & ex vaporoso excremento retento, *genarum & pedum, vasis in nostrâ ægra porosisibus instructorum, tumor; qui sub vesperam magis est observabilis*, quod ob corporis diurnum motum & erectionem, humores eo tum paulatim copiosius fuerint propulsi, nec per sanguinis circulationem in alias partes fatis copiose referri poterint. Pituitosus vero ille sanguis, ad tonsillas oris delatus, ibique aquosiores suas partes in os, per ductus salivales, a aliisque deponens, *facit sitis absentiam, salivæque in ore abundantiam*. Ad cor vero citra putredinem, & deinde

deinde ad renes, ex viscidis illis humoribus obstructos vel angustatos, perveniens, producit febris absentiam, urinamque albam & claram.

a Aliosque.) Quinam, sodes! du- | vult dicere aliosque nondum inventos:
Bus, præter salivales, lympham in os | & tunc nihil absurdum,
deducunt? forsitan autem noster Auctor

Morbus hic, ob magnam hepatis affectionem, a periculosissimus est. Metus enim est, ne in hydropem, vel scyrrhum, vel alium gravem affectum, degeneret.

a Periculosissimus.) Est jam ipse | periculosissimus.
Hydrops universalis, qui semper est

Diligentissima itaque Curatione erit impugnandus; quæ in causæ procatartice, antecedentis, continentis, & intemperiei, ac obstructionis, per contraria, ablatione consistet.

Primo itaque utatur tali a apozemate alterante & purgante:

℞. Rad. apit, petroselin, fœnicul. an. ℥j. chelidoni major. ℥ss.

Filicis, enulæ campanæ, cort. rad. capparum, fraxini,
Tamarisci an. ℥ss.

Fol. absynthii, agrimonie, capill. vener., chamædryos an. m. j.

Flor. centaur. minor., hyperici an. p. j.

Sem. apit, petroselini, anisi, fœniculi, an. ℥ij.

Fol. senæ ℥ij. rad. polypod. q. ℥ss.

Decoq. in aq. bord. ad ℥ss.

In Colatura dissolve syr. de cichor. cum rhabarb. ℥ss.

M. F. Apozema, de quo fumantur ℥iij. bis in die vel semel, pro ratione operationis.

a Utatur tali apozemate.) Vide
hanc Auctoris formulam paucissimis
mutatis ferè, apud Riverium in prax.
lib. xj. cap. 3. Nempe Riverius jubet ra-
dices apit, petros. fœnic. in vino albo
per noctem infundi, radicem chelido-
nii maj. addit ad ℥ij. folia & flores su-
mit ana ad M. j. semina ana ℥ss. ad-
ditque epithymi cret. ℥j. zinzib. & ca-
ryoph. ana ℥j. flor. tamarisc. calend. &
cicer. rub. ana p. j. in colat. dissolvit syr.
de s. rad. & ros. solut. ana ℥ij. F. Apo-
zema clarificatum & aromat. drach. ij.
cinnam. elect. pro iv. dos. matutinis,
addendo unicuique dosi cryst. tart. ℥j.
sal. absynth. & tamarisc. ana ℥ss.

In omnibus morbis chronicis seu pro-
lixis observandum est, ut medicamen-
torum habeatur diversitas, nè ægros
eorum teneat fastidium, neque natura
eisdem medicationi assuescat.

Vinum medicatum potest esse tale.

℞. Ligni guajac. rasp. ℥ij.

Cort. tamarisci

Rad. cappar. an. ℥j.

Polypod. querc. ℥vj.

Salsæ parill. ℥ij.

Bryoniæ ℥iij.

Herb. card. bened.

Chamed.

Ceterach. an. m. j.

Sem. dauci

Sileris montani an. ℥ss.

Passul. five maj. five min. m. j. ss.

Tartari albi ℥ss.

Infundantur diu in vino albo rbenano, aut gallico chalybeato q. s. (vel postet decoctio fieri in sero lactis chalybeato, si calor febrilis adesse) add.

Oxymell. scyll. ℥ij.

Sal. tamarisci,

Card. bened. ana ℥j. dos. ad ℥iv.

vel v. bis vel ter de die.

Dum

OBSTRUCTIONIS HEPATIS.

383

Dum hoc utitur apozemate, hypochondrium dextrum a hoc foveatur fomento, mane & vesperi, b ante usum decocti:

℞. Rad. bryoniæ, c althææ an. ℥i℥.

Ebuli, cyperi, eryngii, capparis, fraxini an. ℥j.

Fol. malvæ, althææ, violariæ, agrimonie, chamæd.,
Menthæ, d absynth., an. m. j.

Sem. lini, sænugræci, baccar. Junip., cortandri an. ℥ij.

Flor. genist., sambuci, chamomill., meliloti, an. p. j.

Ligni santali citrini, ℥f.

Fiat omnium decoctio in duabus partibus aq. chalybeatæ, & una vini ubi sub finem additi; colat. e adde aceti ℥℥. & fiat Fomentum, cum pannis lineis eo imbutis adhibendum, ut fuit dictum.

a Hoc foveatur fomento.) Etiam
& hanc somenti formulam mutuatus est
Auctor à Riverio l. c. sed nec id suffi-
ciebat: omnes hujus medicationis re-
mediorum formulas, ex eodem Aucto-
re paucissimis mutatis exscripsit.

b Ante usum.) Quidni etiam
post?

c Althææ.) Rectè discutientibus
conjunguntur emollientia, nè materia
peccans exsiccat, & generet scyr-
rhum.

d Absynth.) Porro adde

Salis communis p. j.

Nitri

Sulph. viv. ℥vj.

Fellis vitri an. ℥iij. aut ℥℥.

Salis ammoniaci ℥ij.

e Adde aceti.) Videlicet scylli tici,
præsertim si initium sit morbi, aut de-
clinatio, quemadmodum entis gum-
mata multa aceto, aliisque acidis vo-
latilibus melius dissolvuntur, quàm
spiritibus ardentibus subtilissimis, ita
idem in corpore humano fieri, nullo
modo dubitamus.

Post fotum inungatur locus tali unguento:

℞. Ol. lilior. de capparis. an. ℥ij.

a Succ. bryoniæ, apii an. ℥j.

Bulliant ad succorum consumptionem

Addendo ung. b de althææ, gumm. ammon. acet. dissol. &

Extracti an. ℥j.

Cera flavæ q. s. F. Unguentum, cui, tempore usus, addatur aceti
rosacei parum.

a Succu bryoniæ.) Aut cyclamini
s. artanite.

b De althææ.) Potius de artbani-

ta ℥℥. Cera etiam exigua quantitate
est addenda.

Post horum usum, ad obstructionum reliquias tollendas, & partem affectam
roborandam, conveniet sequens opiata:

℞. Conserv. absynth.,

Flor. tamarisci, capill. ven. an. ℥j.

Rad. enulæ campanæ, cort. citri cond. an. ℥℥.

Myrobalan. cond. Num. j.

Nuc. moschat. cond. ℥iij.

Spec. diarrhod. abbatis ℥j.

Chalybis præp. ℥ij.

Salis absynthii, tamarisci an. ℥℥.

Croci

Croci ℞. *ambra grysea* ℞ss.

Cum syr. cond. cort. citri F. Opiata, de qua capiat singulis diebus magnitudinem castaneæ majoris, duabus horis ante pastum, superbibendo vini Hippocratici parum.

Plurimum etiam conducunt a balnea tepida, in quibus emollientia & aperientia ebullierint.

a Balnea tepida.) Præsertim mineralia, ut Aquis-granensia, Swal- | bakenfia, &c.

Obstructiones si contumaces fuerint, a utatur sequentibus pilulis:

℞. Aloës optima, succo absinthii diligenter trituratæ ℞ss.

Gumm. ammon. aceto dissolutæ & trajectæ ℞iij.

Myrrha electæ in vino calido solutæ & trajectæ ℞ij.

Pulv. diatrium santal., crystall. tartari an. ℞j.

Agarici recenter trochisc., rhabarb. electi an. ℞ij.

Salis absinthii, tamariscii, an. ℞ss. croci ℞ss.

Cum syr. ros. sol. F. massa pilularum, de qua capiat ℞ss. bis in septimana, duabus horis ante pastum.

a Utatur (seq. pilulis.) Optima pilulæ hoc in casu parantur ex gumm. ammoniac. & mercurio dulc. Verbi gratia.

℞. Gumm. ammon. unc. sem.

Mercurii dulc. ℞ij.

M. F. Pilulæ,

Dividendæ in XVI. doses de quibus quotidie duas, vel tres assumat eger.

Vel ℞. Gumm. galb. aceto scyll. præp. mastich. el. ana ℞ss. castor. opt. myrrh. ana ℞j. succin. pp. gr. xxv. croc. opt. ℞ss. vitriol. mart. ℞j. aloës ros. ℞ss. troch. alb. ℞j. al. fœn. still. gutt. viij. M. F. Pil. Num. L. dos. à ℞ss. ad ℞ss. Vel ℞. rad. gent. cort. aurant. cit. ana ℞ss. aloës ℞vj. Summit. cent. min. absinth. ana M. j. Sp. Vin. q. s. fiat per digest. Tinctura, cujus dosi est ad cochl. j. bis in septimana.

Ad obstructiones pertinaces tollendas præ cæteris conducunt a remedia ex tartaro, vitriolo & b chalybe conflata, quæ apud praticos occurrunt; & ideo hic etiam adhiberi possunt.

a Remedia ex tartaro.) Omnia digestiva hic, & in med. sequenti proponunt, ut

Cremor tartari

Tartarus vitriolatus Tachenii

Crocus martis aperiens

Tinctura martis

Elect. ex chalybe

Essentia jovis

Mercurius dulcis

Spiritus & oleum tartari

Spiritus Nitri

Vitrioli

Salis

Sulphuris dulcificat.

Bibendus aliquando est seq. pulvis:

℞. Chalybis croci aperientis gr. xvj. aut scrup. j.

Bezoard. miner.

Mercurii dulcis ana gr. viij.

M. F. Pulvis, pro dosi.

b Chalybe conflata.) Rectè monet Riverius loc. cit. quòd post eorum usum corpus paululum movendum sit, ut calcar addatur crassis istis particulis, ita enim melius distribuentur; etiam post operationem peractam, commendatur purgans.

Efficax quoque, post sufficientem usum attenuantium, sudoriferum est, ex salibus & mineralibus, quod subinde repetendum est; quia non unà vice, sed

sed lentâ digestionem hæc obstructions resolvi possunt.

Mirum, quantum hic & in omnibus obstructionibus pertinacioribus sudorifera cum purgantibus mixta præsent; sed observandum est, quod si purgare velimus, exigua tantum sudoriferorum dosis admiscenda sit; sed si scopus sit, sudores hic excitare, purgantia minori dosi addenda. Confer Pechlin. obser. phys. med. lib. ij. obs. 62.

℞. Bezoar. miner. scrup. sem.
Mercurii dulcis gr. vj.
M. f. Pulvis.

Hic etiam juvant Troch. de myrrha, pulvis sabinae & ol. ejus; omnes aquæ fontanae acidulae Spadanae, & Walbancenses, Borbonenses, &c. ut & sal. Card. b. Tamarisc. Centaurii, &c. Ptilulae dictæ Spadanae, quæ sunt ex chalybe, &c. hæc pertinet mars potabilis Willisii.

In diætâ, Aër sit purus, calidus, tranquillus, a Cibus attenuans & calidus, ex pane bene fermentato, & carnibus gallinaceis, vervecinis, ovis sorbilibus, capparibus, asparagis, hyssopo, petroselino. Potus sit cerevisia & vinum medicorum virium. Alvus respondeat arte vel natura. Gaudio det operam: moderatè se exerceat.

a Cibus attenuans.) Aliqui ventrem galli variis implent speciosis hepaticis, & cum his coquant, jusculumque parant, quod non male fit, modò inde æger nauseam non concipiat.

XVI.

MEDICATIO VIRI,
SCYRRHO HEPATIS
LABORANTIS.

Vir 40. annorum, pituitosus, alimentis frigidioribus *b* & humidioribus diutius usus, diutinamque ac contumacem obstructionem hepatis passus, paulatim incidit in *c* durum tumorem, dextrum hypochondrium occupantem; qui ipso erecto vel decumbente & in sinistram latus inclinato, tactu facile percipitur. *d* Situ & figurâ jecoris circumscribitur. Decubitus ipsius dexter est facilis, sinister verò adeo gravis, ut ægro, sinistro lateri incumbenti, moles quædam, velut *e* suffocans, ventriculo & præcordiis inniti videatur.

a Scyrrho.) Omnis scyrrho naturam, parùm differre censemus à natura calculorum: semperque serè occupat partes glandulosas. Dividitur vulgè in verum & spurium, quorum ille indolorificus est, hic verò dolorificus, accedens ad naturam canceri.

b Humidioribus.) Exsiccantia scyrrho magis generant quam humida,

quæ humores possunt reddere fluidiores, textumque partium molliorem.

c Durum tumorem.) Vid. misc. cur. ann. ij. obs. 90. ann. 3. obs. 262. Petr. Borell. obs. com. à Cattier. x.

d Situ & figura.) Sic distinguitur à scyrrho glandularum mesenterii, &c.

e Suffocans.) Quia viscera, pondere

Ccc

dere magno scyrrhosi hepatis pressa, pre- | *ut vix possit per spiritus animales de-*
mont vehementer diapbragma sursum, | *orsum pelli, s. contrahi.*

Afficitur in hoc ægro *hepar*; quod ex præcedentibus ejus obstructionibus, & subsecuto tumore duro, qui in hypochondrio dextro percipitur, difficilemque in sinistro latere decubitus parit, est manifestum.

Morbus, qui hunc ægrum affligit, est intemperies crassa & viscida hepatis; quæ tumore duro, & obtuso sensu prædita, comitata a *scyrrhus hepatis* vulgo appellatur.

a *Scyrrhus.*) Fr. Joël tom. vj. de | *dine apparere, qui processu tempo-*
chirurg. dicit *scyrrhos ut plurimum in* | *ris inolescunt, & majores efficiunt-*
initio exigua faba aut pisi magnitu- | *tur.*

a *Causa procatartica* hujus morbi est diutinus illè frigidorum, crassorum & humidorum alimentorum usus, quo adjuvante temperamento nostri ægri pituitoso, humores frigidi, crassi & tenaces, in ejus corpore geniti, antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars vero eorum ad hepar delata, & deinde b poros ejus obstruens, & postea suâ copiâ & crassitie illud distendens, & in tumorem attollens, duritiemque sua partium firma cohesione concilians, continens hujus morbi & ejus symptomatatum est causa.

a *Causa procatartica.*) Huc perti- | *ntte; dùm flexiles & lubricæ humidi par-*
nent omnia terrestria & austera, intem- | *ticulæ, facilius accommodari possunt*
pestivus usus julaptorum refrigeran- | *angustis partium poris & canaliculis;*
tium acidorum, contra inflammationem | *arctius ergo dùm eo modo crassiores vi-*
hepatis, aliisque visceris notabilem | *scosæ & terrestres partes ad invicem*
haustorum, suppressio mensum & hæ- | *approximantur, tumor ille durus, la-*
morrhoidum, animi moror, terror, &c. | *pidi duritie vix aliquando cedens, exo-*
b Poros ejus obstruens.) Obstruuntur | *ritur: similiter lutum molle, cornua &*
multi canaliculi exigui glandularum | *coria humida, &c. calore duritiem nan-*
hepatis, à materia crassa viscosa & ter- | *ciscuntur maximam: si tali materia*
restri, quæ licet aliquam humidam coptam | *viscosæ & terrestri jungatur humor*
secum in principio conjunctam habeat, | *acris aliquis fixus, s. austerus, tunc*
tamen illam, diutina stagnatione amit- | *scyrrhus, naturam contrahit cancerosam.*

Hinc enim nata est intemperies illa hepatis, tumore duro, & stupido sensu, comitata, cujus pondere, cum per sinistrum decubitus ventriculus & præcordia premantur; quæ per dextrum decubitus à pressione sunt libera; hinc fit, ut decubitus dexter ægro sit facilis, sinister vero adeo difficilis, ut difficilem respirationem suffocationisque metum inducat.

Quia autem, per corporis erectionem & in dextras partes inclinationem, tumidum hepar magis versus exteriora à vicinis partibus propellitur, idcirco tumor ejus, figuram & situm hepatis habens, corpore erecto & in dextram latius inclinato, facile est perceptibilis.

Morbi hujus magna solet esse a pertinacia & b periculum: cum viscus hepatis meatus habeat angustos, qui præcedente obstructione valde sunt obstructi, & à subsecuto hoc scyrrho sere omnes sunt occlusi, ita ut vis medicamentorum eo difficulter sit preventura; unde vel *hydrops*, c. vel *atrophia* hic est metienda.

a *Morbi*

a Morbi pertinacia.) Multi sine notabili noxa per multos annos superstites sunt.

b Periculum.) Omnis scyrbus (nisi maturè curetur) in lapideam duritiem concrefcit, ita ut per medicamentum resolvì nequeat: periculosior est scyrbus canerosus, usque qui facile exul-

ceratur. Confer Galen. lib. 2. ad Glauca. cap. 4. & 5. Hippocr. Sect. vj. Aphor. 42.

c Atrophia.) Quatenus, uti in hepate, sic & in aliis partibus solidis, & vasis earum capillaribus ab eadem causa crassa, viscosa, numerosa sunt obstructions.

Curatio itaque diligens instituenda est, quæ, in causarum, & intemperiei, ac tumoris, per contraria ablatione, consistet.

Primo itaque purgetur tali medicamento a cathartico:

R. Syr. rosati sol. cum sol. senæ, & rhubarb. ℥ij.

Elec. diaphan. ℥iij. aq. decoct. bord. q. s.

M. F. Haustus.

a Cathartico.) Præmittendum censemus apozema attenuans, & deobstruens; ubi tempestivum fuerit purgare, non inconveniens est illud Joëlis ex Extract. elleb. nig. ℥ss. cum conserv. meliss. ℥j. vel Elec. diacathol. ℥x. vel confect. hamecb ℥vij. aut antim.

rit. præpar. gr. iij.

Vel R. Extract. cathol. gr. xiv.

Rad. helleb. nigr. gr. vj.

Mercurii dulcis gr. v. vj. viij.

M. f. Pilule. Violentam autem evacuationem, nos omninò avertimus.

Deinde utatur a tali apozemate alterante & purgante:

R. Rad. sanic. petros., gramin., asparag., in aceto maceratae. an. ℥j.

Herb. marrubii, ceterach, cuscusæ, capill. veneris,

Scolopendrit, chamædryos. an. m. j.

Sem. anis. fœniculi, an. ℥j.

Fol. senæ ℥j. agarici, mechocann. an. ℥j.

Passul. ℥j. ficus sec. Num. v.

Decoq. in aq. bord. ad ℥ss.

Colatura adde syr. de clobor. cum rbeo ℥j.

M. F. Apozema, de quo sumat semel, vel bis in die, haustum trium, vel quatuor unciarum.

a Tali apozemate.) Sit idem, præscriptum. quod in medicatione præcedenti, fuit

Reiterari subinde simile apozema debet, omissis vel additis purgantibus, prout res hic desiderabit.

Purgari etiam subinde poterit tali haustu:

R. Fol. senæ ℥iij. agarie. trochisc. rhubarb. an. ℥j.

Sem. anis. ℥ij. infund. in aq. bord. ℥iij.

Colatura adde diaphan. ℥iij. M. F. Haustus.

Interea dum his utitur, admoveantur a fomenta, unguenta & emplastra sequentia.

R. Rad. bryoniae, liliorum, alth. an. ℥j.

Cucumeris sylvest. ℥j.

Fol. malv., violar. parietar., absynth., agrimon. an. m. f.

Flor. camomill., melilot., rosarum an. p. j.

Ccc 2

Cog.

*Cog. in tribus partibus aq. comm. & unâ vini sub finem addit.
Colaturâ foveatur, cum pannis laneis, hypochondrium dextrum.*

*a Fomenta, &c.) Etiam hoc unâ
cum apozemate, precedere debet, ante-
quam ad purgationem itur.*

*Cæterum hic magnâ opus est in ad-
ministratone prudentia, ne videlicet
vehementer calidis & exsiccâtibus-uta-
mur, nam tenuiore parte materiæ pec-
cantis exhalata, crassior lapidescit, tu-
morque evadit incurabilis; non etiam
nimis emolliendum, ne tumor incremen-
tum sumat, aut forte transeat in can-
orum: ergo eligenda, quæ partim mode-
rate resolvunt & per insensibilem tran-
spirationem discutiunt, partim etiam
digerendo nonnihil emolliunt, aut alter-
natim modicâ primò emollientia, dein-
de digerentiâ applicentur, Joel loco ci-
tato.*

*℞. Cort. rad. althææ minutissime,
contus. q. v.*

*Cum ping. anserinæ s. q. subigan-
tur in formam cataplasmatris re-
digantur, aut*

℞. Gummi bdellii,

Ammoniaci,

Galban. an. pæq.

*Conterantur in mortario calido,
quibus admisce*

Ol. sambuc. q. s.

Mucil. sem. lini,

Fœnugræci, & ex

*Ficus contulis, & simul ma-
ceratis confectæ, ad pondus descrip-
torum gummatum, contundantur & re-
digantur in pulvis formam, & fiat ca-
taplasma.*

*Si scyrrbus in suppurationem termi-
nari animadvertatur, sedulo est cavend-
um, ne amplius remedia calefacientia
eidem imponantur: aut etiam sectione
per ferrum irriteretur, ut scyrrbus in can-
crosum tumorem convertatur, sed ubi
ulcus sponte sua aperitur, pus ex tumo-
re diligenter abstergetur & solo empl.
diachylo pus eliciatur, & ulcus more
solito curetur, frequenter nonnulli tu-
morem resolvere conantur vapore aceri
acerrimi in lapidem candentem effusi.*

Post fotum adhibeatur tale a linimentum.

*℞. Ol. lilior., camomill., melilot., amygdal. dulc. an. ℥j.
rosar., absynth. an. ℥ss.*

Gumm. ammon. in acet. dissolut. ℥ iij.

Cera ℥ij. M. F. linimentum.

a Linimentum.) Ex River. prax. lib. xj. c. 5.

*Postquam pars affecta linimento illo inuncta fuerit, a tale ei imponatur em-
plastrum.*

*℞. Mass. emplast. de mucilag. ℥j.
de melilot. ℥ss.*

Gumm. ammon. liquati in succo absynth. ℥ iij.

Malaxentur cum ol. absynth. & liliorum q. s.

F. Emplastrum, extendendum super aluta.

*a Tale imponatur emplast.) Etiam
ex River. loc. cit. Cataplasma & em-
plastrum Joël, loc. cit. parat ex medul-
la cervina, vitulina, sevo hircino, pin-
guedine anserina, & gummi galb., am-
montaco, & rad. althææ, addito oleo iri-
no, & pauxillo aceti, aliis empl. de ci-
vuta in usu est.*

*Confer Rulandi cent. 8. curat. 84.
Hartm. prax. p. 213. 214. 215. 216.
usque ad 225. & p. 234. habet ol. croci
(non quod subtile illud oleum ad e-
queas impetu efficaci, obstructions re-
serare, sed quod sanguinis pigri mo-
tum resuscitando, eximè adigat ad loca
obstru-*

obstruenda aperienda) pag. 418. & seq. | *Proderunt quoque sal. volatile arom-*
spiritus urinæ pag. 458. | *maticum & oleosum.*

Si verò durities contumax nondum his cederet, sequentes pilulæ per plures dies erunt usurpandæ :

℞. *Gumm. ammon. in acet. dissolut.*

& traxerit & iterum inspissati ℥ij.

Bdellii, syraxis, an. ℥iiij. M. F. Pilulæ justæ magnitudinis, capi-
piat ℥i. alternis diebus.

Intermediis diebus utatur opiata roborante & aperiente in obstructione hepatis præscripta

Ufus etiam chalybis præparati, superius & inferius à nobis descripti, hic magnopere conducit.

In *Vitis ratione*, *Cibus* sit attenuans, ut in obstructione hepatis, moderata quantitate exhibitus. Item incidens & detergens. Vitentur *a* dulcia: *b* Vinum sit tenue, odoratum, vel cerevisia clara, mediocrium virium. Cappares sint in frequenti usu. *Alvus* moderate fluat. *Exercitia* sint moderata. *Vites* tristitiam.

a Dulcia.) *Item legumina, pisces,* | *b* Vinum.) *Potest esse generosum, &*
carnes sale & fumo indurata, &c. | *modice sumatur, nisi febris sit notabilis.*

XVII.

MEDICATIO VIRI,

CACHEXIA LEUCOPHLEGMATICA

AFFECTI.

V Ir quadraginta annorum, febrî erraticâ diu fatigatus, & tandem *c* ab ea liberatus, *d* incidit in pedum & tibiarum inflationem; quæ deinde, per femora & testes paulatim *e* ascendens, totum corpus, faciem ipsam, palpebras, labia, ac gingivas occupavit. Color corporis ad fœdam *f* albedinem declinat. Digni partibus externis impressi aliquamdiu profunda in iis relinquunt vestigia. Urina est pauca & cruda. Pulsus debilior. Coctio ventriculi tarda. Corporis motus lentus & languidus.

a Cachexia leucophlegmatica.) | *& in feminis chlorosis.*
Hic dicitur summus cachexia gradus, | *b* Vir.) *Affectus magis est mulie-*
hydropis universalis indicium: aliàs | *rum quàm Virorum.*
cachexia in genere denotat quamcun- | *c* Ab ea liberatus.) *Potius justa est*
que habitus corporis mutationem ad | *suspicio, hunc ægrum multa julapia*
fatum præternaturalem, in specie ve- | *sumisse refrigerantia, ad febris ardo-*
rò dicitur vel scorbutica, vel ischærica, | *rem & sitim auferendam, unde subul-*
(quæ rursus est vel flava vel nigra &c.) | *& canaliculi partium, præsertim ex-*
ter-

arteriarum, multi obstructi fuerunt, & eorum nonnulli rupti.

a Incidit in pedum, &c.) Quid mirum? nempe sanguis & humores debent per lineam perpendicularem sursum propelli, quod satis vegete fieri non posse ob languidiorum musculorum

contractionem nemo non percipere noquit.

e Ascendens.) Sit verbo venia? *f* Albedinem.) Hinc ortum nomen leucophlegmaticæ. Pet. Borell. cent. iij. obs. 66. historiam habet corporis cachectici instar crystalli translucentis.

Afficitur in hoc ægro totius corporis habitus; ut ad oculum patet: Item hepar, ventriculus, lien, & aliæ partes, a chylo & chymosi ac etiam sanguificationi inservientes; quod totius corporis inflatio & tumor indicant.

a Chylofi.) Hinc Etmullero dicitur cacochylofus pedissequa.

Morbus, quo æger laborat, *a* est intemperies viscerum, chylofi, *b* chymosi & sanguificationi inservientium, serosa, pituitosa & vaporosa; quæ, totum corpus tumore molli inflans & distendens, fædoque pallore perfundens, *c* Cachexia Leucophlegmatica appellatur.

a Est intemperies serosa, vaporosa.) Est potius intemperies crassa, viscosa, vel etiam austera sanguinis & humorum, cum obstructionibus tubulorum & vasorum multorum, præsertim venosorum & lymphaticorum in plurimis corporis partibus stabilibus, præcipuè à corde remotioribus & extremis.

b Chymosi.) Forsan iuxta illud Hippocrat. lib. de affect. 526. text. j. ἰδὲ καὶ τὸ ὑμᾶτο. Sed hæc hypothesis corrui, circulatione sanguinis inventa.

c Cachexia.) Dicitur etiam aqua intercus, anasarca.

a Causa prima sive procatartica hujus morbi est febris erratica, quæ diu ægrum nostrum fatigavit. Hinc calor natus, primò quidem nimis fuit intensus; sed postea, ex dissipatione spirituum & oleaginosarum partium, imminutus: unde humores serosi & pituitosi, item vapores crudi & crassi copiose fuerunt in visceribus *b* geniti; qui, in vasis cum sanguine contenti, antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Ii verò, propter *c* debilem viscerum calorem, cum reliquis sanguinis partibus non satis bene mixti, atque idè extra vasa in habitum corporis, cujus minor quam viscerum est calor, sese effundentes, & illi qualicumque modo se agglutinantes, *d* continentem hujus morbi & symptomatum constituunt causam.

a Causa procatartica.) Huc pertinens omnia incrassantia, ut usus nimius spiritus vini aliorumve liquorum inebriantium, piscium, leguminum, saccharorum, panis azymi, julapiorum, pinguium acidorum, vita deserta & otiosa, animi mæror, Venus immodica, &c. Exemplum obstructionis mensum cum cachexia sedibusque cruentis ab ingurgitatione vini gelidi cum saccharo, citriis & aqua diluti, æstuantis corpore, vid. in misc. cur. decif. 2.

ann. iij. obs. 11. canser medic. hujus lib. xj. xij. & xv. Cachexiam post partum factus mortui, vid. apud Horst. tom. ij. l. i. obs. xx. Ex mola, Forest. lib. 19. obs. 26.

b Geniti.) Potius propter angustiam canaliculorum collecti.

c Debilem viscerum calorem.) Atqui debilitatus fuit ille calor à causis procatarticis incrassantibus.

d Continentem.) Hæc potenda est partim ab obstructione multarum ramifica-

scationum venosarum in multis corporis (præsertim extremis) partibus, ita ut pressio sanguinis ab arstriis major resulet versus glandulas & vasa lymphatica, quæ per consequens serum in cavitates vicinas, tanquam loca minus resistentia, copiosum expuunt; partim à ruptione vasorum lymphaticorum, propter pressionem violentam copiosi & crassi seri.

Nam serosa & pituitosa illa materia, & circa viscera chylosea & chymosæos ac sanguificationis existens, producit ibi *intemperiem jam commemoratam*.
b Extra vasa verò in pedes, propter longiorem à corde & reliquis visceribus distantiam, & feri gravitatem, effusa, *facit ibi tumorem œdematosum, digitorum impressorum vestigia*, ob partium mollietiem, *c* aliquamdiu retinentem. *Hinc*, malo ingravescente, *d* primum tibias & femora, deinde totum habitum corporis, *item brachia & caput*, in eoque faciem, labia & gingivas tandem occupavit.

a Circa viscera.) *Id est, in vasis capillaribus viscerum, & eorundem tubulis angustioribus collecta.* *cûs quàm in molli luto vestigia impressa diu permanent.*
b Extra vasa. *Id est, lymphatica.* *d* Primum tibias.) *Hic ordo phænomenorum fortuitus est tantummodo.*
c Aliquamdiu retinentem.) *Non se-*

Et quoniam serosa hæc materia, ob dictas causas, in habitu corporis hæret, idcirco pauca ejus quantitas ad renes deferretur; quæque eo deportatur est crassa & cruda, ac obstructos etiam ibi invenit poros; hinc *urina etiam est pauca & cruda*. Quia verò ab hoc sero & sanguine crudo ac frigidiore, calor ventriculi & cordis, jam antea à febre præcedente debilis magis magisque debilitatur: hinc *pulsus est jasto debilior, ac concoctio ventriculi, ut & aliarum partium, tarda*.
a Et denique, quia moles corporis ab hoc tumore est gravis, & spiritus animales, ob serosam; hanc cacochymiam, pauci: hinc *motus corporis est languidus & tardus*.

a Et denique.) *Symptomata hæc omnia facile deducuntur à sanguine humoribusque crassis, quibus secretiones, distributiones & excretiones naturales cobibentur.*

Morbus hic valde *a* est periculosus: quia chylosis & chymosis, atque hinc sanguificatio, graviter est læsa, & difficulter corrigi potest. Non tamen desperandum: sæpe enim hujusmodi cachexia sanari solet.

a Morbus est periculosus.) *Veratana difficilis curationis dependet, primo, ab obstructionum pertinacia in venis & vasis lymphaticis partium subcutanearum, tanquam à corde remotiorum, & injuriis aëris mugis exposturarum, quatenus ad eas, non transeunt cum vigore, medicamentorum vires: præterea medicamenta deobstruentia vasculis lymphaticis tenellis vim multam inferunt, ita ut ulterius rumpantur: & si vel omnis aqua stagnans, esset ex partibus affectis evacuata, parum prodesset, nisi simul ablata essent obstructiones; secundo, difficultas est in consolidatione vasculorum lymphaticorum; quoniam ea peragi debet balsamicis & adstringentibus, quibus obstructiones regenerantur.*

Nè itaque in lethalem leucophlegmatiam, vel ascitem abeat. *Curatio quam*

quam primum erit inchoanda : quæ consistet in causæ antecedentis & continentis ablatione, & intemperiei viscerum & habitus corporis, per contraria; correctione.

Primo itaque a purgetur tali hanstu:

℞. Diaphanici ℥l.

Tartari vitriolati ℥j.

Dissolve in aq. cardui benedicti ℥ij.

Adde aq. cinnamom. ℥l. scammonii gr. viij.

Misce F. Potio, mane jejuno ventriculo exhibenda.

a Purgetur.) Premissis preparan-
tibus, sive incidentibus :

℞. Resinæ agaric. ℥ss.

Jalapp. gr. iv.

Magist. gutt. gamb. gr. iv. vel vj.

Trochisc. alhand. gr. ij. iij.

M. F. Pulvis aut s. a. Pilula pro dosi.

(Nonnulli præferunt Extr. elaterii,

siquidem gutta gambæ progenies sit incognita, nec non, notante Lindano, facile inde exulcerantur pulmones.)

Postea utatur hoc apozemate aperiente, alterante, & purgante :

℞. a Cort. rad. apii, tres recent.,

Ebuli, an. ℥j.

Bryonia ℥l.

Enulæ camp. ℥iij.

Herb. cuscute, agrimonia, ceterach.

Cardui bened., fumarie an. m. j.

Absynthii vulg. & romani an. m. s.

Flor. geniste, sambuci, centaure. min. an. p. j.

Sem. anisi, fœniculi, carui, dauci an. ℥ij.

Fol. fenæ ℥ij. agarici, rad. esulæ an. ℥l.

Rhabarb. ℥j.

Zinzib., cinnamomi, scbœnantii an. ℥j.

Uvar. pass. ℥j. prunor. acidor. paria viij.

Liquiritiæ rasæ ℥ij.

b Decoq. ex aq. comm. & vini albi part. æq. ad lib. j. s.

Et colentur pro Apozemate, de quo bibat æger uncias quatuor, mane jejunus.

b Cort. rad. apii.) Add. cort. rad. capp. tamarisc. tantundem; Lign. junip. ℥iij. herb. sabin. M. s. heder. terr. p. iij. rad. fœnic. petros. ana ℥ij. Ciner. herbæ alicujus alcalicor. ℥ij. allii ℥ss.

b Decoq.) Præferemus nos infusionem in vin. generos. antiq. Rhen & spir. junip. ana p. æq. s. nam decocta majori quantitate cum debeant assumi, & aquam sanguini uberiolem communicent, non adeo convenire videntur. Huc pertinent tincturæ metall. antim.

mart. vol., succin., salis tart. quinta essentia ex fœnis quorundam animalium, spiritus C. C. juniperinus, tartarum tartarizatum, crystalli lunæ, tinct. lunæ, s. potius Veneris, sal. vol. tart., C. C., urinæ, pulv. buson. & millep. &c. confer misc. cur. ana. 6. de vino martiali antihydroptico Cneffeli: Act. Hafn. vol. v. obs. 119. Barth. centur. 1. hist. 74. Forest. l. 19. obs. 27.

Ubi aliquoties a purgatus fuerit, utatur his tabellis corroborantibus & intemperiem viscerum corrigentibus,

℞. Spec,

CACHEXIÆ LEUCOPHLEGMATIÆ.

293

R. Spec. El. aromatici rosati,
Diarbodon. abkatis, diamargar. frig. an. ℥ij.

a Purgatus.) Vomitoria sunt mani-
mè suspecta, ut & acriora purgantia, | sunt successus illi felices Celi, & Fo-
majari dos propinata: fortuiti enim | recti.

a Rasuræ eboris, cornu cervi, an. ℥j.

Ol. cinnamomi, caryophyl. an. ℥i.

Sacchari albi dissoluti in aq. ros. ℥iij.

F. Tabellæ ℥iij. pondere; capiat unam hora ante prandium, &
cœnam.

a Rasuræ eboris.) Parum aut ni- | aut vj. in haustu vini albi calidi:
hil hæc efficiet, præstaret cornu cer- | Pro digestivo spiritus tartari usurper-
vi Philosophicè præparatum, cum sa- | tur. Salia essentialia absynth. & card.
lis sudorifici ℥ss. ol. cinnamomi gutt. v. | &c. egregiè penetrant.

a Ventriculus & præcordia hoc foveantur linimento:

R. Ol. nucis moscbatæ, menthæ, absynthii,

Amgdal. amarar. an. ℥i. ol. caryophyll. ℥j.

Ceræ parum. F. Linimentum, quo regio ventriculi mane & ve-
speri illinatur, & superponatur scutum ex bombace.

a Ventriculus & præcordia.) Nihil | tum quia totum corpus inungi non sine
efficiet linimentum, tum propter crassi- | magna difficultate poterit.
tatem quorundam oleorum & ceram, |

Alvus si postea substiterit, a moveatur subinde his pilulis:

R. Aloës rosatæ,

Spec. hieræ simpl.

Rhabarb. agarici trochis. an. ℥j.

Cum syr. de absynthio q. s. F. Massa, de qua capiat ℥j. horâ unâ ante
cœnam.

a Moveatur subinde his pilulis.) | poris partibus hæud evacuare posse,
Potius quarto aut quinto quovis die | non attendentibus, attamen & ratio
detur constans aliquod sudoriferum, | & experientia eorum usum hic com-
vel diureticum ex salibus & minera- | mendant.

Clysteres conducunt ex diureticis & | Pilulas hic etiam laudamus ex gum-
purgantibus conflati, utut enim vi- | mi ammoniaco, & mercurio dulci sæpe
dentur aquas, ex remotioribus cor- | usurpandas.

Cibus sit euchymus, ex pane triticeo, bene fermentato, carnibus gallina-
ceis, vervecinis, perdicibus, a ovis forbilibus; aromatibus moderatè con-
ditus. Abstineat à multis jurulentis & forbitionibus, b multo potu; qui sit ce-
revisia & vinum album, mediocrium virium. Bis terve in die alatur quan-
titate cibi, quam facile conficere potest. Versetur in aëre mediocriter cali-
do. Moderatè ambulando se exerceat. c Bene dormiat; & tristitiam fu-
giat.

Qdd

a Ovis

a Ovis forbilibus .) Notetur hic
 monitum illud Hippocratis, quod cor-
 pora impura non multum sint nutriens
 da .

b Multo potu .) Quò plus bibuntur,
 plus sitiuntur aqua .

c Benè dormiat .) Somnus largus
 nocet .

XVIII.

M E D I C A T I O V I R I ,
 • H Y D R O P E A S C I T E
 L A B O R A N T I S .

V Ir triginta quinque annorum, c febrì tertiana intermittente duplici ali-
 quamdiu afflicus, & postea, d ex mala victus ratione, in continuam;
 ac inde iterum in tertianam duplicem prolapsus; eaque per integrum mensem
 fatigatus; dum nullis aut paucissimis remediis uteretur, e ac multum potum
 ingurgitaret; f paulatim; jam g à duobus mensibus, incidit in insignem ab-
 dominis; scroti, & crurum tumorem: cui nunc adest respirandi difficultas, vi-
 rium debilitas, faciei ac totius corporis pallor; b sitis perpetua; appetitus pro-
 stratus; & imi ventris, ubi æger se in lecto de latere in latus circumvolvitur, i flu-
 ctuatio. k Urina est pauca, aquosa, & sedimento carens .

a Hydrope .) Vox est generalis, si-
 gnificans seri s. lymphæ præternatura-
 lem, in quacunq; demum corporis
 parte, collectionem: in specie autem
 pro varietate partis affectæ varia na-
 tus est nomina: ita datur hydrocephalus
 internus & externus, hydrosterni-
 tes (ut ait Pecclinus) alterius imita-
 tione vocandus pectoris, pericardii, me-
 diastini, abdominis, scroti, uteri, tu-
 barum Fallopiænarum & ovariorum,
 pedum, totius corporis habitus; &c.
 Dividitur præterea hydrops in hu-
 midum & siccum: quem Hippocrates
 Sect. 4. Aphor. xi. vocat ὑδρωμα ἕψρον,
 hic significat partium diversarum à fla-
 tibus, extraordinariam expansionem;
 unde resultant tympanites, pneumato-
 cele, &c.

b Vir .) Embryonis hydropticæ histo-
 riam vidè sis misc. cur. ann. j. obs. 52.
 Factum abortivum hydropticum vid. in
 misc. cur. dec. ij. ann. iij. obs. 153.

c Febrì tertiana .) Simile quid vid.
 apud Horst. lib. iv. obs. 28. Ex quarta-
 na; vid. Lang. lib. 2. Epist. 48. Plures
 autem causæ; loco tradentur inferiore
 circa causam procatartiticam.

d Ex mala victus ratione .) For-
 san nimis fuit usus julapiti refrigerantibus
 contra sitim & ardorem febrilem, unde obstru-
 ctiones pertinaces resultant.

e Ac multum potum .) Sine dubio
 gelidum, aut saltem magnopere refrige-
 rantem.

f Paulatim .) Exemplum vidimus
 in virgine tumoris ascitici intra 24. ho-
 ras ita incrementis, ut paulo post diem
 suum obierit.

g Duobus mensibus .) Hæc faciunt
 ad prognosin meliorem.

b Sitis perpetua .) Contrarium ex-
 tat exemplum apud Schenk. lib. iij. obs.
 p. 436.

i Fluctuatio .) Hæc difficillimè aut
 non.

non percipietur, si serum contineatur hydatidibus, sive vesiculis aquosis: quarum exempla vid. apud Frideric. Ruysch. in obs. anat. chirurg. xxvij. & xlvi. Tulp. lib. ij. obs. 34. Confer misc. cur. dec. 2. ann. 6. item Anton. Nuck adenograph. curios. cap. 6. de hydatidibus renum, nec dubitandum est in plerisque corporis partibus glandulosis simile quid & evenisse & eventire posse; ita hydropem peritonæi, vid. apud Tulp. lib. iv. obs. 43. cornuum uteri apud eundem l. c. obs. 44. confer lib. 3. obs. 32. thoracis, lib. ij. obs. 16. Hydropem ovarii, muliebris vid. apud Fr.

Ruysch. obs. chir. anat. xvij. A. Nuck adenog. cur. cap. 7. & seqq. Aquas intra duplicaturam peritonæi collectas, vid. apud Job. à Mekeren obs. chir. med. 49. Blas. obs. xvij. &c. In tympanitide nulla etiam percipitur fluctuatio (nisi fortè ascites ipsi conjungatur) sed tumens abdomen si pulsetur, sonum edit, serè instar tympani; totus corporis habitus leucophlegmaticus non est, uti plerumque in ascite.

k Urina aquosa. Quæ ad ignem posita abit in coagulum, aliquando tamen talis urina est crassa & quasi gelatinosa quæ valdè mala.

Afficiuntur in hoc ægro crura, scrotum, & imprimis unus venter: idque secundum illam cavitatem, quæ est intra peritonæum a & intestina; quod constat ex eorum tumore, & fluctuatione in abdomine percepta. Læditur quoque b jecur, cum liene & vasis gastricis, meseraicis, c aliisque chylosi & chymosi inservientibus; quod indicat totius corporis, & præsertim faciei, pallor, item ventris & crurum, ab aquis in iis collectis, tumor.

a Et intestina. Id est, inter membranas intestinorum, nam si intra intestina essent aquæ, prompte excernerentur.

b Jecur. Hæc viscera aliquando in ascite afficiuntur omnia, aliquando eorum saltem nonnulla: Vid. Hippocr. Sect. vj. Aphor. 12. & 43. Sect. vij.

Aphor. 35. Confer Fred. Ruysch. obs. anat. chir. 86. & 87. Schenk. obs. 127. Blas. obs. 19.

c Aliisque chylosi, &c. Hydrops ascites oriri potest à ruptione vasorum lacteorum & lymphaticorum mesenterii, &c.

Morbus qui ipsum affligit, a est intemperies sanguinis, & multorum imi ventris viscerum, serosa, quæ multam aquam in abdomen, scrotum, & crura, effundens, illaque in tumorem attollens, Hydrops ascites dicitur.

a Est intemperies sanguinis serosa. Est intemperies sanguinis humorumque crassa, viscosa, multas canaliculum in partibus solidis, & præsertim visceribus abdominis, obstructions, ferique in cavitatibus vicinis collectiones pariens. Ascitem cum tympanitide conjunctum vid. apud Horst. obs.

anat. x. Plater. obs. lib. 3. p. 653. Ascites cum ictero & romate lethalis, vid. in misc. cur. decur. 2. ann. 3. obs. 109. aliquando simul afficiuntur mesenterii glandulæ tumoribus scyrrhosis, undè etiam ortam passionem hystericam, vid. in misc. cur. anni j. obs. 32.

a Cause procatartica hujus morbi sunt febres illæ, quibus æger tamdiu fuit afflictus. Hinc enim calor natus in partibus chylosi & chymosi inservientibus, primò quidem fuit plus justo intensus; sed postea per dissipationem spirituum & pororum apertionem imminutus; qui deinde serosos & crassos humores, ex copioso illo potu & aliis assumptis alimentis, in vasis, & obstructions in quibusdam partibus, pariens, b antecedentem huic morbo præbuit causam.

Pars verò serosæ istius materiæ ex vasis & visceribus, propter malam cum reliquo sanguine, à debilitato calore, commixtionem, in cavitatem abdominis, & per evaporationem, & forsân etiam per diapedesin, sese effundens, & liquorem, tum propter loci angustiam, tum ob minorem interioris superficiei ventris calorem, coëns; & forsân etiam, & per ductus aquosos hepatis ruptos, in cavitatem abdominis effluens; ac inde in scrotum & crura delabens, partemque illas suâ copiâ extendens & in tumorem attollens, *contingens* hujus morbi & symptomatum evadit causa.

a Cause procacitæ .) Confer medic. xv. xvj. & xvij. Maximè autem excubia sub Jove frigido & pluvioso, hæmorrhagia vel alii fluxus frequentes, legumina, pisces, pinguis, julpia acida, lac ebutyratum frigidum, austera & similia, hydropum causæ fortissimè procacitæ esse possunt.

b Antecedentem .) Potius obstructions multarum vinarum circa viscera abdominis, ruptionesque vasorum lymphaticorum in istis partibus, continentem & proximam constituunt causam: hæc etiam pertinere potest rece-

præcisi communis vel ductus thoracici ruptio.

c Per evaporationem, & forsân etiam diapedesin .) Hæc si vera esset hydropis causa, nihil obstarèt, quò minus omnia corpora viventium animalium essent semper hydropica, siquidem transitu humorum ab uno poro ad aliud, & tubulo ad tubulum, pervio, & evaporatio & diapedesin locum habent.

d Per ductus aquosos hepatis ruptos .) Confer Hemsterbus. meth. aur. anat. & A. Nuck. l.c.

Dum enim aqua illa, & cum sanguine reliquo mixta, ad corpus rectè nutriendum & calefaciendum est ineptior; *hinc oritur totius corporis debilitas ac pallor*. b In abdomen vero diffusa, & ob circumvolutionem ægri, ab uno latere in alterum, inter intestina, magno impetu ruens, fluctuationis excitat percceptionem. Et, copiâ suâ abdominis cavitatem replens, impedit justam diaphragmatis, in inspiratione necessariam depressionem; eoque respirandi inducit difficultatem. c Secundum exteriorem verò vasorum, in scrotum & crura ex abdomine definentium, superficiem, in illas partes copiosè descendens, magnum earum facit tumorem.

a Cum sanguine reliquo mixta .) Semper debet aqua (s. lymphæ) cum sanguine esse permixta, verùm in partibus stabilibus non remorari & stagnare: id quod fit si causæ dentur aliate.

b In abdomen effusa .) Ratio cur aquæ nonnunquam colligantur intra peritonæi duplicaturam, &c. Vid. lau-

dat. A. Nuck., locis jam citatis. Vix enim ulla corporis pars solida datur, glandularum vasculorumque lymphaticorum expertis.

c Secundum exteriorem, &c.) Partim sunt duo effectus (ascites & hydrocele) ab una eademque causa universali, partim aquæ descendere possunt ex abdomine in scrotum, dilatatione.

Et quoniam serum maxima ex parte, jam dicta ratione, ex vasis abdominis in cavitatem imi ventris exhalat, & per eorum & poros nimis apertos forsân etiam transfudat; serumque, quod paucum in vasis remanet, ob debilitatem caloris est crudum: hinc parum seri ad renes defertur, *urinaque pauca & cruda*, cum nullo sedimento, excernitur. Quò etiam multum facit pororum renum obstructio, & intemperies sanguinis frigidior, qua serum ineptius evadit, quam ut b venum obstructorum à reliquo sanguine separetur.

a Po-

a. Poros nimis apertos.) Dicitur potius per lymphaticorum vulnera lympham extravasari, nam nulla ratio suadet, poros nimis apertos fuisse, sed sudoribus absentia, & anasarca potius arguunt pororum & tubulorum obstructiones.

b Vi renum.) Hæ ferum, urinosum transmittunt solummodo convenientiâ pororum, atque tubulorum diversæ diametri respondente partibus ejusdem feri integrantibus, contractione musculorum cordis & arteriarum illæ propulsi.

Eadem aqua secundum partes insipidas, a magnam partem per insensibilem transpirationem dissipata, & secundum falsas, quæ difficiliter, ob rigiditatem & crassitiem suam, per poros abdominis dissipari possunt, in ventre retentæ, b majorem in dies falsedinem acquirunt. Eaque, superiori ventriculi parte sese perpetuo insinuans, sitim parit perpetuam. c In ventriculum verò defluens & succum acrem, famis irritamentum, aquositate & falsedine ibi temperans, præberit penitus ægri appetitum.

a Magnam partem dissipati.) Repugnat illa transpiratio, natura morbi, eo enim in casu hydrops nunquam oritur, cujus veritatis indicium est, quod difficillime aut nunquam ad sudores hydropici deducantur.

b Majorem indies falsedinem acquirunt, eaque, &c.) Siste dubio quidem, ferum non solum est falsum, dum in cavitatem abdominis deponitur, verum etiam acrius stagnando, evadit, sed

quid quaeso, potest hæc feri abdominis falsedo ad sitis perceptionem facere? multo facilius sitis causa intelligitur ex paucitate aquæ in sanguine, & consequenter laticis salivæ in ore, unde hæc exsiccat & ardescit, salibusque rigidioribus abundantibus vellicatur.

c In ventriculum defluens.) Sed si ille succus penetret in ventriculum, quidni & in intestina & vesicam, ut cum maximo ægri levamine, excernatur?

Dico ferum, propter debilem viscerum, vasorum & sanguinis, calorem nativum, non satis bene cum reliquo sanguine mixtum, atque ideo facile ab eo separabile, per exhalationem potissimum, ex visceribus & eorum vasis a cavitatem abdominis ingredi, ibique in liquorem, propter causas jam dictas, coagulari: quia hic ejus ingressus est facilissimus, utpote qui majores pororum apertiones, quales in diapedesi & diarefi requiruntur, non desideret; nec per anastomosis, cum venarum & arteriarum extrema per univ. corpus, sint continua fieri queat.

a Cavitatem abdominis ingredi.) Vestis simile est, quod in omni circumferentia abdominis concava, existant glandulae, vasis excretorii instructæ, quæ

obstructis ventis multis in vicinia, ferum copiosius in cavitatem abdominis deponunt.

Neque feri in abdomine collecti falsedo his quicquam adversatur; cum particulæ feri falsæ, quæ, hic nullam sublimem difficilemque ejectionem, sed lateralem facilemque tantum est vasorum & viscerum poris in abdomen ingressum, ibique cum partibus aquosis mixtionem, imo sæpissime descensum solummodo postulent, facile a vaporibus aquosis, per tenues viscerum & vasorum a tunicas, hic sæpe nimium dilatatas, in abdominis crassis partibus vestiti cavitatem, saltem sensim propelli, ibique facile ob abdominis partium crassitiem retineri, & ita magnâ copiâ colligi in eâ queant. Et certè, cum falsæ feri partes ex abdomine b in crassum & densum oesophagum impellantur, ibique sitim, ut diximus, faciunt;

ciant; nullam causam video, cur non eadem, per tenues & raras vasorum & viscerum tunicas, in abdomen satis copiosè impelli possint.

a Tunicas dilatatas.) Hoc nullà ratione constat.

b In crassum & densum œsophagum.) Atqui si (ut supra quoque dictum) per poros crassi & densi œsophagi, par-

ticula illa penetrare possint, cur equalem vim non habent penetrandi in vasa sanguifera, in intestina & vesicam cum sufficiente aquarum evacuatione.

Morbus hic valde est a periculosus, cum aliis morbis supervenerit; & chymosis hic sit læsa; ac aqua per pharmaca b difficulter; c per paracenthesin verò periculosissimè educi; intemperiesque viscerum vasorum & sanguinis difficillimè corrigi; pororumque aperiatio nimia difficulter claudi, ac proinde aquarum in abdomine collectio summà difficultate impediri possit. Quia tamen morbus est recens, d & æger juvenis, de recuperatione sanitatis planè desperandum non cenfeo.

a Periculosus.) Incipiens hydrops difficulter, confirmatus difficillimè curatur, obstructionibus enim solvendis, cum adhibenda sint medicamenta impetum facientia, rumpuntur facilius vasa lymphatica; horum autem rupturæ consolidandæ, cum conducant emollientia atque adstringentia, obstructiones multiplicentur; convulsiones accedentes sunt lethales; critica aquarum evacuatio salutaris est, vid. Hipp. lib. de iudicat. sect. xj. num. 20. Schenck. obs. 140. & 143. & seqq.

b Difficulter educi.) Prasertim si aqua contineatur in hydatidibus, seu numerosis vesiculis: aut partibus eorumve tubis.

c Per paracenthesin.) Ipsa paracenthesis frustranea est, nisi obstructiones tollantur, & lymphaticorum vulnera potissimum curentur, quod bene etiam annotavit Helmontius.

d Et æger juvenis.) Curationem hy-

dropsis post annum 60. vide apud Bartholinum in actis medicis, & philosophicis part. I. obs. 75.

Huc spectant seq. Hippocratis Aphorismi.

Sect. iij. Aphorism. 22. Autumno vero etiam & multi ex æstivis, & quartana febris, atque erraticæ, dienes, hydropes, tabes, urinæ stillicidia, intestinorum lævitates, & difficultates, coxendicum dolores, angina, &c. Ob dyspnoeam nempe in æstate spiritus, id quod crassum est, remanet, & obstructiones varias producere potest.

Sect. vj. Aphor. 8. Hydropicis, orta in corpore ulcera, non facile sanantur. Ratio est petenda ab universali sanguinis acrimonia.

Sic si tussis subortatur malum est, quia indicat serum in abdomine contentum asciscere: Et concussio ista debet vasa lymphatica magis adhuc rumpere.

a Curatio primo quoque tempore est auspicanda. Eaque consistet in causæ continentis & antecedentis ablatione, & intemperiei ac obstructionum, & pororum nimia aperiatiois per contraria correctione.

a Curatio.) Nota primo, specierum omnium hydrops eandem circiter esse curationem, nisi quod in tympanitide purgationes raro profunt, dummodo simplex fuerit, non præsentem ascite: Hartm. Prax. pag. 237. Sed potius ad

sudorifera ibi confugiendum est.

Nota secundo, quod non à diureticis, sed aperientibus & laxantibus curatio incipienda sit, secus crassior colluvies ad renes conferentem coacta, difficultatem summam pareret.

Nota

Nota tertio, purgantia omnia debere esse valde lenia, alias enim æger ad breve tempus levamen quidem senti- *res, sed postea certò moreretur. Idem ibidem pag. 344.*

Itaque æger alternis diebus una hujus pulveris dosi subinde purgetur:

- R. Senæ mund., turbitib gummosi, bermoda & Zylor.
- Sem. ebuli; Jalappæ, mechoacannæ an. ℥ij.
- Gutt. gamb. ℥i.
- Spec. diambriæ, diarbod. abbat.,
- Sem. fœniculi ana ℥j.
- Sacchari candi ℥ij.

F. Pulvis, cujus drachma una, vel duæ infundantur per noctem in vini Rhenani unciiis tribus, sumatque mane vinum & pulverem.

Itaque æger subinde purgetur.) Specifica purgantia, contra hydropeem dicuntur gutta gamba, jalappa, cort. median. sambuci, & rad. ebuli.

Alii extractum elasterii commendant cum spiritu vini factum à gr. j. ad iij. aut accipe.

- Rad. jalappæ gr. xvj. aur
- Resinæ ejusdem gr. v.
- Magist. guttæ gamb. gr. j. ad iv.
- Trochisci alhand. gr. j. aut ij.

M. f. Pulvis, non nisi intercedente usu apozematis usurpandus, interjectis inter purgationes singulas semper 5. 6. aut 8. diebus.

Ubi bis terve purgatus fuerit, & perveniendum ad diuretica; quæ serum cum sanguine exquisitius miscebunt, & evacuationi per renes feliciter instituentur, adaptabunt; obstructions tollent; ac viscerum intemperiem corrigent; quæ ex. gr. hoc est:

- R. Rad. apii, petroselini, emulæ camp. an. ℥ij.
- Cortic. mediani fraxini, tamarisci. an. ℥i.
- Rad. asari ℥iij.
- Fol. agrimontæ, ceterach, capillor. vener.,
- Cichorii, chamædryos, centaurei min.,
- Absynthii vulgar. & romani an. m. j.
- Sem. anisi, petroselini, dauci an. ℥ij.
- Flor. genistæ, sambuci an. p. j. samarindor. ℥ij.
- Coquantur in aq. communi ad quartaria quinque.
- In colatura dissolve syr. de limonib. ℥iij.

M. F. Apozema, pro quatuor dosibus matutinis: addendo unicuique dosi salis juniperini, stipitum fabarum, & genistæ ana ℥j. spiritus salis ℥i. vel ℥j.

Perveniendum ad diuretica.) Specifica hic diuretica sunt cineres alcalici & simi animalium, in liquore conveniente extracti.

Purgantia in hydrope sæpius nocere, quam prodesse, vid. in misc. cur. ann. 9. obs. 18. in Schol.

Quidam pro secreto habuit:

- Succi rad. plantag. cochl. ij.
- Aceti destill. cochl. j.

M. F. H. Nos autem tali remedio adderemus sal quoddam enixum, sive essentiale, ex herbis diureticis vel simi animalium conflatum, cum oleo aliquo diuretico.

Hic quoque conveniunt pilulæ de gummatibus addito mercurio dulci.

Hartmannus commendat urinam pueri sani: & remedium est satis bonum, quia sal urinæ jam poros corporis pertransit,

transit, advoque migit accommodatum est ad poros atque canales in hydropico penetrandum. Egregie utilitatis est | *pulvis, ut & unis hysonum philsophice preparatus.*

Consumpto hoc apozemate, idem vel simile sæpius reiteretur. Pro potu ordinario utatur a vino albo, ex infusione chalybis parato; cum ptisana, ex decocto agrimoniz, ceterach, capill. veneris, & corticum median. tamarisci, composita. Ad sitim extinguendam in ptisanæ ordinariæ sive cerevisiæ lib. iij. dissolvantur b salis petrz, optimè purificati unc. f.; eaque utatur pro potu ordinario, cum vino chalybeato.

Verùm bibat quam parcissimè; & sitim toleret, quantum potest.

a *Vino albo, ex infusione, &c.) Præstat omnia medicamenta sub forma sicca, vel ad minimum exigua quantitate in forma fluida propinare, ne serum in abdominis cavitate copiosius colligatur. Hydropem curatum à comestis verno tempore germinibus rusci vid.* | *apud Rhod. cent. 3. obs. xj. confer Riv. cent. 3. obs. 52. misc. cur. dec. 2. ann. 3. obs. 65., dec. j. ann. 9. & 10. obs. 18., ann. 3. obs. 110.*
b *Salis petrz, &c.) Cautè hoc usurpetur.*

In censu diureticoꝝ numerantur etiam aquæ Spadanæ, aliæque minerales acidulæ & vitriolatæ; utpote quæ viscera potenter deobstruant, poros nimis apertos claudant, aquas per urinas evacuent, & viscerum vaforumque intemperiam emendent. Atque hinc quotannis multi hydropici, a usu aquarum Spadanarum similiumque percurantur.

a *Ufu aquarum Spadanarum.) Vi- de Henricum ab Heers in sua Spadacrene: casus revera est dubius: non* | *enim omnes ferent potum copiosum gelidarum istarum aquarum.*

Hæ igitur etiam, sed magnâ copiâ, usurpari poterunt, si factè & copiosè cum urinis transeant: alioqui erunt prætermittendæ; quippe tum inutiles & noxiæ futuræ.

Confugiendum etiam ad ea, quæ a foris adhibita serum discutiant: ut ad lotiones, per aquas salas & sulphureas, vel cataplasma, ex rad. cucumeris asinini, bryoniæ, rutâ, fimo caprino, columbino, vaccino, farinâ lupinorum, sulphure & similibus: ut

℞. *Fimi bovini siccati lib. j.*

Sulphuris vivi, sem. cumini pulv. an. drach. ij.

Urinæ pueri q. f. b F. Cataplasma, tumidis cruribus & scroto adhibendum.

a *Quæ foris adhibita.) Cruribus etiam & suris fasciæ leniter obvolvantur, & fasciis aspergatur aq. sambuc. cum pauçillo aq. sberiac. campb.* | *abdomen penetrant aliquo linimento.*
Clysteres acres & spirituosi etiam conducunt, quatenus poros intestinorum aperiunt, & ita aquas educunt.
b *F. Cataplasma.) Illinatur etiam* | *℞. Unguenti de arthanita majore unc. ij.*
Theriac. veter. drach. ij.
Ol. tanac. chamom. destill. ana gutt. xij.
Fellis bubuli q. f. ad consistentiam.
M. f. linimentum.

Si his vel similibus remediis morbus non cedat, cogitandum erit de evacuatio-
ne

ne aquarum , & per paracenthesin abdominis , infra umbilicum , vel ad latus , cute prius deorsum vel ad latus tractâ , vel per puncturam scroti , vel leuem scarificationem furarum , vel vesicatoria talis adhibita , instituenda , sed cum magni periculi præmonitione .

a Per paracenthesin .) Hæc temerè non est in confirmato hydropè instituenda , utpote quæ ferè semper lethum infert , rara enim valdè sunt exempla successus boni , qualia apud Costerum in tab. med. p. 245 . item Franc. Joël lib. v. prax. cap. x. Reclè ergò Hippoc. popular. lib. vj. Sect. vij. inuit , quod hydro- picos statim (id est in principio , con-

stantibus viribus ægri , nec non ubi ascites subitò ortus fuerit) secare oporteat : confer A. NUCK experimenta chirurgica cap. xxxij. item Barthol. aët. Hafn. vol. j. obs. vij. nec non Cornel. Solingen Manual. operat. part. iij. cap. j.

b Sed cum magni periculi .) Quia omnibus his vulneribus facillime accidit gangræna .

Verùm tutissima paracenthesis est a Sanctoriana , à Sanctorio Professore Patavino , circa annum hujus seculi vigesimum , inventa , quæ per acum in tubulum , tres vel quatuor digitos longum , formatam ac tenuioris calami anserini crassitiem , & supra cuspidis acutitatem foramen oblongum habentem , instituitur . Hac acu sive tubulo excuminato , pertunditur ascitici sedentis abdomen , infra umbilicum , in dextro vel sinistro musculo recto , usque in ventris cavitatem , educiturque aquæ , prima vice , b una vel altera libra . Post biduum , vel triduum educitur similiter foramen ; vel alterius libræ aquarum quantitas , per idem vel aliud recens factum foramen ; Talisque aquarumeductio reiteratur , quoties morbus & ægri vires hoc permittunt . Post acum singulis vicibus ductam , imponitur foramini plumaceolum ex linteo carpto , illudque imposito emplastro aliquo glutinoso ventri agglutinatur . Nec ulla aqua deinde ex abdomine , invito chirurgo , effluit . Nam ducto , ex foraminulo abdominis , tubulo , mox partes cutis , musculorum , & peritonæi , quæ perforatione istius acus fuerunt distentæ , sponte ad priorem viciniam , quantum possunt , resiliunt , atque ita foraminulum , ad aquarum effluxum impediendum , sufficienter claudunt . Simili modo pertunditur hicetiam scrotum .

a Sanctoriana .) Vid. Paul. Barbette chirurg. cap. xiv. Acum autem nonnulli eligunt argenteam , alii chalybeam vel plumbeam , præstat autem chalybea , quatenus mucro eius commodius ad figuram trigonalem cæsim acui poterit , ita ut facilius , tutius & celerius abdomen pertundi poterit : nec adeò facile accidit inflammatio ac gangræna puncturæ , quàm si adhibeatur argentea , nondum à Venere purificata . Veruntamen & huic methodo id evenit incommodi , quod evacuato (pro re nata) sero , acus debeat extrahi , & vulnuscum cum filis carptis , item emplastro , panno comprimente ac vinculo deligandum sit , nè aquæ sponte effluant & agrum in vitæ periculum con-

ijciant , & tunc non rarò contingit , quod vulnuscum obruretur , ita ut novâ compunctione abdomen veniat apertendum : quapropter Galii aliud instrumentum , (quod vocant , un trocart) excogitarunt , ut huic incommodo occurrerent : nempe , sumunt acum sulcatam , mucrone trigonali cæsim acuatam , qua abdomen pertundunt , ita ut aquæ per sulcum mox effluant , tunc stylum argenteum per sulcum acus in vulnus immittunt , acumque retrahunt , postea aliam cannulam argenteam aliquomodo incurvatam super stylum (retrahendum) immittunt , ritèque observant , ut cannulæ diameter , acus diametro optimè respondeat : ad utrumque istius cannulæ latus , duæ sunt for-

Ecc

mate

mate alæ, aliquomodo ad figuram abdominis inflexæ, foramine instructæ, per quod lemniscum s. fasciam, trajiciunt, quo cannula ad abdomen devincitur: evacuatis (pro re nata) aquis, operculo spiratim striato, cannulam claudunt, ita ut nè gutta quidem sericitra voluntatem effluere valeat.
b Una vel altera libra.) Vid. Hipp. Sect. vj. Aph. 27.

Toto autem curationis decursu, a roborantia nunquam omittenda. Quia frustra aquas educimus, nisi novam earum generationem, per ea quæ viscera resciant, & ad pristinam temperiem revocant, inhibeamus.

a Roborantia.) Id est, deobstruentia temperata, & cardiaca. Contra fistim conducit spir. sal. dulc. in conveniente vehiculo sumptus ad gust. vj. vel viij. Hartmannus commendat sal ab-synth. à gr. iij. ad viij. in cochleari uno vel altero vini granatorum usurpandum.

Inter præcipua roborantia recensenda est aqua cinnamomi: cujus cochlear unum mane, vel ante cœnam exhiberi poterit. Vel usurpetur electuarium diarhodon abbatis, vel de passulis, dimidiæ unciz quantitate, mane exhibendum; cujus descriptio talis est.

℞. Passular. corinth. mund. lib. s. Coquantur in vino generoso ad pulvis consentiam, confusas trajice per setaceum, & admisce conferva antbos, cort. citri conditi, cinnamomi acerrimi ana ℥j. pulv. aromatici rosati, diamargariti calid., diacinnamomi an. ℥i. croci ℥ss. M. F. Electuarium molle.

In vitæ ratione, Aer sit modicè calidus, & siccus. Cibus ex carnibus gallinaceis & vervecinis, ex ovis forbilibus; & vesperi potius assus, quam elixus, ac cinnamomo & caryophyllis conditus. a Potus, præter jam præscriptum, sit vinum tenue, parcissimè sumptum. Exercitium moderatum fiat ambulatione, navigatione, frictione. Somnus sit moderatus. Alvi excrementa respondeant quotidie alimentis assumptis. Venus & tristitia fugiantur.

a Potus.) Rulandus cent. i. curat. 76. commendat serum lactis, in quo cocta sunt grana juniperi, aut vinum absynthites & chalybeatum, vel juniperinum decoctum, sed abstineat à liquidis, quantum possibile, saltem in majore copia.

XIX.

M E D I C A T I O V I R I,
 I N F L A M M A T I O N E L I E N I S
 L A B O R A N T I S.

VIR 35. annorum, temperamento biliosus, post calidiorum alimentorum usum, & vehementiora corporis exercitia, jam à biduo sentit gravitatem & dolorem tensivum in hypochondrio sinistro; quod ubi manu premittur,

tur, & pulsationis sensum exhibet. Adest febris continua, magna sitis, & respirandi difficultas, vigilia, & oris amaritudo.

a Et dolorem tensivum.) Lien quidem multorum possidet nervorum plerum, sed tamen non est acuti sensus, quia minus sunt tensi.

b Sinistro.) Ita distinguitur ab inflammatione hepatis.

c Pulsationis sensum exhibet.) Exemplum memorabile verberantis lie-

nis vid. apud Tulp. lib. ij. obs. 28.

d Respirandi difficultas.) Etiam est respirandi metus, ob doloris exacerbationem ex contractione & descensu diaphragmatis.

e Et oris amaritudo.) Hæc non est de affectionis hujus essentia.

Afficitur in hoc ægro lien, quod ex dolore tensivo, & gravitate, & pulsatione, in hypochondrio sinistro perceptis; item, ex reliquis in historia enarratis symptomatis, est manifestum. Afficitur etiam cor, quod ex febre continua, & siti; atque etiam cerebrum, quod ex vigilia patet.

Morbus, quo hic æger laborat, est intemperies lienis sanguinea, & biliosa: quæ a cum tumore conjuncta, b Inflammatio lienis vulgò appellari solet.

Causa procatartica hujus morbi est c calidiorum alimentorum, ab ægro nostro diu sumptorum, usus: quo, accedentibus vehementioribus corporis exercitiis, humores d sanguinei & biliosi in nostro ægro copiosè geniti antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum e in lienis substantiam, f extra vasa effusa, ibique putrescens, caloremq; præter naturam concipiens, & inde in alias partes translata, continens hujus morbi, & symptomatum est causa.

a Cum tumore.) Hoc non constat ex historia.

b Inflammatio lienis.) Quam Etmullerus in prax. dicit esse rarissimam: forsitan quia texturalis lienis est spongiosa & laxa, multis magnisque arteriis & nervis instructa, quæ sui obstructionem facile non admittit.

c Calidiorum alimentorum.) Id est, acrium, sive salinæ sive acidæ naturæ,

respektu corporis nostri fixorum.

d Sanguinei, &c.) Hæc sunt nugatoria: ratio hujus inflammationis est quæ cæterarum omnium.

e In lienis substantiam.) Inflammatio hæc in membranis potius, quam in cavernulis lienis locum habet.

f Extra vasa effusa.) Hoc non est extraordinarium in liene. Confer Malpigh de structura viscerum.

a Ab humoribus enim istis in lienis substantiam effusis, ibique putrescentibus, & præter naturam incallescens, oritur hæc intemperies biliosa & sanguinea; item tumor lienis: unde partes ejus membranosæ & carnosæ distentæ, & graviores factæ, arteriæque ejus pressæ, dolorem tensivum, gravitatis & pulsationis sensum, in sinistro hypochondrio, & propter sympathiam diaphragmatis, respirandi difficultatem, exhibent. Dum verò pars istius fervidi sanguinis, à liene per ductum splenicum, b ad hepar, & inde ad cor, perpetuò ascendit, ibiq; justo majorem & maligniorem incallescens concipit, hinc oritur in nostro ægro febris continua, quæ suo ardore magnam sitim, vigiliam, & oris amaritudinem producit.

a Ab humoribus.) Non humores solum, sed sanguinem ipsum in lienis substantiam effundi, translatum est; sed

in statu naturali ibidem non stant.

b Ab hepar.) Nempe non nisi medio venarum portarum.

Morbus hic, ob febrim continuam symptomaticam valdè est periculosus.

Ecc 2

Præ-

Præterea metus est, ne hic *a* in scyrrhum abeat.

a In scyrrhum.) *Accedente scilicet multa materia terrestris & auferâ.* | *Vid. medic. de inflammat. & scyrrho hepatis.*

Diligenti igitur *Curatione* erit impugnandus: quæ in causæ procatarticæ, antecedentis, & continentis, ac intemperiei, tumori, quæ ablatione consistet.

a Mox itaque vena in brachio sinistro aperiatur, sanguisque educatur ad ℥viiij. & malo perseverante, post diem unum atque alterum, venæsectio ibidem poterit reiterari.

a Mox itaque vena.) *Omnia remedia inflammationes sunt commendata die dia, quæ locis superioribus, contra in-* | *quoque profunt.*

Venæsectione peractâ, hypochondrium sinistrum tali *a* foveatur fomento repellente:

℞. *b* Ol. rosar. cydonior. an. ℥j. vini auferi lib. ij. aceti rosar. ℥j.

M. F. Fodus, cum laneis pannis eo imbutis tepidè adhibendus.

a Foveatur fomento repellente.) | *crassorum, tutius utimur Saturninis ut*
Adstringentibus istis utendum non est, | *ung. ex sacch. Saturn. cum ol. ros. & vi-*
nisi in principio aut declinatione, aliàs | *tellis ovorum, vel solutione ejusdem*
citius inflammatio terminabitur in | *sacchari in aq. plantag. samb. ros. &c.*
scyrrhum. | *Poppius adhibet theriacam, aut ejus*
b Ol. rosarum.) *Loco pingutum &* | *loco rob. sambucti cum sacch. Saturn.*

a Postea humores præparandi & evacuandi sunt talibus remediis.

℞. *b* Rad. cichorii, dentis leontis an. ℥j. polypod. querc. ℥l.

Herb. sumar., summit. lupuli, borrag., bugloss., scolopendr. an. m. j.

passul. ℥l. bord. m. j.

Decoq. in aq. decoct. bord. ad lib. j. Colatura adde syr. de cichorio cum rbeo ℥j. f. ol. vitriol. q. s. ad gratum acorem.

M. F. Apozema.

De quo sumat æger ℥ij. pro dosi, quater in die.

a Postea.) *Id est, inflammatione se-* | *etiam non asserant aliis: adde quod*
data, vel ablata: non enim aliàs acro- | *non exiguus sit lientis & hepatis con-*
ra s. calidiora hujus Apozematis ingre- | *sensus, aut vile mutuam istorum vi-*
diencia conducent. | *scerum commercium: ad quod etiam*

b Rad. cichorii.) *Hæ dicuntur po-* | *speciat illud Hippocratis, quod in-*
sius hepaticæ specificæ, quàm Spleni- | *flammationem hepatis in lienem con-*
cæ, sed tamen non aded singulari ali- | *verti melius sit, quam lientis in be-*
sui parti conveniunt, ut medelam | *par.*

Post primum apozematis usum diem, *a* purgetur tali medicamento cathartico *a*

℞. Diacarthol., elect. lenitivi an. ℥l. dissol. in aq. decoctionis

Hord. ℥ij. addendo syr. rosar. solutivi ℥l.

M. F. Haustus.

a Purgetur.) *Lente scilicet, &* | *Fortis Haustus magis laxans est, quàm*
cum constantibus viribus. Aliàs Au- | *purgans.*

Pur-

Purgatione finita, tale cataplasma erit adhibendum hypochondrio sinistro:

℞. *Farin. bord., fabar., flor. chamomill., meliloti, summit. absynth.*
an. m. s. succi portulacæ ℥i. ol. rosac. q. s.

• M. F. Cataplasma.

• M. F. Cataplasma.) *Non sine* | *plastrum de cicuta.*
ratione, multi tunc commendant em-

Ubi a fervor inflammationis non nihil fuerit remissus, tale cataplasma repellens & resolvens adhibeatur:

℞. *Farin. bord., fabar. sem. lini, pulv. florum chamomill., absynth.,*
abrotami an. ℥i. coq. in s. q. aq. & aceti, addendo

Ol. de capparibus ℥ij. M. F. Cataplasma.

• Fervor remissus.) *Atqui ex an-* | *flammationem remississ.*
tediōis, judicatur jam dudum in-

Tandem in statu a & declinatione, solis solventibus utendum; ut talis decocto:

℞. *Cort. rad. fraxini, filicis an. ℥ij. herb. scotopend., viticis, Intybi,*
ceterach., schœnanthi an. m. j. flor. genistæ, chamomill., meliloti,
an. m. s. Decoq. ex aq. bord. ad lib. j. In Colatura dissolve oxymel.
℥ij. F. Apozema, de quo sumat ℥iij. bis in die.

• Et declinatione.) *Non eadem est conditio status & declinationis.*

Si forsitan durities aliqua in hypochondrio sentiretur, tali a emolliente opus esset Cataplasmate:

℞. *Farin. bord., lini, fœnugræci an. ℥j. caricæ. aceto maceratæ. ℥vi.*
adipis anserini, ol. lillorum albor., de capparibus an. q. s.

F. Cataplasma.

• Emolliente;) *Cautè adhibeantur emollientia, nec sine attemperantibus ulla.*

Si inflammationis suppuratio impediri non potest, ea adjuvanda tali Cataplasmate:

℞. *Rad. alb. ℥j. farin. bord., lini, fœnugræci. tritici an. ℥j.*
Fleus Num. iij. ol. lillor. albor. ℥j. lactis vaccini q. s.

F. Cataplasma.

Vel imponatur emplastrum diachylum.

Suppuratione facta, ulcers curatio erit instituenda, ut in suppuratione hepatis diximus.

In *vi&us* ratione, *Aër* sit temperatus. *Cibus & Potus* refrigerent. *Abstineat* in principio à vino, postea utatur diluto, aut potius cerevisia tenuiore.

M E D I C A T I O V I R I ;
 O B S T R U C T I O N E L I E N I S
 L A B O R A N T I S .

JUvenis 30. annorum, temperamento *a* melancholicus, crassioribus alimentis diu usus, conqueritur *b* de dolore gravativo & fixo, sinistrum hypochondrium occupante, & per motum corporis vehementiorem, ingravescente. *c* Sine causa tristis est; turbulentaque & tristitia habet insomnia; faciei color floridus in lividum est mutatus; corporis gravitas & spirandi difficultas ab ipso percipitur; præsertim post exercitium vehemens; quandoque etiam *d* adest cordis palpitatio.

a Melancholicus.) *Id est, sanguine gaudens crasso, austero, prout supra ad gravim usque inculcavimus.*

b Dolor gravativus & fixus.) *Distinguitur ita à doloribus colicis, flatulentis, vagisque, uti & à colicis fixis differt dolore suo gravativo.*

c Sine causa tristis est.) *Hoc pecu-*

liare est lienosis & hypochondriacis, indubie propter crassiorem sanguinem in tardo motu constitutum, simileque spiritus.

d Adest cordis palpitatio.) *Conjunguntur rugitus & horborgmi abdominis, præsertim post passum, aut in motu corporis majore.*

Afficitur in hoc ægro *lien*, *a* quod ex gravativo & fixo hypochondrii sinistri dolore, vehementiore corporis motu ingravescente: item *cerebrum*; quod ex tristitia *b* sine causa ægrum torquente, nec non ex tristibus & turbulentis insomniis: ad hæc *totius corporis muscoli & c pulmones*, quod ex corporis gravitate, & spirandi difficultate: & denique ipsum *cor*; quod, ex ejus palpitacione, est manifestum.

a Quod ex gravativo dolore.) *Confer medic. xiiij. hujus libri. Aliquando conjungitur diabetes, & profluvium urinæ albescentis, præsertim ubi post sufficiens à passu tempus, chylus distributionem sui molitur.*

b Sine causa.) *Sc. externa manifesta.*

c Pulmones.) *Hoc non constat; potest enim, illis illæsis, respiratio esse difficilis: nempe denegata libera diaphragmatis contractione, tam à tumore lienis, quam à flatibus, spirituumque crassiorum languido influxu.*

Morbus, qui ægrum hunc affligit, est intemperies melancholica lienis; *a* quæ in ejus vasis obstructiones, & ex illis symptomata, jam in historia commemorata, inducens, *b* *Obstructio lienis* vulgò appellatur. Eaque ex symptomatis ejus, mox explicandis, innotescit.

a Quæ in ejus vasis.) *Præsertim capillaribus, tam sanguiferis, quam lymphaticis glandulosis & nervosis.*

b Obstructio lienis.) *Hanc aliqui*

cum Sylvio omninò negant, sed immeritò, non tamen ea tam crebra est, quam vulgò putatur.

a Pro-

a Procacatrica hujus morbi *causa*, est usus ille crassorum alimentorum diutinus; quo, adjuvante temperamento melancholico, *b crassi & sæculenti* in ejus corpore humores geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt causam. Pars vero eorum partim ad lienem delata, ibique meatus ipsius angustans *c temperiemque* ejus vitians; partim ad cerebrum, cor, aliasque partes, perveniens, *continens* hujus morbi, & symptomatum jam enarratorum, est causa.

a Procacatrica.) *Vide Hippocr. Sect. 3. Aphor. 22.*

b Crassi & sæculenti.) *Id est, auferri, viscosi, adeoque fixi, sive salini fuerint, sive acidi.*

c Temperiemque ejus vitians.) *Id*

est, secretionem consuetam lymphæ spirituosæ, ad receptaculum commune devehendæ, prohibens: ex quo fonte, secretionum & distributionum humorum cæterorum, ordo invertitur.

Dum enim melancholicus ille humor, sua quantitate & copia, lienem distendit & gravat, in eoque fixam sedem habet, isque humor per motum corporis vehementiorem plus solito rarefit, lienemque in sinistro hypochondrio situm fortius expandit, ac diaphragma in respirando premit, hinc ab ægro nostro percipitur *dolor in hypochondrio sinistro gravativus & a fixus, ac spirandi difficultas; quæ per vehementiorem motum corporis ingravescunt.* Ille vero in cerebro se cum spiritibus animalibus miscens, melancholico suo temperamento, inducit *sine manifesta causâ tristitiam, & tristia ac turbulenta insomnia.* Et, quia hic *b humor melancholicus est lividus, hinc en ad faciem, ubi venulæ sunt copiosiores & cutis pellucidior, delato, floridus faciei color in lividum mutatur.* Et quoniam idem ille humor, ob crassitiem suam arctat musculorum poros, ineptusque est, qui in copiosos spiritus animales convertatur, hinc ob justæ spirituum animalium copię defectum porosque musculorum arctatos, & substantiam eorum gravatam, *sentit noster æger, in corporis motu, & præsertim vehementiore, corporis totius gravitatem, spirandique difficultatem.*

a Fixus.) *Haud rarè cum æstu fervè continuè: aliquando non solum adsunt frequentes cordis palpitationes, verùm etiam tremores internarum partium, præsertim in latere sinistro locatarum: aliquandò dolores cum tremoribus extenduntur à cervice ad regionem lumborum: adest atrophia, semen*

frequenter noctu citrà voluntatem rejicitur.

b Humor melancholicus lividus, &c.) *Livor hic tendit ad fuscum, oriundus ex particulis terrestribus valdè porosis, sed irregularibus, multos radios luminis suffocantibus.*

Et quoniam melancholicus hic, in hoc ægro collectus, humor, partes aliquas acres continet, quæ subinde ad cor delatæ, illud suâ acrimoniâ vellicant, inordinatamque *a effervescentiam sanguinis in ventriculis cordis efficiunt; hinc fit, ut, spiritibus animalibus ex illa vellicatione in cordis fibras fortiter & inordinatè fluentibus, & ex illa sanguinis inordinata effervescentia, cor, subinde palpitationis molestiam ægro nostro exhibeat.*

a Effervescentiam.) *Potius irregularem cordis contractionem, tam propter sanguinem crassum & acrem, fibrillas ejus musculosas & tendinosas vellicantem & nimis expandentem,*

ita ut liquidum nervosum vehementius & celerius solito illac insuat, verùm etiam ab aliquali regurgitatione sanguinis, cursum suum naturalem per vasa obstructa continuare nescientis.

Hic

Hic Morbus a pertinax & diuturnus solet esse, ob humoris peccantis crassitiam, b & lienis pororum angustiam.

a Pertinax & diuturnus.) *Vid. Hippocr. Sect. 6. Aphor. 43. & 48. nec non Highmori disquisit. anatomic. nec non de affect. hypoch.* | *Hæc quidem in singulari aliquo homine locum habere possit, propter malam aliquam conformationem hereditariam, verum aliàs tubuli cellulosi lienis sunt satis laxi & ampli.*
 b Et lienis pororum angustiam .)

Diligenti itaque *Curatione* hic morbus erit impugnandus: quæ in causæ procatarticiæ, antecedentis, & continentis, ac obstructionis, & intemperiei, per contraria, ablatione consistet.

Primo itaque purgetur æger tali purgante medicamento :

℞. Cassiæ ℥ss. elect. diacathol. ℥iij.

Aq. decoct. bord. q. s. M. F. Haustus brevis.

Postridie a vena secetur, pro ratione virium, ad ℥vj. vel viij. in sinistro cubitu. Postea utatur hoc apozemate :

℞. Rad. cappar. ℥j. rad. aperitiv. an. ℥ss. polypodii quercini ℥vj.

Herb. tamarisci, chamædryos, chamæpyrios, bugloss. capill. vener.

an. m. j. sem. anisi, fenic., apit, an. ℥ij. sem. 4. frigid. major.

an. ℥l. flor. genistæ, cardialium an. p. j.

Decoque b in aq. chalybeata q. s. ad ℥ij. addendo sub finem decoctionis fol. senæ ℥ij. cinnamomi ℥l. Colaturæ adde syr. de cichorio ℥ij.

M. F. Apozema, pro iv. dosibus matutinis.

a Vena secetur.) *Hæc deberet præcedere, si sit necessaria, & deinde propinari apozema anti-melancholicum, & denique purgans.* | *equal. vini albi Gallici, & post suff. infusionem F. decoctio ad ℥iij. in col. dissolve.*
 b In aqua chalybeata .) *Vel part.* | Oxymell. scyll. ℥vj. aut ℥j.
 Salis mixti ℥ss.

Post aliquot dies iterum purgetur tali haustu :

℞. Diacathol. ℥vj. confect. hamecb. ℥iij. syr. de cichor. cum Rbeo & fol. senæ ℥l. aq. decoct. bord. q. s.

M. F. Haustus :

Postea reiteretur apozema præcedens.

Interea utatur a his tabulis, lienem roborantibus, & deobstruentibus :

℞. Spec. diarrhod. abbatis ℥ij. diacappar. ℥l. sem. urticæ, portulacæ, pulv. rad. filicis an. ℥j. chalybis ppt. ℥l. sacchari dissoluti in decoct. tamarisci q. s. F. Confectio in tabulis, quarum ℥ij. horâ unâ ante pastum sunt exhibendæ .

a His tabulis .) *Pro re nata & judicio Medici, usurpari debent vel salina volatilia (s. spirituosâ s. alcalia & terrea), vel acida volatilia.*

Hypochondrio sinistro adhibeatur mane jejuno ventriculo & vesperi a talis focus, cum pannis lineis, vel cum spongia magna :

℞. Flor. camomill., meliloti, genistæ an. p. j. summitat.

Anethi, rutæ, an. m. j. sem. viticis ℥j. coq. in equalibus aq. vini & aceti part. ad lib. j. f. Focus.

a Talis

OBSTRUCTIONIS LIENIS.

409

a Talis fatus .) Ille haud magis effica-
 x est, quam qui supra in obstructio-
 ne & scyrro hepatis fuit praescriptus,
 antea est molestum remedii genus; in-
 ternè usurpentur pil. ex gummatibus
 cum mercurio dulci, quæ etiam ante-
 hac fuerunt commendatæ.

Post fomentum regio lienis tali inungatur unguento :

R. Ol. de capparibus, lilior. an. ℥. ruta, amygd. dulc. & amar. an. ℥ij.
 gumm. ammoniaci, bdellii aceto dissol. an. ℥ij. sem. agni casti, pulv.
 ceterach, sem. portulacæ pulv. an. ℥ij. croci ℥. ceræ & aceti parum.
 M. F. Unguentum, quo inungatur regio lienis, calide, mane &
 vesperi mox à fotu.

Post inunctionem imponatur tale Emplastrum, figuram & magnitudinem
 linguz bovis habens.

R. Emplast. de meliloto, diachyli an. ℥ij. cortic. cappar., ceterach sicci,
 & pulv. an. ℥ij. sem. viticis, rad. tamarisci an. ℥. cum ol. lilior. q. s.
 F. Emplastrum extendendum super aërta.

Cibi in diæta sint attenuantes, aperientes, panis bene fermentatus, cappares
 sint in frequenti usu; cibi condiantur hyssopo, roremarino, sem. fornuculi, anisi,
 sinap., petroselino, endiviâ, cichoreo. Potus sumatur ex poculo facto ex ligno
 tamarisci: si illud desit, pulvis ligni tamarisci, nodulo, suspendatur in potu.

XXI.

MEDICATIO VIRI,
 SCYRRHO LIENIS
 LABORANTIS.

V Ir 40. annorum, melancholicus, crassis alimentis & aquæ gelidæ potu
 usus, sensit per duos menses, in hypochondrio sinistro, dolorem, *a* cum
 gravitatis sensu conjunctum. Malo deinde aucto, paulatim ibi obortus est tumor
 adeo durus, *b* ut tactu facile deprehendatur. *c* Nec crurum ulcera, nec gingi-
 vas exefas, nec halitus fetorem habet.

<p><i>a</i> Cum gravitatis sensu.) Ubi subest aliquid cancri, dolores sunt per inter- valla pungentes, quos Belgæ vocare solent steKende scheuten.</p>	<p><i>c</i> Nec crurum ulcera, nec gingivas exefas, &c.) Hisce probas, sanguini nullam notabilem s. corrosivam acredi- nem adesse, qualis solet non raro in scorbuto haberi: hoc tamen est quid for- tuitum.</p>
<p><i>b</i> Ut tactu deprehendatur.) Hoc ipso satis à scyrro pancreatici distinguitur.</p>	

Afficitur in hoc ægro' lien: quod ex præcedente sinistri hypochondrii dolore
 gravativo, & secuto ibidem tumore duro, est manifestum.

Morbis, qui ipsum affligit, est intemperies *a* melancholica & dura lienis;
 quæ in sinistro hypochondrio duritiæ & extuberantiæ sensum faciens, *Scyrbus*
lientis vulgò appellatur.

F ff

a Me-

. a Melancholica .) Hanc colligit *quisito, & minus exquisito, vide Mi-*
Auctor. ex usu continua crassorum ali-
mentorū: ceterum de scyrro & ex- | *lii: opus medico-chymicum part. 1.*
 | *lib. 2.*

Causa procatartica hujus morbi fuit alimentorum crassorum & gelidarum aquarum usus. Inde enim multi crassi & melancholici circa viscera, & in vasis, geniti humores *antecedentem* huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum in lienem delata, ibique impacta, eique inhærens, *continens* hujus morbi, & symptomatum est causa.

Cum enim crassi illi & melancholici humores ad lienem primum deferrentur, ortus fuit ex eorum quantitate, lienem distendente, & gravante, *dolor in hypochondrio sinistro cum gravitatis sensu conjunctus*. Cum verò paulatim major melancholicorum quantitas in eo colligeretur, eaque arctius in ejus poros compingeretur, paulatim natus est *durus in liene tumor, tactu manifeste observabilis*.

Morbus hic, ob crassitatem materiæ morbificæ & a angustos lienis poros, & difficillimè tolli poterit. Spes tamen non omnis decollavit; cum malum non sit inveteratum, *c nec ulcera crurum, nec oris fœtorem, nec gingivas exesas* produxerit: inde enim colligitur nondum malum eo processisse, ut valde prævi humores in corpore nostri ægri sint geniti.

a Angustos .) *Supra jam diximus, forte fortuna, vias in liene unius hominis magis quam alterius esse posse angustas.*

b Difficillimè tolli .) *Obrationes in scyrro hepatis allatas: Lienes excindi posse ex canibus, sine notabili incommodo, experientia docet, nulla autem est sequela, idem æquè facile in hominibus procedere, ut nonnulli hoc contendunt, vid. misc. cur. dec. j. ann. j. obs. 29. dec. ij. ann. 4. & 5. obs. 164. & 165.*

c Nec ulcera .) *Acredo, si cum humore melancholico esset conjuncta, symptomata orirentur cancrōsa: porrò de prognosi lienosorum vid. Hippoc. Sect. vj. Aphor. 43. Qui lienosi à dysenteria corripiuntur, his, longè superveniente dysenteria, hydrops supervenit, aut intestinorum lævitas, & pereunt.*

Obstructionem lienis sequitur aliquando sanguinis vomitus, esse Bartholino cent. j. obs. 87. & cent. 4. hist. anat. 51.

Diligentissima itaque *Curatio* hic erit adhibenda: quæ in causæ procatartice, antecedentis, continentis, intemperie, & tumoris duri ablatione consistet.

Primo itaque sumat a tale purgans:

℞. Elethuarii diacatholici ℥vj.

Confecti hamech ℥ij.

Syr. de epithymo ℥ss.

Aq. decoctionis bordei ℥.ij. M. F. Haustus subindè repetendus.

a Primo tale purgans .) *Non nisi attenuantibus præmissis.*

Ubi purgatus fuerit, a utatur his tabellis aperientibus & corroborantibus.

℞. Spec. diarbod. abbatis, pulveris diacapparum an. ℥ij.

Rosatæ novellæ ℥j.

Sacchari in aq. buglossæ dissoluti q. s. F. Tabellæ, quarum ℥ij. sumat jejunus, tribus horis ante pastum.

a Utatur his tabellis aperientibus .) *ta, huic affectus sunt infesta.*

Dulcisa pleraque, præprimis sacchara-

Et

Et simul illinatur regio lienis tali a unguento:

℞. Unguenti dialthææ ℥j.
Ol. rutacæ, de capparibus, an. ℥ij. Misce.

a Unguento.) Commendatur Em- | candentem coniecto, in partem affe-
plaf. de cicuta, item de ammoniaco | ram suscepti, magna dicuntur esse ef-
gummi Aquapendentis. Vapores ex | ficacia: opus autem est in hujus come-
aceto scyllitico super laminam ferream | dii usu judicio.

Postquam per aliquot dies usus fuerit prædictis tabellis, utatur deinde tali apozemate:

℞. Rad. capparum, tamarisci, filicis an. ℥℥.
Herb. ceterach. capill. veneris, agrimoniam,
Filipendulæ, chamedryos an. m. j.
Sem. agnicasti, portulacæ, endivie, an. ℥℥.
Flor. genistæ p. j.
Epithymi, rad. polyod., fol. senæ an. ℥j.
Uvar. passar. ℥j. glycyrrhizæ ras. ℥ij.
Decoq. in aq. comm. ad lib. j. In Colatura dissolve syr. de cicoria
cum rhabarb. ℥℥.

M. F. Apozema, pro tribus dosibus, mane sumendis.

Magnæ etiam efficaciam erit hujus decocti usus, per 15. dies continuatus:

℞. Rad. filicis ℥℥.
Cuscutæ ℥ij.
a Decoq. in vini albi generosi ℥vij.
Ad tertia partis vini consumptionem: Colatura detur mane
jeiuno ventriculo, continuanda, ut jam dictum est.

a Decoq. in vini albi.) Sit vinum | styliis metallicis martis ornatus, candē-
boe chalybeatum, aut in quo flex albus | factus aliquoties sit extinctus.

Interea temporis foveatur hypochondrium sinistrum a tali fomento, mane & vesperi.

℞. Rad. althææ ℥j. cappar. tamarisci an. ℥℥.
Herb. ceterach, althææ, an. m. j.
Flor. centaur. min. m. ℥.
Bulliant in aceti & olei q. s. & Colentur
Pro fotu, spongiis adhibendo.

a Foveatur tali fomento.) Alter- | enim tubuli atque pori partim dilata-
nis vicibus hoc Auctoris fomentum & | buntur, partim reserabuntur, ita ut
aqua calcis (vide Joëlis operum tom. | materia obstruens facilius possit ela-
5. lib. 2. Sect. 3.) usurpentur, ita | bi.

Post fotum a adhibeatur tale unguentum:

℞. Oesypi, axungie gallinæ, ol. amygdalar. dulc. an. ℥j.
Ol. camomill., de capparibus an. ℥℥.
Misce. F. Unguentum, mane, & vesperi adhibendum.

a Adhibeatur tale unguentum.) Præ- | Huc refer emplastrum de amalgama-
ferendum est, quod in obstructione hepa- | te Saturni Schröderi.
tis præscriptum. Fff a Ma-

Maximæ etiam utilitatis in hoc affectu est hoc unguentum :

℞. *Ol. raparum* ℥j.

Liliorum, amogdalar. dulc., camomill.

Butyr. recentis an. ℥℥.

Succi bryoniæ, cyclaminis an. ℥v.

Bulliant ad succorum consumptionem, addendo gummi ammoniaci in aceto dissoluti ℥ij℥. pingued. gallinæ, crurum vituli, æsspti humidæ an. ℥℥.

Pulv. rad. capparum, ceterach, rad. filicis an. ℥j.

Sem. agni casti, genistæ an. ℥j. *ceræ parum.* F. Unguentum.

In *dieta* dñr sit purus & temperatus. *Cibus* boni succi, attenuandi vi præditus: abstineat à duris & crassis; utatur capparibus. *Potus* sit vinum & cerevisia benè defæcata. *Alvus* respondeat arte vel naturâ. *Somnus* sit moderatus. a Moderata exercitia. *Fugiat* tristitiam.

a Moderata exercitia.) *Junta illud* Plauti : ambula, id licet optimum est.

XXII.

M E D I C A T I O V I R I,

• L I E N T E R I A

L A B O R A N T I S.

Vir 36. annorum alimentis frigidioribus & humidioribus diu usus, incidit in affectum, quo alimenta assumpta jam à quatrinduo ferè non concocta & liquida, minimèque alterata, per alvum, cum materiâ quadam pituitosâ admixtâ, illico celeriter & copiose reddit. c Non febricitat, nec sitit, d sed acidus subinde ructus emittit. Magnam, totius corporis jam in motu sentit debilitatem; magnopere etiam pallet.

a Lienteria.) Significat intestinum levitatem, propter quam alimenta cruda, parùm vel nihil immutata, mox per alvum rejiciuntur: Auctor nullam dat caliaci fluxus medicationem, quoniam vix nisi gradu differt à lienteria; nempe in passione caliaci alimenta magis mutata redduntur

& albicantia chylosa.

b Vir 36. annorum.) Vid. Hippocr. Sect. iij. Aph. 30.

c Non febricitat.) Potius, non notabiliter febricitat,

d Sed acidus subinde ructus emittit.) Huc spectat Hippocr. Aph. Sect. vj. Aph. 1.

Afficiuntur in hoc ægro a ventriculus & intestina; quod ex incoctorum alimentorum per alvum excretionem patet. Afficitur etiam totum corpus: quod ex debilitate motus & pallore totius corporis est manifestum.

a Afficiuntur ventriculus & intestina.) Auctor lienteriam non inter affectus ventriculi, sed intestinorum

retulit, forsan quia putavit magis intestina, quàm ventriculum hinc affici.

Morbus

Morbis, qui hunc ægrum affligit, est intemperies frigida, humida, sive pituitosa, & a acris, ventriculi & intestinorum; quæ alimentorum assumptorum, & quam minimè alteratorum, cum materiâ quadam pituitosa admixtâ, excretionem celerem, copiosam, & frequentem, per alvum, efficiens, *Lienteria* vulgò appellari solet.

a *Acris.*) *Rarius quidem lienteria evenit ab acredine, sæpius à nimia laxitate pylori, & intestinorum, propter obstructionem s. paralyin nervorum ejus, nec non copiam ingentem humoris tenacis & glutinosi, quo ob-*

ducta est ventriculi & intestinorum superficies: assamen lienteriam contumacem ab ulcere ventriculi, vid. apud Forest. lib. 22. obs. 30. item ab irritatione stomachi, apud Gabelchover. cent. ij. obs. 97.

a *Causa* unde hæc primùm originem duxit, fuit diutinus alimentorum frigidorum & humidorum usus. Hinc enim b ventriculus & intestina intemperiem frigidam & humidam contraxerunt; quæ paulatim ita est aucta, ut alimenta sere penitus concoquere non possint; eaque in illis existentia acrimoniam quandam in ipsis acquirant, quâ ventriculus & intestina vellicata, & multos poros in cerebro aperientia, per copiosum spirituum ad ea ex cerebro affluxum, ad excretionem celerem, copiosam & frequentem, mox ab alimentorum assumptione, per inferiora faciendam, stimulantur. Atque hinc alimentorum non concoctorum fit cum pituitosa materiâ frequens, celeris & copiosa excretio.

a *Causa.*) Deodatus in valetudin. p. 28. refert, de puella stituculosa, continud bibente, lienteriam passâ. Forestus lib. 22. obs. 25. notat lienteriam antiquam cum scorbuto: confer Paul. Barbette prax. cap. iij. s. vj. Etmullerus, innuit lienteriam oriri posse à venenis, fructibusque horæis: hæc pertinent pinguium, lacticinorum, piscium, &c. nimii usus: confer Hippoc. Sect. vj. Aph. 43. Sect. vij. Aph. 76.

b *Ventriculus & intestina.*) Sunt qui in lienteria magis affici intestina statunt quàm ventriculum, siquidem alimentorum in chylum conversionem, in intestinis magis quàm ventriculo evenire contendunt ex eo, quòd nullus in massa alimentorum, ventriculo contenta, observari possit chylus, verùm enim verò, nulla est sequela, quòd quoniam nullus in ventriculo chylus est conspicuus, nulla sit chylus ex alimentis in ventriculo elaboratio, cavitatis enim ventriculi amplior prohibet chylus ex

gremio crassiorum partium ad superficiem expulsionem, quæ magis locum habere potest in canali intestinorum angustiore, dum continua accedit, ope motus eorum peristaltici, compressio, nec non permixtio bilis, succi pancreatici & lymphæ glandularum intestinorum: præterea ructus acidi, lienteria supervientes, cum juxta Hippoc. Sect. vj. Aphor. j. sint boni ominis, clarum est ventriculum in lienteria quoque maximè cum intestinis affici. Ergò si vel adsuerit paralyis nervorum ventriculi & intestinorum, vel interna partium illarum superficies, mucò copioso tenaci obducta fuerint, vel consuetæ proportio particularum in liquore (s. fermento) stomachali succubuerit, alimenta satis dividi nequeunt, sed pondere suo, laxas per vias, confestim ad anum delabuntur, & sine mutatione notabili excernuntur, præprimis si accedat (ut supra notavimus) notabilis aliquis acrimonie stimulus.

Et quia debilitatus ventriculi & intestinorum calor alimenta nonnihil immutat, & in acorem convertit, a hinc acidi ructus ab ægro subinde emittuntur.

• Hinc

a Hinc acidi ructus.) Attendendum *aliter* solent *moris*) præbent indicium: aliàs solent
Diligenter, an per totum morbi decur- rales ructus esse salutare, utpote qui
sum tales fuerint emissi, atque tunc denotant, mucum viscosum abstersum
acidi prædominantis (ex quo succam- & divisum iri, proportionemque natu-
bere potest aquè chylificatio, ac à co- ralem particularum liquoris stomachi-
pia salini, vel viscosi & terrestris hu- lis restaurari.

Propter magnam illam alimentorum cruditatem, copiosamque eorum ex-
 cretionem, deficit a dissipationis spirituum & substantiæ corporeæ ac sangui-
 nis debita reparatio; atque hinc, ex defectu spirituum & sanguinis, magna adest
 ægro in corpore movendo debilitas, & pallor totum corpus occupat.

a Dissipationis.) Dissipatio ta- *stam frigidam.*
 men hic minor est ob intemperiem po-

Morbus hic valde periculosus est: nisi enim cito curetur, marasimum & a con-
 sumptionem lethalem inducere solet.

a Consumptionem.) Vid. Hippoc. *cholera, vel diarrhæa, ut plurimum le-*
 l.c. Quæ henteria oritur à dysenteria, *thalis esse solet.*

Celerrimâ itaque Curatione, quæ in a intemperiei & fluxus istius per con-
 traria ablatione consistet, erit impugnandus.

a Intemperiei & fluxus.) Sicut etiam obstructionum.

Primò itaque utatur a tali syrupo:

℞. Syr. de absynthio, de mentha,

Oxymellitis simpl. an. ℥j.

Aq. stillat. fœniculi, absynthii an. ℥iij.

Misce pro 2. dosibus, mane & vesperi sumendis.

a Tali syrupo.) Dulcia pleraque
 hic nocent.

℞. Oxymell. scyll. ℥j.

Elix. prop. Par. ℥j.

Tartari vitriolati gr. xxv.

Tinct. absynth. cochl. ij. aut iij.

M. pro duabus dosibus cum vino ru-
 bello, sumendis.

Conveniunt hic pleraque antipara-
 lytica, acidis volatilibus juncta, sem-
 perque habeatur ratio juvantium & no-
 centium, ut melius dirigatur curatio.

Postridie purgetur a his pilulis:

℞. Pil. mastichin. aloëphangin. an. ℥j.

Cum syr. de mentha q. s. Fiant pilule Num. ix.

Mane jejuno ventriculo sumendæ.

a His pilulis.) Si vomitorium ju-
 dicaverit Practicus opportunum, eli-
 gat lenius aliquod, idemque stomachi-
 cis specificis nobilitet. Faber curat. 56.
 refert de henteria curatâ, præmissâ
 purgatione, cum aq. cinnam. & syr. co-
 rall. Hinc tincturæ corall. ut specifica

quidem commendantur ab Auctoribus,
 sed indifferentem earum usum prohibe-
 mus. Succus recens citri & aurant. cum
 syr. de mentha vel absynth., granat. cy-
 don. &c. est utilissimus. Post aliquot
 dierum usum decocti, potest purgatio
 præscribi ex pituitam purgantibus, ut
 hæc

has ex corpore eliminetur, ut

℞. Extr. agar. gr. xv.

Trochisc. alband. gr. iij. vel iv.

F. Pilula cum aqua, in qua gummi tragac. maceratum est, vel aliàs Pulvis.

Si à pilulis abhorreat, utatur tali haustu purgante:

℞. a Myrobalan. chebular. ℥iij.

Ebulliant in q. s. aq. absynthii.

Expressioni add. syr. ex infus. ros. pallid. cum agar. ℥j.

Spec. hieræ picræ gr. xv. Misce F. Potio.

• Myrobal.) *Hæ, ut & rhubarba* [qua, levem, evacuatione factâ, morum, specificè hic conducunt, utpote] liuntur adstrictionem.

Sequenti die mane sumat • theriacæ veteris ℥j. Eaque dosis per aliquot dies reiterari poterit.

• Theriaca vet.)

℞. Aq. menth. ℥iij.

ther. simpl. ℥j.

cinnam. ℥x.

tinct. croc. ℥jv. vel.

elix. prop. Par. ℥ij.

spr. sal. dulc. gutt. viij.

Ol. mac. still. gutt. iij.

syr. granat. ℥vj.

M. dosis est ad cochl. ij. vel iij. binis horis alternatim indies, vel pro re nata sumendæ.

Et subinde cochleare sumat de hoc syrupo:

℞. a Syr. de mentha, de absynthio an. ℥j.

Pulver. cinnamomi ℥j. Misco.

• Syr. de mentha, absynthio.) [no. chalybeato aut rubello.]
Hæ herbae potius infundantur in vi-

Interim inungatur ventriculi regio • tali unguento:

℞. Ol. absynthii, nardini, mastichini an. ℥j.

Pulv. menthae sicca, caryophyllor. Indicor., nucum.

Cypress., mastiches, acaciae an. ℥j.

Maceris ℥. cetræ parum F. Unguentum.

• Unguento.) Substituatur emplastrum de baccis lauris, vel de labdano &c.

Et postea imponatur tale • ceratum:

℞. Mastiches ℥j. ladanii ℥ij.

Pulver. menthae, caryophyll., acaciae, nuc. cupress. an. ℥j.

Calami arom., galangæ, corall. rubr. an. ℥j.

Ol. menthae, cera & resina q. s.

F. Ceratum, corio inducendum, & ventriculi regioni imponendum.

• Ceratum.) Rulandus cent. 7. curat. 57. habet cataplasma, ex Micæ panis m. iij

Salis comm. m. j.

Aceti q. f.

M. F. Cataplasma.

• Cibus sit euchymus & eupeptus, ex carnibus pullor. gallinaceorum, perdicum, & pyris, cydonijs; isque condiatus semine anisi, cinnamomo, caryophyll.

phyllis. Potus sit vinum generosum subadstringens, *b* cerevisia generosa. Sæpè, & parùm alimenti, sumatur. Potus sit parcus. *c* Corpus in quiete contineatur. *d* Somnus sit longior.

a Cibus.) *Duas ante cibum horas*
℞. Conf. absynth. ℥ij.

Aquæ vitæ cujuscunque ℥j. aut ij.

Sp. vener. ℥ss.

M. F. Haustus.

Cibi sint potius assati quàm elisi.

b Cerevisia.) *Ulla fermentetur cum*
rad. & herb. aromaticis.

c Corpus in quiete.) *Exercitia me-*
dica profunt.

d Somnus.) *Sit brevior, modò non*
lenterie causa fuerit acris.

XXIII.

M E D I C A T I O F O E M I N Æ,
D I A R R H Æ A B I L I O S A
A F F E C T Æ.

Fœmina triginta annorum, biliosa, multo aliò, porrò, aliisque *b* biliosis alimentis, aliquamdiu usa, incidit in copiosum & frequentem *c* alvi secessum; quo multa liquida, biliosa, crocea, & rufa, jam per multos dies, *d* cum dolore satis magno, excrenit; unde jam non tantum corporis lassitudo; sed magna etiam extenuatio ægræ nostræ est orta.

a Biliosa.) *Ad distinctionem pitui-*
tosæ, serosæ, sanguinolentæ & puru-
lentæ &c. potest autem prætereà, hæc
biliosa diarrhæa multipliciter confide-
rari, prout vel flavæ, vel æruginosæ,
vel nigra, &c. reddantur excrementa
aut per accidens, aut crisi.

b Biliosis alimentis.) *Hæc ab Au-*
stere enarrata, multò scatent sale acris,
simul & aquoso oleaginosò, ad fermenta-

tionem putrilaginosam, maxime pro-
clivi: aliàs improprie talia dicuntur
biliosa.

c Alvi secessum.) *Si simul adesset*
vomitus; diceretur hæc affectio chole-
ra, de qua posteà.

d Cum dolore.) *Qui haud rarè ita*
urget, ut liposthimiæ cum sudoribus fri-
gidis, nec non convulsiones variarum
partium exoriantur.

Afficiuntur in hac fœmina a intestina; ut frequens ille alvi secessus, cum dolore conjunctus, evidenter docet; nec non totius corporis habitus; quod ex ejus extenuatione patet.

a Intestina.) *Quidni etiam ventriculus & aliæ partes? sanguis &c.*

Morbus, qui eam affligit, est intemperies intestinorum biliosa & a serosa, ac nimis laxa & rara; quæ, per inferiora frequentem & diuturnam biliosæ & acris materiæ excretionem, cum magno dolore conjunctam, excitans, b *Diarrhæa biliosa* appellatur.

a Se-

a Serōsa .) Quamplurimas possident intestina (præsertim tenuia) glandulas , excretoribus in eorum cavitate hiantibus vasis , instructas , quæ per consequens , occasione vellicationis majoris , lympham (ut hoc

in casu) eructant copiosam .

b Diarrhæa :) Hippocrat. Sect. j. Aphor. ij. vocat perturbationem ventris : carnosæ diarrhææ exemplum extat in misc. cur. dec. 2. ann. ij. obs. 82.

a Causa procatartica hujus morbi est frequens bilioforum alimentorum usus ; quo multi humores biliosi in corpore , & præsertim in vasis , circa intestina existentibus , geniti , antecedentem huic morbo præbuerunt causam , ea verò ex diutina morâ magnam acrimoniam adipiscens , illaque intestina vellicans , & poros eorum nimium aperiens , *b* continens hujus morbi & symptomatum est causa .

a Causa procatartica .) Hæreditaria dispositio , multum hic potest : ita multi solo purgantium odore copiosè deponunt , seste Schenckio lib. iij. obs. nec non Rob. Boyle. tr. de specif. rem. Ab ita ortam diarrhæam , vid. in misc. cur. ann. 9. obs. 94. Aliquando est epidemica diarrhæa : cætera huc pertinentia , vid. in medic. de dysenteria .

b Continens .) Diarrhæa hæud raro oritur à diminuto motu sanguinis , utpote quæ non sufficit ad particulas crassiores sanguinis , & ad motum inoptiores , ipsi intime permiscendum , adeoque illæ à sanguine separata , per loca minus resistentia excernuntur ; & sco-

pus in tali causa non debet esse adstringere , quia illa materia à sanguine separata facile alibi deponeretur , non namque posset producere anomalam : scopus debet esse motum naturalem restituere : quod ipso , superfluis evacuat cum euphoria , mixtura particularum sanguinis consuetâ restituitur .

Diarrhæa quoque aliquando producit ab aucto sanguinis motu , illaque vulgò vocatur Critica , & observatum in nonnullis reconvalescentibus , quatenus crassiores peccantes partes , vivaciter ad emunctoria corporis publica amandantur .

Ex vellicatione enim illa motus talis nervo sextæ conjugationis , intestinis implantato , imprimitur , ut ille , ad cerebrum delatus , istos in eo aperiat poros , qui in fibras intestinorum *a* obliquè descendentes spectant ; quo à spiritibus , ex cerebro in obliquas illas fibras copiosè fluentibus , easque contrahentibus , intestina versus inferiora ita contrahuntur , ut *b* biliosa illa ac acris serosaque materia excrementitia , ibi restagnans & genita , vel à toto corpore per intestinorum poros , nimium hic apertos , eò à corde per sanguinis circulationem propulsa , magno cum dolore ab excrementorum intestina rodentium acrimoniâ orto , subinde frequenterque per podicem ejicitur .

a Obliquè descendentes .) Dic potius in omnem dimensionem fibras contrahi , sed dyorsum ferri excrementa magis quam sursum propter valvulas in intestinis copiosas .

b Biliosa .) Talis ejicitur non immediate ex vasis intestinorum , sed vellicatione factâ , non solum intestina magis solito contrahuntur , sed omnes partes vicina , inter quas est hepar , auctum

quendam biliferum ad duodenum vulgò intestinum distribuens . An autem secundam sententiam quorundam Auctorum , bilis circulum absolvat ab intestinis per vasa mesaraica ad venam portæ hepar ingredientis , & vice versâ ab hepate ad intestina per ductum choledochum ? multi hodiè dubitant ; nos verò nullâ ratione fundatam esse illam hypothesein , facili negotio probare possemus .

G g g

Et

Et quoniam, cum materia illa excrementitia, etiam humores ac spiritus utiles, magnâ copîâ, jam per multos dies excernuntur, hinc *corporis lassitudo*, ob spiritus animales inde deficientes *a atque ejus extenuatio*, propter justî alimenti hinc defectum, ægram nostram tenet.

a Atque ejus extenuatio.) *Auctor non addidit, an ægra sufficientem aliventi copiam assumat, nec ne? si non comedat, posset id sufficiens extenuationis esse causa; sed insuper etiam nimia salis acrioris copia, à partibus alimentum aufert.*

a Metus est, ne hic morbus in dysenteriam, vel corporis consumptionem lethalem abeat: ideoque tempestivè, *Curatio ejus serio aggredienda.*

a Metus est.) *Quoties hæc excretio critica est à motu sanguinis modicè adaucto, facile fertur ab ægris, soletque morborum esse præservatrix, & reconvalescentiæ egrorum signum, dummodo vires diurnitate non admodum interat.*

Huc spectant seq. Hippocr. Aphor. Sect. II. Aphor. 14.

Sect. IV. Aphor. 21. 22. 23. 28.

Sect. V. Aphor. 12. & 14.

Sect. VI. Aphor. 15. 16. 17. 32. 52.

Sect. VII. Aphor. 29. 30. 75.

Potest diarrhæa biliosa transire in choleram, dysenteriam, inflammationem & gangrænam intestinorum. In gravidis parit abortum.

Eaque consistet in pravorum humorum evacuatione & intemperiei per contraria correctione.

Primò itaque præscribatur tale æ apozema:

℞ Rad. cichorii ℥i. taraxaci, symphyti,

Feniculi, petroselinî, tormentillæ an. ℥iij.

Herb. acetosæ, portulacæ, plantag. an. m. j.

Sem. q. frigidior major. an. ℥ij.

Anisi, fœniculi an. ℥j.

Hordei tosti ℥ij.

Decoq. in aq. comm. ad lib. j. in Colatura dissolve

Syr. cydoniorum, de cichorio simpl. an. ℥j.

Misce. F. Apozema, de quo sumat hanstumbis in die, mane & vesperi.

a Apozema.) *Propter dolorum fevociam, febrem, delirium &c. quæ hunc affectum sæpè concomitantur, præstat anodynum aliquod, quale seq.*

℞. Diascord. Frac. ℥jv.

laud. op. gr. j.

rhab. palv. ℥ss. vel. ℥ij.

M. F. Bolus, qui doloribus mitigatis, blandè peccantem materiam educet.

Porro, ubi eo, uno atque altero die, usâ fuerit, purgetur hoc medicamento.

℞. Myrobalan. citrin. ℥ij.

a Rhabarb. ℥j. spica ℥i.

Infunde per noctem in aq. cichor. & acetos. an. q. f.

Mane fortissimæ expressioni adde syr. ex infus.

Ros. de succo cichorii an. ℥ss.

Misce. F. Haustus, manè exhibendus.

• Rha-

a Rhabarb.) *Diarrhœa, hæc, ut omnis alia, non debet nimis subito fieri, sed pedetentim humores temperandi sunt, quo in casu rhabarbarum leviter tostum ad scrup. ij. exhibitum, cum diascord. Frac. Zj. conf. hęc. Zss. croc. pulv. Zss. laud. op. gr. j. maxime prodest, ita enim humores acres educuntur, & leviter ac pedetentim adstringo subsequitur, vel:*
R. Rhabarb. tost. Zj.

Sem. levistici & Papav. albi an. Zss.
Fiat decoctio in aqua aut sero lactis chalybeato ad Zlij. add. syr. de cicbor. cum rbeo Zss.
M. F. Hauss.
Clyster injiciatur emolliens & anodynus ex lacte dulci, vel iustulo taru. non salito, additis vitellis ovor. cereb. ven. philon. rom. & mell. mercur.

Vespero post purgationem sumat lib. ss. lactis amygdalati cum Zlij. syr. de papavere.
 Ubi malum perseverat, purgetur drach. j. pulveris rhabarb. dissoluti in aq. cicchor. q. s. cui adde syr. cydonior. unc. j. & vesperi post purgationem a exhibeantur laudani opiat. gran. iv.

a Exhibeantur laud. opiat. gr. iv.) *Nimis subitanea, hinc vitetur musta-* | *tio: fiat initium cum grano uno vel al-*
tero.

Ubi materia ita evacuata fuerit, a ad magis adstringentia perveniendum, atque ideo utatur hoc condito:

R. Conserv. rosar. antiq. Zvj.
b Croci Martis Zj.
Pulv. rosar. rubr. Zj. coralli rubr. subtil. pulv. Zs.
Boli armena vera Zij. rob. de ribes Zs.
Cum syr. myrsillor. q. s. F. Conditum, quod exhibeatur quatuor dosibus, vel exhibeatur subinde quantitas castaneæ majoris.

a Ad magis adstringentia.) *Nibil efficient ad salutem adstringentia, nisi prius materia peccans ritè fuerit temperata, vel evacuata: ergò non conveniunt nisi in declinatione.*

b Croci Martis.) *Præmisso rhabarbaro tosto: si ulterior necessitas urgeat per diem unum aut alterum sequens pulvis, usui esse potest.*
R. Croci mart. adstring.

Cristall. martis an. gr. viij.
Lap. prunell. gr. xiv.
Laud. opiat. gr. j.
M. F. Pulvis.
c Boli armena.) Terra sigillata huic præferenda.
Gelatina cornu cervi succo citri acidulata etiam sumitur, optimo cum successu, præcipuè si vires desint.

Ante cibum etiam sumat diacydonii fin. spec. Zj. & venter mane & vesperi inungatur oleo myrtin., cydon., & rosar., omphacino inter se mixtis.

In diata a Aër ad frigidum accedat. b Cibus sit facilis digestionis, & adstrictoria facultate præditus; ex carnibus avium montanarum, vitulinis, vervecinis, succo aurantiorum & limonum conditis, piscibus saxatilibus, panatella ex tenui cerevisia cum pane parum tosto. c Potus sit vinum rubellum & cerevisia tenuior bene defæcata. Corpus quiescat. Somnus sit longior. Fugiat vehementiores animi affectus.

a Aër.) Sit potius temperatus. Si diar-
rhea sit epidemica, aër publicus vitetur,
quantum fieri potest, & domesticus cor-
rigatur aceto calcudulato & balneo.

b Cibus.) Prodest oryzarum jure car-
nium non saiso, extremitates vervecis

aut vituli cocta, panis albus calens &
furnorum oleo olivarum sumptus.

c Pocus sit vinum rubellum.) Hic
etiam profunt vinum, & aqua chaly-
beata, quæ adstringunt absque metu
obstructionis.

XXIV.

M E D I C A T I O V I R I,
A L V O A D S T R I C T A
V E X A T I.

Vir triginta annorum, *a* temperamento melancholicus, jam à multis an-
nis, alvum adstrictam habet; ita ut *b* non nisi tertio vel quarto quoquo
die *c* excrementa sicciora ac duriora, & stercoris caprini, figurâ rotundâ fimi-
lia, excernat. Perpetuo ferè *d* dolore capitis torquetur, & ventriculi coctione
difficiliori ac cardialgia: quæ nonnihil levantur, ubi alvus nonnihil est laxior.
Sæpe emittit *e* ructus acidos, & cibi in acidum nidorem convertuntur; unde
sæpe ipsi acidorum oritur vomitus.

a Temperamento melancholicus.)
Hinc scorbuticis, hypochondriacis, ute-
ro gestantibus, hoc familiare solet esse
incommodum.

b Non nisi tertio, &c.) Barthol. in
act. Hafn. vol. 4. obs. 60. exemplum re-
fert mulieris, quæ decem dierum spa-
tio non excreverat, quod ipsi perpe-
tuum fuerat ab infantia sine sanitatis
detrimento: Joh. Nicol. Pechlin. lib. j.
obs. phys. med. XLVII. raram allegat
mulierum alvum, mirumque sibi visum
esse ait, in sequiore imprimis sexu, mu-
lieres reperiri, sæpè etiam virgines,
quæ tam rard ad excretionem conciten-
tur, ut, etsi quotidie & edant & bibant,
non horas tantùm, sed & dies, quin-
que, sex, octo, decem, imò duodecim
sine alvi transigant dejectione.

Homines robusti minus vulgè deji-
ciunt, quam homines pituitosi, & tene-
ri, quia in iis fermentationes sunt robu-
stiores, dumque plus chyli ex cibis eli-
ciunt, per urinam habitumque corporis
plura excernunt, quàm alii.

c Excrementa sicciora.) Color fœ-
cum notandus est, qui nonnunquam ob-
servatur albescens, nonnunquam ni-
gricans, eademque fœces diversa sæpè
apparent figurâ.

d Dolore capitis torquetur.) Hic &
dici potest alter effectus ab una eadem-
que universali causâ, & necessaria
alvi adstrictæ sequela, uti postea di-
cetur.

e Ructus acidos.) Hi præbent cau-
sæ diagnofin: sine dubio autem hi ructus
simul sunt austeri.

Afficiuntur in hoc ægro intestina, quod ex tarda eorum evaguatione: item
ventriculus, quod ex difficili coctione; item caput, quod ex perpetuo ejus do-
lore patet.

Morbus, qui eum torquet, est intemperies ventriculi & intestinorum sicca &
acida

acida atque adstrictoria, sive vitriolacea & aluminosa; quæ tardam alvi excretionem, acidamque cibi corruptelam inducens, *Alvus adstricta* nuncupatur.

a *Causa continens* adstrictionis alvi, est succus quidam acidus & acerbus, ex acidis ructibus & evomitionibus hic sese manifestans, qui circa ventriculum & intestina existens, ibique propter melancholicum eorum temperamentum genitus, acerbitate suâ fibras eorum oblique descendentes, quibus alvi excretio per spiritus in eas influentes perficitur, *b* claudit. Dum itaque *feces* diutius in intestinis hærent, ex diutina illa mora dissipatur ex iis omnis humiditas, atque *hinc fiunt fecæ*; eæque per eorum motum *distractæ*, & in globulos, *instar stercoreis caprini, formatæ, tertio quoque die*, propter magnam illam fibrarum obliquè descendentium adstrictionem, tandem ab earum magna *c* copiâ & acrimoniâ superatam, *excernuntur*.

a *Causa continens.*) Nihil dicit *Auctor de causis procatartidis: vid. Hipp. Sect. iij. Aph. 9. & 17. Laudatus Pechlinus loc. cit. existimat, vitâ sedentariâ, acidorum, lacticiniorum, farinaceorum & siccorum appetentiâ, pœulentorum autem ne justâ quidem mensurâ, vitium illud augeti, maximè etiam illa famini corporis curatura, & violenta laterum ventrisque compressione non facile vitâ in illis angustiis relicta, quâ excrementa transeant. Porro ad alvum suppressendam conferunt evacuationes immodica, s. per sudores, s. se-*

des, s. urinas, &c. anus imperforata (vid. misc. cur. dec. j. ann. j. obs. 11. dec. 2. ann. 3. obs. 102.) Dysenteria (vid. Rhod. cent. ij. obs. 82.) enterocœle, obstructio hepatis, pancreatis, glandularum, & nervorum intestinorum, febris ardens, copiosa crassorum ingestio, frigus, æstus, &c.

b *Claudit.*) Hæc clausura hoc in casu dependet à siccitate superficiei intestinorum internæ, propter obstructos tubulos glandularum intestinorum.

c *Copia & acrimonia.*) Adde & *portere.*

Quia verò, ex diuturnâ illa *fecum* in intestinis morâ, multæ earum partes acres & *feculentæ*, tum ad ventriculum *a* per exhalationem; tum ad caput, per ingressum *b* in venas meseraicas, & inde in cor, & porro ad cerebri membranas per translationem deferuntur, hinc oritur difficilis illa in ægro nostro *ventriculi concoctio, cardialgia, ac acidorum vomitus; nec non capitis dolor: quæ omnia levantur, ubi feculenta illæ partes, ob alvum laxiorem interdum copiosus evacuantur.*

a *Per exhalationem.*) *Vie sunt nimis ab intestinis ad cerebrum remotæ & angustæ, quàm ut per eas immediate quicquam nocivum afferri possit: sufficiunt autem via ordinariæ, s. venæ lacteæ, quæ acria, cybalorum effluvia suscipere possunt, & porro juxta leges generationis ad alias partes transmittere, putamus tamen (ut supra etiam diximus) cephalalgiam & alvum adstrictam, duos esse ab una eademque sanguinis intemperis crassa & acri effectus; quamquam & hoc addi possit, quod spiritus animales acres, cum nequeant liberè inter fibrillas intestino-*

rum (quorum tunica à copiosis & duris facibus nimis sunt expansæ) influere nequeant, versùs cerebrum nonnihil regurgitando, vim inferant fibrillis nervosis, doloremque producant.

b *In venas meseraicas.*) Hæc nullis sunt hiantibus in cavitate intestinorum osculis instructæ, adeoque nihil ab iisdem suscipere possunt, quod enim flatus impelli nonnunquam præsertim in ponnaris, ut ansero, &c.) ex intestinis in venas meseraicas possit; id nihil concludit, usque quod violentiam, & lacerationem præsupponit.

a *Metus*

a Metus est, ne hic morbus viscerum abdominis magnas inducat obstructions, earumque coctiones magnopere lædat, ac symptomata jam præsentia vel augendo, indices molestior evadat, alioque graves morbos pariat.

a Metus est.) Diuturnam alvi suppressionem comitari possunt, dolores colici & iliaci, inflammatio & gangræna intestinorum, palpitationis cordis, lipothymia, vomitus, &c.

Atque ideo diligenti *Curatione*, quantum poterit, est tollendus vel imminuendus; eaque in intemperie intestinorum correctione, & acidæ acerbæque istius materiæ, per blanda medicamenta, attemperatione, & evacuatione, consistet.

Primò itaque utatur *a* cibus alvum lubricantibus, humectantibus, & acidus acerbosque humores temperantibus, ac detergentibus; *b* ut atriplice, malvâ, spinachiâ, blito, oleo, lacte, & butyro, item passulis, ficibus, betâ, & brassicâ.

a Cibus alvum lubricantibus.) Mira est aliquando hominum diversitas, non solum, quod alii aliis facilius purgentur, sed etiam, quod quidam rebus, alvum alioquin constipantibus, purgentur, v.g. castaneis, mespilis, pane candido calente, & similibus.

Rectè autem Auctor lubricantia hic commendat, non verò purgantia, siquidem humidum hic deficit; utile est

jusculum pinguiusculum cum manna vel pulpa prunor. damasc. tamarind. vel cass. fist.

b Atriplice, &c.) Tanquam herbis nitrosis & humectantibus.

Cremor Tartari in jusculo ante fungulos passus exhiberi potest, ad drach. j. Sal Tartari sulphuratus prodest, non ita vitriolatus, quia de vitrioli natura participat mali causa.

Utatur etiam subinde *a* clysteribus lenibus & humectantibus, *b* vitet clysteres acres & fortes. His enim intestina ita indurantur & occallescent, ut illa postea nihil sponte, & sine clysterum auxilio, excernant.

a Clysteribus. In quibus etiam olea (modò non acria) sint dissoluta, ut glabra inde fiant intestina; vulgares autem possunt hic sufficere, quemadmodum ex solo oleo communi vel jusculo pinguiore.

b Vitet clysteres fortes.) Nè nimis subitaneus & irregularis (qui hic intempestivus est, siquidem scybala sunt copiosa & dura) sequatur spirituum influxus.

Utilis est ad eundem finem seri lactis, *a* cum pauxillo mellis usus.

a Pauxillo mellis.) Ne serum acefcat: Mel mercurialis cæteris est præferendû.

Inter medicamenta utilissima sunt *a* pruna laxativa Num. quatuor vel quinque vel ex massa aloës, cui nonnihil sp. hieræ est additum, quantitatem a vellanæ, immediatè ante prandium vel cœnam deglutire.

a Pruna laxativa.) Aut sol. senæ ad ℥vj. infundantur in cerevisia alternis vel ternis diebus semel, aut cassiæ recenter extractæ unc. j. vel manne unc. j. unc. jss. sumatur in jusculo cum infuso senæ.

Riv. in praxi certissimè dicit, alvum solvere sol. betæ & mercurialis an. m. j.

coquendo in jusculo communi; capiatur una hora ante prandium: commendat etiam balnea ex decocto barbarum emollientium, quæ licet valde operosa sunt, attamen valdè utilia, regio umbilicalis inungatur unguento artanit. add. fell. bubul. & elect. hier. pic. Galen.

Vel

Vel simili modo utatur hac massa pilularum :

℞. Aloës pellucidæ ℥℥.

Sp. diacarthami ℥℥.

Gummi ammoniaci purissimi ℥℥.

Tartari vitriolati ℥℥.

Omnia pulverisata incorporentur cum syr. ros. sol. q. s.

In massam, ad pilulas formandas aptam, quæ illigetur vesicæ suillæ ol. amygdal. dulc. illitæ, & pyxide lignea includatur. Sumat horâ unâ ante cœnam pil. j. ad majoris avellanæ magnitudinem.

Exercitiis mediocribus a sese exerceat : & servet corporis statum statarium potius, quam sedentarium. Somnus sit longior. Vitet tristitiam.

a Exerceat.) Nam quies consistat, exercitiis sit modus; vehementiora quoque alvum segnem facit; Verùm & in nimiam nimium exsiccat.

XXV.

MEDICATIO JUVENIS, CHOLERA CORREPTI

Juvenis quidam temperamento biliosus, b dulcibus & pinguibus vesci solitus, cum in eadem mensâ æstivo tempore cœpis, peponibus, raphanis, aromatibus, & vino generoso largius usus fuisset, cœpit à cœna, cum se ad somnum composuisset, nauseam cum dolore pungente & anxietate, circa ventriculum & reliquum abdomen, sentire. Paulò post subsecutus est vehemens vomitus, & alvi per inferiora evacuatio, quibus tanta copia humorum corruptorum & biliosorum, cum flatibus, torminibus, & magnâ angustia, per vices fuit ejecta, ut jam æger valde sitiat, animique deliquit, c exsudationibus, & magna virium imbecillitate affligatur.

a Cholera.) Dividitur hæc in ve-
tam & spuriam: illa significat copiosam
& frequentem materiæ acris & bilio-
sæ; nonnunquam flavæ, nonnunquam
viridis & eraginosæ, nonnunquam
etiam atræ per vomitum & secessum re-
jectionem: hæc verò notat copiosam &
frequentem statum per superiora &
inferiora emissionem. Datur etiam cho-
lera critica, tam ad salutem, quam
mortem.
b Dulcibus & pinguibus.) Hæc & si-
milis facillimo negotio abeunt in ranci-
ditatem & acorem malignum.
c Exsudationibus.) Hæc plerunque
sunt frigida.

Afficitur in hoc ægro ventriculus cum intestinis, ut ex nausea, vomitu, alvi que copioso secessu est manifestum; afficitur etiam cor & habitus corporis, ut ex animi deliquit, & sudoribus, ac virium illa imbecillitate patet.

Morbus, qui eum affligit, est a intemperies ventriculi & intestinorum biliosa, & nidorulenta, ac corrupta; quæ nauseam, vomitum, alvi que secessum copiosum, ac animi deliquia inducens, Cholera vulgò appellari solet.

a Intemperies, &c.) Inter choleram, la fere alia est differentia, quam quod in
& diarrhæam, præsertim biliosam nul- diarrhæa, ab intestinis tantum sit flu-
rus

xus acris, in cholera autem vomitus simul & fluxus: videtur autem cholera acrimonia major: quapropter curatio etiam non multum differt, nisi quoad acridinis gradum.

a *Causa procatarctica* hujus morbi est usus alimentorum pinguium & dulcium, antehac ab ægro nostro frequenter usurpatus; item larga illa cæparum, peponum, raphanorum, aromatum, & vini generosi in eadem mensa assumptio. Hinc enim magna biliosorum & acrium humorum copia, in corpore ejus genita, b *Antecedentem* huic morbo præbuit causam. Eaque corrupta, & vehementius circa ventricululum & intestina, item in eorum & reliqui corporis vasibus, c *ebulliens* & effervescentes d *Continens* hujus morbi & symptomatum est causa.

a *Procatarctica, &c.*) Vide Sect. 3. Aphor. 20. aliquando violenta empyricorum purgantia choleram producunt, ut antimoniata & mercurialia male præparata, aut intempestive, vel nimia dosi data. Ita choleram ab assumpto antimonio, non satis correcto videt. apud Joh. Rhod. cent. obs. 69. confidat. Petr. Borell. cent. ij. obs. 27. vide his medicat. 27. bujus libri, ubi occurrit cholera ab arsenico: summam omnia, quæ in diarrhæa fuere proposita, etiam hæc pertinent.

b *Antecedentem.*) Aliquando symptoma est febris maligna, vid. River. cent. 3. obs. 78.

c *Ebulliens.*) Inæqualem solito hic esse motum sanguinis humorumque nullum est dubium: sed improprie ita vocatur ebullitio.

d *Continens.*) Est ipsa acro sanguinis & humorum intestina vellicans.

Nam hinc ventriculus irritatus primùm nauseam & ad vomendum proclivitatem, magnamque a anxietatem, per inordinatum spirituum, in ventriculolum, intestina, & cor, ex cerebro defluentium, influxum induxit. Auhto vero hinc illo spirituum, in illarum partium fibras, tum oblique adscendentes, tum descendentes ruentium, inordinato influxu, mox etiam per fibrarum istarum contractionem, subssecutus b est vehemens vomitus, & alvi per inferna evacuatio; quibus humores acres, corrupti, & effervescentes, tum à corde ex arteriis cœliacis & meseraicis in ventricululum & intestina propulsi, tum in iis antea collecti, tanto impetu, tantæque copiæ per vices cum multis flatibus & torminibus, à magna illa humorum effervescentia ortis fuerunt evacuati, ut, dissipatis & expulsis, e per magnam evacuationis istius vim, spiritibus, & humoribus utilibus, æger jam animi deliquit, exsudationibus, & siti, magnopere torqueatur.

a *Anxietatem.*) Hæc dependet à rorsione & convulsione ventriculi, qua turbatur etiam motus regularis diaphragmatis, atque adeo respiratio, & sanguinis per aërem refocillatio.

b *Est vehemens vomitus & alvi evacuatio.*) Queris Riv. in praxi, unde tanta humorum copia affluit? Resp. partim eos jam in ventriculo, & in intestinis fuisse congestos; partim eos ex sanguine per vasa arteriosa ad glandulas delato immediate præcipitari & in intestina porro congeri, per hiatus vasorum lymphaticorum copiosissimos.

c *Per magnam evacuationis vim.*) Nempe violenta est spirituum distributio, adeoque consumptio in bisce convulsionibus.

Morbus hic est a valde acutus, ac proinde periculosissimus: metus enim est, ne b ex humorum perturbatione, & spirituum humorumque c evacuatione magna, æger subito per lipothymiam vel convulsionem extinguatur.

a Valde

a Valde acutus.) Quia sæpe intra 3. aut 4. horas è medio tollitur æger.
b Ex humorum perturbatione.) Id est, secessione particularum integran-
 tium notabili.

c Evacuatione magna.) Hæ eva-
 cuationes sæpe criticae sunt, quo in casu
 si paululum naturam juvemus, facile
 ad se redit.

Curatio itaque mox sedulo instituenda : eaque in humorum deterfione; alte-
 ratione, & evacuatione, ac symptomatum mitigatione consistet.

Primo itaque, *a* cum etiamnum adsit nausea, *b* humores ita detergantur,
c & blande educantur :

℞. Hordei tosti m. j. s.

Decoque in aqua chalybeata ad tertiae partis consumptionem, pro
 lib. j. Colaturæ adde

Syr. cydonior., acetositat. citri an. ℥j.

Syr. de mentha ℥s.

Misce. F. Julapium, de quo frequenter aliquid exhibeatur.

a Cum etiamnum adsit nausea.) Si
 æger sine magnâ molestia potest vomere ;
 nihil est quod impedit, quo minus
 exhibeamus lene aliquod vomitorium,
 præsertim si magna saburræ copia in
 ventriculo hæreat ; hunc in finem con-
 veniens est conserva Asari, ol. olivar.
 ol. amygd. dulc. &c. si vero vomitus non
 sequatur, tunc saltem temperabuntur à
 particulis oleosis causa morbi. salina &
 pinguis, seu biliosa.

b Humores ita detergantur.) In Cu-
 ratione deinceps temperantia, & deter-
 gentia sunt usurpanda, ut in diarrhæa,

postea lentiter adstringentia, propinan-
 da: quod fieri potest ol. nucis mosch. ex-
 press. tum nimirum, cum tantum su-
 perest diarrhæa.

Ad temperandam acrimoniam com-
 mode exhiberi potest sequens :

℞. Ol. nucist. express. gr. xv.

Laud. opiat. gr. j. aut ij.

Misce, sumatur cum cerevisia, juscu-
 lo aut vino rubello calido.

c Et blande educatur.) Blanda edu-
 ctio unde illa fiat, non video, quoniam
 nulla adsunt purgantia, neque eme-
 tica.

Interea temporis frictions & ligaturæ fiant brachiorum & crurum, subinde
 solvendæ; ut iis fluxus humorum ad ventrem nonnihil sufflaminetur.

Post absterfionem leniter factam, & ubi materia corrupta sic *a* satis evacua-
 ta fuerit, *b* exhibeatur hoc electuarium corroborans :

℞. Conservæ rosar. antiq.

Radic. cicbor. an. ℥j. s.

Rob. de ribes, carnis cydonior. an. ℥s.

Sem. acetosæ, citri pulv. an. ℥s.

Cornu cervi usti præp. ℥ss.

Cum Syr. de acetositate citri q. s. F. Electuarium, de quo sumat fre-
 quenter quantitatem castaneæ majoris.

a Satis evacuata fuerit.) Evacua-
 tio hæc optimè procedit per rhabarb.
 pulver. gr. xvj. xx. quod primò purgat
 leniter, postea vero adstringit.

b Exhibeatur electuarium.) In cho-
 lera humida maxime commendant Au-
 dres crystallum montanum in pulve-

rem impalpabilem contritam (ne sca-
 brities lædat ventriculum & intestina)
 ad ℥ss. illud ergò si haberi possit, adda-
 tur electuario: pannus porò in vi-
 num rubrum immersus ventriculo ap-
 plicetur.

Aut etiam clyster paratur ex decoctæ

H h h

ver-

vervecis, aut vituli, cui inter deco-
quendum addi potest:

Rof. rubr. m.j. & in colat. ℥x. dis-

solve

Theriac. recent. ℥ij.

Vitell. ovi Num. j.

M. f. clyster, qui, si opus sit, reiteretur:

tutissime sumuntur

Tinct. opii gutt. xxx. vel XL.

Theriac. recent. ℥j. cum

Vino calido rubro

sumatur. Aut

℞. Theriac. recent. *aut*

Diafcond. ℥j.

Laud. opiat. gr. ij.

Caphur. gr. iij.

Sacch. Saturnigr. v.

M. f. Bolus cum vino rubro rhenano
sumendus.

Ubi intempestivum fuerit adstringe-
re, capiantur tinct. cap. mort. lap. hæ-
mat. gutt. iij. jv.

Ubi per diem unum & alterum symptomata vehementiora quieverint, blan-
do cathartico reliquæ materiæ peccantis, si quæ superfint, educi poterunt.

In *victus* ratione, *a* Aër ad frigidum paululum declinet. *b* Cibus sit ex
ovis forbilibus, carnibus gallinarum, vervecum. *c* Parum autem alimenti ad-
mittat, donec vehementiora symptomata mitigata fuerint. *Potus* sit cerevisia
tenuis. *Quies* corporis imperetur. *Somnus* omni ratione conciliandus. *Vitetur*
ira, mœstitia, sollicitudo.

a Aër.) *Sit temperatus.*

b Cibus sit.) *Victus sit nonnihil in-*
crassans, sale, fumigatione, & aromati-
cis carens, proficiunt panatellæ crassiu-
sculæ, mala cbinensia, citria, aurantia,

gelatinæ, acidiusculæ, bordeata, deco-
cta capitis, pedumq; vervecis & vituli.

c Parum alimenti.) *Cavendum in-*
tereæ, ne per nimiam abstinentiam san-
guis fiat acrior.

XXVI.

MEDICATIO JUVENIS, DYSENTERIA EPIDEMICA LABORANTIS.

JUvenis 25. annorum biliosus, *a* diarrhæam biliosam per tres dies tempore
dysentericæ *b* epidemicæ, cum virium jacturâ, ex frequentioribus dejectioni-
bus ortâ, passus, sanguinolenta *c* spermaticque ranarum simillima jam fre-
quenter excernit excrementa. Adsunt dolorosa *d* ventris tormina, tempore
excretionis potissimum molesta. Pulsus habet justo celeriore, *e* calorem-
que totius corporis acrem ac febrilem. Siti, anxietate, & vigiliis magnopere
inquietatur.

a Diarrhæam biliosam.) *Hæc jam*
videtur prior & levior effectus causæ
epidemicæ, & præuncia majoris gra-
dis sc. dysentericæ.

b Epidemicæ.) *Endemiam quibus-*

dam regionibus, ut Hybernica, esse dy-
senteriam notat Thomas Sydenham.

c Spermaticque ranarum.) *Hoc docet*
multum salis corrosivi latere in pituita
viscosa; habet dysenteria varios gradus
pro

pro quorum ratione, nonnunquam sanguis spumofus, & floridus, nonnunquam purulentus fetens cum filamentis copiosis, nonnunquam nigricans, per anum frequenter excernitur. Vid. Riv. prax. lib. 11. cap. 6.

a Ventris tormina.) *Tormina hæc indicant jam plus quam primum gradum adesse dysenteria, in quo dejiciuntur quasi lotura sanguinolenta carniū, & absque his torminibus & exulceratione intestinorum, vocatur, fluxus hepaticus. Exempla dysenteria indolorifica: vid. in misc. cur. ann. 2.*

dec. 1. obs. 43. & 44. Hipp. lib. 2. epim. text. 25. confer Joh. Rhod. cent. 2. obs. 89. glandulam per alvum rejectam vid. apud Corn. Stalp. van der Wiel cent. post. obs. 24. misc. cur. dec. 2. ann. 3. obs. 187.

e Caloremque febrilem.) *Febris comitatur dysenteriam, primò ob ingentes dolores: secundò, ab inflammatione, tertio, quod aëri permixtum sit tempore epidemica dysenteria, fermentum acre, quod sanguinis mixturam turbare & febrem acutam excitare poterit.*

Afficiuntur in hoc ægro a intestina, ut ex sanguinolenta per anum copiosa excretionem, torminibus dolorosis conjuncta, est manifestum. Afficitur etiam cor & totus corporis habitus; ut ex pulsu celeri, & acri ac febrili totius corporis calore, ac siti, patet.

Morbis, qui eum affligit, est intemperies intestinorum acris, biliosa, & putrida; quæ eorum tunicam abradens & erodens, sanguinemque & materiam spermati ranarum similem in capacitatem eorum effundens, ipsaque ad eorum excretionem frequentem & dolorosam irritans, dysenteria, febrili comitata, appellatur.

a Intestina.) *Nonnunquam superiora, & tunc dolores sunt acerbissimi, aliquando inferiora. Quatenus etiam in dysenteria quavis, vomitus sunt*

frequentes, summa cum anxietate urgentes, eatenus etiam ventriculus affectus dici potest, sed potissimum per consensum.

a *Causa procacartica* hujus morbi est aëris intemperies acris & *b* maligna à qua, in pulmones per inspirationem delata, sanguis in iis existens simili qualitate & intemperie fuit infectus, qui deinde cor ingressus, & inde per totum corpus dispersus, *Antecedentem* huic morbo præbuit causam. Pars verò istius infecti sanguinis in intestinis à reliquo sanguine separata, *c* ibique putrescens, & acrimoniam sufficientem adipiscens, intestinaque erodens & abradens, *Continens* hujus morbi & symptomatum est causa.

a *Causa procacartica.*) *A potu lixivio ortam dysenteriam, vid. apud Joh. Rhod. cent. ij. obs. 68. ex vino & aceto in vasis cupreis & plumbeis servato, vid. Hildan. cent. ij. obs. 100. ex usu brassica capitata, noxio rore infecta lethalem dysenteriam, vid. in misc. cur. ann. 3. obs. 88. Adamantem impositum devoratum, cruenta dejectionis, tabisque lethalis Auctorem fuisse tradit Zacut. Lusit. prax. adm. obs. 16. Huc*

pertinent causæ omnes in diarrhæa & cholera humida allatæ: aliquando oritur dysenteria spuria ab amputato majore aliquo membro v.g. crure, &c. Criticam dysenteriam vid. apud Rhod. cent. 2. obs. 85.

b *Maligna.*) *Id est, corrosiva.*

c *Ibique adipiscens.*) *Non ibi adeo acredinem adipiscitur, sed ea jam suis in sanguine.*

Putredine enim, perpetuò ad cor veniente, accendit febrem, anxietatem, totius

Hhh a

tius

Virus corporis a ardorem acrem, pulsum celere, stim, & vigilias molestas inducentem. Acrimonia verò abradens & corrodens intestina, eaque ad excretionem, per spirituum animalium in fibras obliquè descendentes influxum perficiendum, vellicans, excitat excrementorum, spermatiarumque visciditate & colore simillimum, nec non sanguinolentorum excretionem, dolore & torminibus, excretionis tempore, ob humores tum eò maximè fluentes, potissimum infestantibus comitatà.

a Ardorem acrem.) Hic ut & alia | *stram supra propositam, nullo negotio*
symptomata, secundum methodum no- | *ab acredine explicantur.*

a Metus est, ne hic intestina ob acrimoniam materiæ peccantis ita exedantur, ut vasis meseraicis corrosis, sanguis tantà copiâ effundatur, quæ ægro nostro vitam adimat.

a Metus.) Tertio interdum die è medio tolluntur dysenterici.

Propterea quod hæc dysenteria sit epidemica, idcirco curatu est difficilior, quia cum aère semper novum miasma inspirando hauritur; aliàs attendendum diligenter, an fluxus sit criticus, an symptomaticus, ne forte natura in suo opere turbetur à medico.

Si singultus vel vomitus superveniat, malum est, nam magnitudinem causæ viriumque imbecillitatem arguunt.

Si mentis abalienatio adsit, malum est, si subito sine manifesta causa dolores cessent sine virium restauratione, mors est in procinctu. Confer Hipp. Sect. vj. Aph. 3. 43. 48. Sect. vij. Aphor. 76. 23. 5. Sect. jv. Aph. 24. 26.

Curatio itaque sedulò instituenda; eaque in materiæ acris deterfione evacuatione, & attemperatione, intemperieique reliquæ correctione, ac intestinorum erosorum consolidatione consistet.

a Primò itaque præscribatur talis haustus purgans:

℞. b Rhabarbari tosti & pulverisati c ℥iij.

Syr. ros. solus. ℥j. aqu. bordei tosti ℥ij.

Misce. F. Haustus, mane exhibendus.

a Primo itaque præscribatur.) Per totum decursum hujus morbi sedulò observandum est, quod non sit adstringendum; priusquam humores acres evacuati, & bene temperati fuerint: aliàs adstrictionem frustra tentamus; morbus enim revertitur majori cum impetu.

b Rhabarbari tosti.) Ufu ejus aliquamdiu continuato, anodyna, emollientia, detergentia & adstringentia usurpentur.

c ℥iij.) Nimia est dosis, nam omnis subita mutatio mala; ideoque lente procedendum est, præsertim in principio.

℞. Rhabarb. tosti ℥j.

Conserv. rosar. antiq. ℥j.

M. f. Bolus.

Riverius cent. 1. obl. 64. cent. 2. obl. 37. Circa octavum diem etiam venans secuit. Confer cent. 2. obl. 44. cent. 3. obl. 2., quæ ibi quoque administrata est die sexto.

Evacuatione peractâ, sub vesperam, ad acres humores, febrilemque calorem temperandum, utatur sequenti potione:

℞. Aquæ acetosæ, fragariæ, folior. quercus an. ℥iij.

Pulv. nucis moschatæ, cinnamomi, santal. citr. an. ℥j.

a Coquantur levi ebullitione. b Colaturæ adde

Syr. de acetositate citri ℥j. mivæ cydon. ℥ij.

Misce. F. Potio, qua utatur ad libitum.

a Coquantur levi ebullitione.) *Aque hæc cocta nihil præstant præ aqua simpliciter: Potius*

℞. Theriac. recent. ℥j.
Laud. opiat. gr. ij.
M. f. Bolus.

Vide Riv. cent. 3. obser. obf. 84. ubi

decoctum occurrit pimpinellæ, & cent. 3. obf. 2. commendat decoctum myrobalarum.

b Colaturæ adde.) Pro aquarum upc. ix. ebullitione adhuc imminutis, additur nimia quantitas syr. & miva.

Sequenti die, pro ulteriore detersione a utatur decocto hordei tosti chalybeato; & simul pro corroboratione & refrigeratione præscribatur sequens conditum:

℞. Conserv. rosar. antiquæ ℥ij.
Diacodon. simpl. ℥ij.

b Nucis moschatæ condit. ℥j.
Spec. diarrhod. abbat. ℥l.

Cum syr. de acetos. citri F. Conditum, de quo sumat frequenter magnitudinem castaneæ.

a Utatur decocto hordei.) *Huic add. limat. C. C. ut & flor. hyper. Sub forma pulveris etiam usurpari possunt gumm. tragacanth. Arabic. sic etiam sequens Bolus usui esse potest.*

℞. Theriac. recent. drach. j. aliquando adde
Laud. opiat. gr. j.
Camph. gr. iij. vel iv.
Syr. pap. alb. parum.
M. f. Bolus.

Postea lenia (sopos sit) adstringen-

tia usurpanda sunt, ut miva cydonior. adeoque conditum Auctoris, quia non subito adstringit, usui esse potest.

b Nucis moschatæ.) *Nux moschata sola quoque prodest, tam recens, quam tosta.*

Vel potest sumi panis calens albus asperso pulvere nucis mosch. & caryophyll. madefaciendo cum pauillo vini rubri; sed hoc remedium empiricum, non est generate.

a Circa quintum aut sextum morbi diem, injiciatur Clyster talis abstergens, refrigerans, & adstringens:

℞. Rad. tormentillæ ℥l.

Herbar. plantaginis, endiviæ, lactucæ an. m. j.

Flor. rosar. rubr. m. ij.

Coque in s. q. aquæ hordei tosti ad ℥xv quibus colatis addo

Sacchari rubri ℥j. mel. rosar. colati ℥ij.

Vitell. ovi Num. j. Misce. F. Clyster.

a Circa quintum aut sextum diem.) *dulci cum terebinthina in vitello ovi Nempe postquam præcesserunt clysteres dissoluta, melle mercuriali & diascor-emollientes & abstergentes, ex lacte dio, vel philonio.*

Hic ubi per biduum singulis diebus semel injectus fuerit, & intestinorum exulceratio satis deterfa, majoris adstrictionis & a consolidationis causâ, talis clyster vicissim per biduum, singulis diebus semel, erit injiciendus:

℞. Rad. tormentillæ ℥l.

Herbar. plantag., faniculæ, bursa pastoris an. m. j. &

Portulacæ m. ij.

Folior. rub., quercus an. m. j.

Sem. plantag., sumach, oryza an. ℥ij.

Coq.

*Coq. in f. q. lactis chalybeati ad ℥xv. Colatura c adde sevi Hircini ℥j.
 succi acaciæ, hypocyssidis an. ℥j.
 Vitell. ovor. Num. ij. Misce F. Clyster.*

*a Consolidationis .) Hunc in f- hypericum :
 nem mirè conveniunt symphytum, &*

Ubi *a* per biduum eo usus fuerit, assumenda erunt per os *b* varia adstringentia, quale est hoc electuarium:

℞. Conservæ rosar. antiq. ℥l.

c Croci martis, d corallor. rubr., boli armeni, terræ sigill., an. ℥j.

Sem. plantag. tosti ℥jss.

Cum syr. de rosis ficcis q. s. F. Electuarium, de quo aliquoties in die sumat castaneæ quantitatem.

a Per biduum .) Illo tamen biduo quiescendum non est ab internis remediis.

b Varia adstringentia .) Post multa remedia frustranea, Riverius cent. 1. obs. 6. exhibuit extract. corall. & s. cum aq. plantaginis.

c Croci martis .) Huc quoque spectat tinctura martis adstringens.

d Corallor.) Multum hic possunt

sudorifera ex

Theriaca,

Mitridatio

Diascordio cum

Bezoard. mineral. &

Croco.

Quidam pro secreto habent haustum vini Hispanici cum nucle moschata.

Prosunt hic quoque camphora, laud.

opiat. cum coagulare animus sit.

Venter foris *a* inungatur unguentis adstringentibus & corroborantibus.

a Inungatur unguentis .) Admixto opio. Riv cent. 3. obs. 3. ventri adhibet, oxyrhodinum ex Oleo rosaceo, Aceto & Aq. rosacea.

Panis tostus irroretur aceto rosaceo & ei inspergatur pulvis Menthæ

Absynthii an. drach. j.

Nucis Moschatæ

Acaciæ an. drach. sem.

Mastich.

Ros. rubr. an. ℥ss.

Camphoræ gr. viij.

M. & imponatur regioni ventriculi.

In *dieta a* Aër sit temperatus. *b* Cibus sit ex jure carniū, acetosâ, endiviâ, & portulacâ alterato, cum pauco panis candidi benè fermentati; item puls ex oryza. Potus sit cerevisia tenuis, & vinum rubellum, adstringendi vim habens. Quies imperetur. Somnus concilietur; & Animi affectiones tristes aliarque vehementes, ablegentur.

a Aër .) Aër in ejus cubiculo purgari debet, uti in peste fieri solet; & æger caveat sibi à fæore propriorum excrementorum.

b Cibus .) Sit incrassans & emolliens, in casu salino insulsus & actiusculus.

XXVII.

M E D I C A T I O

CHOLERÆ, AB ARSENICO ORTÆ.

Ancilla ab herâ, ad pharmacopolium, cornu cervi, ad vermes intestinorum necandos, emendi causâ missa, attulit (suâ, incertum, an alienâ culpâ) arsenicum; illudque cum rob de ribes mixtum, à matre, rei hujus insciâ, duobus liberis, post cœnam cubitum ituris, fuit exhibitum. Paulo post uterque puer incidit in magnam sitim, stomachi ardorem, ventriculi & intestinorum rosiones *b* acutissimum dolorem inferentes; quem jam secutus est vomitus magnus, alvique copiosus secessus.

a Cholerae ab arsenico.) Non opus fuerat entia multiplicare citra necessitatem, cum supra medicationem cholerae instituerit. *b* Acutissimum dolorem.) Summo

sepius cum æstu, siti, crebrisque lipothymis: idem effectus sunt mercurii sublimati, ænantibes, aliarumque rerum acrium corrosivarum.

Afficitur in his pueris ventriculus; & præterea intestina: quod sitis, ventriculi ardor, intestinorum rosiones, vomitus, & alvi copiosus secessus, satis evidenter docent.

Causa hujus morbi remota fuit ancilla, quæ arsenicum, loco pulveris cornu cervi, attulit; Proxima vero fuit mater, quæ, culpæ commissæ insciâ, arsenicum illud, pro pulvere vermibus necandis apto, liberis suis exhibuit. Idque innouit ex diligenti inquisitione; quæ occasione vehementissimorum symptomatum, in historia superius commemoratorum, & post hujus pulveris sumptionem subito apparentium, in pharmacopolio postea fuit facta.

Morbus, qui eos affligit, est intemperies calida acris & corrosiva ventriculi & intestinorum; quæ ab arsenico assumpto orta, materiæque acris copiosum vomitum, & excretionem multam per inferiora efficiens, aliaque commemorata gravia symptomata producens, Cholera arsenicalis est dicenda.

Intemperies hæc vulgò deleteriæ & a occultæ qualitatis vitium esse dicitur. Verùm cum ea in manifestissimo particularum arsenici acumine, quo illæ instar pulveris vitri scindunt; & præterea in vehementissima incalescendi vi, qua illæ, in modum calcis vivæ, urunt, & partes contactas incendunt, revera consistat; atque hinc sitim magnam, stomachi ardorem, ventriculi & intestinorum acutissimas rosiones; ac præterea excretionem rerum acrium, per vomitum & alvi secessum, jam manifestè producat; & , nisi remedia tempestivè adhibeantur, singultum, spasmus, & ipsam mortem, hac manifestâ suâ acrimoniâ & caliditate, sit productura; nullam causam video, cur non hic in manifesta hujus morbi intemperie subsistamus.

a Occultæ qualitatis.) Ad hanc magis confugiunt Auctores, ubi venena fuerint assumpta secundi generis, quæ insensibiliter quasi hominem ad lentam mortem deducunt.

Morbus

*Morbus hic cum à causâ vehementissimè agente , & gravissimæque sympto-
mata inducente ; & ni ei mox obviam eatur , graviora etiamnum inducturâ ,
originem ducat ; in maximo vitæ periculo versantur hi pueri .*

*a Gravissimæque symptomata .) Ubi & gangræna ventriculi atque inte-
stinalia sunt convulsiones , inflamma- | stinorum , lipotymia &c.*

*a Celerrimâ itaque Curatione suppetias ipsis veniendum : quæ in arsenici
evacuazione , & in ejus reliquiarum acrimoniæ & caloris attemperatione , & in
corrosionis ablatione consistet .*

*a Celerrima itaque curatione .) Cu- | Ubi ad somnum proclives sunt , qui
ratio instituenda est , antequam vene- | hauserunt arsenicum , non male Joël
num ad sanguinem eat , alias fere fru- | vult , ut æger arceatur à somno , donec
stranea erit . | venenum sit vomitu rejectum .*

*Singulis itaque eorum a mox exhibeatur tale vomitorium ; quod simul acri-
moniam veneni retundet , & leniet , atque evacuabit :*

R. Conservæ asari ℥v.

Contundantur in mortario marmoreo ,

Addendo aq. decoct. hord. ℥ij.

Et exprimat per linteum succus ,

Cui adde olei amygdalar. dulc. recentis ℥j.

Misc. F. Vomitorium ,

*a Mox exhibeatur tale vomitorium .) Hic statim & sine morâ exhibendum est
vomitorium , non ex antimoniatis , mer- | li & intestinorum oblitnentibus ac mu-
curialibus &c. quæ acrimoniâ suâ ven- | nientibus .
triculum vellicando , convulsionem ejus | Ergò potest constare ex oleo oliva-
efficiunt adeoque vomitum , sed ex pin- | rum ; vel butyro recenti cum lacte tepi-
guibus & oleis , particulas acres in- | do , in quo sit coctum semen lini , &
volventibus , superficiemque ventricu- | additum pauillum sacchari . Omnia
etiã juscula pingua conducunt , mo-
do non fuerint salita .*

*Interea temporis , dum hoc medicamentum præparatur , ut etiam postea quo-
vis tempore , uterque liberaliter subinde a bibat cerevisiam in quâ copiosum
butyrum est liquatum ; eâ enim ratione & evomitio arsenici procurabitur , &
acrium & scindentium ac corrodentium ejus particularum acies , per ramosas
& plicabiles butyri & olei partes , implicabitur , & obvolvitur ; ejusque rosio
& scissio calefactioque impediatur : præsertim cum istâ pinguedine etiam ventri-
culus , b & intestina , aliæque partes , sint obducendæ , eâque adversus corrosio-
nem , tum factam , tum faciendam , muniendæ .*

*a Bibat cerevisiam &c.) Joël com- | ciuntur , ideo clysteres emollientes quo-
mendat decoctum rad. rapi , & atri- | que injiciendi sunt ex decoct. sem. rapi ,
plicis , cui butyrum , aut ol. aliquod ad- | atripl. lini , flor. malv. violar. verbasci ,
datur , sed hæc sunt nimis operosa . | in colatura dissolve pulpam castiæ , &
b Et intestina .) Ea , quæ per supe- | ol. lini , aut mucilag. sem. lini , Psyllii ,
riora exhibentur , cum vix perventiant | & vitell. ovor .*

Ubi

Ubi a per vomitum purgati fuerint, exhibeatur singulis diebus hoc medicamentum, ad eundem scopum:

℞. Olei amygdalarum dulcium ℥iij.
Theriaca Andr. ℥ij. Misce.

a Per vomitum purgati fuerint.) Si | veneni, usurpetur therebinthina vene-
suspectio sit exulcerata tunica ventri- | ta vitello ovi dissoluta, cum lacte dul-
culi & intestinorum post evacuationem | ci tepido saccharato.

Ad sitim leniendam hac a utantur ptisana:

℞. Hord. mund. m. j. liquir. ras. passular. an. ℥i.
Malvæ m. j. sem. malvæ ℥ij.

Coq. in aq. comm. ad lib. j. s. postea colentur pro Ptisanâ.

a Utatur ptisana.) Add. C. C. limat. ℥iij. rad. scorzon. ℥ij.

Subinde etiam sumant de hoc syrupo.

℞. Syr. acetositis citri ℥iij.
Violacet ℥j. Misce.

Ad veneni hujus partes implicandas & frænandas magnopere etiam conducent sequentes tabellæ:

℞. a Crystalli veri,
Margavitarum an. ℥j.

Contundantur, & postea terantur super marmore in alcohol, sive pulverem omni asperitate orbatum; deinde cum sacchari albi ℥iij. in s. q. aq. melissæ solutis, F. tabellæ.

Itaque de his drachmæ quantitas per vices subinde ipsis exhibeatur.

a Crystalli veri.) Joël in libro de | forte materiam ætheream utilem in
venenis proponit crystallum fossilem, | corpus nostrum introducere posset ad
tanquam specificum antidotum arseni- | compescendum fermentationes præter-
ci, sed vix ab eo sperandum est aliquid | naturales: debet autem in pollinem
boni: etiam ejus scabrities à partibus | impalpabilem primum conterî.

Item magnopere hîc conducit crystalli alcohol, ad ℥j. quantitatem cum oleo amygdal. dulc. recentibus exhibitum.

a Lixivium sarmentorum per os assumptum etiam summopere hic prodest: cum salinæ ejus particulæ, cum arsenici particulis acutis, instar pectinum sibi mutuo implicatorum ita inter se contexantur, ut mutuas acies abscondant, atque ita vehementiores punctiones impediunt.

a Lixivium sarmentorum.) Su- | ximus, partes saucias non posse fer-
bita actio acidi & alcali hoc in ca- | re nova hæc acria.
su est evitanda; sic etiam supra di-

Postridie ad excretionem reliquiarum veneni, si tormina adhuc adsint, singuli puerorum sumant a ℥v. cassiæ recenter extractæ, in forma boli.

a Cassiæ ℥v.) Sumatur potius præ- | quiet Nicol. ℞. aut sumantur species
cipissis clysteribus mischridati ℥j. aut re- | Diamargar. frigidâ

Diatrag. frigidi,
 Confect. de hyacinth.
 Puer quidam hausto copioso spiritu

juniperino, indeque semimortuus simili modo curatus fuit.

Tumque in reliquis remediis etiam perseverandum.
 Inter *alimenta a* exhibeantur lac, oryza, juscula pinguis, butyrum, malva, portulaca; vitentur omnia alimenta acria..

a Exhibeantur lac..) *Reliqua per dietam emollientem sunt perficienda; sic conveniunt, butyrum recens, oryza,* | *hordeum excorticatum coctum in jure pulli, aut lacte dulci..*

XXVIII.

M E D I C A T I O V I R I ,

a COLICO DOLORE, AB HUMORIBUS
b FRIGIDIS ET ACRIBUS,
 E X C A R N I F I C A T I .

V Ir quadraginta annorum, otio deditus, pituitosus incidit subito in vehementissimum totius ventris dolorem, qui subinde in varias abdominis partes *c* divagatur. Adest nausea, & saepe etiam pituitosorum vomitus; qui dolorem tamen haecenus: *d* non levavit.

a Colico dolore.) Late significat omnem abdominis dolorem; strictè autem solum dolorem intestini coli, cujus cavitas cum sit in sinistro latere minor propter incurvationem, dolor solet eo in loco esse acerbior.

b Frigidis.) Ad differentiam colicæ passionis ab inflammatione oriundæ, sed tamen quatenus mox addit acribus, idcirco & hæc passio colicæ esse potest calida..

c Divagatur.) Distinguitur dolor hic à nephritide, quod in hac sit magis fixus circa lumbos, qui externo contactu exacerbatur; urina est pauca, æquosa, arenosa, vel sanguinolenta; sed in colica vagus & sub ventriculum in latere sinistro potissimum se manifestans.

d Non levavit.) Propterea quod vomitus non auferit ea, quæ in intestinis continentur; significat quoque humores acres esse tunicis impactos.

Afficiuntur in hoc ægro ventriculus & intestina: ut ex nausea, vomitu, & doloribus abdominis vagis, est manifestum..

Morbus, quo æger affligitur, est intemperies ventriculi & intestinorum pituitosa acris & flatulenta; quæ nauseam, vomitum, & vehementem illum abdominis dolorem vagum excitans, *a*. Dolor Colicus pituitosus acris & flatulentus appellari consuevit..

a Dolor colicus.) Symptoma famillare est scorbuti: vid. misc. cur.

ann. 3. obs. 149.

a *Causa prima* hujus morbi, est otium & temperamentum pituitosum nostrī ægri. Hinc multa pituita in corpore ejus genita, & cum sanguine mixta, ac in intestinis existens, *antecedentem* huic morbo præbet causam. In intestino- rum verò ventriculi, & præcipuè in coli tunicas & cavitatem effusa, ibique in flatu conversa, eaque acrimoniam suam pungens, & rarefactione distendens, & varie per illa discurrens, vomitum, nausæ, & doloris istius vehementis & va- gi, b *continens* existit causa.

a *Causa prima.*) *Colicam pericu- losam à lacte acido, æstuante corpore hausto, vid. misc. cur. ann. iij. obs. 100. Petrus Borellus cent. 4. obs. 25. exemplum habet nobilis, qui furtim deglutitis centum aureis nummis, adeo vehementes passus fuerit colicos dolores, ut in vitæ periculum incurreret: à purgantibus acrioribus, vid. Forest. lib. 21. obs. 13. Barthol. hist. anat. cent. 4.*

obs. 23. *Ex hernia inveterata, vid. Lo- tich. lib. 4. cent. 6. obs. viij. Etiam oriri potest colica à lumbricis, calculi que intestinorum, obstructione hepatis, copia & duritie fecum, &c.*

b *Continens.*) *Hæc consistit vel in expansione, vel mordicatione fibrillarum nervosarum intestini coli, s. à fæcibus induratis & copiosis, sive flatibus, s. vermibus, humoribus acris, &c.*

a *Periculum est*, ne hic morbus suam doloris vehementiam convulsionem, syn- copem, vel intestinorum inflammationem inducat.

a *Periculum.*) *Quandoque ne- phritidis est fomes, quandoque parit*

passionem iliacam, paralyin, deli- rium, &c.

Curatio itaque therapeutica a circumspectè mox adhibenda.

a *Circumspectè.*) *Ne videlicet an- te evacuationem universalem per in- tempestiva sudorifera impellamus pi-*

uitam acrem in angustias viarum, & tali modo plures & pertinaciores ob- struções oriantur.

Eaque consistet in humorum pituitosorum evacuatione, flatuum expulsionem & discussione, ac intemperiei per contraria correctione.

Mox itaque injiciatur a talis clyster:

℞. *Herb. malvæ, betæ, mercurialis an. m. j.*

Rad. albæ ʒj.

Flor. camomillor. p. j.

Furfuris m. ʒ.

Sem. anisi, carui, ammi an. ʒi ʒ.

Fœniculi ʒj.

Decoque in aq. comm. ad. lib. j. In Colatura dissolve elect. de hiera picra, diaphœnici an. ʒʒ. sacchari rubri, ol. camomil., anethini an. ʒvj. salis comm. ʒj. m. f. Clyster, mox injiciendus.

a *Talis clyster.*) *Si plethora adsit, aut magna cacochymia, viresque constent, debet vena secari.*

Calidiora possent ingredi hanc formulam, in casu aut pituitæ solius, aut aciditatis, v. gr.

Rad. galangæ

Calam. aromat.

Herb. absynth.

Card. bened.

Menthæ

Rutæ.

Sem. cumini &

Allii an. ʒʒ.

l i j 2

F. de-

F. decoctio in aq. comm. colat. ℥viiij.
adde,
 Aquæ vitæ unc. j.

Bals. sulph. anif. ℥ij.
 Mell. mercur. unc. ij.
 M. F. Clyster.

Et a oblinatur venter calidè hoc oleo:

℞. Ol. anethini. b camomill., lillior. an. ℥℞.

a Oblinatur venter.) *Externe prodest sacculus ex tritico vel hordeo macerato, testo, & molâ contrito, cum cumino, sale, & flor. camomill.*

℞. Farin. Hordei aut Maltæ, m. iij.
 Flor. camomill. m. j.
 Sem. cumin. unc. j.
 Salis m. fem.
 Camphor drach j.

M. pro sacculis, qui calefacti, alteratim imponantur.

Si æger cuminum aut camphoram ferre non possit, substituantur

Sabina
 Ruta
 Mentha
 Majorana
 Salvia
 Abrotanum
 Absynthium romanum, &c.

b Ol. camomill.) *Non putem inunctionem multum posse.*

Si æger clystere purgatus, à dolore non levetur, a exhibeatur ipsi hic haustus.

℞. Pulv. intestinorum lupi, vel testicul. equi ℥j.
 Vini albi ℥iij. misce, f. Haustus.

a Exhibeatur ipsi hic haustus.)

℞. Aq. cort. aurant.
 Fœn. ana ℥j℞.
 Sp. Carm. Sylv. ℥℞.
 Laud. op. gr. j.
 Antim. diaph. ℥j.
 Sp. nitr. dulc. gutt. viij.
 Syr. pap. rh. ℥vj.

M. f. Haustus.

Lac cum floribus camom., & sambuci coctum, tempore præsertim matutino haustum, prodest, & tum in lecto bene reclus æger contineri debet, ad diaphoresin promovendam.

Sperma ceti recens, & non rancidum cum vino generoso cum successu exhibetur ad ℥ij.

℞. Vini albi Gallici generos. aut

Malvatici ℥j℞.

Aquæ vitæ Matth. ℥℞.

Ol. amygd. amar. ℥j.

Laud. opiat. gr. j. aut ij.

Syr. de papav. ℥ij. aut iij.

Extract. croci ℥℞.

Sp. salis ammoniaci ℥℞.

M. f. Haustus.

Quæ potio fortiter debet conquassari, & quamvis intime omnia non miscantur, parum interest; nam hieo momento, quo concutitur fortiter, bibatur, satis erit mixta.

Aut sumatur tinct. opii cocchl. ℞.

Cum vino albo calido, cui etiam addi potest

Oleum nucisæ expressum & liquefactum ad gutt. xv. aut xx.

Si dolor nihilominus perseveret, vel revertatur, in decocto prioris clysteris dissolvi poterunt aquæ benedictæ Rulandi unc. iv. cum diaphœnici unc. j. atque ita injici per anum.

Postea si etiamnum perseveret, vel revertatur dolor, exhibeatur pilula facta ex a gr. v. laudani opiati.

a Gr. v. laudani.) *Nimis est dosis, potius*

℞. Mithridat. ℥j.
 Laud. opiat. gr. j. aut ij.

In

In *viduus ratione*, *Aër* sit temperatè calidus, & abdomen calidis tegumentis bene muniatur. *Cibus* sit facilis digestionis, liquidus, minimè flatuosus, ex carnis vervecinis, pullis gallinaceis; elixis potius, quam assis. Conveniunt hic juscula caponum & pullorum; præsertim in quibus thymus, rosmarinus, hyssopus, origanum, apium, similiaque sunt cocta. Prandium sit parcum, cœna parciore. *Potus* sit cerevisia & vinum generosum. Ante cibum sumtum se *exerceat*; à cibo quiescat. *a Somnus* sit longior solito. *Alvus* respondeat arte vel natura. *Animi pathemata tristitia* vitentur.

a Somnus sit longior.) *Per longior-* | *crassantur.*
rem tamen somnum humores magis in-

XXIX.

MEDICATIO JUVENIS;

COLICO DOLORE, AB HUMORIBUS
CALIDIS ET ACRIBUS,

LABORANTIS.

JUvenis 26. annorum, biliosus, alimentis calidioribus aliquamdiu usus, incidit in vehementissimum ventris dolorem, ab umbilicali regione *a* versus inguen sinistrum præcipuè vergentem, *b* eundemque locum servantem. Cumque ipsi vinum cum aromatibus quibusdam à mulierculis esset exhibitum, *c* doloris cruciatus in univèrsum fuit auctus. Jamque interna lancinari, morderi, & exuri videntur. *d* Adest sitis, linguæ ariditas, insomnia, atque etiam urinæ inexcernendo acrimonia; *e* item nausea, & biliosorum vomitus.

a Versus inguen sinistrum præcipuè.) Colon à dextro inguine incipiens, supra & citra renem sursum ascendit versus hepar, & inde sub costis notbis transversim fertur ad hypochondrium sinistrum, cujus magnam quidem partem occupat, nihilominus tamen mox angustatum contorquetur ad renem sinistrum in hypochondrio sinistro, indeque porro ad inguen sinistrum, ubi eandem ad os sacrum, in intestinum rectum terminatur.

b Eundemque locum servantem.)

Signum est, humorem impactum esse membranæ intestini coli, adeoque difficiliorè fore ejus curationem.

c Cruciatus doloris auctus.) Nempe juvant quidem illa in causa frigida, sed nocent in causa acris. calida.

d Adest sitis.) Hæc videtur comes esse febricula alicujus symptomaticæ ex doloribus & fortè etiam inflammationis principio oriunda.

e Item nausea, vomitus.) Hæc symptomatica adesse possunt in passione colica, tamper essentialiam, quam consensum.

Afficitur in hoc ægro venter infimus, & in eo potissimum intestinum colon; idque ex ingenti illo dolore ventris, ab umbilicali regione, ubi colon angustius creditur, & quo potissimum vergit, versus inguen sinistrum præcipuè inclinante, est manifestum.

Mor-

Morbis, quo hic æger affligitur, *a* est intemperies intestinorum, ac præcipuè colici, biliosa, sive calida & acris, vehementissimum dolorem in illis partibus vehementissimo suo motu excitans; Eaque idcirco *dolor colicus biliosus*, à symptomate, parte affecta, & causa efficiente proxima, appellari potest. Isque ex symptomatis, in historia commentoratis, innotescit.

a Est intemperies intestinorum biliosa, & vomitus biliosorum, significat biliosa.) Potius temperamentum ægri biliosum, & vomitus biliosorum, significat colicam esse ab humoribus acris ortam.

Causa procatartica hujus morbi, est diuturnus calidiorum alimentorum usus, calidique inde in ægri corpore geniti humores, antecedentem hujus morbi constituunt causam.

Pars verò eorum in intestina, ac præcipuè in colon propulsa *a* ab eoq; imbibita, ibique ab aromatibus cum vino exhibitis exagitata, ac illas partes vehementius vellicans, humoresque ac spiritus in toto corpore *b* perturbans, intemperies hujus calida & acris intestini coli, vehementissimique istius colici doloris, interna lancinantis, mordentis, & exurentis; nec non omnium reliquorum symptomatum, ægrum hunc affligentium, quæque satis facile, ex iis, quæ jam diximus, explicari possunt, continens est causa.

a Ab eoque imbibita.) Omnes corporis partes stabiles, semper & naturaliter imbibunt humores, id est, habent tubulos humoribus repletos, sed præternaturaliter scubi stagnant, & hæreant, dolores producere possunt, item secretiones, distributiones & excretiones invertere.

b Perturbans.) Id est perducens ad solito vehementiorem, & celeritorem motum.

Pars enim perturbatorum humorum & spirituum ad os & œsophagum delata & partes illas exsiccans inducit sitim, & oris ariditatem; ad cerebri verò ventriculos dejecta, eosque vehementi spirituum animalium dilatatione, & copiosa in ventriculos cerebri impulsione, nimis diu & vehementer distendens, & expandens, producit insomniam; ad vesicam verò cum urinis perveniens, & urethram mordicans, gignit acrimoniæ in urinae excretionem sensum; in ventriculum verò effusa, eumque suâ quantitate & qualitate acri & calida ita vellicans, ut fiat influxus vehementior spirituum animalium in fibras ventriculi obliquè ascendentes, excretionique per superiora inservientes, parit nauseam & biliosorum vomitum.

a Periculum est, ne hic morbus, doloris sui vehementiâ, syncopen, convulsionem, vel intestinorum inflammationem inducat.

a Periculum.) Colica biliosa sæpe per metastasin fieri vult Deod. in panth. transit in paralyin, præcipuè si bilis hygiast. lib. pag. 158. confer River. viscositatem habeat adjunctam, quod Prax.

Curatio consistet in humorum biliosorum expulsionem, intemperiei biliosæ correctione, & doloris ablatione.

a Correctione.) Singulariter etiam in pororum obstructorum reseratione.

a Mox itaque injiciatur *b* talis clyster:

℞. Rad. alibææ, malvæ an. ʒi.

Fol.

DOLORIS COLICI.

439

Fol. malvæ, albæ, violariæ, lactucæ,
Betæ, mercurialis an. m. j.
Fl. camomill. p. j.
Sem. lini, fœnugræci an. ʒiʒ.
M. F. Clyster.

α Mox itaque, &c.) Si plerhora, aut magna cacochymia & vires adsint, precedere debet venæsectio.
β Clyster.) Sit hic clyster emolliens & carminans, in colat. ʒx. dissolve

Confect. Hamech. ʒj.
Lap. prunell. ʒij.
Mell. merc. ʒij.
M. F. Clyster.

Per os etiam capiat talem haustum; acres humores temperantem.
℞. a Syr. ex infusione rosarum pallidarum ʒij.
Seri lactis ʒiij. M. F. Haustus.

α Syr. ros. pall. ʒij.) Sit istius syrupi ʒj. & addatur syr. de papavere ʒiʒ. Si malum est pertinax, adde Laud. opiat. gr. j. aut ij. aut Tinct. opii cochl. ʒ.
Cum cerevisia bis. terve sumantur

quotidie,
Spiritus salis,
Sulphuris, aut
Nitri ad gutt. vj. aut viij.
ad infringendum videlicet salem.

α Postea adhibeantur purgantia, β quæ bilem evacuant; quale hoc sequens:
℞. Fol. senæ mund. ʒiij. rhabarb. ʒj.
Sem. anisi ʒiij.
Infundantur in aq. decoctionis hordei q. s.
Colaturæ fortiter expressæ adde
Syr. de cichorio cum rhabarb. ʒj. M. F. Haustus.

α Postea adhibeantur purgantia.) Primò dolores atrocissimi leniendi sunt, & impetus humoris acris infringendus est, per tincturæ optii cochlear unum, ut ita inducias habeat eger, & medicus tempus lucretur ad salem viscidum educendum.
Dein lenis purgatio institui debet cum extr. rhabarb. ʒij. aut gr. Lxv.
Postea sudoriferum exhiberi potest, quod simul nonnihil sit anodynum: ex g.
℞. Bezoar. miner. gr. xiv. aut xvij.
Croci gr. vj.
Camph. gr. iij. aut iv.

Laud. opiat. gr. j. ij.
Aq. card. ben. unc. ij.
Spir. sal. dulc. gutt. v.
Syr. papa v. unc. sem.
M. F. Haustus.
β Quæ bilem evacuant.) Generatim hic notandum, quod purgantia vehementia hic sint vitanda, sed Hartmannus commendat extract. esulæ majoris.
℞. Extr. rhabarb. ʒiʒ.
Resinæ scammon. gr. ij. aut iij.
M. F. Pilulæ.
Diuretica etiam multum salis eliciunt ex corpore.

Ad ventris inunctionem α adhibeatur tale linimentum:
℞. b Ol. rosæ, camomill. ʒvj.
Butyri vulgaris ʒiʒ. misce.

α Adhibeatur tale linimentum.) Quamquam putem id non magis hic, tamen si quis volet,
℞. Un-

℞. Unguent. de arthanita unc. j.
 Camphoræ ℥j.
 Laud. opiat. ℥ss.
 Ol. papav. aut
 Hyoscyami q. s.
 M. F. Linimentum.

Doloris mineram (inquit curiosissimus
 Engelbertus Kempfer dec. obs. exot.) nō

intra intestina semper latere, sed fre-
 quentissime in membranoso genere, in-
 testinis, mesenterio, omento, peritonæo,
 musculisque abdominis à concluso flatu
 acri dissendente excitari, felicissima
 curatio illa docet apud Japonenses,
 quæ Acu-punctura absolvitur, &c. vid.
 cit. Auct. §. ix.

In magnâ doloris perseverantis contumaciâ a exhibeantur pilulæ laudani
 opiat. gr. iij. vel iv. cum vel sine lacte amygdalato.

a Exhibeantur pilulæ laud. opiat.) | Vide Ruland. cent. 3. curat. 5.
 aut pilul. de cynoglossa gr. vj. aut viij. |

Balnea hic etiam conveniunt ex decocto malvæ & violariæ, cum floribus
 chamæmeli.

Vidus ratio a sit frigida & humida. Cremor hordei hic est utilis, & lactuca;
 sive cruda, sive cocta, & alia ejus generis. Laudantur hic pedes, & extremæ
 partes vitulorum & ovium. Potus sit cerevisia tenuissima.

a Sit frigida.) Frigida hic non pro- | temperata, juscula condiantur taleolis
 sunt, nisi nitrata sint, quia potius ma- | citr. vel aurant. temperata.
 gis claudunt & obstruunt: ergò sint |

XXX.

M E D I C A T I O V I R I ;
 I L I A C A P A S S I O N E
 L A B O R A N T I S .

V Ir 36. annorum, ingluviei deditus, cum varii generis malis cibis longo tem-
 pore esset usus, incidit in intolerabilem doloris cruciatum; totum quidem
 ventrem circumdantem, sed maximè in umbilicali regione, & circa hypochon-
 dria, ipsum miris modis torquentem. Accessit cibi fastidium, & deinde etiam
 vomitus, quo nec cibus, nec potus, retineri potest. Multos a corruptos humo-
 res per superiora excrevit. b Alvus ita adstricta est, ut nullum flatum, necdum
 quicquam aliud, per inferiora excernere queat.

a Corruptos humores.) Ergò hic gra-
 dus iliacæ passionis non est maximus,
 in quo excrementa stercoracea evomun-
 tur, unde ægri hoc affectu laboran-
 tes, Hippocrati dicuntur *ναρπηματοί*,
 i. e. merdivomi.

b Alvus ita adstricta est.) Hæc alvi
 adstrictio, cum intestinorum convul-
 sione, horrendis doloribus, & vomiti-
 bus stercoraceis, constituunt essentiã
 iliacæ passionis.

Assi-

Afficiuntur in hoc ægro *ventriculus & intestina*, ac inter ea potissimum *intestinum ileum*. Idque ex vomitu & ingenti illo dolore, totum quidem ventrem, sed regionem umbilicalem & hypochondriarum, ubi intestinum ileum situm est, potissimum occupante, est manifestum.

Morbus, quo hic æger affligitur, est intemperies ventriculi & intestinorum, a ac præcipue ilei, acris b & putrida, c & forsitan eorum etiam angustatio; quæ dolorem crudelissimum in iis partibus, ac præcipue in ileo, ac d præterea corruptorum humorum per superiora copiosam excretionem per inferiora impediens e *Ileus*, vel *Iliaca passio*, à parte præcipue affecta, vulgò appellari solet.

a Ac præcipue ilei.) *Non opus est hic illa anxia partium distinctione, nam iidem etiam effectus oriri possunt ab affecto intestino colo.*

b Et putrida.) *Quid opus est hoc obscuro uti vocabulo? an non sufficit intemperies acris corrosiva?*

c Et forsitan etiam angustatio.) *Vid. Fred. Ruyfc. obs. anat. chirurg. xcj.*

ubi ilei affectus vera causa, per varia exempla sunt demonstrata.

d Ac præterea corruptorum humorum.) *Etiam aliquando fecum alvinarum, nec non clysterum, & suppositoriorum.*

e Ileus, vel iliaca passio.) *Item volvulus, miserere mei, Chordapsus.*

a *Causa procatartica* hujus morbi est ingluvies illa, quæ varii generis pravi cibi diu à viro hoc ingestis fuerunt. Pravi verò & corrupti humores hinc in partibus affectis, jam commemoratis, geniti, ibique existentes, & cum sanguine mixti, & per corpus diffusi, *antecedentem* hujus morbi constituunt causam.

a *Causa procatartica.*) *Ab immoderatiore casei esu, ortam passionem iliacam, vid. apud Helwig. obs. 90. ab officulis parvis gallinarum & avium in vetula, vid. misc. cur. ann. 6. obs. 44. item in Schol. ad eandem obs. Platerus lib. 3. obs. p. 656. refert quod in puero hydropico & volvulum intestinale per pessa, post obitum intestina non solum flatibus facibusque admodum di-*

stenta, sed & vermibus vivis ac oblongis, qui rursus aliis minoribus referti erant, repleta invenerit: ab hernia tam umbilicali, quam inguinali & scroti vid. misc. cur. ann. 8. obs. 93. ann. 4. obs. 79 Sylv. prax. lib. j. cap. 15. §. 82. observavit ilei gangrænam. Ex scyrrho & ulcere cancroso intestini cæci vid. Hild. cent. j. obs. 61. &c.

Pars verò eorum ab illis imbibita, eaque suâ acrimoniâ & copiâ vellicans & forsitan etiam crassitie suâ, a vel convolutionem eorum b pravam excitando, angustans, *intemperietis hujus, ac doloris crudelissimi; nec non excretionis per superiora instituta, per inferiora verò*, ob spiritus animales, qui in fibras intestinorum oblique ascendentes fortissimè ab irritatione hic factâ fluunt, penitus impeditæ; itemque cibi fastidii, c *continens* est causa.

a Vel convolutionem.) *Hofferus negat hanc convolutionem fieri posse, sed ratio & experientia contrarium docent.*

b Pravam.) *Id est, quasi in nodum unum vel plures, quod facile explicatur ex convulsivæ essentia.*

c Continens causa.) *Causa frequens est obstructio intestinorum à fecibus induratis, aut ab inflammatione, vel exulceratione intestinorum à bubonocoele, vide med. seq. vel ab intestinorum colico dolore vehementiori, unde intestinorum fit convulsio.*

a Periculum est, ne hic morbus, stercoris vomitum inducat, & ægrum syncope, doloris vehementiâ inducta occidat.

Diligentissima itaque *Curatio* mox est adhibenda; *Eaque* in humorum pravorum per inferiora eductione, doloris sedatione, & intemperiei per contraria, correctione consistet.

a Periculum.) Celsus dicit, quod si morbus non resolvatur ante septimum diem, occidat, vide Hippocr. Sect. 6. Aphor. 44. Sect. 7. Aph. 20. si extrema frigeant, oriaturque lipotymia, mors est in propinquo.

Mox itaque a injiciatur talis clyster:

℞. Malvæ, bismalvæ, mercurialis, betæ, an. m. j.

Rad. althææ ℥ij.

Flor. meliloti, camomill., an. m. ℥s.

Caricar. ping. ℥f.

Decoq. b in jure pulli ad lib. jf. in Colaturâ

Dissolve c electuar. diacatholici, diaphœnici an. ℥j.

Vitelli ovi Num j. d butyri, ol. anethini an. ℥jss.

e Salis comm. ℥j. Misce F. Clyster; mox injiciendus, & quam diutissimè æger poterit f retinendus, & aliquoties reiterandus.

a Injiciatur talis clyster.) Si passio iliaca producatur ab inflammatione, quod patet ex febris continua acutâ, venæsectio debet præcedere.

Dein clyster debet injici, qui hic optime convenit ex lenientibus & emollientibus paratus, ut ita partim humores acres temperentur, partim ut viâ lubricentur, & denique ut fœces duræ emolliantur.

Non autem magnâ quantitate simul & semel injiciendus est clyster: ne nimium distendantur intestina, & dolor exacerbetur: adeoque dosis ad unc. x. sufficiet.

Aliqui intestina mediante folle distendere conantur, ut eò facilius fœces descendant, sed tamen plus nocet talis operatio quam prodest, nam si fœces indurate sint, quo pacto contra aëra folle inflatum descendant, non video, sed cum status remittitur, intestina arctius constringuntur ob majorem influxum spirituum animalium; ad hæc, pori à vento frigido conspantur. River. commendat clysmâ ex decocto intestinorum & omenti vervecis in quo butyrum, & sal gemmæ dissoluta sunt, alii laudant decoct. bord. in quo nitrum ad ℥iij. dissolutum sit. Rulandus habet

observationem tlei periculose curati clystere ex ol. sem. lini ℥vj. trochisc. alb. ℥jss. quæ simul postquam ebullierint, partim ventriculo inunguntur, partim injiciuntur formâ clysteris. Clysteres ex fumo Tabaci dicuntur præstantissimi, prout videre licet apud Barthol. cent. 6. epist. pag. 323. item cent. ult. histor. anat. Instrumenta autem & injiciendi modum, vid. apud Theod. Schoon in Exercit. phytolog.

b Jure pulli.) Quod sit insulsum, aut in aqua bordei, aut si febris absit in lacte dulci: si sit ab inflammatione, fiat decoctio in oxycrato ad unc. viij. vel x.

c Elect. diacathol.) Ubi ter quaterve injectus fuit clyster, & jam minor est convulsionis metus, clysteri aliqua vis potest addi ad expellendas fœces, adeoque in eo dissolvi poterunt elect. diacathol. drach. vj.

d Butyri, ol. anethini.) Optimus clyster leniens paratur etiam ex ol. olivar. cum parte butyri insulsi.

Si materia per vomitum ejecta fuerit biliosa, tunc ab oleosis possumus abstinere.

e Salis.) Hunc vitandum esse præterem, nisi forte absente acridine, nè flaribus intestina tendantur.

f Re-

f Retinendus.) Ergo sal absit; nam | legimus omnia satis esse emollita, po-
mora clysteris jureat, ubi ileus est a se- | test in secundo, aut tertio clystero sal
cibus induratis. Tunc, postquam col- | addi.

Ubi per inferiora excretio aliqua facta fuerit, a tale purgans per os dan-
dum erit:

℞. Cassia recent. extracta ℥ss.
Electuar. diaphœnici, diacarbolic. an. ℥ij.
b Ol. anisi ℥ss.
Aq. decoct. bordei q. s. Misce F. Haustus brevis.

a Tale purgans.) Rectè purgans
non præscribitur, priusquam sedata
fuerit intestinorum irritatio, eorumque
motus inversus. In casu desperato as-
sumi potest mercurius vivus ad aliquot
uncias, pondere enim suo & mobilitate
magnâ globulorum, scybalâ deorsum
pellit: postea autem commendantur
juscûla pingua non salita, nec non cor-
poris saltationes, ut melius descendere

possit mercurius. Alii commendant glo-
bulos aureos & plumbeos, verum hi
magis sunt periculosi, minusque effi-
caces: conf. River. in prax. Henr. ab
Heers, Joh. Rhod. Lyser. in obs. cult.
anatomico adjunctis.

b Olei anisi.) Nimis calidum &
acre esset, nisi viscidus & ac idus humor
peccaret.

Per os etiam exhibeatur a oleum amygdalarum dulcium ad uncias duas,
cum jure vervecino mixtum.

a Oleum amygd. Pinguis hic su-
specta sunt in casu inflammationis.
Pro vomitu optimum est ol. nucifæ:
vel quod sequitur.
℞. Ol. nucifæ expr. gr. xiiij. xv.
Salis absynth. scrup. j.

Croci gr. vj.
Laudan. opiat. gr. ij.
M.

Horstius dicit sese illacos curasse solo
clyx. propr. Par. sed id vix credibile est;
est tamen medicamentum proficuum.

Venter a foveatur tali fomento:

℞. Fol. malvæ, albæ, violariæ, an. m. jss.
Flor. camomill., meliloti an. m. s.
Sem. lini, anisi, anethi an. ℥j.
Decoq. b in aq. comm. q. s. pro Fomento.

a Foveatur tali fomento.) Aliqui
profotu utuntur spir. vini solo, si sit ab
humoribus frigidis; aut, uti dicunt, a
flatibus.

Etiam balnea parantur ex oleo solo,
vid. Riv. in Praxi.

Fotus generatim potest fieri ex sedi-
mentis clysteris.

b Aq. communi.) Potius in lacte
dulci aut aq. bordei, porro ex sedi-
mentis hujus fomenti fiat cataplas-
ma.

Et postea venter oblinatur tali oleo:

℞. a Ol. anethini, camomill.
Amygdalar. dulc. an. ℥vj. Misce.

a Olei anethini.) Potius
Hyoscyami aut

Papaveris & addantur
Mucil. fem. sœnugræc.

KKK 2 Lini

Lini
Psyllii cum
Axungia gallinæ vel

Anatis & .
Butyro recenti infuso .
M. f. Linimentum.

Dolore perseverante exhibeatur talis bolus :

℞. a Theriacæ Andromachi ℥ij.

Requiei Nicolai ℥ss.

b Laudani opiati gr. iij.

Cum syr. de papav. alb. q. s. F. Bolus.

a Theriacæ Androm.) Add. cam-
pbora gr. v. vel etiam salis, seu sacchar.
Saturni gr. v. aut vj. præsertim in in-
flammatione .

b Laud. opiat.) Narcotica tolerari
possunt ob dolores atrocissimos : sed ta-
men alvum magis conspiciant . Paulus

Barbette dicit, aliis nil juvantibus re-
mediis , apertionem abdominis insti-
tuendam esse , & manuali opera sicut
intestinorum corrigendum ; sed crudelis
non solum est, verum & periculosissima
talis operatio.

In clystere etiam antea proposito , addi poterit a philonium Romanum ad
drach. jss. vel drach. ij.

a Philonium .) Aut tinct. opti coccl. j. aut ij.

In vitæ ratione , Aer sit calidiusculus . Cibus eupeptus & euchymus , ex
jusculis . Potus sit cerevisia & a vinum mediocre . Somnus sit longior . Alvus
respondeat arte, vel naturâ : Tristia videntur.

a Vinum .) Hoc potius planè omit-
tendum : Bibat eger ptisanam alb-
quam emollientem loco cerevisiæ ; Se-
deat eger aliquando in semicupio emol-
liente, ad regionem pectoris usque.

XXXI.

M E D I C A T I O F O E M I N Æ,
I L E O, E X B U B O N O C E L E
L A B O R A N T I S.

Mulier quadraginta annorum, jam à multis annis a ex partu in dextro in-
guine herniosa, incidit in diarrhæam ; qua, dum alvum frequenter depo-
nere cogitur, intestina, quæ ligamentis externis artificialibus in loco suo retinere
solebat, in inguen cum tumore sunt prolapsa ; cumque ea b ob duritiem reni-
tentem, in locum reduci non possent, incidit in intolerabilem ventris dolorem,
circa umbilicum ipsam potissimum torquentem, ac cum vomitu enormi & con-
tinuo variorum excrementorum, imò ipsarum etiam fœcum alvi, conjun-
ctum. Jam à biduo hoc torquetur malo, multaque remedia per os & anum
sunt

funt adhibita, sed ea hactenus fuerunt irrita. c Adest febricula.

a Ex partu in dextro inguine her-
niosa.) Tumores, qui in inguine oriri
solent, plerumque sunt quadruplices:
primo pessilentiales; secundo, venerei;
tertio, tumores vulgares glandularum
in inguinibus; quarto, hernie, ideoque
attendendum est, quinam sit humor, ne
alias magna producantur incommoda.

Refert enim Aquapendens part. 1.
cap. 72. de Chirurgo, qui, cum putaret
tumorem, quem curabat, esse venereum,
applicavit ei emollientia, & tum ad

maturitatem jam videtur perductus,
Lancettâ tumorem pertundit, & simul
quoque intestinum, unde mors brevi
subsecuta est: Signum diagnosticum,
tumoris ab intestinis prolapsi oriundi,
est, quod ægro jacente supino situ, capi-
te deorsum, & pedibus sursum, tumor
diminuat, & subsidat.

b Ob duritiem renitentem.) Hæc du-
rities dependet à fœcibus induratis.

c Adest febricula.) Hæc est sympto-
matica.

Afficitur in hac ægra inguen dextrum, quod ex ejus tumore; & intestina,
a quod ex dolore ventris, circa umbilicum ipsam potissimum torquente, & tô-
morem in inguine faciente, nec non ex enormi illo vomitu, est manifestum.

a Quod ex dolore.) Non aded do-
lor potuit hunc tumorem fecisse, quam

quidem intestinum prolapsum.

Morbus, qui ipsam affligit, est tumor inguinis dextri, ex intestinorum in illud
prolapsu ortus; qui intolerabilem ventris dolorem, vomitumque excremento-
rum imo etiam ipsarum fœcum, enormem & continuum faciens, a Ileus b c:
Bubonocèle appellari solet.

a Ileus.) Rarum est, quod habet
Schenk. lib. 3. obs. de ileo contagioso;
item quod refert Amat. Lusit. cent. 7.
eur. 93. de ileo epidemico, in quo unâ
cum Scybalis vermes per vomitum reji-
cebantur. In Insula Americana Ja-
maica, dicitur hic affectus endemius:

Pet. Forest. lib. 21. obs. 19. in scholio
notat ex Dodonæo ileum periodicum,
tertio quoque die recurrentem: forsân
autem magis fuit colica, quàm iliaca
passio.

b Ex bubonocèle.) Simile quid vid.
in misc. cur. dec. 2. ann. iij. obs. 12. 5.

a Causa procatarctica hujus morbi b est diarrhæa illa; qua ægra alvum fre-
quenter evacuare, corpusque c inclinare coacta, intestina cum copiosis fœcibus
frequenti illo motu d in inguen deturbavit; eaque ibi hærentia, atque contorta
ac pressa partesque vicinas distendentia, ac dolorem in iis excitantia, descensum-
que excrementorum impediencia, continent hujus morbi & symptomatum,
sunt causa.

a Causa procatarctica.) Hic Auctor
nihil profert de partu difficili, quem
tamen in historia attulit ut bubonocèles
causam concurrentem.

b Et diarrhæa.) Diarrhæa hic vix
dici potest causa hernie, cum hernia
jam fuerit ipsi ante diarrhæam; dein
etiam multi diarrhæa laborant, non ta-
men hernia: adeoque aliud quid requi-

ritur, nempe primo, ut fœcibus intesti-
na distendantur: secundo us perito-
neum rumpatur, aut dilatetur.

c Inclinare.) Præsertim si gravis
fuisse mulier.

d In inguen.) Dilatato videlicet vel
rupto peritoneo, cujus occasio potest es-
se saltus, lapsus, itus, & elevatio ni-
mii ponderis.

Ab

Ab illapsis enim intestinis factus est inguinis tumor & tensio, & intestini clausio; indeque dolor; & à dolore pori in cerebro ita fuerunt aperti & spiritus ita in eo determinati, ut illi in inguen multos, *a* impellerent humores, tumoremque & dolorem ita ibi augerent, ut tumor induraretur, & *b* dolor intolerabilis evaderet: in fibras verò intestinatorum oblique ascendentes spiritus continuò ita influerent, ut ea, versus superiora magno impetu ab iis contracta, quicquid in iis continetur, magnâ vi per vomitum continuò ejicerent.

a Impellerent humores.) Dic potius, quia humorum circulatio & faccum descensus ibidem sffitur per pressionem prolapsi intestini. | *b* Dolor intolerabilis.) Hic est convulsivum, & febris symptomati-
cæ causa.

Morbus hic periculossimus est. Metus enim est, ne intestini illapsi fiat inflammatio, ex qua oriatur gangræna. Et præterea, ne ex vomitu & dolore vires ita prosterantur, ut ægra in lethalem incidat lipothymiam.

Celerrima itaque, quantum fieri potest. *a* Curatione morbus est impugnandus: quæ tota *b* in intestini reductione, & doloris sedatione consistet.

a Curatione.) Curatio ut in præcedenti affectu consistit in emolli-
& discussione flatuum per externa & interna. | leniter reponenda in suum locum, & retinenda subligaculo conveniente, postea leniter adstringentibus est procedendum, ut peritonæum dilatatum iterum sensim contrahatur.

b In intestini reductione.) Intestina, præmissa emolli-
tione iterum sunt

Itaque tali decocto emolliente & flatu discutiente inguen dolens continuo *a* foveatur:

℞. Fol. malv. , flor. camomil. , anethi,
Sem. lini an. M. j. sem. cumint Zij.

Concoquantur in lacte bubulo pro fotu, quo spongiæ imbuantur, æque calidæ adhibeantur, & leni pressione manuum reductio intestini tentetur.

a Foveatur.) Fotus emolliens simul & discutiens præscribi debet, ut fibræ blandè relaxentur, dolores leniantur, & flatu dissipentur, atque postea leni pressione manus intestinum | potest facilius reponi, sic & feces stibulantes intra prolapsum intestinum duriores emolliuntur nonnihil, atque facilius ad anum delabuntur.

Dum autem hoc agitur, ægra ita in lecto erit collocanda, ut *a* caput valde sit declive, crura vero elata.

a Caput valde sit declive.) Nonnulli pedibus suspensi citissime liberati fuerunt. | Præstantissimum gluten dicitur ad hernias recentes, ab exuviis, sive cute anguillarum paratum.

Si vero hac ratione Intestinum non potest reduci, cutis & peritonæum in inguine, ad intestini illapsi restitutionem, *a* chirurgiâ erunt aperienda: & intestina reducta, ope subligaculi, in abdomine retinenda.

a Chi-

Chirurgia erunt aperienda.) Con- | exper. chirurg.
fer Soling. manual operat. & A. Nuck |

XXXII.

MEDICATIO VIRI,

CHOLERA, CUM CONVULSIONE,
LABORANTIS.

Vir triginta annorum, crassus *b* & ingluviei deditus, incidit in enormem evacuationem *c* spontaneam, qua *d* multa corrupta per superiora & inferiora magnæ impetu rejicit. Hanc subsequuta est syncope; à qua vix liberatus mox prolapsus est in magnam musculorum manuum, pedum, crurum, colli, gutturis, pectoris, dorfi, & ventris inferioris, contractionem; quæ tantis doloribus *e* & animi deliquiis est comitata, ut adstantes ipsum jamjam moriturum metuant.

a Cholera.) Vix aliquid hic notatu dignum occurrit peculiare, præter ea, quæ supra medicationibus de cholera continentur; convulsiones enim aliorum membrorum, non minus quam ventriculi & intestinorum, ex eodem fonte sunt petendæ.

b Ingluviei deditus.) Hoc liberat à suspitione veneni.

c Spontaneam.) Joh. Nic. Pechlin. obs. LV. lib. j. ita loquitur: utus aliquando fluxus ille fit symptomaticus, & ab errore vel ægri aut medentis natus, plerumque tamen criticus est, subitque & vehementer, quæ est Crisis natura, ægrum absolvit, ne quis tantum viribus cum illa excretorum mole decessisse credat.

d Multa corrupta.) Idem laudatus Pechlin. loc. cit. eleganter dicit. Ego vero nec hoc observare potui, bilis aut biliosum esse semper hunc fluxum, quando & feri & alterius malè corrupti

humoris ingens copia maximam excretionis partem faciat. Est quidem, non diffiteor, humor, si quis alius, bilis potissimum ad viciatæ prona & volubili impetu, attamen, si copiam & celeritatem excretionis in cholera confidero, non video, quomodo ab una vesicula fellea & hepate, quantumvis mole magno, repeti illa possit. Et quamvis quotidianum non sit choleram esse ἀχολον, omnisque bilis expertem, novi tamen, quibus serum solum, idque limpidum, dulce & ad frigus congelabile ἀρω rei nato prodierit, incomitata bile, certè non animadversâ.

e Animi deliquiis.) Partim ob magnam spirituum evacuationem; & partim quia cor & vasa arteriosa convulsivos quoque motus patiuntur, eosque contrarios motibus rarefactionis & circulationis.

Partes, quæ in hoc ægro afficiuntur, sunt ventriculus & intestina, ut ex vomitu & alvi secessu: cor, ut ex syncope: item musculi totius corporis; nec non cerebrum, ut ex ingenti illa partium contractione est manifestum.

Mor-

Morbis, quo hic æger laborat, *a* est intemperies ventriculi & intestinorum varia, acris & nidorulenta, ac corrupta: quæ vomitum alvique secessum copiosum, animique deliquia, & musculorum totius corporis contractiones vehementes inducens, *Choleva convulsione comitata*, appellari potest.

a Est intemperies varia.) *Id est*, in *his partium affectarum facit, hæc vero vellicationem.*
partim viscosa aut serosa, partim acris
in sanguine; illa obstructiones in tubu-

Causa procatartica hujus morbi est ingluvies nostri ægri, qua multi variique humores acres, in corpore ejus geniti, *antecedentem* huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum, *a* circa ventriculum & intestina, & in eorum reliquique corporis vasis, *b* ebulliens & effervescentes, *contingens* hujus morbi & symptomatum est causa.

a Circa ventriculum.) *Id est, in* *quam hoc aliquando fieri posse non*
ejus vasculis & tubulis. *negemus, tamen id non semper opus*
b Ebulliens & effervescentes.) *Quantum* *est.*

Hinc enim ventriculus & intestina irritata, motum vehementiorem inordinatumque impresserunt nervis sibi implantatis; quo, per illorum fibrillas ad cerebrum, cerebrique spiritus delato, pori cerebri ita fuerunt aperti, spiritusque cerebri ita determinati, ut illi in fibras ventriculi & intestinorum, oblique ascendentes, & descendentes magno impetu confluerint, easque, secundum latitudinem dilatando, & longitudinem abbreviando, contraxerint. His contractis ventriculus & intestina ita fuerant mota, ut *a* *copiosi humores acres corrupti & effervescentes*, tum à corde ex arteriis cœliacis & meseraicis in ventriculum & intestina propulsi, tum in iis antea collecti, *magna impetu, tum per os, tum per alvum, fuerint rejecti*,

a Copiosi.) *Neque hic de viis (inquit Pechlin.) post tam manifestas & multiplices observationes ullus est scrupulus, cum ventriculus, totus quantus, cum intestina, quæ patent, tubulis by-*
dragosis, vel sphunculis pertusa, in illo serosi humoris orgasmo suppeditare possint, quod tot ac tantis alvi defecationibus vomitibusque sufficiat, confer Malpigh. de struct. gland. congl.

Dispersis autem & expulsis, per magnam istius evacuationis violentiam, spiritibus & humoribus utilibus, sanguis ad cor perveniens ineptus fuit ad justam dilatationem in corde suscipiendam, quo *spiritus vitales deficientes syncope induxerunt*. *a* Expulso verò deinde ex corde pravo illo sanguine, & meliore ad illud redeunte, spiritibusque vitalibus satis copiosè recens ex eo genitis, *æger noster à syncope fuit liberatus*.

a Expulso.) *Illæ restitutio potius dependet à convulsionum remissione & cessatione.*

Quia verò reliqui pravi humores, in corpore postea effervescentes; jam vehementius suo impetu membranosas vellicant partes, motumque illum vehementem & inconvenientem per nervos ad cerebri ventriculos spiritusque ibi contentos deferunt; hinc fit, ut illi tam pravam motus determinationem accipiant, porique cerebri ita aperiantur, ut spiritus, inordinate in partes fluentes; *a* *valvulas*

valvas nervorum, musculis totius corporis inferiorum, quæ iis contrahendis inferviunt, citra aut contra voluntatem nostri ægri jam aperiant; tantaque vi, tum ex cerebro, tum ex oppositis musculorum poris & cavitatibus, in musculos gutturis, dorsi, pectoris, inferioris ventris, item brachiorum & crurum, fluant eosque *b* cum magno dolore, novam lipothymiam per constrictionem cordis subinde inducente, vehementer, secundum latitudinem & profunditatem distendant, secundum longitudinem verò contrahant: atque ita *totius corporis vehementissimam convulsionem nunc excitent.*

a Valvas nervorum.) *Adde &* | *b* Magno dolore.) *Ille arguit, non*
musculorum: confer medic. de epileps. | *motus convulsivos, sed etiam spasma-*
lib. j. | *dicos.*

a *Morbus hic periculosissimus est. Metus enim est, ne æger ex vehementia doloris & perturbationis, subito extingatur.*

a *Morbus est periculosissimus.) Quia est omnino acutissimus.*

a *Curatio itaque diligens quam primum est adhibenda. Mox igitur sumat hoc medicamentum; ut ventriculus ab humore acri abluatur, humoresque acres temperentur, & excernantur:*

R. b *Decocti bordei communis, non excorticati ℥iij.*
Syr. ex infusione rosar. rubr. ℥j. Misce.

a *Curatio.) Eadem prorsus est quæ* | *b* *Decoct. hord.) In quo colta sit*
suprà fuit tradita, in fluxionibus acui- | *rasura cornu cervi, cum rad. scorz. &*
bus. | *flor. pap. rh. & sim.*

Pro lipothymia aqua digitis in faciem ægri inspergatur, & *a* vinum generosum, cum linteis, naribus admoveatur.

Postea ad impetum cholæræ inhibendum, vomitum & alvi secessum reprimendum, ut etiam ad lipothymiam tollendam, de sequenti mixtura quotidie aliquid sumat:

a *Vinum generosum.) Aut acetum castoreum aut aqua antepileptica.*

R. a *Rob. de ribes ℥ij.*
Cerasorum ℥j.
Syr. cydoniorum ℥iij.
Manus Christi cum perlis ℥vj. Misce.

a *Rob. de ribes.) Acidiuscula quidem nonnihil hic possunt temperare saltem acrem, sed modice tantum sunt exhibenda, & aliis admiscenda, ne partibus erosivis noceant.*

Et conferunt omnia, quæ in medicatione de cholera fuerunt præscripta, v. g.

Sal. Saturni,
 Diasc. sylv.

Conf. Hyac. . . . .
 Camphora
 Requies Nicolai,
 Pil. de cynogloss. &
 Laud. opiat. si malum est per-
 tinax

Nonnulli præscribunt magist. perlar. aut corallorum, borumque tinduram: vide Grulingium in Praxi.

Ad contractiones membrorum, partes omnes convulsionem patientes inungantur indefinenter, a cum frictione forti, b hoc sequente linimento:

℞. Olei trini, vermium terrestrium. an. ℥ij.
Castorei pulverisati ℥iij. Misce.

a Cum frictione.) Sape humores, in tubulis versantes, ea ratione pressi contra obstructiones, has nonnunquam feliciter tollunt.

b Hoc sequenti linimento.) Add.
Ung. nerv. ℥vj.

Theriaca recent. ℥j.
Crocii ℥ss.

Pro vomitu conpescendo

℞. Ol. nucistæ express. gr. xvj.
Laud. opiat. gr. ij. aut iij. aut
Tinct. opit cochl. dimidium

Si etiam clyster possit injici ex jure
insulso carniæ, aut lacte dulci cum vi-

tellis ovorum bene id fiet; si opus sit, etiam indi possunt narcotica, ut req.
Nicol. diascord. Sylv. &c.

℞. Aq. borag. ℥jss.

Menth. ℥j.

Ther. simpl. ℥ss.

Conf. Hyac. ℥j.

Bezoard. mineral. gr. xij. aut xv.

Tinct. opii cochl. ℥ss.

Croc. ℥jv.

Syr. de papav. ℥vj.

Spiritus salis communis gutt. v.

M. F. Haustus.

Ubi malum inclina verit, nutriatur lacte amygdalato, cui modicum sacchari fit additum, & reficiatur cibus euehymis; ut ovis forbilibus, & pullis gallinaeis, ac similibus. Exhibeatur etiam diacydonium post singulos pastus.

Ubi per diem unum atque alterum symptomata vehementiora quieverint, a blando cathartico reliquæ materiæ peccantis, si quæ supersint, educi poterunt.

a Blando cathartico.) Post sufficientem humorum acritatem, reliquæ humorum acritatem, leniter expurgari possunt ope rhab. & myrobal.

Ad præcautionem novi paroxysmi, utatur parciore Cibi & Potus quantitate, corpusque subindè blandè expurgetur.

XXXIII.

MEDICATIO INFANTIS,

LUMBRICIS LABORANTIS.

a Puellus quatuor annorum, lumbricis antehac valde obnoxius, laborat b inappetentiâ & c nausâ. d Valde pruriunt ipsi nares; ac multum sitit. Adest etiam e inflatio ventris, cum torminibus, & lenta febricula.

a Puellus.) Contingunt etiam, quamvis non adeo sæpe, vermes grandioribus ætate.

b Inappetentia.) Interdum adest fames canina, quia lumbrici multum chyli consumunt, quapropter sanguis acrior

acrior redditur, adeoque fermentum in ventriculo ab eo separatum.

c. Et nausæa.) *Nausæa hic oritur partim ab humoribus viscoso-acidis, partim à vermibus rodentibus.*

d. Valde pruriunt ipsi nares.) *Pru-ritus hic narium non est universale & reciprocum vermium signum, sed veri-*

*smile, sanguinis humorumque acrimo-
niam indicans: etiam consuetudini hinc
aliquid tribuendum.*

e. Inflatio ventris.) *Hæc oritur par-
tim à copia vermium conglomeratorum,
partim à flatibus propter pororum tubu-
lorumque viscerum abdominis obstru-
ctionem.*

*Afficiuntur in hoc infante intestina & ventriculus; ut ex inappetentia, nau-
sea, siti, ventris inflatione, ac torminibus est manifestum. Afficitur etiam cor;
quod ex febricula constat.*

*Morbis, qui ipsum affligit, est intemperies quædam ventriculi & intestino-
rum, ac chyli ibidem contenti serosa & a putrida; quæ lumbricos, & hinc fla-
tus ac tormina, ventrisque inflationem, & sitim, nausæamque producens. Affe-
ctus intestinorum & ventriculi b. verminosus sive lumbricorum, appellatur.
Isque ex eo etiam est manifestus, quod infans, his symptomatis ante hæc laborans,
copiosos vermes excernere per alvum sit solitus.*

a. Putrida.) *Hanc hypothesein refu-
tatam vid. apud Fr. Redi de insectis.*

b. Verminosus.) *Tria observantur
lumbricorum genera, vide Galenum
ad Sect. 3. Aphor. 26. aut sunt teretes,
ut plurimum in intestinis tenuibus ver-
santes, unde in ventriculum & os su-
binde repunt; alterum est genus asca-
ridum, qui minusculi sunt instar aca-
rorum casei putridi: versantur in infe-
rioribus intestinis, præsertim juxta
musculum sphincterem ani, ubi tene-
sum faciunt: tertium genus rarum est,
nempe latorum & cucurbitinorum, qui
similes sunt scibus Indicis; vid. aEt.
Hafn. ann. 1673. obs. 47. Item vol. iij.
obs. 58. & 71. Datur etiam singulare
aliud genus, humanis musculis inna-
scentium lumbricorum, non paucis tor-
ridi cæli incolis vernaculum: inter pri-
mos (notante curiosissimo Engelberto
Kemfer dec. obs. exotic. §. 6.) nume-
rantur Sinus Perfici accolæ boreales,
præsertim Ormusiensis Provinciae, qui
alumnos suos Pejû, & Naïu nuncu-
pant; ac circa mare rubrum præ cæ-
teris Arabes Medinenses, unde Avi-
cenna lib. can. 4. F. 3. Tr. 2. cap. 21.
vermem ab hac Patria, irk Medini,
id est, nervum Medinensem vocat, seu,
ut Carmonensis ex vocabuli homonymia
interpretatur, Venam Medini. Lati-*

*ni Medici bestiolam nomine Dracuncu-
li donant, & aliquandò confundunt
cum pororum viscosis excrementis ver-
miculos mentientibus, quos Crenones
puerorum, Germani Mit-esser appel-
lant. Vermifera quoque loca sunt in
Terra Gangetica India Orientalis, pa-
gi ultra Patiacattam, in Africa Gus-
næa; & si fides Rhafi & Avicennæ,
Chorasnia & Ægyptus. Vermis obi-
ter inspectus, prout plerunque succes-
sive aut frustillatim editur, nervum
refert, ac pariter extractus, prorsus
lumbricum tenuiorem albidum, inde-
finita (pedis, cubiti, & amplius) lon-
gitudine, sed instructum proboscide,
quam Persæ Rits, seu barbam vocant,
digitum longa, pellucida, rigidiuscula,
pili instar tenuissima & tenerrima; In-
dè illa aut sponte fatiscit, aut cum epi-
themate divulsa, segnis Chirurgi ocu-
los raro subit: Ad radicem barba pun-
ctum atricans, & armato oculo ibidem
oris vestigium, in caudæ quoque extre-
mitate foraminulum conspicitur. Du-
plici constat tunica, cujus interioris
tenellæ cavitas, liquore albo pingui,
nonnunquam & seroso referata est. Ver-
mem revera esse cum Avicenna dubi-
tes, nisi vitam suam ægroto proderet
repentinis quos spontaneo motu cau-
sat, doloribus, eandemque ipse uno*

nixu, quod rarius evenit, in lucem editus, clarissime ostenderet spectatori: praesertim enim in aquam frigidam injectus (nam in calida marces) serpentino flexu masculè se movebit,

& caput frigidum humoris impatiens, subinde supra aquam exerit, aliter planè ac chorda & similia. Plura similia curiosa de eodem verme, vtd. Auctorem l. c.

a *Causa proxima*, quæ hos lumbricos, & symptomata infantem infestantia, producit, est materia quædam putrida & acris, in intestinis & ventriculo, hujus puelli genita; quæ particulas insensibiles b ita figuratas habet, ut earum compositione & dispositione c lumbrici oriri queant; uti passim ex rerum aliarum putrescentium particulis, diversimode figuratis, pediculos, pulices, culices, aliaque insecta nasci videmus. Hi autem lumbrici in intestinis geniti corrumpunt adeo succos in iis existentes, ut illi partim conversi in flatus, d tormina intestinorum & ventris inflationem; partim ad ventriculum delati, illumque vellicantes, e nauseam, & oesophagum exsiccentes, fitim, ac fermentaceum illum succum acrem, famem excitare solitum, corrumpentes, vel ferositate illum temperantes, inappetentiam; partim vero per venas gastricas, lacteas & mefericas ad cor, & deinde copiosè ad nares ascendentes, acrimoniâ suâ magnum narium pruritus; febrili malignitate febrim inducant.

a *Causa proxima.*) De causis procatarticiis cum sileat Auctor, paucis dicimus, quod in omnibus ferè nostris alimentis & potulentis, imò & ipso aëre latent vel ova, vel vermiculi, ita ut nido in corpore humano adaptato, excludantur, foveantur & nutriantur: spectatim verò saccharata, lacticia, acida & similia vermes suppeditant, siquidem & ipsa animalcula possideant, & acidum viscosum, quod vermes fovet, suppeditent. Nulla autem corporis est, pars, in qua vermes non latere possint, undè eleganter Th. Barthol. act. Hafn. vol. v. obs. 21. sequentem in modum loquitur: vermiculorum ferax est corpus nostrum, nec ulla pars immunis. In capite dolores excitant, quos exindè, excretos, capsulaeque impositos in templo meo Hagestedano in Nobilissimi Friderici Frisii loculo servatos memini. In ozæna vermiculi prodierunt. In dentibus nascuntur, & fevo cervino eliduntur. In corde observatum vermem ex Majore Severino de abscessibus memorat. Renum familiares esse hospites non semel vidimus, undè non mirum est cum lotio excerni. Pedes verminosos alibi descripsimus. Vulgatum est lumbricos in intestinis hospitari, & in dysenteria nuper grassante non

pauci observati: Ex ventriculo Viri religiosissimi Hafniæ, ante fata, vermis vomitu rejeclus. Pestem Viennensem nuperrimè à vermiculis oriam, Medici notarunt, & succo citri profigari, scilicet omnem pestem à vermicibus advocat Kircherus. Credo verò effectum esse putredinis, non causam. Quid plura? vermiculi vivos nos torquent & mortuos consumunt. Ut verè Job. c. vij. 5. Caro mea undique verminosa est. Confer obs. microscop. Anton. à Leuwenhoeck. de vermicibus in semine, aceto, &c.

b Ita figuratas.) De generatione vermium, insectorum aliorumque animalium magna est inter Auctores controversia: alii eam derivant ex ovo, quod Majoribus nostris. (ut loquitur Excellentissimus Carolus Drelincurtius de scæminarum ovibus) spirantium omnium elementum est commune, & omnia animalia principiis iisdem succrescunt: alii enim ab vermiculis in vermicibus animalibusque latentibus, alii ex putredine, alii ex determinata congerie particularum insensibilium quantarum, & figuratarum diversimode coëuntium: In prioribus hypothesebus latet petitio principii, undè enim ovum? undè delineamenta vermicularum in

vermibus; ergo potius nos cum Lucretio, lib. 2. de rer. nat.

Nunc ea quæ sentire videmus, cumque necesse sit

Ex insensibilibus tamen omnia confiteare

Principiis constare: neque id manifesta refutant,

Nec contra pugnant, in promptu cognita quæ sunt;

Sed magis ipsa manu ducunt & credere cogunt,

Ex insensibilibus quod dico animalia gigni;

Quippe videre licet vivos existere vermeis

Stercore de tetro putrorem cum sibi nata est

Intempestivis ex imbris humidatella, &c.

c Lumbrici.) Horum diversa figura & magnitudo, &c. dependent maxi-

mam partem ex diverso nutrimento, quod in diversis animantium partibus inveniunt.

(Tormina intestinorum.) Hæc dependent partim ab acris humoribus, partim ab ipsis lumbricis rodentibus, ita ut etiam in cadaveribus nonnullorum foramina exesorum intestinorum sunt observata.

Dolores hi mitigantur post pastum, quia tum chylo vermes pascuntur.

e Nauseam.) Quatenus pituita acida collecta est in ventriculo; item quatenus vermes se multum in ventriculi vicinia commovent, nervosque ejus rodunt.

Queritur, cur aciditas peccans non consumat vermes? Resp. non tantum adesse ejus gradum, ut sit corrosiva: secundo, illi assueverunt acido, ut vesicae urinae, & acrimonia naturali, ventriculus fermento.

a Metus est, ne hi lumbrici intestina exedant, vel excoriant, vel syncopen, epilepsiam, atrophiam, vel alium gravem affectum, accersant, ideoque magna diligentia Curatio est auspicanda.

Eaque consistet in vermium enecatione, expurgatione, & pravorum humorum evacuatione, & intemperiei per contraria correctione.

a Metus est.) Vid. misc. cur. ann. j. obs. 145. 146. pessimi censentur rubri esse Tulpio lib. ij. obs. 49.

Præscribatur itaque hoc remedium: quo forsitan, ut in aliis infantibus saepe contigit, lumbrici evacuabuntur & simul omnia symptomata tollentur:

℞. a Mercurii dulcis optimi. b gr. xij.

c Scammonii gr. v.

Conserua rosarum ℥j. Misce, pro Bolo; qui, necessitate urgente, sæpius reiterari poterit.

a Merc. dulcis.) ℞. Merc. dulc. ℥ij. corallin. præp. ℥j. C. C. phil. præp. ℥ss. sacch. in s. q. aq. gram. solut. q. s. f. s. d. tabellæ; dosi est ad ℥j. & ℥iv. habita ætatis & virium ratione. Vel

℞. Corallin. scord. sic. ana ℥jss.

Mechoac. ℥ij.

Rhab. pulv. C. C. phil. præp. ana

℥iv.

b Gr. xij.) Nimia est dosi pro ætate simul & semel.

Pro infante

℞. Mercurii dulc. gr. iij.

Scammon. gr. j.

Ocul. canc. præp. ℥ss.

Sacch. perl. gr. viij.

M. f. Pulvis pro dosi: vid. Joh.

Nic. Pechlin. lib. j. obs. LXIV. LXV. LXVI.

c Scammonii.) ℞. Diagrid. ℥j. Mert. dulc. ℥ss. M. f. Pulvis, cujus dosi est pro re nata ad gr. xij.

Notan-

Notandum autem, vermes sæpe per medicamenta assumpta non tantum occidi, sed penitus etiam dissolvi, quemadmodum lumbrici, phialæ vitreæ fimo equino obrutæ, inclusi, dissolvuntur: ac hinc sæpe fit, ut quamvis vermes adfuerint, nulli tamen à medicamentis assumptis excernantur.

Si malum perseveret, exhibeatur infanti hoc purgans, cum sequenti Julapio:

℞. El. de hiera picra ℥j.

Syr. rosacæ ℥j.

Aq. portulacæ ℥j. f.

a M. F. Haustus brevis.

a M. F. Haustus brevis.)

℞. Ol. amygd. amar. ℥ss.

Tanac. dest. gutt. vj.

M.

Externè regioni umbilicali & abdominis inungatur seq.

℞. Ung. de artan. ℥j.

Ele&. hier. pic. ℥j.

Ol. absynth. ℥jss.

Tanacet. ℥jss.

Fell. bubul. q. f.

M. f. Ung.

b Summit. hyper.) Vid. a&. Hafn.

Barthol. ann. 1671. obs. 40.

c Julapium, de quo capiat ℥iij.) Hæc dosis est potius pro adulto.

℞. Fol. acetosæ, portulacæ, endiviæ an. M. j.

b Summit. hyperici, scordii an. p. j.

Coquantur in aq. comm. ad lib. j. Colaturæ adde

Syr. de limonibus ℥iij. Misc.

c F. Julapium, de quo capiat ℥iij. mane, meridie, & vespere

Maximæ etiam utilitatis est hic pulvis, cum cerevisiâ vel lacte exhibitus:

℞. Rhabarb. ℥l.

Sem. santonici ℥j.

Corallinæ,

F. Pulvis tenuissimus, in ℥ij. doses æquales dividendus.

In dicta Cibus sit boni succi, & satis liberalis, ad punctiones lumbricorum tollendas, quæ dulcibus oblatiis etiam imminui solent. Videntur lac, a caseus & pisces, omniaque alia pituitosos humores gignentia. Excrementa alvi naturâ vel arte respondeant.

a Caseus.) Optime: succus verò citri & aurantiorum commendatur.

XXXIV.

M E D I C A T I O V I R I , N E P H R I T I C O D O L O R E E X C R U C I A T I .

V Ir 45: annorum, crassus, obesus, crassis, & viscidis alimentis diu usus, b subito incidit in dolorem intensissimum, c lumborum regionem occupantem; nec non in omnimodam urinæ sufflammationem. d Supervenit etiam vomitus; e qui tamen dolorem hætenus non levavit. Antehac sæpe cum urinis f copiosas arenulas g & materiam viscidam excrevit.

a Ne-

a Nephritico dolore.) Nephritis est vox generalis significans omnem renum affectionem, in specie autem hic sumitur pro dolore lumborum ab arenulis & calculis, renibus vel ureteribus inhaerentibus, orto.

b Subitò incidit in dolorem.) Non raro fit, ut homines subito in ætate senili incidant in dolorem nephriticum, cum antea ei nunquam obnoxii fuerint; ratio est, quod in ipsa substantia renum (quæ paucos habet nervos) lapilli hærent, qui ab idu, lapsu, equitatione, aut alia de causa fortuita deturbantur in pelvum, & ureteres, qui sunt magis exquisiti sensus.

c Lumborum regionem occupantem.) Externa contactu hic dolor exarribatur: ubi calculi latent in ureteribus, dolor sese extendit versus hypogastrium & inguina: vagus aliquando, fixus etiam solet esse hic dolor per totum abdomen, tuncque vocari solet colica nephritica.

d Supervenit etiam vomitus.) Vomitus solet in nephritide fieri per sym-

pathiam solum; id est, quia renes & ventriculus habent ramos ex sexto pari, idcirco spiritus animales versus ventriculum æque ac renes maximè vti infuunt, vomitumque produciunt.

e Qui tamen dolorem non levavit.) Quia causa mali non unice latet in ventriculo sed etiam renibus, à quibus ad ventriculum non excurrunt ductus excretorii.

f Copiosas arenulas.) Aliquando excernuntur arenule rubræ per totum vitæ tempus sine noxa, quia sunt magis friabiles & divisibiles quàm albæ; aliquando urinae sunt paucae, coloris expertes & aquosæ, aliquando sunt sanguinolentæ, nigricantes, quæ deponunt sedimentum instar loturæ carniæ, aliquando sunt purulentæ, albicantes, copiosum sedimentum ex albo fuscum deponentes.

g Et materiam viscidam.) Instar tenacissimi mucii narium, quæ poris matulæ vitræ etiam inhaeret tam pertinaciter, ut eam difficulter quassatione matulæ inde excutias.

Afficiuntur in hoc ægro renes primariò: ut a dolor ille intensissimus, circa regionem lumborum perceptus, & urinæ sufflaminatio, indicant. Afficitur etiam per sympathiam ventriculus: quod ex vomitu, dolorem huic comitante, est manifestum.

a Intensissimus.) Hic demum præcipue oritur, cum ad pelvum & urete-

res pervenerit materia hæc scabra.

Morbis, qui illum affligit, est obstructio renum & ureterum, à materiâ arenosâ vel lapillis facta; quæ urinam sufflaminans, doloremque intensissimum in renibus excitans, à symptomate potissimo, ab hoc in illis producto, Dolor nephriticus appellatur.

a Arenosa.) Joh. Nic. Peablin. lib. 1. obs. xvij. ita ait: quotidianum est, ubi arena comparant in urinis, promiscuè calculum crepare. Ego autem non statim vel renalis, aut vesicæ calculi in-jiciendam suspicionem reor, quod ejusmodi parò parò ab aliis quoque causis originem sumere possit. Vidi quæ oculis patebant arena velut indigesta lapillorum moles, ad visus armati aciem instar glebarum ex multis & figuratis

crystallulis constatarum sese prodidisse, nullo calculi argumento. De calculo vesicæ cum ulcere renum, vid. misc. cur. dec. j. ann. ij. obs. 81. Sylv. prax. lib. j. cap. 36. §. 4. Dicit se calculum ovi columbini molem penè æquantem in ureteris medio invenisse, ad cujus latera urina liberè descendebat. Ambos renes in alabastrinam duritiem obriguisset in nobili quadam femina, testantur misc. cur. an. 1. obs. 27. substantiam renum

num nondum corruptam, frustillatim excretam cum mixtione sanguinis lucidi lethalem vid. in misc. cur. dec. 2. | ann. iij. obs. 76. Nephritidem spuram scorbuticam, vid. in misc. cur. ann. iij. obs. 44.

a *Causa procatarctica* hujus morbi est diuturnus usus alimentorum crassorum & viscidorum; unde, b adjuvante temperamento nostri ægri frigidiore, (ex ipsius obesitate & corporis crassitie manifesto) humores crassi, c tartarei, & d mucilaginosi in vasis & renibus geniti, antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars verò ejus cum sero & reliquo sanguine ad renum poros delata, ibique à calore ipsorum debili non satis incisa, agitata, & dissoluta, naturam lapideam arenularum, & lapillorum, antehac cum urinis excretorum, per cohesionem immediatam & quietem particularum insensibilem, à particularum istarum figura & magnitudine cohesioni lapideæ apta, natam, acquisivit. Ea verò jam à copia urinæ ex renum poris & pelvi in principio ureterum copiosius propulsa, atque illa penitus obstruens, omnemque urinæ transitum impediens, continens hujus morbi & symptomatum est causa.

a *Causa procatarctica.*) Omnia crassa, acris, salina, & acida, ut & scabra & terrestria, nephritidem generare possunt, præsertim si fuerit renum mala conformatio ab hereditate: à febribus ardentibus ortam nephritidem, vid. Schenk. lib. 3. obs. p. 469. Vermes mentiuntur haud raro calculum renum & vesicæ: confer laud. Pechlin. obs. 4. lib. j. Baco sylv. sylv. cent. j. exper. 83. dicit indurationem & lapidificationem substantiarum molliorum esse alterum indurationis gradum, ingens alterationis in natura momentum: effectum, ejusque accelerationem digna esse ut inquirantur. Tribus, inquit, efficitur rationibus. Primum frigore; secundum calore; tertium assimilatione. Exempla indurationis promiscuè sumpta varia sunt, ut generatio lapidum sub terra, qui prius erant rudis terra & argilla. Atque ita de mineralibus, quæ primò (proculdubio) ex succis concretis proveniunt, qui postea indurescunt, & sic de porcellanis vasis, quæ sunt artificiale cementum sub terra diutissime defossum: sic quoque confectio laterum & regularum, & vitri ex arena quadam & radicibus fractis & alia materia: sic ex sudationes adamantum in rupibus reptorum, & crystalli qui progressu temporis indurescunt: Sic induratio electri s. succini, corallii, &c. quod primò substantia existit molli, postea verò in-

duratur. *Elegantia plura exempla ad dilucidationem rei vid. apud eundem loco cit.*

b Adjuvante temperamento frigidiore.) Multum disputarunt Auctores, an à calore vel frigore nascerentur calculi, sed frustra est: reverè enim calculus oriri potest à spiritu quodam coagulante, i. e. quædam liquida in durissimam lapidis substantiam cogente. Imo inde excipienda non sunt solida & arenosa in alimentis & potulentis omnibus latentia, & ope chyli ad sanguinem, renes aliasque partes delata, quæ sæpe sola tantum intercedente glutinosa & acris substantia coherent.

c Tartarei.) Non ex tartaro calculum humanum oriri, probat Helmontius parte 2. cap. 17. tartarum enim, inquit, est lapis vegetabilis, à quo ut & minerali maxime discrepat lapis animalis. Vide Helmontium de lithiasi, allegatque puerum, sanis parentibus natum, fratres habentem 5. & sorores 3. omnes sanos, ille solus nutritur à nephritica nutrice, calculo vesicæ laborabat, moriebaturque annos natus 13. ex tertia lithotomia.

d Mucilaginosi.) Mucosam pituitam in mulierum calculorum urinis apparentem omnium sæculorum medicos fofellisse, ait Riverius in Praxi lib. 4. cap. 1. quippe quæ in renum calculo ut plurimum non apparet, sed frequenter

in calculo vesicæ: si autem esset calculi materia formalis, deberet apparere in omni calculo, sed memini tamen, me in nephritide non semel illam observasse, notatu dignum est, quòd si ligneus bacillus: aut aliud quoddam durum corpus; apertione in collo vesicæ canis facta, intrudatur, vulnusque consolidatur, brevi temporis spatio, crusta circumnascatur calculosa & lapidea.

Dum enim urinæ transitus propter obstructionem illam impeditur, hinc tenduntur pelvium & ureterum membranæ, in easque acuminati lapilli & asperæ arenulæ vehementer pressa, *intensissimum hunc excitant circa lumbos dolorem*; quo spiritus in cerebro ita moventur, porique tales in eo aperiuntur, ut illi inde in ventriculi obliquè ascendentes fibras copiosè fluentes, ventriculumque contrahentes, ac eum versus superiora vehementius pellentes, *vomitum excitent*. Illo tamen *dolor hæcenus non est levatus*, quia motus, à vomitu proficiscens, materiam calculosam ex renibus non expellit, sed eam, ob copiam ejus, arctius in ureteres impingit.

Metus est, ne hic dolor renum a inflammationem inducat; vel mortem ex cordis constrictione, ab indebito spirituum in fibras ejus constrictorias in fluxu ortâ, brevi accersat: vel ne, ex urinæ sufflamine, serum perpetuò excrementum cum sanguine maneat mixtum, illudque reliquum sanguinem ad justam dilatationem in corde faciendam faciat ineptum, atque ita ægro nostro vitam brevi adimat.

a Inflammationem.) *Etiam exulcerationem, consumptionem, stupendamque dilatationem. Calculum per lumbos excretum vid. apud Tulp. lib. 4.* | *obs. 28. Ureterum ruptionem vid. apud Helwig. obs. iij. conf. Fred. Ruysh. obs. anat. chir. xciv. Hippoc. Sect. 6. Aph. 6.*

Curatio itaque mox maximâ cum sollicitudine auspicanda; *quæ* in arenularum & urinæ exturbatione a mox facienda, & intemperiei sanguinis pororumque renum obstructionis per contraria correctione, & ablatione postea instituentâ, consistet.

a Mox facienda.) *Est hoc magnum postulatum, quod non facile est admitendum, quia dolores inde exacerbantur, & haud raro oritur ischuria letalis: quapropter emollientia & oleosa debent præmitti, ut tubuli renales aliæque viæ lubricentur & dilatentur, postea diureticis fortioribus procedere licet.*

Mox itaque a fœces alvi ejiciantur, & materia in renibus existens ipsique b renes laxentur & emolliantur, urinaque & materia viscida ex renibus expellantur, tali clystere:

R. *Rad. albæ mund. ℥j.*
Herb. malvæ, bismalvæ, parietariæ, mercurialis an. m. j.
Flor. camomill., meliloti, summit. anethi an. m. ss.
Fav. sem. lini ℥ij. sem. anisi ℥ij. surfuris macri p. j.
Decoq. in aqu. com. pro lib. j. Colaturæ adde diacathol.,
Elect. benedictæ laxat., diaphœnici an. ℥ss. ol. amygd. dulc., camomillini, anethini an. ℥ss. c salis comm., Gemmæ an. ℥ij.
Misce F. Clyster, mox injiciendus.

a Fœces alvi ejiciantur.) *Ne intestina fœcibus induratis distenta, renes magis premant; item ut flatus dissipentur.*

M m m

b Re . °

b Renes laxentur, &c.) *Ab ejus scilicet vaporibus blandis per intestinorum poros ad renes, ureteres, & vesicam ascendentibus, via laxantur, & leniuntur.*

c Salis, &c.) *Conferunt huc sales alcalici ad poros intestinorum melius aperiendum, sumatur itaque Salis genistæ ℥j. aut ℥iv.*

Alias non multum salis addendum est clysteri, quia clysterem diutius retinere, non est inconsultum.

Alvo evacuatâ, & urinâ nonnihil fluente, pectini, post clysteris operationem, ad urinam copiosius evocandam, adhibeatur a cataplasma ex parietariâ, cum butyro in patella frixâ.

a Cataplasma.) *Fila recenter ex ligno ducta, necdum lixivio excocta, decoquantur in cerevisia veteri, & regioni lumborum & vesicæ calide imponantur, quod sæpè vidimus cum fructu factum.*

Si calculus in urethram penetraverit, exiguo cochleari chirurgico feliciter extrahitur, sin minus, infligatur exiguum vulnus penetrans penem ad lapillum usque, ex quo vulnere tum promptè expellitur.

Positridie, cum venas fatis latas habeat æger, a venæsectio adhiberi poterit in brachio, ad materiam morbificam imminuendam, & inflammationem præcavendam.

a Venæsectio adhiberi poterit.) *Pletoricis præsertim.*

Hanc sæpe profuisse compertum est, in

Dolore perseverante, balneum erit adhibendum, vel talis focus adhibendus lumborum regioni:

R. Rad. albæ mund. ℥iiij.
Fol. malvæ, parietariæ, cheresolii,
Flor. camomill., meliloti an. m. iiij.
Sem. lini ℥j.
Malvæ, Petroselin. an. ℥ijss.
Decoq. in aq. comm. ad lib. iij. pro Foco.

a Reliquiæ decocti deinde pistentur, & fiant duo sacculi quadrati; qui post fotum, pannis laneis vel lineis expressis, lumbis calidi applicentur.

a Reliquiæ.) *Illis reliquiis addi potest*

Ol. amygd. dulc. scorp. &

Spiritus terebinth.
Semicupium ex lacte dulci, præsertim ubi dolor urget, convenit.

Ubi *a* urina jam fluere incipiet, *b* utatur ad libitum hoc decocto:

R. Rad. ononidis, fœniculi, petroselini, glycyrrhizæ ras. an. ℥ss.
Sem. albæ, malvæ, oicer. rubr. an. ℥ijss.
c 4. frigid. major. an. ℥j.
Ficus ping. Num. v. sebesten. Num. iij.
Hordci mund. ℥j grana alkekengi Num. vij.
Decoq. in aq. comm. ad lib. jss. Colaturæ adde syr. de limonibus, de
5. rad. an. ℥j. F. Apozema.

a Urina fluere, &c.) *Inter diuretica hæc vehementius operetur & stranguentiora est tinct. verm. majal. si que riam excitet, bibendum est lac dulce.*

Cast-

Cantharides vero sunt nimis *vehe-*
mentes, & *vesicæ* inflammationem *mi-*
nantur.

b Utatur hoc decocto.) *Decocto* add.
Ligni *assafra* &

Nephritici an. unc. j., quod
posterius etiam solum à quibusdam cum
fructu macerantur in vino Mosellano
per septem dies, vinumque bibitur. Ce-
leberrimus Pechlinus obs. xvj. lib. j. ita
loquitur: Profectò, si indicantium in il-
la Empirices invalescentis auctoritate
aliqua adhuc vis est, nulla etiam post
curiosum examen magis convenire mor-
bo illi possunt, quam aqua, dulcia, pin-
guta, & quibus aliquid inest nitrosi, aut
si quid renali fermento affinitus, urinæ-
que juvat secretionem: in quo casu
cum omnibus numeris absolutum sit
Foresti Belgæ, Præctici celeberrimi,
decoctum, (vid. lib. xxiv. obs. xxv.)
dubitent ego, an quid convenientius
morbo huic excogitari possit. Mihi cer-
te in plurimis felicissimè cessit ejus usus.
Reperias autem ibi primò aquam cæ-
tera virtutis vehiculum, quæ etiam
mucosum pelvis involacrum diluio
solvit, materiamque præbet seri. Re-
perias mucilaginosæ malvæ Althææque
semina, dulce caricarum, sebesten &

glycyrrhiza delinimentum, *bordeum*
denique & *ciceres*, quæ cum nitrosa
constent & abstergente facultate, &
secretionem adjuvant seri, nutantis-
que fermenti renalis vires confirmant.
Quibus si deinde juscula adjungas vi-
tulina, acido citri, oleo amygdalarum
dulcium, manna tabulata, & syr. de al-
thæa Fernelii, parte etiam vini mosel-
lani delibuta, jam haberi puto, quod
omnibus Chemicorum arcanis, ipsi im-
primis Arophi & Samech Paracelsi fa-
ctum facere possit, nam cum hæc uni, aut
summum alteri indicationi, illa ex
æquo omnibus respondent. Non nega-
verim interim, si caloris immuno cor-
pus obtingit, misceri illis posse spiritus
antenephriticos ardentes, balsama,
sulphura & terebinthinata, ac certa &
circumspecta dosi.

c Sem. 4. frigida majora.) Omit-
tantur tanquam hujus viri tempera-
mento frigido & viscido repugnantia,
adde potius

Sem. dauci &

Violar. an. ℥iij.

F. decoctum in aqua & vini Mo-
sellani an. p. æq. ad ℥iij.

Aliqui commendant flores sulphuris
ad gr. xij. xv.

Dum eo utitur, a purgetur materia morbifica tali haustu:

R. Syr. rosar. sol. cum sol. senæ & rhubarb. ℥i℥.

Elecf. diapruni ℥ij.

Aq. malvæ q. s. M. f. Haustus brevis.

a Purgetur.) Ad purgationem phleg-
magoga profunt; ut & pulp. cassiæ fist.

cremor tartari verus, sal prun. tart. vi-
triol. pulv. Cornach. &c.

Deinde, a ut calculi melius expellantur & comminuantur, sumat subinde
mane jejuno ventriculo, unc. ij. aq. still. ex rad. ononidis & raphani rustici cum
vino rhenano extractæ, cum ocul. cancr. pulv. ℥℥.

Vel R. b Pulveris nephritici Amsterodamensium, vel Ultrajecæ minorum ℥j.

c Aq. petroselinii ℥iij. Syr. althææ Fernelii ℥℥.

Misce f. Haustus, mane & vespere sumendus.

a Ut calculi melius expellantur &
comminuantur. Per spiritum nitri
solvantur quidem calculi humani, sed
amittit ille vim potiore per fermenta-
tiones priusquam ad renes & ves-

cam pervenerit.

Matrona quædam nephritica mel mi-
scebat cū pauxillo Zinziberis electi, cu-
jus mane & vespere bolum magnitudine
castanæ sumpsit multo cum levavit.

Mmm a

Gum-

Gummi cerasorum ad drach. j. aut drach. ij. cum successu potest sumi, vel in pulvere, vel liquefactum, quod viscositate sua vias laxat, & præterea vim habet antinephriticam.

Etiã pulvis millepedum ad drach. sem. cum vino mosellano, aut jure cicurum rubrorum.

b Pulv. nephritici.) Lapis nephriticus pharmacopæorum arenas exonerat; forte uti vermes exsiccati vermes intestinorum expellunt: nos non sine prægnante ratione scabra & terrestria quævis in hoc affectu omittimus, cal-

culos enim fovere & generate valent.

c Aq. petroselin.) Hic etiã pro sunt pimpinella, petrosel. maced. ut & omnium specierum Apii, lign. nephritic. auriculæ muris decoct. vel succi. Decocta cicerum, faxis frag. &c. semen violar. vulgar. quantum capit digitale unum, pro secreto cuidam erat.

Rapbanus ruficanus multis quoque prodest.

Cum calculus pellentibus non cedit, sapo Hispanicus cum olei junip. gutt. iij. mixtus prodest; nam potenter pellit & vias lenit.

Atque ut viæ laxiores fiant, per quas arenulæ & calculi transire debent, inungat lumbos obliquè ad inguina descendendo tali linimento:

R. Ol. lilior., amygdal. amar. an. ℥ss.

Scorpion.,

Pingued. gallinæ, vel caponis,

Unguent. de albæa an. ℥ij. M. pro linimento.

Sæpe etiã uti poterit de hoc julapio:

R. Syr. de albæa Fernelii ℥ijss.

Tartari albi ℥ss.

Aq. petroselin. lib. j.

Misce pro julapio, de quo sumat quotidie mane jejuno ventriculo, & à prandio horâ quartâ pomeridianâ, haustum trium quatuorve unciarum.

Alvus si durior fuerit, emolliatur his pilulis:

R. Aloës, scammonii an. ℥j. ol. caryophyll. gutt. j.

F. Pilulæ Num. vj. quorum sumat ij. semihoram ante, vel post cœnam.

In a diætâ, Aër sit temperatus. Cibus ex carnibus vitulinis, agninis, aviculis; potius elixis quam assis, moderatè sumtis. b Lacticinia & omnia viscosa vitentur. Potus c sit vinum album, cerevisia bene defœcata, lupulo bene condita. Exercitium sit moderatum. Alvus respondeat arte vel naturâ. Animi vehementiora pathemata fugiantur.

a Diætâ.) Resse, laudatus Pechlinus loc. cit. dicit, quod non ad eò Medicinis illis specificis, neque unis aut alteris dosibus, evertatur calculi fermentum, nimis toti sanguini, nimis universæ constitutioni infixum, sed toto vitæ ordine & diætæ ductu, imprimis quotidiani potus qualitate usque continuata. Hinc præter victum benè compositum cerevisiæ, hordeatæ magis, quàm filiginæ, tenuis quàm crassæ, molliculæ & pingues, quàm diobolares & aqueæ; inter Germanicas Goslarieus, Belgicas, Leodiensis, utæque metallicum quid redolentes; inter medi-

catas juniperina, scolopendriata, petroselinata, dauci seminibus, liquiritia aliisque dum fermentationem sustinent, persusæ, vel excogitatissimis remediis palmam præcipiunt, &c. In Belgio Hispanico rubeolæ sylvestris pulvis, velut specificum, in maximo est pretio, amplissimisque elogiis venditur, si & ille in calidâ bibatur.

b Lacticinia.) Item caseus, quia sunt res coagulationi aptissima.

c Sit vinum album) Vinum rubrum vitetur, tanquam adstringens, multas particulas terrestres & acidas fixas fovens. Vesica urinaria cum urina in fili

Bili clauso ac luto calcinata, dicitur omnem calculum frangere in misc. cur. dec. 2. ann. 3. obf. 68. credat Judæus Apella, non Ego; confer misc. cur.

dec. j. ann. 2. obf. 63. act. Hafn. vol. iv. obf. 39. *De nephrotomia* vid. Tulp. lib. 2. obf. 49. & lib. 4. obf. 47. Riolan. enchir. Anat. lib. 2. c. 20.

XXXV.

M E D I C A T I O V I R I,

• I S C H U R I A L A B O R A N T I S.

V In quadragenariusex calculosis parentibus natus, & calculos, arenulas, pituitosam, viscosamque materiam, cum urinis excernere solitus, patitur jam *b* à quatrīduo-totalem urinæ suppressionem, ingenti dolore & tumore, in hypogastrio comitatam.

a Ischuria.) Confer medicationem quadragesimam hujus libri: duplex autem hæc dicitur, vera & spuria, illa significat urinæ suppressionem vesicæ, hæc verò, renum. Dysuria nonnullis habetur ischuriæ minor gradus, aliis urinæ ardor, stranguriæ affinis. Vid. Riv. in-praxi.

in-misc. cur. dec. j. ann. 2. obf. 176. conf. Riv. cent. 4. obf. 45. Horst. lib. 4. obf. 45. Cornar. obf. 21. Pison. de colluv. Seros. An vera sit historia apud Fonsecam lib. 2. conf. 96. de Moniali Patavina, quæ ischuriam per sex menses passa, tamen supervixit? dubito. Conf. Tulp. lib. 4. obf. 26.

b A quatrīduo.) Ischuriam ad decem dies continuatam vid. in misc. cur. dec. j. ann. iij. obf. 39. ad duodecim dies,

c In hypogastrio.) Hoc ipsum docet, ischuriam esse veram, sive, ut diximus, ab affecta vesicæ.

Afficitur in hoc ægro vesicæ urinaria, ejusque collum: ut ex urinæ suppressione, item ex dolore illo & tumore, in hypogastrio percepto, est manifestum.

Morbis, quo hic æger laborat, est meatus urinarii, in collo vesicæ existentis, obstructio, à materia calculosa, arenosa, viscida & tenaci facta; quæ, urinæ in vesicâ contentæ suppressionem jam à quatrīduo faciens, *a* Ischuria appellatur. Atque hæc ex præcedente calculorum, arenularum, viscidæque materiæ cum urinis excretionem, & præsentem hypogastrii dolore & tumore patet.

Causa procatartica hujus morbi *b* est intemperies calculosa *c* renum & vesicæ reliquique corporis, à parentibus nostro ægro per generationem communicata, indeque viscida & tenaces humores, ac arenulæ calculique, in ipsius corpore geniti, antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum meatus urinario, in vesicæ collo existenti, impacta, *d* continens hujus morbi, & symptomatum ejus est causa.

a Ischuria.) Huic opponitur urinæ incontinentia, quæ oriri potest à relaxatione sphincteris vesicæ, ejusve diffissione infelici in lithotomia &c. hu-

jus remedium satis ridiculum, vid. in misc. cur. ann. 2. dec. j. obf. 21.

b Intemperies calculosa.) Ischuriam lunaticam vid. apud Tulp. lib. 2. obf. 43.

obl. 43. *Huc pertinent omnia in medicatione præcedente allata procatartica.*

c Renum.) *Horum affectionum nullum signum certum est in historia.*

d Continens.) *Apud Celeberrimum Joh. Pechlin. obl. x. extant ischuriæ latentes causæ. Suppeditat quidem, inquit, Anatomia Præctica magnam causarum seriem, at quæ, ex tot numero causis, huic illive affectui individuo, in tam obscuro indiciorum lusu, applicari debeat, non æquè constat. Prona autem & facilis est calculi suspicio, simulac ischuriæ nomen auditur, at tamen, in plurimis casibus calculi nullas esse partes, præcedentia, maxime & conjuncta signa ostendunt: Ischuriam (verba sunt Auctoris ejusdem, purissimi) vidi, à resolutione fibrarum musculosarum vesicæ, quam improvisum & diuturnum aquæ frigus hypogastrio attulerat. Alteri puero, Tympanistæ, à frigore, bellique incommodis, Vesicæ musculus sphincter, velut*

spasmo affectus, urinas non transmittibat, in ingentem globum elevato hypogastrio &c. Jam etiam, contenta in ureterum uno materia crassa obstruente, in utroque excretionem aboleri non est insolens, sed verò & secretionem seri urinosi, sic quoque tolli posse, plane sum persuasus: Cætera cedro digna vid. l. c. A glandulis in vesica & extra eam tumefactis vid. in misc. cur. dec. 2. ann. 2. obl. 114. A grumis sanguinis vid. Brunon. Lex. Med. Castell. renov. p. 747. A retentione urinae intempestiva obiit Excellentissimus Mathematicus Danus, Tycho Brahe 24. Octob. Ann. 1601. ejusque mortis tempus significatum fuit hoc disticho chronographico

oCtobrIs VIsa est Vt LVX VI-
Cessima qVarta,
aVLa fVbit CæLI, o generose
TyCho.

Aliquando ischuria oritur ab inflammatione & scyrro vesicæ, dolore prægrandi, hypersarcofi uretræ &c.

Inde enim urinae per urethram excretio penitus impeditur; dumque interim urina per ureteres ad vesicam perpetuò defluit, hinc oritur vesicæ dysentia, & ex ea in hypogastrio, ubi vesica urinaria est sita, ingens ille dolor & tumor, qui ægrum nostrum jam magnopere torquent, percipiuntur.

Morbus hic periculosissimus est: metus enim est, nè ingens ille dolor a vesicæ inflammationem, & inde gangrænam, ac mortem inducat. Præterea ex hac urinae in vesica, ureteribus ac etiam in ipsis renibus, retentione, tum præsentis, tum futuræ, impeditur seri in renibus à sanguine separatio. Serum itaque in sanguine propterea manens faciet sanguinem ad dilatationem, in corde, vivificationis causâ, perpetuò faciendam, ineptum; atque ita, nisi aptis remediis huic malo obviam eatur, etiam mortis necessariò erit causa.

a Vesicæ inflammationem.) *Calculorum per anum rejectorum exemplum vid. in act. Hafn. vol. 5. obl. 65. De calculo ex scroto elapso, vid. misc. cur. dec. j. ann. 2. obl. 142. de Urina circa os sacrum extillante, vid. act. Hafn. vol. 2. obl. 51. Ad radicem penis, vid. misc. cur. dec. j. ann. 2. obl. 204. de*

ischuria paroxysmo epileptico sociata, vid. misc. cur. ann. 3. obl. 212. confer Tulp. lib. 2. obl. 43. Ptyalismum criticum ischuriæ supervenisse vidimus. Post dysuriam scyrrosa intestini recti incrassatio, & mira coarctatio extat apud Celeb. Fred. Ruysch. obl. anat. chir. xcv.

a Curatio itaque, quam celerrimè & diligentissimè erit instituenda. Eaque in calculosæ arenosæ & viscidæ materiæ, ex meatu colli vesicæ urinariæ, remotione, consistet.

a Curatio consistet .) Hic profunt | dō commemorata sunt .
omnia , quæ in præcedenti affectu mo-

a Mox itaque injiciatur per syringam in urethram tantum olei amygdalarum dulcium mediocriter calidi , quantum in ea commodè contineri poterit ; & b deinde in anum injiciatur talis clyster emolliens , ad fæces alvi ejiciendas , & materiam in collo vesicæ hærentem , & intestino recto incumbentem , emolliendam , ac partes vicinas laxandas :

- R. Rad. albæ , lilior. alb. an. ʒj.
- Herb. malva , bismalva , parietaria ,
Mercurialis , brancæ ursinæ an. m. j.
- Sem. lini , sænugraci an. ʒʒ.
- Ficus Num. iv.
- Coq. in suf. quant. aq. comm. ad lib. j.
- Colaturæ adde diaphanici , diapruni sol. an. ʒʒ.
- Olei violaceti , camomill. an. ʒj. salis comm. ʒj.
- M. F. Clyster , mox injiciendus .

a Mox itaque injiciatur .) Quando solummodo ischuria est ex lapillo & viscoso humore , orificium colli uteri claudente , tunc carbetere solo , s. a in vesicam immisso , urina depromitur .

Difficultatem urinae solvit aliquando vena-sectio , teste Hippocr. Sect. vj. Aphor. 36. confer Sect. vij. Aphor. 48. succum betulae contra calculum commendatum , vid. in misc. cur. ann. iij. obs. 155.

Interne quoque profunt nuclei persicorum , qui sumuntur 4. vel 5. con-
tusi cum aquâ urticae , vel sumitur sal.
rad. lupinorum a ʒʒ. ad ʒj. cum vino.

Inter pellentia externa etiam profunt ol. scorpiomum cum spiritu torreb. urb. vel ol. juniperi , pèlivi & pèrino inuncta .

Fortis admodum , & violenta est

tinctura vermium majalium , interne sumpta ad gutt. xxx.

Si vero hæc pellentia dolores au-
geant , sume ol. amygd. dulc. aut lac
dulce tepidum , &c.

Aut æger immitti potest in balneum
aq. dulcis , quod (dum diureticis æger
visitur vehementioribus) laxat fibras &
acredinem illorum diureticorum emol-
lit .

b Deinde in anum injiciatur cly-
ster .) Clysteres hi (ut aliis in casibus
aliis) profunt , quatenus non solum va-
pores in omnem dimensionem transmit-
tunt , sed & vasa lactea intestinorum
crassorum subeunt , prout nuperrimè in
collegio suo Anatomico , demonstravit
Acutissimus & Dexterrimus Godefri-
dus Bidloo , Anatomes in hac Univer-
sitate Professor Excellentissimus .

Ubi clyster munere suo functus fuerit , hoc est , post horas præter propter duas vel tres : tam supinè collocato ægro , ita ut crura reliquo corpore sint sublimiora , multifariam ipsum , ad lapillos ex meatu urinario expellendum a concutiet chirurgus ; his peractis , jubeat ut æger urinam reddere tentet . Quod si urina nihilominus adhuc retineatur ; rursus ipsam concutiet , sed vehementius . Atque si sic quoque suppressa permanserit b immisso argenteo & in fistulam excavato in urethram cathetere , simul & calculos ac arenulas viscidamque materiam à collo vesicæ repellet , & urinam evocabit .

a Concutiet .) Contingit aliquan-
do ut saltu & equitatione lapilli expel-
lantur , ut ubi id non successerit , delo-

res inde exacerbantur , adeo ut omnia
violenta exercitia sint suspecta .

b Immissio cathetere .) Dummodo
pru-

prudens adfit exercitatus Chirurgus, | quam viam urebra transmittat, Vid.
quæ catheterem dextre & absque dolo- | *exper. chir. 4. NUCK. Tolet. in lithot.*
re, sanguinisque profusione per obli- | *item Groenevelt de lithotom.*

At si in collo vesicæ deprehendatur calculus vel materia arenosa & viscida, ita obstruens meatum, ut nullis præsiidiis removeri possit; ægerque jam propinquus sit perditioni, neque ullo modo instrumenti illius ope curari possit: vel etiam forte adfit inflammatio, & catheterem ferre non possit, tum collum vesicæ inter anum & testes, a parvâ scissurâ secundum longitudinem, est aperiendum, cannulaque, ut urina egrediatur, vulnere imponenda, & in vesicam usque deducenda.

a Parva scissura.) Nè videlicet | hendi, scissura vel major esse debet vel
 membranosa vesicæ pars lædatur: ve- | minor. confer citatos Auctores, Tolet.
 runtamen habitâ ratione calculi extra- | & Groenevelt.

Interea temporis dum urina, per cannulam istam vulnere insertam, subinde excernitur, medicamenta emollientia circa peritonæum & hypogastrium ac urethram sunt adhibenda, & catheter vel candela cerea tenuissima, oleo amygdalarum dulcium oblita, meatus urinario est immittenda, tentandumque, ut ea ratione causa obstructionis illa continens ex eo removeatur. Cumque hoc successerit, vulnus, inter anum & testes inflictum, a erit consolidandum.

a Erit consolidandum.) Vesica prius | dâ &c. digitisque explorandum est, an
 est eluenda ope liquoris alicujus emol- | non fragmenta quedam calculosa re-
 lentis v. g. cerevisia Wesopenf cali- | manserint.

XXXVI.

M E D I C A T I O V I R I,
 I N F L A M M A T I O N E R E N U M
 L A B O R A N T I S.

VIr 36. annorum temperamento biliosus, post vehementius corporis a exercitium, correptus est acerbissimo dolore regionem dorsi, juxta extremas vertebrae, paulò supra costas spurias sitas, occupante, & à lumbis ad jecur sursum, deinde deorsum ad vesicam & pudendum, nonnunquam etiam ad coxendicem & femora se diffundente. Febris adest satis acuta, b & stupor dextri cruris. c Neque se rectè erigere potest æger. Frigent interdum extrema, & præ cæteris suræ ac pedes. His tandem d accessit mingendi difficultas, e nausea & ventriculi morfus, f ac bilis vomitus.

a Exercitium.) Speciatim post | matio gigni solet.
 immodicam venerem, talis inflam- | b Stupor cruris.) Plane uti in ne-
 | | pbr-

*p*hritide propter pressionem nervorum ad crura excurrentium.

c Neque se erigere potest.) Potius erigere se motus æger ob dolorem in-gravescentem, musculis lumbis ex-tensis, parteque inflammata hinc magis pressa.

d Accessit mingendi difficultas.) Quia tubuli renum sunt ab inflamma-tione compressi, & angusti: si tan-tum unus ren sit inflammatus, difficul-

ter quidem redditur urina; ubi vero ambo affecti sunt, maxima oritur dif-ficultas.

e Nausea & vomitus.) Vid. med. de nephritide: possunt etiam esse duo effectus ab una eademque causa univer-sali, sive intemperie sanguinis acris.

f Ac bilis vomitus.) Vomitu scilicet violento, bilis sursum fertur ab in-testino duodeno per pylorum in ventri-culum.

Afficiuntur in hoc ægro *a* ren uterque; sed præcipuè dexter: quod ex dolore à lumbis ad jecur, & deinde deorsum ad vesicam & pudendum se diffundente, item ex pedis dextri stupore & mingendi difficultate liquet. Afficiuntur quoque *pedes* & *corporis extrema*, quod ex eorum frigore; nec non *ventriculus* & *b* *folliculus fellis*, quod ex nausea, & bilis vomitu, patet.

a Ren uterque.) Si enim alteruter tantum affectus esset, in mingendo non tanta esset difficultas, dexter tamen ren magis fuisse videtur inflammatus, quia

stupor fuit dextri solummodo cruris.

b Et folliculus fellis, quod ex nausea, & bilis vomitu.) Hæc nulla est sequela.

Morbus, qui hunc ægrum affligit, est intemperies renis utriusque, sed præcipuè dextri, sanguinea & biliosa, cum tumore & ardore conjuncta; *a* quæ vulgò *Inflammatio renum* appellatur. Eaque ex symptomatis in historia commemoratis innotesct.

a Quæ vulgò inflammatio renum appellatur.) Inflammatio intestini coli aliquando mentitur hunc affectum; sed non adeo opus est, ut anxie distinguan-tur; nam curatio eadem est; at tamen in inflammatione intestini coli dolor magis in abdomine sentitur acerbus,

sed renum magis est gravatius, etiam in inflammatione coli excretio fecum magis depravatur: in inflammatione renum urina est suppressa, pauca, in-tensè rubicunda splendescens, cum ar-dore lumborum & stranguria.

a *Causa procatartica* hujus morbi fuit temperamentum biliosum ægri nostri, quo mucus biliosus sanguis in corpore ejus genitus, antecedentem huic morbo præbuit causam. Pars vero ejus vehementiore isto exercitio corporis in renum substantiam, ob poros eorum nimis relaxatos, copiosius propulsa, vehementiuf-que ibidem incalescens, & partes alias per sympathiam afficiens, continens hu-jus inflammationis, ejusque symptomatum, est causa.

a *Causa procatartica*.) Huc facit ætas juvenilis; interdum quoque nati-va renum dispositio, à parentibus con-tracta, id est, pororum tubulorumque angustia; cibi salis & multo pipere aliisve aromatis conditi; consueta-rum evacuationum suppressio; dein-

ictus, lapsus, compressio & contusio; febres continuæ, expurgatio puris per renes aliquandiu continuata, ut in empyemate; calculus &c. causæ esse possunt hujus inflammationis & urinae ardoris.

Ab humoribus enim illis biliosis & sanguineis in substantiam renum effusis, ibique præter naturam incalescentibus, orta est hæc *intemperies biliosa & sanguinea*, item tumor renum ardore comitatus; unde partes eorum membranosa vehementer tensæ & agitata: *a* dolorem illum acerbissimum in lumbis, ubi renes sunt siti, produxerunt. Et quia renes cum aliis partibus vicinis sunt connexi, motusque eorum vehementior iis propterea communicatur, hinc dolor ille sese sursum ad hepar & deorsum ad vesicam, pudendum, & femora corporisque commodam erectionem impedit; ac nauseam, imo & vomitum bilis, ventriculorum folliculorumque fellis afficiendo, excitavit.

a Dolorem acerbissimum.) Haud varò pulsantem, si locus afficiatur proximus arteriæ emulgenti. | in ventrem, quia tam pars inflammata expanditur, sed commodissime in dorso decumbunt; ex sternutatione, aliave corporis agitatione dolor augetur.

b Commodam erectionem impedit.) Neque in latus oppositum se facile convertunt, neque in idem neque

Et quia magna illa *a* humorum ad renes decumbentium copia, poros eorum, per quos urina ad ureteres defluit, imo & ipsos ureteres, valde angustat, nervosque à lumbis ad crus dextrum descendentes magnopere premit, hinc *mingendi difficultas*, & *dextri cruris stupor* in ægro nostro observatur.

a Humorum decumbentium.) Col- | structionem tubulorum & excretionem liguntur ibi potius humores propter ob- | per ureteres sufflaminatam.

Dum verò pars istius sanguinis fervidi *a* in renibus effervescentis, perpetuò ab ipsis per venas emulgentes in venam cavam & inde ad cor defertur, eaque ibi maligniorem & valde magnam effervescentiam in corde ulterius concipit, quæ deinde cum sanguine per totum corpus diffunditur, *b* hinc oritur febris illa acuta, ægrum nostrum jam graviter infestans.

a In renibus effervescentis.) Nempe materia ætherea per poros salium, | num, continuo & copiose trajicitur. quibus obstructi sunt pori tubulique re- | *b* Hinc oritur febris.) Interdum & vigilia & deliria.

Et denique, quia præ doloris vehementiâ, subinde cor vehementius constringitur, quo sanguis parcius ad remotiores corporis partes propellitur, hinc contingit, *a* ut extrema, & præcipuè pedes & sura, in nostro ægro interdum valde frigeant.

a Ut extrema frigeant.) Id ex singularibus quibusdam in hoc ægro circumstantiis dependere videtur, non enim sicut fuit ex natura morbi: hoc frigus quidem fit in trunco & artubus in febribus intermittentibus & malignis, quando notabiliter imminuti aut depravati sunt motus sanguinis & humorum.

Morbus hic periculosus est, ob vehementiam, quæ inducit, symptomata. Præterea periculum est, *a* ne in suppurationem abeat, & in ulcus renum degeneret.

a Ne in suppurationem abeat.) Cum tum pus, & ichor cum urina solent ex cereni: urina in morbi principio tenuis

aut flavæ esse solent, quæ in progressu
flammæ evadunt: qui color urinae flam-
meus hic oritur à multo sale.
Huc Spectant seqq. Hippocr. Apho-
rismi.

Sec. IV. Aphor. 57. 76. 78.
Sec. V. Aphor. 58.
Sec. VI. Aphor. 6. 11.
Sec. VII. Aphor. 34. 35. 36.

Diligentissima itaque a Curatio adhibenda; quæ in causarum & intemperiei
ac tumoris per contraria ablatione consistet.

a Curatio.) Convenit fere cum medicationibus inflammantis & hepatis.

Mox itaque injiciatur talis clyster:

℞. a Decocti comm. emollientis lib. jss.
In quo dissolve el. diapruni, diacatholici an. ℥j.
b Olei lillor., rosacei an. ℥vj. salis comm. ℥j.
Misce F. Clyster.

a Decocti comm. lib. jss.) Sint de-
cocti ℥ix. aut x. solummodo, ne intesti-
na nimium distenta premant dolentes
venes; admittitur autem clyster, aut
propter induratas feces, aut emolli-
tionem.
b Olei lillor.) Deleantur olea, sed
vitellus ovi, & sal prunell. addantur.

Corpore ope clysteris evacuato, aperiatur eodem die in eodem latere vena
circa talum, sanguisque educatur ad ℥viii. vel x. & deinde oblinatur regio lum-
borum tali a linimento:

℞. Unguenti refrigerantis Galeni ℥ss.
Olei rosarum ℥j. aceti parum, misce F. Linimentum.

a Tali linimento.) Admisce cam-
phor. gr. viij.
Sacch. saturni gr. x.
Hartmannus commendat caphuram
cum Olei amygd. dulc. solut.

Eique imponatur tale a emplastrum.

℞. Unguenti refrigerantis Galeni ℥j.
Cera q. s. Mixta inducantur linteo & F. Emplastrum.

a Emplastrum.) Nobile hic est emplast. de sperm. cet. camphor. Myrsicist.

Interea ad humorem fervidum contemperandum, doloremque & sitiam ac uri-
nae ardorem vigiliisque imminuendas, utatur tali decocto, & talibus tabellis:

℞. Hordei mundati ℥j.
Fol. violariae, malva, portulacæ an. m. jss.
Flor. nenupharis, p. ij.
a Sem. q. frigidior. major. an. ℥ij.
Decoque in aq. vulgaris q. s. ad lib. jss.
In Colatura dissolve syr. violarum ℥j. papaveris ℥ss.
Misce, F. Apozema.
℞. b Spec. diatragacanthi frigid.
Trochisc. alkekengi an. ℥i.
Dissolutis in aquæ alkekengi q. s. adde sacchari ℥ss.
F. tabellæ ponderis ℥ij. de quibus sumat subinde ℥j. quantitatem.
Non a a Sem.

a Sem. 4; frigid. major.) *Subinde ad ardorem sanguinis compescendum, sumatur Pulvis ex lap. prunell. gr. xvj. Camph. gr. iij. Sacchar. Saturni gr. iv. M. F. Pulvis.*

Contra febrem continuam bis indies sumatur medicamentum sequens.

℞. Bezoar. mineral. ℥ss.
Camph. gr. iij.
Sperm. cet. gr. xv.
M. F. Pulvis.

Vel accipe mixturam aliquam se-

brisugam temperatam.

Sudorifera lenta, ut mithrid. theriac. &c. bezoar. miner. aut antimon. diaphor. Non autem salia profunt acriora. Lapis prunell. camph. & spiritus acidī volatiles hic curationis magnam partem efficiunt.

b Spec. diatrag. frig.) *Pro specifico quidam habent succum cancerorum fluviatilium trudorum ad cochlear integrum, cum jusculo carniū aut decocto prunorum, exhibitum.*

Dolore magis urgente, adhibeatur tale fomentum, reterato prius clystere, & postea reiteratā etiam venæsectione.

℞. *Fol. violariæ, malvæ, portulacæ an. M. j. Flor. rosar. rubr., nenupharis, camomill., meliloti, Summitat. anethi, parietariæ exsicc. an. p. j. Rad. albæ ℥j.*

Decoq. in aq. communi, a addendo aceti parum, ad lib. ij. pro Fomento, spongiis vel pannis laneis eo imbutis & expressis adhibendo.

a Addendo aceti parum.) *Non adfringendum est nisi in principio, & declinatione, cæterum adde*

Lap. prunell. ℥ij.
Camphoræ ℥j. *quæ addenda est post decoctionem.*

A *focu a* tale adhibeatur cataplasma :

℞. *Flor. camomill., meliloti, rosar., rubr. Fol. malvæ an. M. j. Coq. ex aq. comm. ad mollitiem pro Fomento. Reliquæ contundantur, isque adde farin. fabar. ℥ss. Far. sem. lini, fenugræct an. ℥ss.*

b *Ol. rosacei, camomill., an. q. s. F. Cataplasma, quod linteis industum loco dolenti sæpe adhibeatur.*

a *Tale adhibeatur cataplasma.) Quale ferti posset etiam ex sedimentis prioris fomenti.*

b *Ol. rosacei &c.) Pinguis in inflammationibus suspecta sunt, adde Camphoræ ℥ss.*

a *Si febre cessante, deinde inflammatio suppuretur, ægerque pus excernat, b* *pro ejus absterfione subinde sumat c* *talem haustum :*

℞. *Aq. decoctionis bordet excorticati ℥iv. Syr. de cichorio cum rhubarbaro ℥j. M. F. Haustus.*

a *Febre cessante.) Siquidem Auster præter venesect. nihil præscripserit ad febrem, sumatur mixtura aliqua antifebrilis, ex. gr.*

Aq. card. bened.
Melissæ,

Rosar. an. ℥j.
Confect. hyacint. ℥ss.
Bezoar. mineral. gr. xxv.
Syr. de papav. ℥vj.
Lap. prunell. ℥j.
Sp. nitri q. s. *ad levem acorem*
F. mixtura

F. mixtura, cujus 2. aut 3. cochlearia, ter quaterve quotidie sumantur, aut etiam saepius, usque dum febris immittatur.

b Pro ejus absterfione.) Ubi discutientia non profunt, ad emollientia, &

maturantia deveniendum est, quod sperat terebinthina non lota, cum vitello ovi, sol. & syr. papav. vel mell. ros. unct. sem. cum aq. hordei propinetur.

c Talem haustum.) In principio nempe, aut declinatione.

Videtur rario sit tenuis & refrigerans ac humectans. Cibaria itaque sit refrigerandi & humectandi vi praedita, ex psifana hordeacea, pone cum jusculo gallinaceo; in quo endiviae & acetosae folia ebullierunt. Potus sit psifana hordeacea cerevisia tenuis, aqua hordei in qua glycyrrhiza est cocta. a Abstineat in principio à diureticis, ne morbifica materia copiosius ad affectos renes confluat. b Motus vitandus. Clysteribus emolliatur alvus.

a Abstineat in principio à diureticis.) Etiam in statu, ne particulae nimis crassae & acres ad renes co-

profus pellantur.

b Motus vitandus.) Somnus fit dignior.

XXXVII.

MEDICATIO VIRI,

RENUM EXULCERATIONE

LABORANTIS.

V Ir 40. annorum, a tribus mensibus ardore urinae vexatus, jam continuo pus foetidum, interdum etiam saniem simul & sanguinem copiosum, cum urinis excernit. Adest quoque dolor b circa lumbos, cum gravitatis sensu conjunctus; urinaeque c ardor ipsum etiamnum vexat.

a Tribus mensibus ardore urinae vexatus.) Verisimile ergo est, praecessisse renis alterutrius vel utriusque inflammationem.

su.) Sunt duo signa, quibus discernitur ab exulceratione vesicae.

o Ardor.) Saepe adest lenta febris & continua. Vide Riv. cent. j. obs. 48. ubi etiam singultus per vias aderant.

b Circa lumbos cum gravitatis sensu. Afficiuntur in hoc agro renes; quod ex dolore cum gravitatis sensu, circa lumbos, ubi renes sunt siti, percepto; a item ex pure foetido, sanie, & sanguine, cum urinarum ardore excretis, est manifestum.

a Item ex pure foetido.) Quod aliquando etiam per alvum excernitur, ubi nempe abscessu rupto pus sibi viam per intestina sternit.

Hoc pus, flexternatur ante urinam, aut etiam sine urina, designaret ulcus vesicae, aut prostaticarum, vel meatus urinarii.

Mor.

Morbis, qui ægrum hunc affligit, est solutio continui purulenta & saniosa-re-nium; quæ *renum ulcus sive exulceratio*: ulgò appellatur. *Eaque* ex præcedente urinæ ardore, & a puris saniei, & copiosi sanguinis subsécutâ cum urinis excretionem, dolore gravativo lumborum comitatâ, est manifesta.

a Paris.) *Vid.* Hipp. Sect. iv. Aphor. 75. & 76.

Causa remota hujus affectus fuerunt a humores acres, in sanguine nostri ægri existentes, qui ad renes & vesicam delati easque partes suâ acrimoniâ vellicantes, primum *urinæ ardorem*, per tres menses durantem, produxerunt. Acquisitâ verò tandem majore humorum acrimoniâ, eaque ad renes delatâ, contingit jam, ut ab ea tanquam causa conjuncta renum vascula & b substantia carnosa sint corrosa & exela; quo sanguis è vasculis egressus, & in poris renum hærens, partim diutinâ morâ in pus foetidum & saniem acrem convertatur, doloremque gravativum in lumbis pariat, partim recens ex vasculis corrosis vel secundum poros nimium dilatatos, in renum pelvim copiosè defluat, atque inde cum serosis sanguinis partibus, urinæ liquorem constituentibus, ad pelvim renum, & inde in vesicam perpetuo delabatur, eamque ad excretionem cum rosione stimulet, atque ita continuam c puris & saniei, interdum etiam copiosi sanguinis excretionem, cum ardore quoddam urinæ conjunctam, jam excitet.

a Humores acres.) Aliquando renum ulcus oritur à calculis, vermibus, item pure ab aliis locis (v. g. pulmonibus, in empemate) ad renes delato: Lues venerea quoque subindè renes exulcerat, teste Horst. lib. 4. obs. 43.

b Substantia carnosa. Substantia renum constat ex meris canaliculis, sive

tubulis glandulosis: confer Celeberr. Bellin. & Malpigh. de struct. renum.

c Puris & saniei.) Pus distinguitur à pituita, quod illud conjectum in prunas, edat fetorem, & concussionem urinæ dissipetur, pituita verò, ut & semen longis in urina oberrent filamentis, sine notabili fetore.

a Periculosus, & difficilis curationis est hic affectus; propter gravia & molesta, quæ inducit, symptomata; acresque humores, perpetuò ad renes delabentes.

a Periculosus.) Inveterata exulceratio renum non curatur, teste Hartmanno in Praxi; ulcus renum lumbos

aliquando perforasse ibique in fistulam degenerasse, curioso exemplo notavit Willistract. de urinis.

Cita itaque & a diligenti Curatione erit impugnandus. *Eaque* in actuum humorum evacuatione, & attemperazione, item in ulcers deherione & consolidatione consistet:

a Diligenti curatione.) Si vires permittant, & jam sanguis non fuerit copiosè excretus, præsertim in ple-

thora, venæsectio præmittatur, vide River. cent. 1. obs. 48.

Primò a tale sumat catharticum mane jejuno ventriculo:

℞. Cassiæ rectus extractæ ℥j.

Terebintinæ in aq. violariæ decies primum lotæ,

Et deinde ita tostæ, ut possit pulverisari ℥jss.

Pulveris glycyrrhizæ ℥ij. sacchari albi ℥ij. M.F. Bolus.

a Tale

RENUM EXULCERATIONIS.

471

a Tale sumat catharticum.) Optime præscribitur lenè; melius hic additur terebintina, quam in medicatione sequenti omittitur; lavatur, ut omnis acrodo salis abfit.

ticas in hoc casu exhibere non sine patientis commodo ex aloë, cum pulvere lumbricorum terrestrium & chalybe, per aliquot septimanas. Ibidem etiam valde laudat merc. dulc. cui (inquit) se succedit spiritus merc. dulc. nulla exulceratio refragatur.

Hartmannus prax. cap. cxLII. dicit Præficos solere aliquoties pilulas aloë-

Postridie vena secetur in brachio dextro, sanguisque educatur quantitate ℥vj. Porro singulis septimanis semel injiciatur talis clyster:

℞. Herb. malvæ, albæ, violariæ, acantbi, an. m. j.

Hordei m. s., pruna damascena Num x.

Decoq. in aq. comm. ad tertia partis consumptionem, Colaturæ sume lib. j. in qua dissolve cassiæ rec. extr. ℥j. Sacchar. rubr. ℥x. ol. violacæ ℥ij. vitell. ovi Num. j.

Misce F. Clyster.

Et passim, ad humores acres & salios mitigandos & temperandos, doloremque sedandum, a utatur tali decocto:

℞. Hordei mundati p. j.

b Herb. c lactucæ, malvæ, violariæ, portulacæ,

Intybi, plantaginis, agrimonie an. m. j.

Sem. 4. frigid. major. an. ℥i ss.

Fujubas, sebesten recent. an. Num. vij.

Decoq. in aq. comm. ad lib. j. Colat. adde d syr. violacæ,

Nimphææ an. ℥j. syr. capill. vener., papav. an. ℥ss.

Misce, e F. Apozema.

a Utatur tali decocto.) Rondeletius post evacuationes, usurpat guajacum tanquam sudores movens, & tanquam ulcera tergens; sed propter ejus acridinem in præscribendo decocto, illud potius præteritum.

Riverius cent. i. obs. 48. exhibet sallem prunell. ad ℥ss. cum magno successu, etiam salis perlarum ℥ss.

b Herb.) Auctor habet nimiam herbarum quantitatem pro ℥j. decoct. fit ad ℥iv. aut v.

c Lactucæ.) Adde

Sem. levist. ℥iij.

d Syr. violacæ.) Deleantur syr. violar. & cap. vener. & adde

Mell. rosacei ℥j.

Spiritus salis dulcis ℥iv.

Salis prunell. ℥ij. aut ℥j.

e M. F. Apozema.) Imo sufficere potest decoctum solius salsaparill. quod copiosè sumatur ter quaterve quotidie, cui add.

Salis prunell. &

Syr. nymphææ &

Papaveris.

Decoctio fiat in aqua & hydromell. ana p. æq.

Singulis septimanis purgetur semel, vel bis tali bolo:

℞. Cassiæ recens extractæ ℥ss.

a Trochiscor. alkekengi ℥j. Misce, pro bolo.

a Trochisc. alkekengi.) Attendendum, an ulcus jam sit sufficienter detersum, alias bolo primo ulterius

est utendum Abstineat exor à diureticis fortioribus acrioribusque.

Et quotidie sumat ex sequenti electuario castaneæ magnitudinem, superbibendo cyathum a feri lactis.

℞. Sac-

℞. Sacchari violacei ℥j.
 Consero. rosar. unius anni ℥ss.
 Sem. malvæ ℥ij. papaver. albi ℥j. 4. frigid. major. an. ℥ijss.
 Hyoscyami albi ℥ij.
 Pulver. glycyrrhizæ ℥ijss. granor. alkekengi cum suis vesicis ℥iv.
 Succu glycyrrhizæ ℥iij.
 Boli armeni veri, terræ sigill. an. ℥ss.
 Cum syr. violaceo q. s. F. Electuarium mediocris consistentiæ.

a Seri lactis.) Rectè, quia est de-
 tergens.

Si ventriculus ferat, idemdem ca-
 piatur terebintina Venetæ claræ in
 aq. petroselin. lotæ drach. j. cum
 Vitello ovi Num. j. in iusculo, vel

lacte commisceatur.

aliqui vomitum probant v. gr. ex aq.
 sepida & ex paucillo olei communis, ut
 Forestus lib. 24. obs. 28. at nos judica-
 mus ex concussione illa vehementi par-
 tes exulceratas adhuc magis lædi.

Post usum detergentium, ubi ulcus satis deterfum fuerit; quod cognoscitur,
 ubi pus cum urina minore quantitate excernitur, idque album & æquale, ac mi-
 nimè sordidum; ea, quæ exsiccant, adstringunt, glutinant & consolidant, exhi-
 benda sunt, quales sunt a trochisci sequentes:

℞. Boli armeni, terræ sigill., coralli rubri, an. ℥iij.
 Gummi Arabici, tragacanthi an. ℥ss.

Cum aq. agrimonie F. Trochisci, ponderis ℥ij. Capiat unum ma-
 ne & vesperi, cum lacte ovillo vel decocto symphyti majoris.

a Trochisci.) Si pulverem velimus,
 fit sequens:

℞. Sem. papav. albi
 Cydonior.
 Croci martis adstring.
 Terræ sigill.
 Tragacanth.
 Corall. rubr. an. ℥ss.
 Ros. rubr. gr. xvij.
 Mercurii dulcis gr. ix.

M. F. Pulvis pro sex dosibus, qua-

rum una quotidie fumatur mane & ve-
 speris cum lacte dulci & mell. ros.

Hi Auctoris trochisci paulò serius
 sumendi sunt, quam trochisci Gordo-
 ni, seq. medic. descripti, quia biminus
 adstringunt.

Species diatrag. frigid. ad ℥ss. aut
 ultra, sumi possunt sola, ut & lac as-
 nium vel caprillum, vel osillum,
 præsertim febre absente.

Pilulæ sequentes multam etiam proderunt:

℞. Terebintina aq. plantag. lotæ ℥j.
 Succu liquirit. gummi tragacanthi an. ℥ij.
 Boli armen., trochiscar. alkekengi an. ℥ss.

Cum succo equiseti F. Pilulæ, de quibus capiatur ℥ss. mane & vesperi.

Præcæteris verò a lac vaccinum recens multum, ad cyathi unius quantita-
 tem, cum boli armeni veri ℥ss. singulis diebus mane haustum, maximè confer-
 re testatur experientia.

a Lac vaccinum.) Prodest etiam
 lac amygdalarum dulcium cum syr-

po papaveris alb. vel errat.

Exterius, ad consolidationem ulceris juvandam, a sequens unguentum ad-
 moveri poterit;

℞. Succu

R. Succi plantag., solani an. ℥iij. ol. ros. omphacm. ℥iij. Aceti ℥j. lithargyri tenuiss. pulv. ℥j. cerussæ lotæ ℥℥. Tustæ subtilissimè pulv. ℥ij. sang. dracon. ℥j. Reducantur omnia ad formam Nutriti.

<p><i>a Sequens unguentum.) Conuenit quoque unguentum populcum & refrigerans Galeni, cui addatur ol. rosar. q. s. Riverius narrat empyricum sola inunctione unguenti mercurialis sanasse</i></p>	<p><i>ulcus renum, obs. comm. 12. Unguento Auctoris adde Camphoræ gr. xv. estque hoc unguentum præferendum ei, quod in sequenti medicatione præscribitur.</i></p>
---	---

Cibi sint euchyimi & eupepti, ex cremore ptisanæ, carnibus gallinacels, agninis, amygdalis dulcibus. Vitet acria & salsa. Commodus est usus lactis. a Potus sit parcior. b Vitetur Morus præsertim vehemens. Vinum hic etiam nocet.

<p><i>a Potus.) Sit decoctum hordei, graminis & liquor. ad detergendum ulcus. Vide River. cent. j. obs. 48. ubi æger potissimum ex sero lactis conualuit.</i></p>	<p><i>b Vitetur motus.) Ut & venus: nocent quoque omnia aromata, salit. carnes & pisces.</i></p>
--	---

XXXVIII.

MEDICATIO VIRI,
EXULCERATIONE VESICÆ
LABORANTIS.

VIR 42. annorum, jam ab aliquot mensibus dolorem perpetuum, in imo ventre *a* circa pubem sentit; urinamque purulentam, ac graveolentem, *b* ac furfuraceam, magna cum difficultate, & ardore, sæpe etiam *c* cum stillicidio, excernit. Adest alvi evacuandæ frequens appetitus. Nihil arenularum in fundo urinæ apparet: neque antea albam & crudam urinam excrevit.

<p><i>a Circa pubem.) Distinguitur exulceratio renum, ab exulceratione vesicæ, quatenus in hac dolor est in hypogastrio, in illâ verò dolor circa lumbos percipitur.</i></p>	<p><i>Sect. iv. Aphor. 81. & 77. c Cum stillicidio.) Etiam hoc ad vesicam pertinet, uti & alvi evacuandæ frequens appetitus, s. tenesmus, ratio est, quia ei annexum est intestinum rectum.</i></p>
---	--

b Ac furfuraceam.) Vid. Hippoc.

Afficitur in hoc ægro vesica; quod ex dolore perpetuo circa pubem percepto, item ex urina purulenta & furfuracea, magna cum difficultate & ardore, ac stillicidio excreta, est manifestum.

Morbus, qui hunc ægrum torquet, est solutio continui purulenta & saniosa interioris superficiei vesicæ, quæ vulgò Exulceratio vesicæ appellari consuevit. Eaque ex symptomatis partem affectam indicantibus, quæ jam commemoravi-

Ooo mus;

mus; item ex eo, quod nullæ arenulæ in urinis appareant, nec urina antea cruda & alba fuerit excreta, patet.

Causa remota hujus morbi est *a* congeries multorum humorum acrim in sanguine existentium. Pars verò eorum à corde in vesicam subinde propulsa, ibique *b* propter pororum ejus pravam dispositionem à reliquo sanguine copiosius separata, majoremque acrimoniam adepta, *c* & in pus & saniem conversa, ac deinde interiorem vesicæ superficiem erodens, eamque perpetuò cum vicinis partibus vellicans, *proxima* hujus vesicæ exulceratæ, urinæque purulentæ, graveolentis, farinacæ, *d* cum ardore & sæpe etiam *e* cum stillicidio excretæ, ac præterea etiam perpetui alvi excernendæ appetitûs est *causa*.

a Congeries humorum acrim.) Aliquando vesica inflammatur, excoritur, ulcusque suscipit ab acrioribus diureticis v.g. cantharidibus, vermibus majalibus, &c. incautè usurpatis: item à calculo, lithotomia infelici & simil.

b Propter pororum, &c.) Consistit hæc prava dispositio in pororum tubulorumque nimia angustia.

c Et in pus & saniem conversa.)

Pus oritur à lymphæ chylosa, propter fibrarum tubulorumque erosionem, extravasata.

d Cum ardore.) Hic oritur à copioso sale fixo.

e Cum stillicidio.) Quoties sc. ob vellicationem, musculus sphincter vesicæ arctius contrahitur; aut etiam materia viscida principium meatus urinarii obstruit

Affectus hic difficillimæ erit curationis; *a* propterea quod urina acris, quæ perpetuò ad vesicam defluit, non patiatur exulcerationis hujus commodam consolidationem; ideoque diligentissima erit adhibenda *Curatio*.

a Propterea quod urina acris.) Secundo etiam, quia pars hæc affectu est à corde valde remota, ad quam vires medicamentorum, non nisi valdè infra hæc perveniunt.

Cæterum curatio hæc similis est ei, quæ in exulceratione renum, fuit proposita: vid. Platerum prax. parte 3. pag. 86. additionis in quarto.

Eaque in causæ remotæ & proximæ ablatione & attemperazione, & in ulceris deterfione, exsiccatione, & consolidatione consistet.

Primo *a* itaque purgetur æger *b* tali Bolo:

℞. Cassiæ recens extractæ unc. j.

Sacchari violacæi q. s. Misce F. Bolus.

a Itaque purgetur.) Si vires permittant, curatio incipienda est à venæsectione, præcipue si plethora adsit, & purgationi præmittenda est, ne sanguis tantum impetum faciat in par-

tes affectas, eaque aliquando reiteranda est.

b Tali bolo.) Ubi purgandum est, debent lenia præscribi, mordacitatis expertia.

Humores deinde acres contemperentur & præparentur *a* tali decocto:

℞. Decoctionis hordei, sem. 4. frig. maj., lactuca,

Capill. Veneris lib. j.

Syr. violacæi, mell. ros. un. unc. j. Misce, pro 4. dosibus uno die sumendis.

a Tali decocto.) Probata est potio Thoneri in obs. p. 176.

℞. Herb. Agrim.
Plantag.

Equi-

Equiset. ana M.℥.
Liquirit. mund. drach. ij.
coq. in aq. plant. & beton. ana q. s. ad
consumt. tertiae partis in colat. ℞℥.
dissolv. mell. ros. ℥℥. M. Ipse etiam
eger singulis horis per syringam, por-
tionem ejus iniecit.

Unile quoque est decoctum sudorise-

rum, idque per mensem, aut diutius, ex
China, & salsaparill. liquir. florib. &
semin. papav. valde enim mundificant
sanguinem, & acrimoniam obtundunt.

Potus aquarum mineralium hic quo-
que multum prodest ad ulcera deter-
genda, & mundanda. Vid. Tulp. lib.
2. obs. 53.

Postea iterum leviter purgetur tali bolo :

℞. Cassiæ recens extractæ ℥vj.

Diapruni solutivi drach. ij. cum saccharo asperso F. Bolus.

Commodissimus hic est lactis & feri dulcis usus ; ideoque mane sumat cya-
 thum unum atque alterum lactis vel feri.

Pro ardore urinæ, sub noctem sumat lac amygdalatum, cum emulsione sem.
 4. frigid. major. & papav. albi.

Ad eundem scopum syringâ in vesicam injiciatur a lac ovillum cum emul-
 sione sem. cucumeris ; & interdum etiam, ut simul fiat deterfusio, b injiciatur
 decoctum hordei excorticati, fol. plantag. & glycyrrhizæ, cui, propter acrimo-
 niam, addatur aliquid amyli, aut sem. malvæ, althææ, cucumeris, vel fœnu-
 græci, & sem. papaveris.

a Lac ovillum.) Hoc magis deter-
 fivum est, quam bubulum.

b Injiciatur decoctum hordei.) Cui

decocto etiam aliquid vini theriacalis
 potest adjici, sed paucum, si quidem ar-
 dores adsint.

Commodissimè a trochisci Gordonii ponderis drach. ij. in lacte caprillo, vel
 ovillo, vel bubulo, vel in decocto hordei, dissoluti, in vesicam syringâ injician-
 tur, b hoc enim remedium ulcus purificat, & conglutinat, doloremque & ar-
 dorem sedat. Trochisci illi Gordonii tales sunt :

℞. Sem. 4. frigid. maj., papav. albi, malvæ, bombac.,

Portulacæ, cydonior., myrtillor.,

Tragacanthæ, gummi Arabici, pincor. mundat.,

Pisachior. sacchari candi, sacchari penidiati,

Glycyrrhizæ, hordei, mucilag., psyllii, amygdal. dul. an. ℥j.

Boli armeni, sang. dracon. spodii, rosar. myrrhæ an. ℥℥.

Cum hydromelite, F. Trochisci ponderis drach. ij. quorum unus cum
 lacte dissolutus, & per os intro assumi, & per syringam in vesicam injici potest.

a Trochisci Gordonii.) Vide Riv.
 lib. 14. cap. 5. ubi etiam eos commen-
 dat, sed bis demum locus esse potest in
 sine, mundificatione peractâ.

b Hoc enim ulcus purificat.) Satis
 deterfivum esse indicatur, cum pus evadat
 paucum, album & æquale. Platerus com-

mendat seq. *℞. Terebint. drach. vj. mell.*
unc. j. vin. malv. unc. iv. vitell. ov. num. j.
diluta servanda ad usum: dos. drach. vj.
Vel ℞. Terebin. unc. sem. vitell. ov. n. j.
mell. unc. ij. egitentur in mortario, donec
albescant, add. vin. alb. aq. pariet. flor.
fab. ana unc. j. sem. syr. limon. unc. j. M.

Et subinde purgetur tali bolo :

℞. Pulpa cassiæ recens extractæ unc. j.

Trochisc. alkekengi ℥j. F. Bolus.

Et urgente dolore, talis fofus adhibeatur cum pannis laneis pestini adhibitis:

Ooo 2

℞. Mal-

℞. *Malva & albæ cum foliis & rad. an. m. j.*
Flor. camomeli, melilotti,
Rad. nymphææ & sem. ejusd. an. ℥j.
 a *Sem. halicacabi ℥ss.*
Calami aromatici ℥ij.
Decoq. in s. q. aq. comm. profotu ad lib. ij.

a *Halicacabi*) *Addite sem. levist. & Fœnugræci an. drach. ij.* | *Sed calamus aromaticus ut nimis calidus omittatur.*

Post fotum pectini adhibeatur a tale unguentum.

℞. *Ol. amygdal. dulc. ℥jss. violacei ℥ss.*
Mucilag. sem. albææ, fœnugræci, lini an. ℥j.
Pulv. sem. alkekengi, nymphææ an. ℥j.
Croci ℥j. cum cera q. s. F. Unguentum.

a *Tale unguentum.*) *Cera delea-* | *campbor. gr. viij. x-*
tur, utpote quæ poros obstruit: adde |

Vistus sit talis, qualis in renum exulceratione superius fuit præscriptus.

XXXIX

M E D I C A T I O V I R I ,
 S T R A N G U R I A G R A V I
 L A B O R A N T I S .

V Ir 40. annorum, postquam cœlo pluvioso & frigido iter aliquot dierum peregre fecisset, vesperi domum reversus cœpit magnum dolorem & ardorem in urinæ excretionem a circa perinæum sentire. Paulo post, malum, hoc ita fuit auctum, ut frequenter & non nisi guttatim, nec sine b maximo dolore & acrimoniâ, urinam excernere coheretur. Idque jam, quamvis remedia aliqua sint adhibita, per triduum durat; maximâque cum molestiâ ipsum torquet.

a *Circa perinæum.*) *Nempe antequam* | *Maximo dolore.*) *Qui ob viciniam*
urina excernitur, postea verò | *intestini recti, simul parit tenes-*
maximè dolor occupat glandem, colis- | *mus, uti hic vice versa productis stran-*
que internam partem juxta frænum. | *guriam: vid. Hipp. Sect. v. Aph. 58.*

Afficitur in hoc ægro vesica, ac præcipuè circa collum ejus, & meaturum urinarium: idque, ex dolore in excernendâ urinâ circa perinæum percepto, patet.

Morbis, qui ipsum affligit, a est intemperies acris, salsa, viscida & aspera vesicæ, ac præcipuè b ejus fundi & colli; quæ dolorosam, frequentemque guttatim effluentis urinæ excretionem efficiens, c Dysuria gutturalis, sive Stranguria appellatur.

a Est

a Est intemperies falsa .) Id non planè constat ex historia, quoniam Au-
tor nec dietam, nec temperamentum
adjecit, multo minus constat, quod ad-
sit asperitas vesicæ; conjectura ergò
hæc admodum difficilis est, estque aspe-

ritas non intemperies, sed morbus or-
ganicus.

b Ejus fundi & colli.) Hæc tamen par-
tes vesicæ ab invicem satis remotæ sunt.

c Dysuria.) Vide Barthol. Act. med.
& philos. part. 1. obs. 32.

Causa procatartica hujus morbi est, & aër frigidus & pluviosus, in quo hic vir iter peregre fecit. Inde enim acres halitus, qui ex corpore alioqui exhalascent, in corpore ob poros ejus ab aëris illà inclementiâ clausos, retenti, & cum reliquis acribus sanguinis partibus arctius conjuncti, & complicati, antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum à corde identidem *b* ad renes propulsa, ibique à reliquo sanguine separata, & ad vesicam desfluens, eamque suâ acrimoniâ faldedine & visciditate imbuens, & idèd fere perpetuò rodens & hinc asperans, & ad excretionem perpetuò stimulans, continens hujus intemperiei & dysuriæ est causa.

a Aër frigidus.) Vid. Hipp. Sect. 3. Aph. 16. 20. 22. 31. Sect. iv. Aph. 80. Sect. v. Aphor. 58. Sect. vij. Aphor. 39. Hæc pertinent omnia acuta in præcedentibus medicationibus allata, item

gonorrhœa virulenta, &c.

b Ad renes propulsa.) Quidni immediatè ad vesicam per proximas arterias, glandularumque canales?

Malum hoc, cum contumax sit, & vesicæ exulcerationem inducere posset.

a Vesicæ exulcerationem.) Aliquando hinc volvulus, & est pessimum signum vid. Hippocr. Sect. 6. Act. 44. de stranguria in ischuriam versa, vid. Forest. lib. 25. obs. 11. à stranguria Gallica, intempestivè suppressâ, scrotum

perforatum, primoque urinam, deindè materiam purulentam transmississe. Vid. Schenk. obs. pag. 813. Carunculas. *isidem* s. hyperartoses uretræ, *isidem* talem gignere potest stranguriam.

Curatio itaque diligens ei adhibenda. Eaque in causæ antecedentis, continentis, intemperiei, & doloris ablatione consistet.

Primò itaque talis exhibeatur haustus purgans:

℞. Cassiæ recent. extractæ ℥j. el. lenitivæ ℥ij.

a Nucis moschatae ℥l. seri lactis ℥iij. syr. albae & Fernelii ℥ss.
Misce, F. Haustus.

a Nucis moschatae.) *Sola* nux-moschata ad acrimoniam acidam temperandam valet, præsertim si pauillum spir. vin. simpl. vel aromat. aut carm. Sylv. superbibatur.

b Misce, F. Haustus.) *Symptoma* hoc per se non indicat purgationem, sed hæc respicit universalem sanguinis intemperiem.

Et postea utatur hoc decocto.

℞. Rad. althææ ℥j

Herb. lactuca, endivia, portulaca

Summit. malvæ, an. m. j.

Gemmar. a ribes nigra m. l.

Sem. melonum, malvæ, lactucæ,

Papa-

Papaver. an. ℥iij.
Flor. violar. rosar. nymphæe an. ꝑ. j.
Liquiritiæ rasæ ℥ij.
Coque in aq. decoct. bordei q. s. ℥ss. Colaturæ adde syr. Violac., ju-
jub., papaveris albi an. unc. j.
Fiat Apozema, de quo sumantur unc. iv. bis in die.

a Ribes nigræ.) Hæ præbent egre-
gium diureticum. Ita quoque
℞. Sabinæ quantum vis.
Coq. in vino vel aq. decoct. bordei, &
add. syr. de alth. Fern. q. s.
Hic omnia emollientia conveniunt,
quæ in nephritide convenire diximus.
Vinum generosum solum hunc mor-
bum solvit juxta Hippocr. 7. Sect. 48.
Aph. pleraque aromatica hic sunt uti-
lia. Aliqui sal commune injiciunt in ce-
revisiam, & sic cum fructu bibunt.
In haustu vini generosi cape etiam sa-
lis vol. oleosi gutt. xij. aut xiv. xvj. aut
spiritus sal. ammoniaci cum spirit. Te-
rebintb. gutt. viij. xij. Similiter in casu
acido, auxilio erunt salis fabarum sti-
pitum aut salis genistæ gr. xxv. Huc
quoque pertinent pulveres terrestres
acidum absorbentes.

Decoctum flor. camomillorum in lacte bubulo, & decoctum fol. & flor. mal-
væ & althææ hic summopere profunt.

Et ℥j. trochisc. alexkengi, cum lacte vaccino exhibita, etiam hic est utilis.

a Fotus etiam talis adhibeatur:

℞. Rad. althææ ℥ij
Fol. malvæ, violariæ, althææ,
Flor. rosar. camomill. an. m. j.
Sem. lini ℥ss.
Malvæ ℥ij.

Coque ex aq. comm. ad lib. ij. & colentur.

Pro Fomento, ter quaterve in die, pannis laneis vel lineis cali-
dè immerfis & expressis, peccini & perinæo adhibendo.

a Fotustalis.) Fomenta hic eundem
usum habere possunt, quem in nephri-
tide, sed videntur nimis operosa, nisi
in stranguria diuturna.

Post fotum peccen & perinæum sequenti oleo oblinantur calidè:

℞. a Ol. amygdalar. dulc., nymphææ
Rosar. an. ℥ss. Misce.

a Ol. amygdalar. dulc.) Valde pro-
dest, peccinis & perinæi inunctio cum
oleo scorpion., spiritus therebintb. jun-
cto. Sevum quoque vaccinum umbili-
co illitum, multos juvat, vid. Hoffer.
Herc. Med. tom. j. lib. 3. cap. 4.
Interiorius etiam conveniunt pilulæ ex
terebintb. aliquoties cum aq. petrosel.
lotæ.

Inter Alimenta conveniunt lac, ova forbilia, juscula vervecina, amygdalæ
dulces, oryza, lac amygdalatum. a Cerevisia tenuis, bene defæcata.

a Cerevisia tenuis.) Potius recens
modò benè defæcata, quàm pinguior,
antiqua & austera, neque varia; etiam
potus nimis vitetur, ne nimia salis
copia cum urina præcipitetur.

XL.

MEDICATIO VIRI,
URINÆ SUPPRESSIONE
LABORANTIS.

V Ir 40. annorum vitam otiosam inter varium crassiorumque cibum, & potum in cauponâ degens, & nullis tamen calculis vel arenulis antea infestatus, incidit in plenariam urinæ sufflaminationem, ingenti in hypogastrio, circa pectinem, *b* dolore & tumore comitatam, jamque per quinque dies durantem. Multa remedia hæcenus, sed frustra, adhibita fuerunt.

a Nullis tamen calculis vel arenulis antea infestatus.) Confer medic. xxxv. hujus lib.
b Dolore.) Sine dubio ex retentione *ne urina per 5. dies, ut Auctor testatur, adeoque etiam hinc cognoscitur, hanc suppressionem urinæ non esse ab obstructis ureteribus.*

Afficitur in hoc ægro vesica; quod ex dolore & tumore circa pectinem in hypogastrio; Item principium meatus urinarii; quod ex urinæ suppressione, tamdiu durante, est manifestum.

Morbus, qui hunc ægrum affligit, & est intemperies crassa, viscida & tenax ac pituitosa colli vesicæ, quæ in eo tumorem faciens, & meatum urinarium angustans, urinæque in vesicâ existentis egressum impediens, *Ischuria* vel *Urinæ suppressio* appellari solet.

a Est intemperies.) Aliquando est intemperies totius sanguinis, sed aliquando sanguis est ex vasis vesicæ extravasatus, & in ejus cavo coagulatus &c.

Causa præcatartica hujus morbi est vita otiosa; & cibus potusque crassus *a* & varius, quo hic æger diu fuit usus. Inde enim crassi viscidique in corpore geniti humores, *b* antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum cum urinis & cum sanguine arterioso ad vesicæ collum delata, *c* & ab eo imbibita, meatusque urinarii angustiam, ut *causa continens*, ibi faciens, *urinam jam per quinque dies in vesicâ retinet*. Cumque perpetuo major urinæ copia ad vesicam propellatur, quæ, propter illam colli angustiam, imò *d* totalem ejus occlusionem, excerni non potest, hinc necessario ab urinâ illâ eò copiose propulsâ, *ingens in hypogastrio circa pectinem, oritur tumor, magno dolore, à distensione partium orto, comitatus.*

a Et varius.) Varietatem non putem hoc facere, imò potius fermentationes adjuvare; saltem reliquis paribus. *b* Antecedentem.) Interdum *ischuria* est à delirio in præveniente, dum æger non cogitat de urinâ emittenda, *phantasmatis variis nimis intentus, estque tunc symptomata.*
c Et ab eo imbibita.) Quid hoc opus est?
d Totalem ejus occlusionem.) Sic differt à dysuria.

Mor-

Morbus hic valde a est periculosus; ex dolore enim inflammatio vesicæ lethalis est metuenda; & deinde nisi citò urinæ detur egressus, serum excrementitium, in sanguine manens, faciet illum ad justam b dilatationem, in corde ad vitæ conservationem perpetuo faciendam, ineptum; atque ita vitam ipsam adimet.

a Periculosus.) Quia multa remedia incassum adhibita fuisse dixit Auctor.

b Dilatationem in corde.) Sollicitudo longe petita, propinquior verò est ruptio fibrarum vesicæ.

Curatio itaque recta quam celerrimè est adhibenda; quæ in causæ antecedentis, & continentis, ac intemperiei, & oppilationis ablatione, & urinæ educatione consistet.

Mox itaque injiciatur talis a clyster emolliens & expurgans:

℞. Rad. albæ, lilior. albor. an. ℥j.

Herb. malvæ, bismalvæ, parietaria

Mercurialis, branca ursinae an. M. j.

Sem. lini, fenugræci an. ℥ss.

Ficus ficcas Num. iv.

Coquantur in suff. quant. aq. comm. ad lib. j.

Colaturæ adde diaphænici, diaprunt an. ℥vj.

Olei violacei, camomill. an. ℥j.

Salis comm. ℥j. M. F. Clyster, mox injiciendus.

a Clyster emolliens.) Hartmannus bene monet diuretica ab initio non esse exhibenda, vultque, externa præmitti.

Clyster seq. hic prodest;

℞. Rad. bryon. unc. sem.

Bulb. lilior. alb. unc. j. sem.

Herb. Majoran.

Menth.

Apii a. m. j.

Sem. anisi.

Levisti.

Dauci a. drach. j. sem.

Tartari alb. unc. sem.

Coq. in s. q. feri lactis, aut vini Rhen. unc. x.

Colat. adde

Elect. diaphænic.

Diaprun. a. drach. vj.

Spiritus therebinth. scrup. j.

Sal Cardb. aut Genistæ, aut st-

pitum Fabarum drach. j. sem.

M. F. Clyster.

Hunc clysterem coquendum commendavimus, non in aquâ communi, sed sero lactis aut vin. Rhenan. quia magis quadrant poris tubulisque aperientis.

Post evacuationem clystere factam, a adhibeatur fomentum tale pectini & perinæo inter testes & anum.

℞. Rad. albæ ℥jss.

Herb. albæ, malvæ, parietariae an. M. j.

Flor. malvæ, albæ, camomill. an. m. ss.

F. decoctio in aq. comm. ad lib. jss. pro fotu, cum filtris lancis eo imbutis & expressis, calidè pectini & perinæo adhibendo.

a Adhibeatur fomentum.) Fotus quoque adhiberi potest ex herbis emollientibus, si causa sit calculus, aut aromaticis si causa sit crassa, viscosa: &

addi quoque debet sal diureticus.

Vel fomentum parari potest ex sedimento clysteris.

Et

Et propinetur tale decoctum emolliens laxans, a & dolorem sedans:

℞. *Herb. malvæ cum radicibus* M. jss.

Sem. Malvæ ℥ij.

4. *frigidorum major.* an. ℥ij.

F. decoctio in aq. comm. ad lib. j.

Colaturæ adde syr. de albæ Fernelii ℥jss. F. Apozema.

a Et dolorem sedans.) *Atqui hic nulla doloris sedatio expectanda, nisi per evacuationem urinæ.*

b *Herb. malvæ.*)

℞. *Ligni Guajaci*

Cort. ejusdem an. unc. sem.

Ligni Sassafras drach. vj. aut unc. j.

Rad. Allii drach. iij.

Apii drach. vj.

Herb. Card. bened.

Apii an. m. j. sem.

Sem. Apii

Dauci an. drach. j. sem.

Tartari albi drach. iij.

(*Tempore æstatis Tartarus omittatur, ne decoctum nimis citò acefcat*) fiat in-

fuso, & decoctio in aquæ & vini Mosel-

lani an. p. f. in col. lib. iij. dissolve

Mell. Scyll. unc. j.

Salis genistæ vel

Stipit. fabar. &

Spiritus sal. ammoniaci an. ℥j.

M. F. Apozema.

Prudenter hic spiritus, aut oleum diureticum exhibendum est, dummodo spes affulgeat, viam aperiri posse; alias nimis distenditur vesica, dum urina augetur. Lithontripiticum & diureticum insigne ex grillis in aqua petros. vel saxif. maceratis, vid. in misc.

cur. dec. 3. ann. 9. & 10. obs. 72. usum vini alkekengi, vid. apud River. prax.

lib. 14. c. 8.

Si his urina profluat, postea eodem die, postquam enema fuerit reiteratum, hoc decoctum incidens a & detergens ægro præscribatur:

℞. *Rad. asparagi, brusci, fœniculi* an. ℥ss.

Sem. fœniculi, carui, fœnugraci, lini an. ℥ij.

Cicer. rub. m. f. Coq. in aq. comm. b & vino Rhenano ad ℥bj.

Colaturæ adde oxymell. simpl., mellis rosacot an. ℥j. F. Apozema.

a Et detergens.) *Hic tamen exulceratio nulla adest.*

b Et vino Rhenano.) *Decocta hic non adeo bene commendantur, quia augent humiditatem sanguinis, adeo-*

que, nisi evacuatio succedat, distensionem vesicæ augent. Quidam desperans à suppressione urinæ, sumpsit copiose vinum generosum Rhenanum antiquum; & curatus fuit.

Dum eo utitur æger, inungatur pecten & perinæum a tali unguento, moxque imponatur tale cataplasma:

℞. *Olei amygdalar. dulc., butyri recent., olei scorpion.* an. ℥i. *Misce.*

℞. *Herb. majoranæ, pulegii, origani, thymi* an. M. ss.

Incisa contundantur & decoq. in modica aq. & vini quantitate ad liquoris consumptionem, leviterque expressis adde butyri recent., pingued. anatis, axungie canis an. ℥ss.

Ol. de scorpion. vermium terrest. an. ℥j.

Misce & F. ad modum Cataplasmatiss, quod pectini & perinæo calidè imponendum.

a *Unguento.*) *Adde spiritus terebinth.* ℥ss.

Si urina his promoveatur sequentem hanc sumat purgationem :

℞. Diacathol. ℥vj. cassia recent. extractæ

Diapruni lenitivi an. ℥i℥.

Dissolve in decocti peboralis, in quo malva est decocta, ℥iij.

Syr. albæ Fernelii ℥j. Misce.

Et postea bis in die utatur hoc decocto:

℞. Rad. glycyrrhizæ ras., malvæ,

Cort. rad. feniculi an. ℥j.

Flor. cordial. an. ꝑ. j.

Sem. lini, malvæ, q. frigid. major. an. ℥i℥.

Cicerum rubr. m. i℥. hordei mund. m. j.

F. decoctio in aq. comm. ad lib. i℥.

In qua dissolve oxymellis diurectici ℥iij.

Butyri recent. ℥ij. Misce pro Apozema, de quo sumat ℥iij. vel iv. pro
dosi, sumendâ cum tribus ex sequentibus pilulis :

℞. Terebinthina Veneta parum tostæ ℥ij.

Succi glycyrrhizæ, pulv. liquiritiæ an. ℥ij.

a F. Pilulæ, cicerum majorum magnitudinis.

a F. Pilulæ .) Auctoris pilulis in- | purcarum pro specifico habetur, ex quo
spergi potest pulvis millepedum : Spi- | fit emulsio, apud Cratonem, cum aquâ
ritus diurecticus sulphuris, vitrioli, ni- | veronica.
tri, & sal prunella, cremor tartari, | Sal succini vol. etiam valde est diu-
etiam conveniunt : sem. violarum pur- | reticus.

Si verò urina his non fluxerit, ad catheterem, si illum admittere possit, post olei amygdalarum dulcium in urethram injectionem, esset veniendum, coque urina esset educenda; & postea in præcedentibus remediis esset perseverandum.

a Cibus hic fit eupeptus, ex carnibus vervecinis, gallinaceis, cherefolio, petroselino. Potus vinum album Rhenanum, cerevisia lupulo condita. Alvus fit fluida.

a Cibus .) Omnia adstringentia & | visa non sit faculenta, nec acida, sed
viscosa vitanda : potus parcus, Cere- | generosa & bene cocta.

XLI.

M E D I C A T I O F O E M I N Æ,

• D I A B E T E A F F L I C T Æ.

Femina b sexaginta annos nata, temperamento c biliosa, calidis alimentis frequenter uti solita, jam ab aliquot diebus d urinam magnâ copiâ ita excernit, ut omnem potum ingestum protinus per urinas emittat, eumque crudum, ac à natura e vix concoctum. Adest magna sitis f item calor, dolor & punctio circa lumbos, corporisque totius g macilentia.

a Dia-

a Diabete.) Galen. lib. vj. de loc. aff. c. 3. ita scribit: Ad renes quoque pertinere is videtur affectus, quem alii hydropem matellæ, alii urinæ profluvium, alii diabete[m], alii diapsacon appellant, qui certè quàm rarissimè venire solet. Equidem cum antehac bis duntaxat videre potui, supra modum videlicet sitientibus infirmis, atque sccirco exuberanter bibentibus, celeriterque per urinam id, quod biberunt reddentibus tale, quale biberunt. Atque hic renum vesicæque affectus similis est ventriculi intestinorumque levitati. Conf. Riv. prax. lib. xiv. cap. vi. dividitur ergò in verum & spurium: ille significat affectum, in quo potulenta assumpta colore & odore parùm vel nihil immutato, citissimè per diuresin redduntur, hic verò uberrimum urinæ (diversæ naturæ uti postea dicitur) mîctum, etiamsi liquida vel nulla, vel exigua copia fuerint hausta.

b Sexaginta.) Hæc ætas dabit difficile[m] prognosin.

c Biliosa, calidis, &c.) Hæc addit Auctor, quia rarissimè solet verus diabetes observari, nisi ubi magno ardore corpus vexatur.

d Urinam magnâ copîâ, &c.) Non eodem subschemate quovis in diabete, urinæ copiosissimæ eminguntur, nec ubique ejusdem qualitatis sedimentum deponunt, aliquando sunt coloris expertes & aquosæ, aliquandò intensè coloratæ, flammæ, albescentes, &c. Nuperrimè autem, cum historia quedam oppidò rara, huc quadrans, Celeberrimi & expertissimi hajus civitatis Præfici Domini Frederici Deckers, mæque curæ Hagæ-Comitum fuerit commissa, pretium valebit operæ, integrum (prout æger ipse proposuerat) casum hic adjungere, præprimis, cum æger, diabete vexatus, nunquam fisticulosus fuerit, secus quidem ac evenire solet.

Vir triginta tertium annorum, non ita pridem Baccbi castra nimis fideliter secutus, incidit in nimiam ciborum appe-

tentiam, imò caninam voracitatem: brevi post palpitationibus cordis corripitur, frequentibus lassitudinibus, tremoribusque partium totius corporis, præcipuè verò lateris sinistri, secundùm ductum totius medullæ spinalis à capite ad regionem lumborum usque: æstus percipitur in hypochondrio sinistro; crebri adsunt rugitus, & borborygmæ ventris, qui à cibo & potu ingravescunt: corpus subitò extenuatum est maximè, pulsus est frequens & debilis, alvum nonnunquam singulis, nonnunquam alternis duntaxat deponit diebus: urinæ in principio morbi intensè erant rubicundæ, s. flammæ, quæ sedimentum deponabant crassum & copiosum coloris subpurpurei: postea verò indies circa pomeridianam horam quartam, vel quintam reddebant turbidæ, colorem feri lactis referentes, odoremque lixiviosum spirantes, in quarum superficie cuticula satis densa (qualis vulgò in colliquatione apparet) remansit, cum sedimento albo, levi, flores benzoës recens sublimatos, vel nivem subtiliorem repræsentante: & semper quidem maxima cum angustia præcordiorum & oppressione; quod etiamnum evenit nonnunquam bis, nonnunquam ter indies; semper triplo plus mixxit, quàm hausit & id quidem toto morbi decursu, nunquam verò (quod mirum) præternaturaliter sitiit, nec sudavit; alternis ferè noctibus, pollutionibus vexatur, & nonnunquam binis una eademque nocte, undè valdè debilitatur. Morbus hic jam annuus est. Diabete[m] spurium periodicum singulis mensibus instante plenilunio revertentem, vid. in a& med. Hafn. ann. 1671. & 1672. obs. v.

e Vix concoctum.) Equidem hoc nostris in regionibus rarissimum est.

f Item calor.) Hic cum subsequen-
tibus symptomatis indicat inflammationem ejusque gradum.

g Macilentia.) Vide Barth. a& p. r. obs. 5.

Afficiuntur in hac ægra a renes; quod ex copiosa illa urinæ excretionē; item ex calore, dolore, & punctione circa lumbos percepta, est manifestum. Afficitur etiam cor, quod ex magno illo calore: nec non totum corpus, quod ex totius corporis macilentia patet.

a Renes.) *Haud rarò quoque, alia viscera, abdomine contenta, dum afficiuntur, diabetes spurius oriri potest, ut infra dicitur: undè etiam dividi potest* in idiopathicum, sympathicum & criticum, tam ad salutem, quàm ad mortem. Diabete laborantium historias varias vid. apud Schenk. lib. 3. obs. 1.

Morbus, quo ægra affligitur, est intemperies renum calida & nimis rara & laxa, quæ serum sanguinis, nimis copiosè separatum, per poros eorum nimis apertos perpetuo magnà copiâ transmittens, urinæque evacuationem nimis copiosam efficiens, Diabetes appellatur.

a *Causa procatarctica* hujus morbi est diutinus ille calidorum alimentorum, usus: unde multi humores calidi & acres, ac serosi in corpore geniti, antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Illi vero in corde existentes & deinde ad renes delati, ibique intemperiem eorum calidam & nimis raram inducentes, b continens hujus morbi & symptomatum sunt causa.

a *Causa procatarctica.*) A nimia aromatum usu, vid. misc. cur. dec. 2. ann. 2. obs. 122. à succo betulae lethalem diabetem, vid. misc. cur. ann. 2. obs. 198. à continuo usu vini malvatici cum semine urticae preparati: vid. Tulp. obs. lib. 3. cap. 46. à febris maligis ardentibus, vid. Th. Barthol. act. Hafn. vol. 3. obs. 34. à renibus malè affectis, vid. Fred. Ruysch. obs. anat. chir. xiiij.

b *Continens.*) Hæc (ut supra monuimus) non ubique eadem est, sed diversa: nos sententiam nostram (salvo aliorum judicio) de quibusdam diabetis speciebus, breviter hic significabimus: Nempe, primò, si contigerit, sanguinem crassorem intra venas visceris alicujus notabilis v. g. lienis, hepatis, pancreatis, &c. tardius progredi, vel easdem obstruere, major necessariò erit sanguinis à tergo secundum ductus arteriarum sequentis pressio versus glandulas & vasa lymphatica in omnem dimensionem excurrentia, ergò cum idem simul versus renes eveniat, serum majori copia appellens, immensum dilatat tubulos renum urinarios, ita ut uberior sequatur seri ad vesicam translatio: præprimis autem hoc accidet, si simul canaliculi glandularum in prædictis visceribus ita sint ob-

structi, ut serum, prout oportet, secretum, distribui & excerni nequeat, tunc enim serum in sanguine uberius permanens, vias sibi quærit per alia loca minus resistentia, qualia sunt in renibus præsertim si forte fortuna laxiorem hi habeant in aliquo subjecto texturam; consimili modò supra diximus ab ischuria oriri pyralismum, &c. hinc ergò patet, quomodo vel hypochondriaci, vel morbo aliquo ardente & maligno affecti, in diabetem incidere possunt, ubique enim sanguis tardius circulum suum intra venas absolvit, ubique hæc sunt obstructa: secundò, si vel à copia nimia fluidorum, vel diureticorum fortiorum, vel à calculis & renum canaliculi valdè fuerint dilatati (restantur enim Auctores à nephritide diabetem oriri posse) vel si nervi illac excurrentes fuerint relaxati, mirum non erit, serum à sanguine alluente, majori copia ad vesicam transferri; denique tertio, si tubuli lactei, à ventriculo & intestinis immediatè ad renes excurrentes, in subjecto aliquo fuerint plures, majores, vel ab aliqua causa fortuita valdè dilatati, assumpta liquidâ, parùm aut vix immutata; illac ferrè verisimillimum est: tales autem tubulos dari lacteos, immediatè ad renes à ventri-

triculo & intestinis excurrentes, facili | à posteriori: verùm talis disquisitio non
negocio probare possemus & à priori & | adeò est bujus loci.

Hinc enim cor nimis incaluit, & pori renum nimis sunt aperti, sanguinisque partes crassiores arctius vi caloris unitæ, ac ferosæ à reliquo sanguine nimium separatæ, & acriores factæ, jam à fervido corde vehementius in omnes corporis partes, ac proinde etiam in renum poros, nimis hic raros, & laxatos, perpetuo propelluntur; eaque ipsos dolore circa lumbos afficiunt, immoderatamque hanc producant nrinæ crudæ, utpote, ob celerem suum transitum, satis concoqui nequeuntis, evacuationem; ex eaque ingens corporis exsiccatio, & inde fitis, calor, & totius corporis macilentia, originem ducunt.

Morbus hic a periculosissimus est, primo propter ægræ nostræ b senectutem; & deinde propter macilentiam jam inductam: & præterea quod hæc sit tam vehemens non tantum excrementitiarum, c sed etiam utilium partium, perpetua evacuatio; usde metus est, ne vires brevi penitus prosternantur, ægraque citò exstinguatur.

a Periculosissimus.) Præcipuè, & constantiores tunc sunt, adeoque præ-
alii morbi acuti complicati sint: vidi- | ternaturalem magnitudinem, & figu-
mus nos criticum diabetem, in hydropico | ram constantius retinent.
quadragenario ascitico, ad salutem. | c Sed utilium partium, &c.) Nempe
b Senectutem.) Pori enim & tubuli | chylosarum & subtilium.

Curatio itaque serio est auspicanda: eaque in causæ antecedentis & continen-
tis, ac intemperiei per contraria ablatione, & symptomatum mitigatione & sus-
taminatione, consistet.

Primo itaque præscribatur medicamentum a tale purgans:

℞. Pulpæ cassiæ recent. extractæ ℥v.

Tamarindor. ℥iij.

Rhabarbari pulveris. ℥ss.

Cum syr. rosar. q. s. f. Bolus, mane deglutendus, vel cum jusculo exhibendus.

a Tale purgans.) Recd: sed tamen
præmisso aliquo præparante martiato,
aut alio temperato: ita quoque pyralis-
mum purgantibus imminui & sibi ob-
servamus; abstinentum tamen erit ab
acrioribus & fortioribus, utpote quæ
etiam urinas movent. Apud Etmuller.
commendatur vomitus juxta Brendel.
conf. 83. & Ferdin. Epiphan. conf. 37.
Riverius in Praxi non malè præscri-
bit clysterem

Ex Folii lactucæ,
Portulacæ,
Matvæ,
Plantag. an. m. j.
Hordei mund.
Flor. ros. rubr. an. p. j.
F. decoctio ad ℥ss. (potius ad ℥xv.)
in col. dissolve
Diapruni simpl. ℥vj.
Mell. rosacei &
Ol. omphacini an. ℥ij.

Et porro frequenter a utatur de sequente Apozemate:

℞. Rad. borrag., buglossæ an. ℥jss.

Plantag. ℥j.

Fol. portulacæ, plantaginis, violariæ an. m. j.

Sem. plantag., portulacæ an. ℥iij.

Flor. borrag., violarum, nymphææ, bugloss. an. p. j.

Myra

Myrobalanor. citrin. ʒvj.
Coq. in aq. comm. qu. suff. ad lib. ʒʒ. Colaturæ addit syr. ros. ex ins.
suf. multipl. ʒij. M. F. Apozema.

a Utatur de sequenti Apozemate.)
Cum dosibus singulis potest assumi ali-
quid spec. diatrag. frigid. trochisc. ter-
ræ sigill. aut boli armeni.

Riverius ad majorem adstrictionem,
prescribit hoc julapium ex

Rad. consolid. major. &

Plantag. an. ʒj.

Fol. plantag. m. j.

Flor. Balauft. &

Myrobalan. citrin. an. ʒj.

Sem. plantag. &

Pottulacæ an. ʒʒ.

Ros. rubr. p. j.

Coque in aq. comm. ad lib. j. (nos su-
meremus aquam sabrosum ferrario-
rum) in colat. dissol. syrup. cydonior.
unc. iij.

F. Julapium pro tribus dosibus. Huc
pertinet vinum rubellum, in quo absyn-
thium, & mentha macerata fuerint,
Nota, quod adstringentia nunquam nisi
in sine convenient: potius in critico
diabete natura est adjuvanda.

Atq; etiam subinde sumat de sequenti electuario quantitatem castaneæ majoris.

℞. a Conservæ flor. buglossæ, mivæ cydonior. an. ʒj.

Gummi tragacanthi, in aq. ros. dissol. ʒijj.

Sanguinis draconis, boli armeni an. ʒijʒ.

Cum syr. de papavere q. s. F. Electuarium.

a Conf. flor. buglossæ.) Hæc nihil
boni efficit: Hartmannus habet essen-
tiam martis adstringentem.

Riverius sequentem habet formulam:

℞. Conserv. rosar. antiq. ʒiv.

Boli armeni,

Corall. rubri præp.

C. C. ust. ana ʒj.

Cum miva cydonior. f. Opiata.

Conveniunt autem hic (nempe sub
finem) ea omnia, quæ lentorem blan-
dum in sanguinem introducere possunt,
ut gumm. tragacanth. & ejus species,
Mithridat. theriaca recens, laud. opiat.
req. Nicolai, & decoctum prunor. syl-
vestrium, Zac. Lusit. lib. 2. prax. ad-
mit. obs. 71. commendat lac asinum
cum philonio mixtum.

Lumbi & spina, ab ultimis costis, mane & vesperi a inungantur sequenti unguento:

℞. Unguenti rosacei, populei an. ʒvi.

Camphoræ ʒj.

Ol. rosar. cydoniorum an. ʒvj.

Ceræ & aceti parum.

F. Unguentum.

a Inungatur sequenti unguento.) | *super lithargyrio insusum.*
Cera deleatur: acetum verò sit prius

In victus ratione, Aër, ad frigidum & humidum declinet. Cibus sit euchy-
mus, & qui crassum succum generat, ac acrimoniam humorum temperet, ex la-
ste amygdalato, ovis forbilibus, b piscibus saxatilibus, carne bubula, pomis,
pyris, oryza, caseo recenti, intybo, lactuca, portulaca. Abstineat à diureticis &
acribus. c Potus sit vinum adstringens. Abstineat ab exercitiis: contineat se
in quiete. Somnus sit consueto longior. Alvi excrementa arte vel natura respon-
deant. Fugiat vehementiores affectus.

a Ad

a Ad frigidum & humidum.) *Sint omnia temperata, diverso respectu vel aperiencia, vel nonnihil adstringentia.*

b Piscibus saxatilibus.) *Hartmanus non absque ratione cibos hic in aqua calybeata vult coquendos.*

c Potus sit vinum.) *Nempe generosum, modicè sumptum, nisi febris probeat.*

Sunt qui laudant lac bubulum, aut caprillum, in quod injecti sunt siliæ candentes, striis martialibus instructi.

XLII.

MEDICATIO VIRI,

GONORRHÆA SIMPLICI

LABORANTIS.

V Ir triginta quinque annorum, temperamento pituitosus, *a* diu alimentis humectantibus usus, jam à longo tempore ex urethra, inscius *b* & sine sensu, frequenter emittit liquorem aquosum, crudum, viscidum. *c* Toto corpore gracilescit: oculi sunt concavi. Vires ejus indies magis magisque imminuuntur. *d* Cum impura fœmina non consuevit.

a Diu alimentis. *Dividitur ab Emmullero in praxi gonorrhœa in veram & notam: vera dicitur quando vera materia seminalis, aut ipsi saltem proximè similis, in testibus tamen (adde, & vesiculis seminalibus) elaborata, crebro nimis excernitur: notia verò, quando alia materia vitiosa (ex prostaticis) loco seminis excernitur: subdivisiones autem utriusque hujus gonorrhœa videbimus circa causas.*

b Et sine sensu.) *In gonorrhœa maligna, sive virulenta & venerea, semen profluit acre & mordax, lividum*

atque us plurimam tempe, in quo vermiculos nullos videre, testantur micrographi.

c Toto corpore gracilescit.) *Hoc phenomenon bene notandum est, ut dignoscatur, num affectus sit ex solâ abundantia seminis, quo casu non adeo deberet emaciari æger.*

d Cum impura fœmina non consuevit.) *Sæpè perversâ confessione Medicos, & adhuc magis semetipsos fallunt ægri, & profectò color seminis in linteamine puro exsiccati, haud raro idem est livescens in gonorrhœa utraque.*

Afficitur in hoc ægro totum corpus; quod ex gracilitate & ejus debilitate innotescit. Sed præcipuè afficiuntur prostata *a* & aliæ partes, quæ seminis generationis inferiunt; quod testatur involuntarium illud, ac imperceptum liquoris istius *b* aquosi, crudi, & visceri effluvium.

a Et aliæ partes.) *Sine dubio relationis prostaticarum canaliculis, testium atque epididymidum canaliculis etiam sunt relaxati: attamen hic præcipuè prostaticas affici, testatur ipso cada-*

verum inspectio.

b Aquosi, crudi, &c.) *Ergo non adest debita mora & præparatio seminis in testibus, parastatis, & prostaticis, saltem virorum.*

Mar.

Morbus, qui hunc ægrum affligit, est intemperies frigida ac humida *a* & nimis laxa & rara testium, eorumque prostaticarum & parastatarum, quæ frequentem liquoris aquosi, crudi & viscerati, ac sine sensu ex urethra effluentis excretionem; *b* magnamque totius corporis extenuationem inducens, *Gonorrhæa* simplex appellari solet.

a Et nimis laxa.) *Addè etiam, quod obstructi sint nervi ad partes, generationi seminis dicatas, excurrentes, per quos spiritus, fecunditatis (nostra quidem opinione) auctores, ad hæc partes deferri deberent; cujus veritatis indicium desumitur ex eo, quod semen non solum crudum & aquosum destillet, sed & sine sensu, quod sine nervorum paralyssi fieri vix potest; etiam corporis pallor, extenuatio & tarditas omnium functionum, similiter arguunt eorundem obstructionem.*

b Magnamque totius corporis exte-

nuationem inducens.) *Calculum ineunt auctores, quod seminis excreti pars una plus debilitet, quam sanguinis partes decem; sed quæritur hujus phænomeni ratio? respondemus, primo, quod spiritus magnâ copîâ consumantur; secundo, quod cum chyli portio nobilior semen constituat, quò plus evacuetur, eò majus inde reliqua partes patiantur dispendium; tertio, materiæ seminalis est fluxus & macies hoc in casu ab unâ eademque causa dependent, scilicet à sanguine crasso & viscoso, adeoque ad nutritionem minus apto.*

a *Causa procatartica* hujus morbi est diutinus alimentorum humectantium usus. Inde verò, adjuvante temperamento ægri pituitoso, aquei in corpore copiosè geniti humores, *antecedentem* huic morbo præbuerunt causam. Pars verò *b* ad parastatas, parenchyma testium, & prostaticas delata, iisque partibus intemperiem frigidam, ac nimis laxam raramque impartiens, *c* *continens* hujus morbi, & aquosi, crudi & viscerati humoris, per urethram sine sensu copiosè effluentis, symptomatumque hinc sequentium, est causa.

a *Causa procatartica.*) *Huc pertinet immatura & immodica Venus, excrabilis masturbatio, usus aquosorum, refrigerantium, lacticiniorum, fructuum horæorum, &c.*

b *Parastatas, & prostaticas.*) *In mulieribus fluor albus (de quo postea) dependet ab affectione glandularum*

vaginæ & uteri.

c *Continens.*) *Hanc ponimus obstructionem venarum spermaticarum nervorumque ad testes, testiculos prostaticasque excurrentium: confinis butic malo est pollutio nocturna frequentior, quæ itidem oriri potest ab abundantia & acrimonia seminis.*

Dum enim sanguis à corde in illas partes, intemperie ista laborantes, impellitur, propter ipsarum intemperiem frigidam & humidam, relinquitur crudus, ac convertitur in materiam aqueam & visceratam, quæ, cum nullos aut paucos habeat spiritus, è partibus istis, ob laxitatem & raritatem earum nimiam, sine ullo voluptatis sensu copiosè emittitur. Et quoniam ille fluxus est perpetuus, quo succus alimentarius subducitur toti corpori; hinc totius corporis est extenuatio, oculorum excavatio, viriumque quotidie sese augens debilitatio.

Affectus hic, *a* quia diu duravit, & est in partibus genitalibus interioribus & à ventriculo remotis, ad quas vis medicamentorum difficulter deferri potest; satis difficilis ejus erit *Curatio*.

a *Quia diu duravit.*) *Nempe tubuli tractu temporis, accedente acrimoniâ,*

nimis eroduntur. Producit ergo atrophiam viriumque debilitatem.

Quæ

Quæ in causâ procatartica, antecedentis, & continentis ablatione, & intemperiei correctione, consistet.

Primo itaque ad causâ antecedentis, nempe pituitosorum humorum evacuationem, a præscribatur hoc purgans:

℞. *El. diacathol.* ℥ss. *turbith. pulv.* ℥ss.

Rhabarb. ℥ss. *cinnamom. gr.* iij.

Dissolve in aq. card. benedict. ℥ijss.

Aq. fœnicul. ℥ss. *Misce F. Haustus aliquoties repetendus.*

a Præscribatur purgans.)

℞. *El. diacath.* aut
diaphœnic. drach. iij.
Troch. alhand. gr. iv. v.
Ol. mac. Still gutt. iv.
Cum vini, & sacchar. q. f.
M. F. Haustus.

Vel ℞. *Spec. diaturbith. gr.* xvj.

Trochisc. alb. gr. ij. vel iij. vel iv.

Mercurii dulcis scrup. sem.

M. F. Pulvis.

Mercurius dulcis hic appropriatus est, adeoque ejus dosis (si opus est) extendi potest ad gr. xv.

Interim a utatur hoc decocto ad intemperiei alterationem :

℞. b *Fol. menth.*, *absynthii rom. an. m. j.*

Sem. agni casti, rutæ, myrti,

Cupular. gland., sem. rosar. rubr. an. ℥j.

F. decoctio in vino rubro gallico ad lib. j. cum sacchar. q. f. Et fiat

Apozema, de quo sumat haustum ℥jv. omni mane & vespere.

a Utatur hoc decocto.) *In principio nullis, aut non nisi mitissimis, utendum est adstringentibus, nihil enim eis efficitur, sed naturæ vis saltem inferetur.*

Si decoctum videatur necessarium, potest esse, quale antea in dolore capitis à causâ frigidâ præscriptimus, augendo dosin Lign. Guajac. ad unc. ij. Et loco cort Tamarisc. & Cappar. sumemus ligni Sassafras unc. j. Rad. Sassa-parill. & Chinæ a. unc. j.

Interea sudoriferum, præmissis universalibus, in gonorrhœâ simplici est necessarium.

℞. *Mithridat. drach. j.*

Bezoar. mineral. gr. xvj. xx. xxv.

Vel Antimonii diaphor. scrup. ij.

Camph. gr. iij. vel iv.

Syr. granator. drach. iij.

Aq. menth. unc. ij.

Spir. carmin. Sylv. drach. ij.

M. F. Haustus.

b *Folia menthæ.) Hæc Specificæ dicuntur semen immittuere.*

c *Cupular. glandium &c.) Adstringentia corpori adhuc impuro frustra adhibentur.*

Et inungatur regio lumborum & perinæi, inter scrotum & anum, a hoc unguento :

℞. *Ol. mastichini ℥j. rutacei, menthaceti an. ℥ij.*

Sem. agni casti, urtica, rutæ an. ℥j.

Menthæ, caryophyll. an. ℥j.

Cera q. f.

Pulverisatis pulverisandis. F. Unguentum.

a Hoc unguento.) *Præterea etiam focus potest fieri talis*

℞. *Rad. lilior. albor.*

Tormentill. an. unc. j. sem.

Angelicæ drach. vj.

Herb. menthæ m. iv.

Scord. m. j.

Flor. ros. rub.

Q 99

Calen-

Calendulæ an. p. ij.
Sem. agni casti drach. v.
Rutæ drach. iij.
Tartari albi drach. v.

Vitrioli
Nitri an. unc. sem.
*Contusa & conscissa, coque in s. q. aq.
fabror. ferrariorum.*

Postea utatur drachma una sequentis pulveris, cum haustu vini rubri, vel cum lacte, cubitum iturus :

℞. *Gland. quercus in furno exsiccatarum* ℥vj.
Sacch. ros. tabellati ℥j. *massiches, tburis an.* ℥j.
Sem. coriand. ℥j. *a succini* ℥j.
Viticis, fol. menth. an. ℥j.
Oculor. cancri ℥j.
F. Pulvis subtilissimus.

*a Succini.) Succinum hic solet spe-
cifice commendari, utpote huic affectui
appropriatum, ut & ol. calami aroma-
tic.*

*Hartmannus commendat nucem mo-
schatam cum gust. aliquot olei calami
aromatici.*

Us & seq.

℞. Pulv. off. Sepiæ, scrup. j.
Conserv. Rosar. Antiq. drach. iij.
M. F. Bolus.

*Commendatur quoque ad hanc go-
norrhæam aqua Quercetani ad cochl. j.*

Hartmannus habet seq.

℞. Fol. menth.
Mumiæ,
Corall. Rub.
Sem. Agni Cast.
Carabes a. drach. j.

*Fiat pulvis. De quo accipiat eger ali-
quid mane jejuno ventriculo, cum ovo
tremulo.*

*Simile quid habet Riverius addi-
tis Rhabarb. pulv. drach. j. Terebinth.
drach. iij. Sed ingrata nimis assumptio
est tam magni boli.*

Si hæc & similia parum juvent, poterit per cauterium potentiale fenticulus excitari in utraque tibia, paulo infra popliteum, in partibus internis, ad humores pituitosos, cum materia seminis ad genitales partes fluentes, easque nimis laxantes, aliud deducendum.

In dieta alimenta sint exsiccantia & calefacientia, & frequens oryzae usus.

XLIII.

M E D I C A T I O J U V E N I S,
G O N O R R H Æ A V I R U L E N T A, E T U L-
C E R E P R Æ P U T I I M E A T U S Q U E
U R I N A R I I.

L A B O R A N T I S.

JUvenis 30. annorum, jam à quatuordecim diebus patitur fluxum materiam
cujusdam purulentæ & foetidæ, ex meatu ejus urinario perpetuo fere ef-
fluen-

fluentis, & indusium ipsius commaculantis. *b* Ardor in fine mictionis adest immensus, *c* præputiumque ipsius *d* extrinsecus est exulceratum. Hæc omnia *e* præcessit coitus, cum fœmina non satis pudicâ *f* aliquoties peractus.

a Purulentæ & fœtidæ.) Aliquando flava, aliquando virescentis tuncque gradus est summus.

b Ardor.) Qui cum sit summè dolorificus non solum dysuriam, sed & tenesimum & priapismum parit.

c Præputiumque exulceratum.) In inguinibus aliquando similes bubones, & in penis glande ulcera oriuntur; scrotumque sæpe excrescit ad magnitudinem capitis infantilis, quod nisi mature curetur, vehementer indurescit.

d Extrinsecus.) Sæptus etiam in-

trinsecus exulceratio fit urethrae, adeo ut hyperfarcosis (de qua postea) resultet molestissima.

e Præcessit coitus, &c.) Sic distinguitur ab ulcere venæ & vesicæ, nec non gonorrhœa simplici.

f Aliquoties.) Sufficiunt autem vires primæ: nec rata sunt exempla gonorrhœæ virulentæ, coitum iteratum, sine accessu ulterius, subsequuta: quin imò cum eadem impudica duo mares coeuntes sortem experientur prorsus contrariam.

Afficiuntur in hoc ægro *a* prostatica glandula, & meatus urinarius: quod tum ex perpetuo illo purulentæ & fœtidæ materiæ ex urethra effluxu; tum ex ardore illo magno, ab urinæ excretionem percepto, est manifestum. Afficitur etiam præputium; uti ex ejus externo ulcere patet.

a Prostaticæ glandulæ.) Aliquando (sed rarius) partesque vicinæ præteriam parastatæ, vesiculæ seminales

Morbus, quo æger hic laborat, est *a* intemperies prostaticarum, & forsitan etiam vicinarum partium, maligna, *b* contagiosa, acris, & nimis laxa & rara; cum urethrae ulcere & præputii externa exulceratione conjuncta: quæ perpetuum fere *c* materiæ purulentæ & fœtidæ ex urethra effluxum, urinæque, *d* ab ejus excretionem, ardorem producat, vulgò *Gonorrhœa virulenta* appellari solet.

a Est intemperies.) Potius est ulcus aut ejus species, ex sale quodam corrosivo (ut mox dicitur) ortum ducens.

b Contagiosa.) Scilicet per coitum, aut irrorationem genitalium, mediante liquore illo virulento, ita ut non necessariò per impuri coitus exercitium plenum, gonorrhœa virulenta contrahi possit, ut ut rarius.

c Materiæ purulentæ.) Aliquando etiam ichorosa & cruenta est illa materia, præsertim si incaute & violentè mercatus sit æger cum diureticis.

d Ab ejus excretionem.) Hinc oritur spasmus musculorum penis manifestè dolorificus, præprimis tempore nocturno.

Morbus hic *a* originem duxit à coitu, cum fœminâ impudicâ & impurâ aliquoties instituto. Inde enim, per contactum *b* partium genitalium, maligna intemperie laborantium, partes genitales hujus ægri, & in iis præcipue prostaticæ, similem intemperiem pravam contraxerunt. Eaque humores ad alituram & feminis generationem eò propulso, *c* in materiam purulentam & fœtidam convertit. Hi vero prostaticas laxantes & acrimoniâ suâ vellicantes, urethramque cum præputio erodentes & exulcerantes, partesque illas ad excretionem perpetuò stimulant, perpetuum materia purulenta & fœtida ex urethra pro-

fluvium, urinæque magnum, ab ejus excretionē, ardoris, vel potius acrimoniae, sensum produciunt.

a Originem.) De prima bujus mali origine, varia sunt Medicorum opiniones: alii eam deducunt ab Hispanis & Lusitanis, alii ab Indis, alii demique à Gallis: ita nempe Fracastor, ad Petr. Bomb. lib. j. de morb. Gall.

Qui casus rerum varii, quæ semina morbum

Infuetum, nec longa ulli per sæcula visum

Attulerint, nostra qui tempestate per omnem

Europam, partimque Afræ Libyæque per urbes

Sævit in Latium, verum per tristia bella

Gallorum irrupit, nomenque à gente recepit.

Conf. Thom. Sydenham epist. resp. ij. ad Henr. Paman. item Schenk. lib. vj.

Nos quæstionem illam parvi facimus, paucis hic solummodò explicaturi, quomodo gonorrhæa virulenta oriri poterat & propagari: Nempe primò existimamus, quòd coitu immodico nimisque frequenti (quemadmodum extat de Cleopatra, quòd sub una nocte sumpto cucullo in lupanari prostibulo,

centum & sex virorum concubitus pertulerit) fibrillæ vasculaque nonnulla tenella vaginæ fuerint attrita nimis & rupta, ita ut humores in vicinia stagnando, acridinem notabilem susceperint, qui postea, æstu in venereo, virgæ virili dum insnuantur, prostaticarum fibrillas & vascula similiter corroderent valent: secundò, judicamus, quòd & acredo liquoris seminalis utriusque sexus, & varia ejus (quoad particulas integrantes indoles, fermentationem quandam peregrinam causare poterant, quæ mediante novum genus acrimoniae corrosivæ resulsare poterit, quemadmodum experimentis id circa alia venena convinci potest plurimis.

b Partium genitalium.) In quarum poris tubulisque valdè laxis & spongiosis facile suscipiuntur humores illi acres contagiosi.

c In materiam purulentam convertit.) Prout in diversis subjectis pori tubulisque fuerint minus magisve laxi, humoresque minus magisve acres, eatenus vel citius vel tardius gonorrhæa succedet.

Morbus hic a periculosus est; cum luum venereum & carunculam in meatu urinario, producere possit.

a Periculosus est.) Verba Pechlini obs. Lxxij. lib. j. elegantissima lubet hic apponere: Primùm (inquit) quâ parte peccatum est maximè, sanies stillat virulentissima, jamjam, nî tempestivè succurras, carnem absumptura, specis edacis cancri, indè collum collique caput vesiculæ cingunt collaris instar, itidem maligni contagiosique humoris diverticula; mox etiam in testiculos ducus migrat & lapideus tumor; jam in inguina perniciosus bubo, tandem etiam serpente in sanguinem contagio, extremum corporis habitum cutisque glandulas maculæ invadunt & pustulæ, & tubercula tam acri succo stillantia, ut non mollem duntaxat carnum contra-

tum, sed & ossium cum tempore erodant. Atque hisce quidem noxis invalescentibus mombrosæpe musilantur, quo prima mali labes recepta est, inde etiam voce, qua olim conciliatrice membri prurigo accensa, jam verò hinc etiam altius surgens corruptela in nares manat, ut & illæ meretricii nidoris penam luant; post quoque in vultum, illam partium reginam & ad offensionem paratam, tandem in universum corpus dolores intolerabiles, insomnias & nocturni; quo diritatem culpæ exasperari credas, &c. Propagari potest per generationem & lactationem, æque ac per coitum.

a Curatio itaque prudenter instituenda : quæ in intemperiei per contraria correctione, & ulcerum mundatione, & consolidatione, consistet.

a Curatio itaque.) Lues venerea à gonorrhœa virulentâ inveterata non nisi gradu differt, adeoque curatio se-re eadem est. Venæsectio non adeo spectat ad hunc affectum, nisi plethora adsit, aut magna cacochymia.

Primò itaque a talibus purgetur bolis :

℞. Rhabarbari pulv. ℥j.
Terebinthina Venetæ ℥iij.
Cassia recens extractæ ℥ss.

Misce F. Boli, mane à jejuno sumendi cum nebulis ; qui subinde referari poterunt.

a Talibus purgetur bolis.) Thom: Sydenham loc. cit. ait curationis omnis ordinem verti in remediis cathartics, sed profectò, nisi serie accuratâ, adhibeantur diuretica, mundificantia & balsamica, prout res postulaverit in diversis symptomatibus, malum protra-bitur, si non exacerbetur : in princi-

pio gonorrhœæ, non opus est acriora adhibere purgantia, cum mitiora præ-sent, nam baud raro observatum fuit malum acrioribus fuisse exacerbatum : sed res aliter se habet in gonorrhœa in-veterata, quæ vix aliis cedit medica-mentis, quam mercurialibus.

Posteâ mane, & vesperi circâ horam 4. sumat cum lacte trochiscorum alex-kengi pulv. drach. j. continuando per aliquor dies.

Si malum perseveret, utatur bis in die, de hoc decocto, haustu unc. iv.

℞. Rad. petroselinæ ℥j. althææ ℥ss.
Liquiritiæ, & consolidæ an. ℥ij. Bistortæ ℥ss.
Herb. plantag., alchimillæ an. m. j.
Flor. malvæ arborescentis p. j.
Sem. lini, cydonior. an. ℥ij. glandium ℥j.
Nucleor. perstor. ℥ss.

Decoq. in aq. bord. q. s. b. ad lib. ij. & Colentur ad usum.

a Consolidæ, bistortæ.) In principio à quidem cogitandum est de adstrin-gentibus & consolidantibus, imò in to-tum suspecta sunt, si tamen post violen-

torum remedium usum, remanserit quædam imbecillitas, sufficit decoctum bordet cum flor. p. p. r. b. & ros. rub., vel usurpetur gelatina C. C. acidulata.

Dnm his utitur, in penem primò talis a fiat injectio detergens, syringa injicienda :

℞. Lithargyr. argent., cerussæ, tutiæ præpar. an. ℥j.
Sacchari candi ℥ss. camphoræ ℥ss. b. aluminis ℥j.
Aq. rosar., plantag. an. ℥iv. Misce.

a Fiat injectio.) Ad stranguriam sus-tigandam, conducit immersio nervi in lac dulce tepidum croco nobilitatum, etiam tale quid ope syringæ injici potest cum fructu & bibatur emulso, vel

prisana : postea vero si necessaria judi-cetur injectio nonnihil detergens simul & consolidans, tunc
℞. Aq. plantag. ros. solan. ana ℥j.
Troch. alb. Rhas. ℥iv.

Sacch.

Sacch. Saturn. gr. viij.
 Theriac. ℥j.
 M. pro injectione.
 b Aluminis.) Hoc potius est omit-
 tendum, utpote quod nimis adstringit :
 ad cancrum penis tollendum valet aq.
 virid. Hartmanni, vel aq. divina Fer-

nelii vel

℞. Ung. basil. unc. sem.
 Merc. præc. rub. ℥j.
 Mell. ros. drach. ij.
 M. f. Unguentum sineis carptis im-
 ponendum.

Postea, a ad cicatricem inducendam, tali injectione utendum.

℞. Trochiscor. alb. Rhabis ℥ss.
 Boli armeni ℥ss.
 Aq. rosar, plantag. an. ℥iv.

a Ad cicatricem inducendam.) Pre-
 stat solutio gum. Arab. vel tragac. cum
 pauillo boli armen. vel relinquatur
 opus natura, multi enim fuere quos
 debilitate magna affectos gonorrhæa
 vexavit ultra sesqui-annum.

a Ulceri in glande adhibeatur hoc Unguentum :

℞. Cadmia fossilis, sive lapid. calamitnaris ℥ss.
 Sulphuris, argenti vivi an. ℥j.

Cum terebinthina misceantur in formam Unguenti, addendo parum
 axungia porci.

a Ulceri in glande, &c.)

Add. mell. ros. drach. vi.

Contra testiculum venereum conve-
 niens cataplasma vid. apud Th. Sy-
 denham loc. cit. Bubo si adfuerit, matu-
 randus est quanto oculus & lancetta vel

cauterio potentiâli aperiendus & dila-
 tandus, postea mundificandus, domumq;
 consolidandus; cave autem festinatio-
 nem præmaturam; nec utere externis
 solis. De caruncula in meatu ordinario
 dicitur in seqq.

a Si malum pertinacius perseveraret, drach. j. vel drach. sem. sumatur quoti-
 die de hoc pulvere cum lacte :

℞. b Rhabarbari opt., myrobalanor. citrin.,
 Mercurii dulcis an. drach. j. F. Pulvis.

a Si malum pertinacius persevera-
 ret, &c.) Usurpetur quoque decoctum
 chinæ, salsaparilla, & liquiritiæ.

Pro pauperibus paratur cum fructu
 decoctum ex ligno quercino, guajacin.
 & rad. lappæ major. Varietatis ergò,

potest subinde exhiberi aq. theriac.
 comp. aut ol. ligni guajaci cum vino,
 vel gummi. guajaci.

b Rhabarbari.) Propter additionem
 mercurii dulcis, os sæpius eluatur, nisi
 salivationem intendamus.

Maximæ etiam utilitatis ad gonorrhæam est a hic pulvis, quantitate drach. j.
 cum vino rubro bis in die exhibitus :

℞. Coralli rubri præp., succini an. drach. sem. camphora gr. v.
 Terræ lemniæ veræ drach. ij. nucis moschatæ drach. j.
 F. s. art. Pulvis subtilis :

a Hic pulvis.) Optima hoc in casu
 zinzura paratur, ex Scortis regulis ax-
 zimonii Martiati, ope spiritus tere-
 binth. dos. ad gutt. xxiv.

a *Viſus ratio*, hic inſtituenda, quæ humorum acrimoniam obtundat. Propterea utilis eſt priſana hordeacea cum amygdalis dulcibus & 4. ſem. frig. majoribus. Utatur frequenter oryza & lacte. Vitentur acria, ſalfa, acida, b & diuretica.

a *Viſtus.*) *Sit tenuis, ex paſſulis, prunis, pane biſcoſto, juſculis inſuſis, pulſe, hordeato, & ſimilibus: evitentur omnia pingua, ut & plerique fruſtus horæi: vinum oligopborum, præſertim in adjuſtis, modicè* | *ſumptum non nocet. Potus ordinarius poteſt eſſe boche- rum decocti præcedentis, vel decoctum borderi & glycyrr.*
 b *Et diuretica.) Scilicet in fine curationis, ut ulcus melius conſolideretur.*

XLIV.

MEDICATIO JUVENIS,
 HYPERSARCOSI LABORANTIS.

Uenis 27. annorum, poſtquam per aliquot meſes gonorrhæa virulentâ, admodum a acri & mordaci, ex coitu cum impuro ſcorto peracto natâ, laboraſſet; ab ea liberatus cœpit laborare magnâ urinæ difficultate, ita ut ea aliquando penitus ſupprimatur, nonnumquam paulatim & guttatim magnò cum urethræ ardore & dolore emittatur. Immiſſa in eam candela cerea liberè non tranſit, ſed in medio meatus urinarii impedimentum invenit, quod tamen paulò fortiore ejus preſſione cedit.

a *Acri & mordaci.) Hinc ergò erofæ ſunt fibrillæ tunicæ nervoſo-glanduloſæ in urethra, quæ, cum in cin-* | *cinnoſi reſſiant, accedentibus à tergo humoribus, carunculam gignunt.*

Afficitur in hoc ægro *media pars meatus urinarii in pene*; quod ex urinæ & candelæ cereæ immiſſæ impedimento, & magno urinæ excretionis a ardore & dolore, in eo ibi percepto, patet.

a *Ardore & dolore.) In progreſſu,* | *ta, nullus perſentitur ardor, aut do-*
ubi caruncula cuticula fuerit cooper- | *lor.*

Morbus, quo hic æger laborat, eſt obſtructio meatus urinarii, orta à caruncula in media urethra nata, urinæ juſtam excretionem impediens, magnamque dyſuriam inferens.

Hæc cum a à gonorrhæa virulenta, ex impura Venere contractâ, & carunculam in urethra penis producente, ſit proſecta, græcè Hypersarcoſi Urethræ Venerea, & latinè Caruncula in meatu urinario, à cauſa proxima & parte affecta, appellari ſolet.

a *Agonorrhæa.) Poteſt ea tamen* | *ibram in tranſitu lædente, citra Ge-*
etiã eſſe ab aliis humoribus acris, | *norrhæam, aut luem veneream.*
ut in ulcere veſicæ, aut à calculo ure- |

Cau-

Causa procatartica hujus morbi est coitus, cum impuro scorto ab hoc juvene aliquando peractus; quo ejus partes genitales per contactum pravam intemperiem contraxerunt, indeque succus seminalis & alimentarius a in iis corruptus antecedentem huic morbo præbuit causam. Pars verò ejus ad prostates delata, ibique in liquorem virulentum, acrem & mordacem conversa, antehac suo profusio gonorrhœam virulentam aliquot menses durantem, & postea acrimoniâ suâ urethram erodens, primo ibi *ulcus*, & deinde poros ibidem vitians, & nimis laxans, *carnem nimis laxam & copiosam sive hyperfarcosin, meatum urinarium obstruentem*, in urethra genuit; eaque ibi ita genita proxima & continens hujus obstructionis Urethrae, symptomatumque, insequentium nempe *urinæ modo gustatim cum magno dolore & ardore effluentis*, est causa.

a In iis corruptus.) *Quemadmodum fermenta res alias convertunt in sui naturam.*

Morbus hic periculosissimus est, difficillimæque curationis; propterea quod sit in loco valde angusto, acutissimoque sensu prædito; ad quem remedia difficillimè applicari, & applicata a ægerrimè ferri possunt; atque ideo sæpè per totam vitam durare solet. Sæpè etiam, urinam penitus sufflaminando, mortem inducit. Non tamen de sanatione desperandum censeo; quia hoc malum est recens, caruncula est mollis, non callosa; sed pressioni fortiori candelæ immisæ cedit.

a Ægerrimè ferri.) *Debent enim nisi prudentia accedat Medici, etiam medicamenta acria applicari carnem. sanas læderent partes. superfluam brevi consumptura, quæ,*

Curatio itaque diligentissima hic est adhibenda. Eaque primò in carunculæ extirpatione & consumptione, & deinde in ulceris, post carunculam ablatae reliqui, exsiccatione, & cicatrizatione consistet.

Quæ ut rectè peragantur primo æger noster blando hoc medicamento a purgetur:

℞. Eleſtarii lenitivi,
Cassia recent. extractæ an. unc. sem.
Dissolve in s. q. aq. hordei, & f. Haustus brevis.

a Purgetur.) *Purgatio nullam unde medebitur malo alicui comitanti; quam sanabit hyperfarcosin, sed qui idem fit de Venæ-sectione dictum.*

Postridiè venæsectio instituatür ad uncias sex.

His peractis, adhibeatur carunculæ in meatu urinario cannula lintea, intus cerâ albâ & foris sequenti erodente linimento oblita, a transversum digitum longa, & justa cavitatis latitudine prædita, longoque & filo appendente transfixa. Medicamentum illud tale erit, ex. gr.

℞. Mellis in cineres ussi,
Turbiæ præp.,
Butyri recent. in aq. plantag.
loti,
Terebinth. similiter lotæ,
Cere flavæ, an. ʒss.
Aluminis ussi ʒss.
c Misce F. Linimentum.

Hoc, crebrâ experientiâ teste, carunculas meatus urinarii, absque dolore, & sanarum partium excoriatione, consumit.

8 Trans-

a Transversum digitum longa.) *Sit accommodata ad profunditatem loci affecti. Confer* Corn. Scalp. van der Wiel obs. rar. cent. post. part. 1. obs. xl. ubi varia notatu, circa hunc casum, digna ex aliis allegantur.

b Filo transfixa.) *Metuendum quidem non est, ne intro rapiatur cannula illa per incurva viarum, commodi autem ergo id fieri potest.*

Misce F. Linimentum. *Aur*

R. Cerussæ ℥j.

Camphoræ gr. iv.

Tuthiæ præparatæ gr. vi.

Litharg. aur. gr. v.

Mercurii sublim. corr. in polli-
nem comminuti gr. viij.

Alum. utriusq.

Opii,

Olibani,

Mastich.

Aloës optim. an. gr. liij.

Ol. rosar. ℥

Ceræ an. q. s.

M. F. Unguentum duriusculum.

Vid. Riv. cent. ij. obs. 14. *Vel*

R. Ceruss. unc. iv.

Ung. Diapalm.

Cer. alb. an. unc. j.

Axung. porc. unc. j.

Bals. sulph. iriat. unc. viij.

Sacch. Sat. drach. ij.

Merc. viv. unc. sem.

præcip. alb. drach. ij.

*M. F. Emplast. ex quo formentur
candelæ in urethram immittendæ.*

Quidam hoc experimentum summis laudibus extollunt.

R. Pulv. argenti vivo.

Antimonii crudi an. ℥ij.

Merc. præcipit.

Ceræ alb. ℥j.

Viridis æris,

Misce s. a. in mortario plumbeo ad formam unguenti.

a Cannula igitur, cujus jam memini, ubi uno ex his medicamentis foris fuerit oblita, stylo, extra fistulam argenteam ad digiti transversus longitudinem prominenti, adaptetur, atque una cum argentea fistula & stylo inserto, in urinarium canalem immittatur, donec occurrat carunculæ, & cum jam est in loco carunculæ, primum stylus & deinde argentea fistula retrahatur; quo fiet ut cannula, ex linteo cerâ induc'to parata & immissa, relinquatur in meata urinario, ut per eam urina excernatur, eaque simul prohibeat, ne medicamentum, carunculæ admotum, ab urina elui possit.

a Cannula igitur, &c.) *Hæc operosa nimis sunt, opus tantum est stylo ex barba balenæ, aut turundâ lineâ, cerâ (ad rigiditatem) obductâ, quæ non ibi relinquenda est diu, ne dolore nimis acerbato conficiatur æger, & pars affecta inflammetur ulterius, sed turunda illa corrosiva removeri debet, prout urget*

necessitas, & unguentum aliquod leniens eodem modo est intrudendum, sicque pedetentim aliquid consumendum est, donec advertamus impedimentum carunculæ esse omnino ablatum, postmodum vero ad deterfionem, exsiccationem, & consolidationem ulcers procedendum est.

Cum volumus renovare medicamentum *a* post unum, vel alterum diem, tum ope affixi & propendentis fili cannula extrahenda est, aliaque modo jam explicato adhibenda.

a Post unum, vel alterum diem.) *Hinc dysuria resultare possit horrenda.*

Vel extirpatio carunculæ institui potest sequente unguento, quo extremitas candelæ ceræ inungitur, eaq; ad partem affectam per urethram immittitur. ibique noctu, diuque relinquitur; & cum mejendi est pruritus, extrahitur, & postea rursus adhibetur.

R. R.

R. Præ.

℞. *Præcipitati* ℥ij. *unguenti de cerussa* ℥i℥.

Misce, quibus pro magnitudine effectus aliquid olei vitrioli addi potest. Consumtâ carunculâ, quod ex facili & libera urinæ excretionē deprehenditur, ulcus erit exsiccandum, & cicatrice obducendum tali medicamento:

℞. *Butyri recentis* ℥ij. *cerusse lotæ in aq. ros.* ℥j.
Campboræ ℥j. *cera parum.*

F. Unguentum, quod candela cerea immissa loco affecto adhibeatur.

Vel ℞. *Aquæ fabrilis* lib.℥. *Cort. mali granati an.* ℥i℥.
Nucum cupressi, *Alumin. rochæ* ℥i℥.
Gallæ, *Bulliant omnia.*

Ex hoc decocto tepido fiant injectiones in meatum urinarium syringâ, donec ulcera sanentur.

Vidus ratio hic exsiccat, & humorum acrimoniam etiâ obtundat: propterea convenit prisana hordeacea cum amygdalis dulcibus, & 4. sem. frig. major. Utatur quoque frequenter oryza, & lacte. Vitentur acria, salsa, & acida, atque etiâ a diuretica.

a Diuretica.) *Hæc enim obruant* [*concedunt, sanando ulcers sufficien-*
partem affectam, neque quietem ipsi] *tem.*

XLV.

M E D I C A T I O F O E M I N Æ,
S U P E R F L U I S M E N S I B U S
L A B O R A N T I S.

Femina quadraginta annorum, alimentis acerbis, & serosioribus diu usâ, a incidit in mensium copiosum & acrem fluxum, jam quatuor menses durantem, qui ipsam magnopere debilitavit. b Vertigo ipsi imminet, quamprimum caput ejus non nihil refrigeratur.

a Incidit in mensium copiosum fluxum.) *Si consuetis periodis revertetur hic fluxus, titulus Auſorts valere posset de mensibus superfluis, sed quoniam simile quid in historia non nurrat, præfaret titulum facore de hæmorrhagia uteri, hujusve vagina.*
b Vertigo.) *Aliquando accedit frequens lipotymia, cachexia leucoplegmatica, pedumque œdema.*

Afficitur in hæc ægra uterus, quod ex immoderato illo mensium fluxu: atque etiam caput, quod ex vertigine patet.

Morbis, qui eam affligit, est intemperies uteri acris & serosa, ac nimis laxa & rara; quæ superfluum sanguinis ex utero fluxum, jam ultra quatuor menses durantem, inducens *Menstruorum superfluum nomine* vulgò indigitatur.

a *Causa procatartica* hujus morbi est diuturnus alimentorum acrimium & serosorum usus; quo humores acres, in corpore copiose geniti, antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars verò ejus ad uterum copiosius delata, b ejusque

que poros nimium laxans & aperiens, continens hujus morbi & symptomatum, ejus est causa.

a Procataretica.) Qualis etiam esse potest ictus, lapsus, & subitus debilis; causa interna haberi potest plethorâ, sicet illa non videtur posse hunc fluxum facere tam diuturnum, nisi accedat acredo.

b Ejusque poros nimium laxans.) Causa continens eadem hic esse potest, quæ aliarum hæmorrhagarum.

Hinc enim fit, ut sanguis justo copiosius & diutius ex utero per ejus poros nimis apertos effluat, partesque nutritioni & vivificationi inservientes, magnopere inde debilitatæ, acrem, crassum & ferosum porro gignant sanguinem, qui sua alendi ineptitudine, & nimio effluvio, aegram nostram valde debilitat. Hic deinde ad cerebrum delatus *b* suppeditat crassos ventriculis cerebri spiritus; qui, capite nostræ ægræ subinde refrigerato, in vorticem in ventriculis cerebri, ob suam crassitiem, & poros cerebri ex frigore nimis arctatos, qui idcirco in nervos satis copiosè diffundi nequeunt, aguntur, atque ita vertiginosam rerum visibilitatis perceptionem in nostra ægra interdum excitant.

a Ægram nostram valde debilitat.) Nempe propter nimiam evacuationem vasa valde collabuntur & flaccescunt, ita ut secretiones, & distributiones humorum ritè non procedant.

b Suppeditat crassos spiritus.) Historia non patet, crassitiem spirituum hic culpandum esse, sed potius eorum inopiam.

Hic Morbus valde periculosus est. Metuendum enim, ne ex diuturno illo fluxu atrophia, extabescencia *a* vel hydrops oriatur.

a Vel hydrops.) Tam universalis, quàm particularis, oriri quoque hinc potest fluxus albus, mola spuria, &c.

Ideoque diligens *medela* mox est adhibenda; quæ causam procatareticam, antecedentem & continentem, ac intemperiem, per remedia contraria, tollet.

Primò itaque *a* præscribatur tale purgans:

℞. Rad. plantag. ℥iſſ. Coq. in aq. comm. q.ſ. ad ℥iij.
Rhabarb. optimi ℥j. Colaturæ adde rhabarb. electi pulv. ℥j.
Myrobalanor. citrin. ℥iij. Syr. cydonior. ℥j. misce.

F. Haustus, qui semel, vel bis in septimana reitetur.

a Præscribatur tale purgans.) Purgantia nullis hæmorrhagiis sunt dicata: si tamen alvus non responderet, usurpetur laxans, vel clyster. Quæ porro huc spectant remedia, videre licet locis superioribus, de hæmorrhagia narium, hæmoptoë, dysenteria, &c.

Corpore purgato, adhibeantur ad revulsionem humorum cucurbitæ aliquoties in die scapulis & regioni umbilici, sine scarificatione: ac porro utatur hoc julapium

℞. Syr. portulacæ ℥iſſ. a Aq. plantaginis ℥iij.
De rosis ficcis, myrtillor. an. ℥j. Rosar. ℥j.
Papaverini ℥vj.

F. Julapium, pro tribus dosibus, mane & vesperi fumendis.

a Aq. unc. iv.) *Urgente necessitate,* | *ro huc pertinent diasc. Sylv. corall. rub.,*
tali julapio cum fructu addi possunt | *gum. Arab. & tragac. gelat. C.C. acidu-*
laud. op. gr. ij. sal. prunell. ʒ. sem. Por- | *dulata, & similia.*

Malo perseverante, utatur hoc pulvere :

℞. *Succini, sanguinis draconis, lapid. hematit., coralli rubr.*
Sem. portul. an. ʒi.
Balaustior. ʒij.
Boli armeni orient. ʒij.

Omnia redigantur in pulverem subtilem : de qua sumatur drachmæ
 quantitas cum aq. plantag. vel vini rubelli, & adstringentis q. s.

Vel ℞. *Conserve rosar. antiquæ ʒijij.*
Pulv. rosar. rubr., carabes,
Trochisc. de spodio, vel terrâ sigillatâ an. ʒi.
Cum syr. myrtina q. s. F. a Conditum, de quo sumat castaneæ
magnitudinem, ter quaterve vel pluries in die.

a Conditum.) *Exhibere solemus* | *Vitrioli Martis, gr. vi. ad x.*
cum fructu pulverem Riverii seq. | *M. f. Pulvis pro dosi. Vel huic pulve-*
 ℞. *Testar. Ovor. calcin. gr. xvj. xx.* | *ri addatur laud. op. gr. j.*

Ventri inferiori, & circa os sacrum, a hoc applicetur ceratum :

℞. *Unguenti Comitissæ ʒʒ.*
Mastiches, rosar. rubr. exsicc., acatiæ,
Balaustior., coralli rubr., cornu cervi usti an. ʒi.

In pulverem redacta, cum ol. ros. q. s. accera & pauxillo laudani, for-
mentur in consistentiâ cerati, quod extendatur super corium &
F. Emplastra duo, dictis locis, unguento Comitissæ primo perun-
ctis, adhibenda.

a Hoc applicetur ceratum.) *Parum* | *aq. plantag. cui immergantur lintea-*
verò aut nihil præstabit: ergo præse- | *mina, regioni lumborum & hypogastrii*
rimus solutionem salis Saturni in s. q. | *circumvolvenda.*

Morbo non cedente in uterum a injiciatur talis injectio :

℞. *Mellis rosati ʒi.*
 b *Aloës, thuris, boli armeni,*
Terrâ sigillatâ an. ʒi.
Corall. rubr., myrrhæ, balaust an. ʒij.

Misce. F. Pasta, de qua drachmæ duæ, cum aq. plantag. unc. iv. tempo-
re usûs per metrenchytam in uterum injiciantur.

a *Injiciatur talis injectio :*) *Hoc vi-*
detur ultimum esse debere refugium
 b *Aloës.) Hæc omittenda est, quia*
acredine suâ vasa magis aperiret.

Præstant Gummi tragacant.
Arabic.
Spec. diatrag. frigid. &
Diamargarit. frigid.

Vel vicissim adhibeantur talia pessaria :

℞. *Succi plantag. q. s.*
Boli armeni, cort. granator.
Thuris an. q. s.

Cornu cervi usti, gallarum an. ʒʒ.
Misceantur. & cum cotone iis madefacto
F. a Pessaria Num. ij.

a Pef.

a Pessaria.) Non nisi in nuptis hac hodie locum habere solent.

*In viduis ratione, Aer sit temperatus. Alimenta sint adstringentia & incras-
santia, ex pedibus animalium, carnibus pullorum gallinaceorum, a assatis
potius, quam elixis. b Cerevisia mediocrium virium, in qua fol. & sem. planta-
ginis suspensa sunt. Morus & animi pathemata vitentur. Somnus sit moderatus:*

*a Assatis.) Si nempe causa sit san- | salis penetrantis.
guinis aquositas & tenuitas, alioquin | b Cerevisia.) Commendatur etiam
assata postponenda, quia habent plus | vinum rubellum.*

XLVI.

MEDICATIO PUELLÆ,
OBSTRUCTIONE MENSIIUM,
ET LEUCOPHLEGMATICA
CACHEXIA
LABORANTIS.

PUella 18. annorum, temperamento pituitosa, post diuturnum a frigidorum & viscidorum alimentorum usum, jam à sex mensibus menstruum fluxum non habet. b Accessit faciei pallor, c totiusque corporis cachexia. Adest etiam d stomachi compressio, e respirationis difficultas, ac spontanea lassitudo.

*a Frigidorum.) Ita Hippocr. lib. de
aëre, loc. & aq. Scythicis mulieribus lu-
nares purgationes (ait) non contingere,
quemadmodum est necesse.*

*b Accessit faciei pallor.) Hinc non-
nullis dicitur hic affectus febris alba,
chlorosis & morbus virgineus.*

c Totiusque corporis cachexia.)

*Pedes ipsi, præsertim sub vesperam,
tument.*

*d Stomachi compressio.) Alisquan-
do adest in hypochondrio sinistro, ut &
in hypogastrio durus & magnus tumor.*

*e Respirationis difficultas.) Adest
quoque per intervalla crebriora vel ra-
riora passio hysterica.*

*Afficitur in hac ægra uterus; ut ex mensibus suppressis: item factes, & præ-
ter viscera nutritioni inservientia, etiam totius corporis habitus; quod ex pal-
lore, & totius atrophia ac spontanea lassitudine: nec non ventriculus & pulmo;
quod ex stomachi compressione, & respirationis difficultate, constat.*

*Morbus præcipuus, qui ipsam affligit, & unde reliqua omnia consequuntur,
est intemperies quædam uteri pituitosa, viscida, tenax; quæ a poros uteri ob-
struens, mensiumque fluxum sufflaminans, & gravissima alia symptomata, in
historia hic commemorata, inducens, Obstructio mensium, cum leucophlegmati-
câ cachexiâ conjuncta, appellatur.*

a Poros

a Poros uteri .) Non solum poris , sed vasa capillaria sanguinea tam vagina , quam uteri , sunt obstructa à sanguine viscoso , glutinoso & austero : aliquando mala uteri & vagina con-

formatio obstructionis mensium inmemorable causa est , si nempe vasa sanguinea profundius intra fibras latent , nec ad superficiem ritè excurrant .

a Causa procatartica hujus morbi est diuturnus frigidorum & viscidorum alimentorum usus : unde multa viscida , & tenax pituita in visceribus & toto corpore genita , antecedentem huic morbo præbuit causam . Pars verò ejus ad uterum aliasque partes affectas delata , ibique poris inserta , illique , inhaerens , continens hujus morbi & symptomatum existit causa .

a Causa procatartica .) Præcedit hunc affectum baud rarè pica , in qua puellæ multa absurda devorant : ter-

ror & subitanea corporis mutatio à calore in frigus , familiares sunt hujus mali originis .

Hinc enim humores , singulis mensibus per uterum evacuari soliti , fuerunt suffocati , qui ex diutina mora pravam qualitatem adipiscentes , ac per sanguinis circulationem in totum corpus delati , induxerunt à pallido suo colore in facie pallorem ; ineptitudine verò suâ , qua non sunt apti , ut partibus , in quibus perpetua est substantiæ corporeæ dissipatio , bene agglutinentur , sed in aquosam consistentiam convertitur , inducunt totius corporis cachexiam , sive justæ nutritionis defectum , & aquosæ constitutionis habitum .

a Pallido .) Pallor , dyspepsia , membrorum lassitudo , anhelitus , suffocatio hysterica , sunt totidem effectus à causa universali , nempe sanguine &

humoribus nimis glutinosis , & austeris , poros , tubulos atque vascula parvum multa obstruentibus .

Ventriculus verò & vicina viscera obsidentes , eaque pondere suo prementes , faciunt stomachi & præcordiorum compressionem . In pulmonum autem substantiam effusi bronchiaque eorum arctantes , respirationis inducunt difficultatem . Et quoniam pituitosus hic sanguis , in cerebrum delatus , ineptus est , qui in copiosos spiritus convertatur ; in habitum verò corporis propulsus , musculis gravitatem & motus difficultatem addit : hinc spontanea lassitudo , in levissimis etiam corporis motibus molesta , necessario tenet nostram ægram .

a Faciunt compressionem .) Cujus causa quoque esse potest viscerum circumjacentium , & obstructorum tu-

mor .

Morbus hic valde est a periculosus , tum propter obstructionis uteri tollendæ difficultatem ; tum ob viscera insignia , quæ hic afficiuntur ; tum ob gravia symptomata , quæ producit . Atque ideo , ne veram leucophlegmatiam inducat , Curatio primo quoquo tempore seridè est instituenda .

a Periculosus .) Infert ordinariè cephalalgiam pertinacem , dyspepsiam & sterilitatem , nec rarè abie in bydropem , scyrrhum uteri , scabiem &c .

Porrò vid. Hippocr. Sect. iij. Aph. 28. Sect. v. Aphor. 32. 36. & 57. Sect. vj. Aphor. 29.

Æaque consistet in pravorum humorum præparatione & evacuatione ac uteri visce-

viscerumque & totius corporis a intemperiei, per contraria, correctione.

a Intemperiei correctione.) *Nec non obstructionum ablatione.*

Primo itaque tali a utatur vino alterante & laxante:

- R. Rad. helenit, calami aromat. an. ℥iij.
 Eryngii, pimpinellæ, fœniculi an. ℥i.
 Herb. præsitis, scordit, menthæ, card. bened. meliss. an. m. s.
 Fol. senæ ℥x. agarici trochisc. ℥iij. rhabarb. ℥ij.
 Summit. sambuci in vtro collectar. m. s.
 Flor. acaciæ, sambuc. an. p. j. & s.
 Sem. fœniculi, anisi an. ℥j.
 Tartari vini albi ℥iss.
 Zinzib., galangæ an. ℥j.
 Passular. minor. ℥x.

Incisis incidendis, cum linteo raro fiat Pupa, quæ infundatur in vini albi lib. vj. de quibus ægra bibat haustum bis in die.

a Utatur vino alterante & laxante.) *Aliquando necessaria est Venæsectio in pede vel alio loco conveniente, postea F. Vinum Medicatum ex*

- Lign. guajacæ
 Rad. helenit
 Calam. aromatic. &c.
 Cort. rad. capparum
 Tamarisci
 Stipit. dul. amaræ
 Rad. bryoniæ

Salsaparill.
 Polipod. quercinæ

- Herb.
 Matricar.
 Puleg.
 Artemis. &
 Sabina.

b Fol. senæ.) *Potius aloë lucida.*
 Porro huc spectat elixyr Prop. Part.
 tind. antim., mart. vol., succin. sal.
 tart. castor. & sim.

Ubi hoc modo alterata & evacuata fuerit, sequenti utatur syrupo:

R. Rad. s. aperient. in vino macerat. per noctem an. ℥j.

- Eryngii, ireos, scorzonera, an. ℥ss.
 Helenit ℥ij. polyspod. q. ℥v.
 Cort. rad. cappar. ℥ij. citr. ℥iss.
 Passul. min. ℥x.
 Herb. marrubii albi, melissæ an. ℥iij.
 Medull. sem. cartbæon, ℥v.
 Fol. senæ ℥j. bermodacil. ℥ij.
 Sem. dauct, apit, an. ℥ss.
 Flor. amb., scarchad. an. p. j. sambuci, genissæ an. m. s.
 Cicer. rubr. ℥ss.
 Tartari albi puri ℥iij.

Macerentur per noctem in vini & aq. part. æq. q. s. & postea cog. ad tert. part. consumt. Colaturæ lib. ij. s. adde sacc. lib. ss. & decoq. in formam a Syrupi, de quo sumat quotidie ℥ij. vel ℥iij. per octiduum continuando.

Postea perseverante morbo, utatur sequenti remedio:

- R. Cremor. tartari ℥iss.
 Magisterii tartari vitriolati.
 Corall. rubr. an. ℥ss. Misce.

De

De hoc medicamento fumantur ℞ij. cum haustu vini sequentis :

- ℞. *Herb. absinthii, card. benedicti an. m. f.*
- Rad. calami aromatici, helenii an. ℞ij.*
- Galangæ, zedoariæ an. ℞j.*

Ligni sassapbræ ℞ss.

Incisa infundantur in vini albi mensura j.

Ubi his per biduum fuerit usa, purgetur tali pulvere :

- ℞. *Rad. mechoacannæ pulv. ℞ij.*
- Tartari vitriolat. ℞ss.*
- Scammonii gr. ij. Milce . F. Pulvis, cum præcedenti vino exhibendus.*

a Syrupi.) Dulcia pleraque hic no-
vent: præterea cõctione diuturnâ vires
potiores ingredientium evanescent.
b Hoc medicamento.) Add.

Aloës luc. drach. j.
Ol. Sabin. gutt. xij.
& loco tartari vitriolati sumatur ho-
raz Venet.

Denique tali utatur Claretto laxativo, ubi novilunium instabit :

- ℞. *Rad. helenii, fœniculi, eryngii an. ℞ij.*
- Passular. corinrb. ℞x. fol. senæ ℞j. agarici trochis. ℞ss.*
- Turbith. hermodact., an. ℞ss. Rhabarbari ℞ss.*
- Ligni sassapbræ ℞j.*
- Sem. anisi, fœniculi an. ℞ss. crem. tartar. ℞ss.*
- Sacchari albi ℞ij.*

Vini q. s.

Incisa & contusa in vino semel ebulliant, postea macerentur per noctem in loco calido: Mane coentur per manicam Hippocratis ad lib. ij. f. a Claretum, de quo bibat semel, vel bis in die haustum ℞ij. vel iv.

a Claretum.) Balnea huic affectui | herbis aperientibus composita: pessaria
valde sunt appropriata artificialia ex | hodiè rarissimi sunt usus.

- ℞. *Aloës succotrinæ ℞ij. Myrrha opt. ℞j.*
- Extract. calami aromat., card. benedict. an. ℞j.*
- Extract. croci gr. iij. rad. gentianæ, aristol. long. distamn. an. gr. v.*
- Cum rob. sambucino q. s. F. Massa pilularum, de cujus ℞. f. pi-
lulæ Num. v. quas per dies tres quatuorve, sumat mane jeju-
no ventriculo.*

Toto curationis tempore Aër sit temperatus, Cibus eupeptus & a euchy-
mus. Motus corporis sit moderatus. Trifittiam vitet.

a Euchymus.) Corpora impura | tentur lactinia, acetaria, pisces, se-
non indigent copioso nutrimento: evi- | gumina & similia.

XLVII.

MEDICATIO FOEMINÆ,

FLUXIONE UTERINA

LABORANTIS.

Mulier *b* quinquagenaria, pituitosa, otiosam vitam ducens, jam à semestri per *c* inordinata aliqua temporis intervalla excernit ex utero copiosum humorem, & mucosum, album, & interdum subluteum, ac mordace aliqua qualitate præditum. Ventriculus ipsius cibum non rectè concoquit. Eumque vomitionibus exonerare solebat, quas jam aliquot menses intermisit.

a Fluxione uterina.) *Audit quoque fluor albus, & gonorrhœa muliebri simplex: certè etiam respondet gonorrhœa simplici virorum.* Charleton *re-ctè hoc malum vocat uteri rheumatismum.*

b Quinquagenaria.) *Etiam (licet varius) observatus fuit hic affectus in minorenibus, virginibus, sæpius autem in mulieribus nuptis, viduis atque senioribus.*

c Inordinata.) *Verè Etmullerus dicit periodum certam hunc fluxum ob-*

servare nullam, sed nunc continuis, nunc interruptis variisque vicibus recurrere: circa menstruationis tamen tempus legitimum copiosus & uberius scaturire.

d Mucosum, album, &c.) *Aliquando serosus est & aquosus, aliquando pituitosus, hæud rarè etiam sætet, & acutè mordacitate genitalia infestat: fluorem mulierum croceum, vid. in misc. cur. ann. 3. obs. 115. De muliere, cujus uterus & intestinum rectum à fluxu albo erat erosum, vid. Joh Rhod. cent. 2. obs. 91.*

Afficiuntur in hac ægra a uterus; quod ex humore mucoso, albo & interdum subluteo, ac mordaci, utero copiosè & frequenter excreto, constat. Afficitur etiam ventriculus, quod ex coctionis ejus vitio est manifestum.

Morbus, quieam affligit, est intemperies uteri pituitosa; quæ excretionem copiosam humoris mucosi, albi, & interdum etiam sublutei, ac mordacis, per intervalla quædam temporis inordinata, efficiens, Fluor uterinus appellari solet.

a Uterus.) *Secundùm suas glandulas & vasa lymphatica, item vagina,*

non secùs ac dictum fuit suprâ de gonorrhœa simplici virorum.

a *Causa procatarctica* hujus morbi est vita otiosa, quâ, adjuvante temperamento ægræ nostræ pituitoso, multa humorum pituitosorum copia *b* in venis & arteriis collecta, *antecedentem* huic morbo præbuit causam. Pars verò ejus ad uterum ad excretionem copiosam, per inordinata quædam temporis intervalla stimulans, *continens* hujus morbi, & molestæ istius excretionis est causa.

a *Procatarctica.*) *Hunc affectum sæpè generat frequentior partus.*

b *In venis & arteriis collecta.) Sufficit, quòd dum sanguis ab arteriis in*

venas liberè satis ferri nequit, lymphæ mucosa majori vi & copia protrudatur, versùs glandulas earumque vasa excretoria.

Morbus hic difficulter curari solet, præsertim *a* in provectioribus. Et sæpe uteri exulcerationem inducit: Ut & pigritiam, lumborumque dolorem, inappotentiam, aliosq; *b* similes affectus, ideoque diligenti Cura erit impugnandus.

a In provectioribus.) Nempe sanguinem habent effatum, & ferè spiritibus vacuum, nec non partes rigidiores, medicamentorum virtuti minus obsequiosas. Si fluxui muliebri convulso & animi deliquitum superveniat, malum est, teste Hippoc. Sect. V. Aph. 56. glandulas uteri tumefactas, & magnitudine pisii induratas, vid. apud Dolexum in Encyclopedia p. 645. Pariter suor albus non raro uteri & vaginæ procliventiæ, hydropem, &c.

Eaque consistet in causæ procatarcticæ, antecedentis, & continentis, & intemperiei per contraria ablatione.

Primò itaque, quia hic affectus est ortus ex eo tempore, quo vomitum intermisit, *a* vomitus excitetur singulis hebdomadis semel tali vomitorio:

℞. Electuarii diasari Fernelii ℥iij.
Dissolve in juris pulli vel vini ℥iij.

Misce pro Haustu.

Vel ℞. Conservæ foli asari ℥j.
Aquæ hordei ℥iij.

Contunde in mortario, deinde exprimatur per linteum liquor, cui adde aq. cinnamomi ℥j.
Misce. F. Haustus vomitivus.

a Vomitus excitetur.) Præprimis si adsit nausea, & dyspepsia.

Et semel in mense *a* purgetur tali purgante:

℞. Rad. jalappæ pulverisatæ ℥ij. vel ℥j.
Pulpæ tamarinder. ℥vj.

Cum syr. rosar. sol. q. s. F. Boli, mane jejuno ventriculo deglutiendi.

a Purgetur tali purgante. Add. ol. mac. still. gutt. iij.

Eà autem septimanâ, quâ per alvû purgatur, absteineat à vomitorio sumendo.

Interim *a* ubi purgata fuerit, quotidie mane ante ingressum balnei, mox præscribendi, sumat cochleare talis pulveris cum jusculo mixtum:

℞. Pulver. aromatici rosati ℥j.
diamargariti calid.,
Cort. citri sic. an. ℥ss.
Rasura eboris, cornu cervi,
Rad. galangæ, cyperi an. ℥j.
Cineris spongiæ combustæ & lotæ in aq. ros. ℥iijss.
Sacchar. ℥j. F. omnium Pulvis.

a Ubi purgata fuerit. Paratur cum ro: convenienti quoque tinct. mart. fructu vinum medicatum ex radic. & aper. antimon. succin. cast. sp. C. C. & herbis aromaticis, addisò rhabarba-
sim.

Balneum, quod quotidie per horam ingreditur, tale præscribatur.

℞. a Rad. bisfortæ, lapathi an. lib. j. gallar., malicorii an. m. j.
Flor. camomill., meliloti, rosar. absynthii an. m. j.

Alu-

UTERI DOLORIS

507

*Aluminis ℥ij. salis ℥j. tartari p. j. f. decoctio inf. q. aqu. commun.
pro infusione in Balneo.*

In diata, Aër sit purus, calidus, siccus. Cibus euchymus, eupeptus, siccanus. Vitentur pisces, & lac, olera, fructus fugaces. Somnus sit moderatus. Vitet Motum vehementem. Potus sit vinum parum adstringens. Abstineat à Venere. Mæstitia vitetur.

*a Rad. bistortæ.) Perversè pro- | gentibus sanare conantur.
cedunt, qui hunc affectum adstin-*

XLVIII.

MEDICATIO FOEMINÆ,

UTERI DOLORE

LABORANTIS.

Fœmina 38. annorum, cum post solitam mensium expurgationem sese aëri frigido, vestibibus non satis bene munita, exposuisset, incidit in tantum cruciatum tamque intolerabilem dolorem, à pectine imoque ventre ad diaphragma & inguina usque se diffundentem, ut eo pene enecaretur, nec posset corpus in ullam partem movere. Ubi tamen corpus subinde movet, incidit *a* in lipothymiam vel syncopen, à qua difficillime deinde potest revocari. Aliquando flatus ex collo uteri per sinum pudoris erupit; qui dolorem magnopere *b* levat.

a In lipothymiam.) *Sæpè conjun-* | *b* Levat.) *Nonnisi ad pauca mo-*
gitur febris satis acuta, nec non passio | *menta, siquidem mali causa nondum*
hysterica. | *sit ablata.*

Afficitur in hac foemina *venter*, & in eo potissimum *uterus*; quod ex dolore à pectine & inguinibus ad diaphragma usque se diffundente; ac ex flatibus, ex utero erumpentibus, doloremque levantibus, est manifestum.

Morbus, qui eam affligit, est intemperies frigida & flatulenta uteri; quæ dolorem ingentem, ab imo ventre ac pectine & inguinibus ad diaphragma usque extensum, excitans, *dolor uterinus* appellari à Medicis consuevit.

Causa procacitica hujus morbi est aër frigidus, cui ægra nostra, vestibibus non satis bene munita, *a* post mensium expurgationem sese exposuit. Inde enim, uterus, à mensibus recens expurgatis adhuc debilis & laxus, fuit refrigeratus; quo reliqua, tum insensibilis evacuatio uterina fuit impedita, pravitque humores in utero & circa illum fuerunt collecti & retenti, qui *antecedentes* hujus morbi sunt *causa*. *b* Illi verò ibi in flatibus, & vapores resoluti, & egredi nequeunt, partesque uteri *d* & vicinas distendentes, vehementiusque moventes, *continenens* hujus morbi & symptomatum sunt causa.

a Post mensium, &c.) *Nempe bre-* | *ter adhuc fuere aperti.*
vi post, dum pori subulique notabili- | *b* Illi verò ibi in flatibus.) *Obstruētis*
S s s 2 nempe

nempe poris, vapores liberum in omnem dimensionem, transitum non inveniunt, adeoque præternaturalem producunt expansionem fibrillarum uteri.

Humores enim illi frigidi & vitiosi, in substantia, & a cavitate uteri, & circa illum, collecti, intemperiem frigidam induxerunt: illi vero in flatu & vapores resoluti, uterum partesque vicinas suo motu vehementi distenderunt, eoque vehementer b distensionis motu ingentem istum & intolerabilem excitarunt dolorem, a pectine ad diaphragma usque per totum ventrem, propter motum vehementem per nervos & membranofas vicinorum partes communicatum, sese diffundentem & ipsam agram, propter cordis constrictionem ex dolore ortam, pene evocantem, & motum corporis, ex metu lipothymiz ab eo orituræ impediens.

a Cavitate uteri.) Cujus circumferentia plurimis gaudet glandulis, quæ habet sua vasa excretoria illa hiantia. | b Distentionis motu.) Si forte fortuna fuisset sanguis acris, dolores fuissent pungentes, febrisque continua acuta.

Ubi autem corpus movet, incidit in lipothymiam, ex qua difficulter revocari potest; quia per motum corporis augetur a motus vaporum circa uterum existentium, eoque augetur dolor, (quippe qui nihil aliud sit, quam nimis vehementis partium tactus inservientium motus) atque ex dolore illo vehementer aucto determinantur ita in cerebro spiritus, talesque aperiuntur in eo pori, ut spiritus fluant copiosius in fibras cordis constrictorias, eoque ingressum justum sanguinis in illud impediunt, atque ita vehementem & sublato difficilem inducant lipothymiam.

a Motus vaporum.) Etiam hinc nervi, & membrana viscerum abdominis magis tenduntur.

Ubi verò vapores in capacitate uteri valde sunt aucti, tum erumpunt illi, propter suum motum & copiam, quibus os uteri aperiunt, foras ex utero per sinum pudoris; illis autem egressis, quia in utero cessat, vel imminuitur a motus uteri vehementior, cessat etiam vel levatur dolor.

a Motus uteri.) Gaudet uterus tum intermedia villis musculosis re- | ferta, quæ & extendi potest, & contrahi.

Morbis hic, ob doloris vehementiam, lipothymiam accersentem, est a periculosus: diligenti itaque Curatione erit mox impugnandus.

a Periculosus.) Præprimis si accesserit inflammatio, quæ letalis esse solet.

Eaque consistet in intemperiei, doloris, a & lipothymiz ablatione.

a Lipothymiz.) Hæc est consequens uteri doloris, quo sublato, illud symptoma cessabit sua sponte.

Mox itaque per anum a injiciatur talis clyster:

℞. Herb. mercurialis, artemisia, calamintibæ,
Pulegii, an. m. j.

Flor.

Flor. camomeli, meliloti an. m. ℥

Sem. lini, fenugraeci an. ℥℥.

Decoq. in aq. comm. ad lib. j. in colatura dissolve.

b Electuarii hieræ simpl., bened. laxativ. an. ℥℥.

Ol. chevrini ℥ij. Electuar. de baccis lauri ℥℥.

M. F. Clyster.

a Injiciatur talis clyster.) *Quia vapores calidi clysteris facile transeunt per poros intestini recti ad uterum, ut potè qui isti proximus est.*

b Electuarii hieræ.) *Optimè hoc & similibus in casibus additur bals. sulph. anis. & ther. ven.*

a Post injectum clysterem, *b* utatur subinde haustu talis decocti :

R. Calamint hæ, pulegii, artemisæ an. m. j.

Flor. camomill. m. ℥.

Sem. dauci, anisi, carui, feniculi an. ℥ij.

Nucis moschatæ ℥j.

Decoq. ex aq. commun. ad lib. j. Colaturæ adde oximell. simpl. ℥ij.

Misce F. Apozema.

a Post injectum clysterem.) *Qui etiam pro re nata iterandus est, sed dofis colat. est minuenda.*

b Utatur subinde haustu talis decocti.) *Vel hæc vel alia similia ingredientia infundantur in vin. gener. Gall. aut Rhen. addendo quædam laxantia, ut fol. Alexand. rhab. tamar. &c. hæc spectant omnia quæ allata sunt in obstructione mensum, nisi Practicus observarit acrimoniam humorum peccare, & inflammationem; tunc enim contrarium planè modò procedendum est, & attendendum est ad opiata, camphorata, emulsiões, ptisanas, spermæ ceti, &c.*

Sæpe etiam potest uti diacalamintho, & diacymino.

Ventri dolenti talis *a* applicetur sacculus :

R. Rutæ, calamint hæ, pulegii, artemisæ an. m. j.

Flor. camomill. meliloti an. m. ℥.

Sem. cumini, anisi an. ℥℥.

F. Sacculus ex linteo, cui hæc includantur : Iste vino calido immerfus, & deinde expressus, applicetur Ventri inferiori.

a Applicetur sacculus.) *Hujus ingredientibus add. polentæ M. j. sal. comm. unc. j. sem. mic. pan. similag. acid. M. sem.*

b & inde fiant duo vel tres sacculi, qui alternatim sunt usurpandi.

Applicari etiam poterit ventri *a* emplastrum de baccis lauri, super linteo vel corio extensum.

a Emplastrum de baccis lauri.) *Vel in casu calido emplastrum de*

sperm. cet. Myrsiciti.

Perseverante dolore talis *a* clyster uterinus in uterum injiciatur :

R. Artemisæ, calamint hæ, betonicæ, an. m. j.

Sem. nigellæ, cumini, dauci, anisi an. j.

Spicæ nardi, scbananthi, nucis moschatæ, cinnamomi, drach. sem. Coq.

*Coq. ex suff. q. vini gallici ad lib. j. M. F. Clyster, per metrenchy-
tam in uterum injiciendus.*

*a Clyster uterinus .) Talis clyste- } per metrenchytam in vaginam .
ris uterini vapores suscipiantur prius }*

Ad alvum movendam *a* exhibeatur manna cum jure vervecino ad drach. j. fem. vel unc. ij.

a Exhibeatur manna .) *Dulcis nimis hæc est & flatulenta.*

Si doloris perseverantis necessitas desideret, sumat *a* gr. iv. laudani opiat, cum theriacæ drach. fem.

a Gr. iv. Laud. opiat.) *Nimia hæc } tate urgente, nisi consuetudo huic dis-
est dosis, sufficiunt grana duo necesi- } ficultati obstiterit.*

a Ad lipothymiam sumat subinde aquam cinnamomi .

a Ad lipothymiam .) *Equidem ad
hanc valet aq. cinnam. sed tamen ni-
mis est debilis, potius*

R. Aq. menth.

Fœnic. ana unc. ij.

Spir. antihyst. unc. fem.

Carm. Sylv. drach. iij.

Tinct. croc.

Castor. ana drach. fem.

Laud. op. gr. j.

Syr. limon. drach. vj.

Ol. cinn. gutt. iij.

*M. dos. cochl. j. vel ij. singulis vel
alternis horis. Confer medic. vj. lib. ij.
de syncope.*

Aër, in quo existit, sit calidus; cibus eupeptus; potus vinum tenue. Motus vitetur; omni ratione concilietur somnus. Alvus respondeat arte vel naturâ. Vitet vehementes animi affectus.

X L I X .

M E D I C A T I O P U E L L Æ,

" H Y S T E R I C A P A S S I O N E

A F F L I C T Æ.

b **P**Uella viginti annorum, sanguinea, alimentis crassis diu usa, & menses inordinate fluentes habens, subinde, per dierum aliquot intervalla, afficitur crurum imbecillitate *c* & cardialgia, quas subsequitur *d* faciei pallor, *e* & respirandi difficultas, in qua ipsi *f* fauces constringi videntur. Deinde, malo ingravescente, sentitur in ipsius abdomine *g* globi cujusdam, ad diaphragma identidem *b* magno impetu ascendentis, motus. Audiuntur quoque *i* murmura & varii imi ventris sonitus. Privatur denique *k* omni sensu & mo-
cu

tu / pulsusque valde parvus & debilis evadit. Durat interdum hic paroxysmus per horas duas aut tres: à quo liberata magnam totius corporis sentit m perturbationem & lassitudinem.

a Hysterica passione.) Aliis audit Epilepsia, ut & syncope uterina, quatenus affinitatem habet magnam cum utroque illo affectu, prout ex progressu Historiæ Auctoris patebit: sic etiam Galen. 6. de loc. aff. cap. vj. vocat *ἡμῆσι* & *ὑστερικὴν*, s. uteri apoplexiam aliis autem (præprimis Sylvio ejusque sequacibus) placet nomen suffocationis hypochondriacæ, siquidem flatus & borborygmi ventris hunc affectum & comitantur & producant, sed revera, æquè potest oriri hic affectus ab utero ejusque annexis, sese malè habentibus; quàm partibus aliis: in viris cum & hæc affectio locum hæud raro habeat, improprie apud illos vocaretur hysterica.

b Puella.) Exemplum parturientis, suffocatione uteri convulsivâ extinctæ, videtur apud Joh. Nic. Pechl. obs. 30. lib. j. dantur etiam in minorennibus hysterica passionis exempla crebra; præsertim verò viduæ plethoricæ ut & seniores, quibus cessare solent menstrua hoc malo vexari solent.

c Cardialgia.) Ergò masi causa hoc in subiecto est acida & austera: alibi autem alia dari potest.

d Faciei pallor.) Genæ aliquandò valdè rubent.

e Respirandi difficultas.) Hinc Helmontius vocat hunc affectum *asthma*

uterinum.

f Fauces constringi.) Sic distinguitur ab asthma omni quod semper conjunctum habet sibilum.

g Globi cuiusdam.) Quem mulierculæ falsò putant esse uteri corpus in gulam scandens.

h Magno impetu.) Convelluntur quoque muscoli pectorales, intercostales & abdominis, ut & nonnunquam muscoli plurium partium, quâ ratione convenit cum epilepsia, vid. Forest. lib. 28. obs. 26.

i Murmura &c.) Hinc superstitiosè sibi imaginantur, in illis ægris mirandas voces ex imis visceribus audiri, nunc ranarum coaxatus, nunc serpentum sibilos, crocitantiones corvorum, canum vel *κυνόδαιμόνων* latratus, &c. vid. Corn. gemm. cosmocrit. cap. 7.

k Omni sensu & motu.) Non tamen semper & ubique: vid. Lotich. lib. v. cap. j. obs. 3. Est ergo hic major gradus, & cæterus convenit cum pluribus morbis soporosis.

l Pulsus valde parvus.) Aliquando tamen robustus & inequalis, atque eætenus convenit, & cum lipothymia, & Apoplexia sanguinea.

m Perturbationem & lassitudinem.) Hoc etiam observatur post paroxysmos epilepticos.

Afficiuntur in hac puella a pulmo, cor, & fauces; ut ex difficili respiracione, pulsu debili, & pressionis faucium sensu patet. Afficiuntur item intestina, ut b ex ascensu globi, & murmure ac sonitu in abdomine perceptis constat. Afficitur etiam cerebrum, ut ex sensu & motus privacione patet. Afficiuntur hæc partes secundariò: c primariò verò uterus; quod ex mensibus inordinatè fluentibus, item ex eo, quod hic affectus talia symptomata, quæ jam commemoravimus producere soleat in fœminis ex utero laborantibus, est manifestum.

a Pulmo, &c.) Hæc partes nonnisi per consensum afficiuntur, quemadmodum mox Auctor inculcat, voce secundario

b Ex ascensu.) Præcedunt sæpe

dolores colici.

c Primariò verò uterus.) Non semper tamen uterus primariò afficitur, prout mox patebit ex causis.

Mer-

Morbis, qui ipsam affligit, est quædam *a* intemperies putrida & maligna uteri; quæ difficultatem respirandi, *b* pressionem faucium, & globi cuiusdam vehementius in abdomine ascendentis motum, ac abdominis *c* murmura, sensusque motusque privationem, ac pulsam debilem subinde per intervalla quædam dierum excitans, *Præfocatio uterina*, vel *Hysterica passio* vulgò appellari solet.

a Intemperies putrida.) Imò certè *rente infarctum*, &c. *conf. misc. cur. ann. j. obs. 3. Riol. anthropog. lib. 2. cap. 34.*
ulcus ovarii, cervicis uteri, &c. locum hic habere potest: Ita Vesal. de corp. hum. fabr. lib. 5. cap. 15. dissecut duas nobiles puellas, uteri strangulatu vexatas, quibus alter testiculus, instar majusculæ pilæ protuberabat, croceo humore, simulque gravissimè olente, venenosum quid & tetrum præ se fe-

b Pressionem faucium.) *Qualis etiam tempore omni accidit in incubo.*

c Ac abdominis murmura.) *Hiscæ suborientibus oculi contorquentur; facies & labia livescunt, suntque hæc signa imminentis affectus.*

a *Proctatartica* hujus morbi *causa* est diutinus crassorum alimentorum usus, *b* item adolescentia, & temperamentum sanguineum nostræ puellæ, unde partim crassus humor, partim multum seminis in ipsa, circa uterum genitum, & mensium inordinatum fluxum efficiens, *antecedentem* huic morbo præbuit causam. Pars verò ejus *c* circa uterum per quædam dierum intervalla corrupta, malignitatemque adeptæ, & uterum suâ rarefactione, motu, vel acrimoniâ vellicans, ac venis sese insinuans, & deinde ad cor, cerebrum aliasque partes affectas, per sanguinis circulationem, vel transpirationem, delata, *d* *continens* hujus morbi & symptomatum, est causa.

a *Proctatartica*.) *Eadem esse potest, quæ incubi, melancholicæ hypochondriacæ & cachecticæ leucoplegmaticæ: spectatim autem hic culpanda occurrunt dulcia & suaveolentia: confer Forest. obs. 28. lib. 28. in Schol. huc pertinent affectiones animi vehementiores, & suppressæ evacuationes consueta.*

b Item adolescentia.) *Hæc causa nimis longè petita est.*

c Circa uterum.) *V. g. in testi-*

bus, tubis Fallopiæ, &c.

d *Continens.*) *Hæc petenda est vel à copia flatuum copiosorum, subisò (à quacunque demùm causa fortuita) vehementius motorum, unde diaphragmatis musculorumque pectoralium contractio reciproca naturalis impeditur, vel ab humore aliquo acri vellicationem prædictarum partium producente, quemadmodum supra dictum de incubo, & spasmo.*

Pravus enim ille humor, primò parcius ad cor delatus sanguinisque dilatabilitatem suis crassis particulis impediens, efficit ut sanguis justo parcius cuti reliquisque partibus suppedietur, & in justo pauciores spiritus convertatur, unde ex illo sanguinis defectu *oritur cutis pallor*; & ex defectu illo spirituum animalium, *crurum* in movendo *debilitas*. Ad ventriculum verò propulsus, superioremque ejus partem acrimoniâ suâ rodens, producit *cardialgiam*.

Dum autem ab hujus humoris acrimoniâ & quantitate ac motu fibrillæ ipsius uteri vehementius velllicantur, motusque ille per nervos ad cerebrum desertur, pori in cerebro ita aperiantur, ut spiritus animales ex eo in constrictiores musculos faucium, *a* abdominis, aliarumque vicinarum partium vehementius & inordinatius fluentes, *convulsivum & constrictorium quendam motum, inspirationem*

tionem ledentem, in abdomine ac diaphragmate & aspera arteria circa fauces, aliisque partibus respiracioni intervientibus, producant.

a Abdominis, &c.) Nempe propter | *omnemque nervorum ad has partes ab*
connexionem membranarum, distribu- | *codem part.*

Spiritus verò fluentes identidem magnâ vi in fibras intestinorum, *a* eaque in globum contrahentes, & vehementissimè agitantes, faciunt *sensum convulsivum motus*; quo intestina in globum contracta vehementi impetu versus diaphragma vicissim propelluntur, & læsionem inspirationis magnopere augent.

a Eaque in globum contrahentes.) | *violenta flatuum, aërisque in vicinia*
Equidem negari non potest, intestina; | *gulæ compressione & opione, dùm su-*
etiam in hoc affectu aliquomodo con- | *bitò & violenter muscoli respiracioni*
velli, sed tamen globi istius sensum | *dicati spasmo corripiuntur.*
omni potius judicamus ex subitanea &

Alii globum illum, versus superiora in hystericis tanta vi in abdomine versus diaphragma propulsum, ipsum uterum vel tubam uteri Fallopiam esse existimant. Verùm, cum illæ partes, præsertim in virginibus, in tantam molem distendi, & tam altè, ubi ille globus percipitur, *a* attolli nequeant, ipsos errate existimo.

a Attolli nequeant.) Nempe talem | *uteri ligamenta quatuor robusta, sed*
uteri ascensum prohiberent non solum | *viscera alia superiora plurima.*

Humores autem illi pravi, ubi postea ab utero ad cor copiosius deferuntur, sanguini *a* ibidem misti, dilatabilitatèque ejus summopere imminuentes, inducunt spirituum naturalium in corde, & animalium in cerebro, partim inconvenientem motum, partim defectum; unde necessariò, ex cordis læsione, sequitur *pulsus debilis*; & ex læsione cerebri *sensus motusque voluntarii privatio*.

a Sanguini ibidem misti.) Quemad- | *stabilis, ubi aliquandiu hæsit, per va-*
modum supra explicavimus in febribus | *resactionem expellatur, & lege cir-*
intermittentibus, epilepsia, mania, &c. | *culacionis ad partes prædictas dela-*
ita fieri quoque potest, ut humor ali- | *tus, convulsiones earum spasmodicas*
quis ex canaliculis cujusdam partis | *pariat.*

Dissipato vero, vel discusso, vel expulso post duas aut tres horas *a* ex corde pravo illo humore, & *b* bono sanguine ad cor & cerebrum per circulationem redeunte, paroxysmus cessat, & *agra valde*, ex magna illa perturbatione, *c*, *fatigata ad se redit*.

a Ex corde.) Dic potius ex tota mas- | *c* Fatigata.) Tam propter impedi-
sa sanguinis, non enim in corde humor | *tam sanguinis humorumque circula-*
ille tandiu morari potest, propter reci- | *tionem (à qua dependent secretiones,*
procas ejus contractionis. | *distributiones & excretiones, adeoque*
b Bono sanguine redeunte.) Dic | *functiones corporis omnes) quàm fibril-*
potius, impetu flatuum humorumque | *larum nervosarum, tendinosarum-*
acrium essentia, malique causa, vel sup- | *que violentam in paroxysmo expan-*
pressa vel evacuata. | *sionem.*

T t t

Cum

Cum vero nova materia morbifica postea rursus est genita, & justam maturitatem est adeptam, tum ea rursus attenuata, & vehementius mota novum paroxysmum hystericum inducit.

Morbis hic valde est *a* periculosus, cum paroxysmi gravissimis symptomatis sint comitati, & valde frequentes; unde metus est, ne ægra nostra in paroxysmo aliquo suffocetur.

a Periculosus.) *Præsertim si sæpe redeat & vehementer, periculum enim est, ne in epilepsiam transeat, & maniam, furorem uterinum, apoplexiam, & suffocationem lethalem.*

Viragines minus huic affectui sunt obnoxie, quam fœminæ sedentariæ,

& otiosa, quia viraginum sanguis, reliquis paribus, fluidior est, adeoque minus obstractionis patit.

Sternutatio superveniens bona est juxta Hippocr. Aph. Sect. 5. Aph. 99. confer Dolæ. encyclop. lib. 5. c. 2. Forest. lib. 28. obs. 29.

Curatio itaque maturanda. Quæ *a* in paroxysmo consistet in humorum & vaporum istorum putridorum & malignorum discussione & expulsionem: & *extra paroxysmum*, præter causæ procatarticiæ ablationem, in pravorum humorum ex toto corpore evacuatione, & uteri intemperiei per contraria correctione.

a In paroxysmo.) *Vix discrepat cura hujus affectus à cura morborum*

aliorum soporosorum.

a In paroxysmo itaque mox *b* injiciatur clyster acris, & naribus adhibeantur pennæ perdicum incensæ & fumantes, vel oleum succini; vel assa fœtida, vel castoreum, vel sulphuris fumus.

a In paroxysmo.) *Quæritur, an etiam liceat venæsectionem instituere in paroxysmo? respond. quòd si subito eveniat à causa manifesta externa, & adsit plethora, nihil esse quod impediat; fiat autem in pede, si vena ibi sit satis magna.*

b Injiciatur clyster acris.) *Vel hujus loco usurpetur suppositorium acre, & umbilico atque genitalibus admoveantur graveolentia: nec omittendæ sunt eucurbitæ, pro te nata, cum vel sine*

scarificatione; accedant frictions & ligaturæ artuum, atque abdominis: Vomitoria multis hysteris subitam præbuere levamen, sed & hic cautela opus est: Quærent Practici an liceat vinum propinare juxta Hippocr. lib. de nat. mul. cum Celsus cap. 20. lib. 4. & prohibeat, ut & Forest. lib. 28. obs. 32. in Scholio. Verùm pro causæ & subje-cti varietate masari hæc debere, nemo non videre potest.

Adhibeantur etiam frictions & ligaturæ crurum, ut & brachiorum, subinde solvendæ; quibus pravorum humorum, ab illis partibus ad cor tendentium, reditus impeditur.

Emplastrum quoque, ex galbano, & gummi ammoniaci, æqualibus partibus in aceto dissolutis, & super corio ad magnitudinem volæ manus extensis, factum, inter umbilicum & os pubis admoveatur.

Naribusque inspiretur, *a* ad sternutationem excitandam, pulvis subtilis, ex tabaco, euphorbio, & helleboro albo confectus.

a Ad sternutationem.) *Abfit tamen violentia, præsertim in gravidis, ut po-*

te quæ facile hinc abortirent.

Man-

HYSTERICÆ PASSIONIS.

323

Mantili etiam, ligaturæ instar adhibito, abdomen super umbilico arctè, ad globi istius ascensum impediendum, circumcingatur.

In principio perturbationis novi paroxysmi, præstantissimum remedium est sequentium pilularum usus:

℞. Castorei ℥j.

Facultæ bryoniæ ℥℥.

Cum a syr. de artemisâ q. s.

• F. Pilulæ, Num. iij.

• Syr. de artem.) Præterquam quod ope hujus syrupi malum facillimè exacerbari possit, difficillime etiam exinde formarentur pilulæ, siquidem cum aliis ingredientibus satis non cohæret: præsentaneum magis esset remedium castor. & aff. sac. tartaris. cum aq. cort. aurant. spiritibus: Vel

℞. Aq. puleg.

matric. ana ℥ij.

Spir. arm. Sylv. ℥vj.

Tinct. croc. ℥iv.

castor. ℥ij.

Ol. cort. aurant. gutt. iv.

Syr. de artemis. ℥vj.

M. dof. cochl. ij. singulis horis.

Extra paroxysmum laborandum, a ut semen & cacochymia circa uterum non gignatur, vel ibidem non subsistat.

• Ut semen non gignatur.) Id natura autem humorum crassorum tempera vim inferret inexcusabilem: acrimo- | randa est, dividenda, & evacuanda.

Optimum itaque remedium hic erit conjugium. Quod si ejus commoda occasio non offeratur; sanguis educendus erit ex venis, circa utrumque talum existentibus, præ ratione virium. Et menses, non satis ordinate & parçe fluentes, movendi erunt primo a talibus pilulis purgantibus:

℞. Massæ pil. de biera ℥j.

Agarici trochisc. ℥℥.

Scammonii gran. x.

Castorei, seminis agni casti, an. gr. iij.

Cum syr. de artemisâ q. s. F. Pil. Num. vij. Mane jejuno ventriculo sumendæ.

• Talibus pilulis.) Quarum dosis sufficit dimidia. Vid. med. de obstruct. mens.

Et a deinde tali apozemate menses movente utatur:

℞. Rad. cyclaminis, bryoniæ, valerianæ, petroselinis,

Rub. tinctorum an. ℥℥.

Fol. artemisæ, melissæ, nepet., matricar., pulegii,

Sabinæ, an. M. j.

Sem. anisi, fœniculi, dauci, an. ℥j.

Decoq. in aq. bordoi ad lib. j. Addendo sub finem decoct.

Fol. semis ℥℥.

In colatura dissolve syr. de artemisâ ℥℥.

• F. Apozema, de quo sumat quotidie vel alternis diebus, haustum unc. iij. vel iv.

• Deinde apozemate utatur.) Post pilulæ seq. quæ magnarum sunt vitalis apozematis usum exhiberi possunt. | rium.

T t t a

℞. Gum.

R. Gum. ampon. vel galban. cum
vin. Rhen. præp. drach. fem.
Chalyb. præparat.
Mastich. elect. a. scrup. j.
Myrrh. rub.
Castor. opt. a. scrup. sem.
Trochisc. alhand.
Vitriol. mart.

Mercurii dulcis.
Diagrid. a. scrup. j.
Ol. succin. gutt. xvj.
M. f. Pilulæ Num. XL.
Deaurandæ.
Dosis vesperti num. 4. vel 5. manè 6.
seu 7. pro ratione virium.

Adhibeantur *a* ad seminis extinctionem *b* mentha, ruta, lactuca. Et lumbi illinantur unguento refrigerante Galeni, cum succo sempervivi.

a Ad seminis extinctionem.) Hanc intentionem supra rejecimus.

b Mentha, &c.) Conf. med. de gonorrh. simpl.

In *Vitius* ratione, Aër sit temperatus, tranquillus. Caveat sibi ab *Alimentis*, quæ multum sanguinis & spermatis generant. Parcè victitet. Vitentur alimenta, *a* quæ flatus & humores pravos & melancholicos signunt. Potus sit cerevisia tenuis, & vinum aquæ dilutum. In synopes tamen periculo admittatur vinum merum. *Exercitia* sint mediocria. *Somnus* solito brevior. *Excrementa alvi* respondeant arte, vel naturâ. *Tristitia* vitetur, & procuretur omni modo gaudium.

a Quæ flatus & humores pravos signant.) *V. gr. pisces marini, legumina, olera, &c.*

L.

M E D I C A T I O

IMMODICI SANGUINIS FLUXUS IN GRAVIDA, CUM FOETU MORTUO.

Femina 30. annorum, cum in noni ingravidationis mensis initio *a* ictum in ventre satis vehementem accepisset, & postridie, cum vehementiore brachiorum motu, onus aliquod ponderosius sæpius de loco in locum transtulisset, incidit in sanguinis ex utero fluxum, per intervalla quædam cessantem & redeuntem, & vires ipsius valde dejicientem, jamque *b* per quatuordecim dies durantem. Foetus jam à multis diebus in utero immobilis & conglomeratus sentitur. Nullaque parturitionis adsunt indicia.

a Ictum vehementem cum vehementiore brachiorum motu.) *Duc hæc memorantur validæ causæ concurrentes, quarum alterutra posset sufficere ad abortum.*
b Per quatuordecim dies.) *Hæc una cum seqq. pertinent ad prognosin.*

Aff-

FLUXUS SANGUINIS CUM FŒTU MORTUO. 517

Afficitur in hac foemina uterus; quod ex sanguinis ex utero fluxu, jam per intervalla plusculos dies durante, *a* & ex foetu mortuo, in eo hærente, est manifestum.

a Et ex foetu mortuo.) Hoc in casu frigus percipitur circa lumbum, & hypogastrii regionem, adest febricula continua, nausea, virtutum imbecillitas, &c.

Morbus, qui eum affligit, est vasorum uteri apertio, nimium sanguinis fluxum producens; & *a* cum præternaturali cavitatis ejus, à foetu mortuo distensione conjuncta; qui Immodicus sanguinis fluxus in gravida, cum foetu mortuo, appellari potest.

a Cum præternaturali distensione.) Nempe non solum à foetu uterus expanditur, sed etiam à sanguine intus conglomeraso copioso.

Hic morbus originem duxit, primò *a* ex ventris ejus satis vehementi percussione; & deinde ex vehementiore illa *b* magni oneris, cum magna brachiorum expansione facta, translatione.

a Ex ventris vehementi percussione.) Huc pertinent, ut causa, vomitus violentus, diarrhœa, cholera, antimique passiones vehementes. *b* Magni oneris.) Id est, vires superantis.

Inde enim foetus in utero graviter fuit læsus, & membranz foetum involventes, & etiam hepar uterinum fuerunt, si non tota, saltem ex parte, ab utero separata; eorumque *a* vasa modò copiosius aperta, modò clausa, sanguinem copiosum per intervalla emiserunt. Atque hinc primò gravida valdè fuit debilitata: & deinde foetus, ab ictu jam antea læsus, accedente nutrimenti, ex vasorum ruptura, defectu, etiam fuit extinctus. Isque propterea jam à multis diebus immobilis & conglomeratus sentitur.

a Vasa aperta.) Nempe vasa sanguinea non admodum quidem aperta hic fuerunt, quam rupta.

In maximo periculo veritatur hæc gravida: propterea quod, propter factum morbum in utero existentem, sanguinis ille fluxus sisti non facile possit: & foetus; quia mortuus est, *a* difficillimè ex utero exturbari poterit: isque, ibi diutius manens magnum suâ corruptelâ matris, necandæ inducit metum. Omni itaque ratione, ad Curationem hic peragendam, *b* partus erit procurandus.

a Difficillimè ex utero, &c.) Erit enim factus moliri nequit, & vires matris jam valdè sunt prostratae. *b* Partus erit procurandus.) Si non succedat per pharmaceutica, instituat operatio chirurgica, secundum methodum Corn. Soling. Justinæ Dietrichs in Speculo Obstetricum, Portal, &c.

Primò idcirco *a* tali clystere uteri excretio excitari poterit:

- R. Decocti emollie utis comm. lib. j.
- Electuarii diaphœnici, diapruni an. ℥vj.
- b Salis commun. ℥ij.

Qlri

Olei lilior., camomill., castoreian. ℥j.
Misce F. Clyster.

a Tali clystere.) Ita scilicet & scilicet *stimulatur.*
ees ex intestinis educuntur, & utero *b Salis commun.* Vel hujus loco
fit major locus, ut ad excretionem *borax sumatur, aut sal gemma.*

Parturitione hinc non sequente, exhibeatur, ad fortiorem ejus excitationem, a tale vomitorium:

℞. Salis vitrioli ℥j.
Aq. Artemisiae ℥iv.
Misce.

Vel ℞. Mercurii vitæ gr. iv.
Consero. rosar. ℥j.
Misce pro Bolo vomitivo.

a Tale vomitorium.) Deficientibus *medium, conf. Clariss. Fred. Deckers*
matris vultibus, suspensum est tunc re- *exerc. pract. p m. 145. edit. in quarto.*

Parturitio deinde sequens, si non satis valida fuerit, ad illam augendam, vel fortius excitandam, talis exhibeatur haustus:

℞. Diamantoretici,
a Aristolochiae utriusque,
Trochiscor., de myrrha ana ℥ss.
Croci, cinnamomi an. gr. x.
Confect. alkermes ℥j.
Aq. cinnamomi ℥ss.
Artemisiae ℥ij. Misce, F. Haustus.

a Aristol. utriusque.) Omnia quae
in sequentis affectus curatione prosunt
hic etiam possunt adhiberi.

Interne.
℞. Boracis ven.

Sal. vol. succin.
Ocul. cancr. a. gr. xv.
Croci ℥ss.
M. F. Pulvis.

Forti excluso procul dubio lochia sequentur, quibus deinde bene fluentibus, nihil ulterius erit tentandum.

Si autem neque his, neque ullis aliis remediis, partus procurari posset, ad chirurgicam a gasterotomiam, si aegra illam admitteret, esset ex quorundam sententiâ perveniendum.

a Gasterotomiam.) Tentanda prius *stilla tim, sive in totum. Vid. Corn. So-*
est status extractio, sive per partes fru- *lingen. part. iij. Cap. 42. & 43.*

LI.

MEDICATIO FOEMINÆ,
IN PARTU DIFFICILI
VERSANTIS.

Fœmina a viginti octo annorum, temperamento sanguinea, à jam triduum in difficili partu laborat, c quo vires ejus nunc valde sunt prostratæ; uterufque, ob elapsas aquas, d valde est exsiccatus: c alvum etiam adstrictam habet.

a Viginti octo annorum.) In junioribus, ut & senioribus, partus procedit ob angustiam viarum difficilior.

b Jam triduum.) Hoc faciet malam prognosin, præsertim cum aquæ jam ex utero sint elapsæ: vid. Pechlin. lib. j. obs. xxix.

c Quo vires, &c.) A viribus ma-

tris collapsis, etiam vires fœtus collabuntur.

d Valde est exsiccatus.) Hinc non raro supervenit tumor, & inflammatio.

e Alvum etiam adstrictam habet.) Stercora nempe dura aliquando fœtus egressum impediunt.

Partus hæc difficilis, in qua hæc foemina versatur, nunc a est à viribus non tantum ejus, sed etiam fœtus, ob spiritus ex diutinis illis totius tridui pariendi nitibus nimium dissipatos, valde dejectis: & præterea ab utero ejusque collo ob elapsas aquas nimis arido & sicco: adhæc fœces alvi, adstrictionem in intestinis nimis diu retentæ, ad commodam fœtus expulsionem impediendam suâ etiam copiâ hic multum conferunt.

a Est à viribus.) Conf. Riv. in præxi, ubi reconferuntur satis nitidæ, causæ tam externæ quam internæ, à parte matris & fœtus.

Difficilem partum propter uteri abscessum, vid. in misc. cur. dec. j. ann. 2. obs. 180. propter circumvolutionem vasorum umbilicalium circa collum fœtus,

vid. Schenk. obs. p. 586. quid hoc contri-

bueri poterit infelix obstetricis manus,

vid. apud Joh. Nic. Pechl. lib. j. obs. 32.

Porrò huc pertinet moles major fœtus, ejusque in utero præternaturalis situs, angustia cervicis uteri, dolor & tumor uteri, passio colica, sæpentes lipothymia matris, virtutumque imbecillitas &c.

Partus difficilis periculosissimus est; cum vasorum ruptionem, & uteri inflammationem, a aliaque mala sæpissime inducat: ac, viribus dejectis, sæpe matrem, vel fœtum, vel utrumque interimat.

a Aliaque mala.) Velut oœvicis uterinae, aut ipsius uteri lacerationem, exulcerationem, gangrænam & sphacelum, vel procidentiam.

Paralysis, etiam aut difficilis motus alterutrius cruris, aliquando remanet post partum difficilem.

Diligentissima itaque Curatio ocyssimè erit adhibenda.

Eaque

Eaque in spiritibus reparandis, iisque ad uterum ad fœtus expulsionem bene determinandis: viisque fœtui transeundis bene lubricandis & laxandis; præter parturientis rectam collocationem, a & fœtus rectam exceptionem ab obstetrice faciendam; consistet.

a. Et fœtus rectam exceptionem.) | *verse fuerit locatus.*
Id est, simul factus inversionem s̄ per-

Mox itaque ano talia vicissim inserantur a suppositoria:

℞. Mellis ad justam duritiem cocti q. s.

Salis comm., gemmæ an. ℥ss.

Spec. hieræ ℥j. M. F. Suppositoria, Num. ij.

a Suppositoria.) *Ut duriora in inte-* | *prius deponantur: postea verò injicia-*
stinorecto hærentia scybalâ, irritatione | *tur clyster emolliens & carminativus.*

Vel a clyster aeris & emolliens etiam injici potest.

a Clyster acris & emolliens.) *Clyster* | *emollire valet faces induratas, ute-*
bie præstat suppositorio, quia potentius | *rumque ad evacuationem stimulare.*

Et inungat obstetrix frequenter vulvam & vicinas partes a tali linimento:

℞. Ol. amygdal. dulcium ℥ij.

Liliorum, lini an. ℥j. Misce.

a Tali linimento:) *Nempe ad vitas lubricandum & emolliendum.*

Tum etiam a foveatur venter inferior decocto emolliente ex rad. alth. lilior., fl. malv. violar. artemis., sem. lini, sænugr., flor. chamom. & meliloti.

a Foveatur venter.) *Nempe vapo-* | *sunt, eumque emollire: huc ergò spe-*
res calidi foras ad uterum transire pos- | *sat semicupium.*

Interim exhibeatur a talis potio, ad partum facilitandum efficacissima:

℞. Dictamni cretici, aristoloch. utriusque,

Trochiscor. de myrrha an. ℥i.

Croci, cinnamomi an. gr. xij.

Confect. alkermes ℥i.

Aq. cinnamomi ℥i. aq. artemisæ ℥iij.

Misce, F. Haustus, qui post tres quatuorve horas reiterari poterit.

a Talis potio.) *Huic addi potest aq.* | *anguilla, cum felle suo in umbra ex-*
visæ Mulierum unc. j. sicque dimidia | *siccato, & in pulverem confuso, conser-*
ejus quantitas sumatur pro haustu: al- | *misc. cur. dec. j. anni. 2. obs. 127. item*
tera usurpetur ut mixtura. Fortuitam | *dec. 2. ann. 3. obs. 106.*
excussionem partus sententis jam & se- | *Aliis secundina humana cum vas-*
milacevi, vid. apud Joh. Nic. Pechlin. | *umbilicalibus exsiccata & in pulverem*
obs. 28. lib. 1. | *contrita, vid. Sengert. prax. lib. iv. part.*
Quantum ad interna, Helmontio vix | *ij. sect. 6. cap. 4. remedium est universa-*
quisquam magis commendatur hepate | *le & in hoc casu, & in epilepsiâ.*

Quantum ad interna, Helmontio vix quisquam magis commendatur hepate

Vel

Vel exhibeatur hic pulvis:

℞. Cinnamomi ℥iſſ.

Oſſum dactylorum ℥ſſ.

Diatamni croci ℥j. F. Pulvis, in tres partes æquales, cum vino vel juscūlo vicissim dandus, divisus.

Est etiam hic efficacissimum oleum cinnamomi ad gutt. iv. vel v. vel a oleum succini ad gutt. xij. vel xv. cum vino, juscūlo vel alio liquore exhibitum.

a Ol. succini.) Non solum oleum | lac. oleos. cephal. & uterin. prepara-
succini, sed & alia olea aromatica & | ta, hic profunt.

Singulis tribus horis si a exhibeatur ℥ſſ. pilularum de assa fœtida, cum hau-
studecoctionis verbenæ, artemisiz, & sabinæ, in vino Rhenano factæ, id etiam
maximæ hic est efficaciz, secundamque retentam expellit.

a Exhibeatur ℥ſſ. pilularum de assa
fœtida.) Vix in ventriculo solvi pos-
sunt tot pilulæ, tam crebrò sumptæ.

Ceterum hic profunt spirituosæ, men-
sesque efficaciter provocantia & gr. ol.
sabinæ ad gutt. x. vel xv.

Pilularum de assa fœtidâ descriptio hæc est:

℞. Assæ fœtidæ ℥ſſ. sem. rutæ,
Cassie lignæ, rasuræ lapid. dactylorum,
Boracis an. ℥iſſ. croci ℥ſſ.
Myrrhæ, theriacæ diatesaron an. ℥j.

Cum syr. de piperis q. s. a. F. Massa pilularum, cujus dosis est ℥ſ.
℥ij. vel ℥j.

a F. massa pilularum.) Potius | parari potest.
hinc bolus, quam massa pilularum

a Sternutatio partum etiam promovet: ideoque, partu nondum satis proce-
dente, præscribendum est hoc sternutatorium.

℞. Rad. hellebori albi ℥ſ. piperis longi ℥j.

Cassorei gr. v. F. Pulvis, qui infletur in nares ad pifi magnitudinem.

a Sternutatio partum etiam promo- | etiam hic vomitus prodesse potest, dum-
vet.) Vid. Hippocr. Sect. 5. Aphor. 35. | modo cum vires ferant.

Fœtum autem præposero modo, ut uno brachio vel pede primum, vel aliâ
pravâ ratione, egressi incipientem, obstetrix non excipiet; sed in uterum a re-
trudet, & ad legitimam formam convertet. Hoc ut commodè fiat, puerpera in
lecto supina, capite demisso, & clunibus elatis, est collocanda. Tumque ven-
trem ipsius versus præcordia blandè comprimendo, fœtum ipsum in uterum im-
pelleret. Postea artificiosâ manu procurabit obstetrix, ut fœtus faciem tergo ma-
tris obvertat, & deinde nates & crura versus matris umbilicum elevet, atque
ita ad legitimam partum celeret.

a Retrudet.) Leviter nempe, & | augmento virtutumque decremento.
quantum possibile sine dolum matris

Si, foetu jam edito, secunda retineatur, & in usu remediorum jam jam propositorum similibumque perseverandum.

(Remediorum propositorum.) Conf. | hæc enim huic casui quadrant maximè, medicationem de mensum obstructione, ut & corroborantia analeptica.

Præter illa aliaque remedia multum hic potest & manus obstetricis vel chirurgi, oleo amygdalarum dulcium & liliorum oblita, & in uterum immissa; antequam inflammatio vel inflatio augeatur. Sic enim apprehensis manu secundinis, & molliter circumductis, poterunt illæ extrahi, mulierque parcius à gravissimis malis imminetibus liberari.

(Manus obstetricis.) Conf. Auctores in medic. præced. citatos.

In hoc, & quovis alio partu, Aër in cubiculo parturientis sit calidus. Omnis factor amoveatur. Ubi partus diutius protrahitur, ova forbilia, & panis vino madidus, nuces conditæ, earo citri cum saccharo, & cortices citri conditi, & aqua cinnamomi, aliaque similia sunt exhibenda.

(Aqua cinnamomi.) Prescribitur mixtura potius cardiaca cochlearum | Huc spectant lap. bezoar. infus. Pêdra del porco, rad. ninzin. &c. præ distillatibus, qualis commendatur in syn- | tioribus. cope, absint autem suaveolentia.

FINIS LIBRI TERTII.

523

P R A X E O S

M E D I C A E,

L I B E R Q U A R T U S.

De Medendis Morbis habitus corporis, & partium externarum,

I.

M E D I C A T I O P U E L L A E,

M O R B O V I R G I N E O, S I V E

C H L O R O S I,

L A B O R A N T I S.

Ducta annorum 18. a frumentum crudum, cretam, & arenam subinde edere solita, incidit in b mensium obstructionem, per tres menses durantem; accessit faciei & labiorum c pallor, totus d corporis lassitudo, e ac hypochondriorum nonnunquam inflatio & intumescencia. f Palpitatio ne cordis & respirandi difficultate saepe etiam afficitur; praesertim ubi scalae sunt ascendendae. Ac praeterea etiam g capite & ventriculo frequenter dolet.

a Frumentum crudum, &c.) Vid. med. 4. lib. iij.
 b Mensium obstructionem.) Vid. medic. xlvj. lib. iij.
 c Pallor.) Vid. medic. xvij. lib. iij.
Vergit autem hic pallor ad viridem & flavescentem squalem.
 d Corporis lassitudo.) *Anxietas adest praecordiorum continua, dolor lumborum, anorexia & dyspepsia.*
 e Ac hypochondriorum inflatio.)

Praesertim post pastam, motionemque membrorum vehementiorem, eamque inflationem haud raro sequitur vomitus, & passio hysterica.
 f Palpitatione cordis.) Vid. medic. 5. lib. ij.
 g Capite & ventriculo frequenter dolet.) *Dolor hic solet esse dissensivus non solum, sed & lancinans & acerbus, ut periculum imminet lipethymiae.*

Afficitur in hac aegta uterus, quod ex mensibus obstructis; facies & labia, quod ex pallore, a totum corpus, quod ex lassitudine; viscera in hypochondriis

V u u 2

driis existentia, *lim* sc. & *apar*, quod ex hypochondriorum timore; *cor* & *pulmo ac diaphragma*, quod ex respirandi difficultate; *adenique caput & ventriculus*, quod ex eorum dolore patet.

a Totum corpus .) Ita ceterè, ab huius harum canales majores & minores sunt obstructi; universali labe fluida in partem, stables plurimè hic afficiuntur, quate-

Morbis, quo hæc ægra laborat, est pituitosa & serosa viscerum, sanguificatione & chymosi ac chylosi inservientium; Intemperies, cum obstructionibus conjuncta; quæ, pallorem faciei & labiorum, item respirationis difficultatem, ac cordis palpitacionem, nec non hypochondriorum inflationem, & totius corporis lassitudinem in hac a virgine inducens, *Morbis virgineus*, & *Chlorosis*, vulgò appellari solet.

a Virgine .) Accidit quoque non raro hic affectus viduis junioribus.

Causa procatartica hujus morbi est consuetudo illa, quæ hæc puella frumentum crudum, cretam, & arenam subinde comedere solebat. a Inde enim crassi & fæculenti in corpore ejus geniti sunt humores, qui ad uterum delati porosque ejus obstruentes, sanguinemque ad menstruam evacuationem ineptum facientes, mensium induxerunt sufflaminationem, jam per trimestre spacium durantem. Pravi deinde humores, per menstruorum obstructionem in corpore retenti, atque ad viscera chylosi & chymosi atque hæmatosi inservientia delati, debilitarunt istarum partium calorem nativum; unde serosior & pituitosior in ejus corpore productus est sanguis, qui antecedentem huic morbo præbuit causam. Pars verò ejus ad varias partes delata, variæque symptomata inducens, continens hujus morbi & symptomatum est causa.

a Inde enim crassi & fæculenti, &c.) Non est quod multis hic demonstretur, quomodo talem per diætæ errorem, qualem Auctor in historia puellam hanc commississe monstravit, chyli resultet plus nimis viscosus, terrestri & austerus, ut inde similes generantur sanguis humoresque, facillimè enim unusquisque, qui vel de limine Medicinam salutavit, ea explicare poterit; totius rei cardo vertitur in eo, quod à sanguine humoribusque crassioribus, pari, tubuli & canaliculi multarum partium sint obstructi.

Nam serosi isti & pituitosi humores ad viscera, quæ jam commemoravimus, delati, iis intemperiem jam dictam conciliarunt. In faciem verò & labia per circulationem sanguinis pervenientes, pallidum illis colorem suo pallore excitant. In habitu corporis autem existentes, suoque pondere musculos gravantes, & crassitie suæ in cerebro justam spirituum animalium a generationem impediennes, inducunt totius corporis lassitudinem. In hypochondriis verò b nonnunquam rarefacti & in crassos vapores, qui satis commode, ob cruditatem & crassitiam suam, dispari non possunt, dissoluti, excitant ibidem inflationem & distensionem hypochondriorum.

a Generationem .) Adde, & per omnes corporis canales distributionem liberam. b Nonnunquam .) A qua sodes cavenda? Nos respondemus à sex rebus naturalibus, ita dictis & fortuitis.

Dum

Dum verò subinde acriores quidam humores ad cor feruntur, qui cor vehementius & inordinatius vellicant, hinc oritur ex illa vellicatione, per nervum sextæ conjugationis ad cerebrum delatâ, & poros ejus copiosius & inordinatius aperiente, inordinatus & vehemens spirituum ex cerebro in cor influxus, palpi-tationem sive inordinatum & vehementem cordis motum subinde efficiens. Effusi verò copiosius in pulmonum substantiam, bronchiaque ibidem arctantes, præsertim ubi illi ex scalarum ascensu vehementius in pectore & visceribus vicinis agitantur & dilatantur, inducunt respirandi difficultatem, per scalarum ascensum ingravescentem.

a Copiosius.) Scilicet obstructis poris canaliculisque nonnullis, obstruuntur & plures, dum crassiores à tergo succedentes humores progredi liberè nequeunt.

Denique, quia sæpe contingit, ut acres illi humores ad caput & ventriculum a copiosius ferantur, aliasque partes, tum quantitate distendant, tum qualitate acri rodant, hinc conqueritur nostra ægra etiam de capitis & ventriculi dolore, ipsam sæpe molestante.

a Aliaque mala.) V. G. Sterilitatem, Epilepsiam, suffocationem hysteri-cam, cardialgiam, alvum adstrictam, &c.

Diligente itaque Curatione erit impugnandus: a quæ in causarum jam enarratarum, & intemperiei & obstructionum ablatione, consistet.

a Quæ in causarum.) Curatio chlorosæ eadem est quæ cachexiæ leucoplegmatica & obstructionis mensum.

Primò itaque purgetur tali haustu:

℞. Elect. diaphœnici, diaprui an. ℥ss.
Aq. bord. q. s. Misce F. Haustus.

b Postridie secetur vena, & sanguis è brachio educatur, pro ratione virium.

a Purgetur.) Vid. Hippoc. Sect. 5. Aphor. 36. prius autem materia illa peccans est dividenda & attenuanda, non enim alias auscultat aëioni purgantis: si etiam nihil impediatur vomitus excitationem, ille præstabit purgatione.
b Postridie secetur vena.) Suspecta valde hic est venæsectio, nisi accesserint alia indicantia.

Postea a utatur hoc apozemate, sumendo haustum trium, vel quatuor unciarum quotidie:

℞. Rad. Aperient.

Rubia tinctor., eryngii, ireos,
Enulæ, salsaparillæ, capparum,
Cort. citri siccor. an. ℥ss.
Herb. nepitæ, chamædrios, artemisiæ, melissæ,
Pulegii, matricariæ, valerianæ, an. m. j.
Summit. absynth. rom., fœniculi, sabinae, an. p. j.
Sem. carthami excort. ℥j. apii ℥ij.
Flor. stæchad., anthos, sambuci, genistæ an. p. j.
Cicer. rub. p. ij. fol. senæ ℥ij.

Decoq.

Decoq. in hydromelists q. s. ad lib. jss.

Et Colentur pro Apozemate, aliquoties reiterando.

a Utatur hoc apozemate.) Potentissimè hic operatur decoctum guajaci fortius ; in cuius colatura calente infusæ sunt rad. aristol. rot. bryon. herb. menth. crisp. puleg. & sabinâ, addi

etiam possunt rad. liquirit. ad grat. Optimè etiam talia infunduntur in vino generoso, additâ myrrba, aloë, mac., castor. & croco.

Convenientissimus etiam erit *a* usus harum pilularum ;

R. Pil. de biera ℥vj. agarici trochisc. ℥ij.

Gummi ammoniaci aceto dissol. ℥ss.

Salis gemmæ, b mastich., spicæ nardi an. ℥j. croci gr. xv.

Cum syr. de absinthio, F. Pilulæ justæ magnitudinis, scrupulus unus sumatur horâ ante coenam,

a Usus harum pilularum.) Vel

R. Aloës lucid. gr. xvj. vel xvij,

Crem. tart. ℥j.

Vitriol. mart. ℥ss.

Ol. sabin. gutt. iij.

M. F. P.

Item hic apprimè conducit tinctura colocynthidis facta cum vino malvatico, quam nonnulli vocunt spir. vitæ Aureum Rulandi, nobilitari autem potest specificis uterinis & aromaticis.

b Mastichis, spicæ nardi,) Hæc sunt quasi correctoria purgantium ex mente veterum, Utiles etiam sunt pilula sequentes ;

R. Gummi ammon. in aceto diss. gr. xv.

Mercurij dulcis ℥ss.

Extract. helleb., nigri,

Trochisc. alhand. an. gr. iij.

Ol. Sabin. gutt. iv.

M. f. Pilulæ pro dosi.

Corpore aliquoties expurgato, *a* utatur quotidie de his rotulis mane jejuno ventriculo, superbibendo haustum vini albi :

R. Chalyb. pr. ep. ℥j. cinnamomi, sem. anisi an. ℥ij.

Spec. b diamoschi ℥j. sacchari in aq. artemis. dissoluti q. s.

F. Rotulæ, de quibus capiat drach. j. vel ij. pro dosi, corpus deinde motu mediocri exercendo,

a Utatur quotidie de his rotulis.) Infante tempore ordinario fluxus mensium (postquam sanguis præcedenti modo præparatus est) exhibenda sunt, quæ potentius menses movent, inter quæ præcipua est sabinâ, ut & ejus spiritus, & ol. ad guttas xiv. vel xv. assumptis : Sunt etiam qui valde extollunt tincturam sanguinis menstrui, ex sana aliquâ femina collectis, sed violentissimè eam operari ferunt. Vid. Corn. Stalp. van der Wiel. obs. rar. cent. post. part. obs. xix. in notis. Huc autem quadrat id, quòd rectè notat Wedel. lib. 2. de med. facult. sect. 2. c. 8. Plerorumque felix operatio non tam ab eorum apparatu, quàm tempestivo recto-

que usu expectanda venit, undè nec sola aperientia, neque sola pellentia ex usu promiscuè esse.

Riverius hic utitur clysteribus, ex uterinis præparatis, qui sine dubio valde profunt, quatenus eorum vapores ex intestinis ad uterum non difficulter feruntur.

Clysteri etiam addi potest bals. sulpb. tereb.

b Diamoschi.) Sunt quæ hoc medicamento offenduntur, quatenus est odoriferum suaveolens : alias conducere poterit : Sufficit conducit ex herb. uterinis, & aromaticis radicibus in aqua, & aceto coctis : item semicupium similis nature.

Non

Non negligentur deinde corroborantia, quale est hoc a conditum.

R. Spec. aromat. ros., diagalengæ, an. ʒj.

Diacumini, diacinnamomi, an. ʒss.

Conserv. ros. ʒj. conserv. melissæ,
Rorismarini, absinthii an. ʒss.

Confect. alkermes ʒij.

Cum syr. de mentha q. s. M. F. Conditum, de quo sumatur castaneæ magnitudo, ante singulos pastus.

a Conditum.) Pro delicatulis talia | chari, quæ est in conservis, facit ut nos
ingredientia possunt equidem tolerari, | abstinemus à similibus.
sed tamen illa magna quantitas sac-

Contra ventriculi & hypochondriorum inflationem, ac dolorem, & cordis palpitationem, utatur his rotulis ad drach. duarum quantitatem.

R. Rad. angelicæ, ostrutti, rhabarb.,

Cinnamomi, nucis moschat.

Macis, zedoar., calam. aromat. an. ʒj.

Ireos Flor., zinzib. an. ʒss.

Nucis vomicæ, diſammi albi,
Pimpinellæ, cubebæ. piperis long.

Lapid. bezoar.

Margarit. præp., cornu cervi usi & præp.,

Coralli rubr. præp. an. ʒss. croci gr. xx.

Pulverisentur omnia separatim, & misceantur cum

Sacchari albi in aq. ros. soluti ʒvj.

F. Confectio in rotulis.

a Nucis vomicæ.) Hanc omniten- | venenatam s. acrem nimis possidet qua-
dam esse planè censemus, uspote quæ | litatem.

In Viſus ratione, Aër ad calidum vergat. a Cibi sint sicci, & facilis coctionis: conditi hyssopo, salvia, roremarino, cinnamomo. Panis sit bene fermentatus, semine foeniculi & carui perfusus. b Potus sit vinum & cerevisia mediocrium virium. Motus sit moderatus. c Venus legitima maximè hic conducit. Somnus etiam sit moderatus.

a Cibi sicci.) Non tamen valdè | generoso ad gutt. LX. & ultra; vel bu-
exsiccentes, uti nec humedantes. | jus loco elixyr. salut. Angl. cochlear. j.

b Potus sit vinum.) Consulendum | vel ij.

hic est aliquemodò consuetudini, non- | c Venus.) Ita menstrua in adulta
nullis enim hoc in casu planè vinum | femina coitu provocata, vid. apud
noceret: usurpetur matutino tempore | Joh. Nic. Pechl. obs. 35.

elixyr. prop. Par. in spir. vin. vel vino

Juvenis viginti septimum annorum, temperamento *b* biliosus, qui diu vini generosi immoderatiore potu se fatigavit, in dextro hypochondrio gravitatem jam à duabus septimanis sentit. *c* Alvus ipsi est adstrictior, excrementa excernit subalbida. Totus vultus, & *d* præsertim oculi, aureo colore sunt perfusi. *e* Urinæ crassæ ex flavo & rubro ferè nigricant.

a Ictero.) Ita forsàn dictus est ab avicula illa, quam Latini Galbulam vocant, luteo & viridi colore instruatam, qualem quoque circumferunt icterici: enumerantur autem icteri tres species, alba, flava & nigra: prima referenda est ad cachexiam, leucophlegmaticam, secunda propriè vocatur icterus, item Aurigo & morbus regius, à colore, quem cum auro, rege (ut chimici loquuntur) metallorum, habet similem; tertia referrì potest ad melancholiam hypochondriacam, & scorbutum.

b Biliosus.) Hoc addit Auctor ex Veterum illa hypothesi, de bilis hoc in affectu abundantia, sed contrarium patebit ex seqq.

c Alvus ipsi est adstrictior.) Urplurimum hoc evenit, non semper.

d Præsertim oculi.) Primò hic observatur flavedo, quia summa est oculorum albedo; contraria verò juxta se posita magis elucescunt. Kerkring. obs. anat. 57. allegat matrem uterolaborantem, quæ fœtum mortuum octavo gestationis mense peperit ita flavum, ut è cera confectus videretur.

e Urinæ ferè nigricant.) Tales etiam habentur quidem in nonnullis aliis morbis, v. g. nephritide calculosa, &c. sed differentia notabilis in eo est, quod etiam visciditas ictericorum urinæ adsit notabilis, adeoq; si linteam istis tingatur, & exsiccetur, maneat illud intensè flavum, secus ac ab aliis urinis.

a Afficitur in hoc ægro hepar; ut patet ex dolore gravativo, *b* in dextro hypochondrio percepto. Afficitur etiam folliculus fellis, aut saltem ductus choledochus; ut manifestum est ex *c* flavo colore, quo vultus ejus & oculi sunt perfusi: nec non ex urina crassa, rubra, & nigricante: atque etiam ex alvi fœcibus subalbidis. Afficitur denique totum corpus; uti indicat flavus color, quo tota cutis est tincta.

a Afficitur in hoc ægro hepar.) In hoc quidem ægro culpam potest obstru-ctio hepatis, sed non in omnibus ictericis: ita apud laudatum Joh. Nic. Pechlin. obs. LVIII. lib. I. historia est icteri sine obstructione folliculi fellis, & obstructionis ejusdem sine ictero: ita ex morsu viperæ hunc affectum natum

vid. apud Galen. lib. v. de loc. aff. c. 7. Confer Hippocr. Sect. 4. Aphor. 64. Icterus cum hydropè, vid. apud Tulp. lib. 2. cap. 36. Icterus menstruum, vid. apud Barthol. cent. 5. hist. anat. 62. item Fred. DEXKERS Exerc. Pract. pag. 688. edit. in quarto. Fatemur tamen ut plurimum hepar in flavo ictero obstructum esse.

b In

b In dextro hypochondrio percepto.) Sic in Ictero etiam adesse potest obstructio lienis, & tunc adest gravitas in sinistro Hypochondrio.

c Flavo colore.) Aliquando hic est obscure virescens, vid. misc. cur. ann. 4. & 5. obs. 96. Confer Joh. Rhod. cent. 3. obs. 21.

Morbus, quo æger noster affligitur, *a* est intemperies calidior hepatis; nec non pororum choledochorum, tum in folliculum fellis, tum in intestina desinentium, obstructio; quæ; *b* copiosam bilem *c* gignentes, eamque per totum corpus diffundentes, illudque flavo colore tingentes, *d* Icterus flavus appellatur.

a Est intemperies calidior hepatis.) Nihil certe minus: Potius est intemperies sanguinis viscosa, & forte etiam austera, qua non solum hepatis glandula, meatusque earum biliferi obstruuntur, verum etiam glandulae subcutaneæ.

c Gignentes.) Dic porius non transmittentes.

b Copiosam bilem.) Rectè Pechlin. loc. cit. ita loquitur: quod autem de re-

d Icterus flavus.) Item à coloribus iridis arquatus dicitur.

Causa procatartica hujus morbi *a* est crapula illa diuturna, quâ noster æger intemperiem calidam hepatis & magnam copiam crassæ & viscidæ bilis in toto corpore, & præsertim in hepate genuit; quæ ibi existens, & per vasa dispersa, causa hujus morbi fuit antecedens. Pars verò ejus folliculi bilarii & choledochorum ductuum vasis & poris inserta & agglutinata, & per hepar ac totius corporis cutim diffusa, est causa obstructionum & tumoris hepatis, *b* obstructionisque folliculi fellis & ductuum choledochorum, continens; unde reliqua symptomata deinde originem ducunt.

a Crapula illa diuturna.) Omnia hæc pertinent incrassantia, pinguis & saccharata.

sed interim cogitandum est, quod sint varii gradus hujus morbi. Aliquando peccant calculi in hepate, ejusque folliculo, item vermes: vid. Joh. Rhod. cent. iij. obs. ij. Pechlinum & Dekkers loc. citat.

b Obstructionesque folliculi fellis.) Dic etiam tubulos multos per universum corporis habitum esse obstructos,

Nam propter obstructiones ductuum biliariorum, in intestinum jejunum desinentium, bilis in intestina exonerari, & cum fœcibus ibidem misceri non potest. Atque hinc alvus est adstrictior; quia sc. fœces, naturali suo stimulo destitutæ, intestina ad justam excretionem faciendam non excitant. Si quid autem fœcum excernatur, id, propter bilis, fœces naturaliter flavo colore tingentis, defectum, est albidum.

Porro, cum bilis, quæ in hepate *a* nimis calido magnâ copiâ perpetuò gignitur, per naturales vias, propter obstructiones ductuum choledochorum, in intestina expelli non possit; hinc magna ejus copia in hepatis parenchymate colligitur, *b* quæ ibi existens, tumorem & gravitatis sensum, in dextro hypochondrio, parit; cum reliquo vero sanguine per totum corpus delata, universi corporis cutim, sed præcipuè vultum, & oculos, ubi venæ magis conspicuæ ad cuticulam usque perveniunt, flavo colore tingit. Et denique magna istius crassæ bilis pars *c* ad cor (quod sanguinem ex arteriis in venas, & inde per suos ventriculos in arterias, perpetuo circulo movet) delata, & inde per arterias emulgentes

tes in renes propulsa, ibique cum sero à reliquo sanguine separata, facit urinas crassas, & ex flavo & rubro penè nigricantes.

a Nimis calido.) Hoc falsum esse jam significavimus, est enim morbus frigidus, per calefacientia curandus.

b Quæ ibi existens, &c.) Non adeo tumor ille, & gravitas adest ex copia

bilis, quam materiæ crassæ, viscosæ & auferæ, quæ obstructum est viscus hepatis.

c Ad cor.) Per quas vias quæso? nullæ hic adsunt; Sylvii enim opinio jam dudum solidè est refutata.

Morbus hic, propter gravitatem, & dolorem in dextro hypochondrio perceptum, & hepar graviter affectum esse indicantem, a satis est periculosus. Verùm, cum hic nulla adsit febris, morbusque altas radices non egerit, haud valdè difficulter curari posse videtur; modò bona Curatio tempestivè adhibeatur.

a Satis est periculosus.) Vid. Hipp. vj. Aphor. 42. sect. 4. Aph. 64. & 62. item Cels. lib. 3. cap. 42. ubi icterus gravioribus morbis complicatur, laboriosi res est negotii, vid. misc. cur. ann. 3. obs. 174. Degenerare potest in ascitem, passionem colicam & iliacam: incurabilis est, qui ortum trahit à mala hepatis conformatione, scyrrho,

vermibus, & calculis: criticè nunquam solvitur per hæmorrhagiam, diuresin, vomitum, sedes & sudores. Ratto, cur Hippocr. Sect. v. Aph. 72. dicat ictericos non à modum flatulentos esse, petenda est, ex materiæ peccantis magna crassitie, quæ sui resolutionem in vapores ope caloris corporis, non facile patitur.

Eaque consistet in causæ procatarticiæ, antecedentis, & continentis ablatione; & intemperiei ac obstructionis hepatis & ductuum biliariorum, per contraria, correctione.

Primò itaque a sumat tale purgans:

℞. Rhabarbari electi ℥v.

Fol. senæ ℥ij.

Cinnamomi ℥l.

Sem. anisi, fœnicul. an. ℥j.

Post levem ebullitionem infundantur per Noctem in aq. comm. q. s.

Mane adde

Colaturæ cremor. tartari ℥l. scammonii gr. vj.

Misce, F. Haustus mane exhibendus.

a Sumat tale purgans.) Ubi tempestivum fuerit purgare.

℞. Elect. hier. pic. Galen ℥iij.

Ol. mac. still. gutt. iv.

Trochisc. alhand. gr. iij.

Syr. de cichor. cum rheo ℥vj.

Aq. cichor. q. s.

M. F. Potio.

Postridie a educatur sanguis ad uncias octo, ex brachio dextro.

a Educatur sanguis.) Hac forsitan Author didicit ex Aëtio & Avicenna, sed rectius Galen. lib. de purgantium virt. dicit, quod si morbo regio laborantibus sanguinem miserie,

extremam in perniciem ages. Si tamen icterus comiterur hepatis inflammationem, Venæ-sectioni modicæ locus esse potest in principio.

Sequentibus diebus semel, vel bis, pro operationis ratione, haustum a ex hoc decocto quotidie sumat.

<p>℞. Rad. cichorii, <i>Rubia tinctorum,</i> <i>Feniculi,</i> <i>Petroselinii,</i> <i>Chelidonii major. an. ℥i.</i> <i>Asparagi,</i> <i>Rusci an. ℥i.</i> <i>Herb. cichorei,</i> <i>Dentis leonis,</i> <i>Agrimoniae,</i></p>	<p><i>Chelidonii majoris,</i> <i>Marrubii an. m. j.</i> <i>Absynthii rom.,</i> <i>Chamaedryos an. M. f.</i> <i>Sem. anisi,</i> <i>Feniculi,</i> <i>Dauci,</i> <i>Cervi an. ℥i.</i> <i>Sem. 4. frigid. major.</i> <i>an. ℥iij.</i></p>
--	--

b Decoquantur in aq. comm. ad lib. j. f. addendo sub finem decoctionis Fol. senæ ℥i. c Rhabarb. drach. ij. In Colatura dissolve Syr. de cicbor. cum rhabarb. ℥i. f. Misce, F. Apozema.

a Ex hoc decocto.) Optime tali decocto adduntur guajacum, rad. lapath. acut. herb. eupat. cannab. &c.

b Decoquantur in aqua.) Sit hæc aqua chalybeata : Post decocti usum usurpetur seqq.

℞. Elix. prop. Par. unc. sem.
 Tinct. absynth. drach. iij.
 Sal. vol. ol. drach. ij.
 M. dof. ad gutt. XL. vel LX.

In vehiculo conveniente. Huc pertinent tinctura mart. aper. antim. sal. tart. metall. elix. salut. &c. Sunt qui ut infallibile remedium venditant folia agrifolii Num. iij. vel iv. exsiccata & pulverisata, singulis diebus assumenda cum vehiculo convenienti, alternatim usurpando elect. hie. pic. Galen.

c Fol. senæ.) Loco fol. senæ, præstarent rad. bryon. ad drach. iij.

• Pro dolore gravativo dextri hypochondrii b hoc fotu utatur :

℞. Flor. camomill.,
 Summis. absynthii,
 Folior. malvæ an. m. j.
 Sem. anisi,
 Farin. sem. fenugræci, lini an. ℥iij.

Decoquantur in aq. comm. q. f. pro Fotu, calidè adhibendo cum Spongiis, vel pannis laneis expressis.

a Pro dolore gravativo.) Non semper autem hæc gravitas iætero adest.

b Hoc fotu utatur.) Adde
 Rad. Bryoniæ &
 Chelidonii major. an. drach. j. sem.
 Herb. chelid. M. ij.
 Ciner. clavellatorum
 Nitri.
 Sal. Ammoniaci an. drach. ij.

F. Decoctio in aq. fabr. ferrariorum & acet. gener.

Sed hoc molestum est remedii genus. Post fotum inungatur hypochondrium dextrum seq. linim.

℞. Ung. de artan. unc. j.
 Martiat. unc. sem.
 Ol. succin. gutt. xxx.
 Philos. q. f. M. F. Linim.

Si morbus perseveret, hoc exhibeatur remedium :

℞. a Chalybis præparati ℥i.
 Specier. diarhodon. abbatis ℥i. f.
 b Rhabarb. pulverisati ℥iij.

XXX 2

Cum

Cum Syr. acerosi ℥ss. & de limonibus q. s. F. Electuarium, de quo sumat mane drachmæ quantitatem quotidie, per duodecim vel quindecim dies.

a Chalybis præparati .) Præstant chalybeata fluida, nam pulvis nimis fixus rugis ventriculi inhaerendo, anxietatem præcordiorum parit majorem.

b Rhabarb.)

℞. Gum. gutt. gr. viij.

Sal. tart. gr. v.

M. F. Pulv.

Vel præscribi etiam potest hoc decoctum :

℞. Chelidoni majoris cum toto m. j.

Fol. & flor. hyperici an. m. j.

Rasura eboris,

Pulv. stercoris anserini an. ℥iij.

Croci ℥ss.

Pulvis stercoris anserini, & crocus includantur Nodulo, & omnia coquantur in æq. part. vini albi & aq. absinthii ad lib. j. & F. Apozema in tres doses matutinas dividendum : quod postea aliquoties iterari poterit.

a Stercus album & exsiccatum gallinarum, cum vino in pulvere ad drachsem. vel drach. j. per aliquot dies exhibitum, magnæ est efficaciz.

a Stercus album .) Nullum est dubium, quin animalium fimi & in substantia & infuso mulsum hic possint, ratione salis volatilis oleosi, & penetrantis. Semen cannabinum audit quo-

que specificum antistericum, nec non curcuma. Confer Fr. de le Boë Sylv. prax. lib. j. c. 46. Tinctura nitri corallata, valdè laudatur in misc. cur. ann. 4. obs. 48.

Sublatis obstructionibus, quod ex fœcibus coloratis apparebit, conveniet balneum aquæ dulcis, a ad flavum corporis colorem facilius & citius tollendum.

a Ad flavum colorem tollendum .) Hunc in finem valdè laudantur vapores aceti calend. vel scyllit. è candente lamina ferrea in faciem suscepti.

In Vitæ ratione, Aër sit temperatus; Cibus humectans, refrigerans, modicè attenuans, eupeptus, ex aviculis montanis, pullis gallinaceis, carne vervecina, piscibus saxatilibus, prunis, pomis, cerasis, a limonibus, aurantiis, Videntur dulcia. Potus sit cerevisia tenuis, b vinum dilutum, Exercitium sit mediocre. Somnus moderatus. Excrementa alvi respondeant indies naturà vel arte. Tristes & iracundi affectus fugiantur; bilares admittantur.

a Limonibus, aurantiis .) Horum scilicet acidum est volatile. In cœna sumantur rad. cichor. cum passulis minoribus.

b Vinum dilutum .) Vinum generosum modicè sumptum non est vitandum, fumus tabaci dicitur hic nocere, teste Petro Borello cent. 4. obs. 21.

III.

MEDICATIO JUVENIS,
HÆMORRHOIDUM DOLORE
LABORANTIS.

Juvenis a triginta quatuor annorum, temperamento melancholicus, poculis largioribus sæpe indulgens; jam à longo tempore, b magno dolore, calore, & tumore, per intervalla recurrente, c circa anum laborat. d Interdum sanguinem ex podice emittit, qui dolorem illum magnopere levat. Potissimum autem, e ubi alvum dejicit, durio remque illam habet, dolor ipsum torquet.

a Triginta quatuor annorum.) Non est hæc juvenilis (ut ait Auctor) sed virilis ætas. Mulieribus solent hæmorrhoides familiares magis esse quàm viris. Confer Hippocr. Sect. 3. Aph. 30.

b Magno dolore.) Qui aliquando ita acerbus est, ut hominem redigat ad infantiam.

c Circa anum.) Hinc differt à dysenteria, & fluxu hepatico, nam omnis egestio sanguinis per sedes, non notat hæmorrhoides.

Hosierus exemplum habet hæmor-

rhoidum uterinarum.

d Interdum ex podice emittit sanguinem.) Ad differentiam hæmorrhoidum cæcarum, nam hæmorrhoides cæcæ dicuntur, cum venæ hæmorrhoidales solummodo intumescunt, sed sanguinem non fundunt.

Aliquando hæmorrhoides in viris periodice sunt & auscultant phasibus Lunæ, non aliter ac menses fæminarum.

e Ubi alvum dejicit.) Hinc tenemus, imò & stranguria.

Afficitur in hoc ægro podex, sive inferior intestini recti pars; & præcipue a secundum vasa hæmorrhoidalia ibi existentia: quod ex dolore b & tumore ibi conspicuo, est manifestum.

a Secundum vasa hæmorrhoidalia) Venæ hæmorrhoidales crassum atque austerum sanguinem non facile transmittunt: quia 1. sunt in extremitate corporis locatæ, ita ut in his vigor propulsionis langueat, 2. quia multas per circumvolutiones excurrant, in uno

quidem magis, quàm altero subjeço: in sexu etiam muliebri tempore gestationis in utero hæc vasa comprimuntur notabiliter.

b Et tumore conspicuo.) Ergo hæmorrhoides hæc fuerunt externæ, non internæ.

Morbus, quo hic æger laborat, est tumor ani, cum intemperie acri & calida conjunctus; qui ingentem dolorem in eo per intervalla, & præcipue dum alvum durior deponitur, excitans, Hæmorrhoidum dolor, sive a Hæmorrhoidum suppressio appellari solet.

a Hæmorrhoidum suppressio.) Atque in historia occurrit sanguinis emis-

sio; verum Auctor indicare vult fluxum hunc secundum consuetudinem (ut oportet)

oportet) non fluere: Schmitz. in comp. pract. p. m. 204. *dividit hæmorrhoides non solum in cæcas & apertas; verum cæcas præterea dividit in vesicales, (quas ait oriri à pituita) verrucalæ, (à sanguine melancholico) & uvales s. morales, mariscas dictas: criticæ præterea dicuntur & symptomaticæ, de his vid. Hipp. Sect. vj. Aph. 21. dantur*

quoque hæmorrhoides periodicæ & erraticæ: vid. Amat. Lusit. an. 5. cur. 3. misc. cur. dec. 1. ann. 1. ann. 2. obs. 192. dec. ij. ann. 3. obs. 108. ann. 3. obs. 138. ann. 4. obs. 44. Barthol. act. Hafn. ann. 1671. obs. 84. Hæmorrhoidum fluxum album, vid. in misc. cur. ann. 1. obs. 75. Confer Rhod. cent. 2. obs. 9.

a *Causa procatarctica* hujus morbi est potius intemperantia, qua, adjuvante **b** melancholico ægri nostri temperamento, crassi, sæculenti & **c** acres humores in corpore ejus sunt geniti; qui *antecedentem* huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum per poros arteriarum & venarum hæmorrhoidalium, ob certam suarum insensibilium particularum adaptationem, in partes podici vicinas propulsa, ibique hærens, suâ quantitate & acrimoniâ tumoris ac doloris, & caliditate caloris ani est *causa continens*.

a *Causa procatarctica.*) *Quid hæreditaria huc possit conferre dispositio, vid. apud Schenk. lib. 3. obs. 357. Aer porrò calidus nimis & acer, aromatum & salitorum copiosus usus, cerevisia antiqua, caseus antiquus, vita deses & sedentaria, purgantia acriora crebrius usurpata, tristes animi passiones, suppressio mensum in sequiori sexu, &c. hæmorrhoides producere valent.*

b *Melancholico.*) *Haud rarè tamen hoc malum evenit, his qui nullis vexantur sollicitudinibus: Confer Forest. lib. 23. obs. 4. misc. cur. ann. iij. obs. 226.*

Monet etiam Etmullerus ex Horst. lib. 7. obs. 35. bene distinguendum esse, inter fluxum hæmorrhoidalem verum, & fallacem scorbuticam sanguinis evacuationem, quæ aliàs vocatur dysenteria scorbutica mendosa: sed tamen hæc distinctio non adeò magni est momenti. Signa distinctiva hæmorrhoidum, imprimis tumentium, à cristis aut condylomatibus, rhagadibus, sicibus, thymis & verrucis ani, vid. apud Riv. prax. lib. x. cap. xi.

c *Acres humores.*) *Nempe austeros crassos.*

Affligit autem hic affectus a per intervalla: quod materia nova, non perpetuò, sed b certis intervallis in corpore satis copiosè gignatur, & aptitudinem talem acquirat, ut in partes ano vicinas propelli satis copiosè possit; ea autem materia, quæ in podicem jam ante fuit propulsa, c paulatim dissipetur: atque ita inducias hic affectus facit. Dolor autem podicis ab excrementis alvi duris intenditur, quod dura illa excrementa dum excernuntur, tumentem podicem quam maximè distendant & premant. Ab excretionem sanguinis ex podice levatur dolor, quod ea imminuat d doloris & tumoris causam continentem.

a *Per intervalla.*) *Hujus rei ratio petenda est, partim à diætæ varietate, partim ab influxu diverso ætheris Lunaris, aliisque sex rebus nonnaturalibus.*

b *Certis.*) *Id autem nondùm patuit ex historia.*

c *Paulatim dissipetur.*) *Non adeò*

quidem per insensibilem transpirationem, quàm sanguinis effluxum interpolatum; item à causis fortuitis sanguis fluidior est uno tempore, quàm alio.

d *Doloris.*) *Aliquandò distensivi, aliquandò pungentis, aliquandò & pulsantis.*

a Me-

a Metus est, ne hic dolor ingentem faciat tumorem, b qui in ani fistulam degenerare, & sanguinis totius corporis corruptelam, c ac hydropem inducere possit.

a Metus est.) Boni ominis hæmorrhoides criticas vid. apud Hipp. Sect. v. Aph. 25. Sect. 6. Aph. xi. & xxi. mali autem ominis, in misc. cur. dec. 2. ann. 1. obs. 42. ann. 3. obs. 331. dec. 2. ann. 2. obs. 117. Hipp. coac. prænot. 21. cap. 3. lib. 2. Etmullerus ex obs. Lindani, notat hæmorrhoides cæcas in tantum tumorem auctas, ut pugni instar extra anum prominere. In mu-

lieribus gravidis sæpè pariunt abortum, si vehementius urgeant.

b Qui ani fistulam degenerare possit.) Quæ ubi fuerit inveterata funestum ut plurimum dat exitum.

c Hydropem.) Sicuti nimirum omnes hæmorrhagia possunt eam producere: vel possunt esse duo effectus ab una eademque causâ.

Curatio itaque est tempestivè aggredienda; quæ in pravorum humorum educatione & correctione, atque in tumoris & doloris ablatione consistet.

a Primò itaque, præmissis b clystere emolliente, educatur sanguis c ex brachio dextro ad unc. viij.

a Primò itaque, &c.) Si venæ hæmorrhoidales turgeant satis, aperiantur vel lancettâ, vel sanguisorbis, vel succo cyclaminis, vid. Henr. ab Heers obs. vj. cautela autem circa hæc opus

est, si simul adsit inflammatio.

b Clystere.) Hinc dolores sæpè exacerbantur.

c Ex brachio dextro.) Ex pede aut crure potius, quam ex brachio.

Deinde utatur hoc Apozemate :

℞. Fol. lactucæ, buglossæ, a malvæ an. M. j.

b Liquiritiæ rasæ, passular. mundat. an. ℥ss.

Flor. borrag. bugloss. violar. an. p. ij.

Coquantur in aq. comm. ad lib. j. In colaturâ dissolve cassiæ recent. extractæ, syr. violacæi an. ℥j. Misce, F. Apozema, de quo sumat unc. iij. bis in die.

a Malvæ.) Vid. Riv. prax. lib. x. cap. xi. Add. herb. chamæd. tantumdem, verbasc. beccabung. an. M. ss. flor. hyper. p. ij., summis. card. sylv. M. j.

nullum præstantius magisque præsentaneum hoc in casu agnoscunt remedium, tam in pulvere, quam infuso aut decocto. Succus urticæ commendatur à Riv. cent. 3. obs. 81. ad ℥ij.

b Liquirit.) Novimus, qui hæc

Dum his utitur, adhibeatur podici hoc linimentum :

℞. Cineris combusti, suberis ℥j.

Vitellum ovi. Num. j. olei rosacæi q. s. a F. Linimentum.

a Linimentum.) Vid. Hartm. prax.

Vel ℞. Ung. popul. pomat. an. ℥vj.

Succ. linar. rec. express. ℥ss.

Ceruss. ℥j. camph. gr. iv.

M. F. Ung.

Conducit quoque incessus super vapores lactis dulcis, vel decocti alterius emol-

lentiis. Quidam cum multo levamine utuntur linimento ex ol. rap. rec. cer. flav. sev. caprill. an. p. æq. quibus liquefactis add. vitell. ov. croc. & ung. popul. Petr. Borell. cent. 1. obs. 63. valde commendat seq. ℞. Millep. ℥iv.

Rad.

Rad. porri f. thapsi barb. ℥℥. | maximopere commendant (nec sneratione) bals. sulphur. cum oleo hyper.
 Ol. oliv. ℥vj. | præp., præsertim si jam ulcus & fistula
 Minutim incidantur : bulliant cum | adfuerit.

Summopere etiam hic commendatur hoc linimentum :

℞. a Herb. linariæ cum floribus M. ij.

Decoquantur ad mollitiem, iisque, contusis & cum adipe porcino q. s. coctis, addatur vitellus ovi; Ac fiat Linimentum, quod cum gossypio podici adhibeatur.

a Herb. linariæ.) Unguento de linaria adde ol. papaveris, ut dolores magis sedentur. Inter specifica est (teste Etmullero) momordica, planta insigniter vulneraria, & imprimis ulceribus mammarum dicata, cujus poma spinosa in oleo lini infundantur. Riverius suffumigium habet Semperivi Maj. m. ij. vini f. q. ebulliant simul.

Hujus decocti fumum recipiat æger sedens in cathedra perforata, & dein sequens unguentum applicat :

℞. Ung. rosar. unc. j.
 Mercurii crud. ℥ij.

M. F. Ung.
 Aut ℞. Unguenti populei ℥℥.
 Camphoræ gr. xij.
 Croci, &
 Sacchar. Saturni gr. vj.
 Cum olei ovorum q. s.

M. F. Linimentum.
 Crollius commendat essentiam croci martis cum axungia capri, aut oleo myrtino, quibus aliquando addi potest laud. opiat. gr. j. aut ij.

Hofferus commendat ol. Saturni & rosar. a. agitentur, & terantur in mortario plumbeo ad nigredinem usque, & applicentur.

Ad doloris levamen a hirundines etiam podici adhiberi possunt, iisque sanguis ad unc. iij. vel iv. educi.

a Hirundines.) Cur non scalpel- | nes præsentate inflammatione suspectæ
 lo potius aperirentur, nam hirundi- | sunt.

Ad curationem & a præsertionem summopere hic conducit aqua, in qua, dum fervet, millefolium est infusum sive maceratum, usus, per mensem continuatus:

b Item sacculus, ex radicibus chelidoni minoris, cum gossypio in linteo contusis, confectus, & circa os sacrum perpetuo gestatus:

a Præsertionem.) Radix recens fabariæ f. telepii cum filo in dorso inter scapulas suspensa, contra cæcas hæmorrhoides dicitur amuletum certissimum in misc. cur. an. 2. obs. 195. conf. A&H. Hafn. ann. 1671. obs. 51. alii (ut Auctor quoque notat) capitula cardui sylvestris, (quibus inclusi sunt vermiculi vivi) alii alia in sacco circumgestanda extollunt: non autem operari possunt eò modo adhibita, nisi

ratione effluviorum constantium, salino-volatilium oleosorum. Contra nimium hæmorrhoidum fluxum, nulla alia magis conveniunt quam nitrosa, succ. granator. acid., acetos. portulac. semperviv. maj. emulso ex bord. mund. sem. 4. frig. maj. sem. papav. alb. & lin. &c.

b Item sacculus.) Hartmannus circulum commendat ex foliis Hellebori quassatis.

Item

Item tubercula, vel globuli, carduis silvestribus adnascetes, qui vermiculum continent, si in marsupio gestentur, magnopere hic commendari solent.

Dieta hic sit tenuis, ad humidum declinans, & a alvum laxans. Cum *Cibus* itaque sumantur borrago, blitum, *b* spinachia, malva, passulæ. *Aromata* & *acria* vitentur. *Potus* sit tenuis cerevisia, & vinum oligophorum. *Alvus* si durior fuerit, ea clystere, ex jure pingui vel ex decocto emolliente, emolliatur.

a Alvus laxans.) *Omnia enim acris purgantia hic nocent, ergo u. urpetur manna, pulp. cass. sst. tamar. &c.*

b Spinachia.) *Hæc non aded conuenit, sit potius brassica rub.*

IV.

M E D I C A T I O F O E M I N Æ,

A R T H R I T I D E

L A B O R A N T I S.

b **M**ulier c 25. annorum, bene habita, admodum crassa, & frequenter temulenta, cruciatu magno affligi cæpit primo circa articulum coxendicis, *d* mox in poplite, tandem in manibus pedibusque, & in regione dorsi ac cervicis. Tumor *e* cum rubore in multis locis se manifestat, adeoque illam torquet, ut ex contactu, decubitu, & sessione, *f* dolores intolerabiles patiatur.

a Arthritide.) *Vox hæc generalis est, significans omnem articulorum vel artuum dolorem; verum pro variatione symptomatum dividitur 1. in vagam & fixam, 2. in calidam & frigidam, sub qua comprehendimus quoque nodosam & calculosam; pro ratione autem loci affecti, dividitur arthritidis in chirogram, ischiaticam, lumbaginem, gonagram, podagram, mentagram, rheumatismum, syagonagram, trachelagram, rachysagram, homagram, pechyagram &c. quas posteriores divisiones ut in forum Medicum non relatas, sed ex Paræo allatas, non magni facit (& quidem baud inepte) River. præx. lib. xvj. cap. 1. in specie autem de rheumatismo, vid. River. l. c. cap. 3. & Sydenham obs. tr. 6. c. 5. de rheumatismo.*

res (proportione habitâ) magis huic malo esse obnoxios. Confer Hippocr. Sect. vj. Aphor. 29. & 28. 30.

c 25. Annorum.) *Vid. Hippocrat. Sect. 3. Aph. 31. de anni tempore, vid. eund. Sect. 3. Aph. 16. & 20. Sect. vj. Aphor. 55.*

d Mox in poplite.) *Sic participat de arthritide vaga. Vid. Med. 15. hujus lib.*

e Cum rubore.) *Est ergo arthritidis calida, quæ dicitur legitima, vel exquisita, in qua viderur sal paulo magis esse volatilis: alioquin ubi causa est frigida, tunc arthritidis spuria seu notha nascitur; utrobique sal est nonnihil corrosivus, participans de natura acida, ubi vero rubor abest, ex causa frigida ortum ducere tenetur, & aliquando in tumores duros, & scyrrhosos degenerat.*

b Mulier.) *Observant practici, ma-*

f Dolores intolerabiles.) Nihil Au- | taie morbi & simil: ad quæ in curatio-
 stor addit de febrî, nihil de diurni- | ne, maximè tamen attendendum est.

Afficiuntur in hac ægrâ coxendix, poplites, manus, pedes, dorsum, & cer-
 vix: ut ex dolore, tumore & rubore, illas partes infestante, est manifestum.

Morbis, qui eam affligit, est intemperies istarum partium serosa, falsa, acris,
 tartarea, & nimis laxa ac rara; quæ dolores ingentes, item tumorem & rubo-
 rem in partibus istis affectis, jam commemoratis, excitans, *Arthritis* sive *Dol-*
or articularis nuncupatur.

Causa procatarrhica hujus morbi a est temulentia, cui ægra nostra frequen-
 ter indulgere solet. Atque hinc natæ cruditates; & ex his acres, salii, & tar-
 tarei in corpore genti sunt humores; qui cum sanguine per totum corpus diffusi,
 b antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum in corpore
 ita alterata, ut apta sit poros partium circa articulos aperire & laxare, ubi in
 membranas & nervosas articulorum partes sese effundit, easque c acrimoniâ
 suâ pungit & rodit, effervescentiamque ibi concipit, *intolerabilium istorum dol-*
orum, tumorum, & ruborum, à quovis contactu exacerbantium, continens
 est causa.

a Est temulentia.) *Arthritidem vul-*
go putant oriri à multo potu vini Rhe-
nani, quatenus scater copioso tartaro;
hoc tamen semper verum non est, si-
quidem aliquando homines hoc morbo
laborant, qui vix unquam vinum gu-
starunt; imò canes, aliaque bruta ani-
mantia talibus cruciatibus affecta fuisse,
haud pauca sunt exempla; Novi
(inquit Pechlin. lib. 2. obs. xxvij.) Sar-
rotorem hydropoten, cæteraque parcè &
febrî viventem; hunc congenita labes
se inquinaverat, ut inter perpetuos ar-
thritidis cruciatus, ipsos triginta an-
nos vitam traheret, & tandem mem-
bris doloribusque fractus, optatam sæ-
pius mortem benignè exciperet. Cer-
tum tamen est, quòd, ubi dispositio (s. ab
hæreditate, s. aliundè) prava latuerit
tàm humorum, quàm articulorum, in
diversis hominibus, non solum vinum
Rhenanum, sed & Gallicum, Hunga-
ricum & Canariense, item acris & aci-
da alimenta, Venus immodica, fri-
gus, &c. hunc affectum foveant & au-
geant.

Igitur ab usu talis vini, vel etiam
 ab aliâ causâ in sanguinem deferuntur
 particule scabræ & salinæ crassiores,
 quæ hinc feruntur in articulos, ubi mul-
 ta sunt partes nervosæ, quarum pori
 angustiores sunt, & constantiores qui

non facile sese accomodant figuris par-
 ticularum illarum rigidarum crassio-
 rum, hinc particula ista scabræ, & ri-
 gida, ibi hærentes, lædunt & velli-
 cant nervosas fibras, ita ut dolores ex-
 surgant acerbissimi.

b Antecedentem.) *Auctores passim*
causam arthritidis, uti & reliquorum
catarrhorum à capite derivant, quasi
verò proximæ glandulæ arteriæ par-
tis unius cujusque non sufficerent.

Aliquando arthritis est symptomati-
ca febrium longarum, & metastatica.
Vide Hipp. Sect. 4. Aph. 44. item Sect.
vij. Aph. 64.

c Acrimonia pungens.) *Debuisse*
Auctorem pororum tubularumque obstru-
ctionis prius mentionem facere. Qua-
rit Hofferus Herc. med. lib. 4. cap. 1.
an arthritis sit contagiosa. Nos dubi-
tamus, 1. quia aliquando est hæredita-
ria, 2. quia nonnunquam per sudorem
concumbenti communicatur, ubi acce-
dit singularis recipientis dispositio.

Sic canes supra membra podagri-
 ca sæpe decumbentes sunt podagrici:
 nempe effusis illa acris, aliorum pi-
 ris infusata, humores in sui naturam
 mutare valent. Cur autem (inquit Pe-
 chlin. lib. 2. obs. 25. in articulos ma-
 gis quàm carnes visceraque descendat
 hæc materia, non à Natura, illa
 enim,

onim, ut est benigna Mater, totum lubenter foras expelleret, sed vitio partium præliminari, sive illud hæreditarium sit, sive aliunde adscitum, repetendum. In pedum autem articulos, vel ideo crebrius descendit hæc sanies,

quod in illa corporis statura, & frequentiori pedum a frigore, & calcearum pressione offensâ, circulatio lentius procedat, & sic succi nocentioris in plenitudine ossaque metatarsi effusioni janua aperiatur.

Quia hic morbus est recens, & ægra est juvenis, a spes est morbum brevi sublatum iri Metus tamen est, ne sæpius recurrat, nisi rectè curetur, b in asthma, c vel hydropem, vel spasmodum, aut paraly sin degeneret.

a Spes est, &c.) Brevius auferri solet, ubi tumori adest levis inflammatio. Ergò (inquit Joh. Pechl. l.c.) gaudent laborantes, & morbum se vincere posse putant, quando ab interioribus ejeçta materies poris, fugæque in auras vicinior est. De doloris ischiatici prognosi vide Hipp. Sect. 6. Aph. 59. & 60. Tractu temporis materia peccans in calcem tophosque immedicabiles lente concrevit: quid, (-ut ait Pechl.) serum quoque, quod per glandulas conglomeratas conglobatasve secretur in tartareum gypsumve magna non infrequenter transit, & non urinae tantum, sed & saliva, postquam resedere, duram calcariamque crustam scrutanti offendant. Sic ergò hominem elumbem membrorumque ministerio carentem impotentia usque detinet, &

non amplius doloribus, sed nato ex prævisa morte, corporisque marasmo, tædio, lentè conficit. Ratio autem cur dolores tractu temporis minuuntur, imò cessent, petenda est ex nervorum dissolutione & obstructionum pertinacium multitudine. Podagrici melius vivunt, si urinam mittant copiosam, teste Hoffero.

b In asthma degeneret.) Hoc aliquid peculiare esset huic mulieri.

c Hydropem.) Quia est morbus ex crasso humore, & defectus sæpe adest exercitii, dum ægri diu decumbere coguntur.

Ischias difficulter curatur ob musculos circumpositos valde crassos, per quos remedia externa pharmaceutica non facile penetrant.

a Curatio itaque diligenter erit instituenda: b quæ in humorum pravorum c educatione, & intemperiei per contraria correctione, dolorumque lenitione consistet.

a Curatio.) Omnes fere species arthritidis similem habent curationem, habito tantum respectu partis affectæ, & humoris peccantis, vel acrioris, vel viscosioris & terrestris.

b Quæ in humorum pravorum educatione, &c.) In arthritide nec intempestive nec facile (id est, antequam humores fuerunt attenuati & fluxiles

redditi) ad purgationem accedendum est: confer Hoffer. l.c. multa enim sæpe hærent aliti quoque in latibulis, quæ omnia simul & semel commota, æconomiam corporis quandoque obruunt. Et turbant, multisque in membranis simul dolores atrocissimos excitant, vid. Hipp. Sect. 4. Aph. 20. purgatio igitur fiat in initio, aut declinatione, sitque blanda.

Primo itaque a vena secetur; & educatur sanguis ad ℥viij. & postmodum b purgetur talibus pilulis:

℞. Pil. de hermodactilis, vel fatidar. ℥j.

Scammonii ℥.

Cum syr. ros. sol. q. s. F. Pilulæ Num. v.

Yyy a

a Vc-

a Vena secetur.) Si fuerit artbritis calida, & universalis in homine plethorico, V. S. locum habere poterit, aliàs non. Porro rectè Pechlin. obf. xxvj. lib. ij. dicit, quod, uti in aliis, ita cum primis in hoc morbo observandum, quæ medendi formula cuique conveniat, nam hæcenus quidem non sicut esse tam beatos, ut uno omnibus remedio occurreremus. Varianda sunt omnia pro conditione individui, & tum in avertendo, tum curando hoc morbo, suus cuique victus, sua cuique sanatio debet videtur. Vidi (inquit idem) qui popliteæ vel saphenæ sectione, vehementissimos pedum dolores, velut fascino sedaverint.

b Purgetur his pilulis.) Pechl. l. c. refert se novissè Empiricam, qui medicamento chemico, s. lunæ crystallæ essent, seu martis aliquod vitriolum, etiam inveterato jam morbo, postquam biduo antè paregoricum dedisset, alvum magno cum fructu provocabat. Et est forte ab hac occasione nata purgantium cum opiatis mixtura, & famigeratum illud ex pilulis aloëpbanginis, & laudano opiato compositum, quod & dolores sciatre & alvum ducere possit, &c. Eleæ. carioc. Petr. Bayri multis hic extolli solet laudibus, sed hoc nonnisi in casu frigido, alvo constipata, vel extra paroxysmum commendaverimus.

a Sequenti die inungantur loca dolentià, *b* spiritu vini prius madefacta, tali linimento:

R. c. Ol. chamomill., lilior. amigdal. dulc. an. ℥j.

Unguent. dialtheæ ℥i. d. Misce pro Linimento.

a Sequenti die inungatur.) In Emplastictis (inquit Pechl. loc. cit.) quidem nunc illud diapalma, nunc Apostolorum istud, nunc & de spermate ranarum, & de mintio camphoratum, nunc sgypticum Crollii, & Norimbergense, nunc alia, neque semper in eodem, profue-re. Smeqmata, saponos, salia, minium, gummi, imprimis carannæ permixta, sunt qui ferre possunt, sunt etiam, qui recusant. Cataplasmata, & in illis illud, quod ex floribus sambuci, pane albo, & momento croci cum lacte, & oleo rosarum in pulvem decoctis constat, certo duntaxat tempore cum fructu adhiberi solent. Experimentum Verulamii, vid. in ejus Sylv. sylv. exper. 60. Ambulationem super nivibus aliquando profuisse, vide apud Pechlin. lib. ij. obf. xxvij. Conf. Hipp. Sect. v. Aph. 25. rectè autem Hofferus loc. cit. Hæc (ait) & talia, plerumque paroxysmos prolongant, & materiam podagræ in perruaces topbos indurant, & sic membra reddunt præmaturè inutilia, gangranosa, &c.

Adstringentia, vulgo dicta repellentia non nisi in principio, idque summâ

cum cautelâ sunt adhibenda, dum judicamus non posse impetum materiae peccantis refrænare.

b Spiritus vini.) Cautè mercandum est cum calidis illis, & exsiccantibus, v. g. aq. matricali, spir. sal. ammon. rec., vel super calc. viv. destill., alcohol. vin. & simil. non enim minus quàm frigida, materiam peccantem incrassare valent.

Aliquis pro secreto habebat murtiana balem, ex qua faciebat Balneum, aut Fotum. Conf. Pechl. obf. 28. lib. xi. circa finem.

Sapo niger applicatus aliquandò prodest, cui camphora potest addi, si inflammatio adsit: quidam cum fructu linimentum parant ex sapone Ven. sp. vin. & alb. ovor.

Fermentum s. flos cerevisiæ cum aceto fortissimo coctum, & applicatum aliquibus pro secreto fuit.

Tinctura opii, & camphora simul mixta potenter dolores sedant, intus & extra.

c Ol. chamomill.) Ol. terebinth. luc. etiam egregium & potens est, in casu frigido.

d Mi-

a Misce pro Linimento.

℞. Empl. diach. simp. unc. sem.

Camphor. scrup. sem.

Ol. papav. q. s.

M. pro Linimento.

Muscus ille Japonensis, s. lanugo
artemisia, vulgò moxa, arthritidem

per ustionem curat, sed in ewiguo lo-
co. Fortè alius Muscus, aut linum,
lana succida, &c. simili modo accen-
sa, idem præstarent: & videtur iis in
regionibus materia podagrica esse ma-
gis transpirabilis. Vid. Pechlin. lib. 2.
obl. 24.

Si ab usu hujus linimenti *a* dolor ingravescat, tale adhibeatur:

℞. Aq. spermatis ranarum, thapsi barbati an. lib. s.

Its infunde rutbia, lithargyri aur. ℥.

b Vitrioli calcinati, aluminis an. ℥ij. Misce.

Hoc liquore foveantur partes dolentes cum linteis tepidè.

a Ingravescat dolor.) Non quod
Auctoris linimentum humores nimium
commoverit, sed prevalentes dolores
superare non potuerit, aut inflamma-
tionem forte adauxerit.

b Vitrioli calcinati, aluminis.) Quia
fortius illa adstringunt, & sufficienti

subtilitate destituta sunt, hæc suspecta
esse debent: caterùm sperma ranarum
vult Gralingius in Praxi Medica cir-
ca novilunium colligi, ol. hyoscyami li-
nimentis & cataplasmatibus additum,
multum potest: vel radices hyosc. add.
& coq. pro episthemate.

Et *a* vesperi sumat hoc somniferum, & anodynon:

℞. Syr. papaveris albi ℥.

Julapii rosati ℥j. Misce.

a Vesperi sumat hoc somniferum.)
Vel tale amygdalatum in initio sumen-
dum:

℞. Amygd. dulc. ℥vj.

Sem. 4. frig. major. ana ℥ij.

Papav. albi ℥ijj.

Lini ℥ss.

F. emulsio s. a. in s. q. aq. hord. colat:
℥xvj. Adde

Syr. de papav. ℥jss.

Aq. rosar. ℥j.

Vel utatur æger massa pil. de cynogl.
vel tinç. op. vel laud. op.

Perseverante dolore, *a* utatur sequenti Apozemate sudorifero, alterante
& purgante:

℞. Scobis ligni guajaci ℥ij.

Ligni sassaparas ℥j.

Rad. enula ℥l.

Herb. chamæpites M. j.

Flor. anthos, salvia an. p. ij.

Eol. sene ℥ij, agarkci ℥l.

Sem. fenicul., coriandri an. ℥ij.

Carthami conquass. ℥j.

Decoquantur post macerationem b in aq. comm. q. s. ad lib. j.

Colaturæ adde sacchari ℥ij.

Misce F. Apozema, de quo sumat unc. v. calidè pro dosi summo ma-
ne, corpus plus solito tegendo, ut proluciantur sudores.

a Utatur sequenti Apozemate.) Hoc
magis secum habet extra paroxysmum

tuncque add. rad. lapp. maj. (qua pro
pauperibus cum liquiritia sola suffi-
ciunt)

vium) rad. petasit. &c. Dolorem ischiaticum cucurbitulis, & cauterio aequali curatum, vid. apud Chariss. Fred. Dekkers, exerc. pract. p.m. 33.
Lumbricorum terrestrium vino abluto-

rum succus cum vino exhibetur, ad ℥ij. Optimum paratur diaphoreticum & anodynum ex diasc. Sylv. ℥ij. cinnab. antim. gr. xiv. sal. C.C. ℥℥. ol. chamom. destill. vel tanac. gutt. iij. M.f. Bolus.

Si dolor valde saeviret, tale narcoticum efficacissime adhibere posset:

℞. Spirit. vini per croci infusionem flavescens ℥iv., camphorae ℥j.
Bulliant parum; deinde in his dissolve opii ℥j.

• Hoc liquore partes dolentes illinantur.

• Hoc liquore, &c.) Subtiliores ingredientium partes ebullitione evanescent.

Ubi doloribus levata fuerit aegra, a ne rursus in hunc morbum labatur, sub tempus autumnii, & veris corpus erit purgandum; & optima diæta ipsi erit semper utendum.

• Ne rursus.) Remedia arthritidis | inter alia laudatur angelica sylvestris, prophylactica, vid. apud celeberr. Pechl. | & usus lactis. Magni aestimandum hic obf. 27. lib. ij. confer obf. 22. & 23. ubi | est sal. vol. C.C. & usus herbae ibeae.

Verfetur itaque in Aëre temperato. Utatur alimentis, quæ modicè nutriant, liq. sobriè utatur. Potus sit hydromel. a Vitet vinum, præsertim generosum. Exercitia sint mediocria, ubi malum quieverit; tempore doloris illa vitavit. Somnus sit moderatus. Alvum solutam habeat naturâ vel arte: Venus sit parca. Fugiat animi pathemata.

• Vitet vinum.) Eleganter Pechl. | vino confirmare, omnino opus est. Et obf. 27. lib. 2. ait. Est in nonnullis ventri- | experiuntur illi, quibus hæc res in con- culi vitium, quod nanosmaxilar voca- | suetudinem abiit, si non morbi, certè mus; est intestinorum quedam imbe- | parovisum aliquam remissionem. Sit au- tellitas à frigido fermento orta; hanc | tem modus in rebus.

V.

M E D I C A T I O P U E R I ,

• V A R I O L I S
A F F L I C T I .

• Puer sex annorum, c grassante d inter infantes, ex aëris maligna con- stitutione, febrî synochâ malignâ, ecchymata protrudere solita, post hor- rores præeuntes, calore præternaturali correptus decumbit. Pulsus febrilem, plenum, & celerem habet. Facies oculique rubent. De dolore nullo conque- scunt.

• Va-

a Variolis .) *Variola & morbilli* (observante Hoffero in Herc. medic. tom. j. lib. 7. c. 6.) ut externâ specie differunt, sic causa materiali ferè & efficiente, omninò conveniunt. Nomine autem variolarum intelligimus tubercula elata, in pus plerunq; abeuntia: Morbillorum verò maculas potiùs, parùm supra cutim prominentes, & suo tempore, nullo vestigio relicto, evanescentes. Thomas Sydenham dividit variolas, in regulares & irregulares, distinctas & confluentes, quæ licet essentialiter, ut ajunt, non differant, per illustriora tamen symptomata, quæ banc comitantur speciem, illam verò non item, haud difficulter ab invicem discriminantur. Joh. Nic. Pechl. lib. 2. obs. xv. refert se ex insignis Practici ore habere; visas sibi variolas morbillis permixtas, semel etiam sinistra parte morbillos, dextrâ variolas, diviso ad perpendicularium corpore. Novum non est (inquit idem) duobus tribusve generibus aliquos desungi: nam ut quis

durum isthoc siccamque genus, quod steen pokken vulgus vocat, & alterum illud aquosum magis, & bydatidum mint of mater pokken varaxerunt appellat, pertulerit; nondùm tamen verum illud & decretorium variolarum fermentum penitus excussus est, nequò antè securum quis jacere se potest, quàm illo etiam genere sit defunctus.

b Puer.) Vidimus etiam differri illum morbum in sevam ætatem, sed hoc majore periculo, quò à pueritia longius rejicitur.

c Grassante.) Hoc addit Auctor, ut doceat, Medicum conjecturam facere debere ex epidemica aëris constitutione de futura morbi specie, & ubi verisimilia quædam variolarum signa apparuerunt, majortjure inclinare potest ad judicandum, variolas imminere, quàm si aëris constitutio epidemica variolarum non obtineret.

d Inter infantes.) Grassantur aliquando inter adultos, & senes.

Afficitur in hoc ægro totum corpus; quod ex horrore & calore per totum corpus diffuso: item cor, quod ex commemoratis pulsus vitiiis: nec non oculi & facies; quod ex eorum rubore patet.

Morbus, quo hic puer laborat, est *a* Febris synocha maligna & contagiosa, quæ, ecchymata sive pustulas in cute totius corporis expellere solita, Variolarum nomine vulgò designari solet. Eæque ex aëris maligna constitutione, *b* infantes multos variolis inficiente; item *c* ex calore, post horrorem, puerum hunc invadente; nec non ex pulsu febrili, ac oculorum & faciei rubore, & doloris absentia innotescunt.

a Febris synocha.) Hac esse potest sine variolis, hæ autem nunquam sine illa, benigniore aut maligniore, pro diversitate scilicet, tam fomitis variolarum primævi, quam causæ externæ, eum in actum ducentis: ita Joh. Nic. Pechl. loc. cit. ait. Vidi febri malignæ purpuræ, morbillos (quos alii vocant rubeolâs) statim successisse; utque sua singulis contagiis quæsi esse intelligas, etiam morbillos ponè secusam esse purpuram, quam morbi symptomatumque affinitas consudisse invicem videbatur. Confer Thom. Sydenham, qui ex professo

hanc materiem tractavit.

b Infantes multos, &c.) Grassantibus morbis Epidemicis (notante Pechlino) gravidas mulieres à communi & promiscua aliâ calamitate immuniore esse constat, quàm alios quosque, & tamen ubi variolarum illud morbillorumque contagium dominatur, non perinde immunes videntur, sive quod excitatum primùm in embryone fermentum Matrem, seu Mater contagio embryonem inficiat. Observavi (inquit) gravidam, quæ occasione pueri majoris cum variolis colluctantis, in ipsum illum morbum incidit, quò erumpente

penſe cum magna uteri hæmorrhagia, enixa eſt gemellos, utroſque ſtygmatis reſertiffimos, ſed jamjam intempeſtivo fermenti ſumultu jugulandos, evadente feliciter Matre. Vid. miſc. cur. ann. j. obf. 53.

c Ex calore, &c.) Præcedere ſolent ſomni irrequieti, pavores, fitis, convulſiones, &c. ita teſte Pechlino & Thom. Sydenham, in pueris, ubi dentitionis periculum præterierit, epileptici ſæpe inſultus, certum præbent minimeque fallax efferentiam ſeſe variolarum indicium, &c. jam verò etiam

febris initia hujus morbi comitatur, capitis lumborumque doloribus, & pulſu citatiſſimo exaſperata, ſed quæ tertio, aut ſummum quarto die cum eruptiventibus jam puſtularum notis manifeſtè remittant, agrumque ſibi reddant: hæc accedunt ſæpè vomitus, nauſea, ſalivatio in adultis & diarrhæa in infantibus, pbrenitis, coma, &c. quæ omnia facili negotio ex cauſis applicari poſſunt. Hiſtoriam exanthematum, quæ Viennæ olim graſſabantur ſub nomine Roſſalix (ἰϋδῖα) vid. apud Hoffer. l. c. ex Jonſonio.

a Cauſa procatarctica hujus morbi eſt aëris conſtitutio illa maligna, quæ in puero hoc, b per inspirationem, hauſta, & cum ſanguine in pulmonibus exiſtente mixta, & deinde cum reliquo ſanguine per totum corpus diſfuſa, c & illud pravitate malignâ imbuens, antecedentem huic morbo præbuit cauſam. Pars verò ejus malignam incalcſcentiam & efferveſcentiam d in corde acquirens, & deinde in totum corpus cum ſanguine à corde in partes propulſa, e continens hujus morbi & ſymptomatum, tum præſentium, tum futurorum, eſt, & erit, cauſa.

a Cauſa procatarctica.) Jam & hoc admiratione dignum (inquit Pechlinus) ubiſitum & textura ſanguinis (nos dicimus texture partium ſtabilitatem) infixum variolarum fermentum, nullis vel vehementiſſimis inſeſtiniſque ſuſidi conquaffationibus, ante deſtinatum tempus evocari poſſe, & ſolum eſſe aëris contagium, certamque aëris naſcunt, quæ ſopitum latitantem à multo retrò tempore virus in ſanguinis textura, evolvat. Verùm enim verò, judicio noſtro, non aëri ſoli, utut determinato, ſemper tribuendus eſt ille fermenti variolati orgaſmus, & in actum deductio, ſed variis aliis robis, non-naturalibus dictis, evincente hoc experientia multiplici: res autem alia eſt de morbillis & variolis epidemicis, ubi portores aëri infecto partes competunt. Familiares magis ſunt variolæ & morbilli. hominibus ſeptentrionalibus, quam meridionalibus: Barthol. in act. Haſn. ann. 1673. obf. 92. variolas notat in Æthiopia, quæ ante Bataviam in plagam orientalem advenſum diſcuntur eà lacti non obſervate:

confer miſc. cur. dec. ij. ann. 9. & 10. obf. 194. item Barthol. cent. 3. epilt. anat. 60. ubi reſert ſibi narratum fuiſſe à ſtudiſſis Islandicis, quòd certis ea in regione locis graſſentur variolæ.

b Per inspirationem.) Adde & deglutitionem, dum aër ſalvæ inter loquendum, manducandum & bibendum immiſcetur.

c Et illum pravitate maligna imbuens.) Certè, niſi peculiaris aliqua humoris, in parte quadam ſtabili, und vel pluribus, latentis adeſſet diſpoſitio, non adeò quibuſdam hominibus ſingulares eſſent hoc in caſu variolæ & morbilli: conſtat enim variſſimè eos (ut ut vagahte in aëre fermento aliquo variolato) hoc morbo corripi, qui eodem antea fuisse affecti: Ergò hic unicè ex aëre acceſſit cauſa illa, quæ mediante ſomes variolarum in actum deducebatur.

d In corde.) Etiam ante quam cor ingreditur; nempe dum ex poris tubuliſque iſtius partis, in qua aliquandiu hæſit, ope rarefactionis expellitur.

Con-

è Continens.) Nulli dubitamus, quin tempore gestationis in utero, postquam cessavit fluxus menstruus, sanguis progrediantur per canales embryonis fetusque, sanguis & humores, undè in canaliculis angustioribus hujus illiusve partis stabilis (unitus vel plurimum) oritur obstructio; undè liquores stagnando, acrimoniam tractu temporis acquirunt notabilem: hi ergò, à quacunque demùm causà, ad rarefactionem perducti, latibula sua diffringunt & transliunt, sicque (quoniam ubique reperiuntur vasa reventia, lymphatica & venosa) ad sanguinem dum perveniunt, ejus mixturam consuetam, maximà particularum suarum contrarietate non solum turbant, verum etiam ejus ope, lege circulationis, ad canaliculos aliarum partium dum devolvuntur, nec eorum diametris accuratè quadrant; hærendo pariunt

morbilorum, & variolarum diversa symptomata, vellicando, dissolvendo, & erodendo. Ratio autem cur prius in pectore, & facie indicia variolarum exoriantur, quàm alibi, petenda est ex eo, quòd, cum in vicinia cordis major sit motus, necessario mali causa ad partes cordis proximiores prius propellatur, utut stragulis & tegumentis minus, quàm cetera corporis partes foveantur. Nec mirum curpiam videri debet, quòd tanta resulter inter particulas sanguinis istiusque fomitis variolarum lucta, rigiditas enim earum & constantia diametri, atque figuræ opposita s. contraria per pressionem ætheris, ubique viam liberam per poros non inventientis, uti in mechanicis & chymicis experimentis, ita hic phænomeni explicationi lucem fœneratur sufficientem: conf. medicat. de febribus intermitt.

Dum enim sanguis ille primum effervescens a aqueas continebat partes, quæ sua aquositate justum in corde fervorem impediabant, cæque ad membranas corporis partes deinde delatæ, refrigerationem & inordinatum spirituum influxum toti corpori inducebant, hinc primum in puero ortus est horror. Aqueis verò partibus discussis, calor sanguinis justò major factus, & per totum corpus diffusus, produxit *pulsus plenum & celerem*, ac in facia & oculis *ruborem*, ac in toto corpore *calorem præter naturam intensum*. Quia tamen partes sanguinis effervescentes in hoc puero hæctenus sunt leniores & minus acres, ideo nullus vehementior ab ipso sentitur dolor.

Morbus hic, propter suam malignitatem, b periculum vitæ, & deformitatis, ab exsione cutis, à papulis postea orituris, forsân excitanda inducit.

a Aqueas partes.) Ita quoque ratio cinatus est Auctor circa febres intermittentes, sed hæc omnia aded bene coherent, ac arena sine calce.

b Periculum vitæ.) Præsertim in obesis, utpote quorum subuli & canaliculi materiæ peccanti transmittendæ minus patuli sunt & obsequiosi: item in adultis & senioribus, quorum sanguis & humores sunt acriores, perique & subuli constanter atque angustiores: difficiliores præterea observantur variolæ in autumno & hyeme, quàm vere & æstate, in viris quàm feminis. Pejores sunt consuetæ distinctis, illæ enim materiæ peccantis & copiam &

acrimoniam vehementem notant, quæ æger succumbit: maculæ purpuræ pustulis interspersæ, plerunque sunt lethales, utpote quæ sunt totidem species gangrænæ. Suspecta etiam semper est illa ratio (notante & Sydenhamio, & Pechlino) & plena periculi, si nimis cito, & cum incipiente febre erumpant variolæ: si postquam eruperunt, identidem se retrahant, hoc enim indicat motum sanguinis intestinum, & progressum valde esse imminutum, ita ut materia morbifica non solum non expelli possit ad circumferentiam corporis, sed expulsa in cute non permanere, ob pressionem cingentis atmospæ-

Zzz

spæ-

sphæra : etiam suspectæ sunt *variolæ*, si cum eruperint, vel *turritæ* nimium vel *conicæ* aut *planæ* appareant, invicemque sociatæ in unam omnes coeant vesiculam, vultumque aut genas, aut frontem æqualiter incrustent, si in fauces gulamque copiosæ incumbant, si colore initio se ostendant obscuro vel pallido-rubro, & cum albescere debent, in plumbeum livorem, aut fuscæ transeant nigredinem : In eo *variolarum* genere (inquit Sydenham) ubi pustulæ sunt exiguæ, non salivatio tantum, sed faciei insuper & manuum intumescencia ad materiam morbificam ritè eliminandam omnino requiruntur, quarum utralibet, si vel non adsit, vel

ante justum tempus recedat, ægro prope & salivatio, & intumescencia significant mali causam vegetæ ad circumferentiam corporis propelli, quæ propulso sistatur, omnia invertuntur. Periculum denique magnum indicant micæ sanguinolentus, dysenteria, & languidior pustularum eruptio. Nota sunt cæcitatis à variolis profectæ exempla, & verò etiam exesam à variolis avulam vocis gratiam corrupisse observavit Pechlinus, aliquando producunt surditatem, claudicationem, profundissimas & fœdissimas faciei cicatrices, &c. *Variolarum* contagium sympathicum, vid. apud Pechl. lib. ij. obs. xvj.

a Curatio itaque diligens adhibenda erit; eaque in causæ antecedentis ablatione, & intemperiei malignæ sanguinis & symptomatum correctione, consistet.

a Curatio, &c.) Curatio consistet in diætâ emolliente, & diaphoretica.

Ante omnia itaque contineatur in loco calido a stragulis bene tectur; & mox, b antequam ecchymata erumpunt, c purgetur tali medicamento :

℞. Syr. ros. sol. cum sol. senæ & rhabarb. ℥ij.

Scammonii opt. gr. ij.

Aq. card. bened. ℥i. misce pro Haustulo, mox sumendo.

Stragulis bene tectus sollicitè imprimis (inquit Th. Sydenham) cavendum est, ne nimium assurgat ebullitio, si ve id fiat congestis stragulis, si ve ex aëre loci, in quo decumbit eger, igne nimium excalescât, si ve ex calidorum medicamentorum & cardiacorum usu: precipuè verò ab his cavere oportet, si eger in ætatis flore constitutus fuerit, vel sanguinem habuerit generosiore potu nimis exaltatum, vel anni tempestas aut verna sit, aut saltem ultra ætatis initium non præcesserit. Hinc enim fiet, ut separatio, quæ sensim lentisque gradibus peragi debebat, & ad universalem quandam despumationem opportunè pergebat, præcipiti cursu feratur, atq; ita vel non satis omnis partium numerus congregetur, vel nonnullæ partes ad secretionem damnentur, quas aliàs natura illam subire nolisset, nisi quod ultra debitos limites excurrere

coacta, noxam hanc sibi creet.

b Antequam ecchymata, &c.) Nisi alvus fuerit dissipata, evacuatio per alvum non est tentanda, aut si id fieri necessum sit, tunc tenetur opus per clysterem, aut medicamentum aliquod laxans & mitis: acriora enim omnia purgantia hic nocent: si eger fuerit plethoricus, adolescens, & robustus, necessaria aliquando est venesectio ad unc. iv. vel vj. quæ licet per se (ut loquitur Sydenham) officiat, quatenus sc. & separationem perturbat confunditque, & pabulum insuper tum pustulis, tum tumori elevandis destinatum subducit, aliquantisper tamen securaturum regimen calidius pensat, ac proinde hanc, quam nonnisi coacti usurpamus methodum, non usque ad eam periculosam & ancipitem reddit, præsertim si post V.S. blanda adhibeantur diaphoretica, & diluentia. Confer Hoff. loc. cit.

Ubi

Ubi pustulae a erumpere incipient, ad facilitandam earum eruptionem, utatur tali decocto:

℞. b Cicerum rubrorum ℥j.
 Hordei decorati p. j.
 Caricas Num. vij.
 Laccā, tragacanth. an. ℥j.
 Rad. fenic., passular. an. ℥ss.

Decoq. in aq. comm. q. s. ad ℥ss. Colatura adde oxyacchari ℥ss. M. pro Apozemate, de quo sumat haustum ter quaterve in die.

a Erumpere incipient.) Quartus à principio morbi dies, dicitur Thomæ Sydenham, eruptioni proprius & naturalis.

b Cicerum rubrorum.) Hi valent acres humores temperare, & blandè emollire: laccam autem ex hoc decocto eliminaremus, & substitueremus rad. scorzon ℥ij. biffort. torment. ana ℥ij. li. mat. C. C. ℥ij. confer River. prax. lib. 17. sect. ij. ubi multa utilia occurrunt remedia.

Etiam interdum usurpetur Mixtura seq.

℞. Aq. Card. ben. meliss. ana ℥ij.
 Ros. ℥j. ther. simpl. ℥ij.
 Tinct. croc. ℥iv.
 Laud. op. gr. j.
 Antim. diaph. ℥vj.
 Sal. prun. ℥j.
 Syr. de alch. Fern. ℥vj.
 M. dof. cochl. j. l. ij.

Singulis vel alternis horis.

Multercula, cum fractu magno, bibendam exhibent cerevisiam dulcem, in qua materatus fuit simus ovillus? item eundem hunc coquunt in aq. bord. & addunt ficus pingues, vel liquiritiam, nec non sem. aquileg. aliquandò etiam exhibent pulverem seq.

℞. Pulv. Dom. Kent. ℥j. croc. gr. iv.

Et pro potu, a ad sitim extinguendam, utatur decocto passularum, carica- rum, & hordei, cui ex additione rob. de ribes acetositas sit conciliata.

a Ad sitim, &c.) Huc pertinet decoct. scorzon. & bord. cum saleo-

Cum a oculi facile exulcerentur à variolis, pro præservatione eorum, palpebræ illinantur hoc collyrio:

℞. Aq. plantag., euphrasiae an. ℥j.

Z z z 3

Campb.

Sacch. perlat. gr. xv.
 M. F. Pulv.
 Vel ℞. C. C. phil. præp. gr. xij.
 Lap. bez. or. ℥ss.
 Marg. præp. gr. xv.
 Croc. ℥ss.
 Sacch. perlat. ℥j.
 M. F. Pulv. pro ij. dof.
 Sunt qui ex doctrina Kergeri lib. de ferm. præcipitantia quædam ostendant, quibus fomes variolarum turdè suffocatur, aut saltem ita insensibiliter dissipatur, ut nullas producat non solùm pustulas, sed nec alia prava symptomata: fides sit penes Auctores, præptimis cum præcipitantia talia illi non communicent, utpote quæ (si Diis placeat) sunt secretiora, non adeò facile memoranda; sed profectò vim, hoc modo naturæ inferri notabilem, non est quod dubitemus; saltem hinc alia peiora resultare posse symptomata verum est; commendamus interim pulverem seq. ut multo usu probatum

℞. Cinnab. antim. ritè præp. gr. viij.
 Corall. rub. præp. gr. v.
 Lap. bez. or. gr. vj.
 Sal. prun. gr. iv.
 Croc. gr. iij.
 Sacch. perl. parùm
 M. F. Pulv. pro dosi.

Camph. ℥ss. croci gr. ij.
M. pro Collyrio.

« Oculi facile exulcerentur.) *Huic malo obviam eunt matres, & nutrices lacte proprio, in quo maceratus fuit crocus.*

Vel ℞. Aq. plantag. ros. scœn. ana ℥ss. Mucil. sem. cydon. ℥ss.

Lap. calam. præp. ℥j.

Camph. gr. ij.

Sal. Sat. gr. j.

M. F. Collyr.

Alii imponunt carnes recentes sanguinolentas.

« Ad gulæ, faucium & oris defensionem, utatur tali gargarismo, vel oris collutione:

℞. *Aq. plantag. ℥ij. aq. bord. ℥ss. Flor. ros. rub. p. j. balauftor. ℥ss. Sem. sumach. ℥iij. Decoq. ad tertias partes. Colaturæ adde syr. diamori, granat. an. ℥j. M. F. Gargarisma, quo os sæpe colluatur.*

« Ad gulæ, faucium, &c.) *Vel*

℞. *Fol. plantag. m. j. Prunell. m. j. sem. Hord. m. sem. Flor. rosar. rub. p. j. Balauft. p. j. sem. Ficum p. ij. Sem. sumach. drach. iij. Rad. liquir. drach. vj.*

Coq. ut a. e. pro garg. Vel fiat linctus ex

syr. viol. jujub. pap. alb. & ros. sicc., Vel usurpentur ea quæ commendata sunt in apthhis. Contra pruritus valet immersio manuum in aq. tepid. & hac quoque mediante madefieri potest facies. Conf. River. l. c. Forest. l. 6., Willis, lib. de febr. c. 15. commendat externè scutum croco intersutum & lacte muliebri madefactum.

Si alvus adstricta fuerit, talis Clyster injiciatur:

℞. *Herb. malvæ, mercurialis, Acetosæ recentis an. m. j. Flor. cord. p. j. lentium, bord. cicer. rub. an. p. j. Decoq. in jure gallinaceo q. s. ad ℥viiij. in colat. dissol. diaprunt, diarrthami an. ℥ss. mellis violacæ ℥j. ol. violac., amygd. dulc. an. ℥iij. M. F. a Clyster.*

« Clyster.) *Diarrhœa si supervenerit, ea non est intempestive sistenda, sed opus naturæ est relinquendum, nisi magna fuerit virium imbecillitas:*

opiata & hoc in casu, & alibi, nempe delirio, salivatione, &c. maximam habent utilitatem, consentiente Th. Syd. cit.

Ut pustulæ melius erumpant, & matureſcant, illæ subinde ol. amygd. dulc. cum cotone vel pluma a sunt oblinendæ.

« Sunt oblinendæ.) *Ubi flaccescunt variolæ, & ad plenam maturitatem pervenerunt, hoc modo illiniri possunt: alii commendant ol. nuc. rec. alii pinguedinem omenti vervecini, cui intrusa juve-*

runt grana bordet: alii commendant apertionem pustularum ope acus, verum hæc est dissuadenda, nisi valdè prægnans accesserit causa.

Ad

Ad nares defendendas , admoveatur iis sæpe cum spongia hoc medicamen-
tum :

℞. a Aceti rosacei ℥j.
Aq. rosar. ℥ij. Misce.

a Aceti ros.) Potius
℞. Acet. super litharg. aur. vel ce-
russ. infus. ℥jss.

Aq. ros. ℥jss.
Syr. viol. ℥ij.
Misce.

Si viribus forsitan fuerit prostratis, vel debilioribus, subinde sumat cochleas
de sequenti cardiaco :

℞. Syr. de limonibus ,
a Aq. cinnamom. an. ℥j.
Confe&. alkerm. ℥ij. Misce.

a Aq. cinnamom.) Vel (supponi- | vinum Canariense parùm coctum, ad-
mus enim morbum declinasse) usurpetur | dito pane tosto & nuc. moscb. vel mace.

Postremò curandum, ut color fœdus, a & vestigia variolarum, faciem ut
plurimum deformantia, auferantur. Præservatur autem facies, ex veterum
sententiâ, si pustulæ, cum jam maturuerunt & albescant, acu circumcirca com-
pungantur, ut materia purulenta, quæ pruriturum, dum exsiccatur excitando,
pueros ad scalpendam & lacerandam faciem impellit, commodè egrediatur &
abstergatur. Alioqui si relinquatur, donec penitus exsiccet, cutim, ut ajunt,
exedit, & fœdas cavitates relinquit: vel, si sponte effluit, vicinas partes inficit
& exulcerat. Sed hoc jam fere est obsoletum :

a Et vestigia variolarum.) In in- | Indusa non facile sunt mutanda,
fantibus manus sunt ita ligandæ, ut | nisi indusum nimis madidum fuerit ex
fricare aut scalpere faciem unguibus | sudoribus: & tunc quidem valdè cali-
nequeant: capus quoque ita est firman- | dum induandum est in conclavi calido,
dum, ut ad culcitrae faciem atterere | ne pori obstruantur.
non possint.

a In victus ratione, aer sit calidiusculus, ut poros aperiat, & materiam
malignam foras eliciat. *Vitus* primò sit tenuis: ubi humoris eruptio facta est,
& mitigata sunt symptomata vehementiora, tum paulò liberalior concedi po-
test; non tamen acris, pinguis, dulcis, vel salfus; sed moderatè refrigerans.
Potus sit cerevisia tenuis, in qua subinde a decoqui potest limatura cornu cer-
vi; vel pupella, cum cornu cervi preparato; in cerevisia suspendi poterit.
Somnus sit mediocris, excretiones consuetæ secundum naturæ modum procedant.
Fugiatur timor & mœstitia.

VI.

M E D I C A T I O V I R I ,
C A P I T I S V U L N E R E

L A B O R A N T I S :

V Ir 40. annorum, robustus, ab altero *a* homine valido, inter litigandum, cantharo cerevisiâ pleno, *b* in fronte supra dextrum supercilium, ita percussus est, ut jam ipsi *c* magnum adsit vulnus, cum contusione junctum. Cranium in fundo vulneris nudum & depressum apparet. *d* Æger mente etiamnum satis constat.

Pars quæ hic affecta est, ad oculum patet, nempe cutis, frontis periostium; & cranium.

a Homine valido.) Diligenter observanda sunt ea quæ Celsus affert lib. 8. c. 4. tam de diversitate causarum, quàm signorum: sunt enim ea exactè & adamussim posita: porro hic conferendæ sunt observationes & operationes chirurgicæ Fabr. ab Aquap. Hildan. Botall. , Paul. Barbette. Solingen, Job. à Mekerem, Rhooenhuyzen, &c. casus enim cum ubique ferè valdè discrepent, plures sunt consulend; Auctores experti & fidi.

b In fronte.) Os frontis tenuius esse occipitis, durius tamen esse utroque temporum.
c Magnum.) Quoad cutim externam

cuyo panniculo, præstat major apertura quære angustior, non solum ut dignoscatur melius pericranii & cranii constitutio, sed ut pus diu medicamenta adhibeatur melius effluat.

d Æger mente constat.) In vulnere capitis ante omnia observandum est, an post idem, lapsum, &c. æger in animi deliquium incidat, an vomuerit, an mens ipsi constiterit: an non cochlear dentibus tenere possit? nam si hæc symptomata adfuerint, indicant fracturam cranii, &c. adeoque sanguinem aut in cerebro, aut super meninges esse extravasatum, hasque membranas lædi.

Morbis, nempe Vulnus frontis, cum contusione a & ossis depressione junctum, etiam est manifestum. Dubium autem est, an non etiam cranii adsit fissura; & sanguinis in cavitatem cranii, supra supercilium naturaliter excavati, imo etiam intra cranium & meninges, effusio.

a Et ossis depressione.) Hæc magis locum habet in pueris & junioribus, quàm adultis; eorum enim ossa pressioni violentæ magis cedunt corporis durioris.

b Fissura.) Cur quæso dubium magis erit fissuram adesse quam fracturam, id debet explorari instrumentis appropriatis, quanquam & jam certum sit, non semper fissuram & fracturam

esse in vicinia vulneris externi; id quod molestiam parit aliquando chirurgus ut expertissimo, præsertim si serius fuerit advocatus, ubi tumores diversi sese capitis in partibus manifestant. Vulnere capitis ordinariè enumerantur sextuplicia, contusio, fissura, fractura, incisio, punctura, & contrassura. Observationes interioris cranii tabulati fracti, illas à cute, & exteriorè

sabu-

tabulato, vid. apud Tulp. lib. j. c. 3. | turas pervadentem, vid. apud Fred. Cranii ex contusione fissuram ipsas su- | Ruyfch obs. anat. chir. XLVII.

Causa hujus morbi externa contingens, & evidens est ictus in historia descriptus.

Ex ictus autem vehementiâ verosimiliter colligitur *fissuram* esse factam *cranii*, & *sanguinis* in partibus jam dictis *effusionem*, quæ etiamnum perseverat. Atque ideo

a Periculosissimus hic est morbus; qui idcirco diligentissima *Curatione* erit impugnandus.

a Periculosissimus .) Vulnera capitis minus dolorifica esse solent, quam periculosa. Ne minimam itaque capitis vulnerationem parvè estimandam esse vid. apud Hipp. in proëm. de vuln. item Corn. Stalp. van der Wiel in obs. cent. tam prior. quàm post. ubi varie

etiam occurrunt questionum solutiones, porro conf. Hipp. S. v. Aph. 18. Sect. vj. Aph. 18. & 50. Sect. vij. Aph. 14. 50. 58. Periculosius judicatur vulnus per contusionem, vel collisionem, quàm incisionem, item quòd propius accesserit ad suturas.

Curatio autem consistet in *cranii depressi a* sublacione, *contusionis b* suppuracione, *c* sanguinis effusi *eductio*ne, & *vulneris consolidacione*.

a Sublacione.) Potius elevatione; de qua vid. Corn. Soling. manual. oper. lib. c. ij. iij. & iv.

in tumoris discussione, mundificatione, & consolidacione.

b Suppuracione.) Nisi constiterit adesse fissuram, aut fracturam s. simplicem, s. compositam, curatio consistit

c Sanguinis effusi.) Id est supra meningis, sed hæc operatio non sine trepano obtinebit.

a Primò itaque *cutis & perlostium*, à *cranii parte depressa*, erunt *separanda*; *craniumque ibidem denudandum*: quibus factis, *b* *cranium torculari & vecte* erit *perforandum*, & in *pristinum statum* *reducendum*.

a. Primò itaque, &c.) Si in superiore capitis parte sit vulnus, tum capilli, si adsint, primo abradendi sunt, sed interea caput calidum conservandum, quòd fit, si aliquis sarsaginem carbonibus ignitis moderatè onustam capiti probè adhibeat; dein vulnus est ampliandum incisione, qua vulgo fieri solet in parte vulnerata sub forma crucis, sed hic in fronte fieri non debet, ne musculus frontalis & superciliarum lædatur: si igitur incisio in fronte faciendæ sit, illa potius fiat ad figuram ellipticam, sarsum & deorsum, non verò transversam, & crucis in modum.

putatum, non est: modum administrandi, vid. apud Soling. & alios; sequitur hujus operationis accurata perhibeatur per litteras, & vocem instructio, melius tamen acquiritur per visum & intuitum attentum. Capitis contusio non solo fomento, absque incisione per imperitum temerè commendata feliciter prospectum, vid. apud Fred. Ruyfch obs. Lx. formula fomenti sequens est:

- Herb. beton. majoran. an. M. ij.
- Salviæ, rut. an. M. ijs.
- Flor. stæch. lavend. ana M. ss.
- Ros. rub. M. j.
- Coq. f. a. ex vin. alb. ad ℥iij.
- Col. detur usui.

b *Cranium torculari.) Trepanum ultimum est remedium; quòd tamen ita periculosum, ac quidem autè hæc*

Conf. Corn. Stalp. van der Wiel cent. post.

post. obf. 2. ubi sequens commendatur fomentum:

- ℞. Rad. scen. petrof. an. ℥ij.
- Herb. beton. rut. an. M. j.
- Flor. chara. melil. samb. an. M. jss.
- Lavend. p. ij.
- Sem. cumin. ℥iij.
- Bacc. laur. ℥ij.
- Coq. in l. q. aq. comm.
- Sub finem addendo vin. rub. ℔jss.
- F. Fomentum.

Vigerius lib. ij. cap. 7. contusioni cum vulnere imponit digestivum ex Vitellis ovar, croco, aqu. vitæ & olea ros. sed notandum, pingua in capitis vulneribus non esse appropriata; potius ergo diductis vulneris labiis ope linteorum carptorum, imponatur digestivum

ex thereb. Ven. cum Vitell. ov. solut. & melle ros. ac croco. Postea (præsupponimus enim abrasos fuisse in vicinia capillos.) superimponatur emplastr. aliquod defensivum, vel de cumino camphoratum. Jacob. à Rhooenhuyzen ad omnes capitis contusiones laudat empl. seq.

- ℞. Cer. flav. empl. diachalcit. an. ℔ss.
- Ol. myrtill. ros. an. ℥iij.
- Ol. laur. ℥ij.
- Pulv. myrtill. ℥ij.
- Sem. cum. ℥vj.
- F. Emplast.

Huc quoque spectat emplastr. de sperm. cet. Mynsichti. Videantur plura apud clariss. Johann. Munnix, in prax. chir. lib. 2. cap. xv.

Cranio sublato & sedi suæ restituto, locus perforatus a linteo-carpto erit, ad sanguinem effusum imbibendum, replendus; æ linteo, spiritu vini rectificato imbuto, tegendus, & caput porro linteis aliis, rectè accommodatis, muniendum.

a Linteo carpto.) Aliquando per cannulam sanguis exsugitur.

a Postridiæ, post alvum clystere emolliente & purgante evacuata, educendus sanguis ad unc. vij. vel viij.

a Postridiæ sanguis educendus.) Se-
cto venæ, si vires permiserint, statim | *post vulnus inflatum est instituenda, ubi*
aeger ad se redierit.

Postea continuandus linteæ carpti & spiritus vini usus prædictus, donec os fuerit primò separatum, (ut semper post talem ejus apertionem fieri solet,) & deinde consolidandum.

Quo factò, vulnus, ut alia vulnera, chirurgus a per sarcotica & epulotica erit curandum.

a Per sarcotica erit curandum.) Sur-
cotica vulnus tantum ab injuriis aëris | *sunt consolidanda, sed prius omnis sa-*
defendunt, & poros aperiunt humo- | *nies bene exhaurienda est, & dein vul-*
resque in fluiditate debita conservant. | *nus implendum est digestivo, cui sarco-*
reliquum opus competit natura. | *tica addantur; alias enim aliquando*
Non nimis cito hæc capitis vulnera | *lamelle parvæ ab osse cecidunt, quæ*
vulnus iterum aperient.

Vigfus in principio sit tenuis, in progressu mediocris: ex ovis sorbillibus, juscu-
 lis carniū, hordeatis, & carnibus pullorum.

VII.

MEDICATIO JUVENIS,
TENDINIS & PUNCTURA
LABORANTIS.

Juvenis 17. annorum, imprudenter per plateas ocreatus incedens, dextri pedis metapedio ita in cuspides calcaris, quo sinister pes erat munitus, impigit, ut tendo unus in medio metapedii *b* angusto vulnusculo sit compunctus. Adest tanta rubedo, dolor, & ardor, ut pede affecto ad incedendum uti non possit. Adest etiam *c* febricula, & ex doloris vehementia, vigilia.

Pars affecta hic est, ut ex conspectu, situ, & dolore patet, tendo in metapedio.

Morbus est tendinis istius punctura, tumore, dolore, ardore, inflammatione, & febricula comitata.

a Punctura.) *Duplicia nempe recensenda, punctura & incisio.*

b Angusto.) *Periculosior ergo erit*

prognosis.

c Febricula.) *Meretur certe hæc non raro nomen febris majoris.*

Causa manifesta & externa hujus morbi fuit *a* impactio violenta, in cuspides calcaris facta.

Morbus, ob partis affectæ acutissimum sensum, & symptomata gravia, quæ adsunt, *b* periculosus, hac *Curatione* diligenter curandus erit.

a Impactio violenta.) *Hæc scilicet mediante, fibrillæ tendinis quædam fuerunt ruptæ, undè comprimuntur, & expanduntur vicinæ aliæ, adeò vehementer, ut in periculum rptionis insurrant, propter quod mens vehementer contristatur & dolet: cumque eadem de causa spiritus animales fulminis instar, non solum versùs partem læsam, sed etiam versùs cordis musculos, &c. irregulariter & confusè influant, hinc oritur mixtura sanguinis turbatio.*

b Periculosus.) *Omnium partium*

nervosarum vulnera sunt periculosa, propter convulsiones, febrem, delirium, & inflammationem partis affectæ, quam facile sequitur gangræna. Si nervus, vel tendo transversim totus fuerit dissectus, mittiora occurrent symptomata, item si cæsum ad longitudinem talis pars fuerit vulnerata. Tendinum vulnera etiam dicuntur minùs periculosa, quam nervorum: Convulsio superveniens lethalis dicitur Hippoc. Sect. 5. Aph. ij. perit aliquandò & sensus, & motus partis vulneratæ.

a Vena primum in eodem latere in brachio aperiatur, educaturque sanguis ad unc. viij.

a Vena primum aperiatur.) *Vene sectio hic redè à pluribus commendatur, quia plene sunt ægri vires, item*

quia febres, vigiliae, dolores, aut aliæ urgent symptomata.

Ααα

Postri.

Postridie & purgetur tali purgante bolo :

℞. Diapruni sol. ℥iij.
 Cremor. tartari ℥ss.
 Scammonii b gr. xiiij.
 Cum syr. rosat. sol. q. s. f. Bolus.

• Purgetur tali purgante bolo.) Si corpus alias mediocriter sanum sit, illud non est movendum per purgantia, potius, si opus sit, sume laxativum sequens :

℞. Fol. fen. f. f. ℥iij.
 Tamar. ℥vj.

Sem. scen. ℥ij.
 Crem. tart. ℥j.
 F. s. a. infus.
 In cerev. tenui & colat. ℥viiij. add.
 Syr. ros. sol. ℥j.
 M. f. Potio.
 b Gr. xiiij.) Horrenda dosis.

• Vulnusculo inferatur turundula, hoc liquore imbuta :

℞. Ol. terebinthinae,
 Spiritus Vini rectificati an. ℥ij. Misce.

• Vulnusculo.) Accuratè notandum est, an punctura sit caeca, an manifesta & aperta : in priorè casu, cutis incidenda est, vulnusque dilatandum ad partem affectam, ut pus effluere melius possit, & virtus medicamenti transire : in posteriori, vulnus apertum est conservandum, & si opus sit, latius incidendum. Conf. prax. chir. celeberrimi Joh. Munniks lib. 2. cap. xj. misc. cur. dec. ij. ann 3. obs. 121. Job. à MeKeren obs. 62. Corn. Stalp. van der Wiel. cent. post. obs. 45. ubi occurrit discissus, & percuratus tendo. Vid. etiam Soling.

part. 4. cap. 13. Partes vicinae itidem muniendae sunt defensivo emplastro, vel, si periculum adfit gangraena, cataplasmate ex scord. phelland. rus. flor. cham. sambuc. &c.

b Ol. terebinth.) Hoc remedium est praestantissimum, utpote quod subtilitate sua non magnum facit impetum, nec post se relinquit obstructions : insuper ponendum est digestivum ex tereb. vitello ovi soluta, melle ros. ol. tereb. & pulv. myrrh. confer Scult. arm. chir. obs. 64. calidè autem imponantur omnia.

Ut turundula retineatur in vulnusculo, imponatur ipsi parvum & emplastrum ex diachylo.

• Emplastrum ex diachylo.) Vel

℞. Ceræ ℥j.
 Picis
 Terebinth. an. ℥ss.
 Camph. gr. xv.

Euphorb. ℥j.
 (Quod tamen, si inflammatio adfit, omitterem.) ol. terebinth. & hyper. an. q. s.
 M. F. Emplastrum.

Pedi vero inflammato & adhibeantur lintea, hoc liquore tepido madefacta :

℞. Aq. plantag., rosarum an. ℥vj.
 Lapid. alcbimia ℥ij. Misce.

• Adhibeantur lintea.) Sic quoque adhiberi possunt lintea quadruplicata, imbuta vino, in quo coctae sunt herbae cephalicae, id est, aromaticae.

Aliquando sumitur cum fructu aqua

theriacalis, cum aut sine camphora : sed omnium rutilissimus spiritus est theriacalis camphoratus. Opiata hic non adhibeantur internè, nisi urgentibus doloribus, nam insensissima sunt nervis :

vis: præ aliis tamen camphoram eligerem, omnia enim spirituosam hic minus suspecta sunt. Vide Riverii obser. comm. pag. 370.

Somnus concilietur gr. iij. laudani opiat, vesperi datis. *Vitæ ratione sit tenuis & refrigerans.*

VIII.

MEDICATIO PUELLÆ,
ERYSIPELATE FACIEI
LABORANTIS.

PUella duodecim annorum, jam *b* à tribus annis, *c* circa mensem Majum, incidit in totius faciei tumorem *d* subrubicundum, oculos pene claudentem. Adest calor & *e* pruritus magnus. Pulsus etiam est justo celerior; appetitus est prostratus; & plus solito sitit.

a Erysipelate faciei.) Non nisi loco affecto, & gradu, discrepat ab aliis partium erysipelatibus, quæ Auctori- bus comprehendi solent, sub nomine ignis sacri: ubi autem pustule vel hydatides conjunguntur, dici solet hic affectus Belgis de belle roos, aut siconi- setur febrim aliquam malignam, vocatur ipsi de bluts roos: Porrò di- vidi solet hoc erysipelas in phlegmono- den, œdematoden & scyrrhoden; ut & verum & spurium.

b A tribus annis.) Hoc habet molesti hic affectus, ut, ubi semel inva- sit, facillimè revertatur, præsertim ob-

structis in sequente sexu mensibus, aut itis irregulariter fluentibus.

c Circa mensem Majum.) Hoc dependet maximam partem ex eo, quod à certis stellis, tellus nostra suscipiat ætherem determinatum, quò latentes alias humores in actum deducuntur.

d Subrubicundum.) Rubedo & ardor est de essentia hujus affectus, quò non nisi gradu differt ab inflammatione: hæcque dicitur locum habere in partibus internis, erysipelas verò exter- nis.

e Pruritus.) Aliquando dolosus est pulsatilis & sensibilis.

Afficitur in hac puella factes, ut ad oculum est manifestum: uti & cor, quod pulsus justo celerior; item ventriculus & œsophagus, quod sitis, & appetitus prostratus indicant.

Morbis, qui eam affligit, est tumor faciei, *a* ex bilioso sanguine ortus; qui calore immoderatum, & pruritum, ac colorem subrubicundum in facie inducens, Erysipelas faciei phlegmonodes appellari solet.

a Ex bilioso sanguine ortus.) Ni- hil hic culpandum venit, præter hu- morum salem acrem, poros tubulosque angustiores, & constanter cutis fa-

ciæ, subjectarumque glandularum ob- struentem: bilis enim, quæ bilis in sanguine non datur.

Causa antecedens hujus morbi est sanguis biliosus, ex temperamento sanguineo & a diætâ forsan calidiore, tanquam à causa *procatartica*, in toto hujus puellæ corpore, singulis annis genitus. Pars vero ejus circa mensem Majum, ob aëris caliditatem, in corde vehementius effervescens, inducit *pulsus justo celertorem*; ad ventriculum vero & œsophagum delata, eumque nimium exsiccando, succumque acrem ventriculi, famem excitare solitum, copiâ suâ & qualitate biliosâ perfundendo, *sitim & appetitus prostrationem excitat*: ad faciem verò à corde propulsa, ibique poros vasorum aperiens, & sese in cutim vicinasque partes magna quantitate effundens, vehementiusque, ob ulteriorem corruptionem sive putredinem supervenientem, incalescens, ibidem *tumoris, ruboris, pruritus, & caloris faciei*, causa *continens* existit.

a Diætâ calidiore.) *Id est salina, acida, & aromatica, quò multum confert aëris constitutio peculiaris, evaporationumque consuetarum suppressio,* | *nec non mala cutis faciei constitutio s. ab hereditate, s. variolis, morbillis prægressis, &c.*

a Metus est, ne hic affectus, erysipelas exulceratum faciei; vel, si humor hic ad cerebrum vel alias nobiliores partes feratur, ne inflammationem cerebri, vel b pulmonum, vel pleuræ, inducat. Diligenti itaque hic morbus erit impugnandus *Curatione*; quæ in causæ procatarticæ, antecedentis, & continentis, item intemperiei, & tumoris ablatione, consistet.

Atque ideo primò tale c exhibeatur purgans:

℞. Syr. ros. sol. cum fol. senæ ℥j.

Cremor. tartari ℥j.

Scammonii gr. x.

Aq. cicbor. ℥ij.

Misce fiat Haustus brevis, mane exhibendus.

a Metus est.) *Si vehementius invadat, haud rarò parit febrem continuam acutam, delirium & phrenitidem, faciei exulcerationem, & similia plura symptomata: nigricans rubicundo superveniens color, periculum indicat magnum. Confer Cels. lib. 5. c. 26. item misc. cur. dec. ij. ann. 3. obs. x.* | *pe si malum intrò repellatur, aut sanguis labores intemperio universalis acris.*

c Exhibeatur purgans.) *Venesectio instituaturs mature, sed omnis purgatio nocet, nisi fuerit lenis, quapropter etiam præstant clysteres, & suppositoria. Conf. med. de variol. &c.*

b Pulmonum, vel pleuræ.) *Nem-*

Toti faciei deinde imponantur a lintea sequenti liquore tepido imbuta; sa-
piusque, ubi exsiccata fuerint, renovetur imbutio & applicatio:

℞. Aq. plantag. rosar. an. ℥iv.

Lapidis alchymicæ ℥iſs. Misce.

Vel ℞. Aq. flor. sambuci ℥x.

Sperm. ranar. ℥v.

Spiritus vini opt. ℥vj. Misce.

a Lintea sequenti liquore imbuta.)

℞. Aq. frig. flor. samb. an. ℥iv.

Acet. sambuc. ℥j.

Sp. vin. ther. camph. ℥vj.

Sal. Saturn. gr. viij.

M. pro epithemate, calidè adhibendo. Pinguia sunt suspecta: etiam Galc-

Galeno lib. 5. de simpl. rem. fac. & Hil-
dano cent. j. obs. 82. Mulierculæ cum
fructu coquunt flores sambuci in lacte
obutyrato recentî, pro epithemate. In-
ternè autem usurpetur diaphoreticum

ex diasc. Frac. croco, anthm. diapb.
sal prun. & simil. Vesicatorium in nu-
cha positum, magnam hic habet utili-
tatem: nec ratio dissuadet.

Si palpebræ oculorum valde etiam a intumescant, iis imponantur dintea, solâ aquâ ros. & plantag. tepidâ madefacta.

Ad b præcavendum, ne sub sequentem Majum rursus recidivam patiatur, mense Aprili semel atque iterum purgetur, & utatur c diætâ tenuiore, & refrigerante.

a Intumescant.) Huc spectat cata-
plasma ex mica panis alb. coct. in s. q.
aq. pluv. addendo sub finem aq. samb. &
plantag. q. s. postq. add. croc. ʒj. vel ʒss.
campb. ʒss. M. utilis quoque est solutio
saponis Venet. in aq. ros. & sambuci ad-

dito albumine ovi conquassato.
b Ad præcavendum.) Ad præser-
vandum utatur decocto ex lign. cort. &
rad. lignesc.
c In diætâ.) In diætâ abstinendum
est à satis & acidi acrioris usu.

IX.

M E D I C A T I O F O E M I N Æ,

P A R O N Y C H I A

L A B O R A N T I S.

Mulier triginta annorum, subito incidit in acerbissimum dolorem, a ex-
tremum digiti indicis sinistrae manus, circa unguem, infestantem. Isque
intra paucas horas tantum incrementum sumpsit, ut ei supervenerit febris con-
tinua, nausea, & lipothymia subinde recurrens. Doloris acerbitas nullum
somnia, nullamque requiem ipsi concedit. b Nulla etiamnum adest inflam-
matio, nullusque tumor.

a Extremum digiti.) Aliquandolo-
cum habet in articularum digiti inter-
mediis: undè duplex dicitur parony-
chia; nempe altera oritur ad unguis ra-
dicem, & plerunque versatur in super-
ficie, cum nonnullo dolore: altera verò
profundius latet circa periossium, cum

acerbissimo & intolerabili dolore, quo
febris oritur, & delirium spurium, syn-
cope, & convulso. Conf. Vigier. chir.
lib. j. cap. 44.
b Nulla inflammatio.) Nempe ex-
ternè, sed profundè adest sine dubio.
Vid. Fabr. Hild. cent. j. obs. 97.

Pars affecta est a extremitas digiti indicis circa unguem sinistrae manus; ut
ex contactu & quærela ægrotantis patet.

Morbus est intemperies acerrima, indicem circa unguem sinistrae manus, acerbis-
simo dolore infestans, febremque, nauseam, & lipothymiam, vigilias, nec

non perpetuam inquietitudinem inducens; quæ b *Panaritium*, vel *Paronychia* vulgò appellari solet.

a *Extremitas.*) *Potius nervus, aut tendo subiectus, aut periostium.* | b *Panaritium.*) *Item Reduvia, & vermis digitorum; Belgis de vyt.*

Causa proxima hujus morbi & symptomatum, est humor acerrimus, ope porum partis affectæ, a forte ex aliqua contusione, vel alia causa, ut ex. gr. sanguine ed appulsi nimia subtilitate vel acumine, nimis apertorum, aliterque viatorum, à reliquo sanguine separatus, & extremum tendinem ibi vehementissimè rodens. Hic enim partem affectam ingressus, inducit in eà *intemperiem acrem*, eamque acutissimo sensu præditam, acutissimis suis particulis rodendo, b *acerbissimum illum producit dolorem*; qui, motu ad cerebrum delato, spiritus in cerebro reliquoque corpore deinde inconvenientissimè movens, efficit, ut illi spiritus, biliosos & maligniores humores sanguinis, à parte affectâ & reliquis corporis partibus separent; c qui deinde ad cor perpetuò delati, ibique præter naturæ modum incallescunt, *febrem continuam* gignunt. Idem illi spiritus in cerebro inordinatè & vehementer moti, primum cerebrum ejusque ventriculos & nervos dilatando, pariunt *perpetuas vigilias*; & deinde, in ventriculi fibras obliquè ascendentes influendo, producant *nauseam*; & cordis fibras contractorias vehementius ingrediendo, eoque subinde partes sanguinis dilatazioni convenienti ineptas deferendo, gignunt *lipothymiam per vices recurrentem*; in toto verò corpore humores acriores spirituique vehementius & inordinatè agitando, *perpetuam illam producant corporis inquietudinem*. Quia autem etiamnum paucus humor ad partem affectam affluxit, ejusque particulæ per corruptelam nondum ita sunt dispositæ, ut subtilis materia eas tam vehementer, ut in inflammationibus fieri solet, movere possit, hinc c *nullus hactenus adest tumor, nullaque inflammatio*,

a *Forte ex aliqua contusione.*) *Nempe potissimum in panaritio spurio, alias oritur ordinariè absque manifesta causa externa.* | *nervi illic loci sunt valde tensi & porum ac tendinum valde constantes.*
b *Acerbissimum dolorem.*) *Quia* | c *Nullus tumor.*) *Quia & causa mali & pars affecta sunt valde exiguae, vid. Joh. Nic. Pechlin. lib. ij. obs. 53.*

Morbus hic, propter humorem illum acerrimum, vehementissimum illum dolorem reliquaque gravissima symptomata inferentem; & graviora, nempe inflammationem totius brachii, a & tendinis corruptelam, b nisi caveantur per diligentem curationem, induciturum, periculosissimus est.

a *Tendinis corruptelam.*) *Atque sic digiti mutilationem, aut ejusdem incurvationem & flexionis omnis ablationem, cariem, gangrænam, &c.* | b *Nisi caveantur.*) *Non malè idcirco tumor ante plenam suppurationem aperitur.*

Atque ideo diligenti *Curatione* erit impugnandus.

Eaque in intemperiei istius ablatione, per acris istius a humoris educationem instituendâ, & tentandâ, consistet.

a *Humoris educationem.*) *Per se media externa, quia medicamenta interna deberent valdè esse copiosa & fortia, priusquam ad extremum digitum*

gitum possent pervenire efficaciter.

Quæritur, an sanguis sit mittendus?
Resp. affirm. si dolor valdè urgeat in

corpore plethorico, & cateroquin ro-
busto.

Primò itaque a foveat ægra aliquandiu digitum dolentem lacte vaccino, in quo flores chamæmeli, meliloti, & sem. sanuigræci & cydoniorum fuerint cocta.

a Foveat ægra aliquandiu, &c.) Vigierius loc. cit. commendat Cataplasma ex oxalide, Butyro recentis, aut axungia porci; & si magna adsit inflammatio, addit folia hyoscyami, aut

malum granatum in medio cinerum coctum. Forestus lib. 2. Chirurg. obs. 16. præcipit, diu digitum tenendum esse in ovo putrido.

Deinde superficies cutis a paulatim disseccetur scalpello. Abrasâ hac ratione cute, macula una vel plures rubicundæ apparebunt: quibus acie cultelli incisus, aquæ rufæ gutta una, vel altera apparebit sub cute: quâ linteolo detersâ, applicetur linteolum aqua vitæ madefactum, in quo nonnihil tberiacæ est dissolvedum.

a Paulatim.) Ita vult Hild. loc. cit. verum alii unâ vice ope novaculæ confantis, interlorem digiti partem mediam non longè à digiti extremo, supra musculum (evitando nervum & tendinem perforatorem) ad os usque: porro vulnus abluatur aq. tberiac. campb. vel urinâ veteri fermentatâ, quod à Cornelio Solingen loc. cit. dicitur fuisse arcanum chirurgi Petit-Fils. Denique imponatur ope turundarum tereb. cum vitello ovi soluta, melle rosar. croco, tberiacâ, & simil. si per contusionem in extremitate digiti, sanguis sub ungue

remanserit, unguis (ut vult Vigierius) in obliquum, novaculæ operâ aperendus est circa contusionem; vel juxta Solingium perterebrandus, & postea incidendus. Paul. Barbette chir. lib. j. part. 2. c. 15. rectè dicit repellentia hic prorsus nocere. Thomas Burnet. in Thes. med. pract. dicit, quod sua in patria multerculæ malum curent aqua scrophulariæ, ejusque foliis, quotidie topicum illud renovando. Aliquis olim apertione facta tberiacam cum aceto admovebat, & ita feliciter atque brevi malum sanabat.

Nisi illa apertio cutis mox in principio fiat, copiosissimi ex doloris vehementia affluent humores, qui tumorem, aliaque inducent jam descripta symptomata; quæ omnia Curatione jam propositâ præcaveri, & dolores mox sedari poterunt. Alii practici solent incisionem ad tendinem, imo ad ipsum os usque instituire. Verùm ea curatio a periculosissima, ob tendinis gravem læsionem, solet esse.

a Periculosissima.) Nempe fitendo lœdatur, sed ad os usque tuto licet incidere; caries si os occupaverit, ea se-

paranda est pulvere euphorb. sabin. & sive. vel cauterio actuali.

M E D I C A T I O A N C I L L Æ,
P E D I S C O M B U S T I O N E
L A B O R A N T I S.

Ancilla 20. annorum, dum imprudenter circa culinæ focum versabatur, evertit vas, b aquæ ferventis plenum, in suum crus, ita ut tibia sinistra, ad genu usque, & supra illud, mirum in modum aquâ adureretur. Accessit mox ingens dolor, cujus vehementiâ totum crus ad imam usque plantam valdè intumuit. Ab initio applicata fuerunt lintea spiritu vini madefacta, ex quorum usu tumor quidem nonnihil subsedit: Verum cum ægra sequentibus diebus à locis frigidis sibi non temperaret, factum est, ut dolor, inflammatio, c' aliaque symptomata, indies magnum incrementum sumpserint. Adest jam febris & magna inquietitudo, erusque rursus valdè intumuit,

a Combustione.) Triplex ambu-
sionis gradus solet à chirurgis ordina-
re allegari: primus nempe, ubi vesicu-
lae aquosæ, s. hydatides in superficie
partis ambustæ conspiciuntur, cum ar-
dore dolorifico: secundus, ubi vesiculæ
apparent disruptæ, cutis exsiccata, &
contracta: tertius, ubi eschara adsunt
duræ, nigricantes vel lividæ, quæ ad
incisionem nullum inferunt dolorem, ni-
si ubi perventum fuerit ad partem sa-
nam, separatione autem escharæ fo-
rta, ulcus relinquitur profundum.
b Aquæ ferventis.) Attendendum
sedulo est, non solum ad gradum ardo-
ris, & conditionem partis combustæ,
sed etiam, ad qualitatem rei amburen-
tis: V. g. olei, ligni, terebinth., picis,
stanni, saccæ, fulminis, &c.
c Aliaque symptomata.) V. g. fe-
bris continua, gangræna, delirium,
&c.

Pars affecta est crus sinistrum; quod ad oculum, & ex querela ægræ patet.

Morbus, qui eam affligit, est intemperies calida & serosa sinistri cruris, cum tumore conjuncta; quæ, ab illapsu aquæ fervidæ excitata, *Combustio cruris* vulgo appellari solet.

Causa externa a fuit aquæ istius ferventis in crure ancillæ illapsus. Illa enim suo fervoris motu insensibiles particulas cutis & vicinarum partium ita disposuit, ut subtilis materia sive æther; qui in iis existebat, vehementius se & particulas istarum partium possent agitare; atque ita *ustionem* in crure produxit. Ustæ autem cutis partes vehementi suo motu nervos vicinos agitando, agitationemque illam ad cerebrum, & ibidem ad mentem deferendo, *ingentem illum cruris* pepererunt *dolorem*; qui spiritus in ventriculis cerebri existentes ita determinavit, ut illi, copiosius in partes affectas fluentes, poros vasorum in iis existentium multos aperuerint, quo humores bilioses & serosi ibi à reliquo sanguine separati, & in partes affectas per poros illos nimis apertos copiosè ruentes, *torem erus*, ad imam usque plantam, in magnum tumorem distenderunt, intemperieque calida & serosa perfuderunt.

a Fuit

a Fuit aquæ istius ferventis.) Nempe particule aquæ (utur lubrica & similes) ad vehementissimum motum in festinum ope ignis perductæ, cum liberè nequeant poros tubulosque cutis, aliarumve partium subiectarum libere pervadere, impetu suo vehementi, latera pororum, fibrillasque & vascula

dirumpunt, undè resultat vel collectio feri (copiosissima enim in cute dantur glandula vasculis lymphaticis instructa) vel puris, vel gangræna & sphacelus; eodem ergo actu cum humores in vicinia coagulentur, scilicet in eis contenta ardorem continuant, prout dictum in omni inflammatione.

Tumor autem ille intemperiesque cruris, ex adhibito cum linteis vini spiritu, valde fuerunt immixta; spiritus enim vini primum calore & humiditate sua, poros partium combustarum aperiendo, serofos mordacesque vapores & humores foras a eduxit; & deinde quamvis spiritus vini in aliis partibus excitet calorem, is tamen partibus ambustis hic profundius sese insinuando, tales ibi fecit poros, ut subtilis sive ætherea materia sese vehementius in iis movere non posset, atque ita aliquam refrigerationem induxit.

a Eduxit.) Vel oleosis volatilibus suis partibus inclusit & circumcinxit: ita acidi spiritus circulatione & destil-

latione cum Alcohol vini dulcificantur: id est acrimoniæ corrosivæ magnam partem perdunt.

Cum vero ægra hæc deinde sibi à locis frigidis non caveret, factum est, ut frigus æris, poros in partibus ambustis nimium clauderet, atque ita acres, mordaces & calidos vapores & humores, alioquin exhalaturos, in iis retineret. Hi autem retenti moverunt ita partes ambustas, ut inde dolor, inflammatio, atque symptomata indies magnum incrementum, per partium a pravam dispositionem à vaporibus istis retentis orientem, sumserint, febrisque, inquietudo, & tumor totius cruris accesserint.

a Pravam dispositionem.) Hæc consistit in ea obstructione, quæ gignit inflammationem, ejusque symptomata in-

dividua. Pessima autem ea est, quæ à fulmine, utpote quod omnium vehementissime perurit ad intima.

Morbus hic, propter magnum suum à naturali statu recessum, graviaque, quæ adsunt, symptomata, periculosus est; metus enim est, ne si non satis benè curetur, herpetem, gangrænam, vel alium gravem affectum inducat.

Curatio itaque recta mox adhibenda; eaque consistet in intemperiei, tumoris, doloris, reliquorumque symptomatum, per peculiariora ambustis contraria, ablatione.

Mox itaque, ubicumque a epidermis nondum separata est, applicetur sequens unguentum:

R. Caparum crudarum ℥ij.
Salis, b saponis Veneti alb. ana ℥j.
Misceantur in mortario, addendo
Ol. ros. & amygdalarum dulcium q. s.
Ut fiat unguentum.

a Epidermis nondum.) Nè videlicet medicamenta hæc acria nudatas carnes nimis mordeant.

is solus cum fructu, ledior in ambustione solet à mulierculis adhiberi: cumque salis ei satis insit, omittendum esse alium ab Auctore adjunctum salem judicandum.

a Sapo.) Vulgaris Amstelodamen-

Bbbb

dica-

dicamus. Alii adhibent flores cerevisæ, cremorem lactis, lac ebutyrratum recens, &c. vid. Hild. lib. de combust. cap. vj.

In Pharmacopœa Augustana duo unguenta proficiunt ad ambusta satis appropriata; prima descriptio est sequ.

℞. Camphor. unc. j.
Ol. rosar. unc. iij.
Ceruss. alb. unc. vj.
Pulv. oliban. elect. unc. ij.
Album. ovor. Num. vij.

In plumbeo mortario misceantur, & agitentur optime. Secunda.

℞. Succ. cort. med. samb. ℥iv. ol. ros.

℥vj. decoq. ad succi ferè consumpt. in colat. liquecant cer. alb. ℥iij. postea admisc. vitell. ovor. Num. iij. f. Ung. Paulus Barbette, ad omnis generis ambustiones laudat ung. seq. si liquefactum sepius illinatur, debinc recens folium brassicæ, betæ, aut plantag. superimponatur.

℞. Fol. salv. rec. M. j.
Plantag. M. ij.
Butyr. rec. insulsi ℥vj.
Sterc. gallin rec. albiss. ℥iij.

Frixentur per horæ quadrantem, & expressio servetur usui: nos huic unguento adderemus campb. ℥j. vel ℥ss.

Deinde toti cruri, Pedi, & genu, hoc adhibeatur a cataplasma, quotidie usurpandum, ad finem curationis usque:

℞. Farin. hordei, fabarum an. ℥vj.

Sem. fenugræci ℥j. cydoniorum ℥ss.

Herb. malvæ, albæ, cum rad. pulveris. an. ℥ss.

Rad. curcumæ pulveris. ℥ss. butyri recent. ℥iv. croci ℥j.

Pulveres sem. fenugræci, & cydoniorum primò aquâ parum coquantur, quæ cum refrigerata iterum fuerint, reliquæ farine & pulveres una cum butyro adjiciantur, coquanturque in lactis vaccini q. s. ad consistentiâ Cataplasmatidis, cui admisceantur vitelli ovorum Num. ij. appliceturque calidè.

a Cataplasma.) Si profundius penetraverit ambustio, ut gangræna adsit, scarificatio instituaturs & adhibeantur ea quæ in seqq. tradentur de eo affectu.

Sub vesperam sumat hunc haustum a anodynum, subinde reiterandum.

℞. Lactis amygdalati ℥iv.

Syr. de papavere ℥iij. Misce.

a Anodynum.) Vel ℞. campb. M. F. Pulv. vj. gr. iij. aut iij. laud. opiat. gr. j.

Postridie sumat talem a bolum, subinde repetendum.

℞. Electuar. diapruni sol. ℥ij.

Scammonii, cremor. tartari an. ℥ss.

Syr. ros. sol. q. s. M. pro Bolo.

a Bolum.) Purgantia sunt suspersua, nisi forsan intemperies corporis adfuerit.

Dum cataplasma adhibebitur, humores illapsi in pus convertentur, quod forsân a per poros insensibiles cutis foras expelletur.

Continuandus horum usus ad finem usque: in nonnullis tamen locis magis humidis

midis circa finem curationis adhibeantur linimenta exsiccantia, ut unguentum de cerussa, de minio, & similia.

Dieta sit tenuis & refrigerans: abstineat à vino: utatur cerevisia tenui & decocto hordei, in quo agrimonia & veronica sunt coctæ.

a Per poros insensibiles.) *Impossibile est ut pus insensibiliter evacuetur.*

XI.

M E D I C A T I O J U V E N I S ,
 * A N E U R I S M A T E
 L A B O R A N T I S .

JUvenis viginti octo annorum, in diversorio alea ludens, in litem cum antagonista incidit; qua ad manus veniente, cultro supra flexuram cubiti, *b* in interiora sinistri humeri parte, punctim vulneratus est. Mox ex vulnere, magno impetu profiliit sanguis, qui à chirurgis non nisi maxima cum difficultate potuit sisti. Vulnere *c* ad cicatricem penè deducto, apparuit circa locum affectum tumor valde pulsans, quotidie magis magisque crescens, qui digitis pressus imminuebatur; cessante vero pressione, ad priorem extuberantiam redibat. Hunc dum chirurgi fasciis injectis & arte constrictis compescere & consolidare conantur, cicatrix fuit disrupta & sanguis copiosissimus ex renovato vulnere, maximo cum impetu, mox profiliit. Chirurgi advocati sanguinis eruptionem, remediis stypticis cum filamentis lintei carpti adhibitis, tandem quidem stiterunt: Verùm ob metum novæ hæmorrhagiæ, remedia imposita, quæ ad renovandum vulnere obligationem sunt auferenda, auferre non audent. Sanguis à linteis impositis imbibitus, ex putredine jam gravissimum *d* foetorem contraxit, quo eorum amotionem, rectamque ulteriorem medelam, æger desiderat.

a Aneurismate.) Chirurgi etiam (sed abusive) vocare solent hoc malum, ecchymosin, vel ecchymoma & barbæ emborisma, vel Matrem sanguinis.

b In interiorè.) Hæc excurrit arteria axillaris, quæ parte superiore humeraria dicitur. Exemplum aneurismatis cordis, vid. in misc. cur. ann. j. obs. 18. Paul. Barbetæ chir. part. ij. lib. j. cap. 16. invenit aneurisma in cada-veris cujusdam capite & maxilla, sine præviâ, dùm in vivis erat homo, pulsatione.

c Ad cicatricem.) Insignis est imprudentia chirurgi, quod exteriora curet, antequam interiora tuto curata fuerint, sed aliquando urgens symptoma, & importunas adstantium, cogit festinare chirurgum plus debito.

d Foetorem contraxit.) Addere debuisset Author, per quot dies lintea illa circumposita manserint, ut sciretur an ex compressione violenta gangræna fuisset orta? &c.

Pars affecta est pars humeri sinistri supra cubitum, ibi, præter cutim, secundum arteriam a vulnerata; ut ex vehementi illa hæmorrhagia, quæ adeo dif-

ficulter potuit sufflaminari, item ex tumore pulsante, qui vulneris curationi supervenit, est manifestum.

a Vulnerata.) *Aliquando adest exterioris arteriæ tunicæ saltim dilatatio: Conf. Clariff. Joh. Munniks prax. chir. lib. j. cap. xvij.*

Morbus, quo hic æger laborat, est arteriæ sinistri humeri vulnus, quod sanguinem arteriosum sub cute vulnerata intra vicinas partes *a* cum pulsu vehementi effundens, easque in tumorem pulsanter attollens, sanguinemque ex vulnerata vicina cute emittens, *b* *Aneurisma vulneratum* est appellandum.

a Cum pulsu vehementi.) *Pulsus hic magis observatur in statu præternaturali, quoniam per tumorem ab arteriis dilatatis, vicinæ fibrillæ nervosæ magis tenduntur, adeoque motum pulsatilem vivacius ad sensorium commune transferunt, quod porro sanguis in hoc tumore maneat fluidus, dependet ex continuato arteriæ pulsu, dum recens & calidus à tergo urget*

sanguis: sunt tamen casus ubi sanguis ille abit in thrombos.

b *Aneurisma vulneratum.) Ita distinguitur ab aneurismate per dilatationem interioris arteriæ tunicæ, quam Munniks l. c. dicit nervosam, ad differentiam secundæ tunicæ muscularis, tertiæ glandulosæ & quartæ s. extremæ vasculosæ.*

Causa prima hujus morbi fuit ictus, *a* cultro arteriæ sinistri brachii punctim illatus: qui ex eo fuit manifestus, quod sanguis mox ab ictus illatione tanto impetu ex vulnere exsilivit, & non nisi maxima cum difficultate sufflaminari potuit.

Alterâ ejus causâ fuit consolidatio cutis sine recta arteriæ vulneratæ consolidatione facta. Hinc enim factum est, ut arteria illa læsa, & rursus disrupta, sub tempus, quo cicatrix cuti fuit inducta, sanguinem intra cutim & carnes vicinas magno cum impetu emiserit, eosque in tumorem pulsanter, quem aneurisma appellamus, extulerit; isque paulatim ab impulso sanguine, partes vicinas paulatim magis magisque distendit, incrementum sumpsit. *Tertiâ hujus morbi causâ* fuit fortis illa aneurismatis pressio, à chirurgis, ope fasciarum arctissimè constrictarum, facta. Hac enim sanguis arteriosus in cavitationem tumoris magna vi à corde pulsus, & pressioni fasciarum injectarum resistens, disruptit cutis cicatricem, vulnusque aneurismati addens, seque vehementius & copiosius ex eo effundens, *quartam* huic morbo dedit causam.

Causâ autem, quod sanguis ex arteria egressus, in cavitate illum continente non fuerit coagulatus, sed fluidus manserit, partesque vicinas vibrare potuerit, hæc fuit; quod sanguis ille spirituosus, ob viciniam cordis magno illo impetu ex arteriæ vulnere in cavitationem illam, initio valde parvam, egrediens, poros vicinarum carniū partim arcta verit, partim viscidioribus suis partibus obduxerit & obstruxerit, pelliculamque eâ ratione, interiorem illam cavitationem investientem, produxerit, & ita spiritus, sanguini fluiditatem & vibrationis vim concilians, retinuerit.

Neque his adversatur *b* *ecchymoma*, in quo sanguis ex vena rupta effusus intra vicinas carnes coagulatur & putrescit. Nam sanguis venosus, quia minore impetu & paucioribus spiritibus, ex longo à corde itinere, est præditus, ex vena rupta lentè & minore impetu egreditur, atque ideo poros partium vicinarum laxat & per eos, paucos, quos habet, spiritus disjicit & perdit; ipse verò in iis hærens, ob paucitatem spirituum, ne cessariò coagulationem, ac deinde putredinem patitur.

Mer-

Morbus hic valdè *c. periculosus* est. Si enim remedia imposita relinquuntur, metus est, ne ex putredine gangræna oriatur: sin ea amoveantur, metus est, ne ex secutura hæmorrhagia, æger mox inter chirurgorum manus expiret.

a Cultro.) Aliquando causa est chirurgi imprudentia, arteriam pro vena, vel simul cum vena secantem.

b Ecchymoma.) Venæ præter naturam dilatatio, dicitur Varix, vid. Lower. tract. de cord. c. 2. Hild. cent. 4. obs. 85. Soling. manual. oper. part. 4. cap. 9.

c Periculosus.) Tumor si disrumpatur, vel imprudenter aperiat, ob im-

quæ sæpè cobiberi nequit, æger citissime perit. Vid. Sennert. prax. lib. 5. part. 7. cap. 43. Hild. cent. 3. obs. 44. Inveteratum aneurisma difficilius curatur quàm recens, multumque ad curæ commoditatem contribuit loci oportunitas ad deligationem necessaria: Tranfit aliquandò in gangrænam, & sphacelum partis affectæ propter usum adstringentium, & ligaturarum fortiorum.

Prudenti itaque *a. chirurgiâ* hic opus est; quæ ita institui debet: primò supra aneurisma brachio sinistro denudato injiciatur fascia lineæ, vel laneæ satis lata, eaque ita arctè adstringatur, ut nullus pulsus circa carpum percipiatur. Eo facto, amoveantur omnia, quæ aneurismati vulnerata fuerint. Ac deinde, quia ob adstrictam eo modo arteriam nullus sanguis ex vulnere egredietur, in tantum ampliatur acutissimo scalpello vulnusculum aneurismatis, ita ut tota ejus cavitas, & arteria eâ contenta, conspici possint, cavitasque ab omni contento sanguine emundetur. Si tum arteriæ vulnusculum oculis non percipiatur, laxanda nonnihil erit fascia brachio injecta, quo sanguis ex arteria egrediens vulnusculum ejus clarè indicabit; eaque deinde rursus, ad arteriam claudendam, fortiter erit adstringenda. Ac postea acus curva, filum satis forte & duplicatum trahens, sub arteria, supra ejus vulnusculum, erit transmittenda, filumque sub ea subducendum; filii capita deinde in nodum, arteriam arctissime ligantem, erunt iterum atque iterum constringenda. Quibus peractis, arteria ligata, paulò infra vulnusculum ejus, erit refecanda, cavitasque intra cutim & carnes vicinæ facta, & cuticulâ quasi vestita, erit detergentibus emundanda; & deinde carne per remedia farcorica replenda. Relinquenda autem capita filii in nodum constricta in vulnere tandiu, donec sponte excidant. Ubi exciderint, extremitas refectæ arteriæ carne recens generatâ erit clausa, ita ut nullus profundendi sanguinis sit futurus metus.

a Chirurgia.) Quomodo aneurisma brachii periculosum, feliciter fuerit curatum, vid. apud Exp. Fred. Ruysch obs. anat. chir. ij. Laminas plumbeas aneurismati minori impositas, & fortiter alligatas, illud nonnunquam curasse, vid. apud Tulp. lib. 4. cap. 16. Duplicem operandi methodum, vid. apud laudatum Joh. Munniks loc. cit. conf. misc. cur. ann. iij. dec. ij. obs. 119. Barthol. cent. 3. epist. 53. Rhonhuysen lib. j. obs. 4.

Riverius cent. 3. obser. 43. dicit curatum fuisse aneurisma minus cataplasmatis adstringentibus ex Bolo, terra sigill. aliisque compositis aceto, & albumine ovi subactis; Et tertio quoque die immutatis; quibus fascia arctissima superinducebatur, & per tres menses curatum est.

Idem observ. comm. à D. Pomaret XII. Splenia parti admoveat, decesso adstringente imbuta; superinducta fasciâ comprimente.

M E D I C A T I O V I R I,
G A N G R Æ N A
A F F L I C T I.

V Ir 40. annorum, robustus, post cœnam, bene potus, a mediâ hyeme, in stabulo, cujus fenestræ erant apertæ, se ad dormiendum composuit. A somno surgens pedes vix poterat movere, in iisque exiguus erat sensus, b color in iis apparebat lividus.

a Mediâ hyeme.) *Uti à vehementi frigore, ita quoque ab ardore, gangrænam oriri posse certum est.*
b Color lividus.) *Præcedunt nonnunquam vesiculæ aquosæ cutis exterioris, mollitiesque partis affectæ & œdematosa: niger autem solet esse color in parte plane emortua.*

Pars affecta in hoc ægro sunt pedes; quod eorum stupor, movendi difficultas, & livor probant.

Morbus quo laborat, est intemperies frigida & putrida a atque contagiosa pedum, quæ sensus stuporem & movendi difficultatem ac livorem, ex caloris nativi extinctione inchoatâ, inducens, & ad vicina facile prorrepens, b Gangræna appellari solet.

a Contagiosa.) *Quatenus nempe ad alias partes, tam internas, quam externas, proserpit.*
b Gangræna.) *Quam nonnulli etiam vocant ignem S. Antonii vel Marcelli: estque incipiens partis mortificatio: ubi verò plena, & perfecta ea fuerit, vocatur sphacelus, fideratio, & necrosis; differunt ergò nonnisi gradibus.*

Causa hujus morbi externa a est aëris frigus, in quo æger noctu, corpore non satis adversus aërem frigidiorum munito, dormivit. Frigoris enim vehementia color natus in pedibus valde fuit extinctus; quo fibrillæ nervorum, pedibus inferiorum, ita fuerunt vitiatæ, ut motum pedibus impressum ad cerebrum, sensationis excitandæ causâ, satis valide transmittere nequeant; partesque insensibiles cutis, & vicinarum partium, propter ingentem putredinem & corruptelam, ex frigore illo inductam, ita fuerunt corruptæ, ut pedes jam liveant & stupeant.

a Est aëris frigus.) *Omnia quæ humores coagulare, adeoque poros, tubulos atque canales plurimos obstruere valent, & fibrillas partium dissolvere, illa omnia dici possunt gangræne causæ; hæc ergò pertinent icthus serpentium, aliorumve animalium venenatorum, intempestivus usus repellentium, adstringentium, aut vesicatoriorum, ambustio, venena internè hausta, magna inflammationes & expansiones, v. g. in hydrope, febres malignæ, pestilentiales, ac petechiales, contusiones magnæ, &c.*

Morbis hic est a periculossimus : cum sit magnus à naturali statu recessus & magna ad sint symptomata : malumque hoc valdè prorepere , & brevi in *sphacelum* converti solet .

Celerrima itaque & prudentissima Curatione mox erit aggrediendus ; eaque in corruptelæ partium ablatione , & intemperiei correctione , & denique in partium , quæ aperiuntur , consolidatione consistet .

a Periculossimus .) Præsertim si locum habeat in partibus internis , & pluribus , à causa interna , & universalis , v. g. in febris malignis , scorbuto , lue venerea , atrophia , &c. Periculosior quoque est gangræna in partibus nervosis , ac tendinosis , quàm musculosis . De sphacelo cerebri , vid. Hipp. Sect. 7. Aph. 50. gangrænam colis , cum febre leipryia , hæmoptoë , hæmorrhoidibus , diarrhæâ , convalescente ægro : vid. apud Joh. Nic. Pechlin. lib. obser. 23.

ubi jam omnis sensus in parte affecta perit , apparet color niger , cum fetore cadaveroso , sphacelus perfectus adest , qui pessimus . Proserpit hoc malum sæpè non solum ad partes vicinas , verùm etiam ad remotiores internas , partim quatenus in totum sanguis crassus est & austerus , partim , quatenus particule acres corrosivæ à parte affecta suscipiuntur à venis vasculisque lymphaticis , sicque ad sanguinem revehuntur .

Statim itaque pedibus applicetur tale *a* emplastrum , calefaciens & corruptelam sistens :

R. Rad. raphani bortenstis ,

Rapi an. Num. j.

Contundantur in mortario , addendo sem.

Sinapios ʒj.

Pulv. caryophyllor. ʒiiij.

Ol. sem. lini , jugland. veteris an. q. s.

M. & F. Emplastrum , calidè applicandum pedibus per unum diem , ægerque in calido loco decumbat .

a Emplastrum .) Melius in omni gangræna adhibentur foci & cataplasmata , quàm emplastra , modo ab sint farinæ conspantes : eum ergò in finem benè imponuntur pannt , muria limonum calidâ madefacti , vel aq. calc. viv. cum aq. thersac. vel aq. marina , in quo coctum fuit vel scordium , vel absinth. marrub. phelland. cum rad. bisfort. tormentill. & sim. sed interna simul usurpentur alexipharmaca , qualia conducunt in febris malignis , pe-

ffentialibus , variolis , &c. si tamen quis uti velit emplaistro aliquo.

R. Emplast. defensiv. vulg. de bacc. laur. Pharm. Aug. an. q. s. & add. portionem ceroti de cumino , cum guttis aliquot bals. sulph. ther. verùm pinguiora hic non adèò conveniunt . Hoc præterea in casu (ubi à frigore suscepta est gangræna) pars fricetur omnium primò nive vel aquâ frigidissima , & vitetur subita ad ignem accessio. Vid. P. Barbette chir. c. xjv.

Si contingat malum ad internas partes extendi , & illico scarificationes satis profundæ usque ad vivam carnem sunt adhibendæ , itaut sanguis egrediatur .

a Illico scarificationes .) Sunt modernorum Practicorum nonnulli , qui scarificationem omnem hoc in casu aver-

cessum ad putrefactam partem plus nimis faciliat ; verum enim verò , pace eorum dixero , nimis inutilem esse illam æqueque , cum satis maturè prospici

Spici possit affectus parti & lavamentis, & integumentis, ita ut licet aer aliquid ad pleniorum mortificationem videri posset contribuere, attamen brevi illo temporis intervallo, quo scarificatio instituitur, aut parum aut nihil noceret; taceo, quod medicamenta necessaria imponenda, vim suam sufficientem in partibus subjectis, ad evitandum gangraenam progressum, exserere aliàs adeo promptè non possint.

Deinde partes la ventur aquâ salsâ, vel spiritu vini, in quo unguentum a ægyptiacum est dissolutum: & lotio sit valdè calida. Postea adhibeatur tale unguentum; quod præstantissimum est ad omnem putredinem & ulceris malignitatem sistendam, & tollendam.

R. Floris æris, alumints roche, mellis comm. an. ℥iij.

Aceti acerrimi ℥v. salis comm. ℥j.

Vitrioli rom. ℥ss. sublimati: pulveris. ℥ij.

Bulliant. & F. Unguentum.

a Ægyptiacum.) Hæc, ut nimis exsiccantia, & digestionem cobibentia, non immeritò à nonnullis rejiciuntur; Aliquando autem utiliter applicatur batyrum antimonii redificatum, ad separandum ocyus mortuam à viva carne.

Si ita putredo superetur, a eschara separanda est appposito emplastro ex quinque farinis, fabar. sc. lini, fænugræci, bordei, lupinorum, vel alio simili.

a Eschara separanda est.) Hoc & similibus. Aliquando tamen separationem cogitur Chirurgus tentare, velle ovi soluta, & cum melle ros. mixta; item lacte dulci calido mellitò, ope scalpelli acuti, &c. Vid. Johan. Munnicks prax. chir. lib. j. cap. vij. vel flore lactis, unguento ros. pomatò,

Quod si neque per hæc sistatur corruptela, a igne utendum.

Eoque nihil etiam proficiente, pedes erunt excindendi: ex Paræi sententia, in carne viva; ex Fallopii, in parte mortuâ, in confinio vivæ: quæ deinde, post sectionem, cauteriis actualibus adurenda, donec æger calorem cauteriorum sentiat.

a Igne.) Juxta illud Hippoc. quod non sanat medicamentum, sanat ignis, quod non sanat ignis, sanat ferrum. Conf. Galen. lib. ij. de cur. rat. ad Glauc. c. 9. Joh. Vigon. lib. 4. chir. c. 7. Fallop. tract. de tum. p. n. cap. 26., Aquapend. chir. lib. j. c. 19. & tit. de sphaceli chirurg. Cels. lib. 7. c. 33. Hild. lib. de gangr. & sphac. Soling. part. iv. cap. ij. &c.

XIII.

MEDICATIO SENIS,

LUXATIONE FEMORIS

LABORANTIS.

Senex c sexagenarius, imprudens domo in plateam lubricam egrediens, natibus in terram, lapidibus stratam, vehementi impetu lapsus est; atque hinc tumorem habet durum, circa dextram & exteriorem ossis coxendicis partem. Crus sinistrum d dextro est longius. Femur dextrum movere nequit. Tam vehementem patitur dolorem, ut ejulatus totam domum repleat.

a Luxatione.) Dividi solet hæc in veram & spuriam, s. perfectam & imperfectam, quarum illam Græci vocant ἰσχυρῆ, hanc verò παρασχυρῆ, i. e. subluxationem, ubi nempe ossis caput sinu proprio, s. acetabulo, non prorsus elapsum est, sed partim introrsum, partim extrorsum, marginibus acetabuli quasi innititur.

b Femoris.) Cujus ossis articulatio perficitur (ut loquuntur Chirurghi) per enarthrosin diarthrosæ: nempe capite suo globosò, (ut loquitur celeb. Joh. Munniks prax. chir. lib. 5. cap. 3.) validâ cervice subnixo, & cartilagine obducto, coxendicis acetabulo, amplo satis & profundo committitur, in eoque, duobus validis ligamentis detinetur; uno lato, crasso & membranoso, quod totum articulum circumdat; altero, tereti, quod ab ipsa acetabuli cavitate productum, in susceptum femoris caput inseritur, idque acetabulo firmissimè connectit. Conf. Th. Barthol. anat. lib. iv. c. xxj.

c Sexagenarius.) Hæc ætas difficilem facit prognosin.

d Dextro est longius.) In luxatione versus interiora (norante laudato Munniks ex Hier. Fabr. ab Aquapend. part. ij. lib. v. cap. viij.) crus longius est, si cum altero conferatur, & difficulter mobile, genu exterius protuberat, ac globosum femoris caput, manu in inguine notatur. Exterius verò ubi facta

luxatio, crus altero brevius est, quoniam femoris ossis caput in locum altiore excidit: inter scrotum & anum pars in sinum debiscit, at juxta clunes in tumorem attollitur; genu, pes, tibia intrò spectant, pedem equidem talis commodè flectere potest æger, at terræ imponere hæud ita; calce nempe terram non attingit, sed ima planta, quia crus abbreviatum est, licet aut non reponatur, dolor tamen per se tandem cessat, ægerque temporis successu, sine sustentaculo incedere potest. Anterorem in partem si femur fuerit luxatum, tumor in inguine adest, cum femoris caput ad pubem incumbat, nates contra, propter musculos cum femore ad pubem contractos, rugosæ sunt, ac depressæ; urina, propter cervicem vesicæ quodammodo compressam, aliquandò supprimitur, crus nec curvari, nec ad inguina adduci potest, cum in ipso flexu sit femoris caput, idem tamen nec elongatur, nec abbreviatur ad calcem præsertim, digiti pedis namque non facile extendi, nec ad terram converti possunt, undè in incessu æger calci inniti cogitur. In luxatione ad posteriora, pedem nec extendere, nec flectere valet æger, indè calx terram non attingit, crus abbreviatur valdè, in inguine finis est, at compressis natibus, protuberantia observatur notabilis, ex globoso videlicet femoris capite in nates prolapsa, quod

Cccc

vjsu

visu tactuque ibidem deprehenditur.] viij. cap. 23. Paul. Ægin. lib. vj. cap. Confer Paul. Barbetta chir. cap. vj.] 119. Paræ. lib. 15. à cap. 39. ad 48. Hippocr. 3. de art. text. 68. Cels. lib.

Partes, quæ præcipuè in hoc ægro afficitur, est *femur dextrum*: quod ex ejus brevitate, tumore, dolore, & motu impedito patet.

Morbus, qui ipsum torquet, est *Luxatio*, qua os femoris dextri, ex acetabulo suo deturbatum, versus superiora ascendit.

Eaque ex tumore, circa externam & superiorem ossis coxendicis dextri parte existente; item ex cruris dextri brevitate, est manifesta.

Causa hujus morbi *externa* a est vehemens ille lapsus, natibus in duram terram magno impetu factus; quo os femoris, ex acetabulo versus superiora proptulsum, *facit illum tumorem & cruris dextri brevitatem*: premens verò ibidem nervos, partesque alias acuto sensu præditas, *ingentem illum dolorem excitat*.

a Est vehemens lapsus.) *Per vim lapsus, & duritiem lapidum substratorum, caput ossis ex acetabulo suo est expulsus, sed id fieri non potuit, sine ligamentorum valida elongatione, quæ cum postea contrabantur, os sursum trahendo detinent extra acetabulum. Præter violentas causas externas, ligamen-*

ta ossis femoris, affluxu humorum viscerum, obstructione factâ, haud rari- ta relaxantur & elongantur, ut resul- tet ossis ejusdem subluxatio. Conf. Rol- fink. exerc. anat. lib. ij. c. 49. Diemerbt. anat. lib. 9. c. 19. Sic quoque ad hoc me- lum producendum contribuere multum potest difficilis partus.

Luxatio hæc a difficulter poterit restitui, propter validos musculos, qui locum affectum circumstant; & difficulter, propter ligamenti capitis femoris relaxationem, in loco suo, ubi restitutio fuerit facta, poterit retineri. Assulget tamen haud parva spes curationis, quia affectus est recens. Claudicatio autem vix evitari poterit.

a Difficulter.) *Præsertim in senes labefactato, cujus tendines & ligamenta sunt rigidiora & sicciora: vetustæ luxationes nunquam curantur, siquidem callosa substantia sinum acetabuli repleverit: subluxationes verò, præsertim in junioribus, non adeò difficulter curantur: Luxationes compositæ, cum vulnere, fractura, &c. sunt periculossimæ, utpotè quæ inflammationes, dolores vehementissimos, deliria, febres &*

convulsiones, haud raro lethales gignunt. Conf. Hild. cent. 6. obs. 100. In quibus luxationibus, osium margines (notante Joh. Munniks) sive cavitatatum supercilia abrumpuntur, pessimæ sunt, quoniam suo loco etiam restituantur articuli, tamen non diu persistunt, sed levissimæ de causa iterum excidunt: quod idem evenire solet infantibus, debilibus, & pituitosis subjectis.

Curatio peragetur a chirurgica extensione, pressione, & retentione.

Primò itaque fasciis, in scamno Hippocratis, vel alia ratione rectè adhibitis, femur versus inferiora trahatur; & deinde premendo in acetabulum, reducatur; ubi reductum fuerit, medicamenta sunt adhibenda, quæ inflammationem prohibent, dolorem sedant, & ligamenta laxata constringunt: & porro fasciis laborandum, ut femur in loco suo retineatur.

a Chirurgicâ. (*Nempe pharmaceuticis nullis remediis, s. luxatum, s. dis-*] *locatum os restitui potest, sed tamen, ea aliquid ad restitutum os in loco suo con-*
ser-

servandum conferre poterunt: ergo ad luxati membri in pristinam s. naturalem reductionem, quam Græci vocant ἀφθικαίνω, quatuor vulgò pertinent operationes, extensio, repositio, deligatio, ac membri restituti collocatio, ad quam etiam pertinent roboratio membri affecti s. confortatio; extensio ergò fiat quantocyus, nè forte superaccedens postea inflammatio eidem obfit: Vid. Fallop. lib. 3. de luxat. Tagaulti. lib. 5. cap. 4. Ambr. Par. lib. 5. cap. 5. Joh. Vig. lib. vj. cap. j. Anton. Chalmet. enchir. chir. lib. 4. c. 2. Scult. arm. chir. tab. 28. Cels. lib. 8. c. 11., Fab. Hild. cent. 2. obs. 40. &c. Ut autem luxatum femur restituatur, patiens pulvinari

subiecto super scamnum, aut mensam ita collocandus erit, ut pars in quam caput ossis femoris prolapsum est, sit superior, ea verò, à qua recessit, inferior: l. e. pronus, si extorsum, aut retrorsum luxatio facta sit; supinus, si intorsum; & in latus, si antorsum; postea membrum convenienter, vel manibus, vel habenis, vel trochlea. (Vid. Scult. arm. tab. 21. 22. fig. 1. 3. 4. & Hild. cent. 5. obs. 86.) ritè extendatur, osque per viam luxationi contrariam, in sinum suum blandè circumagitando, &c. est immittendum. Vid. plura apud Excell. Joh. Munniks lib. v. cap. ij. & iij. tam de deligatione, quam collocatio- ne, & roboratione.

XIV.

MEDICATIO JUVENIS,
 " S C O R B U T O
 L A B O R A N T I S.

JUvenis b 28. annos natus, temperamento melancholicus, post e errores varios in victu commissos incidit in tertianam, à qua convalescens d percipit in hypochondrio sinistro tumorem durum, cum respirandi difficultate. Adest ipsi febricula, per accessiones quotidie invadens. Color faciei est ex pallido fuscus. Crura debilia maculis quibusdam sublividis, variis locis sunt notata. Gingivæ tumidæ, leviter contactæ, e sanguinem emittunt. f Halitus oris fætet. g Appetitus ipsi est prostratus. b Multum sitit.

a Scorbuto.) Hic morbus, nùm Hippocrati cognitus fuerit, nec nò, quæstio hercè, curiosa magis videtur, quam utilis: utut sit, saltim haud obscura extant ejus apud eundem variis in locis indicia: vid. lib. de intern. affect. §. xxxjv. & xxxv. lib. de affect. §. xxj. &c. nec aded credendum est Schmitzio, qui compend. pract. p. 397. dicit scorbutum Germaniam primò invasisse anno 1486. conf. misc. cur. an. 2. obs. 234. Familiaris certè morbus est accolis maritimis & septentrionalibus, & plurimorum morborum sacunda & mater &

scoror (ut loquitur Pechlin. lib. 1. obs. Lxvij.) existit. Equidem, ut ingravescens hic affectus morbos alios generat, alios modificat, ita rarus est in his plagis morbus, in quo non & ille partes habeat suas, ita ut non ineptè Eugalenus de scorb. recenscat scorbuti symptomata 49. sufficit enim in isto morborum illiade numerus incertus pro certo: ut autem (verba sunt Pechlini) Italiae Gallique oræ maritima & ipse, falsugine aëris non careant, tamen in calore illo fluidoque volatili, partium fermentorumque temperiem magis

conservari, credibile est, atque impedi-
vi, nè in habitum ac interiora, textura
falsedo debacchetur : Quicquid id est
morasse (pergit) videor, si non scorbu-
tum, at certe affines ei morbos, in Ita-
lia quoque Urbibus, quæ mari prætex-
tæ sunt, regnare, &c. Paulo Barbette
prax. lib. 4. cap. iij. audit hic morbus,
passionis hypochondriacæ Mater : aliis
vocatur stomacacæ, scelogyre, &c. vid.
Plin. lib. xxv. cap. iij. item Strabo.
lib. xvj.

b 28. Annorum, &c.) Infantes ra-
vius hoc morbo (saltim graviore) ve-
acantur, nisi parentes, pessimo exemplo,
ipsis exhibeant omni generis alimenta
crassa, viscosa & dura, fumo, sale, aceto
condita, & vento indurata ; aut ipsi
fuerint valde scorbutici, est enim ma-
lum hereditarium.

c Errores.) Debitisset ille errores
speciatim expressisse.

d Percipit tumorem.) Tumor hic
hypochondrii sinistri non semper adest,
sed tamen potest adesse : conf. Sylv. &
P. Barbette.

e Sanguinem emittunt.) Non sem-
per hoc est certum signum scorbuti, nam

quibus vasa sanguinea naturaliter præ-
pe superficiem excurrunt gingivarum;
iis levi contactu sanguis effunditur,
utur sanissimis.

Ubi vero ex gingivis præter consue-
tudinem sanguis facile exprimitur,
tunc pro signo scorbuti haberi potest,
verisimili.

f Halitus oris foetet.) Oris factor à
variis oriri potest causis, v. g. exulce-
ratione pulmonum, impuritate den-
tium, relaxatione fibrillarum ventricu-
li, usu allii, aut aliarum rerum graveo-
lentium, menstruatione, singulari san-
guinis constitutione, &c.

g Appetitus prostratus.) Qui quo-
que non semper hic adest quin aliquan-
do debito major est.

b Multum sitit.) Nec fitis scorbuti
signum est pathognomonicum, siquidem
plurima, contraria occurrant exem-
pla.

Urinæ multum variant in hoc mor-
bo, adeo ut sæpe sint crassa & plurimo
sedimento ruffo nigricante, etiam al-
bescente referta ; aliquando tenues,
& aqueæ, vel etiam rubicundæ splen-
descentes.

Afficiuntur in hoc ægro lien, ut patet ex a tumore, in sinistro hypochondrio
percepto, & respirandi difficultate; item cor, ut docet febris, item b hepar
ac pancreas, ventriculus ac pulmo, ut constat ex fusco pallidoque vultu, & ex
foetore halitûs oris; crura quoque, ut probat eorum debilitas & maculosus li-
vor; denique etiam gingivæ, quod constat ex sanguine, à levi pressione, ex
iis emanante.

a Tumore.) Lien obstructus esse po-
test, licet non semper sit tumidus: ita
paralyticæ partes (obstructæ licet) non
intumescunt, sed gracilescent, & ema-
tiantur: hinc tamen non est concluden-

dum in omni scorbuto lienem esse ob-
structum.

b Hepar.) Ejus affectionis in historia
nullum extat argumētum; postea tamen
& hoc viscus in scorbuto affectum esse.

Morbus præcipuus, qui ægrum nostrum affligit, est intemperies quædam Ba-
tavis endemia, serosa, crassa, acris, & maligna viscerum, chylosi, & chymosi,
hæmatosi inservientium; quæ præter febrem, halitûs foetorem, gingivarum tu-
morem, earumque à levi contactu sanguinis emissionem, crurum in motu debili-
tatem, eorumque a sublividas maculas, ac lienis, vicinorumque viscerum ob-
structiones & tumorem inducens, b Scorbutus vulgò appellatur.

a Sublividas maculas.) Quæ non-
nunquam abeunt & in vesiculas aquo-

sas, & crustosas fœtidas, atque sanio-
sas, ita ut nisi ingenua ægri innocentis
acce-

accedat confessio, luem veneream adesse jurares, præprimis cum accedant dolores illi internodiorum & eandem non Furni, ossum caries, narium inflammatione, &c., vid. misc. cur. ann. 3. dec. 2. obs. 166. item Pechlin. l. c. p. m. 174. Porro Macule illæ non solum aliquando nigrescunt & livescunt, verum etiam

virescunt, quæ ominales sunt & pessimæ indolis.

b Scorbutum.) Barbara, (saltem non latina) hæc est mali denominatio, forsitan ad imitationem aliorum populorum: ita enim similes occurrunt alias apud gentes (puta Germanos, Svecos, Danos, Belgas, &c.) nomina.

a Causa procatartica hujus morbi est varius error in victu commissus; quo cacochymia in corpore genita, & tertiana tandem producta, antecedentem huic morbo præbuit causam. Ea verò per moram ulterius corrupta, ac visceribus & sanguini, aliisque partibus peculiarem b qualitatem crassam, fixam, & acrem, ac malignam; symptomata jam commemorata c producentem, imprimens, continens hujus morbi, & symptomatum est causa.

a Causa procatartica.) Salta acriora ex mari, aliisque locis salsuginosis elevata, crassoque aëri communicata per inspirationem non solum, sed etiam deglutitionem, magna copiâ sanguini communicantur, unde ille variis modis coagulatur, & disponitur, prout indolem habuerit variam ab ipsi generationis primordiis, vel diætæ determinatione: multum scilicet ad scorbuticam dispositionem contribuent carnes sale & fumo indurate, præsertim suillæ, pisces ejusdem naturæ, vina austera, cerevisia antiqua, vel malè cocta, ex aquis statariis, vel aliis pro-

ximis, caseus tam antiquus, quam recens, lactuca cum aceto, oleo & sale, ut mos est in acetariis, panis filigenus acidior, niger & crassioris substantiæ, (quem vocant arinceum) similiaque alia sexcenta plura. Vid. lib. ij. med. xij.

b Qualitatem crassam, fixam, &c.) Non ubique eadem est hujus qualitatis crassæ & acris conditio, sed multum variat, ut patet ex diversa methodo medendi.

c Producentem.) Nempe poros, multosque variarum partium canales obstruendo.

Ea enim sanguini mista, & quotidie vehementius in corde cum malignitate effervescentes, producit a febriculam quotidie invadentem. Lienî copiosius impacta, producit in eo obstructions & tumorem in sinistro hypochondrio perceptibilem; Copiâque suâ pancreas & mesenterium distendens, atque hinc liberam diaphragmatis depressionem, in inspirando necessariam, impediens, respirandi inducit difficultatem. Ad vultum deversa, ex fusco pallidum suo colore illum efficit. In crura descendens, ibique obgravitatem & crassitatem hærens, musculos sua intemperie ad motum facit ineptiores & debiles, & cutim ibidem, b ex his vascularibus capillaribus, subnigro suo colore variis locis tingens, multas maculas lividas cruribus imprimit. In gingivas copiosius effusa, copiâ suâ ibi facit, earum tumorem, & acrimoniam vasa pene exedens, ad levissimum contactum sanguinis in his excitat perfusionem. Ad pulmones & os delata, ibique fetorem contrahens, & cum aëre exspirata, halitus fœtidi facit exspirationem. Dum verò aqnosiores quædam ejus partes in ventriculum effunduntur, ibique staccum, qui famem excitare solet, vitians, tollit famem; in œsophagum verò falsis quibusdam & calidioribus effusa partibus, inducit sitim.

Morbus hic, propter malignitatem, & viscerum istorum affectionem gravem, est c periculosus. Quia tamen haud altas egit radices, spes sanationis ampla affulget. Verum Curatio ejus gnaviter erit aggredienda.

• Fe

a Febriculam.) *Scorbutici habituales*, fere nunquam sunt ἀνίητοι, tam propter crassiorum particularum à subtilioribus secessionem, quam veslicationem fibrillarum cordis arteriarumque à sale acris abundante, quâ pulsus redditur præter naturam celer & inæqualis.

b Exesis vasis capillaribus.) Exesio hæc vel erasio, non ita locum habet in planis illis maculis, quam in scabiæ, vesiculis pustulisque cutis scorbuticis: meminit Pechlin. lib. j. obs. Lxvij. deprehensa in cute scorbutici, primùm gustu, mox abrasa salium ramenta in vasculo sibi ostensa esse, non aliter atque pædor ille, corio innascens equorum, salsus & ipse, qui frigidibus excuti colligiquè in notos Veterinariis usus solet. Confer celeberr. Joh. Bohn circ. phys. anatom. progymn. xv. p. 228. & 229.

c Periculosus.) Jam supra dictum fuit scorbutum sexcentorum aliorum symptomatum morborumque matrem esse posse, præsertim si inveteratus fuerit, aut hereditarius, & imis infixus medullis. Reperias tamen (ut cum latinissimo, fidissimo & Expertissimo sexcenties jam citato Pechlino, loquar) qui in atmosphaera tam salsa diætaeque vitio enormi, tam valido fermenti elatere, ut sic loquar, & in corrupto ventriculi menstruo sunt armati, ut dura quævis, viscida & filiosa, sine ullo incommodo digerant, inque unum diversissima omnia contrariaque, colligant chylis saporem. Sunt sanè etiam (ut pergit idem Auctor) in septentrione gentes, in aera illà salisugine, diætaque salsa & durà, fortissimè tolerandisque vitæ inconvomo-

dis, quàm idoneæ, nullis ferè morbis, minus verò scorbuto obnoxia, ut in illis, qui finii Botnico propinqui agunt, Finnis, Esthonicis, Gotbis, aliisque apparet: scilicet, ob maris finiumque opportunitatem, magna illis salitorum piscium carniūque copta, major etiam ingluvis, ubi contra, qui montana & nemora incolunt Lappones, caseo, lacte, tandem & carnibus Ranguiferorum, aliqui etiam sine sale, contenti, si cum illis conferantur, debiles sunt, causarii, malè habito corpore, etiam peregrini aëris minùs patientes, &c. ratio autem horum omnium, nostris ex fundamentis sunt clarissima. Porrò metus est, ne, abeat in melancholiam hypochondriacam, scabiem, psoram, lepram & elephantiasin, bydropem, paralytin, &c. confer misc. cur. dec. ij. ann. 2. obs. 175. aliquando subortuntur evacuationes criticæ, per vomitum, secessum, salivationem, diuresin & diaphoresin. Aliquando scorbutus inveteratus & gravior, ita mentitur luem veneream, ut egerrimè Medicus & sibi, & querentibus fidere possit, nam bubones & furunculi aliquando genitalia, aut eorum viciniam infestant. Haud rarò quoque infert exulcerationes linguae, gingivarum, palati, cariem maxillæ &c. quæ vulgò comprehenduntur Belgarum Dater-Kanker, quasi diceret, cancrum aquosum. Vid. Hippocrat. lib. de internis affect. text. 34. & 39. Cels. lib. 2. C. 6. P. A. ginet. lib. 3. c. 49.

Hartmannus inquit, feminas hunc morbum ferre posse ad annos 15. vel 20. Masculos vero non affigi ultra 7. aut 8. annos; hæc tamen observatio est, pace Auctoris, non valde certa.

a Eaque consistet in causæ antecedentis & continentis ablatione & viscerum, sanguinis, & aliarum affectarum partium intemperie, per attenuantia, aperientia, & volatilisantia, correctione, & obstructionum apertione.

a Eaque consistet.) Equidem, ut temperamenti ingenium morbi variat speciem, ita & determinari remediorum formulas necesse est: pessimè ergò procedunt neoteritorum plurimi, qui

alcalicis solis medelam pertexere conantur, sunt enim scorbuti spectes frequentes, partim acidis volatilibus, partim & aquosis curanda.

Præ-

Præscribatur itaque a primò tale apozema alterans & purgans, ubi sanguis ad uncias sex vel octo ipsi fuerit eductus :

℞. Rad. cichorii, fœniculi, petroselin. an. ℥j.

Raphani rustici ℥j.

Capparum, samariscæ an. ℥j.

Herbar. cichorii, acetosæ, cardui benedicti, fumaris.

Becabungæ, nasturt. an. m.j.

Cochleariæ m.ij.

Sem. anisi, fœniculi an. ℥ij. tamarind. ℥ij.

Decoquantur in aq. bordei ad lib. j. s. addendo sub finem decoctio-

nis sol. senæ ℥j. mechoacannæ, agarici an. ℥j. cinnamomi ℥j.

Colaturæ addæ syr. de limonibus ℥j. b. spirit. vitrioli gut. xv.

Misce F. Apozema, de quo sumat æger quotidie mane ℥iiij. vel v. jejunos.

a Primò tale apozema, &c.) Au-
toris apozema non est contemnendum,
modò addantur rad. raph. rust. item
herb. cochlear. becab. & nasturt. so-
lummodò sub finem decoctionis, vel po-
tius, decocto calenti, virtutem enim
alias potiore amitterent: rectè etiam

addi possent rad. polyp. quern. stip.
dulcam. tart. crud. Rhenan. strobil. pi-
ni & simil.

b Spirit. vitrioli.) Nos longè præ-
ferremus ol. sulph. per camp. spir. sal.
& nitr. dulc. acet. esurin. &c.

Apozemate illo a absumto, idem, vel simile ex antiscorbuticis, repetatur, ac de eo bis terve in die haustus bibatur.

Interim hoc b linimentum ventri, & præsertim lieni, adhibeatur :

℞. Ol. capparum,

Aceti fortis an. ℥iiij.

Vini malvatici ℥j.

Bulliant ad vini & aceti consumptionem; deinde addæ

Adipis anserini,

Medullæ crurum boum an. ℥j.

Cum ceræ q. s. F. Linimentum, quo ungetur totus venter calidè, & præcipue sinistrum hypochondrium.

a Absumto.) Alternatim, pro ve-
nata, juxta indicationes à juvenibus
& nocentibus desumptas, usurpentur
sal vol. C.C. puriss. sal. cran. bum. suc-
cin. sal tart. vitriol. Tachen., sal duc.
Holsat. nitrum nitratum, sulphura-
tum, &c. Thomas Bartholinus in act.
Hafn. ann. 1671. obs. 9. notat, quòd in
Groenlandia, ubi scorbutus urget, ma-
gna quantitas cochleariæ & acetosæ,

(ubique conjunctim crescentes) repe-
riatur, quæ à Nautis habetur ut egre-
gium antiscorbuticum: sic quoque suc-
cus limonum magna est hoc in casu uti-
litas.

b Linimentum.) Sordidum & inef-
ficax est remedium, & frustra aliquid
externis tentamus, nisi internis simul,
& præcipue fiat curatio.

a Pro gingivis sanguinolentis utatur hac oris collutione;

℞. Cort. prunor. silvestrium ℥j.

Cochleariæ, nasturtii aquatici an. m.j.

Rosar. rub. m. s.

Balaustior. ℥j.

Cog.

Coq. in aquæ chalybeatæ q. s. ad lib. j.
Colaturæ adde syr. rosar., diamori an. ʒj.
Aluminis ʒj. Misce, F. oris collutio.

a Pro gingivis sanguinolentis.) Ut
ut contra hoc malum collutiones adhi-
beantur adstringentes, parùm aut ni-
hil præstabunt, nisi mali causa univers-
salis, per interna medicamenta fuerit
infracta & evacuata; Egregiè aliàs
operatur seq.

℞. Mell. ros. ʒjss.
Succ. scord. rec. express. ʒj.
Elix. prop. Parac. ʒss.
Succ. catechu pulv. ʒj.
Alum. ust. gr. viij.
Nitri fix. ʒss.

M. quæ mediante gingivæ putridæ
leniter fricentur: os postea eluatur vi-
no rubello, vel Tinctura herbæ theæ.
Etiam hic conducit tinct. gumm. lac.
facta per sp. sal. ammon. & alcob. vin.
quæ temperari potest pro lubitu per
mel ros. Fructus etiam palmæ arecife-

ræ, Fausel dicti, apprimè hic condu-
cere dicuntur; eos enim unà cum foliis
Betle & calce per totam Indiam orien-
talem masticari ad os mundandum re-
fert Joannes Otho Helbigius. Mala
iii, dicuntur Pynang. Denique plera-
que hùc spectant anthelminthica (exce-
ptis, mercurialibus) dentium quippe
mucus tartareus, superficiem dentium
incrusters, totus quantus est & ver-
minatus. Causas potentis anhelitus
quinque, vid. apud Pechlin. obl. 49.
lib. ij. nempe 1. ex ciborum inter den-
tes reliquis, & mucilagine dentium:
2. sanguinis intra gingivarum venas
concretescentis stagnantisque putredine.
3. ex ventriculi corruptela. 4. Ex pu-
tredine texturæ sanguinis immistæ, s.
per ulcus pulmonum, scorbutum. 5. Ab
ozæna.

Utatur etiam sæpius a malis aurantiis & citrils, cum corticibus in tessellas
dissectis, & eorum succo expresso eum cibus.

Ad maculas crurum b hoc lavacro utatur mane, & vesperi cubitum iturus:

℞. Absynthii, rorismarini, malvæ, salvie, nasturtii,
Flor. rosar. an. m. j.

Coquantur in aq. comm. q. s. pro Lotione pedum, eoque foveantur
loca affecta maculis.

a Malis aurantiis.) Vel

℞. Succ. mal. aurant. rec. expr. ʒjss.
Syr. de card. ben. vel. menth. ʒvj.
Spir. carm. Sylv. ʒij.

M. F. Haust. hùc pertinent sp. nitr.
sal. dulc. nitrum nitrat. tart. vitriol.,

crem. tart. & sim. Purgantia hic omit-
tenda sunt acriora, & crebriora, prout
dictum in affect. hypoch.

b Hoc lavacro.) Præstat balneum
humidum universale.

In *Vitæ ratione* Aër, sit tenuis, purus, patens, temperatus. Cibus sit par-
cus, boni succi, facilis coctionis, attenuans, ex pane bene fermentato triticeo,
carnibus avium montanarum, vervecum, gallinaceis, passulis, amygdalis, ca-
ricis, prunis coctis, beta, petroselini & cichorii radicibus. Potus etiam parcus,
sit cerevisia tenuior, bene defæcata & fermentata, lupulo vel absynthio bene
condita, vinum oligophorum. Somnus moderatus, uti & motus corporis.
Fugiat tristitiam: Excrementa alvi, vel naturâ, vel arte, assumtis respon-
deant.

XV.

MEDICATIO VIRI,

ARTHRITE VAGA, DE DAREN
BELGICE DICTA,

LABORANTIS.

VIr 42. annorum, natione *b* Westphalus, jam ab aliquo tempore cruciatur doloribus, in variis corporis membris, sed potissimum in dorso & lumbis, ipsum, *c* instar vermiculorum rodentium, torquentibus. Adest etiam quædam articularum movendorum impotentia. Solent dolores hi unam aliquam in hoc ægro invadere partem, & deinde celeri discursu in alias transferri, ita ut, sopitis doloribus pedum, illico scapulæ afficiantur; iisque jam tranquillis, è vestigio manus crucientur, ac ita per omnes artus dissiliant. *d* Noctu etiam magis, quam interdiu, exacerbantur. Urinæ non multum à sanorum urinis discrepant. *e* Vermiculi quidem interdum in fundo matulæ, & interdum etiam in alvi fæcibus conspiciuntur. Interdum tumor est circa articulationes; qui ubi diu durat, excitat maculas, instar scorbuticarum lividas. Alvus sæpe est adstrictior.

a Arthritide.) *Confer* medicat. iv. lib. hujus, nec opus erat entia multiplicare citra necessitatem.

b Westphalus.) In illo regionis tractu largè comeduntur carnes sale & fumo conditæ, porcinae & hauriuntur vina austera Rbenana, quæ huic malo originem præbent uberrimam.

c Instar vermiculorum.) Imò aliquandò reipsâ vermiculos hoc malum producere, facile crediderimus: *conf.* medic. xxxij. lib. iij. De crinonibus &

dracunculis sub cute hærentibus, macicisque inferentibus. Vid. Etmuller. de lactis & lactat. vitiiis.

d Noctu, &c.) Quia calore lecti magis commoveantur humores peccantes.

e Vermiculi in fundo matulæ.) Videantur, elegantissima circa hanc materiam annotationes, apud virum, omni laude superiorem, Joh. Nic. Pechl. lib. j. obs. xvij. de vermiculis in urinis: item lib. ij. obs. 35. & 36.

Afficiuntur in hoc ægro, secundum articulationes, varia corporis membra, ut brachia, & crura, sed potissimum dorsum & lumbi; idque ex vagis istis doloribus, partes illas torquentibus, item ex maculis lividis, partes illas post diuturniores dolores obsidentibus, patet. Afficiuntur etiam renes & intestina; quod ex vermiculis, in urina & alvi fæcibus interdum conspectis, est manifestum.

Morbis, qui ægrum hunc affligit, est intemperies quædam sanguinis Westphalis, Gelris, aliisque vicinis populis *a* endemia, serosa, acris, *b* volatilis, & maligna; quæ in varias jam commemoratas corporis partes subito & per vires delata, easque corrosivis doloribus torquens, motumque eorum justum impediens, & maculas lividas interdum inducens, Latine *Arthritis vaga endemica*, & Belgicè *de daaren*, vel *de bliegende Figs* appellari solet.

D d d d

a En-

a Endemia .) Potissimum Hungaris .
 b Volatilis .) Id est , magis quam in alia arthritide subtilis : sed tamen non ita volatilis , ut ritè per canaliculos partium nervosarum , tendinosarumque circumferri possit , aut in auras abire .

Causa hujus morbosæ intemperiei sanguinis , est aëris Westphaliæ & vicinorum locorum peculiaris pravitas ; quæ alimenta , & corpora incolarum nonnulla ad hoc apta , ita vitiat , ut talem intemperiem sanguinis inducat , quæ ipsos jam commemoratis symptomatis quam gravissimè torquet .

Morbis hic , præ dolorum vehementiâ , & ob intemperiei suæ gravitatem , a Marasmo & fistulosa ulcera inducere solet ; atque ideo diligenti Curatione erit impugnandus .

a Marasmo .) Item deliria , febres , vigiliæ disturnas , &c.

Eaque in pravorum humorum a educatione , & intemperiei istius malignæ correctione , dolorisque placatione consistet .

a Educatione .) Purgantia hic maximè nocent , uti quoque a sibi notatum .

Primum itaque purgetur & alteretur æger a tali Apozemate :

℞. Rad. polypod. querc. ℥j.

Herb. salviæ , Betonicæ an. m. j.

Scabiosæ , rutæ , abrotani an. p. j.

Sem. anisi , citri an. ℥ij.

Passul. v. mundat. ℥ss.

Coq. in aq. comm. lib. ij. ad mediæ partis consumptionem.

Addendo sub finem decoctionis sol. sem. ℥xij.

Stent in infuso per noctem ; mane fiat expressio fortis :

Et deinde , cum liquore illo colato , per colum rursus transmittantur lumbrici terrestres vino abluti Num. ix.

Et addatur sacchari q. s. ad saporis gratiam . De hoc Apozemate bis vel ter in die æger sumat ℥ij. pro dosi .

a Tali Apozemate .) Præstat sapo Venetus in lacte dulci coctus , ad dito syr. papav. alb.

Corpore ita purgato & alterato , tali utatur æger potione :

℞. Rad. a succisæ ℥j. aristolochiæ rotund. ℥ij.

Herb. salviæ nobilis , betonicæ an. m. j.

Abrotani , rutæ , vince pervincæ , sabine an. p. j.

Coq. in aq. fluviat. q. s. ad consumpt. med. part. ad ℥ss.

Cum hujus decocti expressi ℥ij. pro vice , trajiciantur

b Lumbrici terrestres , circulis in collo insigniti Num. v.

Deinde admisce theriacæ electæ ℥ss. pulv. cinnamomi ℥j.

Sacchari quantum placet . Exhibeantur manus calidæ , & corpus tegatur ad sudorem proliciendum .

a Stuccisæ .) Id est morsus diaboli . } propinatur , succo acetosæ , vel etiam
 b Lumbrici terrestres .) Horum succus a nonnullis optimo cum succisæ } aceto vini permixtus , & syr. pap. edulcoratus .

Et

Et repetatur hæc potio diebus aliquot continuis; imo, si opus est, per aliquot septimanas.

Magni usus hic etiam est sequens medicamentum, post purgationes exhibitum:

℞. *Lumbricos terrestres in mortario*

Cum duobus cochlearibus vini

Contusos, & per pannum trajectos. Num. IX.

Deinde misceantur cum vini mensura dimidia. De hoc liquore sumantur cochlearia tria, mane, meridie, & vesperi.

Quod si in unam aliquam partem procumbat virus, & abscessum excitet: is ut aperiatur, plantago cum sale adhibenda.

Abscessu aperto, unguentum ex radicibus cicute aquaticæ est applicandum tale:

℞. *Radices cicute aquaticæ q. s. æque stupâ madidâ*

Involutæ sub cineribus ad mollitiem coquantur, deinde cum melle q. s. misceantur in formam, vel consistentiâ Unguenti.

Utile hic etiam est cataplasma ex radicibus sigilli Salomonis, cum aquâ vel cerevisiâ coctis.

Sunt, qui abscessui aperto inspergunt pulverem talpæ vivæ, in ollula combustæ in cineres. Hic cinis etiam intro sumitur cum vino vel cerevisiâ per aliquot dies, lunâ crescente, & etiam in ejus defectu.

Alii spem curationis totius ponunt in exhibitione insecti, quod a Buprestis Latinè, *Meporm* Belgicè, & *Cantarello* Italicè vocatur. Verum periculosissimus ejus est usus.

In diætâ aer, sit purus, temperatus. *Cibus* sit parvus, boni succi, facilis coctionis, attenuans, ex pane bene fermentato triticeo: carnis vervecinis, gallinaceis, passulis, amygdalis, caricis, prunis coctis, betâ, petroselini & cichorii radicibus. *Potus* sit parvus, ex cerevisiâ tenui, lupulo & absinthio conditâ, vino oligophoro. *Somnus* sit moderatus, ut & *motus* corporis. Fugiat *tristitiâ*. *Alvus* naturâ vel arte bene respondeat assumtis.

<p>a Buprestis) Etiam dicitur proscarabæus, & scarabæus unctuosus, nec non vermis majalis: vocabulum buprestis, dicitur magis à βῦρος βῦρος i. e. ab inflammando & rumpendo boves, si fuerit ab iis devorata. Pulvis</p>	<p>ejus commendatur à Wiero, sed tamen respectu acrimoniæ (quæ pollet causticâ) suspectus est, vesicæque nocet. Aselli vero s. millepedes multis opem, & solatium tulisse arthriticis, res est certa.</p>
---	---

XIV.

MEDICATIO VIRI,

• LUE VENEREA, • CUM GONORRHEA VIRULENTA,

LABORANTIS.

Vir triginta annorum, boni habitus, e temperamento biliosus, quadriduo post coitum cum muliere quadam peractum, urinam frequentius cœpit excer-

Dddd 2

excernere, dolorem inter mingendum, in meatu urinario, circa glandem, sentire. Postridie materiam albam, subflavam, guttatim ex urethra excrevit. Patitur jam frequentem penis cum dolore erectionem. Præterea f. pili è mento & capite copiosè ipsi decidunt. Vultus, præ intumescencia, à recepto lumine g. fulget: sub vesperam brachia, scapulas, & tibias gravis invadit dolor, qui tota nocte durat, & mane remittitur.

a Lue venereâ.) *Vid. Medic. 42. & 44. lib. iij.*

b Cum gonorrhæa virulentâ.) *Abſque hac tamen præcedens, certum est ipsam oriri posse luem; tunc verò ut plurimum occurrunt bubones, & cancri, vel testiculi veneri.*

c Temperamento biliosus.) *Hoc aliquid facere potest, ut gonorrhæa citius fiat virulenta.*

d Post coitum.) *Præterea, quæ attulimus l. c., vid. Verulam. Sylv. Sylv. cent. j. exper. 26. Galli (inquit) referunt, fuisse in Neapolitanâ obſidione, improbos Mercatores, qui carnem hominum recenter occisorum, in Mauritania, vasis conditam, loco thynnorum divenderent, atque tam sædo, & tam gravi nutrimento, adſcribitur morbi bujus origo: neque à vero (ut ait idem) abludit: constat enim Canibales ad Occidentem, veſci carne humanâ, eaque India, cum primùm detecta eſſet, plurimum hoc morbo (quem tamen ego potius putarem fuiſſe ſcorbutum, aut le-*

prâ, vel elephantiaſin) laboravit: noſtro quoque tempore venena, quæ Occidentibus Indis præſentiſſima ſunt, ex ſanguinis, pinguedinis, aut carnis humanæ miſcela conſtant. Præputii cancrum à concubitu uxoris menſtruantis, videſis apud Joh. Rhod. cent. iij. obſ. 39.

e Erectionem.) *Sæpe etiam incurvationem, unde forte audit priapiſmus.*

f Pili deſluunt.) *Alopecia ſ. pilorum deſluvium, non ſemper (ut ut præſente gonorrhæa virulentâ) eſt indicium luis venereæ: ſi enim præceſſerit cura per mercurialia & evacuantiâ alia violenta, idem oritur effectus. Sin verò talo nihil præceſſerit, certiffimum eſt, veneream eſſe luem perfectam.*

g Fulget.) *Fulgor hic eſt qualis ferè in cachexia leucophlegmatica, & anarſarca, nec differentem multò agnoſcit cauſam: ulterius autem, ubi proſerperit malum, frons, palpebræ, & tota facies, puſtulis proſerpentibus obſidentur, topi & gummata oſſum, nec non cartilæ eventunt exulcerationes.*

Afficiuntur in hoc ægro penis, quod patet ex urinæ cum dolore excretionem, & penis dolorifica erectione; item glandula proſtata, & veſicula ſeminaria, ut probat materia ſubflava guttatim excreta; nec non caput, ut conſtat, ex pilorum ex mento & capite deſluvio; & denique tibiæ & brachia, quod docent dolores, illas partes occupantes.

Morbus ejus eſt intemperies quædam viſcerum, chymoſi, & hæmatoſi inferientium, maligna, acris, & contagioſa: quæ dolores brachiorum & tibiarum, ſub noctem ingraveſcentes & mane miteſcentes, pilorum in mento & capite deſluvium; materiæ ſubflavæ ex urethra excretionem; urinæ ardorem; & penis dolorificam erectionem concilians, Gonorrhæa virulenta, vel potius ipſa Lue venereæ, gonorrhæa virulentâ comitata, appellari poſteſt.

Cauſa procatartica hujus morbi eſt coitus, cum impuro, & venerea lue a laborante ſcorto peractus; quo per contagium maligna qualitas ſanguini penis, & vicinarum partium fuit impreſſa; eaque cum ſanguine circulante per totum corpus delata & diſtributa, antecedens hujus morbi fuit cauſa. In partibus verò affectis pravam qualitatem gignens, & ſymptomata commemorata excitans, continens hujus morbi eſt cauſa.

a Laborante.) Aut saltem verisimiliter laborante. Hoc tamen non expressit (ut oportebat) Autor in historia.

Dum enim ex malignitate ista in vesiculis seminariis & prostaticis corrumpitur semen, & acrimonia ipsis & meatui urinario conciliatur, glandulæ istæ ad excretionem stimulantur, porique earum nimis laxantur, quo materia corrupta, subflavo, & albo colore imbuta, guttatim, & urina cum dolore, & frequenter excernitur. Dum eadem malignitas spiritus, in partes fluentes genitales, facit acres & crassos, & ad dissipandum ineptos, hinc oritur dolorosa penis tentigo. Eaque ad caput delata, incrassat ibi ita vapores, ut illi, dissipari satis nequeunt, vultum ita dispendant, ut ita recepto lumine fulgere videatur. Radices verò pilorum in mento & capite b corrumpens, facit, ut pili ex illis partibus decidant. Hæc, nocturno denique tempore in brachiis & cruribus ob frigus noctis retenta, pungit suâ acrimoniâ nervosas in iis partes, doloresque ingentes excitat; qui, adventante sub auroram diurno calore, ob materiæ istius acris distipationem, mitescunt.

Morbus hic, ob malignitatem & gravia symptomata, valde est periculofus. Quia tamen a altas radices non egit, spes Sanationis affulget.

a Altas radices, &c.) Nemo mortallium, luem veneream hereditariam, & inveteratam, unquam expugnare poterit, medelâ licet adhibitâ accuratissimâ: nec hoc solum ratio manifesta, verum & experientia multiplex abundè confirmant. Aliquandò totum consumitur virile membrum, occasione datâ amputandum, quale quid in scyrbo penis (an ab venerea origine, nec scio) affert Clariss. Fred. Ruysch obs. 30. Gallicosum, toto ferè corpore verrucosum, vid. apud Schenk. ex Marcello Donat. lib. 3, c. 5. apud eundem vid. jecoris tunicam erosam, cranii cariem, uvulæ, & palati exesione, polyposas in vasis sanguiferis concrescencias, morbi degenerationem in elephantiasin, &c.

b Corrupens.) Solvens & erodens.

Eaque tota, in intemperiei correctione, & pravorum humorum educatione, consistet.

Primò itaque a educatur sanguis ex vena malleoli pedis ad unc. sex, vel octo.

a Educatur sanguis.) Et hæc venæ sectio, & sequens purgatio, sunt parùm tempestiva, nisi plethora, & cacochymia complacentur.

Postridie purgetur hac potione:

R. a Diapruni sol., cassiæ fist. recent. extractæ an. ℥j.

Dissolve in aq. fumaricæ ℥iij. scammonii gr. iij.

M. F. Haustus.

a Diapruni, &c.) Nulla medicinalia malo huic magis sunt quàm mercurialia appropriata, ut & decocta lignis sanct. cum rad. salsap. & liquor & quoniam medendi methodus jam ipsis barbaris innotuit, vel saltem ita confiditur, idcirco, præter ea que in anteced. l. c. attulimus, nihil addemus consultò: maxima autem ratione improbamus balnea sicca, s. laconica.

Postea utatur hoc decocto:

R. Rasuræ ligni guajaci, rad. salsæ parillæ an. ℥iij.

Cort. guajaci, rad. chinæ an. ℥j.

Infus.

Infundantur per 24. horas in aq. comm. lib. 12. deinde decoquantur ad mediæ partis consumptionem, addendo sub finem decoctionis Fol. betonicæ, borraginis, cicberii, card. benedicti, Capill. Veneris an. m. j.

Sem. melonum ℥ij.

Passular. glycyrrhizæ an. ℥vj. sem. anisi ℥ss.

Colentur. Et F. Decoctum sudoriferum.

De hoc decocto exhibeantur ægro unc. viij. mane jejuno ventriculo, calidè, corpus plus solito tegendo, ut excitentur sudores; qui continuabuntur per duas, tresve horas, pro-ratione virium. a Continuabitque æger hanc agendi rationem totâ septimanâ: excepto, quod quarto die, potione catharticâ sit purgandus, quò à sudoriferis abstinebit.

a Continuabitque.) *Si quidem vi-* sic, etiam 5. aut 6. die, purgatio con-
ves permiserint, alioquin 5. aut 6. die, veniens repetenda.
postea 8. aut 10. die demum repetatur,

Secunda & tertia septimana sudabit noster æger mane, & sub horam quartam pomeridianam; & quarto quoque die omisiss sudoriferis purgabitur.

Quarta septimana redibit ad sudores, mane tantum eliciendos, & purgationem quarto die repetendam.

Dum autem his utitur, ad *morsum*, quem *in mingendo* sentit, a immerget glandem lacti, vel succo plantaginis, aut solani.

a Immerget glandem lacti.) *Im-* dum circumponantur; sic & camphora
mersio parum poterit; potius fiat le- in lacte, quantum fieri potest, sol-
vis injectio ex lacte dulci calido, & vatur; bibat prisanam, vel emulsi-
linteria calido lacte imbuta postmo- nem.

Ad *tentiginem* verò & membri erectionem, adhibeat pudendo linteum, aquâ frigidâ imbutum, & leviter expressum.

Perseverante gonorrhæâ, utatur etiam a his pilulis:

R. Terebinthinæ ℥ss. pulv. sarcocollæ, mastiches,

Liquiritiæ, nucis moschat. an. ℥j. misce & fiat Massæ pilularum,
de qua sumat quotidie drachmam unam, duabus horis ante Me-
dicamenti sudoriferi, vel purgantis sumptionem,

a His pilulis.) *Adde mercurii dulcis ℥ij.*

In *victus ratione*, *Aër* sit calidus & a siccus. *Cibus & potus* parvus, qui viribus conservandis tantum sufficiat; ex pane biscocto, carnibus gallinarum, vervecinis, ovibus sorbilibus, assis potius quam elixis. *Potus* sit bocherum, sive decoctum secundarium, ex guajaco & salsaparillâ, passulis & glycyrrhiza paratum. *Exercitia* sint moderata. *Animi affectus* sint laxi. *Alvus* sit laxa, naturâ vel arte. Abstineat à *Venere*.

a Siccus.) *Hic cautela opus est.*

XVII.

MEDICATIO JUVENCULÆ,

LUE VENEREÆ, CUM ULCERIBUS
ORIS ET ANI

LABORANTIS:

JUvencula r8. amorum, honesta & casta, nuper hominibus quidam dissolutioris vitæ nupta, incidit in spontaneam corporis lassitudinem, & dolores nocturno tempore ingravescentes, diurno vero mitescentes: hos insectæ sunt pustulæ foedæ a in ano & pudendo: imo & ulcera jam guttur & fauces obsident.

a In ano & pudendo.) Quibus sub- | & conditomata, imo etiam fistulæ:
nascuntur *mariscæ*, *scus*, *verruca*,

In hac juvencula afficitur *totum corpus*, ut ex lassitudine & doloribus totius corporis, noctu potissimum ingravescentibus; item *fauces*, & *anus*, ac *pudendum*, ut ex ulceribus, illas partes obsidentibus, est manifestum.

Morbus, qui eam affligit, est intemperies quædam acris, contagiosa, & maligna, quo spontaneam totius corporis lassitudinem, & dolores nocturno tempore ingravescentes, item ulcera, in faucibus, ano, & sinu pudoris, producens, *Lues venerea* appellari solet.

Causa procatartica hujus morbi est concubitus hujus honestæ scemine, cum hoc homine dissoluto, & contagio venereo, procul dubio, laborante factus. Unde per contactum partibus genitalibus ipsius, à mariti maligno semine, malignæ & contagiosæ qualitas primum fuit impressa; quæ deinde sanguini, circulum ab utero ad cor & à corde per totum corpus perpetuo facienti, communicata, totam sanguinis massam infect, atque ita *antecedens* hujus morbi produxit *causam*. Quædam verò ejus pars in crassos spiritus animales, corpori rectè & satis validè movendo ineptos, conversa, *lassitudinis spontaneæ*: Parsque alia acrior facta, & nocturno tempore, ob poros cutis tum magis constrictos, vehementius effervesceens, & in nervosas & membranofas partes fortius impingens, *dolorum noctu ingravescentium, interdum verò mitescentium*: Pars verò materiæ morbificæ alia acrimoniam etiam magnam adeptam, ubi ad fauces, anum, & sinum pudoris fuit delata, easque partes, ob teneritudinem earum erodit, *ulcerum pustularumque foedarum, illa membra obsidentium, continens* est causa.

Morbus hic, est periculosus, & sæpissimè in incurabilem degenerat pravitatem, quæ non tantum carnes, sed cartilagineas etiam, & ossa ipsa exedit, sed quia hæc ægra est juvencula; & malum non est inveteratum, spes sanationis bona effulget; *Curatio* itaque diligens erit adhibenda.

Quæ consistit in causarum, intemperiei, ulcerum, dolorumque ablatione.

Primo itaque purgetur tali haustu.

℞. *Cassie recent. extractæ,*
Consed. hamech. an. ℥℥.

Fo-

Postridiè venâ secetur in brachio dextro, & sanguis educatur ad ℥ss.

Et postea utatur tali Apozemate :

℞. *Herb. fumariae m. ij. scabiosa, buglossa, borrag., capill. veneris an. m. j. Ceterach, dent. leonis an. m. ss.*

Sem. anis, fœnicul. an. ℥j. sem. 4. frig. maj. an. ℥ss.

Epiclymi, polyspod. q. ana ℥ss. prun. damascen. Num. xv.

Decoq. in aq. bord. q. s., addendo sub finem decoct. fol. senae ℥ss. ad ℥jss. Colatura ad de syr. de fumaria, mellis ros. an. ℥j.

F. Apozema, de quo sumat haustum unum, vel duos quotidie, pro operationis ratione.

Consumato hoc Apozemate, rursus purgetur haustu primum præscripto.

Et deinde veniendum ad usum sequentis decocti guajaci sudorifici, & purgantis :

℞. *Rasura ligni guajaci, saffras.*

Rad. salsa parilla, ana ℥jss.

Post justam infusionem in quatuor libris aq. commun. factam, decoquantur ad medietatis consumptionem; sub decoctionis finem adde

Fol. senae ℥jss. sem. carthami ℥j.

Turbith. gummosi, hermodactylorum an. ℥iij.

Sem. anis, passular. an. ℥ij.

De Colatura capiat ægra lib. s. mane, & promoveat sudores corpus bene tegendo, & fiat continuatio per viginti, vel triginta dies.

Ad ulcera oris & faucium serpentina, utilissimum est sequens lavamentum :

℞. *Aq. plantsaginis ℥j.*

Unguenti ægyptiaci ℥ij.

Misce pro Lavamento, quo sæpè gargarizet tepidè.

Rhagades, sive pustulæ & ulcera foeda ani & pudendi, oblinantur plumâ in-
tinctâ & imbutâ mercurio præcipitato, dissoluto in aqua solani, & plantaginis;
& ubi contumaciora ea fuerunt, filamentis in eadem aqua infusis mundificentur
ulcera: iis tandem satis mundatis & deterfis, imponatur unguentum de minio,
ad cicatricem inducendam.

Vidus ratio hic eadem observetur, quæ in præcedente medicatione fuit præscripta.

XVIII.

M E D I C A T I O J U V E N I S,

S C A B I E

L A B O R A N T I S.

JUvenis 25. annorum, b ex Gallia in Bataviam redux, c postquam aliquot septimanas, patrio aëre & victu rursus esset usu, incidit in cutis d totius corporis pruritus; quem postea secutæ sunt multæ pruriginosæ e & purulentæ pu-

pustulæ, manns, brachia & crura ipsius potissimum obsidentes. Nonnullos etiam ex familiaribus contagio ita infecit, ut ipsorum corpus multis locis simili ulcerosâ, & pruriente asperitate sit affectum.

a Scabie.) *Varia sunt hujus species majores atque minores, v. g. psora, herpes sâmmiliaris, quam exedens, tinea, impetigo, lepra, elephantiasis, scabies volatica, sicca & humida. Ut ut autem fœdus & invisus sit hic affectus, tamen ejus encomium scripsit Mattheus Czamaenius ad nobilissimos Scabianæ Reipublicæ Scabinos, Jocosum: porro videfis clariss. Johan. Munniks prax. chir. c. 19. 20. 21. Aquapend. lib. j. cap. 20. Hild. cen. obs. 99. Barbette, chir. p. 1. 2. lib. 1. c. 8.*

b Ex Gallia in Bataviam.) *Eventis hoc plerumque malum iis, qui munditiei corporis malam habent curam, hinc in Belgio, ubi puritati, si ullibi, opera datur, rarissimè cernitur scabies, nisi fortè in impudicis, & aliis peverginis, quorum sanguinis copiosa, & fixa salia, ob inconsueto aère, & victu, præcipitantur, & ad emanatoria cutis vascula amandantur quidem, sed*

ob horum angustiam constantem cum transire nequeant, hærendo, pariunt fibrillarum, & vasculorum vellicationes, adeoque pruritus, pustulas, ulcera, crustas, &c. Mineram verrucariam toto corpore enatam, videfis apud Pechlin. lib. ij. obs. XLIV.

c Postquam aliquot septimanas, &c.) *Diu factis malum hoc sepe latet; scilicet, quamdiu salia (in sanguinis humorumque guttis oberrantia) aliis particulis oleoso-aquosis unita manent, nec ab iis notabiliter secedunt: sed transu temporis, dum à causis fortuitis, & procatarteticis extricantur, scabiet varias producunt species.*

d Totius corporis.) *Utr plurimum scabies magis vexat articulos, quam alias partes: ratio autem sæpius data fuit in anteced.*

e Purulentæ.) *Sic distinguitur humida scabies à sicca: Haud rarè conjunguntur tumores partium œdematosi.*

Afficitur in hoc ægro potissimum brachiorum, crurum, femorumque cutis; quod ex pruritu, & pruriginosis ulcusculis, partes illas obsidentibus, est manifestum.

Morbus, qui eum affligit, est intemperies cutis manuum, brachiorum, femorum, & crurum, acris, salia, a nitrosa, & contagiosa; quæ pruritum & ulcuscula faniosa & purulenta in illis partibus producens, Scabies vulgò appellatur.

a Nitrosa.) *Potius muriatica.*

a Procatartica hujus morbi causa in hoc juvene est aëris victusque, per reditum in Bataviam, mutatio; quâ novi frigidioresq; in corpore ejus geniti fuerunt humores; qui cum fervidioribus, acribus, & adustis humoribus, in b Gallia natis, mixti, & propter aëris nostratis frigus, poros cutis c claudens, & acrium fuliginum exhalationem in ipsius corpore impediens, intra corpus ejus retenti, instar calcis vivæ, aquâ frigidâ perfusæ, in corpore ejus efferverescere cœperunt, atque antecedentem huic morbo præbuerunt causam. Pars verò eorum ad cutim totius corporis, ac præsertim crurum, brachiorumq; delata, eaque partes suâ acrimoniâ vellicans, & erodens, continens hujus intemperiet acris, pruriginosæ, ac cutem in pustulas saniosas, & purulentas exulcerantis, hoc est, ut verbo dicam, scabiet, in hoc juvene est causa.

a Procatartica.) *Huc pertinent* | *sti, vinorum immaturorum & fructuum*
dieta salia & acris, ingurgitatio mu- | *boræorum, saccharatorum, suppress-*
E e e e | *fo-*

honeſque evacuationum conſuetarum, conf. Hippoc. Sect. iij. Aph. 20. Celf. lib. 5. cap. 28.

b Gallia.) In Scotia & Anglia ſcabies quoque maximè regnare ſolet: utrobique peccatum conſiſtit in allatis canis procatar&icis.

c Claudens.) Sine dubio, etiam

crasſior atmospbæra, ſale muriatico referta, multum hùc contribuere valet. De iis, quæ pertinent ad lepram & Elephantiaſin, videſis Schenk. obſ. lib. vj. veſicæ ſcabiem internam unà cum excrescentiis glanduloſo-carneis, vid. apud Fred. Ruysch obſ. LXXVIII.

Ipe in ſuos familiares, a contactu manuum, mantilium, aliorumque communium linteorum; ſanioſum illum & contagioſum liquorem è corpore ſuo emanantem, inſenſibiliter transferens, ſimilem qualitatem acrem, & contagioſam in illis produxit, atque ita ipſos ſimili brachiorum, crurumque ſcabie infecit.

a Contactu.) Effluvia ſcilicet ſalina, poris inſnuantur, ſanguinique & humoribus communicantur, ergò partim ſalia alia præcipitant, partim alias particulas in ſui naturam rigidam commutant.

Malum hoc ubi temporis diuturnitate radices profundas in corpore egit a difficulter ſolet eradicari.

Ideoque celeri Curatione erit impugnandum. Eaque in ablatione cauſæ antecedentis, continentis, & intemperiei, per evacuantia, attemperantia, detergentia, acrimoniam retudentia, & exſiccantia conſiſtet.

a Difficulter.) Præſertim in ſenibus, iſque, qui intemperie laborant univerſali acri & crasſà. Etmullerus ex Foreſt. lib. 6. obſ. 24. notat ſcabiem, tempore peſtis ſalutarem; atque porro, lue venerè infectos, vel ulceroſos, raro peſte inſici: forſan, quia ſalia venenata, per puſtulas & ulcera evacuantur, forſan etiam contrario alto ſale infringuntur; qualia exem-

pla paſſim extant in operationibus Chymicis. Bonum aliàs ſignum eſt ſcabies malæ cauſæ, id eſt, peccantia ſalia ad evacuationem tendere, quæ ſi retineantur, plura & pejora excitare ſolent mala, v. g. inflammationes, convulſiones, diarrhæas, &c. unà muliercula curationem ſcabiei in infan- tibus difficulter admittere ſolent.

Primum itaque a purgetur hic juvenis tali medicamento, ad humores acres educendos, & temperandos aptiſſimo:

℞. Mercurii dulcis ℥j.

Scammonii optimi ℥ſs.

Eleſuarium diapruni ℥ij.

Miſce F. Bolus.

a Purgetur.) Purgantibus acrioribus, & frequentibus, malum ſepiſſimè exacerbatur, utpote quæ & ſalia ſanguinis magis præcipitant, & nova ſalia ſuppeditant: mercurialia tamen

optima, utpote quibus ſalia peccantia aſſociata evacuantur feliciter: ſi verò res non ferat horum uſum, alio ſamen conſtipatà, uſurpentur laxantia & clyſteres.

Poſtridiè a educatur per venæ ſectionem, ſanguis, ad uncias octo.

a Edu-

a Educatur sanguis.) Certè modica | contribuere potest ad faciliorem salium
V. S. in corpore plethorico, multum | expulsionem.

Et porro quotidie bibat haustum ℥iij. vel iv. de sequenti a Apozemate :

℞. Rad. cichorii ℥j.
Polypod., lapathi acuti an. ℥ss.
Herb. fumariæ, acetosæ, agrimonie,
Scabiosæ an. m. j.
Sem. q. frigid. major. an. ℥j.
Flor. borrag. m. ss.
Passular. ℥ss.
Decoq. in aq. bord. q. s. ad lib. i. ss. addendo sub finem decoctionis fol.
senæ ℥ij. sem. anisi ℥ij. Colaturæ adde syr. de cicchorio cum rha-
barb. & fol. senæ ℥ij.
Misce F. Apozema.

a Apozemata.) Optimum est deco- | decoct. chin. & salsapar. additâ exigua
ctum ex C. C. limat. bord. mund. rad. | quantitate guajaci, & antimonii crud.
scorz. liquirit. taleolis citri, vel aurant. | conf. præter citatos Auctores Clariss.
in aq. commun. In pertinaciore sca- | Fred. DEKKERS, exerc. pract. p. 297.
bie, præsertim venerea, usurpetur | 298. & 299.

Loca scabiosa a inungantur omnia hoc Unguento :

℞. Terebinthinæ lotæ in aq. scabiosæ ℥j.
Ol. rosacei ℥ss.
Butyri recentis, axungie porci an. ℥ij.
Salis comm. ℥ss. lithargyri ℥i.
Vitell. ovor. Num. ij.
Succi limonum ℥vj.
Cera q. s. fiat Unguentum.

a Inungantur omnia hoc unguen- | præc. edulc. alb. item ruber. unguent.
to.) Omnia unguenta, ita debent præ- | ros. vel pomato exceptus, multum hic
parari, ut mali fomitem intrò versum | potest, ut & lavacrum aquæ marinæ,
non repellant : formulas eorum multas | lixivium scor. reg. antim. medic. lac
(ut ubique obvias & mulierculis notis- | sulph. virg. & similia.simas) hic non congeremus, certè merc.

Vel adhiberi poterit huic malo sequens unguentum, quo scabies felicissimè curatur.

℞. Butyri veteris, in scili novo ad rubedinem frini lib. ss.
Huic intepescenti infunde a murie, in qua
Poma limonia macerantur, & condiuntur ℥ij.
Vitellos ovorum conquassatos Num. ij.
Pulv. sulphuris ℥j.
Zinziberis ℥ss.
Piperis ℥j.
Fuliginis è fumario collectæ ℥j.
Hæc misceantur calidè in formam Unguenti; quo articuli manuum,
pedum, & reliqui corporis, & loca scabiosa, vesperi, ingressu
lecti inungantur.

Eccc 2

a Mn-

a Muria.) *Hæc sæpè sola sufficit* : *dici accedat, ferocia indè resultam*
Quidam in graviore scabie unguen- | *symptomata. Idem censendum est de*
tum commendant enulatum cum mer- | *cingulo mercuriali.*
curio, sed nisi cautela prudentis Me-

Innumeri etiam à scabie liberati fuerunt sequenti unguento :

R. Rad. lapathi acuti, in mortario pisti m.)

Pulv. zinzib. ℥j. baccar. lauri, aristoch. rotund. an. ℥ss.

Cum pintà dimidià floris, sive cremæ lactis, coquantur per horam
dimidiã in ollâ novâ, & redigantur in formam Unguenti, quo-
loca scabiosa vesperi inungantur ad ignem,

In *Vidus ratione*, utendum *Cibus* optimi succi, qui sanguinis acrimoniam emendent & temperent. Carnes gallinarum, vitulinæ, ova sordilia, pisces saxatiles id præstant. Sal, acetum, aromata, allia, cæpæ, & herbæ calidæ omnes vitandæ. Cerevisia tenuis, serum lactis, aqua hordei, in potu sunt utilia. Inter herbas culinarias, borrago, buglossa, violaria, malva, ex fructibus, poma; ex cerealibus, hordeum & triticum commendanda. Panis esto triticeus, *Ira*, vigiliæ multæ, *Venus* vitanda.

XIX.

M E D I C A T I O A D O L E S C E N T I S,

A C H O R E C A P I T I S

L A B O R A N T I S.

Adolescens annorum quindecim; *b* malâ diætâ diu usus, postquam questus esset aliquandiu de dolore capitis gravativo, & somnolentia, accepit multos tumores, in capitis cute apparentes. Qui postquam deinde essent dissipati, postea redierunt, foraminibus plurimis perforati. Ex iisque glutinosa & flava effluit sanies; quæ in crustas fœdas & tuberosas, fere totum ejus caput tegentes, concrevit.

a Achore capitis.) *Vocatur quibus-* | *leni, s. corrosivam & ulcerosam, vid-*
dam hoc malum crusta lactea, & fa- | *apud Vigier. chir. lib. 2. c. vij. Haly*
vus, sine dubio à similitudine tum co- | *theor. lib. 8.*
loris, quàm foraminum, cum cremo- | *b* Mala diætâ diu usus.) *Pinguedo*
re lactis, & favo apum. Triplicem ejus | *acris ex lardo salito fumato in caput*
differentiam, 1. squamosam, s. fur- | *depluens, mali hujus causa est non in-*
furaceam, 2. ficosam, 3. achorem Ga- | *frequens.*

Afficitur in hoc ægro *a* cutis capitis; quod indicant *b* tubercula illa saniosa, in ejus capite apparentia. Afficitur etiam cerebrum, quod ex somnolentia & dolore capitis gravativo patet.

Morbus, qui hunc ægrum affligit, est intemperies quædam acris, salsa, & nido-

nidorosa cutis capitis, quæ ulcuscula plurima manantia : & sædis ac tuberosis crustis tecta, in ea producens, nomine *Achoris*, vel *Tinea capitis* appellari solet.

a Cutis capitis.) *Potius hujus glandule.* | *haud raro vermiculi latent copiosissimi, si non etiam pediculi.*
b Tubercula saniosa.) *In quibus*

Causa procatartica hujus morbi est mala diæta, quâ hic adolescens fuit usus. Magna verò copia materiæ acris falsæ & nidrosæ, in corpore ejus inde genita *a* antecedentem huic morbo præbuit causam. Pars verò ejus à corde cum sanguine per arterias in caput delata, & cerebrum gravans, inducit primum somnolentiam, & capitis dolorem gravativum. Cutim autem capitis sua acrimonia multis locis perforans, & erodens, & copiosè ex erosa cute emanans, & in crustas sædas & tuberosas, totum ferè caput tegentes, concrescens, *b* continens hujus *Achoris*, sive *Tinea capitis* est causa.

a Antecedentem.) *Sunt, quibus hoc malum est hæreditarium, & insanabile; aliquandò vitis lactis nutritis evenit.* | *b* Continens est causa.) *Videfis medicat. præcedentem: non enim hoc malum differt à scabie alia, nisi gradu & loco.*

Morbis, hic *a* valde contumax solet esse. Atque idèò difficulter curabitur.

a Valde contumax.) *Præsertim in adultis: vid. sup. conf. Hipp. Sect. 6.* | *Aphor. 45. Sect. 7. Aphor. 2.*

Curatio itaque diligens adhibenda; ne æger *a* in apoplexiam, epilepsiam, lipothymiam incidat; vel alia graviora symptomata incurrat.

a In apoplexiam, &c.) *Si nempe sine vel retropellatur, vel causam agnoscat in sanguine universalem.*

Eaque in *a* cacochymia corporis ablatione, & intemperiei correctione, & ulcerum capitis sanatione, per contraria instituenda, consistet.

a Cacochymia, &c.) *At verò citra hoc malum vivunt sanissimi.*

Primo itaque sumetur tale *a* purgans:

℞. *Mercurii dulcis bene præp. gr. xiv.*
Scammonii optimi gr. viij. vel ℥ss.
Electuarii diapruni ℥ij.
Misce, F. Bolus, subinde reiterandus.

a Purgans.) *Anima prius expurgabitur, quàm hoc malum, talibus medicamentis: cæteroquin regulæ generales observentur.*

Postea ad humores cacochymicos alterandos, & ulterius evacuandos, *a* exhibeatur tale Apozema:

℞. *Rad. cichorii ℥ij.*
Enula campanæ, alibææ,

Chb-

Cbelidontii major. an. ℥ss.

Herb. betonica, fumaria, borrag.,

Scabiosa an. m. j.

Flor. borrag., violar. an. p. j.

Sem. genista, agni casti an. ℥j.

Decoq. in aq. bordei q. s. ad ℥iij. addendo sub finem decoctionis fol. senæ ℥ij. sem. anisi ℥jss. Colaturæ adde syr. de cicchorio cum rhabarb. ℥ij. Misce, F. Apozema, pro sex dosibus, mane sumendis.

a Exhibeatur tale Apozema.) Nul- lum cogitari potest præstantius, quàm quod significavimus in medicat. præcedenti de scabie, sed opus præcipue absolvendum est externis. Laudamus

oleum Vigierii l. c. ex ol. nuc. ℥iij. vin. alb. ℥iijss. sal. comm. M. j. ran. vvv. Num. L. tençar. fluv. Num. iv. bulliant omnia simul ad consumptionem vini, colentur & exprimantur, &c.

Corpore ita per universalia purgato, si tubercula non cedant, ad medicamenta topica sive localia eit deveniendum. Tumque crustæ, quibus tubercula teguntur, sunt emolliendæ tali fomento, ut deinde facilius à chirurgo tolli queant.

℞. Herb. malvæ, albæ, fumariæ, an. m. j.

Scabiosæ, agrimonix, betonica, an. m. ss.

Flor. genista, sambuci an. p. j.

Sem. genista ℥j.

Decoq. in aq. comm. pro Fotu, quo soveatur caput calidè & frequenter, spongia liquore illo imbuta, & moderatè expressâ.

Postquam crustæ fuerint remotæ, a evellantur vossella pili ex tuberculis, donec subsidant. Quo peracto, sumatur cochleare unum aceti acerrimi, cui addantur guttæ vj. vel vij. olei vulgaris, ac linteo iis mixtis imbuto & madefacto omnes fordes abluantur, fortiter fricando; ut per poros apertos humores pravi expelli possint.

a Evellantur vossella pili ex tuberculis.) Præstat pilos seorsim singulos (si commodè fieri possit) crustâ sublata evellere, quàm conjunctim omnes, tam propter doloris vehementiam, quam pericranii, &c. læsionem. Vigier. l. c. commendat. seq.

℞. Picis nigræ ℥vj.

Resin. ℥ij.

Pulv. Virid. Æris pulverisati,

Vitrioli Roman. an. ℥ss. vel ℥j.

Sulphuris vivi ℥ss.

Coquantur in acet. acerrimi, q. s. & fiat emplastrum capiti applicandum, per triduum ibi relinquendum, postea vi avellatur contra situm capillorum, & sic capilli emplastro adhærebunt, radicitus avulsi. Confer Paul. Barbette Anat. Pract. p. 82. edit. in 4. ubi lixivium occurrit maximè huic malo proficuum.

Si malum adhuc perseveret, adhibeatur quotidie hoc unguentum:

℞. Piperis, sulphuris an. ℥j.

Fuliginis furni ℥j.

Pulverisata misceantur cum butyri veteris liquefacti ℥ij.

& F. Unguentum.

Vel adhiberi poterit illud à Foresto summopere commendatum unguentum:

℞. Li-

*R. Litharg. aur. & argent. , cum aceto acerrimo
Et ol. ros. nutriti ℥ij.*

a Aluminis rocha combusti ℥℥.

Fuliginis furni , rad. emule camp. exsic.

& in pulv. tritæ vel combustæ ,

Charta , b quæ perfluit , exusta an. ℥ij.

Olei ex vitellis ovis. , axung. gallin. , porcin. an. ℥℥.

Ol. laurini , & aceti q. s.

Incorporentur in mortario secund. art. , ut coëant in formam mollioris Unguenti.

a Aluminis.) Talia nos adstringentia alicui suadere non audemus . Conf. Aq. chir. part. ij. lib. iij. c. 6. Petr. Borell. cent. 2. obs. 92. Hartman. prax. chym. c. 198. Porro quomodo procedendum sit cum ulcere verminoso . Vid. Vigier.

lib. 3. c. 16. item Joh. Munniks prax. chir. lib. 3. c. 4.

b Quæ perfluit.) Emporetica nempe , usque quæ plus reddit olei , quam alba charta vulgaris .

Cui etiam , malo nondum cedente , addi poterit mercurii salivâ extincti ℥j. & vitrioli Rom. recte calcinati parum .

In *Videtur ratione* , Aër sit purus , temperatus . Cibi sint boni succi , & qui temperiem acrem , nidorofam & falsam temperant . Et contra , qui mali sunt succi & acrimoniam augere possunt , vitentur . Potus sit cerevisia bene defæcata . Vitetur vinum . Panis sit bene fermentatus . Alvus sit lubrica . Exercitium sit moderatum .

XX.

M E D I C A T I O F O E M I N Æ ,

C A N C R O I N C I P I E N T E

L A B O R A N T I S .

*b F*emina 30. annorum , c temperamento melancholica d jam à duobus mensibus , tuberculum habet e in mamilla sinistra magnitudinem avellanæ adæquans , f tactu durum , parum dolens , sed dum comprimitur , g dolorem exhibet punctorium , velut ab acus punctione profectum . Jam h per sex menses ipsi subsistit menstruorum fluxus .

a Cancro.) Opera vix pretium valet , significationes vocis hujus allegare varias ; siquidem Lexicographi hinc abundè satisfaciunt : cancrum uteri videtur apud Pechl. lib. 2. obs. xxij. & River. prax. lib. xv. c. x. cancrum uvulæ ,

vid. apud Vigier. lib. 3. c. 49. plures partium diversarum cancras , ex diversis expertorum Auctorum scriptis , afferre nobis haud foret difficile , sed sufficere dixisse , plurimas partes glandulosas , huic affectui esse obnoxias : rectè

rectè autem cancer dividitur in occultum qui etiam dicitur carcinoma, nec non apostemosum & exulceratum, qui venit nomine phagedæne.

b Fœmina.) Certè experientia docet, fœminas malo huic magis esse obnoxias, quam mares.

c. Temperamento melancholica.) Cónfer Galen. lib. de tumor. pr. nat. cap. 7. & lib. 2. de cris. cap. xij. Sennert. prax. lib. 5. part. j. cap. 20. Certumque est, omnis canceri causam, esse humorem magis minusve terrestrem & austerrimum corrosivum: quem Veteres vocarunt sanguinis fecem, atram bilem, melancholiam adustam, &c.

d Jam à duobus mensibus.) Cancerum 50. annos latentem innoxium, vid. apud Tulp. lib. j. cap. 47.

e Mammilla.) He partes, ut maximè glandulosæ, cancro frequentius corripuntur, & sæpe ille radices suas longè lateque spargit ad partes vicinas, glandulasque subalares.

f Tactu durum.) Hæc genus convenit cum scyrrho; sed quatenus Auctor max addit, tumorem hunc dolere, distinguitur hoc malum à scyrrho legitimo, & dici potest scyrrhus cancerosus, vel cancer scyrrhosus.

g Dolorem puncturium.) Qui per intervalla atrocius sævit, & quasi fulminis instar partem affectam invadit.

b Per sex menses subsistit.) Ergò hic cancer est per consensum uteri s. sympathicus.

Pars affecta in hac ægra est mammilla sinistra; quod ex tactu patet, quo tuberculum illud durum in mammillæ sinistræ carne glandulosa percipitur.

Morbus, quo hæc ægra laborat, est tuberculum atrabile recens, quod a Cancere incipiens appellari solet. Isque ex duritie, & dolore punctorio, post compressiones, in ipso percepto; & præterea ex mensibus per semestre suppressis, cancrum sæpe producere solitis, est manifestum.

Potest hic cancer dici manifestus, quoniam tactu facile deprehenditur: atque etiam occultus, quia non est b ulceratus.

a Cancer incipiens.) Describitur à Vigierio lib. j. cap. xxv. quòd sit tumor rotundus, colore lividus, partemque, cui insidet, ita stringens, ut, ceu clavo quodam, firmata esse videatur, tandem in circuitu habens venas turgidas & exaltatas, hinc inde protensas, quæ perbellè imitantur cancri pedes. Vcl, cancer est tumor rotundus, durus, inæqualis, coloris subnigri aut lividi, magnas & eminentes venas circumquaque habens, dolore calore-

que gravis, aspectu ræter & horribilis. Nomen autem cancer (prout loquitur Joh. Nic. Pechl. obs. Lxx. lib. j.) non indè solum obtinuisse videtur, quòd pedum instar divaricatorum, longè lateque exuberet, verùm etiam, quòd lento, paulatinoque gradu, ægrum tandem conficiat, juguletque.

b Ulceratus.) Alius est Vigierio l. c. exulceratus cancer, alius apostemosus.

a Procatartica hujus morbi causa est menstruorum suppressio, ante hunc affectum per aliquot menses facta; inde enim humores pravi, qui singulis mensibus erant evacuandi, in corpore nostræ ægræ fuerunt retenti; iique per totum corpus diffusi, præbuerunt antecedentem huic morbo causam. Pars verò eorum ad mammillam sinistram delata; ibique poros plus justo apertos inveniens, & per eos sese in glandulosam mammillæ carnem effundens, ac ibidem crassescens, acrimoniamque atrabilem & duritiem, per particularem tenuium dissipationem, crassarum & acrium verò retentionem & cohesionem adipiscens, b continens hujus tuberculi duri, & ex compressione,

CANCRI INCIPIENTIS.

593

ne, punctorii doloris sensationem præbentis, hoc est, *Cancræ incipientis*, est *Causa*.

a Procatarrhica.) Quatenus cancer baud raro est scorbutici salis progenies, cause omnes scorbuti huc pertinent, præsertim consuetarum fluxionum superpressiones, animique pathemata vehementiora, ut ira, terror, iscus, lapsus, compressio violenta, &c. vid. Barthol. act. Hafn. vol. j. obs. 72.

b Continens.) Hæc consistit in obstructione tubulorum glandulosorum, membranosorumque ab humore crasso terrestri & austero, qui prout fuerit vel magis vel minus corrosivus & acris, cancræ gignit diversæ indolis, occultos, exulceratos & apostematos.

a Est metus, ne tuberculum hoc in cancrum inveteratum, imò ne in carcinoma, sive in cancrum exulceratum, degeneret.

a Est metus.) Vid. Galenus lib. 2. ad Glauconem cap. 10. Hofferus bene notat duo esse in curando Cancro obstacula, putredinem & dolorem; si putredini obviam eamus acerbis, dolorem augetur; si verò dolorem mitigantibus leniamus, putredinem augetur; Hippocr. Sect. vj. Aphor. 38.

atque, quibus cancræ oculi adsunt, non curare melius; curati enim citius intereunt, non curati longiore tempore vivunt. Cancrum mammæ intra trimestre spatium, vitæ finem imponentem, vid. apud Pechlin. loc. cit.

a Curatio itaque circumspècta & prudens, quam primum est adhibenda. Eaque primum consistit in mensium provocatione, & corporis expurgatione, & deinde, ubi illa rursus fluxerint, *b* in tuberculi excisione, & mammillæ consolidatione. Sed quia ægra talem curandi rationem forsan haud admittet; idcirco mensium provocationi, & corporis evacuationi studebimus, & tuberculi incrementum impedire conabimur.

a Curatio itaque circumspècta &c.) Ubi tumor mammae cancræ offeritur, videndum est, num costis, glandulisve axillaribus, radicibus suis adhaereat; quod si sit, ferro parcendum est; si enim vel minima reliquæ remaneant, renascitur cancer, & sit lethalis. Rectè etiam Pechlin. l. c. culpam perversum repellentium, item & discutientium usum, oleosæque chirurgorum quorundam lites: proinde, mitia sint oportet remedia, & in hoc comparata, ut nè subdolum humorem acrimoniâ irritent, vel pinguedine inflammant. Laudatissima hic sunt concentrantia, quæ, etsi non multum penetrant, aëris tamen arcent injurias, &

nè acrimonia latius evagetur, glutinis illius lymphatici temperatâ condensatione opportunè prohibent. Hujus naturæ sunt metallica, antimoniatæ, martialia, Saturnina, quæ & hoc habent negatum cæteris, quod dulcedine sua saccharatâ, quo penetrant, acrimoniâ obducant. Fixum & ipsum arsenicum, verso in contrarium veneno, summis extollitur elogiis, sed in exulcerato demum, & nè ibi quidem satis securè.

b In tuberculi excisione.) In hoc (ut eleganter Pechlin.) quotidie precari video, quod serò ad sectionem, pleraque accedant femina, nec antequam omnia conclamata.

Primò itaque præscribatur tale apocæma menses movens, sanguinemque expurgans:

Ffff

℞. Rad.

M E D I C A T I O

℞. Rad. Valeriana; arifolachia, bryonia, gentiana, cypri-
ti an. ℥vj.

Fol. abrotani, artemisia, marrubii albi, matricaria an. m. j.

Melissa, majorana, salvia, ruta an. m. ss.

Sem. ruta, amomum, nigella, agni casti, anisi an. ℥j.

Fl. camomill. abrotani, matricaria, centaurea min. an. p. j.

Decoq. in aq. part. aqu. comm. & vini albi, sub finem additi: ad-
dendo in fine decoctionis fol. senæ ℥i ss. turbit. agar. tro-
chisc., mechoacanna, jalappe an. ℥j.

In colatura dissolve syr. de artemisia, de bryosno an. ℥j.

M. F. Apozema, de quo sumat quotidie ℥iij. vel iv. jejuna.
Idque reiterari postea poterit.

α Venæsectio hic etiam erit adhibenda, primum in brachio, & deinde, circa
tempus quo menses fluere antea solebant in talo.

α Venæsectio.) Hæc non conve- | plethorico.
nit, nisi in principio, & corpore |

Dum hæc aguntur, ipsi mammillæ α tale adhibeatur Unguentum:

℞. Succ. plantagine, solani,

Geran. robertiani, symphyti an. ℥ij.

Ol. rosar. omphacini ℥iij.

Sub radiis solaribus simul agitentur in Mortario plumbeo, donec
ut gluten crassescant.

Vel ℞. Ol. rosar. completi, lactis an. ℥j.

Tuthia præp. pulveris ℥j.

Agitentur in mortario plumbeo ad consistentiam α Unguenti.

Alii laminam plumbeam argento vivo oblitam, adhiberi volunt.

Vidus sit humectans & attenuans: alimenta euchyma ex pane benè fermen-
tato, ovis forbilibus, pullis gallinaceis, carnibus vitulinis, vervecinis: viten-
tur falsa & acria.

α Unguenti.) Pingula hic val-
de sunt suspecta; unguentum tamen
nutritum excellit, ut & ung. de ran.
vir. conf. Scultet. armam. chir. obl. 56.
item Vigier. chir. lib. j. c. xxv. ubi se-
quens refert sæpè, & feliciter à se
usurpatum.

℞. Ther. vet. ℥j.

Succ. canc. ℥ss.

Lactuc.

Ol. ros. an. ℥i ss.

Vitell. ov. sub. ciner. coct. ij.

Caphur. ℥ss.

Agitentur in mortario plumbeo &

F. Ung.

De extirpationis modo consulendi
sunt chirurgorum libri.

XXI.

MEDICATIO FOEMINÆ,

SCYRRHO CANCROSO

LABORANTIS.

Fœmina 30. annorum, postquam menses ipsi inordinatè & parçè aliquandiu fluxissent, percepit sibi in dextra mammilla paulatim quoddam tuberculum subnasci durum & subinde dolens. Ejus *a* emollitio & discussio multorum remedium usu per sesquiannum hætenus frustra fuit tentata. Jamque illud *b* ad ingentem magnitudinem excrevit, & frequentibus punctiois acutæ sensationibus ægræ est molestum. Tuber hoc *c* nec pectoris ossibus, nec musculis, firmiter annexum sentitur.

a Emollitio.) Hæc mediante tumor scyrrhobus incrementum sumit, discussione verò duritiem majorem. Magnam habent cum hoc malo affinitatem Scrophulus, & Strumæ. *b* Ad ingentem magnitudinem.) Ita *c* ut nonnunquam exæquaverit pondus lib. 6. aut 8. *c* Nec pectoris ossibus, &c.) Alias malum esset desperatum, neque ferro, neque aliis remediis exasperandum.

Pars affecta in hac ægra est *mammilla dextra*; uti ex visu & tactu ex manifestum.

Morbus, qui eam affigit, *Scyrrhus* mammillæ dextræ, ad canceri naturam jam vergens.

Causa procatartica hujus morbi est mensium inordinatus & parçus fluxus, aliquandiu durans; hinc enim, cum sanguis à suis excrementis non satis emundaretur, cacochymia multa melancholica in hujus ægræ corpore fuit genita, quæ *antecedentem* hujus morbi constituit *causam*. Hujus verò pars in mammillam dextram, propter poros ejus ibidem præ cæteris magis patentes, copiosius sese effundens; eamque sua copia & crassitie distendens, & in *tumorem* attollens; *duritiemque* sua partium firma cohæsione, & *dolorem puncturium* sua acrimonia, ipsi concilians, *a continens* hujus morbi, ejusque doloris, & incrementi, est *causa*.

Cum hoc malum nullis medicamentis, etiam optimis, hætenus cesserit; incrementumque tum tumoris, tum doloris, perpetuo inter curandum sit factum; *Metus* est, ne hic tumor scyrrhobus, majorem malignitatem contrahens, in perfectum cancerum, imo in carcinoma, degeneret.

Atque ideo, cum hoc tuber nullam firmam cum pectoris ossibus, vel musculis pectoralibus, connexionem habeat; ad *Chirurgiam* veniendum censeo. *Eaque* hac ratione erit instituenda.

Primò apprehendat Chirurgus mammillam dextram manu, digitisque se paulatim magis magisque contrahentibus, premat apprehensum tuber versus anteriora. Idque in tantum, ut cutis mammillæ exterior à presso & propulso tubere tensa appareat. *Hoc* facto, incidenda mammilla incisione rectâ, in ipsum tuber penetrante; tuberque *deinde* acu falcata transfigendum, & ope acus falcatæ

Ffff 2

inf-

infixæ, & digitis Chirurgi apprehensæ, ipsum tuber, cum mammilla, à pectore versus exteriora aliquantum protrahendum. Tumque ut mammilla foris minus deformetur, ipsum tuber scyrrhofum à sanis & vicinis partibus magna circumspèctione cultro separandum, & penitus eximendum, ita ut nulla tumoris vel membranæ, eam forsan involventis, pars superfit. *b* Hæmorrhagia postea aptis remediis est sistenda, ægraque ad lectum deferenda, & porro ulceris *Sanatio*, per apta remedia, ex arte procuranda.

<p><i>a</i> Continens.) Hæc agnoscit humorem valdè terrestrem, humido, & oleo volatili orbatum, poris tubulisque parvis affectæ firmissimè insinuatam, saepeque corrosivo onustam.</p>	<p><i>b</i> Hæmorrhagia postea, &c.) Cau-</p>	<p>teria quidem actualia hic magis, quam potentialia sunt appropriata, sed tamen si deligatione diligenti, & artificiosa sanguis supprimitur, tantò id foret præstantius. Confer Vigier, chir. lib. j. cap. xxiv.</p>
--	---	---

**LIBRI QUARTI, ET ULTIMI
F I N I S.**

IN-

I N D E X

RERUM, ET VERBORUM.

A.

Bdomen cur in hysterica passione convellitur. pag. 512.	513
Absynthium suspectum in cerebri, & nervorum affectionibus.	79
Absumptâ fere totâ substantia pulmonum phthifici supersunt.	245
Acria inflammationem augent.	378
Acriora purgantia hæmorrhoidibus nocent.	537
Adstringentia an convenient in diarrhæâ.	419
Adstringentia in diabete sub finem adhibenda.	486
Adstringentia in principio gonorrhææ simplicis vitanda.	489
Adstringentia in initio gonorrhææ virulentæ fugienda.	493
Adstringentia cum cautelâ adhibenda in arthritide.	540
Aër non nocet in scarificatione gangrænæ.	567
Aër solus non generat variolas.	543
&	544
Ægyptopis definitio.	200
Æstus unde.	373
Ætatis ratio in praxi magni habenda.	3
Affectionis hypochondriacæ denominationes.	372
Affectionis hypochondriacæ causæ procatarctica.	373
Alvus adstricta per decem dies.	420
Alvi adstrictæ causæ.	ibid.
Amaurosis à lapsu.	189
à purgante.	189
à liberaliori haustu, vini cui venenum erat inditum.	189
à calculo in nervo optico.	190

Ambustionis gradus quot.	560
Aneurismatis differentia.	564
Aneurismatis causa.	564
Aneurisma cordis.	563
Aneurisma sine præviâ pulsatione inventum in cadavere.	563
Anginæ divisio.	222
causa procatarctica.	223
antecedens.	223
Anginæ periculum.	224
Animi deliquium cur sequitur aliquando dolorem capitis.	4
Animi passiones faciunt nimias vigilias.	42
Anorexiæ causæ procatarctica.	334
Anorexia multis morbis conjungitur.	ibid.
Anthrax in peste bubone peior.	312
&	314
Anxietates unde in picâ.	342
Anxietatis in cholera causa.	424
Apoplexia à scabie.	31
à fumo tabaci, & ratio.	31
ab aëre pluvioso.	31
ab consuetâ narium hæmorrhagiæ suppressione & ratio.	31
ab colapho, & ratio.	31
ab ictu fulminis.	31
ab ictu vehementi in pectore.	pag.
pag.	31
ab opiatis.	31
Apoplexiæ synonyma.	29
Apoplexiæ senes magis obnoxii.	29
Apoplexiæ divisio.	29
Apoplexiæ causa.	32
Apoplexia sanguinea quomodo à pituitosâ distinguitur.	33
Apoplexia est affectus periculosissimus, & quare.	34
Apoplexia solvitur nonnunquam per salivationem criticam.	36
Apoplexia sanguinea peior est, quam pituitosa.	36

Apo:

Calculus non oritur ex tartaro. 456
 Calculus per lumbos excretus. 457
 Calculus per anum rejectus. 462
 ex scroto elapsus. 462
 Calor omnis est relativus. 3
 Capite declivi decumbentes obnoxii
 incubo. 99
 Capitis dolor omnium fere febrium com-
 mes. 289
 Capitula cardui sylvestris valde in
 hæmorrhoidibus extolluntur. 536
 Capitis vulnera minima non parvi esti-
 manda. 551
 Cardialgiæ causæ. 330
 Cardialgia ab esu fungorum. 330
 à vermibus. 330
 ab hirundinum, & serpentum
 morfu. 330
 ab inflammatione ventriculi.
 pag. 330
 ab helleboro. 330
 ab infectione ductus choledochi
 in fundum ventriculi. 330
 Caro vervecina laudatur in ophthal-
 mia. 180
 Carunculæ urethræ parere possunt
 stranguriam. 473
 Catalepsis oriri potest à studiis. 47
 à mœrore. 47
 à diurna tempestate austrinâ. 47
 à male curato erysipelate. 47
 à febre quartana. 47
 Catalepsis est aliquando periodica. 47
 Catalepsis est rarus affectus. 47
 Catalepsis non à congelatione spiri-
 tuum. 55. 56
 Catalepsis à repulsa matrimonii. 59
 Catalepsis malè ad spasmus refer-
 tur. 59
 Catalepsis mutari potest in epilep-
 siam. 60
 Cataracta à lunaribus radiis. 183
 à metu, tristitiâ. 183
 à vomitu, & sternutatione.
 pag. 183
 Catarrhi in quo consistunt. 207
 Catarrhi definitio. 207
 divisio. 207
 Catarrhus minatur phtisim. 209
 Causa catalepticos. 54
 Causa continens paralyticos. 64

Cauteria capiti admota in epilepsiâ.
 pag. 87
 Cauteria occipiti admota, an adhiben-
 da. 109
 Cephalalgia oriri potest à suffitu aro-
 matum. 6
 ab æstate sicca, & autumno
 pluviali. 6
 aurâ septentrionali. 6
 usu Tabaci. 6
 inunctionibus mercurialibus. 7
 arenulis. 7
 vermibus. 8
 suppuratione. 8
 Cephalalgia parere potest phreniti-
 dem. 8
 coma vigil. 8
 convulsiones. 8
 lipothymias. 8
 Cephalalgia terminatur aliquando in
 suppurationem. 8
 Cephalalgia excitat aliquando apople-
 xiam. 8
 Cephalalgia à lue venerea. 8
 Cephalalgia frigida producere potest
 coma somnolentum. 14
 Cephalalgia in alvo adstricta quomo-
 do oritur. 421
 Cæphalæa quid significat. 2
 Certum signum ex solo pulsu in febrî
 desumi nequit. 279
 Chalybeata cur advocanda fluida in
 ictero flavo. 532
 Cholera definitio. 423
 divisio. 423
 Cholera critica est duplex. 423
 Cholera differentia. 423
 causæ procatartice. 424
 Cholera ab antimonio non satis corre-
 cta. 424
 Clysteres dantur nutrientes. 117
 Clysteres uterini, cur proficui in chlo-
 rosi. 526
 Clysteres acres laudantur in lethar-
 go. 25
 Clysteres in febre synochâ. 287
 Clysteres fortes vitentur in alvo ad-
 strictâ. 448
 Clysteres ex fumo Tabaci in passione
 iliacâ laudantur. 442
 Colicæ differentia. 434
 Coli-

Colicæ distinctio à nephritide.	434	divisio.	483
causæ procatarticae.	435	à nimio aromatum usu.	484
Colica à lacte acido.	435	à succo betulae.	484
ab aureis nummis deglutitis.		ab usu vini malvatici cum semi-	
pag.	435	ne urticae.	484
ab hernia inveterata.	435	à febris malignis ardentibus.	
Colicæ causa antecedens.	435	pag.	484
Colica symptoma scorbuti.	435	à renibus affectis.	484
Colicæ definitio.	434	Dtabetis causa continens.	484
Coli situs.	437	Diabetes criticus ad salutem in asciti-	
Color urinae flammeus unde.	465	te.	485
Condita cur vitanda in chlorosi.	527	Diabetes cur periculosus in senectute.	485
Continuæ febres quæ.	283	Diaphragma in singultu afficitur.	354
Continens causa somnambulationis.		Diarrhæa critica quæ.	417
pag.	92	Diarrhæa biliosa distinctio.	416
Continens hydrophobiae causæ.	144	causæ procatarticae.	417
Convulsio in hydrope lethalis.	398	causa continens.	417
Convolutio intestinorum datur.	441	Diarrhæa ab ira.	417
Contusio capitis fomento curata.	551	Diarrhæa critica salutaris.	418
Convulsio puncturæ tendinis superveniens lethalis.	553	Diaetole cerebri unde.	86
Cor quare dolet in cardialgia.	329	Difficilis respiratio in quo consistit.	
Corpus humanum ex quibus partibus constat.	285	pag.	294
Coryzae causæ.	214	Difficultas curationis hydropis in quo consistit.	398
Cranii tabulatum interius fructum illasà cute, & exteriore tabulato.	550	Diligentia Hippocratis laudatur.	2
Cruditatis ventriculi nidorosa causa.	348	Dilicentes melius exercentur in exemplis.	2
Crytallus montanus laudatur in cholera.	425	Discissus tendo & percuratus.	554
Cucupha in surditate, &c.	162	Diuretica in pyralismo.	221
Cucupha in coryza.	212	Diuretica fortiora in principio nephritidis vitanda.	457
Cucurbitulae an adhibendæ in cephalalgia.	9	Doloris definitio.	3
Curcuma specificum in ictero flavo.		varietates & causæ.	3
pag.	532	Doloris divisiones.	3
Cutis apertio in hydrocephalo ut plurimum infelix.	116	Dolor quomodo oritur ex affecta parte remota.	3
D.			
D atur fermentum in ventriculo, & unde.	335	Dolor syncipitis continuatur aliquando ad radices narium.	3
Decoctum anagallidis salus fatuorum.		Dolor capitis, cur motu exacerbatur.	3
pag.	131	Dolor capitis familiaris menstruantibus, &c.	6
Decoctum Foresti laudatur in nephritide.	459	Dolor in cardialgia, cur magis in superiore ventriculi orificio.	331
Delirium in quo consistit.	5	Dolor ischiaticus curatus cauterio actuali, & cucurbitulis.	542
Diabetes affectus rarus.	483	Dolor cur ita acerbus in paronychia.	
definitio.	483	pag.	558
		Dulcedinis causa.	286
		Dulcia ventriculo nocent.	298
		Dul-	

Dulcia cardialgiæ causæ.	332
Dulcia vitanda in affectione hypochondriaca.	375
Dulcia cur nocent obstructioni mensium.	304
Dysenteria à potu lixivii.	427
ex vino & aceto in cupreis vasis servato.	427
ex brassicâ capitatâ.	427
ab adamante imposito devorato.	427
Dysentericæ singultus, vel vomitus superveniens malum.	428
Dysentericæ causæ procatarticæ.	427
Dysentericæ gradus.	427

E.

E Adem causa cur diversos morbos gignit.	81
Electuarium caryocostinum in quo casu arthritidis convenit.	340
Emollientia discutientibus debent jungi.	383
Emollientia caute adhibenda in inflammatione lienis.	405
Emplastrum de cicutâ commendatur in scyrrho hepatis.	411
Empyema à parotidibus neglectis.	276
pag.	276
ex suppressione mensium.	276
Empyema per umbilicum rejectum.	277
pag.	277
scabie solutum.	277
per urinas.	277
Emulsiones in cephalalgia.	9
Ephemeræ causæ.	286
Epicarpia in febris tertiana usum habere possunt.	303
Epilepsicæ denominationes.	80
differentiæ.	80
Epilepsia ab incauto usu olei juniperini.	82
ab ingluvie.	82
ab imaginatione defixâ.	82
à terrore subitaneo.	82
à sternutatione non succedente.	82
à vermibus.	82
conjungitur aliquando cum hydropo.	82

à splene.	82
ab apoplexiâ sanguineâ.	82
à fomentatione capitis cum decocto hyoscyami.	83
ab irâ.	83
Epilepsicæ causæ.	83
Epilepsia convenit cum febribus intermittentibus.	84
Epilepsia menstrua.	82
Epilepsia aliquando abire potest in cecitatem.	87
Erectio incommoda in inflammatione renum cur.	466
Extractum elaterii vitandum in cachexiâ leucophlegmatica, & cur.	392
pag.	392
Exulcerationis vesicæ differentia.	473
pag.	473
Exulcerationis vesicæ causa.	474

F.

F Acies cur pallet in cephalalgia frigida.	13. 14
Faciei rubor unde.	209
Faciei pallor unde.	351
Fœminæ dolori capitis magis obnoxia.	2. 3
Fœminæ sedentariæ passioni hysteriæ obnoxia.	514
Famis caninæ differentiæ.	338
Famis caninæ synonyma.	338
causæ procatarticæ.	338
Febris natura in quo consistit.	23
Febris cur non magna in lethargo.	23
pag.	23
Febris in mania.	125. 128
Febris synochæ causa.	164
Febris denominatio.	280
Febris acutæ causa.	274
Februm divisiones.	283
Febris omnis continua, præsertim acuta periculosa.	291
Febris quartanæ causa procatartica.	305
pag.	305
Febris in phthisi causa.	244
Febris quotannis, & natali die revertens.	289
Febris tertianæ continuæ causa continens.	389
Febris hæctica unde oritur.	319

Gggg

Fe-

Febris synocha semper in variolis
 adest . 543
 Fel carpinum , & aliorum anima-
 lium . 186
 Fermentorum natura . 144
 Fermentum cerevisiæ secretum in ar-
 thritide . 540
 Fimus ovillus cum cerevisia dulci val-
 de laudatur in variolis . 547
 Flatus in affectione hypochondriacâ
 unde . 373
 Fluxus hepaticus nullus est . 365
 Fluxio uterina cur periculosa in pro-
 vectioribus . 506
 Fluxionis uterinæ variæ denominatio-
 nes . 505
 Fluxio uterina circa menstruationis
 tempus copiosior . 505
 Folia agrifolii valde extolluntur in
 ictero flavo . 531
 Fornaces ardentes causæ cataractæ .
 pag. 182
 Forus & cataplasmata emplastris præ-
 ferenda in gangræna . 567
 Friciones conveniunt in apoplexia pi-
 pituitosa , non in sanguinea . 38
 Tumor œdematosus in imbecillitate
 pituitosa hepatis unde . 369
 Fumus Tabaci nocent in ictero fla-
 vo . 532
 Fumus Tabaci in epilepsia . 87
 Functiones corporis à qua causa depen-
 dent . 513

G.

G Angrænzæ definitio . 566
 Gangrænzæ causæ . 566
 Glandula pinealis immediata sedes
 mentis . 50
 Glandulæ pinealis epitaphium . 51
 ejus inversio . 52
 Glandula per alvum rejecta . 427
 Globuli plumbei assumpti in passione
 iliaca periculosi . 443
 Globi sensus in hysterica passione cau-
 sa quæ . 513
 Gingivæ sanguinæ non semper si-
 gnum scorbuti . 572
 Gonorrhææ simplicis divisio . 487
 differentia . 487

Goborrhææ simplicis causæ procatar-
 cticæ . 488
 Gonorrhææ simplicis causæ continen-
 tes . 488
 Gonorrhææ virulentæ signa . 491
 differentiæ . 491
 Gonorrhæa virulenta contrahi potest
 absque coitu impuro . 491
 Gonorrhææ virulentæ primæ causæ .
 pag. 492
 Gonorrhæa virulenta à quibus ortum
 traxit . 492
 Gonorrhæa virulenta cur tardius , vel
 citius invadit . 493
 Gonorrhæa virulenta non multum dif-
 fert à lue venerea . 493
 Gravidæ cardialgiæ obnoxia . 330
 Grilli in aqua petroselini macerati in-
 signe diureticum . 481

H.

Hæmoptoë ab hirudine degluti-
 ta . 237
 ab claviculis deglutitis . 237
 à vehementi corporis motu .
 pag. 237
 ab suppressis fluxionibus con-
 suetis . 237
 Hæmoptoë parere potest suffocatio-
 nem . 238
 empyema & phthisin . 238
 Hæmorrhagiæ narium divisio . 164
 Hæmorrhagia narium à diuturna mo-
 ra sub radiis solaribus . 165
 à musti largiore haustu . 165
 à vehementi sternutatione .
 pag. 165
 à vibrissarum evulsione . 165
 Hæmorrhagia periodica . 165
 Hæmorrhagia narium producere po-
 test lypothimiam , & hydropem .
 pag. 166
 Hæmorrhagia non subito sistenda .
 pag. 166
 Hæmorrhoides supervenientes melan-
 choliæ eam mitigant . 121
 Hæmorrhoides , si superveniunt ma-
 niæ , solvunt hanc . 129
 Hæmorrhoidum differentia . 533
 divisiones . 534

Hæ-

Hæmorrhoidum fluxus albus.	534
causæ procatarticae.	534
Hæmorrhoides cur per intervalla redeunt.	534
Hæmorrhoides cæcæ pugni instar aliquando prominent.	534
Hæreditaria epilepsia incurabilis.	86
Hepar anguillæ cum felle suo exsiccatum in partu difficili commendatur.	520
Hepar in ictero flavo non est semper obstructum.	528
Homines picrocholi qui.	330
Homines qui stercora e vomunt, quomodo vocantur.	440
Hydrocephalus quas partes occupat. pag.	111
ejus causæ.	111
Hydrocephalus cur non generat apoplexiam.	111
Hydrophobiae definitio.	142
Hydrops ascitis definitio. divisio.	394
Hydrops ovarii muliebris. cornuum uteri.	395
Hydrops curatus à comestis germinibus rusci.	400
Hypersarcoseos causa in urethra.	495
Hystericae passionis differentia ab asthma.	511
Hystericae passionis variae denominationes.	511
Hystericae passionis signa imminetia.	511
causæ procatarticae.	512
causa continens.	512
I.	
Icteri flavi denominationes. species.	528
Icterus flavus à morsu viperæ. cum hydropo.	528
Icterus menstruus.	528
Icteri flavi causæ.	528
Icterus flavus criticus aliquando est. pag.	530
Icti differentia. causæ.	445
Iliacæ causæ procatarticae.	441

Iliaca passio ab immoderato casei usu. pag.	441
ab officulis gallinarum.	441
ab hernia umbilicali.	441
ex scyrrho ilei, & cæci.	441
Iliacæ passionis causa continens.	441
Iliaca passio, si non solvatur intra septem dies occidit.	442
Imbecillitatis hepatis serosæ causa. pag.	365
Imbecillitas hepatis serosæ principium hydropis.	366
Imbecillitatis pituitosæ hepatis causa continens.	368
Immodici sanguinis fluxus in gravida causa.	516
In catalepsi sensus omnis non semper aboletur.	47
In circumferentia abdominis ubique dantur glandulæ.	397
In dysenteria adstringentia vitanda. pag.	428
In febribus nonnunquam observatur spasmus.	72
In omni febre intermittente medicamenta ante paroxysmum assumenda.	281
In omni morbo chronico debent medicamenta esse diversa.	382
In syncope an vomitorium sit usurpandum.	263
Incisio in empyemate quomodo fit. pag.	277
Incisio in vulnere capitis non debet fieri in fronte.	551
Incubi differentia. synonyma.	97
Incubus familiaris brutis.	99
Infantes rarius scorbuto obnoxii.	572
Inflammationis hepatis differentia. pag.	376
Inflammationis hepatis causæ procatarticae.	377
Inflammatiō hepatis ab emplastris nimis calidis regioni cordis admotis. pag.	377
ab cucurbitulis hepatis regioni affixis.	377
Inflammationem notabilem comitatur febris continua magis, vel minus acuta.	378

Inflammationis renum differentia. 465
 pag. 465
 Inflammationis renum causa procatarctica 465
 Ingluviæ & ebrietas causæ lethargi 20
 pag. 20
 Intelligenti potentia omnibus hominibus æqualis. 48
 Intemperies datur sine febre. 284
 Intestina quæ in dysenteria afficiantur 428
 pag. 428
 Intestinorum distensio ope follis an utilis. 539
 Ischuriæ divisio. 461
 Ischuria ad decem dies continuata. 461
 Ischuria lethalis à retentione urinæ interpeſtiva. 462
 Ischuria à grumis sanguinis. 462
 à glandulis in vesica tumefactis. 462

L.

L Abes partium fluidarum prius inquirenda, quàm solidarum. 2
 Lac asininum laudatur in phthisi. 346
 Lac in omni febre continua imminuitur. 270
 Lachrymæ quomodo oriuntur in phrenitide. 138
 Laminæ plumbeæ aneurismati impostæ, & fortiter alligatæ illud nonnunquam sanant. 565
 Laryngotomiæ administratio. 226
 Lassitudines unde oriuntur. 298. 300.
 Laxantia, & clysteres conveniunt in cephalalgia. 9
 Lethargi synonyma. 19
 Lethargus quomodo ab apoplexia distinguitur. 20
 Lethargus ab erysipelate. 22
 Lethargus supervenire potest hydrocephalo 22
 Lethargus, si non curetur, intra septem dies hominem interiunt. 24
 Lotiones pedum in cephalalgia 9
 Loquelæ amissæ causa procatarctica . . . . . pag. 345
 Loquela amissa à tertiana. 345
 ab inuncti one mercuriali. 345
 Loquela amissa, vehementi animi pas-

sione restituta. 446
 Licet nullus chylus in ventriculo, at tamen chylicatio ei competit. 413
 Lien cur non acuti sensus. 403
 Lienes in canibus excinduntur, non vero id in hominibus fieret. 401
 Lienteriæ definitio 412
 differentia. 412
 causæ. 413
 Lienteria ab ulcere ventriculi. 413
 ab irritatione stomachi. 413
 in puella continuo bibente. 413
 Ligaturæ artuum dolorificæ. 26
 Linimenta nuchæ inuncta egregia sunt in apoplexia. 39
 Linctus appropriati in hæmoptoë. 238
 Liquiritia in hæmorrhoidibus egregia est. 535
 Livor unde. 407
 Lumbricorum signa. 450. 451
 Lumbricorum genera quot. 451
 causa proxima 452
 Luxationis divisio 569
 variæ species. 569
 Luxationis femoris causæ. 570
 Luxatio femoris cur difficilioris curationis in senibus. 570
 Luxationes vetustæ, quare non curantur. 570
 Luxatum femur quomodo restituendum. 570
 Lypothimiæ unde in cardialgia. 330

M.

M Alacia unde 341
 Maniæ definitio. 125
 diversitas. 125
 Maniæ causæ procatarcticæ. 126
 Mania diversis anni temporibus redit. . . . . pag. 128
 Masticatoria in cephalalgia frigidâ . . . . . pag. 17
 Masticatoria in odontalgia. 217
 Medicinæ definitio duplex. 1
 Medicamenta magis sint sub formâ siccâ in ascite. 400
 Medicamenta calidè in punctura tendinis imponenda. 554
 Medulla spinalis in paralyſi afficitur. . . . . pag. 63

Me-

Melancholiæ definitio.	117
distinctiones.	117
essentia in quo consistit.	118
causæ.	118
Memoria est corporalis.	21
Mingendi difficultas in inflammatione renum unde.	465
Mens omnibus partibus non æque conjuncta est.	49
Mens male stupida dicitur.	62
Menstrua in adulta coitu provocata.	
pag.	527
Mentis perceptiones sunt duplices.	34
Mercurialia causæ ptyalismî.	220
Mercurius dulcis laudatur in tussi.	
pag.	327
Mercurius vivus in ileo, in casu desperato assumi potest.	443
Metus liquidorum plerumque adest in hydrophobia.	142
Momordica specificum in hæmorrhoidibus.	536
Morbilli quid sunt.	543
Mors ab acino uvæ passæ.	223
ab pilo poto in lactis haustu.	
pag.	223
à musca.	223
Morsus aspidis saporis lethalis causa.	
pag.	22
Motus est duplex.	284
Motus tollitur sensu obscuro remanente.	65
Mulieres hæmorrhoidibus obnoxie.	
pag.	533
Muria halecum in arthritide secretum.	540
Musculorum motus quomodo fit.	57

N.

N emo dormit sine infomniis.	94
Nephritidis definitio.	455
Nephritis cur aliquando in senili ætate se aperit.	455
Nephritidis divisio.	455
Nephritidis causa procatartica.	456
Nervi quid sunt.	32
Nervus aut musculi tendo dissitus ut plurimum insanabilis.	66
Nidus hirundinum specificum in angina.	226

Nimie vigilie pariunt maniam, & phrenitidem.	43
Nuces vomice in chlorosi omittendæ.	
pag.	527
Nuclei persicorum profunt in ischuria.	463
Nulla pars solida vix datur, quæ non habeat vasa lymphatica.	396
Nulla est pars corporis, in qua non possunt latere vermes.	452
Nulla medicamenta carnem gignunt.	
pag.	567
Nullum datur vacuum.	285
Nullus calor est in corporibus doloris causæ.	3
Nullus est morbus, in quo cordis functio naturalis non læditur.	6
Nulla datur intemperies partium solidarum, sed fluidarum.	6
Nux moschata laudatur in stranguria.	
pag.	477

O.

O bjectiones contra glandulam pinealem.	50
Obstructionis lienis differentie.	406
Obstructio lienis datur.	406
Obstructionis mensium causæ proximæ.	502
causæ procatartice.	502
Obstructio mensium cur vocatur chlorosis.	502
Oculi cur in ictero flavo flavescunt.	
pag.	528
Odontalgie divisio.	216
causæ procatartice.	216
Odontalgia à vermibus.	216
producere potest maxillæ cariæ.	217
Oleum heraclinum extollitur in epilepsia.	171
Olei chartæ præparatio.	217
Oleum heraclinum specificum in odontalgia.	218
Olei terebinthinæ præstantissimum, remedium in punctura tendinis.	
pag.	554
Omnes affectiones cerebri sunt periculose.	8
Opiata pariunt lethargum.	22

Opia-

Opiata nervis infensa.	554	Parturiens suffocatione uterinâ convul-	
Ophthalmiæ definitio.	176	si vâ extincta.	511
divisio.	177	Partus cur difficilis in junioribus & se-	
causæ procatarcticæ.	177	nioribus.	519
Ophthalmia à sectione venæ frontis		Partus difficilis causæ.	519
abque corporis præparatione.	178	ob uteri abscessum.	519
ab levissimo vulnere palpebræ.		ob circumvolutionem vasorum	
pag.	178	umbilicalium circa fœtus col-	
ab suffitu cinnabaris.	178	lum.	519
Oris amaror unde.	334	ab infelici obstetricis manu.	
Oris fœtor à quibus causis oritur.	572	pag.	519
Os frontis tenuius est occipitis ossi.		Passio hysterica gravior mentitur ali-	
pag.	550	quando epilepsiam.	80
Ossis depressio, cur magis locum ha-		Periodica nonnunquam epilepsia.	81
bet.	550	Peripneumonix differentix.	273
Oxyrrhodina in cephalalgia.	10	causa procatarctica.	273
Ozæna fructus luis venereæ.	172	Peripneumonia à suppressis evacuatio-	
ejus differentix ab simplici ul-		nibus consuetis.	273
cere.	172	ex deglutitâ fibula a viculæ ma-	
		joris.	273
		à cantharidibus.	273
		ex angina.	273
		Per purgantia acredo humorum non	
		eliminatur.	44
		Pestis an à febre pestilentiali distingui	
		debet.	311
		Pestis symptomata.	311
		Pestis non sine periculo.	313
		Pestis causa.	312
		Petechiæ pessimæ in peste.	314
		Phantasia in picâ afficitur.	341
		Phrenitidis definitio.	134
		divisio.	134
		causæ procatarcticæ.	135
		synonyma.	135
		causa proxima.	135
		Phrenitis transire potest in suppurationem	
		cerebri.	138
		Picæ differentix.	341
		Pica est æque morbus mentis, accor-	
		poris.	341
		Pinguia suspecta in erysipelate faciei.	
		pag.	532
		Pituitæ divisio duplex.	13
		Plethoræ divisio.	278
		Pleuritidis divisio.	264
		causæ procatarcticæ.	265
		Pleuritis à glandulis subalaribus sup-	
		puratis.	265
		à risu.	265
		à suppressis lochiis.	265

à mor-

à morbillis .	265
à lumbricis .	265
ab ingluvie .	265
Pleuritis transire potest in anginam .	
pag.	265
Pleuritis in puerpera periculosa .	270
Pollutionis nocturnæ causa .	488
Polypus aliquando phasibus lunæ au-	
scultat .	168
loquelam nonnunquam reddit	
difficilem .	168
ejus causa .	169
differentiæ & unde .	169
Post usum chalybeatorum alvus mo-	
venda .	384
Potus Coffee in catarrho .	212
Præservatoria contra pestem .	315
Prostatæ in gonorrhœa simplici præci-	
pue afficiuntur .	487
Prudentia requiritur in administratio-	
ne scyrrhi hepatis .	338
Pruritus unde .	178
Pruritus narium à vermibus .	451
Pterygii definitio .	193
Pterygii divisio .	195
Phthisi veræ viri magis obnoxii .	243
Phthisis vera oriri potest ab exulcera-	
tione quavis majore visceris .	243
Phthiseos divisio .	243
Phthiseos causæ .	243
Ptyalismi causa procatarrctica .	220
Ptyalismus in dysuria , obstructione	
mensium , fluore albo .	219
Melancholici sputatores .	219
Ptyalismus criticus ischuriæ superven-	
niens .	462
Puellæ picæ magis obnoxie .	341
Pueri obnoxii magis aphthis .	228
Pulmones habent se passive in respira-	
tione .	270
Pulsus frequens præternaturam non est	
semper indicium febris .	5
Pulsus solito frequentior non notat cir-	
culationem uniformiter adauctam .	
pag.	285
Pulsus celer signum febris continuæ .	
pag.	376
Pulveres præ conditis in cruditate ven-	
triculi acidâ præferuntur .	352
Pus unde .	474
Pus quomodo gignitur .	276

Pus in phthisi cum urinâ excernitur ,	
& quomodo .	244
Pus jecoris per os & alvum rejectum .	
pag.	377
Puris differentia .	377
Purgantia vitanda sunt in cephalalgia	
calida .	9
Purgantia remedia externis junctâ	
multum faciunt .	70
Purgantia vitanda in phrenitide .	140
Purgantia non exhibenda in angina ve-	
ra .	225
Purgatio vitanda in aphthis .	230
Purgantia an adhibenda in palpitatio-	
ne cordis .	259
Purgatio vitanda in morbis acutis .	
pag.	274
Purgantia non adhibenda in empye-	
mate .	278
Purgatio an adhibenda in peste .	315
Purgantia in febris acutis non nisi in	
principio & sine usurpanda .	324
Purgatio an commendanda in vomitu	
sanguinis .	362
Purgantia an conveniunt in fame ca-	
nina .	340
Purgantia in hydropo .	399
Purgatio odore purgantium .	417
Purgantia vehementia vitanda in coli-	
ca ab humoribus acribus .	439
Purgans an præscribendum in passione	
iliaca .	443
Purgantia sistunt ptyalismum .	485
Purgantia hæmorrhagiis nullis dicata .	
pag.	499
Purgantia non facile in arthritide usur-	
panda .	539
Purgantia acriora nocent variolis .	
pag.	546
Purgantia acriora vitanda in faciei eri-	
sipelate .	556
Putredo in quo consistit .	22

Q.

Quare pars emaciatur in paraly-	
si .	65
Quartana aliquando longissima .	264
Quæ partes acutioris sensus sunt .	7
Quæ proprietates sensorii communis .	
pag.	50

Qui

Qui homines alvo adstrictæ obnoxii .	Salivæ copiosæ in affectione hypo-
pag. 420	chondriacâ causâ. 373
Quid per pituitam intelligitur. 13	Salivatio in amaurosi. 191
Quid per biliotum intelligitur. 125	Sanguis arteriosus asinus in mania
Quomodo mens corpori sit unita. 48	specificum. 131
Quomodo distinguitur catalepsi ab apo-	Sanguis cur fluidus in aneurismate .
plexia & animi deliquio. 47	pag. 568
	Sanguinis floridi color unde. 234
	Sardonius risus malum in phrenitide.
	pag. 138
	Satureja cum floribus cocta, & calide
	applicata dicitur specifica in lethar-
	go. 25
	Sapo cum fructu in ambustione adhi-
	betur. 561
	Scabra & terrestria non adhibenda in
	nephritide. 460
	Scarificatio in gangræna utilis. 567
	Scyrrhi hepatis divisio. 385
	causæ procatartice. 386
	generatio. 386
	Scientiæ definitio. 1
	Scolopendrium laudatur in pica. 343
	Scorbutus an Hippocrati cognitus.
	pag. 571
	Septentrionalibus familiaris.
	pag. 571
	Scorbuti varia nomina. 572
	Secundina humana exsiccata in epile-
	psia. 89
	Secundina humana laudatur in partu
	difficili. 520
	Semen staphidis agricæ suspectum .
	pag. 162
	Semen excretum, cur hominem debi-
	litet. 488
	Semen cannabinum specificum in icte-
	ro flavo. 532
	Semicupia in passione iliacâ laudan-
	tur. 444
	Sensorium commune afficitur in cata-
	lepsi. 53
	Sensus tollitur motu superstite obscu-
	ro. 65
	Serum lactis commendatur in phreni-
	tide. 141
	Singultus ab acrioribus purgantibus .
	pag. 355
	à vomitu. 355
	à ileo. 355
	à nimia hæmorrhagia. 355
	ab
R.	
R Adix telephii amuletum in cæcis	
hæmorrhoidibus. 536	
Rasura dentis apri specificum in angi-	
na. 221	
Renum exulcerationis differentia .	
pag. 469	
causa. 469	
Renum substantia quæ. 470	
Rescissio nervorum recurrentium facit	
animal mutum. 345	
Respiratio cur salva in catalepsi. 53	
Respiratio difficilis in pleuritide unde.	
264	
Respiratio potest esse difficilis absque	
læsione pulmonum. 406	
Respirationis divisio. 381	
Respirandi difficultas in peripneumo-	
nia unde. 272	
Respirandi difficultas in inflammatio-	
ne hepatis. 376	
Respirandi difficultas in inflammatio-	
ne lienis. 403	
Rhabarbarum, & sena melius extra-	
huntur, quam coquuntur. 45	
Raphanus rusticanus laudatur in ne-	
phritide. 460	
Ructus in quo consistunt. 348	
Ructus acidi lientericæ supervenientes	
boni. 414	
Rugitus unde dependent. 330	
Ruptio ureterum in nephritide. 457	
Ribesia nigra egregia diuretica. 478	
Rigor in febribus unde. 290	
S.	
S Accharata noxia in cruditate ven-	
triculi nidorosâ. 350	
Salivâ unde. 219	

ab intemperato iulapiorum refrigerantium usu.	355	niens bona.	514
ab oleo vitrioli.	355	Sternutatio partum promovet.	521
à costarum ad ventriculum destructione.	355	Stertor in apoplexia unde oritur.	34
ex compressione vertebrarum thoracis.	355	Stillicidium in exulceratione vesicæ cur.	474
ex potu aquæ gelidæ.	355	Stramonium excitat somnum.	22
Singultus in apthhis lethalis.	229	Stranguriæ causa.	477
Singultus definitio.	354	Stranguria parit aliquando volvulum.	pag.
Singultus quatuor annorum.	354	Stupor cruris in inflammatione renum unde.	464
Singultus causa continens.	355	Subacida & volatilia in anorexia commendantur.	338
Signa, quæ indicant fracturam cranii.	pag.	Subitanea corporis mutatio causa catarrhi.	208
Sitis causæ.	4. 136	Succinum specificum in gonorrhœa.	pag.
Somnus naturalis in quo consistit.	20	Sudor frigidus in lethargo lethalis est.	pag.
Spasmi divisiones.	72	Sudorifera cum purgantibus egregia in obstructionibus.	385
definitio.	72	Suffocatio hypocondriaca respondet aliquando passioni hysteriæ & incubo.	371
Spasmi familiares pueris.	72	Superflui menses si periodicè non revertuntur, male ita vocantur.	498
Spasmi causa.	74	Superfluorum mensium causæ procatarticiæ.	499
Spasmus periculosus.	76	Suppositoria & clysteres acres in apoplexia vitari debent.	36
Spasmus ab helleboro.	72	Surculus arteriæ pulmonalis ejectus.	pag.
à vermibus.	72	Surditatis, &c. causæ procatarticiæ.	pag.
à metu & terrore.	72	Surditas à pisis in aurem intrusis.	pag.
Sperma ceti laudatur in colica.	436	à fordibus lapidescentibus.	159
Sphaceli definitio.	566	à lue venerea.	159
Sphaceli signa.	566	ejus causa proxima.	159
Sphacelus cerebri.	567	Surditas aliquando est critica.	159
Spiritus nitri solvit calculum.	459	Syncopi scæminæ magis obnoxia.	260
Sputa rabidorum non sunt noxia.	pag.	Syncopes differentia.	260
pag.	59	à rebus fragrantibus.	260
Sputi sanguinis ex pulmonibus, vel ventriculo prodeuntis differentia.	pag.	à fumo candelæ.	260
pag.	237	à frigore subitaneo.	260
Sputi sanguinis causæ procatarticiæ.	pag.	ab alapa.	260
pag.	237	à gaudio subitaneo.	261
Stercus pavonum & anserum laudatur in apoplexia.	39	ab anguillarum, & pomorum odore.	261
Stercus gallinum specificum in pleuritide.	268	Syncope Lunar.	261
Stercus gallinarum multum in ictero flavo præstat.	532	Syncopes causa antecedens.	261
Stercora per vomitum rejecta.	357		
Sternutatoria suspecta in cephalalgia.	pag.		
pag.	17		
in apoplexia.	38		
Sternutatoria violenta in gravidis passione hysterica laborantibus non adhibenda.	514		
Sternutatio conducit in singultu.	356		
Sternutatio passioni hysteriæ superveniens bona.			

H h h h

Syn-

110 INDEX RERUM,

Syncope dicitur soror mortis. 262
 Synochæ febris causa procatartica. pag. 284
     causa continens. 284
 Synochæ febres quæ. 283

T.

T Endinis puncturæ causa. 553
 Tendinum vulnera quotuplicia. pag. 553
 Theriaca suspecta in morbis soporosis. 28
 Theriaca an proficua in peste. 315
 Tinctura opii egregia est in nimis vigiliis. 46
 Tinctura colocynthidis quomodo paratur. 67
 Tinctura veneris specifica in epilepsia. pag. 113
 Tinctura mellis Narbonensis in tussi. pag. 327
 Tincturæ corallorum specificæ. 414
 Tinctura in gonorrhœa virulenta ex scoriis reguli antimonii martiati laudatur. 494
 Tinctura colocynthidis commendatur in chlorosi. 526
 Tinctura sanguinis menstrui ex femina, an utilis in chlorosi. 526
 Transfusio sanguinis repudiatur. 44
 Trochisci viperini laudantur in peste. pag. 317
 Tubuli lienis sunt amplii. 408
 Tubuli lactei à ventriculo, & intestinis immedjate excurrunt. 484
 Tussis plerumque individuum symptoma sputi sanguinis. 236
 Tussis omnium affectionum pectoris comes. 325
 Tussis causæ. 325
 Tussis calculis. 326
     à grandinibus, & vermibus. pag. 326
     à tonsillarum abscessio. 326
     à nucleo cerasi. 326
     ab acrilimonum succo. 326
     per sympathiam ventriculi. pag. 326
     causæ procatarticæ. 326

Tussis acutis superveniens mala. 398
 Tussicula unde in catarrhis. 208

V.

V Apores ex veneno acris & narcotico, aut sulphure accenso producunt lethargum. 22
 Variolarum differentia. 543
 Variolarum divisio. 543
 Variolæ solos infantes non infestant. pag. 543
 Variolarum signa præcedanea. 544
 Variolæ familiares incolis septentrionalibus. 544
 Variolarum causâ proxima. 544
 Variolæ cur prius in pectore, & facie. pag. 545
 Variolæ omnes periculosæ. 545
 Variolæ quomodo erumpunt. 546
 Vasa nulla sanguifera hiant in ventriculi cavitatem. 300
 Vasa hæmorrhoidalia, cur afficiuntur in hæmorrhoidibus. 533
 Vasa lactea dantur in intestinis crassis. pag. 463
 Venæ raninæ an incidendæ in angina. 224. 225
 Venæ à pulmone expectorata. 237
 Venæ nihil advehunt. 323
 Venæ meseraicæ non hiant in intestina. 425
 Venesectio necessaria in graviori cephalalgia. 8
 Venesectio purgationem præcedere debet. 8
 Venesectio in lethargo. 24
 Venesectio in sanguineâ apoplexiâ institui potest, non verò in pituitosâ. pag. 30
 Venæ apertio sub lingua in apoplexiâ periculo non caret. 38
 Venesectio in nimis vigiliis locum habet. 43
 Venesectio in epilepsia. 88
     in melancholia. 123
     larga, & iterata in mania. pag. 130
     in phrenitide. 139
     in hydrophobia. 146
 in

in comate vigili.	151
in aure dolente.	155
in polypo.	169
in angina.	224
in uvula relaxata.	191
in hæmoptoë.	239
in pleuritide.	266
in synocha.	287
in peste.	315
in asthma.	254
Venzæ meseraicæ nihil ab intestinis auferunt.	331
Venzæfectio an utilis in vomitu sanguinis.	362
Venzæfectio in inflammatione lienis. pag.	404
Verbena in cephalalgia frigida.	16
Ventriculus in lienteria maxime afficitur.	331
Vermes rubri pessimi.	453
Vermes aliquando mentiuntur nephritidem.	456
Vermiculatæ quæstiones de onomatologia repudiandæ.	2
Vermiculi pestis causæ continentes. pag.	313
Vermium generationis causa.	432
Vertigo symptoma fere omnium morborum capitis.	103
Vertiginis gradus.	103
divisiones.	103
Vertigo ab adspectu rerum celeriter rotatarum.	103
ab gyratione corporis.	103
Vertiginis causæ procatarticæ, & continentes.	105
Vertigo abire potest in morbos soporosos.	105
Vesiculæ in ambustione quomodo oriuntur.	561
Vesicatoria quomodo operantur.	347
Vesicatorium in loquela amissa.	346
Vesicatorium in erysipelate faciei. pag.	557
Vigiliarum continuationis ratio ab vehementibus animi passionibus. pag.	42
Vomitum divisio.	357
differentiæ.	357
Vomitum sanguinis menstruus.	369
Vomitum causæ procatarticæ.	358

causa antecedens.	358
Vomitum à piloro occluso, vel scyrrhoso.	358
à pancreate.	358
à steatomate.	358
ab herpete ventriculi.	358
Vomitum à scyrrho, & callo pylori incurabilis.	359
Vomitum vomitorio tollitur.	359
Vomitum sanguinis differentiæ. causæ procatarticæ.	361
Vomitum in nephritide causa.	455
Vomitum in renum exulceratione improbatur.	472
Vomitoria in sanguinea apoplexiâ suspecta sunt.	37
Vomitoria in epilepsia.	87
Vomitorium in asthma.	254
Vomitoria in febre quotidiana.	296
Vomitoria in anorexia.	336
in pica.	343
in cruditate ventriculi nidorosa.	349
in cholera ab arsenico conuenit ex oleosis, & pinguibus. pag.	431
an conuenit in immodico sanguinis fluxu in gruida. pag.	518
Vomitorium in fame caninâ.	339
Vulnera nervorum periculosa.	553
Vulnera capitis quot.	550
Vulnera tendinum minus periculosa quam nervorum.	553
Vulnera capitis, cur non cito consolidanda.	553
Unguentum Ægyptiacum semper non adhibendum in gangrænâ.	568
Urinæ rubedo splendescens unde oritur.	5
Urina pallida quomodo oritur.	14
Urina per vomitum rejecta.	357
Urina pueri sani laudatur in ascite. pag.	399
Urinæ incontinentiæ causa.	461
Urinæ suppressionis differentia.	479
Uterus in hystericâ passione primario non afficitur.	511
Urinarum diversitas in scorbuto.	572
Ufus herbæ Thezæ laudatur in arthritide.	536

Hhhh a

Ufus

513 INDEX RERUM, ET VERBORUM.

Ufus aquarum spadantarum dubius in ascite 400	rica passione.	513
Uterus & intestinum rectum à fluore alboerosum. 505	Uvulæ relaxatæ causâ. differentiæ. divisio.	231 231 231
Uterus non potest ascendere in hyste-	Uvulæ extirpatio quomodo fit.	234

F I N I S.

OBSERVATIONES

Excerptæ ex prælectionibus publicis, privatisque
Collegiis Viri Clarissimi

THEODORI CRAANEN,

OLIM IN LEIDENSI ACAD. MED. PROF.

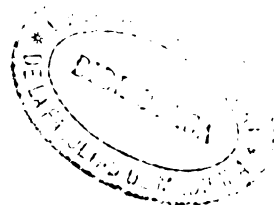
*Postea Consil. & Archiatr. Aug. ac potentissimi Electoris BRANDEN-
BURGICI. Nec non Curat. Acad. Duisburg.*

Quibus emendatur, & illustratur V. Institutionum Liber

DANIELIS SENNERTI,

De auxiliorum Materiâ.

Auctore P. V. D. Med. Doct.

P R Æ F A T I O³ A D L E C T O R E M .

Quantæ necessitatis sit ars Medica , & ejus praxis, ostendit signis evidentibus quotidiana experientia : artis tam nobilis , tamque necessariæ cognitionem , ut assequatur , studiis medicis deditus, ante omnia sciat, oportet, in quo consistat remedium vis, ex quo particularum genere singula simplicia sint confata, & quò pacto operentur in corpore humano . Hâc re bene perspectâ non solum videbit confestim , omnia simplicia remedia non constare ex unò eodemque genere particularum (antiquos divisionem medicamentorum non sanò judicio fecisse, illis ipsis non bene cognitum fuisse, in quo consisteret temperies, vel intemperies, calor, frigus, siccitas, & humiditas medicamentorum, ut neque quâ ratione medicamenta partes corporis nostri emollirent, indurarent, aperirent, quâ ratione pus producerent , carnem procrearent , & cuticulâ illam contegerent , & quæ sint alia ejusmodi) sed etiam , quænam medicamenta in curam hujus, vel illius morbi debeant conjungi .

Ut adolescentibus *οιαλατοις* via pateret ad hæc sacra , multum operæ infumfit vir magni nominis *Theodorus Craanen* , cum Leidæ medicinam profiteretur , præcipue vero cum in hunc finem tum in publicis prælectionibus, tum in privatis Collegiis, aggredereur expositionem Libri quinti Institutionum *Danielis Sennerti* , de materia auxiliorum .

Sed cum vir ille iverit illuc , quò evocatus est ab ipsâ fortunâ , nihil quidem *Batavis* expectandum ab ore ejus . Quapropter ut in tanto damno nanciscamur aliquod solatium , exhibemus omne id, quod ex viri prælectionibus, & Collegiis peticum, & maximâ diligentia chartæ mandatum est, ad illustrationem & emendationem *Sennerti*: in calce libelli addidimus, quò pacto remedia, non, secundum antiquorum placita, juxta operationes eorum in nostro corpore, sed verò juxta particularum magnitudinem, figuram, poros, ramositatem, flexilitatem, rigiditatem & cohæsionem, debeant dividi,

4
vidi, quæ omnia ab ipso professore jam dicto, dictata & in chartam
conjecta sunt.

Habet porro libellus hic tres Indices, quorum prior indicat ge-
neralia Caputum argumenta, & omnes sectiones ipsorum.

Alter omnia auxilia, quæ citantur in hoc libello: at vero cum
antiqui dividerent medicamenta secundum effectus, quos ex iis in
nostro corpore viderent, necessariò debuerunt uno eodemque reme-
dio uti in scopos varios, & ita diversis in locis, Capitibusque illa ci-
tare, ut exempli gr. locuti sunt de absynthio, de quo dixere c. 3.
§.6. esse calidum in gradu secundo, & §. 17. esse siccum gradu ter-
tio, c.4. §. 12. esse stomachicum §. 14. esse hepaticum, §. 16. esse ne-
phriticum, c.6. §.7. esse aperiens, §. 10. esse extergens, & obstructio-
nes aperiens, c. 8. §.2. esse repellens, c. 16. §.1. esse menses movens,
& c. 21. esse alexipharmacum, & sic porro. Quod non opus erat ita
facere, si divisiones suas instituissent pro figurâ particularum. Ob-
servare quoque est in Indice secundo literam c. signare Caput, &
signum §. hoc, sectionem. Lector itaque scire volens, quibus effe-
ctibus veteres Media destinaverint, inspiciat in Indice primo Caput
atque sectionem, & hoc pacto inveniet omnia, prout jam de ab-
synthia diximus: at si forte signum, quod sectionem demonstrat,
ubique non sit expressum, notulæ arithmeticæ, quæ Capita signant,
post se habebunt (:) duo puncta, & nota ista numeri, quæ præce-
dentem notam excipit, sectionem exhibebit.

Tertius Index indicat auxilia, quæ rationibus suis *Craanius*
illustravit.

Accipe itaque Lector, benevolâ manu libellum hunc, è quo
multa & certa ad te manabit utilitas. Vale.

E X A M E N MEDICAMENTORUM.

C A P U T I.

Quid sit Medicamentum.

§. 1.

Ultima superest Medicinæ pars *ἰατρικὴ*, quæ hominem in morbos prolapsum pristinae sanitati, restituit, morbosque hominem infestantes e corpore expellit. Ut autem hunc suum finem assequatur Medicus, duobus omnino instructus sit, necesse est, primo *Methodo*, qua per Indicationes iuvantia inveniat; deinde *instrumentis* seu materia auxiliorum, qua id, quod per indicationes inventum est, exsequatur.

§. 2. Auxiliorum autem materia ad tria capita commode redigitur, *διαίτην*; *χαρμηλίαν*, & *φαρμακωτικὴν*.

§. 3. Principio autem monendum, discernendum esse inter *βονθημωτα*, seu auxilia, & inter *ὄλλο βονθημωτων*, seu materiam auxiliorum. Auxilium enim est id, quod ab Indicante ad agendum præcipitur, semperque unum est; ut calefaciendum esse; Materia autem auxilii est id, per quod à Medico id, quod indicans jubet, peragitur, quod multiplex esse potest, ut dum calefaciendum est, potest id fieri pipere, zingibere, absynthio, &c.

§. 4. Cum autem de Materia diætetica satis *libro præcedente* dictum sit, superest ut de Medicamentis & Chirurgia dicamus. Et primo Medicamenta quod attinet, per *Medicamentum* intelligimus omne id, quod *ἀλλοιωτικὸν* est *τὸ σῶμα*, quod corpus nostrum alterare potest, & à statu præternaturali ad naturalem reducere. Qua ratione ab alimento & veneno differt. Alimentum enim, quatenus tale, solum est *αὐξητικὸν τὸ οὐσία*, seu corpus nostrum instaurat & auget, Medicamentum alterat, non instaurat. Si quid vero simul corpus alere & alterare potest, est *a* alimentum medicamentosum. *b* Venena verò neque corpus nostrum alunt, neque alterant; sed *ὀδοντα* sunt *τοῦ σώματος*, corpusque nostrum corrumpendi vim habent.

a Alimentum medicamentosum.)
Videtur compositum quid; ut multa dantur talia, nempe quod constat ex alimento & medicamento: particula enim alimentosa & medicamentosa in illo sunt; alimentosa particula transmittunt materiam ætheream, convenientem nostro sanguini; Medicamentosa vero transmittunt per poros ætherem inconsuetum, nempe non convenientem ætheri nostri sanguinis, qui tunc lucem aliquam seu fermentatio-

nem excitat: & si fermentatio nostri sanguinis (nempe consueta) major sit, quam peregrina, tunc ejiciuntur particulae, peregrinum ætherem transmittentes, ut faeces ejiciuntur ex recenti cerevisia, quæ particulae sunt, quæ motui fermentationis obsequi non possunt; ita fit in purgatione, de qua postea latius.

Hinc oritur quæstio, quare natura dicatur medicamentosa assuescere, assuescere nempe non alterari, nam idem

C A P U T I.

est, ac si dicremus medicamentum non alterat: ratio est, quia tandiu idem medicamentum usurpamus, quandiu particulae aetherae per illum medicamentum fluentes, ibi ita multiplicantur, ut praedominentur, sicque constituunt naturam sanguinis, ut ab eodem medicamento non alteretur magis, sed fiat quid indifferens, quod nec fit medicamentum, nec alimentum.

Hinc sequitur, quod in omnibus morbis chronicis utile sit, medicamentum, quamvis optimum, mutare, quia nullus datur amplius confictus inter medicamentum & sanguinem: aether enim tunc valde similis fit aetheri, in nostro sanguine esistenti, ideo satius est medicamentum aliud earundem virtuum adhibere, ut possit, ex diversitate materiae aetherae, major pugna excitari.

In affectibus non inveteratis, non est quotidie mutare medicamenta,

quamvis singula sint bona, quia potest hoc medicamento vix confirmari, altero iterum destruantur, quod pessimum est.

b Venena vero neque corpus nostrum alunt neque alterant.) Negativa sunt, haec nihil docent.

Venena sunt duplicia, aut habent vim vehementer pungendi, & scindendi, adeoque vehementer sunt corrosiva, & horum qualitas non est occulta, sed apertissima.

Alterum genus magis est occultum, quia ibi nulla possit adverti vis scindens, aut pungens, sed potest hic sunt considerandi, qui transmittunt materiam aetheream admodum peregrinam, qualis non est in toto nostro composito, & si ille aether in nostro sanguine praevaleret, moritur homo, si vero aether nostri sanguinis praevaleret, homo restituitur.

C A P U T II.

De Facultatibus Medicamentorum in genere :

§. 1.

Sunt autem medicamenta duplicia, alia simplicia, alia composita. Simplex est, quod à sola natura tale est, nihilque ex arte permixtum habet; Composita vero sunt, quando ab arte plures naturales res in unius medicamenti formam commiscentur.

§. 2. Simplicia petuntur è plantis, animalibus, & mineralibus. Plantaeque sumuntur vel integræ, vel earum partes, radices, ligna, medulla, cortex, folia, & surculi, flores, semina, fructus, succi, gummi, resinae, olea, liquores, ut vinum.

§. 3. Animalia quoque vel integra adhibentur, vel eorum partes, ut cornu cervi, medullæ, caro; vel quæ in iis generantur, ut lac, ova; vel eorum opera sunt, ut mel, cera; vel excrementa, ut fel, urina.

§. 4. a Sub mineralibus comprehenduntur non solum proprie dicta mineralia, vitriolum, antimonium, sulphur, & metalla, ac eorum recrementa; verum etiam varia terrarum genera, ut terra Lemnia, sigillata, bolus Armenus: ut & Lapides & gemmae omnes; item salium varia genera, & succi in terra concreti, cujusmodi est naphtha: item aquæ thermales. In quam classis & b manna referenda, si non alia ei constituenda sedes.

a Sub mineralibus.) Per mineralia hic intelligit omnia, quæ è terra esodiuntur.

b Et manna.) Est species voris ex aëre, nocturno tempore, descendens.

§. 5. Re-

DE FACULTATIBUS MEDIC. IN GENERE.

§. 5. Rerum tam variarum facultates sunt variæ, atque hinc variæ medicamentorum divisiones. Primo enim medicamenta alia dicuntur actu talia, alia potentia talia. *a* *Actu* talia dicuntur, quæ id, quod dicuntur esse, actu quasi absoluto & præsentè obtinent, atque adeo ex prompta *impulsa*, & primo quoque contactu corpus nostrum ea, qua prædita sunt, qualitate afficere possunt. Ita aqua & glacies actu frigida sunt, quia quocumque modo corpori applicata illud mox refrigerare possunt. *b* *Potestate* vero talia sunt, quorum vis primo contactu non percipitur, sed quasi sopita delitescit, nec actu sese exferit, donec à calore nostro aliquo modo immutetur, excuscitetur, atque in actum deducatur. *c* Ita piper & vinum, etsi ad tactum sint frigida, nihilominus calefaciunt.

a Medicamenta actualia.) Sunt ferrea ignita, quibus aduruntur partes affectæ, veluti ossa carie affecta. Medicamenta actualia sunt, quorum particule sunt in actuali motu, ut ferræ, &c.

potentiâ calidus, cum in actum in corpore nostro educitur.

Sic nihil possit concipi calidum à nobis, nisi quod habet majorem motum, quam particula, in nostro corpore contenta: Estque calor relativum quid ad nostrum corpus.

b Potentialia sunt.) Quæ habent particulas, juxta se quiescentes, aut saltem minus motas, sic spiritus vini possit dici actu frigidus, quamvis sit

c Ita piper.) Tunc calidum dicitur, cum ejus particule sunt disjunctæ, & in statu motus positæ.

§. 6. Etsi vero medicamentorum vires variæ sint: commodissimè tamen dividi possunt in manifestas, & *a* occultas. *Manifestæ* appellantur eæ, quæ sensus nostros afficiunt, seu quæ qualitates, quæ sensu deprehenduntur, in patiente excitant, & quarum causa manifesta reddi potest.

a In occultas.) *Est in ignoratas.*

§. 7. *Occultæ* vero sunt, quæ non qualitates sensui obvias producunt in patiente, sed abdita proprietate aliquid agunt; humorem nimirum certum expurgant, membrum aliquod roborant, venenum expugnant, aut quæ extra corpori appensa & gestata in id agunt, quarum causæ manifeste explicari non possunt, nullaque alia ratio reddi, quam quod talis vis ex peculiari naturæ proprietate ipsis competat. Etsi vero sunt, qui occultas qualitates rejiciunt: tamen ad manifestas omnia deducere qualitates, summam impudentiam esse, recte censet J. C. Scaliger, *exerc. 218. sect. 8.* & qui hoc tentant, rationes vel ineptas & ridiculas afferunt; vel ea etiam negant, quæ experientia confirmata sunt. Suntque toto genere hæ facultates atque actiones ab illis diversæ, ut tum ex aliis, quæ supra *lib. 2. part. 2. c. 12.* dicta sunt, tum ex eo imprimis, quod vires harum qualitatum longe sunt majores, quam primarum qualitatum, & in minimo corpore maxima sæpe earum efficacia est.

§. 8. Sunt autem utraq; & manifestæ, & occultæ medicamentorum facultates atque actiones variæ.

§. 9. Manifestæ qualitates *a* aliæ sunt primæ, aliæ secundæ, aliæ tertiæ, *Primæ* habent vim calefaciendi, refrigerandi, humectandi, siccandi. *Secundæ* emollire, indurare, condensare, rarefacere, resolvere, attenuare, incrassare, atrahere, repellere. *Tertiæ* urinam movere, menses ciere & sistere, vomitum movere, carnem generare, calculos frangere possunt; etsi proprietati totius substantiæ vis calculos frangendi commodius tribui possit, ut *infra cap. 17.* dicitur.

Alia sunt primæ, alia secundæ, alia tertiæ.) Divisionem in tres qualitates, quam Authores faciunt, omnino improbamus.

Authores enim retulerunt medicamenta in ordinem quandam, ita ut quæ illis videbantur manifestiora, dicebantur primæ qualitatis; quæ minus manifestæ, secundæ qualitatis; & quæ minime tertiæ; quamvis manifestiores non intellexerunt, multo minus sequentes. Nam in illis medicamentis, neque calor est, neque frigus, neque siccitas, neque humiditas. Illi nunquam noverunt, quid sit in objecto, quid in mente nostra, quid excitat calorem, frigus, siccitatem & humiditatem.

Idea caloris confusa est, nam in idea caloris nihil est, quod commune est cum idea agitationis particularum. Non autem idea caloris est toto cælo diversa à calore in re ipsa, si veram caloris ideam velimus habere, debemus considerare illud, quod in re ipsa est.

Calefactionem veteres consideraverunt in re ipsa: sed est in mente nostra. Idea enim caloris est toto cælo diversa à calore in re ipsa, si veram caloris ideam velimus habere, debemus considerare illud, quod in re ipsa est.

Medicamenta calida nobis erunt, quæ in nobis excitant ideam caloris: Frigida, quæ frigoris ideam excitant, &c.

Videamus nunc, quæ sunt calida, & quæ frigida: Calida sunt quæ habent majorem motum quam nostrum corpus: Frigida, quæ minorem habent motum, ita ut tantum sint respectiva ad nostrum corpus.

Frigida sunt etiam quidem calida, sed paululum frigidiora nostro corpore, sunt quidem in motu, sed non tanto, ac nostri corporis humores, ex. gr. si aqua est tepida, quæ necessario aliquem calorem habet, tamen nobis erit frigida, si nostri humores sunt in majori motu.

Sic etiam videmus, corpus ab uno homine dici calidum, quod ab alio rursus dicitur frigidum, & hoc sensu, corpus potest esse calidum, & frigidum. Exinde videmus calorem & frigus meras es-

se relationes. Gradus quietis non dantur, sed illi inter se sunt æquales.

Quæritur nunc, quid ratione unum corpus solidum potest esse frigidius alio corpore solido?

Respondetur, Quod hic considerandi sint diversi pori, & per illos fluere diversam materiam ætheream; sic per unum corpus fuit plus materiæ primi elementi quam per aliud, & ex majori transfluxu illius materiæ primi elementi, major fit calor: vel etiam, quia in uno corpore, plures sunt pori, quam in alio.

Objicitur, Si corpus, quod sit porosius, eò majorem quantitatem materiæ æthereæ transmittat, glacies debet calidior esse marmore; atqui falsum est posterius, ergo prius.

Respondetur, Verum quidem esse glaciem esse porosorem, quod ex levitate ejus patet, sed præterea ejus poros esse tantos, ut transmittant materiam, sive globulos secundi elementi, & ut calor adsit corpori, opus est, ut multum materiæ primi elementi transmittatur, & ut globuli secundi elementi excludantur.

Si pori sint tanti, ut non solum materiam ætheream transmittant, sed etiam globulos secundi elementi, tunc nobis tale corpus non potest dici calidum: & si pori sint accuratè figurati, ad recipiendam materiam secundi elementi, tunc minimè erit corpus calidum, & vix aderit primi elementi materia.

Si vero contingit, ut pori sint tan parvi, ut excludatur secundi elementi materia, vel ut in ipsius poris sint obstacula, quod minus transire possint, tunc manebunt interstitia, per quæ non fuit, nisi materia ætherea primi elementi, & quod corpora plura habent interstitia, eò dicuntur calidiora.

Ex præcedentibus audivimus, & intelleximus, naturam caloris & frigoris, quæ non nisi relativa erant ad nostrum corpus.

Naturam temperaturum jam ex dictis facile intelligimus, nam etiam illa, ut relata sint consideranda.

DE FACULTATIBUS MEDIC. IN GENERE.

9

§. 10. Occultæ sunt trium generum . Vel enim humorem certum peculiari facultate evacuant ; vel cum membro aliquo peculiarem cognationem habent , unde dicuntur cephalica , κεφαλικὰ ; vel venenis resistunt .

§. 11. Omnium autem medicamentorum facultates secundum mutationes , quas in corpore nostro efficiunt , ad sex classes referri possunt . Primo alia ad ἀλωσιωτικὴν novæque qualitatis inductionem spectant ; qualia sunt , quæ qualitativis primis efficacia dicuntur , calefacientia nimirum , frigefacientia , humectantia , siccantia . Verum quia non quodlibet alterans cuilibet parti tuto adhiberi potest : merito alterantibus subjunguntur appropriata cuilibet membro . Deinde huc referuntur , quæ secundarum numero sunt , μαλακτικὰ καὶ σκληρωτικὰ , emollientia & indurantia : Χαλαστικὰ , laxantia ; ἀραιωτικὰ καὶ πυκνωτικὰ , rarefacientia & condensantia : Σφραγιστικὰ ἢ συναισθητικὰ , stipantia & obstruentia : Συσπικτικὰ , adstringentia , καὶ ἀνασφραγιστικὰ , aperientia : λεπτιύνοσα καὶ παχυνοτικὰ , attenuantia & incrassantia ; ἐμπλαστικὰς implentia , & ἐκφρακτικὰ detergentia . Tandem huc pertinent ἀνοδινα , ναρκευτικὰ , ὑπνωτικὰ , somnum conciliantia .

§. 12. In secunda classe sunt , quæ in motu conciliando valent : ἐλκτικὰ καὶ ἐπιπικασικὰ , attrahentia , ἀποκρουσικὰ , repellentia .

§. 13. Ad tertiam classem referuntur , quæ in generatione alicujus consistunt : πικτικὰ , maturantia ; ἐκπυκτικὰ , pus generantia ; σαρκωτικὰ , carnem generantia ; κλαστικὰ , glutinantia ; ἐκλυτικὰ , cicatricem inducentia ; γαλακτος καὶ σπέρματος γαιουτικὰ quæ lac , & semen generant .

§. 14. Ad quartam classem referuntur , quæ corrumpunt : καθαρτικὰ , corrodentia ; φηπτικὰ , putrefacientia ; ἄκαρωτικὰ , crustam inducentia ; χανσικὰ , adurentia ; γαλακτος καὶ σπέρματος σβησικὰ , lac & semen corruptentia .

§. 15. Quinta classis complectitur ea , quæ in ablatione alicujus rei consistunt : ὑπογοργὰ , lenientia ; καθαρτικὰ , purgantia ; ἐμετικὰ , vomitoria ; οὐρητικὰ , urinam cientia ; ἰδρωτικὰ , sudorifera , & διαφορητικὰ ; ἐμμηνων ἀγωγὰ ; menses cientia , secundinam expellentia ; & ἐκβόλια , quæ foetum mortuum extrahunt ; λιθοντροπικὰ , calculum frangentia & expellentia ; ἔρρινα , πταρμικὰ , sternutatoria ; ἀποφλοιμασίζονσα , pituitam purgantia ; θωρακικὰ , thoracem expurgantia , ac quæ vermes necant , & expellunt .

§. 16. In ultimam classem referri possunt venenis resistentia , & alexipharmaca .

C A P U T III.

De primis Medicamentorum facultatibus :

§. I.

Primam classem quod attinet , & primo *a* Alterantia medicamenta ; ad hominem ea collata , quæ dicuntur *b* Temperata , quædam nullam in caliditate , frigiditate , humiditate , siccitate in homine pariunt mutationem ; ea que vel simpliciter , & in omnibus qualitatibus talia , vel in duabus tantum . Intemperata autem sunt , quæ calorem , aut humiditatem corporis nostri mutandi vim habent .

a Alterantia .) Hæc non solum spectant ad facultatem primam .

b Temperata .) Igitur sunt , quæ gradum caloris in fibroso nostri cor-

poris contextu , nec augent , nec imminuunt : quando augent dicuntur calida ; quando imminuunt frigida dicuntur .
Vel temperata sunt , quæ neque majorem

jorem, neque minorem gradum caloris habent, quam nostri humores; ita ut relationes maxime considerandæ sint, & in quibus etiam consistit alimentum nostri corporis, & medicamentum. Ordinem medicamentorum differemus ad finem usque quia tunc melius intelligemus, quid in illo ordine sit.

§. 2. Dividuntur porro à Medicis hæ qualitates ^a in gradus quosdam, qui commodissime ab effectibus æstimantur. Primus gradus est, ubi obscure & vix sensibilibiter medicamentum corpus nostrum alterat. Secundus gradus est, quando manifestè, citra tamen læsionem, noxam, molestiam, corpus alteratur. Tertius gradus est, quando non solum manifestè, sed & vehementer, neque citra molestiam & noxam, sine corruptione tamen, corpus alteratur. Quartus gradus est, qui vehementissime, & non sine gravissima læsione corpus nostrum alterat.

^a In gradus quosdam.) Ordo, & | das ab Authore, est admodum con-
diviso medicamentorum in certos gra- | fusa.

§. 3. In his gradibus singulis quædam adhuc constituuntur latitudines, quas mansiones vulgo nominant, prout intense, vel remisse, vel medio modo alterant; quod appellant in principio, medio, fine.

§. 4. Temperata sunt: *Adiantum, asparagus, glycyrrhiza, oleum dulce, pini nuclei, jujuba, ficus, sebesten, uva passa, dactyli, gummi elemi, tragacanthum, semum vitulinum, caprinum, pinguedo suilla.*

§. 5. Calida in primo: *Folia & Herbæ; althæa, borrago, buglossum, beta, brassica, chamæmelum, cuscuta, eupatorium, seu agrimonia, fumaria, linaria, melilotus, malabattrum, a nardi spica, scolopendrium verum, symphytum, tus-silago.*

Flores; *borraginis, buglossi, betonicæ, buphthalmi, meliloti, chamæmeli, populi nigre, sacchados Arabicæ, senectonis.*

Fructus; *amygdala dulces, castaneæ, jujubæ, nuces cupressi, nuces juglandes virides, uva, mora matura, poma dulcia suaveolentia.*

Semina; *b coriandri, sænigræci, lini, lithospermi, lupini, sesami, oryza.*

Radices; *althææ, branca ursinæ, betæ, bluglossi, c glycyrrhizæ, satyrii.*

Cortices; *d guajaci, tamarisci.*

Liquores, succi, & gummi; *saccharum, bdellium, laudanum, al. 2. gummi bedera.*

Sevum; *capreoli, damæ, cervi, butyrum recens.*

^a Nardi spicæ.) Insigniter est calida. | ^d Cortices ligni guajaci.) Sunt cali-
^b Semeu coriandri.) Meretur nu- | dios ipsoligno, & merentur numerari
merari inter gradum secundum. | in consilio secundi, & tertii gradus.
^c Radix glycyrrhizæ.) Etiam inter | Omnia quæ Authore dicit sunt præ-
gradum secundum. | ter propter vera.

§. 6. Calida in secundo; *Absynthium, anagallis, anethum viride, angelica, apium, artemisia, betonica, calamus odoratus, chamæpitys, sænumgræcum, hypericum, bedera, lupulus, melissa, marrubium, matricaria, myrrhis, ocymum, al. 3. pimpinella, peucedanum, polium, rosmarinus, satureja, salvia, scabiosa, scordium, al. 3. sacchas, parthenium.*

Flores; *anomi, croci, al. 1. caryophyllorum, schænanthum, lavendula, lupuli, melissæ, rosmarini.*

Fructus; *capparis, nux moschata, pistacia, ficus sicca, nuces sicca.*

Se-

Semina; *anethi*, *apii*, *orobi seu ervi*, *erucæ*, *ocymi*, *urticæ*.

Radices; *apii*, *capparum*, *peucedani*, *pimpinellæ*, *napi*, *zedoariæ*, *rhodiæ*.

Cortices; *castia lignea*, *cinnamomum*, al. in 3. *thuris*, *cappar. radic.*

Liquores, gummi, resinæ; *vinum non antiq. ladanum*, *aloe*, *galban. myrrbæ*, *masi. thus*, *pix arida*, *resina*, *styrax*.

Adeps; *leonina*, *pardis*, *ursina*, *vulpina*.

Calida in tertio: Metallica; *flor æris*, *æs usum*, *squama æris*, *arugo*, *di-phryges*, *alumen*, *sal*, *nitrum*, *sulphur*, *chalcitis*.

Herbæ seu folia; *abrotanum*, al. 2. *asarum*, *agnus castus*, *arum*, *amomum*, *ammi*, *anethum ficcum*, *baccharis*, *ditamnium*, *caryophyllum*, *chamedrys*, *cnicus*, id est, *carthamus*, *centaurium majus*, *minus*, *chelidonium*, *calamintba*, *conyza*, *mentastrum*, *fœniculum*, *epithymum*, *juniperus*, *helentium*, *hyssopus*, *laurus*, *majorana*, *marum*, *mentha*, *nigella*, *œnantbe*, *origanum*, *periclymenum*, *petroselinum*, *ptarmica*, *pulegium*, *resta bovis*, *ruta*, *sabina*, *serpyllum*, *sisymbrium*, al. 2. *thymum*, *trifolium*, *verbenaca*, *urtica*.

Flores; *agni casti*, *epithymi*, *leucoti*, *œnantbæ*, *periclymeni*.

Fructus; *baccæ juniperi*, *caryophylli*, *carpobalsamum*, *anacardia*, *piper*, al. 4.

Semina; *ammi*, *anisi*, *amomi*, *carvi*, *cardamomi*, *carthami*, Galeno: Fern. 2. *fœniculi*, *cumini*, *dauci*, *nigellæ*, *napi*, *petroselini*, *seselios*, *staphidis agricæ*, *viticis*.

Radices; *acori*, al. in 2. *asari*, *ari*, *scyllæ*, *dytamni*, *doronici*, *fœniculi*, *gallangæ*, *hellebori utriusque*, *helenit*, *iridis*, *petroselini*, *raphani*.

Cortices; *mactis*.

Liquores, lacrymæ, gummi; *vinum vetustius*, *asa dulcis*, *setida*, *ammoniacum*, *cedria pix*, *opoponax*, *moscbus*.

§. 8. Calida in quarto: Metallica; *vitriolum*, *auripigmentum*, *sandaracha*, *chrysocolia*, *mis*, *sory*, *melantheria*.

Herbæ seu folia; *lepidium*, *nasturtium utrumque*, al. 3. *porrum capitatum*, *frutbium*, *thapsia*, *tithymallus*.

Fructus; *piper*.

Semina; *nasturtii*, *snapi*.

Radices; *allium*, *cepa*, *costus*, *porrum capitatum*, *pyretbrum*.

Gummi; *euphorbium*.

§. 9. Frigida in primo: Herbæ seu folia; *atriplex*, *oxylapatbium*, *malva*, *myrtus*, *parietaria*.

Flores; *malvæ*, *rosæ*, *violarum*.

Fructus; *citri caro*, *cydonia mala*, *pyra*, *pruna*.

Semina; *bordeum*, *miltum*.

Radices; *malvæ*.

Succi concreti; *acacta*, al. in 2. *sanguis draconis*.

Lapides; *hyacinthus*, *sapphirus*, *smaragdus*.

§. 10. Frigida in secundo: Folia & Herbæ; *bitum*, *chondrilla*, *lactuca*, *lens palustris*, *intybus*, *hyacinthus*, *oxalis sive acetosa*, *plantago*, *polygonum*, *psyllium*, *solanum*.

Flores; *anemonæ luteæ*, *cicborii*, *nymphææ luteæ*.

Fructus; *cucurbita*, *cucumis*, *galla*, *aurantia mala*, *punica*, *pruna Dama-scena*, *pepones*, *persica*.

Semina; *acetosæ*, *cicborii*, *alkekengi*.

Lignum; *santal*.

§. 11. Frigida in tertio: Herbæ seu folia; *portulaca*, *mandragora*, *sempervivum*, *hyoscyamus*, al. in 4.

Flo-

Flores; *balauftia*.

Fructus; *mala aurea, mala infana*.

Semina; *cicutæ, hyofcyami, papaveris*.

Radices; *mandragoræ*.

Succus; *hypociftidis*.

§. 12. Frigida in quarto: *Herbæ seu folia; cicutæ, papaver*.

Fructus; *framoneæ*.

Liquores concreti; *meconium, opium*, secundum vulgarem sententiam, sed minus recte: calidum enim est.

§. 13. Humida in primo: *Herbæ; buglossum, belxine, malva*.

Flores; *buglossi, a malvæ, intybi*.

Fructus; *citri caro, jujubæ b amygdalæ dulces*.

Semina; *malvæ, sesami*.

Radices; *c satyrii, d buglossi, e glycyrrhizæ, malvæ, f rapi*.

a Flores & radices malvæ.) *Potius inter emollientia sunt numerandæ, quam inter bumida.*

b Amygdalæ dulces.) *Quamvis sint oleosæ, non tamen dici possunt aquosæ.*

c Radix satyrii.) *Est mediocriter calidum.*

d Buglossi radix.) *Non bumida.*

e Radix glycyrrhizæ.) *Est sicca. Siccum voca quod sale abundat.*

f Rapæ.) *Non sunt bumidæ, sed coctæ multum bumidi imbibunt, quodammodo sunt quidem oleosæ.*

Frigiditas & viscositas possunt peccare bumido adjunctæ.

§. 14. a Humida in secundo: *Herbæ; violaria, nymphæa, atriplex, blitum, lactuca, lens palustris, portulaca*.

Flores; *nymphææ, violarum*.

Fructus; *cucurbita, melones, pepones*, quorum succum aliqui in 3. ponunt, *persica, pruna Damascena, uvæ maturæ, b saccharum*.

a Humiditas.) *Tertium & quartum gradum humiditatis Auctor omisit, quia tertius gradus erat, in quo corpus non citra molestiam, & noxam alteratur. Et quartus gradus erat, qui corpus nostrum cum gravissima læsione & destructione alterat.*

Humidum minime potest destruere & cum læsione corpus nostrum alterare.

Intemperies bumida nunquam potest peccare, imo est amica nostro corpori.

Corpora viva non possunt esse sine bumiditate, sed necessario debent esse bumida, & non possunt esse nimis bumida, si modo bumiditas sit sola.

In hydrope non peccat bumiditas, sed obstructiones, quæ impediunt, quominus bumida possunt excerni, alias natura posuit sufficientia emunctoria, ut per transpirationem insensibilem,

per nares, per vasa salivalia in ore, per renes, & cum scæbibus per alvum: ita ut bumiditas in nostro corpore nunquam peccet, nisi adhe frigus vel viscositas, inde obstructiones, & ex illis ruptiones sunt vasorum lymphaticorum.

In abdomine potest aqua colligi, primo, quando pori non sunt satis patuli, quo transpiratio impeditur, secundo, quando pori vesicæ non pateant ad bumidum imbibendum; & tertio quoque, cum pori intestinorum sunt angustati, ita ut bumidum superfluum intra fistulam recipere non possit.

Quid bumidius aquâ, & tamen Auctor illius non facit mentionem, neque per se peccare potest, quoniam particule bumidæ, propter suam flexibilitatem, possint sese accommodare ad omnium pororum figuras.

In

In thorace etiam aqua potest colligi, cum pori pulmonum sint obstructi, ita ut vapores, in thorace existentes, non possint transire; sed potissima causa aquæ in thorace, abdomine aliisque partibus nostri corporis, est obstructio vasorum lymphaticorum, unde illorum ruprio.

Author bene fecit, quod tertium, & quartum gradum omiserit humiditatis,

sed quam ob causam hoc fecerit, nobis latet.

Humiditas, quæ est in herbis, fluit per illarum fibras, & eo sensu humidæ dicuntur, sed cum sint exsiccatæ, quis tunc dicet, illas esse humidas.

b Saccharum.) Absurdè ponitur inter humida, est inter oleosa & calida, quia scatet oleo & sali.

§. 15. a Sicca in primo: Herbæ & folia; beta, brassica, chamæmelum, fœniculum, hyacinthus, malabatrurn, myrtus, verbascum.

Flores; buphralmi, croci, hyacinthi, meliloti, rosarum, al. 2.

Fructus; baccæ juniperi, castanæ. Semina; fabæ, fœnigræct, bordei.

Radices; bryoniæ, ænanthe, rubiæ, tamarisci, alibiæ, ari.

Gummi; thus, al. 2.

a Sicca sunt.) Quæ habent aquam non admixtam.

Considerabimus sicca dupliciter. Aut quatenus habent plus, aut minus aquæ admixtum: Aut quatenus calore suo magis, vel minus humida excutiunt.

Prioris generis faciunt sanguinem siccum sola admixtione particularum terrestrium, nam tunc accipiunt majorem proportionem in sanguine.

Quomodo vinum dicetur siccum? nimirum, quia humidum est corpore nostro excutit, nam una particula sicca (sic di-

cta) quæ est in ipso vino discutit quidem decem humidas particulas, & ideo dicitur vinum siccum, quatenus reliquum humidum in sanguine discutit.

Particula illa sicca non per se hoc facit, sed materia primi elementi, per illam particulam fluens, expellit omnes illas humidas particulas, & sic tandem illa particula sicca evanescit.

Illæ autem, quæ diu in corpore manent, magnum in corpore habent effectum, propter pororum constantiam, ut sunt corallia, lapides, &c.

§. 16. Sicca in secundo: Herbæ; Anagallis, artemisia, al. primo, anethum viride, betonica, cuscuta, calamus odoratus, intybum, marina brassica, bursa pastoris, equisetum, gingidium, mentha, menthastrum, plantago, rosamarinus, spica nardi, symphytum, fumaria, pimpinella, oxalis, verbenaca, virga pastoris.

Flores; pœoniæ, anemon, chamæpityos, periclimeni, stœchadis.

Fructus; balanus myrepfica, cappares, cydonia mala, nux cupressi, nux moschata, pyra, pistacia.

Semina; fœniculi, carthami, lentes, ervum, seu orobus, milium, oryza, papyris, solani.

Radices; capparum, cicchorii, raphani.

Lignum; Santali. Lacrymæ, gummi, resinæ; galbanum, opopanax, pix arida, myrrha, styrax, mastiche, mel.

§. 17. Sicca in tertio: Metallica; flos æris, æs ustum, squamma æris, ærugo diphryses, alumen, a sal, nitrum, sulphur, chalcitis.

Herbæ & folia; filix, millefolium, quinque folium, polium, trifolium, absinthium, abrotanum ustum, anethum ustum, apium, asarum, ammi, calamintha, chamædrys, chamæpitys, epithymum, byssopus, juniperus, majorana, marrubium, origanum, peucedanum, petroselinum, ptarmica, ruta, sabina, salix, sisymbrium, thymus, serpillum.

K K K K

Flo-

Flores; *balanſtia, epithymi, cbamæpitagos, periclymeni.*
 Fructus; *caryophylli, carpobalfamum, galla, piper, juniperi baccæ.*
 Semina; *grana tinctorum, anethi, apii, ammi, amomi, anifi, carui, cumini, co-
 riantri, nigellæ, petroſelini, milii, viticis.*
 Radices, & cortices; *acori, radix cava, galangæ, ſcyllæ, pentaphylli, trifolii,
 ſari, apii, doronici, ſeu carnabadii, bellebori, cinnamomi.*
 Succii & gummi; *aloe, acetum, acacia, camphora, moſchus.*

a Sal & nitrum.) Non ſunt adeo ſicca .

§. 18. Sicca in quarto: Metallica ; *calcbantum, auripigmentum, ſandaraca,
 bryſocolla, miſi, ſory, melantheria.*

a Herbæ, & folia; b *ruſa ſylveſtris, allium, naſurtium, c ſinapi.*

a Herbæ vero illæ in quarto gradu.)
 Impetuoſè agunt in noſtro corpore, ſed
 non diu .

b Ruſa.) Non meretur poni in quar-
 to gradu .

c Sinapi.) Etiam vix intra ter-

tium gradum numerari poteſt . Parti-
 culæ, quæ ſe inſnuant in poros noſtri
 corporis, & ibi manent, deſtruuntque
 illos, non tam dici poſſunt ſicca, quam
 corroſiva, quia poros corrodunt.

C A P U T I V .

De Medicamentis cuiſlibet membro propriis, ſeu corroborantibus .

§. 1.

Cum vero qualitatibus primis sæpe occulta conjuncta ſit, non eadem alte-
 rantia æque omnibus partibus ſunt aecommodata, ſed ea eligenda,
 a quæ totius ſubſtantię rationi cuiſlibet parti ſunt cognata, & b ob occultas
 quãdam proprietates cum ea ſingularem habent *cuſura duar,* quæ medicamenta,
 ob id vulgo appropriata, & c roborantia nominantur. Ita enim cum manifeſtis
 qualitatibus occultæ concurrunt, & in agendo conſpirant.

a Quæ totius, &c.) Veteres ſuis di-
 ſtinctionibus nihil explicuerunt, nam
 quid hoc eſt dicere, totius ſubſtantia ra-
 tione eſſe cognatum?

b Et ob occultas proprietates, & per
 ſympthiam roborare.) Variis termi-
 nis quidem voluerunt ſuas res explica-
 re, ſed nihil fecerunt .

In prima qualitate illæ diſtinctiones
 ſunt inutiles, nam omnia totã ſuã ſub-
 ſtantia calefaciunt, & frigeſaciunt: illi
 has diſtinctiones fecerunt, quando res
 erant compoſitæ ex diverſis generis par-
 ticularibus, vel quando aliquid eſt in illis,
 quod non poteſt explicari per illorum

quatuor elementa . Nam poteſt eſſe in
 illis aliquid falſum, vel acidum.

Videamus nunc, quid ſentiendum ſit
 de medicamentis ſingulis partibus di-
 catiſ, pro fundamento ſciendum eſt,
 quod pori noſtri corporis ſint reſpicien-
 di, & quod non ſint adamantini illi po-
 ri, ſed obſequioſi, adeoque ſe facile ae-
 commodant variis particularum figu-
 ris . Pori in cartilagine, ut etiam in
 oſſibus, quamquam multo ſtabiliores
 ſunt, minusque ſequaces, tamen quo-
 dammodo obſequuntur in magnitudine
 & figura . Mutatio illa pororum patet
 etiam ex cicatrice, quæ nimis exſiccantibus

ibus medicamentis indurata est, etiam malo curato, ita ut particule aëreæ, in tempestate admodum impetuosæ, non facile penetrant poros cicatricis, unde calendarium in hominibus.

c Roborantia.) Est vox admodum obscura & ambigua, quia, quod uni corroboret, alteri nocet. Roborantia sunt illa (sive alimentum, sive medicamentum sit) quæ poros partium linquunt in naturali situ, figura, & magnitudine.

Rogatur? An dentur medicamenta roborantia, vel caput, vel lienem, vel hepar, vel alias partes?

Respondetur, Cum grano salis accipiendum esse, quatenus sc. dentur medicamenta, quorum particule facilius transeunt poros hujus, quam illius vi-

sceris, sed quatenus eadem particule æque facile transeunt poros, v. gr. lienis, hepatis, cerebri, &c. Eatenus non magis huic, quam illi parti specifica dici possunt, suntque per consequens indifferencia.

Et ut partes nostri corporis facile mutant poros suos sic particule alimentosæ facile transmittantur, & applicantur omnibus partibus.

Præterea non possunt dici parti alicui specifica, quia æque transeunt poros unius partis, quam alterius, & quamvis non tam bene transirent alias partes, tamen vim faciendo illis partibus, & poros partium mutant, & ipsæ mutantur particule, ita ut æque dicantur huic parti, quam illi.

§. 2. a Cephalica calefacientia, & siccantia: *Betonica, majorana, salvia, hyssopus, melissa, rosmarinus, folia lauri, baccæ lauri, satureja, ruta, calamintaba, serpyllum, spica, lavendula, origanum, herba paralytis, liliu cordallium, stæchas Arabica, chamæmelum, ocyumum caryophyllatum, melilotus, pæonia. Semen fileris montani, fœniculi. Radix ircos, caryophyllata. Flores tilia, baccæ juniperi, coriandrum, anacardi, nux moschata, ambræ, moschus, xyloaloe, caryophilli, cubebæ, cardamomum, calamus aromaticus, acorus, macis, galanga, castoreum, viscus quercinus, succinum: ut & quæ extra fere applicantur, benzoe, gummi juniperi, bederæ, tucamahacæ, nigellæ semen, ladanum, mastiche, styrax calamita, thapsia, adeps urfi.*

a Cephalica calefacientia sunt.) Quæ subtilia satis sunt, ut possint transire cerebri poros, & subtilia vascula capitis.

Cephalicum & calidum idem est, sive sunt sicca, sive alterius generis, idem hoc est.

§. 3. a Cephalica frigefacientia, & humectantia: b Rosæ, c violæ, d flores nymphææ, e lactuca: *folia & semen, f portulaca, g semen papaveris, & alia frigida, h acerosa, i cucurbita; quibus ob humectationem addere licet, præcipue in melancholicis, borraginem, buglossum, poma odorata, amygdalas dulces: ut & quæ extra fere capiti applicantur, k folia vitis, salicis, psyllium, capita papaveris, lac muliebre recenter multum, succus cucumeris, cucurbitæ, & humectationis gratia, semen lini, fœnigræci, amygdalæ dulces, flores sambuci.*

a Cephalica frigefacientia.) Sunt, quæ inepta sunt, ut ad caput ascendant, sed quæ potius deorsum detruduntur, atque ideo male dicuntur cephalica.

b Rosæ.) Non possunt numerari inter frigida.

c Violæ.) Sunt temperatè calidæ. d Flores nymphææ.) Non sunt frigidi, nam eò ipso, quò sunt flores sunt volatiles, quoniam flores sunt subtiliores partes herbarum.

e Lactuca.) Esse cephalicam nunquam audivit C. vir.

KKKK 2

f Por-

<p>f Portulaca .) Non est calida . g Semen papaveris .) Etiam non est calidum . b Acetofa .) Est frigida .</p>	<p>i Cucurbita .) Est frigidissima . k Folia vitis , folia falicis .) Quatenus habent salem , possent quodammodo cephalica nominari .</p>
---	--

§. 4. a Capiti nocentia ; viticis semen , absynthii succus , lac in potu , glandes quercinæ in cibo , olivæ nigræ , arbuti fructus , ervum , quod & articulos exsolvit . Amplius offendunt , thus , hederæ cacumina , lentisci fructus , crocus , peucedanum , cyclaminis sicca cum vino epota , mandragora , cicuta , semen lolii . Styrae copiose sumptus .

a Capiti nocentia .) Omnia sunt , fuerunt salsa , sive acida , sive non-
quæ sunt crassa , viscosa , sive simul

§. 5. a Ophthalmica ; Feniculum , euphrasia , ruta , verbena , chelidonium , majorana , betonica , helonium , rad. valerianæ , sem. bormini . b Oculis nocent ; semen cannabis , c caules lactucæ , lentes , fabæ , raphanus , sinapi , d cæpæ , porrum .

<p>a Ophthalmica .) Sunt spiritus valde subtiles , tenues , & mobiles , & non debent , nec crassare humores oculorum , nec obstruere poros membranarum , alias radii luminis aliquam invenient resistantiam . b Oculis nocentia .) Sunt crassa , fri-</p>	<p>gida , & adstringentia , aut etiam quæ habent salem corrosivum , ut sinapi , raphanus , cæpæ . c Caules lactucæ .) Multum salis nitrosi habent . d Cæpæ .) Spiritus cæpæ dicitur aurum solvere .</p>
--	---

§. 6. a Aures calefaciunt ; Cephalica , ut ruta , laurus , costus , nigella , castoreum , item b amygdalæ amaræ , cæpæ , belleborus albus cum melle , moschus cum lana bombycinæ impositus .

<p>a Aures calefacientia .) Quæ poros aurium facile transeunt , & etiam volatilia sunt .</p>	<p>b Amygdalæ amaræ .) Quatenus multum salis in oleo habent , sed non magis dicatæ auri , quam aliis partibus .</p>
---	--

§. 7. a Aures refrigerant ; lac muliebre tepidum , rosæ , malvæ , violæ , albæ , falicis folia , lactucæ , nymphææ .

a Aures refrigerantia .) Quæ etiam alias partes refrigerant .

§. 8. a Thoracica & pneumonica , calefacientia , b & siccantia : byssopus , scabiosæ , capillus veneris , ruffilago , marrubium , calamintha , betonica , veronica , botrys , carduus benedictus , glycyrrhiza , belonii , & ireos radices , scylla , aristolochia rotunda , semen urticæ , feniculi , ficus , uvæ passæ , amygdalæ , pineæ , c pulmo vulpis , radix dracuntii , arti , pimpinellæ , lini semen , d flores sulphuris .

<p>a Thoracica & pneumonica .) Hæc iterum Author revocat ad calida , & sicca , frigida & humida , quæ calefacientia vocat , & siccantia , scatenent multo salis volatili , uti ex ejus catalogo vi-</p>	<p>deri potest . Quæ hic enumerantur , partim sunt simpliciter volatilia , partim multo salis scatenentia , & non magis dicata pulmonibus , quam aliis nostri corporis partibus . b Sic-</p>
--	--

b Siccantia.) Nunquam possunt prodesse corpori vivo, sed in illo semper bumida esse debent.

Error Authorum de medicamentis siccantibus provenit ex eo, quod irrationales chyrurgi cum curarent tumorem quendam quod hoc volebant facere exsiccantibus medicamentis, & non considerabant obstructions, quæ erant tollendæ; ablatis enim obstructionibus, tumor est curatus; cum vero humores obstructionem facientes, exsiccantur, duriores sunt, ut patet in muco navium, ex quibus clarè patet exsiccantia fere unquam posse prodesse in nostro corpore.

Thoracica igitur potius erunt (si cum illis distinctio est facienda) calefacientia & humectantia.

Obstructiones tollentia sunt volatilia calida, & salsa, aliquando etiam acida. Volatilia obstructiones tollunt sua volatilitate: Sales vero sua vi pungente: Acida vi reserandi, præsertim si obstructiones à sale ortæ sunt.

c Pulmo vulpis.) Qua ratione hic aliquid efficit, nobis latet.

d Flores sulphuris.) Cum pars curanda inclinet ad siccitatem, tunc illi sunt omittendi, quia sicci nimis, & calidi sunt.

§. 9. a Thoracica frigida & humida; violæ, malvæ, semen papaveris albi, b psyllii, jujubæ, sebesten, tragacanthum, hordeum. c Pectori nocent; nimis frigida, d acria, e rancida, acida, f adstringentia, ut, fructus immaturi, vitriolum, lepus marinus, oleum nucum.

a Frigida.) Non sunt frigida, quæ Author enumerat, sed sunt temperata & bene, nam omnia frigida noceant, quia faciliè obstructiones faciunt, nec hæc magis ad pulmones pertinent, quam ad alias partes.

Si opus est coagulatione per totum corpus, exhibemus papaverina, & mucilaginosæ.

b Ut psyllii.) Et alia, quæ Author habet. Et etiam jusculum vervecinum paratur.

c Pectori nocent.) Nimis frigida non solum pectori, sed omnibus nostri corporis partibus.

d Acria & acida.) S. corrosiva.

e Rancida.) Quando rancida sunt tunc multum salem volatilem in se habent, ut lardum cum sit rancidum, plus salis in se habet, quam alias.

Pectus non facile fert acridinem corrosivam, quia admodum tenerum est, & illius tunicæ sunt tenerrimæ præsertim pulmonum, unde statim tussis.

f Adstringentia.) Debemus nobis cavere ab adstringentibus, cum causa fluxus non dum sit ablata, ablata vero causâ, sponte sæpe cessat: ideo pessimum est adstringentia dare in vigore diarrhææ, aut dysentericæ, sed sæpe possumus illas curare sudorifero aliquo etheriaca & s.

§. 10. a Cardiaca calida; melissa, rosmarinus, ocymum, carduus benedictus, scordium, veronica, cortices, & semen citri, grana tinctorum, seu chermes, caryophylli hortenses, radices angelicæ, helenii, flores calendule, lignum aloës, aurum, crocus, ambra, moschus, zedoaria, macis, nux moschata, caryophylli, cinnamomum.

a Cardiaca.) Sunt duorum generum, aut sunt volatilia, & eo nomine subito sanguinis fermentationes excitantia, & argentia, & sunt illa, quæ §. 10. ab Authore numerantur, & recensentur, excepto auro, quod ad durum genus est

referendum, quæ omnia valdè spirituosæ sunt & calida; ad hoc jam genus etiã referuntur magnæ compositiones, ut theriaca, mithridatum, diafcardium, orvietanum, & similia, quæ subito fermentationem excitant, & argenti.

Secun-

Secundum genus non, quod sensim excitant, & augent sanguinis fermentationes, sed magis constanter ratione sc. ætheris trajicientis suos poros constantiores, & ab Authore §. II. recen-
sentur.

§. 11. Cardiacæ frigida: a rosæ, violæ, acetosa, b borrago, buglossum, nymphaea, plantago, succus citri, limonum, granatorum, c cerasa, poma odorata, fructus rubi Idæi, santalum, C. C. os de C. C. unicornu, terra sigillata, bolus Armenus, margaritæ, corallium, bezoar, hyacinthus, sapphirus, smaragdus, lapis lazuli.

a Rosæ, & violæ, &c.) Ad §. superiorem sunt referendæ.

b Borrago, & buglossum.) Sunt nullius momenti.

c Cerasa quoque non sunt cardiacæ.

Cum judicio cardiacæ sunt semper præscribendæ, ex. gr. si æger jam est in languore, quia spiritus per poros cor-

poris avolant, quam per pertusum dolum, ibi necessario cardiacæ sunt exhibenda, sed nullo modo prioris generis, quia tunc patiens multo fieret languidior propter spirituum exhalationem, sed posterioris generis sunt exhibenda, quæ lentè agunt, & diu in sanguine manent.

§. 12. Ventriculorum calefacientia, & b siccantia; mentha, absinthium, fœniculum, rosmarinus, salvia, lauri folia, bacca lauri, juniperi, semen carui, anisi, cumini, lignum aloës, galanga, calamus aromaticus, acorus, zingiber, nux moschata, macis, caryophylli, piper, cinnamomum, zedoaria, cardamomum, cyperus, ambræ, massicæ.

a Calefacientia.) Rursus sunt volatilia, & sunt omnia multo sale volatili donata.

b Siccantia.) Hæc quoque rejicienda sunt.

Acida Author non addidit, quia quodammodo sunt frigida. Ventriculo dicata sunt, si ita velint, salia volatilia, & etiam acida volatilia cum judicio exhibita.

§. 13. a Ventriculorum refrigerantia; acetosa, acetosella, b portulaca, c plantago, d endivia, sonchus, e cichorium, f rosæ, violæ, g persica, cydonia, h melones, cucurbitæ, cucumeres, citrulli, pyra, ribes, berberis, poma granata, succus citri, limonum, acida, mespila, i fraga, mora, k santalum.

a Ventriculorum refrigerantia. (Sunt etiam temperata, ut acetosa, acetosella, & seq.)

b Portulaca.) Nullius est momenti.

c Plantago.) Potius nocebit.

d Endivia.) Est temperata.

e Cichorium.) Non refrigerat, sed calefacit.

f Rosæ, violæ.) Sunt calidæ.

g Persica.) Nocebunt.

b Melones, cucurbita, cucumeres, citrulli.) Hæc nunquam possunt dici stomachica, quia nimis sunt frigida,

omnis enim subita mutatio mala est, nam illa præscribi debebant, cum calor in ventriculo prædominatur, potius hoc tentandum lenibus medicamentis refrigerantibus.

i Fraga.) Potius dicenda est inter delicias tolerabiles.

k Santalum citrinum.) Lenem habet adfrictionem, & ideo adhiberi potest, cum ventriculus scatet pituita, ut ejus fibræ non possunt constringi, ut alias solent.

§. 14. a Epar calefacientia; agrimonia, absinthium, capillus veneris, salvia,

via, cuscuta, asarum, hepatica, schœnantium, spica, ageratum, fœniculum, petroselinum, apium, asparagus, amygdala amara, belemium, flos tunice, uvæ passæ, pistacia, sem. calida, calamus aromaticus, cassia lignea, cinnamomum, & reliqua aromata.

a Epar calefacientia.) Etiam tantum sunt spirituosa.

§. 15. *a Epar refrigerantia; endivia, cichoreum, scariola, dens leonis, & quæ adhæc pertinent; portulaca, lactuca, rosæ, viola, nymphæa, acetosa, fragaria, c sem. frigida majora, melonum scilicet, cucurbitæ, cucumeris, & citrulli; & minora, lactucæ puta, endiviæ, scariolæ, portulacæ, d bordeum, santala, e camphora, pomagranata, ribes, berberis, fraga, melon. cerasa, acetum, serum caprinum.*

<i>a Epar frigefacientia.) Sunt rejicienda, quia maximè nocent, sed quæ Authores pro refrigerantibus habent, potius sunt temperata, ut patet ex Catalogo.</i>	<table border="0"> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"><i>refrigerat.</i></td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"><i>c Sem. frigida majora, & lactucæ.)</i></td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"><i>Sunt etiam rejicienda.</i></td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"><i>d Hordeum.) Quoque est temperatum.</i></td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"><i>e Camphora.) Est calidissima.</i></td> </tr> </table>	<i>refrigerat.</i>	<i>c Sem. frigida majora, & lactucæ.)</i>	<i>Sunt etiam rejicienda.</i>	<i>d Hordeum.) Quoque est temperatum.</i>	<i>e Camphora.) Est calidissima.</i>
<i>refrigerat.</i>						
<i>c Sem. frigida majora, & lactucæ.)</i>						
<i>Sunt etiam rejicienda.</i>						
<i>d Hordeum.) Quoque est temperatum.</i>						
<i>e Camphora.) Est calidissima.</i>						

b Lactuca.) Rejicienda est, quia

§. 16. *a Lienem calefacientia: ceterach, scolopendrium, absinthium, epithymum, fumaria, lupulus, ruta, calamintha, petroselinum, veronica, chamædrys, chamæpitys, melissa b nasturtium, cochlearia, prassium, genista, sambucus, asarum, radic. polypodii, helenii, gentianæ, filicis, fœniculum, apium, vitex, tamariscus, cappares, aristolochia, rubia tinctorum, amygdala amara, scylla, calamus aromaticus, ammoniacum, bdellium.*

<i>a Lienem calefacientia.) Quomodo autem possunt medicamenta esse alicui parti dicata, & etiam lient, quæ totum corpus peragant ope circulationis sanguinis, & sanguini communicantur, qui sanguis in liene non agit sed patitur, ut cum sit viscosior & terrefrior, ibi fit fluidior & trajicitur per</i>	<table border="0"> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"><i>lienem, tali fere modo ac sanguis gramosus trajicitur per cribrum.</i></td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"><i>Ita ut lieni dicata, potius dicenda sunt sanguini dicata; si catalogum inspiciamus, videbimus omnia tantum esse spirituosa.</i></td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"><i>b Nasturtium.) Est acre & multo sale volatili donatum.</i></td> </tr> </table>	<i>lienem, tali fere modo ac sanguis gramosus trajicitur per cribrum.</i>	<i>Ita ut lieni dicata, potius dicenda sunt sanguini dicata; si catalogum inspiciamus, videbimus omnia tantum esse spirituosa.</i>	<i>b Nasturtium.) Est acre & multo sale volatili donatum.</i>
<i>lienem, tali fere modo ac sanguis gramosus trajicitur per cribrum.</i>				
<i>Ita ut lieni dicata, potius dicenda sunt sanguini dicata; si catalogum inspiciamus, videbimus omnia tantum esse spirituosa.</i>				
<i>b Nasturtium.) Est acre & multo sale volatili donatum.</i>				

§. 17. *a Lienem refrigerantia; salix, endivia, b cichorium, portulaca, & fere reliqua hepatica.*

<i>a Lienem refrigerantia.) Sunt iterum pessima, ut omnia sunt refrigerantia, præter nitrosa.</i>	<table border="0"> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"><i>Si vero catalogum inspiciamus, potius sunt temperata.</i></td> </tr> <tr> <td style="border-left: 1px solid black; padding-left: 5px;"><i>b Cichoreum.) Est calidum.</i></td> </tr> </table>	<i>Si vero catalogum inspiciamus, potius sunt temperata.</i>	<i>b Cichoreum.) Est calidum.</i>
<i>Si vero catalogum inspiciamus, potius sunt temperata.</i>			
<i>b Cichoreum.) Est calidum.</i>			

§. 18. *a Renes & vesicam calefacientia; capillus veneris, ruta, saxifragia, betonica, ligusticum, fœniculum, cruca, artemisia, calamintha, eryngium, asparagus, ruscus, pimpinella, glycyrrhiza, petroselinum, apium, urtica, daucus, filipendula, rubia tinctorum, ciceres rubri, militum Salis, bacca juniperi, flores chamæmeli, cardamomum, terebintina, chærefolium, amygdala, pistacia, nuclei persicorum, cerasorum, radices capparum.*

a Renes

a Renes & vesicam calefacientia .) Partes solidæ nunquam calefaciunt ; sed id intelligendum est de materiis transeuntibus illas partes, nempe de sanguine, & de humoribus ex sanguine delatis.

Ita ut totum opus sit, nominare omnia illa medicamenta sanguinem calefacientia, & refrigerantia, & si uno catalogo possumus absolvere, quod nunc sit pluribus.

§. 19. a Renes refrigerantia ; malva, b lactuca, portulaca, parietaria, endivia, bordeum, semina quatuor frigida majora, c papaveris, lactucæ, portulacæ, psyllii, cydoniorum, peponis, fraga, violæ, nymphææ flores, campbora, santalum, d acetum, succus limonum, melonum, e ribes.

a Renes refrigerantia) Et hæc iterum rejicimus : verum si Authoris catalogum inspicimus, repugnabit, nam plurima sunt temperata.

b Lactuca, portulaca, semina quatuor frigida majora .) Hæc omnia sunt delenda, tanquam obstructions facientia.

c Papaver .) Considerandum est tanquam coagulans.

NB. Pro generali regula fit, quando volumus refrigerare, fiat hoc nitrosus.

d Acetum .) Non debet adhiberi ad refrigerandam ullam partem, multo minus ad renes.

e Succus ribesiorum .) Est adstringens, & non admittendus, nisi in senis.

Omnis calor præternaturalis oritur ab obstructione, ut etiam erysipelas & inflammatio, quæ etiam gradu tantum differunt. Quando inflammatio est in externa parte, tunc dicitur erysipelas (Belg. de roos) ; cum vero est in

interna parte, tunc dicitur inflammatio (Belg. een ontsteking) & quidem cum est obstructio in poris membranarum.

Omnia calida non faciunt inflammationem, sed tunc, cum adest obstructio pororum, & quidem talis, ut nihil transmittat præter materiam subtilem ; & si obstructio fit in vasis ipsis, tunc non fiet inflammatio, quia ibi non est tam arcta, quin adhuc admittat globulos secundi alimenti, sed cum est in membranis & tunicis vasorum & viscerum.

Pessimum est refrigerantia applicare tali in casu, quia obstructions sunt pertinaciores, & sic facile generetur gangræna, ideo tutius est hoc facere calidis.

Si pars interna aliqua eryspelate laboret, sepe tolli solet sudorifero minerali & salino, quod poros appropriat ad suas figuras, & ita sepe tollitur cum febre interna, quæ ipsi aliquando adest.

§. 20. a Uterum calefacientia ; artemisia, matricaria, betonica, dyctamnium, origanum, pulegium, calamintba, majorana, salvia, thymus, melissa, satireja, ruta, rosmarinus, folia lauri, flores chamæmeli, semen cumini, anisi, fœniculi, dauci, apii, petroselini, radices aristolochiæ, rubiæ tinctorum, eryngii, fœniculi, petroselini, asparagi, pimpinellæ, angelicæ, valerianæ, imperatoricæ, medulla nucis Indicæ, baccæ lauri, juniperi, caryophylli, nux moschata, macis, salamus aromaticus, cinnamomum, zedoaria, crocus, galanga, myrrha, castoreum.

a Uterum calefacientia .) Qualia magis utero, quam aliis partibus commune.

§. 21. a Uterum refrigerantia ; nymphæa, violæ, rosæ, cydonia mala, & strupus eorum, portulaca, lactuca, scariola.

a Ute-

a-Uterum refrigerantia .) Iterum rejicimus .

§. 22. a Arthritica & Neuritica calida; majorana, herba paralytis, betonica, chamæpitys, rosmarinus, salvia, folia lauri, lavendula, stæchas, artemisia, & pleraque cephalica, castoreum, lumbrici terrestres .

a Arthritica .) Omnes nervi, & etiam alie partes, quæ poros habent constantiores, indigent iis, quæ subtilissima sunt, & ideo non facile hærent in poris .

NB. Generatim concludendum est, quod refrigerantia vix unquam sint adbibenda, præsertim si attendimus ad

poros obstructos partium solidarum, in quibus facerent majores obstructiones, sed illa potius sanguini esse adbibenda, quæ ejus motui præternaturali nimio non obsequuntur, quæque adeo obstructionem aliquam in parte solida non progignent, uti sunt nitrata, & pleraque cardiaca secundi generis .

C A P U T V.

De Digerentibus & Præparantibus humores.

§. 1.

EX hac classe petuntur & a digerentia, digestiva seu præparantia dicta, quæ omnia, quæ b naturam in agendo impediunt, tollunt, qualitatesque, quæ e caloris nativi actioni resistunt, mutant, calida scilicet nimis refrigerant, frigida calefaciunt, sicca humectant, humida siccant, crassa attenuant, tenuia incrassant.

a Digerentia .) Digerere, idem est, ac rem crassam leni calore sensim, & pedesentim subtilem reddere, vel dissolvere .

b Naturam in agendo impediunt .) Quid hoc est, omnes plebei sic possunt loqui .

c Quæ caloris nativi actioni resistunt .) Quamvis semper sit calor in nostro corpore, an ideo dicendus est nativus, certe puerile hoc esset, nam est contra naturam caloris, quæ in continuo motu, & transfuxu materiæ consistit .

§. 2. a Bilis nimirum flava refrigerantibus & b humectantibus atque incrassantibus corrigenda . c Pituita calefacientibus, siccantibus & attenuantibus præparanda . Humor melancholicus moderate calefacientibus & humectantibus ac attenuantibus emendandus . d Atra bilis multum humectantibus & attenuantibus corrigenda .

a Bilis flava .) Constat ex terrâ & oleo & sale, & acido & multis aliis particulis .

NB. Pro generali hic tenendum est, quod quoties Authores loquuntur de bile, intelligendum est, illos de sale loqui & sæpius de corrosivo .

b Humectantibus .) Hoc bene, quia si 3j. salis infundatur in multa aquâ, sal vim amittit, & multum per urinam

cum aqua emittet: hanc ob causam sæpius aquæ spadaneæ juvant, nam magna copia sumuntur, ita sal dividitur, & cum aqua ejicitur, ut etiam pituita .

c Pituita calefacientia .) Si pituita multum calefit, tum nimirum exsiccatur, & indurescit .

d Atra bilis .) Est tantum sal corrosivum .

§. 3. Et quidem a cuique parti accommodata, prout humor In hac, vel Hla parte consistit, usurpanda. *Bilem in Capite præparant, & digerunt, Cephalica Frigida: in Pectore, b Thoracica Frigida: in Corde, Cardiaca Frigida: in Ventriculo, Ventriculum refrigerantia: in Epate, Epatica frigida.*

a Cui parti accommodata.) Per poros corporis nostri possunt transire particule omnis figure, si modo sint subtiles, sed illæ particule possunt etiam esse magis convenientes huic parti quam alteri, ut ex. gr. cantharides vesicæ admodum sunt inimicæ, ita ut non possimus totaliter negare, unum medicamentum magis esse accommodatum huic parti, quam alteri, quamvis sit admodum rarum.

b Thoracica frigida.) Nempe obstructions tollentia & temperantia, nam frigida sunt pessima.

Quæ sequuntur sunt quasi appendix §. 1. & secundi.

Si præparatio applicanda sit bili, duplici modo hoc fieri potest. Aut quatenus ejus sal (activitas enim tota bilis consistit in ejus sali, & quoties Authores bilem culpant, non tam totum bilis compositum est respiciendum, quam una

ejus pars salina) per acida infringi potest: aut per emollientia & narcotica impediri, quo minus possit molestias illâ suâ accredine nobis creare.

Interdum etiam magna adest bili (ita vulgo dictæ) viscositas, quæ digestionem (nempe particularum suarum descriptionem) potest admittere, sed hoc non tam bili tribuendum, quam ejus adjuncto humori viscoso.

Observandum interea bene est contra communem errorem, quod non statim bilis vocanda sit humor ille flavus, qualis non raro expuitur, aut vomitur in ignem, quique protinus inflammatur, sed humor ille, pars dumtaxat esse bilis, tanquam compositi, constantis non solum ex terra, aqua sale, & quidem amaricante, & forsitan ad huc multis aliis ex particularum generibus, de quibus sensus noster gustus non ita judicare potest.

§. 4. a Pituitam præparant in Capite Cephalica calida: in Pectore, Thoracica calida: in Ventriculo, Ventriculum calefacientia: in Epate, Epatica calida; in Renibus, Renes calefacientia; in Utero, Uterina calida.

a Pituita præparantia:) Consistit in particularum crassarum attenuatio- ne, & viscosarum descriptione.

Sed quæ hoc paragrapho, & præce-

denti ponuntur, sunt tantum nugatoria, nam quæ ad sanguinem perveniunt, cum sanguine feruntur ad omnes partes ope circulationis.

§. 5. a Melancholiam & b atram bilem præparant; fumarica, c buglossum, borrago, scolopendrium, melissa, cuscuta, capill. veneris, chamædrys, chamæpytus, lupulus, cortices citri, fœniculum, rosmarinus, succus pomorum, d ceterach, cappares, epithymum, violæ, genistæ flores, & semen, tamariscus, sem. ocymi, fraxini.

a Melancholiam.) Diximus consistere in terrestri, & crassa materia.

b Atra bilis.) Cum materia est magis corrosiva.

Melancholia curatur optime venesectio- ne, bonâ diætâ, & decoctis, si modo patientes velint continuare in iis utendis.

Melancholici curantur aquâ spadana naturali, quia tunc bonam observant diætâ, exercitationem modicâ, & magna illa copia aquæ diluit terrestritatem, & vim corrosivam, præterea vi sua minerali obstructions tollit.

Non debent esse nimis subtilia, nam illa parum possunt, quia facili à partibus

culis crassis, & duris reflectuntur, ut | *c Buglossum, borrago.) Nihil pos-*
audivimus parte secunda principio- | *sunt.*
rum philosophiæ Cartesii, non etiam | *d Ceterach.) Est optimum contra*
debent esse crassa, sed temperata sub- | *melancholiam.*
tilia.

C A P U T V. I.

De Emollientibus, laxantibus, rarefacientibus, &c.

§. 1.

M *Alaxantia seu a Emollientia sunt, quæ id quod concretum est, fundunt.* Talia sunt, quæ nec valde calida sunt, nec valde sicca. *b* Calida scilicet in secundo gradu, & nonnihil humida, ac præterea vim emplasticam habentia, ut sunt, *malvæ & althææ folia & radices liliorum alborum, atriplex, mercurialis, semen malvæ, sesami, lini, fœnigræci, althææ, caricæ pingues, oleum simplex, pinguedines gallinæ, suilla, vitulina, bædina, seu: m verticinum & similes, medullæ fere omnes, butyrum recens, cera, pix, resina, bdellium, ammoniacum, styrax liquidus, laudanum, galbanum.*

a Emollientia, talia sunt, quæ nec valde calida sunt, nec valde sicca.) *Est explicatio negativa & nihil docet; idem est ac fideremus duo & tria non sunt quatuor, nec sex, neque septem & sic porro, inde tamen non possum scire, quid sit.*

obscurum aliquid per obscurius, nam nunquam explicavit adhuc, quænam illa vis emplastica sit, & cum postea explicationem dat, illa æque obscura est.

Emollientia dicuntur, quæ flexiles habent particulas, & involvunt salinas, & acidas particulas.

b Calida ac præterea vim emplasticam habentia.) *Hic Author explicat*

§. 2. Hisce opponuntur *σκληροτά, ἢ σκληρόνους.* *a* Indurantia, *b* quæ sunt frigida & humida, ut *semper vitium, portulaca, psyllium, lenticula palustris, solanum.*

a Indurantia sunt.) *Quæ conservant & promovent quietem particularem, Juxta se invicem positarum, ex physica didicimus, in quo mollities & durities consistit.*

b Quæ sunt frigida & humida.) *Veritas aliqua est in iis, sed admodum obscura, nam frigus, quoniam in minori motu consistit, particulas quietas tenet.*

§. 3. *Χαλασνά.* *a* Laxantia tensis, iisque quæ *συνδός* præter naturam dura evaserunt, *b* conferunt, suntque præcipue ea, quæ, cum materia quædam vel vapor, vel status partium spatia replet, extenditque, *c* rarefaciunt, *d* flatuosumque spiritum & materiam attenuant ac discutunt. Talia sunt modice calida, largius humectantia & substantiæ tenuioris, ut facile penetrent, & crassitie non obstruant, ut: *lilium, e oleum chamæmelum, f semen lini, fœnigræci, adipēs, butyrum, g asypus, & similia.*

a Laxantia.) *Illā idea non est omnibus clara & obvīa.*

Humores non possunt dici laxati, sed fibræ partium & muscutorum dicuntur laxa-

laxata, non quod fibræ longiores tunc sunt, sed quod finis magis à principio recedit, quod fit, cum fibræ musculorum, quæ antea inflabantur (quo tempore necessario principia, & fines sibi proprios esse debent) nunc flaccidæ jacent.

b Conferunt.) Est certum genus medicamentum, quod duritiem illam tollet.

c Rarefaciunt.) Est res, quæ non competit partibus solidis, sed humoribus & spiritibus.

d Flatuosumque spiritum.) Nullus spiritus est flatuosus, nec ullus ventus vel flatus est in nostro corpore: Verum quidem est, quod placida sit dissensio in nostro corpore à vaporibus, per omnes partes euntibus, quæ, si non adest, æconomia nostra est turbata,

ideo semper adeste debet.

Si jam obstructio facta est, ita ut vapores non possint transire, mutantur in flatus & ventos, ex quibus clarè patet, quod ventis non possumus mederi, sed essentia illorum est tollenda, quæ est obstructio.

Quod in nostro corpore semper vapor sit, docet etiam quantitas vaporis statim ascendens, cum urinam emitimus.

e Oleum chamæmelinum.) Sunt olea viscosa nimis, ideo non debemus fidere illis.

f Semen lini, sænegræci, adipis, butyrum.) Sunt omnia tali in casu palliativa.

g Esypus.) Ejus sætor potest aliquid tribuere ad apertionem pororum.

§. 4. Porositas seu a condensantia sunt magis & aqueæ naturæ, atque debilius contrahunt, & propterea tenues atque flexiles b poros quidem constringunt, contrahunt & condensant; totam vero partem uadequaque & valentius constringere non possunt. Talia sunt; c aqua frigida, portulaca, sempervivum, psyllium, myosotis, lenticula palustris, tribulus viridis, sedum majus & minus.

a Condensantia sunt magis naturæ aqueæ.) Quis unquam audivit ex aqua aliquid fieri durius.

b Poros condensant.) Poros constringere, & contrahere quidem dicimus: nunquam dicimus condensare poros, sed obstruere poros partium solidarum: humores quidem condensan-

tur, cum particule magis ad se invicem accedunt, & se mutuo plurimis in punctis tangunt.

c Aqua frigida.) Aqua nunquam partibus tam firme adheret, ut rem possit reddere duram, sed aliæ particule crassæ, & duræ hoc faciunt.

§. 5. Stenotica vero a sunt crassæ substantiæ, frigida & b abstringentia. Foris enim crassitie sua poris incumbunt, & frigiditate sua ac siccitate partem contrahunt & c in se cogunt. Ex hoc genere sunt ea, quæ pleraque alias cuncta adstringentia appellantur; d cortices granatorum, e thuris, myrobalanorum, radices tormentillæ, f rhabarbarum rostum, g plantago, h equisetum, bellis minor, sanguinaria, i balaustia, flores rosarum, sem. acetosæ, plantaginis, rosarum, portulacæ, nuces cupressi, myrtilli, cydonia, pyra, mespila, mora immatura, sorba, corna, k gallæ, acini uvarum passarum, cupute glandium, succus hypocistidis, agrestæ, l æacia, mastiche, m sanguis draconis, spodium, n margaritæ, corallium, bolus Armenus, terra sigillata, alumen, lapis hæmatites, o ferrum.

a Stegnotica sunt crassæ substantiæ.) Potius sunt condensantia.

b Adstringentia.) Adstringentium natura satis difficilis est & obscura, & illam

illam explicabimas cap. octavo f. secunda .

c In se cogunt .) Tunc dicebantur in se cogi , cum non amplius videbant effluere illa , quæ antea effluiebant .

d Cort. granatorum .) Sunt austeri , & ita adstringunt .

e Thus & mastix .) Habent partes viscosas , & ita possunt juvare , & augere obstructions .

f Rhabarbarum tostum .) Adstringit , quia ejus vis purgans consistit in volatili , vis ejus vero adstringens in partibus terrestribus .

g Plantago .) Habetur pro refrigerante .

b Equisetum .) Dubium est .

i Balauſtia .) Sunt in summo gradu adstringentia .

k Gallæ .) Sunt ex summo austera .

l Acacia .) Valde adstringit .

m Sanguis draconis .) Etiam .

n Margaritæ .) Quis unquam audivit margaritas adstringere .

o Ferrum .) In prima saltem ignitione adstringit magis , quam quidem in altera .

§. 6. Πικνωτικοί opponuntur ἀραιωτικά , & τῇ στεγνωτικῇ τὸ ἀναρρωματικόν . Αἰραιωτικά , a rarefacientia sunt , quæ meatus cutis aperiunt , porosque ampliores reddunt , ut vapores per eos melius diffilari possint . Talia medicamenta sunt calida , verum moderate , partibus tenuibus , a & non siccantia : ut albæa , mercurialis , anethum , flores chamæmeli , meliliosi , sambuci , semen fœnugræci , lini , ficus arida c oleum vetustum , butyrum .

a Rarefacientia , porosque ampliores reddunt .) Ut ita aliæ partes possunt intermedio loco esse , & manere .

Rarefacientia sunt duplici modo , aut quo nomine se simpliciter subtilia , aut eo ipso , quod sint salina volatilia .

Aliquando etiam acida volatilia , quatenus cum sale nostri sanguinis , & humorum fermentationem ciendo , ali-

quando excitant ipsos sudores corporis tumores , & ruborem .

b Non siccantia .) Verum hoc est si tantum sint moderata , sed egregie siccantia rarefaciunt , ut ex. gr. spiritus vini , similiaque alia .

c Oleum vetustum & butyrum .) Si velis rancidum , quia tunc salem habent copiosum .

§. 7. Αἰρωματικά sunt , quæ vasorum orificia aperiunt ; unde in genere a Aperientia appellari possunt , præcipue tamen Aperientia dicuntur , quæ ad profundiora penetrant , crassosque humores attenuant , & calida sunt in secundo gradu , nonnihil crassiore substantia prædita , ne facile dissipentur , donec operationem suam absolverint . In hunc usum maxime utilia sunt b amara .

c His cognata sunt λεπτονικά δὲ τρυπητικά , d attenuantia & incidentia , quæ dividunt , dissolvunt & comminunt , illa crassos , hæc viscidos & glutinosos humores , suntque propterea tenuis substantiæ , e & calida fere in tertio gradu : item acida , quæque olfactui , aut gustui , vel utrique ; mordacia & calida apparent , nitrosum & salsum saporem habent , aut amara & acida sunt . Talia sunt : f Radices quinque aperientes dictæ , apii scilicet , g fœniculi , asparagi , petroselini , & rusci , graminis , cichorii , eryngii , gentianæ , filicis , rubiæ , rhapontici vulgaris seu centaurei magni , h asari , capparum , tamarisci , fra-xini , sumaria , absinthium , eupatorium , capilli veneris , hæparica , ceterach , chamæpitys , chamædrys , cuscuta , marrubium , calamintha , pulegium , cochlearia , becabunga , nasturtium aquaticum , semen anisi , fœniculi , ammeos , agnicasti , ciceres rubri , lupini , amygdalæ amaræ , cappares , nuclei persicorum , malorum Armeniacorum , cinnamomum , cubebæ , ammoniacum : Acetum , succus limonum .

a Ape-

a Aperientia, & calefacientia.) Alia constant subtilioribus, alia crassioribus, alia agunt subito & potentius, hæc vero crassius, & sæpe insensibiliter; sæpe & non tam efficaciter omnes sales, quæ habent amaritiam quandam, vocant ponticos, sive marinos.

b Amara.) Per se sunt pigra, sed si dant effectum contrarium, hoc faciunt, quia insueta sunt nostro sanguine, nam omnia insueta alterant fermentum nostri corporis, ut hoc verno tempore possumus observare, quum herbis tam primum proventibus vescimur, alvus tunc sæpe laxior evadet, quia nobis sunt inconsuetæ (toto enim tempore hyberno non potuimus illis vesci) media vero æstate cum illas jam sæpius manducavimus, nullam inde sentiemus alterationem, quia tunc consuevimus illis uti, & conveniunt nostro sanguini.

c His cognata.) Quare non eadem.
d Attenuantia, incidentia, &c.) Di-

versitas horum graduum oritur à duobus, aut quod alia aliis particulas habent subtiliores, adeoque impetuosiores: aut quamvis particule sunt crassiusculæ, quod materiam ætheream transmittant per suos poros copiosorem, aut ad minimum talem, quæ cum æthere consueto nostri sanguinis faciat majorem fermentationem, sed hæc philosophica sunt.

Si vis (ut sunt modica) sufficere dicere, quod sint varii gradus inter attenuantia.

e Calida.) Omnia calida sunt volatilia.

f Rad. quinque aperientes, apii.) Non sunt adeo subriles.

g Rad. sceniculi, asparagi, petroselinii, rusci, germinis, cichorii, eryngii.) Sunt ex genere eorum, quæ sunt minus subtilia.

h Rad. asari.) Multum habet salis volatilis.

§. 8. His opponuntur *παχυντά*, *incrassantia*, quæ succos tenuiores & liquidiores crassiores reddunt. Talia sunt a frigida, aut temperata b citra acrimoniam, crassæ & terrenæ subitantiæ, quæ, dum se humoribus permiscunt, iis consistentiam crassiorem tribuunt: ut *bolus*, c *papaver*, d *acetosa*, e *oryza*, lentes, mala cydonia, pyra, agrestia, amyllum, e lac chalybeatum, succus granatorum.

a Frigida & temperata.) Ex tenuioribus, & subtilioribus etiam fieri potest incrassatio, ut ex spiritu vini defæcatisimo, opio, camphora, & similibus.

Magna etiam est differentia inter illos subtiles spiritus, quod patet ex sequenti exemplo.

Spiritus vini rectificatissimus confusus cum spiritu urinæ, faciet coagulationem, si vero spiritus urinæ confundatur cum aliis subtilissimis spiritibus, non fiet inde coagulatio.

Ex his clarum est, coagulationem (nempe incrassationem) non solum fieri à crassis & frigidis.

b Citra acrimoniam.) Quia acria sæpe numero sunt volatilia, & pe-

netrantia: possunt crassa quoque esse acria.

c Papaver.) Neutiquam consistentiam crassiorem reddit.

d Acetosa, mala cydonia, & succus granatorum.) Sunt vix incrassantia.

Acida quamvis volatilia, & rectificatissima, levem tamen introducunt coagulationem: dico levem, non quod eorum vis sit levis (est fortissima) sed quia coctione ventriculi infringitur.

e Lac chalybeatum.) Particulæ metallicæ tantum modicum habent motum in nostro corpore, sed operantur ratione ætheris transfuentis, aut ratione particularum suarum crassarum, impetum facientium in obstructions.

§. 9. *Εμπλασμά*, quæ *εμφορατικά* dicuntur, sunt, quæ corporis meatibus, & potus illita, iis tenaciter adhærent, eos opplent atque obstruunt. a Suntque quædam

dam sicca & terrea, b citra mordicationem tamen atque acrimoniam, & si corporis meatibus illinuntur, difficulter a velli possunt. Quædam verò etiam aqueo & aëreo humore sunt perfusa, tenacia tamen, ut c oleum dulce. Talia sunt: d amyllum, pompholyx, cerussa, e calx, bolus, terra sigillata, gypsum, lythargyrium, plumbum usum, radices albæ, liliorum, & semen fœnugræci, mucilagines omnes, farina triticea, pineorum nuclei aqua macerati, gummi Arabicum, sarcocolla, tragacantha, adipēs recentiores, & medullæ, butyrum recens, g caseus recens, ovi albumen, cera.

a Suntque quædam sicca.) Sicca nihil ad rhombum faciunt.

b Circa mordacitatem, & acrimoniam.) Non facit ad rhombum, neque aquositas, neque humiditas.

c Oleum dulce.) Quia oleum rancidum, multum salis volatilis habet.

d Amyllum.) Facit ad crassitiem

sanguinis.

e Calx.) Adhæret demum cum arena & aqua, ipse est addita, & rursus est exsiccata.

f Semen fœnugræci.) Tenacissimum est.

g Caseus recens.) Præsertim si torretur.

§. 10. His opponuntur *εξορακτικά & εὐπρακτικά*, quorum hæc in superficie corporis, seu cute sordes abstergunt; a illa vero subtilioris sunt substantiæ, atque etiam in poros penetrant, & obstructions aperiunt, & proinde vim siccandam cum tenuitate substantiæ habent, siue sint calida, siue sint frigida. Dantur enim & calida & frigida abstergentia, suntque talia omnia salsa, amara, nitrofa, ut marrubium, centaurium minus, apium, absinthium, abrotanum, hyssopus, nasturtium, farina lupinorum & orobi, agrimonia, beta, chamædrys, tenacetum, amygdala amara, radix aristolochiæ, iridis, gentianæ, sigilli Salamonis, b hordeum, surfures, succus limonum, semen urticæ, radix tamariscit, capparum cortex, scolopendrium, scylla, nitrum, mel, saccharum, myrrha, lixivioria omnia, serum lactis, fel animalium, arugo.

a Illa subtilioris sunt substantiæ.) Abstergentia si essent, pertinerent ad paragraphum, ubi agitur de attenuantibus.

Abstergentia sunt illa, quæ viscosa & crassa superficiem adherentia dissolvunt, & ad invicem separant, quæ aliquando sunt salina, vel & modice actida, aut facile intra corpus in acidum declinantia.

b Hordeum.) Ab omnibus dicitur

emolliens.

Cur hordeum dicitur nonnihil temperatum, quia in corpore nostro facile declinat in acidum, & acida opponuntur salibus, totus sanguis potest inde acidiusculus reddi, ex pane & cerevisia semper aliquid acidi in corpore conservatur: hordeum quamvis in aquâ coctum, abit in acidum potum; ut videre est in cerevisia.

C A P U T VII.

De Medicamentis dolorem sedantibus, & somnum conciliantibus.

§. 1.

Tandem in hac classe sunt a *ἀνώδυνα ναιρωτικά & ὑπνωτικά ἄνώδυνα & παρηγορικά* proprie dicuntur, b non quæ causam doloris tollunt, aut sensum hebetant,

betant, sed quæ, manente etiam causa, dolorem leniunt. Suntque temperata ac blando calore prædita ac mollia, & jucundam, ac sua vena sensationem in tactu efficiunt. Idque præstant, quæ c calore tepido, ac blando sunt prædita, corporique nostro temperie simillima, ac plerumque etiam d mollia, & pingua, partemque, ut minus dolori apta sit, laxant, & molliunt. Talia sunt e chamæmelum, melilotus, anethum, sambucus, malva, althæa, radices liliorum, semen fænugraci, lini, tritici, bordet; oleum dulce mediæ ætatis, amygdalarum dulcium, crocus, atque alia è superioribus parata, f butyrum recens, insulsum, pinguedo gallinæ, anseris, vitelli ovorum, g medulla panis albi, lac tepidum, axungia porcina.

a Anodyna.) Sunt duo casus, aut quod sensus hebetetur, & causa doloris non tollatur; aut vice versa, quod causa doloris tollatur, & sensus non hebetetur.

b Non quæ causam doloris tollunt, aut sensum hebetant, &c.) Est confusus conceptus, est contradictio in adjecto, ut ex sequentibus clarius patebit.

c Calore tepido & blando, &c.) Calor & frigus hic nihil faciunt, gravius odor in camphora, & opiosatis docet illa esse calida.

d Mollia & pingua.) Dolorem mitigant, quia particulas scindentes &

pungentes involvunt, & illa sunt anodyna primi generis: Anodynum secundi generis sensum hebetant, & causam doloris non tollunt, pro tempore sc. impediunt, quo minus possint illæ particule pungentes, & scindentes movere nervos, unde ille excitatur sensus doloris in mente.

e Chamæmelum, melilotus, sambucus, anæthum.) Dolorem non sedant.

f Butyrum recens, & insulsum.) Quia sal pungit.

g Medulla panis, &c.) Hæc omnia sunt mollia, & refertur possunt ad primum gradum.

§. 2. Narcotica, quæ & stuporosa, quod soporem quoque inducant, a neque causam doloris tollunt, b neque dolorem leniunt, sed stuporem parti inducunt; c sensumque, ne id, quod dolorificum est, percipiat, hebetant: Pendet autem hæc vis ab occulta qualitate. Suntque talia: d lactuca, nymphæa, e papaver, solanum, hyoscyamus, mandragora, opium.

a Narcotica & causam doloris in corpore tollunt, & sensum hebetant.) Alia id faciunt pro tempore: alia radicaliter tollunt, & pro toto decursu.

Quæ pro tempore faciunt, sunt illa, quæ tamdiu tollunt dolores, quamdiu sunt in sanguine, sed illa postea exhalantur, diximus, quod mollia, & pingua sedant dolorem, involvendo particulas acres, & scindentes.

Narcotica vero hoc faciunt increpando sanguinem, & ita impediunt, quo minus particule acres possint vellicando nervos afficere, & hoc modo pro tempore morbus tollitur.

b Neque dolorem leniunt.) Quæ stuporem inducunt, leniunt etiam dolo-

rem, ut in dolore dentium videmus, cum acria adbibemus solvantur nervi, & ita dolor minuitur, & stupor oritur.

c Sensumque hebetant.) Anima non potest unquam hebetari, & anima sentit, non vero corpus.

d Lactuca & nymphæa.) Stuporem non possunt inducere, nisi ratione obstructionum, quas faciunt in nervis, & ultra obstructiones spiritus fluere non possit, ideoque ultra eas flaccidi sunt nervi, & per consequens omnis sensus expertes, vel saltem stupore præditi.

e Papaver, solanum, hyoscyamus, mandragora, opium.) Sunt sanguinem coagulantia, inter quæ numerari potest camphora.

CAPUT VIII.

De Attrahentibus, & Repellentibus.

§. I.

IN secunda classe sunt *a* Attrahentia, quæ humores, & spiritus e corpore in superficiem attrahunt. Fit autem attractio ista à calore, concurrente tenuitate substantiæ. Suntque alia calida, & sicca in secundo gradu, quæ moderata attrahunt: alia vero in tertio, quæ magis; alia etiam in quarto, quæ maxime attrahunt, & ardore cutem in tumorem attollunt, ac rubore suffundunt, tandemque vesicas excitant, e quibus dropaces, sinapismi, & phœnigmi parantur. Talia sunt; radices aristolochiæ utriusque, anemones, cyclamini, dracunculi, gentianæ, pyretbri, ranunculi, narcissi, arundinis, ari, thapsiæ, flammula, b urtica, leptidium, ranunculus, semen sinapis, nasturtii, allium, cape, fermentum, anacardia, c gummi ammoniacum, galbanum, sagapenum, opopanax, pix sicca, propolis, d finus asferinus, columbinus, gallinaceus, e cantharides.

a Attrahentia. Author nihil explicat de natura attrahentium, revera nihil in nostro corpore est, quod attrahat: attrahentia repugnat sanguinis circulationi, ideo in nostro corpore neque fingi, neque dari possunt. Appelluntur quidem particulae aliæ potius ad hanc partem, quam ad illam.

Quæritur nunc, quare hoc fit? Cartesius hoc bene explicat in parte quarta principiorum, ubi de magnete agit. Similitudo pororum hoc multum facit, & etiam materia ætherea poros transfuens.

Poris ferri vel ebalibis, & magnetis sunt sibi similes admodum, & dissimiles poris aliorum corporum. Ex anatomia magnetis patet, magnetem constare multis particulis ferreis.

Quod quædam particulae in nostro corpore potius feruntur ad hanc, quam ad illam partem, docent multa.

Primo, bilis ad hepar, & folliculum fellis. Secundo, urina ad renes. Tertio, succus pancreaticus ad pancreatem, & multa alia, quæ omnia sunt propter similitudinem pororum, & figuram humorum, qui ex arteriis vicinis exeunt, non quod alluciantur, sed quod lege motus pellantur eò, siq; hoc propter æthe-

rem certum horum poris spectatim convenientem: si minus abludit, parum aut nihil alterabit, si magis abludit varia producit symptomata.

Si talis materia ætherea suat per poros medicamenti, qualis solet fluere per poros hujus, vel illius partis nostri corporis, nihil alterabit: sed si materia alia suat per illa medicamenta, tunc impetum facientia in poros, tremorem fibrarum sensibiliter augent, sensumque doloris majorem, minoremve inducunt, pro majori, vel minori varietate materie æthereæ.

b Urtica.) Humorem habet corrosivum, qui humor immixtus in poros cutis, ibi fermentationem excitat, sicque obstructions facit, unde vesiculae, quæ fiunt, quando circulatio impedita est.

c Gummi.) Ab Authore enumerata non sunt magna efficaciae.

d Stercora.) Agunt ratione salis corrosivi.

e Cantharides.) Eà ratione etiam.

Quidam putant vim attrahentium tantam esse, ut aciculas, aliave similia attrahere possint, ut magnes ferrum; sed ejectione simul cum pure, pus enim tunc causa est istius ejectionis.

§. 2. *a* Repellentia attrahentibus opponuntur, *b* humorisque influxum.

M m m m

pro-

prohibent: vel quoque eum, qui recens influxit, atque in eo fluctuat, nondumque impactus est, reprimunt & rejiciunt. Præstant autem hoc, vel quia frigida, vel quia adstringentia, vel quia utramque vim habent. Adstringentia rursus duplicia sunt, alia frigida, alia calida, c & quidem efficacissime id præstant, quia simul sunt frigida, & adstringentia. d Quæ saltem frigiditate repellunt, & aquea sunt, seu e humida sunt. f aqua frigida, sempervivum, portulaca, lenticula palustris, endivia, lactuca, solanum, tribulus aquaticus, umbilicus Veneris, psyllium, albumen ovi. Frigida g adstringentia, sunt; plantago, polygonum, auricula muris, bellis, equisetum, folia sorbi, quercus, myrti, mespili, flores rosarum, balauſtia, baccæ myrti, galæ, sorba, fr. berberis, myrtilli, cortices granatorum, radices pruni sylvestris, cortices berberis, radices pentaphylli, bisfortæ, tormentilla, succus granatorum, acaciæ, hypocistidis, mororum maturorum, acetum, terra sigillata, bolus Armenus, sanguis draconis, turbia. h Calida adstringentia sunt: spica, aloë, thus, myrrha, cyperus, absinthium, nuces cupressi, cortices thuris, juncus odoratus, alumen.

a Repellentia.) Illa dicimus esse malum inventum ab illis, quibus circulatio fuit ignota, tamen illos non possumus ita accusare, ac quidem recentiores, qui norunt circulationem sanguinis & humorum: impossibile est; ut humores, qui ad aliquem locum feruntur, repellantur. Idem est ac si diceremus fluviolum repelli versus suam originem.

Repellere consistat in eo, quod impediamus, quò minus in partem influant, tunc concedi potest; sed minimè hoc dici potest remittere, vel repellere.

Repellentia. Varia acceperunt nomina ab Authoribus: cum influxus humorum impediatur, ita ut ad partes venire non possint, tunc vocatur intercipientia, aliquando dicuntur defensiva, non solum quod defendant vulnera ab aëre externo; sed simul etiam quod impediant, ne humores nocituri ferantur ad partem affectam. Aliquando nominantur hæmorrhagiam sistentia, & illa sunt adstringentia. Sic & appellantur exsiccantia in fine sc. ulceris sanandi in fluxu alvi, aliarumve partium vocantur adstringentia, & in ambustis refrigerantia.

Sal commune non potest dici refrigerare, sed est temperatum, quodammodo tamen inclinatur ad calorem, sed quoniam est pigri motus, non potest dici adeo calidum: si volatile esset, revera diceretur calidum.

b Humorifq; influxum prohibent.)

Hoc potest admitti: sed quod reprimunt & rejiciunt falsissimum est.

Repellentia, quæ humoris influxum prohibent, nunquam debent adhiberi, nisi in principio; aut declinatione. In principio possumus obtinere, quod humorum influxum impediatur. Cum humores influxerunt, tunc velle adstringere futile hoc est, sicut barbæ tonsores id aliquoties experti sunt.

c Efficacissime id præstant.) Generatim hoc dici potest, quod omnia quæ hic dicuntur repellentia sunt partium solidarum, & non faciliè ad statum volatilitatis producantur.

d Quæ frigiditatem repellunt.) Frigus nascitur ex visciditate, & crassitie. Crassa sunt: Terra sigillata, bolus armenus, &c.

Viscosa sunt: Tragacanthum, gummi Arabicum, vitelli ovi, thus, myrrha, &c. e Humida.) Nihil faciunt, sed magis fluida reddunt; potius eliguntur crassa, viscosa, & sicca.

f Aqua.) Aqua dicitur repellens, quia per eam non fuit tantum ignis celestis, cum parti applicatur, tunc ad illam partem non venit tanta ætheris quantitas.

Repellentia, quæ Author enumerat sunt crassa, & viscosa.

g Adstringentia.) Sequuntur quæ duplicia sunt, acida crassa, & acida austeriora, si sint volatilia magnam vim adstringendi amittunt.

Acida

*Acida debent etiam esse crassa & au-
stera, quia quaedam acida laxant, ut
pruna acida, acetosa & acetosella.*

*Quibusdam humoribus, & partibus
aceto tantum erit adstringens, qui-
busdam vero laxans & dissolvens; vi-
demus enim quaedam corpora dissolvi
aceto, ut exempli gratia gummi qua-
dam, quæ aliis liquoribus non solvun-
tur; alia gummi solvantur aqua, ad
quæ maxime attendendum est.*

b Ipsa calida.) Talia possunt dici

*repellentia in aliquo casu, quatenus ca-
lidum exsiccat, & humidum expellit.
Hinc imprudentissime faciunt Medici,
& Chirurghi, qui calidissimis tumores
volunt curare, humidum exsiccant, &
illud, quod obstructionem facit, durum,
& scyrrhosum reddunt: & illi, qui sem-
per crepans, suam experientiam hoc do-
cere non possunt.*

*Calida possunt quidem prima, se-
cunda, & tertia vice applicari, & tunc
de iis sistendum est.*

C A P U T IX.

*De Maturantibus, pus generantibus, carnem & callum genera-
ntibus, glatinantibus, cicatricem inducentibus,
lac & semen generantibus.*

§. I.

IN tertia classe sunt *a* *πρωτα*, seu maturantia & coquentia, ac *επιπρωτα*, seu *επιπρωτα*, pus moventia, ita dicta, quod sine iis puris generatio à natu-
ra perfici non facile queat, utpote, quæ ob similitudinem, quam cum corpore
nostro habent, *b* calidi natiui substantiam tumentur atque augment. *c* Sunt enim
temperatè calida, *d* simulque humida & emplastica, quæ meatus occludendo
spiriritum, caloremque cohibent, ac retinent. Talia sunt: *oleum dulce, hydre-
leum, butyrum, adeps suillus, vitulinus, tritici semen & farina, panis triticeus,
semen scænuæ, lini, folia, ac radices althææ, malvæ, brancæ ursinæ, radices
liliorum alborum, cepæ coctæ, caricæ pingues, pix liquida, styrax liquidus, tere-
binthina.* Quorum aliqua si vel sicciora, vel humidiora videntur, observan-
dum, vix unquam horum unum solum usurpari, sed cum aliis misceri, ita ut
unius siccitas ab alterius humiditate, alterius humiditas ab alterius siccitate
corrigatur.

a Neque vox *πρωτα*; nec maruran-
tia, nec coquentia, nec pus moventia.)
*Nos docent naturam pus maturantium,
& coquentium.*

b Calidi innati substant.) *Omnis ca-
lor transfluens est, non instus, & mini-
mè dici potest innatus; sed esse calidum
nostrum innatum, est ens influens, &
novum continuo succedens.*

c Temperatè calida.) *Sed eatenus
non faciunt ad rem, quamvis conceda-
mus illa esse temperatè calida. Antiqui-
tas nunquam consideravit, quid revera
in re erat & unde fiebat. Pus gigni po-
test eo ipso, quod meatus fuerint occlusi.*

*Maturantia, & pus generantia sunt
illa medicamina, quæ chyli generatio-
nem motu modico promovent per partes
solidas, hinc est, quod humores, quibus
nihil est admixtum chyli, nunquam in
pus convertantur, uti humores salsi &
aquosi, acres, acidi, terrestres: inter sal-
sa & acida, intelligenda sunt acria &
corrosiva.*

d Simulque humida.) *Modicè hu-
mida sunt, quæ chylum fluidiorem red-
dunt, & ita ejus motum promovent.*

*Pus demum provenit tertio, aut quo-
to die, quia ante, obstructiones impedi-
bant, quo minus chylus potuit effluere.*

M m m m 2 Pus

Pus enim nunquam generatur sine obstructione, nam cum fit solutio continui, fibræ, quæ solvuntur, refluiunt in cincinnos, & incommodum sium acquirunt, ita ut chylus, qui antea per illas partes fluebat, impeditur in suo motu: & etiam alii humores, unde digestio & particularum ad invicem separatio, bonæ mixturæ perturbatio, uno verbo pus tunc oritur, novus & novus chylus continuo ope circulationis adveniens, tandem fibras reflexas, in lineam rectam disponit, & ita pus effluit demum tertio, aut quarto die.

Quo pus dicitur magis legitimum, eo magis accedit ad naturam chyli, quod enim albidius est pus, eò magis legitimum est.

Pus nihil aliud est, quam chylus in acridinem, plerumque in aciditatem mutatus.

Quò chylus majorem acridinem aut acidam, aut salinam habet, eo magis viridescit, aut flavescit, & majorem gradum corrosionis acquireret. Prout igitur acido magis minuitur, magis accedit ad naturam chyli.

Ita omnia phænomena possunt explicari.

§. 2. *Sæperrimè, seu a carnem generantia sunt, quæ ad carnis in vulnere, vel vulcere instaurationem faciunt. Equidem natura in generatione carnis primarius opifex est: medicamenta tamen quædam naturæ quasi auxilium ferunt, dum excrementa, naturam in generatione carnis impediunt, summovent, & calorem nativum partis custodiunt. Talia sunt, quæ moderatè calefaciunt, & siccant, & sordes citra morsum detergunt. Prophanæ tamen copia, corporisque humiditate, vel siccitate nunc leviora, nunc fortiora esse debent. Talia sunt, farina bordei, ervi, b fænugræci, tragacantha, iris, lachryma abietis, mastiche, thus, colophonia, c aloë, d myrrha, mel, symphytum, e hypericum, aristolochia, cadmia, cerussa, tuthia, pompholyx, lythargirium.*

a Carnem generantia.) Quod Au- thor de carnem generantibus dicit, est nimis plebeum, & parum supra plebem videtur philosophari.

Carnem generantia talia medicamenta non dantur, quoniam chylus carnem generat. Carnem generantia si velint dari, sunt, quæ impedimenta tollunt, quò minus chylus possit abire in substantiam carneam, vel unguenta si- ve sint emplastica, si- ve sint fomenta, vix nisi aëris injurias excludunt, sed non corriguntur, multò minus tollant causam morbi: quamvis etiam corrigunt illud, quod in illum locum influit, hoc non facit ad rem, quoniam debet sanguis corrigi, unde continuo novus & novus humor peccans fuit; sæpe videmus vulnera felicissime curari, exhibitis subinde decoctis vulnerariis ex radicibus & herbis, præsertim cum acidum in sanguine peccat, quia quæ exhibent semper fere sunt salina: cum jam acido peccat, malum reddant pessimum, & tamen non retro cogitant, quod

salina acido æquè peccare potest, ac acida.

Cum non dantur signa, quæ nos satis docent, quod peccet, præscribantur, quæ salem & acidum simul infringunt, nempe si sal peccet, salem, si vero acidum, acidum infringunt, & talia sunt emollientia, & narcotica.

Si salina peccet acido, sumatur tamarindi, succus limonum, chinensium pomorum, &c.

b Farina fænugræci, tragacantha, lachryma abietis.) Optime hæc præscribuntur in utroque.

c Aloë.) Habet salis multum, quod indicat ejus amarities: suo sale etiam aperit venarum officina, ob salem etiam lavatur in pharmacopæis.

d Myrrha & mel.) Etiam aliquod salis habent.

e Hypericum, aristolochia, cadmia, cerussa, tuthia, pompholyx; lythargirium.) Hæc omnia ponderantur in acida intemperie.

§. 3. His cognata sunt κολλητικά seu *a glutinantia*, quæ plus siccant, & nihil detergunt, sed potius adstringunt, & à nonnullis *επαραιτά* & *φαρμακικά* nominantur, quod in cruentis vulneribus conjungendis usurpentur; quamquam & in ulceribus mundatis locum habeant. A quibus saltem secundum magis & minus differunt *επιδαυτικά*, *b cicatricem inducentia*, utpote quæ plus siccant, ad secundum ordinem usque. In numero κολλητικών & *επιδαυτικών* sunt; *alumen*, *lithargyrium*, *c sarcocolla*, *aloë*, *d bolus Armenus*, *e plumbum*, *f cadmia*, *artifolochia*, *balaustia*, *corallium*, *equisetum*, *g plantago*, *h symphytum*, *tormentilla*, *pentaphyllum*, *perfoliata*, *cortices granatorum*, *i thus*, *æs ustum lotum*, *sanguis draconis*, *k lapis calaminaris*, *antimonium*.

a Glutinantia.) Non possunt dici ejusdem naturæ cum adstringentibus, quoniam non sunt nisi viscosa, adstringentia vero exsiccant, & glutinantia non.

b Cicatricem inducentia.) Nihil aliud sunt, quam exsiccantia, glutinantia infringunt simul salem & acidum sua viscositate.

c Sarcocolla.) Glutinans est.

d Bolus armenus.) Adstringit,

adeoque exsiccatur.

e Plumbum.) Aciditatem absorbet.

f Cadmia.) Hoc etiam facit.

g Plantago.) Non facit ad rem.

h Symphytum, tormentilla, pentaphyllum, perfoliata.) Culinaria sunt.

i Thus.) Potest glutinans dici.

k Lapis calaminaris, antimonium.) Absorbent acidum.

§. 4. Pertinent huc & Medicamenta *φαρμακικά* seu *a vulneraria*, quæ peculiari vi sanguinem ita disponunt, ut ex eo apta & laudabilis caro, quævisque alia substantia perditam promte restitui possit, potionibusque vulnerariis dictis materiam præbent. Talia sunt; *b consolida major & minor, sanicula, consolida Sarracenicæ, agrimonia, pyrola, veronica, artemisia, c plantago, sabina, equisetum, radic. tormentilla, caryophyllata, carduus benedictus, pimpinella, alchymilla, pervinca, sanguisorba, virga aurea, pilosella, centaurium minus, ophioglossum, betonica, hypericum, flores rosarum tanacetum, verbena, serpentaria, herniaria, pentaphyllum, scordium, oculi cancri, macis, bolus Armenus.*

a Vulneraria sunt, quæ peculiari vi.) Et hoc nihil est dicere, quænam illa peculiaris vis est, quæ vulneris curationem promouent.

Quæ vulneris curationem promouent, sunt ea, quæ remouent omnia ex vulneribus, quibus consolidatio impeditur.

Et quæ sanguinem ita disponunt, ut sit aptus ad multum chylum parti vulneratæ suggerendum.

Quæ vulnera faciunt diuturna sunt salsa & acida: ulcera cacoetbes oriuntur ab acedine & sale corrosivo.

Videmus, cum tinctores volunt induere colorem firmum pannis suis, quod utuntur acris & corrosivis, ut intime

tingantur fibræ istorum pannorum.

Ita habemus exemplum in *lypothermia*, ubi vulnus infligitur notabile parti notabili & sensitivæ, quod si sanguis, quod linteum est maculatum, facile eluitur, superstes erit patiens; si vero elui non potest, morietur homo: quod docet corrosivam vim esse in sanguine, quæ intime penetrat fibras linteæ, si vero non sit corrosiva in superficie fibrarum tantum maculabitur, & facile eluetur.

Moritur patiens, quando est sanguis corrosivus, quia vi sua corrosiva gangrenam parit, & inde mortem. Ita dicuntur illi habere carnem facile curabilem, quorum sanguis non est corrosivus

vus ab acido vel falso: Belg. dicitur goed heel-ulces.

Vulneraria, quæ Author hic enumerat, sunt leniter viscosa, leniter adstringentia, sali donata, & ita acidum infringunt, quibus Cl. Vir. addit illa, quæ salem infringunt, & illa, quæ in utroque casu profunt, & talia sunt omnia narcotica.

b Consolida major, minor, farr-

cenica.) Sua viscositate possunt indolere acridinem corrosivam, tam salinam, quam acidam.

c Plantago.) Nullius est momenti. Enumerat Author multa, quæ salem in se habent, & illa infringunt acidum, sicque oculi cancri & bolus armenus etiam faciunt. Amarittes barbarum designat salem.

§. 5. Epuloticis cognata sunt *propanud* seu *a* callum generantia, quæ nimirum desiccant, incrassant, indurant moderate calefaciunt & adstringunt. Horum quædam exhibentur, ut, *b* succus primulæ veris, pulvis radicis agrimonie, aut succus ejus, inprimis lapis osteocolla dictus: Quædam extra applicantur, bolus Armenus, *c* farina volatilis, osteocolla, *d* aloë, *e* nuces cupressi, *f* thus, *g* tragacantha, *h* acacia.

a Gallum generantia.) Nihil aliud sunt, quam exsiccantia, de quibus jam egimus: ita videmus illos, entia multiplicare sine necessitate.

b Succus primulæ veris.) Parum facit ad rem.

c Farina volatilis.) Quatenus liquorem imbibunt.

d Aloë.) Valde siccant.

e Nuces cupressæ.) Valde adstringunt.

f Thus.) Aliquo modo imbibit liquorem.

g Tragacantha.) Etiam.

b Acacia.) Valde adstringit.

Influxus humorum adstrictione impeditur, & ita exsiccatur pars.

§. 6. Tandem ad hanc classem pertinent *a* lac & semen generantia seu *avgentia*. Ad lactis generationem faciunt, quæ ad probi sanguinis generationem faciunt, sanguinemque *b* ad mammas deducunt, peculiaremque cum mammis consensum habent. Talia sunt; *feniculum & anethum viride, smyrnium, apium, polium, eruca, polygala*. Quædam tamen etiam proprietate substantiæ ad lactis generationem facere dicuntur, ut *c* pulvis crystalli, *feniculum & anethum*.

a Lac generantia.) Sunt, quæ dant sanguini multum chylum.

b Ad mammas deducunt, peculiaremque cum mammis habent con-

sensum.) Hæc falsa sunt.

c Pulvis crystalli.) Obstructiones tollit.

§. 7. Eodem modo ad *a* feminis generationem faciunt, quæcunque optimum sanguinem, feminis materiam generant, & quæcunque ipsam ad valè semini generando destinata deducunt; vel etiam semen flatu replent: mediocriter scilicet humida & calore temperata. Talia sunt: *bulbi, ticer, scincus, satyrum, eruca, semen fraxini, lini, allium, cepæ, radices eringii, napi; b* asparagi, zingiber viride, galanga, *c* amygdalæ dulces, nuces pineæ, pisacia, *d* castaneæ, dactyli, fabæ, pustinatæ, rapæ sativæ, oryza, cinara, *e* ostrea.

a Semen generantia.) Sine dubio illa sunt, quæ multum chyli spirituo-

si, sale volatili donati, sanguini supeditant.

b Rad.

quæ impediebant circulationem humorum.

c Cantharides.) Uti in externis partibus vesiculae attolluntur, sic quoque in internis excitari possunt, & quidem majores sæpius cum inflammatione aliqua, quod docet nos usus cantharidum, quæ non exhibentur interne, nisi in casu desperato à gr. ij. ad gr. vj., sed tutius extrahitur tinctura ex illis spiritu vini, quia à paucis granis in substantia exhibitis, facile sanguis ejicitur, quam ejectionem sequitur inflammatio, inflammationem gangrena, gangrenam mors, quæ omnia docent nos prudentiam in illis præscribendis. Aliquando tantum exhibita tinctura ejicitur

sanguis; ideo à minori dosi incipientium semper, & quidem à guttis xxv. ad xl.

Non metuendum est, si nimis in initio sanguis ejiciatur ab exhibita tinctura, quia vasa postea satis flaccescunt, sed tunc dosis minuenda est.

Aliquando tamen vehementioribus illis debemus uti, præsertim in gonorrhæa inveterata, ubi pori male sunt constituti, & sæpe callo obducti, qui omnino sunt mutandi, sed tamen prudenter in omni casu agendum est.

Catalogus Auctoris nobis rursus dat corrosivo sale, & mordaci donata medicamenta.

§. 3. Vehementiora adhuc exarata, quod a crustam inducant, ita dicta, quæ non solum cuticulam, sed ipsam cutim etiam adurunt, suntque calida in quarto gradu, crassæque substantiæ.

a Crustam inducentia.) Sunt illa etiam, quæ suo calore obstructions faciunt, videmus enim cum calori ignis vehementiori adsint calcei, quod co-

rium statim quasi in crustam induret: si hoc in corio, ubi omnia quasi occlusa sunt, multo magis fiet in corpore nostro vivo, & naturali.

§. 4. a Καυσία inter hæc sunt vehementissima, & ipsa calore summo, & substantia crassa prædita, quæ non solum cutem, sed interdum etiam carnem adurunt. Talia sunt: æs ustum, æris flos, calx viva, vitriolum, cinis focum vini, ficulneus, fraxini, sabinæ: fimus columbinus, eruca pinorum, helleborus albus, sal ex lixivio, è quo sapo conficitur, paratus, auripigmentum, arsenicum, b mercurius sublimatus.

a Caustica.) Sunt illa admodum corrosiva, ut Catalogus Auctoris docet.

b Mercurius sublimatus.) Suam habet acridinem ex sale communi, & vitriolo.

§. 5. Præter hæc sunt adhuc medicamenta alia, quæ carnem detrahunt, eaque duplicia, alia mitiora, καδαισθητικά; alia fortiora, quæ ομμάδα, appellantur. Καδαισθητικά, a exedentia, seu corrodentia sunt, quæ excrecentem carnem mollem tollunt, extimamque saltem, quam contingunt, superficiem detrahunt, b non repente, sed sensim, in altum vero penitus non feruntur. Suntque calida in tertio, & quarto gradu, tenuisque substantiæ. Talia sunt: Mitiora; aloë, alumen, cinis conchylium, cinis quercus & ficus, radices vitis albæ, c ellebori nigri, plumbum ustum, antimonium calcinatum. Fortiora; calx viva, flos æris, æs ustum, vitriolum calcinatum, argentum vivum præcipitatum, sublimatum, mis, sory, plumbum ustum, oleum vitrioli, sulphuris.

a Exedentia, seu corrodentia.) Hic Auctor vocat corrodentia, quod bene, &

ita omnia posuisset vocare corrodentia, & acria, ut §. sequenti.

b Non

b Non repente.) Hoc falsum est, nam | c Elleborus niger.) Est minus vehe-
 butyrum antimonii repente hoc faciet, | mens, quam albus.
 & alia etiam.

§. 6. *Surtina*, seu *a putrefacientia* b carnem duriores colliquant, suntque calidissima, siccissima, acris & calori nativo insensissima, quem cum destruant, & humidum radicale diripiant, sequitur substantiæ partis corruptio, & cadaverosa putrilago. Talia sunt: *arsenicum, auripigmentum, cbrysocolla, dryopteris, ptyocampe, aconitum, sandaracha.*

a Putrefacientia.) Hæc iterum sunt | nem rumpunt, & fibras destruant, nam
 corrosiva, & acris. | putrescere est in minimas particulas
 b Carnem colliquant.) Nempe car- | dividere.

§. 7. Pertinent huc & a *Pfilothra*, quæ pilos extirpant, partemque glabram reddunt; & si diutius cuti immorentur, eam exulcerant, & adurunt. Talia sunt: *lixivium forte, calx viva, ova formicarum, sandaracha, b arsenicum, auripigmentum.*

a *Pfilothra.*) Iterum sunt corrosiva. | rent ad radices capillarum, sed etiam
 b *Arsenicum, & auripigmentum.*) | cranium, & meninges, transfronsque
 Non possunt haberi pro *pfilothris*, quia | usque ad ipsos cerebri ventriculos, &
 nimis sunt fortia, non solum penetra- | isa moreretur homo.

§. 8. Tandem a lac & semen extinguentia, & imminuentia quod attinet; Impeditur lactis generatio, si sanguinis copia imminuatur (quod medicamenta non præstant. Sed victus tenuis, vel motus ad mammas impeditur. Talia sunt: *lactuca, lactuca, lens palustris, nymphæa, cucurbita, solanum, portulaca, papaver.* Absumunt vero lac genitum agni casti semen, *calamintha, cuminum, ruta, salvia, orocus, farina fabarum, lupinorum, ocymum*, quorum aliqua occulta vi id præstare creduntur.

a Lac imminuentia.) Medicamen- | existente: & præterea imminuunt fer-
 ta quæ ab Authore recensentur, faciunt | mentationem sanguinis, & per conse-
 sanguinem nimis frigidum, & cacochy- | quens elaborationem probam cbyli.
 micum, mortemque dant sale insigniter |

§. 9. Semen absument quædam occulta proprietate, ut *radix cynosorbidos minor*, sicut major semen auget, *semen agni casti*. Quædam manifesta: *Frigida; cicutia, cucurbita, hyoscyamus, lactuca, nymphæa, acetosa, lens palustris, portulaca, acetum & acida.* Calida; *calamintha, mentha, anethum, ruta, semen cannabis.* Pertinet huc & b *saccharum Saturni, & camphora*, quod tamen negat J. C. Scaliger.

a Semen extinguentia.) Inedia se- | dam homines semen aquosum eijciunt.
 men extinguit, & quæ obstruunt testicu- | b Saccharum Saturni.) Possit se-
 los nervosos, ita ut spirituum influxus | men minuere, quatenus incrassat san-
 in testiculos impediatur: unde fit ut qui- | guinem, & tardiores reddit.

CAPUT XL

De Purgantibus per alvum.

§. 1.

IN quinta classe medicamentorum, eorum scilicet, quæ in ablatione alicujus rei consistunt, sunt primo *Purgantia* dicta. Etsi vero in genere omnia medicamenta, quæ aliquam corporis partem ab excrementis liberant, purgantia appellari possunt: usum tamen obtinuit, ut illa solum purgantia in specie dicantur, quæ per alvum, vel etiam vomitum corporis excrementa educunt. *a* Sunt autem ea, quæ alvum movent, & communi Evacuantium nomine indigitari solent, duplicia, alia, quæ alvum saltem primasque vias evacuant; alia quæ ultra primam corporis regionem penetrant, & ex remotioribus vitiosos humores evacuant, quæ propriissime *Purgantia* dicuntur.

a Sunt autem duplicia.) *Imaginaria* est divisio corporis in tres regiones, & repugnat circulationi sanguinis.

Veteribus prima regio erat à ventriculo per intestina, & vasa mesenterica, atque in cavam jecoris partem. *Secunda* à convexa jecoris parte per venam cavam ad cor, & tertia à corde per totum corpus.

Impossibile enim est, ut introducatur fermentatio in sanguine, quæ non ad cor pervenerit, & in eo quidem duplici illa fermentatione, in dextro, & sinistro ventriculo cordis, vis illorum medicamentorum perditur.

In hepate non potest illa fermentatio

minui, quia ibi nulla fit fermentatio, & ergo illa vis necessario in sanguine manebit, unde patet, si regiones dari possent, quod prima statuenda est ab ore per ventriculum, intestina, vasa chyli-fera, ductum thoracicum, venam cavam descendente ad cor usque. Sunt tamen gradus adhuc in illis, ita ut dicuntur laxantia; quæ totam fere vim in ventriculo amittunt. *Secunda* est à corde per arterias, vasa capillaria ad partes solidas.

Malta purgantia corpus emaciant, quia per purgationes præsertim vehementes non solum pinguedo, sed etiam ipsa partis stamina abraduntur.

§. 2. Illa Græci *ἰνακοσπυρῖνα*, & *ἰνακῖνα*, ἢ *ἰνακῶν*, vulgo a *Lenientia* nominant, quod fœces ex intestinis, & quicquid in ventriculo, intestinis, & meseraicis orificiis excrementi detinetur, evacuant, sive molliendo & humectando ac lubricando id faciunt, dum abundante humiditate fœces imbuunt & liquant, atque ad expulsionem promovent; sive detergendi, & moderatè stimulandi vim habent. Talia sunt; *malva*, *althæa*, *mercurialis*, *b beta*, *brassica*, *blitum*, *atriplex*, *c asparagus*, *d passula*, *e pruna dulcia*, *sebesten*, *e cassia*, *manna*, *tamarindi*, *f oleum amygdalarum dulcium*, *ficus pingues*, & *recentes*, *g mala dulcia*, *jura pingua*, *galli imprimis vel capi*; *h serum lactis*, *caprinum imprimis*, *butyrum recens*.

a Laxantia & lenientia.) *Vix agunt* in sanguine nostro, sed molliendo, & lubricando alvum subducunt.

Mediocris sanguinem purgant. *Quæ* sunt vulgaria, nempe *mediocria*, *vix* eunt ex arteriis ad partes, & præ-

rea duplici fermentatione cordis, vires plurimas amittunt, ut supra jam dictum.

Vehementia ad partes solidas eunt.

b Beta, brassica, præsertim rubra, blitum, atriplex.) *Salem* habent nitrosum.

c Aspa-

e Asparagus.) Potius urinam subducit.

d Pruna dulcia.) Potius acida purgant, vel potius laxant.

e Cassia, manna, tamarindi.) Vera sunt laxantia.

f Oleum amygdalarum dulce.)

Tantum glabritiem inducunt, ut & pinguis.

g Mala dulcia.) Cum acidum aufferum est in intestinis, tunc illa dulcia aliquid poterunt.

b Serum lactis.) Humiditate sua, & sale pauco suo leniter pungit.

§. 3. Purgantia autem propriissime ita dicta sunt, quæ a peculiari peculiarem aliquem humorem è corpore projiciunt. Qua autem vi id præstent, inter Medicos valdè controversum est: verù consentaneum videtur. Purgantia seu ore assumpta, seu per alvum infusa, seu extra umbilicū, & ventri applicata, seu manibus tractata, b aut natibus admota, calore corporis nostri in actum deduci & resolvi, eorumque resolutorum subtilissimos vapores, aut spiritus per vasa in totum corpus dispergi, & c occulta vi, ac proprietate humores sibi cognatos, & affines movere, turbare, & agitare, ac quasi fermentare, atque omnino efficere, ut qui antea sanguine permixti naturæ molestiam non creabant, jam agitati ab aliis separentur, & seorsim existentes d naturam stimulent, atque ad expellendum irritent; quæ irritata expultricis facultatis ope & purgans medicamentum, & humorem vitiosum ejus vi separatim simul è corpore expellit, atque exturbat.

a Quæ peculiari vi.) Obscurum hoc est, & nihil explicat, purgantia manibus tractata, illa deberent esse fortissima, & deberent se insinuare in poros partium & vasorum, & sic cum sanguine circulari.

b Natibus admota.) Tunc vapores debent efficere dicto modo, insinuando sc. se in poros, &c.

c Occulta vi separantur.) Non opus est hic currere ad occultam qualitatem: spuma in mari solâ fluctuatione, & agitatione separatur: sic sola fermentatione faeces ejiciuntur ex corpore nostro, quia non possunt obsequi intestinum motum particularum sanguinis: ita faeces ob hanc causam ex cerevisia, & vino ejiciuntur, quæ ad superiora eunt, vo-

cantur flores, quæ ad fundum mater vini (& sic porro) Wijnmoer, quo utuntur multerculæ ad splendorem cupri, quod fit ratione salis, & acidi fixi, quod multum in se continet: ita in nostro stercore multum salis, & acidi fixi est, qui tamen in aëre sunt volatilia, quod docent stercora, quibus agri præparantur, suis sc. particulis salinis volatilibus aperiunt poros agri, quo tollitur impedimentum, quod alias facit, quo minus vapores nutrientes possent deserri ad superficiem telluris, illæque particule salinae pro vehiculo suo habent rorem, aut pluviam, quo ad intima terræ penetralia possunt pertingere.

d Naturam stimulent.) Hoc imaginarium est, & etiam facultas expultrix.

§. 4. Sunt autem alia Mitiora, quæ alvum leniunt, præter hoc tamen peculiarem humorem proprietate substantiæ respiciunt, & ultra primas vias ad hepar, & lienem usque vires suas exserunt, è toto tamen, & remotioribus partibus evacuare non possunt. Mediocria, quæ ultra hepar, & lienem etiam majora vasa evacuant. Fortiora vero purgantia sunt, quæ è toto corpore, ac distantiis quoque partibus, & minoribus venis humores evacuant. a Varia autem sunt medicamenta purgantia: ab humorum tamen numero, quos specifica vi attrahunt, differentia constituitur.

a Varia autem sunt medicamenta.) Quod dantur medicamenta specifica

purgantia patet à posteriori, & priori. A posteriori vel experientia probatur,

Nunc a tur,

tur, quod si aliquis bile abundet, & purgetur pituita, homo multo pejus se habebit, & vice versa, vel cum humor diversus ab humore peccante, pejus se habebit homo.

A priori vel ratione probatur, cum purgantia sint diversa, ut aloë, manna, colocintis, &c. (diversitas dependet à figura, & magnitudine particularum) necessario poros debent habere diversos, per quos alius atque alius ether transfluere debet, qui omnes sibi convenientes particulas secum movet, ipsique adhærent (simile enim gaudent simili)

quædam ad latera detruduntur ob ætherem nostri sanguinis fortiores, & quia fermenta omnia à natura sunt gravia, propriâ gravitate magis descendunt, quam ascendunt (non enim negamus aliquid quoque ascendere) sed quod ascendit enim instar florum cerevisiæ, quæ leviores sunt, & ejus potior pars per insensibilem transpirationem abit: sicut per artem mechanicam, & leges motus debent exire per arterias mesentericas; de his vide plura in Collegio theoretico.

Cholagoga, seu bilem evacuantia mitiora.

§. 5. a Manna, Quæ in jusculo carnis bubulæ, vel gallinæ vel decocto prunorum, vel tamarindorum dissoluta, & colata exhibentur, datur ab ʒj. ad ʒiij.

a Manna.) Sunt multe fæminæ, quæ dulcedinem non possint ferre: sed infantibus totum exhibetur.

Queritur an dulcia non sint inimica biliosis.

Respondetur quod multis bile visco-

sa laborantibus, & obstructiones habentibus, non debet exhiberi manna, quia non potest tollere obstructiones, sicque regurgitaret ad ventriculum, & nauseam ibi excitaret.

§. 6. Cassiæ fistularis a benignum & tutum omni tempore & ætate medicamentum est; nisi quod humidior & b flatuosa est, & propterea humido ventriculo, & intestinis, ac affectibus flatulentis minus commoda est. Ideoque c corrigitur cinnamomo, mastiche, sem. anisi, sceniculi, dauct, ʒʒ. vel ʒj. pondere additis. Exhibetur vero commode forma boli vel electuarii, non diu ante cibum. Datur ab ʒʒ. ad ʒij.

a Benignum, & tutum omni tempore, & ætate) Sexus, regioni convenit, sed sua viscositate nonnihil poros obturaret intestinorum.

b Flatuosa.) Corpus semper scatet vaporibus, sed sentiuntur demum, cum pori sunt obstructi, adeo ut non possint ire, nec redire, quos plebes judicat, ibi aliquâ ex causâ externâ gigni.

c Corrigitur.) Cum homines laborant nonnihil obstructionibus, sunt cassia non satis subtiles est ad poros istos aperiendos: & illam ob causam purgantibus adduntur semina carminativa, correctoria dicta, quæ sali suo nonnihil obstructiones tollunt, hinc ex poris apertis erumpunt flatus qua data porta.

§. 7. Tamarindi a frigidi & sicci sunt secundo ordine, ob id b humorum acrimoniam, fervoremque reprimunt. Pulpa datur ab ʒj. ad ʒij. vel ʒiij. in decocto ad ʒvi.

a Frigida.) Omnia acida sunt minus volatilia, hinc Authoribus dicuntur frigida, sed tamarindi sunt temperati.

b Humorum acrimoniam.) Salinam nempe, non diu ante cibum, sudorifera debent habere, & retinere ven-

Ventriculum vacuum; in purgante hoc non est opus, nam dimidia hora post purgans sumptum, cibum sumere licet.

§. 8. a *Rosarum succus, syrupus & mel inde paratum hepatis, & b visceribus robor addit; sed c menses aperit, & propterea prægnantibus non dandus. Succus datur ad ℥ij. syrupus & mel ad ℥ij. vel ℥v.*

a *Rosarum.*) *Sc. pallidarum alvum nonnihil subducit; sed tamen vires ejus ut & ipsarum rosarum pallidarum non sunt magni momenti.* | *cio exhibendus est.*
 b *Robur, addit visceribus.) Obscura est locutio, nam aliquando hic fit portis obstructis aperiendis, aliquando nimis laxis constringendis, ideoque cum judi-* | *c Menses aperit, & propterea prægnantibus non dandus. Vis ejus non est tanta, quod dosis nos etiam docet. Si autem menses aperit, & aperit aliorum viscerum poros, & exinde patet, quod Author velit (robor addit visceribus) poros sc. obstructos aperire.*

§. 9. a *Violarum succus, & inde paratus syrupus & mel calorem mitigant. b Succus datur ad ℥ij. syrupus & mel ad ℥iv.*

a *Violarum succus calorem mitigat.) Qua ratione hoc faciunt non video.* | *b Succus datur.) Potius syrupus ejus additur decoctis, & etiam mel ad gratum saporem.*

§. 10. a *Flores persicorum non solum alvum, sed & vomitum movent, & biliosa, ac serosa educunt. Syrupus ex iis paratus datur ad ℥ij. conserva ad ℥j. In vino infusorum M. j. idem præstat.*

a *Flores persicorum.) Illi magis sensibiliter alvum laxant, & inde paratur syrupus utilis prægnantibus, & pueris.*

§. 11. a *Myrobalani citrinæ frigidæ & siccæ sunt, simulque adstringunt, & viscera quidem roborant, sed in eorum obstructionibus minus tutæ sunt. Adstrictio eorum corrigitur additis aperientibus, & b seminibus odoratis, vel si oleo amygd. dulc. fricentur. c Dantur in pulvere ad ℥ij. In infusione à ℥v. ad ℥i℥.*

a *Myrobalani citrinæ.) Non nihil adstringunt.* | *c Dantur in pulvere ad ℥ij.) Effdosis nimia & nemo capere posset ℥ij. pulveris levioris, rhabarbarum præstat.*
 b *Seminibus odoratis.) Nempe scilicet*

§. 12. a *Rhabarbarum præter flavam bilem purgat etiam pituitam, b sed non nisi in proximis viis hærentem. c Inprimis Epatici utile est. d Habet diversas partes: subtilioribus purgat & aperit, crassioribus adstringit, e unde lientericæ, sputo cruento, ruptis & contusis commodum est. Datur in substantia, f infusione & decoctione, quæ omnino levis esse debet, g additurque tertia pars cinnamomi vel schœnanthi, vel spicæ Indicæ. Ubi purgare solum, vel aperire animus est, infusum & decoctum: ubi vero adstringere & robore, in substantia commodius est. Paratur etiam h extractum, sed quod vix fortius, quam in substantia sumtum purgat. Datur in substantia ad ℥ij. in infusione ad ℥℥.*

a Rha-

a Rhabarbarum purgat præter bilem flavam & pituitam.) Hoc est, non ita purgat bilem, quod nihil pituitæ etiam purgaret, sed præcipue bilem purgat.

b Sed non nisi in proximis vasis hærentem.) Omnia vasa distant satis longe: namque ope circulationis ad sanguinem debent venire, cuique, qui novit circulationem sanguinis, notum est, per quam viam eunt, sed error ille prægnatus est exinde, quod fecerunt tres illas regiones, de quibus supra.

c In primis hepatis utile est.) Sanguini utile est, non parenchymati hepatis, nam bilis versatur quidem in vasis hepatis, non autem in parenchymate.

d Habet diversas partes, &c.) Author ibi optime loquitur.

e Unde lienteria commodum est.) Sputo cruenti, dysenteria & similibus, si paululum torreatur sub cineribus.

f Infusione & decoctione, quæ omnino levis esse debet.) Bene Author monet, quod levis esse debet decoctio, potius omnino absit, & fiat infusio, nisi scopus est, adstringere.

Infusio sit aquosa, minus vinosæ, & minime in spiritu vini.

g Additurque tertia pars cinnamomi vel scharnanti vel spicæ Indicæ.) Si sit tantum infusio non opus est illa addere.

b Extractum sed quod vix fortius.) Sine dubio fortius erit, nam multum relinquatur pro capite mortuo, & minori dosi exhibetur, datur à ℥j. ad gr. xxv. extracti: in substantia a ℥j. ad ℥ij. in infusione ad ℥ss.

§. 13. a Terebinthina non solum alvum movet, sed & viscera, ac præcipue renes extergit. Datur cum pulvere rhabarbari, vel glycyrrhizæ & sacchario in bolos redacta, vel adjecto vitello ovi & effusa aqua conveniente in mortario subigitur, & in liquorem lacteum redigitur. Datur ab ℥ss. ad ℥vj.

a Terebinthina.) Vix alvum movet, nisi sua glabritie evacuat illa, quæ in intestinis jam hærebant: ejus usus non debet esse nimis, & præcipuus est in gonorrhæa, abluit Terebinthina aqua, ut eluatur sal non ni-

hil mordax, & tunc vocatur terebinthina lata, sumitur terebinthina ℥ss. Mercurii dulcis gr. vi. ad ℥ss. ne à viscositate terebinthinae ventriculi fermentatio extinguatur.

§. 14. a Aloë calida est ordine secundo, & sicca tertio, valde amara, aperit venarum orificia, ideoque sanguinis fluxui obnoxias, prægnantibus, hæcticis, & omnino calidis & siccis extenuatisque non tuta. b Commodissime sumitur præparata & extracta ac rosata dicta. Ob amaritudinem non facile in potu, sed commodissime in pilulis exhibetur. Datur à ℥ss. ad ℥ij.

a Aloë.) Habet salem mordacem in sese, ideo etiam lavatur sanguinis fluxui obnoxia, in hæmoptoë & hæ-

morrhoidibus fluentibus noxia est.

b Commodissime sumitur præparata.) Nempè lota.

§. 15. a Psyllii semen frigidum & siccum est in secundo gradu. Datur in infusione potius, quam in substantia à ℥j. ad ℥ij.

a Psyllium.) Psyllii semen viscositatem habet, & sua viscositate involvit

particulas biliosas, nempe salinas, & tali modo potest dici bilem purgare.

Χαλαρώγ' fortiora.

§. 16. a *Scammonium* calidum & siccum in tertio, bilem quidem primo, postea etiam pituitosos humores trahit, & nisi bene correctum sit intestina acrimonia sua abradit, tormina excitat, & b vasorum orificia aperit, sanguinisque fluxum excitat, c ventriculo, epati & cordi nocet, d spiritus inflammat, febresque excitat. Ideoque raro solo utimur. Et ne noceat, addenda pinguis, tragacanthum, bdellium, oleum amygdalarum dulcium, semen psyllii, e cinnamomum, spica, galanga, semen fœniculi, f mala cydonia, mastiche, g violarum & rosarum succus. Corrigitur vulgo coquendo illud in pomo cydonio, & ita præparatum *diagrydium* nominatur. Paratur etiam ex eo extractum seu resina. Languidis tamen etiam correctum vix dandum. Dosis diagrydii à gr. v. ad xv. nonnulli ad ℥j. exhibent.

a *Scammonium* nisi bene correctum sit.) Optime corrigitur fumo acido sulphuris: scammonium pulverisatum inponitur chartæ emporeticæ & accenditur sulphur, cujus fumus recipitur ab illa charta.

b Vasorum orificia aperit.) Sale sc. suo corrosivo.

c Ventriculo, epati, & cordi nocet.) Nempe omnibus partibus nocet.

d Spiritus inflammat.) Improperia hæc est locutio, nam non inflammat spiritus, sed partes solidas ob salem, qui illis inest: pori membranarum obstruuntur à particulis salinis sæpius, qui cum sint obstructi, materia ætherea majori

impetu perfluit illos poros, unde inflammatio, quæ si magna sit, sequitur aliquando febris, ob materiam ætheream perfluentem illos poros, & non convenientem cum materia ætherea nostri sanguinis, unde mixtura fit turbatio, quæ dicitur febris.

e Cinnamomum, spica, galanga, semen fœniculi.) Hæc pessime adduntur, quia sale scatent.

f Mala cydonia.) Bene adduntur, quia acidum infringit salem, qui est in scammonio, & propter eandem rationem tali modo corrigitur.

g Violarum & rosarum succus.) Parum faciunt ad rem.

§. 17. a *Asarum* purgat bilem per alvum; b potius tamen vomitum ciet; attenuat simul, obstructiones aperit, & c sudores movet; & propterea d hydropticis, ictericis, lienosis & quartana laborantibus utile. Datur in substantia à ℥ss. ad ℥ij. vel ℥j. In infusione à ℥ij. ad ℥ss.

a *Asarum*.) Est violentum nimis, ideoque rarioris est usus.

b Potius tamen vomitum ciet.) Omnia purgantia, si sint vehementia, vomitum ciet, ob salem corrosivum, vellicantem ventriculi fibras.

c Et sudores ciet.) Hoc contrarium est purgationi.

d Hydropticis, ictericis, lienosis, & quartana laborantibus.) In his omnibus est obstructio.

Pituitam Purgantia mitiora.

§. 18. a *Myrobalani Cebule*, quæ inprimis cerebro & epati utiles, secundum quosdam etiam atram bilem evacuant. *Emblica*, quæ cordi, spleni & epati dicatæ sunt, ut & *Bellirica*, sunt frigidæ in primo & siccæ in secundo, b adstringuntque, & propterea in obstructionibus non tuto offeruntur, sicut nec

CUM

cum pituita tenacius intestinis adhæret, sed in fluxionibus, laxitate, & ubi adstrictione & roboratione opus est. Præparantur ut supra de citrinis dictum, Eadem etiam earum dosis.

a Myrobalani chebulæ, cerebro (inquit) & hepatis utiles.) *Quanam* major convenientia est inter cerebrum & hepar, quam inter alias partes & cerebrum, & præterea hic conjungunt ea, quæ antea tam sollicitè distinxerunt, habuerunt enim sua cephalica & hepatica: nos vero diximus medicamenta omnia totum corpus peragrarè ope circulationis, & ut pororum cerebri, sic & obstructions pororum hepatis, & aliarum partium tollunt. Verum quidem est, quod in hepate facilius fiant obstructions in vascularibus, quæ multa habent, quam quidem in liene, qui meatus valde laxos habet. *b* Adstringuntque.) Hoc pugnat cum titulo, ubi dicit se adurum de pituitam purgantibus mitioribus.

§. 19. *a* Agaricum pituitam saltem tenuem & aquosam, non vero viscidam purgat, atque imprimis cerebri & pulmonum excrementa evacuat; viscera obstructa aperit, *b* ventriculo tamen non adeo commodum. *c* Ideoque tertia pars caryophyll. nucis moschat. galangæ, salis gemmæ, zingib. addenda. *d* Datur in substantia ad ℥ij. in infusione à ℥ij. ad ℥℥.

a Agaricum.) Commodioris usus est, nam modicam vim purgandi habet non solum aquam, sed & pituitam viscidam, nec magis cerebro dicatum est, quam aliis partibus, ob causam jam supra dictam. cum materia purgatur, & per sedes ejicitur. Restituitur autem illud fermentum per vinum, vel ejus spiritum, vel potius per panem, cui optimum inest fermentum.

Quod omnia fere purgantia sint amara, ideoque gravia, & potius ire ad truncum aortæ descendentem, quam ascendentem, supra audivimus.

b Ventriculum non adeo commodum.) Hoc non speciale est agarico, sed omnibus purgantibus vehementibus, nam post purgationem vehementem, appetitum plerumque homines habent prostratum, quod fit, quia fermentum ventriculi & sanguinis (à quo ventriculus accipit) suum fermentum

c Ideoque tertia pars caryophyll. &c. addenda.) Addunt Authores aromata tanquam corrigentia, quæ sali gaudent, ut restituantur fermentum & ut visciditas, si aliqua purganti inest, adimatur. Omnibus purgantibus optime adduntur mercurii dulcis gr. v. ad viij. quia est quasi digestivum in sanguine, & diu in sanguine manet, præterea impedit, post purgationem, adstrictionem alvi. *d* Datur in substantia.) Melius sumitur ejus refina ad ℥j. vel gr. xxv.

§. 20. *a* Mechoacanna, & ipsa pituitam, sed præcipue serofos, & aquosos humores, educit, & propterea in hydrope utilissima est; corrigitur cinnamomi, anisi, mastiches tertia parte. Datur à ℥j. ad ℥ij. in substantia, in infusione à ℥℥.

a Mechoacanna.) Quare non collocatur ab Authore inter hydragoga, si in hydrope est utilissima, sed nihil in hydrope efficit, quia hydropis curatio non consistit in evacuatione serosorum & aquosorum humorum, sed in ablatione obstructionum, & consolidatione vasorum lymphaticorum.

Fortius pituitam purgantia.

§. 21. *Turbith* est calidum in tertio, & siccum in secundo; pituitamque crassam, & viscidam etiam è remotioribus partibus elicit: ventriculo noxium est, ac a nauseam & vomitum excitat, zingiberis, senibus, & *b* gravidis non dandum, & ubi exhibetur, corrigendum zingibere, mastiche, pipere, cinnaomo, freniculo, galanga; *c* nec post ejus usum pisces comedendi. Dosis à ℥ij. ad ℥iv. in substantia. *d* In infusione, vel decocto à ℥ij. ad ℥iij.

a Turbith nauseam, & vomitum excitat.) *Qualibet medicamenta hoc faciunt purgantia, si humores vitiosos in ventriculo reperiunt, si in cavo ventriculi facilius, sin intra ejus membranas cum anxietate vomunt: quando autem hoc contingit ab exhibitio purgante, bonum est signum, & brevi aeger erit curatus, ad quod in praxi maxime attendendum; nam uno vomitorio sæpe plus efficiemus, quam alias intra duas hebdomadas.*

b Gravidis non dandum.) *Ille motus ridiculus est, nam turbith potuisset inter mediocria poni.*

c Nec post ejus usum pisces comedendi.) *Hoc non est peculiare turbith; sed generale est, quod non debemus viscida edere, cum viscida purgavimus, nec biliosa cum bilem purgavimus, ne factum infectum reddamus.*

d In infusione, aut decoctione.) *Aut fiat potius extractum.*

§. 22. *Carthami semen* pituitam, & aquas vomitu & dejectione purgat, & *a* pectori maxime atque asthmaticis utile est: *b* sed ventriculo ad versatur, ideo cum cinnamomi, galangæ, mastiches, aut anisi tertia parte asurpatur. Datur in decocto à ℥iij. ad ℥vj.

a Carthami semen pectori, utile est.) *Nempe liberat tubulos pectoris à crassa materia peccante, quod quoque efficit in aliis partibus, atque ideo non*

magis pectori, quam aliis partibus convenit.

b Sed ventriculo ad versatur.) *Omnia purgantia hoc faciunt, ut dictum supra.*

§. 23. *Colocynthis*, quæ calida, & sicca est in tertio, è profundioribus, & *a* remotioribus partibus pituitam, quam turbith evacuare nequit, elicit. Verum est vehemens medicamentum, nocetque ventriculo, & intestinis, quibus febris adhæret, & propterea *b* in petiis ligata coqui solet. *c* Sola vix utendum, ejusque loco trochisci, ex ea formati, quos alhandal nominant, usurpari solent. Corrigitur cinnamomo *d* tragacantha, *e* mastice, bdellio, & aliis cardiacis, hepaticis, stomachicis. *f* Datur ad gr. xv. vel ℥j.

a Colocynthis è remotioribus partibus pituitam elicit.) *Nempe perfuit omnia vasa capillaria, partes solidas, & vasa lymphatica, ideoque in lue venerea optimum est remedium, quia fermenta acria hic illic hærentia expurgat, quæ alias ipsa ossa aggrediuntur, & illa erodunt.*

b In petiis ligata coquitur.) *Quia pars subtilior tunc tantum additur decocto, partes enim crassiores facile hæ-*

rerent in portis, sicque corrosiva sua vi convellerent nervos, & sequeretur convulsio.

c Sola vix utendum.) *Hoc Author bene monet.*

d Tragacantha.) *Hoc solum admittendum ex corrigentibus, quia colocynthis peccat sale acri.*

e Mastice, cinnamomo.) *Peccat enim nimis salina acredine, hinc non corrigenda salinis, ut Author vult, sed*

Oooo

tra-

tragacantha hoc admitti potest, quia *f* Datur ad gr. xv. vel ℥j.) Nunquam
 particulas salinas involvunt, dolores. *f* ausim hoc facere.
 que alioquin ortundos, impediunt.

§. 24. a *Hermodactylus* pituitam crassam, præsertim è juncturis, trahit, ob
 idque b arthritidi confert. Verum ventriculo nocet. Corrigitur cinnamomo,
 zingibere, mentha. Datur in substantia à ℥ij. ad ℥iſſ. In infusione, vel deco-
 cto ad ℥iij.

a *Hermodactyli.*) Facile oblivioni
 possunt tradi, quia minus conveniunt
 in medicina.

b *Arthritidi confert.*) Colocynthis
 magis arthritidi confert.

N.B. Omnia pituitam purgantia sunt
 cephalica, & carere possunt turbitch,

carthamo, & aliis, modo habemus colo-
 cynthidem, & agaricum, ex quibus fiat
 tale purgans.

℞. Extract. agarici gr. xv.

Troch. alhandal. gr. ij. ad gr. v.

Mercur. dulcis gr. iv. v. vel viij.

M. F. Pilulæ.

§. 25. a *Euphorbium* calidum est & siccum in quarto gradu, crassam & len-
 tam pituitam attrahit, sed fortius aquosos humores. Est vehemens medicamen-
 tum, & à nonnullis potius inter venena, quam purgantia refertur. b Corrigitur
 cordialibus, & stomachicis, c ol. amygdal. dulc. d croco, mastiche, e aceto-
 sitate citri. Ejus summa f dosis sunt gr. x.

a *Euphorbium.*) Entm omnium
 fortissimum, & vebementissimum.

b Corrigitur cordialibus, & stoma-
 chicis.) Hoc nihil est dicere, quia illa
 sunt dubia.

c Ol amygd. dulc.) Bene corrigitur,
 quia illud oleum involuit salem corro-
 sivum.

d *Crocus.*) Non potest juvare.

e *Acetositas citri.*) Plus potest, quia
 infringit salem.

Omnia phlegmagoga quidem possunt
 aquam educere, sed non æque bene vi-
 scidam, & lentam pituitam.

Euphorbium potius rejiciendum,
 quam usurpandum.

f Dosis sunt gr. x.) Cl. Vir non liben-
 ter exhiberet ad gr. vj.

§. 26. a *Opopanax* calefacit tertio, & siccatur secundo ordine, pituitam cras-
 sam, & viscidam à remotioribus partibus, & articulis allicit. Corrigitur tertia
 parte zingiberis, spicæ, cinnamomi, mastiches. Datur à ℥ſſ. ad ℥j.

a *Opopanax.*) Etiam vebemens est
 phlegmagogum, potest carere, modo ha-
 bemus agaricum, colocynthidem, &

mercurium dulcem, ut dictum supra.

Alias rectè corrigitur aciditate qua-
 dam.

§. 27. a *Sagapenum* calidum in tertio, & siccum in secundo, lentos & crassos
 humores è visceribus, cerebro, & remotioribus partibus purgat, imprimis vero
 ferum. Ventriculo autem & hepati nocet. Corrigitur ut opopanax. Dosis à
 ℥ſſ. ad ℥j.

a *Sagapenum.*) Putat Cl. Vir nos,
 & illo, & aliis posse carere phlegmago-

gis, modo habeamus, ut supra di-
 ctum.

a *Melancholiam, & atros humores purgantia mitiora.*

a *Melancholiam purgantia.*) Volunt dicere materiam terrestrem, quæ ad fermentationem valde est inepta, nam difficillime ad fermentationem producuntur terrestria, & crassa. Cum igitur hoc in casu vehementer purgamus, bonos humores potius purgamus,

quam malos, nempe terrestres: Ita ut hoc in casu effectum, quod Hippocrates habet Aphorismo nono, sectione secunda, sit verissimum.

Corpora, inquit, ubi quis purgare voluerit, facile fluentia reddere oportet, nempe incidi debent, & attenuari.

§. 28. a *Myrobalani Indæ*, quarum eadem est ratio, quæ reliquarum, nisi quod melancholiam purgant.

a *Polypodium* adustam bilem evacuat, ut & pituitam: Lienis & hæ affectionibus hypochondriacis commodum est. c *Dosis* à ʒj. ad ʒiij. Infusione ad ʒj. & supra.

a *Myrobalani, & polypodium.*) Decoctio indi possunt pro alterantibus, sed nunquam hæc purgant, ut ex relatione egrorum constat.

visceribus hypochondria replentibus commodum est, quoniam tollit obstructions.

c *Dosis* à ʒj. ad ʒiij. Vix solum sumitur, sed additur potius decoctis.

b *Affectibus hypochondriacis* commodum est. Nempè obstructionibus in

§. 29. *Epithimum* a adustam bilem, & melancholiam expurgat sine molestia, & morbis ab hisce utile est. Quia tamen calidum & siccum in tertio, tutius hyeme, quam ætate usurpatur. b *Datur* in substantia à ʒj. ad ʒiij. in Infusione ad ʒx. & ʒij.

a *Epithimum* expurgat adustam bilem.) Non tangit hoc bilem; sed illud adustum esse, nempe corrosivum esse, quando terra multum salis corrosivi fixi, vel acidi corrosivi fixi admixtum habet.

corrosivo, vel sale fixo corrosivo.

b *Datur* in substantia à ʒj. ad ʒiij. Vix sumitur solum, & quis vellet tantam pulveris copiam vorare.

Commodius sumitur in infusione à ʒx. ad ʒij. & etiam multo usitator est infusio.

Sic omnia cancrofa sunt ex atra bile, nempe ex terra mixta cum acido fixo

§. 30. a *Sena* quasi media est inter fortiora, & mitiora, calida in secundo, sicca in primo. Utilissimum medicamentum est, quod non solum adustos humores, sed & bilem ac præterea pituitam evacuat, b viscera omnia mundat, & omni ætati convenit. c Cum sit sicciior, corrigitur non incommode floribus violarum & borraginis, & ne ventriculum offendat, additur zingiber, vel cinnamomi, vel galangæ pars quarta. d *Datur* pulvis à ʒj. ad ʒij. in Infusione ʒʒ. ad ʒj.

a *Sena.*) Est mediocriter purgans, b *Viscera* omnia mundat. Nempè viscera à suis obstructionibus, & infarsata materia liberat.

sicciorum esse, & adhuc corrigere vult siccis, ex quibus satis patet unum ex alio fideliter, & sine ratione describere.

d *Datur* pulvis à ʒj. ad ʒij. Sit à ʒʒ. ad ʒij. in Infusione à drach. j. ad drach. ij. vel potius.

c Cum sit sicciior, &c. additur zingiber cinnamom. galanga, &c.) Dicit

Oooo 2

R. Rhei

℞. Rhei elect. ʒiʒ.

Fol. senæ mund. ʒʒ. M. pro Infusione.

℞. Fol. senæ mund. ʒiv.

Rhei elect. drach. j. pro correctio adde

Sem. fœniculi, vel anisi contus. p. j. M.

Pro infusione illud semen additur, ut vaporibus sit liber exitus, nempe pori partium nostrarum à sali servantur aperti, adstringentia minime sunt addenda, ne pori coarctentur, & ita vapores in corpore retineantur.

Sena neque rhabarbarum coqui debet, quia duorum generum particulas habent, purgantes nempe, & adstringentes.

Stiptides sunt eligendi ob majorem vim adstrictionis.

Infundunt folia senæ in decocto prunorum, quod malum est, quia decoctum illud pingue impedit, quo minus vix purgans possit extrahi, melius infunditur cerevisiæ tenui, vel vino.

Alterum vitium est, quod cum prunis coquantur, ob rationem jam supra dictam.

Melancholiam, & adustos humores purgantia fortiora.

§. 31. *Lapis Armenus* a humores melancholicos, lentos, crassos purgat, mitius tamen, quam *helleborus*. *b* Corrigitur lotione aquarum cordialium. Datur à drach. ʒ. ad drach. j. vel etiam drach. ʒʒ.

a Lapis Armen. humores lentos, &c.) Neme pertinaciores humores purgat, mitius tamen, quam *helleborus niger*.

b Corrigitur lotione aquarum cor-

dialium.) *Aqua quatenus cordialis parum facit ad rhombum, sed lavatur aqua ad satem diluendum, & ejus acrimoniam tollendam.*

§. 32. *a* *Lapis lazuli* easdem vires habet, sed debiliores. *b* Corrigitur cordialibus. Dosis eadem.

a Lapis lazuli.) *Est ustator, & illius extracti sumitur à ʒi. ad gr. xxv.*

b Corrigitur cordialibus.) *Hoc nihil facit ad rhombum.*

§. 33. *Helleborus niger* pueris, gravidisque, ac debilibus corporibus non facile dandus, & quidem *a* tutius datur in decocto, quam in substantia. *b* Corrigitur cordialibus, & stomachicis. *c* Datur in substantia à ʒi ad ʒiij. imo drach. j. in Infusione, vel decocto datur à drach. ij. ad ʒʒ.

a *Helleborus niger* Tutius datur in decocto, quam in substantia.) *Cl. Vir decocta purgantia non amat, sed datur corpora, ubi alvus continuo est constipata ab acido austero, & tunc addit quidem decoctis ʒiv. hellebori nigri ʒʒ. ut lenta & nova introducat fermentatio, ut alvus semel de die officium faciat: alias purgantia non sunt quoti-die exhibenda, ne alvus bis assuescat.*

b Corrigitur cordialibus, & stomachicis.) *Hoc nihil est dicere, nam stomachica admodum diversa sunt, uno tempore erunt acida, altera vero sali-*

na, & sic porro.

Nec sal, nec acidum culinare, corrosivum est, neque fixum, ut sunt succus ex immaturis uvis, succus limonum, & similia.

c Datur in substantia.) *Cl. Vir putat helleborum nigrum, & ejus extractum per se non esse exhibendum, sed sequenti modo exhiberi potest.*

℞. Extract. lapid. lazuli gr. xv.

Hellebori nigri gr. vj.

Mercurii dulcis gr. vj. aut viij.

M. Fiant pilulæ.

Hydra-

Hydragoga, & aquosos humores evacuantiâ.

§. 34. *Ireos radice succus calidus & siccus in tertio, aperit, a tenuem bilem & aquam educit, sed gra vidis, quia menses aperit, minus tutus. b* Corrigitur paucò vino, & cinnamomo, additurque manna, vel mel rosaceum, vel decoctum uvarum passularum. *c* Datur ab ℥ss. ad ℥jss. vel ℥ij.

<p><i>a</i> Ireos succus tenuem bilem educit.) <i>Et infra vult, ut addatur mel rosarum, & manna, quæ dulcia bilem auferent, melius est decoctum, quod addit, uvar. passular. Corinthiacarum.</i></p>	<p><i>b</i> Corrigitur, &c.) <i>Correptione opus non est, modo dosis sit exigua.</i> <i>c</i> Datur ab ℥ss. ad ℥jss. vel ℥ij. rad. ireos in decocto.) <i>Sc. ad ℥iv.</i></p>
---	---

§. 35. *a* *Gratiola* per alvum, & vomitum purgat, sed corpus non parum turbat. Corrigitur cinnamomo, sem. anisi, glycirrhiza. Datur in substantia ad drach. j. In decocto ab ℥ss. ad ℥j.

<p><i>a</i> <i>Gratiola</i> .) <i>Vehementissima est, & corrosiva, quam corrosivis adhuc vult corrigere, quod pessimum esset: Melius</i></p>	<p><i>autem corrigitur acidiusculis, ut succo limonum, & similibus: sed non facile utendum est.</i></p>
--	---

§. 36. *a* *Elatarium*, seu succus cucumeris asinini, aquam & bilem ex visceribus exhaurit, *b* hydropticorum aquam feliciter educit. Verum vomitum etiam movet, viscera abradit, ora venarum aperit, *c* &, nisi cautè exhibeatur, nocet. *d* Corrigitur tragacantha, psyllio, bdellio, *e* cinnamomo. In dosi non facile ultra grana sex ascendere licet.

a *Elatarium* .) *Quæ hic de elaterio dicuntur sunt communia omnibus fortioribus hydragogis, in elaterio sal est corrosivum, quod ipsam viscerum substantiam abradit.*

b Hydropticorum aquam feliciter educit.) *Non debemus falli in eo, quod hydroptis curationem putemus consistere in evacuatione aquæ, nam aquam educentia sunt salina, quæ consolidare vulnuscula vasorum lymphaticorum non possunt, ad quod maxime attendendum.*

Duo igitur observanda sunt in hydroptis curatione, tollere sc. obstructions, & consolidare vasa lymphatica.

Quo citius depromimus aquam, eo celerius moriuntur hydroptici, & ideo Cl. Vir putat aquam pedetentim esse evacuandam.

Objicitur, quod quidam curantur per paracenthesin, ubi subito evacuatur aqua.

Respondetur, hoc admodum difficile esse, & rarum, & quando hoc fit, tunc necessario debuit in sanguine esse lenis viscositas, unde consolidatio vasorum lymphaticorum.

c Et, nisi cautè exhibeantur, nocet.) *Fiat illa cautela per extractionem.*

d Colligitur tragacantha, psyllio, bdellio.) *Quia viscositate sua vim corrosivam salis impediunt, sed quid opus est talibus, quæ corrigi debent, sumantur potius mitiora.*

e *Cinnamomum* .) *Non est correctorium, nam suo sale malum auferet, nempe salem corrosivum auferet: Acidiuscula potius corrigunt illa.*

§. 37. *a* *Efulæ* radice cortex, & succus validissime purgat & rodit. Ideoque corrigitur bdellio, tragacantha, mucilage psyllii, cinnamomo, spica. *b* Dosis corticis à gr. vj. ad gr. xv. lactis vero à gr. iij. ad gr. viij.

a *Efu-*

a Esula.) Belg. esëls melk, de hac esula idem dicendum, quod de elaterio, & corrigi non potest cinnamomo & spica.

b Dosis corticis, &c.) Fiat inde potius extractum. Rulandus habet ex-

tractum esulae, quod exhibet ad ℥ij. sed hoc aliquid compositum debet esse, nam alias ad gr. viij. tantum praescribitur. Raro per se, sed cum aliis sumitur.

§. 38. a Mezereum, cujus vis est ignea, acerrima, exulcerans, mordens, b febres accendens, cordis, principumque partium vires exsolvens, validissime c bilem, biliosasque ferositates purgat. d Corrigitur aceto, succo mali Punici aut cydonii, portulacæ, mucilagine sem. psylli. Dosis in substantia à gr. vj. ad gr. x. In decocto à drach. sem. ad drach j.

a Mezereum.) Ori ingestum aqua non est deluendum sed aliquo acido, quod salem corrosivum infringit.

b Febres.) Nempe propter inflammationem febrem excitat.

c Bilem.) Nempe acrem materiam salinam.

d Corrigitur aceto.) Acidiusculis bene corrigitur.

§. 39. a Ebulus & sambucus femine & cortice mediano & succo radice ac flosorum aquas educunt, b corriguntur cinnamomo. c Dosis baccar. ebuli ℥ij. cortic. ℥ij. succi ab ℥ss. ad ℥vj.

a Ebulus & sambucus.) Hæc tutius possumus usurpare.

b Corriguntur.) Non habent mul-

ta correctione opus.

c Dosis corticum.) Potius inde fiat extractum cum spiritu vini.

§. 40. a Soldanella; ad aquas educendas optimum remedium, sed stomacho inimica est. Corrigitur cinnamomo & zingibere. b Dosis à ℥j. ad ℥ij. succi ℥ss.

a Soldanella.) Alias atriplex salsum vocatur, & parum potest, nam inter edulia ponitur.

b Dosis à ℥j. ad ℥ss.) Edulia sine pondere assumuntur.

§. 41. a Gummi guttæ bilem & aquas educit, & saepe etiam vomitum movet, quod prohibetur additione spiritus salis vel macere. Dosis à gr. v. ad ix.

a Gummi guttæ.) Præstat ejus magisterium ad gr. iij. vel iv. si dubium velis medicamentum:

℞. Gummi guttæ gr. iv.

Si vis purgans

℞. Ejuſdem gr. ij. cum aliis sc. purgantibus.

§. 42. a Radix gialapa potenter & aliqua cum violentia serofos humores, ut & atrós purgat. Datur à ℥j. ad ℥ij.

a Radix gialapæ potenter, &c.) Quando sumitur in substantia non est violenta.

Ejus extractum præstat, & præ-

scribitur sequenti methodo.

℞. Extract. agarici gr. xv. gialapæ gr. iij. vel iv.

M. F. Pilulæ.

Etſi

Etsi autem hæc singula singulos humores evacuant: tamen ex iis quædam sunt, quæ & alios humores secundario purgant. Bilem cum pituita evacuant rhabarbarum, aloë, cassia, agaricus, scammonium: Pituitam & atram bilem myrobalani chebulæ, lapis Armenus, lapis Lazuli: Bilem, pituitam & melancholiam sena, epithymus, polypodium, helleborus niger. Recentiores & alia medicamenta veteribus ignota in usum traxerunt è *Tartago*, *Mercurio* & *Antimonio* parata.

C A P U T XII.

De Vomitoriis.

§. 1.

Secundo inter evacuantia sunt *a Vomitoria*, quæ proxime quidem ventriculolum evacuant: tamen si fortiora sint, vicina viscera, *b* imo venas majores exhauriunt. *c* Faciunt id pleraque peculiari proprietate ob quam sursum inclinationem habent, Nonnulla tamen etiam manifesta de causa, quod scilicet vel ventriculo quasi innatant, *d* eumque gravant, vel laxant orificium superioris ventriculi, qualia sunt omnia *e* pingua & oleaginosa. Sunt autem alia lenia, alia mediocria, alia fortiora.

a Vomitoria ventriculum quidem evacuant, sed fortiora vicina viscera exhauriunt.) *Vomitoria primo cavitatem ventriculi, postea poros membranarum ventriculi, & alia viscera ob magnam quassationem, & concussionem totius corporis, unde obstructiones tolluntur, & ita circulatio restituitur.*

b Venas majores exhauriunt.) *Nempe obstructiones tollunt.*

c Faciunt id pleraque peculiari proprietate, ob quam sursum inclinationem habent.) *Inclinatio hæc imaginaria est, fit impulsio violenta potius sursum quam deorsum.*

d Eumque gravant.) *Gravatio ventriculi potest facere ejus convulsionem, nempe vomitum, ut & nimis potus, qui fluctuans in ventriculo nauseam parit.*

e Pingua & oleosa.) *Non semper illa, nec in omnibus vomitum cient, in oleosis & pinguibus etiam sal est, quod docet eorum amaritudo postquam illa friximus, & præterea particulas habent hamosas & ramosas, quæ poros membranarum ventriculi intrant: ibique hærent & obstructiones faciunt, ut & in tubulis, quibus impeditur circulatio humorum, & si illis humoribus adest acredo, vellicantur nervi, unde vehementior spirituum animalium influxus, qui facit vomitum: acredo, quæ oleosis inest, suum quoque tribuit huic rei, inordinatus influxus spirituum animalium in ventriculi fibras facit convulsionem ventriculi, fastidium sæpe causa est vomitus.*

Acria facilius vomitum cient, quam pingua.

§. 2. Lenia sunt; *a* *Aqua* s. vel hordei tepida, præcipue cum paxillo mellis & salis affatim ad cyathum unum hausta, oleum commune tepidum ad ℥iiij. vel ℥vj. *b* *Hydromel* largiter sumtum, *c* *hydrelæum*, ad ℥x. ficus recentes comestæ & aqua tepida superhausta.

a *Aqua tepida.*) *In omnibus non movet vomitum, sed constitutio corpo-*

ris & æconomie est consideranda, in plurimis est vomitum, forte solvet visco-

scosam materiam, quæ in ventriculo, | Quidam nunquam voment ab hydre-
ejusque membranæ heret. | melite, inter quos est ipse Cl. Vir.
b Hydromel largiter sumtum.) | c Hydrelæum.) Quia est oleosum.

§. 3. a Mediocria sunt : Anethi sem. & flores, ut & sem. atriplicis, raphani. Datur à ℥ij. ad ℥℥. Radix asari & atriplicis. Datur in substantia ad ℥iv. betonic. cortex medius juglandis ad ℥j. in infusione ad ℥℥. Juli nucum jugland. in furno exsiccati ad ℥℥. ad ℥j. succus raphani ad ℥ij. summit. recentes sambuci.

a Mediocria sunt.) Hæc omnia omnibus non sunt vomitoria.

§. 4. Fortiora : a Radices cataputiæ, cyclaminis ad ℥j. in infusione à ℥j. ad ℥ij. b Radices ellebori albi in infusione à ℥℥. ad ℥j. additis cardiacis, ebulli flores, cortices, radix genistæ flores, semen à ℥ij. ad ℥℥. sem. cataputiæ decorricata Num. x. Aqua vomitiva è nuc. jugland. virid. & rad. raphani ana part. ij. acetii part. iij. destillata, exhibita ad ℥ij. vel ℥ij. Chymicis in usu sunt, vitrioli, c vitrum Antimonii & flores, d crocus Metallorum & ex eo parata aqua vomitoria Rulandi, Mercurius vitæ, &c.

a Rad. cataputiæ & cyclaminis.)
Sunt violenta.

b Rad. hellebori albi.) Est fortissimum vomitorium.

Proceditur optime chymicis medicamentis.

c Vitrum antimonii.) Potest sufficere in substantia ad gr. iv.

Melius tamen in infusione est cum vino Hispanico, vel alio ad gr. vi. vel viij.

Notandum etiam quod ejus substantia non minuitur, neque pondus, sed

de his in collegio theoretico, ubi agitur de natura hominis, actum est.

Fortia illa vomitoria non solum habent salem sed etiam corrosivum.

Præstat vomitoria exhibere sine cardiacis, & post vomitum cardiaca melius exhibetur.

d Crocus metallorum.) Est violentius vomitorium, sed quod opus est tam multis, modo habeamus, sol. asari, vitrum antimonii, mercurium vitæ, tartarum emeticum, qui sumitur à gr. iv. ad viij.

C A P U T XIII.

De Urinam Cientibus.

§. 1.

Diuretica seu urinam cientia medicamenta alia sunt proprie ita dicta, quæ scilicet a facile ad venas penetrant, atque in b iis humores fundunt, c incidunt, crassumque à tenui separant: idque ut præstare possint, tenuissimæ substantiæ & calida ad tertiam esse oportet. Hujus generis sunt, Radices apii, feniculi, petrosel. rusci, asparagi, valerian. pimpin. spicanardi, asar. absynth. eupator. urtica, betonic. chamæpyt. chæresol. ruta, scordium, sem. anisi, fenic. seselios, chæres. milii solis, saxifragiæ, baccæ junip. amygd. amaræ, nuclei Persic. & ex iis cum malvat. aqua destill. cinnam. subeb. cardam. cassiæ lignea, d spiritus salis, & ex Tartaro medicamenta.

a Fa-

a Facile ad reces penetrant.) Nempe satis conveniunt poris, & figuris partium.

b In iis humores fundunt.) Nempe precipitant serum à sanguine.

c Incidunt.) Quia diuretica multo salis sunt donata, ideo incidunt sanguinem, nempe volatiliorem reddunt, po-

rasque vasorum aperiunt.

Duo genera sunt diureticorum, unum est quod aperit poros vasorum sale suo volatili; alterum est, quod precipitat serum à sanguine.

d Spiritus salis, & ex Tartaro medicamenta.) Illa habent proprietatem, quod serum à sanguine precipitet.

§. 2. a Alia minus proprie dicta, quorum alia sunt calida, sed tertium gradum non attingunt, ut b terebinthina c ciceres, aneth. capill. Veneris d rad. apii recentes: alia etiam humida, quæ vias urinæ leniunt, ut e glycyrrhiza, althæa, f semen malvæ, g ficus, h alia frigida, quæ vim moderate abstergendi, attenuandi & refrigerandi habent; qualia sunt i peponis, cucurbitæ & cucumeris caro & semen k hordeum, fraga, serum lactis, succus citri, limonium: l alia præterquam, quod tenuium sunt partium, multam aquosam humiditatem suppeditant, ut m vinum album tenue, n sem. melonum, cucurbitæ, cucumeris, o aqua thermales.

a Alia minus proprie, &c.) Quidnam in his omnibus est, quod non penetrant renum poros, & quod etiam non fuit in aliis.

b Terebinthina.) In terebinthina esse salem, docet ejus lotio.

c Cineres.) Eorum sapor, nec non sapor juris eorum, docet adesse salem.

d Rad. apii recentes.) Quia exsiccatione abeunt sales volatiles.

e Glycyrrhiza, althæa.) Multas partes molles habet.

f Semen malvæ.) Leniens est.

g Ficus.) Habet particulas molles, & salem.

h Alia frigida.) Refrigeratio non potest referre ad diuresin, neque attenuatio fieri potest refrigerantibus.

i Caro & semen peponis, cucurbitæ, cucumeris, succus limonum, & citri.) Hæc precipitant serum à sanguine.

k Hordeum.) Non est recensivum.

l Alia multam aquosam humiditatem suppeditant, ut vinum tenue album.) Plus humiditas aufert, quam adfert, quia multum salis inest, quo poros aperiunt, & non solum exeat vini humiditas, sed etiam illa, quæ est in sanguine, & inde post ebrietatem ortam à nimio vino solemus sistere.

m Sem. melonum, cucurbitæ, cucumeris.) Sunt tantum serum precipitantia à sanguine.

n Aqua thermalis.) Quare non aqua tepida, vel infusio herbæ thæe.

CAPUT XIV.

De Sudorem provocantibus.

§. I.

a I Aurum, Sudorifera, majore adhuc partium tenuitate prædita sunt, quam diuretica, calida, & ipsa, & propterea in penitiores corporis partes penetrant, & humores incidunt, attenuant, rarefaciunt, in halitum convertunt, & quicquid obvium est, secum deferant, b & in summa corporis impellunt. c Aut si quæ inter ea frigida sunt, d vel etiam adstringentia, occulta qualitate, qua venenis resistunt, e malignos humores ad ambitum corporis pellunt.

Pppp

a Su-

a Sudorifera majore adhuc partium tenuitate predicta sunt, quam diuretica.) Hic videmus affinitatem inter diuretica, & sudorifera.

b In summa corporis impellunt.) Nempe in extrema.

Quaestio gravis est inter Medicos, cur purgans & sudoriferum non sint eadem, cum ambo fermentationem sanguinis augeant.

Respondetur primo, sudorifera nostro sanguini sunt consueti, & solita: Secundo transmittunt materiam aetheream, convenientem aetheri nostri sanguinis, unde motus rectilineus quidem augetur: in purgatione vero motus inretinetur, & ita potest intelligi, quod & in sudoriferis, & purgantibus, motus sanguinis augetur; in purgantibus motus intestinus augetur, quia nostro sanguini sunt insueti, quod docet Author, & ex chymicis inspicienda sunt, & per consequens insueti, & ideo etiam materiam aetheream insuetam transmittunt.

Sudoriferi vis potest etiam esse in praecipitando serum a sanguine, quae praecipitatio fit ope aetheris diversi.

Quaeritur quoque, quomodo sudor saepe emanat, postquam a labore destitimus.

Respondetur, cum laboramus, pori sunt nimis aperti, ut vapores exeant sub forma vaporis, & ita sudor non apparet, quamvis illud sufficiat, cum vero a labore quiescimus, tunc pori ab externo frigore coarctantur quodammodo, ita ut vapores non possint omnes tam cito avolare, quam accedunt, & tunc mutantur in humores, & ita se res quoque habet in febris, quod scilicet in declinatione sudor demum apparet. Author supra dixit, quod sudorifera sunt tenuiora. Sed hoc non est generale, nam quamvis ipsa sudorifera non sunt volatilia, ut omnes sales lixiviosi ex herbis, fixi in igne sunt, nam sal particulis terrestribus ita figitur &

unitur, ut arte chymica volatilizari non possit, sed inde tamen non sequitur, quod non possit volatilizari a fermento ventriculi, videmus enim illud multa separare posse, quod ars chymica non potest, & in separatione salis a terra, volatilitas ejus consistit, nam ille sal per se satis est volatilis.

Aether fluens per poros sudoriferos, potest etiam sanguinem volatiliorem reddere, nempe motum ejus augere, & mixturam sanguinis restituere.

c Aut si quae inter ea frigida sunt.) Frigida sudores movere non possunt, nam frigida sunt tantum respectu ad nostrum sanguinem, nempe frigida sunt, quae motum minorem habent quam noster sanguis, & ita motus sanguinis ab illis minuetur, quod contrarium est sudoribus.

Acetum tamen, quod est frigidum in quibusdam hominibus sudorem movet, quod fit vel ab aethere poros aceti transfluente, & conveniente cum aethere sanguinis istius hominis, non vero aliorum; vel quia in sanguine istius hominis est multum salis alcalici, quocum pugnat acetum.

d Vel etiam adstringentia, &c.) Deben esse lenissima, & in casu ubi pori laxiores sunt, & nimis biantes, ut omnia sub forma vaporis exeant, & nihil sub forma humoris, & tunc additur quidam parum terrae sigillatae, aut rad. tormentillae, ut inde fiat levis constrictione, aut coarctatio quaedam pororum, per quos poros tunc illi vapores obdiant jam arctatam sub forma humoris exeant; necesse enim praeterea quia nimia volatilitas est in sanguine, addunt parum laudani opiatum, quo impetus sanguinis minuitur, & ita videmus occultam qualitatem explicatam.

e Malignos humores pellunt ad ambitum corporis.) Omnes humores modo sunt satis tenues.

§. 2. Sunt autem talia: carduus benedictus, capill. veneris, radices feniculi, apii, petroselinii, bardanae, pimpinellae, angelicae, tormentillae, zedoariae, chinae, flores

florēs chamameli, falsa parilla, lignum guajacum, sassafras, terra sigillata, cornu cervi, rob sambuci, bezoarticum minerale sine & cum sale, antimonium fixum, seu diaphoreticum, & sulphur veneris fixum, mercurius præcipitatus diaphoreticus. Ad sudores ciendos etiam utilia sunt Balnea Laconia, aqua dulcis, somenta, lagena, & tegulae calentes, frictions, & inunctiones, & similia.

a Inunctiones, & similia.) Non ita potenter possunt elicere sudores, & etiã magna differentia est inter sudores excitatos ab externis applicatis medicamentis, & intro assumptis: nam externa, ut etiam stragula elicere quidem possunt sudores ex tubulis ad extima corporis tendentibus, sed nunquam tamen tollent obstructiones ex tubulis, & vasis, per quas redeunt humores ad sanguinem, ut sudorifera intro exhibitata faciunt, & etiam mixturam sanguinis restitunt.

Sæpe agri culpant Medicos, cum à sudoriferis exhibitis non sudant, quod alias sponte satis faciebant, in eo Medicus est laudandus, & medicamentum vituperandum, quia Medici scopus non tam erat sudores ad extima corporis ferre, quam quidem obstructiones tollere, ut humores, quia alias sua sponte ad extima corporis ibant (obstructionibus ablati) ad sanguinem redirent per vasa lymphatica.

Obijciatur. Quomodo igitur homines sani sudare possunt, ubi obstructiones pauca sunt.

Respondetur. Quod in sanis præ-

pitatio feri à sanguine, sive vapores (propter vehementem motum) tam multi sunt, ut tam cito per tubulos, & vasa lymphatica ad sanguinem redire non possunt, quam quidem per poros articularum ejiciuntur, & tunc quã datã viã ruant, necesse est, & ita sudores, per tubulos ad superficiem corporis euntes, ejiciuntur. In arthritide prodesse possunt externè applicata sudorifera.

Præterea observandum est, quod sudorifera non sunt exhibenda illis (sc. in initio) in quibus peccat intemperies crassa, viscosa, terrestris, sed aliquando post aliquas hebdomadas imo menses, ut interim purgantibus, & decoctis incidentibus, & attenuantibus, illa crassities evacuetur, & incidatur, & postea satis incisa per sudores expellatur, qui in initio morbi obstructiones redderet pertinaciores, egrumque pejorem, unde Medici culpantur, quod hoc fecissent lucri gratiam, cum e contrario sit obconomiam animale ab illis ignotam. Itaque Medici culpant medicamentum, cum sit quidem optimum, sed non suo tempore exhibitum.

C A P U T X V.

De Diaphoreticis, & status discutientibus.

§. I.

Δ *Iapoptica* Græcis, Latinus a discutientia, & resolventia sunt, & per insensibiles corporis meatus, & ἀνολον διαπορητικῶν materiam educunt. b Talia omnia calida, & sicca sunt, vimque obtinent humores in vaporem convertendi, poroque cutis aperiendi, & dilatandi. Talia sunt: chamamelum, melilotus, aneth. sænumgræcum, ruta, majoran. sem. lini, lupini, galban. pix sicca, styrax, sulphur, sagapenum, & similia, quæ jam enumerabuntur.

a Diaphoretica, seu discutientia.) unde aliquando largius sumuntur diaphoretica loco sudoriferorum. Et sudorifera sunt ejusdem nature, b Talia omnia calida, & sicca sunt.) sed illa mitiora, hæc vero fortiora,

Pppp a Supra

Supra in §. 1. cap. de sudoriferis dixit | Ex catalogo rursus patet, hæc omnia
ea esse frigida, & illa sunt fortiora his. | esse sale volatili donata.

§. 2. a Hisce cognata sunt; Flatus discutientia dicta, quæ tam intus in corpore, quam in ejus ambitu versantes flatus assumere, ac discutere valent. Qualia sunt, præter jam enumerata, b centaureum minus, quod egregie confert ad flatus circa hypochondria discutendos; semen anisi, folia lauri, pulegium, sem. fœniculi, carvi, cumini, ammeos, dauci, petroselini, agni casti, anetbi, baccæ juniperi, baccæ lauri, galanga, caryophylli, macis, cortices aurantiorum, castoreum.

a Hisce cognata sunt, flatus discutientia dicta.) Quod verissimum est, nam non dantur flatus absque obstructionibus, quæ si originem habent à crassa, viscida, & terrestri materia, optime calidis, (nempe salinis) tolluntur, ut quoque facit, cum acidum pituitæ est admixtum, si vero sal adest, quod indicat dolor pungens, fieri potest acidis

volatilibus curatio, vel emollientibus, quæ acidum etiam salem simul infringunt, nempe particulas involvunt.

Qui dolores nos docent præter distensionem aliquid aliud adhuc adesse.

b Centaureum minus.) Egregium est sudoriferum: omnia, quæ in catalogo Authoris recensentur, prosunt in casu acido & viscoso.

C A P U T X V I.

De Moventibus menses, secundinam, & fœtum mortuum expellentibus.

§. I.

a Menses moventia, vel sunt improprie dicta, quæ scilicet vel b facultatem expultricem roborant, vel ad sanguinis generationem faciunt, c vel etiam crassitiem, & visciditatem ejus attenuant; vel proprie ita dicta, d quæ obstructiones in utero aperiunt, e sanguinemque ad uterum deducunt: Id quod præstant validius aperiencia, & abstergentia, & non planè tenuis substantiæ, ne propter tenuitatem substantiæ mox dissipentur. Et propterea in hunc usum commodissime adhibentur, f quæ amaritudinem aliquam obtinent acrimoniæ admixtam. Qualia sunt; salvia, pulegium, dictamnus, majorana, ruta, calamintba, origanum, betonica, spica, asarum, artemisia, chamædrys, absinthium, chamæpitrys, radices rubiæ tinctur. aristol. fœniculi, petroselini, treos, eryngii, levistici, pimpinellæ, crocus, flores cheiri, cicerès, baccæ juniperi, lauri, flores chamæm. cinnam. myrrha, g borras nativus.

a Menses moventia vel sunt improprie dicta, vel proprie.) Nempe sunt causa remotâ, vel proxima.

b Facultatem expultricem roborant.) Hoc chymæra est, & nihil explicat.

c Vel etiam crassitiem, & viscositatem ejus attenuant.) Hæc non ad causam remotam, sed quidem ad proximam pertinent.

d Quæ obstructiones in utero aperiunt.) Nempe in vasis capillaribus uterinis, aut in tubulis muscutorum, & membranarum uteri.

e Sanguinem ad uterum deducunt.) Rursus chymæra est, & quoque contra circulationem sanguinis.

f Quæ amaritudinem aliquam obtinent acrimoniæ admixtam.) Amaritudo species est salis, & omnis sal habet acri-

acrimoniam, non opus igitur est, ut Au-
thor dicat acrimonie admixtam esse,
quia amaritudo non datur sine acri-
monia .

Omnia, quæ in catalogo Authoris re-
censentur linguam feriunt, & sale sunt
donata, ita ut dum dicuntur menses
moventia, alium accipiunt quidem no-

men, sed retinent eandem vim cum su-
pra allegatis, quoniam cum illis salem
acrem in se habent.

g Borrasinativus .) Et etiam facti-
vus .

Ad menses movendum sufficiunt illa,
quæ sanguinem bonum augent, & quæ
spiritus copiosiores reddunt, &c.

§. 2. Ex his a fortiora secundinas quoque relictas pellunt, & foetum mor-
tuum ejiciunt, quæ ob id *isidura*, ut & *odora*, quod foetum abigant, nominan-
tur : Qualia sunt, *assa fetida*, *castoreum*, *myrrha* . Et quæ extra variis mo-
dis adhibentur, ut *opopanax*, *galbanum*, *ammon. sulphur*, *ungula asini suffi-
sus*, c *colocynthis*, *ruta*, *cuminum sylvestris*, d *fel vaccinum*

a Inter fortiora .) Etiam sunt Bo-
rax, sabina, & oleum fabinæ.

b Et quæ extra, &c.) Quæ extra
adhibentur parum possunt .

c Colocynthis .) Sit tinctura, & ex-
tractum ejus .

d Fel vaccinum .) Et omnes species
fellis .

Videmus rursus hæc omnia esse sali-
na .

Fumigationes acceptæ per infund-
bulum in vulvam multum possunt .

C A P U T XVII.

De frangentibus calculum :

§. I.

¶ C Um vulgata doctrina de generatione calculorum suspecta sit, ut supra
lib. 2. p. 2. c. 9. dictum, etiam vulgata, quæ huic innititur, sententia, de
vi calculos dissolvendi suspecta est, & proinde hic merito b ad proprietatem
totius substantiæ confugimus, quæ tamen etiam non incommode à vi salina de-
ducitur .

a Cum vulgata doctrina de genera-
tione calculum suspecta sit .) Author
hoc optime dicit .

b Ad proprietatem totius substan-
tiæ .) Hoc nihil est dicere, quoniam
omnia semper agunt totâ suâ substan-
tiâ .

Chymia nos docet, in calculo esse ma-
gnam partem salis, imo fere media
pars calculi, & etiam multum terræ,
quod ita mirum videri non potest, quia
urina multum salis & terræ in se habet.
Hoc verum esse, docet ejus lenis eva-
poratio, & postea ei effunditur aqua,
quacum filtratur, & ita in filtro sem-
per manebit terra aliqua, quamvis
hoc repetas septies vel octies, inde vi-

demus aquæ & salis arctam inbasio-
nem .

Tractu temporis calculum gigni pos-
se, verum est, sed etiam parvo tempo-
ris spatio .

Ut enim in fluvio ex arenulis filices
maiores fiunt, tractu temporis viscosa
aliqua materia mediante, ita sabulum
iphs annectitur ope sc. istius materiæ .

Inveniuntur lapides in glandula pi-
neali, & quomodo sabulum lege circu-
lationis ibi venire potest, sano difficile
est conceptu : nos potius putamus in cor-
pore illius hominis esse spiritum quen-
dam garganium, qui res lapidificas
reddit, de quo videat nob. Boyle in
tractatu de gemmis .

Quid

Quid mirum est, spiritum illum gar-
ganium posse materiam salinam & vi-
scosam in lapidem mutare. Talem da-
ri spiritum, docent nos guttæ aquæ,
existentes in meditullio crystalli, quod
fignum est, illa in momento fuisse ge-
nita.

Præterea mercurius vivus figitur à
solo spiritu saturni sequenti modo, in-

atur saturnus crucibulo, & lique-
fiat, postea deponatur, & quodammo-
do refrigeretur, adeo ut vapores ali-
qui quamquam invisibiles adhuc exha-
lent, & super imponatur, aut suspen-
datur mercurius vivus in nodulo liga-
tus, mox mercurius ille, antea flu-
idus, redditur solidus, quod paucis ad-
huc cognitum est.

§. 2. Sunt autem a medicamenta calculum frangentia, hedera terrestris, betonica, parietaria, radices ononidis, diuretica quinque, radices raphani, saxifragiæ, lappæ, amygdalæ amara, nuclei cerasorum, malorum Armeniacorum, officula mespilorum, militum solis, cicer, cinnamomum, cubebæ, lapides cancrorum, sanguis hircinus, lapis judaicus, spongiæ, lycis, lignum ne-
phriticum.

a Medicamenta calculum frangen-
tia.) Sunt tam multa; ut eorum nume-
rus sit fere infinitus, nam alii exper-
ti sunt illud prodesse, alii vero aliud
quid, & ita inter catalogum numeran-
tur, non considerantes hominis natu-
ram: unde proverbium natum est,

d'een helpt de fals, en d'ander de bus.
Inter antinephritica optime nume-
rantur emollientia, quæ vias laxiores
reddunt, & leniunt sua viscositate, ut
sunt Olea amygd. dulc. recent., ce-
rebintæ., gummi tragacantha, arabi-
ci, &c.

C A P U T XVIII.

De Errhinis, sternutatoriis & Apoplegmatisinis:

§. 1.

Errhina pituitam non è ventriculis cerebri, a sed circa meninges hæren-
tem, in nares proluciant. Præstant autem id caliditate ac nitrosa, exter-
gendi & acri facultate, qua prædita sunt. Talia autem sunt ex majorana, ru-
ta, anagallide, brassica, beta, radice treos, nigella, pulegio, origan. marrubio,
eyclamino, cucumere agresti, chelidonio, gentiana, succo pulsatillæ.

a Sed circa meninges hærentem.)
Mucus per nares excretus, non venit
ex intimis cerebri, sed potius deve-
niunt ex vasis proximis arteriis seu
vasis lymphaticis, & in os spongiosum
prope radicem narium depositum, de

quo Schneiderus de osse cribri forma.
Plurimæ herbæ in catalogo numera-
tæ sunt acres, aliæ vero nitrosæ, quæ
suo sale nitroso pungunt, ut quoque
acres efficiunt.

§. 2. Empura seu a sternutatoria sunt, quæ acrimonia sua cerebri faculta-
tem expultricem irritant, quæ lassita medicamentum depellere cupiens si-
mul excrementa, quæ circa meninges cerebri, & in ipso hærent, elidit. Talia
sunt errhina quædam subtilius pulverisata, ac præterea piper album, zingib.
alleborus albus, pyrethrum, castor. caryophylli, ptarmica, b euphorbium.

a Ster-

DE ERRHINIS, &c.

a Sternutatoria .) Non merentur distingui ab errhinis, quoniam gradu tantum differunt. Sternutatoria sunt fortiora, adeoque plus salis aut saltem acrioris habentia.

b Euphorbium .) Vehementissimum est; & ideo ejus vix admittitur intus.
Nicotiana inter illa potest numerare.

§. 3. *a* Αποφλεγματισσῶτα tandem sunt, quæ seu masticata, seu gargarizata, seu palato illita *b* è cerebro excrementa in palatum & os detrahunt, idque *c* vel tota substantia, vel calore & acrimonia, qua excrementa fundunt & liquant, facultatemque cerebri expultricem ad expellendum stimulant. Talia sunt *e* mastice, uvis passis, hyssopo, origano, majorana, pyrethro, castoreo, cubebis, corticibus radicum capparum, zingibere, nigella, pipere albo, nigro, snapi, turbit, staphide agria.

a Apophlegmatismi .) Sunt ejusdem generis, nisi quod unum plus salis habet altero: omnia quæ ab Austro recitantur in catalogo sunt acria,

sed postrema acerrima.
b E cerebro .) Est fictitium.
c Vel tota substantia .) Et hoc est fictitium.

CAPUT XIX.

De a Sputum moventibus .

§. 1.

QUæ ad humores in thorace & pulmone contentos evacuandos faciunt, incidentia atque attenuantia, & quodammodo acria sint, oportet, ut quæ crassa sunt, tenent, & quæ visciditate adhærent, extergeant, ne tenuioribus partibus resolutis, crassæ relinquantur, atque expuitioni ineptæ reddantur; neque etiam nimis acria, ne tussim nimis irritent. Fiunt autem talia ex hyssopo, capilli veneris, scabiosa, prassio, ungula caballina, radicibus helenis, arisolocbiæ, angel. iridis, art, scillæ, *b* glycyrrhiza, uvis passis, jujubis, sebesten, *c* amygdalis, *d* ficibus, pistaciis, semine bômbacis, *e* nasturtii, erysini, seseleos, urticæ, spermate ceti.

a Sputum moventia .) Sunt serum à sanguine præcipitantia, unde major copia lymphæ per vasa lymphatica, & per consequens etiam vasa salivalia major copia salivæ, hæc iterum sunt, quæ acridine sua, sed moderata, vim penetrandi exercent, omnia dulcia habent aliquem salem.

b Glycyrrhiza .) Habet præter saporem dulcem, etiam pungentem.

c Amygdalæ .) Sc. amaræ, nam

oleum involvit particulas acres, quæ illud efficere debent.

d Ficus .) Parum possunt.

e Nasturtium .) Hoc efficit.

Priora sunt, quæ agunt sale volatili, & humores fluidos reddunt.

Posteriora quæ præcipitant serum à sanguine.

Mercurius dulcis cum non bene est præparatus, nempe cum non est satis dulcis, egregie sputum movet.

CAPUT XX.

De Necantibus atque expellentibus vermes.

§. I.

TAndem ad hanc classē non incommode referri possunt ea, quæ vermes necant, sive a amaritudine, sive peculiari atque b occulta vi id efficiant. Qualia sunt: centaur. minus, absynth. c corallina, mentha, nasturt. folia persici, ruta, d portul. acetosa, dentis leonis, sem. Cynæ vel e Santonici, vulgo sanctum dictum, caulium, porri, atripl. plantag. lupini, radic. gramin. flsc. gentianæ, belenii, amygdal. amar. nucl. persicor. aloë, f syrupus granat. citri, cornu cervi præparatum, terra Lemnia, myrrha, sive intus assumantur, g sive foris ambilico applicentur.

a Amaritudine.) Amara plurimis hominibus sunt ingrata, multa magis ingrata erunt vermibus, tanquam animalculis debilioribus: ut amara omnia nostra lingua sunt ingrata, ita & vermibus, qui fugientes amaritudinem illam ad intestina crassa descendunt, & ita facilius ejiuntur.

Diximus supra omnia amara salem multum in se habere, & ita necantur acrimoniâ salis.

b Occulta vi.) Quemadmodum homines necantur veneno, quod non fit vi valde occulta, multo minus occulsi erunt vermes necantia.

Mercurius dulcis si non valde dulcis est, qui horrenda excitat in nostro corpore symptomata: tumor inde oritur faciei, rubor, egregia salivatio, quod fit ob corrosivum salem, quod illi tunc adhuc inest, si in nostro corpore robustiore hoc facit, quid non efficiet in vermibus? Quæ in catalogo Authoris recensentur, sunt aut scabra aut multo sale donata.

c Corallina.) Agit ratione scabrietis.

d Portulaca, acetosa, dens leonis.) Hæc parum poterunt.

e Sem. Santonici.) Est quod vulgo adhibetur.

f Syrupus granat. citri.) Parum poterunt.

Mercurius dulcis optimus ad necandos vermes pueris exhibetur sub for-

ma trochiscorum faëorum ex saccharo, & aliis, quibus induntur pauca grana mercurii dulcis: quod fit, ne in ore haberet, & salivationem faceret.

Nota, quod post assumptionem mercurialium, os sæpius est eluendum, ne salivatio sequatur, aliquando lac dulce injicietur per clysteres, ut vermes descendant ad inferiora, & lac pro alimento suo sumant, utque interim ejiciantur.

g Sive foris umbilico applicentur.) Quæ foris applicantur, debent esse fortiora, & raro hoc fit, nisi in junioribus, & qui sumere non possunt per os.

Tunc faciunt linimentum ex unguento de arthanita cum felle tauri vel olivæ absynthii.

Unguentum de arthanita purgat nonnihil, sed quod est in oleo, vel felle acrimoniâ suâ necat vermes.

Pingua & oleosa vermibus valde sunt inimica, ejus rei exemplum habet Cl. Vir. in femina, quæ conquerebatur de dolore ventris ingenti, & cui præscripsit sequens medicamentum.

℞. Salis absynthii gr. xv.

Al. nucistæ tantundem,
Laud. opiati gr. ij. M.

Et ejetis vermium magnam materiam, sic sal, si obstructiones fuissent à pituita & sale corrosivo, illas colleret, & vermes quoque incideret: si vis à solo sale corrosivo, particula oleosa & laud. obtunderent vim corrodentem.

CA-

CAPUT XXI.

De Alexipharmacis.

§. 1.

IN ultimam medicamentorum classē rejecimus ea, quæ venenis resistunt, atque ἀλεξιερμα, & ἀλεξιφάρμακα nominantur. a Hæc autem omnia, si rem accuratè æstimemus, tota substantia, ut loquuntur, seu b occulta proprietate id, quod præstant, efficiunt. Sunt autem Alexipharmaca duplicia, alia generalia & communia, c quæ omnibus venenis adversantur, & cor ac spiritus vitales roborant, & reficiunt, ne venenum facile admittant: alia specialia, quæ peculiari veneni generi opponuntur.

a Hæc autem omnia tota substantia, &c.) Diximus tam supra omnia agere tota substantia.

b Seu occulta qualitate, &c. venenis resistunt.) Venenum duplex est, aut est corrosivum, aut mixturam sanguinis destruit.

Si corrosiva agnoscunt pro alexipharmacis pingua & oleosa, & præsertim ex illis vomitoria, ut corrosiva, quæ adhuc in ventriculo hærent, evomantur, & quæ ad intestina delata ab oleosis, & pinguis involvantur.

Si mixturam sanguinis destruant, restituitur sudoriferis potentioribus.

Cum vero æther nostri sanguinis labascit, non restituntur facile (quamvis exhibueris potentissima sudorifera, qualia sunt omnes radices Aurboribus dictæ pestilenciales) sed moriuntur.

c Quæ omnia venenis adversantur.) Ex supra dictis patet esse duo genera venenorum valdè diversa, & an dentur alexipharmaca generalia mihi dubium est.

§. 2. Communia Alexipharmaca sunt: a Angelica, carduus benedictus, valeriana, dictamnus, scabiosa, morsus diaboli, vincetoxicum, pimpinella, b tormentilla, ruta, scordium, acetosa, absynth. plantago, calendula, c veronica, d scorzonera, zedoaria, gentiana, baccæ junip. poma citria, e lapis bezoar, f unicornu, cornu cervi, g bolus Armenus, h terra sigillata.

a Angelica, carduus benedictus, valeriana, dictamnus.) Sunt verè talia. b Tormentilla.) Nonnihil restringit poros.

c Veronica.) Non potest numerari inter illa.

d Scorzonera, zedoaria, gentiana.) Rectè inter illa numerantur.

e Lapis bezoar.) Pro dittoribus qui solvere possunt; nam nihil poterit, si non exhibeatur ad gr. xx. aut xxx.

f Unicornu.) Quod multum potest, est verissimum, sed an cornu cervi minus, multi dubitant.

g Bolus Armenus.) Potest inter illa numerare, si supervenit fluxus alvi, qui ut plurimum est lethalis.

h Terra sigillata.) Præter levem adstrictionem aliud quid habet, quod indicat ejus odor, qui nos docet illi adesse aliquid minerale.

§. 3. Quæ vero singulis venenis adversantur a Alexipharmaca, pluribus tradidit Dioscor. lib. 6.

a Alexipharmaca, pluribus tradidit Dioscor. lib. 6.) Opera medica Joctis

possunt nobis esse utilia, & proficua, & optime ille scripsit de Alexipharmacis:

C A P U T XXII.

De Modo investigandi vires medicamentorum.

§. 1.

IN cognitionem autem facultatum horum medicamentorum pervenimus *Ratione, & Experientia*, & quidem præcipue *Experientia*. Nonnullorum enim medicamentorum, *a* ut tota substantia agentium, vires solum *Experientia* deprehenduntur; & quamvis *Ratio* quid persuadere videatur: tamen nisi experientia consentiat rejiciendum. Equidem non planè rejicienda indicia; quæ ab externis & passionibus rerum, à loco, & aëre, *b* à coloribus, ab odoribus, & signaturis petuntur: in multis tamen fallunt, nisi experientia jungatur. *c* Imo experientia sæpe sola sufficit. *d* Quæ enim clarè sub sensus nostros cadunt, nihil dubium relinquunt. Si tamen id, *e* quod experientia inventum est, ratione comprobari potest, id longe certissimum est. Verum ubi ratio adversari videtur experientiæ, potius experientiæ adhærendum.

<p><i>a</i> Ut tota substantia agentium.) <i>Omnia medicamenta agunt tota substantia, quod jam supra sæpius dictum est.</i></p> <p><i>b</i> A coloribus.) <i>Judicia à coloribus erunt valde incerta, ab odoribus verò plus poterunt.</i></p> <p><i>c</i> Imo experientia sæpe sola sufficit.)</p>	<p><i>Cum videlicet casus valde simplex est.</i> <i>d</i> Quæ enim sub sensus nostros cadunt, nihil dubium relinquunt.) <i>Hoc falsum est, nam sensus fallunt.</i></p> <p><i>e</i> Quod experientia inventum esse ratione comprobari potest.) <i>Hoc verissimum est.</i></p>
---	---

§. 2. *a* Experientia tamen non temeraria, vel ex uno petita esse debet, sed plures observationes, & quidem cautè, colligendæ sunt. Id quod fiet, si agens medicamentum, & corpus patiens, seu subjectum diligenter perpendantur.

a Experientia, &c.) *Optimè dicuntur omnia in hoc articulo, sed ad illa observanda opus est aliis principis.*

§. 3. *a* In medicamento, præcipuè è plantis petito, spectanda sunt *substantia, quantitas, qualitas, ætas, tempus collectionis, locus natalis, & similia*, atque in primis videndum, ne qualitate aliena, atque adscitia infectum sit, sed vires suas solas, & quidem integras, habeat.

a In medicamento, &c.) *Quæ hoc paragrapho dicuntur etiam clara sunt.*

§. 4. *a* Subjectum est corpus humanum, & medicamenta omnia dicuntur talia non absolute, vel aliorum respectu, sed respectu corporis humani. Unde de qualitatibus primis in homine temperato experientia fieri debet, de aliis plerisque in ægris, & quidem morbo simplici laborantibus non composito, ne experientia turbetur. Neque satis est, in uno corpore atque semel experientiam fieri, sed in multis similibus in temperamento, ætate, sexu, corporisque structura, observationem fieri decet. Considerandum etiam hoc, an medicamentum aliquod primo & per se, an vero per accidens aliquid efficiat.

a Subjectum, &c.) *Omnia, quæ hoc articulo dicuntur aurea sunt.* | *Observandum est, quod medicamentum nimis bonum sit, cum sc. à latibus*

lis nostri corporis nimis multa extrudatur, quæ ad sanguinem veniunt, & ita ager videtur multo pejor, quamvis è contrario bonum sit signum quia materia hic maxime auscultat. Malum etiam signum est, quia tam multa sunt in nostro corpore, quæ evacuari debent.

Hippocrates in Aphorismo suo primo

Sectionis prima optimè dicit, quod experientia sit fallax, & periculosa, & iudicium difficile, & tenue.

Ad Caput xviii. Turbith purgantia aliquando externè applicantur, ut fermentationem ibi excitent, & ita obstractiones ibi tollunt.

C A T A L O G U S,

Seu Divisio Medicamentorum, pro Titulo ad Caput tertium.

Medicamenta temperata sunt, quæ neque motum, neque humidum sanguinis, & consequenter humorum, spirituumque augent minuuntve. Cap. 3. §. 1.

Medicamenta intemperata id faciunt secundum varios gradus, non tantum respectu sanguinis, sed etiam (Capite quarto) singularum viscerum. Cap. 3. §. 1.

Humida, Cap. 3. §. 13.) Nihil humidum est præter aquam, & quod compositum plus, aut minus aquæ continuerit pro ratione molis suæ, eò magis, minusve humidum dicitur.

Idque Humidum bilem, acidumque, seu omnia acria diluendo, dicitur eodem modo temperare, vel absorbere; cunctisque terrestribus, id est, crassis & viscosis pro vehiculo inservit, ut facilius excernantur, & eo respectu fluida temperantia Cap. 4. §. 3. 9. 11. 13. 15. 17. 19. 21. & præparantia Cap. 5. §. 2. nominari possunt.

Omnia reliqua præter aquam sunt sicca. sive particulas habuerint juxta se quiescentes, uti solida, sive motas, vel rependo juxta se invicem, ut olea, & spiritus dephlegmati per artem, aut naturam: aliæ moventur volitando, ut exhalationes quælibet, eæque contra distingui solent vaporibus humidis.

Objectio, atqui in hisce omnibus siccis non videntur gradus esse posse, quos tamen ponunt Authores, nam omnia revera non æque distant ab humido.

Responsio, duplici tamen nomine sicca patiuntur suos gradus, nam primo illa composita dicuntur sicca, quæ minus Humidi, vel aquæ continent pro ratione suæ molis, quam sanguis noster.

Secundo etiam simplicia non humida habent suos siccitatis gradus in quantum plus minusve particulas humidas involvunt, absorbunt in poros suos, eas admittendo & servando, aut eas discutiendo, dum evehuntur per alia volatilia ad statum volatilitatis, ut innumerosæ avolent.

Divisio Medicamentorum. Cæterum medicamenta spectantur secundum particularum, primo magnitudinem, secundo figuram, tertio ramositatem, quarto flexilitatem, quinto rigiditatem, sexto cohæsionem.

1. Ratione Magnitudinis.

Medicamenta ratione magnitudinis sunt Crassa, aut subtilia.

CRASSA, quæ sæpe numero veniunt nomine terrestrium (omni alio attributo

Qqqq 2

seclu-

secluso) sunt eadem, quæ *rigefacientia*, & *indurantia* Cap. 6. §. 2. *condensantia* §. 4. *stipantia*, & *obstruentia* §. 5. & quodammodo pro *adstringentibus* Cap. 6. §. 5. & Cap. 13. §. 2. haberi solita.

Dicuntur etiam *incrassantia* Cap. 6. §. 8. *repellentia* Cap. 8. §. 2. *menfes*, & omnem hæmorrhagiam, & fluxum alvi *ssentia*.

Dicuntur etiam *bilem pariter*, & *acidum redundantia* & *alterantia*. C. 5. §. 3.

Ab aliis dicuntur *acidum* & *salem absorbentia*. Cap. 5. §. 3. sicuti idem, sed alia ratione (diluendo scilicet) faciebant humida. Cap. 4. §. 3. 9. &c. Huc refer *caseum recentem*, *legumina*, *asellos siccatos*, *panem non fermentatum*, &c.

SUBTILIA, sine acredine notabili, & corrosivâ, sunt *cephalica* Cap. 4. §. 2. *ophthalmica* §. 5. *thoracica* §. 8. (tanquam viscositatem humorum, qui cerebro & thoraci obstructions creant, quique etiam humores oculorum minus mobiles, tenaces, crassos, & minus diaphanos reddunt, attenuantia) eodem jure vocari possunt *cardiaca* §. 10. *stomachica* §. 12. *hepatica* §. 14. *splenica* §. 16. *lac* & *semen fecundum generantia* Cap. 9. §. 6. 7. *diuretica* Cap. 13. §. 1. *menfe* & *uterina moventia* Cap. 16. §. 1.

Hæc ipsa dicuntur quoque *pituitam*, *aquas hydropicorum crassas*. Cap. 5. §. 4. *materias*, terrestres, *acidum fixum*, & *salem fixum*. Cap. 5. §. 5. aliaque minus fermentabilia (in hypochondriacis, melancholicis, scorbuticis, hydropicis, aliisque chronicis affectibus) *preparantia*, seu *digerentia*.

2. Ratione Figurarum.

QUOAD FIGURAM, particulæ medicamentorum sunt, aut primò *scindentes*, quales sunt *acidæ*; aut secundò *pungentes*, quales sunt *salinæ*; aut tercio sunt *scabræ*, quales sunt *corallia*, *lapides pretiosa*, *limatura solis*, *martis*, & *luna*; aut quarto sunt *ramosæ*.

1. De particulis scindentibus.

PARTICULÆ SCINDENTES ergo suis figuris aut acutius, aut obtusius scindentibus, latere alterutro; aut utroque, superficie planâ, triangulari, aut polygonâ, una cum attributo flexibilitatis aliqualis, aut rigiditatis majoris constituunt varias acidorum species, ut *acida non corrosiva*, & *non austera*, aut *acida austera*, & *corrosiva*, utrumque variis cum gradibus.

ACIDA NON CORROSIVA, NEQUE AUSTERA placide incidunt, dividuntque viscosa, attenuant crassa, sicque ad fermentationem, & volatilitatem præparant, diversos sales fermentatione suâ obtundunt, sicque *pituitam*, *bilem*, & *melancholiam preparantia*, & *digerentia* dicuntur Cap. 5. §. 2. per consequens sunt *obstructiones* in qua vis parte *tollentia* Cap. 4. §. & quatenus fermentationes excitant, sunt *cardiaca*, Cap. 4. §. 10. *hepatica*, §. 14. *rarefacientia*, Cap. 6. §. 6. *extergentia*, & *obstructiones aperientia*, §. 10. sunt etiam *diuretica*, Cap. 13. §. 1. *calculus frangentia*, Cap. 17. §. 1. *stomachica*, Cap. 4. §. 12. & *vomitum compescentia*, *vermes necantia*, Cap. 20. §. 1. *alexipharmaca*, Cap. 21. §. 1. *dolorem ex salis humoribus sedantia* Cap. 7. §. 1. *sudorifera* Cap. 14. §. 1. aliquando *alvum laxantia*, ut *acetosa*, *thamarindi* Cap. 11. §. 2. calorem nimium omnium partium corporis refrenant; imo etiam quædam frigefaciunt, ut *spiritus nitri*, qualia in morbis ardentibus sunt egregia *cardiaca* Cap. 4. §. 11. quia ibi compescunt salem immane ferocientem.

ACIDA AUSTERA sanguinem, & consequenter humores arteriosos coagulando, faciunt, ut humidum ab iis præcipitetur, & magnâ proportionem segregetur, sunt *exsiccantia* Cap. 3. §. 15. 16. 17. 18. & *refrigerantia* Cap. 3. §. 9. 10. 11. 12. in diversas partes Cap. 4. sectionibus diversis, ergo etiam sunt *indurantia* Cap. 6. §. 2.

§. 2. *condensantia* §. 4. *adstringentia* §. 5. *incrassantia* §. 8. *alvum, hæmorrhagias fissentia*, nec non *menses*, & quemvis *fluxum*: sunt etiam *stuporem* in sensu partium, nec non *obstructiones gignentia* Cap. 6. §. 5. vocantur etiam *repellentia* Cap. 8. §. 2. solent partibus consistere fere crassis, minusque adeo mobilibus, & hinc *frigida* simul solent esse.

ACIDA CORROSIVA denique sunt, & quidem secundum varios gradus, quem admodum *cultri, ensis, cunei, securis*, sunt parum, aut multi *acuti*.

Hæc periculofam, aut lethalem inducunt sanguini coagulationem, mixturæque ejus turbationem, aut ne vix quidem superabilem, ideoque hæc intro assumpta, vocantur in sanguine *maligna*, suntque vera *venena primi generis*.

Sed etiam in partibus solidis *veneni* rationem habent, dum earum contextum fibroso exedunt, *gangrænas, sphacelum, & caneros* gignentia: fibræ autem simulac exesæ sunt, in cincinnos resiliunt, ex quo inordinato eorum situ protinus *obstructiones*, & *circulatio humorum impedita*, sic à stagnantibus ibi particulis corrosivis, fibræ propinquæ usque & usque arroduntur, & fiunt cavitates ulcerosæ, imo quidem *vesiculæ, hydatides*, aut *carbunculi*, quales in peste: dein *ulcera*, quæ postea, malo ingravescente, evadunt *manantia ulcera, & cacôibes, & ulcera serpentia*: nocent ergo omnibus partibus quam maxime: dein ubi dolores lancinantes & intollerabiles efficiunt, ita ab Authoribus vocantur *corrumpentia, vescantia* C. 10. §. 2. *escarotica, sive crustam inducentia* §. 3. *caustica, seu adurentia*, §. 4.

2. De Particulis pungentibus.

PARTICULÆ PUNGENTES, seu SALINÆ hiis succedunt, extremitatibus acutius aut obtusius pungentibus, unde aut *simpliciter salinæ*, aut *corrosivæ* quoque appellantur.

SALINA non CORROSIVA illa sunt, quæ ex sale maris aut vulgaris terræ constant, & vocantur vulgo *muratica*, quibus corpus nostrum ab ineunte ætate assuetum est, quo referendæ sunt omnes vegetabilium & animalium, alimentorumque sales citra eorum combustionem (vi enim ignis acridinem induunt magis minusve corrosivam) quibus etiam salibus à pueritiâ cum alimentis assuecimus.

Hæ rigidæ particulæ salis solent protinus aqueis involvi, si iis committuntur, & eo respectu vocantur *exsiccantia* Cap. 3. §. 15. & *indurantia* Cap. 6. §. 2. (quamvis Sennertus ibi male prætexat humiditatem) quatenus vero res mumiâ condiri & præservari solent, dicuntur *putredini resistentia*.

Sicut in sanguine malum creant, quoties crassiusculæ sunt, & motui intestino particularum sanguinis non prompte satis obsequi possunt, unde *melancholia, affectus hypochondriacus, scorbutus* oriuntur.

Sic ubi satis tenues fuerunt, & sanguinis fermentationes conservare, aut etiam augere, poros obstructos recludere, crassa & viscosa dividere, & nimiam aciditatem infringere, apta nata sunt, possunt dici *cephalica & memoriâ roborantia* Cap. 4. §. 2. *ophthalmica* §. 5. *aures calefacientia, & surditatem & tinnitum curantia* §. 6. *thoracica* §. 8. *cardiaca primi generis* §. 10. *stomachica* §. 12. *hepatica* §. 14. *splenica* §. 16. *diuretica* §. 18. & Cap. 13. §. 1. *uterina* §. 2. & Cap. 16. *pituitam & melancholiam attenuantia* idest, *digerentia & præparantia* Cap. 5. §. 5. *aperientia, attenuantia, incidentia* Cap. 6. §. 7. *extergentia, obstructions & tumores resolventia* §. 10. *soporem discutientia, maturantia, & pus generantia* Cap. 9. §. 11. *vulneraria* §. 4. *lactis & seminis proventum juvenantia* §. 6. 7. *diuretica* Cap. 13. *diaphoretica* Cap. 15. & gradu majori pollentia, quæ vulgo dicuntur *sudorifera* Cap. 14. *status discutientia*. Cap. 15. §. 2. *menses moventia* Cap. 16. §. 1. *secundinæ & fetus mortui* quam vivi exclu-

exclusionem promoventia §. 2. *calculus frangentia*, & *antinephritica* Cap. 17. *anticalica* à causa tam acidâ quam crassâ & viscida, *errhina* Cap. 18. §. 1. *sternutatoria* §. 2. *apoplegmatisimi*, §. 3. *sputum moventia* Cap. 19. §. 1. *anti-scorbutica*, *cardiaca primi generis*, *alexipharmaca*, *anti-paralytica*, *anti-apoplexica* Cap. 21. etiam omnes partes corroborantia Cap. 4.

Huc refert *omnia aromatica* (exceptis paucis) quæ incipiunt transire ad sales leniter corrosivos articuli sequentis, & *fumigata*, aliaque, quorum sal in principio fuit culinaris, sed lapsu temporis occultâ & insensibili actione aëris, & ætheris eum assiduo transeuntis, abiit in majorem subtilitatem, ut *caseus antiquus* & similia, non. omittenda *caparum* & *alliorum* genera quævis, & *snapi* & *indorum acta*, vocantur hæc calida in tertio gradu Cap. 3. §. 7. & c, sed improprie *adstringentia calida* Cap. 8. §. 2. qui vehementer exsiccano, omnia reddunt minus fluida.

SALINA CORROSIVA. Si horum particularum extremitates sunt notabiliter adhuc acutiores, & particulas cohærentes firmiter, ab invicem divellant violenter, tunc sales sunt *corrosivi*, & in sanguine, partibusque solidis vocanda sunt *venena primi generis*, sæpe quoque mixturam utpote sanguinis omnino turbantia, & tantum non lethaliter destruentia, eâ ratione, quâ postmodum explicabitur, ubi de pororum æthere dicturi sumus.

Hæc ipsa pro acuminibus variis gradibus vocantur *rubefactentia* Cap. 10. §. 1. *vesicantia* §. 2. *crustam inducentia* §. 3. *caustica* §. 4. *exedentia* & *corrodentia* §. 5. *putrefactentia* §. 6. *psilothra* §. 7. *lac imminente* §. 8. *semen exstinguentia* §. 9. *vomitorea* & *violente purgantia* Cap. 12. articulo ultimo, & Cap. 11. ut *scammonium*, *asarum*, *euphorbium*, *colicynthides*, *belleborus albus*, *gratio-la*, *elaterium*, *esula*, *mezerium*, *crustam inducentia* sive *escarotica*, quorum corrosio efficacior pertinens ad humores gummosos, vel resinosos partium intra regionem cutaneam illos sistit, erosio ibi fibrillis, adeoque tubulorum situ turbato, & circulatione interrupta, hinc dum pars humida a volat, reliqua gummosa vel resinosa (quales solet magna sui portione esse humor ad nutriendum circulans) condensata & exsiccata, representat cruitas: *serenam* sive *sylvestrem scabiem*, *psoram*, *lepram*, *elephantiasin* producentia, etiam *variolas*, *morbillosque*, *exanthemata livida*, *purpurea*, *nigrescentia*, imo *carbunculos* sive *anthraces* producentia.

3. De particulis scabris.

PARTICULÆ SCABRÆ porro ad *figuram* spectant, quæ non sentirentur tanquam *scabræ*, nisi essent crassiusculæ, adeoque motum in sanguine non nisi modicum servant, habentque eatenus omnes effectus particularum modicæ magnitudinis, sed præterea quatenus scabræ sint, lentâ ratione attenuat crassiora, divellant viscosa, hinc speciatim valent contra *polypum cordis* & *vasorum*, etiam *lumbricorum genera* angulari suâ figurâ inordinata ferunt, & quandoque necant, uti eum in finem creber est usus corallinæ.

3. Ratione Ramositatis.

PARTICULÆ RAMOSÆ quoque ad *figuram* attenent, quæ varios flexilitatis gradus, varium ramorum numerum, eorumque variam longitudinem, crassitiam & figuram teretem, aliamve inducendo, conficiunt varias pinguedinum species, hæc vulgo vocantur *emollientia* Cap. 6. §. 1. *laxantia* §. 3.

4. Ratione Flexilitatis.

PARTICULÆ FLEXILES, si flexilitas est sine ramositate, tunc sunt *emollientia*

via extra pinguefactionem eodem Cap. 6. vocantur etiam *thoractica*, *bechica* Cap. 4. sunt *maturantia* & *pus generantia* Cap. 9. §. 1. album lubricantia, Cap. 11. *dolorem sedantia* in quavis parte, præsertim capite, ventriculo, renibus, vesica, tanquam partibus acutioris sensus Cap. 4. & 7. & 13. articulo ultimo, vocantur etiam eorum quædam *humida* Cap. 3. §. 13. &c. utpote aquam constituentia.

De Particulis Mollibus.

MOLLIA sunt quorum particulæ non pertinaciter in iisdem semper punctis se invicem tangunt, sed nonnullam tremorem & concussionem aliquam ferre possunt: interdum dicuntur etiam *album lubricantia* Cap. 11. *bechica* Cap. 4. quorum particulæ juxta se invicem ductiles sunt, & tunc vocantur *glutinantia* Cap. 9. §. 3. *emplastica* Cap. 6. §. 9. *carne generantia* Cap. 9. §. 2. sed improprie, quandoquidem omnis caro ex chylō sanguinis progigni debet, adeo ut hæc tantum tollant impedimenta, corrosivam videlicet vim humorum circulantium, & porro arceant injurias aëris.

5. Ratione Rigiditatis.

DURA è contrario sunt, quorum particulæ pertinaciter suum, quem habent, situm servant, illaque impacta, *inherentia* in tubulis & poris partium solidarum nostri corporis, & illas ex mollibus *duras*, *carnes scyrrosas*, *glandulas spumosas facientia*, veniunt nomine *indurantium* Cap. 6. §. 2. ubi falso iis datur attributum *humiditatis*, cujus effectus plane sunt contrarii; appellantur etiam *cicatricem* & *callum gignentia* Cap. 9. §. 5. constant ut plurimum particulis crassis, aliquando nempe viscosis, adeoque frigidis.

Huc referuntur *cortices*, *ligna mineralia*, *lapides pretiosi*, *margaritæ*, *corallia*, quæque adeo non subito suos in sanguine, partibusque solidis producunt effectus, sed die in corpore manentes, priusquam exhalantur insensibiliter, & non nisi intercedentibus aliquot diebus, demum exferunt sensibiles, imo magnos effectus, quique idcirco non tam quotidie animadverti possunt, quam comparando statum ægri præsentem cum statu ejusdem aliquot diebus præterito, idque habent commune cum *cardiactis secundi generis* Cap. 4. §. 11. non subito, sed constanter refocillantibus, præcipue si ipsis addatur calcar per aliud medicamentum additum, quod sit spirituosius & volatilius, quod suppleat id, quod ipsis deerat à natura, ratione pororum, quos mox videbimus *cardiactis secundi generis* speciales esse.

6. Ratione Cohæsionis.

QUONIAM denique omnia olim corpora aliquando coaluere ex innumeris aliis indefinitum minoribus, non potuerunt illæ tam arcte coire, ut se omnibus omnino in punctis immediate contingerent, quippe non permisérunt earum diversa *magnitudo*, *figura* inordinata, & irregularis *cottio*, nec non materia mundi subtilissima fulminis pernicitate quaquaversum mota, eaque de causâ nullibi exclusâ, quæque adeo nulla corpora hujus universi in tantam *duritiem* (exemplo sit omnium durissimus adamas, luminis particulas nihilo minus transmittens) neque in tantam *densitatem* coalescere passa est, quin continue præsens & continue poros sibi inter jam jam cohæsuras particulas reservaverit, exemplum dabit *densissimum* auri corpus, quod non posset fundi, nisi poros haberet, eosque satis magnos, quod particulæ satis crassæ carbonum inflammatorum possent integro cum impetu subire.

Ita similiter aër in pulmones nostros respirando impulsus & cum sanguine com-

communicatus, nec non quæ à nobis intro assumuntur porosa cum sint, & ex physica generali constat vacuum dari involvere contradictionem, consequenter per poros eorum assidue fluere materiam aliquam mundi subtilissimam, quasi talis aut circiter talis est, qualis per poros nostri sanguinis ab incunte ætate consuevit fluere, tunc non solet ea fermentationes sanguinis alterare, sed tantum eas mediocriter augere, si sunt debiliores ut solito, aut mediocriter minuere, si forte fermentationes aliunde fuerint debito vehementiores, celeriores, crebriores, utroque in casu ille sive ær sive assumpta, vocantur *cardiaca secundi generis* C. 4. §. 11.

Hæc assumpta, quod constantiores habuerunt poros, ed diutius continua bunt suum effectum, qui forsitan *paucarum horarum* decursu nondum est valde sensibilis, sed demum illapsis *duobus tribusve diebus*, comparando statum ægri præsentem cum statu præterito.

Tales poros comperiuntur habere *argentum, aurum, corallia, margaritæ, lapides pretiosi*, unde crassus detegitur medicorum parum philosophantium error, ut *Swelferi* & aliorum putantium tam *dura & densa* nos confortare non posse, quippe quæ in substantia nostri corporis converti nequeunt.

Si vero materia mundi *subtilissima talis aut circiter talis non est, qualis ab incunte ætate per poros nostri sanguinis consuevit fluere*, tunc solent ea, fermentationes sanguinis quam maxime alterare, idque *duplici modo*, aut est æther ille peregrinus & insolitus, *confictum* instituens *notabilem* cum æthere, naturali, impedit & turbat ejus expeditum & solitum motum, sive transitum per poros & intervalia sanguinis particularum certo ordine digestarum, unde adeo & ipse ille ordo *sensim* aut *subito* turbetur (& mixtura particularum fiat inordinata, prout illa copiosa vel minus magisve recedens à magnitudine, & figurâ ætheris nostro sanguine amici, vel minus magisve pertinaciter suam magnitudinem & figuram servans) *paululum* aut *multum*, tuncque inducuntur *febriculæ* aut *febres*, exque tandem *malignæ*, quas vocant, id est, quæ ordinariis antifebrilibus non solent expelli, sed præsentissimum vitæ inferunt periculum, quales sunt *petechiales & pestilenciales*, in quibus videlicet æther sanguinis naturalis incipit succumbere, unde mixtura sanguinis tam longe recedit à consueto particularum ordine, ut vix spes affulgeat illum peregrinum ætherem superandi, eum ex sanguine expellendi, & consequenter *mixturam sanguinis* restituendi; quemadmodum vix unquam priori perspicuitati restituitur *vinum, & cerevisia*, quæ æther fulminis pernicitate suâ transivit, quorumque mixtura particularum per influxum rectilineum aut spiralem ætheris cedere nescius, ita turbatur, ut ad *visum* fiant *opaca*, & quoad *saporem* longissime mutata.

Omnia igitur, quæ mediantibus suis poris talem in sanguinem inferunt ætherem, dicuntur *venena secundi generis*, quæ vulgo dicuntur *occulsâ qualitate* aut *totâ substantiâ* agere.

Si nunc è contrario comperiantur quædam esse, quæ, mediantibus suis, poris, invehunt in sanguinem ætherem aliquem insolitum quidem, sed nihilominus talem, qui contrariatur effectibus ætheris illius venenati, modo adscripti, adeo ut fermentationes simul ab æthere nostro solito & hoc insolito simul incipiant invalescere, mixtura sanguinis restitui, & peregrinus ille, venenatusque hospes ex sanguine aut per *insensibiles transpirationes*, aut per *sudores*, aut per *bubones & anthraces* ad circumferentiam corporis expelli, tunc illa dicuntur *alexipharmaca*, quæ etiam dici *occulsâ vi agere*. Vide Cap. 21.

Neque obitat venenum aliquid simul esse & *primi & secundi generis*, sic experientia quoque testatur, *mercurium* corrosivum in sanguinem calidum injectum, cum in ictu oculi, quasi in cœnum omnino convertere.

F I N I S.

I N-

I N D E X

CAPITUM, ET SECTIONUM.

CAPUT I.

- Q**uid sit Medicamentum, pagina 5
- §. 1. Quid medico sciendum. *ibid.*
  2. Medici instrumenta. *ibid.*
  3. Quid auxilium, & quid materia auxilii. *ibid.*
  4. Medicamentum quid. *ibid.*

CAP. II.

- De facultatibus Medicamentorum in genere. 6
- §. 1. Medicamenta quoduplicia. *ibid.*
  2. Simplicia petuntur è plantis. *ibidem.*
  3. Secundò ex animalibus. *ibid.*
  4. Tertio è mineralibus. *ibid.*
  5. Medicamentorum actualis, & potentialis differentia. 7
  6. Medicamentorum facultates manifestæ. *ibid.*
  7. Eorumque facultates occultæ. *ibidem.*
  8. Facultates eorum sunt multæ. *ibidem.*
  9. Manifestæ facultates sunt trium generum. *ibid.*
  10. Sic etiam occultæ: 9
  11. Facultatum Medicamentorum genera, secundum mutationes sunt sex. *ibid.*
  12. Quæ in secunda classe sunt. *ibid.*
  13. Quæ ad tertiam classem referuntur. *ibid.*
  14. Quæ ad quartam classem. *ibid.*
  15. Quæ ad quintam classem. *ibid.*
  16. Et quæ ad sextam & ultimam. *ibidem.*

CAP. III.

- De primis Medicamentorum facultatibus. 9
- §. 1. Alterantia Medicamenta. *ibid.*

2. Qualitatum gradus. 10
3. Mansiones graduum. *ibid.*
4. Temperata medicamenta. *ibid.*
5. Calida in primo gradu. *ibid.*
6. Calida in secundo. *ibid.*
7. Calida in tertio. 11
8. Calida in quarto. *ibid.*
9. Frigida in primo gradu. *ibid.*
10. Frigida in secundo. *ibid.*
11. Frigida in tertio. *ibid.*
12. Frigida in quarto. 12
13. Humida in primo gradu. *ibid.*
14. Humida in secundo. *ibid.*
15. Sicca in primo gradu. 13
16. Sicca in secundo. *ibid.*
17. Sicca in tertio. *ibid.*
18. Sicca in quarto. 14

CAP. IV.

- De Medicamentis cuiuslibet membro propriis, seu corroborantibus. 14
- §. 1. Propria singulis partibus medicamenta. *ibid.*
  2. Cephalica calefacientia & siccantia. 15
  3. Cephalica frigefacientia & humectantia. *ibid.*
  4. Capiti nocentia. 16
  5. Ophthalmica. *ibid.*
  6. Aures calefacientia. *ibid.*
  7. Aures refrigerantia. *ibid.*
  8. Thoracica & pneumonica calefacientia & siccantia. *ibid.*
  9. Thoracica frigida & humida. 17
  10. Cardiaca calida. *ibid.*
  11. Cardiaca frigida. 18
  12. Ventriculorum calefacientia & siccantia. *ibid.*
  13. Ventriculorum refrigerantia. *ibid.*
  14. Epar calefacientia. *ibid.*
  15. Epar refrigerantia. 19
  16. Lienem calefacientia. *ibid.*
  17. Lienem refrigerantia. *ibid.*

Rrrr

18. Re-

18. *Renes & vesicam calefacientia.*
ibidem.
 19. *Renes refrigerantia.* 20
 20. *Uterum calefacientia.* *ibid.*
 21. *Uterum refrigerantia.* *ibid.*
 22. *Arthritica & neuritica calida.*
pag. 21

C A P. V.

De Digerentibus & præparantibus humores. 21

- §. 1. & 2. *Digerentia & præparantia humores.* *ibid.*
 3. *Bilem præparantia, & quidem cuique parti accomodata.* 22
 4. *Pituitam præparantia.* *ibid.*
 5. *Melancholiam, & atram bilem præparantia.* *ibid.*

C A P. VI.

De Emollientibus, laxantibus & rarefacientibus. 23

- §. 1. *Emollientia.* *ibid.*
 2. *Indurantia.* *ibid.*
 3. *Laxantia.* *ibid.*
 4. *Condensantia.* 24
 5. *Stipantia.* *ibid.*
 6. *Rarefacientia.* 25
 7. *Aperientia, attenuantia, & incidentia.* *ibid.*
 8. *Incrassantia.* 26
 9. *Emplastica.* *ibid.*
 10. *Extergentia, & obstructions aperientia.* 27

C A P. VII.

De Medicamentis dolorem sedantibus, & somnum conciliantibus. 27

- §. 1. *Anodina.* *ibid.*
 2. *Narcotica.* 28

C A P. VIII.

De Attrahentibus, & repellentibus. 29

- §. 1. *Attrahentia.* *ibid.*
 2. *Repellentia sunt, aut humida, aut adstringentia frigida, aut adstringentia calida.* 29

C A P. IX.

De Maturantibus, pus, carnem, & callum generantibus, &c. 31

- §. 1. *Maturantia, & pus generantia.*
ibidem.
 2. *Carnem generantia.* 32
 3. *Glutinantia.* 33
 4. *Vulnerantia.* *ibid.*
 5. *Callum generantia.* 34
 6. *Lac generantia.* *ibid.*
 7. *Semen generantia.* *ibid.*

C A P. X.

De Rubefacientibus, Vesicantibus, Crustam inducentibus, &c. 35

- §. 1. *Rubefacientia, &c.* *ibid.*
 2. *Vesicantia.* *ibid.*
 3. *Crustam inducentia.* 36
 4. *Causifica.* *ibid.*
 5. *Exedentia, & corrodentia.* *ibid.*
 6. *Putrefacientia.* 37
 7. *Psiolthra.* *ibid.*
 8. *Lac imminuentia.* *ibid.*
 9. *Semen imminuentia.* *ibid.*

C A P. XI.

De Purgantibus per alvum. 38

- §. 1. *Purgantia.* *ibid.*
 2. *Lenientia.* *ibid.*
 3. *Purgantia propria.* 39
 4. *Diviso purgantium in mitiora, &c.* *ibid.*
 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. & 15. *Sunt cholagoga, seu bilem evacuantia mitiora.* 40. usq; ad 43
 16. & 17. *Sunt cholagoga fortiora.* 43
 18. 19. & 20. *Sunt pituitam purgantia mitiora.* 43. 44
 21. 22. 23. 24. 25. 26. & 27. *Sunt pituitam purgantia fortiora.* 45. 46
 28. 29. & 30. *Sunt melancholiam, & atros humores purgantia mitiora.* 47
 31. 32. & 33. *Sunt melancholiam, & atros humores purgantia fortiora.* 48
 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. & 42. *Sunt hydragoga, & aquosos humores evacuantia.* 49. 50

C A P. XII.

De Vomitoriis. 51

- §. 1. *Vomitoria.* *ibid.*
 2. *Lenia vomitoria.* *ibid.*

3. Me-

ET SECTIONUM.

3. <i>Mediocris.</i>	52	§. 1. & 2. <i>Calculus frangentia.</i>	57. 58
4. <i>Fortiora.</i>	<i>ibid.</i>		
C A P. XIII.			
De Urinam cientibus.	52	De Errhinis, sternutatoriis, & apoplegmatifmis.	58
§. 1. <i>Diuretica propria.</i>	<i>ibid.</i>	§. 1. <i>Errhina.</i>	<i>ibid.</i>
2. <i>Diuretica minus propria.</i>	53	2. <i>Sternutatoria.</i>	<i>ibid.</i>
		3. <i>Apoplegmatifmi.</i>	59
C A P. XIV.			
De Sudorem provocantibus.	53	C A P. XIX. -	
§. 1. 2. <i>Sudorifera.</i>	53. 54.	De Sputum moventibus.	59
		§. 1. <i>Expectorantia.</i>	<i>ibid.</i>
C A P. XV.			
De Diaphoreticis, & flatu discutientibus.	55	C A P. XX.	
§. 1. <i>Diaphoretica.</i>	<i>ibid.</i>	De necantibus, atque expellentibus vermibus.	60
2. <i>Flatu discutientia.</i>	56		
C A P. XVI.			
De Moventibus menses, secundinam, & foetum mortuum expellentibus.	56	C A P. XXI.	
<i>pag.</i>	56	De Alexipharmacis.	61
§. 1. <i>Menses moventia.</i>	<i>ibid.</i>	§. 1. <i>Alexipharmaca.</i>	<i>ibid.</i>
2. <i>Secundinam, & foetum mortuum expellentia.</i>	57	2. <i>Communia.</i>	<i>ibid.</i>
		3. <i>Propria.</i>	<i>ibid.</i>
C A P. XVII.			
De Calculum frangentibus.	57	C A P. XXII.	
		De Modo investigandi vires medicamentorum.	62
		<i>Accedit Catalogus, seu Divisio Medicamentorum.</i>	63

I N D E X

MEDICAMENTORUM SIMPLICIUM,

In hoc Tractatu comprehensorum.

Simplicia petuntur è *Plantis, Animalibus, & Mineralibus.*

I. De Plantis : plantæ sumuntur vel integræ, vel earum partes, ut *Radices, Ligna, Medulla, Cortex, Folia, & Surculi, Flores, Semina, Fructus, Succi, Liquores, Olea, accedit his Gummi, & Refina.*

A.

A Brotanum, *Fol.* Cap. 3. §. 7. c. 6: 10.
 Absynthium, *Fol.* c. 3. §. 6. 17.
 c. 4: 12. 14. 16. c. 6: 7. 10. c. 8: 2.
 c. 16: 1. c. 20: 1. c. 21: 2.
Succ. c. 4: 4.
 Acetosa, seu Oxalis, *Fol.* c. 3. §. 10. 16.
 c. 4: 11. 13. 15. c. 6: 8. c. 10: 9. c. 20:
 1. c. 22: 2.
Sem. c. 3. §. 10. c. 6: 5.
 Acetofella, *Fol.* c. 4. §. 13.
 Acorus, aut calamus aromaticus,
Rad. cap. 3. §. 6. 7. 16. 17. c. 4: 2. 12.
 14. c. 16: 2. c. 20: 1.
 Adiantum, *Fol.* c. 3. §. 4.
 Adiantum nigrum. *Vide* Capillus ve-
 neris.
 Agaricus, *Fungus*, c. 11. §. 9.
 Agrimonia, *Rad.* c. 9. §. 5.
Fol. c. 3: 5. c. 4: 14. c. 6: 10. c. 9: 4.
Succ. c. 9: 5.
 Ageratum, *Fol.* c. 4. §. 14.
 Agnus castus, *Sem.* c. 3. §. 7. c. 6: 7. cap.
 10: 8. c. 15: 2.
 Allium, *Rad.* c. 3. §. 8. 18. c. 8. §. 1. c. 9:
 7. c. 10: 2.
 Althæa, seu Bismalva, *Rad.* c. 3. §. 5.
 15. c. 6: 9. c. 9: 1.
Fol. c. 3. §. 5. c. 4: 7. c. 6: 1. 6. c. 7: 1.
 c. 9: 1. c. 11: 2. c. 13: 2.
Sem. c. 6: 1.
 Aloes, Xyloaloes, seu agallochum,
Lign. c. 4. §. 2. 10. 12.

Alkekengi, seu halicacabi, *Fruct.* c. 3.
 §. 10.
 Alchimilla, *Fol.* c. 9: 4.
 Amnios, *Sem.* cap. 3. §. 7. 17. cap. 6: 7.
 cap. 15: 2.
 Amygdala, *Fruct. amara* c. 4. §. 6. 14.
 c. 6: 7. 10. c. 13: 1. c. 17: 2. c. 19: 1.
 cap. 20: 1.
Dulciac. c. 3. §. 5. 13. c. 4: 3. 8. 18. c. 7:
 1. c. 9: 7.
Ol. c. 11: 2.
 Amomum, *Sem.* c. 1. §. 7. 17.
 Angelica, *Rad.* cap. 3. §. 6. c. 4: 10. 20.
 c. 14: 2. c. 19: 1. c. 21: 1.
 Anagallis, *Fol.* c. 3. §. 6. 16. c. 18: 1.
 Anagallis aspiosa. *Vide* Becabunga.
 Anethum, *Fol. virid.* c. 3. §. 6. 16. c. 6:
 6. c. 7: 1. c. 9: 6. c. 10: 9. c. 13: 2.
 c. 15: 1.
Fol. Sicc. c. 3: 7.
Fol. Uffa, c. 3: 17,
Flor. c. 12: 3.
Sem. c. 3: 6. 17. c. 12: 3. c. 15: 2.
 Anisum, *Sem.* c. 3. §. 7. 17. c. 4: 12. 20.
 c. 6: 7. c. 13: 1. c. 15: 2.
 Anacardium, *Fruct.* c. 3. §. 7. c. 4: 2.
 Apium, *Rad.* cap. 3. §. 6. 17. cap. 4: 18.
 c. 6: 7. c. 13: 1. 2. c. 14: 2. c. 17: 2.
Fol. cap. 3: 6. 17. c. 4: 14. 16. cap. 6:
 10. c. 9: 6.
Sem. c. 3: 6. 17. c. 4: 20.
 Arum, *Rad.* cap. 3: 7. 15. c. 4: 8. c. 8: 1.
 cap. 19: 1.
 Aristolochia, *Rad. rotund.* c. 4. §. 8. 16.
 20. c. 6.

20. c.6: 10. c.8: 1. c.9: 2. 3.
Rad. longa c.8: 1. c.16: 1. c.19: 1.
Arthemisia, *Fol.* c.3. §.6. 15. 16. c. 4:
 18. 20. 22. c.9: 4. c.16: 1.
Armenica malus, *Nuclei* cap. 6. §. 7.
 c.17: 2.
Aurantium, *Cort.* c.15: 2.
Pom. c.3: 10.
Asarum, *Rad.* c.3. §.7. 17. c.4: 14. 16.
 c.6: 7. c.11: 17. c.12: 3. c.13: 1.
Fol. c.3. §.7. 17. c.16: 1.
Asparagus, *Rad.* c.3. §.4. c.4: 14. 18.
 20. c.6: 7. c.9: 7. c.11: 2. cap.13: 1.
 cap.17: 2.
Atriplex, *Fol.* c.3. §.9. 14. c.6: 1. c.11:
 2. c.12: 3. c.20: 1.
Sem. c.12: 3.
Auricula muris, *Fol.* c.8. §.2.

B.

Bardana, seu Lappa, *Rad.* c.14. §.2.
 cap.17: 2.
Basilicum, seu *Ocymum*, *Fol.* c.3. §.6.
 c.4: 2. 10. c.10: 8.
Balaustia, *Flor.* c.3. §.10. 17. cap.6: 5.
 c.8: 2. c.9: 3.
Batrys, *Fol.* c.4. §.8.
Beta, *Rad.* c.3. §.5.
Fol. cap.3: 5. 15. cap.6: 10. c.11: 2.
 cap.18: 1.
Becabunga, seu *Anagallis*, *Fol.* cap.6.
 §.7.
Bellis, *Fol.* c.6. §.5. c.8: 2.
Betonica, *Fol.* c.3. §.6. 16. c.4: 2. 5. 8.
 18. 20. 22. c.9: 4. c.12: 3. c.13: 1.
 c.16: 1. c.17: 1.
Flor. c.3: 5.
Berberis, *Fruct.* c.4. §.13. 15. c.8: 2.
Bistorta, *Rad.* c.8. §.2.
Bismalva. *Vide* *Althæa*.
Borrago, *Fol.* c.3. §.5. c.4: 3. 11. c.5: 5.
Flor. cap.3: 5.
Bruscus, seu *Ruscus*, *Rad.* cap.4. §.18.
 c.6: 7. c.13: 1. c.17: 2.
Branca ursina, *Fol.* c.3. §.5. c.9: 1.
Brassica, *Fol.* cap.3. §.5. 15. cap.11: 2.
 c.18: 1.
Bryoniæ, *Rad.* c.3. §.15.
Buglossa, *Rad.* c.3. §.13.
Fol. c.3: 13. c.4: 3. 11. c.5: 5.

Flor. c.3: 5. 13.
Bursa pastoris, *Fol.* cap.3. §.16.

C.

Calamus aromaticus. *Vide* *Acorum*.
Capparis, *Rad.* c.3. §.6. 16. c.4: 18.
Cort. *Rad.* c.3: 6. c.6: 10. c.18: 3.
Fruct. c.3: 6. 16. c.4: 16. c.5: 1. c.6: 7.
Cassia lignea, *Ligna* c.4. §.14. c.13: 1.
Cort. c.3: 6. c.4: 14. c.13: 1.
Cava, *Rad.* c.3. §.17.
Calamintha montana, *Fol.* c.3. §.7. 17.
 c.4: 2. 8. 16. 18. 20. c.6: 7. c.10: 8. 9.
 cap.16: 1.
Capillus veneris, seu *Adiantum nigrum*,
Fol. c.4. §.8. 14. 18. c.5: 5.
 c.6: 7. c.13: 2. c.14: 2. c.19: 1.
Carduus benedictus, *Fol.* cap.4. §.8. 10.
 c.9: 4. c.14: 2. c.21: 1.
Cauda equina, *Fol.* cap.3. §.16. c.6: 5.
 c.8: 2. 6. c.9: 3. 4.
Caryophyllata, *Flor.* c.3. §.6. c.4: 10.
Calendula, *Flor.* c.4. §.10. c.21: 1.
Cardamomum, *Sem.* c.3: 7. 17. c.4: 2.
 12. 18. c.13: 1.
Carum, *Sem.* c.3. §.7. 17. cap.4: 12.
 c.15: 2.
Carthamus, seu *Cnicus*, *Sem.* c.3. §.7.
 16. c.11: 22.
Cannabis, *Sem.* c.4. §.5. c.10: 9.
Castanea, *Fruct.* c.3. §.5. 5. c.9: 7.
Carpobalsamum, *Fruct.* c.3. §.7. 17.
Caryophyllus aromaticus, *Fruct.* c.3.
 §.7. 17. c.4: 2. 10. 12. 21. c.15: 2.
Cassia fistula, *Fruct.* c.11. §.2. 16.
Carica, seu *ficus*, *Fruct.* cap.3: 6. c.4: 8.
 c.6: 1. 6. cap.9: 1. c.11: 2. c.12. 2.
 c.13: 1. c.19: 1.
Cepa, *Rad.* c.3: 8. c.4: 5. 6. c.8: 1. c.9: 1. 7.
Centaureum, *Rad. maj.* c.3: 7.
Rad. min. c.3: 7. c.6: 10. c.9: 4. c.11:
 2. c.20: 1.
Ceterach, *Rad.* c.5: 5. 16. c.6: 7.
Cerasa, *Fruct.* c.4: 11. 15.
Nuces c.17: 2.
China, *Rad.* c.14: 2.
Chamædryis, *Fol.* c.3: 7. c.4: 16. c.5: 5.
 c.6: 7. 10. c.16: 1.
Chamæpytis, *Fol.* cap.3: 6. 17. cap.4:
 16. 22.

16.22. cap. 5: 5. cap. 6: 7. c. 13: 1.
 cap. 16: 1.
Flor. c. 3: 16. 17.
 Chelidonium, *Fol.* c. 3: 7. c. 4: 5. c. 18: 1.
 Chærefolium, *Fol.* c. 4: 18. c. 13: 1.
 Chamæmelum, seu Camomilla, *Flor.*
 cap. 3. §. 5. 15. c. 4: 2. 18. 20. c. 6: 6.
 c. 7: 1. c. 14: 2. c. 15. 1. c. 16: 1.
Ol. c. 6: 3.
 Cheirum, seu Keirum, *Flor.* c. 16: 1.
 Cichorium, *Rad.* c. 3. §. 15. c. 6: 7.
Fol. c. 4: 18. c. 13: 1.
Flor. c. 3: 10.
 Cinnamomum, *Cort.* c. 3. §. 6. 17. c. 4.
 10. 12. 14. 20. c. 6: 7. c. 13: 1. c. 16:
 1. c. 17: 2.
 Citreum, *Cort.* c. 4: 10. c. 5: 5.
Sem. c. 4: 10.
Pom. c. 3: 9. 13. c. 21: 1.
Succ. c. 4: 11. 13. c. 13: 2.
 Cicer, *Sem.* c. 9. §. 7. c. 13: 2. c. 17: 2.
Sem. rubr. c. 4: 8. c. 6: 7. c. 16: 1.
 Citrulli, *Sem.* c. 4. §. 13. 15.
 Cochlearia, *Fol.* c. 4. §. 16. c. 6: 18.
 Corallina, *Fol.* c. 20: 1.
 Coriandrum, *Sem.* c. 3: 5. c. 4: 2.
 Crocus, *Flor.* cap. 3: 6. 15. c. 4: 10. 20.
 c. 7: 1. c. 10: 8. c. 16: 1.
 Colocynthis, *Frucl.* c. 11: 23. c. 16: 2.
 Cuscuta, *Fol.* c. 3: 5. 16. c. 4: 14. c. 5: 5.
 cap. 6: 7.
 Cucurbita, *Sem.* c. 3: 10. 15. c. 4: 3. 13.
 15. c. 10: 8. 9. c. 13: 2.
Succ. c. 4: 3.
 Cucumer, *Sem.* c. 4: 15. c. 13: 2.
Frucl. c. 3: 10. c. 4: 13. c. 13: 2.
Succ. c. 4: 3.
 Cuminum, *Sem.* c. 3: 7. 17. c. 4: 12. 20.
 cap. 15: 2.
 Cucumer sylvestris, *Frucl.* cap. 16: 2.
 cap. 18: 1.
 Cubebæ, *Frucl.* c. 4: 2. c. 6: 7. c. 13: 1.
 c. 17: 1. c. 18: 3.
 Cupressus, *Nuces* cap. 3: 5. 16. c. 6: 5.
 c. 8: 2. c. 9: 5.
 Cyclamen, *Rad.* c. 8: 1. c. 10: 2. c. 12:
 4. cap. 18: 1.
 Cyperus, *Rad.* c. 4: 12. c. 8: 2.
 Cydonium, *Sem.* c. 4: 19.
Pom. c. 3: 9. 16. c. 4: 13. 21.

D.

Daucus, *Sem.* c. 3: 7. 20. c. 15: 2.
 Daſtylus, *Frucl.* c. 3: 4. c. 9: 7.
 Dens leonis, seu Taraxicum, *Fol.* c. 4:
 15. c. 20: 1.
 Diſtamnus, seu Fraxinella, *Rad.* cap.
 3: 17.
Fol. c. 3: 7. c. 4: 2. c. 16: 1. c. 21: 1.
 Doronocus Romanus, *Rad.* c. 3: 7.

E.

Eringium, *Rad.* c. 4: 18. 20. c. 6:
 7. c. 9: 7. c. 16: 1.
 Ebulus, *Cort.* c. 11: 39.
 Eſula, *Cort.* c. 11: 37.
 Endivia, *Fol.* c. 4: 13. 15. 17. 19. c. 8: 2.
Sem. c. 4: 15.
 Epithymum, *Fol.* c. 3: 7. 17. c. 4: 16.
 c. 5: 5. c. 11: 29.
 Equisetum *Vide* Cauda æquina.
 Eupatorium aquosum, *Fol.* c. 3: 5. c. 6:
 7. c. 13: 1.
 Euphragia, *Fol.* c. 4: 5.
 Eruca, *Sem.* c. 3: 6. c. 4: 18.

F.

Farfara seu tuſſilago, *Fol.* c. 3: 5.
 c. 4: 8.
 Fœniculum, *Rad.* c. 4. §. 7. 20. c. 6: 7.
 c. 13: 1. c. 14: 2. c. 16: 1. c. 17: 2.
Fol. c. 3: 7. 15. c. 4: 5. 12. 14. 16. 18.
 c. 5: 5. c. 9: 6.
Sem. c. 3: 7. 16. c. 4: 2. 8. 20. c. 6: 7.
 c. 13: 1. c. 15: 2.
 Fœnugræcum, *Sem.* cap. 3: 5. 15. c. 4: 3.
 cap. 6: 1. 3. 6. 9. cap. 7: 1. cap. 9: 1.
 cap. 15: 1.
Farina, c. 9: 2.
 Faba, *Sem.* c. 3: 15. c. 4: 5. c. 9: 7.
Farin. c. 10: 8.
 Filix, *Rad.* c. 3: 17. c. 4: 16. c. 6: 7.
 c. 20: 1.
 Ficus, *Vide* Carica.
 Fraxinella, *Vide* Diſtamnum.
 Fraxinus, *Cort.* c. 6: 7.
Sem. c. 5: 5. c. 9: 7.
 Fragaria, *Fol.* c. 4: 15.
 Fraga, *Frucl.* c. 4: 13. 15. 19. c. 13: 2.
 Fuma-

Fumaria, *Fol.* c.3: 5. 16. c.4: 16. c.5: 5. c.6: 7.

G.

G Alanga, *Rad.* c.3: 7. 17. c.4: 2. 12. 20. c.9: 7. c.15: 2.
 Galla, *Fruſt.* c.3: 10. 17. c.6: 5.
 Gentiana, *Rad.* c.4: 16. c.6: 7. 10. c.8: 1. c.18: 1. c.20: 1. c.21: 1.
 Geniſta, *Flor.* c.5: 5.
Sem. c.4: 16. c.5: 5.
 Gialappa, *Vide Jalappa.*
 Glycyrrhiza ſeu liquiritia, *Rad.* c.3: 4. 5. 13. c.4: 8. 18. c.13: 2. c.19: 1.
 Glans, *Fruſt.* c.4: 4. c.6: 5.
 Gramen, *Rad.* c.6. §. 7. c.20: 1.
 Gratiola, *Fol.* c.11: 34.
 Granatum, *Cort.* c.6: 5. c.8: 2. c.9: 3.
Succ. c.4: 11. 13. 19. c.6: 7. c.8: 2.
 Grana paradifi, *Cardamomum majus*, *Sem.* c.3: 17.
 Grana kermes, *Fruſt.* c.4: 10.
 Guajacum, *Lign.* c.14: 2.
Cort. c.3: 5.

H.

H Elenium, ſeu erula campana, *Rad.* c.3: 7. c.4: 5. 8. 10. 14. c.19: 1. c.20: 1.
 Helleborus, *Rad. alb.* c.3: 7. 17. c.4: 6. c.10: 4. c.12: 4. c.18: 2.
Rad. nig. c.3: 7. 17. c.10: 5. c.11: 33.
 Hermodactylus, *Rad.* c.11: 24.
 Hedera arboreſcens, *Fol.* c.3: 6.
 Hedera terreſtris, *Fol.* c.17: 2.
 Hepatica, *Fol.* c.4: 14. c.6: 7.
 Hypericum, *Fol.* c.3: 6. c.9: 2. 4.
 Herniaria, *Fol.* c.9: 4.
 Horminum, *Fol.* c.4: 5.
 Hordeum, *Sem.* c.3: 9. 15. c.4: 9. 15. 19. c.6: 10. c.7: 1.
Far. c.9: 2.
 Hyſſopus, *Fol.* c.3: 7. 17. c.4: 2. 8. c.6: 10. c.18: 3. c.19: 1.
 Hyoſcyamus, *Fol.* c.3: 11. 15. c.7: 2. c.10: 9.
Sem. c.3: 6.

I.

I Alappa ſeu gialappa, *Rad.* cap. 11: 42.
 Ibiſcus. *Vide Althæa.*
 Imperatoria ſeu Oſtrutium, *Rad.* c.4. §. 20.
 Intubus, *Vide Endivia.*
 Iris, *Rad.* cap. 3. §. 7. c.4: 2. 8. c.6: 10. c.16: 1. c.18: 1. c.19: 1.
 Juglans, *Cort.* c.12: 3.
Nuces virid. c.3: 5.
Nuces ſicc. c.3: 6.
 Jujuba, *Fruſt.* cap. 3: 4. 5. 13. cap. 4: 9. c.19: 1.
 Juniperus, *Baccæ* c.3: 7. 15. c.4: 2. 12. 18. 20. c.13: 1. c.15: 2. c.16: 1. c.21: 1.

L.

L Appa major, *Vide Bardana.*
 Laſtuca, *Fol.* c.3: 10. 14. c.4: 3. 7. 15. 19. 21. cap. 5: 3. 7. cap. 8: 2. c.10: 8. 9.
Sem. c.4: 3. 15. 19. c.5: 3.
 Laurus, *Fol.* c.3. §. 7. c.4: 2. 6. 12. 20. 22. c.15: 2.
Baccæ cap. 4: 2. 12. 20. cap. 15: 2. c.16: 1.
 Lavendula, ſpica nardi, *Flor.* cap. 3. §. 5. 6. 16. c.4: 2. 14. 22. c.8: 2. c.13: 4. c.16: 1.
 Levifticus, *Rad.* c.16. §. 1.
 Lens paluſtris, *Fol.* c.3. §. 10. 14. c.6: 2. 4. c.8: 2. c.10: 8. 9.
 Lens, *Sem.* c.3. §. 16. c.4: 5. c.6: 7.
 Lilium album, *Rad.* c.6. §. 1. 9. c.7: 1. c.9: 1.
Flor. c.6: 3.
 Liguſtrum, *Fol.* c.4. §. 18.
 Lingua avis, *Vide Fraxinum.*
 Limonium, *Succ.* c.4. §. 11. 13. 19. c.6: 7. 10. c.13: 2.
 Linum, *Sem.* c.3. §. 5. c.4: 8. c.6: 1. 3. 6. c.7: 1. c.9: 1. 7. c.15: 1.
 Lupulus, *Fol.* c.3: 6. c.5: 5. c.20: 1.
Flor. c.3. §. 6.
 Lupinus, *Sem.* c.3. 5. c.6: 7. c.15: 1.
Far. c.6. §. 10. c.10: 8.

Malva,

M.

- M** Alva, *Rad.* c.3: 13.
Fol. c.3:9. 13. c.4: 7. 9. 19. c.6: 1. c.7: 1. c.9: 1. c.11: 2.
Flor. c.3. 9. 13.
Sem. c.3: 13. c.6: 1. c.13: 2.
Mandragora, *Rad.* c.3. §. 11.
Fol. c.3: 11. c.7: 2.
Majorana, *Fol.* c.3: 7. 17. c.4: 2. 5. 20.
22. c.15: 1. c.16: 1. c.18: 1. 3.
Macis, *Cort.* c.3: 7. c.4: 2. 10. 12. 20.
c.9: 4. c.15. 2:
Marrubium seu prassium, *Fol.* c.3: 6.
17. c.6: 7. 10. c.18: 1.
Matricaria, *Fol.* c.3: 6. c.4: 20.
Malebatrum, *Fol.* c.3: 5. c.5: 5.
Mala, *Vide* Poma.
Mechacanna, *Rad.* c.11: 20.
Melissa, *Fol.* c.3: 6. c.4: 2: 10. 16. 20.
c.5: 5.
Flor. c.3. §. 6.
Mentha, *Fol.* c.3: 7. 16. c.4: 12. c.10: 9. c.20: 1.
Mezereum, *Cort.* c.11: 38.
Mercurialis, *Fol.* c.6: 1. 6. c.11: 2.
Melilotus, *Flor.* c.3: 5. c.4: 2. c.6: 6.
c.7: 1. c.19: 1.
Melo, *Sem.* c.4: 15. c.13: 2.
Succ. c.4. §. 19.
Mespilus, *Fruſt.* cap.3. §. 16. c.4: 13.
c.6: 5. c.8. §. 2.
Millefolium, *Fol.* c.3. §. 17.
Milium, *Sem.* c.3: 9. 16. 17. c.4: 18.
c.17: 2.
Moschata nux, *Fruſt.* c.3. 6. 16. c.4: 2. 10. 12. 20.
Mora, *Matura*, c.3: 5. c.4: 13.
Immatura, c.6: 5.
Succ. c.8: 2.
Myrtus, *Fol.* c.3: 9. 15. c.8: 2.
Baccæ, c.6: 5. c.8: 2.
Myrobalani, *Chebulæ*, c.11: 18.
Citrine, c.11. §. 11.
Indica, c.11. §. 28.
Omaes, c.6. §. 5.

N.

- N** Arciffus, *Rad.* c.8. §. 1.
Nasturtium, *Fol.* c.3: 8. 18. c.4:

16. cap.6: 7. cap.20: 1.

Sem. c.3: 8. c.8: 1. c.9: 1. c.10: 1. 2.Napus, *Sem.* c.3: 6. c.9: 7.

Nephriticum seu santalum cæruleum.

Ligna, c.17: 2.Nigella, *Sem.* c.3: 7. 17. c.4: 6. c.18: 1. 3.Nymphæa, *Flor.* c.3: 10. 14. 17. 19.
c.4: 3. 7. 11. 15. 21. c.5: 3. c.7: 2.
c.10: 8. 9.

O.

O Cymum, *Vide* Basilicum.Oliva, *Fruſt.* c.4. §. 4.*Ol.* c.3: 4. c.6: 1. 9. c.7: 1. c.9: 1.Ononis seu resta bovis, *Rad.* cap.3: 7.
c.8. 1. c.17: 2.Origanum, *Fol.* c.3: 7. 17. c.4: 2. 10.
c.16: 1.Orobis, *Sem.* c.3: 6. 16.*Far.* c.6: 10. c.9: 2.Oryza, *Sem.* c.3: 5. 16. c.6: 7. c.9: 7.Oxalis, *Vide* Acetosa.Ostrutium, *Vide* Imperatoria.

P.

P Astinaca, *Rad.* c.9. §. 7.Papaver, *Fol.* c.3: 12.*Sem.* c.3: 11. 16. c.4: 3. 9. 19. c.6: 8.
c.7: 2. c.10: 8.*Capita*, c.4: 3.Parietaria, *Fol.* c.3: 9. c.4: 19. c.17: 2.Passula major, *Fruſt.* c.3: 4. c.4: 8. 14.
c.6: 5. c.18: 3. c.19: 1Passula minor, *Fruſt.* c.11: 2.Pentaphyllus, *Rad.* cap.3: 17. cap. 8:
2. c.9: 3.Petroselinum, *Rad.* c.3: 7. c.4: 18. 20.
c.6: 7. c.13: 1. c.14: 2. cap. 16. 1.
c.17: 2.*Fol.* c.3: 7. 17. c.4: 14. 16.*Sem.* c.3: 7. 17. c.4: 20. c.15: 2.Peucedanum, *Rad.* c.3: 6. 17.Persicaria, *Fol.* c.20: 1.Pæonia, *Flor.* c.3: 16. c.4: 2.Persica, *Fruſt.* cap. 3: 10. 14. cap.
4: 13.*Nuclei*, c.6: 7. c.13: 1. c.20: 1.Persoliata, *Fol.* c.9: 3.

Phu

Phu, seu valeriana, *Rad.* cap. 4: 5. 20: c. 13: 1. cap. 21: 1.
Pimpinella, *Rad.* c. 3: 16. c. 4: 18. 20. c. 14: 2. c. 16. §. 1.
Fol. c. 3: 6. 16. c. 9: 4. c. 13: 1. c. 21: 2.
Pilofella, *Fol.* c. 9. §. 4.
Pinea, *Fruſ.* cap. 3: 4. cap. 4: 8. c. 6: 9. cap. 9: 7.
Piper, *Fruſ. alb.* c. 18: 2. 3.
Fruſ. nig. cap. 3: 7. 8. 17. c. 4: 13. cap. 18. §. 3.
Pistachea, *Fruſ.* cap. 3: 6. 16. c. 4: 14. c. 9: 7. cap. 19. §. 1.
Plantago, *Fol.* c. 3. §. 10. 16. c. 4: 11. 13. c. 6: 5. c. 8: 2. c. 9: 3. 4. c. 21: 1.
Polydonium, *Rad.* cap. 3: 8. cap. 4: 16. cap. 11: 28.
Porrum capitatum, *Rad.* c. 3: 8. c. 4: 5.
Polium montanum, *Fol.* cap. 3: 6. 17. cap. 9: 6.
Polygonum, *Fol.* c. 3. §. 10. c. 8: 2.
Portulaca, *Fol.* c. 3. §. 11. 14. c. 4: 13. 15. 17. 19. 21. c. 6: 2. 4. c. 8: 2. c. 10: 8. 9. c. 20: 1.
Sem. c. 4: 15. 19. c. 6: 5.
Poma aurea, *Fruſ.* c. 3. §. 11.
Poma dulcia, *Fruſ.* c. 3. §. 5. c. 11: 2.
Poma odorata, *Fruſ.* c. 4. §. 3. 11.
Pruna, *Dulcia*, c. 11. §. 2.
Damaſcena, c. 3: 10. 14.
Sylveſtria, c. 8: 2.
Pulegium, *Fol.* c. 3. §. 7. c. 4: 20. c. 6: 7. c. 15: 2. c. 16: 1. c. 18: 1.
Pſyllium, *Sem.* c. 3. §. 10. c. 4: 5. 9. 19. c. 6: 2. 4. c. 8: 2. c. 11: 15.
Pyrethrum, *Rad.* c. 3. §. 8. c. 8: 1. c. 10: 2. cap. 18: 2. 3.
Ptarmica, *Fol.* c. 3: 7. 17.
Pyrola, *Fol.* c. 9. §. 4.
Pyra, *Fruſ.* c. 3: 9. 16. c. 4: 13. c. 6: 5. 8.

Q.

Quinq̄ folium, *Fol.* c. 3. §. 17.
Quercus, *Fol.* c. 8. §. 2.

R.

Rapa, *Rad.* cap. 3. §. 13. cap. 9. §. 7.
Raphanus Hispanicus,

Raphanus ruſticanus,
Raphanus hortensis, *Rad.* c. 3. §. 7. 16. cap. 4. §. 5. cap. 17. §. 2.
Sem. cap. 12. §. 3.
Succ. cap. 12. §. 3.
Reſta bovis. *Vide Ononis*.
Rhodiſ, *Rad.* cap. 3. §. 6.
Rhabarbarum, seu rheum, *Rad.* c. 11. §. 12.
Rad. roſſ. cap. 6. §. 5.
Ribes, *Fruſ.* c. 4: 13. 15. 19.
Rofmarinus, *Fol.* c. 3. §. 6. 16. c. 4: 10. 12. 20. 22. cap. 5. §. 5.
Flor. cap. 3. §. 6.
Rofa, *Flor.* c. 3. §. 9. 15. 16. c. 4: 3. 7. 11. 13. 15. 21. c. 5: 3. c. 6: 5. cap. 8: 2. cap. 9. §. 4.
Rubia tinctorum, *Rad.* c. 3. §. 15. c. 4: 16. 18. 20. c. 6: 7. cap. 16. §. 1.
Ruſcus. *Vide Bruſcus*.
Ruta, *Fol.* c. 3. §. 7. 17. c. 4: 2. 5. 6. 16. 18. 20. c. 10: 8. 9. c. 13: 1. c. 15: 1. c. 16: 1. 2. c. 18: 2. c. 20: 1. c. 21. §. 2.
Ruta ſylveſtris, *Fol.* c. 3. §. 18.
Rubus, *Fruſ.* cap. 4. §. 11.

S.

Salfa-parilla, *Rad.* cap. 14. §. 2.
Satyrium, *Rad.* c. 3: 5. 13.
Saxiphragia, *Rad.* c. 17: 2.
Fol. c. 4: 18.
Sem. c. 13. §. 1.
Santalum, *Lign. alb. citrin. rubr.* cap. 3. §. 10. 16. c. 4: 11. 13. 15. 19.
Saffraſ, *Lign.* c. 14. §. 2.
Sambucus, *Cort. median.* c. 11. §. 39.
Flor. cap. 4. §. 3. 16. cap. 6: 6. c. 7: 1. cap. 12. §. 3.
Sabina, *Fol.* c. 3: 7. 17. c. 9: 4.
Salix, *Fol.* c. 3: 7. c. 4: 3. 7. 17.
Salvia, *Fol.* c. 3. §. 6. c. 4: 2. 12. 14. 20. 22. c. 10: 8. c. 16: 1.
Sanicula, *Fol.* c. 9. §. 4.
Satureja, *Fol.* c. 3: 6. c. 4: 2. 20.
Santonicum, seu zedoaria, *Sem.* c. 20. §. 1.
Scilla, *Rad.* c. 3. §. 7. 17. c. 4: 8. 16. c. 6: 10. c. 10: 2. c. 19. 1.
Schœnanthum, *Rad.* c. 4. §. 6.
Flor. c. 3. §. 6.

Ssss

Sca-

Scabiola, *Flor.* cap. 3. §. 6. cap. 4. 8. 21.
cap. 19. 1.
Scolopendrium, *Fol.* c. 3. §. 5. c. 4. §. 16.
c. 5. §. 5. c. 6. §. 10.
Scordium, *Fol.* c. 3. §. 6. c. 4. 10. c. 9. 4.
c. 13. 1. c. 21. §. 2.
Scorzonera, *Fol.* c. 21. §. 1.
Scariolæ, *Fol.* c. 4. 15. 21.
Sem. c. 4. 15.
Semper-vivum, *Fol.* c. 3. 11. c. 16. 2. 4.
cap. 8. 2.
Senæ, *Fol.* c. 11. §. 30.
Serpellum, *Fol.* c. 3. 7. 17. c. 4. 2.
Sesamum, *Sem.* c. 3. 5. 13. c. 6. 1.
Seseli creticum, *Sem.* c. 3. 7. 13. c. 19. 1.
Sebesten, *Fruß.* cap. 3. 4. c. 4. 2. 9. 11.
cap. 19. 1.
Sigillum Salomonis, *Rad.* cap. 6. §. 10.
Sinapi, *Sem.* cap. 3. 8. 18. c. 4. 5. c. 8. 1.
c. 10. 1. 2. c. 18. 3.
Solanum, *Fol.* cap. 3. 10. 16. c. 6. 2. c. 7.
2. c. 8. 2. c. 10. §. 8.
Soldanella, *Fol.* cap. 11. §. 40.
Sonchus lævis, *Fol.* c. 4. §. 13.
Sorbæ, *Fruß.* c. 6. 5. c. 8. 2.
Symphytum, seu Consolida, *Rad.* c. 3.
5. 16. c. 9. 2. 3. 4.
Stæchas, *Flor.* c. 3. 5. 6. 16. c. 4. 2. 22.

T.

T Amariscus, *Rad.* c. 3. 15. c. 6. 7.
Cort. rad. c. 3. 5. c. 4. 16. c. 5. 5.
Tamarindum, *Fruß.* cap. 11. 2. 7.
Thymus, *Fol.* c. 3. 7. 17. c. 4. 20.
Tilia, *Flor.* c. 4. §. 2.
Tormentilla, *Rad.* c. 6. 5. c. 8. 2. c. 9.
3. 4. c. 14. 2. cap. 21. §. 2.
Trifolium, *Fol.* c. 3. 7. 13.
Turbit, *Rad.* c. 11. 21. c. 18. 3.
Tußilago, *Fol.* c. 6. 10. c. 9. 4.

V.

V Aleriana. *Vide* Phu.
Verbasum, *Fol.* c. 3. §. 15.
Veronica, *Fol.* c. 4. 8. 10. c. 9. 4. c. 21. 1.
Verbena, *Fol.* c. 3. 7. 16. c. 4. 5. c. 9. 4.
Vincetoxicum, *Rad.* c. 21. §. 2.
Vincla per vinca, *Fol.* c. 9. §. 4.
Violaria, *Fol.* c. 3. 14.

Flor. c. 3. 9. 14. 16. c. 4. 7. 7. 9. 11. 13.
15. 17. 19. 21. c. 5. 3. 5.
Virga aurea, *Fol.* c. 9. §. 4.
Vitis, *Fol.* c. 3. 7. 17. c. 4. 4.
Urtica, *Fol.* c. 3. 7. c. 8. 1. c. 13. 1.
Sem. c. 3. 6. cap. 4. 8. c. 6. 10. c. 10. 1.
cap. 19. §. 1.
Uvâ, *Fruß.* c. 3. 5. 14.
Acetum, cap. 3. 17. c. 4. 15. 19. c. 6. 7.
c. 8. 2. c. 10. 9.
Vinum rec. c. 3. 6.
Vinum vet. c. 3. 7.
Triticum, *Sem.* c. 7. 1. c. 9. 1.

Z.

Z Arsa-parilla, *Rad.* c. 14. 2.
Zedoaria, *Rad.* c. 3. 6. c. 4. 10. 12.
20. c. 14. 2. c. 21. §. 2.
Zingiber, *Rad.* c. 4. 12. c. 9. 7. c. 18. 2. 3.

De Succis condensatis, seu Gummi,
& Resinis.

A Cacia, *Succ. cond.* cap. 3. 9. 17. c. 4.
13. c. 6. 5. c. 8. 2. c. 9. 5.
Aloë hepatica, *Gumm.* c. 3. 6. 17. c. 8.
2. cap. 9. 2. 3. 5. c. 10. 5. c. 11. 14.
cap. 20. 1.
Ammoniacum, *Gumm.* cap. 5. §. 7. c. 4.
16. c. 6. 1. 7. c. 8. 1. c. 16. 1.
Assa foetida, *Gumm.* c. 3. 7. c. 16. 2.
Bdellium, *Gumm.* c. 3. 5. c. 4. 16.
Benzoinum, *Gumm.* cap. 4. §. 2.
Caphora, seu Camphora, *Gumm.* c. 3.
17. c. 4. 15. 19.
Colophonia, *Res.* cap. 9. §. 5.
Elatærium, *Succ. cond.* c. 11. §. 36.
Euphorbium, *Succ. cond.* c. 3. §. 8. c. 10.
§. 2. cap. 18. §. 2.
Galbanum, *Gumm.* cap. 3. §. 6. 18. c. 6.
§. 1. cap. 8. 1. c. 15. 1. c. 16. 2.
Gutta gamba, *Gumm.* cap. 11. §. 41.
Gummi Arabicum, *Gumm.* c. 6. §. 9.
Gummi elemni, *Gumm.* c. 3. §. 4.
Gummi hederæ, *Gumm.* cap. 3. §. 5.
cap. 4. §. 2.
Gummi juniperi, seu Sandaracha,
Gumm. cap. 4. §. 2.
Hypocistis, *Succ. cond.* cap. 3. §. 10. c. 6.
5. cap. 8. §. 2.

Lada-

Ladanum, seu Laudanum, *Gumm.* c. 3. §. 5. 6. c. 6: 1.
 Manna, *Gumm.* cap. 11. §. 2. c. 4: 5.
 Mastice, *Gumm.* cap. 3. §. 6. 16. c. 4: 2. 12. c. 6: 5. c. 9: 2. c. 18: 3.
 Olibanum. *Vide Thus.*
 Opium, *Succ. cond.* cap. 3. §. 12. cap. 7. §. 2.
 Opopanax, *Gumm.* cap. 3: 7. 16. c. 8: 1. c. 11: 26. cap. 16: 2.
 Pix, *Succ. cond.* cap. 3: 6. 16. cap. 8: 1. cap. 15: 1.
 Pix liquida, *Succ. cond.* c. 3: 7. c. 6: 1. c. 9: 1.
 Resina Citrina, *Ref.* c. 3: 6. c. 6: 1.
 Saccharum, *Succ. cond.* cap. 3: 5. 14. c. 6: 10.
 Sagapenum, *Gumm.* c. 8: 1 c. 15: 1.

Sanguis draconis, *Succ. cond.* cap. 3: 9. c. 6: 5.
 Sarcocolla, *Succ. cond.* c. 6: 9. c. 9: 3.
 Scammonium, *Gumm.* c. 11. §. 16.
 Styrax, seu assa dulcis. *Gumm.* c. 3: 6. 7. 16. c. 4: 2. c. 6: 1. c. 9: §. 1.
 Succinum, *Gumm.* c. 4. §. 2.
 Tartarus, *Succ. cond.* c. 13. §. 1.
 Terebinthina, *Ref.* cap. 4: 18. c. 9: 1. cap. 13: 2.
 Thus, seu olibanum, *Gumm.* c. 3: 6. 15. 16. cap. 4: 4. c. 6: 5. c. 8: 2. c. 9: 2. 3. 5.
 Tragacanthum, *Gumm.* c. 3. §. 4. c. 4. §. 9. c. 6: 9. c. 9: 2. 5.
 Lachryma Abjetis, *Ref.* c. 9. §. 2.

II. De Animalibus; animalia quoque vel integra adhibentur, vel eorum partes, ut *Cornu*, *Ossa*, *Medulla*, *Caro*: vel quæ in iis generantur, ut *lac*, *ova*, vel eorum opera, ut *mel*, *cera*, vel excrementa, ut *fel*, *urina*.

A Nimalia, *Adeps omnium anim.* recens c. 6. §. 9.
Vetus c. 6. §. 3.
Fel omnium anim. c. 6. §. 10.
Medulla omn. anim. c. 6. §. 8.
 Anser, *Adeps*, c. 7. §. 1.
Stercus, c. 8. §. 1.
 Apes, *Cera*, c. 6. §. 1. 9.
Mel, c. 3: 16. c. 6: 10. c. 9: 2.
 Bezoar, *Lapis* c. 4: 11. c. 21: 1.
 Castor, *Castorium* c. 4: 2. 6. 20. 22. c. 15: 2. c. 16. §. 3.
 Cantharides, *Cantb.* c. 8: 1. c. 10: 2.
 Cancer, *Oculi* c. 9. §. 4.
Lapis c. 17. §. 2.
 Caper, *Lac*, c. 11. §. 2.
Serum c. 3: 4. 5.
 Cervus, *Adeps* c. 3. §. 5.
Cornu cap. 4: 11. cap. 14: 2. cap. 20: 1. cap. 21. §. 1.
Os è corde c. 4: 11.
 Cetus, *Sperma* c. 19: 1.
 Columba, *Pes* c. 10. §. 2.
Stercus c. 8: 1. c. 10: 2. 4.
 Dama, *Adeps* c. 3. §. 5.

Elephas, *Spodium ex ebore* c. 6. §. 5.
 Formica, *Ova* c. 10: 7.
 Gallina, *Adeps* c. 6. §. 1. c. 7. §. 1.
Jus c. 11. §. 2.
Ovi albumen c. 6: 9. c. 8: 2.
Ovi vitellus c. 7. §. 1.
Stercus c. 8. §. 1.
 Hædina, *Adeps* c. 6: 1.
 Hircus, *Sanguis* c. 8: 2. c. 9: 3. c. 17: 2.
 Leo, *Adeps* c. 3: 6.
 Lumbrici terræ, *Lumbrici* c. 4. §. 2.
 Mulier, *Lac* c. 4: 3. 7.
 Moschus, *Moscb.* cap. 3: 7. 17. cap. 4: 2. c. 6: 10.
 Ostrea, *Ostrea* c. 9. §. 7.
 Pardus, *Adeps* c. 3: 6.
 Porcus, *Axungia* c. 7: 1.
 Sus, *Adeps* c. 3: 4 c. 6: 1. c. 9: 1.
 Vacca, *Butyrum vetus* c. 6: 6.
Butyrum recens c. 3: 5. c. 6: 1. 3. 9. c. 7: 1. c. 9: 1. c. 11: 2.
Caseus recens c. 6: 9.
Fel. c. 16. §. 2.
Lac chalybeatum c. 6: 8.
Lac tepidum c. 7: 1.

S S S S 2

Ver-

Vervek, *Sevum* c. 6: 1.
 Vitula, *Adeps* c. 3: 4. c. 6: 1. c. 9: 1.
 Vulpes, *Adeps* c. 3: 6.
Pulmo c. 4: 8.

Uni Cornu, *Cornu* c. 4: 11. c. 21: 1.
 Ursus, *Adeps* c. 3: 6. c. 4: 2.
Ungula c. 16: 2.

III. De Mineralibus : sub mineralibus comprehenduntur non solum proprie dicta mineralia, verum etiam varia terrarum genera, ut terra, aqua, lapides, metalla, & metallis finitima, etiam falia & sulphura.

Aqua, *Frigida* c. 6. §. 4. c. 8: 2.
Tepida c. 2. §. 2.
Ærugo, seu viride æris, *Ærug.* c. 3: 7. 17. c. 6: 10.
Æs ustum, *Æs ust.* c. 3: 7. 17.
 Alumen, *Alumen crud.* c. 3: 7. 17. c. 6: 5. c. 8: 2. c. 9: 2. c. 10: 5.
 Antimonium, *Antim.* c. 9. §. 3.
Diaphor. c. 14: 2.
Vitrum c. 12: 4.
 Arsenicum, *Arsen.* c. 3: 8. 18. c. 10: 4. 6. 7.
 Auripigmentum, *Aurip.* cap. 3: 8. 18. c. 10: 4. 6. 7.
 Bezoar minerale c. 14. §. 2.
 Bolus armenus c. 4: 11. c. 6. §. c. 8: 2. c. 9: 3. 4. 5. c. 21: 1.
Vulgaris c. 6. §. 8.
 Borax, seu Chryfocolla, *Bor.* c. 3: 8. 18. c. 10: 6. c. 16: 1.
 Calx, *Vivac.* c. 10: 4. 5. 7.
 Cerussa, *Cer.* c. 6. §. 9.
 Chalcitis c. 3: 7. 17.
 Chryfocolla, *Vide* Borax.
 Crocus metallorum c. 12. §. 4.
 Cryftallus, c. 9. §. 6.
 Cadmia, c. 9. §. 2. 3.
 Diaphryges c. 3. §. 7. 17.
 Ferrum, *Ferr.* c. 6. §. 5.
 Flos æris, *Flos* c. 3: 7. 17. c. 10: 4. 5.
 Flos sulphuris, *Flos* c. 4. §. 8.
 Gypsum, c. 6. §. 9.
 Lapis hyacinthus, c. 3. §. 9. 10. c. 4: 11.
Sapphirus c. 3. §. 9. c. 4: 11.
Smaragdus c. 3. §. 9.
Calaminaris c. 9. §. 3.

Armenus c. 11. §. 31.
Hæmatites c. 6. §. 5.
Judaicus c. 17. §. 2.
Lazulis c. 4. §. 11. c. 11. §. 32.
 Lythargirium, c. 6: 9. c. 9: 2. 3.
 Mercurius vivus, *Præcipit.* c. 10. §. 5.
Sublim. c. 10. §. 4. 5.
Vitæ c. 12. §. 4
 Misy c. 3: 8. 18. c. 10: 5.
 Nitrum, c. 3. §. 7. 17. c. 6: 10.
 Osteacolla, c. 9. §. 4.
 Plumbum, *Plumb.* c. 9: 3.
Ustum c. 6: 9. c. 10: 5.
 Pompholix, c. 6: 9. c. 9: 2.
 Sal commune, c. 3. §. 7. 17. c. 4: 10.
 Saccharum Saturni, c. 10: 9.
 Sory, c. 3: 8. 18. c. 10: 5.
 Spiritus falis, c. 13: 4.
 Squamma æris, c. 3: 7. 17.
 Sulphur, c. 3: 7. 17. c. 10: 5. c. 14: 2. c. 15: 1. c. 16: 2.
 Terra lemnia, c. 20. §. 1.
 Terra figillata, cap. 4. §. 11. c. 6: 5. 9. c. 8: 2. c. 14: 2. c. 21: 1.
 Tutthia, c. 8. §. 2. c. 9: 2.
 Vitriolum, *Vitr.* cap. 3. §. 8. cap. 10: 4. c. 12: 4.
Oleum c. 10: 5.
Sal c. 12: 4.

Marina.

Ambra grysea, c. 4: 2. c. 10: 12.
 Corallia, c. 4: 11. c. 6: 5. c. 9: 3.
 Margaritæ, c. 4: 11. c. 6: 5.
 Spongia, c. 17: 2.

INDEX

MEDICAMENTORUM

Annotatorum de Mineralibus.

I. De MINERALIBUS, & sunt

1. Terra..

BOlus Armenus, c.8. §. 2. c.9: 3. 4.
c.21: 2.
Terra sigillata, c.8:2. c.21:2.

2. Aqua.

Aqua frigida, c.6:4. c.8:2.
tepidā, c.12: 2.

3. Lapides.

Calx, c.6:9.
Cryſtallus, c.9: 6.
Corallia, c.20: 1.
Lapis Armenus, c.11: 31.
calaminaris, c.9: 3.
lazuli, c.11: 32.

4. Metallica.

Ferrum, c.6: 5.
Plumbum, c.9: 5.

5. Metallis finitima.

Antimonium crudum, c.9: 3.10.4.
crocus metallorum, c.12:4.
vitrum, c.12: 4.

6. Recrementa metallica.

Cadmia, c.9: 2. 3.
Ceruſſa, c.9: 2.
Lapis Bezoar min. c.21: 2.
Lythargirium, c.9: 2.
Pompholix, c.9: 2.
Tuthia, c.9: 2.

7. Salina.

Sal commune, c.3: 17.
Spiritus falis, c.13: 1.
Nitrum, c.3: 17.

8. Sulphurea.

Arsenicum, c.10: 7.
Auripigmentum, c.10: 7.
Sulphuris flores, c.4: 8.

II. De VEGETABILIBUS, & sunt

1. Alterantia primaria.

Abietis lachryma, c.9. §. 2.
Acetosa, c.4: 3.13. c.6:8. c.20: 2.
Acetofella, c.4: 13.
Acacia, c.6: 15. c.9: 5.
Althææ radix, c.13: 2.
Amygdalæ amaræ, c.4: 6. c.19: 2.
dulces, c.3: 15. c.9: 7.
oleum, c.11: 2.

Amylum, c.6: 9.
Angelica, c.21: 2.
Anæthum, c.7: 1.
Aristolochia, c.9: 2.
Asparagus, c.9: 7. c.11: 2.
Apii radix, c.13: 2.
Atriplex, c.11: 2.
Bugloſſæ rad. cap. 3: 15.
folia, c.13: 2.
Borrago, c.4: 11. c.5: 5.
Beta, c.11: 2.
Brassica rubra, cap.11: 2.
Blitus, c.11: 2.
Coriandri semen, c.3: 5.
Cucurbitæ semen, c.4: 3.13. c.13: 2.
Cepæ, c.4: 5.
spiritus, c.4: 5.

Cera.

Cerasa, c. 4: 11.
Cichoreum, c. 4: 13. 17. c. 6: 7.
Cucumeris semen, c. 4: 13. c. 13: 2.
Citrulli, c. 4: 13.
Ceterach, c. 5: 5.
Chamæmelini oleum, c. 6: 3. c. 7: 1.
Citri succus, c. 13: 2.
     syrupus, c. 20: 2.
Cidonia mala, c. 6: 8.
Carduus benedictus, c. 21: 2.
Consolida major, c. 4: 4.
     minor, c. 9: 4.
Castanea, c. 9: 7.
Cataputiæ radix, c. 11: 3.
Cyclaminis radix, c. 12: 3.
Ciceris, c. 13: 2.
Centaurium minus, c. 15: 2.
Dens leonis, c. 20: 2.
Distamnus, c. 21: 2.
Endivia, c. 4: 13.
Equisetum, c. 6: 5.
Eryngium, c. 6: 7.
Ficus, c. 13: 2. c. 19: 2.
Fraga, c. 4: 13.
Fœnugræci farina, c. 9: 2.
     semen, c. 6: 3. 9.
Fœniculi radix, c. 6: 7.
Farina volatilis, c. 9: 5.
Glycyrrhizæ radix, c. 3: 4. 15. c. 13: 2.
     c. 19: 2.
Granatorum balaustia, c. 6: 5.
     cort. c. 6: 5.
     succus, c. 6: 8.
     syrupus, c. 20: 2.
Gallæ, c. 6: 5.
Graminis radix, c. 6: 7.
Gentianæ radix, c. 21: 2.
Hordeum, c. 4: 15. c. 6: 10. c. 13: 2.
Hyoscyamus, c. 7: 2.
Hypericum, c. 9: 2.
Hydræleum, c. 11: 2.
Lactucæ, c. 4: 5. 15. 19. c. 7: 2.
     Sem. c. 4: 15.
Lini, semen, c. 6: 3.
Limonum succus, c. 13: 2.
Malvæ radix, c. 3: 15.
     flores, c. 3: 15.
     sem. c. 13: 2.
Melones, c. 3: 13. c. 23: 2.
     semen, c. 13: 2.
Melilotus, c. 7: 1.

Mandragora, c. 7: 2.
Mala dulcia, c. 11: 2.
Nardi spica, c. 3: 5.
Nymphææ flores, c. 4: 3. c. 7: 1.
Nasturtium, c. 4: 16. c. 19: 2.
Nuces cupressæ, c. 9: 5.
Portulaca, c. 4: 3. 13. 19. c. 20: 1.
Papaveris semen, c. 4: 3. 19. c. 6: 8. c. 7: 2.
Peponis caro, c. 13: 2.
     semen c. 13: 2.
Persicæ flores, c. 4: 13. c. 11: 10.
Plantago, c. 4: 13. c. 6: 5. c. 9: 3. 4.
Pentaphyllum, c. 9: 3.
Perforata, c. 9: 3.
Primulæ veris, c. 9: 5.
Pruna dulcia, c. 11: 2.
Rapæ, c. 3: 15.
Ruta, c. 3: 18.
Rosæ, c. 4: 3. 11. 13.
     succus, c. 11: 8.
Raphanus, c. 3: 5.
Rad. quinque aperientes, c. 6: 7.
Satyri radix, c. 3: 15.
Sinapi, c. 3: 18. c. 4: 5.
Silicis folia, c. 4: 3.
Santalinum citrinum, c. 4: 13.
Semina quatuor frig. maj. c. 4: 15. 19.
Sambucus, c. 7: 1.
Solanum, c. 7: 2.
Symphytum, c. 9: 3.
Santonici semen, c. 20: 2.
Tormentilla, c. 9: 3. c. 21: 2.
Violæ, c. 4: 3. 11. 13.
     succus, c. 11: 9.
Vitis folia, c. 4: 3.
Valeriana, c. 21: 2.
Veronica, c. 21: 2.
Urtica, c. 8: 1.
Zedoaria, c. 21: 2.

2. De Alterantibus secundarii.
Camphora, c. 4. §. 14. c. 7: 2.
Gummi, c. 8: 1.
     Arabicum, c. 8: 2.
     Tragacant. c. 8: 2. c. 9: 2. §.
Mastice, c. 6: 5.
Myrrha, c. 8: 2. c. 9: 2.
Oleum dulce, c. 6: 9.
     vetustius, c. 6: 6.
Panis medulla, c. 7: 1.

Sac-

Saccharum, c. 3: 15. c. 10: 9.
 Pix liquida, c. 9: 1.
 Thus, c. 6: 5. c. 8: 2. c. 9: 3. 4.
 Terebinthina, c. 11: 13. c. 13: 2.
 Tartari medicamenta, c. 3: 1.
 Vinum album, c. 13: 2.
     acetum, c. 4: 19.
     Spiritus, c. 2:

3. *De purgantibus primariis.*

Agaricum, c. 11: 19.
 Afarus, c. 6: 7. c. 11: 17.
 Carthami semen, c. 11: 22.
 Cassia fistula, c. 11: 2. 6.
 Colocynthis poma, c. 11: 23. c. 16: 2.
 Ebulus & sambucus, c. 11: 39.
 Epithymum, c. 11: 29.
 Efula, c. 11: 37.
 Elaterium, c. 11: 36.
 Gratiola, c. 11: 35.
 Hermodactylus, c. 11: 24.
 Jalappa, c. 11: 42.
 Mechoacanna, c. 11: 20.
 Mezereum, c. 11: 38.
 Myrobalani citrinæ, c. 11: 11.
     chebulæ, c. 11: 18.
     indæ, c. 11: 28.
 Polypodium, c. 11: 28.
 Psylli semen, c. 4: 9. c. 11: 15.
 Rhabarbarum, c. 11: 12.
     tostum, c. 6: 5.
 Senæ folia, c. 11: 30.
 Soldanella, c. 11: 40.
 Sagapinum, c. 11: 27.
 Turbith, c. 11: 21.
 Tamarindi, c. 11: 2. 7.

Ireos radix, c. 11: 34.

4. *De Purgantibus secundariis.*

Aloë, c. 9: 2. 5. c. 11: 14.
 Elaterium, c. 11: 36.
 Euphorbium, c. 11: 25. c. 18: 2.
 Gummi gutta, c. 11: 41.
 Manna, c. 2: 4. c. 11: 25.
 Opopanax, c. 11: 26.
 Scammonium, c. 11: 16.
 Lapis Armenus, c. 11: 31.
     lazuli, c. 11: 32.

3. *De Animalibus, & sunt*

Adeps, c. 6: 3.
 Butyrum recens, c. 6: 3. c. 7: 1.
 Butyrum vetus, c. 6: 6.
 Caseus recens, c. 6: 9.
 Cantharides, c. 8: 1. c. 10: 2.
 Pelliculæ gallinæ ventriculi, c. 4: 8.
 Pulmo vulpis, c. 4: 8.
 Ostrea, c. 9: 7.
 Serum lactis, c. 11: 2.
 Stercora, c. 8: 1.
 Vitelli ovi, c. 8: 2.

4. *De Compositis, & sunt*

Diascordium, c. 4: 10.
 Hydromel, c. 12: 2.
 Mel, c. 9: 2.
 Orvietanum, c. 4: 10.
 Sanguis draconis, c. 6: 5.
 Theriaca, c. 4: 10.

FINIS TOTIUS OPERIS:

